



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

### Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

### About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>



HW 2M76 P





KE 333204

HARVARD  
COLLEGE LIBRARY



THE GIFT OF  
*Dr. John Rathbone Oliver*  
CLASS OF 1894  
OF BALTIMORE, MARYLAND  
—  
AUGUST 4, 1941

TRANSFERRED  
TO THE LIBRARY OF  
the  
Classical Department

















**C. JULII CÆSARIS**

**OPERA OMNIA.**

**VOL. IV.**





**C. JULII CÆSARIS**

**OPERA OMNIA**

**EX EDITIONE OBERLINIANA**

**CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE**

**IN USUM DELPHINI**

**VARIIS LECTIONIBUS**

**NOTIS VARIORUM**

**J. CELSI COMMENTARIIS**

**&c. &c.**

**RECENSU EDITIONUM ET CODICUM**

**ET**

**INDICE LOCUPLETISSIMO**

**ACCURATE RECENSITA.**

---

**VOLUMEN QUARTUM.**

**T**

**LONDINI:**

**CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.**

**1819.**



~~L9.19~~

AE 33320(4)

HARVARD COLLEGE LIBRARY  
GIFT OF  
DR. JOHN BATHURNE OLIVER  
AUGUST 4, 1941

*Transferred to the  
Classics Library*

## NOTÆ

*Manu exaratorum, et typis impressorum J. Casaris, &c. exemplarium, aliorumque, quorum mentio in observationibus et variis lectionibus occurrit.*

Mss. O. a m. pr. sec.	Manuscripti libri omnes, a manu prima, secunda.
VV. LL.	Variantes lectiones.
B. Bong. pr.	Bongarsianus primus.
L. Leid. pr. sec. tert.	Leidenensis primus, secundus, tertius.
V. Voss. pr. sec. tert.	Vossianus primus, secundus, tertius.
D. Duk.	Dukeranus.
D. Dorv.	Dorvillianus.

*Hos nominatos ipse oculis lustravi. Ceterorum qui sequuntur, excerpta tantum nanciari mihi contigit.*

A. And.	Andinus.
B. Bong. sec. tert.	Bongarsianus secundus, tertius.
C. Cuj.	Cujacianus.
D. Voss.	D. Vossii collatio.
E. Egm.	Egmondanus.
G. Gott.	Gottorpiensis.
L. Lov.	Lovaniensis.
O. Ox. Oxon.	Oxoniensis.
P. Pal.	Palatinus.
Sc. Scal.	Scaligeranus.
Aic.	Alcardi.
Bouh. pr. sec.	Bouherianus primus, secundus.
Busl.	Buslidianus.
Ort.	Ortelii.
Pulm.	Pulmanni Schedæ.

*Qui sequuntur, eorum præter alios in notis suis passim faciunt mentionem vtri docti, et a me citantur.*

Br.	Brantii.
C. Carr.	Carrariensis.
Ciac.	Ciacconii.
El. Norv.	J. Mori codex, Norv. et dein Eliens. Episc.
Gall.	Gallicani Codd.

*Dolph. et Var. Clas.*

*Cas.*

5 O

Hot.  
Reg.  
Samb.  
Steph.  
Th.  
Urs.

Hotomanni.  
Regius Anglicanus.  
Sambuci.  
Stephanicus.  
Thuanæi Codd.  
Ursini Codd.

Edd. qdd. pp. o.  
R. Rom.  
Inc.  
M. Med.  
Tarv.  
V. Ven.  
Ber.  
Fl. Flor.

Editiones quædam, primæ, omnes.  
Romana MCDLXIX. MCDLXXII.  
Incerti loci MCDLXXIII.  
Mediolanensis MCDLXXVII.  
Tarvisina MCDLXXX.  
Venetæ MCDLXXXII. MCDXCIV. MDXVII. &c.  
Beroaldi MDVIII.  
Florentina, a *M. Bruto adhibita*. F. MDXII. *vel* MDXIV.  
apud Juntas.

Aldi  
Bas.  
S. Gr. Gryph. pr.  
S. Gr. post.  
Vasc.  
R. St. Steph.  
Man.  
Ros.  
Urs. *sive* Plant.  
Str.  
Raph. *sive* Lips.  
Scal.  
Jung.  
Elz.  
Mont.  
God.  
Amst.  
Cell.  
Dav.  
Lugd.  
Cl.  
Al.  
Aim.  
Cels.  
Glar.  
Gland.  
Gr. *vel* Met.  
Or.  
Rhell.

Aldina MDXIII. MDXIX. &c. et P. Manut. MDLXI.  
Basilcenses MDXXI. &c.  
Seb. Gryphii prima 8vo. MDXXVI. *vel* MDXXXVIII.  
Seb. Gryphii posterior 12mo. MDXLVI.  
Vascosana MDXLIII.  
Rob. Stephani MDXLIV.  
Manutii P. F. A. N. MDLXXI.  
Rosseti MDLXXI.  
Ursini *sive* Plantiniana MDLXXIV.  
Stradæ MDLXXV.  
Raphelengiana *sive* Lipsii MDXCHII.  
Scaligeri MDCVI.  
Jungermannii MDCVI.  
Elzevirii MDCXXXV.  
Montani MDCLXX.  
Goduini in *usum Delphini* MDCLXXVIII.  
Amstelædamensis MDCXCVII.  
Cellarii MDCCV.  
Davisii MDCCVI.  
Lugdunensis MDCCXIII.  
Clarkii MDCCXX.  
Alii *vel* aliæ.  
Aimoinus.  
Celsus.  
Glareanus.  
Glandorpius.  
Græcus Metaphrastes.  
Orosius.  
Rhellicanus.

**JULII CELSI**  
**C O M M E N T A R I I**  
**DE VITA**  
**JULII CÆSARIS.**

---

---

**EX EDIT. J. G. GRÆVIL,**  
**AMST. 8vo. 1718.**

---

---



# LECTORI

S.

J. G. GRÆVIUS.

~~~~~

**CUM** mecum ageret anno superiore, nomine Societatis Amstelodamensis, Henricus Boomius, vir spectatæ fidei et industriæ, de Julii Cæsaris editione nova, quam dare constituisset, ei ostendi Dionysii Gerardi Joannis F. Vossii notas et observationes in Cæsarem servari ab ejus patruo, Viro Nobiliss. et Ampliss. Gerardo Joanne Vossio, Senatore supremæ Curiae Flandriæ, quæ est ditionis foederatorum Belgarum; nec me dubitare, quin hujus lucubrationis copiam ei sit facturus Vir humanissimus. Istius voti non longe post compos petiit a me ut, quem in musæo meo viderat, Julium Celsum, ut vocatur, de vita et rebus Julii Cæsaris secum communicarem, quem librum esse rarissimum intellexerat, cum in nulla Galliæ bibliotheca, illum reperiri testatus sit Joannes Godwinus V. Cl. Professor Regius, in editione Cæsaris in usum Sereniss. Delphini adornata. Nam cum is disputasset de Floridi Sabini et Ludovici Carrionis opinione de commentariis, quos habemus de bello Gallico et Civili, ac si illi falso Julio Cæsari tribuerentur, cum illorum parens sit Julius Celsus, quia hinc ascribantur in nonnullis Mss. ut et a Joanne Salisberiensi, Vincentio in speculo, auctore Margaritæ poëticæ, qui non pauca ex Cæsare depromerint, quæ Julio Celso assignent, subjicit, hunc scru-

pulum sibi exemisse Gerhardum Joannem Vossium. Eam enim docere Celsi commentarios δι; διὰ πασῶν a Commentariis Cæsaris differre, ut sciunt, verba sunt Vossii, qui cum Cæsare contulerunt editionem Celsi anni MCCCCLXXIII. paulo post subnectit his Godwinus: *Ego vero fateor me ejusmodi Celsi editionem anno CIO CCCCLXXIII. factam, quamvis sedulo in celeberrimis Bibliothecis requisitam, non invenisse.* Accipis igitur nunc hic illos quæsitos, et a multis viris doctis expetitos Julii Celsi commentarios. Nam hunc indicem magni Vossii auctoritatem secuti præfixerunt, quamvis nec in fronte illius, unde hæc prodit, editionis auctoris nomen, aut ipsius libri et ejus argumenti inscriptio conspiciatur, nec in calce, in qua tantum legitur: *Explicit liber. Deo gratias. Anno Domini CIO CCCCLXXIII.*, ut rectius scriptorem hujus commentarii Dionysius Vossius anonymum vocet. Certe Julius Celsus in illo laudatur, ut Celsi esse non possit. Nam cum is commemorasset cladem Romanæ legioni ab Ambiorige illatam: *admonuisse, inquit, lectorem vellem, quod Suetonius Tranquillus, auctor certissimus, Germanorum hoc in finibus accidisse ait: Julius autem Celsus comes, et qui rebus interfuit, Eburonum in finibus factum censet.* Meminit etiam Celsi in aliis locis, imprimis in illo, ubi narrat Cæsarem Bibracte hyemare constituisse, de quo ipse Cæsar agit in Commentarii septimi de bello Gallico fine. *Hic, inquit, incipit octavus Commentariorum liber quem fecit Julius Celsus; septem autem primos et usque ad hunc passum fecit ipse Cæsar, quamvis hic actor (leg. auctor) aliquot in locis contradicit, et male Cicerone teste, et ipso Celso in prologo suo.* Hæc tamen non videntur ipsius anonymi esse, sed ab imperito homine ascripta, qui hunc anonymi librum credidit esse ipsos Cæsaris Commentarios, cum anonymus Julio Celso illos tribuat, ut ex verbis his videre licet, *Julius autem Celsus comes, et qui rebus interfuit, Eburonum in finibus factum censet.* Nam in Cæsare legimus, victoriæ illius Ambiorigem potitum esse in Eburonibus sui juris populis. Si anonymus est auctor illorum, quæ de octavi libri scriptore apud illum prodita modo cognovimus, æque suum commen-

tarium in VIII libros divisit, ut Julius Cæsar. In editione tamen vetere nulla est librorum distinctio, quam hic ut in aliis sumus secuti. Sed quicquid sit de scripto et auctore, liquet utique anonymum esse, quem Vossius Julium Celsum vocat, quo auctore ignoro, nisi forte, cum legisset, libri octavi scriptorem haberi Celsum, ut vidimus, nec tamen alius esset illius libri auctor, quam qui sit præcedentium, quod nemo iverit inficias, qui vel dictionem vel sententias attentius consideret, animum induxerit ut crederet totius hujus operis conditorem esse Julium Celsum. Fuit autem anonymus hic Christianus. Laudat testimonium sancti Augustini de morte voluntaria Catonis, et non raro damnat et irridet gentilium, Romanorum præcipue, in auspiciis et sacris superstitionem. Nulla in illo antiquitatis sunt vestigia. Quin vix quadringentorum, summum quingentorum annorum ætatem fert. Nam, ut omittam alia, Morinos dicit suo tempore Flandros appellari, et Reges Germaniæ Cæsares. Quamvis vero Julii Celsi non sint hi commentarii, si ulli unquam Celsi commentarii extiterunt, de quo valde dubito, ac non potius decepti sunt omnes, alii, qui emendatorem operum Cæsaris Julium Celsum habuerunt pro illorum auctore, alii, qui hunc anonymum crediderunt et Celsum illum, qui sæpe laudatur a scriptoribus, qui ante trecentos annos vixerunt, quorum supra meminimus, quia, ut in editione vetusta nostra liber octavus Celsi nomen gerit, sic forsitan in nonnullis manuscriptis codicibus omnes libri hoc nomen ostentarunt, quod viri docti observarunt in Cæsaris quoque commentariis manuscriptis; sunt tamen digni hi anonymi commentarii, qui ex istis latebris in celebritatem protrahantur. Sic enim satisfiet eruditorum desiderio, qui olim eum videre gestiunt, inter quos fuit Vir probitate, doctrina, et cum superesset studio benemerendi de præclaris artibus, illarumque cultoribus in primis nobilis Emericus Bigotius, cujus epistolam ante multos annos ad Nicolaum Heinsium datam legi, in qua petebat quædam sibi ex hoc anonymo describi, optabatque totum aut solum, aut cum Julio Cæsare, si quando typis iterum mandaretur, publicari,



ut scrupuli nonnullis a Sabino et Carrione injecti, inter quos et Tanaquillus Faber fuit, ex animis hominum penitus evel-lerentur. Nec equidem indignus est anonymus hic lectione, cum multas graves sententias aspergat, quæ lectorem pos-sunt erudire, ut non est in cognoscendis causis, cur quæque gesta sint, obtusus, nec inutilis aut legentibus aut edentibus Cæsarem. Non fuit enim imperitus rerum humanarum, nec pro captu illius ætatis indoctus, quippe qui in scriptis Tul-Hanis, præcipue in epistolis ad Atticum minime fuerit hos-pes, ex quibus non pauca excerpserit, quæ faciunt ad Julium Cæsarem defendendum, quem admiratur unice, et ad refel-lenda quæcunque in illo criminabantur. Editio illa unica anni MDCCCCLXXIII mendis infinitis inquinatur, et præ-cipue fœdissime dedecoratur compendiis syllabarum et vocum, quæ illius temporis librariis et primis typographis erant familiaria. Præter hæc expressimus eam in omnibus fere, intactosque reliquimus errores sive scribarum sive auctoris in orthographia vocum, tum hominum et locorum, quam aliarum rerum, quæ facile poterant emendari, ut Lector hanc editionem legens se primam legere sciat. Con-jecturas et correctiones, quas exigebat sententia, singulis paginis subjecimus. Speramus hujus libri paucis cogniti, Simlero certe et Gesnero, diligentissimis illis librorum inda-gatoribus ignorati, nec in biliothecis locupletissimis Galli-cis reperti, ut in dubium vocaretur, num unquam extitisset, aut lucem vidisset, editionem non ingratham futuram homi-nibus belle curiosis. Vale. *Anno MDCXCVII.*

JULII CELSI  
C O M M E N T A R I I  
DE VITA  
JULII CÆSARIS.

~~~~~

Cum Cl. J. Daviesius in notis ad Cæsarem ubique secutus sit editionem J. Celsi Londinensem; his in margine notis numeralibus ejusdem editionis paginas annotare etiam fuit, ne ad aliam editionem recurrere lector cogeretur.

~~~~~

[7] GAIUS Julii Cæsaris dictatoris exordia, ut pleraque mortalium fragilia: progressus magnifici: finis præceps: adolescens hand sane fuit dives, quamvis nobilissima de stirpe. Siquidem ab ipso Romanæ urbis initio et ante urbem conditam præclarum nomen Julii gentis invenio. Accessit ad domesticam difficultatem intempestiva mors patris! qui illo annum ætatis sextum decimum agente obiit. Cujus aliquando de nomine a meipso et ab aliis dubitatum memini. Crediturque quod ut sol stellas, sic paternum nomen filii claritas obscurasset: legendo tamen comperi (quod nescientibus prodo) patrem hujus Lucium Julium Cæsarem fuisse: sed ut revertar ad filium, accessit et quartana febris; iners tædium longæque molestiæ, et omni febre periculosius Sullæ odium dictatoris: qui civili bello victor, tam crudelis vir, tam potens jam tum Cæsarem inter adversarios numerabat, et de illo loquens sæpe his verbis et Pompeium et nobiles admonebat: *Male præcinctum puerum cavete.*

[8] Etsi enim Cæsar circa ornatum corporis multus esset, fluxe tamen cingebatur; mos illa ætate reprehensibilis: unde est illud Ciceronis; a quo dum post bellum civile quæreretur, ut quid ita in electione deerrasset, Pompeium Cæsari præferendo: *præcinctura,*

inquit, *me decepit*. His ille simul vexatus incommodis; pæne quotidie latibula permutabat, seque nonnunquam ab inquisitoribus pecunia redimebat; futurus regum dominus ac regnorum: et tam diu hoc in statu fuit, donec <sup>1</sup>Mamercus Æmilius et Aurelius Cotta viri nobilissimi et affines ejus, Sullæ vero amicissimi; simulque Vestales virgines (quarum summa tunc erat auctoritas) multis ac validis precibus sibi veniam quæsierunt: ubi illud memorabile, quod cum Sulla diutius obstetisset, neque ullus <sup>2</sup>peccandi modus esset; victus ad ultimum exclamavit, vel divino instinctu vel humana tantummodo conjectura; et *vincite ait, atque habetote vobis cunctisque nobilibus hoc damnosum donum. Prædico autem vobis,\** hic, quem enixe adeo salvum vultis, optimatum partibus, quas vos mecum defendistis, quandoque crit excidio. Cæsari enim multi insunt Marii. Hæc sane minutiora viri hujus his fortasse profuerint, qui laboriosam adolescentiam degunt, ne desperent vigilando ac intendendo ad altiora conscendere! dum virum principem, tantis obsessum difficultatibus prima audiverint ætate. Militavit adolescens in Asia, Græciaque et Cilicia, fama nunc clara, nunc obscura: audita autem Sullæ morte, <sup>3</sup>iterum novandarum spe trahente, Romanam rediit: sed civili motu præter spem compresso, ne nihil ageret, Cornelium Dolabellam consularem ac triumphalem virum repetundarum accusavit. Quo judicio magnam sibi famam eloquentiæ, sed et multum quæsivit invidiæ: quam ut leniret absentia, absoluto reo, [9] rebusque undique citra vota fluentibus, in insulam Rhodum se conferre disposuit: simul ut otio operam daret ac literis, apud Apollonium <sup>4</sup>Milonem clarissimum tunc facundiæ præceptorem, sub quo Cicero ipse Romanæ princeps eloquentiæ didicisse creditur. Sed dum eo navigat a piratis captus, familiaribus omnibus, præter tres remissos ad redemptionis suæ pecuniam procurandam; mansit cum prædonibus dies circa quadraginta, non sine tristitia et indignatione gravissima. Cumque illi eum ex convictu familiaritate orta percunctarentur: quid eis si in sua potestate essent, faceret, respondebat jocanti similis se illos crucibus affixurum, idque ita fore jurejurando tacito confirmabat. Cum vero comitibus ac servis Roma redeuntibus et quinquaginta talentis pro

\* Interseritur hic qui in editis, hoc est *quum* aut *quantum*, quod sententia respuit.

<sup>1</sup> Lege, Marcus.—<sup>2</sup> Lege, *precandi*.—<sup>3</sup> Lege, *rerum novandarum*.—<sup>4</sup> Lege, *Milonem*.

ejus pretio persolutis libertati redditus fuisset; classe illico conquisita illos attigit apprehenditque. In quibus jam tum secuturæ <sup>5</sup>levitatis ac clementiæ gustum dedit. Nam cum et sontes plectere et juramentum servare fixum esset; modum excogitavit quo utrumque levioze supplicio compleretur. Itaque jugulari illos primum, post exanimis crucibus jussit affigi; nec per otium tamen publicas res neglexit. Mithridate enim Asiam infestante continentem transgressus, congregatis auxiliis, etiam præfectum regis Asia pepulit et provinciam conservavit.

His actis Romam rediit, primusque illi honos fuit tribunatus militum, in quo quidem imminutam a Sulla tribunitiam potestatem restituere summo studio nisus est. Inde quæstor ulteriorem sortitus Hispaniam, apud Gades in templo Herculis forte Alexandri Macedonis contemplatus imaginem, vehementer indoluit, quod cum ætate illa, quam ipse tunc ageret, Alexander in fines terræ famam sui nominis extendisset, a se nihil adhuc dignum gloria gestum esset: missionem igitur a senatu petiit, cupiens esse ubi majoris famæ materiam inveniret. [10] Romam reversus fœdo illico turbatus est somnio, visus sibi dormiens cum matre <sup>6</sup>concubere. Est hæc quidem una miseriarum humanarum: ut quamvis verum sit, quod ait Cicero, quodque de Homero scribit; <sup>7</sup>ejus plerumque ea videre dormientes de quibus sæpissime vigilantes sint soliti cogitare et loqui: tum illud quoque verissimum est, solere se quieti <sup>8</sup>homini ingerere visiones fœdas ac turbidas et a somniante anima peregrinas, ut quod nunquam vigilantes cogitarent, et quod potius quam facerent mori optarent, consopiti <sup>9</sup>facere videantur, rejecta ad conjectiones visione. Illi, ut quorum vafrum fallaxque est artificium, extimatis credo viri moribus ac natura, consentanea interpretatione, magnalia, terrarumque orbis imperium significari somnio dixerunt, quod ea scilicet quam sibi subditam habuisset, nil esset aliud quam terra parens publica, sic, ut perhibent, ad amplissimam spem incitaverunt. Quod ego potius narro, quum sic ab aliis scriptum scio, quam quod verum credam, virum tanti animi, tantæque prudentiæ, ad immensam spem somnio inani, et nocturno fantasmate, aut omnino circulatorum <sup>10</sup>fataciunculis incitatum; ad quam splendendam quanto ingenio, quantis bellicis artibus, quantis laboribus,

<sup>5</sup> Lege, lenitatis.—<sup>6</sup> Lege, concubere.—<sup>7</sup> Forte, homines.—<sup>8</sup> Forte, hominum.—<sup>9</sup> Lege et distingue, facere videantur. Rejecta ad conjectores visione, illi, ut.—<sup>10</sup> Forte, vaticinatio.

quantis denique rebus aliis opus fuisse quam somnio, quis non videt? Dehinc ædilis factus est: quo tempore in suspicionem magnam venit: non semel modo, sed pluries conspirasse creditur cum viris insignibus, ut totum statum reipublicæ perturbaret. Sed nunc seu penitentia, seu meta, nunc morte conspiratorum effectum consilium caruisse. In ea ædilitate multa fecit ac magnifica ad ornatum urbis, quorum omnium ipse solus excluso collega populi gratiam consecutus, speransque nil sibi negatum iri, [11] tentavit extra ordinem Ægyptum provinciam adipisci, quod Alexandrini regem suum solio deiecissent: sed ab optimatibus impeditus, ut quo poterat modo se de illis vindicaret, in illorum contemptum Gaii Marii novi hominis trophæa de Jugurtha scilicet et Cimbris ac Theutonis, quæ Sulla hostili superbia dejecerat, reparavit. Idemque dum questionem de sicariis exerceret, eos qui proscriptione Sullana relatis capitibus civium Romanorum ex ærario pecunias acceperant, quamvis legi Corneliæ tunc exemptos, pro sicariis duxit: quod et si adversariorum odio faceret, <sup>11</sup>in se tamen juste quidem ut arbitror faciebat: non enim potest naturæ legem lex humana evellere. Perdita spe Ægypti, pontificatus maximum petiit, non absque fluxu munerum ingenti. Ita jam tunc ambitio Romanorum orbem invaserat: jam pontificatus pecunia vendebantur, minus malum quod deorum erant. Qua in re non ipse sibi sufficiens, alienum non modicum æs contraxit: quod ipsum secum extimans, dum in campum candidatus mane descenderet, matri se deosculanti domum, inquit, *nisi pontifex non revertar*. Reversus est autem pontifex duobus clarissimis competitoribus superatis, ætate licet ac dignitate præstantibus. Inde prætor factus est: quo tempore cum Catilinæ conjuratio erupisset, et complices scelerum tenerentur; universo senatu supremum in eo supplicium decernente, solus est ausus suadere non morte illos affici expediens esse; sed publicatis bonis, per custodias municipiorum dividi ac servari: persuasissetque fortassis; tantum omnibus terroris incusserat, invidiæque eis imposterum imminenti, si tales cives contra legem Porciam peremissent, ut Decimus Sullanus consul designatus sententiam suam, quam mutare <sup>12</sup>prohibebat, interpretari non erubesceret, atque in sensum mitiorem fando reflectere. Denique alii atque alii inter <sup>13</sup>certos Ciceronis consulis frater, eloquio capti, illius in sententiam ibant:

11 Forte, *ipse*.—12 Forte, *pudor prohibebat*. Sæet. ait cap. 14. *quæ mutare turpe erat*.—13 *Lege, ceteros*.

[12] poterantque sceleratissimi cives linguæ unius auxilio poenam justissimæ mortis evadere, nisi Marcus Cato vir gravissimus oratione contraria pessimam in partem inclinos animos erexisset. Estet utraque oratio apud Crispum Sallustium temporis illius historicum. Neque tamen coëptis abstinuit, donec Romani equites ad præsidium senatus armati mortem sibi strictis mucronibus minarentur. Ita ut proximi metu pœnæ omnes effugerent, paucique cum complexu togæque sinu obvolutum periculo mortis eriperent. Quo permotus non modo coëptum ohmisit, sed ad tempus ipsam curiam intermisit: nec diu tamen valuit quiescere quominus tribuniis procellis se ingereret. Itaque Cæcilio Metello tunc tribuno plebis novis legibus et collegium tribunorum et rempublicam perturbanti, non fautorem modo se præbuit, sed auctorem: novarum abique rerum aucupans materiam, donec ab administratione publica jussu senatus uterque prohiberetur. Neque vel sic magistratam gerere et jus reddere destitit, donec in armis esse, qui eum vi sœgerent parere senatui, deprehenderit. Enimvero tunc dimissis lictoribus clam discessit, statuitque tantisper pro tempore, ac rem qualitate quiescere. Cumque certatim multi ad eum diebus proximis convenirent, ad laeessitæ præsidium dignitatis opem illi atque operam offerentes; seu modestia seu diffidentia recusavit, atque effrœnatus instantes sobria oratione coercoit: quæ res <sup>14</sup>ea gratior omnibus, quo ab omni opinione remotior fuit: unde est effectum, ut senatus ei per illustres viros grates ageret; et in curiam evocato, ac verbis honorificentissimis collaudato præreptum restitueret magistratum. Non multo post graviore nunc etiam suspitione laboravit: accusatus apud Nonium Nigrum quæstorem a Lucio Vectio quod fuisset inter complices Catilinæ, qua nulla major esse posset infamia. In senatu autem a Quinto Curio delatus, cui eo plus esse fidei videbatur, quo conjurationem illam ipse primus revelasset, [13] atque ob id decerni sibi de publico præmia meruisset, et hic quidem ex Catilina didicisse, alter se chirographum Cæsaris Catilinæ datum ostensurum asserebat: contumeliam hanc tantam, <sup>15</sup>tanquam acres livoris aculeos nullatenus perferendos ratus Cæsar, Ciceronem suæ innocentiae testem fecit: seque illi tunc consuli de ea ipsa conjuratione, quam loquimur, aliquid denuntiassæ monstravit: atque ita confutatis adversariis, ut decretis præmiis Curius privaretur obtinuit; Vectius vero ut pignoribus captis

direptaque suppellectili, gravi multa affectus pro rostris pæne a concione discerperetur atque in carcerem mitteretur; similique constantia et Nonium ultus est, quando quæstor apud se prætorem, majorem scilicet potestatem passus esset accusari. Adhuc prætor Hispaniam petiit, et tanta erat viri illustris inopia, ut a creditoribus profectio ejus impediretur, nisi illos datis fidejussoribus quietasset. Rebus autem illic gestis compositaque provincia festinanter, et successore non expectato ad consulatum pariter et triumphum rediit, sed cum legibus ambos simul asequi non liceret, omisso inprimis triumpho, consulatum maluit, rerum cupidus gerendarum. Comitibus quidem consularibus non collegam nactus quem volebat; obstante optimatum factione, cum Marco Bibulo factus est consul. Quem exorta postmodo quæstione legis Agrariæ, dissentientem foro armis ejecit, et de hoc in senatu queri ausum, nullo se ultorem, aut saltem cognitorem injuriæ offerentem, eo pavoris impexit, ut quisvis mallet esse quam consul, totoque tempore consulatus domi metuens latitaret, et siquid decernendum esset, per edicta decerneret, et Cæsar solus rempublicam gubernaret, nemine prorsus obstante; et siquis obstetisset, non tantum minis, sed factis exterrito. In quibus Marcum Catonem tantæ virum sapientiæ ac virtutis, actis obstrepentem suis, [14] manu lictoris extractum curia, mitti fecit in carcerem. Quo euntem illum senatus omnis persecutus est, non aliter quam si unius in persona omnes capti viderentur: sunt qui dicant, vestem quoque velut in luctu publico permutasse. Qua quidem tanta veneratione ac pietate, nisi fallor, injuria carceris compensata est; ut optabile fuisse videatur Catoni sic in carcerem duci, unde mox sic educeretur: siquidem <sup>16</sup>hic senatus tanta consensione Cæsarem ipsum movit; utque ait Valerius, divini animi perseverantiam flexit: præter hæc Cæsar initio consulatus, sentiens contra se invidiam laborantem et consulibus a senatu provincias nullius laboris et gloriæ decretas, idque in se unum fieri cogitans, et ad suam, sicut erat, injuriam trahens, quod collegam scilicet ista non tangerent, atque incensus cupiditate vindictæ; Cneum Pompeium Magnum, tunc senatui infensum, quod Mithridate perdomito ad ipsius honores silentiis<sup>17</sup> habuisset, omni obsequio promereri studuit; utque solidior nexus esset Marci Crassi et Pompeii amicitiam vetusto odio interruptam ex consulatu, quem simul diffidentissime gesserant, resarcire nisus est, effecitque sollicito ac solerti

16 Forte, hæc senatus tanta consensio Cæsarem.—17 Lege, silentium.

ingenio, ut ipsi tres <sup>18</sup>qui republica unum essent; fore ratus, ut quod eis placuisset nullus infringeret: nec fefellit spes: utque amicitiam consanguinitate firmaret, filiam suam Juliam Pompeio conjugem dedit: et undique sibi adminicula coacervans, ipse Calpurniam L. Pisonis successuri sibi in consulatu filiam in matrimonium accepit: generisque ac soceri suffragiis fultus, ex omnibus provinciis Gallias atque Illyricum præelegit, amplissimam scilicet opum viam atque uberrimam materiam triumphorum: non quod senatus ei Transalpinam Galliam libere daret, sed veritus ne a se negatum populus largiretur, et quod suum nollent munus <sup>19</sup>fieret alienum. Nec dum invidia quiescente, jam <sup>20</sup>profectus in provinciam, [15] accusatus ab æmulis procuravit ut absens reipublicæ causa vocari ad iudicium non posset, posuitque in animum, omnes qui ad magistratus <sup>21</sup>assensuri essent, sibi amicos efficere, atque ex illo nullum adjuvare, sed pro viribus impedire, nisi qui sibi pollicerentur se ejus absentiam defensuros; ut a nonnullis hac de re iurandum ac chirographum non <sup>22</sup>veretur accipere. Audiens vero L. Domitium consularem candidatum qui eum prætor anno alio vexare voluerat, jactare solitum se, quod prætor nequivisset, consulem effecturum, sibi que exercitum erepturum; illius consulatum impediendi viam unam meditatatus, novos amicos Pompeium et Crassum ad se Lucam jure amicitiae in colloquium evocatos, induxit ut anni instantis consulatum peterent: quatenus tantis competitoribus ille succumberet; providensque in posterum, ne quid in se livor possit hostilis, illud quoque suffragatoribus tantis obtinuit, imperium a senatu sibi in quinquennium prorogari: quæ quidem et in Gallia, et in Italia, et in toto orbe magnorum motuum causa fuit. His enim ad vota fluentibus jam securior, et despexit adversarios, et legionibus novis pro arbitrio conscriptis, omne quantumlibet periculosum et grave belli genus aggressus illa gessit de quibus ipse jam hinc agere aggrediar.

Scripturus res Julii Cæsaris gestas in Galliis, primum esse mihi credidi Galliarum situm ubi res gestæ erant describere: quod a quibusdam confuse adeo factum est, ut legentis ingenium a notitia rerum arceat ipsa descriptio. Quæ res eo facilius mihi esse debet, quo regionum illarum distantissimos fines fere omnes, nunc ex

18 Forte, ia.—19 Forte, fieri.—20 Lege, profectus.—21 Lege, ascenduri.—  
22 Lege, veretur.



otio et solo videndi noscendique studio, nunc ex negotio circuiui: quamvis ipsa nominum mutatio in his terris, ut in aliis fere omnibus, multum novæ difficultatis et scribenti obijciat et legenti: sed emergam ut potero. [16] Gallia ergo <sup>23</sup>in omnes primis diffusa magnam Europæ partem occupat, bifariam distinguitur: et nomina a Romanis imposita vel hinc patet, quod eam partem quæ propinquior Romæ erat Cisalpinam <sup>24</sup>dicet ut, quod cis Alpes ipsi etiam essent. Illam vero quæ remotior, Transalpinam, quæ distinctio et in Hispaniis observata est, ut hanc scilicet ob causam, hæc ceterior, illa autem ulterior diceretur: unde horum nominum auctores fuisse illos, qui rerum potirentur facile quidem ingeniosus lector intelligat: et Cisalpina quæ fuit olim Gallia terminosque habuit hinc Apenninum ab occidente ac meridie, illino Alpes a Septentrione, ab oriente autem sinum maris Adriatici, fluviumque exiguum Rubiconem, qui haud procul Arimino ipsi Adriatico mari et Apennino infunduntur; quæ multis magnisque urbibus insignis, multis clara fluminibus ac lacubus per medium Pado, quem Græci Eridanum vocant, regio amne distinguitur. Hic inquam ambitus terrarum jam non Galliæ sed Italiæ pars est. Transalpinam vero aive ulteriorem Galliam Cosmographi et Historici varie diviserunt; quam rem, quod et apud eos satis obscura est, et ut clarior fieret, plurium indigeret verborum, transeo. Quod inter omnes convenit, et, quod verum reor, attigerim, universæ Transalpinæ Galliæ fines ac spatium, fuisse in longum ab Alpibus Italiæ ad Oceanum Britannicum <sup>25</sup>Pirivesque montes qui Gallos dirimunt ab Hispania; in latum vero omnibus Rheno ac Rhodano geminoque mari in quod flumina ipsa descendunt, Oceano scilicet ac Tyrrheno, patuisse, at in circuitu, ut Suetonius Tranquillus ait, ad bis et tricies centena millia passuum. Ex omnibus sane divisionibus ejus ac partibus, unam Galliam Belgicam dictam constat. De cujus finibus etsi varient scriptores, hoc tenendum, habitasse Belgas Gallos ad sinistram Rheni ripam, ubi maxime ad Oceanum appropinquat, qui enim dextrum latus accolant, jam non Galli <sup>26</sup>erant sed Germani. Incipiens ergo Belgarum regio ab Oceano, qui inter <sup>27</sup>archon et occasum Britanniae a continentibus separat, adverso fluminis alveo inter septentrionem et orientem tendebat, quibus hodie in fini-

<sup>23</sup> Videtur legendum: quæ in omnes partes diffusa.—<sup>24</sup> Lege, dicerent.—

<sup>25</sup> Lege, Pyreneosque.—<sup>26</sup> Forte, sunt.—<sup>27</sup> Lege, archon et oceanum Britanniam.

bus Flandria et Brabantia est atque <sup>28</sup>Pannonia, plurimæque alia, et regionum decus adjacentium a Marco Agrippa postmodo fundata, et conditoris sui nunc etiam nomen servans, sedet illa nobilis Agrippina Colonia. Et hęc quidem cunctis Galliarum incolis tam corporum viribus, quam morum experientia atque omni bellica præstantes industria, et fuisse olim legimus et nunc scimus: ea vero tota natio paulatim, nec vetuit Rhenus, in nomen Germaniæ linguamque concessit, ut jam se Gallos dici nesciant, si audiant indignentur. Belgis proximi Helvetii fuere pari propemodum et belli gloria et virtute: horum fines ab occasu Jura mons præaltus a Sequanis discriminat, a septentrione autem Rhenus adhuc proximus fonti a Germanis, quamvis et ii quoque, quemadmodum de Belgis diximus, in Germaniæ nomen tempore labente transierint: atque ita Galliæ Transalpinæ magnas partes sibi Germania vindicavit. Sicut totam Cisalpinam sibi vendicavit Italia: ab oriente autem claustra Alpium <sup>29</sup>per Helvetios ab Italia secernunt jugis æriis et <sup>30</sup>nunc perpetua: a meridie Lemannus lacus et Rhodanus, qui lacum intersecat, inter eos atque Alobroges limes erat. Quorum finium, ut Julius Cæsar affirmat, milia passuum ducenta quadraginta; latitudo autem centum octuaginta patebat, et tamen pro numerositate hominum, ac bellorum studio, angustis sibi carceribus circumscripti et clausi videbantur. Ex præmissa descriptione nisi fallor patet, horum in finibus fuisse, quos Burgundiones ab Burgis modo dicimus, ad meridionalem plagam: ad <sup>31</sup>archoam vero illam Rheni ripam, ubi Argentina nunc et illæ Basilea et Constancia urbes sedent. Cis Rhodanum Allobroges tenuere lævam amnis: ad ripam quorum, ut idem Julius Cæsar extremum proximumque Helvetiis angulum <sup>32</sup>Genua olim oppidum tenebat, nunc Gebenna civitas tenet exigua et Lemano imminens et Rhodano, ipso ibi de lacu auctiori quidem, quam intraverat, erumpenti. <sup>33</sup>Pono illic haud magnus est hodie, fueratque olim Julii Cæsaris ætate, qui a muro civitatis incipiens in finibus Helvetiorum desinit, adeo nullum gentibus inter se ea tempestate discordibus nisi adhuc parvi fluminis obicem <sup>34</sup>naturæ posuerat: sed huc postea revertar. Nunc descriptionem cœptam paucis expedio. Igitur ad occiden-

<sup>28</sup> Lege, *Hannonia*.—<sup>29</sup> Delendum illud *per*.—<sup>30</sup> Forte, *tectis nive perpetua*.—<sup>31</sup> Lege, *archoam*.—<sup>32</sup> *Gebenam* etiam infra nominat auctor hanc civitatem, quam tamen Cæsar semper *Genuam* appellat.—<sup>33</sup> Lege, *Pons*.—<sup>34</sup> Lege, *natura*.

*Delph. et Var. Clas.*

*Cæs.*

tem propius, et a Rheno longius Sequani fuere, qui nescio an fluminis patrii nomen acceperint an dederint: his ad dexteram Belgæ, Helvetii a tergo erant: ad lævam provincia Lugdunensis, ad Helvetios illa quidem pertinet: itemque Arelatensis ac Narbonensis; ante autem occidentalis Oceanus, <sup>35</sup>fluminique Garunna: cujus dexteram ad ripam <sup>36</sup>Æquitania est gens mitis et tranquilla, Bituricum; Pictavia; Petrogoricum; Cadurci; Lemovices et <sup>37</sup>Alumni: supra ipsum flumen est Tholosa ampla civitas: extra vero flumen <sup>38</sup>Vastonia gens immitis ac subita, Galliarum limites ad extremos, <sup>39</sup>Pirenium scilicet et Oceani littora extenta. Sequanorum vero ut sic dixerim in gremio Parisii fuere, et <sup>40</sup>Satania amnis in medio parva insula quæ Parisiorum Lutetia dicta est: ubi ab ipso Julio Cæsare tunc fundata creditur, civitas nunc famosa Parisius: hæc hactenus.

Nunc ad historiæ seriem atque Allobroges redeo: hi quidem non multo ante Cæsaris consulatum pacati, et in fidem [19] populi Romani recepti erant. Ex Gallis vero trans Rhodanum habitantibus aliqui fœderati Romanis erant, <sup>41</sup>quidem sine fœdere suis sibi legibus vivebant. Helvetiorum gens virium fiducia maximarum, simulque desiderio exæstiuans Galliarum omnium imperio potiendi, Orgetorige primum duce, mox ubi ille affectatæ tyrannidis suspectus in carcere diem obiit, cœpto nihilominus insistentes, per se ipsos, nullo duce, armis expeditis frumentoque quantum visum est itineri satis esse; quidquid reliqui erat, (tanta illos non audacia, sed rabies invaserat) una cum ædificiis suis, vicisque et oppidis <sup>42</sup>eruerunt, ut spe reditus prærepta obstinatiores in omnem pergerent fortunam. Idque ipsum facere finitimis quibus potuerunt populis persuaserunt: sic in proximos facile serpit amentia: sic stultorum sunt periculosa colloquia. Junctis ergo copiis, conspiratione acerrima atque ardenti <sup>43</sup>irreditura patrios fines egredi parant, quasi nihil pejus patria; nihil melius exilio: sane <sup>44</sup>digressurus iter erat duplex; alterum sub montem Juram in Sequanos, arctum quidem ac difficile et hinc impendentium asperitate rupium, illinc rapidi vicinitate fluminis tanto suspectum exercitui; alterum per pontem Rhodani cujus supra mentionem feci: <sup>45</sup>quidam ab Allobrogum gente facile se vel vi vel precibus impetraturos confidebant, inde se longe lateque quo tulisset impetus effusuri. Altero

35 Lege, *flumenque*.—36 Lege, *Aquitania*.—37 Forte, *Ausci*.—38 Lege, *Vasconia*.—39 Lege, *Pyrenæum*.—40 Lege, *Sequanæ*.—41 Lege, *quidam*.—42 Puto, *exusserunt*.—43 Lege, *irredituri*.—44 Lege, *digressurus*.—45 Forte, *quod quidem*.

igitur itinere omisso diem statuunt quo armati omnes ad Gebennam adsint, qui dies erat <sup>46</sup>ad quinto kalendas Aprilis L. Pisone, Cæsaris socero, atque Aulo <sup>47</sup>Gabino consulibus. Et <sup>48</sup>hic quidem ab Helvetiis majore animo quam consilio parabantur. Imperitabat tunc Germanis Ariovistus <sup>49</sup>quidem, vir bellicosus ac ferox, magnæ quidem potentiae, majorisque superbiae: qui tamen ante paucos menses in ipsius Cæsaris consulatu, [20] rex atque amicus a senatu appellatus cum populo Romano amicitiam barbaricam <sup>50</sup>contraxisset. Inciderat autem in hoc tempus <sup>51</sup>Eduos atque Alumbos, de summa rerum grave bellum; quo gerendo pars utraque stipendiarios de more Germanos adhibuit. Et primo quidem adventa non supra quindecim milia Germanorum in Gallias pretio conducti transierant: ac mox capti <sup>52</sup>suaviores cœli et uberrimos soli dulcedine quod olim in Italia fecerant, faciuntque continue, ultra alios atque alios arcessendo ingenti multitudine cuncta compleverant, erantque jam in Galliis ad centum viginti Germanorum milia. Quamobrem qui illos evocaverant Edui auxiliorum nimietate perterriti cum pœnitere jam cœpisset incepti, finibusque illos pellere tentassent, multis fracti proeliis, nobilitatem vero omnem senatumque et equitatum miserandis ac variis amiserant casibus: ac statu veteri immutato, quo prosperrimo usi olim summa inter omnes Gallos majestate floruerant, in extremas miseras delapsi facile a Sequanis Galliis, hostibus antiquis, <sup>53</sup>edomito datis obsidibus et jurejurando interposito in illorum ditionem ac pene in servitutem venerant: neque illis aut virtus propria, aut Romanus favor in tanta calamitate <sup>54</sup>posuerat: quamvis pridem senatus decrevisset ut quisquis provinciam Galliam obtineret quantum posset amicos populi Romani, nominatim Eduos, armorum ope protegeret. Ceterum nihilo melior Sequanorum post victoriam, quam Eduorum post ruinam conditio facta erat. Siquidem Ariovistus cum ingenti manu fines eorum ingressus lateque victor magnam soli natalis partem illis eripuerat, seque et reliquam erepturum minabatur. Jamque obsides <sup>55</sup>nobilitas extorserat, et pro levi qualibet causa <sup>56</sup>inhumanos illos suppliciiis atterebat. [21] Quibus ita se habentibus, jam tempus instabat, ut Germanis assidue Rhenum transeuntibus Galli

46 Forte, a. d. quintum. ut apud Jul. Cæsarem.—47 Lege, Gabinio.—48 Forte, hæc.—49 Lege, quidam.—50 Lege, contraxerat.—51 Videtur deesse, inter, et legendum, inter Eduos atque Arcernos. vid. Cæs. de bello Gall. l. 31.—52 Lege, suavioris cœli et uberrimi.—53 Lege, edomiti.—54 Lege, profuerat.—55 Forte, nobilitati.—56 Forte, inhumanis.

omnes aut cederent, aut perirent: hic in præsens Galliarum status erat, et imposterum timeri poterat, ne Gallis expugnatis Germani victores in provincias populi Romani transmissio Rhodani gurgite penetrarent, et proxima quæque vastantes, quod multis ante seculis fecerant, in Italiam irrumperent. Horum tamen omnium motuum nullus periculo proximior Romæque vulgatio quam Helvetiorum apparatus et dies ad Rhodani transitum publico præfixus edicto. Idque Julium Cæsarem ut ad rem redeam celerare compulit; reputantem quanti discriminis esset quantulacumque cunctatio, atque id præcipue recolentem qualiter gens eadem quondam L. Cassio consule obtruncato, Romanum fudisset exercitum, misissetque sub jugum. Eapropter omnibus impigerrime comparatis profectus ab urbe atque in Galliam ulteriorem mira velocitate transgressus Gebennam ad periculi locum venit, statimque provinciæ quanto maximum pati posset militum numerum imperavit. Cognito Cæsaris adventu Helvetiorum legatio ex primoribus gentis illico eum adit, orant iter per provinciam Romanam, iterque sibi nullum <sup>57</sup> adesse testantur, seque sine cujusquam damno, sine injuria transituros spondent. Cæsar etsi male meritis placere nollet et pollicitis nullam fidem haberet, atque ideo jam responsi certus esset, ne tamen exercitum itinere fatigatum seque <sup>58</sup> tamen maxime conquerendis militibus occupatum repentina hostium turbaret incursio; deliberandi spatium poposcit. Jussis legatis Idibus Aprilis ad se redire, medio tempore suorum pariter et incolarum fretus opera ab ipso lacu ad montem Juram, quem prædiximus decem <sup>59</sup> milia passuum murum, altitudinis pedum sedecim fossamque perfecit: præsidii armatorum oportune dispositis; castellisque et propugnaculis impositis: [22] opus mirum, vix credibile, nisi a Cæsare factum esse et a claris auctoribus scriptum, mandatumque memoriæ qui ijs rebus interfuere \* magnum <sup>60</sup> tamen nihilominus animosæ, sed incautæ gentis judicium: <sup>61</sup> provide legatis redeuntibus ad præfixum diem, negat aliquid de ijs quæ peterent se facturum Cæsar: neque sibi Romano more licitum dicit per amicorum fines armatis exercitibus viam dare. Illi responsione habita se delusos ubi intellexerunt mœsti et irati per vada fluminis alia atque alia, ubi profunditas minor esset, nunc pedibus nunc junctis navigiis, et sæpe per tenebras aditum tentaverunt: <sup>62</sup> his conatus tamen frustra fuit,

57 Forte, aliud esse.—58 Forte, tum maxime.—59 Lege, milium.—60 Sic infra, tamen nihilominus.—61 Forte, provide.—62 Forte, hic.

Romanis omni tempore ac loco ad resistantiam paratis : hac necessitate ad iter aliud, quod inter consilia prima damnaverant, redire compulsi sunt; quod quoniam Sequanis nolentibus periculosissimum sciebant, primo illos precibus nequidquam experti, Domnorigis ad auxilium confugiunt: ut per illum quod per se nequeunt assequantur. Is <sup>63</sup>Edui pollens, vir magnanimus, et <sup>64</sup>atérque genti amicus erat et crescendo cupidine inflammatus et <sup>65</sup>mediocribus insuetus curis <sup>66</sup>multorum gentium gratiam studio quærebat. <sup>67</sup>Cupidine ergo se pro Helvetiis apud Sequanos interponens transitum impetrat; ultro citroque datis obsidibus ne transire <sup>68</sup>prohibebant, hinc ne vocavit transeundo. Hæc cum Cæsari innotuissent veritus hostium transitum multa gravia sociis illaturum, neque sat paucitati suæ fidens, neque quod intendebat per nuncios fieri posse sperans, consilium capit ex tempore. Dumque Helvetii in consiliis tempus trahunt, ipse <sup>69</sup>dimisso ad Gebennam ad munitiones quas fecerat; quanta poterat celeritate in Italiam redit: raptimque ibi conscriptis [23] duabus legionibus subnixus, brevissima per medias Alpes via in ulteriorem Galliam pari celeritate revertitur, dumque per arbuta <sup>70</sup>montium conscendit ab Alpinis gentibus iter ex alto prohibere volentibus multis locis excipitur; multisque parvis quidem præliis ubique victor nusquam vel prælio vel victoria retardatus intra paucos dies in Allobroges perveniens mox cum toto Rhodanum transit exercitu. Illic castra habentem Ambarorum Eduorumque legationes adeunt fatum patriæ miserantes <sup>71</sup>suæ fortunæ, quo sint in statu edocent: transisse per Sequanorum fines Helvetiorum rabiem, et in suos effusam fines; omnia vastare, agros jam colonis vacuos, ægre opida defendi, nihil spei esse nisi in Cæsare. Siquidem de populo Romano bene meruissent ut afflictis opem ferat mæsti orant. Idem et Allobroges qui vicina locorum, trans Rhodanum terras, <sup>72</sup>humérant et queruntur et flagitant. Quibus vocibus motus Cæsar nilque differendum ratus cito agmine hostes insequitur. It per Eduorum ac Sequanorum fines fluvius tanta laticum segnitie ut quonam pergat vix dignosci queat: sed stagno <sup>73</sup>simul quiescit, antiquo nomine Arar, novo autem <sup>74</sup>Sona: hic

63 Forte, in *Eduis*.—64 Lege, *utrique*.—65 Forte, *haut mediocribus*.—66 Lege, *multarum*.—67 Forte, *Cupide ergo se*.—68 Forte, *prohibeant, hinc ne noceant*.—69 Forte, *T. Labieno misso*. vide Cæs. Bell. Gall. i. 10.—70 Forte, *per ardua*.—71 Lege, *maque*.—72 Forte, *habitant*.—73 Forte, *similis*.—74 Lege, *Sona*.

Lugdunensem coloniam egressus ibi ante civitatis muros Rhodanus miscetur tam veloci amni quam ipse lentus: hunc ratibus Helvetii transibant: quosdam transitu in ipso nox superveniens oppressisset, tribus copiarum partibus transvectis, quarta substitit manere proximo transitura: atque ita fortuna disponente contigerat, ut hæc esset illa pars Helvetiorum, quæ multos ante annos consule, de quo diximus, interfecto, exercitu sub jugum misso, cladem populo Romano gravem atque ignominiam infixerant, in qua unus ex multis legatus consul L. Piso ceciderat ejus Pisonis avus qui nunc consul, ac Cæsaris socer erat. Eo hetior Cæsar oblata occasione et privatas simul et publicas injurias ulciscendi, cum tribus tantum [24] legionibus Intempesta sub nocte castris egreditur atque ad transitum occupatos et nil tale metuentes aggressus insigni strage delevit, paucis silvas in proximas fugæ præsidio delapsis. His actis Cæsar nihil substitit, sed confestim properato ponte flumen transiit, eodem torrente fortunæ reliquas hostium copias oppressurus. Quo transitu turbati hostes, eo maxime, quod ardorem animi stupebant, qui nunc die transisset, in quo ipsi diebus viginti frustra desudaverant, illico legatos ad eum dirigunt, quorum princeps fuit Divico ingentis apud suos famæ vir. Et qui clade illa Cassianæ dux contra Romanos belli fuerat. Is, credo, qui Cæsarem nondum novisset, fecit verba pacifica, sed comminationibus <sup>75</sup>interjecta in hanc sententiam. 'Si pacem cum Helvetiis Romani vellent, paratos imperio <sup>76</sup>parare. Si autem bellum mallent, decere eum meminisse, et Romanæ calamitatis et virtutis Helvetiæ eis ante alios cognitæ et expertæ: iterum atque iterum præcaveret, ne quod sibi tale contingeret, quale olim suis majoribus accidisset: neque vero spem Romanis in eo magnam esse debere, quod Helvetiorum unam partem incautam et a suis indefensam noctu per insidias fudissent: non fraude etenim, sed aperta vi solitos se pugnare. Proinde si collatis signis in acie ventum esset, videret ne recentil ipse etiam clade locum alterum insigniret, et antiquæ historiæ novam adderet. <sup>77</sup>Cassii memoriam, si sibi videatur, illis in finibus satis esse.' Ad hæc Cæsar 'se et Romanos illius cladis meminisse' respondit, 'eoque magis ingemiscere, quo nulla prorsus in Helvetios Romanorum injuria processisset: facile declinandum si ullius offensæ sibi conscii fuissent: non timuisse quidem Cassium

75 Forte, *interjectis*.—76 *Lege, parare*.

nec caviſſe, quod nullæ cauſæ timendi cavendique eſſent; et timere-  
 ſiæ cauſa nec viri fortis <sup>77</sup>eſſet ne Romani. Securum ergo et  
 incantum opprimere <sup>78</sup>ne operoſum facinus fuiſſe, nec adeo glo-  
 riolum, ut eis forſitan videatur: deſinerent igitur gloriari cogitantes  
 longam ſæpe multis impunitatem ſcelerum deos dare; quo acrius  
 poſt [25] proſperitatis excurſum <sup>79</sup>torquent rerum inexpectata mu-  
 tatio, et quo ſerius eo amarior ſit vindicta. Ceterum ut veterum  
 offenſarum eſſe poſſit oblivio, recentium non poſſe, quibus nuper  
 ſocios Romanorum affecerint, niſi nova itidem ſatisfactione deleantur,  
 quodque iis ſervandis obſides dent.' Ad ea legatus, 'Helvetios a  
 majoribus ſuis obſides non dare, ſed accipere didiciſſe' reſpon-  
 dit; 'ejuſ ſe rei teſtes nolle alios, quam Romanos:' ſic infecto  
 pacis negotio digreſſi die proximo utrinque caſtra <sup>80</sup>Cæſar ad ex-  
 plorandas vias quatuor milia equitum Gallicorum quos ab Eduis  
 eorumque auxiliariis contraxerat, anteire jubet, forte quod itine-  
 rum peritiores eſſent. Illi autem inſultate progreſſi iniquiſque  
 locis cum hoſte congreſſi plures a paucioribus victi ſunt, quo ſuc-  
 ceſſu tumentes Helvetii contemnere, inſultare, velle quamprimum  
 committere rem fortunæ: Cæſar vero tempus trahere ac differre.  
 Ita quindecim ſpatio dierum parva tellure ſeparantur, et pene ſem-  
 per in conſpectu, mutuo proelio tamen abſtinuerunt. At quocum-  
 que hoſtis pedem protuliſſet, veſtigiiſ Cæſar inſtabat, contentus in  
 præſens metu illos a <sup>81</sup>prædonibus arcuiſſe. In hoc rerum ſtatu  
 quaerenti Cæſari apud magistratus ac principes Eduorum, qui ſe  
 comitabantur, de eo, quod frumenta promiſſa non mitterent, ſequē  
 in eo bello deſtituerent Edui, quod eorum maxime ſuſcepſiſſet hor-  
 tatu: certis indiciis notum fit, Domnorigem Eduum, cujus et po-  
 tentia et audacia par et apud ſuos gratia ingens erat, omnibus con-  
 ſiliis atque omni ſtudio callidis orationibus Eduorum animos a Ro-  
 manis avertere, aſſerentem, Romanos, ſi Helvetios vicerint, non  
 illic bellandi finem facturos eſſe, nempe Galliæ, imo orbis ad impe-  
 rium anhelantes: proinde ſi penitus ſerviendum ſit, multo æquius  
 Eduos ſuæ jugum gentis laturus eſſe, quam externæ. His atque  
 [26] horum ſimilibus ne frumentum exercitui et neceſſaria quolibet  
 in tempore convectet obſtare: quin etiam Helvetios illius precibus  
 per fines Sequanorum negatum primo iter obtinuſſe, clademque

<sup>77</sup> Lege, nec viri fortis eſſe, nec Romani.—<sup>78</sup> Forte, nec operoſum.—<sup>79</sup> Lega, torquent.—<sup>80</sup> Lega, utrinque caſtra moveret.—<sup>81</sup> Forte, prædando.



ejus opera nuper acceptam esse, quod ipse qui præfuisset Eduorum equitatu, simulato metu primus fugiens cæteros fugere docuisset. Is erat Domnorix junior frater Divitiaci, qui tunc apud Eduos, collega Lisco, summæ rerum præerat. <sup>82</sup>Cujus ne erga Romanos ac Cæsarem spectatissima fides erat. Ac Domnorix multum a fratre diversus occulto Romanorum odio atque Helvetiorum studio æstuabat. Nam et illorum de gente nobilissimo ortam loco conjugem habebat, adhæc magnas amicitias et finitimarum gentium favorem, domi quoque de vectigalibus publicis, in quibus se illicitando opponere nullus auderet, ad immensas divitias prorum iter: his quoque omnibus spem non ad altum modo, sed ad summum gradum regnique fastigium ostendi: quæ cuncta sibi frivola atque alio recasura Romano sub imperio providebat: super omnia Romanorum judicio se fratri posthabitu indignabatur ac dolebat. Et Romanorum Cæsarisque præsentiam oderat atque potentiam vehementer horrebat. Quibus rebus Cæsar cognitis justa commotus iracundia primo quidem de ipsius supplicio cogitavit. Ad hoc enim singula animum inclinabant, et nihil in rebus erat ambigui: unum omnibus his obstabat amor fratris: hinc <sup>83</sup>recenter distulit, ne minus apud eum videretur majoris fratris fides, quam minoris perfidia valuisse. Divitiaco igitur evocato totam fraternæ nequitiae pandit historiam, petit ut vel ipse in eum animadvertat, vel si pietas justitiam remoratur, per populum animadverti velit. Ille lacrymis manans, neque excusans fratris insaniam, sed accusans non in alios tantum, sed in se. Quem cum natura conjunctissimum fecisset, beneficia vere conjunctiorem facere debuissent, qui sub se non ut frater, sed ut filius crevisset, [27] et omni suo incremento non auctoris in damnum modo, sed pene in perniciem usus esset: nec præter ea quidquam negans omnium quæ a Cæsare dicerentur, quo confessus veniam facilius inveniret: sed nota sibi dicens omnia seque ex his dolorem, quantus ulla de re capi unquam posset, et capere et cepisse: tandem <sup>84</sup>singulares obsecrabat, ut fratrem sibi qualitercunque meritum condonaret, eo præsertim, quo publice erga se cognito Cæsaris affectu, siquid in eum statucretur asperius, <sup>85</sup>nulli in animum veniret sine ipsius conscientia factum esse: quæ suspicio omnium populos Galliarum sibi vehementer

<sup>82</sup> Lege, *cujusque*.—<sup>83</sup> Sententia loci postulat *supplicium*, aut *vindictam*, aut tale quid.—<sup>84</sup> Lege, *singulariter*.—<sup>85</sup> Videtur legendum, *nulli non in animum veniret, sine ipsius conscientia non factum esse*: vide Cæs. 1. 20.

alienaret, victus amici lacrymis Cæsar, arrepta ejus dextera trepidum moestumque consolans Domnorigem arcessit: et præsentia fratre quod egerit, quod molitus sit, <sup>86</sup>omnis conatus ejus se posse proficitur: indicia exponit, scelus aggravat, perfidiam detestatur: quid ille sit meritus: quid ipse de illo in animo <sup>87</sup>habet, clare edocet: ad postremum omnia se non sibi, sed germano ejus remisisse: hortari ut deinceps se non culpa tantum, sed suspicionibus liberum præservaret. Sic admonitum submissis tacite, qui omnes viri gressus, et non modo actus sed verba <sup>88</sup>et etiam observarent, dimisit. Sub hæc nuntiatur hostes ad radicem proximi montis octo milia passuum a Romanis castris abesse. Cæsar præmissis, qui montis aditum explorarent, ubi facilem accepit, Titum Labienum unum ex ducibus suis cum parte copiarum noctu castris emittit, et montis verticem occupare jubet, nec prius descendere quam ipse in hostes impetum fecisset: paret ille, et cum jam summaprehendisset, Cæsarque ipse paulo post secutus non nisi mille quingentos passus distaret ab hostibus, nec ab illis, aut de Cæsare aut de Labieno; sicut postea ex captivis cognitum est, [28] <sup>89</sup>aliud sentiretur, Considius præmissus a Cæsare, vir qui longo bellorum usu rei militaris doctissimus credebatur, ut qui diu sub Marco Crasso, et Lucio Sulla militasset, mirum qua consternatione animi, quoque errore Romanos ascendentes procul aspiciens, hostes ratus, equo calcaribus adacto regressus ad Cæsarem, Helvetios montem præoccupasse denuntiat. Substitit Cæsar: ipse etiam Labienus Cæsarei non immemor præcepti se continuit. Sic vano nuntio, mane illo rei ingentis occasio prætermissa est: ad multum diei, cum digressis hostibus se delusum Cæsar intelligeret, more solito insecutus haud procul ab eis castra metatus insedit. Die autem tertia cum Cæsar inopia frumenti, cui præcipuam causam Domnorigem dedisse constabat, ab insequendo desistens aliorum pergeret; Helvetii, seu <sup>90</sup>pridiciæ memores <sup>91</sup>tarditatisque Romani ne de altioribus quidem locis se invadere fuissent ausi, quod errore contigerat, metu factum, eodemque nunc pugnae metu discedere illos rati; seu <sup>92</sup>frumentum ituros aversuri; magnis gressibus insequuntur. Quod ubi Cæsar agnovit, in vicinum collem omnes copias sarcinasque omnes contrahit: sic ut totus collis a summo ad imum impedimentis et hominibus tegere-

<sup>86</sup> Forte, omnes conatus ejus se nosse.—<sup>87</sup> Lege, habeat.—<sup>88</sup> Lege, ejus.—<sup>89</sup> Lege, quicquam sentiretur.—<sup>90</sup> Forte, pridiciæ.—<sup>91</sup> Lege, tarditatis, quod.—<sup>92</sup> Forte, frumentatum, aut frumentum petituros.

tur, ipse acie instructa, equis autem omnibus non dimissis modo, sed e conspectu abductis, ut fugæ spes erepta \* spesque par periculi oculis objecta pares animos darent: pedes ipse cum legionibus in hostem ruit, pedestrique cum equitatu prælium atrox cruentumque <sup>93</sup> inseritur: ab hora lucis septima ad multum noctis variis licet eventibus dubio Marte certatum est. Romanorum tandem impetu ac vulneribus fatigati Helvetii, primo pedetentim retrocedere, mox et terga vertere, ad extremum magna strage deleti sunt. Impedimenta eorum simul et castra capiuntur, pars nocturna fuga elapsi, irrequieti et insomnes ad centum triginta milia superstitum quarto [29] die in Lingones pervenere. Cæsarem, ne eos e vestigio sequeretur, sauciorum cura et cæsorum sepultura detinuit: præmisit tamen qui Lingonibus nuntiarent, si Helvetios frumento aut ope aliqua adjuvissent eos quoque se pro hostibus habiturum. Ipse tamen nihilominus post triduum insequitur. Helvetii bello victi, rerum insuper omnium accedente penuria, deditionem per legatos <sup>94</sup> extulerunt: ad sex milia ex iis fugam in Germania meditantes, Cæsar ex ipso retraxit itinere, proque hostibus habuit reliqui flentes ac supplicantes misericordiam consecuti sunt, traditis armis et obsidibus et profugis restitutis: præceptumque eis a Cæsare ut incensos vicos atque oppida reformarent: ne forte Germani vicinia locorum freti desertas terras invaderent ac tenerent: ita cum Helvetiis tam superba gente tamque indomita uno quidem, sed ingenti proelio debellatum est: illud inter multa memorabile, quod in castris inventæ sunt tabulæ, quibus Helvetiorum numerus cæterarumque gentium, quæ auxilio illis exierant, literis Græcis inscriptus erat. Fuerunt autem omnis generis hominum capita trecenta sexaginta octo milia: quo comperto Cæsar, Helvetiis in potestatem reductis, lustrum condi fecit, in quo capita non nisi centum decem milia sunt inventa: unde facile numerus colligitur, vel cæsorum vel in bello consumtorum, simulque illud apparet, ex iis qui noctu e proelio fugere, præter illa sex milia, quæ ad Cæsarem ex itinere retracta memoravimus, quatuordecim milia vel vulneribus, vel lassitudine, vel aliis, quos bellum fert, casibus perisse. Hæc <sup>95</sup> in Gallia prima Cæsaris nacta victoria est, quæ non Romanis ipsis, quam Gallis fere omnibus lætior fuit ac gratior, quibus Helvetiorum potentia dominandique libido invisa pariter ac suspecta erat. Ferme

93 Lege, *conseritur*.—94 Forte, *obtulerunt*.—95 Forte, in *Galliis*.

igitur ex omnibus Galliarum urbibus legationes principum gratulantes ad Cæsarem veniunt.

His peractis dies totius Galliæ consilio, [30] legatis petentibus, Cæsare permittente, præfigitur. Is cum venisset primores Gallorum revertuntur, petitoque et concesso secretiore colloquio, gementes ac mœrore nimio perfusi ad pedes Cæsaris procubuerunt cuncti: præfatique sunt se de rebus acturos, quæ si qua vel tenui rimula in publicum erupissent, mortem eis atque ultimum excidium allaturæ essent: data fide silenti Divitiacus in loquendo partes omnium executus, Ariovisti insolens et immane jugum atque abjectum et flebile Galliarum statum verbis multis miserabilibus deploavit. 'Unum se ex omnibus dietitans, nec iurejurando nec obsidibus obstrictum, et olim Romam ad senatus præsidium confugisse; et nunc pro omnibus coram Romano Imperatore liberius loqui. Denique nihil eis præter Cæsarem ac Romanos spei reliquum: quasi destituerentur; quod Helvetii cœperint, Galli omnibus imitandum, ut desertis laribus patriis, quocumque illos sua sors tulerit evadant, nullam enim fortunam non iugo Germanico præferendam.' His ad finem peroratis, et statu Galliarum pluribus verbis exposito, quæ non repeto, quia superius attingi, certum se esse ait, quod si hoc ullo modo ad Ariovisti notitiam perferatur, de omnibus, quos haberet, obsidibus inhumanum ille supplicium sit sumpturus, et opera se igitur rebus adversis, et verbis necessitate ultima expressit fidum silentium implorare. Quæ cum dixisset cæteri omnes affusi certatim verbis, at mitibus, misericordiam atque auxilium Romani Imperatoris exposcunt. Cunctis autem obsecrantibus, soli Sequani mœsto silentio defixos in terram oculos servabant. Quod admirans Cæsar, cum quid rei, quæ silentio causa esset ex his iterum atque iterum quæsisisset, ipsi vero ne hiscere quidem ausi in eadem mœstitia ac taciturnitate perstarent, respondens Divitiacus pro eis: 'Scito,' ait, 'Cæsar miserorum omnium hos esse miserrimos, quod Ariovistum alii juxta, hi autem intra suos fines quasi venenum in suis visceribus habeant: his denique libertatem fortunasque omnes funditus excidisse: [31] et quæ aliis pateat, his solis adeundi te spem ademptam: occupatis enim opidis præclusisque tramitibus, ceu quibusdam compedibus convictos esse: et se transferre volentibus, non aliter quam carcerum effractoribus, præsto esse tortores. Jure ergo ubicunque sint cruentam tyranni crudelis imaginem ante

oculos habere, semperque cervicibus impendentem credere: ob eamque nunc causam cunctis lamentantibus solos obmutuisse.' Miseratus Cæsar miserrimos Galliarum stratos animos leviter erigit, promittens se de illorum calamitatibus curaturum: et sperare Ariovistum, hinc Romani nominis majestate, hinc privatis suis in eum meritis sponte temperaturum ab injuriis. Soluta concilio, et legatis reversis ad propria, Cæsarem super auditis attentius cogitantem, multa quidem ad suscipiendum miserorum patrocinium impellebant: sed inprimis consideratio Eduorum, quos non amicos modo, sed consanguineos et fratres a senatu totiens appellatos sub servitio Germanorum cernere et sibi et populo Romano ignominiosissimum extimabat. Accedebat illa quoque cogitatio, quod Germanos passim ac temere in Gallias effundi, non modo cum Gallorum pernicie, sed non sine periculo Romani imperii videbatur: cum præsertim Ariovistus et natura <sup>96</sup>superbet et successibus timens supraque hominem elatus nihil non ausurus appareret. Quibus ex causis visum est factu optimum legatos ad eum mittere, qui nuntiarent, habere secum Cæsarem de reipublicæ statu magnisque de rebus colloqui: loci ad id ac temporis oportuni <sup>97</sup>electione regis esse: huic tam modestæ legationi insolentissimum ille responsum reddidit. 'Et quis' inquit 'est Cæsar, aut quid mihi commune cum Cæsare? ego si Cæsaris egerem ad eum venirem: ipse si mei eget ad me veniat. Equidem in possessionem Cæsar's neque pedem positurus sine exercitu, neque exercitum eo facile perducturus sum. Proinde fateor me mirari, quid ad Cæsarem nostra Germania. Numquid ego rebus me Romanis immisceo? aut quæ causa in fines Galliarum, [32] quas mihi belli jure quæsitæ scirent, Cæsarem et Romana signa pertraxerit.' Hoc responso accepto Cæsar legatos ad eundem remittit, qui hæc referant. 'Quando ipse et privatim Cæsar's, et publice Senatus et populi Romani beneficiorum immemor, nihil sibi cum illis judicans commune, cum tamen inter amicos cuncta soleant esse communia, tam superbe Romani imperatoris et amici sui colloquium recusaret; se quod sibi dicturus fuerat hæc mandare: Ne scilicet ullam Germanorum novam manum transferret in Gallias: Eduis amicis populi Romani eorumque sociis obsides restitueret, bello imposterum atque injuriis <sup>98</sup>temeraret. Si hæc

<sup>96</sup> Lege, *superbus et successibus tumens*.—<sup>97</sup> Lege, *electionem*.—<sup>98</sup> Lege, *temperaret*.



faceret posse amicitiam inter eum Romanosque consistere. Alioquin quoniam ita Senatus consulto cautum esset, non se posse sociorum injurias negligere: huic legationi nil placatius respondens Ariovistus, 'numquam se Romanis imperitandi legem præscripsisse' ait. 'Non ergo æquum esse sibi leges a Romanis statui: et suo jure suoque illos arbitrio belli parta moderari: et ipse cur non suo jure uti possit in victos? Jura hæc esse bellorum æqua gentibus omnibus. Quid ad injurias spectet, non se bellum Eduis sine causa, hoc est si imperio pareant, illaturum, obsides <sup>99</sup>miserrime redditurum. Sin imperium detrectent re ipsa probaturos, quid de tam longinquo in illis prosit Romana fraternitas?' Postremo 'comminatione Cæsarea nihil se moveri: nullam gentem ad eum diem secum sine suo discrimine concurrisset: facturum se Cæsari ac Romanis quotiens vellent pugnae copiam, ostensurum, quid indomiti Germani inter arma geniti et nutriti, humi ad imbrem et ad solem jacere soliti, qui jam multis annis sub tecto non fuerint, contra omnem gentem bello valeant.' His intentum Cæsarem Eduorum et Trevirorum uno tempore legationes advenerunt. Edui fines suos vastari novis populis e Germania nuper in Gallias transvectis querebantur. Treviri infinitam multitudinem Suevorum ad Rheni ripas duorum fratrum imperio pervenisse nuntiabant transitumque moliri. [33] His rumoribus Cæsar experfectus ne conjungendi copias daret hostibus spatium, expeditissime dispositis quæ in rem erant, festinanti agmine in Ariovistum proficiscitur: jam tridui iter exegerat <sup>100</sup>dum egressum illum finibus ad nobile Sequanorum opidum Vesuncionem occupandum ingenti cum exercitu properare comperit. Quod summo sibi studio prohibendum ratus erat, cum locus et fluminis ambitu, et ubi flumen eum deserit, montana arce validissimus; insuper et rerum copia bellis aptissimus: flectit iter, et noctes diebus interserens, maximis itineribus Vesuncionem ante regis adventum pervenit, opidum introgressus præsidiiis oportunis firmat. Hic vero exercitum Romanum incredibilis rumor, tremorque 'persuaserat, initium trahens a quibusdam, qui, ut fit, Cæsarem non nisi amicitiae jure prosecuti, belloque inexperti, atque ideo ad omnia trepidantes, Gallos præcipue mercatores de statu hostium assidue inquirebant: auditaque mole corporum, ac virtute et experientia Germanorum, quotiensque cum his Gallorum exercitus concurrissent, conspectum eorum tollerare nequivisse, ingentem

99 Puto, minime.—100 Lege, cum.—1 Lege, pervaserat.

formidinem mente conceperant, territique alios terrebant. Jamque velut contagione quadam totis castris effuso metu, alii simulatis causis necessarise protectionis missionem flagitabant, alios pudor solus continebat, sed tristitia oris et interdum lachrymis metum <sup>2</sup>concordiamque testantibus: et jam vulgi trepidatio ab <sup>3</sup>inhabilibus ad egregios viros serpens centurionum quoque et militum fortissimos animos attigerat: et quos fateri metum verecundia non sinebat, non se hostem formidare, sed angustias silvestrium locorum, perplexumque durius iter, et difficultatem com meatuum, dicebant. Hæc ad Cæsarem cum relata essent, non ignarus quantum in animis hominum falsa etiam possit opinio, quamprimum hos terrores excutere instituit, priusquam in consternationem pestiferam coalescant: [34] præcipueque illud inter cetera ferebatur; obtorpuisse adeo omnes metu, ut si forte in aciem velit educere, neque signifer neque miles imperia excepturus sit. Convocatis ergo ad concionem castris, orationem habuit plenam animosis exhortationibus, acerrimisque reprehensionibus. 'Quod temerarie ac superbe consiliis se suis ingererent: non enim militum esse sed duciis meditari et providere quibus viis exercitum ducat; quibus artibus regat: quæ quoniam sibi provisa sint omnia, frustra eos vanis ac ridiculis terroribus quati. Non milites ducem ducere, sed sequi oportere qua jussi sint: fidere quidem se, non commissurum Ariovistum, <sup>4</sup>ut amico hostis fiat populi Romani. Esto autem, male sana mens præcipitem oblitumque sui ageret: non se tamen intelligere, cur hos tantos sibi fingerent pavores, aut de sui providentia, aut de propria virtute diffiderent, aut minus de se sperarent, <sup>5</sup>tali viro et certe nobili saltem ac quod de Gajo <sup>6</sup>Marco rustico Arpinate sperassent patres eorum, qui <sup>7</sup>Thetonicos ac Cimbros, duobus cruentissimis et post hominum memoriam maximis præliis delessent: neque vero desperandum vinci posse Germanos, qui, ut Romanæ de eis victoriæ tacerent, sæpe ab ipsis Helvetiis nunc Romano subditis imperio victi essent: et si quando contrarium evenisset, non militum virtute, sed Ariovisti consilio gestum esse, qui cum se suumque exercitum multos menses palustribus tenuisset, jam de prælio desperantes ac dispersos aggressus inopino fudisset incursu:

<sup>2</sup> Forte, *vecordiamque*.—<sup>3</sup> Forte, *inhabilibus*.—<sup>4</sup> Lege, *ut ex amico*.—<sup>5</sup> Suspecta verba: *tali viro et certe nobili saltem ac*.—<sup>6</sup> Lege, *Mario*.—<sup>7</sup> Lege, *Thetonicos*.

proinde nil sibi ac suis ad victoriam deesse, Romana modo constantia non desit. Nam qui degeneris causas metus in frumenti penuriam vertant, rursus arroganter facere, qui se curis sui ducis immisceant: sibi utique jam provisum quibus a populis fragmenta suppeditentur: et præterea jam in campis frumenta maturescere. Denique nec <sup>8</sup>famam, nec errorem viæ, quam prætendant quidam; nec omnino aliquid obstore, tantum non obstet ignavia: <sup>9</sup>mime Romanum malum. [35] Quod vero signa illos non secuturos audierit; non <sup>10</sup>cedere: non id enim nisi vel adversa fortuna, quæ longe ad eum diem abesset ab eorum signis; vel avaritia vel scelere aliquo solere contingere, quæ de illis suspicari nullo modo possit. Experturum tamen se quamprimum, quod alioquin <sup>11</sup>delaturus fuerit; an Romanis metus in mentibus nova pestis; an virtus solita pudorque plus possint: edicere igitur jam hinc se, ut nocte proxima vasa colligant, castraque moveant: idque illos se sperare facturos alacriter atque enixe. Si spes eum falleret, nec euntem in bellum quisquam alius sequeretur, iturum se tamen sola cum decima legione, de cujus fide nulla sibi esset hæsitatio; et hanc sibi prætoriam cohortem fore.' Mirum unius viri virtus ac facundia quantum <sup>12</sup>poscit in per plurimos; quanta his horumque similibus, et quam repentina mutatio animorum, quantus ex algenti metu fervor audaciæ; quanta totis castris alacritas. Nominatim decima legio per tribunos sibi gratias egit, tali sui ducis honestata iudicio: reliquæ omnes imperatori offenso verbis ac rebus satisfacere studuerunt, ad bellum et imperia cuncta promtissimæ. Cæsar per Divitiacum, cui plurimum fidebat, itinere præparato, nocte castra movit; ut quod iratus edixerat, placatus impleret, et ambitis quinquaginta passuum milibus, <sup>13</sup>qua planius pergeretur; continuo itinere dierum septem hosti tam proximus factus, ut inter amborum castra non nisi quatuor et viginti milia passuum interessent, constitit. Quod ubi Ariovistus agnovit, seu animi mutatione aliqua, seu metu forsitan; accidit enim nonnunquam in bello, ut pars una vehementer alteram timens, non minus ab altera timeatur: Cæterum quacunque motus ex causa, legatos misit ad Cæsarem, colloquio se paratum offerens, quod <sup>14</sup>pervicinitas sibi facilius fecisset ac tutius. Non recusavit Cæsar, neque desepxit

8 Lege, famem.—9 Lege, minime.—10 Lege, credere.—11 Lege, dilaturus.  
—12 Lege, possit inter plurimos.—13 Lege, quo.—14 Lege, vicinitas.

oblationem: neque aliter quam in partem optimam interpretatus est, ad mentem se saniores rediisse; [36] suisque et reipublicæ beneficiis obstrictum, coactumque petitionis æquitate, cuncta deliberantem, cœpta duritie desitutum: colloquio dies quintus constituitur. Oravit tamen Ariovistus ne quos secum pedites Cæsar adduceret: alioquin non se ad diem colloqui venturum, timere enim se ab illis insidias. Noluit Cæsar hac de causa rem quam putabat utilem impediri: sed decimam legionem, dum ad colloquium iret, Gallorum qui in castris erant equis imposuit, ut equitum specie falleret pedites metuentem: et ipse, si res posceret, fidissimo omnium præsidio uti posset. Qua in re jocatum unum ex peditibus non ineleganter accepimus: 'plus,' inquit, 'Cæsar præstat quam promisit. Dixit enim se decimam legionem loco cohortis prætorix habiturum. <sup>15</sup> Eccue equites nos facit.' Erat exiguus tumultus planitie in medio, locus apparatus, ab utrisque castris æquo spatio semotus: legio Cæsaris equis imposita ducentis passibus, pari itidem intervallo Ariovisti equitatus astiterat. Orationis Cæsareæ prima pars fuit 'commemoratio beneficiorum Senatus erga illum, quod regem eum, quod amicum dixisset, quod amplissimis muneribus honorasset, quæ eo gratiora esse debuerint, quo et in alios rariora, et in ipsum gratis absque ipsius collata essent meritis et absque notitia: idque sibi cum Senatus eximia liberalitate, cum <sup>16</sup> tamen ipsius Cæsaris efficaci opera contigisse.' Secunda pars 'de Eduorum cum Romanis antiqua necessitudine, propter quam non modo possent salva honestate destitui, præsertim cum ante Romanam quoque amicitiam totius Galliæ principatum sine lite <sup>17</sup> possederint. Solere autem Romanos amicorum fortunas non tantum defendere sed augere. Eduos ergo florentissimo in statu suo Romanam amicitiam consecutos: sub eadem postea, principatum servitio, prosperitatem calamitatibus permutasse, qua fronte quoque animo tollerari posse?' Finis fuit, 'ut peteret eadem ipsa, quæ legatorum ore petierat: bello in Eduos atque injuriis abstinere, obsides redderet, Germanos si emittere forsitan non posset; at saltem ne alios in Gallias transportaret.' Barbarus ad ingenium reversus, [37] <sup>17</sup> plenæ superbix jactantiæque responsum reddidit. Et primo quidem virtutes ipse et res suas multis extulit. Quod ad transitum in Gallias

15 *Lege, Ecce.*—16 *Videtur tamen delendum.*—17 *Lege, plenum.*

attineret, transiisse quidem non sponte, sed coactum precibus Gallorum. 'Et noli,' inquit, 'o Cæsar, opinari, sine magna præmiorum spe, et promissis ingentibus, me propinquos et patriam reliquisse: habeo ego sedes in Gallia, habeo et obsides et tributa. Nihil horum vi, sed Gallorum omnia voluntate, præter tributa, quæ jure belli victis imposui: quod non ego quidem bellum illis, sed ipsi primum intulerunt: omnes simul Galliæ populi in me arma movere, quos ego omnes uno prælio vici: si deceptos se vel insidiis circumventos dicant, non recuso pugnare iterum, certamque victoriam in ambigua fortunæ lance reponere: sin pacem bello præferunt; cur non tributa persolvant, quæ pro pace convenerint, et hæcenus sine contradictione persolverunt. Quod de multitudine Germanorum dicis, hanc in Gallias non cujusquam injuriæ, sed meæ defensionis gratia traduco. Idque vel hinc patet, quod rogatus veni, bellumque non intuli, sed repuli: amicitiam sane populi Romani ut decori et præsidio mihi esset appeti. Si mihi <sup>18</sup> contrarium veriserit, cupidius etiam illam abjiciam quam assumpsi: vergit autem in contrarium si mihi jus meum longo usu præscriptum, sedes, obsides, ac tributa subtrahitis. Adde quod prius ego, quam tu in Gallias veni: ut mirer quid tibi negotii in provincia mea sit. Sunt ut vobis, sic et mihi fines <sup>19</sup> quidem; et sicut inique agerem vestros irrumpendo; sic injuste nostros fines irrumpitis: sed enim Romanorum fratres Eduos dicis: non sum adeo rudis ac barbarus ut ignorem; neque vos vestris in bellis Eduorum ope, <sup>20</sup> neque illos in suis usos auxilio. Quid superest aliud suspicari, nisi te gentis externæ, nihil ad vos pertinentis, fraternitate simulata, ad mei solius excidium in Gallias exercitum adduxisse; quem nisi abiens mature deduxeris, non pro amico sed pro hoste te futurum scito, et si prælio congregimur, teque ego forte victor occidero, vacuum dicam, <sup>21</sup> quid, ut reor nescis: [38] non me solum infesto hoste liberavero, sed multorum quoque principum gratiam Romanorum hac una mihi cæde quæsiero, qui nil magis quam te perditam optant: idque mihi per nuntios intimarunt, ut intelligas <sup>22</sup> qui charus patriæ tuæ sis. Sin abieris, Galliamque mihi <sup>23</sup> natura expeditamque reliqueris; magno ego te præmio prosequar abeuntem: nominatim quæcumque geri bella volueris, ego illa seu semel pro omnibus stipendio accepto sine ullo tuo discrimine ac labore

18 Lege, in contrarium verterit.—19 Lege, quidam.—20 Lege, neque illos in suis usque usos auxilio.—21 Lege, quod.—22 Forte, quam charus.—23 Forte, vacuum.

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

5 Q

conficiam.' Adversus hæc multa Cæsar disseruit cur cœptis ab-  
sistere nullo modo posset: 'neque enim sui aut Romani moria;  
socios atque amicos bene meritos in sua adversitate deserere, Gal-  
liam sane non tam Ariovisti esse quam Romanorum, qui ante eum  
per Quintum Fabium Maximum hunc ultimum, Ruthenos et <sup>24</sup>Al-  
vernos Gallorum populos domuissent, primique armis possessionem  
Galliæ apprehendissent: hæc inter utramque victoriam interesse,  
quod libertatem quam Ariovistus victis abstulerit, Romani reliquis-  
sent, eamque eis in perpetuum salvam vellent. Ita enim senatum  
censuisse, ut Galli in libertate viverent, et suis legibus uterentur,  
atque ideo Romanorum in Gallia <sup>25</sup>tamen antiquius tamen justius  
imperium esse quam illius. Quod si quis forte huic senatus judi-  
cio <sup>26</sup>abstiterit, eam sat justam causam esse bellorum.' Hæc di-  
centi et plura etiam nunc dicturo, Cæsari nuntiatur; equitatum  
Ariovisti propius admotum jam tela jactare, et in eo rem esse ut  
proelium inchoetur. Itaque Cæsar inexploto sermone digreditur,  
et reversus ad suos imperat, ne quid omnino missilium in adversa-  
rios jacerent: nam etsi legionis, quam præsidio sibi delegerat, ad-  
versus præsentem hostium equitatum tutum satis esse certamen  
intelligeret, timens tamen, ut erat famæ studiosissimus, ne forte  
sermo vulgaris, sæpe culpam a nocentibus [39] ad insontes vertere  
solitus, sibi apud gentes imponeret, quod hostem colloquio circum-  
venire voluisset. Cæterum ubi in castra est reditum, cognitum-  
que, qua superbia Ariovistus Gallia <sup>27</sup>quasi sua Romanis in-  
trodiceret, <sup>28</sup>quo non impetu sui jactis in Romanos telis colloquium  
pervertissent, mirum in modum crevere animi <sup>29</sup>amicorum ardor-  
que pugnandi. Post biduum nutante, quantum intelligi datur,  
animo, misit iterum Ariovistus ad Cæsarem, velle se de rebus agi  
cœptis nec perfectis secum, si ei placeat, latius agere: alioquin e  
suis aliquos ad se mitti petiit, cum quibus ut cum Cæsare loqui  
posset: non censuit \*Cæsarem pacificam furori barbarico iterum  
committendam; ne quis forte subitus motus inter verba consurge-  
ret, unde sibi aliqua conflari posset infamia. Rursus et legatos  
mitti periculosissimum judicabat <sup>30</sup>fidesque homines, namque alios  
non misisset, barbaris objici ratione modestiaque carentibus. Con-  
siliium tandem cepit, ut Gajo Valerio Procillo Gallicæ originis, sed

24 Lege, Arvernos.—25 Forte, tum antiq. tum just.—26 Forte, obstiterit.—  
27 Lege, quasi sua Romanis interdiceret.—28 Forte, et quo non impetu.—29  
Forte, Romanorum.—30 Forte, fidosque.

Romanæ virtutis adolescenti, et Romano civi, legationis <sup>31</sup>heroï munus imponeret, et propter eximiam erga imperatorem fidem, et propter linguæ Gallicæ notitiam, quam ipse etiam Ariovistus diu Gallis incumbendo didicerat. Addidit ei collegam M. Metium, Ariovisti ipsius hospitem, quod in hos duos et originis et hospitii jure minime sæviturus barbarus videretur. Sic neque illis hospitium, neque origo, neque jus gentium valuit. Illico enim ut ad se venientes illos vidit, audiente exercitu quasi rabidus exclamavit: 'et quomodo,' inquit, 'huc venistis, an explorandi gratia? An quid rei est vobis in castris meis?' parantes causam sui adventus loqui, vetuit et in vincula conclusit. Hoc facto statim inde discessit: et sex milia passuum prope Cæsarem castra metatus est. [40] <sup>32</sup>Cumque ipse locum die proximo mutavit: et <sup>33</sup>dimissis a tergo castris Romanorum, ad duo milia passuum ab altera parte cousedit, quo scilicet commeatus inde venturos ad Cæsarem impediret. Cæsar autem quotidie instructam aciem castris educens, pugnae copiam hostibus faciebat. Ariovistus se castris assidue continebat: sex tamen equitum milia, et totidem expeditissimorum peditum <sup>34</sup>qui diutim levibus præliis Romanos incesserant. Id vero cum diebus quinque continuis actum esset, cognito Cæsar hostium proposito, non diutius tulit se commeatibus intercludi: sed castra hostium transcendens ad sexcentos non amplius passus, locum novis castris idoneum occupavit: et præsagens barbarum obstitutum, tres acies ordinaverat, quarum duæ in hostem versæ et in prælium intentæ essent, tertia metandis castris incumberet: quod Ariovistus intelligens, magna parte pedestris exercitus et <sup>35</sup>omnium equitatum immisso, turbare rem voluit nec valuit. Ita devoti erant omnes ad imperium Cæsaris exequendum. Jam duo inter Romana castra coartatus hostis, et multis insultibus lacessitus, castris tamen pertinaciter se tenebat: quod cum Cæsar admirans ex captivis inquireret; quid causæ esset quod Germani <sup>36</sup>bellatissimi homines sic bella metuerent, deprehendit eos sortibus muliercularum castra sequentium absteritos, ne ante novam lunam manum cum hoste cohererent: <sup>37</sup>cumque moram Germanorum pervetustum esse ut talibus regerentur. Cæsar vero cui nulla videretur gravior jactura quam temporis, vix adhuc triduo expectato, firmavit, quod ingenio non posset, vi aperta hostes in prælium elicere. Itaque suis

31 Forte, *hujusce*.—32 Lege, *cumque ipsum*.—33 *Dimittere*, pro *relinquere*, sæpissime utitur hic auctor.—34 Deest aliquod verbum.—35 Lege, *omni equitatu*.—36 Lege, *bellacissimi*.—37 Lege, *cumque in rem*.

castris duobus dimisso gemino præsidio, cum omnibus copiis castra hostium invadit. Videns Ariovistus trahi amplius ratione non posse, plurimis ex populis Germanorum ingentem aciem instruxit atque ita omnem exercitum [41] rhedis et curribus circumclausit; ut nulla fugæ spe, præsertim equitibus superesset. Fuerunt et viris intermixtæ fatiloquæ, de quibus diximus mulieres aliæque viros secutæ; fletibus altis orantæ, ne Romanis ad servitium traderentur. Concurrerunt autem tanto impetu Germani, ut, consumpto mox spatio, quod acies dirimebat, jactandi pila nulla occasio superesset aut facultas. Projectis igitur missilibus, res gladiis acta est, eventu alioquamdiu dubio: fracta tandem pertinacia Germanorum, omnes terga verterunt: et diruptis obicibus plaustrorum quibus firmasse aciem dux sperabat, usque ad Rheni ripam fuga perpetua fuit: cujus alveum nando quidam; alii parvis navigiis transierunt; quo ex numero ipse fuit Ariovistus, qui deposita credo superbix suæ sarcina, quæ tanta erat, ut eam nec Germania caperet, nec Gallia tolleraret; cimba unica casu in ripa citiore amnis inventa; solus in adversam ripam se proripuit. Reliqui pene omnes instante Romano equitatu <sup>38</sup> fugæ medio periere. In quibus duæ Ariovisti conjuges altera Sueva, Norica altera, quarum primam domo digrediens eduxerat, secundam dum in Galliis moram traxit, duxerat, filiarum quoque altera cæsa fuit, capta altera. G. Valerius, quem ab Ariovisto captum memoravimus, in ipsum Cæsarem, hostem insequentem; dum tribus catenis vinctus trahebatur incidit; quo nil lætius in tota illa victoria Cæsar vidit: summa sibi lætitia ac voluptas fuit, virum talem, tamque ei familiarem crudelissimis hostium manibus, quibus ipse eum objecerat, ereptum recepisse: neque de sua prosperitate aliquid amici miseria diminutum. Ille vero jam liber flebile ridiculum narrabat, coram se fuisse de sua salute sortibus inquisitum: an scilicet flammis exurendus esset, an in tempus aliud differendus, seque jam jactu sortium dilatum, beneficio Cæsaris salvum esse: collega quoque ejus reinventus Metius et Cæsari præsentatus auxit gaudium. [42] Hac victoria dimulgata; Suevi, qui ad Rhenum transituri convenerant retrocessere; effuseque domos suas ac trepide repetentes, a finitimiis magna strage deleti sunt: magnosque in Germania et in Gallia rerum motus hujus prælii eventus excierat. Cæsar autem æstate una duabus inclitus victoriis, <sup>39</sup> et Sequanos, paulo

38 Forte, *fugæ in medio*.—39 Lege, *in Sequanos*.



antequam tempus exigeret, in hiberna perduxit exercitum, quibus Labienum præficiens ipse <sup>40</sup>interiorem Galliam properavit.

## LIBER II.

CÆSARI Cisalpina in Gallia demoranti et famæ vocibus et Labieni litteris nuntiatur, Belgas quos Gallorum præcipuos esse monstravimus conjurasse omnes adversus populum Romanum; et jurejurando, <sup>41</sup>obsidibus conjuratione firmata. Rei hujus causam esse multiplicem; unam quod timerent, ne statu superioris Galliæ composito; ad eos ex ordine <sup>42</sup>venirentur; alteram, quod ad bellum, Gallorum reliquorum consiliis urgerentur: quibus urgendi quoque causæ erant variæ; quibusdam, ut nidificare Germanos in Galliis ægre tulerant; sic ibidem Romanos hibernare et perpetuas sedes eligere, animo nihil æquiore ferentibus; aliis causa erat sola vanitas et stultorum animis novandarum rerum semper innata cupiditas. Erant quibus abunde opes affluerent ad conducendos homines; et hac via in populis præminentiam; et quasi quædam sibi regna conflarent, quod Romanis imperantibus, æquatisque rebus omnibus, se, ut soliti erant, facere posse <sup>43</sup>differrent. Sane his rumoribus Cæsar motus, duas nunc etiam legiones citiore scribit in Gallia, easque per Quintum Pedium legatum suum, ulteriorem in Galliam transmittit, ipse mox sequitur: et Senonibus, proximisque Belgarum, [43] curam inquirendi statum propositumque hostium imponit; quibus haut dubie unanimi assertione referentibus, bellum grave contra Cæsarem parari, ire ad eos, et periculis sese obvium ferre disposuit. Confestim ergo motis castris quintodecimo die Belgarum fines attigit: insperato adventu moti Rhemi legatos ad eum principes civitatis duos mittunt excusantes innocentiam: non se cum reliquis conjurasse, imo quidem Suessiones fratres ac proximos suos a furore publico retrahere voluisse, neque ullo ingenio potuisse: <sup>44</sup>tanto enim esse conjurationis impetum ut

<sup>40</sup> Lege, in citiorem.—<sup>41</sup> Lege, et obsidibus.—<sup>42</sup> Lege, veniretur.—<sup>43</sup> Forte, differant.—<sup>44</sup> Lege, tantum.

frænari nequeant. Conjurasse autem Belgas omnes, et cum his Germanos, qui cis Rhenum habitarent! se a belli consiliis alienos; itaque deditionem et obsides et opida et frumentum et omne genus obsequii promptis offerre animis. Cumque ex his jam in fidem receptis quæreret scrupulose de viribus hostium, comperit eos antiquitus a Germanis originem ducere, Rhenumque olim transgressos omnem sæpe Galliam vexasse, populos suis sedibus ejecisse; auctis denique viribus; et Cimbros et Theutones gentis auctores suis finibus <sup>45</sup>circuisse. Dum vero de numero, deque excellentia quæreret; deprehendit inter Belgas plurimum posse <sup>46</sup>Bellionatos; eos centum milia, in quibus essent electa sexaginta milia hominum, armasse, bellicque totius primas sibi partes exposcere: proximos esse Suessiones amplissimos atque uberrimos agros <sup>47</sup>incolere: eos habere quinquaginta milia armatorum: totidem Nervios omnium ferocissimos, Attrebates autem quindecim milia, Ambianos decem milia, Morinos vigintiquinque milia, Menapios septem milia, <sup>48</sup>Caltes decem milia, Catuanos decem novem milia, reliquos aliquot populos qui Germani essent cis Rhenum quadraginta milia. Horumque omnium et totius belli ducem consensu publico delectum. <sup>49</sup>Galbum quendam, [44] <sup>50</sup>Suessionem regem, prudentia clarum virum ac justitia. His compertis Cæsar Rhemos honorifica oratione complexus, senatum eorum ad se venire imperat, et principum filios obsides adducere: quæ ad destinatum diem obedientissime adimpleta sunt. Numero autem motus, Divitiacum Heduum curiosius admonet, quantum reipublicæ salutique omnium expedit, vires hostium distrahi, ne tanta simul cum multitudine decertandum esset. Id autem nullo modo melius fieri posse, quam si Hedui summa vi Bellovacorum fines irrumpant atque omnia populentur. Sic instructum oratumque illum in patriam suam mittit. Cæterum digresso illo Belgarum copias contractas appropinquare, et a Rhemis, et a suis exploratoribus intellexit. Ilico igitur <sup>51</sup>Maronem amnem per Rhemorum fines ultimos decurrentem transit. <sup>52</sup>Ubique tuto et oportuno loco castra communit, flumine unum castrorum latus ambiente, tutumque iter et Rhemorum et urbium aliarum venturis comœatibus adhibente. Castris omni sollicitudine <sup>53</sup>ingenieque firmatis,

45 Forte, *arcuisse*.—46 Forte, *Bellovacos*.—47 Lege, *incolentes*.—48 Lege, *Caltes*.—49 Galba dicitur Cæsari.—50 *Suessionum* sic vocat. Cæsar.—51 Lege, *Axonam*.—52 Forte, *ibique*.—53 Lege, *ingenioque*.

et præsidio ponti, qui fluminis ripas conjungebat imposito, et trans pontem Titurio Sabino legato cum sex cohortibus ad custodiam misso, nova Cæsaris animum ferit cura. Nempe <sup>54</sup>Bracem opidum Rhemorum non nisi octo milibus passuum semotum a Romanis castris, Belgas tantis viribus oppugnare nuntiatum est; ut præ multitudine lapides ac tela jactantium nec defendi opidum nec in muris consisti possit. Denique jam murum dirui; jam portas incendi, nec dubium quin jam dudum oppugnatio consummata esset, nisi <sup>55</sup>direptrix præliorum nox intervenisset nec sustineri posse amplius nisi confestim laborantibus succurratur. Hæc cum Iccius Rhemorum nobilissimus, et populo acceptissimus, [45] unus ex his duobus qui ad Cæsarem legati cum <sup>56</sup>dedicatione urbis advenierant, tum vero opidi præfectus nocte denuntiasset, statim quia moram necessitas ultima non ferebat, per medias tenebras, his eisdem, qui a Iccio missi erant, ducibus, Numidas Cæsar et Creteneses sagittarios, et fundatores Belearicos intra opidum destinavit; quorum adventus opidanis spem defensionis attulit, Belgis expugnationis abstulit. Mane igitur agris circa opidum vastatis atque incensis ædificiis oppugnatione omissa in Cæsarem tota belli mole <sup>57</sup>utuntur. Jamque ad duo milia passuum juxta erant, quorum castra plus quam octo milia occupabant, quantum e flammis fumoque intelligere erat. Itaque Cæsar et numero motus ut dixi et fama virtutis simul ac <sup>58</sup>magnanimus et differre prælium decrevit, et assiduis congressibus quid hostibus viriam, quid suis animorum esset experiri. Postquam abunde esse perpendit: statuit fortunam prælii tentare. Fossa tamen circumducta, ne forte ea, quam solam verebatur, multitudine circuii quiret; nec nisi in faciem pugnaretur, et duas quidem legiones nuperrime scriptas et de quibus nondum expertis in acie forte non fideret; ad castrorum posuit tutelam; ut tamen si res posceret, auxilio egentibus subvenirent: ipse cum reliquis copiis ante castra aciem instruit. Idem hostes ab adverso jam fecerant: unum erat quod prælium moraretur, quod scilicet inter duos exercitus exigua palus erat: hanc ut hostes transirent, utraque partium expectabat, ut prius ingressos iniquis locis invaderent: sed quod utraque pars sperabat, utraque differebat, quo temeritas prius ab hostibus inciperet. <sup>59</sup>Dum tam interea equites invicem miscerentur, essetque illo in con-

<sup>54</sup> Lege, *Bibracem*.—<sup>55</sup> Lege, *direptrix*.—<sup>56</sup> Lege, *deditione*.—<sup>57</sup> Lege, *certantur*.—<sup>58</sup> Lege, *magnanimitatis*.—<sup>59</sup> Forte, *Cum tamen*.

gressu superior equitatus Romanus, quem Cæsar in castra proelio prosperiore reducere contentus fuit: hostes ubi intellexerunt frustra se paludis transitum expectare flumen <sup>60</sup>vadere nisi sunt: ut si possent castellum a Titurio <sup>61</sup>incessum caperent pontemque [46] confringerent, <sup>62</sup>si minus, vicina arva vastarent Romanis utilis, eaque parte venturos interciperent commeatus: certior de eis Cæsar a Titurio effectus, equitatum levemque armaturam ad præsidium loci ducit: ibique durissimo Marte concursus est: dum Romani primos hostes in transitu fluminis occupatos e ripa dejicerent cæderentque, et proximos animosius quam consultius per priorum cadavera transeuntes, densa missilium nube comprimerent <sup>63</sup>arcentesque: et si forte transissent in aperto inventos ac præventos occiderent; sic repulsi undique et frumenti inopia laborantes communi consilio decreverunt operæ pretium fore, ut gens quælibet in suam patriam rediret: et cui Romani primum arma intulissent, eo omnes accurrerent: sibi invicem opem ferrent et suis frugibus alerentur; et suis in finibus potissimum dimicaret. Accessit ad alias discedendi causas, quod Divitiacum, cui hoc Cæsarem imperasse supra retuli, Bellovacorum terris obequitare perceperant, et ferre suis auxilium utilius extimabant, quam procul domo cum Romanis arma conferre. Abeuntes nocte nullo ordine magnisque clamoribus Cæsarem exciverunt: ibant autem non ut ire, sed ut fugere viderentur: itaque veritus insidias, ut qui profectionis idoneam causam non videret, suos in castris nullo tenuit tumultu: ubi rem omnem, sicut erat, exploratorum fides, et lux superveniens patefecit, equitatum Romanum hostium vestigiis instare et novissimos retardare imperat. Tresque hinc legiones subsequi: equitatu; Quintum Pedium, et <sup>64</sup>Lucium Arunculeum Cottam; legionibus Titum Labienum præficit: qui impigerrime profecti et nocturna fuga fessos ac dispersos assecuti maximam ex his stragem edidere, dum resistunt ultimi cogente periculo, primi autem tumultu eminus audito quasi res ad se minime pertineret, fuga sibi quisque consuleret: [47] ita his urgentibus, illis autem vel vane resistentibus vel plane <sup>\*</sup>reddentibus ipsa quidem: sed quam longa dies tam longa fuit etiam hominum cædes: sero autem Romani in castra fessi, ut auguror, et jejuni, sui ducis imperio rediere. Triduum illic egit Cæsar: ubi hostes fuga evanuisse cog-

<sup>60</sup> Forte, vadere.—<sup>61</sup> Lege, incessum.—<sup>62</sup> Forte, sin.—<sup>63</sup> Lege, arcucentesque.—<sup>64</sup> Lege, Lucium Arunculeum Cottam.

novit, Suessionum fines Rhemis proximis ingressus. <sup>65</sup>Nomodum opidum aggreditur, quod indefensum fama vulgaverat et sic erat: sed nocte Suessiones introgressi defensionem apparant. Et dum vineas admoveri muris cernerent, turres et machinas quales nec viderant quidem unquam, nec audierant, stupefacti, oppugnatione non expectata, nuntios opidum seque sua dedentes ad Cæsarem transmittunt, ac datis obsidibus nobilissimis gentis, inter quos duo filii regis erant, traditisque armis omnibus in Romanam fidem Rhemorum precibus sunt recepti. Hinc in Bellovacos itum, qui cum se in opidum munitum ac validum contulissent, cui <sup>66</sup>Bracuspantium nomen erat, exercitu propinquante, omnes publico de consilio majores natu, obviam egressi manibus tensis ad Cæsarem alta voce se in fidem <sup>67</sup>eius committere neque contra Romanos arma movendi animum habere testati sunt. Cumque exercitus opidum propius accessisset, idem de muris faciebant clamabantque mulieres ac pueri: motum Cæsarem spectaculo Divitiacus Eduus in hanc sententiam allocutus est: 'Semper Bellovacos servasse fidem et amicitiam Heduarum, nunc falsis consiliis agitados a suis primoribus, qui dicerent Eduos turpi servitio oppressos a Cæsare digna et indigna pati, execratos patientiam amicorum, Romanumque recusantes imperium, consurrexisse cum cæteris, et <sup>68</sup>furore publico scripsisse, tandem fraude recognita, et Bellovacos ad misericordiam Cæsaris confugere, et perfidos consultores recogitantes quid mali suis civibus invexerint, [48] meritum supplicium metuentes in Britanniam profugisse. Orare non eos modo qui erraverunt, sed se quoque, suo simul atque Heduarum nomine ut eis indulgeat. Id enim et ipsius Cæsaris et Eduorum ad gloriam pertinere, si et eum tam miti esse animo et apud eum Eduos tantum posse innotuerit.' Annuit Cæsar seque et Divitiaci et Eduorum gratia Bellovacos recipere; eosque se incolumes servaturum bona fide professus est, traditis tamen armis omnibus, ac sexcentis obsidibus, quorum tantum numerum ut peteret, urbis suadebat ac populi magnitudo. Inde Ambiani, fines eorum ingresso Cæsari, statim se suaque omnia dedidere.

Nervii restabant; ferox genus, et mercatoribus adversum: his præsertim qui delitias aut vina conveherent, opinione insita, enervari rebus mollibus animos, et a belli studiis elanguere ac lentes-

<sup>65</sup> Lege, Noviodunum.—<sup>66</sup> Bratuspantium legitur in Cæsare.—<sup>67</sup> Lege, se in fidem ejus se committere.—<sup>68</sup> Forte, furori publico consensibus aut subscripsisse.

cære : viri acres, quibus cæteros a patria virtute degenerantes, qui se Cæsari tam facile tradidissent, irridere magis et arguere quam imitari mens esset, aut legatos mittere, aut ullam conditionem pacis, vel summis auribus audire : hi quidem et cum eis Atrebatenses ac <sup>69</sup>Viromandui trans fluvium Sabin conjunctis copiis Cæsarem expectabant. <sup>70</sup>Aduatuci quoque, sic enim scriptum invenio, sive ut reor Aduaci, ut eis se conjungerent properabant. Cæsar exploratores ac deinde centuriones militiæ peritos ad locum castris idoneum occupandum miserat. Erant tamen in Romano exercitu Galli quidam ex dedititiis, qui contra fidem sacramenti mores et consilia Romanorum Nervii aperirent; et seu rerum ignorantia, <sup>71</sup>naturali consuetudine mentiendi, addendique semper rebus aliquid; spem fecerant, si forte incompositos aggredirentur, facile Romanas acies posse turbari; et Nervii quidam intra silvarum latebras se tenebant, nunc in apertum erumpentes, nunc vicissim se in silvam retrahentes, [49] Romanis propter imperitiam locorum insequi non audentibus. Jam Romani exercitus pars maxima ad metandum castra præcesserat : proxima impedimenta medium de more locum occupabant : duæ legiones ad eorum custodiam sequebantur. In hos Nervii omnes, ut a proditoribus docti erant, præcipiti impetu irruerunt, atque inde præter spem repulsi pari velocitate conversi ad eos, qui in opere occupati erant; miram perturbationem Romanis injecerunt : ita ut Cæsar cura multiplici distractus variarum rerum cui primum occurreret, in tanta temporis brevitate parumper hæsitaret : uni enim simul hæc omnia exequenda erant : explicandum vexillum solemne apud Romanos indicium inchoandi prælii : ad idem quoque dandum tuba signum : milites ab opere castrorum ad opus armorum retrahendi : qui petendi valli causa longius <sup>72</sup>illum abiissent evocandi : ordinandæ acies : firmandi oratione ducis animi : quibus ne dum omnibus, sed nec singulis quidem, hinc temporis angustia, hinc hostium instantia spatium dabat : sed experientia militum Romanorum, quibus novi nihil accidere poterat, per se ipsam sine cujusquam quoque ducis imperio prompta erat casibus cunctis occurrere. Præterea Cæsar ipse cunctis legionibus singulos præfecerat legatos, <sup>73</sup>vetuerat vel nummum digredi, quorum quisque dux magnus haberetur : nisi

<sup>69</sup> Veromandui Cæsari dicuntur.—<sup>70</sup> Aduatuci in Cæsare dicuntur.—<sup>71</sup> Lege, seu naturali consuetudine.—<sup>72</sup> Lege, illinc abiissent.—<sup>73</sup> Forte, legatos, quos vetuerat vel minimum digredi, aut forte hæc verba delenda sunt.

sub maximo militasset. Horum et ducum virtus et militum egregie primum hostium impetum sustinuit repulitque. Cæsar quoque pro tempore nulli rei deerat, et milites hortabatur præsertim prædilectæ sibi legionis decimæ: sed exhortatio necessario brevis erat, virtutis ut pristinæ meminissent, neve insolita rerum specie turbarentur: et quoniam differri res amplius non valebat, signum pugnæ tuba dedit: et tam nihil spatii fuit; ut ne dicam consuetæ solemnitates præliorum omitterentur, [50] sed vix galeas induendi licentia superesset. Nullus fuit acierum ordo, nulla ars militiæ, fortuna, quæ primas solet, omnes sibi pugnæ tumultuariæ partes usurpaverat: qui ab opere ad prælium redibant, quæ casu quisque signa conspexerat, illis se confestim applicabat, atque illa æquebatur; ne suum proprium inquirendo confusis omnibus tempus amitteret, omne quod in hostes iret suum signum extimabat: ancipiti et terribili Marte pugnatum: sed per medias difficultates atque pericula Romana virtus erupit. Et quum per gentes divisus erat hostium exercitus, nona simul ac decima legio fessos labore victosque vulneribus fregit Atrebatas. Octava vero et undecima Viromandos cum duce suo <sup>74</sup>Buduognaco quodam, qui summi apud eos loci erat. Cum Nervii obstinacius certamen fuit usque adeo ut pene in dubio fuerit Romana fortuna: et Treviri equites opinatissimæ virtutis inter omnes Gallos, qui auxilio Romanis advenerant, dispersas legiones, et referta hostibus castra atque omnia circum turbata cernentes, actum de Romanis rati, fugerent, victosque illos ac deletos suæ patriæ nuntiarent. Cæsar tamen ubique semper magnus, tum magnis etiam periculis permaximus, ubi signiferos interfectos, centuriones autem cæsos aut saucios, interque alios Pub. Sextium Baculum fortissimum virum multis debilitatum vulneribus, et jam pedibus suis insistere non valentem vidit, aliorum quosdam segniter pugnantes, tela tantum hostium vitare; quosdam sensim cedere; quosdam prælio excedere, hostes instare ac premere; et nihil omnino respiramenti suis dare; denique in extremo rem positam intellexit; nilque jam præsidii superesse quo vel perdita restauraret vel ruinæ occurreret: auxilium quod aliunde non poterat a seipso cogitans exigendum; quod ipse tum forte sine clipeo esset militi lentius dimicanti scutum abstulit: et in primam aciem provectus magna voce centuriones proximos, suo quemque nomine increpans atque appellans, [51] cæteros ge-

74 *Buduognato Cæsari.*

nerali exhortatione sollicitans, nec præire, sed se sequi iubens; reintegrare pugnam jam languentem; hinc amore ducis, hinc pudore compulit. Crederes unius animi robur atque ardorem in omnes subita inspiratione diffusum, tantumque vox ducis et exemplum <sup>75</sup>fervide omnes fortiterque pugnarent: et qui in fugam verti cœperunt, et qui vulneribus tardabantur, simul in hostes vultu atque animis versi mutationem rerum adeo repentinam peperere, ut vix credi posset, exercitus illos esse, qui paulo ante conflixerant. Nervii modo victores victi illico deletique sunt; non multi tamen, nec ut dictu sic et factu facile; nempe suorum cadaveribus insistentes, factoque ex iis <sup>76</sup>cumulo ut quasi de loco altiore pugnarent, usque ad mortem forte propositum tenuerunt: fregit tamen eorum pertinaciam Romana perseverantia: sic nutantem labentemque fortunam publicam unius viri virtus felicitasque sustinnit. Senes ac feminae puerique quos cum fortunis suis omnibus Nervii in prælium exeuntes in paludibus procul abdiderant; audita suorum clade, ut nihil usquam clausum victis, sic victoribus nihil <sup>77</sup>imperium opinantes, communi omnium superstitionum consilio per legatos sese Cæsari <sup>78</sup>dederunt: et ut publicæ professione miseriæ facilius victoris misericordiam impetrarent; populum Nerviorum a sexaginta milibus ad quingentos; senatum a sexcentis ad tres redisse memorabant. Misertus est Cæsar fortissimæ gentis, et <sup>79</sup>reliquas liberas suis uti legibus sanxit, præcepitque finitimis ne quis eorum calamitatibus insultaret. Aduaci, qui ut diximus opem Nerviiis ferebant, audito prælii huius eventu, [52] suam in patriam redire, sequē omnes in <sup>80</sup>forte unum ac munitum opidum abdidere: ibi eos Cæsar obsidione conclusit, qui machinas procul <sup>81</sup>intuitu irridebant, quærebantque de muro, quibus illas viribus moturi, quibus manibus laturos essent, tantillæ præsertim homines staturæ: solent enim præ suorum mole corporum gentes <sup>82</sup>Arthoræ Romanam spernere mediocritatem: <sup>83</sup>post admoveri muris machinas aspexerunt, insueto et nunquam alias viso spectaculo stupefacti, legatos ad Cæsarem destinarunt; quorum unus in hanc sententiam verba fecit. 'Credimus o Romani vos non sine cœlesti auxilio præliari, qui hæc omnibus impossibilia tam <sup>84</sup>innumerabili facilitate perficitis;

<sup>75</sup> Deest valuit, ut aut simile quid.—<sup>76</sup> Forte, *tumulo*.—<sup>77</sup> Lege, *imperium*.—<sup>78</sup> Lege, *dediderunt*.—<sup>79</sup> Lege, *reliquas*.—<sup>80</sup> Forte, *forte unum*.—<sup>81</sup> Forte, *intuitu*.—<sup>82</sup> Lege, *Arctos*.—<sup>83</sup> Lege, *postquam*.—<sup>84</sup> Forte, *mirabili*.



quamobrem resistere vobis non est nostri propositi: sed in potestatem vestram nos et nostra committimus: unum hoc exposcimus, si tanta est clementia tua Cæsar, quanta fama loquitur, si salutem nobis tribuis, ut arma non auferas: vicini enim nostri omnes fere nos oderunt, nobisque invident, a quibus nos amissis armis protegere nequeamus: alioquin optabilius est, quidquid libuerit a vobis talibus viris pati, quam supplicii ad necem dedi ab iis, quibus imperare consuevimus.' Ad hæc Cæsar: 'Servassem,' inquit, 'vos libentius si vos dedissetis antequam muris machinas admoverem: sed et nunc servabo magisque in vobis naturam, moremque meum, quam meritum vestrum sequar. Ita tamen ut sine armorum traditione deditio non procedat. Nam quod de odio vicinorum dicitis curandum mihi linquite: ego indemnitati vestræ providebo, ut Nerviorum providi, jubendo finitimis ne vos lædant. Jussu meo, quam vestris armis eritis tutiores.' Hoc præcepto vis armorum ingens tradita: sed et magna pars retenta, atque abdita, ut ab iis qui metu belli, non amore pacis agebantur, traditum quoque opidum. Et quietus ille dies fuit; nocte proxima Cæsar milites suos muris egredi claudique portas jusserat, ne quid injuriæ cives a militibus paterentur: [53] sed huic Cæsareæ pietati hostium fraus \* obiectus erat. Itaque barbarica <sup>85</sup>lenitate mutato repente consilio rebellarunt: neque victori opidum abstulisse contenti, castra etiam invasere, tanto impetu, tantoque ardore, non modo contra Romanam virtutem, sed contra iniquitatem etiam locorum, ut facile apparet, desperantes de salute pugnare. Eo congressu ex illis ad quatuor milia cecidere: cæteris intra opidum compulsis: sic omni penitus spe abjecta ut die proxima frangentibus portas Romanis nullus obstiterit: captum opidum, <sup>86</sup>venditque omnes, quorum turbam quinquaginta trium milium numerum implese compertum fuit. Per eosdem dies a legato Cæsaris P. Crasso, quem modo ad Venetos, aliosque quamplures populos, qui extremum accolunt Oceanum præmiserat, nuntiatur, omnes illas gentes sponte sub Romanum imperium venisse. Jam ad Barbaros, qui trans Rhenum habitant, Romanæ Cæsareæque virtutis et clementiæ fama pervenerat, <sup>87</sup>adeo percrebuerat, ut omnes ultro ad Cæsarem legatos mitterent: qui se et daturos obsides et jussa facturos <sup>88</sup>sponderunt,

<sup>85</sup> *Lege, levitate.*—<sup>86</sup> *Lege, venditque.*—<sup>87</sup> *Forte, adeoque.*—<sup>88</sup> *Lege, sponderunt.*

quos ad se redire <sup>89</sup>inconsecuturæ ætatis imperavit, cum ipso scilicet ex Italia rediisset; <sup>90</sup>quæ deductis <sup>91</sup>in Carmites ac Turones in hiberna legionibus festinabat: præmissis Romam litteris de rebus a se gestis; quarum merito quindecim dierum supplicatio est indicta, quem honorem ante eum ducum nullus habuerat.

### LIBER III.

DIGRESSO Cæsare ex Galliis, Sergius Galba, quem legatum in Sedunos aliasque urbes proximas cum parte equitatus et duodecima legione dimiserat, Sedunorum aliorumque dolentium filios suos obsidum nomine sibi eripi, [54] et Romanos publicæ utilitatis <sup>92</sup>contentu, vere autem dominandi libidine illis in regionibus consedisæ ægro animo ferentium, eorumque <sup>93</sup>contemnentium <sup>94</sup>insuperatis insidiis circumventus, adeo in angusto fuit, ut consilium ipse sui que omnes caperent erumpendi seque fugæ præsidio salvandi: quo tamen consilio non rejecto, sed dilato, elegerunt armis potius experiri quam fuga, si qua esset ad salutem via. Cum vero hostes castra invasissent et multitudine freti, fessis integros submittendo; quod apud Romanos non modo fessis, sed ne vulneratis quidem fieri poterat; quibus ne dum requiescere, sed ne loco arrepto vel parumper cedere liceret; usque adeo eos attrivissent, ut oppugnatione sex continuis horis sine intermissione <sup>95</sup>portenta, res Romana jam ad desperationem ultimam spectaret; nec tam pro salute amplius quam pro ultione resisterent, ne inulti perirent: P. Sextius Baculus centurio primi quem in congressu Nerviorum multis afflictum vulneribus memoravi; simulque Gajus Volusenus tribunus militum, consultissimi duo, fortissimique viri propere Galbam adeunt; 'et una est,' inquirunt, 'spes salutis, si consilium quod primum sumpsimus vel ultimum exequamur. Nam quid hic agimus laborantes? longe isti nos numero antecedunt. <sup>96</sup>Cum in hos

89 Forte, *initio secutura*.—90 Lege, *quo*.—91 Lege, *in Carmites*.—92 Forte, *obtentu*.—93 Lege, *percontationem contemnantium*.—94 Forte, *insuperatis*.—95 Lege, *protenta*.—96 Forte, *Quin*.

Barbaros violenter irrumpimus, et nil tale cogitantes aggredimur; aderit pio forsitan fortuna conatui. Alioquin nisi impetu vincimus pugna vincemur ordinaria.' Acquievit fidis Galba consiliis: et erant quibus merito <sup>97</sup>credentur. Mox edoctis centurionibus ac tribunis quod facto opus esset, militibus edicatur, ut respirent; neque aliud quidquam agant quam tela hostium sustinere: intentique interim signum eruptionis expectent: vix brevi hora laboriosæ tradita quieti, dato signo, [55] quod convenerat, subito præter spem castrorum portis erumpitur tantis animis, ut stupentes barbari ferre impetum non possent et dicto citius pugnae status mutaretur; ut qui modo invadebant, invaderentur, et qui invadebantur, invaderent; quique in castris clausi oppugnatione terribili ad captivitatem et supplicium petebantur in medios hostes inventi ferro obvia cuncta prosternerent: ita ut ex triginta milibus barbarorum, qui legionem unam <sup>98</sup>cum steterant; brevi temporis in spatio plus quam decem milia cæsa essent: reliquos morti non virtus; sed fuga præripuit. Sic virorum fortium prudentiumque consilia prosperis prosequitur fortuna successibus: his actis Romani victores sese in castra recipiunt: sed Galba memor se illis in locis a Cæsare dimissum, non ut bellum gereret, sed ut <sup>99</sup>inter illud ex Galliis per Alpes ad Italiam difficile, ac mercatoribus onerosum et pene <sup>100</sup>obstruam perplexumque portorii, periculosumque latrunculis patefaceret, suaeque tutum redderet præsentia. Insuper victor licet, nolem tamen rem fortunæ sæpius committere, et rursus extrema tentare, inde statim nullo obstante in Allobroges <sup>1</sup>Romanam est reversus: atque ibi tranquillus hibernavit. Alia subinde belli materia per ducis absentiam orta erat. Publius Crassus egregius <sup>2</sup>et adolescens cum septima legione dimissus a Cæsare secus Oceanum hibernavit. Is frumenti <sup>3</sup>finitimas legatos singulos; ad Venetes vero geminos destinavit: quod gens illa esset omnium ejus regionis potentissima; cujus hodie quod sciam, sic transeunt res humanæ, ne nomen quidem aut vestigium ullum extat. Illi autem cogitantes, hoc fortassis modo sese obsides, quos Romanis non sponte dederant, recuperaturos, legatos detinuerunt, ac vinculis astrinxerunt: hoc exemplo freti populi <sup>4</sup>vicia, ut quibus levia mobiliaque sunt ingenia, [56] legatos etiam ad se missos redire ad suos pari proposito vetuere.

<sup>97</sup> Forte, *credetur*.—<sup>98</sup> Forte, *circum*.—<sup>99</sup> Lege, *iter*.—<sup>100</sup> Forte, *obstructum*.—<sup>1</sup> Forte, *coloniam in Romanam*.—<sup>2</sup> Dele, *et*.—<sup>3</sup> Cum aliquid desit, sic restitui potest ex Cæsare: *inopia ad finitimos*.—<sup>4</sup> Lege, *vicini*.

Dum hæc adversus Romanos in Galliis contra fidem contraque jus Gentium agerentur, Cæsar nihil inde sollicitus, quod pacata omnia extimaret in Illyricum jam profectus erat: <sup>5</sup>et his qui terras incognitas ac remotas videndi infinita cupidine traheretur. Erat autem Illyricum provinciæ suæ pars, lege sibi <sup>6</sup>Natuna superaddita: cujus latissimi fines sunt: hinc Italia superiorque Germania; inde Macedonia et <sup>7</sup>Trachea et Epirus: hinc sinus Adriaticus. Inde maximus nostri orbis amnium Danubius. Sane hæc rebellionem Crassi litteris nuntiata remandavit Cæsar, ut in Ligeri præclaro amne Galliarum qui nomen et aquas in Oceanum fert, classem navium longarum quantum potest extruat, gubernatores ac remiges ex provincia conquirit; ut ipse cum veniat his copiis ad hostes Oceanum accolentes secundo alveo descendat. Et idem ipse illico, ut cœli Alpiumque conditio hominibus ullo modo permeabile iter fecit; dimisso Illyrico festinantissime remeavit in Gallias. Cum enim haud dubio cunctos honores omnium bellica virtute superavit, et alios et seipsum sua illa incredibili celeritate transcendit, quæ sæpe multis in locis cognita effecit, ut quantolibet absentem spatio; semper et præsentem et imminentem cervicibus cogitarent. Nemo unquam expeditior agiliorque, non dicam imperator, sed viator fuit. Cæsare igitur reverso, Venetii, Gallique alii, factum suum reputantes, qui legatos gentis potentissimæ barbarica immanitate violassent, non ad veniam petendam sed ad vim inferendam sese apparant, vicissimque se populi in bellum alter alterum <sup>8</sup>coartantur: neque solum a proximis contrahunt auxilia; [57] sed etiam a Britannis, qui Oceani æstu <sup>9</sup>semotu non magno intervallo contra illam plagam habitant. Et hæc faciunt non tam armis, quam locis fidentes <sup>10</sup>inperiis atque palustribus, ubi nec expeditus pedum usus esset, nec navium aut equorum: et ut navigari posset, sentientes se navibus abundare, quibus egeant Romani, dabat insuper animos æstus ille reciprocus; qui <sup>11</sup>alterius littus motibus quatit, tegitque et nudat, Oceani incolis notus, exterisque terribilis. Navium præterea suarum robur; et armamenta pro qualitate fluctuum et ventorum quibus agitandæ erant ac pulsandæ, <sup>12</sup>propterque maris hostiumque violentiæ perfe-

5 Forte, ut is.—6 Lege, Vatinia.—7 Lege, Thracia; aut, ut posteriores scripserunt, Trachia, sic Trachum pro Thracum in inscriptionibus antiquis.—8 Lege, cohortantur.—9 Lege, semoti.—10 Inperiis sic rescripti, cum in codice esset i picis.—11 Forte, alternis.—12 Forte, propterea maris æstuumque violentia.

rende multo Romæis navibus aptiores viderentur: harum omnium difficultatum nulla Cæsarem latebat, magna tamen lacessitus injuria veritusque, ne si ista dissimulasset, reliquæ nationes, ut sunt animi in superbiam ac perfidiam proui, iaultæ rebellionis exempla sequerentur: hoc sibi nullatenus <sup>13</sup>negligendi extimabat, aciemque naturaliter hominibus insitum libertatem amare et odisse servitatem; ante alios Gallis ingenitam levitatem, ut de facili mobiles, atque ad subita bella volubiles essent. Jam per extrema Galliarum præsagia novitatum variarum multa conceperat: itaque ne, ut fit, motus alii super alios orirentur, essentque ubilibet qui <sup>14</sup>cohortis occurrerent, per diversa terrarum divisit exercitum. Titum Labieum cum equitatu magno misit in Treviros: huic jussit ut et Remis et amicis aliis in obsequio conservandis, et Germanis Rheni transitu <sup>15</sup>cohercendis intenderet. Publium Crassum cum parte etiam equitatus; et duodecim legionariis cohortibus misit in Aquitaniam, cui injunxit ut curaret, ne qua inde in Venetos, aut alias Galliarum partes auxilia mitterentur. [58] <sup>16</sup>Titurum Sabinam cum tribus in <sup>17</sup>Jurellos vicinasque gentes misit; quibus <sup>18</sup>omnium studio continendis ut insisteret imperavit. <sup>19</sup>Decurium Brutum adolescentem classibus <sup>20</sup>proposuit; et illi, quæ se jubente in Ligeri facta erat; et illi, quam suo quoque jussu venturam ex Pictonibus Sanctonisque et cæteris tractus illius officiosis gentibus expectabat: huic præcepit ut ad primum <sup>21</sup>expectare classis adventum cursum agat in Venetos. Ipse ad eos cum reliquis legionibus terrestri præcessit itinere, multisque passim opidis expugnatis, quæ inexpugnabilia videbantur, coeptis instabat alacriter, sperans pedetentim rem conficere. At Veneti virium usu ac peritia et navium abundanti opia; impositis in eas fortunis suis conjugibusque et filiis, cum inhiberi fuga nullo modo posset, et liberi et incolumes abibant in opida alia atque alia, quo Romani locorum ignorantia et navium penuria non poterant sequi. Ibi se iterum atque iterum defendebant; resque in longum ibat et in irritum desinebat: nec belli finis ullus ostendebatur, eoque magis quo Romanæ naves aliter fabrefactæ, Oceanique fluctibus impares tempestatibus insolitis tradebantur. Ita rem Cæsar intelligens inefficaci labore prætermisso, classem expectare duxit honestius, <sup>22</sup>quam

<sup>13</sup> Forte, negligendum.—<sup>14</sup> Lege, coortis.—<sup>15</sup> Lege, arcendis.—<sup>16</sup> Lege, Titurum.—<sup>17</sup> Lege, Uneillos.—<sup>18</sup> Lege, omni.—<sup>19</sup> Lege, Decimum.—<sup>20</sup> Lege, proposuit.—<sup>21</sup> Forte, expectata.—<sup>22</sup> Lege, qua.

præsente res non <sup>23</sup>vanius nec se dignis subterfugiis, sed uno videbatur transigenda certamine. Has inter curas expectata classis affuit alio veniens Oceano, quam cernentes Veneti suis littoribus propinquantem cum ducentis viginti minutissimis navibus illi obviam exiere, eratque Romanæ pugnae ratio difficillima, quod et fortiores essent et majores barbarorum naves et turribus <sup>24</sup>præminebant, unde ex alto pugnantis illis, quasi iniquis praelium in locis ageretur: vela quoque et mali et antennæ immensa mole præstabant: [59] qui se Romanas naves facile oppressuros confidebant et fecissent si naves navibus concurrissent. Sed omnia vincit ingenium et virtus. Erant Romanis falces <sup>25</sup>inaudito magnitudinis: <sup>26</sup>quas artificioso quodam impulsu rudentibus hostium iniecissent, navigio remis in adverso acto, et rudentes velut <sup>27</sup>culta acie consorcii scindebantur, et antennæ simul ac superba ruebant armamenta, fiebantque suarum impedimenta navium. Sed virorum pugna <sup>28</sup>in qua longe superior erat acies Romana. Et virtutem insitam spectator eximius expectabat. Cuncta enim in conspectu Cæsaris agebantur, et exercitus circumfusi qui littoribus proximos occupavit colles: in quo bellicarum rerum multi magnique erant iudices; noti omnes bellantium et amici: quorum sub oculis nec <sup>29</sup>vir nec ignavia esse posset occulta, et sua parte ergo viri fortes; et his acti stimulis strenuissime rem gerebant, sic ut brevi fracta hostes pertinacia spem salutis fugæ ventisque committerent: quibus cum vela credidissent, quasi Romanos <sup>30</sup>verti subito siluerunt; et stagnante freto destitutis quas vehebant navibus, mira cœli marisque tranquillitas consecuta est, sic ut immobiles languentibus vadis starent: assecuti Romani, cum jam hora diei quarta esset, usque ad occasum solis incendere ac ferire nunquam ullo momento temporis destiterunt; omnibusque fere vel exustis vel oppressis <sup>31</sup>pauco beneficio vicinæ noctis elapsæ sunt. Hoc praelio non modo flos juvenum Venetorum, sed propectæ etiam ætatis consilium ac fructus intercidit. Perditis ergo viris ac navibus et omnium insuper spe amissa, se suæque Romanorum potestati atque arbitrio commiserunt. Hos Cæsar contra morem tractavit inimicis, ut barbaros a violandis legatis exemplo supplicii deterreret; sena-

23 Lege, *vanis*.—24 Lege, *præminebant*.—25 Lege, *inaudita*.—26 Forte, *quas cum*.—27 Forte, *velut cultri acie tonsorii*.—28 Lege, *pugnam, in qua longe superior erat acies Romana, et virtutem*.—29 Lege, *virtus*.—30 Lege, *veriti*.—31 Lege, *pauca*.

tum ergo morte, populum servitute, [60] pœna bonis animis graviore, multavit: sic cum Venetis debellatum: qua victoria non ipsi tantummodo subacti, sed maritima ora omnis ad obsequium redacta erat. Ecce autem alia ex aliis bella consurgunt. Titurius Sabinus jussu Cæsaris Unellorum fines introierat, apud quos tunc summæ rerum <sup>32</sup>Viridonix. Multæ in circuitu civitates a Romanis defece- rant, quarum aliquæ senatam quod neque <sup>33</sup>defectio neque bello consentiebant, interfecerant: latronum quoque manus ingens, par- tim bello, partim præda illiciente, dimisso agriculturæ studio, sese istis adjunxerant; quibus omnibus magnus exercitus jam in armis erat. Sabinus locum castris aptissimum nactus, intra vallum suos, læcessitus sæpe licet ab hostibus, continebat, ut jam non hostium modo sed suorum in contemptum paulatim incidisset. Ipse vero non id motu alio faciebat, nisi quod absente Cæsare tanta cum multitudine congregi, quisquis exitus sequeretur, ne temeritati tribui posset potius quam virtuti, anxius suspensusque erat animo: ubi se sperni autem intellexit, pugnare tandem, sed inprimis contemp- tum hujuscemodi quantum posset aggregare disposuit. Itaque Gallum quendam sibi familiarem, versutumque hominem noctu in castra transfugere jubet: et quod fieri velit edocet: paret ille, et ori- gine dictis astipulante fidem meritis, cœpit hostibus suadere et ani- mis <sup>34</sup>crudelis facile persuasit. Primo quidem Venetorum in finibus Cæsarem extremis periculis circumventum. Deinde in Romanis cas- tris; hinc fama ducis; hinc hostium præsentia tantum esse formidi- nis, ut de nocturna agitent fuga: qua et Cæsarem adeant, ducique opem ferant, et instantibus sese malis eripiant. Id cum publice creditum esset, est etenim non vanis modo, sed omnibus insitum, ut quod valde cupiunt; facile etiam credant, totis passim castris una omnium vox audiri, [61] providendum modis omnibus, ne tam felix occasio per ignaviam dilabatur. Exercitus instantia victi duces, furori publico manus dant: discurritur hac illac, et con- sensu ducum sarmentis, variaque materia ex agris collecta ad im- plendas fossas, et in castra penetrandum onusti, et cursu et sar- cinis defessi omnes redeunt grave opus supraque suas vires, Ro- mana castra ad laboris cumulum in alto posita, invadunt: haud dubii, Romanos præter fugam aut deditionem nihil ausuros: fefellit gentem <sup>35</sup>crudelam una spes: nam Sabinus suis militibus valida

32 Deest præerat. Dein lege Viridonix.—33 Lege, defectioni.—34 Lege, crudelis.—35 Lege, crudelam vana.

exhortatione firmatis; et pugnam vehementer optantibus erumpendi signum dedit. Qui cum subito præter spem hostium erupissent, idque duabus simul portis, et virtute atque experientia bellandi et natura loci et lassitudine hostium adjuti, integri ipsi virium, et quiete recreati fundant illos facile prosternuntque. Quo metu non modo qui evaserant ex proelio; sed vicini etiam se Romanis dedidere. Sunt enim Galli ineundis bellis promptiores quam adversitatibus tolerandis: et forte ita accidit, ut una et eadem die, et Sabinus Cæsaris, et Cæsar Sabini victoriam audiret. Per hos ipsos dies Publius Crassus in Aquitaniam missus a Cæsare, quamvis adolescens, senilibus animum exercebat curis: et secum cogitans in his terris multa illis annis adversa Romanis accidisse, multa sibi utendum prudentia sentiebat; assumpta igitur primum sollicitudine rei frumentariæ atque equitatus comparandi, quod eæ gentes plurimum eo genere virium pollere dicebantur, multis equitibus, et fortioribus viris, expressim Tholosa ac Narbona amicis urbibus accersitis, cum jam virium satis esset Sontiatum fines ingreditur. Illi autem non contenti hostem expectasse, progressi obviam, <sup>36</sup>et Romanos, hinc eorum paucitatem, hinc ducis ætatem contemnentes, in itinere sunt congressi. <sup>37</sup>Sæpe autem in contrarium versa, [62] equitatus eorum, cui unice fidebant, Romano funditur equitatu; cæsisque quamplurimis eodem impetu, Crassus hostium opidum invadit, multamque post resistantiam datis ad extremum armis et obsidibus per deditionem cepit. Erant tunc in Gallia, (qui nunc neque ibi neque alibi usquam sunt) homines tantæ in amicitii fidei tantæque constantiæ, ut cum iis, quorum se amicitie <sup>38</sup>devenissent, omnem subire fortunam, et ad ultimum etiam mori vellent, neque post eos vitam ullam pati possent, quin si mori aliter non daretur, mortem sibi ipsi manu propria consciscerent; mirum genus, multum his modernis, amicitias utilitate <sup>39</sup>mentientibus, adversum: neque quisquam ex eo numero inventus a seculis ferebatur, qui hoc facere renuisset, vulgo Soldurios vocitabant. Ex his sibi sexcentos <sup>40</sup>Adiaterinus princeps gentis beneficiis et fide paraverat. Cum quibus inter ipsam deditionem, quæ illi utique non placebat, eruptionem in Romanos fecit, ita ut improvidos pene repentina <sup>41</sup>spem turbaverit; sic devoti omnes morti in

36 Forte, cum Romanis.—37 Lege, Spe.—38 Forte, devotiissent.—39 Lege, metientibus.—40 In Cæs. libris dicitur *Adcantuanus*.—41 Forte, species.



prælium ruebant. <sup>42</sup>Reversus ad se militibus Romanis, cum aliquandiu graviter pro <sup>43</sup>hoste paucitate pugnatum esset, suo cum duce victi, orantesque cum populo in deditionem dux atque Suldurii sunt recepti. Dehinc Crassus in ulteriora progrediens vicinarum gentium conspirationibus magnis excipitur. Ita ut etiam ab Hispanis <sup>44</sup>horis, quæ proximiores bello erant, per legatos auxilia peterentur, et duces eligerentur ex iis, qui sub Quinto Sertorio rebelle quidem, sed Romano usu militaris scientiæ magisterium adepti bella gerere prorsus Romano more didicerant, loca idonea <sup>45</sup>cupiendi, castra communiendo, [63] commeatus hostium impediendo, acies instruendo, præsidia disponendo, prælio ac receptui canendo; omnia suis horis et suis ordinibus faciendo. Quæ Crassus cuncta conspiciens; cogitansque quod erat, se propter suorum paucitatem non posse diutius hostium consiliis atque artibus obstare, pugnae fortunam experiri statuit. Quam rem cum ad consilium rejecisset, idque ipsum omnibus visum esset, mane proximo aciem eduxit, expectans ut in prælium hostes egrederentur. Illi vero et si de victoria non diffisi, tutius tamen rati sunt sine prælio vincere: quod per frumenti penuriam eventurum sperabant: propter quam si Romani loco <sup>46</sup>crederent tergis instare decreverant: <sup>47</sup>ac spe castris se tenebant, neque pro victoria obsidionis infamiam <sup>48</sup>recubant. Romani hostium tarditatem non consilio imputantes, sed pavori, et hortante duce, et militibus pugnae signum una voce poscentibus, signo dato castra aggrediuntur. Qua in actu auxiliares, in quibus ad prælium modicum spei erat, missilibus suggerendis; fossis implendis, aggeribus <sup>49</sup>connectentibus multiplici opere occupati; spem majoris exercitus exhibebant. Addebatque error hic animos Romanis atque hostibus minuebat, utrumque tamen pugnabatur asperrime. Dum ecce equites quidam Crasso nuntiant castra hostium ab adversa parte negligentius custodiri. Is præfectos equitum <sup>50</sup>committit. Illi autem his cohortibus, quæ castrorum præsidio <sup>51</sup>subederant, a vulneribus et labore integris longe a conspectu hostium circumductis, partem illam castrorum improvise adeunt, et antequam sentirentur vallo disiecto mediis castris cum cæde clamor exoritur. Territi hostes repentinis <sup>52</sup>malis omnia partis alterius defensione diffugiunt. Romanus

42 Forte, *Reversis*.—43 Forte, *hostium*.—44 Lege, *oris*.—45 Lege, *capiendo*.—46 Lege, *cederent*.—47 Lege, *hac*.—48 Lege, *recusabant*.—49 Lege, *connectendis*.—50 Lege, *eo mittit*.—51 Lege, *subederant*.—52 Lege, *malis*.

<sup>53</sup>ille equitatus locis conpestribus assecutus obtruncat. Ita ex quinquaginta milibus <sup>54</sup>e Quitania Cantaberaque collectis, [64] vix quarta pars proelio <sup>55</sup>superesset. Quo metu diffuso pars maxima populorum circumstantium ad deditionem venit: fecissentque idem omnes, nisi instantis brumæ spes negotium distulisset.

Hæc Cæsar per legatos suos agebat. Ipse autem a Venetis in Menapios præcesserat, extremosque hominum Morinos, ut ait Maro: quod hæ duæ gentes <sup>56</sup>ad se miserant et in armis erant. Et quamvis <sup>57</sup>adventaret, sperans tamen modiei temporis opus esse, rem aggreditur. Erat autem longe alia quam crederetur ratio belli. Audientes etiam maximas atque creberrimas victorias Romanorum, non armis sed latebris decreverant se tueri. Itaque sua omnia in paludibus ac silvis abdiderant, juxta quas dum castra exercitus Romanus attolleret, illi subito quasi ab inferis emergentes, effusos atque in operibus impeditos diversis viis dissonisque clamoribus invadunt. Romani impigre opere intermisso et arreptis <sup>58</sup>in illos impetum fecere; eosque in silvas <sup>59</sup>redigere, paucis inter vepres perditis, multis hostium interfectis. Et tunc Cæsar silvestri materiæ cædendæ et in morem valli ad tutelam suorum circumducendæ operam dabat, ne clandestinis eruptionibus premerentur: sed jam hiems aderat; ac ingentibus ac perpetuis imbribus impedita res est: vetitique milites sub pellibus agere. Victor ergo hominum; sed naturæ <sup>60</sup>cedent incensis ac vastatis finibus hostium cum exercitu <sup>61</sup>in Aulercios Lexoniosque in hiberna concessit.

His temporibus Germanorum turbæ ingentes Rhenum metu pelente <sup>62</sup>trajecerent, fessæ bellis assiduís atque importunitatibus et injuriis Suevorum: quæ gens maxima, belloque potentissima omnium Germanorum et olim fuisse legitur et nunc esse dicitur. [65] Quorum et moribus multa quidem a scriptoribus rerum memorata: præterea quum apud eos et apud omnes fere homines mutati sunt mores, quæque jacturarum pessima est, prope semper in deterius, horum, ut sileam reliquos, illum saltem morem video mutatum: Nempe vinum ætate Julii Cæsarís abhorrebant, quod <sup>63</sup>ni fallor non abhorrerent: hi vicinitatis atque humanitatis impatientes omnes finitimos populos, aut tributarios sibi effecerant, aut

53 Lege, illos.—54 Lege, ex Aquitania et Cantabria.—55 Lege, superfluit.—56 Deest minime. Mittere autem est, legatos mittere.—57 Adde, hiems.—58 Adde, armis.—59 Lege, redegere.—60 Lege, cedens.—61 Lege, in Aulercos Lexoniosque.—62 Lege, trajecerunt.—63 Videtur addendum, nunc.

prorsus expulerant. Itaque ad unam partem finium Suevorum fuisse traditur ingens atque incredibilis sollicitudo. Idque sibi tunc magnæ gloriæ ascribebant. Nunc etiam per eorum fines et suspectæ multis in locis solitudines, expertus loquor, et ambiguum iter est: hos igitur Germanorum populos a Suevis pulsos cum in Galliis consedisæ Cæsar audiret, Gallorum veritus levitatem, qui more frondium vento quolibet agitantur, et mercatores et cursores more proprio manuprehendunt detinentque, et unde veniant et quo pergant, et quid novi afferant percontantur, regunturque rumoribus etiam falsis, et sæpe his moti ea deliberant; quorum mox pœniteat: hoc inquam veritus Cæsar, ne famæ cuiuspiam flatibus moverentur, <sup>64</sup>et Romana fide desisterent; æstate non expectata ad exercitum venit, et invenit vera se timuisse. Missos legatos a Gallis ad Germanos invitantes hortantesque, ut a leva Rheni, ubi substiterant, abscederent, seque inferrent in intima Galliarum, nihil eis defuturum omnium <sup>65</sup>petissent. Motus his Cæsar, sed dissimulans, Gallorum principibus ad colloquium evocatis, benignis orationibus <sup>66</sup>leniit. Firmavit animos atque edixit <sup>67</sup>'equitum quem ex debito <sup>68</sup>tenerentur, ut paratum in armis haberent. Esse enim sibi animum ad liberandas Gallias ab <sup>69</sup>incurso Germanico proficisci.' [66] Quidquid ille præceperat adimpletum est, non obedienter modo, sed libenter, ea est facilitas animorum. Dum instructis ergo paratisque omnibus iter arripuisset, jamque ad castra hostium paucorum dierum itinere propinquaret, legatos barbarorum obvios habuit, quorum primus in hanc sententiam verba fecit. 'Neque Germani' inquit 'o Cæsar bellum inferunt Romanis, neque eis, si Romani bellum inferant, recusant. Mos est noster a majoribus per manus nobis traditus bella moventibus obstare, nullum hanc ob causam precari. Suevis solis nos impares confitemur, quibus ne ipsi cœlites pares sint: de reliquo mortales omnes vincere posse confidimus: unum non ut humilior, sed ut justior causa nostra sit dicimus, venisse nos in Gallias, non sponte sed coactos: profugos, domo pulsos, aliquo pergere necessarium fuisse. Si Romani velint, posse eis amicos esse non inutiles. Ad id sane duorum altero opus esse, ut aut terras eis quas inhabitant largiantur, aut possidere quas armis quæsierint patiantur.' Ad hæc Cæsar inter multa respon-

64 Forte, et a R. f. desciscerent.—65 Adde, quæ.—66 Adde, eos.—67 Lege, equitatum.—68 Deest verbum præstare, aut simile.—69 Lege, incursum.

dens, 'nullam illis posse secum esse amicitiam' ait, 'nisi quamprimum Galliae finibus emigrarent: neque satis se mirari posse, quænam esset ista ratio, ut qui sua defendere non valerent, invaderent aliena: quasi ad injuriam inferendam, quam ad defendendam justitiam fortiores: cum fortioribus viris vires addere soleat animosque defensio suscepta justitiæ; neque vero esse agros ullos in Gallia, qui tantæ hominum multitudini assignari possint sine injuria possessorum. .Esse autem apud se aliarum gentium legatos, inprimis <sup>70</sup>Vibiorum, amicorum populi Romani, de Suevorum violentia conquirentes, openque poscentes: posse eos cum illis habitare, donec utrisque consultum sit: se Suevis imperaturum, ut ab eorum offensionibus abstineant.' Legati se post triduum redituros, responsumque suæ gentis relaturos cum dixissent, poposcerunt, ne castra interim promoveret: sensit fraudem Cæsar; Equitatus enim partem magnam trans Mosam ambem frumentatum ab iis missam senserat, quam hoc spatio temporis expectabant. [67] Itaque quod peterent se facturum negavit, processitque, et cum jam nisi duodecim milia passuum distaret a barbaris, legati <sup>71</sup>ad ipsum poscentes instantius occurrerunt, idque cum iterum negasset; petierunt ut ad suos equites, qui præibant, mandaret prælio abstinere, donec ipsi legatos ad eos, quos in eadem conditione cum Suevis esse <sup>72</sup>deberet, destinarent, ut fœdere cum eisdem icto, simul Cæsaris consilio uterentur: Adhæc exploranda et firmanda cum Vibiiis tri-duo etiam opus esse. Intellexit quoque Cæsar hanc petitionem eodem spectare, quo primam. Respondit tamen se, <sup>73</sup>de illo non amplius quam quatuor milia passuum progressurum. Illic die proximo adessent, cum quibus de illorum petitione dissereret, equitibus nihilominus jam progressis mandavit ne hostes invaderent. Quod si ab illis invaderentur, usque ad ipsius adventum <sup>74</sup>ipse tamen sustinerent. Equites jussu dacis accepto: et <sup>75</sup>qui apud legatos hostium vadissent, tanquam in pace securi ibant et incauti: fidei signum non prudentiæ. Id cum hostes advertissent <sup>76</sup>quam numero longe impares repentino impetu invecti quadringentos septuaginta ex eis occiderunt: reliquos in fugam versos insequi non prius desierunt quam ad conspectum Cæsaris est per-

<sup>70</sup> Lege, *Ubiurum*, et sic inferius *Ubiis* pro *Vibiiis*.—<sup>71</sup> Lege, *id.*—<sup>72</sup> Lege, *diceret*.—<sup>73</sup> Lege, *die*.—<sup>74</sup> Lege, *ipsi*.—<sup>75</sup> Forte, *et qui apud Cæsarem legatos hostium vadissent*.—<sup>76</sup> Lege, *quamquam*.

ventum. Ibi demum persecutionis <sup>77</sup> fugæ finis fuit: memorabilis inter casos casus extitit Pisonis, qui vir fortis ac nobilis ex Aquitania \* cunatum populi Romani et amicus dictus a senatu, cum germano proprio ab hostibus intercepto opem ferens, illum quidem periculo liberasset; vice ejus detentus inter turbam, atque equi vulnere ad terram datus aliquamdiu pedes animosissime se defendens victus <sup>78</sup> cum concidit. Id cum frater jam prælio digressus agnosceret, [68] equo stimulis adaecto medios in hostes rediit: ibique fortiter dimicans occubuit. Ad hunc modum duo simul fratres egregii mutua pietate periere. Cæsar circumventum dolis sese dolens; nullos jam legatos hostium audiendos, nullam conditionem pacis admittendam, neque vel modicum differendum ratus; dum copiarum hostium jungerentur: simul illud intelligens apud leves Gallorum fragilesque animos hostilem fraudem virtutis opinionem et virtutis nomen facile reperturam; statuit omne hostibus consultandi, simulque et Gallis falsam opinionem confovendi spatium celeritate præripere. Consilio igitur advocato dum propositum illud suum aperit, ecce de transverso legati hostium, quibus prospere fraus prima successerat: nec priores illi tamen; sed principes gentis, et seniores omnesque in quibus summa erat apud illos auctoritas, ad Cæsarem in castra perveniunt, vel excusaturi præteritas fraudes, vel novas si liceat innexuri. Quos ubi Cæsar aspexit nulla penitus de re auditos illico capi jussit, simulque insecuto iter exercitu festinus arripuit. In quo ordinando nuper victos equites in extremo posuit, ne forte reliquæ <sup>79</sup> prædani metus aliquæ superessent, quibus etiam intrepidi afflarentur. Sic ad hostes generosæ plenus ira, et degeneris memor injuriæ properabat. Et octo milia passuum dicto citius emensus; <sup>80</sup> illud apparuit quidquid de legatis suis esset, quidve de hostibus scire aliquid potuissent; subita re turbati, neque arma neque consilia capiendi spatio <sup>81</sup> relictis, an hosti occurrerent, an castra defenderent, an <sup>82</sup> satem fuga quærerent incerti, stupidi hærebant. Cogita trepidatione hostium et fluctuatione hominum ac signorum; Romani milites et illorum perfidia et hortatu sui Ducis impulsus castra pervadunt, pauci parati armatique resistere; [69] alii autem <sup>83</sup> in finem omnes fugam

77 Forte, ac fugæ.—78 Lege, tandem.—79 Lege, prædiani.—80 Forte, quam illis apparuit, quid delegatis suis esset, quæntæ de hostibus.—81 Lege, relicto.—82 Lege, salutem.—83 Forte, infamem.

arripuere. Immisso post eos equitatu magna horum in itinere strages fuit: dehinc agmine perpetuo ad confluentem Rheni ac <sup>84</sup>et oræ delati, cum se metu insequentium in oppositum amnem injecissent et lassitudine et pavore, et impetu alvei superante demersi sunt. Ita pene omnes partim pugna, partim fuga, partim aqua consumpsit, cum essent milia hominum <sup>85</sup>quadraginta ac triginta: sua in castra reversus Cæsar incolumi exercitu, mirum dictu tanto ex bello paucis tantummodo vulneratis, cum legatos reliquosque, quos capi jusserat, invenisset, absolvi fecit, et quo vellent abeundi tribuit licentiam. Illi vero Gallorum propter <sup>86</sup>Attoritorum fines, iracundiam metuentes, apud Cæsarem residere muneris instar optarunt, quos secum ille magnanimus concessa libertate detinuit.

Post hæc Cæsar modis omnibus Rhenum transire disponit: multæ eum impellebant causæ. Tres imprimis: nam et operæ pretium extimebat ut Germani qui cottidie in Gallias transire sibi consuetudinem fecerant; suarum metu rerum domi continerentur; ubi adverterent exercitum populi Romani posse et audere Rhenum transnatare: neque semper assuescere invadere; sed invadi etiam interdum: deinde quod pars illa Germanici equitatus; quam prædandi causa trans Mosam missam proximo prælio non interfuisse memoravimus, trans Rhenum audita suorum clade confugerat, seque Sicambris adjunxerat; a quibus Cæsar cum per nuntios postulasset, ut eos qui Romanis simul ac Gallis bellum moverent, sibi redderent; responderunt, 'imperium populi Romani Rheno terminari. Si Germanos <sup>87</sup>in Gallia transire ad injuriam traheret, cur minus injuriosum duceret trans Rheni metas imperium extendere.' [70] Quamquam barbarica ista responsio coloris fortasse <sup>88</sup>aliud, sed nil penitus rationis habuerit, non enim trans Rhenum imperium petebatur, sed ut cis Rhenum injuriose gesta punirentur: nisi forte sibi <sup>89</sup>barbareis insolens usurpabat, ut qui ad eam confugissent, inviolabiles haberentur, <sup>90</sup>qui brevi non modo alios, sed seipsam salvam facere non potuit. Certius erat, quoniam Ubii soli ex Transrhenanis Romanorum iu amicitiam recepti affectuosissime precabantur, ut eis Romanus imperator adversus Suevos, aut mit-

84 Forte, *Mosa*.—85 Lege, *quadringenta*.—86 Forte, *occupatos eorum*.—87 Lege, *in Galliam*.—88 Lege, *aliquid*.—89 Lege, *barbaries*.—90 Lege, *qua*.

taret, aut ferret auxilium. Nam si forsitan <sup>91</sup> transferre non posset republicæ negotiis occupatus, satis abundeque illis esse præsidii in solius exercitus fama, quæ post devictum <sup>92</sup> Ariovistum atque ultimum hoc prælium confectum, tam late per extrema <sup>93</sup> Galliæ diffusa esset, ut sub ejus umbra nominis tutos se esse posse confiderent: Navium vero ad transitum affatim sibi esse non dubitaret. Et Cæsar iis quidem de causis ac fortasse aliis transitum exoptabat: sed transire navibus neque satis tutum, neque vel sibi vel populo Romano satis honorificum judicabat: animumque ideo ad structuram pontis intenderat, tametsi difficultatem maximam fluminis impetus profunditasque et latitudo prætenderent: sed nil volentibus arduum: disposuit firmavitque vel nullo modo alio, vel ponte transire: vicitque omnem rerum perplexitatem operosissimi atque ardentissimi ducis industria atque obsequentissimi durus labor exercitus. Ponte igitur brevi tempore mira arte perfecto traduxit armatas legiones. Primusque Romanorum, sicut scriptum est, Germanos qui trans Rhenum incolunt, aggressus, <sup>94</sup> maximas effecit cladibus: sed sequor ordinem. Præsidio validissimo ab utraque pontis parte dimisso; primus illi post Rheni transitum in Sicambros fuit impetus, [71] qui superbe Romani fines imperii Rheno amne præscripserant. Et pergenti multarum urbium legiones occurrerunt amicitiam pacemque petentium, quibus omnibus benigne respondens Cæsar obsides imperavit. Sicambri autem, ut est magna pars hominum verbis quam factis animosior, mox incepti fama pontis audita, quorundam qui apud eos versabantur, quibus Romana notior virtus erat, consilio atque hortatu, desertis urbibus cum fortunis suis omnibus in solitudines ac silvarum interiora confugerant. Cæsar hoc pridem tardum et difficile belli genus expertus, et plus tædii <sup>95</sup> iis quam periculi, tempus inutiliter non <sup>96</sup> tenendam statuit. Pervastatis ergo vicis rebusque hostium, quo vel ferrum potuit vel flamma pertingere, ad Ubios, hoc est ab hostibus ad amicos transiit expectatus atque optatus: <sup>97</sup> ad eos vero moram trahens, propositum et consilia Suevorum didicit: ea erant hujusmodi. Accepto enim transitu Romanorum, quorum fama virtutis jam cuncta compleverat, nuntios ad omnes suæ gentis circumquaque <sup>98</sup> diu rexerant: unum omnibus præceptum,

91 Forte, *transferre se*.—92 *Lege, Ariovistum*.—93 Forte, *Germania*.—

94 Forte, *maximis affecit*.—95 Forte, *esse*.—96 *Lege, iterandum*.—97 *Lege, apud*.—98 Forte, *direxerant*.

ut urbibus atque opidis <sup>99</sup>de electis conjuges filiosque et quicquid eis carum esset in silvis, quæ immensæ illis erant, reconderent: viri omnes <sup>100</sup>armiportantes certo loco <sup>1</sup>Suevæ in medio ex omni undique regione confluerent: ibi Cæsarem expectarent, acieque conficerent. Cæsar autem, <sup>2</sup>quam tamen nescio, sed opinioni tantum virum nil sine certa voluisse, contentus in præsens <sup>3</sup>ad suo Vibios obsidione liberasse: ac reipsa ostendisse Germanis, Rheni transitu Romanos, neque metu neque difficultate prohiberi, quominus et amicis ferant opem et hostibus ultionem; [72] non nisi decem octo diebus actis in Germania, rediit in Gallias; pontemque post tergum fregit ne ab hostibus frangeretur.

Crescentibus indies bellis atque periculis; crescebat simul ducis animus, et <sup>4</sup>a tritu velut aurum splendidior fiebat, quove plus difficultatum eo et plus spei erat. In omnibus quidem bellis, quæ per eum in Galliis ad id tempus gesta erant, missa hostibus auxilia a Britannis agnoverat. Id indignans ad eos ire disposuit. Et quamvis extremum jam tempus esset ætatis, quæ illis in regionibus propter <sup>5</sup>vicinam Septentrionis est brevior; ne quid tamen otiosi temporis ageret, insulæ statum moresque hominum explorare statuit. Quod cum neque per <sup>6</sup>communes Gallos, quibus loca illa nondum <sup>7</sup>plena erant; neque per mercatores ipsos, qui non nisi <sup>8</sup>littoreas terras, easque non omnes, sed tantum Galliæ oppositas, adibant, non fieri posset, Gajum Volusenum una cum longa navi <sup>9</sup>eo quid agere velit illum ad momentum ire jubet: et cognitis illis <sup>10</sup>qui cognosci possent maturum ille reditum imperat. Is ad eum quinto rediit non ausus, ut dicebat, in terram egredi, neque se fidei barbarorum credere et tantum exterius visa renuntians. Hæc ita communis quidem habet historia: habeo tamen non ignobiles auctores qui Cæsarem per seipsum portus et navigationem, et accessum ad insulam explorasse confirmant: quod ut credi posset ipse ducis animus facit et similis aliis in rebus audacia. Cæterum seu per alium seu per se cognitis, quæ cognosci poterant, ipse in extremum Galliæ angulum, unde brevior in Britanniam est transitus, quo jam se cum exercitu contulerat, classem omnem contrahi imperat: Et qua

<sup>99</sup> Forte, *relictis*.—<sup>100</sup> Lege, *arma portantes*.—<sup>1</sup> Lege, *Sueviæ*.—<sup>2</sup> Forte, *quam tamen nescio ob causam, sed opinor tantum virum nil sine certa ratione*.—<sup>3</sup> Forte, *adventu suo*.—<sup>4</sup> Lege, *attritu*.—<sup>5</sup> Lege, *viciniam*.—<sup>6</sup> Lege, *homines*.—<sup>7</sup> Forte, *cognita*.—<sup>8</sup> Lege, *littoreas*.—<sup>9</sup> Locus corruptus. Vid. Cæs. iv. 21.—<sup>10</sup> Lege, *quæ*.



Veneto in bello usus erat anno altero; et quæ amicis ex regionibus interim redacta ingentem navium numerum expleverat. Et jam fama Romanorum a Germanis transiverat ad Britannos: et præsens insuper apparatus late metum sparserat. [73] Itaque multarum insulæ civitatum nuntii Cæsarem adeunt, et obsides et obedientiam promittentes: hos benigne suscipiens, et sereno vultu et miti oratione prosequitur, hortatus ut in proposito perseverent domum remittit et cum eisdem <sup>11</sup>communi consilii magni virum; inque oris illis omnibus auctoritatis eximie ac spectatæ <sup>12</sup>sibi non fidissimum, ut rebatur. Quo merito Attrebatibus victis regem illum imposuerat: per quem urbibus Britannicis persuadere <sup>13</sup>mittitur ut ratione fidei se committant, suumque illis nuntiet adventum. Venerunt et magnæ partis Morinorum nuntii excusantes sæ gentis errorem, quod adversus populum Romanum propter suam <sup>14</sup>imparatam ac turbidam barbariem rebellassent, <sup>15</sup>mox vitio, non odio animorum, et petentes veniam et pœnitentiam offerentes: id pergratum Cæsari fuit, quod in Britanniam transiturus bellum iavitus post terga dimitteret, neque curæ Britannicæ præferendum aliud extimaret. Impositis igitur multis obsidibus, petita concedit, classe autem sicut diximus collecta, dum ad transitum se præparat, curam portus ac custodiam Publio Sulpitio Ruffo committit, cum eo quod sufficere visum est præsidio. Residuum copiarum in Menapios mittit, atque in eam partem Morinorum, unde (quod rebellionis indicium apparebat) nulli ad eum nuntii venissent: his Titurium Sabinum et Lucium Arunculejum Cottam præfecit. Dies interea navigationi aptus affuit: cumque de littore Gallico profunda nocte solvisset, proximæ lucis hora quarta Britannicum littus attigerat: plenumque illud armatis hostibus conspicatus, præruptasque rupes pelago impendentes, unde teli jactus aut lapidis usque ad naves facile perventurus esset, substitit parumper, expectans suos qui lentius veniebant: sic in anchoris usque ad horam diei nonam stetit: [74] tunc assecutis omnibus, legatisque et tribunis militum, ac magistris navium <sup>16</sup>vehementis admonitis, ne qua esset aut bellicis aut maritimis rebus mora; sed ad nutum omnia <sup>17</sup>dicto explorentur. Vento et æstu fretus idoneo, convulsis anchoris, ad

11 *Lege, Commium.*—12 *Forte, sibi;* vel, *sibi autem.*—13 *Forte, nititur, ut Romana.*—14 *Lege, imperitam.*—15 *Lege, morum.*—16 *Forte, vehementer.*—17 *Forte, dicto citius.*

septem milia passuum procul inde plano in littore tota cum classe constitit. At Britanni, intellecto consilio, præmissis equitibus atque essedis, quibus in bello uti consueverant, pari velocitate locum occupant: consequuntur equitatum turbæ, ita omnes copię egressuris se Romanis objiciunt. Erat plane descensus in terram difficillimus propter aquę altitudinem, sine qua magnę naves esse rēgique non poterant. Et si qui e navibus exivissent, <sup>18</sup>et sicco de litore, aut ex vadis humilioribus excipiebantur hostium occursum: et ubi stare difficile erat, cogeantur iniquo Marte certare, unde non immerito Romani territi ac turbati et locorum inscii et ejusmodi prælii inexperti solito segnus pugnabant. Quod ut Cæsar vidit; longas naves ab <sup>19</sup>alta classe secerni et remis ad litus applicare imperat, atque inde omnium genere missilium hostem pelli; quem ipse navium aspectus et magnitudine et remorum strepitu insuetum talibus exterruit. Ubi autem sagittarum <sup>20</sup>imbris ac tonitrua tormentorum in hostilem aciem incidere: parumper referre pedem hostes inceperunt: nec dum tamen Romani sese undis credere ausi, ipsis e puppibus præliabantur, donec aquilifer decimę legionis, quam amabat Cæsar, alta deos orans voce, ut feliciter legioni succederet quod parabat, versus ad comites: 'desilite' inquit 'in fluctus, et sequimini me commilitones mei, quicumque non vultis hanc aquilam hostibus illudendam tradere. Si viri estis prospera cuncta provenient, si minus, ego saltem debitum meum reipublicę <sup>21</sup>a Romano imperio bona persolvero: hęc exclamans medios in fluctus mira alacritate <sup>22</sup>dissiluit.[75] <sup>23</sup>Attigit ut primum terram pedibus attigit, gressu rapido ferre aquilam in hostes cępit: virtutis exemplo et nobiles incitati omnes, non solum qui in illa, sed qui in cunctis erant navibus in undas atque inde in hostes ruunt: pugna atrox exoritur, duraque, anceps, et Romanis adversa propter locorum iniquitatem. Postquam vero terram omnes <sup>24</sup>attingerent: collecti in unum et reducti ad solitum pugnę genus, alio impetu invecti fuderunt adversarios; fuisset clarior victoria si ad insequendum profugos equitatus in tempore affuisset; tanta fuit tamen, ut Britanni hostium suoque casu territi, legatos ad Cæsarem mitterent et deditionem et obsides et quidquid victoribus victi debent offerentes, cum iis et Comius rediit, quem ad eos,

18 Lege, ii.—19 Lege, alia.—20 Lege, imbres.—21 Forte, ac Romano imperio munus.—22 Lege, desiluit.—23 Lege, Atque.—24 Lege, attigerunt.

ut diximus, præmissum et commissa edere incipientem vinculis astrinxerunt: nunc solutum remittentes, violati culpam in multitudinem reflexerunt, et errori publico veniam petierunt. Quibus Cæsar acriter increpitis, quod pace per legatos ultro expetita et obtenta, bellam intulissent, hostilia in amicos ausi, veniam tamen supplicibus non negavit, quam negare nec noverat nec solebat: partim datis partim promissis obsidibus pax conventa est: principes Britannorum turbas ad agriculturam reverti jusserunt, ipsi seque suasque urbes <sup>25</sup>Cæsar insinuare omni studio satagentes, Paulominus festinatio unum mihi virum abstulit, quem in medium virtus ejus et fama restituent: is est Marcus Cæsius <sup>26</sup>Scena miles Cæsaris, qui hoc ipso, quem præmisimus, ad insulam appulsu, scopulum littori proximum plenum turbis hostium contuens cum quatuor tantum <sup>27</sup>commilitonique cimbam eo transvectus, egregia paucitate barbaricam multitudinem est aggressus: cumque inter pugnandum, æstus æquorei refluxu, interstitium illud quod scopulum ab insula dirimebat aquis <sup>28</sup>exornatum transitum non negaret; [76] atque ideo barbarorum ingens copia suis auxilio advenisset; <sup>29</sup>relans quatuor justo pavore perterritis, et abjectis, vel oranti forsitan socio dimissis pilis, solus <sup>30</sup>Scena contra hostium aciem stetit immobilis, et sua et comitum unus quinque militum pila in hostium membra, nullo in cassum eunte jaculatus, tandem omnibus <sup>31</sup>assumptus, stricto obvios mucrone, unumquemque ut se primus obtulerat; nunc scuto nunc gladio excipiens ac prosternens; diu utrique partium admirabile præbuit spectaculum: et tot milium in littore dimicantium ad se unum intuendum oculos atque ora convertit. Cum jam denique, non ut in armatum virum, sed ut turrim munitam omnis nisus, ira, pudorque hostium in furorem versus incumberet; jamque femur ingenti transfixus telo et <sup>32</sup>multum saxo concussus gravi; clipeoque et galea ictuum vi disjectis, gladio ad extremum fracto, pilisque ut est dictum omnibus non perditis, sed impensis egregie, pene jam exarmatus, tamen lorica gravis duplici, se in vadis, sua opera hostium sanguine rubicundas injecit, ac reversus ad suos, unde gloriam merebatur, veniam postulavit: nempe cum Cæsarem conspexisset: ‘Parce, (inquit) optime imperator, arma perdidisti:’ <sup>33</sup>et ille summus extimator meritorum, cujus

25 Lege, Cæsari.—26 Lege, Scæva.—27 Lege, commilitonibus cimbam.—28 Forte, exoneratum.—29 Lege, reliquis.—30 Lege, Scæva.—31 Forte, contemptis; vel, assumptis.—32 Puto, cultum saxo contusus.—33 Forte, et.

sub oculis gesta res erat, et facta viri fortia et verba magnifica centurionatus honore <sup>34</sup>reincidit per hos dies res parva quidem dictu, sed eventu magna ac periculosa. Naves in Galliis dimissæ quibus inerat equitatus, paucis post Cæsarem diebus secundo <sup>35</sup>supremum vento fuderant: cumque Britannicis jam littoribus propinquitates in conspectu suorum essent; tantis repente tempestatibus conquassatæ sunt, ut omnes undique spargerentur, [77] et aliqui unde venerant violentia pelagi verterentur; aliæ ad aliam partem insulæ summo cum discrimine <sup>36</sup>cogerentur. Quin etiam naves aliæ et longæ et <sup>37</sup>ornariæ in quibus exercitus erat, quamvis littori hærentes, sic procellis tumescentibus avulsæ atque oppressæ sunt, ut <sup>38</sup>Romani audaciam mundi finibus non contentam extraque orbem bella quærentem, terræ limes ultimus castigare videretur Oceanus. Denique sic disjectæ omnes; sic perditis armamentis aut fractæ aut inutiles redditæ videbantur, ut merito hæc inter adversitates Cæsareas numerentur. Qua de re consternatio ingens, ac moestitia totius exercitus consecuta, <sup>39</sup>nam neque alia classis qua redirent erat, neque ad hanc ipsam reparandam vel materia vel facultas: et in Gallia hibernandum esse; <sup>40</sup>et Britannia hibernari propter frumenti inopiam non posse constabat: et præterquam quod res per seipsam tristis erat, accedebat et altera dolendi causa ac timendi. Siquidem Britannicæ principes quos in fidem Romanorum, non amor sed pavor attraxerat, omnia illis deesse cum cernerent, naves, equites, frumentum, nec stare illos posse diutius, nec abire; eorum quoque paucitatem castrorum ex angustiis metientes, quod neque equitatus neque impedimenta, sed solæ ibi erant legiones: conceperunt spem ut sit ex alienis malis, ac rejectis adulationibus quibus Cæsarem cœperant promereri, cogitantes quod si eum superarent, aut opprimerent; nemo amplius bellator in Britanniam trajiceret; habito de his rebus inter se colloquio, rebellarunt. Cæsar nondum conjuratione patefacta, ex <sup>41</sup>adulatione tamen obsidum, qui promissi erant, ex adversitate <sup>42</sup>prætereaque sibi acciderat, mutatam cum fortuna fidem barbaricam cogitabat. Sed nulla re decipi poterat supra humanum modum altus

<sup>34</sup> Lege, remuneravit. Incidit.—<sup>35</sup> Forsitan idem est, quod Virgilius ait 1. Georg. *contellere funem a terra*. Infra ait: *funem solvit*: unde dubito, an hic legi debeat: *solverant*.—<sup>36</sup> Lege, *agerentur*.—<sup>37</sup> Lege, *onerariæ*.—<sup>38</sup> Lege, *Romanorum*.—<sup>39</sup> Adde, *est*.—<sup>40</sup> Lege, *nam in*.—<sup>41</sup> Lege, *dilatione*.—<sup>42</sup> Lege, *præterea quæ*.

animus et inuietus: [78] frumenta igitur ex agris vicisque omnibus in castra quotidie, <sup>42</sup>et navibus, quæ irreparabiliter quassæ erant, dissolutis, ex ea materia alias refici; et quod deerat ex Galliis conveyi faciebat: idque tanta ducis sollicitudine, tanto militum studio gestum est, ut ex omnibus non amplius quam duodecim in totum perditis reliquæ ad navigandi usum reparatæ in anchoris starent. Sic quasi <sup>43</sup>reddita advia animos militum providentia sui ducis crexerat. <sup>44</sup>Illuc assidue frumentatum pars exercitus: contigitque die quodam, ut legione septima ad id ipsum de more profecta; barbari, qui eo venturam ex ordine cogitarent, quod jam aliis in partibus inventa frumenta præcedentibus diebus abstulissent, nocturnis eam præstolarentur insidiis: cum tamen nulla suspicacio belli esset, sed ruricolæ passim et in agris vagarentur, et Romanis in castris libere versarentur; legione autem conspecta e silvis eruperant, eamque equis et essedariis circumdederant: quibus eo tempore sic utebantur, ut et levitatem equitum præstarent et peditum firmitatem. Et jam legio impetum numerumque hostium sustinere vix poterat; <sup>45</sup>dum castrorum custodes Cæsarem certiorum faciunt pulverem solito majorem ab ea, quo legio profecta erat parte consurgere: statim quod erat augurio animi apprehendit, arreptisque armis illic properans cum parte exercitus invenit legionem in ultimis laborantem: non fuit opus prælio: sola Cæsaris præsentia suis metum, hostibus victoriam eripuit. Sive autem hora serior diei, sive <sup>46</sup>alia eum causa tenuerunt, suos liberasse periculo contentus intactis hostibus castra repetiit: proximis diebus tantæ fuerunt tempestates ut Romanos <sup>47</sup>subtentorii Britannia in opidis detinerent. [79] Post hæc non <sup>48</sup>destituerunt hostes per legatos ad bellum totam insulam concitare, et Romanorum paucitatem et prædæ magnitudinem divulgare: insuper et oblatam cœlitus, et minime respuendam perpetuæ libertatis occasionem: quorum cum fidem publicam invenisset <sup>49</sup>Assercio, equitum et peditum turba ingens ad Romana castra confluit: contra quos Cæsar in aciem legiones eduxit et prælia victor profugos insecutus, omnes fudit, plurimos interfecit, incensisque late finibus in castra remeavit. Secutæ sunt legiones hostium pacem veniamque petentium: quibus

43 Deest conveyi.—44 Forte, reddita vita.—45 Lege, Ibat.—46 Lege, cum.—47 Lege, alia eum causæ.—48 Lege, sub tentoriis, Britannia.—49 Lege, non destituerunt.—50 Lege, assertio.

Cæsar præpter perfidiam obsides duplicavit, eosque in Gallias duci jussit: quo ipse navigatione prospera est reversus. Dux ex omnibus, a reliquis ventis abstractæ et ad litus aliud delatæ erant: e quibus cum trecenti egressi in terram ad Romana castra properarent, Morini <sup>51</sup>quidam quos placatos Cæsar arbitrabatur, non tam odio quam spe prædæ in itinere hos invadunt; edicantque ut si mori nolint arma deponant. Romanis in orbem collectis resistentibusque parantibus, clamor ortus ad sex milia hominum contraxerat: quos omnes quatuor horis et eo amplius paucitas Romana sustinuit, præque paucis <sup>52</sup>pulveribus multas mortes reddidit. Ac cum Cæsar qui non longe aberat rem sensisset, auxilium suis ferens advolavit. Quo conspecto ad fugam reversi hostes et ad magnum numerum cæsi sunt. Die insequenti Cæsar Labienum cum legionibus secum <sup>53</sup>est Britannia reversus in Morinos rebellantes misit: qui cum propter temporis siccitatem solitum paludum receptaculum amisissent, ferme omnes ad obedientiam rediere. Titurius autem Sabinus et Arunculejus Cotta legati alii in Menapios missi, <sup>54</sup>hos non inventis quos silvæ protexerant, incensis ædificiis ac vastatis, ad Cæsarem sunt reversi. Ipse autem in Belgis exercitus totius hiberna disposuit: [80] eo duarum non amplius urbium Britannicæ venerunt obsides, alie omnes et Romani ducis imperiam et propriam fidem ac præmissa contempserant: <sup>55</sup>Romæ ut erant Romæ cognitiss, senatusconsulto viginti dierum supplicatio instituta est res a seculis inaudita.

Anno de more Cæsar ex hibernis in Italiam <sup>56</sup>venit. Peractis conventibus Cisalpinæ Galliæ, quod anno altero in animo habuerat ad Illiricum perrexit, ubi compositis quarundam motibus civitatum, parvo temporis lapsu magnum viæ spatium <sup>57</sup>emersus, per Italiam in ulteriorem Galliam ad exercitum rediit: id quod discedens jusserrat, classem amplius quam sexcentarum navium invenit instructam: collaudata militum industria et operibus præfectorum fide, classem ipsam ad portam, Icium tunc nomine, triginta tantum passuum milibus <sup>58</sup>ad insula semotum, quo nullus est aptior deduci imperat. Ipse autem <sup>59</sup>omnia in Treviros proficisci statuit: quod eos nec <sup>60</sup>consilia frequentare notaverat, nec imperia excipere. Ad

<sup>51</sup> Lege, quidem.—<sup>52</sup> Lege, vulneribus.—<sup>53</sup> Lege, ex Brit. reversis.—<sup>54</sup> Forte, his.—<sup>55</sup> Forte, His rebus.—<sup>56</sup> Lege, veniens.—<sup>57</sup> Lege, emensus.—<sup>58</sup> Lege, ab.—<sup>59</sup> Forte, omino, vel potius, antea.—<sup>60</sup> Lege, concilia.

hæc Germanos ab eis sollicitari fama erat, quum ea civitas proxima Rheno est; omnium tamen Galliarum civitatum, equitatu præsentim, potentissima. Erant in ea urbe ut assolet duo de potentia et prioritate certantes: horum nomina erant Indiciomarum et Cingetorix. Primus audito Romani ducis adventu, equitum, peditum, quam maximas potest copias, atque omnia bello apta summo studio parabat: reliquam turbam, sexu vel ætate fragilem intra Arduennam silvam densissimam atque iugentem cum rebus fortunisque <sup>61</sup>omnium abdedit, ut curis aliis expeditior bello operam daret. Alter vero, contrario ut in talibus fieri amat consilio, statim Cæsari fines ingredienti sese obvium et obsequio promptum tulit: quem cum multi et ipsius amore, erat enim carus populo, et Romani exercitus timore sequerentur, [81] cognovit Indiciomarus se delusum et ab omnibus facile se posse destitui. Non animo ergo, sed consilio mutato sese Cæsari per nuntios excusavit, quod ad eum ab initio non venisset, ne principibus simul digressis, plebs per <sup>62</sup>justitiam falli posset, et a Romana fide pravis fortasse consiliis impulsa discedere. Cæterum se et civitatem ipsam in arbitrio suo esse, sequere ad eum si præceperit, venire prono animo paratum. Cæsar quamquam non ignarus unde hæc dicta procederent, ne tamen tempus in Treviris tereret venire illum ad se jussit cum ducentis obsidibus, in quibus et filius ejus fuit et propinqui aliquot, quem venientem <sup>63</sup>levi oratione complexus ad Romanarum amicitiarum perseverantiam cohortatur; cum primum esset ad amicitiam exhortandus, Trevirorum tamen primoribus nominatim Cingetorigem commendavit, non modo quia ille sit natus; sed quia et sibi expediens videbatur amicum suum et populi Romani sua in patria multum posse, optimisque omnibus carum esse. Enimvero Indiciomarus eam rem tulit ægerime; tantum sibi populariter gratiarum demi sentiens, quantum adversario accessisset; quique animo inimicus erat, hanc ob causam multo etiam inimicior factus est. Cæsar ex Treviris ad illum quem dixi portum Icium venit cum exercitu: illic classem totam præparatam reperit, præter sexaginta naves quæ in Meldis factæ erant, quasque a reliquis procellæ maris averterant, atque ad littus unde solverant refecisse <sup>64</sup>farebantur: florem quoque totius Gallici exercitus invenit quatuor milia: erant omnes fere principes Galliarum: quorum partem illam, quam sibi fidam rebus senserat,

61 Forte, omnibus.—62 Forte, incitiam.—63 Lege, leni.—64 Forte, ferantur.

dimittere in animo habebat, reliquos omnes secum loco obsidum in Britanniam trajicere: hujus consilii causa erat, quoniam verebatur ne qui motus se digresso in Gallis <sup>65</sup>oriretur: quos præsentia fidelium et absentia perfidorum reprimi posse <sup>66</sup>arbabatur. [82] Erat inter alios Domnorix Æduus frater Divitiaci: hunc Cæsar ante alios secum ducere instituerat, quod et <sup>67</sup>cum magnæ apud suos opinionis esse noverat, et in Romanos pessimæ voluntatis: Sic ut interdum sicut supra diximus de ejus supplicio cogitasset: adhæc illum in consilio suorum jactasse constabat, delatum sibi a Cæsare patriæ suæ regnum, quam <sup>68</sup>per superbiam sui cives iniquis tulere animis, sed potentiæ suæ metu queri apud Cæsarem non audebant: his ex causis instabilem virum et natura novis semper rebus intentum, et hostilis animi post se dimittere expediens minime judicabat. Contra ille ut dimitteretur instabat, atque obnixus orabat, frivolas prætendens precibus rationes: hinc metum maritimi fastidii; quod tam parvo maris spatio utique magnum esse non poterat; hinc religionem nescio quam suam, qua se navigare prohibitum asserebat. Cæsar qui non minus animum quam vultum loquentis aspiceret, petitionem injustam constantissime repulit. Ille indignans circuire principes, ac terrere, et ne qua ratione Cæsarem sequerentur <sup>69</sup>hortari enim ‘callido consilio id agi, ut Gallia suis principibus spoliata facilius jugum Romanæ servitutis exciperet; ducere illos secum velle, non quod illis egeat; sed ut quod in Galliis non auderet; trans mare deductos interficiat.’ Movebant hæ voces infirmorum animos: ita ut aliquos juramento astringeret, quæ communi patriæ utilia essent, ut communi consilio gererentur: neque in omnibus Romanorum imperio ut Deorum pareretur. Nihil horum Cæsarem latebat. Verum adeo Divitiacum <sup>70</sup>diligeat; ut in illius fratre atque illorum cive, non justitiam sed clementiam exerceret neque suppliciis; sed nunc minis, nunc blanditiis niteretur illum ab iniquissima intentione retrahere. [83] Id cum frustra esset; ad eam curam vertit animum; ut omnia sibi illius consilia nota essent: proinde cum jam prope mensem ventis navigatione dilata, votiva demum tranquillitas affulsisset; exercitum naves conscendere Cæsar imperavit: multisque dolentibus, unus omnium Domnorix imperium detractare ausus cum equitibus Æduis <sup>71</sup>clas-

65 Lege, *orirentur*.—66 Lege, *arbitrabatur*.—67 Lege, *cum*.—68 Per videtur delendum.—69 Lege, *hortari*; *callido enim*.—70 Videtur addendum, *Æduosque*.—71 Lege, *clam*.



eam castris egreditur; et patriam versus iter arripuit. Quod cum Cæsar audisset, navigatione rebusque omnibus posthabitis, equitatus partem illum sequi <sup>72</sup>reducere; sin autem resistat, occidere præcipit. Ille cum equitibus assecutis redire ad Cæsarem jubetur, contumaciter obstare et fidem comitum implorare, seque et liberum et libera ortum in patria proclamare; equites Romani, ut jussi erant, vociferantem seque manu protegentem circumeunt et obtruncant. Equites autem Ædui duce amisso ad Cæsarem an volentes an inviti redeunt.

Post Domnorigis æquo amplius dilatam cædem, ad navigationem intermissam Cæsar animum reflexit. Et relicto in Galliis Labieno cum tribus legionibus et duobus milibus militum, qui et <sup>73</sup>portus defenderent, et exercitui oportuna transmitteret: et si quod <sup>74</sup>non illis in terris emergeret, consilium tempori ac rebus idoneum non <sup>75</sup>deesse. Ipse occidente sole funem solvit; et prospero usque ad mediam noctem vento usus; et tunc tandem destitutus æstu impellente destinatum iter prætermiserat; die demum proximo ad illud ipsum litus ubi anno superiore descenderat sub meridiem est perventum, neque ullus hostis ibi inventus: multi quidem fuerant, sed ut ex captivis est cognitum, tam numerosa tamque instructa classe conspecta, stupore ac metu præurgente diffugerant, atque in montana conscenderant. Quod Cæsar intelligens, edoctusque ubi essent, castra metatus in littore, et præsidio castris ac navibus imposito, ad quærendum hostes rapit exercitum, quibus per noctem appropinquans, [84] mane illos in conspectu habuit. Illi vicissim hostibus occurrentes et ad ripam amnis altiore de loco impetum facientes, ab equitatu Cæsareo fusi sunt, in silvasque refugerunt. Ibi locum natura validum truncis ac transversis arboribus validissimum effecerant: eo tamen septima legio penetravit et quasi feras lustris ferro expulit. At dum profugos longius sequi vellet; propter locorum imperitiam a duce prohibita est. Hic quoque tempestas altera Romanam classem vexavit, ut se contemptum a gente mediterranea, penitus indignari atque irasci videretur Oceanus; et cœlestis ira <sup>76</sup>terrescere rursus pervicaciam coerceret. Non enim tantummodo <sup>77</sup>animi alterius æquavit incommodum sed transcendit. Quod ubi <sup>78</sup>Cæsar a Quinto Atrio, quem classi præfecerat,

<sup>72</sup> Addendum, *eo*.—<sup>73</sup> Lege, *portus*.—<sup>74</sup> Lege, *novi*.—<sup>75</sup> Lege, *deesse*.—<sup>76</sup> Lege, *terrestrem*.—<sup>77</sup> Lege, *anni*.—<sup>78</sup> Lege, *Cæsari*.

nuntiaturum est, illico legiones quas ad insequendum querendumque hostem miserat, ex itinere <sup>79</sup>provocavit: omissisque curis aliis ad instaurandam classem totum animum adiecit; ut nocturno pariter ac diurno militum labore <sup>80</sup>accepta calamitati sua jugis cura subveniat. Et primo quidem in subducendis navibus et cum castris uno ambitu concludendis decem dierum tempus expendit; ne quod vel a mari interim vel ab hostibus paterentur. Dehinc in eisdem reparandis quantum fieri posset non fabros tantum, qui exercitum sequebantur, sed accersitos ex Galliis fatigavit. Neque aut cura ducis, aut opera ministrorum fieri potuit, quin quadraginta naves irreparabiliter <sup>81</sup>periissent. Sic victorem hominum natura vincebat: scripsit præterea Labieno quem cis mare dimiserat, ut legiones sibi commissas extruendis classibus exerceret. [85] Rebus adversis utcumque compositis dux quietis impatiens ad solitas curas rediit et munitis castris et subductis intra vallum navibus, relictoque illis ut prius præsidio, ad hostes ire contendit; sed eos <sup>82</sup>ad miris auctos modis comperit, unum in locum confluentibus omnibus illorum copiis et duce electo; cui Casmellanio nomen fuit; hic bellicosus erat vir: semperque cum proximis debellare solitus: sed nunc majori externo bello territi Britanni, <sup>83</sup>seu discordes canes, viso lupo concordaverant. Omissisque domesticis bellis in Romanos versi, omnes huic uni viro velut omnium fortissimo, et insulae totius imperium et ducatum belli unanimi deliberatione contulerant. Multa quidem apud scriptores de Britannorum moribus locus hæc continet, quæ sciens eadem ratione prætereo; qua præterii Suevorum: mutata sunt omnia. Ecce enim exempli gratia, ita de iis scriptum est: leporem, gallinam atque anserem gustare fas non putant, quorum certe hodie non gustum modo, sed nec usum respuunt. <sup>84</sup>Omittit illa stultiora de moribus: ad res gestas redeo. Est Tamesis Britanniae fluviorum primus, qui Trinoventum olim; nunc Londoneas insulae illius urbem regiam <sup>85</sup>ahuit: amnis est autem uno tantum ut ajunt loco, pedibus cum difficultate vadabilis: eo cum Casmellanus magnas copias contraxisset, supervenit ad locum Cæsar, hostibusque conspectis in adversa ripa præmisso equitatu et legionibus sequi jussis; vix credibili fervore amnem transiit; cum ex <sup>86</sup>aliquis non nisi capita perditum extarent, ut qui

79 Lege, *revocavit*.—80 Lege, *acceptis*.—81 Forte, *pariunt*.—82 Forte, *jam*.—83 Lege, *ceu*.—84 Lege, *omittit aliam*.—85 Lege, *aluit*.—86 Lege, *equis*.

aquis madebant, sanguine siccis madefacient, atque in fugam verterent. Et ut multa paucis expediam, circa hæc loca, plurima per id tempus variis quidem casibus gesta sunt prælia, uno tantum semper eventu: ubique Romani victores <sup>87</sup> non sine periculis licet multis ac gravibus, quod se hostes silvarum præsidio tuerentur, [86] et arrepta occasione e latebris erumpentes sæpe Romanas invaderent legiones, seque illæsos unde venerant armorum levitate recipiant. Casmellannus ipse Britannici belli dux, aperti prælii spe amissa, omnem in silvis atque insidiis spem <sup>88</sup> locaret: et dimissis equitibus atque peditibus, solis essedariis utrorumque officia præstantibus utebantur. Nunquam tamen ille patentibus sed perplexis ac difficilibus sese locis credere ausus, ex abdito Romanorum actus atque itinera observabat, cum in aciem elici nullo posset ingenio, <sup>89</sup> adjuratque eum natura ipsa locorum usquequaque silvestrium. Hac Casmellanni diffidentia mutari status animorum coeperat, cogitantium aliquid magnum esse quod eorum fortissimus sic timeret. Itaque Trinovantes; quorum urbs totius insulæ ea etiam tempestate firmissima ferebatur, sese Cæsari spontanea deditione commiserant: hi regem habuerant, quem Casmellannus occiderat: hanc deditionem acceptavit Cæsar alacriter, obsidibus imperatis ac frumento, quæ illi late et celeriter complevere: nihil aliud <sup>90</sup> petens quam ut occisi regis filium ab occisoris crudelitate prætergeret. Qua in re Cæsar precibus non egebat, quum adolescens ille jam inde sibi ab initio carus erat; nempe qui ut manus sui hostis evaderet, ad eum adhuc in Gallia existentem supplex accesserat, susceptusque erat in gratiam. Trinoventiam exemplum secutæ quinque urbes aliæ se consimiliter dederunt. Ab his edoctus Cæsar qua in silva Casmellannus locum munitissimum; et <sup>91</sup> obicam cæsarum arborum ac paludum pene inaccessibilem haberet; atque ubi se tutiorem quam ullis in urbibus extimaret, his ipsis ducibus ad eum pergit: quem cum aliquantulum defendissent qui ad custodiam deputati erant; fuga <sup>92</sup> tamen præcipiti <sup>93</sup> relinquere; in qua multi hostium comprehensi occisique sunt: [87] multumque ibi pecoris inventum; locus expugnatus effractusque. Casmellannus his permotus rebus, quatuor Britannos regulos, qui partes extremas insulæ regebant, per legatos ad soli natalis auxilium invitat: jubet ut Romanam

87 Forte, licet non sine periculis multis.—88 Lege, locarat.—89 Lege, adjuraretque.—90 Lege, petentes.—91 Lege, obicem.—92 Lege, tandem.—93 Lege, reliquere.

classē et <sup>94</sup>castris per ducis absentiam indefensa quantis possint viribus invadant; parent illi, seu patriæ caritas, seu jussus superioris urgeret: cumque ad castra venissent, erumpentes Romani, multis occisis, et uno regum capto, cui Legotorix nomen erat, intra vallum sospites rediere: quo eventu et præsertim deditiōe urbium <sup>95</sup>magni ac magis Casimellannus animo concussus, ac <sup>96</sup>diffusus bello, pacem petiit, deditiōem obtulit, et per Comium Atrabatem, quem ille in amicis, Cæsar inter fidos, numerabat, veniam impetravit. Cum enim Cæsaris esset intentio in Gallia hibernare, et jam finis prope esset æstatis, quæ multo ibi est brevior, quam in nostro orbe, mentionem pacis non invitus audit, ne per hiemem intra insulam teneretur. Contentus reges vicisse ac cepisse, ac tributariam fecisse Britanniam, tributum annuum imposuit, obsides imperavit. Nam ut elegantissime ait Florus: ‘non provinciæ, sed nomini studebatur.’ In cunctis obtemperatum: illud expressum dedito <sup>97</sup>imparatum, ne qua in re Trinovantibus, aliisque <sup>98</sup>deditiōis Romanorum, ante alios Mandubracio <sup>99</sup>occiso regis filio noceatur. His explicitis, ad littus et ad classem rediit, navesque ut jusserat reparatas inveniēns, conscendit cum exercitu et ingenti captivorum turba proximis præliis intercepta. Cumque Britannico de littore secunda vigilia movisset, ad Gallicum littus omnibus cum suis incolumis die proximo illucente, pervenit navigatione prospera, quasi vel discessu gauderet Oceanus, qui doluerat de adventu; vel ut Florus idem ait, ‘se imparem fateretur, suo blandiens dormitori.’

Hic vero parumper hæsit prosperitatis impetus Cæsareæ. [88] Erat eo forte anno propter cœli ariditatem frumenti præter solitum inopia. Ea res Cæsari persuasit ut legiones per hiberna distraheret, ne conjunctæ urbem unam aut alteram prægravarent. Quæ distractio reipublicæ pene totius in perniciem vertit. Sic fortuna interdum sapientissimorum <sup>100</sup>quorum hominum consilia versat ac dissipat. Erant quidem legiones præter unam, quamvis ab invicem sejunctæ, omnes tamen infra centum milia passuum, ut si necessitas ingrueret altera alteri opem ferre haud sane difficile viderentur; et præerant simul legionibus singuli legati: unam ex omnibus Transpadanam legionem in Eburones mittens cum quinque cohortibus.

<sup>94</sup> Lege, castra.—<sup>95</sup> Forte, magis ac magis.—<sup>96</sup> Lege, diffusus.—<sup>97</sup> Lege, imparatum.—<sup>98</sup> Lege, dedititiis.—<sup>99</sup> Lege, occisi.—<sup>100</sup> Forte, quoque.

sibus, duos illi, quorum in præcedentibus mentio est habita, Quintum Titurium Sabinum, et Lucium Arunculejum Cottam legatos attribuit: forte ideo, quod aut minus <sup>1</sup> novo fideret legioni, aut <sup>2</sup> suspictionem haberet <sup>3</sup> fide gentium illarum, Rhenum inter <sup>4</sup> Mosam degentium: quibus tunc in locis Ambiorix, vir <sup>5</sup> quidem calidissimus ac pessimus, simulque Cavalcus vir simplicior <sup>6</sup> insperabant: sed Ambiorix otioso (ut sæpe accidit) collega negotia publica ventilabat: ambo tamen venientibus legatis obvii processerunt, et frumenta et quæ usui essent legioni conveyi curaverunt. Sed ut sunt mobilia quorundam hominum ingenia: <sup>7</sup> mex acceptis <sup>8</sup> nuntios Induciomari <sup>9</sup> Trevirensis, qui Cæsarem et Romanos odebat; ab obsequio ad rebellionem animos converterant. Itaque popularibus instigatis et suum in propositum adductis, jam aperte inimicitias exercere ausi, Romanis <sup>10</sup> colonibus circumventis, quasi magno prælio victores protinus ad castra prodeunt oppugnanda: quibus egregie non defensis modo; [89] sed emissu equitum victis hostibus ac repulsis, Ambiorix vincendi spe privatus, ad fallendi spem conversus, exclamat ut sibi aliqui ad colloquium mitterentur; esse enim qui de rebus communibus loqui velit; posse litem colloquio diffiniri. Mittuntur duo, Romanus unus, alter Hispanus a Cæsare ad ipsum Ambiorigem mitti solitus. Hos Ambiorix sic alloquitur: ‘Ego,’ inquit, ‘Cæsari pro suis in me meritis multum debere profiteor. Ipse nam meminì, omni eo, quod vicinis meis pendere <sup>11</sup> soleo, tributo me annuo liberavit. Ipse mihi filium ac nepotem, quos illi obsidum sub nomine habebant in vinculis, remisit. Nunc ego quod hic de oppugnatione castrorum accidit non meo consilio, sed patriæ imperio gestum est. Quicquid feci contra Cæsarem coactus feci: ita enim sum dominus, ut non plus ego in populo, quam in me populus meus possit. Neque vero ipsa hoc civitas ex se facit, sed coacta similiter: quo cogente, si quæritur: consilio certe omnium Galliarum quum obstare non possit invita consentiat. Est enim (ne quid ignotum vobis patiar, quod vos tangat) consilium publicum, hac in re tanto omnium consensu, ut ne unus quidem discrepet: summa est ut hiberna omnia Romanorum uno tempore oppugnentur, ut suis quisque periculis occupatus aliis opem ferre non possit: hic oppugnationis præstitutus erat

1 Lege, nove.—2 Lege, fidei.—3 Forte, Mosamque.—4 Lege, quidam.—  
 5 Forte, imperabant.—6 Lege, mox.—7 Lege, nunciis.—8 Lege, Colonibus.—  
 9 Lege, solebam.

dies: non potui ego, nec patria potuit mea, consilio omnium; tam honesto præsertim, ut est consilium libertatis, obstare. Idque perfacile fuerit cogitanti, me Cæsari neque nocendi causam si possem, neque si velim potentiam habuissem: ut enim fingar ingratus, non tam demens, tamque inscius rerum sum, ut tantulis viribus expugnari posse credam P. Romanum. Nunc quoniam publicum debitum patriæ exsolvi, volo privatim quod debeo persolvere. Moveo igitur et obtestor omnes, nominatim Titurium Sabinum pro jure hospitii, quod illi est mecum, ut indemnitati suæ suorumque provideat abundo: magna enim Germanorum manus pretio conducta transiit: biduo aderit: unum bona fide polliceor, <sup>10</sup> viroque, tutum per meos fines iter fore. Ita et patriæ pro naturali jure consulero, [90] eamque hibernarum gravi fasce levavero; et Cæsari pro suis beneficiis vicem reddidero, legionemque servavero in consilio modo stet, haud dubie perituram.' His dictis ille abiit, nuntii ad legatos redeunt et audita reuuntiant: subita re <sup>11</sup> periculosius ea quamvis ab dicerentur haud quamquam spernenda videbantur, eo maxime, quod Eburonum civitas tam parva, nisi aliæ conspirarent, nunquam tam magna contra Cæsarem ausura crederetur, res ad consilium deferitur. Ubi diu adversis sententiis <sup>12</sup> altricatum est. Arunculejus Cotta et tribuni militum et centuriones plurimi secum sentientes, 'neutiquam discedendum ex hibernis, absque ejus qui illos ibi locasset imperio, consulebant. Castra enim valida et munita, et <sup>13</sup> frumentariam abunde suppetere. Quibus ita se habentibus et Eburones et Germanos si accesserint facile sustineri posse: interim vel a Cæsare vel a proximioribus hibernis auxilia ventura. Postremo nihil stultius quam in dubio de sua salute ab antiquo hoste consilium accipere.' Contra ista Titurius Sabinus metum verbis augere et multa dicere, 'non consilii auctorem; sed consilium extimandum, et non quia, sed quod quisque dicat attendendum. Credere se Cæsarem in Italiam profectum, quo præsentem neque Eburones hoc ausuros, neque Carantes principem suum <sup>14</sup> quam diebus illis occisuros. Galliam profecto odiis ingentibus inflammata et contumeliis irritata, nec videri sibi eam esse Galliam quæ solebat, sed aliam nescio quam externo subditam imperio, atque inopem gloriæ militaris. Germaniam Rheni transitu et Ariovisti fuga; ac morte

10 *Lege, juroque.*—11 *Forte, percussus, quod ea, quamvis ab hoste dicerentur.*—12 *Lege, altercatum.*—13 *Adde, rem.*—14 *Forte, in.*

victoribusque tam multis Romanorum pudorem inexpressibilem concepis-  
 se: neutri jugum ferre propositum esse. Denique videri sibi  
 non posse sine magna causa Ambiorigem ista consulere. Cæterum  
 quæcunque illi sit mens; consilium ipsum undique tutum esse  
 posse, in mora aliquid expugnationis aut obsidionis; in discessu au-  
 tem nullum prorsus esse periculum: [91] nam si nihil ambigui sit,  
 eos ad proximam legionem tuto callē venturos, nullum passuros nisi  
 unicum viæ brevis incommodum. Sin ut sua ferret opinio, metuen-  
 dum aliquid instaret, nullum esse aliud quam in velocitate reme-  
 dium: sic vel non inutilem certe, vel utilissimam esse profectio-  
 nem: moram vel præsentī discrimini obnoxiam vel futuro: his  
 Cotta fortesque viri alii acerrime resistebant. Itaque crescente  
 litigio Titarius in collegam indignabundus exclamat, sic ut ab  
 omnibus audiretur, et ‘vincite,’ ait, ‘si omnino sic est animus: non  
 enim ego qui magis quam vos omnes mortem timeam: sed’<sup>15</sup>(et os-  
 tendit milites) ‘si quid advenit adversi, a te exigent rationem: quod  
 si tu permiseris, cras suis commilitonibus conjuncti et se periculo  
 exemerint et suo illos adventu effecerint tutiores: alioquin disgre-  
 gati a suis, aut famis aut ferri subituri sunt.’ Rapitur interea con-  
 silium: milites utrumque circumstant, obsecrant, ‘ne sua dissen-  
 sione periculum faciant, ubi periculum non est: seu abeant seu  
 stent tuta esse omnia, modo sui duces unum sentiant: contra si  
 dissentiant tutum esse nihil.’ Quid multa; ad mediam noctem  
 vigilando et disceptando res trahitur. In qua quidem curiosior  
 fuerim fortasse quam debui, et potui, fateor, vel rem totam præter-  
 mittere, vel multo paucioribus perstringere: sed deum testor miseris  
 hominibus de futuro consultantibus, et magno in ambiguo consti-  
 tutis, ego qui exitum rei scio, non aliter scribendo compassus sum,  
 quam si futura nunc etiam res ipsa et notus mihi miserabilis finis  
 esset, cui occurrere nec consilio possem nec auxilio: ea me com-  
 passio diutius quam volebam in hac narratione detinuit: quam  
 tibi o lector sic expedio. Tandem ergo non ratione<sup>16</sup> collega  
 pertipacia victus Cotta consentit: et quod crebrum in consiliis,  
 pars deterior meliorem vincit: ediciturque militibus diluclō pro-  
 festuros: neque tamen noctis quod supererat somno datum, sed  
 ad auroram usque vigilatum est, occupatis omnibus quod efferre  
 secum possent quid relinquere cogarentur. [92] Ubi primum  
 illuxit castris egrediuntur securi, quasi consilium obeundi non ab

15 Adde, *hi*.—16 Forte, *sed collega*.

hoste perfido ac versuto, sed a prudente et fido amico aliquo datum esset. Securi autem Sabinus et qui suæ sententiæ fuerant. Cotta autem et qui secum senserant fraudis <sup>17</sup>aliud subesse taciti cogitabant: hostis proditor, qui nocturnis vigiliis, et confuso castrorum murmure ituros maue præsiebat, nec quod ituri essent dubitabat ad proximam scilicet legionem, oportuno eos in loco expectabat. Erat viæ medio procul a castris ad duo milia passuum vallis nemorosa ac difficilis: illic locarat insidias: cum in eam vallem Romana acies descendisset, hostes ante retroque ex insidiis erumpunt, ut nec primis excedere, nec ultimis retrocedere licitum <sup>18</sup>esse: iniquissimis pugna locis instituitur: et quoniam natura comparatum est improvisa pericula magis animos dejicere, Titurius, qui secura sibi omnia finxerat, pavere cœpit, atque omni bellica arte destitui. Contra autem collega ejus, qui hoc eventurum præviderat, atque ideo iter illud dissuaserat, quolibet boni simul et <sup>19</sup>multis et ducis officio functus, pugnando pariter et hortando nihil omnium prætermisit, quæ ad salutem suorum militum pertinerent: hostis qui expertus agnosceret, suos Romanis in <sup>20</sup>augusto impares, edicit ut telis eminus hostem petant, propius non accedant neque manum conserant, sed instantibus parum recedant, instantque cedentibus. Et locus ipse ducis consilium adjuvabat: pugnatum est a primo mane ad horam diei octavam: cum Romani milites multis licet vulneribus affecti, et a fortuna et ab alterius ducis auxilio <sup>21</sup>destitui acriter tamen adhuc <sup>22</sup>ad suo, hoc est Romano more certarent: tum demum fortissimis viris e legione, partim sauciis, partim cæsis; cum et ipse jam legatus Cotta, in quo spei summa erat, [93] gravi ictu funda jacti lapidis os contusus, solitis muneribus obeundis invalidus redderetur; inclinare res cœpit ac ruere. Titurius tunc primum intelligere incipiens sui pertinacis consilii vanitatem, omni spe defensionis omissa, Romanæ vir fortassis originis, non Romanæ virtutis, Ambiorigem ab adverso suos instigantem prospiciens, interpretem quendam ad illum hospitem suum misit oratum ut sibi suisque militibus parceretur: omni indignum vita virum, qui suppliciter adeo vitam poscat, hostis ab hoste, Romanus a barbaro. At ille hospes egregius non contentus fidem publicam fregisse, nisi privatum jus hospitii, illa ætate religiosissimum, violaret; respondit interpreti, posse Titurium si libeat

17 Forte, *aliquid*.—18 *Lege, esset*.—19 *Lege, militis*.—20 *Lege, angusto*.—21 Forte, *destituti acriter tamen*.—22 *Lege, ac*.



ad colloquium pervenire, non se desperare Romanorum militum salutem a suis militibus impetrari posse: sibi vero si veniat, nihil esse periculi, inque hoc suam se fidem illi obligare. Credidit verbis miser et illi fidem habuit a quo tunc maxime prodebatur. O seu error ingens seu vitæ cæca cupiditas! ante <sup>23</sup>tantum quam ad hostium pergat, propositum suum collegæ aperit, velle se ad Ambiorigem proficisci, spem sibi salutis ostendi, posse eum quoque si velit secum ire: negat Cotta, et ut fracto ore loqui poterat: 'Non ibo' (inquit) 'ad armatum hostem.' Cumque hac fixus in sententia permaneret, nec divelli posset, Titurius, et tribunis militum et centurionibus sequi jussis, ivit ipse quo destinaverat, et quo sua illum sors trahebat. Cumque ad Ambiorigem propinquaret, jussit ille sibi inprimis ut arma deponeret, et (o pejus morte, o Cæsareis armis insuetum dedecus) paruit hac in re barbari imperio Romanus, et parere comites præcepit: tum demum cum inermi de pacis conditionibus agi cœptum: cumque de industria proditor tempus trahit, circumfusi sensim barbari Titurium obtruncant: qui secum exierant quanta possunt ad suos celeritate confugiunt: hostes barbarico ululatu victoriam conclamantes in Romanos ruunt, una val-  
 lina parte condensos, [94] jamque vix impetum sustinentes, ibi Arunculejus Cotta fortissime dimicans occiditur: vir haud dignus qui alienæ stultitiæ poenas daret. Multi alii præterea, inter quos fuit Lucidius Petrosidius vexillifer turba circumventus ingenti, aquilam, <sup>24</sup>neque sibi extorquerent, cum in castra jactasset, ipse generoso impetu mediis sese hostibus inferens occubuit: milites ducibus spoliati multo labore ac virtute usque ad noctem locum ubi constiterant defenderunt. Nocte autem desperata undique salute, ne vivi in manus hostium pervenirent, indomiti spiritus sese <sup>25</sup>omnibus manibus propriis peremerunt, præter paucos qui per diem prælio dilapsi, incertis hinc inde tramitibus ad legatum alium Titum Labienum tristes nuntii præcesserant. Et hic quidem infestæ legionis interitus fuit, inter tres belli externi adversitates Cæsareas numeratus: ubi admonuisse lectorem velim; quod Suetonius Tranquillus auctor certissimus, Germanorum hoc in finibus accidisse ait: Julius autem Celsus comes et qui rebus interfuit, Eburonum in finibus factum refert. Non est autem magna dissensio cum et tunc conterminæ nationes essent, omnesque hodie sint

23 Forte, tamen, quam ad hostem.—24 Lege, ne sibi.—25 Lege, omnes.

Germani. Posthac Ambiorix iniquissimi voti compos ad gravidam se præparat: perque vicinas gentes odio raptante discurret, legatos dæos et magnam partem Romani exercitus perisse dictitans monet, orat, obsecrat, ne viadictæ et recuperandæ in perpetuum Galliarum libertatis <sup>26</sup>labi per ignaviam patiantur: ardentes inflammare per facile est. <sup>27</sup>Conjuravit igitur concurrentque, et unius hortatû multi insaniunt, factoque agmine ad alia Romanorum castra perveniunt, ad ea scilicet quibus Quintus Cicero magni Ciceronis frater præerat. <sup>28</sup>Nec vir ingentis animi, sed nullarum virium. Eo itaque cum venissent, quo acceptæ cladis nondum fama pervenerat, aliquot lignatores nil tale metuentes in silvis, [95] quo munitionis castrorum causa perrexerant, adventu hostium subito capti sunt, hanc velut arham victoriæ tenentes magno impetu castra invadunt. Romani usque ad vesperam circa defensionem occupati, per noctem ex confecta jam ante materia, centum viginti turres in castrorum ambitu attolunt, <sup>29</sup>tunc mira velocitate, ut mane hostes attoniti non humanum opus, sed monstrum aliquod sibi cernere viderentur. Multis deinde continuis diebus, hinc ad defensionem, illinc ad oppugnationem castrorum multa utrimque pertinacia animorum atque obstinatione certatum est. Dum Galli perpetuæ victoriæ hic repositam spem putarent: Romani autem periculum cognoscentes, nihil omitterent, et quod luci defuisset, nocte supplerent, ut vix ullum sopori tempus indulgeretur: non ab aliis modo, sed ab ipso duce, cujus imbecillitatem milites miserati nunquam recusantem illum ad requiem compellebant. Ipse vero jampridem primo ab obsidionis die, de statu rerum Cæsarem facere certiore nisus erat, sed præclusis itineribus et comprehensis nuntiis frustra fuerat. Tentatum in his etiam hibernis fuit, quod in aliis paulo ante successerat, ut Romani et conjuratæ Galliarum et Germanici auxilii metu incusso, et comitum recentis casus memoria admoniti, abeant quocunque libuerit intacti. Non se enim Romanos odisse, nec Ciceronem, neque omnino quidquam aliud Romani imperii recusare præter importunam hanc consuetudinem hibernorum; qua sublata, cætera omnia facile conventura, proinde paratam illis esse securitatem ac licentiam abeundi. Ad hoc Cicero longe aliter ac Titurius; 'non esse Romanis morem'

<sup>26</sup> Videtur deesse, *occasionem*.—<sup>27</sup> *Lege, conjurant*.—<sup>28</sup> *Lege, Hic*.—<sup>29</sup> *Lege, tam*.

sit, 'ut conditiones pacis ab armato hoste suscipiant. Quod si arma posuerint et legatos ad Cæsarem miserint, se illis, ut petita obtineant, apud suum ducem precibus affuturum, <sup>30</sup>ne dissidere illos justis <sup>31</sup>cum petitionibus facilem reperturos.' Amissa ergo spe fallendi, in vim stadium omne translatus est: [96] et ad legionem unam oppugnandam quanta hostium turba confluxerit, vel hinc liquet, quod munitiones quindecim milia passuum in circuito, horis tribus non integris, et explevere, et suis locis vires additas, munitæque obsidionalibus instrumentis: quibus in rebus ab ipsis Romanis præcedentibus annis edocti erant, et nunc captivorum quorundam Romanorum consilio atque opera juvabantur. Multis diebus duravit oppugnatio: et diebus quibusdam, ventis forte vehementibus, igne arida in castra jactato, cunctisque intus ardentibus, res in ultimum est adducta discrimen. Tanta autem Romanorum militum virtus fuit, ut cum et telorum procellis urgerentur, et flammis afflati ac semiusti essent, et fortunæ eorum incendio omnes absumerentur; nunquam aliquis aut ad illas oculos reflecteret, aut momento temporis a defensione cessarent. Et quamquam Romanis dies ille durissimus, nihilo tamen levior Gallis fuit, eorum plurimis vulneratis atque occisis: ita ut intrinseci, deserta statione quam defendebant, hostes nutu frontis ac <sup>32</sup>veber ad introitum invitarent; neque omnino qui introire præsumeret inventus est aliquis. Erat in Romana legione par virorum fortium, quorum minime mihi quidem prætereunda <sup>33</sup>videretur historia: alteri Titus Pullo, Lucius Vorenius alteri nomen fuit: his perpetuum inter se de virtute erat ac superioritate certamen: unoquoque ad summum <sup>34</sup>tota nitente, neque sponte alteri cessuro: dum ad munitiones igitur res <sup>35</sup>verberet Pullo exclamans: 'Quid agis Vorene,' (inquit) 'seu quid cogitas? nostrarum litium dies iste sententiam feret:' hæc dicens castris egreditur, communiitionemque hostium, qua densissima erat irrumpit: nec Vorenius signior, seu virtutis stimulis adactus, seu metu infamiae æmulum consequitur. Pullo cum ad jactum teli pervenisset, unum hostium, qui se ante alios ferebat, [97] pili emissionem transfigit. Currunt contra unum <sup>36</sup>milium et cadaver suum clipeis protegentes, hostem telis omnes premunt, reditumque ejus impediunt. Jam scutum sagittarum una trajecerat, balteoque hæserat, dexteramque ad capulum reflectenti

<sup>30</sup> Lege, nec.—<sup>31</sup> Lege, cum.—<sup>32</sup> Lege, vocibus.—<sup>33</sup> Lege, videtur.—<sup>34</sup> Pro tota videtur legendum, locum.—<sup>35</sup> Forte, fereret.—<sup>36</sup> Lege, mille.

obstabat: sic implicitum hostes premunt: semulus adjuvat, fertque illi quem odisse consueverat auxilium: in hunc, primo omissa, tota acies ruit: ipse stricto gladio seque et illum potens, uno hostium occiso, parumper alios submoverat: sed dum ardentius invehitur, e loco altiore excidit: cui confestim Pullo affuit, et similiter circumventum e manibus hostium expeditus et nudato jam gladio metuendus eripuit: sic illæsi ambo ad suos multis hostium cæsis, et adhuc ambigua lite virtutis evasere. Cæterum quanto indies durior obsidio, et vulneribus interiore militia afflicta, decrescebat numerus defensorum, atque hostium augebatur: tanto Cicero attentius cogitabat, de statu rerum nuntios ad Cæsarem destinare, quorum aliqui in hostium manus lapsi, et sub oculis suorum crudelibus <sup>37</sup>supplicibus interfecti, reliquos merito terrore compleverant. Inventus est tandem servus unus e Gallia, qui libertate et magnis præmiis promissis, literas jaculo insertas, Gallus non suspectus Gallis, ad Cæsarem detulit. Qui ut erant rebus cognitæ, legiones sibi omnes expectandas non existimans, ne mora periculum allatura esset, evocatis proximis, satius <sup>38</sup>dixit cito cum paucis, quam tarde cum multis proficisci. Conveenerunt qui vocati erant omnes. Labieno scripserat, ut si reipublicæ commodo posset ad se veniret. Ille rescripsit, legionis et legatorum cæde sublatis animos hostium, et omnem potestatem Trevirorum ad tria milia passuum in armis esse: si discedat hoc in statu, non protectionem, sed fugam potius visum iri; nec præterea suum iter vacare periculo. [98] Cæsar quamvis ad paucos redactus, legati <sup>39</sup>tum consilium approbavit: dumque ad hostes properat, in itinere audivit, quanto apud Ciceronem in discrimine res essent. Illius ergo sollicitus, Gallum equitem quendam promissis ingentibus impellit <sup>40</sup>lites suas ad Ciceronem ferat, et si castra ingredi nequeat alligatas jaculo intra vallum jaciat: paret ille; et ad castra cum venisset, accedere metuens, ut jussus erat litteras jaculatur. Illæ casu quandam in turrim inciderunt; neque a quoquam ante diem tertium visæ sunt; tunc conspectæ a quodam milite detrahuntur, et ad ipsum cui inscriptæ erant Ciceronem perlatæ, atque in concilio militum recitatæ magna omnes fiducia et gaudio replevere. Erat autem perbrevis epistola, ne a barbaris posset intelligi, scripta litteris Græcis hac sententia. ‘Ego jam cum legionibus iter arripui:

<sup>37</sup> Lege, *supplicis*.—<sup>38</sup> Lege, *duxit*.—<sup>39</sup> Lege, *tamen*.—<sup>40</sup> Forte, *litteras*.

confestimque adero: tu virtutem tuam ut pristinam retineas quæso! Accessit ad spem fumus ex ea parte prospectus, qua venturus erat Cæsar, <sup>41</sup>ut villarum incendia, signa propinquantium legionum. Galli de adventu hostium ab exploratoribus edocti, omiſſa obſidione caſtrorum, venientibus obviam eunt. Quod ut Cicero intellexit, eum ipſum qui primas tulerat, cum litteris aliis mittit ad Cæſarem, monens ut iter ſuum caute peragat: hoſtes enim omnes ſe diſmiſſo contra eum properare. Erant autem armatorum ſexaginta milia. Cæſar literis nocte perceptis, exercitum de contentis in eiſdem admonet. Jubet fortibus eſſe animis et ad prælium paratis: primo mane caſtra movet, et ad quatuor milia paſſuum progreſſus hoſtem videt, quem repente aggredi loco iniquiſſimo periculoſum, et Cicerone liberato dilationem tutam ratus, ſubſtitit, et locis idoneis caſtra metatus eſt quantis quivit anguſtiis, id agens, ut ſic hoſtibus contemptum ſuæ paucitatis objiceret. Erant enim vere pauci, vix ſeptem milia, ſed virorum et impedimentiſſis diſmiſſis, [99] videbantur etiam pauciores, et arte ducis effectum erat ut pauciſſimi viderentur. Tantus denique contemptus fuit, ut mane proximo ad caſtra hoſtes <sup>42</sup>occiderent: Cæſar vero equitatum parumper prælio expertus, quaſi <sup>43</sup>trepidantis in caſtra retraheret, et portas claudi et <sup>44</sup>portas undique communiri multa cum ſimulatione metus imperaret. Tanto enim <sup>45</sup>tantoque invicto erat animo, ut de tanta hoſtium multitudine nil timeret, niſi ne prælium detrectarent. Denique quod omnes cupiunt, iſte unicuſ metuebat fugam inimicorum. Illi vero conſpicientes quæ apud Romanos gerebantur, et formidinem <sup>46</sup>arbitrari, e loco ubi conſtiterant altiore descendunt, et tranſmiſſo rivo quo ab invicem ſeparabantur, urgente impetu animorum iniquis aciem locis inſtruunt, et caſtra primum telis, mox et manibus invadunt; et eo uſque contemptus excreverat, ut præcones circum caſtra diſmitterent, qui et Gallis et Romanis edicerent æque licitum utriſque ad ſe ſi velint ante horam tertiam ſine periculo tranſire: poſt eam horam non licere. Cæſar ubi animadvertit ſic eſſe omnia apud hoſtes ut optaverat, ſigno dato ſubito caſtris erumpens, ſua cum contemptibili paucitate multitudinem illam inſolentem et confidentia obſtupentem <sup>47</sup>numeraulo eruptionis aggreditur: omnes in fugam vertit, occiditque

41 *Lege, et.*—42 *Lege, accederent.*—43 *Lege, trepidantes.*—44 *Forte, omnia undique.*—45 *Lege, tanquam.*—46 *Lege, arbitrati.*—47 *Lege, miraculo.*

quamplurimos atque exarmavit: multo plures occisurus nisi profugos insequi silvis de more terrarum ac paludibus vetaretur. Cæpto itaque progressus itinere eodem die salvis suis omnibus ad Ciceronis hiberna pervenit. Turres quas in circuitu erexerant, atque opera hostium miratus, inveniensque e militibus legionis illius vix decimum quemque sine vulnere: quanta ibi cum virtute res gesta esset agnovit et Ciceronem et legionem ergo dignis laudibus celebrans, [100] centuriones nominatim et tribunos militum, ut cujusque virtus atque operatio merebantur. <sup>48</sup>Postremo die concione advocata, confirmavit suorum animos, solaturque super damno, fraude hostis, et legati temeritate suscepta: ostendens cælitum favore et virtute militum, illius malis artibus quasitæ victoriæ hanc longævam fuisse lætitiā: consequens esse, ut nec eis diuturnus dolor sit. Hujus fama victoriæ ad Labienum tanta velocitate perlata est, quod cum hora diei nona pugnatum esset, ante mediam noctem Rhēni ad castrorum portas quæ sexaginta passuum milibus aberant, jubilantes vicisse Cæsarem nuntirent. Qua re latius vulgata, Induciomarus, <sup>49</sup>omnia castra Labieni in crastinum adoriri propositum erat, cum omnibus suis noctu abiit, Trevirumque repetiit. Cæsar in hiberna concessit, nullum in eis otiosum diem agens, quia quotidie legatos et exploratores undique destinaret, per quos statum ac propositum civitatum nosceret: tanti et tam crebri motus Galliarum omnium ferebantur, et clandestina sæpe concilia, et nocturna etiam in silvis <sup>50</sup>habere colloquia, et ad summam peccati nihil audiebatur. Inter cætera Lucius Roscius qui tertiæ decimæ præerat legioni nuntiavit copias ingentes Gallorum ad oppugnanda ejus castra venientes accepta victoriæ suæ fama subito fugientibus similes abiisse. Quibus indiciis unum contra se animum Galliarum luce clarius intelligens, non tamen destitit. Evocatis ad se principibus, hos blanditiis, et hos minis quanta quivit diligentia in obsequio studuit retinere. <sup>51</sup>Idque ad continuum hic male studium fuit Senones, quorum inter omnes et fama et auctoritas magna erat, Cavarinum quendam, alibi Cavarinum invenio, stirpis regem, quem Cæsar illis regem dederat, publico de consensu occidere voluerunt. Cumque is fugæ præsidio mortis periculum evasisset, persecutis suis <sup>52</sup>cum finibus expulerunt. Cum autem super his excusatum legatos ad Cæsarem misissent, [101] atque ipse senatum civitatis

48 *Lege, Postero.*—49 *Forte, cui.*—50 *Lege, haberi.*—51 *Lege, cum.*

ad se venire præcepisset, minime paruerunt. Tanta omnibus cupiditas novandarum rerum erat, ut nihil eis ad <sup>52</sup>debellandum præter ducem defuisse videretur: qui ubi affuit mox emersit occultata rebellio. Sic opinio inveterata prævaluerat, qua in rebus bellicis Galli omnibus se gentibus præferebant <sup>53</sup>preferendi esse ab aliis credebantur; ut Romanorum imperio subesse pudendum sibi ac miserum judicarent, et omnes penitus aut rebelles, Cæsari fierent aut suspecti, præter Rhemos duntaxat atque Æduos, quos ille summo semper habuerat in honore. Principes rebellionum multi erant, inter quos Induciomarus. Treviri magnum sibi locum quadam animositate præsumpserant, legatos trans Rhenum mittendo, pecunias promittendo, magnam partem Romani exercitus interfectam, et superstites metu æmianimes asserendo: neque tamen aut mendaciis aut promissis movere animos potuerunt, memores Ariovisti et bellorum cum Romanis infelicitate expertorum. Destitutus Induciomarus a Germanis, ad Gallica se convertit auxilia, et tantum valuit audacia, ut nomen atque opinionem magnanimitatis arriperet, atque adeo ad eum legati omnium gentium hinc inde concurrerent, et ipse fretus hac fiducia <sup>54</sup>consilium indiceret, quod armatum appellabant, ad quod armati omnes puberes convenirent: et venisse novissimum capitale erat. In eo consilio inter multa Cingetorigem adversarium, licet generum, suis publicatis bonis, publicum <sup>55</sup>denuntiat, quod Cæsarem sequeretur. Hinc edicit, iturum se ad Senones et Caruntes, urbesque alias, a quibus <sup>56</sup>repetitus atque expectatus sit: transiturum vero per Rhemorum fines, eosque populaturum: ante omnia tamen oppugnaturum castra Labieni, quæ vicina essent; et quid in his exequendis facto opus sit exponit. [102] Sic <sup>57</sup>consilio celebrato, et auxiliis hominum atque equorum a finitimis collectis, Gallisque omnis exulibus atque damnatis ad se blanda prece allectis, et spe uberi præmiorum ad invadenda Labieni castra progreditur. Ille autem, ut horum nihil iguorabat, sic nil penitus omnino metuebat, situ et munimine loci <sup>58</sup>visus: quærebat tamen, ardentissimo hosti si qua nocendi se offerret occasio. In hoc unum intentus, Cingetorigem et amicos alios nuntiis sollicitat, et ad certum diem sibi quanto valeant equitatu adsint: parere parant omnes. Interea Induciomarus nunc inexpugnabilem loci

52 Lege, *debellandum*.—53 Adde, *ac*.—54 Lege, *consilium*.—55 Videtur addendum, *hostem*.—56 Lege, *expetitus*.—57 Lege, *concilio*.—58 Lege, *fons*.

situm intuens: nunc <sup>59</sup>minus et tunc tela jaciens indies, propinquis castris obequitat, et Labienus in castra sese continens, majorem quotidie metum fingit: magisque et magis hostium crescit audacia, donec <sup>60</sup>intermissis clanculum equitibus intempesta nocte, et re summo studio suppressa, ut nec sciri, nec ullis indicis posset intelligi: reversa luce ipse etiam Induciomarus ex more revertitur et insultat castris, intraque <sup>61</sup>vallem tela jaciuntur a suis, et contentissime Romani milites altis vocibus ad praelium advocantur. Obstinato illi silentio sese tenent. <sup>62</sup>Galli loco militum nihil hostium tribuentes, tandem ad vesperam ut solebant <sup>63</sup>scandio fessi sparsim abeunt: quos ubi late effusos Labienus vidit, subito patet factis castrorum portis erumpere equitatum jubet, præsagensque quod accidit; 'Nemo,' inquit, 'aliquem feriat, donec Induciomarus interfectus sit, ne forte alios feriendo ille spatium habeat evadendi:' tamen præmia interficientibus proponit ingentia: mox egressis equitibus, electorum peditum submittit auxilia, ut jussi erant faciunt. <sup>64</sup>Inopiam reperculsis ac fugientibus hostibus, ex adverso autem in unum intentis omnibus, in medio fluminis alveo Induciomarus circumventus occiditur, [103] caput truncum Labieno reportatum est: hinc in cæteros factus est impetus ac plurimis interfectis, sero reditum in castra: re ut erat in vulgus effusa, Eburones populi alii qui Induciomari hortatu coierant, et in armis erant, territi dilabuntur: et ex illo aliquamdiu pacacior Gallia Romanis ducibus fuit.

Neque his tamen fisis Cæsar et Gallorum mores animosque experimento agnoscens majoresque undique rerum motus expectans detrimenta militum per eos dies <sup>65</sup>recepta reficere cogitabat. Itaque et dilectus novus per legatos habuit, et ope Cræji Pompeji magni proconsulis, cujus ea tempestate potentia Romæ ingens erat; tunc quidem generi et amici sui, tanti mox futuri hostis, obtinuit ut tres sibi legiones ante hiemis exitum adderentur, et cohortes qui cum Titurio perierant duplicarentur, dicens quod verissimum erat, non in præsens modo, sed in omne tempus expedire reipublicæ, persuasum <sup>66</sup>et Galliæ et mundo, tantas esse vires Italiæ, ut non solum damna bellis accepta cito restaurari, sed copiæ etiam duplicari possent; quod ipse tunc et brevitate temporis, et magni-

59 Lege, minas.—60 Lege, intromissis.—61 Lege, vallum.—62 Forte, Galli loco multum, nihil hostibus tribuentes.—63 Forte, tadio.—64 Forte, Inopiam re perculsis.—65 Lege, accepta.—66 Adde, esse.



tadine copiarum liquido notum fecit. Et Induciomari quidem morte  
 Galliarum rebellio non quievit: propinqui ejus ut imperii et  
 propositi successores, omnes quos poterant concitantes, Ambiorigem  
 jam Romanis scelere suo invisum sibi sociant. Sentiens Cæsar  
 Senones cum Caruntibus conjurasse, Germanos in bellum a  
 Trevis excitar; multos jam populos esse in armis, et fervere  
 cuncta tumultibus; nihil <sup>67</sup>deferendum existimans, ante hiemis  
 fruem et ante omnium opinionem fines hostium improvisus aggre-  
 ditur, et nullum eis deliberandi aut conveniendi spatium relinqueus,  
 late omnia populatur, et præda militibus permissa; multos hostium  
 datos in deditionem recepit; tum quasi nihil egisset in hiberna re-  
 vertitur. Inde veris initio, Galliæ concilium <sup>68</sup>indicat. [104] Con-  
 venerunt omnes præter Treviros et Senones et Caruntes: horum  
 ille contumaciam quasi quandam belli arrham accipiens; ne hanc  
 rem negligere videretur; concilium ad Lutetiam Pariseorum rursus  
 indicit: hi Senonibus proximi sunt. Inde igitur profectus in Se-  
 nones, tam repente, ut nec fugæ illis nec defensionis copiam daret,  
 respiscentes et per legatos veniam postulantes Eduorum precibus  
 motus admisit; centum datis obsidibus, quos servandos Eduis de-  
 dit: secuti Caruntes deditionis exemplum, et obsides miserunt, et  
 Remorum precibus veniam meruerunt. Sic in animis tunc Gallo-  
 rum odium metusque certabant, ut primo pacem servare <sup>69</sup>incipere  
 se, secundo bellum gerere vetiti, perpetuis atque incertis motibus  
<sup>70</sup>fluctuarunt. His incidenter exactis ad concilium Cæsar redit, et  
 federatis civitatibus equitatu indicto, et parte Galliæ pacata, toto  
 animo conversus in Treviros perfidumque Ambiorigem eo proficis-  
 ci instituit. Et cum Senonum equitibus Cavarinum regem gentis  
 secum duxit, ne si eum domi relinqueret, vel ex odio populi in  
 eum, vel ex ira ejus in populum, aliquis in urbe motus oriretur.  
 Erant sane Menapii confines Eburorum, Ambiorigis hospites,  
 amici etiam Germanorum. Cæsar Ambiorigem se prælio com-  
 mittere non ausurum pro comperto habens, hos auxiliares sibi  
 præcipere censebat utilius, quam ipsum illum bello aggredi: ne sic  
 eum in fugam atque in latebras cogeret, quod nolebat: duabus  
 igitur legionibus, cum omnibus impedimentis exercitus missis ad  
 Labienum, Trevirorum tunc in finibus ut diximus hibernantem;  
 ipse cum reliquis (erant autem quinque expeditissimæ legiones) in

67 *Lege, differendum.*—68 *Lege, indicit.*—69 *Lege, incipientes.*—70 *Lege, fluctuant.*

Menapios pergit: atque illis pugnum detrectantibus silvarum obicibus ac paludum, omnia populatus, nihil ferro flammisque liquit intactum: donec <sup>71</sup> male coacti, datis obsidibus pacem precibus impetrarent: hoc præcepto; ne vel Ambiorigem vel ejus nuntios intra suos fines admitterent: alioquin pacem præstitam nullam fore. [105] Interea Treviri quietem perosi, Labienum invadere decreverant magno equitum ac peditum apparatu: turpe sibi pudendumque censentes unican legionem eis inviſis castra suis in finibus habere: sed dum eunt, viæ medio duas legiones superveniſſe ſentientes, ſubſiſtere et expectare Germanorum auxilia decrevero. Labienus de temeritate hoſtium ſperans; diſmiſſo præſidio hibernis; illis obviam procedit et prope eos mille paſſuum ſpatio conſedit; flumen erat in medio rapidum, ripis exſtantibus, quod nec ſibi transire propositum, nec tranſitum iri ab hoſtibus ſpes erat. Creſcebat interim indies auxilii fama Germanici; hinc nactus occaſionem, conſilium advocat et clara voce coram omnibus: ‘Audis,’ inquit, ‘ingentes Germanorum copias adventare: non eſt animus; neque et exercitum in diſcrimen mittere: cras prima luce movere et hinc abire diſpoſui: eſtote igitur ad officium parati.’ Erant Galli in exercitu, qui quamquam ſub Romanis ſignis militarent, naturali tamen patriæ amore tenebantur: neque certe aliter fieri poterat, quàm ex tam multis aliqui ſic affecti eſſent, ut magis originis quam militiæ meminiſſent: per hos ſtatim hoſtibus inuoluit: neque Labienus aliud eventurum arbitratus fuerat; neque alium ad effectum verba illa <sup>72</sup> mihi conſilio dixerat: mox igitur clam accitiſ tribuniſ militum et primis exercitus; ſui conſilii rationem pandit, quod ne inefficax ſit, ſimulari pavorem et omnia tumultuoſius fieri jubet: paretur, fiunt ſingula ante tempus, trepidatione ac fremitu inſolito; et ipſe fragor abeuntium et exploratorum dicta conveniebant, Romanos fugere, non abire. Conclamant hoſtes ‘lentam eſſe Germanorum expectationem; nec priſcæ Gallicæ virtutis, tantis hominum armatorum milibus, paucos Romanos fugientes inſequi non audere:’ hoc inter, magno impetu caſtris erumpunt, flumen tranſeunt, et iniquo copias exponunt loco. Labienus ut præviderat rem ſuccedere intelliſgens; per inceptam ſimulationem, lento tamen procedebat greſſu, [106] donec inſequentes quo deſtinaverat produxiſſet. Tum converſus, ‘oblata,’ inquit, ‘o milites facultate pugnæ proſperioris utimini: habetis hoſtem, et iniquitate loci, et ſuo errore ſuaque

71 Lege, mala.—72 Lege, in.

dementia circumventam; præstate mihi semel, quod imperatori nostro totiens præstitistis; Agite ut soletis; et adesse illum credite, et videre quæ geruntur omnia; oujus sub oculis tam multa sæpe gessistis egregis? hæc dieens, celsiore loco sepositis parumper impedimentis, appositisque præidiis, totam aciem in hostes obvertit, et borrendo horruit clamore. Illi quos ut profugos sequebantur, ad æ tanta redire constantia admirantes et attoniti, vix primum tulere impetum, seque effusa fuga proximis occulere silvis. Instant Romani acriter; et victis principibus conjurationis, multis in acie, multis in fuga cæsis, multis etiam captis; Germanis insuper, qui et si primum negassent, expugnati donis ac precibus tandem eis auxilio veniebant, ad rei famam reversis ad propria: civitatem omnium jam spe et præsidio destitutam recipit: et Induciomari necessarii fuga elapsis; Cingetorigi, qui Romanis fides ab initio in faem fuerat, <sup>73</sup> libertate patriæ regnum datur. Ad hunc modum Cæsar, non per se tantum, sed per legatos etiam, qui sub eo virtutem militiamque didicerant, et ejus exempla sequebantur, maximas res agendo per diversa terrarum, sui Romanique famam nominis attolebat. Quem cum venisset in Treviros voluntas cepit Rhenum iterum transgredi. Duplex huc animum urgebat causa; et quod hostibus auxilia, licet terra transmiserant, et ne hosti alteri Ambiorigi auxiliari possent, aut ad se profugum receptare: pontem ergo pari celeritate, parique militum fervore, et paulo supra eum locum ubi primum fecerat refecit: et in Treviris et ad pontem firmissimo præsidio dimisso reliquum traducit exercitum. Transgressum Ubii gens Germana per legatos adeunt, exponuntque 'ex quo in potestate se Romanorum dederint, [107] neque auxilia Treviris, neque ullis hostibus populi Romani misisse, neque ulla in re fidem fregisse. Orant ne commune odium Germanorum <sup>74</sup> veritate discussa comperit, non ab eis missa eis Rhenum, sed a Suevis auxilia:' excusatione igitur Ubiorum admissa, in Suevos accingitur: nec ita multo post ab eisdem Ubiis cognoscit, Suevos bellum parare; et late sparsis edictis, omnes suos ad arma contrahere. Itaque ne quod temere agat, apto et tuto loco castra communit, frumentariæque rei curam exhibet. Ubios jubet pecora omnia campis abducere; si forte barbaros coactos inedia (cujus impatientissimi-

73. Forte, cum libertate patriæ.—74 Desunt nonnulla. Cæsar autem hoc loco ait: ne communi odio Germanorum, innocentes pro nocentibus penas pendant.

munus genus est) ad iniquum certamen posset inducere, præcipit insuper, ut summo studio actus et consilia hostium explorent, eumque de singulis crebris nuntiis <sup>75</sup>certius faciant. Illi obnixè jussa peragunt: paucosque post dies nuntiant, Suevos <sup>76</sup>suis omnibus, ac suorum viribus in extremo finium consediisse, ad silvam maximam quæ illos a Cerusis vicina gente discriminat: <sup>77</sup>ubi Romanum exercitum expectare. Id pergratum Cæsari bellorum cupidissimo fuerat, sicut illud permolestum, quod eisdem nuntiantibus, Suevos se in silvas intimas recepisse cognovit: ut enim proelium exoptabat, sic tædium formidabat et jacturam temporis, ac perplexam horrebat indaginem: sæpe expertus quam difficile esset hostes silvis incoguitis venari: nec cessavit tamen: sed id frustra fuit: ac ne pluribus agam quam oportet: non de hoc tantum, sed de primo quoque Rheui transitu, deque alia hostium in silvas fuga, elegans ac succincta Flori brevitatis huic se loco inserat historiæ; te o lector non solum patiente sed plaudente. <sup>78</sup>'Archania,' inquit, 'hostem quæsiuit in silvis: sed in saltus ac paludes genus omne diffugerat; tantum pavoris incussit intra ripam subito Romana vis: nec semel Rhenus; [108] iterum quoque, et quidem ponte facto penetratus est. Sed major aliquanto trepidatio: quippe cum Rhenum <sup>79</sup>sic parte quasi jugo captum viderent, fuga rursus in silvas et paludes: sed quod acerbissimum Cæsari fuit, non <sup>80</sup>facere quæ vincerentur.' Hæc ut legis, ad litteram Flori sunt: quibus innuit primum Rheni transitum non ponte factum esse sed navibus: primo vero non hoc innuit sed affirmat. Sic enim ante hæc scriptum invenies. Jam Cæsar ultro in <sup>81</sup>Offellam (amnis est Trevirorum) navali ponte transgreditur, ipsumque Rhenum. Sed is qui præsens erat dum hæc fierent, utrumque transitum stabili ponte describit, quem in hac narratione secutus sum: procedo autem. Videns ergo Cæsar rem temporis indigam, longæque difficilem, præcipue præ frumenti inopia; quod eo tempore, Germanis agriculturæ studium non erat, magna pars venatu et latrocinio utebantur; quorum sit modo facultas, libenter nunc etiam utuntur; lacte, carne, caseo victitabant: omisso incepto rursus in Galliam reverti statuit: sed ut metu sui reditus barbaro-

<sup>75</sup> Lege, certiore. — <sup>76</sup> Forte, cum suis. — <sup>77</sup> Legé, ibi. — <sup>78</sup> Apud Florum legitur: *Hirciniis*. — <sup>79</sup> Lege, sic ponte. — <sup>80</sup> Lege, *fuere* qui. — <sup>81</sup> Lege, *Mosellam*.

ram impetum frenaret, non pontem fregit ut prius nisi ab ea parte qua Germaniam contingebat. Illa quidem parte extrema in dexteram Rheni ripam desinente, ducentorum pedum spatio rescissa, turri lignea superimposita, et multimodis circumvallata munitionibus, duodecim cohortes ad tutelam pontis imposuit, et Vulcatium Tullum his præposuit et pontis et cohortium curam dedit. Ipse vero adversus Ambiorigem proficiscens per Arduennam silvam maximam omnium Galliarum, quæ inter Treviros, Nerviosque et Rhemos, quingentis et eo amplius passuum milibus in longum, ita enim proditum a scriptoribus rerum, in latum vero unius aut circiter æstivæ lucis itinere, quod ego ipse sum emensus, extenditur. Lucium <sup>82</sup>Basilium cum toto præire jubet equitatu, et cavere ne ignes in castris fieri sinat, [109] ne quod indicium sui detur adventus, neu strepitus aut tumultus incedentium audiat; si forte velocitate vel silentio proficeret ad iniquissimum hominem opprimendum: quod pene successit. Nam Basilius propere supraque <sup>83</sup>longum iter <sup>84</sup>peragat: cumque indicibus comperisset, haud procul Ambiorigem inter silvas, comitatum paucissimis equitibus se tenere; improvisus ac subito <sup>85</sup>pervenit: ita ut currus, equos et arma ejus, et omne bellicum instrumentum Romani equites, antequam ab eo viderentur, arriperent. De quo ipso actum erat, nisi <sup>86</sup>quidem e suis locis angustias defendissent, <sup>87</sup>ut ipse interim unius manus inermis equo impositus, et postico nemorosæ domus emissus, per silvarum devia et calles abditos erupisset. Sic utramque in partem erga unum hominem una hora vim suam exercuit fortuna, ut incautus opprimeretur, oppressus evaderet: nec satis scio quis nocentium unquam tam indignus evaserit: nisi quod supplicii genus fuit vicinæ mortis metus, qui ut mihi quidem videtur ipsa pejor est morte. Et quid scimus, an sibi fuisset utilius ad irati licet Cæsaris potestatem pervenire? nam ut erat inexhaustæ clementiæ, <sup>88</sup>confiteri crimeum et oranti forsitan veniam non negasset. Nunc per silvas Trausrhenanas vagus semper ac profugus perpetuis vitam egit in latebris <sup>89</sup>conscientiam illum, siqua erat, et jugi pavore plectentibus. Illud plane odiosum, quod de rege nefario

<sup>82</sup> Lege, *Basilum*, et sic post *Basilus*.—<sup>83</sup> Videtur ex Cæsare reponendum: *supraque omnium opinionem*.—<sup>84</sup> Lege, *peragis*.—<sup>85</sup> Forte, *supervenit*.—<sup>86</sup> Forte, *quidam e suis loci*.—<sup>87</sup> Forte, *ut ipse interim unius manus inermis*.—<sup>88</sup> Lege, *constitenti*.—<sup>89</sup> Lege, *conscientia*.

nulla unquam aut Cæsari aut populo Romano vindictæ occasio data est. Et ipse latitans, atque invisus, et inultum scelus in finem fuit. Cæterum quo die e manibus Romanorum vix evasit ut dixerimus, vita retenta contentus, spe projecta, suis, quos a tergo liquerat, [110] per suntuos fugiens mandavit, ut qua posset sibi quisque consuleret. Qui per diversa effusi multumque vexati, pars se paludibus condiderunt, pars in alienas manus non sine suis miseriis inciderunt. <sup>90</sup>Cathovoltus vero qui secum super Eburones pari regnarat imperio, ejusdem consilium secutus Romanis sese bellis immiscuerat; quoniam res venisset intelligens, jam grandævus et laboris impatiens, nec fugere valens nec pugnare ausus, suarum auctoris verumnarum Ambiorigis caput multis imprecationibus execratus mortem sibi conscivit: vicinæ gentes hoc eventu regum territæ, per legatos pacem a Cæsare petierunt: quam eis hac lege concessit, ut si qui Eburonum ex fuga in illorum fines devenissent, ad se captivos adducerent; se, si hoc facerent, temperaturam ab offensis ait. His actis omnes copias trifariam divisit, neve eum curæ aliæ distrabere, impedimenta omnia anum contulit in locum: Advatica opido nomen: locus ubi Titurius Sabinus et Arunculejus Cotta hibernaverant, unde, ut memoravimus, imprudenter infeliciterge discesserant: hic locus eligitur, et quod aptus ad cætera, et quod munitiones anni alterius adhuc integras habebat, ut labori militum parceretur: legionem quartam decimam præsidio dimittit, legioni præfecit Quintum Tullium Ciceronem: tamen populatum in Menapios tribus cum legionibus Labienum et Cajum Trebonium, totidem in Advaticos adjacentem regionem dirigit. Ipse cum totidem Arduennam et fluvium <sup>91</sup>Scaldam qui Eburonum in finibus Mosæ illabitur pergit, quod eo Ambiorigem, qui nondum Rhenum transierat, confugisse audiebat, et digrediens se ad diem septimum reditutum spondet. <sup>92</sup>Inde legati duo quos mittebat \* ut faciant, si liceat monet. Ciceroni præcipit ut castrorum custodiæ intentus, nullum portis egredi sinat: et tunc quidem acies hostium quæ timeri posset in circuitu nulla erat: [111] sparsim se silvis ac paludibus continebant; quos persequi et latebris eruere operosum erat ac difficile. Nam si simul exercitus duceretur, loca erant legionibus ac signis impervia: sin autem spargeretur, erat paucis ab omni parte periculum; hostes <sup>93</sup>nullæ locis incognitis delitebant: hinc

\* 90 Cæsari est *Caticulus*.—91 *Lege, Scaldim*.—92 *Lege, idem*.—93 *Lege, autem*.

magna duci orta erat ambiguitas, quid consilii caperet: tandem illud elegerat, ut potius aliquid de justissima atque <sup>94</sup>exoptissima hostium ultione remitteret, quam <sup>95</sup>de edicta per proximas civitates ut qui lucrari cuperent convenirent. Multos vetus odium, inter vicinos maxime vigere solitum, neque pauciores cupiditas attraxit: sic utilius fieri dux prudentissimus extimabat, ut Gallorum opera Galli diriperentur, quam periculo Romanorum: præsertim cum locorum notitiam, quæ Romanis deforet, Galli haberent. Simul Eburonum urbem ita meritam, <sup>96</sup>cum funditus optaret everti: his septimus aderat redditui Cæsareo præfixus, nec ipse redierat, nec legati. Accidit præterea inopius casus, quo suam fortunam <sup>97</sup>posam in bellis præcipuam demonstraret. Jam prædæ in partem omnes acciri trans Rhenum quoque fama vulgaverat: mox Sicambri, gens Germana prædæ avida, collectis duobus milibus equitum, Rhenum navigio transiunt, <sup>98</sup>Eburones fines invadunt, prædam non tantum cum impunitate, sed etiam Romanorum cum gratia relaturi. Jam hominum pecudumque magnam vim collegerant: et urgente lucri dulcedine procedebant, nec eundi nec prædandi finem sibi cupiditas faciebat. Sic evanescentium captivorum unus avertit. 'Et quid,' inquit, 'hæc prædæ laboriosæ atque inopi tanto studio inhæatis; cum perveniendi ad summas opes tanto facilior breviorque sit via; trium spatium horarum Advaticam vos perducet: [112] ibi Romanus exercitus opes suas fortunasque reposuit: perexiguum præsidium loco est: Cæsar longe abest: hæc dies, ni <sup>99</sup>respuistis opulentos nullo <sup>100</sup>faciet negotio;' præceps hominum genus et consilii inops, et plane proni sunt omnes acquiescere consiliis quæ delectant; mutato repente proposito prædæque 'omnium quam ceperant recondita, eodem ipso consultore et duce Advaticam brevi calle perveniunt. Cicero cui legionis locique custodia commissa erat, totis septem diebus Cæsarei memor imperii suos omnes intra vallum sic tenerat, ut nec militum nec calonum quidem quisquam castris esset egressus: cogitans demum neque Cæsarem promisso venturum tempore, quem processisse <sup>2</sup>utilius fama erat: insuper et suorum incriminationibus impulsus, qui illius obedientiam tam exactam

94 Forte, *exoptatissima*.—95 Hic aliqua desunt, quæ ex Cæsare suppleri possunt.—96 Forte, *ut*.—97 Lege, *bonam*.—98 Lege, *Eburonum*.—99 Lege, *respuistis*.—100 Addendum, *vos*.—1 Lege, *omni*.—2 Forte, *ulterior*.

desperationi atque obsidioni non absimilem numerabant. Non<sup>3</sup>abesse enim timendi causam ullam, propinquo Cæsare, salvis legionibus, integro equitatu; victisque ubique hostibus ac dissipatis et præ timore latentibus parumper et præceptum ducis inflexerat; et<sup>4</sup>appetui militum fræna laxaverat: et quinque cohortes in vicinas segetes frumentatum non tam miserat quam ire permiserat: secuta erat ingens vis calorum, et hujuscemodi generis hominum: et Sicambri interim (quis tunc eos expectasset; sed parere superioribus tutum est:) improvisi et tecti silvis ad castra perveniunt; eaque non oppugnare, sed recta via eodemque quo venerant impetu intrare moliantur: tantamque formidinem inopini hostis incursus totis castris infuderat, ut vix portæ defenderentur, et frequentare illa soliti mercatores, qui tum forte portis excesserant, subita re territi et oppressi, nec fugiendi, nec se intra vallum referendi spatium haberent, semper quidem mæstissimus vates timor omnia sibi tristia et periculosa fingeat. Quidam fuis copiis ac deletis, et imperatore pessumdato, [113] venire barbaros ad reliquias consumendas: nunquam aliter hoc ausuros. Alii infaustum Romanis legionibus locum esse, ubi paulo ante legio altera legatique perierint: alii hostes intra vallum esse et capta jam castra vociferari: nemo ullam solitæ virtutis imaginem aut actu forti aut animo, aut animosa voce prætereundum: huc illuc sine ordine sine ratione discurritur. Qua trepidatione Sicambri sui ducia dicto<sup>5</sup>magisque fidei habere cœperant, nullum intus esse præsidium, seque mutuo incitantes, eo acrius insultabant: actum erat, ni vir unus, isque æger, affoisset, quem supra nominavimus, Publius Sextius Baculus, tanta tunc pressus ægritudine, ut jam quinque diebus sine cibo ageret et morbo simul et inedia jam vicinus morti: sed generosum animum nulla res dejecit: is ut videt deseri tutelam castrorum et de fuga non de virtute cogitari; remque in angusto positam nutare, et suæ et publicæ metuens salutis, surgit e<sup>6</sup>grabaculo, ira vires dante, et acceptis ab obvio quodam armis, gradu tremulo portam occupat castrorum seque semianimem hostibus<sup>7</sup>abjicit: sequuntur centuriones viri fortes aliquot, hinc metu, hinc pudore excitati: hosque alii sequuntur: ita sensim pugna restituitur; ipse post paulum<sup>8</sup>audiendi iuceptor et dux Sextius, morbo additis vulneribus jam

<sup>3</sup> Forte, adeo.—<sup>4</sup> Forte, appetui.—<sup>5</sup> Puto, magis magisque.—<sup>6</sup> Lege, grabaculo.—<sup>7</sup> Lege, objicit.—<sup>8</sup> Lege, audendi.



falliscens, manibus proelio substractus in tabernaculo reponitur: non tamen omittitur resumpta defensio: frumentatores interea revertuntur, re conspecta territi, et quid agant nescii: <sup>9</sup>fortes adventu illorum subito permoti, et legiones reduces opinati, sublitere: mox <sup>10</sup>re cognita paucitate, quos timere despiciunt atque invadunt: ibi et consilia diversa, et res varie gesta est: pars incolumis Caji Trebonii cujusdam alterius ducatu, ipsos per hostes in castra penetravit: cunisque his equites et calones multi pari impetu <sup>11</sup>et tutum evasere: [114] pars egregie pugnans perit: pars eorum qui in collem proximum confugerant <sup>12</sup>vita comitum virtute, per eorum vestigia in castra festinans salva pervenit: pars præventa et circumventa procubuit. Barbari desperantes castra ut crediderant capi posse, ad prædas quas in silvis occultaverant, atque inde ad patriam sunt reversi. Neque tamen hostibus digressis abiit pavor; sic affixus animus; ut nocte quæ hunc casum insecuta est, præmissus a Cæsare Cajus Volusenus, qui equitatu adveniens, et imperatorem cum exercitu adventare nuntians fidem non invenerit. Sic <sup>13</sup>cum omnibus persuasum erat, deleto exercitu fugisse equites, neque <sup>14</sup>omnino aliter castra aggredi ausuros ut dictum est. Denique boni nihil penitus cogitare audebant, in deterius inclinati animi: mirum valde, unde venit ea consternatio in tam fortes viros: nisi opinari libeat, cum humana omnia instabilia sunt, esse aliquas horas, quæ constantes quoque animos sui oblitos emoliant, ac perturbent: neque vero hic metus altissime radicans ulla re alia extirpari quivit, quam ipsius Cæsaris cum exercitu redeuntis aspectu, in quo uno omnis securitas habitabat. Cæsar ergo rediens, et fortunæ vim casuumque varietatem <sup>15</sup>ab aperto sibi notissimam recognovit, in eo maxime, et quod eo præter omnem opinionem barbaros adduxisset, <sup>16</sup>ut inde eos pene jam voti compotes abstraxisset: hæc ut communia non admirans, unum non poterat non mirari; unde hæc barbaris consilii tanta mutatio <sup>17</sup>ut in gratiam Romanorum ad populandos Eburonum fines et Ambiorigem persequendum venerant, ad oppugnanda Romana <sup>18</sup>conversi, Ambiorigi atque <sup>19</sup>Eburonis gratissimam rem fecissent. [115] De reliquo quod contra suum præceptum cohortes in prædam emis-

<sup>9</sup> Lege, *hostes*.—<sup>10</sup> Forte, *recognita*.—<sup>11</sup> Lege, *in*.—<sup>12</sup> Lege, *visa*.—<sup>13</sup> Lege, *enim*.—<sup>14</sup> Lege, *Germanos*.—<sup>15</sup> Forte, *olim*, aut simile quid.—<sup>16</sup> Forte, *et inde*.—<sup>17</sup> Forte, *ut qui in*.—<sup>18</sup> Addendum, *castra*.—<sup>19</sup> Lege, *Eburonibus*.

castra deseruissent; legati inobedientiam leviter arguit: ut qui et mitissimas natura; et legati hujus esset amantissimas, quod ex familiaribus ad eum factis epistolis evidenter elicitur: hæc cum suis Cæsar; at adversus hostes iratior, in omnes partes diffundit exercitum: abiguntur pecora, convectantur prædæ, consumantur frumenta, exuruntur ædificia, omnia denique <sup>20</sup>pernascantur: tantoque impetu hinc inde discursum est, ut Ambiorigem a se visum multi dicerent, atque ad eum comprehendendum incredibili celeritate contenderent, omni labore peti dignum estimantes, quo immanem Cæsaris gratiam mererentur: et canis in morem leporem captantis sæpe ab effectu suæ intentionis minimum abfuisse, tantumque non manibus illum arripuisse se <sup>21</sup>concederent: dum illé interim nusquam tutus, die noctuque latebras mutaret nonnisi quatuor comitibus, cum salutem suam pluribus committere non auderet. Sic inukum semper Ambiorigi crimen fuit, quamvis fuga jugis et perpetuus pavor et latebræ longum supplicii genus esse potuerit. Tandem Cæsar fugitivum unum sequi et difficile sibi videns et <sup>22</sup>in gloriam, omnibus in circuitu vastatis, in Rhemorum fines rediit. Ibi <sup>23</sup>consilium Galliæ indixit: et de conjuratione rebellium Senonum ante alios et Carantum quæstionem habuit: de <sup>24</sup>Acthone autem principe conjurationis Romano more supplicium exegit: cujus quidem sibi <sup>25</sup>mole concilii effugere: aqua et igni contumacibus interdictum est; sic compositis rebus eis, decem legiones ita partitius est, ut duæ Trevirorum, totidem Lingonum; [116] sex aliæ Senonum in finibus hibernarent, provisisque necessariis, ad Italiam est profectus.

Cæsar ut ex Gallia discessit, ecce novi undique motus, novæ rebelliones; ubique convulsus, ubique constitia; non in urbibus modo, sed in silvis locisque abditis: multos odium antiquum quum iacitabat, multos pavor <sup>26</sup>novis Atthonis morte concusserat: <sup>27</sup>rectissimum suam in caput illius supplicium cogitabat. Accedebat commiseratio communis patriæ, et indignatio gloriosæ olim Galliæ, tunc Romano jugo subditæ, et Romano imperio servientis. Multæ causæ ad unum finem animos urgebant. Cæsar Cisalpinam in

20 Lege, *pervastantur*.—21 Lege, *contenderent*.—22 Lege, *inglorium*.—23 Lege, *concilium*.—24 *Accione* est in Cæsare.—25 Forte, *male concilii*.—26 Lege, *novus*.—27 Sensus postulat legi, *unusquisque enim*.

Galliam cum venisset, mox ad eam rumor de Clodii cæde perlatus est: hunc amioum Cæsaris Milo amicus Marci Ciceronis occiderat. De quo præclara ejus extat oratio quæ <sup>28</sup> Miliona dicitur. Ejus rei causa magni Romæ motus fuerant: nec fama finibus Italis contineri potuit, Alpesque transcenderat: hinc rebellantibus occasio data erat historias novas in Cæsarem fingendi: dicebant, vulgoque percrebuerat, urbanis detentum similitudinibus non posse deinceps in provinciam reverti. Tanto illi acrius instare; tanto alacrius Gallia omnis conspirare: nihil <sup>29</sup> contingentibus omissum; preces pollicitis cumulantur: et qui se rebellionis in <sup>30</sup> Romanis ac Galliarum libertatis auctores profiteri ausi essent; his ingentia præmia proponuntur. Illud primum maximumque deliberant; qualiter Cæsar, si <sup>31</sup> sors redeat, a suis legionibus segregetur: illud tamen haud difficile factu esse confirmant, quod, neque absente duce loco se movere audeant legiones, neque ad eas dux incomitatus accedere: modo sit aliquis, qui illius rei facultatem impediat, nec unius hominis nomen <sup>32</sup> totius orbis exhorreat. Postremo quisque rem casus exceperit, [117] satius esse multo sub propriis armis mori, quam sub externo jugo vivere, multoque tolerabilius, hanc præmentem vitam brevem et caducam, quam antiquam gloriam et <sup>33</sup> avidam perdere libertatem. His ac consimilibus consiliis agitata, <sup>34</sup> Carantes sese ingenti negotio duces offerunt. Et quoniam silvestribus in locis, ubi hæc fiebant, copia obsidum non sit, neque acciri queant, quin res in apertum exeat; quam religiosissimo se vicinis sacramento obligant, ne quis Gallus belli duces metu, aut spe, aut quacumque causa deserat: sic firmatis rebus multis cum laudibus ingentes gratiæ Carantibus actæ sunt: atque ita demum quasi majori parte negotii confecta ad sua quisque digreditur: dies aderat claro præfixa facinori. Carantes tantæ rei duces, perditissimis sibi ducibus comparatis, Genabini opidum invadunt, civesque Romanos ibi negotiantes et prorsus incantos, nominatim Cajum <sup>35</sup> Suffium illic a Cæsare rei frumentariæ præfectum, honestum virum Romanumque equitem obtruncant, ac bona omnia tanquam bello pasta diripiunt. <sup>36</sup> Illic rei fama diffunditur; ut sunt Gallorum serendorum ante alios studiosi; ut cum lucis initio belli

28 *Lege, Miloniana.*—29 *Forte, nihil a cunctis gentibus.*—30 *Lege, in Romanos.*—31 *Forte, forsam.*—32 *Lege, totus.*—33 *Lege, avitan.*—34 *Lege, Carantes, et sic in sequentibus corrige.*—35 *Lege, Pysum.*—36 *Lege, Illico.*

principium conveniret, ante primam noctis proximæ vigiliam rei notitia ad Alvernos per centum sexaginta milia passuum deveniret: Ibi vero laudatores atque improbatore, ut variæ sunt hominum sententiæ, res invenit. Erat tunc Alvernus 'ille,' ut Flori verbo utar, 'corpore, armis, spiritusque terribilis, nomine etiam quasi terrore composito, Vercingetorix <sup>37</sup> quidem, potentissimus ac factionissimus adolescens,' olim filius <sup>38</sup> Cebali, qui principatum omnis Galliæ cum teneret ad regnum aspirans a populo fuerat interemptus: hic ut erat et potentiæ ingentis, et ardentis ingenii, clientelis amicis et collectis, quod vult facile persuadet: [118] arma omnes capiunt atque ad bella se præparant. Erat illi patruus <sup>39</sup> Gobocio, vir provectoris ætatis, et consilii sanioris: et sicut hunc stulti juvenes, sic senes illum providi sequebantur. Quibus ergo juvenile consilium non placebat; quique stultam et inutilem hanc fortunæ experientiam judicabant; Vercingetorigem ab incepto prohibent: reluctantem <sup>40</sup> Gergonia opido <sup>41</sup> perturbant: loco ille mutato animum non mutavit: quin etiam multo enixius urgebat inceptum. Et sicut fere accidit ut male agentes <sup>42</sup> comitationes sint: isopes perditique omnes, quorum <sup>43</sup> immutabilis turba est, ad hunc talem ducem confluunt. Quibus fretus et injuriæ memor, Gergoniam rediit; patruumque et reliquos a quibus pulsus erat expellit. Et crescente vano favore multitudinis, quod optasse pater morte emerat, rex dicitur. Jamque insanix auctoritate addita, legatos per diversa transmittit, et reverentius auditur, et promptius exauditur: tantumque brevi profecerat, ut secum Senones, Parisii, Pictones, Cadurci, Turones, Auleri, <sup>44</sup> Lemonices, Andes, et cæteri qui ad Oceanum vergunt, unanimiter conjurarent: neque id satis, omnium consensu regnum ei atque imperium defertur. Sic ea tempestate Gallorum animi et consiliaolvebantur. Sic Romani nominis odium alte animis insederat, ut quisquis se illis opponere ausus esset, regno diguissimus <sup>45</sup> habetur. Jam non Alvernæ rex igitur, sed Galliæ, contraque Romanos belli dux, non <sup>46</sup> erat neque consult ut solebat: sed obsides, sed arma, sed milites imperat et paretur; imperiumque ipsum severitate terribile efficit. Gravioris

37 Lege, quidam.—38 Lege ex Cæsare, Celtilli.—39 In Cæsare scribitur Gabanilio.—40 Lege, Gergovia, et sic in sequentibus scribendum.—41 Forte, proturbant.—42 Forte, malis comitationes.—43 Puto, innumerabilis.—44 Lege, Lemovices.—45 Lege, haberetur.—46 Lege, orat.

noxæ reos flammis exurit, [119] tormentis excruciat: leviores annos effossis oculis aut auribus.<sup>47</sup> resectis vitæ relinquit ad ludibrium.<sup>48</sup> ad exemplum: jam potens atque horrendus, et natura ferox, et regio tumidus fastigio; Lutherio Cadurco audacissimo viro cum parte exercitus.<sup>49</sup> in urbe Ruthenos misso; petit ipse Bituriges. Illi adventu subito permoti ab amicis Romanorum Æduis auxilium per legatos.<sup>50</sup> petit. Ædui rem ad legatos Cæsaris rejiciunt, eorumque consilio equitum illis et peditum dirigunt auxilia; qui cum ad Ligerim amicorum Æduorum tunc et Biturigum imperii limitem pervenissent, aliquot.<sup>51</sup> sibi dierum mora exacta redierunt; hanc causam reditus prætendentes, quoniam si transissent, hinc ab Alvernīs, hinc a Biturigibus opprimendi essent: id enim ambabus gentibus fuisse propositum. An id sane tali metu egerit, an fraude, ne dicam hodie, sed tum quoque dubium fuit: tamen hinc Æduorum secuta defectio; hinc quod statim.<sup>52</sup> reversus auxiliis Æduorum, se Alvernīs Bituriges adjungere, rem suspectam faciunt. Cæsar hoc audiens et urbanis motibus Pompeji Magni virtute compositis, non se tunc amplius Italiæ necessarium ratus, in Galliam redit: ingens illum exercebat cura, qualiter suis sese jungeret. Nam sive ille proficisci ad illos vellet, non sat tuto fieri posse cogitabat, ut in tanta rebellione regionum omnium, inter eos etiam qui amici credebantur, cum paucis securius incederet; tam modicum undique fidei videbat; sive ad se illos evocare mallet, hæsitabat ne itinere in ipso superventu hostium se absente, quod nolebat, pagnare cogerentur: has inter curas Lutherius Cadureus a Vercingethorige missus, Ruthenos Alvernīs attraxerat: nec mandatum implere contentus, alias quoque urbes acceptis obsidibus in potestatem redegerat, et rebus prosperis,<sup>53</sup> evectus in.<sup>54</sup> Nerbonensem provinciam properabat. [120] Cæsar consilium hostis intelligens præcurrit; et præventos metu animos confirmans, præsidia oportunis locis per extrema provinciæ hostibus objecta distribuit: et parte supplementi nuper ex Italia adducti in Æduos præmissa subsequitur; Ædui ab Alvernīs Cebenna monte asperissimo ac nivissimo distinguuntur, quo se Alverni quasi muro valido circumseptos arbitrantur, ea maxima parte anni, qua non dicam exercitui, sed

47 *Lege, resectis.*—48 *Adde, et.*—49 *Forte, in urbem Rhutenorum.*—

50 *Lege, petunt.*—51 *Lege, ibi.*—52 *Lege, reversis.*—53 *Lege, erectus.*—

54 *Lege, Narbonensem.*

ne viatori quidem permeabilis fuisse unquam diceretur. Et erant ab ea parte eo tempore plane tuti, si cum alio res fuisset. At Cæsar ut quem nulla res morari posset aut deflectere, nive <sup>55</sup> multitudinis pedum sex dimota, et adversum per jugum itinere <sup>56</sup> multo labore peditum expedito, Alvernos fines inexpectatus aggreditur. Juvat aliter hanc rem ipsam Flori verbis exponere; 'Per invios,' inquit, 'ad id tempus montium tumulos, per intactas vias et nives expedita manu emersus occupat Galliam.' Mox vero ut Alverniam attigit equitatu in omnes effuso, tantum subiti terroris incusserat, ut trepidi omnes Vercingetorigem ad ferendam opem patriæ suis consiliis laboranti nuntiis ac precibus excitarent. Quibus motus in patriam redibat. <sup>57</sup> Cæsar interim dimissoque sine intermissione agros hostium populari. Ipse ne suspicantibus quid suis quam celerrime potest, Viennam proficiacitur: inde equitatu quem ille præmiserat accepto, per Æduos pergit in Lingones; tanta ubique velocitate, ut non tantum hostes pavore, sed amicos stupore perfunderet, sic inopinantibus aderat: illic duæ legiones in hibernis erant: illis eductis octo reliquas hinc inde dispersas evocat, priusque quam hostes quo ivisset, aut quid <sup>58</sup> agere nosset, omnem exercitum congregavit: atque ut Florus idem ait, 'ex distantibus hibernis castra contraxit, et ante in media Gallia fuit, quam ab ultima timeretur.' [121] Vercingetorix audito Cæsaris digressu, retro in Bituriges reverso, atque hinc profectus in Bojos Transalpinos, opidum illorum sub Helvetiæ victoriæ tempus ædificatum a Cæsare, Æduisque <sup>59</sup> contradictum, oppugnare disposuit: opido nomen Gorgobia: gloriosum sibi existimans, si Æduorum receptaculum simulque Cæsareum opus everteret. Cæsaris animum hæc res valde sollicitum habebat, ne aut neglecta amici defensio defectionem sociorum et contemptum sibi, aut suscepta anni tempore adverso, difficultatem rei frumentariæ legionibus importaret. Satiùs tamen duxit pati omnia quam contemni, et contemptu suo alienare sibi animos amicorum. Itaque dimissis impedimentis omnibus et duabus ad custodiam legionibus; et provisâ cum Æduis quam potuit subventionem commeatuum, in Bojos ducit. Erat viæ mediò <sup>60</sup> Vellendunum Sceonum opidum:

55 Forte, in altitudinem.—56 Lege, multo.—57 Nonnulla hic desunt, quæ ex Cæsare suppleri possunt.—58 Lege, ageret.—59 Forte, attributum.—60 Vellunodunum Senonum Cæsari.

illud ne quid hostile post terga dimitteret, aggredi consilium fuit; opidum bidui oppugnatione tollerata, die tertio legatos ad Cæsarem de pace ac deditione transmittunt: jussi arma et jumenta et obsides dare, nihil recusarunt: ne quid autem temporis amitteret, G. Trebonio legato ad peragenda omnia dimisso, ipse iter interceptum solita celeritate prosequitur. Genabum erat opidum Carnutum, ubi Romanos negotiatores initio conjurationis occiderant: id opidum annis præterlabitur: ipsum in ripa situm ripæ alteri medio ponte conjungitur: ad loci hujus defensionem Caruntes consilia conquirebant: eo tamen lentius, quo diutius bellandum crederent <sup>61</sup> rem hæsuram, et simillimum viri esset morem impigerrimi ducis ignorantibus: huc ergo cum biduo pervenisset, oppugnationem quod diei illius sero erat, in diem proximum edicit: quid fieri velit milites edocet: veritusque, ne Genabenses nocte diffugerent; [122] <sup>62</sup> hinc rei excubitiones duas armatas legiones adhibuit, intentisque animis ac auribus pernoctare jussit: atque ut præaugerat accidit: <sup>63</sup> oppidum intempesta nocte per pontem taciti abibant. Cæsar eorum abitu per exploratores cognito, legiones quæ paratæ erant muris admoveat, et portis subito extractis, indefensum capit opidum; captum diripit, direptum incendit, præda militibus concessa; simul exitus obsideri omnes jubet, mittitque qui profugos <sup>64</sup> præno-  
minant atque sequantur: itaque paucissimi evasere: viarum et <sup>65</sup> ponti angustiis capti omnes. Cæsar hinc trans Ligerim ducto exercitu in Bituriges tendit: quo cum venisset, Vercingetorix ubi id sensit, Gorgobinæ obsidione derelicta, contra eum pergit. Cæsar interea <sup>66</sup> Noviodinum aggressus oppugnat: quem confestim opidani per legatos orant, se in eos præter suum morem sæviat, neve pro tam levi causa de sua celeritate <sup>67</sup> aliud intermitat, quæ tot illi victorias peperisset, sed eis vitæ dimissis feliciter progrediantur ad reliqua: piæ preces videbantur: flectitur itaque; et iis arma, equos, obsidesque imperat: et jam pars obsidum data erat, et centuriones aliquot cum paucis militibus opidum introgressi cætera conquirebant; <sup>68</sup> dum repente de longinquo equitatus a Vercingetorige <sup>69</sup> promissus apparuit, opidanos spe tempestivæ opis erectos deditionis cœperat pœnitere. Velut igitur ex condito clamorem tollunt, arma corripiunt, muros scandunt, portas obstru-

61 Hæc sunt corrupta.—62 Lege, huic.—63 Forte, oppido enim.—64 Lege, præno-  
minant.—65 Forte, pontis.—66 Lege, Noviodinum.—67 Forte, aliquid.—  
68 Lege, cum.—69 Lege, promissus.

esse properant: sed Romani illi pauci qui in opido erant, animorum mutatione <sup>70</sup>perpensa; strictis subito gladiis portas præoccupant et incolumem exercitum intromittunt. Capto ad hunc modum opido Cæsar statim equites suos contra equitatum hostium adventantem educit, et illos equestri proelio conserto multa cum eorum strage vicit, et in fugam vertit: [123] in qua victoria (ne privemus sua laude barbariem) quadringentorum equitum Germanorum qui sub Cæsare militabant, atque ab ipso principio secum erant, opera fuit egregia: ab eo enim immissi, laborantibus aliis in tempore subvenerunt; fregeruntque Gallos repentino impetu: hæc videntes e mœnibus opidani, spe auxilii amissa, iram Cæsaris metuentes, eos qui tumultum excitaverant victos ad eum deduxerunt, <sup>71</sup>captam deditionem peregerant. Ipse autem his peractis Avaricum maximum optimumque opidum Biturigum, et uberrima finium in parte situm oppugnare constituit, quod eo capto civitatem ipsam captum iri non diffideret. Vercingetorix tot adversis nondum animo collapsus; suis ad consilium vocatis in hanc sententiam disseruit. 'Quotidie,' inquit, 'experiendo et discendo fiunt homines doctiores; quod cum in rebus omnibus; tum præcipue in re bellica verum esse deprehenditur: <sup>72</sup>magis animis bellum grave suscepimus, sed gerendi modum belli non sat solleter advertimus; alia nobis itaque bellandi ratio ineunda est: non sponte cum Romanis concurrendum: sed omni ingenio providendum ut pabulo hostes, ut commeatibus arceantur. Id nobis haud difficile videri debet, cum et equitatu præstemus et anni parte adjuvemur. Illud quoque nobis acriter cogitandum, hostes nobiscum in finibus nostris pugnant, et contra nos nostris frugibus sustentantur: ubi Romani pabulantur, vicos domosque omnes frugesque comburi damnosum fortasse videatur, utilissimum est, ne sub nostra tectis nostri hostes habitent, nostris alantur frugibus; inopiam aut non <sup>73</sup>fere, aut non tuto longius pabulatum ibunt: nihil ad victoriam intersit, an hostes occidamus, an bello necessariis spoliemus: gravius aliquanto videtur quod dicturus sum, sed virtuti nihil præter culpam atque infamiam grave est. Opida quoque quæ non penitus valida ac munita sunt exurenda censeo, ne aut nostris inertiae, [124] aut hostibus offensæ diverticula sint. Si quis est cui hæc acria videantur, cogitet quanto acrius <sup>74</sup>liberos atque uxores in servitutem trahi cer-

<sup>70</sup> *Lege, perspecta.*—<sup>71</sup> *Lege, captam.*—<sup>72</sup> *Lege, magnis.*—<sup>73</sup> *Forte, ferent.*—<sup>74</sup> *Addendum, sit.*



nere, exarmatum hosti jugulum præbere, et alta multa pati, quæ bellorum jure victi a victoribus patiantur.' Persuasit his verbis, viginti et eo amplius opida una luce combusta sunt: neque solum in finibus Biturigum, sed in reliquis hac illac quocunque oculos flecteres, incendia cernebantur, non sine omnium dolore: quem ea spes lenibat, quod parva victoria cito omnes perditæ restaurarent. De Avarico in consilio agitatum est, an incendi illud, an intactum linqui melius foret. Enimvero ad hoc verbum ad Vercingetorigis pedes Gallorumque omnium qui consilio intererant affusi Bituriges, obtestantur, 'ne pulcherrimum Galliarum opidum <sup>75</sup>de cujus provinciæ Biturigensis ac præsidium flammis immeritis deleatur: cum defendi posset locus pene inexpugnabilis natura, cui si defensio militaris accesserit, maledici possit non noceri.' Movebant hæ preces animos cunctorum, unus Vercingetorix cunctis obstabat, qui et ipse tandem victus misericordia in sententiam cæterorum transiit. Sic defensoribus rebusque aliis ad custodiam oportunis eo transmissis, servatur Avaricum a Gallorum flammis, sed non ab obsidione Romanorum: in qua quidem obsidentium fortis et animosa tolerantia emicuit. Cum enim hinc Vercingetorix castra propius admovisset, et ab exploratoribus per singulas horas quid in Romanis castris ageretur, edoctus, omne iter eorum observaret; et Romanos circum omnibus exustis urgente necessitate longius pabulantes, crebris incommodis ac damnis afficeret. Illic vero Ædui ac Boji quibus ea cura mandata erat: illi quidem quod mutato erga Romanos animo non curabant, hi quoque parum poterant, rem Romanam maligne commeatibus adjuvarent: [125] ad tantam penuriam <sup>76</sup>devenire, ut diebus plurimis frumento carentes tenui pecore vix proferrent imbecillum spiritum; nunquam tamen ab oppugnatione cessarent; nunquam vel irata vel mollis cujusquam ex ore vox erumperet; aut Romanæ non conveniens majestati. Imo vero cum Cæsar laborem militum miseratus inter exhortandum sæpe diceret: 'si nimis aspera sunt ista progressu, nulla per me mora est, oppugnationem omittere sum paratus;' unanimiter responderent: 'Non hæc quæsumus optime imperator: sic multos annos te duce militavimus, ut nullus metus, difficultas nulla nos fregerit: nullus hostium nobis hanc ignominiam <sup>77</sup>irrogant ut cæpta deseramus: ne tu ergo dux noster hanc æternam maculam nobis <sup>78</sup>immiseris; sine modo omnia pati <sup>79</sup>malimus, quam ne nostra

<sup>75</sup> Forte, decus.—<sup>76</sup> Lege, devenere.—<sup>77</sup> Lege, irrogat.—<sup>78</sup> Forte, immiseris.—<sup>79</sup> Lege, malumus.

molliæ manibus Romanorum civium apud Genabim Galliæ nequitia peremptorum, Gallico sanguine satis fiat: hæc Cæsari hæc eadem et tribunis militum et centurionibus repetebant, ut per eos imperatori familiarius diceretur. Cæsar dum hac nobili perseverantia in oppugnatione proceditur, jam turribus muris admotis discit ex captivis, Vercingetorigem castra propter defectum pabuli promovisse, et cum equitatu expeditisque peditibus insidiatum sero ad ea profectum loca, quo Romanos <sup>80</sup> populatores luce proxima venturos opimaretur. Quo cognito, nocte media digressus primo mane castra hostium attingit duce carentia. Illi adventu præcognito impedimenta silvis intruserant, aciem altiusculo in colle, quem difficilis palus, sed angusta cingebat, crexerant: pars præcisus pontibus, quasi clipeo quodam se palude protexerant, ubique <sup>81</sup> constituerant in Romanos versi: eratque res facilis, et pene æqua prospectui: sin ad experientiam veniretur, iniquissima, [126] plena difficultatis ac periculi. Itaque milites rem non nisi oculorum judicio metientes nobili indignatione permoti, Cæsarem circumstant: 'et quid hic' inquirunt 'rei est? quis hic pavor? quænam hæc indignitas imperator? ergo hostes conspectum nostrum e tam proximo pati <sup>82</sup> possint? quin tu nos pugnare jube et signum prælii propone, ut jam ex iis quibus fidunt locis hos barbaros detrahamus:' fide militum lætus fuit Cæsar. 'Ego' inquit 'sic affectos cum vos videam, ut nullum discrimen pro mea gloria recusetis, impius <sup>83</sup> sum nisi vestram vitam meæ præferam saluti. Proinde <sup>84</sup> cum tempus solita virtute dexterisque victricibus usuri nunc quiescente, et electionem temporis et consilii capiendi curam linquite. Nempe hæc victoria quam tam facilem judicatis, loci situ, non hostium vigore difficilis, multorum mihi credite virorum fortium morte constaret, quod adversus pepitum proposito atque animo meo est, et si enim vincendi avidum me nec negem nec dissimulem, nunquam tamen mihi placuit multo sanguine meorum empta victoria.' Quieverunt tanti ducis auctoritate repressi, quos ille in eo ipso die nulla alia re gesta reduxit in castra; atque ad inceptam oppugnationem studium omne convertit. Vercingetorigis interea irritis reversus insidiis (<sup>85</sup> a tremula semper et fragilis potentia humana) cum ad suos pervenisset, accusatus ab eis est, 'quod sine præsidio et sine duce de industria derelictis cas-

80 Lege, *pabulatores*.—81 Forte, *constiterant*.—82 Lege, *possunt*.—83 Lege, *sim*.—84 Forte, *cum tempus erit solita virtute dexterisque victricibus usurus sum*: nunc quiescite, mihiq[ue] electionem.—85 Forte, *ah*.

tria, equitatu et omni flore militiæ abdueto Romanis Galliam prodere voluisset; quodque in se fuerat prodidisset. Nempe regnum consensu populi collatum sibi sordere, et illud a Romano duce consequi sibi gloriosius extimare: proinde Galliam sui regia fraude proditam, loci oportunitate, et cœlesti favore liberatam: neque enim casu aliquo, sed certo consilio evenisse, ut et castra tutis locis abduceret, [127] Romanis propius admota desereret, imo etiam spoliaret omni robore; vixque eo digresso hostes velut nuntio momiti advolassent.' Accusationis hæc summa, hic suspicionum color fuit: quibus apparebat tanti modo regis in dubio salutem verti; nisi reus his objectis constantissime respondiaset. 'Nam quod castra moverem,' inquit, 'pabuli coëgit inopia, et hortatus vester: ut propius Romanis accederem, ipsius situs loci attraxit per se ipsum tuti: equites abduxi, quos palustribus locis inutiles sciebam, utiles autem quo pergebam: ducem certum abiens non dimisi, veritus ne fortassis acquiesceret vocibus atque consiliis insanorum, pugnam intolerantia non virtute ponentium. Romanos si me absente casus attulit, fortunæ non alteri imputandum, at si aliquo suadente contigisset, habenda illi gratia esset, a quo nobis præstitum ut eorum et paucitatem videretis, et ignaviam nosceretis, qui stulto adventu, turpe redita, et consilii et virtutis inopiam detexere: a Cæsare ego non regnum per prodicionem, sed de eo victoriam per virtutem spero; quæ jam proxima jam pene nobis in manibus est: quin hoc ipsum regnum quod consensu omnium jure possideo sponte dimittere paratus sum, si forsitan vos honorem mihi potius contulisse creditis quam a me beneficium accepisse. Cæsar Romanusque exercitus ultima laborat inopia: jam ad pugnam atque ad opus et animi et corporeæ vires desunt: et nisi confestim aliud imperatæ felicitatis affulserit, abitum moliantur: horum ut a me fictum nihil suspicemini, Romanos milites audite.' Erant servi aliqui inter pabulandum capti et in carcere torti multipliciter et afflicti, jussique quod per eos dici vellet: et producti in medium, legionarios se <sup>86</sup>† 'stultum esse in bellis prospera omnia sperare: temperanda dulcibus amara, lætis tristitia; nunquam sui consilii fuisse ut defenderetur: fecisse hoc Biturigum

86 Hic multa desunt, ut videre licet in Cæsare: et sequentia pertinent ad orationem, quam Vercingetorix habuit suis militibus post Avaricum captum: attamen transposita fuerunt, et sequitur eadem narratio infra p. 1786. ubi est hoc signum †.

improvidam pietatem et facilem nimis indulgentiam cæterorum; [128] permittendum fortunæ suo jure uti, quod illi cum ubique magnum tum in bello maximum atque inexcusable sit. Quod ad se attineret summo studio enisurum et incommodum nunc illatum multis et magnis commodis resarciat et compenset: atque in primis civitates quæ a consensu publico discessissent in cæterorum sententiam traducturum, ut unum sit omnis Galliæ consilium, unum corpus, una mens: cui terrarum orbis impar haud dubie sit futurus: id se non facturum tantummodo sed pene jam effectum reputare. Quod necessitas præsens poscat castra salutis omnium <sup>87</sup>pro futuro, labore omnium ac studio munienda esse, quibus subito hostium incursus arceantur.' Grata omnibus hæc fuit oratio, quod non animo defecisset; sed, ubi duces alii magnis cladibus acceptis sese abdere soleant, vultusque militum refugere, hic in publicum prodiit, et novum salutis iter ostendit, eoque plus fidei illi erat, quo Avaricum incendendum deserendumque consuluerat, clarum providentiæ ejus indicium: sic cum cæterorum minui soleat, adversis creverat ducis hujus auctoritas. Neque aut in castris communiendis, quæ primo Romano more in Gallia communita sunt, quicquam a militibus est omissum, quamvis impatientissima gens laborum sit, aut a duce in conciliandis reliquis ut promiserat urbibus ulla in parte cessatum. Cogitabat æstuebatque animo, diebus ac noctibus laborabat, sollicitabat universas, ad res novas omnem Galliam excitabat. Inque hoc opus quos mitteret viros elegerat, qui vel noti in populis acceptique, vel blanda oratione atque ingenio, vel principum familiaritate pollentes, ac gratia idonei visi erant; eos vero qui ad eum seminudi et inermes capto opido confugerant; vestibus atque armis instruxit, inque gradum militiæ pristinum restituit. Ad hæc diversis ex urbibus sagittarios et omnis generis contraxit auxilia, quibus acceptum Avarici detrimentum suppleretur. [129] Accessit <sup>88</sup>Oloruconis filius Theotomotus, Nichioborgum rex, cujus patrem Romanus senatus amicum appellaverat: sed ut sæpe filii derelictis parentum sevitia, novas quærunt; iste contra Romanos ad Vercingetorigem cum multo se contulit equitatu. Cæsar ad Avaricum complusculos dies egit et frumenti larga ibi copia atque omnium commeatum in-

<sup>87</sup> Forte, profutura. Cæsar. <sup>88</sup> Olloicinis filius, Theutomatus Nitobrigum rex. Sic Cæsar.

venta, fessum atque esurientem exercitum recreavit. Inde quod bellis aptum tempus instaret ad hostem ire tota mente dispositus, ut inventum, vel tædio in apertum eliceret et in pugnam cogeret, vel obsidione conficeret. Dum ad hoc iter accingitur, legationibus Æduorum exoratus ad componendas eorum lites et controversias intestinas, quæ inter duos primores populi de summo magistratu ortæ, totam urbem alterius suffragiis agitabant, ante omnia eo proficisci statuit, non ignarus quidem quanta præsertim in bello iactura sit temporis, quantum in dilatione periculum: sed amicam urbem destituere, populo Romano seque indignum arbitrabatur, quam jam in armis esse hanc ob causam et pene jam conflare fama erat: neque inhonestum modo sed periculosum providebat eam rem negligere; ne auxilium fortassis ab hostibus pars inferior postulet, neque <sup>89</sup>vere legi amicorum ulla in parte derogare fas ducebat, qua ulla ratione <sup>90</sup>qui sibi gradum pars utraque vendicaret rebus omnibus regno parem; nisi ætate: erat enim animus ingratus. Quamobrem <sup>91</sup>ne ad se patres evocare sustinuit; neque indignum censuit negotium, ad quod componendum ipse proficeretur. In Æduos igitur cum venisset Decetiam opidum et partes et senatum omnem convenire jussit: et præsens de jure partium cognovit, metusque omnes sua auctoritate compescuit. [130] Cotum enim virum nobilissimum, et totius gentis potentissimum, cum creatum contra leges certis testimoniis deprehendisset, <sup>92</sup>credere: Convictolitanem vero rite per sacerdotes more patrio institutum præesse <sup>93</sup>magistratu imperavit, obtemperatumque præcepto est, sine ullo murmure aut querela: hortatus dehinc Æduos ut civilibus discordiis abstinere, quæ pestiferæ semper magnis urbibus ac funestæ <sup>94</sup>sunt; utque in præsens bellum auxilia quæ possent mitterent, devicta Gallia digna a se præmia percepturi, equitatus ab his omnes et decem milia peditum ut sibi mitterentur obtinuit. Tunc exercitum duas distribuit in partes: quatuor legiones et partem non exiguam equitatus sub Labieno in Senones atque <sup>95</sup>Periseos direxit. Ipse cum sex legionibus et reliquo equitatu in Alvernos rediit, perrexitque Gergoniam. Vercingetorix adventu Cæsaris præcognito, qua trausendum illi noverat omnes fluvii pontes fregit, cui <sup>96</sup>Laber, alicubi Claver nomen invenio.

89 Forte, *reteri*.—90 Mendosus locus et mutilus.—91 Forte, *nec ad se pertea*.—92 *Lege, cedere*.—93 *Lege, pro magistratu*.—94 *Lege, sint*.—95 *Lege, Parisios*.—96 *Elaver* Cæsari dicitur.

Itaque perveniens et præclusos aditus, et adversa in ripa obambulantem hostem reperit: hoc in statu premebant variae duces curae. Vercingetorix, ne quem Cæsar e pontibus reficeret metuebat. Cæsar vero ne fluminis alveo præpeditus, quod vadari ante autumnum non soleat, otiosam agere cogerebatur ætatem: omne tamen incommodum <sup>97</sup> vicis ducit ingenium: siquidem præmissis e regione omnibus impedimentis et quatuor legionibus, additisque cohortibus aliquot, ut constare numeras videretur omnium legionum, et speciem præberet exercitus alibi aditam quærentis; ipse locis abditis cum duabus tantum quæ supererant legionibus se tenuit: suisque ut quam longissime procederent, atque ita a se hostem distraherent imperavit. [131] Tunc hoste digresso et Romani exercitus iter observante, ut ubicunque transire volentibus obviaret; locum vacuum relictum Cæsar occupat, atque e pontibus unum, cujus pars una visa est intactior minorisque egens operæ; confestim reficit, et traductis legionibus castra communit, præmissasque legiones ad se e vestigio remitti jubet. Intelligens se delusum Vercingetorix, <sup>98</sup> amato obice, quo ab hoste separabatur; ne invitus ad pugnam cogi posset, ex eo ipso loco ubi erat dum reditum legionum et proprium vidit errorem, magnis <sup>99</sup> cursibus <sup>100</sup> milites dixerunt extrema fame victos e castris clanculum effugisse; pari omnem exercitum fame confectum esse. Cætera dehinc omnia dicto regis consona persecuti sunt: tum Vercingetorix exclamavit; 'Et per me,' inquit, 'quem proditoris accusatis, hæc vobis cuncta proveniunt, atque illud extremum, ut sine vestro periculo victus Cæsar ac fugiens, nullis agris ac urbibus receptetur, id enim inter multa meo consilio constitutum est.' His dictis <sup>1</sup> usi repente animi variae gentis et credulae, usque adeo ut læto plausu, et armorum crepitu; quod signum erat dicta commotionis astantibus placuisse; acclamarent; et una voce Vercingetorix summus ducem ac fidelissimus hominum duceretur. Cæsar Avarici coeptam obsidionem, coeptamque defensionem hostes peragunt, inque dies obnoxius utrique: nam et Romani aggerem immensi operis gelu ingenti ac imbre perpetuo præpediti, virtute tamen ac perseverantia difficultates superante, viginti quinque diebus extruxerant, et muris admovebant. Et Galli decem milia ex omni Gallia delectorum hominum

<sup>97</sup> Lege, vicis ducis.—<sup>98</sup> Lege, amato.—<sup>99</sup> † Magnis cursibus in anteriora contendit: sequitur infra p. 1788, lin. penultima.—<sup>100</sup> † Reponenda supra p. 1783, ubi est hoc signum †.—<sup>1</sup> Forte, versi.

opido intraserant, eo consilio, ne vel solis Biturigibus salus publica caderetur, [132] vel servati oppidi gloria solorum esset Biturigum sed Gallorum omnium; et actis sub terram cuniculis incensoque per noctem aggere; et simul factis eruptionibus Romana castra in magno discrimine posuissent; nisi summa ducis providentia esset occursam, quod duas assidue legiones exebare pro castris faciebat: hanc interventum et eorum qui ejusdem jussu totis noctibus in opere vigilabant, et flammæ extinctæ, et insultus hostium sunt repulsi; et excitati omnes totis e castris ad auxilium convenerunt nec Romana virtute Gallica ideo pertinacia lentescebat. Obstinati in mortem non tantum resistebant, sed erumpere audebant, nec vel hostes invadere, vel jactare incendia desinebant; et defensis integri, et vivi mortuis succedebant; ut quæ in eo ipso temporis momento suam patriæ, statum et salutem totius Galliæ cogitarent. Qua in parte prætereundum non videtur illud memorabile, quod nec scriptor a quo ante alios ista decerpimus sibi prætereundum existimavit sub oculis suis gestum. Gallus quidam ante portam opidi traditus<sup>2</sup> eis ab intrinsecis pieis ac sevi glebas in ignem jactabat: scorpione transfixus exanimatusque procubuit: unus e proximis transgressus hunc jacentem et periculi oblitus eodem officio fungi cœpit: illo quoque pari ictu scorpionis occiso, mox successit tertius, et tertio quantus: nec, ante successionum talium finis fuit, quam extincto igne, depulsisque hostibus in opidum; pugnæ etiam finis esset. Vereingetorix tandem, opidanorum animis atque corporibus fatigatis, ut quorum comatus omnes in nihilum recidissent, fugæ illis auctor esse cœpit; quam tutam fore castrorum suorum vicinitas dabat spem, et insequi volentibus objectæ palus: ad id nocturnum tempus idoneum visum erat; fugæ consilium casus mirabilis impedivit. Nox aderat, et<sup>3</sup> tanti per tenebras ituros se sperabant: tum matronæ aliæ parvulos suos stringentes ad ubera, [133] aliæ hami straxe flebiliter obsecrabant, ne se, neve communes filios hostibus ad ludibrium et ad pœnam darent: se quidem ad prosequendam suorum fugam sexu, ætate illos invalidos: ubi suos nec pietate nec precibus flecti et in proposito fixos vident et pudorem et amorem superante metu, e muris<sup>4</sup> ex clamore et Romanis ut poterant dare instantis fugæ sensum incepterunt. Quo metu opidani, ne re ab hostibus intellecta præclusis itineribus caperentur. <sup>5</sup>Cæsar die

<sup>2</sup> Lege, ei.—<sup>3</sup> Lege, tutos.—<sup>4</sup> Forte, exclamare.—<sup>5</sup> Supple ex Cæsare: consilio destiterunt.

proximo cum muro oppidi turre et machinas admovisset, repente tantus imber nimbis affluxit, ut perfacile esset alium territorus: at ipse qui sæpe sædis tempestatibus ad victoriarum uti solet occassionem; sibi illud iter ad id quod intendebat apparuisse extimans, quod et suos ad opus solito pigriores cerneret; et hostes ad tutelam opidi lentos et incautos ex rarioribus per muros custodiis animadverteret: hortatus milites, ut fructum tandem longi laboris <sup>6</sup> arriperent: et primis in <sup>7</sup> muris ascensuris præmia consueta pollicitus, tuba proelii signum dedit. Ira igitur et spe præmii stimulante, et unoquoque certatim adnitente primum gradum laudis apprehendere. Muri undique ad <sup>8</sup> fastidia non tam ascenderunt quam evolaverunt. Stupefacti cives <sup>9</sup> in spera hostium corona; sese locis patentioribus liberius defensuri, ne viarum premerentur angustis, in plateam confugerunt: postquam vero animadverterunt, baudquaquam Romanos in plana descendere; sed uno alium attollente magis ac magis mœnia complere, metuentes undique circumcladi; fugamque eripi; trepide armis abjectis extrema opidi cursu rapido petiere: ibi pars portarum in exitu se coartans, pars flumen transvecta, ab equitibus ad hæc missis cæsi omnes. Nullum prædæ studium sed vindictæ fuit: [134] omnibus ante oculos mors erat mercatorum Romanorum qui ad Genabum, immeriti illi quidem, sola Gallorum crudelitate perierant: ejus cædis recordatio supra Romanorum morem acerbabat animos, ut nec ætati nec sexui parceretur. Ex omnibus itaque qui in opido sunt inventi, quorum numerus ad quadraginta milia capitum ascendit; vix octingenti qui ad primum capti opidi clamorem sese portis murisque <sup>10</sup> præripuerant, evasere: et Avarici quidem longa ac difficilis obsidio hunc habuit finem. Vercingetorix vero Avaricenses reliquias nocturna fuga in sua castra delatas clementer excepit, ac veritus ne qua ex eorum permixtione tumultuandi occasio præberetur, segregandos curavit; ut cum castra essent secundum numerum distributa, ad suos quisque duceretur. Ipse vero neque hoc fractus <sup>11</sup> ut dejectus eventu, ita consolatus est suos, ut diceret, 'Non virtute sed arte quadam muros oppugnandi, victoriam hanc Romanis obtigisse: <sup>12</sup>† in <sup>13</sup> anteriora contendit: quem non segnius sua per vestigia Cæsar insequitur, quintoque die in Gergoniam pervenit:

6 Lege, acciperent.—7 Lege, murum.—8 Lege, fastigia.—9 Forte, inasperata.—10 Lege, præripuerant.—11 Lege, nec.—12† Stultum esse, &c. repete supra p. 1783. ubi est signum †.—13 Lege, ulteriora, vel interiora.



et primo statim adventu leve prælum equestre commissum sed nil in eo memorabile gestum est. Cæsar urbem altissimo in monte sitam et accessu ab omni parte difficilem speculatus, et agnoscens, non exigui temporis opus esse; oppugnationem differendam statuit, donec curam rei frumentariæ et comœmentibus impendisset. Ipse Vercingetorix singulos populos in singulis collibus Gergoniæ explicærat; circumfusus ostentatione terrificâ, quæ hostes facile solo spectaculo consternasset, nisi et Romani fuissent, et ducem Cæsarem habuissent. Erat ex plurimis collis unus, quem si Romani occupassent, poterant hostes et aquatione et pabulo impediri: is collis quod cæteris omnibus difficilior erat atque præruptior, [135] negligentius servabatur: sed virtuti nil usquam difficile nil præruptum: loci hujus opportunitatem conspicatus Cæsar non misit qui eum caperent: sed per se ipsum nocte intempesta profectus ex castris, ascensum vix accessibilem superavit et repentinus adveniens, depulso inde præsidio hostili occupavit collem, et castra ibi minora constituit, quibus duas legiones assignavit. Tum duplicem fossam duodenos pedes seu altitudinis seu latitudinis habentem a minoribus castris ad majora perpetuam duxit, quo nulla vis hostium vetare posset, quin inter se libere <sup>14</sup> commigrarent. Sic ad victoriam prona omnia videbantur.

Nulla est autem in terris inconcussa felicitas: nescio quo in processu rerum ad vota fluentium prosperis adversa se inserunt. Cæsare ad Gergoniam res agente, nilque nisi de hostibus <sup>15</sup> solito periculosa defectio, unde minime timebatur erupit. Civitas Æduorum prima amica populi Romani, et sui ducis et senatus sæpe decretis honestata, interque omnes, imo præ omnibus Gallicis urbibus summo semper in honore habita, de rebellionē (quis hoc unquam crederet) <sup>16</sup> cognovit. Initium rebellionis a Convittolitane illo, quem Cæsar ante paucos dies in civilium seditionum <sup>17</sup> direptione prætulerat. O quam facile ingratis animis magnorum licet atque recentium <sup>18</sup> subrepat oblivio: ille siquidem beneficio obstrictum Cæsaris fassus, quod sibi justissima tamen favisset in causa; omis-  
sa mentione pecuniæ, quam ut Romanis fidem frangeret ab Alvernis acceperat, cum nulla sit perfidia turpior, quam cui avaritia causam dedit, fœdoque proposito velum <sup>19</sup> caræ honestioris obten-

14 Lege, commigrarent.—15 Lege, sollicito.—16 Lege, cogitavit.—17 Lege, directione.—18 Videtur deesse, beneficiorum.—19 Lege, causa.

dens, et plus se libertati, patriæque asserens debere quam Cæsari; nonnullis adolescentibus nobilibus ac superbis facile persuasit, 'ut Romanæ amicitiae vinculum leve discuterent; seque non solum libertati natos; sed imperio meminissent: [136] unicam esse urbem Æduorum, quæ totius Galliæ victoriam remoretur: ejus exemplum sequi alias: hac ad commune bonum redeunte, cæteras <sup>20</sup> securitas: nec Romanis ubi deinceps pedem ponant in Gallia superesse. Neque vero præter ignaviam Æduorum quicquam causæ esse, cur Romanos magis Ædui, quam Romani Æduos de suis questionibus adeant. Non hæc amplius toleranda esse: sed Cæsari ac Romanis ostendendum, et liberos se, et viros, et Gallicos.' Et eorum quidam adolescentium princeps erat Litavictus quidam, ejusque germani: qui cito omnes non consilium <sup>21</sup> auctorem consilii extimantes senioris atque potentioris et magistratu summo præditi in sententiam transierunt; sed civitatem beneficiorum Cæsaris oblivisci posse <sup>22</sup> sperabant, nec credibile videbatur: alia ad id via fraudulentior inventa est: stulta tamen inventio, et inventoribus suis digna: ea vero fuit hujusmodi. Auxilia quæ ab Ædais mittenda monstravimus, ut Litavicto ducendâ committerentur: id quidem nullo negotio <sup>23</sup> impetratum est: is ergo præmissis ad Cæsarem fratribus, quid de reliquo sint acturi cum eisdem ordinat. Cum ergo Romanis castris cum exercitu propinquaret, neque jam amplius quam triginta milibus passuum abesset, substitit, et repente quasi tristi nuntio accepto versus ad suos et illacrymans: 'Quo pergimus,' inquit, 'et quid agimus amici; omnis nostra nobilitas, omnis noster equitatus, qui cum Romanis erat, <sup>24</sup> assumptus est. Eporedonix et Vindomarus <sup>25</sup> princeps gentis nostræ falso prodicionis crimine circumventi, quod cum Alvernīs clandestinā colloquia habuissent, prærepta facultate defensionis occisi sunt; de fratribus meis ac propinquis loqui lacrymis impediō, omnium similis est fortuna; si mihi non creditis, hos audite, quos ex ea cæde non Romanorum misericordia, sed ipsorum fuga abtraxit;' ad faciendam verbis fidem subornati testes prodeunt, [137] de conficta historia nil mutantes. His auditis territi omnes exclamant, Litavictum orant ut saluti omnium consulat: 'quasi non facti,' inquit, 'sed consilii tempus sit: non est de rebus certissimis consultandum: quin imus

<sup>20</sup> Lege, securitas.—<sup>21</sup> Adde, sed.—<sup>22</sup> Lege, desperabant.—<sup>23</sup> Lege, impetratum.—<sup>24</sup> Lege, absumptus.—<sup>25</sup> Lege, principes.

igitur in Gergoniam, et Alvernorum signis nostra signa coniungimus; cui enim dubium esse potest quin Romani tanto scelere polluti non hunc peccandi finem facturi, sed in nostram necem illico cum nos viderint ruituri sint? Mortem itaque fugiamus: et quæ datur in præsens ulciscamur occisos.' Erant in comitatu Romani cives, magnam vim frumenti et comestuum reliquorum ad castra Cæsaris deferentes; qui ut tutius proficiscerentur (o mens hominum cæca et futuri inscia) sese illis adjunxerant: eos <sup>26</sup> Litavictus ostendens digito: 'occidamus' inquit 'hos latrones:' paretur statim impiis præceptis: vix dum verba finierat concursuque militum crudeliter interfecti sunt, et direpta quæ ferebant omnia: neque hoc contentus flagitio Litavictus per omnes Æduorum fines hunc rumorem spargit, suadetque omnibus idem facere quod ipse fecit, ut scelere implicitos, vel errore impio a Romana disjungat amicitia. Erant cum Cæsare duo Ædui adolescentes egregii quorum supra mentio est habita, Eporedorix, prosapia ortus illustri, magnæque inter suos potentia, et Viridomarus, par gratia atque ætate; sed genere longe impar; hunc Cæsar sibi a Divitiaco commendatum, ex imo in altum valde provexerat, ita ut cum Eporedorige ipso de prioritate contenderet; de quorum cæde Litavictus apud exercitum mentitus erat ut diximus: ad hunc Eporedorigem circa medium noctis huiuscemodi rei fama pervenerat, et quid Litavictus dixisset, quid egisset audivit, et quid animo volueret cogitavit. Statim ergo nulla mora interposita Cæsarem adit, et prodicionem aperit, futurus ipse mox proditor: re ut erat exposita, ducem orat, sua sapientia temerariis et iniquis juvenum consiliis ut occurrat, nec permittat sibi populoque Romano amicissimam civitatem, paucorum, [138] immo unius hominis mendacio alienam fieri; prævidere enim se animo futurum, si tot milia Æduorum civium se ad hostes ducis licet fraude contulerint, ut vix civitas rem contemnat. Abscessit hoc nuntio somnus Cæsari: cura autem gravis accessit, quod Æduorum res semper ei cordi fuerat, et periculum providebat. Et quoniam celeritatem eximiam res poscere visa est, statim cum toto equitatu et quatuor expeditissimis legionibus castris egreditur, quæ temporis <sup>27</sup> exclusis angustiis non artaverat ut decuit, sed ingenti spatio præsidium exiguum nonnisi duarum scilicet legionum sub <sup>28</sup> legatos Fabio dimisit: ante omnia tamen Litavicti

26 *Lege, Litavicus.*—27 *Lege, exclusus.*—28 *Forte, legato C. Fabio.*

fratres capi jusserat. Illi autem ut cum fratre convenerant, ad hostes paulo ante profugerant. Ita fraudem omni ex parte constantem Cæsar intelligens, tanto intentius <sup>29</sup>capto procedit itinere; inque ipso castrorum exitu hortatur suos; ne nocturno labore turbentur: esse enim, ut ineptum tempus <sup>30</sup>adeundum sit, necessarium piumque iter; et debere pietate viæ duritiem superare; omnibusque alacritatem multam, atque eundi cupiditatem gestu ac voce <sup>31</sup>signantibus proficiscitur. Et vigintiquinque milibus passuum exactis videt ab adverso venientem aciem Æduorum: præmittitque illis obviam equitatum, qui illos impediât ac retardet, gravi omnibus inhibitione proposita; ne quem prorsus occiderent: non severi judicis, sed pii inore patris, castigare volens, non perimere: nominatim Eporidorigem et Viridomarum ire jubet et suos alloqui, ut videant eos cæsos non esse, sicut proditor ille confinxerat. Qui ubi ad Æduos venire, amicosque et notos compellare cœperunt, (nemo autem illos e toto agmine non et noverat et amabat) percussit animos illico vera consideratio: senserunt se præcipitem in locum sui ducis fraude perductos. Projectis itaque statim armis, et protentis ad Cæsarem manibus, [139] cœperunt alta voce erroris veniam implorare. Litavictus vero intelligens inefficax suum esse commentum, dimisso exercitu amplius non suo, cum clientibus suis qui eum more Gallico in nulla deserere poterant fortuna, equo stimulis adacto clam dilabitur, pervenitque Gorgomam. Cæsar nuntiis <sup>32</sup>Ædum missis, qui proditionem Litavicti, suamque clementiam nuntiarent, servatricem suorum civium, quos occidere belli jure licuit, non amplius quam tres horas noctis ad requiem suis dedit, veritus credo, ne nimio sopore marcescerent. Inde Gorgomam <sup>33</sup>duo interim pericula contigerant: nam et Alverni eo digresso castra ejus <sup>34</sup>evaserant, et castrorum latitudo et paucitas defensorum et vis hostium rem in summum discrimen adduxerat. Id se primo die passum, proximoque passurum, atque ad id se præparare Cæsari Fabius nuntiavit, is qui legatus ad castra remanserat: et hic <sup>35</sup>ille nuntius, noctis et viæ medio, occurrit. <sup>36</sup>Propter gressu addito accelerans, ad castra nondum orto sole pervenit. <sup>37</sup>Et Ædui,

29 Lege, *capto*.—30 Forte, *ad eundem*.—31 Forte, *significantibus*.—32 Sic infra p. 1798. lin. 6. *Ædum versus*. ac etiam p. 1801. lin. 29. *Ædum accedat*.—33 Deest, *proficiscitur*.—34 Lege, *invaserant*.—35 Lege, *illi*.—36 Forte, *propterea*.—37 Forte, *At*.

Litavicti de suorum cæde nuntius auditis, in ferorem versi omnes, nihil amplius expectantes, nilque aliud requirentes, an falsa esse possent quæ veri utique faciem non haberent, sed more gentis audita quælibet pro compertis accipere solitæ: Romanos cives qui apud eos cœu fidiissimos amicos securi agebant, aut morte aut civitate depravaverant, bona diripuerant, nil impietatis omiserant: agitabant animos latenti odio accensos avaritia, ira, temeritas, familiares pestes gentium illarum, et addebat stimulos furori Convictorianis, Cæsaris munere summus Æduorum magistratus, summus Romanorum hostis ac <sup>38</sup>Cæsar, horum consiliorum auctor et princeps. Is sua sponte concitatum populum verbis urgebat, ut eo illos adduceret, unde reditus nullus esset ad saniora consilia. Itaque et tribunum militum Marcum Ariscium et negotiatores Romanos fide data Cabillone opido eductos in [140] itinere contra fidem aggressi spoliant, æque in locum eminentem defensionis gratia receptantes, die noctuque circumstant: ac multis ultro citroque occisis, in diem posterum vim majorem parant. Sed hæc agentibus atque parentibus nuntius supervenit, decem milia illa suorum in potestate Cæsaris esse, vix Litavictum fuga ereptum evasisse. Tam subito <sup>39</sup>dejecto metu ad tribunal quem obsidebant vaultibus mutatis sed non animis festinant: factum temere sine consensu populi excusant: de bonorum direptione iudicium instituant: Litavictum fratresque ejus exilio condemnant, bona publicant. Super his ad Cæsarem legatos mittunt, qui factum purgent, veniam petant: et hæc omnia non fide sed metu agentes: solita interim in secreto belli consilia agitabant, urbesque finitimas ad arma per nuntios hortabantur: mille beneficiorum atque honorum memoria exciderat: solius Cæsareæ meminerant clementiæ: quæ cum omnes ad amorem atque obsequium excitasse debuerit, multos (indignum quidem) ad injurias excitavit: postremo hoc eum ad mortem usque perduxit, de quo suo dicetur loco. Nunc cœpta prosequimur. Itaque Cæsar etsi animos Æduorum noverat; legatis tamen eorum ad se venientibus benignissimum responsum dedit: propter aliquot dementium vanitatem, non se minus urbem sibi charissimam amare: nec sibi posse in animum venire, ut quos ipse tantopere diligit, semperque dilexerat, ab iis parcius diligatur. Hæc legatis.

Ad se autem curis cor urentibus versus, multa circumspectans,

38 Lege, Cæsaris.—39 Forte, et dejecti.

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

magnos undique consurgentes <sup>40</sup>montes Galliae prævidebat. <sup>41</sup>Dum  
 interea quædam sibi præter spem prosperioris eventus occasio se  
 ostendit: forte enim in eum collem, quem captum et communitum,  
 castris minoribus deputatum, fossaque majoribus castris adjunc-  
 tum memoravimus, spectandi gratia conscendenti; [141] collis alter  
 ab hostibus possessus, apparuit vacuus custodiis, quibus confertissi-  
 mus esse consueverat. Tum parumper gradum fixit admirans,  
 rei que causam quæsit ex profugis, qui in dies ad eum multi veni-  
 ebant, audit ex iis, quod ab exploratoribus suis jam prius audierat,  
 omnes inde evocatos ad muniendos aditus loci alterius, cui maxime  
 metuebant; quod inde planum iter esset ad opidum: quem aditum  
 si Romani caperent, qui collem alterum jam haberent; tum sibi  
 prorsus obsessi et seclusi a suis, et exclusi ab omni libero discursu  
 atque a pabulo videbantur. Hoc audito recens cogitatio percussit  
 repente animum, locum illum occupandi. Erat autem natura et  
 manu hominum aggestis perplexum iter saxis: et super duplicem  
 difficultatem, tria ibi hostium castra munitiones insederant: sed  
 difficilia cuncta perrumpere virtus amat. Ostentatis legionibus  
 quasi aliud esset acturus, et hac illac per tenebras noctis magno  
 strepitu discurrere jussis equitibus, et immixtis turbæ mulionibus  
 galeatis, quo major ac strepentior motus esset, omniumque animos  
 errore ac pavore vario, atque incerta expectatione suspenderet;  
 ipse hostibus in suspicionem trepidam adductis; legatis legionum  
 quid paret aperit, quantumque periculi: <sup>42</sup>adversus quam occa-  
 sione non prælio sit utendum. Ut milites ergo suos contineant  
 monet, atque imperat ne vel pugnæ vel prædæ dulcedine raptantur  
 quo non expedit. Sic suos affatus, Æduos ascensu alio ad portas  
 opidi proficisci jubet. Inde suis militibus signum <sup>43</sup>quo accepto,  
 rapidissime, unde unus ascensus videretur, ad munitiones obvias  
 perveniunt: quibus dicto citius transmissis, trina hostium castra  
 corripunt, tanta celeritate, ut <sup>44</sup>Votimarum unus e regulis Gallorum  
 dum meridiaretur in lectulo deprehensus, [142] vix manus militum  
 semisopitus et seminudus evaserit. Cæsar ubi quod animo de-  
 creverat actum videt, receptui cani imperat: substitit legio quæ  
 propinqua erat: altera vero remotior, <sup>45</sup>ceu signo per distantiam

40 Forte, *motus*.—41 Forte, *Cum*.—42 Videtur omissum, *in iniquitate loci sit ostendit*. Vid. Cæs. vii. 47.—43 Adde, *dedit*.—44 Lege, *Theutomarum* ex Cæsare.—45 Forte, *seu*.

non audito, seu fervore Martio impellente animos; quamvis retinentibus legatis quibus hoc ab imperatore mandatum erat; et virtuti <sup>46</sup>tanti propriæ, et fugæ hostium confisa, et victoriarum suarum memoria nil judicans difficile; non prius insequi destitit quam ad portas opidi perveniret. Tantusque undique sublatus est clamor et clamori etiam mixtus rumor, Romanos opido potiri: ut qui altera ex<sup>47</sup> ipso sese opido præcipitanter eriperent; matronæ autem flentes veniam orarent, <sup>48</sup>nec, sicut Avarici gestum erat, fœminæ etiam atque infantes occiderentur: utque id facilius impetrarent e muris vestem argentumque projicerent; quædam quoque per murum demissæ sese traderent in fidem et brachia Romanorum militum. Lucius Sabinus octavæ centurio legionis, multis audientibus die illo dixerat, se præmiis Avaricenis, quibus Cæsar muri illius ascensorem primum donaverat, excitatum; non passurum ut quisquam Gorgomæ murum ante se scanderet. Is cum primus ad murum venisset, trium suorum opè manipularium in illum sublevatus, atque ipse eos <sup>49</sup>capti opidi speciem præbuerat. Sed temeritas ut sæpe læta principia, sic mœstos habet eventus. Alverni enim qui adversa in parte erant, audito capti opidi rumore, glomerati advolant, eligentes credo in defensione patriæ mori potius honeste, quam turpiter in exilio <sup>50</sup>sustinere: et præcurrente equitatu nullo ordine cætera turba consequitur, seque pro muris objicit: [143] hinc animus crescit obsessis, ut matronæ, quæ modo Romanos sicut diximus orabant, jam sparsis more patrio capillis et <sup>51</sup>præstanti pignoribus, orare suos inciperent. Instauratur pugna locis omnibus, sed iniquo partium concursu: nam ex alto dimicant Alverni, ex inferiore loco autem Romani, et pugna præcedenti et ascensu fessi. Quod Cæsar procul aspiciens, exitumque qualis futurus erat intelligens, legatum Titum Sextium cum expeditis cohortibus ad radicem collis misit, ut si suos terga dare contingeret, hostes ab insequendo repelleret. Ipse autem quoniam locus pugnandi justa acie non erat, rei exitum anxius expectabat. Galli quidem loco et numero, Romani sola virtute præstabant; quæ tamen ad ultimum mole hostium victa succubuit. Itaque Lucius Sabinus e muro, in quem primus asceuderat, cum comitibus inter-

46 *Lege, tantum.*—47 *Supple, parte.*—48 *Forte, ne.*—49 *Excipiens in murum extulisset, ex Cæsare supple.*—50 *Puto deesse, vitam.*—51 *Lege, præstantis.*

fectus abjicitur, speratique <sup>52</sup>loco præmii supplicii occupavit. Memorandum præterea in hanc ipsam horam facinus incidit. Marcus nempe Petronius legionis ejusdem centurio, dum portas frangere nititur, multitudine hostium circumventus, et plagis multis afflictus, <sup>53</sup>ac versus ad socios; 'quando,' inquit, 'me vobiscum servare prohibeor, vos servabo, quos mecum gloriæ studio in discrimen traxi: ite incolumes, dum parumper hos barbaros detineo: ' hæc dicens quasi adhuc integer in adversos invehitur; et duobus uno cæsis impetu, reliquos a portæ custodia interim avertit: dumque sui comites, qui inviti et mæsti eum deserebant, opem sibi nunc etiam ferre niterentur, ille ut loqui poterat: 'frustra,' ait: 'jam me enim sanguis et vita destituunt. Quin me linquite igitur, et <sup>54</sup>nos moti dum licet eripite: ' sic vociferans insultansque hostibus ruit et moriens suis profuit. [144] His ac talibus suorum casibus Romani tandem prægravati, cæsis quadraginta sex centurionibus ac militibus septingentis, iniquo colle rejiciuntur. Fuisset fuga longior et largior cædes, ni prudentissimi ducis ex sententia; Romanæ se cohortes Gallis insequentibus objecissent: cumque ad plana fugiendo, insequendo, atque obstando perventum esset; legiones ipsæ instructa acie stabant, quibus animadversis Vercingetorix, antequam se æquis locis crederet, suos in castra revocavit: hæc est legio ad Gorgomam fusa, cujus meminit Tranquillus in primo inter tres belli Gallici adversitates Cæsareas numerata. Et diei quidem illius reliquæ sauciis curandis aut humandis mortuis et seris querimoniis sunt absumptæ, ubi dies proximus illuxit convocato ad concionem exercitu Cæsar ita disseruit. 'Habetis temeritatis o milites et cupidinis vestræ fructum, animo mæstum meo, vestra tamen audacia atque insolentia non indignum: qui vobis ipsis quid agendum linquendumve, quo eundum, unde abstinendum, hoc est, totum vestri ducis officium usurpastis. Atqui ego vestræ militiæ ubi possum faveo: vos mihi, quod in vobis est, meum imperium abrogastis; qui signum receptui a me datum, qui legatorum, imo meos ex illorum ore utiles monitus contempsistis, atque urgente nescio quonam animorum impetu ivistis, unde nec redirent omnes, neque qui redirent, aut salutem suam, aut Romanum decus integrum <sup>55</sup>reporarent: an ignorabatis ut magni sæpe exerci-

<sup>52</sup> Forte, locum præmii supplicium.—<sup>53</sup> Forte, conversus.—<sup>54</sup> Forte, vos morti.—<sup>55</sup> Lege, reportarent.



tus a paucis, sola locorum iniquitate superati sunt? an si alia nesciretis historias, obliti eratis, ut nudius tertius ego ipse ad Avaricum, dum hostes equitatu ac duce nudatos, et per se vinci faciles ante oculos haberemus, quia tamen illis loci favebat iniquitas<sup>56</sup> nostram uobilem indignationem ab eorum aggressionem continui? nunquam victoriam desperarem; sed ne secum magni aliquid afferret incommodi: vos et veterum et recentium obliti, hostes simul et naturam vincere voluistis: metite igitur quod seviatis: <sup>57</sup>et cui plus misereor, [145] metet ipsa respublica, tot viris fortibus amissis, quanti nec Gergoma nec tota erat <sup>58</sup>Alverni. Ego quidem fortitudinem vestram miror; qua nec arduus mons nec muri, nec castra hostium <sup>59</sup>circueverunt: sed non minus et superbiam et contumaciam vestram damno, qui plus vobis <sup>60</sup>inventuri præsa-gio tribuitis, quam imperatori vestro; cui non jubere sed parere tenemini, quique frustra datur exercitui, si ad nutum quisque suum ire possit in prælium ac redire: rarum donum<sup>61</sup> animi bonum providentia est: ideo pauci sunt boni duces, cum multi sunt milites animosi. Quæ quidem virtus si omnibus data esset, quid in bellis opus esset imperatore; vestra nunc in acie quisque sibi fuit imperator: ego tristium spectator eventuum, et stultitiæ castigat irritus fui; qui profecto semper in militibus meis et modestiam et obedientiam, non minus quam fortitudinem requiro: nolium tamen vos hoc errore dejici, non terrere sed arguere, et castigare propositum est, reparare et firmare animos: errando discitur. Eritis ad alia in posterum cautiore. Neque enim quid iniquitas loci et vestra <sup>62</sup>stat audacia, virtuti hostium imputandum est: hesternum diem fortuna suo egerit arbitrio: in reliquis vestræ fortitudini ut spero vestræque prudentiæ morem <sup>63</sup>gerat. His dictis consolatus milites ac pudore et <sup>64</sup>in errore concussos oratione firmaverat, Ipse vero bellis undique orientibus, propositum abeundi ex his dudum locis cœperat: sed ne <sup>65</sup>aditus fugam saperet, instructa acie e castris in apertum exiit, ut siquid hostes auderent, se paratam invenirent. Verciogetorix cui multum animi et plus erat virium, contemplatus abeuntem; ipse etiam in plana descendit, concursumque est equestri tantum levi prælio, quo superior Cæsar

56 Forte, *vestram*.—57 Forte, *sed, cuius plus misereor, metet*.—58 Lege, *Alvernia*.—59 Forte, *arcuerunt*.—60 Forte, *de futuri, aut inani*.—61 Videtur donum expungendum esse.—62 Forte, *tulerat*.—63 Lege, *geret*.—64 Forte, *marore*.—65 Lege, *abitus*.

in castra se retulit: par sequenti die praelium, parque eventus: quibus et Gallicam jactantiam sat compressam, et suorum spes erectas ratus, ne vel hostes fugæ arguerent digressos; [146] vel sui non tam duci ad alia, quam subduci præsentiis periculis se crederent atque abduci: castra movit, nulloque hostium insequente, Æduum versus, ubi maxime metuebat, iustitutum iter arripuit. Erant in exercitu Eporedorix et Viridomarus Ædui, quorum supra mentionem fecimus: hi magnis beneficiis præventi, et præsertim secundus, in multis sæpe discordes, in hoc uno tunc <sup>66</sup>imperio et in grati animo concordarunt, ut dominum et benefactorem suum non solum in necessitate desererent, sed contra eum quoque nefarie conjurarent. Tertio ergo profectionis die simul eum adeunt, narrant Litavictum concivem suum magno cum equitatu ad alienandas mentes popularium a Romanis in patriam profectum, et necessarium esse ipsos prævenire, ut consiliis atque conatibus ejus occurrerent. Non fefellit circumspectissimi ducis acumen fucata adolescentium oratio: senserat jam pridem erga se nutantes Æduorum animos, et horum juvenum levitatem certis indicibus jam ante notaverat: neque in dubium revocabat; quin horum profectio alimenta perfidiæ esset allatura, essetque iis præsentibus latens adhuc proditio eruptura maturius: ne tamen et liberum commeatum liberis hominibus denegando, videretur injurius, aut invitos detinendo pavidus crederetur, licentiam dedit abeundi: digredientes vero sic alloquitur: ‘Et ite,’ ait, ‘amici, quando sic libet, memento autem, et vestris civibus memorate, si forsitan obliti essent, mea in illos et populi Romani beneficia. Ego enim (non antiqua res est) ante paucos annos cum vos Ædui humiles et conclusos in opidis, agris fortunisque omnibus amissis, per vim obsides aliis ac stipendia pendentibus, vestris finitimis ludibrium, accepissem, non modo stipendio atque obsidibus liberavi, sed supra omnium memoriam <sup>67</sup>gloriosus feci: ita ut ex misera seu miserabili fortuna, invidiosos toti Galliæ reddiderim. Ite, inquam, mei et horum quæ vobis dico memores: [147] humanis etiam in rebus nihil <sup>68</sup>est fide nobilius penitus.’ Illi autem quibus esset imis præcordiis affixa <sup>69</sup>præsidia abiire illico, et verborum et rerum omnium et tanti ducis immemores. Itaque statim ut Noviodunum attigerunt, ubi

<sup>66</sup> Forte, *impii et ingrati*.—<sup>67</sup> Lege, *gloriosos*.—<sup>68</sup> Forte, *esse fide nobilius putate. Illi*.—<sup>69</sup> Lege, *perfidia*.

Cæsar Æduorum fidei credens obsides ex omni Gallia et frumentum et pecuniam reipublicæ, et sua et exercitus magna ex parte impedimenta deposuerat, equorum numerum ingentem in usus belli, ex Italia atque Hispania deductorum: comperto quod Litavictus ab Æduis cum honore susceptus esset, et magistratum ac senatus occurso, missique de amicitia publice ad Vercingetorigem legati, et tempus sibi audendi aliquid advenisse rati; nec contenti præda nisi cruenta crudelitate respersa esset, opidi custodibus et Romanis negotiatoribus ad unum cæsis, quæcunque ibi reperta sunt, tanquam bello vel hæreditate quæsitæ; æquis inter se portionibus diviserunt; præter obsides, quos ad magistratus ab illis libertati reddendos deduxerunt: opidum vero ipsum sat validum extimantes, ne quando Romanis utile esse posset, flammis immissis exusserunt: et frumenti parte <sup>70</sup>manibus quantum paucis horis licuit (erat enim in ripa Ligeris opidum) <sup>71</sup>annecta; parte aut <sup>72</sup>flammis injecta, ne quid penitus Romanis tanto ex opido superesset: neque his contenti duo illi egregii Cæsaris amici, colligere omni ex parte præsidia quibus Cæsari obstarent, ripas fluminis custodire, quo <sup>73</sup>cum transitum prohiberent: frumenta quoque omnia corrumpere aut asportare, ut eum si non aliter, saltem fame repellerent; qua in spe valde illos Liger amnis erigebat; liquefactis auctus nivibus, ut vadari nusquam posse crederetur. Cæsar hæc ita fieri audiens, credo cognoscere cepit se clementiorem esse; non quam sibi, sed quam reipublicæ expediret: [148] nihil tamen animo dejectus, sed perfidiam in auctores vertere <sup>74</sup>cogitatis, celerandum statuit; ut si fieri posset cum hostibus ante congredieretur, quam eorum copiarum ex omni Galliarum angulo convenirent, quæ ante retroque innumerales et immensæ erant. Cogitabat autem Ligerim facto raptim ponte transire. Ad quem cum die noctuque nunquam intermissis itineribus pervenisset, melius sibi quam putabat accidit. Expeditissimi quidam equitum suorum vadum in flumine reperiire, altum quidem ac difficile, sed pro qualitate temporis oportunum. Itaque quod persæpe et fecerat et facturus erat, transversis in flumine equis majoribus qui undarum primum impetum sustinerent, salvum quidem licet usque ad humeros madefactum traduxit exercitum. Et quum præter omnium opinionem ac spem venerat, solo hostibus

70 Forte, navibus.—71 Lege, avecta.—72 Suppleo ex Cæsare: *flumine aut.*  
—73 Lege, cum transitu.—74 Forte, cogitans.

stupefactis aspectu, ingentem vim frumenti ac pecoris late effusi adeptus, egentes rerum omnium legiones, dispersa inter eos rerum copia recreavit. Dum hæc ab imperatore tam celeriter quam feliciter gererentur legatus vir fortissimus Labienus in perplexitatibus multis erat; profectus nempe cum quatuor legionibus Lutetiam Parisiorum quæ in insula Secanæ sita erat, ubi nunc est totius transalpinæ Galliæ famosior civitas fundata Parisius, magna ibi <sup>75</sup> multitudo hostium exceptus, et nequidquam tentato transitu repulsus erat: sed nocturno inde silentio digressus Melodunum venit, opidum tunc Senonum: et navibus inventis in flumine, introgressus, ac pene vacuum nactus locum; quod pars maxima accolarum Lutetiam ad bellum jussa perrexerat, sine contradictione aut ulla repugnantia eum cepit. Inde super amnem refecto ponte, copias transfert, atque illis terrestre iter agentibus, ipse secundo fluminis alveo Lutetiam repetit: quo præcognito hostes opidum incendunt, pontesque opidi, quorum alter dexteram ripam circumflui amnis <sup>76</sup> levem alter attingebat resciderunt. [149] Ibi vero non Parisiorum solæ, sed finitimarum omnes gentium copię constiterant, præposito omnibus <sup>77</sup> Camulogeno, quo de cognomine Aurelio, alibi Aurelium invenio: hic vir senio gravis, sed rei bellicæ peritissimus habebatur: propter quod hunc latorem consensu omnium coactus extrema in ætate suscepit. Sic se rebus habentibus rumores varii jactabantur: Cæsarem Gergoma digressum ac Ligeri interclusum demum frumenti inopia ultima compulsus, in provinciam Romanam cis Rhodanum concessisse: Æduos rebellasse: Galliam omnem in motu esse. Quibus rebus Labienus ipse permotus, non pugnare decreverat: idque unum animo volverat, qualiter <sup>78</sup> Agidivicum, id opido nomen erat, unde discusserat, atque ubi præsidio imposito impedimenta dimiserat, salvas reduceret legiones. Interim tamen et Bellovaci inter Gallos famosi, motibus tantis accesserant, et rebellionē Æduorum exciti odium dia celatum aperuerant; jamque aperti hostes in armis erant: itaque <sup>79</sup> Parisiis inde Bellovacis, et varia belli mole pressus et circumventus, consilium <sup>80</sup> invitavit ex tempore, statuitque fortunam prælii tentare; nocturna tempestate horrida adjutus, exploratoribus hostium nil tale cogitantibus interfectis, tota

<sup>75</sup> Lege, *multitudine*.—<sup>76</sup> Lege, *levam*.—<sup>77</sup> Forte, *Camulogeno*, cognomine Aurelio. Sic Cæsar.—<sup>78</sup> *Agidivicum* Cæsari.—<sup>79</sup> Adde, *hinc*.—<sup>80</sup> Forte, *mutavit*.

nocte tumultu vario et trepidatione multiplici fugam simulans; cum sollicitos ac suspensos hostes usque ad lucem tenuisset, subito constitit, et instructa acie magnifice suos hortatus est, illud imprimis obsecrans 'ut et suæ pristinæ atque expertæ totiens virtutis, æ Cæsaris meminissent, eumque sibi fingerent præsentem, quo duces tot tamque claras victorias habuissent. Siquidem illius auspiciis etiam nunc pugnari, et vel solam sui memoriam, fiduciam suis, terrorem hostibus, allaturam.' His dictis signum pugne dedit; pugnatum est magnis hinc inde animis, usque adeo ut Galli primo impetu una suorum parte propulsa, [150] cæteri tamen quamquam multis vulneribus afflicti neque vultus averterent, et cum septima legio clam immissa a tergo illos invaderet, terga quidem hostium vidit, sed minime fugientium: cæsi omnes, et ipse quoque Camulogenus suorum usque in finem hortator egregius, nullo boni ducis officio prætermisso: sed ita sibi statutum erat, ut vel decrepitis in prælio moreretur: pars hostium quæ præsidio castris relicta erat audito prælio accurrit: sed et hæc in Romanos incidens, victorum impetum non tulit, eandem cum suis sortem habuit: nisi quod illi fere omnes in prælio, ex his perplurimi in fuga periere. Cum hac magna victoria Labienus Agediacum redit, inde ad Cæsarem cum incolam profectus exercitu: nec minus ideo Gallorum populi conjurant; Æduis (quis credat) <sup>81</sup> actorisatibus legati undique destinantur: si qui autem visi erant ad consensum lenti: Novioduni inventi erant omnium fere obsides populorum, quos ibidem Cæsar ut diximus sub Æduorum fide reliquerat, hique eorum in potestate erant omnes; horum ergo suppliciis hæsitantes terrebant; et nunc precando nunc minando <sup>82</sup> suam sententiam protrahabant. Mittant denique ad ipsum Vercingetorigem legatos: petunt ut Ædum accedat, ibique de rationibus belli consilium ineatur. Paret ille <sup>83</sup> aut gravatim et illorum defectione lætus et belli cupidus gerendi. Cumque eo perventum esset petere eos in consilio non pudit (o præsens impudentia) ut eis adversus amicum suum Cæsarem belli administratio crederetur: quam ultro oblatam, etsi non virtute animi, ac saltem verecundia siqua esset, recusare debuissent: id enimvero cum negatum, resque in controversia versa esset, Bibracto amplissimo tunc Æduorum opido consilium Gallie totius instituitur, ad quod populi omnes convenire præter <sup>84</sup> Roma-

81 Forte, *actoribus*.—82 Adde, *in*.—83 Forte, *haut*.—84 Forte, *Rhemos*.

nos et Lingones Treverosque, et illos quidem duos amicitia contulit Romanorum, [151] hos tertios locorum distantia, et suus labor, <sup>85</sup> quam patiebatur eo tempore ab incursibus Germanorum: quæ res toto illos bello medios tenuit, ut in neutram partem inclinarent. In eo sane consilio commissa quæstione suffragiis; consensu omnium populorum Vercingetorix belli dux decernitur: cujus decreti pudore simul ac mœrore consternati Ædui: et e spe improba dejecti, tum primum et cognoscere Cæsarem cœperunt et fortunam suam: non tamen ab incœpto resilire ausi, hinc Cæsaris, hinc Gallorum metu: tum primum quoque tumidi adolescentes Eporedorix et Viridomarus indignantes agnoscere potuerunt, quanto esset honestius sub Cæsare tali viro, et de eis ita merito quam sub Vercingetorige adversus Cæsarem militare. Ipse autem pridem factus, nunc reffectus, quodque est fortius, <sup>86</sup> contentione reformatus imperator Vercingetorix; suo jam certior de statu, agit jam cuncta fidentius: edicitque omnibus ut equitum certum numerum conficiant, obtemperatumque illico est: quindecim milia equitum fuisse satis convenit: peditatu sane non alio quam quem habuisset opus esse professus est, qui octuaginta milium erat: non se tamen prælii fortunam totis his copiis experturum, neque rem justæ commissurum aciei Vercingetorix ajebat: sed quum abundaret equitatu, Romanos pabulo exclusurum, atque ita viros armis invictos, inedia ac fame victurum: neque arcere hostem a frumentis tantum, sed frumenta ipsa corrumpere suis persuaserat. <sup>87</sup> Sic privatis temporalibus incommodis perpetuam publicam libertatem quæri dictitans: et erat tumultuarius imperator ordinariis curis intentissimus, quasi legitimis bene moratæ cujuspiam reipublicæ suffragiis ad imperium <sup>88</sup> accidissent. Inter alia quidem Allobrigibus bellum, quod cum Romanis sentire eos opinabatur, indicavit, [152] unaque cum bello, animos eorum secretioribus nuntiis ac promissis tentat ingentibus, <sup>89</sup> princeps perviam, civitatem imperio provinciæ; ut quod una non possit <sup>90</sup> alter consequatur viam. Hoc adversus Allobrogas bellum Æduis committit: qui congressi, multis suorum obruncatis, amicitiam Romanam utilem fuisse senserunt, sub qua dudum honorati quietique vixerant. Cæsar interea in Sequanos proficiscitur: cujus iter Vercingetorix fugam ratus, ad

<sup>85</sup> *Lege, quod premebantur.*—<sup>86</sup> *Forte, consensione.*—<sup>87</sup> *Forte, His.*—<sup>88</sup> *Lege, accessisset.*—<sup>89</sup> *Forte, principes pecunia.*—<sup>90</sup> *Lege, altera consequatur via.*

consilium suos vocat: et fugere quidem hostes ait, ac Gallicis finibus abire: id in præsens<sup>91</sup> tis esse, ut Galli sua antiqua in libertate remaneant; in futurum minime: nam quis dubitet majore illos<sup>92</sup> visu atque impetu reversuros; occurrendum profugis igitur, ut vel fugere nequeant, vel amissis impedimentis nudi et inglorii fugiant, exemploque alios simili terreant ab incepto. Consensum est magnis potius animis, quam consiliis, et religiosissimum jusjurandum more gentis interponitur: 'ne cui equitum ad filios ad parentes ad conjugem sit reditus, qui non Romanam aciem penetrasset.' Tres acies Gallorum equitum fuere: totidem his Romanas Cæsar opposuit: tribusque simul est certatum locis, quo certamine, in submittendis auxiliis ubicunque suos urgeri senserat, Romani ducis diligentia ingens fuit. Germanorum quoque equitum quos e Transrhenanis urbibus Cæsar acciverat, insignis opera,<sup>93</sup> fuso equitatu raptisque et Cæsari præsentatis aliquot nobilissimis *Eduorum*, qui hostium in acie contra eum fuerant. Vercingetorix qui<sup>94</sup> illa nube peditum seorsum stabat, cum eisdem pugnae exitum prævidens abscessit: ductus secum quos ducere licuit, sequi jussis cæteris, *Alexiam* opidum quod non longe aberat gradu festinante<sup>95</sup> se contulit. Castra præ portis opidi metatus Cæsar impedimentis tuto loco positis, abeuntem reliquo consecutus exercitu, [153] ultimam semper aciem carpendo, sic inter eundum<sup>96</sup> decem milibus hostium obruncatis; *Alexiam* cum venisset ad vesperam, nocte illa substitit: ubi illuxit, quamvis altissimo sita in colle, et duobus prope<sup>97</sup> cuncta fluminibus pene inexpugnabilis appareret; suos tamen cunctis difficultatibus assuetos exhortatus, vallo illam atque obsidione circumdat, cujus ambitus decem milia passuum tenebat: <sup>98</sup> III ac XXIII castellis in circuitu erectis, <sup>99</sup> præsidiaque ad unumquodque adhibitis, maximeque nocturnis: quibus nondum peractis et obsessis adhuc nonnihil audentibus, equestre prælium ante urbem plana in valle conseritur: ubi cum victoria Romanorum, et multa hostium cædes esset; et quidam ex hostibus intra muros refugiendo castra desererent: priusquam fuga omnium nudarentur, claudi portas Vercingetorix jubet. Ante quoque quam vallum et munitiones Cæsareæ complerentur, omnesque præcluderentur ad

91 *Lege, satis.*—92 *Lege, nris.*—93 *Adde, fuit.*—94 *Adde, cum.*—95 *Forte, se contulit, castra pro portis oppidi metatus. Cæsar.*—96 *Cæsar ponit, tribus milibus, quod magis verisimile videtur.*—97 *Lege, cincta.*—98 *Puto legendum, III. ac XX.*—99 *Lege, præidiisque.*

egressum viæ; quod in castris atque in urbe rerum omnium penuria ingens erat, a se equitatum omnem obsidioni gravem et inutilem abdicare disposuit. Quibus tandem silentio noctis abeuntibus, anxia atque sollicita cura imperat, 'ut urbes suas adeant, et pro se quisque suos hortetur, ut universos ferendis armis idoneos in bellum mittant: neu se de libertate et gloria Gallicana, deque omnibus sic meritum, inter manus hostium ludibrio deserendum putent; sed obsessis opem ferre festinent: opus enim esse celeritate, quoniam omni parcimonia quantumlibet exacta, paulo amplius quam triginta diebus tollerari posset obsidio: properent ergo <sup>100</sup> in segnitie impia octuaginta milia electorum hominum suorum perdita atque hostibus prodita pati possunt.' Sic admonitis et emissis equitibus, ipse cum reliquis intra urbem se recipiens: ac pecus frumentumque omne ad se relatum, [154] parce nimium ac maligne dispartiens, veri speciem præbebat obsessi; non eruptione; non armis; sed expectatione ac nuntiis bellum gerens, auxilia undique postulans et expectans. Cæsar ex profugis et captivis de statu certior obsessorum, munimenta et turres ac machinas, nec non frumenti et pabuli uberius abundantiam; et quidquid in talibus humano ingenio cogitari potest, quo 'non a parentibus tantum, sed quæcunque fingi possent, periculis obviaret: tanto studio maturabat; ut legere ea vel audire difficile sit, quæ sibi factu quoque cuncta facilia victoriæ appetitus vel gloriæ faciebat. At Gallorum populi, suorum reditu admoniti, <sup>2</sup>quem in arcto ad Alexiam res essent, concilio celebrato, et auditis principum sententiis, nullo pacto negligendum sibi tantum Galliæ periculum <sup>3</sup>consuerunt neque tantum quod obsessus petierat imperator, cogere in bellum omnes qui arma possent portare ne in infinitum <sup>4</sup>cederet: sed singulis civitatibus certum numerum decreverunt: longum est singula prosequi, et quamquam notitiæ rerum <sup>5</sup>aliquid fortasse, non minus tamen interdum tædii habiturum, quadraginta vel circiter nomina urbium sunt: bellatorumque ex his equitum octo, peditum vero ducenta quadraginta milia redacta reperio. Cum hac tanta multitudine recenti atque integra, decem Romanis jam vincendo fessis legionibus ipsis hostium in finibus decertandum erat: et hæc tanta armatorum moles hostium non alibi quam in campis Æduorum, <sup>6</sup>nunc Cæsar in Æduos tolle-

100 Lege, ni.—1 Forte, non præsentibus.—2 Lege, quam.—3 Forte, censerunt: neque tamen.—4 Forte, crederent.—5 Forte, utilis.—6 Videntur delenda hæc verba, nunc Cæsar in Æduos tolerantia.



rantia, præfectisque Æduis Eporedorige scilicet ac Viridomaro, addito Comio Atrebatensi; qui omnes Cæsaris familiarissimi fuerant; explicita memoratur. Sed excusant factum: quia <sup>7</sup>videt tantum studium recuperandæ bellicæ gloriæ, et avitæ libertatis incesserat; [155] ut neque familiaritatis atque amicitiae fræno, neque ullo <sup>8</sup>beneficio ab aliquo perceptorum obligatione atque memoria cohiberi possent. Eratque species impietatis atque perfidiæ amicum nosse, nisi quod qui amicus et patriæ suæ esset, huic libertatis et gloriæ studio tanta inerat alacritas, tanta spes, quasi jam præsentis victoriæ anticipatiq̃ animorum, ut nullius esset opinio, Romanos tanti exercitus clamorem atque conspectum, ne dicam vim atque arma passuros: præsertim cum obsessi eos rebus cognitis quotidie eruptionibus exercerent; jam inclinatis et defessis tamen subito novum pondus accederet. Denique Ver- casianenus Alvernus Vercingetorigis consobrinus, omnium dux eligitur, datis e qualibet urbe viris prudentissimis, quorum consilio regeretur: his ille consiliis, atque his armis, plenusque fiduciæ ingentis Alexiam petit. Et hi quidem festinabant, obsessi autem consultabant: neque vero facile magnæ res parvo in tempore expedi- ri possunt. Hæc igitur tanta de tam distantibus locis hominum <sup>9</sup>coacto in tam paucis diebus fieri nequivisset, nisi incredibilis quid- em consensus omnium affuisset: neque tamen omnibus animorum stimulis festinari adeo tanta res potuit, quin dies trigesima a Ver- cingetorige prædicta transisset, totque dies alii, ut res ægre ampli- us trahi posset. Tum vero, qui miserorum mos communis, ad consilia concurritur: dicantur <sup>10</sup>finem pro animorum varietate dissimiles: his deditio: his placet eruptio: his vita pacifica: his honesta mors. Erat inter consiliarios vir unus, magnæ inter suos opinionis: origo illi Alverna, clarum genus, durus animus, inflexi- bile propositum, nomen viro Tritognatus: propter quæ non ab re fortasse fuerit, auditis aliorum sententiis, quid iste suaserat audire: quamvis autem oratio ejus longiuscula, <sup>11</sup>in hæc omnium summa fuit: [156] dixit, 'eos qui deditionem suaderent <sup>12</sup>nec audiendi quidem, quoniam nomine deditionis sædam et miseram suadeant servitutem: eos vero qui eruptionem, viriliter quidem loqui, quod bene mori viris fortibus exoptandum sit: non tamen utiliter nec

7 Forte, omnes.—8 Forte, beneficiorum.—9 Forte, coactio.—10 Forte, sen- tentiæ.—11 Forte, tamen hæc omnium.—12 Lege, ne audiendos.

consulte satis, quod eorum mors, non ipsos modo, sed illos quoque qui <sup>13</sup>eos auxilia veniant dejectura sit, inter suorum tot cadavera non æquis animis pugnuros: qui si neque ipsi ad diem venire, neque eorum nuntii per circumfusas hostium custodias pervenire poterant, nequaquam tamen de illorum fide dubitandum: appropinquare enim illos haud dubie: idque si aliunde non possit intelligi, ex ipsa Romanorum trepidatione castrorum posse perpendi, qui non tam anxie die noctuque operibus incumberent, nisi vim hostium adesse sentirent: harum <sup>14</sup>erga sententiarum altera reprehensa, altera laudata quidem in parte, sed rejecta: ipse sententiam suam dixit ut corporibus eorum qui inutiles bello essent viri fortes vitam sustentarent, donec præventi auxilio juvarentur: idque et factum docuit bellø altero longe impari, quo Cimbri scilicet Gallias ante vexaverant: et nunc eo promptius <sup>15</sup>fiendum esse, quo Cimbri transeuntes, prædam non aliud quærebant: Romani autem <sup>16</sup>confidentes imperium quærent: idque ex finitimis posse cognosci, qui victi ab eis, amissis <sup>17</sup>legionibus patriis, et perdita libertate, gravi jugo pressi sub immortalis servitio vitam agunt: et si factum non fuisset, esset tamen faciendum; quod exempla virtutis ut a majoribus accipienda, <sup>18</sup>sit posteris sint tradenda, et fortitudinis opera viris fortibus inchoanda; multo magis igitur imitanda.' Hæc sententia Tritognati fuit, ferox quidem, et ferocis <sup>19</sup>judex animi, atque ideo ne recepta quidem, sed dilata in tempus ultimæ necessitatis: adhuc enim in utrumque esuriendo licet et parcendo aliquot diebus <sup>20</sup>vinci poterat: deliberatum tamen in præsens, <sup>21</sup>et inepti ad bellum vel sexu vel valitudine vel ætate pellantur; pulsus inprimis Mandubii, quorum erat opidum, quique eos amice suis muris exceperant: documentum evidens, ne quis armatos <sup>22</sup>sospites intra suum limen sponte recipiat, <sup>23</sup>cedant enim jura armis: hi vero cum conjugibus ac natis et annosis parentibus per suos pulsus patria, dum ad Romanas custodias venissent, gemitu atque obsecrationibus instant in servitutem recipi, cibo refici: negat Cæsar, eosque unde venerant mox reverti jubet. Dum talia obsessi agunt expectata aderant auxilia: quæ castris juxta Romana castra dispositis, die pro-

13 *Lege, eis auxilio.*—14 *Lege, ergo.*—15 *Lege, faciendum.*—16 *Lege, confidentes.*—17 *Forte, legibus.*—18 *Forte, accepta, sic.*—19 *Lege, index.*—20 *Forte, duci.*—21 *Forte, ut.*—22 *Lege, hospites.*—23 *Lege, cedunt.*

ximo omnem quæ ante Alexiam erat <sup>24</sup>complevere planitiem: horrendum hostibus spectaculum, ni Romani; obsessis vero lætissimum: itaque conspectu ipso gaudium et gratulatio ingens fieri, quo assumpta fiducia portis egressi eruptioni ac proelio præparantur. Cæsar ad omnia præsentissimo animo suas copias partitus, hos unis, hos aliis objicit: duobus magnis præliis ea in valle certatum est, tertio etiam ancipiti: eratque eo hostium incursus ardentior, quæ snorum sub oculis pugnabatur, nec latere cujusquam virtus nec ignavia poterat: et pugnantes gestu et clamoribus ac Gallico juvabatur ululatu: tertio vero quo pugnatum diximus congressu, adeo in extremo Romana res stetit, quod nisi Cæsar Labienum cum cohortibus, et inde <sup>25</sup>aliosque in tempore submisisset, et ipse demum mediam sese in aciem terrifico impetu conjecisset, labentemque rem firmasset, atque ita permiscuisset, ut nullus missilibus locus esset, sed gladiis omnia gererentur: denique sub quocunque duce alio <sup>26</sup>alibi et ruere omnia potuissent: magna est unius virtus hominis, magna fortuna: [158] omnibus tandem præliis victor Cæsar signis multis militaribus ad se relatis, ingenti strage hominum facta et ducibus multis cæsis, Vercasmellannum Alvernum auxiliorum ducem omnium vivum cepit: plurimi interfecti: pauci fuga elapsi. Et nisi milites Romani tanto et tam vario labore laud immerito fatigati insequi nequiverint; vix aliquis evasisset: missus tamen equitatus a Cæsare nocte media ad insequendum profugos, tum ultimos attigisset, multos capit, multos interficit: cæteri hac illac incertis fugæ vestigiis in patriam quisque suam abeunt, nuntiantque quæ viderant. At obsessi omni spe consumpta, et quid agant quid consilii capiant ignari, tali tandem Vercingetorigis oratione firmantur. ‘Ego,’ inquit, ‘Deos omnes testor, bellum hoc non meæ, sed publicæ utilitatis consideratione suscepi, egique fideliter dum potui: satis adversantibus rem <sup>27</sup>egressus expertusque omnia, ad ultimum victus sum: neque in me quidquam amplius; neque in alio quod videam spei est: cedendum jam fortunæ censeo: cui libentius fateor non cederem: sed ineluctabilis et invicta est. Id unum cogitandum restat Romanis victoribus qualiter satis fiat: idque ego non aliter quam mei ipsius captivitate seu morte fieri sentio. Ad utrumque ego etiam æquo animo paratus sum, seu vivus seu occisus in manus hostium venire. Placemus Cæsarem, quem

<sup>24</sup> *Lege, complevere.*—<sup>25</sup> *Lege, alios quoque.*—<sup>26</sup> *Lege, labi.*—<sup>27</sup> *Lege, aggreus.*

superare non possumus, ad quem de hac re legatos <sup>28</sup>mittendo censeo. Facile approbat unusquisque quod sine periculo suo fit. Ita publico de consilio cum hac optione mittuntur ad Cæsarem legati. Ille <sup>29</sup>unum Vercingetorigem quam mortuum prælegit. Ipsum ergo qui tot motus excoiverat, et reliquos principes hostium, solio ante castra residens suscepit. Illud in rege memorabile, quod cum ad Cæsarem pervenisset, projectis insignibus <sup>30</sup>regibus armisque et phaleris ante genua victoris, notissimam illam vocem edidit: ‘<sup>31</sup>Et habe,’ inquit, [159] ‘fortem virum vir fortissime vicisti!’ et hoc quidem dictum hancque deditionem Florus brevis et comptus historicus ad Gergomam factam dicit: ubi nil prosperum fuisse, his credendum qui rebus interfuere. Arma præterea et captivos simul Cæsar accepit, quos omnes per exercitum, singula capita singulis divisit in prædam, præter Æduos atque Alvernos: hos <sup>32</sup>si retinuit, si fortassis eorum pretio recuperare populos illos posset, successitque quod intenderat. Nam profectus in Æduos urbem sine prælio recepit: eo quoque ab Alvernis placata legatio sub idem tempus venit, suos in illius potestate futuros dicens: ipse magno numero obsidum <sup>33</sup>impetrato; quo eos freno in fide atque obedientia contineret, utrique genti captivos suos ultro restituit: <sup>34</sup>multa erant circiter viginti. His gestis, exercitum ne uni provincie gravis esset, utque omnibus <sup>35</sup>sequi emergerent casibus promptius, et proximo subveniret, per idonea loca dispersit: duas scilicet legiones in Sequanos, his præfecit Labienum, cui Marcum Sempronium Rutilium dat collegam: totidem legiones in Rhemos ne a Bellovacis <sup>36</sup>molestantur: his <sup>37</sup>Gajum Fabium et Minutium Basilium legatos præfecit: unam legionem in <sup>38</sup>Ambibaricos sub Gajo Antistio: unam in Bituriges sub Tito Sextio: unam in Ruthenos sub Gajo Caninio Rebibo: reliquas Cabillone ac <sup>39</sup>Matistone sub Quinto Tullio Cicerone magni Ciceronis fratre, Publioque Sulpicio secus <sup>40</sup>Ararum aprenem ad rei scilicet frumentarie curam. <sup>41</sup>Ipsi autem Bibracte de quo diximus <sup>42</sup>Hybernorum opido hibernavit: hisque per litteras senatui nuntiatis dierum viginti supplicatio Romæ fuit.

28 Lege, mittendos.—29 Forte, virum.—30 Lege, regia.—31 Lege, En habe.  
32 Lege, enim.—33 Lege, imperato.—34 Forte, milia.—35 Lege, qui.—36 Lege,  
molestarentur.—37 Cajum, et statim: Cajo Antistio: et post Cajo Caninio  
Rebibo.—38 Apud Cæs. legitur Ambivaretos.—39 Lege, Matiscone.—40 Forte:  
Ararim annem.—41 Lege, Ipse.—42 Forte, Rhemorum.

*Hic incipit octavus Commentariorum liber quem fecit Julius Cæsar:*  
 [160] *septem autem primos et usque ad hunc passum fecit ipse*  
*Cæsar, quamvis hic auctor aliquot in locis contradicit et male*  
*Cicerone teste et ipso Cælo in prologo suo, &c.*

VICTOR Cæsar non tam ipse per hiemem quiescebat, quam honesto labore fessus militibus quietem dabat; nunquam animo otiosus; semper in futurum providens, et ventura præteritis confereus, adversusque omnia quæ casu aliquo evenire possent, quasi præsentia consilio jam intuitus, ut vix unquam sibi impedimentum aliud accideret: quod etiam de morte ejus quidam opinati sunt, de quo suo dicemus loco. Et hæc quidem ipse victor: victi autem Galli nec quiescere poterant, et impositum jugum neque sustinere volebant, neque excutere valebant, indomitum tamen ac fragilium more boum excutere nitebantur: hinc per urbes ac populos et tractatus varii et conjurationes, novarumque rerum studia undique resurgebant; ac velut incipientium tempestatum murmura longinquis e littoribus resonabant: horum causa mortuum erat, quod Galli potentiam solam, quæ utique magna erat, non virtutem aut fortunam suam metientes, dicebant, proque comperto habebant; vel si suas copias effudissent, non posse Romanos tot locis occurrere; vel si eas in unum contraxissent, tantum simul coactam sarcinam tollerare. Quod ultimum præcipue quam prudenter opinarentur, prælia ista novissima docuisse debuerant. Sed sunt multi qui nihil eventurum cogitare didicerint, nisi quod cupiunt evenire: sic indomitum fortunæ caput suo substernunt desiderio, sæpissimeque falluntur: ex eodem fonte sunt, qui sua inter multos agitata consilia nunquam in hostium motitiam ventura; [161] et quod ea vulgari nolunt, nec vulgari quidem posse confidunt: hæc in præsens Bituriges passi sunt. Siquidem Cæsar rebus apud Æduos rite compositis, pridie Kalendas Januarii, tempore aut sane exercitum ad iter oportuno, Bibracte digreditur: edicitque militibus, ut villarum incendiis abstineant, ne ut exercitum pabulum desit, aut hostes terri spectaculo sese intutum eripiant. Ita raptim in Biturigum fines, unde hostilia nuntiantur, erumpit, ut præmissi equites prius in agris otiosos securosque ruricolos prehenderent, quam aut fugere

43 Forte, aliquod.—44 Lege, tractus varios.—45 Lege, motuum.—46 Forte, haud sane exercitui.—47 Forte, aut exercitui.—48 Lege, in tutum.

aut a quibus caperentur advertere potuissent. Sic multis hominum milibus captis, reliqui Bituriges per vicinas urbes salutem sibi, hospitum indulgentia, et privata fide, aut publica consiliorum participatione, quærebant: sed nequidquam: celeritate enim illa sua ubique Cæsar erat, quæ et amicos servabat, et dubios in fide firmabat, et hostes terrebat atque turbabat, neque ulli populo vacuum sinebat de aliena prius, quam de sua salute curam gerere. Exclusi undique Bituriges <sup>49</sup>at semper promptam ac patentem omnibus misericordiam Cæsaris rediere; datisque obsidibus sunt recepti, non ad impunitatem modo, sed ad gratiam, ita et cum jam digressus legatos eorum recepisset, opem poscentes adversus Caruntis, qui eos proeliis lacessisse dicebant, non tantum miserit auxilium, sed tulit, eoque cum copiarum parte perrexerit: quæ ditata prædis ingentibus, cum Carantes difficultatum ad extrema redegisset, pro parte <sup>50</sup>animi adversa satis actum ratus, hostium distraxisse contentus, ne quid ex hiberni consilii seminibus bellum gravius vere nasceretur, abscessit. Dum ecce Rhemorum legatio querentium, Bellovacos inter omnes Gallos bello claros, exercitum comparare ut Suessionem suam urbem invaderent: [162] duces esse Comium Atrebatem amicum quondam Cæsaris, <sup>51</sup>Corbeumque Bellovacum, cui maxime ab omnibus parentur, quod ei ante omnes Romanum nomen odio esset ingenti. Non censuit Cæsar expediens neque honestam socios bene meritos in tanta necessitate deserere: itaque hyeme media, nec sibi parcens nec militibus, cum quatuor legionibus eo profectus, positis castris, cognitique hostium consiliis, comperit nullum fere præter rusticos in ædificiis inveiri: demigrasse omnes Bellovacos armis idoneos, et cum eis aliarum quinque populorum civitatum: alto uno omnes in loco et paludibus <sup>52</sup>cepto castrum metatos consedissee, Cæsaris expectantes adventum; ut si cum tribus, ut fama erat, legionibus veniret, proelio decernerent; si cum multis, loci se difficultate defenderent, et inopia pabuli ac frumenti, et asperrima parte anni, quæ pro eis omnia contra Cæsarem militarent. Quæ ille audiens, sat matura et minime barbarica consilia judicavit: in id maxime intentus, ut manus hostes, spreta suorum paucitate, consererent; fidens secum paucos quidem numero, sed expertos bellis spectatæque virtutis

49 Lege, ad.—50 Forte, anni.—51 Corbeumque: sic Cæsar.—52 Forte, scripto castra.

viros esse, quos nulla multitudo hostium, nulla vis frangeret. Itaque convocatis militibus, et patefacto hostium consilio, hortatur suos, ut et more solito fortiter se habeant, et globatum prodeant, quo paucitatis opinio hostibus augeatur. Ipse tres in fronte legiones quanto quivit arctius, impedimenta in medio, legionem unam in fine constituit: neque tamen hoc commento hostes elicit. Etsi enim illos ad prælium paucitas hortaretur; subitus tamen dehortabatur adventus, qui (ut erat) ingentis plenus fiduciæ videbatur; loco sese altiore continuerunt. Cæsar castra hostibus <sup>53</sup>potuit viciniora committunt: vallo supra communem modum ac turribus crebris et validis: id duplici fiebat ex causa ut et hostibus fiducia, opinioque Romanorum metus accresceret: [163] et cum legiones pabulatum longius proficiscerentur, pauci possent de se fortia claustra defendere: in medio <sup>54</sup>utrumque castrorum his atque illis urgentibus sæpe levibus præliis certabatur: et sæpe Romani pabulatores locis longe lateque distantibus, quo eos sua quemque necessitas urgebat, unus alterque deprehendebantur: quod etiam nonnullius damni esset, æquo tamen id animo ferebat Cæsar, Barbarorum spes <sup>55</sup>manes parvisque successibus <sup>56</sup>inestandas sperans. Accedebat auxilium Germanorum equitum per eos dies a Comio Atrebate deductorum, qui etsi pauci essent, nempe non plures quingentis, auxerant tamen spes Gallorum: his etiam illud additam: Nam Rhemorum equites, dum avidius hostibus <sup>57</sup>susultant, in insidias lapsi, præfectum equitatus et principem civitatis amiserant, Veristum nomine, virum grandævum, sed peritum belli; qui Gallorum more, laborioso <sup>58</sup>delectus officio ne uti quidem justa ætatis excusatione <sup>59</sup>consenserat. Creverant hostibus animi hoc eventu: sed quæ facile crescunt cito occidunt. Paulo post Germanorum, qui sub Cæsare erant, aliquot equitum incursu primum quidem loco moti, mox in fugam versi, <sup>60</sup>resistendo constantiam amittere; nil deinceps ausi nisi per insidias: hisque ipsis infelicitèr usi, et eorum fraude Romana virtute superata, equitum peditumque multis milibus amissis, ipso cum duce, implacabili illo Romanorum hoste Corbeo, qui nullo periculo moveri quivit ut fugeret; <sup>61</sup>nullus victorum hortatibus, nulla spe veniæ oblata flecti quivit,

53 Forte, *posuit viciniora: committit vallo.*—54 Lege, *utrumque.*—55 Forte, *magis.*—56 Lege, *inescandas.*—57 Lege, *subultant, vel insultant.*—58 Lege, *delectus.*—59 Forte, *poterat.*—60 Lege, *resistendi.*—61 Lege, *nullis.*

ut se dederet, pugnans mori maluit; fracti ac dejecti animis cum adesse Cæsarem audirent; clangore tubarum velut ad consilium congregati, unanimi clamore diffiniunt mittendos ad eum obsides ac legatos, [164] notamque ad misericordiam convolandum. Nullus ab hoc consilio dissensit præter unum Comium, qui metu digni supplicii fuga deditionem declinavit, atque ad Germanos se contulit unde <sup>62</sup>equitum nuper adduxerat. Legati cum ad Cæsarem venissent ad genua provoluti verba in hanc <sup>63</sup>fixere sententiam. ‘Parce Cæsar parce, non propter degeneres actus nostros tuam nobilissimam corrumpere naturam: nisi peccarent homines, segnis esset et otiosa clementia, quæ non minus tuum nomen quam omnes bellicæ laudes omnesque victoriæ clarum fecit. Da veniam erroribus nostris, eoque supplicio contentus esto, quod ipsi nobis intulimus, quod tu nunquam, si bene te novimus, intulisses: peccavimus, non negamus: sed peccati nostri gravissimas pœnas damus: amisimus opes nostras et vetustam gloriam, et matres et viros amisimus: nihil nobis est reliqui præter tuam misericordiam: de illo solo speramus quem offendimus: hoc tantis in malis boni est, quod simul et Corbeus omnis mali auctor occubuit, quo sospite <sup>64</sup>unquam nobis resipiscere licuisset: ille plebem miseram quocumque liberat concitabat. Plus ille unus quam senatus noster, quam <sup>65</sup>princeps, postremo quam tota civitas poterat: gaudemus perisse dum ille perierit.’ Et Cæsar ad hæc: ‘et anno altero primi furentium, ultimi resipiscentium fuistis, et nunc nulla nostra culpa bellum nobis intulistis: sed enim fecit hæc Corbeus solus; nullum in aliis crimen est; libet id quidem opinari: scio tamen quam accusare mortuos nec responsuros leve est. Sed nunquam tantum unus in populo potest, quin plus possit universa nobilitas, si ad salutem publicam bona fide concordet. Ego autem non omittam morem meum in vobis; parcam vel indignis; non quid vos deceat aspiciens, sed quid me: vos peccastis, et vos vobis pœnam irrogastis qua contentus aliam non imponam.’ Datis obsidibus pax convenit, secutæ exemplum urbes reliquæ quæ cum illis conjuraverant, et petentes similem clementiam invenerunt. [165] Jam quod ad publicos attinebat motus compressa et pacata omnia videbantur præter Treveros, nunquam nisi per vim imperata facturos, eo Labienum

<sup>62</sup> Forte, *equitatum*.—<sup>63</sup> Lege, *fecere*.—<sup>64</sup> Lege, *nunquam*.—<sup>65</sup> Lege, *principes*.



cum duabus legionibus dirigendum statuit. <sup>66</sup>Superant tamen, ut ex magnis ægritudinibus solent dolores aliqui membrorum, sic ex gravibus bellis privatorum hominum singulares motus ex hac aut illa urbe migrantium sedesque mutantium, nullam aliam ob causam, quam ut Romanum imperium detrectarent, cui nec ob stare poterant, nec subjici <sup>67</sup>dignantur. Fugæ remedium inter difficultates elegerant. Hos motus neque comprimere magno opus apparatu, neque omnino negligi consilium erat, quamobrem dividere legiones sub legatis per extrema Galliarum statuit, quibus et fugam rebellium, et injurias fidelium inhiberet. Quo facto ipse quidem ad vastandos sui antiqui hostis Ambiorigis Eburonum regis fines proficiscitur: quem neque armis vincere semper prælio abstinentem, neque cursu assequi sæpe fuga præcipiti sibi elapsum sperans, extimabat vastitate finium ac <sup>68</sup>damnum sic invisum patriæ suæ facere, ut consensu civium belli auctor perpetuo plecteretur exilio, et ipse interim vel amicis opem, vel hostibus pestem aliquam importaret: copiis <sup>69</sup>usquam diffusis, utrumque votive accidit: nam et fines Ambiorigis multis captis cæcisque mortalibus ferro atque igne vastavit, et per legatos interea amicis subvenit egentibus, nominatim Pictonum in finibus <sup>70</sup>Andio Duracio populi Romani amico stabili semper ac fido, qui tunc temporis ad Limonem obsidebatur ab <sup>71</sup>Addimaco: qui ad famam adventantis auxilii Romani in fugam versus atque inter fugiendum prælio victus, ac sarcinis omnibus spoliatus vix evasit. Duracius obsidione liberatus; mæta per id tempus urbes in potestatem populi Romani redactæ et in fidem receptæ sunt: [166] in quibus fuere Caruntes qui fere semper eatenus obstinati in rebellionem permanserant: quorum exemplo motæ urbes aliæ Galliarum Oceanum accolentes, quæ dicebantur Armoricæ, sponte Romano jugo colla subjiciunt; quæ omnia per Gajum Fabium gesta sunt. At Gajus Caninus Drapentem <sup>72</sup>Senonem et Lucterium Cadurcum audacissimos nocentissimosque homines; qui aduata servorum <sup>73</sup>exiliumque ac latronum manu, et Romanos commeatus turbare, et late latrocinari soliti erant; sic in finibus Cadurcorum obsedit primum, dehinc autem

66 *Lege, Supererant.*—67 *Forte, dignabantur.*—68 *Lege, damno eum.*—69 *Forte, itaque.*—70 *Dele, Andio.*—71 *Lege, Andio Dumnaco.* Sic apud Cæsarem legitur.—72 *Drapetem et Lucterium* est in Cæsaris libris.—73 *Lege, exiliumque.*

<sup>74</sup> Versellodunum <sup>75</sup> Id oppido, obsidebantur, erat nomen, comportandis intentos aggressus, Lucterium seorsum ita acie contudit, ut vix eo cum paucissimis fugiente, sui ad unum omnes cæderentur: neque enim quenquam scelestorum furum Romani milites vivum capere dignarentur: tanta denique strages fuit ut ne unus quidem superesset, qui rei nuntius ad Drapentem iret, qui ut puto rerum nescius in castris agens, et fortasse socium expectans, subito hostium incur-su pari strage deletus est: hoc interfuit, quod aliter suis pereuntibus abierat, hic in manus hostium vivus venit: paucisque post diebus seu dolore captivitatis et fortunæ seu <sup>76</sup> odio, seu metu supplicii gravioris, spontanea cibi inedia vitam finivit. His feliciter fortiterque per legatos gestis, Cæsar relicto in Bellovacis Marco Antonio cum præsidio, ne quid novi tumultus oriretur, per se ipsam urbes alias invisit: evocatisque ad concionem populis, oratione miti ac magnifica, qua in re principes omnium seculorum vicit, et præstantissimos oratores æquavit; multa undique perturbata composuit: nam et amicos <sup>77</sup> illa ravit, et hostes placavit, et dubios firmavit, dejectos <sup>78</sup> eripit, et mœstes ac pavidos consolatus est. [167] Inter cæteros populos cum Caruntes adiisset, unde ut diximus multa rebellio orta erat, cogitans eos plus cæteris omnibus propter offensæ conscientiam formidare, mox ut urbem attigit, conjurationis auctorem <sup>79</sup> Gutturarium depoposcit: is vulgato more hominum, qui libenter commune omnium periculum unius in caput vertunt, quæsitus a populo diligenter et inventus cum ad eum adductus esset, vim naturæ suæ Cæsar attulit; utque unius supplicio metu omnes absolveret, illum a quo damna et mala omnia exercitui illata omnium una voce constabat, militum odio permisit, et securi percuti passus est. Cæsari apud Caruntes agenti litteræ redduntur a Cannio legato, de strage hostium, Lucteriique fuga et captivitate Drappetis, insuper et de opidanorum inmutabili propositæ, qui nec ducum eventu, nec exercitus flecterentur: quæ res, etsi admodum parva, animum ducis movit; ne scilicet unum oppidum multis urbibus argumentum esset, non sibi superioribus bellis ad defensionem libertatis, tam potentiam quam constantiam defuisse: et potuisse urbes teneri, cum opida tenerentur: hanc opinionem extirpandam, ne qua forte novandarum rerum esse possêt occasio; et obsessorum

<sup>74</sup> Lege, Uxellodunum.—<sup>75</sup> Lege, (id oppido, quo obsidebantur, erat nomen) comportandis frumentis intentos.—<sup>76</sup> Lege, tædio.—<sup>77</sup> Lege, hilaravit.—<sup>78</sup> Forte, erexit.—<sup>79</sup> Gutturarium est in Cæsare.

pertinaciam penitus confringendam censuit. <sup>80</sup> \* Itaque cum sic  
 opidum ab omni parte circumdatum esset, ut nil operibus addi  
 posset, et obsessis rerum copiam omnium esse sentiret, aquam eis  
 auferre tentavit, et flumen quod præterfluit ad radicem montis  
 avertere: cumque id natura rerum obstante nequivisset, at hostes  
 non saltem fluminis prohibere nisus erat: positisque ad unam ripam  
 sagittariis, alterius aditum præcluserat. Erat autem fons vivus et  
 abundans haud procul a muris opidi, is auferri nullo modo posse  
 videbatur, quum præter loci iniquitatem, periculosa esset pugna  
 Romanis: labore tamen ingenti et indesinenti certamine effecit, ut  
 ad fontem telis venientibus, periculosa hostibus et difficilis esset  
 aquatio: [168] unde non tantum pecora sed homines plurimos sitis  
 extinxerat: neque tamen vel minimum proposito movebantur: sed  
 ut periculum periculo pulsaretur, sevo et pice ardentibus et apte  
 instructis, ignem in opera Romana jactabant: atque ita multis  
 exustis sitim suam alieno incendio vindicabant. Ibi vero et contra  
 flammias et contra tela et contra ipsam loci difficultatem a Romanis  
 æcerrime decertatum est, eoque ardentius, quo altiore in loco  
 dimicabatur, ut cujusque virtus et ignavia ab imperatore totoque  
 conspiceretur exercitu: quod tamen difficilissima res erat, et multi ex  
 Romanis assidue vulnerabantur; excogitavit aliam viam Cæsar, et  
 omisso certamine impari ac damnosio, cuniculis sub terram actis, ad  
 ipsius jam fontis venas penetrando <sup>81</sup> perveniat: quibus præcis  
 atque aliorum derivatis, subito fons siccatus est: quæ res in-  
 triasceis tantum doloris attulit ac stuporis, ut non humanum opus  
 crederetur, sed divinum, et quasi Romani in bello diis auxiliariis  
 aterentur, territi desisterent ab incœpto, atque ultima vi cogente,  
 se traderent ad omne victoris arbitrium. Senserat pridem Cæsar,  
 ad res gerendas suam sibi obstare clementiam, quo animo nullum  
 finem rerum fore si omnibus æque pius omnes ad rebellandum spe  
 misericordiæ incitaret: sed invitus contra suam <sup>82</sup> contraque suum  
 morem quidquam durius cogitabat: ex diverso autem suam man-  
 suetudinem sic notam omnibus confidebat, ut minime vereretur si  
 quid asperius <sup>83</sup> ne quid severitate actum et non potius necessitate  
<sup>84</sup> judicaret: hac fiducia et exempli causa inductus, in omnes qui  
 illo in opido contra eum arma gestaverant insuetum sibi supplicium

80 Nonnulla hic deesse suspicor, cum de adventu Cæsaris Uxellodunum  
 nihil dicat.—81 *Lege, pervenit.*—82 *Addo, naturam.*—83 *Addo, fecisset, ne id.*  
 —84 *Forte, judicaretur.*

genus exercuit, quibus ad terrorem cæterorum præcisis manibus vitam dedit. Per hos ipsos dies Labienus equestri prælio Treveros vicit, [169] multosque eorum ac Germanorum qui eis tulerant tulissentque omnibus contra Romanos auxilium, interfecit: multos ex principibus vivos cepit; et Lucterius Cadurcus quem victum a Cannio profugisse memoravi, cum creberrime mutaret hospitia, ut qui sibi male conscius nusquam tutum se putaret: et sic vagus forte in manus venisset Erpasnacti Alverni, qui inter tot patriæ suæ motus semper amicitiam populi Romani uno fidei tenore servaverat, per eum vinctus ad Cæsarem est perductus. Rebus itaque ad votum fluentibus, Cæsar omni Gallia perdomita suum credidit, Aquitaniam licet per legatos victam per se adire, ibidemque agere quid superesset æstatis. Eo igitur profectus, omnes illas terras, incertum, utrum majori felicitate an celeritate composuit: cum certatim omnes primo ejus adventu et obsides ad eum mitterent, et legatos, eligentes benivolentiam tanti viri potius quam potentiam experiri. Inde Narbonam adiit, divisisque legionibus per hyberna, sic ut nulla pars Galliæ præcisiis vacua esset, ipse cognitis inter eundem causis populorum, ad quod nemo aptior, nemo fuit facilius, cognitis et meritis singulorum, et pro varietate meritorum pœnis aut præmiis assignatis; iter flexit in Belgas: ibi proximam hyemem egit: corpore forsitan otiosior, quam ætate, sed non animo: et quamquam præteritas per hyemes ad sequentium semper æstatum bella sollicitus fuisset, nunc una illi cura erat omne belli semen extinguere, nihil armis, sed omnia mitibus actis, dulcibus verbis agere, amicos veteres servare, novos quærere, nulli malum facere, bona omnibus, nil novi <sup>85</sup>operis imponere multis <sup>86</sup>veteris vel minuere vel auferre: denique modis omnibus curare, ut discedens pacatam relinqueret regionem; et cessante bello ad triumphum rediens, victorem exercitum reduceret, quod sibi contingere bello durante non poterat: effecitque sperato quoque facilius quod optabat: [170] nam et ipse ad talia semper omnium efficacissimus: nec bello quam affabilitate; nec metu quam conciliatu hominum major: et fessa bellis Gallia appetentissima pacis erat: eo quoque magis, quo et dux semper natura mitis, nunc mitissimus: et parendi melioribus conditio semper tolerabilis, nunc optabilis ac libertate <sup>87</sup>anxia videbatur. Ipse quidem hybernis exactis apud Belgas, jam præsagiens civile bellum,

85 Lege, *oneris*. 86 Lege, *relicta*. 87 Forte, *potior*.

in Italiam venit, ut omnes urbes et famosa opida cisalpinæ Galliæ circumeundo, populorum gratiam sibi conciliaret: a quibus omnibus plus quam humano cultu ac veneratione susceptus, rursus transalpinam in Galliam remeavit ad exercitum, suspensus animo atque expectans quid de se Senatus et respublica decrevisset. Hi sunt quidem multorum annorum Cæsaris labores in Gallia, hæc difficultates, hæc pericula; uni magno imperio nedum uni viro multa satis et gravia: quorum summam complexus est Suetonius Tranquillus his verbis, quæ inserere juvat propter eximiam brevitatem. Gessit, <sup>88</sup>inquam, novem annis, quibus in imperio fuit, hæc fere: omnem Galliam quæ a saltu Pireno Alpibusque et monte Gebenna, fluminibus Rheno ac Rodano continetur, patetque circumcui ad bis et trecies centum milia passuum, præter socias ac benemeritas civitates, in provinciæ formam redegit, eique in singulos annos <sup>89</sup>stipendii nomen imposuit. Germanos qui trans Rhenum incolunt primus <sup>90</sup>Romano ponte fabricato aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus et Britannos ignotos antea, superatisque pecunias et obsides imperavit. Et hæc ille, quæ nos latius in historiæ formam nostro more digessimus.

Et arma quidem Julii Cæsaris clara hactenus, gloriosa, magnifica: etsi enim in nonnullis actibus modus fortassis excederetur, [171] quem in multitudine actuum, præcipue bellicorum, ad unguem servare difficile: Etsi Suetonii, quem proximo nominavi, de ipso loquentis plane ista sententia sit: 'Siquidem nec <sup>91</sup>'dictum,' ait, 'belli ulla <sup>92</sup>actione injusti ac periculosi abstinuit, tam fœderatis quam infestis ac feris gentibus ultro lacessitis.' Ac constat utique gloriosum nihil esse quod <sup>93</sup>multum sit. Quamvis hæc inquam ita sint, et possit forsitan unus alterque actus argui: summa tamen irrepreheibilis videri potest. \* Pugnare, propriam et suum et imperii sui nomen crebris ac in maximis ornare victoriis, et Romana virtute furorem compescuisse barbaricum: itaque generosis conatibus affuit fortuna, et rebus supra spem supraque fidem prospere succedentibus, idem ille senatus qui legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos aliquando decreverat, et illi ipsi qui dedendum hostibus censuerant (gravi prorsus et odiosa sententia) admiratione rerum, gloriæ tandem suæ faverunt, eique plures et

88 Lege, inquit.—89 Lege, stipendii nomine quadringentis.—90 Forte, Romanorum.—91 Forte, deinde.—92 Lege, occasione, ne injusti quidem.—93 Forte, injustum.

plurium dierum supplicationes, quam ulli unquam decrevere, ut et historicus idem ait, et ex præmissis <sup>94</sup>aperuit. Deinceps eadem arma impia et injusta et in viscera patriæ miserabili alternatione conversa: Quamvis enim et his magna non desit excusatio, vere tamen nulla sufficiens causa est contra patriam arma moventibus: de <sup>95</sup>quibusdam jam hinc agere aggrediar. Dictum est multis in locis et dicendum pluribus: 'Nulla unquam magna gloria sine magna fuit invidia:' ut memorabile sit quod fertur Socratis consilium, qui quærenti Alcibiadi qualiter invidiam vitaret: 'vive' inquit 'ut Tersites:' sic est hercle. Si vixisset domi Cæsar otiosus, voluptati et somno incubisset, haud dubie hostibus et invidia caruisset: sed cum Galliam domuisset, Romanumque illam jugum ferre coëgisset, vectigalia populi Romani immensum auxisset, Germanos ut est dictum cladibus affecisset maxinis, quos tamen vincendo ac vastando, [172] ita sibi virtutis admiratione devinxerit, ut usque in præsentem diem gubernatores imperii (quod ad eos ideo vereor descendit, ut rueret) non alio quam Cæsar's nomine vocitent vulgari in sermone: cum et Britannos similiter subjugasset Rhenumque, ne amplius limes esset, atque ipsum etiam <sup>96</sup>docuisset Oceanum; multa et magna agendo atque audendo, multorum et magnorum in invidiam incidit. O mortalium semper laboriosa conditio, semper disposita vel contemptui, vel invidiæ subjacere. Erant Romæ multi viri ingentes, quorum quisque sibi primum locum gloriæ vindicaret. Inter imo ante alios magnus nomine, re autem maxime Pompejus: cui Cæsar ut amicum illum sibi faceret, filiam Juliam optimam et viri amantissimam collocavit: sed ad odium pronas mentes ad amicitiam detorquere difficile: valere tamen poterat ad publicam pacem, si aut ipsa vixisset, aut conceptum subita consternatione non effudisset abortum. Junxit et alio nexu sibi Pompejum Cæsar, priusquam iret in Gallias: et ut glutino stabiliore consisterent, Marcum Crassum ipsi Pompejo a quo veteri odio dissidebat, reconciliavit: ut tribus potentissimis, nullo contrario auso Romana Respublica, et per consequens totus orbis obsequeretur: <sup>97</sup>aut sane commentum rude vel <sup>98</sup>insulsißimum: sed fortuna more suo rotans res humanas, omnia ad unum devolvebat: et Pompeji quidem auxilio primum Galliam atque Illyricum pro-

<sup>94</sup> Lege, *apparuit*.—<sup>95</sup> Forte, *quibus*.—<sup>96</sup> Lege, *domuisset*.—<sup>97</sup> Lege, *haud*.—<sup>98</sup> Forte, *insulsum fuit*.

vinciam adeptus, mox cum L. Domitius consularis candidatus minaretur, si ad consulatum perveniret, et inquisitum contra eum, et sibi exercitus adeptum: ipsius quoque Pompeji, simul et Marci Crassi opera, et adversarium a consulatu repulit, et obtinuit sibi imperium in quinquennium prorogari: quibus obtentis eo fiduciæ est evectus, ut jam nihil sibi credens impossibile et legiones novas auctoritate sua scriberet, [173] et nihil quod ei in animum venisset, aggredi veretur. Quibus rebus ego culpa Cæsarem non absolvo, fecit quidem, non inficior, quibus liberam immo dominam gentium civitatem in stuporem primo post in iram verteret: forum <sup>99</sup>per maxime impense cœpit extruere e manubiis, quæ non <sup>100</sup>sui erant sed populi Romani: disciplinam militarem, publice solitam doceri, ad se reduxit, ut privatim suo doceretur arbitrio: quod et fortassis sibi suo jure licuerit, ut qui partem in ejus rei peritia non haberet, fuit tamen contra mores atque iustituta majorum, quorum semper observantissimi fuerant Romani: legionibus in omne tempus stipendium duplicavit: quod quidem etsi exercitui gratissimum fuerit, eumque militibus charissimum fecerit, sic ut charior nemo unquam alius; sumptuosissimum tamen reipublicæ fuisse non ambigitur: et hæc quidem inter suos. Apud externos vero reges gentesque præter licentiam Senatus ac populi miras exercuit libertates, non ut dux populi Romani, sed ut dominus aut rex: neque solum in Italia, Galliisque et Hispanis, sed in Asia etiam et Græcia, et dona <sup>1</sup>indigentia et auxilia eis misit, et eorum urbes præclaris operibus adornavit: <sup>2</sup>quem omnia etsi contra consuetudinem Romanorum ducum, aliterque ac mos patrius exigebat, facta non negaverim, posset tamen excusator inveniri: solent enim qui majora aliis agunt, et majora præsumere, et, quo melius sibi sunt conscii, plus audere. Erit fortasse qui dicat, tolerabile in Cæsare, quod in alio quolibet non fuisset: erit ex diverso qui hoc favorabiliter potius, quam civiliter dictum dicat: excellentia enim <sup>3</sup>cujus et viri boni non licentiam debet augere, sed modestiam. His tandem horumque similibus ex causis <sup>4</sup>tandem latens erupit invidia: [174] et primo quidem tentatum ab æmulis Labienum legimus, cujus crebra mentio in superioribus est habita, quem tunc Cæsar cisalpinæ Galliæ præfecerat: quod eo spectabat, ut eo alienato,

<sup>99</sup> Lege, permaximæ impensæ.—<sup>100</sup> Lege, sua.—<sup>1</sup> Lege, indigentia.—<sup>2</sup> Lege, quæ.—<sup>3</sup> Forte, civis.—<sup>4</sup> Delendum tandem.

Cæsar parte exercitus privaretur: de quo Cæsar ipse multa audiens nil credebat, constantiam alienam sua metiens constantia: cujus factum pro varietate <sup>5</sup>sententiam et excusare licet et reprehendere. Nam si Cæsar injuste contra patriam arma vertebat, juste deserui potuit, et reipublicæ charitas privatis affectibus anteponi. Alioquin ingrati infamia non carebit, qui tam caro duci alium prætulit, eique sine causa acerrimus hostis evaserit. Et profecto si ingratitudo fuit, sat digno supplicio punita fuit, ut qui sub Cæsare victoriosissimus vir fuisset, sub Pompejo fugacissimus factus sit, mutata cum duce, non fortuna tantum hominis, sed virtute: quod in eum aliquando Cæsar mordaciter exprobrando dixisse traditur. Sane qualiter aut quando discesserit <sup>6</sup>seque vocantium hortatibus acquirerit, non invenio; nisi quod libro VII Epistolarum Ciceronis ad Atticum; eo tempore, quo hæc in republica fiebant, ita scriptum est: 'Labienus discessit a Cæsare:' et in alia statim Epistola: 'Labienum ab eo discessisse propemodum constat.' Et post pauca de eodem simulque de Cæsare loquens: 'facinus,' inquit, 'quo jam diu nullum civile præclarius: qui ut aliud nihil, hoc tamen profecit: dedit illi dolorem: sed etiam ad summam profectum aliquid puto:' nec longe post: 'Labienus,' inquit, 'vir mea sententia magnus Theanum venit: ibi Pompejum consulesque convenit: qui sermo fuerit, et quid actum sit, scribam ad te cum certum sciam.' Et rursum: 'Aliquantum nobis animi videtur attulisse Labienus.' Denique de Pompejo agens: 'Labienum,' inquit, 'secum habet, non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: in quo quidem tam de indubitato iudicio longe (ut res docuit) fallebatur.' [175] Quamvis vero modus transeundi non penitus <sup>7</sup>motus sit, illud plane compertum est, durum per hoc ex amico hostem Cæsari quæsitum, sed innoxium: sibi autem communem fere omnibus transfugis contemptum: siquidem Cicero ipse qui eum sua sententia magnum <sup>8</sup>unum dixerat, confestim libro proximo: 'In Labieno,' inquit, 'parum est dignitatis:' unde a principio arbitrari se ait, illum jam tunc sui transfugii poenitere; quod Pompejum scilicet et consules viresque omnes reipublicæ, urbe deserta, sparsas per Italiam, longeque alium rerum statum quam speraverat invenisset. Commune malum instabilium, ac vagarum mentium. Sciunt homines, quæ reliquant qualia sint: at quæ petunt nesciunt: unde fit, ut sæpe se

5 Lege, *sententiarum*.—6 Lege, *atque*.—7 Lege, *notus*.—8 Forte, *virum*.



inveniant minores, et relictæ suspirent, et inventæ fastidiant: hæc tam multa de Labieno, quia res apud historicos videtur occultior, et curiositas legentium nihil etiam minimum respuit, quod cognitu sit dignum. Et hæc clam per nuntios, illa palam in Senatu dicta contra Cæsarem ac decreta: novæ etiam viæ excogitatæ, quibus ejus potestas, quæ multis formidabilis esse cœperat, tolleretur aut certe minueretur. Siquidem cunctis jam magnificentia, et liberalitate Cæsarea stupefactis, et quid his rebus tantis, et tam late effusis sibi vellet secum tacitis meditantibus, nec loqui aliquid <sup>9</sup>audientibus. Marcus Claudius Marcellus consul, cui an amore publico, an privato odio dignitas Cæsaris ac potestas invisæ erat; frequenti senatu testatus de salute reipublicæ se acturum, definiivit, ut cum bellum in Gallia finitum esset, dimitteretur victor exercitus: et quamquam ante tempus, successor Cæsari mitteretur, qui in pace provinciam gubernaret, ipse vero sine imperio rediret: addidit ne absentis ratio comitiis consularibus haberetur, [176] quod licet communi lege de omnibus <sup>10</sup> tantum esset, legi tamen Cæsar exceptus erat: ita ergo sublata erat exceptio: et non contentus consul injuria Cæsaris in personam illata: his quoque <sup>11</sup> Cæsar civitate donaverat, adimendam judicavit, ambitiosam concessionem et immodicam asseverans. His turbatus Cæsar, nec immerito, cogitansque quod sæpe <sup>12</sup> debere solitus fuit, operosius multoque difficilius principem virum a summo dignitatis gradu ad media dejici, quam a mediis ad extrema: non cedendum, ut Africanus major fecerat, sed obstare statuit invidiæ, et turbare prius omnia, quam exemplo illius, quamvis laudatissimo, invictus ab hostibus vinci a civibus, et in exilio mori <sup>13</sup> vellet. Nondum tamen ad arma prorupit: sed donec jure agendi spes semper fuit, quiescendum statuens, patienter quidem, dicam melius, dissimulanter cuncta sustinuit, et quum nonnisi verbis offenderetur; adhuc verborum quoque defensionem parans; et consulem alterum et animosissimum atque eloquentissimum e collegio tribunorum Cæjæ Ciceronem, multa sibi ac profusa largitione quæsit: ne quando vel in senatu, vel ad populum deessent suæ causæ defensores. Cum vero jam multi Cæsaris <sup>14</sup> nec alii Pompeji formidarent potentiam, sæpe Curio ipse Senatui obtulerat, ut uterque simul ab

9 *Lege, audientibus.*—10 *Forte, cunctum.*—11 *Adde, quos.*—12 *Lege, videre.*  
—13 *Lege, ceter.*—14 *Forte, nec non.*

armis abscederet, atque ad æquam civilitatem pariter remearent; ita demum securam liberamque rempublicam fore; idque non solum pollicitus sed contentiose visus est efficere, certus de Cæsaris voluntate, qui id ipsum a Senatu litteris petiit, ut scilicet aut sibi populi Romani beneficium integrum servaretur, hoc est imperium cum legionibus; aut cæteri saltem duces in <sup>15</sup>ea conditione essent, exercitusque dimitterent: quod eo fidentius postulabat, ut quidam opinabantur: quia se, [177] cum vellet, aliquanto facilius veteranorum, quam Pompejum tyronum, exercitum ad obsequia reducturum non ambigeret, tantam cum veteranis amicitiam Cæsar longo usu, tantamque familiaritatem contraxisse videbatur, utque erat affabilis et animorum rapax, sine ulla dubitatione contraxerat: sed neque per se neque per tribunos quod petebat obtinuit, obstantibus fautoribus partis adversæ, qui nullum Pompejo parem pati poterant. <sup>16</sup>Indicit in hoc tempus senatusconsultum, prima æquum fronte, vere autem iniquum, ut duæ quidem, una scilicet ex Pompeji, altera ex Cæsaris legionibus ad bellum Parthicum mitterentur: en in verbis æqualitas: ecce autem in rebus iniquitas: siquidem cum Pompejus unam e suis quibus ipse præerat, amicitiae jure <sup>17</sup>Cæsaris concessisset, illam bello Parthico destinavit verbo non animo, eamque repetiit: eam Cæsar remisit, et e suis misit unam: ita Pompejum nulla, Cæsarem vero duabus legionibus minutum, nemo fuit qui non intelligeret; tulit tamen, quin etiam cum adversariis paciisci voluit, ut transalpina Gallia et Illiricum cum duabus tantum legionibus, et nomen imperii <sup>18</sup>remaneret. Denique eoque submisit excelsum animum, ut qui Cæsarem non nosset, suspicari eum posset belli metu ad ista descendere: quo nihil erat ab illius viri moribus ac mente remotius: sed tantum illi studium fuit, vel exercendæ vel simulandæ modestiæ; ut <sup>19</sup>quid jus vider potius eligeret, quam publicæ tranquillitatis eversor. At cum obstinatos ad negandum <sup>20</sup>cernere, senatum sibi adversum, et e suis inimicis designatos jam consules audiret; tribunos qui sibi aderant nihil posse, imo quidem propter se periculo atque odio expositos: [178] non amplius differendum ratus, ne aut sui periclitarentur, aut ipse cunctatione vilesceret; dispositis more solito per hiberna legionibus, ultimo transitu ex Galliis in Italiam rediit: quo cum venisset invenit duas illas legiones sub obtentu belli Parthici sibi ereptas, neque ad bel-

<sup>15</sup> Forte, *eudem*.—<sup>16</sup> Lege, *Indicatur*.—<sup>17</sup> Lege, *Cæsari*.—<sup>18</sup> Adde, *sibi*.—<sup>19</sup> Lege, *quidvis videri*.—<sup>20</sup> Lege, *cerneret*.

lum profectas, in Italia detentas; quin et Pompejo assignatas: quod ad evidentem Cæsaris injuriam pertinere non solum ipse vir talis, sed quicumque de populo perpendebat: adhuc tamen tacitus processit. Conventibusque peractis ut solebat, Ravennam venit urbem suæ provinciæ ab ea parte novissimam: ut nec terminos suos excederet et proximus esset adversariis, ac <sup>21</sup>peractis ulcisci, si quid forte sui odio in tribunos inimicus decrevissent. Et hoc quidem belli civilis initium, hæc fuerunt causæ, aliquam et fortasse non parvam justitiæ faciem habentes, si qua usquam esse potest justa causa patriam oppugnandi, quamvis ab aliis minus justæ quidem afferantur: sed odium manifestum testimonii fidem levat. Cæus Pompejus gener atque hostis Cæsaris, agebat, eum ideo quod non posset opera incæpta perficere, neque de se populi expectationem adimplere, turbare omnia voluisse, ne in turbando veritas appareret: fuere qui timuisse illum dicerent, ne eorum, <sup>22</sup>qui primo consulatu contra leges gesserat, rationem reddere gravi suo periculo cogeretur: cum Marcus Cato, iste ultimus, cujus virtus ac gravitas comminationem ejus non minus terribilem quam cujuscunque consulis faciebat, palam diceret ac juraret, se Cæsaris nomen, mox, ut privatus esse inciperet, inter reos delaturum: publicæ ille justitiæ studiosus, seu propriæ memor injuriæ: unde jam in vulgus effusum erat, idem Cæsari eventurum quod Miloni, ut circumseptus armatis apud judices seu ex vinculis causam dicat. Et hanc verisimilem belli causam videri posse, una vox ejus facit, de qua suo loco dicam: aliis visum est, [179] eum spatio plurimorum annorum imperio assuefactum, <sup>23</sup>didicisse privatum modum; et sola <sup>24</sup>cupidinandi dominandi in bella civilia consensisse: hæc videtur fuisse Ciceronis opinio, sibi interdum amicissimi, sed in fine hostis: qui in libris Officiorum semper Cæsarem in ore habuisse ait versus illos Euripidis, quos ipse sic in Latinum vertit; 'nam si violandum est jus, regnandi gratia violandum est; aliis rebus pietatem colas.' Posui ecce opiniones hominum varias una eademque de re, et hominum idem volentium Cæsarem scilicet infamare: mihi autem sat me dicam valde rerum talium <sup>25</sup>curiose venere ad manus aliquot Cæsaris ipsius epistolæ. Nota sunt etiam ejus dicta ac responsa quam plurima, in quibus omnibus avidum se pacis ostendit, qui-

21 Forte, paratus.—22 Lege, quæ.—23 Lege, didicisse.—24 Lege, cupidine.—25 Lege, curioso.

busque fortasse non minus fidei sit habendum quam suspicionibus æmulorum: illi enim oderant et veritatem ignorabant et mentiri poterant, Cæsar autem etsi mentiri posset, veritatem ignorare non poterat: legi et suorum comitum epistolas, idem pacis studium expressius continentes. Quid refert igitur quid de illo sentiat Pompejus et Cicero, cum perraro quisquam de hoste bene sentiat: illud potius pertinet ad rem audire, qualia de Pompejo suo scribat Cicero, quem tantum dilexit in suum; ut vir, sicut de eo scriptum est, nihil minus quam ad bellum natus, et jam senior, illum in civilia, suo totiens damnata iudicio, et infelicia bella sequeretur, magis eligeret secum ruere, quam sine illo consistere: quorum partem, quod non omnibus nota <sup>26</sup>erant, et notitiæ studio et novitate rerum delectandi gratia, huic parti historiæ inserendam censui. Is ergo epistolarum ad Atticum libro octavo. 'Ut enim,' inquit, 'gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria: sic huic moderatori reipublicæ beata civium vita proposita est, [180] ut opibus <sup>27</sup>copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit: hujus enim operis maximi inter homines atque optimi illum esse <sup>28</sup>perfectorem volo: hoc <sup>29</sup>C. N. noster, cum antea nunquam, tamen in hac causa minime cogitavit: dominatio quæsitæ ab utroque est: non illud actum, beata et honesta civitas ut esset: nec vero ille urbem reliquit, quod eam tueri non posset, nec Italiam quod ea pelleretur, sed hoc a primo cogitavit, omnes terras, omnia maria movere; reges barbaros incitare, gentes <sup>30</sup>in Italiam armatas adducere, exercitus conficere maximos. Genus illius Sillani regni jam pridem <sup>31</sup>appetit, multis qui una sunt cupientibus. An censes, nihil inter eos convenire? nullam pactionem fieri potuisse? nec hodie potest, sed neutri <sup>32</sup>concreto est ille, ut nos beati simus, uterque regnare vult: hæc a te invitatus breviter exposui: voluisti enim <sup>33</sup>quid de his malis sentirem ostendere.' Quid tu lector ex his verbis iudicas? quantoque justiore Pompeji causam <sup>34</sup>rerum esse quam Cæsaris? Item in ejusdem libri fine: 'Qua spe proficiscor,' inquit, 'video, conjungoque me cum homine magis ad vastandam Italiam, quam ad vincendum parato:' et sentiens se posse reprehendi, quod talem sequi vellet; ut ostenderet non se hominis virtute, sed erga se merito <sup>35</sup>et metu infamiae, ne ingratus scilicet diceretur. Audi quid

26 *Lege, erunt.*—27 *Adde, firma.*—28 *Lege, effectorem.*—29 *Id est, Cneus.*—30 *Adde, feras.*—31 *Forte, appetitur.*—32 *ἔκρετο*: id est, intentio.—33 *Adde, me.*—34 *Lege, reris.*—35 *Videtur deesse moveri, vel duci, nisi pendeat ex verbo sequi.*

eandem dicit epistola: 'Non me igitur is ducit, sed sermo hominum.' Et rursus in IX. cum dixisset: 'Mirandum in modum Cneus noster Sillani regni similitudinem concupivit:' addidit: 'Cum hoc ne inquires esse vis?' et respondens: 'Beneficium,' inquit, 'sequor, mihi crede, non causam.' Et alibi de eodem: 'Si vincit,' inquit, 'Sillano more exemploque <sup>36</sup>vincit:' et statim: 'Mea autem causa alia est, [181] qui beneficio <sup>37</sup>victus ingratus esse non possum.' Multa <sup>38</sup>sicut id genus in illius epistolis ab homine non solum doctissimo sed amicissimo, in Pompejum dicta, ut scilicet undique fides constet. Sed ego hæc pauca et ad rem de qua agitur spectantia et e locis secretioribus <sup>39</sup>erupta libenter apposui, ut utriusque partis merita non usque adeo ut putantur imparia, et utrumque sicut dictum est, regnare voluisse magno ac fide digno teste constaret. Ad historię seriem revertor. Dum Ravennę ergo substitisset Cæsar, ne provincię suę terminos transgrediendo aperte agere contra Rempublicam videretur, audiens tribunos, qui pro eo erant, contemptum habitos, et vel vi urbe depulsos, vel sua sponte digressos; Romę omnes unanimiter contra se sentire, omnia sui odio divina atque humana misceri ac perverti; se quoque per patientiam contemptum iri cogitans; neque jam amplius ferendum, dissimulandumque aliquid existimans: evocatis legionibus ubicumque <sup>40</sup>esset, præmissisque clam, quę tunc aderant, cohortibus; ne quam novi motus opinionem turbido habitu præberet, die illa et convivio et spectaculis <sup>41</sup>otiosis interfuit: sero autem clandestino egressu secretum iter paucis comitatus arripuit: in quo cum tota nocte deerrasset vix ad auroram vię ducem casus obtulit: quo prævio, ad rectum iter perplexo ac difficili calle reversus, inventisque cohortibus, quas præmiserat, ad Rubiconem venit, amnem exiguum, sed magnarum tunc limitum regionum, ubi parumper cogitabundus substitit, secum tacitus examinans quantum opus aggrederetur: tandem versus ad comites: 'Adhuc,' inquit, 'cœptis assistere, ac reverti licet: at si rivum hunc transgredimur, ferro gerenda nobis erunt omnia.' Ibi hærens dubiusque animi; hujuscemodi visione firmatus est: Quidam sibi et statura et specie corporis supra humanum modum [182] subito visus est, qui amnis ad ripam sedens, pastoria modulabatur arundine: ad quem ut animal non visum cum et pastores locorum

<sup>36</sup> Lege, *vincet*.—<sup>37</sup> Lege, *vinctus*.—<sup>38</sup> Forte, *sunt*.—<sup>39</sup> Lege, *eruta*.—  
<sup>40</sup> Lege, *essent*.—<sup>41</sup> Lege, *otiosus*.

et quidam quoque militum concurrissent, ille subito unius e manu tubicium arrepta tuba, vehemēti flatu increpuit, <sup>42</sup>gurgentemque pertransiit: motus Cæsar spectaculo: <sup>43</sup>'Eat ergo,' ait, 'quo deorum prodigia atque hostium vocat iniquitas, ut cœpta res est.' Hæc dicens transiit ac traduxit exercitum, Ariminumque urbem proximam <sup>44</sup>longe pace tranquillam attigit: et patentibus portis introgressus: tribunis plebis, qui propter ejus odium pulsī sibi obviam veniebant, astantibus, concionem habuit ad exercitum: lapis ne puero ostentabatur, fori medio, ubi Cæsar concionatus ferebatur: fuit autem concio efficacissima: scissa ferunt veste, verisque sen <sup>45</sup>victis cum lachrymis, ad suam dignitatem contra invidiam hostium conservandam fidem militum implorantis, et ingentia promittentis. Cæsarem Arimini agentem, Lucius Cæsar adolescens adiit, qui patrem habebat Cæsaris legatum: is explicitis pro quibus advenisset, commissā sibi a Pompejo quædam ait ad Cæsarem, jure illius quæ inter eos esset amicitia. Ea vero hujuscemodi fuere: 'Excusare se Pompejum Cæsari, et poscere ne ea quæ pro reipublicæ studio atque amore gesserit, ad injuriam suam trahat: charum enim esse sibi Cæsarem, sed rempublicam rebus omnibus chariorem et esse et semper fuisse, similiter et Cæsari caram esse debere ut privatas suas inimicitias reipublicæ remittat: neque tam graviter irascatur, ut dum hostibus vult nocere <sup>46</sup>patri noceat immeritis: idque ita facere ad suum decus eximium pertinere.' Ad ea Cæsaris responsio paulo longior fuit. 'Commemoravit injurias pro multis in rempublicam meritis sibi illatas, paratum se tamen omnia reipublicæ condonare: [183] ita tamen ut discedant omnes ab armis, et ad civilitatem solitam revertantur: dilectus enim per Italiam ferventes et retentas sub prætextu belli Parthici legiones, et civitatem esse armatam, quid nisi ad suam perniciem spectare? Proficiscatur ergo Pompejus in provinciam suam, <sup>47</sup>dimittitur exercitus, omnes per Italiam arma deponant, cessent motus et metus publici, sit togata civitas non armata: se quoque æquissimo animo quieturum, injuriasque omnes et contumelias obliturum. Ad hæc tamen sentienda et jurejurando confirmanda, petiit ut Pompejus propius accederet vel se accedere pateretur: sperare enim se colloquio et conspectu mutuo omnes controversias finiendas.' Ad hæc responsio

<sup>42</sup> Lege, gurgentemque.—<sup>43</sup> Lege, Eat ergo.—<sup>44</sup> Lege, longa.—<sup>45</sup> Lege, victis.—<sup>46</sup> Forte, patriæ.—<sup>47</sup> Lege, dimittantur.

in scriptis <sup>48</sup>redita ‘ut Cæsar quamprimum in Galliam revertatur, exercitumque dimittat: quo facto iturum in Hispaniam Pompejum: alioquin nihil de dilectibus omissuros consules Pompejumque.’ Iniqua responsio visa est Cæsari, quod se facere juberet, cum ipse nihil nisi promittere se facturum vellet, nec diem promissis apponeret, neque colloquio tempus daret, nec promitteret accessum, nec permetteret: hinc <sup>49</sup>paucis desperatio et belli præludium. M. Antonius cum quinque cohortibus Auximum præmissus. Erat Auximii <sup>50</sup>civitas ad custodiam <sup>51</sup>Actius Varus, quem decuriones Auximiani summo adeunt consensu: dicunt ‘notum sibi Cæsaris adventum: neque vero propositi sui esse suorumque civium, neque Romanum <sup>52</sup>consonum videri, imperatorem populi Romani, talem virum sic de imperio meritum, tot victoriis insignem, mœnibus urbis amicæ arceri; orant ut <sup>53</sup>fame, ut suo suorumque discrimini dum tempus est consulat:’ his permotus Varus et perniciem timens, fugam arripit; et insequentibus Cæsaris militibus prælio decernere coactus ac desertus a suis, solus abit, <sup>54</sup>quibusque eorum domum, [184] aliis ad Cæsarem se conferentibus: quos ipse collaudatos benigne suscepit, et L. Puppium centurionem partis adversæ ad se adductum illico relaxari ac dimitti jubet. Auximum ingressus civibus gratias agit, atque illorum erga eum charitatis haud immemorem se futurum spondet. Quibus Romæ cognitis, <sup>55</sup>tantum pavor omnium mentes invasit, ut urbe fere omnes excederent; ipsique consules, atque ipse Pompejus; actum suis de rebus opinantes, et ex unius opidi eventu omnia metientes; mirum valde, unde in tam parvis animis tam magna superbia, ut ejus viri meritos honores ac gloriam tam pertinaciter detractarent, cujus nec conspectum certe ne <sup>56</sup>viciniam pati possent, et patriam, et talem patriam, solum ad illius nomen universali animorum consternatione desererent: sed urgebat hinc invidia; inde autem terrebat fama viri, quæ totusque creverat, ut clementissimus omnium, præ omnibus atque ab omnibus timeretur. His ad Auxinum gestis: Picenum omne, cujus olim Esculum, hodie Ancon est caput, nullo usquam contradicente pervagatur. Sed cunctis sibi urbibus atque opidibus obviam mittentibus; Cingulo quoque, quod opidum suo sumptu Labienus extruxerat, legati, auctoris immemores, Cæsarem adeuntes, se imperata

48 *Lege, reddita.*—49 *Lege, pacis.*—50 *Lege, civitatis.*—51 *Cæsari, Attius.*—52 *Consonum videtur delendum esse.*—53 *Lege, famæ.*—54 *Forte, aliquibusque,*—55 *Lege, tantus.*—56 *Forte, nec viciniam.*

facturos obtulerunt, atque imperanti milites alacriter paraverunt: diffuso metu simul et fama virtutis, et vulgato horum de quibus diximus exitu; cæteræ omnes sequebantur undique deditiones: et si quis præfectorum contradiceret capiebatur aut pellebatur. Ita pulsus ex Etruria Libo, Thermus ex Umbria, Estulo Lentulus, captus Cneus Magius <sup>57</sup>præfecti ambo: et cum Magius ad Cæsarem ductus esset, ac fortasse supplicium formidaret, Cæsar eum placido animo dimisit. 'Et vade,' inquit, 'ad Pompejum, eique meis verbis nuntia: quoniam ad hunc diem non fuerit nobis oportunitas colloquendi, atque ego Brundisium, quo ivisse illum audio, profecturus sum; [185] credo, ut colloquamur expediens publicæ saluti, cujus curam gerere maxime nostrum est. Non est autem par effectus per nuntios de longinquo, atque inter præsentis ista tractari, quod conspecti vultus et vivæ voces ad movendos animos multum possint.' Occupato sine ictu gladii Piceno, Corfinium progreditur opidum Pelignorum: XII. <sup>58</sup>passuum distans a Sulmone: quod idcirco dixerim, quod vulgares quidam opidum putant esse <sup>59</sup>Tustorum: ibi contentionis plusculum fuit: pendente tamen obsidione, Lentulus Spinter muris egressus, et finem metuens ad Cæsarem venit, sibi atque intrinsecis veniam petens, ad quem Cæsaris responsio fuit: 'Non se ut cuiquam malefaceret venisse, sed ut se ab inimicorum malis atque injuriis tueretur, ac tribunos plebis sui odio in exilium actos, in suam reponeret dignitatem: denique ut seipsum ac populum Romanum servitio et paucorum tyrannide conculcatum, antiquæ redderet libertati: ' opido tunc præerat L. Domitius vir magni animi, sed exiguæ fortunæ, et bello promptus, sed infaustus: is defensionem parans, sed ab opidanis ad deditionem coactus, cum mori mallet, a suo medico venenum poposcit, quod ille nec dare volens nec negare ausus, ut qui domini mores nosset, poculum somniferum pro veneno obtulit: quo ille hausto, gravi sopore resolutus conquivit: experrectus postmodum et delusum intelligens se, vixque a suo <sup>60</sup>manus abstinens, cum multis nobilibus qui secum sentiebant, vinctus ad Cæsarem est perductus, mori appetens, et perosus vitam: quem Cæsar illico solvi jussit; neve quis eorum a militibus re vel verbis offenderetur inhibuit: questus perbreve quod pro suis ingentibus et in illos et in rempublicam <sup>61</sup>referre meritis sibi debitam gratiam neglexissent, et injurias et contumelias indebitas

<sup>57</sup> Forte, *præfectus fabrum*.—<sup>58</sup> Adde, *millia*.—<sup>59</sup> Lege, *Tuscorum*.—<sup>60</sup> Credo deesse, *medico*.—<sup>61</sup> Lege, *meritis referre*.



retulissent: [186] cunctos dimisit incolumes, quin et pecuniæ pondus ingens Domitii depositum, et ab opidanis sibi oblatum; quamvis et pecunia publica esset, et in stipendium numerata, Domitio restituit, ne sanguinis, quam pecuniæ abstinentior videretur: nihil postremo ex ea victoria vel prædæ cujuspian vel ultionis accepit, nisi quod Domitii milites sacramento adegit, non invitos ut arbitror, sed eo libentius jurantes, quo felicius est sub sequaci, quam sub fugaci duce <sup>62</sup>militari, vulgatis sane quæ ad Corfinium acta erant, multum metus omnibus demptum, multumque spei additum, cognoscentibus Cæsarem nihil bello nisi victoriam petere: unde ut diximus et <sup>63</sup>Tustorum populi et omnis Umbria, pulsus inde præsiidiis ad Cæsarem transiere: atque ita rebus suo more velociter gestis ac prospere, cum jam secum Gallia omnis cisalpina sentiret, magnas partes Italiæ primo occupavit adventu. Sed cum spes cæteris omnibus, soli Pompejo atque Senatui additus timor, qui in Domitio multum momenti reposuerant, et sæpe eum per literas evocatum expectabant: Itaque confestim Pompejus Luceria digressus, ubi belli sedem statuisset videbatur, Brundisium petiit, ut Italiæ litore in extremo promptior esset ad transitum: ita enim animo decreverat, relicta Italia, transmarina tentare: sive id metu solo pellente, sive intentione illa, quam paulo ante ex epistola Ciceronis elicui atque exposui. Cæsar autem semper propinquus atque contiguus hostibus esse festinans, non nisi septem dierum mora Corfinium exacta, eo ipso duce quo Domitium <sup>64</sup>captivos dimiserat, motis castris in Apuliam perrexit. Operæ pretium nisi fallor fuerit, quid de his <sup>65</sup>quomodo memoravimus, et ipse Cæsar et alii senserint: cum enim clementiæ ejus, quam Domitio acerrimo hosti, et qui tumultu in illo reipublicæ successor sibi destinatus, [187] et ad consulatum aspirans sicut diximus sibi minabatur, exhibuerat, fama ut ad hostes, sic ad amicos etiam pervenisset; duoque sibi familiarissimi, Cornelius Balbus atque Oppius, factum ejus per literas vehementer laudassent, responsionis Cæsareæ extat epistola, quæ mihi nunc, et propter scribentis auctoritatem, et propter ipsius epistolæ gravitatem ac brevitatem, digna his inseri visa est, ea vero est hujus modi: 'Cæsar Oppio Cornelioque salutem. Gaudeo mehercle vos significare literis quam valde probetis ea quæ apud Corfinium sunt gesta: consilio vestro utar libenter: et hoc libentius quod mea

62 *Lege, militare.*—63 *Lege, Tuscorum.*—64 *Videtur legendum, captivosque alios.*—65 *Lege, quæ modo.*

sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me præberem, et Pompejum darem operam ut reconciliarem: tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, et diuturna victoria uti: quum reliqui crudelitate odium effugere non poterunt, neque victoriam diutius tenere, præter unum L. Sillam, quem imitaturus non sum: hæc nova <sup>66</sup>ratio vincendi, ut misericordia et liberalitate nos muniamus: id quemadmodum fieri posset, nonnulla mihi in mentem veniunt, et multa reperiri possunt: de his rebus rogo vos ut cogitationem suscipiatis. <sup>67</sup>N. magai Pompeji præfectum deprehendi, scilicet meo instituto usus sum, et eum statim missum feci: jam duo præfecti <sup>68</sup>partium Pompeji in meam potestatem pervenerunt, et a me missi sunt: <sup>69</sup>sed volent grati esse debebunt Pompejum hortari, ut malit mihi esse amicus, quam iis, qui illi et mihi semper fuerunt inimicissimi, quorum artificiis effectum est, ut respublica in hunc statum perveniret.' Eidem cum de hoc scripsisset factumque laudasset Cicero, qui se <sup>70</sup>ad medium, <sup>71</sup>inter magna licet animum fluctuatione, et multa consiliorum varietate, tenuerat, rescripsit his verbis: 'Cæsar imperator Ciceroni imperatori salutem dicit. Recte auguraris de me, bene enim tibi cognitus sum, nihil a me abesse longius crudelitate: [188] atque ego cum ex ipsa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho et gaudeo: neque illud me movet, quod hi qui a me dimissi <sup>72</sup>discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: nihil enim malo, quam et me mei similem esse et illos sui.' Quo dicto vix aliquid unquam dici gloriosius ac magnificentius audiui, et hæc quidem extra, sed non ut arbitror contra seriem historiarum, pro delectatione lectoris interposui. Ad rem redeo. Cum Cæsar Apuliam attigisset; mox Brundisium adiit, Pompejumque jam prægressum valida obsidione circumdedit: de quo iisdem quibus supra scribit, nam et hæc animi ejus index epistola videtur. 'Cæsar Oppio Cornelioque salutem. Ad VII. Idus Martias Brundisiam veni: ad murum castra posui. Pompejus est Brundisii: misit ad me <sup>73</sup>N. Magium de pace: quæ visa sunt respondi: hæc vos statim scire volui: cum in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam.' Et quoniam propter navium penuriam mari eum obsidere non poterat; timens id quod omnes cupiunt hostes, fugam: famosissimum maximumque illum portum

<sup>66</sup> Adde, *sic*.—<sup>67</sup> Lege, *Cn. Magium*.—<sup>68</sup> Adde, *fabrum*.—<sup>69</sup> Forte, *ci*.—<sup>70</sup> Forte, *adhuc*.—<sup>71</sup> Lege, *in magna*.—<sup>72</sup> Adde, *amici*.—<sup>73</sup> Lege, *Cn.*

saxorum molibus injectis obstruere nisus est: opus non tantum homini sed naturæ improbum atque inextricabile, quod ipse cognoscens, uni ex amicis Q. Pedio scribit his verbis: 'Pompejus se opido tenet: nos ad portas castra habemas: conamur opus magnum; et multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est quod potius faciamus: ab utroque portus cornu moles jacimus; ut aut illum quamprimum trajicere quod habet Brundusii copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus.' Cum vero exitu prohibere, imo natura ipsum <sup>74</sup>prohibente non posset, catenis eos portus præcluserit: sed neque sic detinere valuit Pompejum quin mari Adriatico Durachium navigaret. Cæsar hoste digresso, cum sequi illum non posset, Brundisium ingressus concionem habuit, [189] qua justitiam <sup>75</sup>carne suæ, injuriasque hostium omnibus aperiret: quo facto cum sua illis in locis inutilis mora esset, ne quid sibi otiosum tempus <sup>76</sup>afflueret, urbem Romam versus iter arripuit, toto belli Gallici decennio non visam: cujus adventus fama cognita quantus Romæ terror fuerit haud facile dictum est, multo quidem major quam necesse esset. Iratus quidem multis erat, et fortasse non immerito, sed iracundiorem extimabant: non enim naturaliter, neque nisi magnis ex causis ad iracundiam pronus fuit. Venit ergo Romam, senatumque habuit ex iis principibus qui domi substiterant: ibi perpetuum dictatorem ipse sibi sua autoritate arripuit: unde Cæsar dictatoris nomen: multa quoque constituit, in quibus pro lege voluntas fuit. Illud inter cuncta memorabile: nam sorarium populi Romani quod tot victoriæ, tot secula compleverant, uno die exhausit: interque alia, ut scriptum, protulit <sup>77</sup>ex eo latorum aureliorum XXVI. non thesaurizandi cupiditate sed largiendi: nam ut alter ait, nemo liberalius victoria usus est: nihil sibi retinuit præter dispensandi potestatem. Compositis rebus urbanis ut visum est animum ad externa convertit, atque in primis Siciliam ac Sardiniam duo illa horrea populi Romani per legatos administrare disposuit, de Gallia nihil sollicitus, quam in summa pace reliquerat: solam respexit Hispaniam cogitansque cumprimum classis opportunitas affluisset, vestigiis Pompejum assequi: ne quid a tergo formidabile linqueret, decrevit ad Occidentem proficisci, ubi Pompeji copię ingentes erant, quarum præsidio ille terrarum tractus tenebatur, sub legatis tribus, M. Petrejo, L. Afranio, et M. Var-

<sup>74</sup> *Leges, prohibere.*—<sup>75</sup> *Forte, causas.*—<sup>76</sup> *Leges, afflueret.*—<sup>77</sup> *Leges, latorum aureliorum XXVI. millia. vid. Plin. XXXIII. 3.*

rone: de quibus tam contemptim sentiebat ut, moturus inter suos diceret; 'Vado ad exercitum sine duce, mox revertar ad ducem sine exercitu:' [190] eo vero pergenti, Massilia foederata civitas, et ab ipso principio Romanis amicissima; non sui odio, sed ingenti studio R. P. portas clausit: quam ille cum obsidione cinxisset, Decimo Bruto cum parte copiarum oppugnandam linquit: ipse coeptum iter peragens, ad Hispanias venit: ibi a Petrejo et Afranio qui primi occurrerant, bellum incipiens: cum nullo temporum discrimine æque die ac nocte hostes aggrediretur, consilium ducum fuit, ne nocturnis horis aliquando pugnarent, quod tunc pavor ad ignaviam impellat; nec sit, qui submotis testibus concitatos revocet atque contineat; luce pudorem obstare, et ducum imperio, et potentia tribunorum atque centurionum frænari, et ad virtutem et ad fidem retrahi, ut contra metum mortemque consisterent. Cæterum fato res bellicas volvente, ad Ilerdam compulsi hostes. Cæsar vero maximis imbribus, et diluvio aquarum, ingenti quidem rei frumentariæ inopia circumventus; perseveravit tamen in incepto, et omnes difficultates sola et solita virtute superavit, donec tandem abeuntes <sup>78</sup>sceleri atque arido in monte deprehensos obsedit, atque ita circumdedit, ut nullus ad fugam exitus pateret; qua desperatione pulsus, cum fame et siti ultima premerentur, sæpe erumpere et mori voluerunt. Quibus Cæsar contra suum morem pugnae copiam non fecit, sed intra munitiones seque suosque continuit: cujus facti certa erat ratio: sperabat enim eos ad extrema perductos sine prælio vinci posse: cur igitur aut suos optime de se meritos sibi charissimos periculis atque vulneribus exponeret, sine quibus, ut secunda sint prælia, victoria vix contigit, et fortunæ committeret, quod expectatione quamquam serius, tutius tamen posset, cum sit ducis officium non minus consilio quam ferro ad victoriam aspirare: ex diverso autem cur non eos vincere mallet quam occidere, [191] qui licet essent adversarii, cives erant: hoc ducis optimi consilium assueti cædibus milites non laudabant, sed invicem murmurabant, quod dux cum posset vincere recusaret, se quoque ducis imperio in prælium non ituros. Ille autem quem non facile res moverent, verbis immotus, in sententia persistebat, victoriam incruentam sperans: nec fefellit opinio: unum hoc <sup>79</sup>inter mores accidit memoratu dignum et <sup>80</sup>exiguum Cæsareæ <sup>81</sup>levitatis indicium: dum enim inter partes dedi-

• 78 *Lege, Ilerda, atque arduo.*—79 *Lege, inter moras.*—80 *Lege, eximium.*—81 *Lege, lenitatis.*

no tractaretur, atque hac fiducia milites hinc illinc <sup>82</sup>atque colloquerentur, et paulatim e castris <sup>83</sup>in castris discurrerent, positoque ad tempus civili odio sine suspitione atque ullo metu simul ut in pace agerent; Afranius atque Petrejus repentina ac pessima mutatione propositi, omnes Cæsaris milites intra vallum suum deprehensos inermes scilicet et incautos occiderunt. Quo audito Cæsar, sævitiam noluit imitari, sed illorum milites suis in castris inventos, ut ducum perfidiæ inscios et <sup>84</sup>expertos dimisit incolumes. Tandem vero duces impii rerum inopes omnium, et inprimis viris atque equis *iv* jam dierum jejunio affectis, colloquium petiere: hoc addito, 'ut si Cæsari placeret, secum submotis militibus loquerentur:' negavit hoc Cæsar, et si loqui vellent cunctis audientibus loqui iussit: dato obside filio Afranii in locum a Cæsare assignatum veniunt, et coram duobus exercitibus verba fecit Afranius humilia admodum ac demissa. 'Si,' inquit, 'ab alio victus essem, non mihi ad arcessendam mortem, aut manus aut animus defuisset: sed cogitans te dignum cui <sup>85</sup>vigilatam debeam, ad clementiæ tuæ potius quam mortis auxilium confugio: [192] nec nobis Cæsar nec militibus his irasci debeas, quod erga imperatorem nostrum Pompejum quoad licuit obsequiosi fuimus et constantes: neque enim tui odio, sed servandæ fidei studio id egimus: sed jam fidei satis ac supplicii est: et fides et patientia victa est: multa gravia et animis et corporibus passi sumus, et pati amplius non valentes victique et supplices oramus ne ad ultima progrediare supplicia.' Quæ cum ille dixisset, Cæsar semper pronus ad veniam: 'Nulli,' inquit, 'ex omnibus quos bellum armavit, minorem quam vos habent aut commiserationis materiam aut querelæ: cæteri enim omnes ad hunc diem cum pugnare meliori conditione licuisset, sese prælio congressuque volentes <sup>86</sup>abstinere, ne fuso sanguine civium iter pacis obstrueretur: soli vos ultro mihi armati occurristis, meas, si contra sors esset, victorias moraturi: sed evenit vobis quod quibusdam pertinacibus ac superbis, ut ad illud quod insolenter recusaverint, mox humiliter revertantur: vobis ergo libenter <sup>87</sup>venientes veniam dedissem: renuntiatis veniam et parastis bellum: sed et nunc petentibus veniam do: supplicium remitto: ite igitur in pace: sed exercitus dimittite: non ut mei sint, sed ne contra me.' Nihil lætius milites audire

<sup>82</sup> Videtur delendum, atque.—<sup>83</sup> Lege, in castra.—<sup>84</sup> Lege, experta.—<sup>85</sup> Forte, vitam.—<sup>86</sup> Lege, abstinere.—<sup>87</sup> Forte, veniens.

potuissent, quod voce gestuque indicabant, nempe qui potnam timerant, gratissimam atque optatissimam missionem sibi obtigisse lætabantur. Cum igitur de tempore ac de loco <sup>88</sup>jussionis agi coeptum esset, milites Pompejani omnes manibus ac clamoribus obtestari cœperunt, ut ibidem statimque dimitterentur: nempe si dilata res esset, promissionibus nihil actum iri: jure <sup>89</sup>periculum et infaustum bellum oderant: omne in eo mali genus experti pacem optabant et quietem, quæ tunc plane cognoscitur dum perditur: finis fuit ut qui in Hispania possessiones aut domicilium haberent, statim; reliqui omnes ad Varum amem Italiæ in ingressu dimitterentur. [193] Cæsar ex liberalitate inrita ex illo <sup>90</sup>usque ad Varum frumentum eis pollicetur: addit insuper, ut quisquis eo <sup>91</sup>bellum aliquid amisisset, quod penes milites suos esset, ei restitueretur; militibus extimatione facta pretium rerum ipsarum de sua pecunia restituit: his victis et in deditionem acceptis, sic citeriore Hispania in potestatem redacta; ulterior nullo negotio consecrata est, quæ sub Marco Varrone tenebatur: ille comitum secutus exemplum, cessit ultro; nec distulit commissam <sup>92</sup>si provincia Gades, et usque Oceanum fortunam Cæsaris sequi, et submissa cervice jugum pati. Sic compositis rebus cum <sup>93</sup>victoria et mansuetudinis insigni laude, ex Hispania discessum, reditumque Romam est. Massilia interim e legato Cæsaris, æquoreo victa certamine, et ut quidam asserunt everna, sive ut alii, idque est verius, capta per deditionem ac direpta, nulla suarum rerum civibus relictis, præter inopem, sed chariores cunctis opibus libertatem: et <sup>94</sup>seditionem militum terribili, quæ ut quidam volant Placentiæ <sup>95</sup>certæ itinere medio exarserat, mira et vix credibili tunc inermis ducis virtute compressa. Dum sic Cæsari obsequitur fortuna, et ut sic dixerim adulatur, quasi eum timeat et negare potenti nihil audeat: aliquid tamen adversus abeuntem ut Flori verbo utar ausa est; 'forte ut immixtis adversitatibus, prosperitates ejus efficeret cariores.' Si quidem præmissi Antonius, et P. Dolabella ad mare Adriaticum occupandum, ab Octavio Libone legato Pompeji <sup>96</sup>in præpotentis pelago circumventus Antonius, ad deditionem fame compulsus est: ubi illud memorandum faciamus evenit: quod cum ad ejus auxilium

88 Forte, *missionis*.—89 Lege, *periculosum*.—90 Adde, *die*.—91 Lege, *bello*.  
92 Forte, *sibi*.—93 Lege, *victoria*.—94 Lege, *seditio militum terribilis*.—95 Lege, *Placentia*, *certa*.—96 Aliquid deest.

aliquot naves missæ ab Asilo altero legato Cæsaris venissent, [194] et arte <sup>97</sup> Celitum qui Pompejana classe navigabant, funibus illaqueatæ essent, reliquis adjuvante æstu maris evadentibus, una sola, Opiturnis nautis acta, exitum non invenit, sed circumfusi totius hostium exercitus usque ad vesperam impetum, atque omne missilium genus invicta virtute pertulit. Cumque nec fuga pateret, nec ullus se superior rei finis ostenderet, suadente per noctem tribuno militum Vulteio, ne in potestatem hostium venirent; mane proximo victoribus ipsis spectaculo attonitis, sese omnes vulneribus mutuis peremerunt. E Dolobella in eodem æquore classem perdidit, et Curio <sup>98</sup> R. pleb. audacissimus vir, cum missus a Cæsare in Africam venisset, primoque adventu Varum, qui pro Pompejo illi <sup>99</sup> erat provinciae, victum prælio effugasset, adolescentia atque animi magnitudine insita, nunc vero victoria ac fiducia elatus et incautus, a Juba rege oppressus exercitum amisit: cumque fugere posset, mori maluit sponte <sup>100</sup> sua quos ad mortem secutus.

Hactenus quasi quibusdam præludiis gerebatur bellum: crebra hinc victoriae, illinc fugæ atque deditiones, prælia autem rara: sed jam tandem tantorum <sup>1</sup> collisionum motuum differre amplius fortuna non poterat. Jam Pompejus Epirum occupaverat, idoneam bello sedem ratus, eo Cæsar insequendum hostem statuit: et quamvis adhuc inops navium, quamvis adversa hyeme, tantus erat ardor animi, tanta <sup>2</sup> cupidinis bellandi, per medias pelagi procellas <sup>3</sup> belli tumultuaria classe transfretavit, neque vero prosperis neque adversis sic vel inflari potuit vel irasci, ut a proposito pacis animum diverteret; quin bellando pacem cogitaret, eamque omni quo posset studio procuraret: quod curiosius propter illos dico, qui ignari rerum opinione quadam, [195] nescio, ne ipsi quidem seiunt unde orta, Cæsarem belli, Pompejum pacis amicum sibi pertinaciter fixerunt. Erat inter præfectos Pompeji <sup>4</sup> L. Bibulus Rufus bis dimissus, semel ad Corfinium inter illos nobiles de quibus diximus, et rursus in Hispania: hunc quod et sibi beneficio obstrictus et Pompejo carus esset, pacis idoneum sequestrum ratus, cum his mandatis ad Pompejum misit: 'Satis jam malorum reipublicæ <sup>5</sup> bellum inventum: indeque sufficere posse ad providentiam futuri, ne plura nunc etiam

<sup>97</sup> Lege, Cilicum, qui in.—<sup>98</sup> Forte, tribunus plebis.—<sup>99</sup> Forte, præerat.—

<sup>100</sup> Forte, sua usque.—<sup>1</sup> Lege, collisionem.—<sup>2</sup> Lege, cupido.—<sup>3</sup> Forte, ad bellum.—<sup>4</sup> Lege, L. Vibullius.—<sup>5</sup> Lege, bello.

invehantur: decere utrumque pertinacia omissa ab armis abscedere; neque fortunam sæpius experiri, si rempublicam, si seipsos ament: unum illud tractatibus pacis idoneum tempus arripiant, dum scilicet partium status anceps, æquis prope lancibus <sup>6</sup>pandet: ubi præponderare cœpit pars altera, eum qui superior evaserit, æquis conditionibus non staturum: nam quis in prosperitate uti soleat æquitate? et quum de conditionibus pacis ambigèretur, eas a senatu et populo Romano peti oportere. <sup>7</sup>Si enim ex ipsis civilem animum et reipublicæ majestatem pristinam restitutam esse, visum iri. Interim principium pacis esse, si uterque confestim in concione juraverit, se eodem ipso triduo exercitum dimissurum: et hæc ut bona fide agi Pompejus noverit, se priorem omnes copias dimittere paratum: quod cum fecerit uterque, necessario senatus ac populi judicio standum fore.' Hæc cum Vibulo ad <sup>8</sup>Corciicam, ubi eum forte comperat, cum egisset, et Vibulus ad Pompejum ivit: et Cæsar tractatore pacis præmisso, paratus ad bellum e vestigio subsequutus positus ad Oricum castris contra hostem constitit: magnus in exercitu Pompeji inopino Cæsaris adventu tumultus exarserrat, quo compresso, ubi primum animi conquievit, Vibulus adhibitis aliquot ex iis, quos Pompejo caros fidosque cognoverat, de mandatis Cæsaris loqui cœpit: [196] vixque dum incipientem Pompejus interrupit exclamans. 'Et quid,' inquit, 'mibi vel vita vel civitas profutura est, quam beneficio Cæsaris assecutus videar? cujus contrarium videri <sup>9</sup>nequit, nisi bello peracto in Italiam, unde discesserim, sim reversus.' Responsum hoc Cæsari, per eos ipsos qui audierant illud, notum fuit: potuisset mediocris etiam vir fortissime subirasci, indignari, omnem pacis omittere mentionem. Ipse vero non destitit, sed aliud iter pacis ingressus retentare voluit, an quod sæcreto non potuerat palam posset. Erat inter castra ducum amnis unus exiguus <sup>10</sup>Tapsus nomine; ibi milites <sup>11</sup>ereptis inter se quotidiana colloquia serere soliti erant, sine ullo telorum periculo: <sup>12</sup>quum inter partes convenisset colloquendi credo desiderio tantisper iras cohibente: illic Cæsar P. Vatinius ex legatis suis ire jubet, et quæcumque magis extimaret ad pacem motura animos, cum civibus eisdemque hostibus agere, et sæpe alta voce querere,

· 6 *Lege, pendet.*—7 *Forte, Sic enim ipsis civilem.*—8 *Forte, Corcirum, ubi forte eum repererat.*—9 *Forte, nequeat.*—10 *Lege, Apous.*—11 *Forte, crebro.*—12 *Forte, quasi inter partes.*



liceret civibus, quod fugitivis interdum ac prædonibus licuisset, legatos de pace mittere, ne cives inter se funesto Marte concurrerent, et suorum manibus Romanum everterent imperium: multa quoque humilia verba, et quæ, ut dixi, timentis videri possent nisi a Cæsare dicerentur. Paret ille et ad ripam amnis profectus mandata sui ducis exequitur, et ab utraque partium ingenti silentio auditus est; responsumque ab adverso, quod Aulus Varro die proxima ad colloquium veniret: legati autem tuto et venire possent et quæ vellent loqui. Vatinio quoque dies eadem ad reditum præfixa: qui cum venisset, et ille ad eundem<sup>13</sup> rediisset, turba ingens utrinque convenerat, intentis ut videbatur ad pacem animis dum res ad bonum exitum prona esset. Labienus prodiit, et cum Vatinio colloqui cœpit atque contendere, ut qui ingenti odio Cæsarem odisset: [197] tela utrimque missa sermonem dirimere. Vatinium armis milites protexerunt, multi autem vulnerati, nominatim Cornelius Balbus et centuriones militesque alii: hunc effectum inter Pompejanos habuit per Cæsarem tam humiliter pax delata. Labienus vero quasi facinoris compos egregii: ‘Desinite,’ inquit, ‘jam de pace agere: pax enim nisi trunco et oblato nobis capite Cæsaris nunquam erit:’ dictum pessimum et nescio iniqui magis hominis, an amentis. Venerat in Epirum Cæsar, rebus in Italia pro tempore dispositis, propter festinationem quidem fine non expectato, sed relicto ad Brundisium Antonio cum parte exercitus; quam trajecisse nequiverat: ut conquisitis scilicet ac reffectis navibus, ille eam arrepta oportunitate trajiceret, quod cum cupienti non satis expediretur, tanta erat impatientia expectandi: ad evocandos viva voce, quos sæpe nequidquam literis evocasset, tumidum ventis mare ingredi piscatoria cimba solus intempesta nocte non timuit: sed rejectus ad terram fluctu valido, iter temerarium, non metu, sed necessitate destituit: nota est vox ejus ad exterritum nocturno æquore<sup>14</sup> eoque periculo gubernatorem: ‘Quid tu metuis, Cæsarem vehis.’ Consecuto cum omnibus copiis paucis diebus Antonio, et admotis ad hostem castris, indies magis ac magis instabat, nunc aciem explicando, nunc hostes ad prælium irritando, nunc Durachium oppugnando: et perosus moras, et celeritatis avidissimus; cupiensque vehementer, ut quicumque futurus esset belli exitus, statim esset: omnia frustra: nam et Durachium in-

13 Adde, locum.—14 Forte, atque.

expugnabile, et Pompejus immutabilis, ut qui contrario consilio niteretur <sup>15</sup>superans dilatione victoriam, per inopiam rei frumentariae, quæ valde Cæsareum premebat exercitum, neque diutius tolerari posse videbatur: insuper et quod simillimum veri erat, ut virtus animosissimi ducis, tædio atque expectatione senesceret, impetusque lentsceret: [198] hac spe pugnam recusabat, neque \* Romanis partes credere volebat: sic cum illi cunctatio, huic celebritas grata erat, quæ quum sibi pertinaciter negabatur, statuit quod non poterat prælio vincere, obsidione cingere; mirum dictu: <sup>16</sup>xvi passuum fossam circumduxit ac vallum, impositisque castellis ac turribus cum paucioribus obsedit plures, si obsideri rite possint dici, quibus maria patent, <sup>17</sup>casces parent, rerumque omnium copia suppetit, quibusve intra ipsum obsidionis ambitum et mutare castra licitum et vagari. Ibi vero crebræ obsessorum eruptiones, et sæpe erumpentibus funestæ: ut cum Cæsar profecturus, P. Sillam castris præfecisset, et ille audisset cohortem unam ab hostibus urgeri, duarum legionum auxilium tulit laborantibus: quarum accursu in fugam Pompejani <sup>18</sup>et si insequi profugos victoribus licuisset, creditum fuit <sup>19</sup>de illo confici bellam potuisse. Sic nescio an vecordia, an fortuna, penitus inclinata res erat, sed <sup>20</sup>illa suorum impetum continuit eecinitque receptui: cujus consilium a scriptoribus excusatum lego. Aliud est enim legati aliud imperatoris officium. <sup>21</sup>Imperatori rei totius exitum spectat et consilio metitur: at legatus solum imperatoris sui jussum aspicit et mandati finibus se continet. Sillæ castrorum custodia commissa erat a Cæsare: custodisse contentus, et suos periculo liberasse, ulterius progredi noluit; in quo ut vincendi spes, sic perpendi periculum inerat; ne omisso suo, officium sibi ducis arrogaret. Multæ præterea eruptiones aliæ, et ad Durachium et ad castra usque adeo ut uno die sex in locis pugnaretur, quibus in præliis de Cæsarianis viginti duntaxat, Pompejanorum vero duo milia periere, inter quos multi centuriones et insignes viri: iis congressibus insignis virtus apparuit Volcatii <sup>22</sup>Tulli, [199] qui cum tribus cohortibus Pompejanam legionem pertulit repulitque: nec non et quorundam Germanorum, qui munitionibus erumpentes multis hostium cæsis sospites rediere: in castello autem

15 *Lege, sperans.*—16 *xv millia:* sic Cæsar.—17 *Lege, classes.*—18 *Videatur deesse, veri sunt.*—19 *Forte, die.*—20 *Lege, ille.*—21 *Lege, Imperator enim.*—22 *Lege, Tulli.*

quodam quod Pompejus invaserat, tantus fuit imber sagittarum, ut sine vulnere defensorum nullus evaderet, quin et centuriones quatuor oculis capti essent, et tamen sero diurni laboris ac periculi summam <sup>23</sup>imperationis non tam auribus quam oculis subijcere ac representare decrevissent, triginta sagittarum milia numeraverunt. Inter cuncta <sup>24</sup>Cæsi Scævæ centurionis admirabilis virtus fuit, ejus scutum relatum Cæsari perfossum <sup>25</sup>centum viginti foraminibus est inventum: de quo quidem varia est fama. Quidam tradunt Cæsarem viri et de se et de republica ut ajunt ita meriti eximia virtute permotum, qua castellum prope sola servatum esset pecuniariis cum donis ingentibus et magnis honoribus cumulasse, et inter cætera ab <sup>26</sup>occanis ordinibus ad primipilum provexisse: cohortem vero totam duplici stipendio et donis militaribus prosecutam. Apud alios Scæva idem, duce absente, cedentibusque comitibus, contra omnem Pompeji exercitum solus stetit, et clypeo cxx. telorum ictibus transfixo mirisque et incredibilibus rebus gestis occubuit; jacens quoque victoribus terribilis ac stupendus, qui tot eximias pagnas in Gallia Britanniaque fecerat, contra omnes hostes semper invictus, a civibus suis tandem interfectus est. Felix a scriptoribus <sup>27</sup>dictis si pro libertate omnium fecisset, quod pro domino suo fecit. Sic se rebus habentibus, Cæsar nec prosperitate tumidior, nec adversitate contractior, quotidie in aciem <sup>28</sup>reducebat, et pugnae copiam faciebat: [200] sæpe etiam legiones prope castra hostium subibant, ita ut e vallo telis etiam peti possent. Pompejus contra ne obsessus omnino videretur, famæ potius studio quam belli pro castris <sup>29</sup>explicabat: sed ita ut castra novissimi tangerent, utque omnes intra telorum e vallo venientium jactum starent. Nihilominus Cæsar interea quamvis bello intentus; tamen propositi sui memor de pace cogitabat, et totiens frustra tentatam aliis atque aliis viis retentabat: non pro Cæsare cui nil debeo, sed pro veritate loquor: nusquam legi <sup>30</sup>homines, cui cum tam prospere bella succederent, tantum studium <sup>31</sup>tamquam continuum pacis esset. Itaque cum audisset Metellum Scipionem Pompeji socerum in Macedoniam Epiro proximam venisse, Clodium quendam e suis ad illum misit: hic perfamiliaris Scipioni fuerat, et ab

<sup>23</sup> *Lege, imperatori.*—<sup>24</sup> *Lege, Cassii Scævæ.*—<sup>25</sup> *Apud Cæsarem, ducentis triginta.*—<sup>26</sup> *Octavio: sic Cæsar.*—<sup>27</sup> *Lege, dictus.*—<sup>28</sup> *Ex Cæsar. appone, exercitum, et lege, educebat.*—<sup>29</sup> *Adde, exercitum vel suos.*—<sup>30</sup> *Lege, homini.*—<sup>31</sup> *Lege, tanque continuum pacis esse.*

illo commendatus Cæsaris in familiaritatem <sup>32</sup>pervenisset: hanc igitur ut utrique carum cum litteris ac mandatis eo dirigit: summa omnium hæc <sup>33</sup>erant: 'se de pace omnia probasse, nilque ad eum diem profecisse: credere autem se, non Pompeji vitio sed nuntiorum accidisse, quod vel nescierint vel timuerint commissa peragere, atque ad tantam rem idoneum tempus eligere: illum vero, et auctoritate apud generum, et potentia tantâ esse in republica, et propter hoc exercitui non <sup>34</sup>legati sed imperator præsidens, ut his fretus, et quid velit alloqui Pompejum possit, et errantem non modo reprehendere sed quodammodo etiam cogere illum possit, ut <sup>35</sup>æque paci animum adhibeat: id si fecerit rebus eum fessis, et majus in malum pronis quietem, et imperio et Italiæ pacem, et provinciis allaturum, omnesque illam <sup>36</sup>eum acceptam habituros.' Cum his Clodius mandatis ad Scipionem proficiscitur: [201] primum quidem <sup>37</sup>lætus visus auditusque, postmodum a colloquio seclusus, Favonio quodam mali consilii fautore a pacificis Scipionem et mundo utilibus tractatibus revocante: sic infecto negotio Clodius ad Cæsarem est reversus. Quotidie interim congressus et proelia, et utrimque cædes atque insignium virorum casus mirabiles, pacisque consiliis <sup>38</sup>male repudiatus locus iræ atque odio datus erat. Fuit unus dies Cæsari nimis adversus, quo eruptio violentissima ab hostibus facta est, fuitque illo die inter alia aquiliferi illius insignis <sup>39</sup>virtutis ac spectata <sup>40</sup>dies: qui cum lethali vulnere transfixus morti proximam se sentiret, versus ad comites, porrigensque aquilam: quam jam ægre sustentabat: 'Hanc,' ait, 'o commilitones mei vivens multis annis et multa cura servavi, et nunc moriens eandem Cæsari pari fide restituo: vos autem per communis imperatoris amorem oro atque obtestor, cavete dedecus Cæsareis castris insolitum, ne forte hostium in manus veniat tanti ducis signum; sed mihi a Cæsare olim commissa aquila nunc per manus vestras salva ad Cæsarem revertatur:' hæc dicens corruit, <sup>41</sup>centumque alii primæ cohortis suæ cum principe ceciderunt, multaque diversis cæde in locis edita Pompejani erumpunt: vicitque Pompejus illa acie, et Imperator appellatus est. Cumque cedentes non sequeretur, negavit eum Cæsar aut vincere, aut victoria uti scire. Labienus vero in suum olim duce

32 Forte, pervenerat.—33 Lege, erat.—34 Lege, legatus.—35 Lege, æqua.—36 Forte, ei uni.—37 Late vel libenter, ut ait Cæsar.—38 Forte, male repudiatis locus.—39 Lege, virtus.—40 Forte, fides.—41 Centurionesque alij primæ cohortis præter principem, sic Cæsar.

inexpiable odio accensus, a Pompejo captivos sibi dono dari petiit, quod cum impetrasset, productos omnes in medium et contumeliosissimis verbis increpitos, seu <sup>42</sup>incredulitate insitæ deserviens, seu scelere immani fidem transfugio suo quærens, in conspectu omnium interfecit: [202] hoc eventu tantum spei Pompejanis accreverat, ut non de bello amplius sed de victoria cogitarent, et multa varia decreverant, et quasi nil jam incidere posset adversi, famam victoriæ per terrarum orbem nuntiis ac litteris divulgarent.

Cæsar concione advocata milites consolatus est: hortatus 'ne deficerent animis: debere eos unum, et idipsum non nimis grave prædium infaustum multis felicibus compensare, et fortunæ gratiam habere, quod Romam, quod Italiam, quod Hispaniam utramque sine sanguine quasi divinitus recepissent: non posse præsertim in bello prospera omnia provenire: verum tristia lætis temperanda, adversamque fortunam virtutis ope leniendam.' Et hæc quidem ad exercitum. Quosdam vero signiferos quorum culpa clades accepta erat notatos infamia e gradu militiæ suæ movit. Exercitum reliquam tantas pavor et tantus dolor invaserat, tantumque desiderium ignominie abolendæ, ut non expectato <sup>43</sup>superiori imperio ultro quisque pro supplicio gravissimos sibi labores assumeret, omniumque animi arderent incredibili quadam cupiditate pugnandi, visam illam expurgandæ infamiæ unicam extimentes:—Quin et legati et quæ ad consilium vocabantur, oratione imperatoris et pudore tacti, persistendum pugnandumque censerent, et acceptam prælio cladem prælio hostibus refundendam. Solus Cæsar contraria erat in sententia: nam neque <sup>44</sup>victis tam cito in aciem <sup>45</sup>reversuros sat fidebat; et reperandis animis spatio opus esse: neque præterea tam hostem quam frumenti inopiam metuendam eo loci manentibus judicabat. Illico ergo sociorum atque ægrotantium cura congrua suscepta, nocturneque impedimentis omnibus præmissis, Appolloniæ profectus est, [203] quadrimestri obsidione derelicta. Hinc in Thessaliam satis impellentibus commigravit bellum eo Cæsarem prægressum paucis post diebus Pompejus assequitur, statimque in <sup>46</sup>concionem suis pro re bene gesta gratias agit: eos qui cum Scipione venerant, non tam ad bellum quam ad belli præmia hortatur: ipsi autem socero et classicum et prætorium attribuit, <sup>47</sup>om-

42 Forte, *cradulitati*.—43 Lege, *superioris*.—44 Lege, *ciatos*.—45 Lege, *reversuris*.—46 Lege, *concione*.—47 Forte, *omnibus cum*.

neque ut eum et honoris et imperii participem facit; duobus laevis exercitibus conjunctis, nemo erat qui de victoria dubitaret: usque adeo, ut jam omnes de præmiis deque honoribus: denique quod stultitiam omnem supergreditur, de ipsius Caesaris sacerdotio inter se non sine contumelia patricii litigarent: sed aliud illi, Caesarque cogitabat, atque aliud fortuna præparabat. Et Pompejus quidem solis artibus bellum trahere, cunctando victurus, coperat consilium utile; sed suorum impetu discussum et inefficax: milites ad labores nati, otium ferre non poterant: socii patriæ desiderio impatientes erant moræ: principes <sup>48</sup>duas ambitionem in prorogando imperio arguebant. Tot vocibus consiliisque superatus, unus omnibus cessit invitus, et raptanti omnia fortunæ moestus fræna laxavit, decrevitque pugnare. <sup>49</sup>Ad hæc tamen rem trahebat, nam quod quisque <sup>50</sup>volens facit quoad potest differt. Caesar dilationem oderat, nec <sup>51</sup>superabat tamen posse Pompejum ullo ingenio ad pugnandum induci: hac difficultate perplexus utilissimum belli genus elegit, ut motis castris in perpetuo motu esset, neque unquam amplius quam unum diem uno agerent in loco: hoc sibi consilium non una ratio <sup>52</sup>surgebat: noverat exercitum suum fortem duratamque laboribus, Pompejanum <sup>53</sup>verbo molliorem versatum in <sup>54</sup>verbibus, [204] et discursibus insuetum: itaque circumducendo illum posse fatigari: se præterea mutatione locorum quod fragmenta jam in agris essent, victurum <sup>55</sup>urbibus exercitum confidebat: illa autem spe potissimum movebatur, si forsitan se vagante hostis etiam moveretur et sic inter eundem casus aliquis atque occursum exoptatæ pugnae tribueret facultatem. Et his omnibus hoc ultimum evenit, ut sine ampliori discursu pugnae daretur occasio. Dum enim castra moturus ut decreverat, signum dedisset itineris, et jam tentoria vellerentur: ecce jam mota Pompeji castra conspiciant, qui ut diximus victus omnium vocibus suo <sup>56</sup>obico aliena consilia sequebatur, et assumpta ut fit multorum hortatibus fiducia, paulo ante eum diem in consilio dixerat eventurum, ut ante congressum exercitus Caesaris vinceretur; quibusdamque mirantibus, <sup>57</sup>addiderat non se vestium increbulem prima facie rem videri. Dehinc latius ingressus, exposuit, cum equitatu abundarent, circumveniri

48 Forte, ducis.—49 Forte, *Adhuc*.—50 Forte, *nolens*.—51 Forte, *sperabat*.—52 Lege, *suggerebat*.—53 Forte, *cero*.—54 Forte, *urbibus*.—55 Videtur repouendum *commodius*.—56 Forte, *rejectione*, aut *repudiato*, aut simile quid.—57 Lege, *addiderat, non se nescium, incredibilem*.

omnes Cæsaris copias esse perfacile; idque sibi maturo consilio jam provisum: quæ cum pluribus verbis explicuisset: Labienus incepit, et Pompeji sententiam atque potentiam laudibus ad coelum ferens, et Cæsaris imbecillitatem oratione deprimens insolenti: 'Noli,' inquit, 'o Pompei, noli inquam opinari hunc exercitum illum esse qui Galliam Germaniamque perdomuit: omnibus interfai, et quid loquar scio: non est ille, mihi crede: major pars bello perit diuturno: moriuntur in præliis, non nascuntur homines: multi domum rediere, multi in Italia sunt relict, multi proxima autumnali pestilentia, reliquæ his ad Durachium præliis sunt consumptæ. Denique ille veteranus exercitus mille modis evanuit: nomen durat, milites non supersunt: hic autem quem videtis, ex <sup>58</sup>dilecto novo cisalpinæ Galliæ, [205] et pars major ex Transpadanis constat.' His dictis ne quid deesset insanix, juravit se nisi viotorem nunquam e prælio reversurum: cæterosque ad idem iurandum verbis incitavit: nec minus exemplo Pompejus, dictum laudans, iuransque similiter: sic omnes igitur iuraverunt, ut necesse <sup>59</sup>fuit multos esse perjuros: ingenti gaudio tanquam feliciter rebus gestis nec minori spe, e consilio discesserunt, iuramentum tanti ducis de tam magna re <sup>60</sup>velut aram victoriæ tenentes. Digressi autem e consilio, non ita multo post ut diximus in aciem sunt progressi: quos ubi Cæsar tum ipse etiam castra movens advertit in eum locum descendisse, ubi æquo Marte certari posset, substitit; et conversus ad suos: 'Non est,' inquit, 'modo amplius de itinere sed de prælio laborandum: adest ecce nobis occasio quam semper optavimus pugnandi, et finem laboribus imponendi:' hæc dicens instruere acies cœpit, omni cujus erat <sup>61</sup>potissimus militari arte: suosque interim <sup>62</sup>admovere, ne se a multitudine hostium circumveniri sinerent: sive id quod Pompejus in consilio dixerat erupisset, sive id futurum animo, <sup>63</sup>præsagio concepisset: omnibus jubens ne injussu ejus inciperent: de in tempore quid agendum esset signo indicaturum: circumire inde acies, et animos verbis accendere, virtutemque insitam excitare commemoratione erga illos semper optimæ ac beneficiæ <sup>64</sup>voluntates inter alia non omisit, se omnibus modis pacem quæsisisse; et humiliter forte etiam quam deceret. Nominavit, per quos de pace Pompejum aut Scipionem interpellasset, ut publice etiam \*Tampai

58 Lege, dilectu. — 59 Forte, fuerit. — 60 Lege, velut arham. — 61 Lege, petitiuissimæ. — 62 Lege, admonere. — 63 Forte, præsago, aut animi præsagio. — 64 Lege et distingue: voluntatis. Inter alia.

annis ad ripam <sup>65</sup>de eodem nutenque ultro citroque legalis agere voluisset: atque hæc omnia non metu aliquo, sed pietate; [206] ut civili <sup>66</sup>sanguinum parceretur, ex adverso autem quam superbe, quamque impie vel neglectæ petitiones suæ, vel telorum etiam immisione repulsæ, magnam nobilibus animis indignandi materiam præbuisent: his explicitis, obsecrantibusque militibus, pugnae signum dedit. Erat forte in exercitu Crastinus, qui priori tempore honesto gradu sub Cæsare militasset, tunc vero non militiæ sacramento, quo solutus erat, sed jure quodam amicitiae evocatus aderat, vir bellica virtute memorabilis: hic Cæsaris concione intellecta, et signo prælii audito; alacri vultu ac voce: 'Sequimini me,' inquit, 'manipulares olim mei, et imperatori vestro quam debetis operam exhibete: ultimum hoc prælium est: quo peracto ille suam dignitatem, nos nostram recuperabimus libertatem.' Dehinc versus in Cæsarem: 'Faciam,' inquit, 'imperator hodie; unde vel vivo mihi vel mortuo gratias agas:' hæc dicens primum in hostes impetum fecit: eumque dilecti milites circiter centum viginti voluntarie prosecuti sunt. Fuerat ut aliqui tradidere (nec dissimile veri est) <sup>67</sup>quidam utriusque in ipso pugnae principio pius torpor, qui strictos jam gladios contineret: nempe cum germani suos fratres ab adversa acie, parentes filios, et parentes filii viderent: donec Crastinus hic præcipitanti rabie vocem tolleret pilumque torqueret: ita prælium coeptum est. Quod nisi unius furor homines <sup>68</sup>micuisset, poterat fortasse ducibus ipsis patientibus, citra Romani imperii humanique generis excidium, mutua pietate composui: sed proh <sup>69</sup>dolor, inventus est, qui Cæsare ipso differente, properaret, neque ipse tamen tanti mali auctor abiit immunis: infixus in os gladio inter cadavera mox inventus atque recognitus: notatumque, oris vulnere oris impetum punitum ultione justissima. [207] Concursum est in campis Thessaliæ, quos <sup>70</sup>Philippus vocant: illum sibi locum, Romæ invidens fortuna delegerat, ubi ab hostibus invictus Romanas opes manibus Romanis everteret, imperiumque supremum irreparabili clade protereret. De numero copiarum longe aliter narrant auctores: in magnitudine periculi omnes consonant: plena omnia sunt lamentis: et qui minorem numerum dicunt, addunt tamen \* nostri immensum quidam lector possit mente concipere. Annei quidem Flori, qui hanc rem ele-

\* 65 Forte, de mittendis.—66 Forte, sanguini.—67 Forte, partis.—68 Lege, micuisset.—69 Lege, dolor.—70 Lege, Philippicos, aut Philippos.



gentissima brevitate perstrinxit, verba sunt hæc: 'Nullo umquam loco tantum virium populi Romani <sup>71</sup>fortuna vidit ILLIC. et amplius milia bellatorum hic illic, præter auxilia <sup>72</sup>regium et senatus.' Idem: 'Si belli,' inquit, 'duces inspicias, totus senatus in partibus: si exercitus, hinc undecim legiones, inde decem et octo, flos omnis et robur Italici sanguinis: si auxilia sociorum, hinc Gallici Germanique dilectus, inde Dejotarus, Ariobarzanes, Tharcondimotus, <sup>73</sup>Corintus, <sup>74</sup>omni Draciæ, Capadociæ, <sup>75</sup>Ciciliæ, Macedoniæ, Græciæ, Ætholiæ totiusque robur Orientis.' Acies magno utrinque ordine steterant: duces nescio an <sup>76</sup>omni supremi qui umquam arma tractaverint, nec excipio Africanum atque Hannibalem: nam quis horum utriusque seu victorias ne dicam bella dinumeret, seu rerum <sup>77</sup>magnitudine metiatur? mirum tamen dictu, quoniam Pompeji ardor atque impetus, vel ætate vel præsagio quodam ac fortunæ varietate <sup>78</sup>lucesceret: ut qui eum cerneret <sup>79</sup>quid jus potius quam Pompejum crederet: quo mirabilior mihi est ille totiens petitæ pacis contemptus atque illa spes victoriæ: sed et ipse tamen suos, partim magnifica, [208] partim <sup>80</sup>miserabilia ore cohortatus est; descenditque in prælium, mundi partem maximam secum trahens. Fuit autem inopinus ac mirabilis pugnæ finis: nam cum aliquamdiu æquis viribus hinc inde dimicaretur, Pompejus <sup>81</sup>multitudine fisus, ut dictum est, ad circumveniendum Cæsarem equitatum effunderet: ab utroque cornu Cæsar suis equitibus quos intentos in hanc rem fecerat, subito signum dedit, qui dicto citius in effusos facto impetu vere illos effuderunt, et vertere terga coëgerunt. Secuta est equitatum vis ardentissima legionum, adeo conglobata ut quasi una manus omnium videretur: sic omnes simul et <sup>82</sup>ferine cernere et urgere, ut sustineri virtus tam unita non posset: accessit et levis fragor ac strepitus armaturæ, magni denique instar exercitus, Cæsar ipse ubique presens utrumque simul exhibens, et fortissimi militis, et summi ducis officium, et feriens et exhortans: dux ex omnibus illius per omnia discurrentis, atque omnibus occurrentis, voces adnotatæ, memoriæque mandatæ sunt: ferox altera, sed ad vincendum utilis: 'Miles faciem feri:' altera autem pia, licet ad

71 Florus addit, *tantum dignitatis*.—72 *Regum et senatus*: sic Florus.—73 Cæthas est in Floro.—74 *Lege, omnis Thraciæ*.—75 *Lege, Ciliciæ*.—76 *Fortæ, omnium*.—77 *Lege, magnitudinem*.—78 *Forte, senesceret, vel languesceret*.—79 *Forte, quidvis*.—80 *Forte, miserabili oratione*.—81 *Lege, multitudini*.—82 *Forte, ferire cernere*.

jactationem compositam <sup>83</sup>Florens dicat: 'Miles parce jam civibus:' illa enim vincere satagentis, hæc vincentis seu jam victoris et miserantis vox fuit: illa in medio <sup>84</sup>prælio ardore; hæc jam victis et in fugam versis hostibus usus est: illæ etiam piæ voci consensit actus fuit, quod cuilibet suorum uni hostium quam optasset vitam dare permisit: nec minus ille, quod in tanto conflictu: nullus inventus est nisi armatus in acie cecidisse. Pompejus turbatus ac territus suorum ordinibus, tantæ ruinæ molem nec sufferre valens nec attollere; abjecit pondus imperii, seque fugæ tradidit, non tam vivere cupiens, quam metuens mori, [209] ne secum totus exercitus moreretur: quo submoto, <sup>85</sup>ne amplius in acie stetit: documentum ingens, non semper prælium esse victoriam: cum ut apud scriptores constat, nil <sup>86</sup>Pompeji magni quam suorum nocuerit multitudo: non minus tamen arbitror nocuit indigesta varietas, quæ per unum frænari et regi nulla potuit ratione: hæc Thessalianicæ pugnæ finis fuit, ut etiam et Pompeji, ne in suum dedecus paucos vitæ dies <sup>87</sup>egerat, longamque gloriam brevi spatio dehonestaret atque pollueret: sed sic <sup>88</sup>essent res humanæ: nil tam altum quod non <sup>89</sup>posset deprimi, nil tam clarum quod non valeat obscurari. Itaque tempestiva morte nihil melius: sed de hac postea. Nunc revertor ad Cæsarem: parta ut dictum est victoria, cum et Cæsar castra hostium cepisset et Pompejani aliqui in montem castris proximum effugissent, studiose egit cum militibus, ne in prædam intenti tempus labi sinerent, quo major negligeretur occasio, quod cum <sup>90</sup>obtinuissent, montem circumvallare disposuit: hostes monti, quod inaquosus erat, diffidentes, <sup>91</sup>abire: quod Cæsar intelligens trifariam partitus est copias, ut pars in suis, pars in Pompeji castris ad custodiam resideret, pars expeditior secum iret ad hostes prosequendos: quos cum non longo <sup>92</sup>discursu spatio prope esset ut attingeret, illi in montem alium conscenderunt, cujus ad radicem fluvius labeatur. Cæsar illic eos obsedit, ac militibus, quamvis diurno labore fatigatis, et lassitudo requiem, et nox proxima suaderet; persuasit tamen ut quietis immemores novum susciperent laborem, et munitionibus interjectis flumen a monte secernerent, quo nocturna clausis præriperetur aquatio: quod cum factum esset, territi deditionem per nuntios petiere, <sup>93</sup>aliquid senatorii ordi-

<sup>83</sup> Lege, *Florus*.—<sup>84</sup> Lege, *prælii*.—<sup>85</sup> Lege, *nemo*.—<sup>86</sup> Lege, *Pompejo magno*.—<sup>87</sup> Forte, *ageret*.—<sup>88</sup> Forte, *transcunt*.—<sup>89</sup> Lege, *possit*.—<sup>90</sup> Lege, *obtinuisset*.—<sup>91</sup> Lege, *abire*.—<sup>92</sup> Lege, *discursus*.—<sup>93</sup> Forte, *aliquibus*.

sis <sup>94</sup>fugam per noctem clam delapais. [210] Diluculo igitur Cæsar hostes e monte descendere, atque ad terram omnes arma projicere cum jussisset, cupide obtemperatum est; tensisque ad eum palmis affusi et gementes veniam petiere: jussos assurgere nihilque metuere, <sup>95</sup>jussit incolumes, ut non modo in corpore sed neque ulla in re detrimenti aliquid paterentur: vetitis militibus aut quemquam lædere aut illorum quidquam omnino concupiscere: profecto aliquid inter hunc, transfugamque ejus Labienum, interfuisse, <sup>96</sup>facile ac propterea discretio est. Cæsar lassitudini militum compassus, suæ vero negligens quietis, legiones quæ secum fuerant, ad castra quæ <sup>97</sup>vim passuum a tergo aberant, redire præcipit, ut quiescant: <sup>98</sup>eos non quæ in castris remanserant ad se venire imperat, ut laborent; cum quibus eodem ipso die Larissam pervenit, qua jam Pompejus fugiendo transierat: ubi reditum est in castra, facta cæsorum ratione deprehensum est de legionibus atque equitatu Pompeji xv. milia cecidisse: nam externarum gentium et auxiliorum, quæ de toto Oriente convenerant, innumerabilis strages fuit, qui vagi et inermes <sup>99</sup>fuit nullo ordine, ad <sup>100</sup>societatem cædentium sunt oppressi: quo die prospiciens Cæsar adversarios cæsos atque obtritatos campis hoc adverbium traditur dixisse: 'Hæc voluerunt: tantis rebus geatis Gajus Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem.' Eorum vero qui deditione in potestatem 'Cæsar venerunt, numero XXVIII. M. et eo amplius fuisse compertum est: capta quoque signa militaria CLXXX. et <sup>2</sup>LVIII. aquilæ: inter cæsos fuit Crastinus, ut dictum est, ardentissime dimicans, quem Cæsar eo prælio mira virtute rem gessisse, et de se optime meritum prædicavit. [211] Atque ita ut prædixerat vel mortuo gratias egit. Perit et Domitius is, qui ad <sup>3</sup>Confinum captus fuerat ac dimissus: de parte Cæsaris nonnisi ducenti milites sunt amissi; centuriones triginta viri excellentes: mirum dictu Romanis ab utraque parte pugnantibus eam fuisse cædis imparitatem: sed Pompejum sua illa jam vetus fortuna reliquerat. Hoc loco non videtur prætereunda silentio laudatissima illa Cæsaris virtus, modestia, cujus et Plinius Secundus, et Seneca, multique alii meminere: nempe cum inter alia in Pompeji castris scripta invenisset epistolarum ad Pompejum

<sup>94</sup> *Lege, fuga.*—<sup>95</sup> *Forte, dimisit.*—<sup>96</sup> *Credo alludere ad captivos a Labieno necatos: sed videntur corrupta: forte, facilis propterea.*—<sup>97</sup> *Lege, vi. milia.*—<sup>98</sup> *Lege, eas vero, quæ.*—<sup>99</sup> *Forte, fugerunt.*—<sup>100</sup> *Lege, societatem.*—<sup>1</sup> *Forte, Cæsar.*—<sup>2</sup> *Lege, VIII.*—<sup>3</sup> *Lege, Confinium.*

a principibus directarum, ex quibus elici posset, quid contra se quilibet sensisset, quod ad rationem nondum finiti belli prodèsse potuisse non est dubium, nec epistolas legi, nec aperiri scriuis passus, bona fide sicut erant obsignata et intacta combussit: et raro licet ac modice solitus subirasci, satius duxit iræ, ne ad se accedere posset, occurrere, et opponere illi ignorantiam offensarum, quam præsentem rationem moderari: mirum genus clementiæ, et omnibus <sup>4</sup>victoribus recto sub iudice præferendum: penitusque ab Alexandri Macedonis consilio diversum, qui non solum ultro oblatus hostium epistolas non combussit, sed quod certissimi sunt auctores, suorum litteras callide perquisivit, cognito eorum de se iudicio supplicium meditatus: quamquam quid Alexandrum domino, omnium fere hominum consilia hac de re paria et Alexandria potius quam Cæsarea esse quis dubitet? Profecto ut in multis in hoc quoque unicus Cæsar est: sed Pompeji fugam prosequor.

Pulsus ergo Pompejus, per Thessalicas sylvas uno equo, per Ægeum pelagus una navi fugiebat. Romani imperii pudor ingens, quod ille nutu rexerat: sed sic est, res hominum non stant: et quo <sup>5</sup>minor est altitudo; [212] eo gravior ruina: sic Lesbos insulam adiit, ubi sua amantissima conjux erat: receptoque carissimo pignore illic deposito, a tergo sibi metuens mox discessit: donec quibusdam suorum <sup>6</sup>assecutus, in infami seu insula Cilicum, seu scopulo deliberabundus substitit, an in Africam, an in Ægyptum, an in Parthiam navigaret. Et cum pronus esset in Parthias, rursus consiliis suorum victus in Ægyptum flexit: quodque in consiliis crebrum est, illa sententia superavit, qua deterior nulla erat: nempe cum ab eo rege <sup>7</sup>qui tutor a senatu datus regnum summa fide servaverat, et paterna pietate restituerat, et paterni jure hospitii et sui in illum meriti, auxilium petiturus infaustam puppim ad littus <sup>8</sup>Ægyptum appulisset; cognito tanti viri solitario adventu rex impubes Ptolomæus, ex illius habitu fortunam conjectans, et subita re turbatus; dum tumultuario consilio quid agendum esset quæreret, consultore, siquis fuit honestior, spadonum vilissimorum hominum sententia, superato; seu metu Romanorum ut se excusantes post dicebant, seu sola perfidia ac contemptu ejus, fidem spernere et captare gratiam victoris, ac for-

<sup>4</sup> Lege, victoris. — <sup>5</sup> Lege, major. — <sup>6</sup> Lege, assecutus. — <sup>7</sup> Forte, cui. — <sup>8</sup> Lege, Ægyptum.

tunc obsequi definitum est: missique carnifices, qui e navi in <sup>9</sup>staphan sub prætextu procellosi littoris cum paucis exceptam, ut ad regem duceretur, interficerent. O fortuna hominum, et rerum exitus prosperarum: sub filii atque uxoris et amicorum oculis crudeliter interfectus est gladio Achillæ sævissimi hominis atque Septimii viri immanissimi, olim sui, tunc regii militis, sui autem desertoris: pudor inexpugnabilis: Romanum civem, ad Romanum principem trucidandum, sic Ægyptii et obscæni regis imperio paruisse. O quanto erat honestior casus! nisi Romana manus intervenisset: sed hanc malorum seriem fortuna texuerat, necubi civilis deesset insania: [213] si ad Indos pergeret Romano reor gladio pereundum erat: corpus ejus in undas abjectum caput reservatum pio victori munus impium, donum donatario indignum: sed donante dignissimum: navis in qua uxor erat et filiis fuga evasit, aliquot aliæ captæ, crudeliterque habitæ: captus et Lentulus ac perductus ad regem; et in custodia enecatus: his Pompeji quidem sed non belli civili exitus fuit.

Cæsar vero post victoriam Pompeji vestigiis insistens, quod paucitas fugam clandestinam faciebat, incertis indicis in Asia perrexit: ut illud nullo modo siluerim, quod dum præmissis legionibus ipse per Hellespontum victor nulliusque jam metuens, unico parvoque navigio trajiceret, et forte L. Cassium partis adversæ ducem cum decem magnis navibus obvium habuisset: ubi nemo alius non timuisset, iste ultro accessit, hortatusque ad deditionem, atque obedientem et ad se suppliciter venientem cum tota classe suscepit. Tantum Cæsaris nomen erat, ut ubique potens, ubique comitatus et magnis circumvallatus <sup>10</sup>exercitus crederetur. Supplice ergo suscepto, suum iter egit, atque Ilion suæ <sup>11</sup>urbis originem invisit, ut quidam prodidere: ibi audiens apud Ciprum insulam visum esse Pompejum, cogitansque id quod erat, in Ægyptum ire, quod et familiaritas regis et regni oportunitas suggerebat: cum paucis et <sup>12</sup>Hodiis navibus, pauloque amplius <sup>13</sup>quod inde peditum, et non nisi DCCC. equitibus insecutus, eo quod cæteri fere omnes, et vulneribus et morbis et lassitudine tenerentur, Alexandriam venit: fixus, et gestarum rerum, et nominis sui famam magni instar exercitus sibi fore, ut ubique cum paucis etiam tutus esset: quæ pene

<sup>9</sup> *Loce, couchant.*—<sup>10</sup> *Loce, exercitibus.*—<sup>11</sup> *Loce, urbem originis.*—<sup>12</sup> *Loce Rhodis.*—<sup>13</sup> *Loce, quam III. mil.*

eum spes fefellit. <sup>14</sup>Pridem quidem adventu de Pompeji morte certior factus, [214] aliquantisper hæsit in littore: <sup>15</sup>dum interea missum sibi a rege per Theodotum præceptorem suum qui cum Photino ejus cædis hortator fuerat, Pompeji caput atque annulus offertur, ingemuit Cæsar et lacrymas fudit, tanti viri et tanta sibi olim familiaritate conjuncti <sup>16</sup>casus miseratus: simul illud intelligens cæde illa non sibi regem gratificari voluisse, sed fortunæ, in se idem si aors tulisset ausurum. Dehinc in terram egressus, et ingressus Alexandriam, exceptus est tumultu et clamore militum gravi, quos illi urbi rex præsidii gratia dimiserat, querentium <sup>17</sup>primi Romanis <sup>18</sup>fastibus regiam majestatem: quo compresso, quotidie motus alii atque alii oriebantur, <sup>19</sup>quo ex ordine prosequi, otiosi sit: quibus Cæsar in sua opinione firmatus, non sibi Pompejum periisse, sed regi; ad se statim legiones quas ex Pompejanis militibus conscripserat evocavit: mille interea tumultus et insultus, vixque aliud tempus periculosius egit Cæsar: nusquam magis illi necessaria virtus fuit, <sup>20</sup>sine qua eum et gestarum rerum memoriæ non juvisset. Achilles regius præfectus hausto Pompeji sanguine <sup>21</sup>eburus, jam Cæsaris sanguinem sitiebat: et collecto exercitu xx. armatorum, <sup>22</sup>victori quoque moliebatur insidias: a quo jussus exercitum dimittere, non modo non paruit, sed palam rebellis aciem pugnaturus instruxit: in quo quidem prælio, cum classis regia, quæ tunc casu in terram subducta <sup>23</sup>exureretur, flamma proximis tectis illapsa, illam Philadelphi bibliothecam famosissimam <sup>24</sup>assumpserit: in qua erant librorum milia, alibi quadraginta, alibi quadringenta reperio, et est plane similis syllabarum sonus numerus longe dissimilis. [215] Ita ignis adhuc ambiguo bellorum exitu de libris immeritis triumphavit, non <sup>25</sup>modice studiosæ posteritatis incommodum, tot nobilium ingeniorum monumenta uno incendio conflasse. Multa ibi præterea nunc terrestria nunc navalia fuere certamina, et civile bellum <sup>26</sup>Egyptum sibi absente altera parte, suscepit: cujus ducem ipsa peremerat: horum certaminum in uno cum angusti essent <sup>27</sup>additus unius classis ad alteram aliquamdiu dilata res est, unaquaque partium alterius transitum expectante: quod scilicet ejus quæ primum transiret deterior conditio, quod

14 Forte, *Primo*.—15 Lege, *cum*.—16 Lege, *casum*.—17 Lege, *premi*.—18 Lege, *fascibus*.—19 Forte, *quos*.—20 Forte, *sine qua cum gestarum rerum memoria non juvisset*.—21 Lege, *ebrius*.—22 Adde, *miliū*.—23 Adde, *erat*.—24 Forte, *consumsit*.—25 Lege, *modicum*.—26 Lege, *Egyptus*.—27 Lege, *aditum*.

explicari ex incommodo inter angustias non <sup>29</sup>posse, omnia expeditior pars altera videretur. Erat classis Rhodiæ præfectus <sup>30</sup>Henfravor, et disciplina rei bellicæ et virtute animi Romano similior quam Græco, hic dilationem videns, et causam dilationis intelligens, sic Cæsarem alloquitur: 'Sentire mihi videor consilium tuum, Cæsar: dubitas ne si hæc vada primi ingredimur ante cogamur in proelium, quam reliqui sequi possint, atque ita iniquo Marte pugnemus: sed mihi curam, Cæsar, linque: non te fallam, ego hostium impetum sustinebo dum comites consequantur, hos Ægyptios contra nos ex æquo stare, et hæc gloriari posse, doleo graviter et indignor.' Delectatus Cæsar viri animo, laudavit hortatusque est. Cum vero rumores nondum Romæ noti in exercitu hostium crebrescerent, e Syria atque Cilicia adventare Cæsaris legiones: sollicitiores solito Ægyptii instructa classe commentibus insidiabantur: quod audiens Cæsar, eo classem dirigit: in qua Rhodius Euphranor ut promiserat primus pugnam iniit, semper vincere solitus: sed fortuna eum quod de multis facit in fine reliquerat, quamvis et tunc etiam vicit, nam et obviam <sup>31</sup>navium fregit et demersit. Et dum animosius aliam perurget, nullo opem ferente, seu quod virtuti ejus adeo <sup>32</sup>viderent, [216] ut crederent auxilio non egere, seu quod potius reor, metu illos detinente, vincendo atque insequendo deperiit <sup>33</sup>unius, et bene gestæ rei laudem adeptus est mortem. Erat apud Cæsarem Ptolomæus, quod <sup>34</sup>pleris natura evenit, ætate puer, calliditate senex ac nequitia, erat autem forte sperans gratiam Cæsaris Pompeji morte promeruisse: huic bellum eo tempore cum Cleopatra sorore erat et conjuge, quam quidam in carcere tunc fuisse confirmant: sed ubicunque esset, constat eam ad Cæsarem penetrasse, seque ad ipsius genua projecisse, orantem ut ei partem regni restituere juberet, ut communis testamento patris cautum appareret, et petitio justa erat, et insignis forma <sup>35</sup>Audito ejus imperio et Cleopatram simul timentes et Cæsarem, nec jam moræ locum esse extimantes, ad apertam <sup>36</sup>viri conversi, nocte proxima illum intra regiam obsederunt. Fuit tunc maxime virtute opus eximia, quæ tot hostium tota nocte cum paucis impetum tolleraret, incendioque propelleret vicinarum sedium:

<sup>29</sup> Lege, posset.—<sup>30</sup> Lege, Euphranor.—<sup>31</sup> Lege, navim.—<sup>32</sup> Lege, fide-  
rent.—<sup>33</sup> Lege, unus.—<sup>34</sup> Forte, plerisque.—<sup>35</sup> Aliquid deest.—<sup>36</sup> Forte,  
vim.

fama est timuisse hostes, ne una cum Cæsare inter tenebras opprimerent suum regem, quem salvum cupiebant, ut <sup>36</sup>qua potestate pueri ad scelus abutebantur, sicut nonnulli nostra faciunt ætate; eamque salutis causam extitisse: ipse autem se in urbe parum tutum sentiens, improvisus Pharon pene insulam occupavit, ut loco saltem tutior aliquantulum quiesceret, quodque, otii ubi aliud adesset, inter bella cupidissime <sup>37</sup>facturabat lectioni ac scripturæ operam daret: neque tamen diuturna respirandi contigit facultas. Inimici enim potentiam Cæsaris quasi fulmen horrebant: et quod multis accidit, periculum metuentes, periculum maturabant: semper ergo consilia, semper arma, semper insidias agitabant. [217] Iuterim vero, credo <sup>38</sup>ego hostium suggestu legati Alexandrini ad Cæsarem venerunt regem suum reposcentes: quibus ille facilem <sup>39</sup>præbuit. Cum vero dimittere eum vellet, ille versutissimus ac fallacissimus puer, et suorum similis, fictis cum lacrymis Cæsarem precabatur ne id faceret: neque enim regnum sibi esse Cæsareo carius aspectu. Quod Cæsar audiens, inhibitis lacrymis solatus est puerum. 'Et si hunc,' inquit, 'quem prætendis, animum habes, cito ad me reverti et mecum esse poteris: nunc vade et tuorum desiderio satis fac: teque hortor et admoneo ut amicitiam Romanam plus quam arma experiri velis:' sic <sup>40</sup>ad munitum dimisit. Ille velut ferox belua vinculis emissus, totis mox regni viribus contra Cæsarem conspiravit: ut satis ostenderet, se primum præ gaudio lacrymatum: pene læti hoc eventu erant Cæsaris amici, tantam sibi facilitatem ac clementiam esse damnosam, quod tam cito regem, quem in potestate haberet petentibus remisisset, ut <sup>41</sup>superbia bonitas probati ducis puerili versutia <sup>42</sup>placeretur: quasi vero hoc Cæsaris bonitate sola, non <sup>43</sup>alitiore consilio gestum esset, ut et rex præsens inciperet suis esse contemptui: multa enim desiderantur absentia et præsentia contemnuntur: et Alexandrii cognito nimis <sup>44</sup>regni adventu accrevisse, nihilque digressu ejus decrevisse Romanis, jure consternarentur: nil enim magis animos populorum dejicit quam subjecta oculis sui superioris inertia. Cæterum contra hunc motum Cæsar solita virtute consurgens, cum eruptione hostium repentina, ad classem suam transiturus in naviculam con-

<sup>36</sup> Lege, qui.—<sup>37</sup> Forte, *factitabat*.—<sup>38</sup> Puto, *Ptolamæi*.—<sup>39</sup> Adde, *et*.—<sup>40</sup> Lege, *admonitum*.—<sup>41</sup> Adde, *nimia*.—<sup>42</sup> Forte, *eluderetur*.—<sup>43</sup> Lege, *& tiori*.—<sup>44</sup> Lege, *regis*.



ascendisset; utque in tali periculo fieri solet multorum aggestu aut impulsu, [218] aut alveo obruta demersus in pelagus, per ducentos passus enavit ad propinquam navim. Sunt qui paludamento in fluctibus dimisso, enatasse illum dicant: idque seu fortuito seu consulto, ut hostes in illud sagittis ac lapidibus intentos faceret. Sunt qui paludamentum mordicus tenens, ne hanc quidem gloriandi materiam hostibus reliquisset <sup>45</sup>confirmasset: hæc vulgarior et certioribus testibus suffulta sententia est: nam de eo nulla dubitans, illum sinistra manu <sup>46</sup>enavisse, ne libellos, quos ea gestabat; maris aqua perfunderet. Mox exceptus a suis nil moratus, sed <sup>47</sup>familiaribus illa sua celeritate ac felicitate versus in hostes, incredibile, quam subito classem regiam oppressit <sup>48</sup>accepit. Perit hoc congressu Theodotus totius mali artifex commenti, omnesque simul Pompeji interfectores interfecti. Photinus et Ganimedes evasisse videbantur, sed in fuga ipsi etiam misera morte deleti sunt: nec minus <sup>49</sup>intra bellum erat. Alexandrinorum castra celso loco posita expugnari sine magno militum periculo non poterant. Sollicitus hac de re Cæsar, advertit summum castrorum locum vacuum derelictum, eo quod suapte natura tutus videretur, omnesque vel pugnae vel spectaculi voluptate ad infima descendisse: ire illo aliquot cohortes jubet et occulto ambitu pervenire, præfecto his Cypheleno forti viro et bellandi gnaro: quod cum factum esset locus pene <sup>50</sup>nullus defensoribus, <sup>51</sup>ex his ipsis territis, repente corripitur; et clamore sublato, et qui infra erant solito acrius pugnantibus, totis castris sine <sup>52</sup>deletu exitus fuga fit, et hinc quoque aliis super alios ruentibus, strages ingens XX. M. hostium hoc prælio cæsa sunt: XII. M. dedita, cum LXX. longis navibus: v<sup>o</sup> ex victoribus periire. Rex ipse castris effugiens in scapham conjectus, [219] et urgentibus qui evadere simul festinabant in mare dejectus; non ad suos ut Cæsar, sed ad pisces et ad fundum abiit: atque impulsam fluctibus cadaver inventum in ripa, et loricae aureae indicio cognitum: sic puerilis fraus in ipso flore nequitiae extincta. Sic et aliud agens Cæsar, generi ultor effectus, et illius magni viri manibus nocentissimorum hominum sanguine parentatum est.

Posthæc Alexandriam victor Cæsar ingreditur, tanta omnium

<sup>45</sup> *Lege, confirmet.*—<sup>46</sup> *Deest, elata.*—<sup>47</sup> *Forte, familiari.*—<sup>48</sup> *Lege, ac cepit.*—<sup>49</sup> *Lege, in terra.*—<sup>50</sup> *Forte, nuda.*—<sup>51</sup> *Lege, et his ipsis.*—<sup>52</sup> *Forte, deleta.*

civium reverentia, tanto honore, quasi non ad domandos sed ad liberandos advenisset: sic <sup>53</sup>ab incitis armis, et id genus ventis iudati, qua placare iratos dominos, precarique veniam solebant; et ferentes sacra, quasi Deo cuiuspiam obviam egressi, seque et sua urbemque ipsam ei supplices dedidere: tanto insuper <sup>54</sup>gaudio, ducem suum e tot insidiis tantisque periculis cum salute et gloria evasisse cernentium, ut undique cumulatam dies ille præstantissime imperatori fructum virtutis attulisse videretur: tum de regno disposuit: veritusque illud in provinciæ formam <sup>55</sup>redigisse, ne quando forte propter opulentiam regionis præses animosior, et missus novandarum rerum materiam inveniret, Cleopatras, cujus blanda consuetudine tenebatur, et cui jure etiam debebatur, <sup>56</sup>necdum et minori ejus fratri sceptrum dedit, quam major male monitus ejus audierat: minorem filiam Arsinoë regno eduxit, ne forte rebus adhuc teneris, prætextu illius puellæ, quod aliquandiu fecerat Ganimides, novi motus per alium orirentur: aliquot ibi <sup>57</sup>præterea liquit, idque alto consilio, ut quod statueret firmum esset, quod nec antiquitas <sup>58</sup>puris, nec civium amor Cæsarem amantibus præstare poterat: et gloriosum esset nomini Romanorum, reges ab eis <sup>59</sup>fit eorumque præ teneri, si in fide mansissent; alioquin posse si rebellassent eisdem ipsis [220] quæ ad eorum custodiam data erant auxiliis contineri. Et gestorum per Cæsarem in Ægypto hæc ni fallor summa est.

Ex Ægypto Cæsar in Syriam venit ad laborem natus nec <sup>60</sup>Cæsare sciens nec quiescere: euntem nuntii ex Italia assequuntur, litteræque Roma redditæ: omnium sententia una erat, multa et in urbe et in <sup>61</sup>Italiam perperam agi; quod pene <sup>62</sup>necessarie absentibus consiliis ac senatu; <sup>63</sup>multa populo per tribunos militum contentiose, multa in exercitu ambiciose atque ignave per tribunos militum nonnullos ac præfectos legionum, contraque disciplinam militiæ et majoribus institutam: ex quibus unum omnes concludebant, necessarium ejus reditum, necessariamque præsentiam: quibus rebus etsi merito moneretur, primum tamen arbitrabatur, eas terras, ubi tunc erat, ordinare, ut tranquillæ et imperio obsequentes dimitteret, ne diversos actus inculcando, neutrum consummaret. Id vero <sup>64</sup>ne

53 Forte, *abjectis*.—54 Adde, *suorum*.—55 Lege, *redigere*.—56 Forte, *nec non*.—57 Deest, *legiones*.—58 Lege, *pueris*.—59 Forte, *constitui, eorumque præsidium præberi*.—60 Forte, *cedere*.—61 Lege, *Italia*.—62 Lege, *necessarium erat*.—63 Lege, *multa a populo*.—64 Videtur delendum, *ne*.

in Syria Ciliciæque et Asia minore celerissime peracturum confidebat, quod nulla ibi belli materia appareret: in Bithinia autem et Ponto pusculam negotii superesse, Pharnace rege adhuc regiones illas obtinente. Jussis ergo urbanis atque Italis rebus usque ad ipsius adventum conquiescere: ipse cæpto festinus itinere Pharnacem petit: appropinquanti Dejotarus <sup>65</sup>Galatiæ tetrarcha, licet tunc de illa litigans; rex autem minoris Armeniæ a senatu constitutus; deposito omni ornatu regio, et non solum privati, sed rei supplicis-que habita obviam venit: et cum audientium meruisset: 'Ego,' inquit, 'o Cæsar non inficior me Pompeio fuisse: si erravi, teque offendi; veniam peto: eram Cæsar et fui semper atque ero fidelis populo Romano: <sup>66</sup>ero in his terris, [221] quæ nullis tuis præcidiis tenebantur, neque de Romanis dissensionibus cognoscere meum erat: quid agerem, nisi quod a juventute didiceram, obedire <sup>67</sup>parentibus.' Ad hæc Cæsar: 'Multa in te et magna beneficia mea, quibus olim consul <sup>68</sup>teque tuum regnum honestavi, <sup>69</sup>quidam minime tibi excidisse debuerant: excusatio autem erroris penitus nulla est tam prudenti tamque industrio viro: nosse enim poterat et debebas <sup>70</sup>qui urbem Romam atque Italiam teneret: ubi ille esset, ibi senatum Populumque Romanum, ibi demum esse rempublicam: contra autem quis Lentulum et Marcellum consules haberet, quidve inter tam dissimilia interesset ignorare non poterat. Ego tamen hanc culpam prioribus beneficiis atque obsequiis tuis, et hospitio quod tibi est mecum, et amicitiae antiquæ, et dignitati tuæ atque ætati volens dono: insuper et multorum precibus hospitem amicorumque tuorum, qui pro te sæpius me rogarunt: de litigio autem tetrarchiæ in tempore, quod justum videbitur, diffiniam: te interea confidenter mecum agere, et regio habitu uti volo.' His diebus legionem unam regis e subditis suis Romano more instructam, et quotcumque haberet equites secum ad bellum Ponticum mitti imperat. Cumque Dejotarus in omnibus paruisset, et ad ejus regiam Cæsar more hospitii divertisset, <sup>71</sup>culterque summa diligentia fuisset, inventus est, qui Dejotarum coram Cæsare accusaret, insidias illum sibi nocturnas tetendisse: extat elegantissima Ciceronis regem defendentis oratio. Cæsari Ponticos fines ingresso legatio Pharnacis regis obviam venit: 'orat ut pacatus ejus adventus sit, regem enim prompto animo suis imperiis paritutum: neque indig-

<sup>65</sup> Lege, *Galatia*.—<sup>66</sup> Lege, *eram*.—<sup>67</sup> Forte, *imperantibus*.—<sup>68</sup> Lege, *te tuumque*.—<sup>69</sup> Adde, *qua*.—<sup>70</sup> Lege *quis*.—<sup>71</sup> Lege, *culterque*.

nam se his gratia, qui nunquam Pompejo Caesarique hostibus fuisset, quem fautor hostium Deiotharus invenisset.' Posthæc illi coronam auream a suo rege transmissam obtulere. Erat Cæsari natura, [222] tum rerum tum verborum, <sup>72</sup>tonantibus multa atque mansuetudo, et legatos ad se missos mitissime alloqui; et si uspiam errassent leviter admonere, mos illi perpetuus. Itaque legatis auditis: 'Ego,' inquit, 'Pharnaci non infensus, sed propitius advenio, modo quod verbis pollicetur rebus impleat.' atque his dictis læta fronte duo verba superaddidit, quæ mihi ex ipso magnanimitatis gremio deprompta videantur. 'Videte autem,' inquit, 'ne aut mihi Deiotharum ut indignum venia quod contra me steterit, aut regem vestrum adversus me non stetiisse, <sup>73</sup>seu magnum aliquod beneficium opponatis: nam neque Deiotharus tantam injuriam, neque rex vester tantum beneficium mihi intulit, quantum vos putatis: ille quidem præstitit, <sup>74</sup>et offensas meas ut <sup>75</sup>agnoscere possem supplicanti, quo mihi nihil est gratius, nihil quod cupidius faciam; et publicas libere ulcisci valeam, quod fortasse sic non possem, si in me fuisset obsequiosus, privata gratia publicis commedis ut solita est obstante: hic autem vester non tam mihi consuluit, cui cœlitus de omnibus decreta victoria erat, quam mihi, ne cum aliis vinceretur. Quisquis enim contra me venit, haud dubie victus abiit: hinc ei igitur quas remittam privatas offensiones nullas habeo, qui, ut dicitis, nil egit adversus me, publicas remitto; illas tamen, quæ irreparabiles sunt, ut cædes ac vulnera et ludibria civium Romanorum: <sup>76</sup>prædes et ablata restituere quæ potest Romanis pariter sociisque: publicanorum familias, quas per vim tenet, emittere ad libertatem: super omnia Ponto excedere statim jubeo: si paruerit, tum demum munera ab eo mihi transmissa recipiam: alioquin spes concordiae nulla est.' Hoc responsum cum legati retulissent, Pharnaces nihil verbo quidem, animo autem omnia recusavit: sperans Cæsaris discessum non posse differri, <sup>77</sup>qui jam publice notum esset multis et magnis ex causis redire in Italiam oportere: [223] itaque tergiversari, <sup>78</sup>simulari impedimenta, <sup>79</sup>occupantes fingere, morasnectere, dilationes et nova pacta aucupari: Cæsar fraudem, nec difficile erat, intelligens; naturaliter insitæ celeritati, qua sæpe parvo temporis in spatio multa et magna

<sup>72</sup> Lege, comitas.—<sup>73</sup> Forte, ceu.—<sup>74</sup> Lege, ut, et dele sequens ut.—

<sup>75</sup> Lege, agnoscere.—<sup>76</sup> Lege, prædas.—<sup>77</sup> Lege, quem jam.—<sup>78</sup> Lege, simulare.—<sup>79</sup> Lege, occupationes.

consecerat, <sup>80</sup>consilii calcar adjecit; et properans quæ in Ponto agenda essent expedire, quo maturius ad Italiam navigaret. Venit igitur improvisus atque inexpectatus <sup>81</sup>Telam Ponti opidum: venit autem quasi fulmen veniens feriensque simul atque abiens; sic ut animum ab alio internosci nequeat. Rex subita re perculsus, cum in aciem venisset, magno prælio victus est. Tum compositis Ponti rebus, et rege ad ea quæ se facturum sponte promiserat vi coacto; e Ponto totaque Asia discessit. Et hæc omnia raptim adeo gesta sunt, ut de hoc bello Cæsar ipse diceret tria hæc verba duntaxat: 'Veni, vidi, vici:' quasi victoriam indicans non laborem. Alii dicunt dixisse eum: 'Veni et ante hostem quam viderem vici.' Et hæc quidem duo bella, Ægyptium et Ponticum, quanquam non cum civibus gesta, civilibus tamen bellis inserta sunt. Nunc ad vere, atque undique civile bellum redeat stylus.

Digressus Cæsar ex Asia, ardentissimi spiritus imperator, hyeme media et adversis tempestatibus absque ulla intermissione navigans, ad XIII. Kalendas Januarii <sup>82</sup>Lilillam attigit: et quamvis ut dixi Romani evocatus, et Romæ necessarius, omnia tamen posthabenda imminenti bello censuit: quoniam fama erat Pompejanas partes in Africa maximis incrementis assurgere: unius ducis in locum duo successerant, Cato et Scipio, et civili potentie in Africa coactæ, externæ quoque vires Juba regis <sup>83</sup>successerant, et ingentem undique, quasi de industria, [224] rerum molem fortuna collegerat, quo victoriam Cæsaris efficere clariorem, et reges cum civibus miscerentur. Eo ergo cum venisset, tentoria fixit in littore, ita ut pene undis abluerentur, ne quis dubitaret, eum nihil aliud quam transitum cogitare, essentque sui omnes horis omnibus parati: et quamvis adversantibus undis ac fluctibus, remiges tamen in puppibus detinebat, ne more suo per licentiam vagarentur, sed dicto obandientes, nec querendi usquam essent. Crescebat ergo indies fama hostilium Æopiarum: equitatus infinitus esse dicebatur, <sup>84</sup>et regionis quatuor, Scipionis autem, illi enim Cato cesserat, X. legiones, adhuc levis armaturæ vis immensa: classis non una, sed plurimæ ac diversæ: quibus munitis nihil Cæsar movebatur, sed ad occurrendum hostibus ingenti fiducia aspirabat: quod cum paucis tantum advenerat, non sine animi labore augmentum sui exercitus expectabat: qui diffusis

80 Lege, *e mallo*.—81 Lege, *Zelum*.—82 Forte, *Lilbaum*.—83 Lege, *accesserant*.—84 Forte, *regis*.

hæc illac edictis cottidie augebatur: neque illud inter prætereunda posuerim: Fama quidem et opinio vetus invaluerat, non illa quidem casu fortuito, sed magnis ex causis originem habens; <sup>85</sup>infictum in Africa Scipionum nomen, quod eo spectabat, ut vulgari errore victoriam Scipionis futuram vaticinarentur: id ubi Cæsar sensit: 'Et mihi alter,' inquit, 'erit Scipio:' protinus unum de gente Cornelia <sup>86</sup>ab inimicissimum hominem, qui propter morum contemptum vulgo Salvition dicebatur, habere in castris secum procurat, habuitque: postquam vero sex integras legiones, <sup>87</sup>nonque equitum advenisse cognovit, sufficere ratus has copias navibus imposuit. Et iis præmissis, ipse quoque quanquam sacris adversa <sup>88</sup>protenderentur, et litanti hostia diffugisset, quod diri ominis apud illos erat, contempsit alto animo, vel ob hoc ipsum victoria dignus, [225] licet suis hæc irreligiosa fiducia videretur: solvitque a littore Siculo, digrediensque Prætori, qui tunc Siciliam obtinebat, quid fieri velit imperat, atque ita classem sequitur VI. Kalendas Januarii: ut appareat, non nisi pauculum tempus, idque hybernium, totamque dilationem non nisi, dierum octo fuisse, quæ sibi anno longior non dubitari visa erat. Postquam in Africam ventum est, ut superstitionum opinio, numque vulgare, sic et <sup>89</sup>contemptor inanum apparuit: siquidem in descensu navis accidit, ut casu quodam ad terram <sup>90</sup>liberetur, et reliquis omnibus territis, ipse adversus auguria <sup>91</sup>tantummodo, sed adversus omne periculum imperterritus et invictus, omen ventit ad melius, renovans illud antiquum Scipionis Africani; et terram protentis ulnis amplexus; 'Teneo te,' inquit, 'Africa.' <sup>92</sup>Sane Adrumetum pervenisset, atque ibi castra haberet; etsi animi omnium solito etiam ardentiores essent; indignantes quod post Pompejum et belli duces superessent: <sup>93</sup>Plautus tamen Cæsaris legatus, qui sui ducis infatigabilem mansuetudinem cognoscebat; seu pacis amore, seu belli odio inductus, Cæsarem adit, 'Et vellesne' inquit, 'imperator, ut cum Considio qui nunc opidum hæc custodit <sup>94</sup>olim amicus mihi Romæ fuit, aliquid de pace agerem, si quis apud eum antequam cladium plus accidat, sanioribus consiliis locus esset.' Non negante Cæsare captivum quendam cum litteris in opidum mittit; qui cum Considium convenisset, litterasque porri-

85 Lege, *invictum*.—86 Lege, *abjectissimum*.—87 Forte, *ac 11. milia*.—88 Lege, *portenderentur*.—89 Lege, *contemptor inanum*.—90 Lege, *liberetur*.—91 Forte, *non modo*.—92 Lege, *Sane Adrumetum cum pervenisset*.—93 Lege, *Plancus*.—94 Adde, *et*.

geret: Considius literis <sup>95</sup>non acceptis interrogavit: 'Et unde,' ait; 'has mihi tu litteras?' Respondit nuntius; et fati sui nescius, 'a Cæsare' inquit: hic Considius exclamavit, 'atque unus est' inquit: 'hoc tempore imperator. Populi Romani Scipio: [226] quid mihi cum Cæsare?' et hæc dicens captivum sub oculis jugulari imperat; litterasque ipsas signo integro intactas ad Scipionem mittit. Responso diem noctemque ne quicquam expectato, Cæsar quod et opidum natura atque arte prævalidum, et sibi eo loci non sat copiarum esset, castra movere jam cœperat: dum ecce et ex opido repentina eruptio facta est, et forte ita accidit ut eodem ipso temporis momento <sup>96</sup>equitus a rege Juba missus interveniret: itaque comitatis auxiliis, et relictæ castra occupant, et abeuntium ultimos invadunt: sistit aciem Cæsar, et pauci contra multos egregie præliantur: quo congressu aliquot Gallorum equitum qui Cæsarem sequebantur, insignis et creditu difficilis virtus fuit: siquidem xxx. vel eo minus duo milia Maurorum equitum campo pepulerunt, et in opidum compulerunt. Quid hic aliud dicam, nisi quod si sic omnes in patria sua pugnassent, Romanum jugum non tam facile subiissent: sed et hoc quibusdam inaitum, ut quo longius a patria discedunt, eo propius ad virtutem bellicam accedere videantur. Quanquam vero eventu mirabili. <sup>97</sup>hic vicissent, erat tamen in exercitu pavor ingens ac tristitia, quod nec copiarum Cæsaris secum essent, et se paucos et plerosque tirones. <sup>98</sup>de versutissimæ gentis insidias et multitudinem hostium infinitam quasi consulto ad necem duci arbitrabantur, omnis tamen et pavoris et mœroris consolatio, nonnisi in ipsius vultu ac sermone erat imperatoris: cui tantus vigor, tanta inerat alacritas, tanta <sup>99</sup>excelsa signa animi et invicti, ut ejus ductu atque consilio cuncta eis facilia viderentur. Procedenti nuntiatur <sup>100</sup>simulque conspicitur. Dum pars utraque substitisset, subito hostium multitudine circumfusa [227] ab omni parte pugnatum est. Interea Labienus implacabili animo, nec factis hostilibus contentus, nisi odiosa insuper verba jactaret, equo insidens adaperto capite ut a Cæsare etiam posset agnosci, inter hortandum suos, milites ipsos Cæsaris compellaret, unum inter alios: 'Quid tu,' ajebat, 'o miles! tam feroculum te ostentas? an et hic sermonibus vos etiam <sup>2</sup>festinavit? vestræ misereor stultitiæ,

<sup>95</sup> Forte, *eum*.—<sup>96</sup> Lege, *equitatus*.—<sup>97</sup> Lege, *hi*.—<sup>98</sup> Forte, *contra*.—<sup>99</sup> Lege, *excelsi*.—<sup>100</sup> Videtur deesse, *insequi hostem*.—1 Adde, *tiro*.—2 *Fasci*; *navis*, licet Hirtius de bello Africano dicat, *infatuavit*.

‘qui verbis illaqueatos et credulos sic in mortem trahit.’ Contra hæc miles: ‘Non sum, Labiene,’ inquit, ‘tiro, qui facile verbis circumveniar, sed de legione decima veteranus.’ Ad hæc Labienus, ‘decem,’ ait, ‘annorum signa non video.’ Ad hæc ‘milites: ‘Expecta, confestim me nisi fallor agnosces,’ et casside capiti dempta, piloque in Labienum magna vi contorto; ‘Labiene,’ inquit, ‘an ‘decimus miles sum?’ cumque his verbis equum pectore medio transfixit: mallet hercle equitem transfixisset. Hoc prælio omnes et præsertim tirones pavidi, et si sub alio duce militarent ad fugam potius quam ad pugnam proni, solum Cæsarem spectabant: in illo spes omnis ac fiducia, diu nil aliud agentes quam tela impetumque hostium sustinere, nec Cæsar ipse sine sollicitudine erat. Recollecto tandem animo, qui sibi inter difficultates et in adversitate cresebat; tota corporis atque <sup>7</sup>vi conversus in aciem hostium infertur: fecit quod solitus erat: vicit, adversamque aciem vertit in fugam. Ex iis qui hoc prælio capti erant transfugisque quamplurimis intellexit Cæsar, hostes tantum multitudini suæ fidere, eaque spe tamquam <sup>8</sup>improbus esse jactantia: tam præterea contemptim de ipso sentire, ut nihil nisi de circumveniando et capiando Cæsare cogitarent: [228] hoc quidem <sup>9</sup>regem Jubam in concione dixisse, ‘tantum se bellatorum multitudinem adversariis <sup>10</sup>abjecturum, ut <sup>11</sup>se, si nulla offensione uterentur sui, Cæsariani occidendo eos fatigandi essent atque vincendi:’ novum genus victoriæ, et stulta <sup>12</sup>regis cogitatio. ‘Habere tamen se gentes et sibi fidas et bellis exercitatas: habere auxilia Germanorum et Gallorum: habere elephantes CXX. equitatum innumerabilem, peditum et levis armaturæ vim immensam, sagittarias, fundatores, et quæ sunt id genus. Cæsarem vero pene incommittatum: legiones veteranorum, quas de Italia expectaret, discordare nec venturas esse.’ Sic ex omni parte victoriam promptam fore, et multa de hac re vana jactare, et <sup>13</sup>qui stulti homines sibi fingere consuevere. Post nonnullos etiam dies affuit experiendi facultas et his omnibus copiis apertissimos in campos <sup>14</sup>explicitos dimicatum est, ab hora diei quinta usque ad occasum solis: vicitque ille incommittatus Cæsar ut solebat, et illæ diversis ex gentibus con-

<sup>3</sup> Lege, quos.—<sup>4</sup> Lege, decumanorum, ait.—<sup>5</sup> Lege, miles.—<sup>6</sup> Forte, decumanus.—<sup>7</sup> Animi videtur addendum.—<sup>8</sup> Forte, tamque.—<sup>9</sup> Labienum: sic Hirtius, et verum: nam rex Juba nondum aderat.—<sup>10</sup> Lege, objecturum.—<sup>11</sup> Dele æ.—<sup>12</sup> Forte, Labieni.—<sup>13</sup> Lege, quæ.—<sup>14</sup> Lege, explicitis.



fertissimæ acies effugere. Sub idem tempus seu tempestatibus adversis, seu metu classium hostilium, cum e Sicilia commeatus ad Sardinia tardarent, tanta in castris Cæsaris fuit inopia, ut equites, qui diu agendo omnia et patiando extremis necessitatibus extrema remedia adhibere didicissent, algas littoreas dulcibus aquis <sup>15</sup>ablutis jumentis apponerent, eoque cibo deficientia sustentarent. Erat et vulgaris opinio non Cæsarem in Africam venisse, sed unum aliquem ex legatis suis cum parte copiarum transmisisse: ad quam tollendam litteras nuntiosque per omnes provincie civitates misit, adventumque suum omnibus notum fecit. Quo audito statim multi viri nobiles suis ex urbibus profugi in castra Cæsaris venire, sibi de hostium sævitia atque intoleranda superbia questi sunt: [229] quorum querimoniis ac fletibus motus Cæsar, quod facere per seipsum in animo habebat, magis ac magis accelerare disposuit: litterasque confestim in Siciliam misit ad Allienum cæterosque qui ibi pro partibus suis erant, ut excusatione qualibet rejecta ad se omnes copias trajicerent. Africam enim, si auxilium differatur, irreparabiliter vastari, ut nullus postea remedio locus esset. Ipse autem in hanc unam rem pronus adeo totus erat atque intentus, ut pene transformatus in virum alterum, dies noctesque maria prospectaret, quin et die proximo ex quo litteras miserat, morari classem atque exercitum quereretur. Sic ejus animum pungebant populorum ac nobilium injuriæ et homicidia, et opidorum eversiones, et villarum incendia et rapinæ, quæ per totam provinciam suorum hostium avaritia et crudelitate fervebant: quorum malis profundissime tangebatur, et miseris opem ferre, atque illis indemnitatem non minus quam suam victoriam exoptabat. Ipse se interim castris validissimis continebat: non quod de victoria dubitaret, sed post res gestas et totiens fusos hostes, de reliquiis belli cruentam victoriæ adipisci dedecorum sibi, seque prorsus indignum judicabat, neque interim ullum diem intermittebat, quo non vel per alios absens, vel sub oculis suis exercitum, et præcipue tirones militibus <sup>16</sup>institutiones imburet: in qua arte nulli hominum secundus fuit: fingebat sese pavidum; præterea et <sup>17</sup>pavore sapientiam amplecti, quasi suis viribus diffidentem: et hostes de hac diffidentia exultantes æquo animo tolerabat, donec mutandi consilium tempus esset,

15 *Lege, ablutas.*—16 *Lege, institutionibus imbueret.*—17 *Forte, patorem sapienti, vel sapienter.*

usque adeo ut Scipio, qui aliquādiu paratus ad prœlium fuerat, Cæsarem spernens, exercitum in castra reduceret, et pro concione diffidentiam ac desperationem Cæsaris prædicaret, [230] victoriamque certissimam quasi illam in manibus haberet proximamque polliceretur. Getuli interim Scipionis stipendia deserentes, alii in regnum suum, alii in Cæsaris castra perveniunt, eo maxime prætextu, quod et ipsi et parentes eorum <sup>18</sup> Sex. Marii beneficiis obstricti essent, cujus affinem Cæsarem opiuarentur: id, quamvis sub eo aliquoties militasset, tam procul vero tamen aberat, ut cum Cæsar nobilissimus Romanorum esset, Marius rusticanae et ne Romanæ quidem fuisset originis: ipse tamen ex his electos viros in Getuliam mittit, ut <sup>19</sup> totiens gentis animos sibi <sup>20</sup> consiliaret. Interim quoque et Crispus Sallustius prætor convehendis commeatibus cum classe directus a Cæsare, ingentem frumenti vinique copiam transmisit: et Allienus proconsul, ut diximus, evocatus a Cæsare, duabus legionibus et DCCC. equitibus Gallis et levis armaturæ <sup>21</sup> x. in naves impositis, classem solvit a Lilibæo: cumque his copiis et altero commeatu navigatione usus prospera quarto die in portum ad Ruspina, ubi Cæsar expectans castra habebat, applicuit: legionum simul et commeatum gemina cura liberatus Cæsar, ac gemino gaudio perfusus, jubet eos quiete alterna maritimum expugnare fastidium, seque gerendis rebus <sup>22</sup> corporalibus atque animis præparare. Creverat autem indies Scipionis ac suorum admiratio super dilatione Cæsarea, quod ita lacessere solitus lentesceret, ut lacesseretur expectans: jamque superior ille contemptus in <sup>23</sup> solitudinem et in metum verterat: itaque Getulos duos ex iis qui secum erant, quosque fidissimos extimabat, multis promissis oneratos in castra Cæsaris ire et explorare quid illic geratur imperat: [231] hi comprehensi et ad Cæsarem perducti, petierunt ut de se loqui sine discrimine sinerentur: permissa licentia hæc locuti sunt. ‘Sæpe quidem imperator Getuli, non nos soli, sed alii plures qui adversis in castris militamus, clientes Sex. Marii, fere omnes cives Romani, ad te transire decrevimus, sed custodiis præpediti nequivimus: nunc ad tua castra explorandi gratia venire jussi paruimus, non libenter modo, sed ardentem: eo enim mittebamur quo jam dudum ire cupiebamus.’ Cæsar et laude illos et stipendio

18 C. Marii: tamen etiam paulo infra dicit, Sex. Marii.—19 Lege, totius.—20 Forte, conciliaret.—21 Lege, mille.—22 Lege, corporibus.—23 Lege, solitudinem.

prosecutus est: eorum verbis <sup>24</sup>exit finem fecit: die insequenti multi ejusdem gentis a Scipione ad Cæsarem transfugerunt. Incidit in hos dies evidentissimum militaris erga Cæsarem fidei argumentum, quod ne silentio obruatur, <sup>25</sup>impetrat: e classe scilicet Allieni, de qua supra diximus, dum e Sicilia in Africam trajiceret, navis una, cum a reliquarum tramite deerrasset, ad Ægimurum insulam delata, in manus hostium venit: in qua et veterani et tirones et <sup>26</sup>centurio unus erat, qui sub fida custodia, sed sine injuria ad Scipionem cum perducti essent, ille eos verbis sic aggreditur: 'Scio ego vos non vestra voluntate seu consilio, sed illius vestri nequissimi ducis imperio atque instinctu contra rempublicam conjurasse: nunc quoniam vos casus optabilis nostri fecit arbitrii; si quod ultro facere deberetis, orati facitis, ut dimissis sceleratis atque rebellibus, cives bonos et rempublicam defendatis, et salva vobis vita erit et parata pecunia. Dicite ergo quid vobis est animi:' et hæc dicens minime dubitabat, illos sibi pro tanta oblatione gratias esse acturos. At centurio ille, vir immobilis fidei, dignusque qui pro Deo faceret, quod pro homine faciebat: 'Ego,' inquit, 'o Scipio; neque enim te imperatorem voco, cum unus mihi sit imperator Cæsar: ego,' inquit, 'pro tanto beneficio tibi gratias ago, qui mihi et pecuniam offeras, quam dare nullo jure tenearis, et vitam quam belli jure possis eripere: [232] et fortassis hoc beneficio tuo <sup>27</sup>utere in flagitium illi ingens et munere ipso majus esset admixtum: quomodo enim ego contra imperatorem meum Cæsarem a quo bellicis honoribus honestatus sum; contraque illum exercitum, pro cuius victoria et gloria XXXVI. annos et eo amplius decertavi, arma portare? istud ego nunquam faciam, neque tu si me velles audire istud faceres, et valde te hortor ut desinas <sup>28</sup>et incepto inutili pedem retrahas. Nam si nescis contra quem ducem, contra quem exercitum pugnes, experiri jam nunc potes: sume de tuis omnibus cohortem unam quamcunque judicas firmiorem: ego de commilitonibus meis nunc captivis tuis X. solos eligam: jube nos configere, tuque imparis prælii spectator ex eventu judica, quid tibi de copiis tuis omnibus, deque belli exitu sit <sup>29</sup>superandum.' Hæc cum centurio, aliter ac sperabat <sup>30</sup>constanti vultu atque animo clara voce dixisset: iratus et contristatus Scipio, suis centurionibus signum

24 Forte, *exitus fidem*.—25 Lege, *imperat*.—26 Lege, *centurio*.—27 Forte, *ulter, ni*.—28 Lege, *ab incepto*.—29 Lege, *sperandum*.—30 Adde, *Scipio*.

dedit ut in illum irruerent : quo oculo, reliquos veteranos a tironibus segregatos, et supplicii multis affectos jussit interfici, infando acelere maculatos, et sanguine civium <sup>31</sup>impugnatos vocans : tironibus velut innocentibus vitam linquit, eosque suis legionibus jussit ascribi. Turbatas hac de re Cæsar, cum in præsens aliud non posset, in eos qui cum navibus longis ad maris custodiam deputati erant, iram effudit : eosque gravi notatos infamia exautoravit, quod eorum seguitis navis illa cum militibus suis in potestatem hostium venisse videbatur. His diebus portentum admirabile in castris Cæsaris accidit. Nocturno tempore nimbus lapideo imbre diffusus est, simulque legionis unius telorum summitates a nemine immissus ignis concremavit. Juba rex, qui dudum optaverat in partem belli venire, et copias suas cum Scipione conjungere, [233] sed bellis propriis regniq[ue] laboribus revocatus, coeptis abstiterat : venit tandem cum ingenti hominum multitudine : verum non in numero sed in virtute militum victoria et belli gloria sita est : diu expectatus igitur <sup>32</sup>cum fuit adventus, magna cum spe atque opinione Romanorum : mox ut venit, cum stupori fuerat, coepit esse contemptui : fecitque <sup>33</sup>potentia quod solita est, auctoritatem et famam regis imminuit. Cæsar vero, ubi, coactis unum in locum omnibus hostium <sup>34</sup>intellexit nullam bello amplius moram fore, omnium ope se ad bellum parat : contigitque ut Cæsare cum legionibus progresso, Juba et Scipio simul et Labienus summa vi equitatum ejus invaderent : quod ille sentiens ex itinere versis retro copiis, jam terga vertentibus opem tulit : qua firmati restiterunt, et Numidas insequentes <sup>35</sup>militato statu prælio fuderunt, multisque eorum cæsis in castra confugere coegerunt. Et nisi nox superveniens pulvisque vento valido impulsus pugnantis obstitisset, parum absfuit quin Juba cum Labieno, oppresso omni <sup>36</sup>rerum equitatu, et consumpta tota levi armatura, in Cæsaris manus <sup>37</sup>inciderunt. Multi tamen indies de exercitu hostium ad Cæsaris castra transibant. Sicut autem hac via ejus exercitus augebatur, sic altera minuebatur : quamvis multos et nominatos seu seditiosos, seu rapaces, seu invictos, seu aliter inutiles bello viros, notatos infamia a se suoque exercitu abdicavit ; atque abire confestim jussit ex Africa, centurionibus tradita, qui eos nonnisi cum singulis servis separatim in navibus

31 *Lege, impugnatos.*—32 *Forte, ejus.*—33 *Lege, præsentia.*—34 *Adde, copiis.*—35 *Lege, mutato statu prælii.*—36 *Forte, eorum.*—37 *Lege, inciderent.*

asportandos imponerent. Dum hæc in Romanorum exercitibus fierent, Getuli in suam patriam missi fama Cæsaris cuncta compleverant, suisque persuaserant rebellare, usque adeo ut armis arreptis; contra regem absentem agere præsumerent: [234] quod ille audiens necesse habuit partem suorum auxiliorum, quam in Cæsarem comparaverat, pro regni defensione remittere.

Obsidebat Cæsar interea <sup>28</sup>Ut zittam Affrico urbem, quæ regio Getulico præsidio tenebatur: et quantum intelligi datur, Scipionis ac regis castris juncta erat; eamque et aggeribus et machinis et balistis astrinxerat: in ea obsidione cœperant intrinseci ut sit cum extrinsecis colloqui, idque Cæsari non molestum erat, cogitanti quid boni ei colloquio inesse posset: nempe regii equitatus nobiliores filii eorum, qui veteribus Marii beneficiis obstricti fuerant, eoque et nomen et memoriam viri illius amantes, noctu prima facie, mille, vel circiter cum equis et servis in Cæsaris castra mœnibus vicina transfugere: quo tam insigni transitu nec immerito perturbatus Scipio et qui secum erant, cœperant observare ne id fieret: <sup>29</sup>Dum interea M. Aquinium cum C. Saserna colloquentem adverterant: misitque ad eum Scipio, non expedire eo tempore cum hostibus colloqui: ille nuntium parvi pendens, contumaciter respondit: 'Et stabo,' inquit, 'adhuc donec expleam quod incepi.' Tum rex motus, viatorem suum misit, qui audiente collocutore ei diceret: 'Rex colloquium istud damnat ac prohibet:' hoc audito paruit atque abscessit. Miratur hujus scriptor historiæ, unde hæc civi Romano; ei præsertim qui honores a populo percepisset adhuc stante republica, Jubæ regi barbaro potius quam imperatori Romani exercitus paruisse: mirum non inficior. Sed haud dubie valde indies, quantum mihi apparet, Scipio etiam inter suos vilescēbat, quod ita esse, sequens quoque actus indicio est. Nempe Juba non in Aquinium modo exiguum senatorem justum imperium confidenter exercuit, sed injustum atque arrogans in ipsum etiam Scipionem, non dicam imperatorem eo tempore, sed præter imperium, [235] honoribus gestis et vetustissimæ familiæ splendore venerabilem: qui cum ante regis adventum veste purpurea uteretur, dixit ei Juba, vel dici facit, non decere illum eadem secum vesti uti: et paruit ignavissimo homini, licet regi miser ille, et majoribus suis dissimilibus: qui si ibi essent, Jubam, vere hoc mihi videor dictu-

rus, haud quaquam pari amicitia dignarentur. Stulta res prorsus et inepta cum Cæsare illum velle contendere, qui pareret Jubæ. Jam fortuna reliquias Pompejanarum partium campis explicerat, ut eas ultima falce demeteret. Hoc tempore multi fuere insultus Labieni et Afranii non sine periculo: multa Cæsaris vigilantia, jugisque sollicitudo in docendo <sup>40</sup>munitissima quoque militiæ, et milites etiam veteranos, et rebus maximis comprobatos, non quasi imperator, sed quasi magister ludi armorum, quorum magister vere omnium summus fuit. Sollicitabat enim ejus animum suorum atque hostium conditio: timebant enim equites pugnam <sup>41</sup>prope equorum jacturam, quos hostes sagittis occidebant: et pedites more Romano armati, et armorum mole prægravati, levis armaturæ hostium velocitate fatigabantur; timebantur etiam elephantes tam a peditibus, ne proculcarentur, quam ab equitibus, quod eorum stridorem atque odorem insolitum equi horrebant: sed huic parti remedium adhibuerat adducendo elephantes in castra, et <sup>42</sup>aliquos in Italiam mittendo ad eruditionem novorum exercituum, ut et pedites discerent ubinam armati etiam vulnerari possent, et equi <sup>43</sup>honorificæ beluæ assuescerent, et horrere desinerent: atque ita effectum est, ut formidabile animal manibus pertractatum interque equos versatum, prospecta sua tarditate vilesceret. Illud quoque providentissimi ducis augebat curam, [236] quod insidiosissimo cum rege rem gerebat, assuetus dimicare cum Gallis, apertis hominibus, et insidiarum nesciis, non fraudibus sed virtute bellantibus: timebat ne militum suorum, quorum virtuti satis fidebat, circumspectio contra insolitum genus hostis non sufficeret: ideoque cottidie <sup>44</sup>per experientiam circumducebat, ut discerent hostium mores nosse, quam diversi essent ab antiquis hostibus: discerent semper intentis animis esse, omnia circumspicere et cavere. Has inter ducis curas atque exercitia jam supremæ pugnæ tempus appropinquabat: et primo quidem Cæsar exercitum diligenter instructum secus hostium castra deduxit, et æquo in loco ordinatis aciebus, illos ad prælium invitabat, <sup>45</sup>expectabat ad eos usque ad vesperam: ubi illos videt pertinaciter recusare, sub noctem in castra revertitur. Discedens autem, insectante <sup>46</sup>cum Labieno, fugato tamen, nec insequi desistente, improbo quidem transfuga et malo: hostes jam inde digressos,

<sup>40</sup> Forte, minutissima quæque militiæ.—<sup>41</sup> Lege, propter.—<sup>42</sup> Lege, horrida.—<sup>43</sup> Adde, eos.—<sup>44</sup> Lege, expectabatque eos.—<sup>45</sup> Forte, eum.

et fatis prementibus ad Tapson castra habentes invenit ad pugnam dispositos, et aciem instruente: instruit et ipse suam aciem confestim, omni arte qua per summum ducem instrui acies ulla potest: quin etiam ex equo descendens, inter ipsos pedites pedibus ambulabat atque omnes et singulos verbis pro tempore brevibus sed efficacissimis hortabatur. 'Oro vos,' agebat, 'veteranorum virtutem æmulamini, et eorum famam tot partam victoriis possidere <sup>46</sup>utimini: hæc victoria gloriosos vos faciet ac famosos.' Hæc et similia loquens exercitum ambiendo, et semper oculos habens ad castra hostium, advertit illos trepidare, et more paventium nunc egredi <sup>47</sup>utrumque sine ordine: hoc ipse primus, post alii atque alii perpenderunt. Itaque legati evocatique, qui in castris erant, [237] Cæsarem adeunt: Et, 'da,' inquit, 'imperator pugnae signum, ne dubita, vincimus haud dubie si pugnamus.' Resistente Cæsare inflammatis desideriis militum, atque aciem sustentante, ac fremente, et subiinde exclamante non sibi placere eruptione pugnari: factus enim erat jam ad bella cunctacior, et aliquid de illa sua naturali celeritate remiserat: non quod providentiæ plus haberet: veritus credo, ne quando illum sua illa fortuna tot et tantis victoriis fatigata desereret. Dum sic ergo impetum frænât ac comprimit, repente, quod nullo unquam prælio auditum erat, cornu ab altero imperatoris injussu classicum insonuit: quo universus exercitus arrectus, signa in adversos ferre cœperat, centurionibus lingua et manu nequidquam renitentibus: sensit Cæsar pugnae horam advenisse, et accensos in pugnam verbis coercere frustra esse: et ipse igitur fræna laxavit, datoque signo felicitatis, equoque calcaribus adacto, primus in hostium <sup>48</sup>princeps invehitur. Impetus a dextro cornu in elephantēs a sagittariis et funditoribus factus, beluas inexpertas, et tantum a silva venientes, avertit retro in suos: secuta est fuga equitum Maurorum: eodemque impetu occupatum vallum Scipionis per Cæsareanos, custodibus interfectis aut fugatis: et jam copius ejus per campos effusis ac dejectis fugamque petentibus, Cæsareæ legiones insecutæ nihil laxamenti, nullumque respirandi spatium <sup>49</sup>illi alia castra petentes, ut ibi se reparatis animis tuerentur, <sup>50</sup>nisi nullum illic vel ducem vel præsidium viderunt. Jam defensionis spe amissa, arma magna ex parte projiciunt, ut expe-

<sup>46</sup> Lege, *utimini*.—<sup>47</sup> Supple ex Hirtio: *nunc se recipere*.—<sup>48</sup> Lege, *principes*.—<sup>49</sup> Adde, *illis dederunt*.—<sup>50</sup> Videtur delendum *nisi*.

ditiores ad castra regis evaderent: quo cum venissent, ea quoque, fugato rege, a Cæsarianis capta conspiciunt: tum deposita spe salutis, quendam in locum editum se recipiunt, [238] atque inde salutationem militarem <sup>51</sup> armorum supererant motu, faciunt, quod petendæ misericordiæ signum erat: sed nihil eis profuit, militibus veteranis ira et dolore inflammatis, et in cædem obstinatis ac rabidis, non modo persuaderi ut hostibus parcerent non potuit, sed aliquot etiam illustres viros de numero suorum; quod pro <sup>52</sup> miseris intercedere ausi fuerant, frænantes impetum, et in cives ruissime <sup>53</sup> admonentes, quam virtutem duci suo norant esse gratissimam, inflictis vulneribus occiderunt: in quibus fuit Rufus Quæstorius, qui a milite jaculo trajectus interiit; nec non et Pompejus Rufus brachium gladio percussus occidebatur, nisi ad Cæsarem confugisset: tantus tamque indomitus militum ardor erat, tanta ex memoria gestarum rerum confidentia ac peccandi licentia, tanta ex odio resistentium cruoris sitis, ut multi exemplo territi, senatores et Romani equites campis excederent, ne in simile <sup>54</sup> discrimine inciderent. Quin et ipse Cæsar pro miseris intercessit, agensque non pro imperio sed amicis precibus ne perirent, nihil obtinuit: ad unum inexpiabili odio cæsi omnes: hic bellorum civilium fructus erat: hinc crudelitas, illic mors. Non est visa scriptoribus antiquis, nec mihi etiam videtur silentio prætereunda inter hos motus veterani virtus militis quintæ legionis: nam dum pugnaretur et lævo in cornu elephas vulneratus, et dolore vulneris irritatus, forte inermem in lixam irruisset; et substratum pedibus ac mole corporis oppressum et magnis stridoribus territum conficeret: horrendo spectaculo ad misericordiam motus, stricto gladio occurrit laturus opem, seram licet; jam enim ille miser <sup>55</sup> exprimaverat. Cum vero elephas sese ferro peti vidit, [239] omisso cadavere versus in militem, proboscide circumventum in altum extulit: sensit miles ubi esset, et sibi aut viriliter agendum aut viriliter moriendum esse cognovit, gladio ergo quem in manibus habebat proboscidem beluæ vinculumque suum crebris repetitis ictibus perforat: quo victus elephas cruciatu, spuit ad terram militem incolumem, et solito cum stridore ad compares beluas cursu rapido se convertit. Tantum valet in periculo præsentis interritum animum habere. Cæsar tria castra hostium adeptus, Scipionis, Jubæ et Labieni, cæsis

<sup>51</sup> Lege, armorum, quæ supererant, motu.—<sup>52</sup> Lege, miseris.—<sup>53</sup> Aliquid deest, forte æviædum.—<sup>54</sup> Lege, discrimen.—<sup>55</sup> Forte, expiraverat.



x. <sup>56</sup>hostium, fuis aliis ac fugatis: L. suis tantum deperditis, aliquot autem vulneratis, in castra regreditur: LIV. elephantibus captis, armatis more solito, et turribus instructis: quos eodem quo capti erant ornatu ante opidum Tapson abduci jussit: hæc videns si forte Vergilius loci custos, et qui secum erant, exemplo suorum moti, insita obstinatione desistere et ad se transire vellent: cum nihil hac ostentatione proficeret, Vergilium nominatim evocari fecit enimque blando sermone et suæ commemoratione clementiæ ad transitum cohortatus est: cum ille silentio se teneret, quod prævalidus locus erat, paulisper ab opido secessit: postero autem die sacrificio Deis facto, dignus vir qui uni et vero Deo sacrificium faceret, et pro eo pugnaret, convocato exercitu, spectantibus opidanis, milites pro concione collaudat, et viros egregios pro qualitate meritorum donis ornat ingentibus: confestimque discedens, Reblum proconsulem cum aliquot cohortibus ad Tapsum, ubi ut diximus Vergilius præerat: Gn. <sup>57</sup>Domitium cum aliquot aliis ad Tisdrum, ubi Considius erat, obsidendam linquit. M. Messallam cum equitatu Uticam præmittit: ipse cum exercitu <sup>58</sup>primum subsequitur. [240] Milites interea Scipionis, qui pugna evaserant, fugientes Uticam versus, cum Pardam pervenissent, quo prius Cæsareæ victoriæ fama pervenerat; cumque <sup>59</sup>urbis incolis exclusi mœnibus opidi, illud viribus expugnassent, nondum propter adversitatem ferocitatis oblit, ingenti lignorum strue foro medio erecta, aggestisque rebus omnibus incolarum, quas asportari non possent, <sup>60</sup>superimpositis, una cum hominibus opidi, nullo discrimine ætatis aut sexus, omnes atque omnia crudeli incendio combusserunt, et quasi insigni facinore perpetrato Uticam proficiunt: illam urbem M. Cato tunc regebat, qui propriis viribus diffusus, inermem plebem muris expulerat, et extra portam vallo fossaque et custodibus adhibitis circumcluserat: senatum vero urbis in custodia inclusum <sup>61</sup>detine: equites Scipionis supervenientes a Catone exclusi, Uticenses invasere, quod eos pro Cæsare <sup>62</sup>censisse cognoverant: quorum <sup>63</sup>exercitio non præda, sed sola ultio quærebatur: illi quibus audita victoria Cæsaris animos fecerat, se saxis ac fustibus egregie <sup>64</sup>defenderent. Inde ergo repulsi equites, Uticam sunt ingressi, multosque Uticen-

<sup>56</sup> Adde, milibus.—<sup>57</sup> Lege, Domitium.—<sup>58</sup> Forte, quamprimum, licet sensus requireret, ut legeretur, eodem, ut apud Hirtium.—<sup>59</sup> Forte, ab urbis incolis.—<sup>60</sup> Adde, ac.—<sup>61</sup> Lege, detinebat.—<sup>62</sup> Lege, sensisse.—<sup>63</sup> Forte, exitis, vel exidia.—<sup>64</sup> Lege, defenderunt.

sium occiderunt; expugnatis atque direptis occisorum domibus abire decreverant, quibus Cato multis verbis persuadere nitebatur, ut rapinis ac cædibus finem facientes secum remanerent, opidumque defenderent: neque hoc persuadere ullo valens ingenio, et intentionem eorum intelligens, quæ erat prædæ intendere non virtuti: mira, præsertim in hominibus victis, intentio; ut eorum <sup>65</sup>oportunam avaritiam aliqua ex parte compesceret, centena <sup>66</sup>sextina dispersit in singulos. Idem de sua pecunia fecit et Faustus Silla: [241] et quoniam sic retineri <sup>67</sup>poterant, hic cum eis Jubæ in regnum iter arripuit: venerunt post hos alii atque alii in prælio fugientes, quos omnes ad tutelam urbis hortatus, cum paucis consilium placere, et majorem partem fugæ studio deditam videret <sup>68</sup>sed naves eis ad fugiendum quocumque libuisset præbuit. Tandem vero rebus omnibus quanto quivit accuratius dispositis, liberisque <sup>69</sup>qui tunc ei quæstor erat per fidem amicitiae commendatis, nulla cuiquam ne levi quidem horrendi propositi suspicione data, vultu et sermone solito et tranquillo cubitum ivit, secumque in cubiculum et Platonis librum immortalitatem animæ continentem simul et gladium clam invexit: alterum quo mori vellet; alterum quo posset: lecto igitur ad lucernam libro quoad sibi lectione firmitatem animi assumpsisse visus est, paululum subticuit, <sup>70</sup>cum gladio, quem ad illum diem ut ajunt incorruptum ab omni cæde servaverat, in seipsum stricto, pectus illud, quod constantiæ templum aliquod habebatur, gemino vulnere confixit: aliquo forsitan indicio expectati medici atque amici ad thalamum introgressi, remedia adhibere vulneribus nisi <sup>71</sup>quod ille æquo tulit animo, ut se ab illorum vexatione liberaret. His digressis, et ferro, ut auguror, ablato, surrexit ille iterum, et revelatis rescissisque vulneribus, ingenti copia sanguinis insecuta generosum spiritum manu extrusit: quam mortem Seneca miris modis laudat, in eandem ipse quoque sententiam pronus. Cicero autem excusat. Augustinus rectius et vituperat et accusat: et mihi prorsus sic <sup>72</sup>videtur. Cato magni semper et constantis, sed <sup>73</sup>in finem, [242] si de tanto viro loqui ausim, inconsulti præcipitque, et ut vere dicam vani animi fuisse: nam ut ait quidam

65 *Lege, importunam.*—66 *Lege, sextertia.* Fuerunt centum sestertii, non sestertia.—67 *Adde, non.*—68 *Deest, amplius hortari destitit, aut quid simile.*—69 *Adde, suis L. Cæsari.*—70 *Lege, tum.*—71 *Adde, sunt.*—72 *Sic delendum, et distinctio: relegendum, Mihi prorsus videtur Cato, &c.*—73 *Lege, in fine.*

scriptor egregius, Cato videtur causam quæsisse moriendi, non tam ut Cæsarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, suumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. An quid mali <sup>74</sup>potuerit accidere si viveret non invenio. Gajus enim Cæsar ut erat clemens, nihil aliud efficere volebat, etiam <sup>75</sup>et ipsi belli civilis ardore, quam ut bene mereri de republica videretur, duobus optimis civibus Cicerone et Catone servatis: hæc ille. Et certe horum alteri clementissimus Cæsar fuit, alteri clemens esse non potuit, quia eum non invenit. Coustat autem quod audito hoc casu: 'Cato,' inquit, 'invidit gloriæ meæ: et Ego,' inquit, 'suæ invideo.' Uticenses autem, etsi eum studio partium odissent, propter integritatem tamen et dissimilitudinem cæterorum ducum, et quod urbem eorum operibus publicis adornaverat, miserati exitum viri sepulchrum <sup>76</sup>illum statuerunt. Catone rebus humanis exempto, L. Cæsar ex hoc malo bonum aliud decerpere cogitans, populum ad concionem vocat: hortatur ut contentione deposita portæ Romano paudentur imperatori: se de illius clementia plurimum confidere ac sperare. Non fuit <sup>77</sup>longus opus tractatu: ad idipsum proni erant animi: portis apertis Cæsari obviam <sup>78</sup>pergit. Interim Messalla, cui hoc injunctum fuisse prædiximus, Uticam venit et pacifice susceptus, omnes portas custodibus occupat. Interea Cæsar Tapso digressus Uticam petebat, <sup>79</sup>que medio urbes itinere obvias sine prælio occupat <sup>80</sup>Ututam. Hadromentum, magnamque in eis vim frumenti atque armorum. Uticæ propinqui L. Cæsar occurrit, raptimque ad genua provolutus, [243] nil aliud petiit quam vitam: hanc sibi Cæsar et Catonis filiis qui secum erant aliisque comitibus clementissime concessit: et jam luce ambigua Uticam venit, atque extra opidum noctem egit: mane portas ingressus, convocatis civibus de præterito gratias egit ad perseverantiam <sup>81</sup>coartatus. Erant Uticæ CCC. viri ditissimi, magna pars Romani negotiatores, qui pecuniis suis enixe admodum bellum juerant, et faverant Scipioni: hos Cæsar oderat vehementer nec immerito, animose enim se adversus eum gesserant: sed ejus odium semper citra sævitiam sistebat: hos extrema igitur supplicia metuentes cum ad se adducti essent, acerrimis verbis increpuit, deque eorum flagitiis longum texuit sermonem: cumque ab omnibus <sup>82</sup>superaretur ut orationem tam infestam

74 Adde, illi.—75 Forte, in ipso.—76 Forte, illi.—77 Lege, longo.—78 Lege, pergitur.—79 Lege, atque medio itinere.—80 Lege, Ututam, Adrumetum.—81 Lege, cohortatus.—82 Lege, expectaretur, aut speraretur.

mortis sententia sequeretur, et ipsi metu vicinæ mortis attoniti post tot verborum tonitrua, jam pro meritis fulmen ultimum expectarent: conclusit longe ab opinione cunctorum: 'Et ite,' ait, 'de vita securi: hanc solam vobis dono: bona vestra quæ Uticæ habetis, vendi jubeo: vobis ipsis tamen primum redimendi locum tribuo, ut pro pretio quod rebus constitutum fuerit, emptores omnes alii vobis cedant:' insperato gaudio concussi, et vix sui compotes: 'Imo vero,' inquit, 'non est hæc sufficiens stultitiæ nostræ pœna: aliquid amplius multæ nomine simul nobis omnibus impone.' Miratus est Cæsar. 'Et impono,' inquit, 'vobis <sup>83</sup>D. M. sextertiorum sex solutionibus intra triennium persolvenda. Hodie,' inquit, 'nos <sup>84</sup>damnatos intelligimus ut simul omnia persolvamus; proquæ tam miti castigatione, concessaque præter spem vita, tibi imperator invictissime gratias agimus.' Dum hæc ad Uticam Cæsar agit, Juba rex, [244] modo tam superbus, diurnis latebris nocturna fuga deviis sylvosisque tramitibus, suum olim ad regnum, regnique caput Zamam opidum pervenerat, ubi larem præcipuum, uxoresque et filios et thesaurum habebat, palatiumque ibi sumptuosissimum erexerat: ibi vero homo vanissimus, qui magna principia præcipitanter amplexaretur, neque exitus metiretur, in ipso belli principio adversus Cæsarem temerarie suscepti, ingentem lignorum pyram media urbe congesserat, ut si bello succubisset, omnes illic cives ferro cæsos imposteret, atque ita submissis ignibus et accensa pyra, se et filios, omnemque thesaurum superjaceret, ut sic omnia cremarentur, neque de fortune suis ad Cæsarem <sup>85</sup>aliud perveniret: id sibi consilium fortasse magnificum videbatur. At Zameus, et præsertim Cæsarem amantibus, merito non placebat, eaque res civibus illum suis odiosissimum effecerat: neque enim unius hominis desperatio, uni magno populo excidium publicum afferre debuerat: nec illa quidem sola iniqui consilii causa erat; sed invidia: qua impulsus rex immanis, non victores modo consuetis belli præmiis; sed suos vita spoliare decreverat, quasi eos post se vivere judicaret indignos: quod non dicam de subditis liberis; <sup>86</sup>tamen hominibus; sed de servis etiam inhumanum prorsus judicium ac superbum esset. Hac ergo de causa jure optimo sui om-

<sup>83</sup> Bis milias sestertium est in Hirtio.—<sup>84</sup> In Hirtio recte legitur *denu-*  
*notos*: quod cum non intellexerit hic scriptor, aut in vitiosos codices, inep-  
 tam hanc inde confecit sententiam, ut in aliis quoque locis factum.—<sup>85</sup> Forte,  
 aliquid.—<sup>86</sup> Lege, *et de servis etiam, tamen hominibus*.

abus invidiosus erat: et fortuna sibi in omnibus adversante; odio quoque contemptus accesserat: his duobus pessimis comitibus cum ad opidum pervenisset, ut admitteretur ad suos parentes et suos liberos, minaciter, post flebiliter atque suppliciter petens; cum neutrum valuisset, orare institit ut uxores sibi saltem suas ac liberos aliquo terrarum abducendos redderent. Cumque ne id quidem sibi permitteretur, <sup>87</sup>ne ad aliud responderetur, desperatione ultima digressus surdis a comitibus, [245] cum Petrejo qui olim in Hispania contra Cæsarem steterat, equilibusque perpauis ad villam suam urbi proximam est profectus. Zamenses nondum ejus metu liberati, per legatos orant Cæsarem, ut priusquam rex reparatis viribus eos invaderet, opem illis aut ferret aut mitteret: se usque ad mortem fidem illi servaturos, Zamam quoque sibi servare. Cæsar legatos; et a quibus missi sunt laudat: jubet illico reverti, et adventum suum Zamensibus nuntiare, progressosque legatos ipse subsequitur. Vulgata autem adventus Cæsarei <sup>88</sup>multi ex regis Cæsari obviam pergunt, veniam orant impetrantque: cumque ingenti <sup>89</sup>supplicium committatur Zamam pervenit. Cogita autem clementia ejus, quæ tam multis exhibita latere non poterat, equites regni omnibus ex angulis Zamam conveniunt, petentes veniam, nulli omnium negata est: servati omnes, metuque et periculo liberati, nullus re aut verbo violatus. Dum hæc Cæsar ad Zamam gerit Considius ille, cujus supra mentio est habita, qui nuntium ferentem litteras pacis occiderat; fortunam audiens suarum partium, sibi que pernetuens, Thidra cui <sup>90</sup>nunc præerat deserta, cum ingenti pecunia Getulis comitantibus in regnum ibat, Iuba se conjuncturus: sed cum esset in via, a Getulis, quorum se custodiæ fideique crediderat, cupiditate percussus interfectus, argumentum dedit, quanto securior sit pauperis vita quam divitis, quantum solitarius viator quam comitatus sæpe securior. C. quoque Vergilius, cujus superius mentionem fecimus, ubi Scipionem acie victum, Catonem manu propria peremptum, <sup>91</sup>ubique fustus; Cæsarem Uticam, Zamamque, urbesque alias, omnibusque victori faventibus, possidere; Iubamque regno pulsum desertumque, aliosque duces partium; nusquam aliud esse præsidii, nihil spei; sibi liberisque suis consulens, cum

<sup>87</sup> Lege, neque aliud.—<sup>88</sup> Videtur deesse, fama.—<sup>89</sup> Lege, supplicium committatur.—<sup>90</sup> Lege, tunc.—<sup>91</sup> Adde, reliquos.

Canino proconsule a quo obsidebatur vitam pepigit: [246] atque ita qui Cæsari suaviter se vocanti ne responsum quidem dare dignatus fuerat, sic res hominum voluntur, seipsum, filiosque et sua omnia, ipsumque Tapson, cui præerat, legato Cæsaris <sup>92</sup>consensit. Dum paulatim reliquæ partium dilabuntur, Juba Rex et regio et spe qualibet privatus, cunctis exclusus urbibus, ab omnibus derelictus, quærebat si qua esset via, ut qui male vixerat, bene moriturus videretur, sicubi cum hoste congressurus, ubi posset interfici, hoc maxime <sup>93</sup>exoptant quod omnes maxime metuunt <sup>94</sup>fugiunt: sed ubi hoc inveniretur? nusquam bellum, nusquam prælia: pax et Cæsar omnia possidebant: et vitæ igitur et mortis honestioris spe amissa, ad illud ultimum remedium, <sup>95</sup>quod tunc multi utebantur, se convertit, egitque cum Petrejo extremarum comite fortunarum, ut invicem ferro decertarent, alterque altorum occideret: consentit ille non difficulter, ut qui vivere amplius gravaretur. Concurrent ergo ex conducto, et Petrejo obtruncato, rex superstes quid <sup>96</sup>ageret in se manum vertit: sed cum pectus ferro transverberare non posset, seu metu impediante, seu lorica: servum suum ut se occideret exoravit, et obediens servus fuit: secundum alios, Petrejus et orantem regem, et ex ordine semetipsum eodem mucrone perfodit: quodcumque horum verius: id quidem constat, aperto in convivio, et ut dicam quod sentio, ab ebriis factum est: mensæque dapes et pocula hinc Romano sanguine, hinc regio <sup>97</sup>manduerunt. Hic est igitur Petreji, hic est Jubæ regia exitus: nec felicior Saburra præfectus regius, nisi quod illi pugnano mori contigit, quod dominus suus frustra optavit: congressus nempe cum P. Sítio Cæsaris legato, prælio victus, et fuso exercitu interfectus est. Cumque Sítius idem victis hostibus ipse cum paucis per Mauritaniam iret ad Cæsarem: [247] Faustus forte et Afranius cum mille viris ad Hispanias ibant: cumque invicem confixissent, vicit Sítius, et reliquis interfectis, ac in fidem acceptis; Faustum ipsum cepit, et Afranium cum uxoribus filiisque ad Cæsarem perducturus: nec multo post dissensione exorta inter milites, Faustus et Afranius occiduntur: conjugibus natisque Cæsar et salutem dedit, et bona restituit. Dum sic duces Pompejanarum

<sup>92</sup> Lege, concessit.—<sup>93</sup> Lege, exoptans.—<sup>94</sup> Lege, fugiuntque.—<sup>95</sup> Lege, quo.  
—<sup>96</sup> Aut deest aliquid, aut legendum cum interrogationis nota ageret?—<sup>97</sup> Lege, maduerunt.

partium undique, quasi frondes per autumnum ruerent, fortanæque turbinibus agerentur: solus quasi jam dux ducum Scipio restabat: navibus quidem longis aliquot cum comitibus ipse quoque ad Hispaniam ibat. Credo quod ibi per filios magni Pompeji <sup>98</sup>revoveri civile et recalescere ferebatur. Cum diu multumque pelago jactatus, cursum applicare nequivisset; ad <sup>99</sup>Hysponem regium, ventus eum et sua sors appulit, ubi tunc ipsius P. Sittii classis erat. Ursi pauciores a pluribus invaduntur, <sup>100</sup>opinunturque velociter: ubi se Scipio circumventum vidit, puduit vivere, atque antequam caperetur, ferrum mersit in viscera: irrumpentibusque militibus, et querentibus ubi esset imperator, respondit illam vocem famosissimam et magnis laudatam viris, qua suorum majorum gloriam in Africa æquasse illum dicunt, et ego crederem si vellem, et potest qui vult credere: 'Imperator bene se habet,' inquit, atque ita incognitis expiravit. Comites ejus, Torquatus, Damasippus et <sup>1</sup>Perfectorius interfecti sunt: atque hujus belli civilis in Africa finis fuit.

Cæsar bello Africæ finito, in Italiam reversurus, et obsequiorum memor, et quamvis scriptum de illo sit, quod nihil soleret præter injurias oblivisci; non tamen prorsus immemor offensarum, [248] et præmio et pænæ animum applicuit: pænæ inquam pecuniariæ, nam pœnam sanguinis naturaliter abhorrebat. Zamenibus quod regem excluserant liberalis fuit: tributa et vectigalia moderatus est, regno in formam provinciæ redacto. Salustium præconsulem cum exercitu præfecit. Idem fecit Uticensibus: <sup>2</sup>utrique bona eorum civium Romanorum qui contra se arma <sup>4</sup>fecissent, vendi fecit. Tapsitanis, Leptitanis, Thisdritanis pecuniæ, frumenti atque olei multam annuam imposuit: bona civium, atque ipsas civitates ab omni direptione et injuria salvas ac liberas esse jussit: eundem morem Caralis tenuit, <sup>3</sup>qua et Utica digressus tridui navigatione pervenerat: inde quoque discedens ante III. Kalendas Julii, atque adversis tempestatibus impeditus VII. et XX. diebus in itinere consumptis, Romam attingit.

Jam diuturnitas belli pacem, labor requiem, triumphum victoriæ flagitabant: non civiles quidem istæ, sed hostiles illæ, de quibus

98 Lege, *refoceri civile bellum*, et.—99 Lege, *Hipponem regium*.—100 Lege, *apprimunturque*.—1 Lege, *incognitus*.—2 Forte, *Platorius*.—3 Lege, *ubique*, vel *utrinque*.—4 Forte, *tulissent*.—5 Forte, *quo ex*.

antea dixeramus: quomodo autem triumpharet, aut qua ratione quiesceret? de quo scriptum sit: nil actum credens cum quid superesset agendum. Cum adhuc bellorum et laborum materia superesset, Pompeji magni filii Hispaniam occuparent; sequebatur autem illos non quidem patris virtus, sed hominum favor ingens, et paternum nomen. Gneus ac Sextus, sic pro uno duos substituerat: fortuna <sup>6</sup>Pompejus: egeratque Gneus major natu, cui plus industriæ inerat atque consilii, confugiendo in fidem ac clientelam omnium Hispaniæ civitatum, precandoque et fortunam suam miserando, patrisque memoriam renovando; ut jam sibi licentiæ multum partum esset: nec precibus tantum, sed vi etiam congregato exercitu, inciperet provinciam vastare, ita ut pedetentim, qui favorabiles ab initio fuerant, esse inciperent odiosi: [249] <sup>7</sup>hunc sibi novissimum <sup>8</sup>belli ac tum minime negligendum ratus Cæsar; eo raptim proficiscitur: duo in hoc iter vix auditu credibilia inciderunt: nam et ab urbe Roma in Hispaniam ulteriorem immensam terræ spatium emensus, IIII. et XX. die pervenit: viatori, ne dicam exercitui, celeritas optanda: magnum hoc: quod sequitur majus: horum siquidem tam paucorum spatio dierum, tam multas interituras poemata scripsit, quod inscripsit: 'Iter:' quod illud scilicet itinere edidisset: sic Pierides armis inserere, et nunquam otiosus esse didicerat. Primo Cæsar in Hispaniam adventu, civitatum motus ingens fuit: undique legati ad eum, undique transfugæ. Jam enim <sup>9</sup>ad Pompejani juvenes, sive in odium sive in tedium vertere cœperant, et ut nulla esset in eis culpa, mos est tamen antiquus populorum, semper novos dominos, novas res optare: et fama Cæsar in haud immerito super omnes excreverat, ut universi homines ejus splendore caperentur, cuperentque <sup>10</sup>ceram cernere, quem usque adeo mirabilem audiebant. In hoc principio, ipso maris in ostio, ubi Oceanus terris illabitur, et mediterraneum hoc pelagus nostrum parit; inter legatos invicem partium, hinc Didium, hinc Varum, et ambobus cum ipsa tempestate certatum est: nec minus a ventis et fluctibus quam ab hostibus periculi atque horro-  
ris, dum et hinc hostes sævirent, et hinc sævitiam rabiemque hominum maria coërcerent utraque classe bello simul et naufragio laborante, duæ partes, duo maria, duplex furor, duo elementorum

<sup>6</sup> Lege, Pompejos.—<sup>7</sup> Forte, hoc.—<sup>8</sup> Lege, bellum.—<sup>9</sup> Videtur delendum ad.—<sup>10</sup> Lege, coram.



atque hominum procellæ. Per hos dies a Cæsarianis duo pedites capti sunt qui se servos dicerent : non licuit in his Cæsari suam consuetudinem servare : antequam ad eum ducerentur, quod a Cæsariano exercitu transfugissent, recogniti, et a militibus interfecti sunt : [250] et tabelliones capti qui ad Pompejum Corduba mittebantur, et præcis illico manibus sunt remissi : similiter <sup>11</sup>simulato Pompejanus atque occisus est. Credo ego milites iratos bello, et <sup>12</sup>imperator sui morum conscios atque clementiæ, hoc remedii genus excogitasse, ne quis faciem ejus videret, ut sic nullus evaderet. Cordubam Pompeji tenebant; Cæsar obsidebat, illis tamen absentibus : multisque ibi et magnis insultibus decertatum est. Cumque die quodam ferro et flammis solito <sup>13</sup>etiam pugnaretur : opidani ira in furorem versa, hospites qui accuri secum jure veteris hospiti morabantur, inspectante Cæsaris exercitu jugulatos e muris præcipitare, quasi crudelitate non virtute victoria quæreretur, inceperant : spectaculum miserum atque horridum. Qua re ex gemitu morientium audita, <sup>14</sup>unius qui ad tutelam muri in terra sub cuniculo erat exclamavit : 'Tetrum scelus et immane flagitium, nullaque non barbarie detestandum commisistis absque ulla causa : nihil enim mali merebantur, qui nihil mali fecerant, qui ad vos vestrasque se aras et <sup>15</sup>foros infausta fiducia contulissent : jus hospitii sanctum gentibus soli vos sprevestis, atque <sup>16</sup>uticam sprevisse sufficeret ; inhumano illud scelere violastis.' Multa quoque in hanc sententiam dixit, quorum verecundia repressi cives, ab hospitum cædibus se continuerunt : sic interdum unius boni viri multos inter malos valuit oratio : et inter hostes etiam suum honorem virtus invenit : ea res relatu transfugæ in exercitu primum Cæsaris innotuit : die proximo Tullius <sup>17</sup>quidem cum Catone quodam Lusitano legatus ex opido ad Cæsarem venit : hujus prima pars orationis fuit, 'Optare, suus potius fuisset quam Pompeji miles, suamque constantiam in hujus potius felicitate quam in illius miseriam præstitisset :' [251] finis autem fuit, 'se a Pompejo desertos, victos a Cæsar, seque et opidum dedere atque orare ut clementiam quam victis gentibus præbuisset, suis civibus non negaret.' Multa præter hæc locutus est, quæ scriptorum vitio confusa vix intelliigi possint :

11 Forte, *speculator Pompejanus captus atque*.—12 *Lege, imperatoris*.—13 *Addo, more*.—14 *Unus, vel Junius* : ut Hirtius habet.—15 *Lege, focus*.—16 *Lege, utinam*.—17 *Lege, quidam*.

unum illud intelligitur, quod multis ultro citroque dictis, tunc deditio non <sup>18</sup>præcessit. Crescebat indies obsidio, nec Pompejus <sup>19</sup>expectantem opem aut ferebat aut mittebat obsessis: quin etiam pro concione dixisse ferebatur, 'ut quoniam eis auxilio adesse non <sup>20</sup>potest, ipsi noctu et beneficio tenebrarum e conspectu hostium evaderent,' quod cum dixisset, unum ex astantibus respondisse, 'ut pugnae potius quam fugae signum daret;' eumque qui id dixisset, quasi duci ignaviam exprobrasset, neci datum. Hæc quoque res ex profugis agnita: intus quoque in opido angustiae (ita necesse est) crescebant: matrona e muro desiliens dixit, se cum ancilla sua statuisset transfugere: <sup>21</sup>ullam forte cognito proposito jugulatam, se fuga præcipiti evasisse. Tabellæ quoque e muris projectæ sunt inventæ, in quibus sic ad litteram scriptum erat: 'L. Mutius Cæsari. Si mihi vitam tribuis, quoniam a Gneo Pompejo sum desertus, qualem me illi præstiti; talem virtute ac constantia <sup>22</sup>facturum me in te præstabo.' Simul et legati qui prius venerant ad Cæsarem redierunt; eorum oratio simplex fuit et apta et brevis. 'Si eis vitam largiretur, se die proximo opidum dedituros:' quibus Cæsar hoc unum respondit: 'Cæsar sum, fidem præstabo:' sic effectum ut ante diem XI. Kal. Martii opido potiretur. Id cum Pompejo notum esset, deposita spe curaue Cordubæ defendendæ, castrisque motis abscessit, atque <sup>23</sup>ubicunque opidum petiit, ibique convocatis quos sibi fidos arbitrabatur imperavit ut summo studio perquirerent, qui ad eum, quive ad Cæsarem proni essent: [252] quod cum ad se relatum esset: LXXIIII. ex iis qui <sup>24</sup>Cæsarem faventes victoriæ dicebantur, quod Cæsarem amare crimen ingens esset, securi ictos occidit, reliquos intra opidum inclusit: e quibus CXX. <sup>25</sup>clusis custodiis ad Cæsarem transfugerunt. Multa præterea ab ipsis Pompejanis per eosdem dies crudeliter gesta sunt, ceu præsagientibus fati diem sibi instare: et qui mos ferus est quorundam, inferias sibi præmittere <sup>26</sup>aliena <sup>27</sup>sibi quærentibus. Pompejus hoc tempore magnanimitatem suam et metum Cæsaris cum amicis simulabat: inventæ sunt litteræ ejus continentes, Cæsarem non <sup>28</sup>audire in campum copias educere, suis tyronibus diffidentem: qui si pugnae copiam æquis in locis aliquan-

18 Lege, processit.—19 Forte, expectatam.—20 Forte, posset.—21 Lege, illam.—22 Forte, futurum.—23 Lege, Ucubim.—24 Lege, Cæsaris, vel Cæsareæ.—25 Lege, clausis.—26 Lege, alienas.—27 Videtur delendum illud sibi.—28 Lege, audere.

do faceret, se rem omnium opinione celerius confecturum, idque expectare ac sperare. Ibat interea Hispanias ambiendo, et <sup>29</sup>ipse dicebat, civitates suarum partium conservando: itaque in Hispalim venit, contraque urbem in oliveto castra posuit: inde alias atque alias adiit: ad extremum. <sup>30</sup>Mundi substitit; supremis cladibus <sup>31</sup>aliam fortunam delegerat. Eo et Cæsar venit, contraque Pompejum castra metatus est. Pompejus Fausto scripserat, quod <sup>32</sup>quantum intelligi datur, intra opidum erat, Cæsarem mediam in vallem molle descendere, quod exercitus sui magna pars tyronum esset: quæ litteræ miris modis opidanorum animos attollebant. Cupide enim spes arripiunt omnes mortales, et ea sibi fingunt animis, quæ nec esse nec fieri posse cognoscunt: tam dulce est non dicam sperare, sed cogitare quæ delectant, quomodo enim impossibilia sperentur non intelligo, cogitari autem possunt omnia. [253] Dum se sic Pompejus sic alios solaretur, et ingenti quantum arbitror sollicitudine agitatus magna parte noctis instructis staret aciebus: Cæsar nescio quonam iter acturus castris egrediebatur: cui cum status hostium nuntiatum esset, constitit constituitque aciem. Concursum est hinc inde clamoribus, sed majoribus animis, ineffabilibus odiis atque immensis: pugnatumque acriter et pertinaciter: et quod pene pudendum dixeris humanæ fragilitatis indicium: nusquam Cæsari neque cum hostibus, neque cum civibus aut tam anceps eventus, aut propius extremo periculo res fuit; 'usque adeo,' sicut elegantissime ait Florus, '<sup>33</sup>plane videretur, nescio quid deliberare fortuna.' Et quid aliud reor, nisi an amicum suum usque in finem rara et sibi prorsus insolita fide comitaretur; an eum extremo jam calle desereret ad alium transitura. Tantaque hæc fortunæ deliberatio, tam diuturna <sup>34</sup>ut inter moras prolii neutra in parte inclinante victoria; cum jam veterana illa militum manus tot probata victoriis, Cæsareis oculis insolitum dedecus, <sup>35</sup>sensum retrocederet; nec quominus palam fugeret, tam virtute, quam pudore teneretur, quod nunquam ante illum diem fecerat: dubitare Cæsar cœpit ac diffidere, et solito mœstior ante aciem stare ita tamen ut nihil idem de solita imperatoria virtute remitteret, <sup>36</sup>uno equo desiliens et furenti simillimus primam peditum in aciem evolaret: clamans, increpans, obsecrans atque exhortans, nec tantum voce vel oculis, sed

29 Adde, ut.—30 Lege, *Mundi*.—31 Forte, *illam*.—32 Lege, *qui*.—33 Adde, ut.—34 Videtur deesse, *fuit*.—35 Lege, *sensim*.—36 Forte, *imo*.

manu et pectore fugam sistens, et fugere incipientes in proelium et actorquens, <sup>37</sup>tanquam denique trepidatio lucis illius fuit, tanquam diu ambiguus pugnae finis, ut cogitasse Cæsarem de extremis scriptorum plurimorum <sup>38</sup>tradiderunt; et eo vultu fuisse, [254] quod iam mortem sibi <sup>39</sup>consistere cogitaret, quamquam apud eos qui proelio interfuerunt nulla penitus rei hujus est mentio: et est sane difficile, non tantum absentibus, sed presentibus definire quid secum, quisque cogitet. Ego autem haud difficile ad credendam duar, quod si de victoria Cæsar timuit, simul et de morte cogitavit: quomodo enim quove animo uni adolescenti terga vertisset is, qui parentem ejus talem virum, qui tot reges, qui tot duces, qui populos non urbium modo sed regnorum totiens terga sibi vertere cogeret? utique igitur si vinci timuit, mori optavit vincere solitus, non vinci; sed an vinci timerit quis novit? Dicunt tamen, et <sup>40</sup>quidam etiam pro comperto asserunt, tandem hæc rerum ambiguitas duravit, donec quinque cohortes hostium a Labieno castris laborantibus <sup>41</sup>auxiliorum directæ, mediamque in aciem properantes, fugæ speciem <sup>42</sup>præstenderunt. O fortuna ut creditor in omni re potens, sed in bello potentissima. Siquidem Cæsar, sive illas vere fugere arbitratas, sive <sup>43</sup>crudelitatem similans, ducum sagacissimus, velut in profugas impetum facit, animosque et suis addidit ut fugere hostes rati sequerentur, et <sup>44</sup>hostibus depressit, ut dum fugere suos suspicantur fugerent. Itaque Labienus <sup>45</sup>Cæsar desertor ac transfuga, sui que pristini ducis hostis inexorabilis, cui parare perniciem quærebat, victoriam insperatam, <sup>46</sup>si vero mortem peperit. Eo enim proelio et ipse concidit, usaque secum Aotius Varus, et cum eis triginta milia hominum cecidere: cecidissent plures nisi tam proximum urbis profugium fuisset: de victoribus ad III cæsi, plures saucii equitum ac peditum. Itaque cum Cæsar muris obaidionem admovisset, agger flebilis et horrendus e cadaveribus factus est, [255] per quem ad oppugnationem urbis ascenderetur: quæ telis ac mucronibus, velut calce compacta, invicem cohærebant, muri que cujuspium officium ministrabant. Ite nunc miseri et civilibus bellis incumbite: dumque aliis invidetis vosipsos opprimate. Ecce de vestris cadaveribus superstites <sup>47</sup>oppugnantibus: an aliud

37 Forte, tanta.—38 Forte addendum, monumenta.—39 Lege, consicere.—40 Lege, quidam.—41 Forte, auxilio.—42 Forte, præ se tulerunt.—43 Lege, crudelitatem.—44 Lege, hostium.—45 Lege, Cæsaris.—46 Forte, sibi.—47 Forte, oppugnantur: an aliud petitis? an quicquam.

petis an quidquid furoribus nunc etiam vestris deest? An vult alius Labienus tam servidus insultator? et alii cecidere tuis instigationibus Labiene: et tu miser cum aliis cadaver unicum jaces: quamvis et tibi et Varo sepulchra facta reperiam: et quoniam tuis in eo statu vacasse non arbitror, extimo illa Cæsarem, tibi quidem prorsus indebitæ, fuisse clementiæ: satisque auguror si sic est te, ut obstinato eras animo, inhumatum abjici maluisse. Gneus quidem Pompejus, et humero et lævo crure <sup>48</sup>sanco, inter medias cædes prælio pulsus excessit: hunc in lectica, quod nec equo nec vehiculo uti posset, nemorosa avia penetrantem, fuga humili et occulta atque in speluncis latitantem, Cæsonius Cæsaris legatus resistantem adhuc et miseræ spei reliquias refoventem assecutus, ad Lauronem, id est loco nomen, obtruncat: caput ad Cæsarem refertur, talibus assuetum muneribus non gaudentem. Hujus germanum Sextum Pompejum in Celtiberia abscondisse fortunam tradunt, <sup>49</sup>ne quoniam scilicet deessent bellis civilibus alimenta. Munda post præliam expugnata quidem a Cæsare, sed ingenti prius sanguinis profusa <sup>50</sup>delivio. Per eos dies oppugnata rursum <sup>51</sup>Verò duba, quam qualiter defecisset non invenio: magni ibi motus, ingens in civitate dissensio, parte una ad Cæsarem, altera in contrarium inclinate. Cumque esset ad arma discursum vicit pars quæ Cæsarem colebat, [256] sibi que opidum cessit: de parte adversa <sup>52</sup>ei et viginti milia cecidere, quamvis magnæ urbi cuilibet insignis strages. Cæsar Hispali digressus Idibus Aprilis Gades petit: inde rursus Hispalim rediit, ut Hispanas res velut ultima voluntate disponderet, quo <sup>53</sup>reversus amplius non erat: ibi vero concione advocatu, beneficia sua in eam urbem commemoravit et antiqua et nova: <sup>54</sup>in finem eos arguit tanquam mala pro bonis omni tempore reddidissent: in pace seditiosi, in bello autem ignavi: quod Gneus Pompejus adolescens eorum fatus auxilio, <sup>55</sup>cæsis civibus agros et <sup>56</sup>vicinia vastasset, et cæsis civibus illic contra se fasces et imperiam suscepisset, immo vero contra populum Romanum, cujus ipse regnum teneret. Quid enim crederent, ne forsitan Hispalenses <sup>57</sup>Romano vincere, quod eorum provinciam populati essent; an

48 Lege, saucio.—49 Forte, nequando, vel ne qua.—50 Lege, diluvio.—51 Forte, Corduba.—52 Forte, duo.—53 Lege, reversurus.—54 Lege, in fine.—55 Videtur delendum aut hic, aut paulo post.—56 Forte, vicinia.—57 Forte, Romanos vincerent.

extincto Cæsare, qui mortalis esset, non sentirent Romanum populum immortalem? et in præsens x. habere legiones quæ non tantum Hispalensibus resistere, sed cælum ipsum diruere sint potentes: quo in verbo non solum illa inest altitudo, quæ omnibus patet, sed illa etiam occultior, quæ in recensendis viribus Romanis, non omnes, sed suas tantum diuumerat legiones, quasi reliquas nullius pretii, et ne memoria quidem dignas censeat. Multa hujus historiæ in loco scriptorum vitio confusa prætereo ad finem properans: hic ergo bellorum civilium in Hispania finis esto.

: His tot bellis exactis, tot laboribus exantlatis, quos <sup>58</sup>modum pati; sed scribere; sed legere; sed audire difficile est, victor Cæsar Romam rediit. Felix meo judicio quidem vir felicitate bellica, secundum stylum loquor, si patriæ hostes tantum, non et patriam vicisset: ea certe fuit verecundia, eaque Romani moris observantia, [257] ut tantum de hostibus triumpharet, et interfectorum se duce tantum hostium numerum scribi memorisquæ mandari pateretur. Numerum vero civium occisorum scribi vetuit, ne domesticas clades atque miseras patriæ exprobraret: quamvis et in numero cæsorum hostium etsi non Romanis, at Romano generi exprobratio ingens fieret. Siquidem ejus ductu, ut ab illustribus traditam est auctoribus, undecies centena et nonaginta duo milia hostium cæsa sunt: et sequitur quantum bellis civilibus <sup>59</sup>viderit noluit annotari: triumphavit quater, ut fere omnes sunt auctores, et <sup>60</sup>centuriones tradunt quinquies. Primus triumphus fuit de Gallia atque Britannia, isque omnium clarissimus: secundus de Ægypto: tertius de Pharnace et Ponto: quartus de Juba et Africa: quintus de Hispania. Ego vero adderem his sextum de Massilia, nisi quod forsitan <sup>61</sup>his triumphus sub Gallico continetur: nam de Massilia illum triumphasse non est dubium cuiquam, qui acerrimam illam Ciceronis de Cæsare loquentis querimoniam in libris Officiorum legerit. 'Vexatis,' inquit, 'ac perditis nationibus externis, ad exemplum amissi imperii portari in triumpho Massiliam vidimus, et ex ea urbe triumphari, sine qua nunquam nostri imperatores ex transalpinis bellis triumpharunt: de Thessalia et Tapso et Munda victoriæ ingentes, sed triumphus nullus: veteri enim more Romano nunquam triumphus civili sanguine quærebatur. Hic igitur tri-

<sup>58</sup> Forte, non modo.—<sup>59</sup> Forte, cæsi fuerint notuerit.—<sup>60</sup> Forte, centuriones.—

<sup>61</sup> Lege, hic, vel is.

umphorum et bellorum et fundendi sanguinis finis fuit. Ita tandem longis bellis pax alta successerat.

Ha quidem magnitudo rerum et claritas victori gloriam, <sup>62</sup>ex terris gentibus stuporem, suis civibus livorem odiumque pepererat. Neminem certe clementius, neminem liberalius victoria usum constat, idque <sup>63</sup>maximi sunt auctores. [258] Invidebant tamen, et quod miraberis, invidentes certabant eum honoribus ornare: positæ in templis imagines, <sup>64</sup>suggestri in curia, fastigium in domo, mensis in cælo: ipse pater patriæ perpetuusque dictator: ita enim hæc omnia scripta sunt. Ipse suam omnem clementiam <sup>65</sup>potentiam in cives effundere: nihil de tanto imperio suum erat præter gloriam et imperii nudum nomen: pecunias omnem ætatem contempserat: voluptates ut sperneret jam sibi ætas devexa præstabat. Negare non possum, quin in republica juvenis paulo impetuosior, et principatus semper appetentior <sup>66</sup>fuit, quam sat est, ne si hoc negem, ipse meis scriptis <sup>67</sup>arguer, et his auctoribus <sup>68</sup>nuda illa decerpserim. Sed quis virtutes alias viri hujus enumeret, quis illam unicam abunde laudaverit, qua omnes vicit principes, clementiam! Sed quid agant, quove se vertant homines, ubique periculum, nihil tutum: verissimum illud Liricum: 'Quid quisque vitet, nunquam homini satis cautum est in horas:' exilio cesserat Africanus invidiæ. Cæsar beneficiis obstiterat: tutius illud apparuit: rem verissimam sed mirabilem et indignam dicam delicatis animis: ipsa beneficentia gravis erat, et unum omnia posse multis utile, sed molestum omnibus: hinc invidiæ incrementa; quid facerent raptori impio, qui pati clementem principem et munificum nequiverunt? Unde hercle amorem omnium merebatur, inde omnium ferme odia, et paucorum insidias, et ad ultimum causam mortis invenit: de qua in extremo dicam, eo quod extremus humanorum actuum sit mori: ante tamen de quibusdam quæ ad corporis habitum formamque et ingenium et eloquentiam et mores, domesticam viri vitam attinent, attingendum puto, secundum quod a præclaris auctoribus sparsim tradita elicere, [259] et in unum studio colligere dabitur: non quidem omnia, nec oportet, sed quæ vel utilia cognitu vel delectabilia videbuntur. Corpore quidem altus fuit, candidus, teres, maximarum virium; peritia rei militaris eximia, incredi-

62 Lege, *exteris*.—63 Forte, *maximi tradunt*.—64 Lege, *suggestus*.—65 Adde, *ac*.—66 Lege, *fuerit*.—67 Lege, *arguar*.—68 Lege, *unde illa*.

bili patientia laboris, vultu modice,<sup>69</sup> sed non pleno, oculis nigris atque vivacibus, valetudine usque sub extremum prospera, tunc tamen et animo nonnunquam linqui solitus, et per quietem<sup>70</sup> vis concuti. In corporis cultu curiosior parumper quam requirere videretur tanti animi magnitudo: calvitium ægre tulit, revocare capillum a vertice in frontem consuetus, et e cunctis honoribus a Senatu et populo sibi oblatis nullum recepit avidius quam<sup>71</sup> prae-minis usu laureæ<sup>72</sup> contra calvitium tegetetur: reliquo etiam cultu corporis insignem extitisse et in pace constat et in bello, mundum præterea delicatum nitidumque ultra quam satis esset viro forti: et rerum talium studiosum fuisse, nota res est, usque adeo ut<sup>73</sup> nullam a fundamentis sumptuosissime extractam, quod non plene oculis responderet, funditus everteret, idque tunc etiam inopem fecisse, atque ære pressum alieno: margaritarum et gemmarum et<sup>74</sup> tore juvatum et signorum et pictarum tabularum avidissimus: disciplinæ vero domesticæ tenax valde, non magnis in rebus modo, sed in minimis: ita ut pistorem quod<sup>75</sup> comminus non eundem quem sibi panem ministraret, vinculis inneceret: et libertum sibi acceptissimum, quod Romani equitis uxorem violasset, nullo licet accusante, morte multavit: non tamen pudicitiam, quam in alio exigebat, in se præstitit; infamatus et Romæ illustrium adulteris seminarum, in quibus collegarum ejus Crassi et Pompeji conjugum, [260] ante scilicet quam hic ejus gener esset: insuper et provincialium matronarum, et præsertim in Galliis, quodque altius, reginarum; in quibus nomen habet<sup>76</sup> Euries Mauritanis, et ante omnes Ægypti regina Cleopatra, cujus supra mentionem fecimus: cum qua non contentus in medio belli civilis ardore voluptati multum temporis impendisse, post belli finem in urbem Romam evocatam, nec nisi multis honoribus et donis ornatam redire tribuit in Ægyptum, filiumque ex ea susceptum agnovit, suumque illi nomen imponi non erubuit, quem quidem Cæsari et aspectu et incessu per-similem prodidere. Inter hæc tamen et cibi prorsus indifferentis, et parcissimus vini fuit; ut mirari posses quid sibi sine Baccho et cibis levioribus vellet Venus. Neque vero seminarum quam divitiarum appetentior fuit: non ut eas reconderet, quod fere omnes

69 Forte, si non pleno. Suetonio paullo pleniore.—70 Forte, etiam.—71 Lege, quam assiduum usum laureæ, qua contra.—72 Adde, qua.—73 Forte, vitam.—74 Lege, toreunatum.—75 Forte, convivis.—76 Lege, Eunoe Mauritanie.



factum, qui divitias quærent, sed ut largiretur liberaliterque diffunderet: ita duorum avaritiæ malorum alterum nesciebat, altero laborabat: unde et in Hispania, in Gallia, et in Ægypto multa quidem; <sup>77</sup>ratione autem effracto Romæ, universa diripuit. Sed non ut abstinentiæ sic eloquentiæ inops fuit, qua et omnium seculorum duces haud dubie antecessit, et summos æquavit oratores: quod ita esse, oratorum princeps et Cæsaris hostis Cicero confirmat, et quod mireris, ad Brutum scribens: neque tantum militari, aut oratoria eloquentia, quam habet ad præsentem, emicuit, sed et libros scripsit rerum <sup>78</sup>ante alios suarum, qui ab aliis, qui rebus ipsis interfuerant, digesti sunt, et in lucem editi, unde horum, quæ de rebus Cæsaris scripsimus, maxima pars decerpta est. Scripsit et alios plures, qui ita sibi propter ingenii velocitatem adeo <sup>79</sup>aut modicum temporis occupabant obstabantque negotiis, ut quosdam ex eis in alpium transitu belli Gallici temporibus, [261] quosdam in medio periculosissimorum ardore bellorum, unum cujus supra meminimus dum ab urbe Roma IIII. et XX. diebus ulteriorem in Hispaniam pervenisset. <sup>80</sup>Scripsit et epistolas ad senatum, ad amicos, inter alios <sup>81</sup>Ciceronem: qui, pace dixerim tanti viri, sæpe et multum in amicitia variavit: scripsit adolescentulus multa, quæ prosequi longum est. Talis ille in rebus ingenii: nam in rebus bellicis nulli hominum secundus fuisse non ambigitur: ita nempe de illo scriptum est i Vir quo nemo unquam bellis magis enituit: <sup>82</sup>in quibusdam nunquam ipse sibi pepercit, indulisitque <sup>83</sup>aliud: primus in agmine, eques interdum, pedes sæpius cernebatur: nec gela nec sole nec pluvia caput operiens: <sup>84</sup>exhortatus docensque assidue quid agendum quid cavendum: et præsertim exemplo milites ad laborem erigens atque confirmans: nullas enim locus erat ignaviæ, ubi sunt imperatorem præeuntem videbant, jubentemque non ire sed venire, et se sequi ad pericula: nemo unquam promptior, nemo in periculis cautior: et cum cautus ad omnem, tum ductandis exercitiibus cautissimus et insidiarum providentissimus semper fuit: ita ut nunquam duceret, nisi itineribus exploratis, aut per alios, ut per seipsum: nonnunquam inter <sup>85</sup>hostes illorum habitu transgressus in-

77 Forte, *avaritia*.—78 Forte, *annales*.—79 Aut videtur delendum, vel scribendum, *adeo nullum, aut modicum*.—80 Dvest, *fecerit*, aut *composuerit*.—81 Lege, *ad Ciceronem*.—82 Lege, *in quibus*.—83 Lege, *aliquid*.—84 Lege, *exhortans*.—85 Forte, *per hostes*.

cognitus, ut ad summam libratis omnibus dubitari posset, an animosior esset, an circumspectior, cautiorque: celeritatis non tantum miræ sed incredibilis fuit, quam et ingenio et corpore præstitit, ita; ut et si quid ingenio agendum esset, ante perficeret quam cœpisse crederetur; et corpore itidem non ire, sed volare visus, centena milia passuum in singulos dies exigeret, et <sup>86</sup>abicons amnes aut <sup>87</sup>nardo; [262] aut inflatis utribus pedibus <sup>88</sup>arremigando trajiceret: ita ut dictu mirum, sæpe nuntii ad ejus adventum urbibus nuntiandum præmissi, cum eo cursim pervenissent, eum jam prævenisse attoliti reperirent: et huic celeritati animositas quidem inerat atque audacia: ita ut sæpe turbulentissimis <sup>89</sup>plantibus tempestatibus, quando nemo etiam privatus iter ingredi auderet, ipse cum toto properaret exercitu: et cum pervenisset e vestigio stupentes hostes aggrediretur, nullumque respiramentum illis, aut resumendi animos daret spatium. Quotiens periculum anceps esset, equos <sup>90</sup>abijcere solitus et præsertim suum, ut <sup>91</sup>æquatio cum peditibus discrimen; et reposita fugæ spe, quasi virum unum totum firmaret exercitum. Præter autem artes imperatorias, militis officia tam valentes exercuit; ut sicut nemo illi par imperator, sic nemo illo miles melior foret. Itaque inclinatam aciem sæpe solus erexit, ut præsertim Mundensi die factum <sup>92</sup>est narravimus, cohibens fugam, et paventes arreptis faucibus in adversos manu ac voce retorquens, tanto impetu, ut <sup>93</sup>aquilifer cunctantem intentata cuspide tremefecerit; aliumque terruerit, usque adeo ut in manu ejus signum relinqueret abiretque, et ipse ex imperatore vexillifer remaneret. De hac bellica virtute ac felicitate, præcipuaque felicitate, etsi abunde sit dictum, neque aliud hoc tota hæc dicat historia: non est tamen omittendum Ciceronis testimonium; quum licet vulgatissimum omnibusque notissimum, est tamen clarissimum simulque verissimum. 'Soleo sæpe,' inquit, 'ante oculos ponere, idque libenter crebris usurpare sermonibus; omnes nostrorum imperatorum, omnes exterarum gentium, potentissimorumque populorum, omnes regum clarissimorum res gestas, [263] cum tuis nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec varietate regio-

86 Forte, *rapidos*.—87 Forte, *nardo*.—88 Lege, *remigando*.—89 Forte, *existentibus*.—90 Forte, *abigere*.—91 Lege, *æquato cum peditibus discernine*.—92 Lege, *esse*.—93 Non intellexit verba Suetonii, ex quo hæc hausit, apud quem est, *ut aquilifer moranti cuspide sit minatus*. *Moranti* est retinenti Cæsari aquiliferum, ne fugeret, non *cunctantem*.

nam, nec celeritate conficiendi, nec dissimilitudine bellorum posse conferri: nec vero disjunctissimas terras citius <sup>94</sup>passibus cuique jam potuisse peragrari, quam tuis non dicam cursibus, sed victoriis illustratæ sunt. Quæ quidem ego, nisi ita esse magna fatear, ut ea vix cujusquam mens aut cogitatio capere <sup>95</sup>posset, amens.<sup>96</sup> Milites non urbanitate nec fama nec fortuna quidem, sed viribus corporis atque animi extimabat, et severus in eos pariter et indulgens: nam et propinquo hoste omnibus horis, non <sup>97</sup>magnis diurnis quam nocturnis paratos eos ad iter <sup>98</sup>ad pugnam exigebat: et <sup>99</sup>bene nunquam pugnæ tempus denuntiabat aut itineris, ut omne tempus sibi denuntiandum crederent; et semper parati quotiens profectionis aut pugnæ signum sonnisset invenirentur. Et sæpe nulla causa rei cujuspiam signum dabat, ut condiscerent laborare, et repentinis imperiis præsto esse. Peccata militum non omnia castigabat et multa dissimulabat, sciens genus hominum ad peccandum pronum, nec facile naturam et consuetudinem verbis extirpari: seditiosos ac desertores severissime puniebat: quod hæc vitia non ad <sup>100</sup>singulos <sup>1</sup>mores, sed ad <sup>2</sup>summum rerum pertinent: ut <sup>3</sup>vere intentos ad prælia requirebat, <sup>4</sup>si post victorias interdum lasciviæ militari ac lætitiæ fræna laxabat, ut a diurno labore recrearentur corpora militum atque animi. Et si in hoc argueretur, respondebat: 'Milites mei et unguentati bene possunt et pugnare et vincere: illudque eis permittebat, ut auro et argento ornarentur; [264] quo et <sup>5</sup>a spiritu pulchrior esset exercitus, et virtuti insitæ damni metus accederet, et esset quisque ad pugnandum acrior, dum et vinci timerent et spoliari. Neque eos alloquens *militēs* nuncupabat, sed *commilitones* suos: neque eos ut milites, sed ut amicos charissimos diligebat: in tantum ut cognita cæde Titurii et Arunculeji, de quibus supra diximus, barba et capillo intonsus atque incultus tam diu fuerit donec <sup>6</sup>in hostes ulcisceretur: quibus artibus et fortissimos milites et sibi fidissimos fecit, usque adeo ut in ipso principio civilis belli, cum a patria stipendia negarentur, neque ad tantam rem unus ipse sufficeret, centuriones legionum singulos equites sibi offerrent sua impensa, et omnes pedites communicatis

<sup>94</sup> Forte, *cujusquam passibus*.—<sup>95</sup> Lege, *possit*.—<sup>96</sup> Adde, *sim*.—<sup>97</sup> Lege, *magis*.—<sup>98</sup> Adde, *et*.—<sup>99</sup> Forte, *pæne*.—<sup>100</sup> Forte, *singulorum*.—<sup>1</sup> In Suetonio est *moribus*, h. e. vitam et mores, boni an mali essent.—<sup>2</sup> Lege, *summam*.—<sup>3</sup> Forte, *ut vere*.—<sup>4</sup> Lege, *et*.—<sup>5</sup> Forte, *aspectu*.—<sup>6</sup> Dele, *in*.

omnibus, et ditioribus quibusque ultro inopum curam in se transferentibus, gratuitum illi sine stipendio ac frumento pollicerentur obsequium: neque in tam longo belli spatio quisquam fere transfugit; et capti aliqui suorum oblatam sibi vitam si contra Caesarem militarent constantissime respuerunt. Difficultates rerum omnium et extrema famem, vel dum obsiderentur ab hostibus, vel dum ipsi illos obsiderent, tanta pertulere constantia; ut ad Durachium pane ex herbis facto vitam sustentarent: quo conspecto Pompejus 'remo sibi non cum hominibus, sed cum feris animantibus esse,' ait; abjicique eum jussit, ne visus animos suorum debilitaret, obstinatione hostium intellecta. Fortitudo quoque non inferior quam patientia illis erat: victi semel illis in locis tam cresti fuerunt, ut a semetipsis supplicium exigentes, consolari eos dux habuerat, non punire. Atque omnibus in praeliis, ingentes hostium exercitus semper longe numero pauciores <sup>7</sup>vicerint atque deleverint: et ibidem una cohors Caesaris quatuor [265] Pompejanas legiones aliquot horarum spatio sic pertulit, ut pene omnes confixi atque obruti sagittis essent, quarum cxxx. <sup>8</sup>intra vallum reperta atque ad Caesarem sunt relata. Et hi omnes, aut multi quidem. Quid de singulis loquar? nota est Scævæ centurionis, et in Britannia et ad Durachium virtus, de qua diximus suo loco: et quod dicendi locus defuit, <sup>9</sup>Actili militis ad Massiliam, qui cum proelio navali hostilem in puppim dexteram injecisset, illa amputata, nixus altera, navimque conscendens, scuta in adversos impetum fecit: sequavit <sup>10</sup>Cyngeri factum, quod loquacissimæ <sup>11</sup>gratiæ laudibus in cœlum usque sublatum est, cum pars virtus Romani militis pene sit damnata silentio. Sic verborum illi, isti autem rerum studio dediti erant: seditionem militarem Gallicis omnibus atque Germanicis atque Britannicis bellis nullam pertulit; existimo quod justa bella milites agere sibi viderentur, nihil aliud quam pagnam et obedientiam cogitarent: ac bellis civilibus aliquot; sed quas cito non facilitate sed severitate et auctoritate <sup>12</sup>compescerat; qualis fuit illa <sup>13</sup>ad Placentiam, dum <sup>14</sup>prior bello ex Hispania remearet, de qua dictum est: et altera Romæ, decemannis missionem et præmia tumultuosissima conspiratione poscentibus: quos quoniam tum maxime <sup>15</sup>belli in Africa repullularet, amicis

<sup>7</sup> Lege, vicerunt atque deleverunt.—<sup>8</sup> Adde, nulla.—<sup>9</sup> Lege, Actili.—<sup>10</sup> Lege, Cynegiri.—<sup>11</sup> Forte, Gratiæ.—<sup>12</sup> Lege, compescerat.—<sup>13</sup> Lege, et.—<sup>14</sup> Lege, priori bello confecto.—<sup>15</sup> Lege, bellum.

libertantibus, neque dimittendi tempus esse <sup>16</sup>firmantibus, dimittere voluit, et quantum in se esset dimisit: sed quos imperator dimittebat, imperatoris vox una detinuit, <sup>17</sup>ut, cum enim eos alloqui incipiens, non commilitones ut solebat, sed *Quirites* appellasset, una statim voce responderent, se vero milites suos esse, nec amplius loqui passi, recusantem licet, [266] in Africam sequerentur; non <sup>18</sup>cum impunes, sed pro cuiusque culpa et increpiti et multati. Et hæc quidem cum <sup>19</sup>milibus.

Familiaritates, amicitias, clientelas summa fide coluit ac pietate: dum silvestre iter ageret, Gajumque Oppium qui sibi amicissimus et illo in itinere comes erat unicus, ægritudo repentina corripuisset; et forte ibi tugurium non nisi unius capax esset inventum, ibi amicum agresti in lectulo collocavit, ipse sub dio nuda jacuit in humo: et hæc quidem dum fortuna adhuc esset humiliore: at cum ad imperium ascendisset, nonnullos obscurissime natos ad honores et magnifica promovit officia: cumque de hoc reprehenderetur: 'si grassatorum,' inquit, 'atque sicariorum in defendenda dignitate mea usus essem, æque illis essem gratus: non enim quis, sed quid quisque pro me gesserit <sup>20</sup>ex animo.' Masinatham <sup>21</sup>Granosum adolescentem suam in clientelam ab ineunte ætate susceperat: contra illum <sup>22</sup>adivit ut Hyempsal rex litigium habebat; in quo <sup>23</sup>cum Cæsar tanta ope et sic ardentem <sup>24</sup>adivit, ut filio Jubæ regis, qui regis alterius causam fovebat, ortis ut fit <sup>25</sup>incontentiose verbis aerioribus, barbaram manu violenter arriperet, eundemque Masinatham in custodiam dacentibus eriperet, eumque quærentibus occultaret: denique prætor primum in Hispaniam proficiscens, sua abditum lectica nulli cognitum asportaret. At non ut amicitiarum, sic et simultatum tenax, a nullo unquam tam offensus, quin facile et oblivisceretur et parceret. Itaque et orationes et versuum morsus famosorum, quin et librorum adversus se ab invidis editorum lacerationes patientissimo ac civili tulit animo, [267] neque graviores injurias, sibi non verbis sed rebus ipsis illatas, cum posset ulcisci, <sup>26</sup>noluit: et si omnino <sup>27</sup>jusjurandi vinculo <sup>28</sup>cogetur quanto quivit humanus ultus

16 Forte, *affirmantibus*.—17 Videtur delendum enim.—18 Forte, *tamen*.—

19 Lege, *milibus*.—20 Lege, *ex animo*.—21 Lege, *generosum*. Suet. *nobilem*.—

22 Lege, *audivit*.—23 Lege, *cum*.—24 Lege, *adjuvit*.—25 Lege, *in contentione*.—

26 Lege, *voluit*.—27 Lege, *jurisjurandi*.—28 Lege, *cogeretur*.

est. Conjuraciones contra se deprehensas non prævenit, sed sibi notas esse admonuit: male de se loquentibus edixit ut desinerent: statuas Sullæ atque Pompeji a Romana plebe depositas restituit; nec passus est extinctis hostibus nocere favorem suum, qui viventibus non noceret. Denique omnes injurias omnibus remisit: neque alibi quam in prælio perisse aliquos suorum hostium notum est, nisi Afranium ut perhibent, et Faustum Sullam, ac L. Cæsarem juvenem: quanquam et duo primi accepta semel venia postmodum rebellassent, et de eorum morte <sup>29</sup>alteri scripserint qui rebus interfuerunt: et tertius servos Cæsaris ac liberos ferro et igni crudeliter enecasset; sed ne hos quidem suo jussu, <sup>30</sup>sed consensu interfectos dicant, qui asserunt post victoriam interfectos. Cum vero petentibus sigillatim ignovisset, novissime universis etiam non petentibus veniam dedit, ac licentiam in Italiam redeundi, atque ad honores et imperia bello præclusum aditum aperuit, ostendens verbis, et, quæ mentiri nesciunt, rebus, nullum se hostem post bellorum exitum habere: de quo Cicero, etsi post ejus interitum obloquatur, quod invitus lego: tamen ante sic dixerat: 'Videmus tuam <sup>31</sup>gloriam præliorum exitu terminatam, gladium vagina vacuum in Urbe non vidimus: quos amisimus cives, eos Martis vis pertulit, non ira victoriæ: Ut dubitare debeat nemo, quia multos, si fieri posset, C. Cæsar ab inferis excitaret, quoniam ex eadem acie conservat quos potest:' [268] hæc <sup>32</sup>levitas et hi mores Cæsaris qui illum totius humani generis amore dignissimum facere debuissent; sibi, quod suspicari quidem licet, perniciem attulerunt: visus est enim tuto lædi posse, qui omnia omnibus indulgere, nihil soleret ulcisci, prætentæ tamen aliæ causæ sunt: et facile est causas vel invenire vel fingere. Objiciunt illi insolentiam, cui certe adjuncta solet <sup>33</sup>crudelitas, quæ, ut <sup>34</sup>inquit, ab illo longe afuit: ut sit autem mitis insolentia, quod vix esse posset, <sup>35</sup>præfecto tanta post victorias desierat esse <sup>36</sup>mirabilis, et gestarum rerum conscientia levabatur. Dicunt eum ingratus \* non sibi tantum, sed aliis, præter patrii moris observantiam impertitum: nimios sibi honores usurpasse, continuum consulatum, perpetuam dictaturam ac censuram, cognomen imperatoris ac patris patriæ, quæ post eum multis longe

<sup>29</sup> Lege, *aliter*.—<sup>30</sup> Lege, *seu*.—<sup>31</sup> Forte, *victoriam*: sic Cicero pro M. Marcel.—<sup>32</sup> Lege, *lenitas*.—<sup>33</sup> Videtur addendum, *esse*.—<sup>34</sup> Lege, *liquet*.—<sup>35</sup> Lege, *perfecto tantis*.—<sup>36</sup> Lege, *esse*. *Mirabili gestarum rerum conscientia*.

inæparibus contigerunt; statuum inter reges, in orchestra<sup>37</sup>, <sup>38</sup>qui certe non petenti, immo et recusanti merito <sup>39</sup>debeatur, nec humanos tantum, sed divinos<sup>40</sup>: sedem auream <sup>41</sup>in curia tensam pro tribunali, templa etiam et aras, in quo modum fateor supergressus est: at quod sequitur, quale est simulachrum juxta Deos: et quos Deos quæso? Jovem forsitan aut Neptunum, qui certe pedem Cæsaris non valebant, homines vitiosi: aut ut scriptum est, 'Omnes Dii gentium dæmonia.' Despexisse etiam fertur <sup>42</sup>auspicia: et quid oro dignum infamia, ne dum morte, et non potius multa laude <sup>43</sup>dignissima? sed expediamus illam inexpiabilem ut dicunt invidiæ causam: <sup>44</sup>se adeunti, [269] et honorificentissimis decretis honestanti, non <sup>45</sup>assurrexit, sive prohibitus, ut ajunt, a Cornelio Balbo, <sup>46</sup>et cum vellet assurgere, <sup>47</sup>sine sponte sua, neque de assurgendo cogitans: en grave crimen: cum nostra ætate filii rusticorum regibus atque principibus non assurgant: sed enim id maxime indignationem senatus auxit, quod ipse Cæsar sibi triumphanti non assurrexisse Pontium Aquilam ægre tulerat. En causa, en paritas rerum: rogo autem quid habet Pontius Aquila tribunus plebis commune cum Cæsare triumphante? nisi forte eadem in patria natum esse pares facit. Sed nunquam odio causa defuit. Addunt suspicionem affectati regni ab illo, qui utique regibus omnibus major erat, et major esse noverat. Hæ sunt fere causæ, hæc sunt crimina, quæ Cæsarem morte dignum effecerunt, et eorum utor verbo, ut jure cæsus existimetur. Conjuratum est in eum a LX. senatoribus, Gajo Cassio, ac Marco, ac Decimo Brutis tantæ cædis ducibus: quorum primus atque ultimus e suorum numero erant, medius semper adversæ partis extiterat; sed venia donatus ac provincia auctus, aut oblata respuere, aut profecto ipse quoque suus esse debuerat: sed uno modo sui omnes fuerunt peremptores. Et multa quidem conjuratis fuere consilia qualiter atque ubi eum perderent: tandem <sup>48</sup>senatu. Nec ipsi quidem Cæsari mors ignota esse debuerat, nisi quod perituris <sup>49</sup>oculis obstruit fortuna: omitto tabulam æneam forte <sup>50</sup>Capis regis e sepulchro erutam, in qua

37 Adde, *suggestam*.—38 *Lege, quæ*.—39 *Lege, dabantur, aut decernebantur*.—40 Adde, *recepit*.—41 *Lege, in curia et pro tribunali, tensam in pompa Circensi*. Sic sane Suet.—42 *Lege, auspicia, aut haruspicia*.—43 *Lege, dignissimum*.—44 Adde, *Senatus*.—45 *Lege, assurrexit*.—46 Videtur delendum, *et*.—47 *Lege, sive*.—48 Adde, *in*.—49 *Fortæ, oculis*.—50 *Lege, Capis*: et sic paullo post.

Græcæ scripta erat hæc sententia: 'Quandocumque ossa Capiti detecta essent, fore ut Julo prognatus manu suorum necaretur, [270] magnisque mox Italiæ cladibus vindicaretur.' Potest enim esse res fabulosa, quamvis eam Suetonius Tranquillus affirmet; et Cornelium Balbum Cæsaris familiarissimum producat auctorem. Omitto greges equorum in trajiciendo Rubicone consecratos, et vagari sine custode permissos circa diem cædis, et pabulo abstinentes, et lacrymis manantes uberibus. Omitto plurimis hostiis non litatum, et Spuriæ aruspiciis monitus periculi imminantis, et regaliolam avem in Pompejana curia a diversis <sup>51</sup>vulneribus decerptam. Omitto suam et uxoris suæ somnum, et quæ sunt illi genus omnia, quæ a viro tam docto, tam magnanimo jure optimo, nisi fallor, sperni poterant: sed tunc vulgo observari talia, immo et præcaveri <sup>52</sup>mox erat. Illud certe sapientissimo duci oculos aperuisse debuerat, quod et fama <sup>53</sup>cæde in vulgus effusa erat, ut quod multi noverant, ille unus, cujus res agebatur, vix ignorare potuerit: et ad locum suæ mortis eunti <sup>54</sup>quidem obviis sed ignotus scripturam obtulit, qua monebatur ne ad mortem iret: accepitque illam nec perlegit, sed scripturis aliis quas sinistra manu gestabat, quasi statim postea lecturus immiscuit, quæ postea cum aliis est inventa. Et hinc ortus dicitur mos ille præcipue principum, ut omnem scripturam sibi oblatam confestim legant. Cæterum hiis atque aliis moti quidam opinantur, Cæsarem et mortem suam <sup>55</sup>præstitisse et sic mori voluisse: nam et apud Xenophontem cum Cyri regis mortem et ordinationem ultimam aliquando legeret, contempsit lentum ac languidum mortis genus: et pridie quam moreretur orta inter cœnam mentione de optimo genere moriendi, ipsam mortem subitam inexpectatamque prætulera: et in quotidiano sermone sæpe dicere solitus ferebatur: [271] 'Satis diu se vel naturæ vixisse vel gloriæ:' cujus, in Oratione pro M. Marcello, Cicero meminit: <sup>56</sup>utrumque eam res credita. Cæsar Idibus Martiis turbatæ valetudinis causa aliquamdiu domi detentus, tandem D. Bruto hortante ne expectantem senatum frustraretur, ad multum diæ <sup>57</sup>spatii, hora scilicet quinta, venit in curiam Pompejanam, quæ est <sup>58</sup>Trapei rupis in latere, expeditionem Particam animo cogitans;

51 Forte, aribus.—52 Lege, mos.—53 Lege, cædis.—54 Lege, quidam.—55 Lege, præcavisse.—56 Forte, utrunque.—57 Lege, spatium.—58 Forte, Tarpeja.



ibi dum assedisset; conjurati eum sub prætextu obsequii circumstant: cum Cimber Tullius qui <sup>59</sup>primus sibi tanti facinoris partes assumpserat, accedens nescio quid poposcit. Neganti in præsens inque aliud tempus rem trahenti, ab utroque humero togam manibus arripuit, exclamantem, 'Ista quidem vis est,' Cassius infra jugulum vulnerat. Cæsar Cassii pugione erepto, brachioque ejus trajecto, dum assurgeret alio vulnere remoratus est, quod unum ex omnibus letale medici dixerunt: sed ad unam vitam finiendam tale vulnus unum satis est. Tum se undique ab omnibus stricto ferro peti videns, neque soli inter tantos et inermi quidquam auxilii esse intelligens, spiritum recollegit, ne quid indecorum moriens diceret aut faceret, neque omnino aliquid dixit: nisi quod ad primum vulnus parumper <sup>60</sup>infremuit, nulla voce tamen emissa: et M. Bruto in se irruenti, Græcum fertur nescio quod breve dixisse, de quo Cæsarem ipsum dicere solitum refert Cicero Epistolarum ad Atticum libro <sup>61</sup>XXXIX. Magni refert quid hic velit, sed quicquid volet valde volet: et ipse quidem in extremo toga caput obnubit, lævaque sinum vestimenti ad inferiores partes corporis extendit, quo casus esset honestior. [272] Ita ille qui tot terras primum, post in urbe Roma terrarum orbem mira felicitate subegerat, una hora III. ac XX. vulneribus ad terram datus occubuit: inque omnem terram auditus est ruinæ fragor ingentis. Quam indigne autem sit occisus, vel hinc patet, quod plures ex his qui eum occiderunt, in testamento ejus filii, si quis forte nasceretur, tutores erant nominati, quidam quoque in secundis hæredibus scripti erant: ut D. Brutus, qui maxime in cæde ac præcipue videtur ipsius fuisse: quod quidem testamentum paucis ante mortem mensibus fecerat. Nam in altero ante belli civilis initium, ut quidam tradunt, Gn. Pompejum generum suum unicum scripserat hæredem, sed bello exorto mutandi testamenti justissima causa fuit: Nemo enim hostem sibi vult hæredem legatum. Populo Romano publice reliquit hortos quos circa Tiberim habebat, private autem ac viritum trecentos sextertios: quod legatum ingens fuisse, quisquis populi numerositatem attendit, intelliget. Decreverant occisores corpus in Tiberim jactare, bona publicare, acta revocare: sed magnitudine perpetrati facinoris attoniti, et metu M. Antonii qui tunc consul, et Lepidi, qui magister equitum dictatori erat, absterriti destiterunt:

59 Lege, primus.—60 Lege, infremuit.—61 Forte, XIII.

fuitque illis unica fugæ cura: et nisi eam <sup>62</sup>ludibrium extincto præparatum mirificos in homines versum <sup>63</sup>est. Rogus ei accensus in campo Martio secus tumulum Juliæ, nescio quidem an filiæ an sororis, utrique enim nomen fuerat: ædes aurea templi in formam memoriæ ejus extructa; lectus eburneus auro stratus ac purpura ad caput ejus: trophæum ad gloriam, et vestis in qua erat occisus ad commiserationem spectantium excitandam: simulque inter ludos funereos ad misericordiam occisi, [273] et invidiam occisorum <sup>64</sup>pecuniarum illud inter alia decantatum: 'Me, servasse, ut essent qui me perderent?' laudationes in funere virorum illustrium fieri solitæ, propter prolixitatem et pompam funeris, cui <sup>65</sup>dives non suffectura videbatur, prætermisæ sunt: earumque in locum senatus consultum breve per præconem jussu Consulis recitatum est, quo Cæsari omnes honores divinos humanosque decreverat: et præterea jusjurandum, quo se omnes pro salute ejus obligaverant, ut evidentius non modo cædis sed perjurii scelus esset: pari compendio permissum est, munera ad funus ex more ferentibus, ut sine ordine quo quisque vellet, in itinere suum munus in campum ipsum Martium deferret, inde in forum a magistratibus delatus est. Dumque ubinam cremandus esset in quæstionem venisset, alii que in curia, in qua occisus erat, alii in cella Jovis dicerent: subito duo viri ignoti succincti gladiis, et jacula bina gestantes, ardentibus <sup>66</sup>cereris igne accenso diremerunt litem, secutique omnes quasi divinitus præmonstratam viam, multi vestes, multi arma quibus ornati advenerant, flammis injecere: præcipue veterani, qui sub illo victoriosissime militabant, quasi jam armis ~~vale~~ dicerent, illo extincto, qui summum fuerat decus armorum. Matronæ etiam sua in ignem et filiorum ornamenta jactabant: luctus ingens fuit non Romanorum modo sed exterarum gentium quoque, maxime Judæorum, qui sepulchrum ejus aliquot continuis noctibus pro officio frequentarunt. Peracto funere plebs Romana ad domum Bruti et Cassii facibus armata contendit, vixque inde repulsa <sup>67</sup>Erulum Cinnam infelicem quendam hominem casu obvium errore nominis delusa discerpit, credens alium esse, quem mordaciter per eos dies contra Cæsarem locutum esse constabat, [274] affixitque hastæ caput velut taliter suum ducem ulta gestavit. Sic alienæ culpæ

<sup>62</sup> Aliquid deest, ut *arripissent*: aut simile.—<sup>63</sup> *Lege, esset*.—<sup>64</sup> *Forte, Pacuvianum*.—<sup>65</sup> *Forte, dies*.—<sup>66</sup> *Lege, cereris*.—<sup>67</sup> *Forte, Helvium*: sic Suet.

ille innocens poenas dedit. Post hæc Numidici lapidis columnam in eodem loco posuit viginti pedum altitudinis, <sup>68</sup>in scipione addita, *Parenti patriæ*: ad quam et sacrificare et vovere et jurare per Cæsarem diutius observatum est. Periit anno ætatis VI. et L. relatus est in numero Deorum, non modo principum auctoritate, sed opinione etiam populari: nam ludis quos ibi Augustus Cæsar hæres ejus instituit, crinita quædam stella VII. continuis diebus circa XI. horam lucis apparuit: persuasumque est <sup>69</sup>crudele plebi, Cæsaris esse animam in cælum admissi: quo profecto aliis viis, quam armis, et bellis, aliisque quam de armato hoste victoriis atque triumphis ascenditur. Hujus stellæ et Virgilius poëta meminit in Bucolico carmine, et simulachrum ipsum Cæsaris <sup>70</sup>judicio, cujus in vertice stella est. Denique opprobrium illud, quod conjurati in extinctum meditati erant, primo quidem in tempus ac locum cædis versum est: nam et curiam ipsam ceu infaustum locum claudi jussum est: hodieque præclusa vixque accessibilis est. <sup>71</sup>Diis Martias parricidium nominari<sup>72</sup>, hoc adjecto, ne unquam die illo senatus haberetur. <sup>73</sup>Dictum etiam in ipsos <sup>74</sup>sedis auctores: quorum nullus triennio amplius supervixit, nullus morte obiit naturali: damnati omnes diversis eventibus periere, alii naufragio, bello alii, <sup>75</sup>quidem seipso gladio, quo Cæsarem vulneraverant, occiderunt, ut evidenter ostenderetur, cædem illam nec Deo nec hominibus placuisse.

Explicit Liber. Deo gratias.

<sup>68</sup> Lege, *ininscriptione*.—<sup>69</sup> Lege, *credula*.—<sup>70</sup> Forte, *indicat*.—<sup>71</sup> Forte, *Idus*.—<sup>72</sup> Forte addendum, *placuit*.—<sup>73</sup> Forte, *Versum*.—<sup>74</sup> Lege, *cædis*.—<sup>75</sup> Lege, *quidam scipios*.

## TESTIMONIA CLARORUM VIRORUM

### DE JULIO CELSO,

EJUSQUE COMMENTARIIS.

---

**SÆCULUM** Historiale *Vincentii Bellouacensis* seu *Beluacensis* Episcopi (qui floruit circa Annum 1240) impress. Venetiis 1494. Fol. Antiqua Dicta *Moralia Julii Celsi* continet. Lib. VI. 5. *Alia multa de Bello Cæsaris narravit Orosius et Julius Celsus, ex quibus multa sequuntur excerpta; quæ consulat Lector.*

Fragmenta illa *Julii Celsi* a *Vincentio* memorata, si in nostro Auctore reperiantur, *Grævii* conjecturæ minus faverent de tempore Scriptoris horum commentariorum, qui sæculum minus barbarum, stylumque haud cucullatam sapiunt, licet verisimile sit *Celsum* nostrum aliquibus in locis corruptum aut interpolatum fuisse. Sicut ipsum *Cæsarem*, veteres fere universos, (Poëtas vero omnium minime) Lectorum et Scribarum more. Sæculo forte quinto vel sexto floruit *Celsus* noster, nam in *Codicibus* antiquissimis *Julius Celsus Constantinus et Constantinopolitanus* scribitur, et in omnibus fere *Mss. C. C. Cæsaris Commentar.* extat nomen ejus; invaluit enim consuetudo clarissimorum virorum lectionis testimonium libris ascribere, ut fides emtoribus et lectoribus fieret, non mendosum esse codicem qui a tanto viro fuisset perlectus, recensitus, vel emendatus; quod postea Typographorum nomina supplere solebant.

*Gualterus Burleus Anglus* (qui floruit circa Annum 1230) de vitis Philosophorum. Quarto Impress. Lovanii 1474. a *Johan. de Westfalia. et a Joan. Horne ter Ann. 1472.*

De *Julio* Historiographo, c. 104.

*Julius Celsus* Historiographus scripsit diligenter de Bello *Cæsaris* Librum, quem in v. Libros distinxit: in quibus multa doctrinalia mirabilia continentur, ex quibus pauca hic posita sunt.

‘Naturale est omnes homines studio libertatis incitari, et conditiones servitutis odisse. Rerum omnium Magister est usus. Quod volumus libenter cernimus et credimus. Terror hominibus consilium mentemque eripit, et membra debilitat. Fortuna eos plerumque quos plurimis beneficiis ornavit, ad duriores casus reservat. Quæ sentimus ipsi reliquos sentire speramus. Inter duos bellantes hoc unum tempus bellandi de pace est, dum sibi uterque confidit, et ambo pares videntur; quod si alteri paululum fortuna tribuerit, vix utetur conditionibus pacis qui superior videtur, nec æqua parte contentus erit, qui se omnia habiturum sperat.’

*Joannes Magnus* (qui floruit circa Annum 1420.) in *Sopholog.* impress. Parisiis 1475. Fol. edit. a *Roderico Episcopo Zamorensi*, Hispano, et *Paulo Secundo* in Script. v. 13. III. 7. aliisque locis, Sententias *Julio Celso* tribuit quæ in *Cæsaris* Commentariis reperiuntur; quod non mediocriter confirmare videtur opinionem *Floridi Sabini* (l. II. subsec. Lect. c. 2.) qui tres de Bello civili Libros, *Cæsaris* esse negat; tum *Ludovici Carrionis* (*Lipsii Epistol.* l. II. *Epistolicar. Quæst.*) qui et Belli Gallici commentarios *Julio Celso* ascribendos putat.

*Albert Eyb* Secretarius Papæ *Pio Secundo* (qui obiit 1454.) in *Margarita sua Poëtica Impress.* Romæ 1475. Fol. pag. 184. Z. *Julii Celsi de gestis Cæsaris Autoritates incipiunt*, duasque paginas implent, quas curiosus Lector adeat, et cum Textu *Græviano* conferat.

*Gerard. Joh. Vossius Institut. Orator.* v. 10.

— Verum *Celsi* Commentarii de Rebus a *Cæsare* gestis δις διὰ τῶν differunt a *Cæsaris* Commentariis, ut sciunt, siqui cum *Cæsare* contulerunt editionem *Celsi Ann.* 1473. cujus nullam a *Gesnero* aut *Simlero* mentionem factam miror, ut qui haud aliud dicunt, quam, istorum fieri commentariorum mentionem in *Margarita Poëtica Alberti Eibii paulo junioris Jacobo magno Toletano*. Interim fateamur *Celsum* non tantum *Cæsaris* gesta conscripsisse, sed et *Cæsaris* commentarios, sive recensuisse, sive corrupisse: certe in MSS. meo *Cæsare Hirtioque* ter locis distinctis ascriptum: *Julius Celsus Constantinus J. C. legit.*

*Gerard. Joh. Vossius de Histor. Lat. 1. 13.*

Est Fragmentum illud (*a Casaubono notatum notis in Tranquill. 1. 56.*) desumptum ex *Julii Celsi Commentariis de vita Julii Cæsaris edit. Ann. 1473.* Est vero hic *Celsus* idem, qui *Cæsarem* recensuit: unde multis *Cæsaris Codd. MSS.* subjunctum legitur, *Julius Celsus vir clarissimus et comes recensui*: vel hoc pacto: *Julius Celsus Constantinus V. C. legi.* Inter Historicos refertur, et diligenter de *Julii Cæsaris* gestis scripsisse dicitur a *Gualtero Burleo Anglo, Petrarchæ æquali*; et omnino valde errant, qui fragmentum ante memoratum ipsius *Petrarchæ* esse volunt. Sane ex istis *Celsi* Libris, quorum a nemine ante nos mentionem factam miror, multa in *Cæsare* feliciter possunt restitui, quod aliquando, *ὅν Θεῶν*, ostendemus: ceterum *Oxonix* in *Collegio Corporis Christi* habes *MSS.* cum hac Epigraphe: *C. Julii Cæsaris, per Julium Celsum Commentarii*: utrum *Cæsaris*, an *Celsi* sint, melius dixerint qui videre.

*Salmasii Prolegomen. in Solinum.*

Sic Subscriptiones illæ plerisque libris apponi solitæ, quæ testantur recognitionem alicujus Emendatoris, in omnibus pariter conspiciuntur, etsi non eandem ætatem præferentibus; ut illa quam nuper legebam in scripto Codice *Cæsaris commentariorum de Bello Gallico*, in hunc modum concipitur, *Julius Celsus Constantinus V. C. legi.* In aliis *Julius Celsus* quasi Auctor eorum commentariorum subscribitur, magno errore: qui tamen impulit doctissimum suæ ætatis Criticum (*Lipsium*) ut dubitaret an *Julii Cæsaris* essent illi commentarii, et non potius *Celsi*.

## HENRICI DODWELLI DISSERTATIO

DE AUCTORE LIB. VIII. DE BELLO GALL. ET ALEX. AFRIC.  
ATQUE HISPAN.

---

*Auctor Prologi ad librum de bello Gallico VIII.  
Hirtius potius fuisse videtur quam Oppius.*

Si quidem recte habeat locus Suetonii, jam tum extiterint oportet libri omnes, quos pollicetur auctor Prologi ad librum belli Gallici VIII. nondum autem, ut videtur, sub nomine Julii Celsi, sed Oppii duntaxat et Hirtii: erantque sane ambo illi Cæsari satis familiares. Cur autem Oppio tribuerentur, eam causam satis verisimilem mihi videre videor, quod auctor ille, quicumque demum is fuerit, Balbo prologum suum inscripserit. Erant enim sane Oppius atque Balbus necessitudine aliqua, quam nescimus, ut videtur, invicem conjunctissimi: forte officii alicujus causa, utriusque curæ a Cæsare crediti. Certe utrique inscriptas nonnullas epistolas Cæsaris habemus hodieque in libro Ciceronis ad Atticum IX. Et libros fuisse epistolarum ad utrumque, docet Gellius l. XVII. Noct. Attic. c. 9. qui rationem addit, quod res ejus absentis curarent. Literas curasse, docet Cicero ad Quint. fr. ep. 1. Se autem bello Alexandrino atque Africano abfuisse, lubens agnoscit Prologi auctor. Sed absentia illa Cæsaris erat in Gallia, si quidem ex epistolis a Cicerone conservatis liceat de reliquis augurari. Spectant enim illæ ad prima belli civilis initia. Ex his igitur epistolis ad Oppium datis rerum gestarum memorias accipere potuit, si quis junior Oppii nomine libros edidisset. Ita fiet, ut pari fide dignæ sint rerum gestarum narrationes, seu hos libros ipse exararit Oppius, seu junior Oppio quispiam collegerit e Cæsaris epistolis, Oppio inscriptis atque Balbo. Certe Oppio res Cæsaris etiam arcanas fuisse exploratissimas, ex eo libro colligitur, quem scripsisse testatur Oppium Suetonius Jul. cap. 52. ut probaret non fuisse Cæsaris filium, quem dixerit Cleopatra, nempè

Cæsarionem. Minus tamen idoneus fuisset Oppius ad scribendum de hoc argumento, si ipse quoque bello Alexandrino non interfuisset. Melius ergo, hac de causa, Hirtium hujus Prologi auctorem existimabimus. Oppii enim testimonio de filio Cæsaris pugnavat etiam Antonius, vix ita certe factururus, nisi Alexandriæ cum Cæsare adfuisset. Nescio etiam, an hic fuerit Oppius legatus, cujus mentio in bello Africano cap. 68. Et certe Hirtio magis favet ipse Suetonius, dum Hirtii nomine verba ex illo ipso advocat Prologo, quæ hodieque ibi reperiuntur.

*Idem auctor librorum sequentium de bello Alexandrino, Afric. Hisp. sed post Cæsaris mortem.*

Sic ergo res, ni fallor, habuerit. Primus auctor prædicti Prologi, qui Cæsaris scripta digessit pariter ac supplevit, non Oppius fuerit, sed Hirtius, qui proinde ibidem, ubi Balbus, fuerit, quod assiduus illius non literis, sed vocibus, coactus onus illud scribendi susceperit. Scripsit ergo Hirtius Prologum ad amicum Cæsaris, Cornelium Balbum Gaditanum ditissimum. Et in prologo commentarios a se scriptos supponit rerum gestarum Galliæ, non comparandos superioribus atque insequentibus Cæsaris scriptis. Hi commentarii alii esse non poterunt ab VIII. qui Prologum proxime excipiebat, belli Gallici libro, medio nimirum inter libros Gallici belli priores, quos censet superiores, et libros belli Civilis, quos pro scriptis ejusdem Cæsaris habet insequentibus. Sic nihil habent, quo se tueantur Floridus Sabinus et Ludovicus Carrio. Hunc librum se contexuisse testatur Hirtius: proinde jam antea scriptum, et medio tamen illo, quem dixi, loco dispositum. Hæc erat nimirum scriptorum Cæsaris digestio illa, de qua loquitur noster, tot sæculis recentior, qua sua scriptis ipsius Cæsaris media contexit cœvus Hirtius. Noster etiam editos in lucem libros Cæsaris testatur ab aliis, qui rebus ipsis interfuerant. Unde hoc? Nempe ex illis Prologi verbis: 'qui sunt editi, ne scientia tantarum rerum scriptoribus deesset.' Sed perperam noster intellexit, si tum primum editos in lucem Cæsaris commentarios censuerit, cum Prologum scriberet Hirtius; nempe post mortem Cæsaris. Immo jam antea in clara luce fuisse versatos e Ciceronis constat Bruto: immo ex hoc ipso Prologo. Jam enim probatos omnium iudicio testatur, jam in omnium admiratione fuisse, quasi bene emendateque scriptos. Non ergo de sua, sed Cæsaris, editione



loquitur Hirtius, cum illud editionis consilium agnoscat, tantum ne scindia tantarum rerum scriptoribus deesset. Exprimunt hæc verba Cæsaris potius de suis scriptis agentis modestiam, quam Hirtii de iisdem admirationem. Idem Prologi auctor novissime imperfecta ab rebus gestis Alexandriæ ad finem vitæ Cæsaris se confecturus testatur. Proinde jam una cum Prologo libros suos jam penitus confectos de bello Alexandrino, Africano, auctor emisit. Immo de bello etiam Hispanico, (quanquam illius in Prologo non meminerit) quod prædictam epocham, quæ ad Cæsaris mortem usque pertigit, hoc quoque bellum antecesserit.

*Librum Hirtii de bello Africano multis post Hirtium sæculis interpolavit Julius fortasse Celcus.*

Et tamen, præter Hirtium, aliam saltem fuisse censet noster, qui Cæsaris scripta ad ejusdem cædem suppleverit. Ita certe loquitur, quasi saltem uno plures hoc idem officium præstiterint. Quoniam vero id pacto verum esse potuit, siquidem ad ipsam Cæsaris cædem res gestas Cæsaris perduxerit Hirtius? Nempe, ut opinor, quod A. Hirtii nonnulla perierint, suppleta a Julio Celso, alienissimamque ab Hirtii mente sententia interpolata. Bello certe Africano atque Hispanico multa legimus, quæ vix ævi, quo vixit Hirtius, esse potuerint, nedum ipsius Hirtii. Et tamen vice versa nonnulla, quæ cœvum styli sapiant, non autem illum, qui a juniore fuerit interpolatore. Ab Hirtii etiam vel ætate in libro de bello Africano abhorret usus vocis *imperator*, quo sæpe disceptatum dicit auctor, quis esset pro populi Romani imperatore agnoscendus, Cæsar an Scipio. Quasi nimirum unicus esset populi Romani, ut postea, imperator, qui rei summæ præesset. Hoc autem sæculo qui singulia Romanæ ditionis provinciis præerant cum imperio, seu cum jure gladii, ii imperatores habebantur. Vix tamen ita appellabantur, nisi ob res gestas imperatores ab exercitu fuissent acclamati. Sic autem Cæsarem imperatorem ne quidem poterant negare Pompeiani, cui dictatura fuerat e sententia Senatus populi que Romani delata; quippe etiam ab exercitu imperator fuisset appellatus. Sed nec illud cœvi fuisse videtur, quod mense, quo Cæsar in Africam appulit, Januario, scribit auctor per anni tempus in mari classes sine periculo vagari non potuisse. Octobris enim Juliani die XIIII. cœpit anni confusionis 708. ille Januarius, exiitque ante Nov. XI. quo hædi oriebantur, quo ortu cœpit epocha maris clausi. Quod

porro ait centurionem Cæsaris XXXVI. annis pro Cæsaris dignitate victoriaque depugnasse, ita manifesto falsum est, ut segre scribi potuerit a coevo. Detrahantur a prædicto confusionis anno 709. anni 36. reliquus erit annus U. C. Varron. 672. quo sub Cæsare mereri cœperit. Atqui certum est primam Cæsaris provinciam fuisse ex prætura, anno Varron. 692. Doluit præterea Cæsar teste Suetonio c. 7. quod nihil dum a se memorabile gestum esset in ætate, qua jam Alexander orbem terrarum subegisset. Ætas illa erat ann. 33. ut præter alios docet etiam Cicero Philipp. v. Natus est Cæsar IV. Id. Quintil. ann. Varr. 654. Sic annum 33. absolverit anno demum Varr. 687. ineunte Quintili, annis post prædict. 672. quindecim. In hoc tamen numero consentiunt editiones exscriptoresque, in quibus et noster, ne dubitemus, ab interpolatore ita scriptum esse. Hic idem liber Q. Ligario vitam in Africa concessam esse narrat, cap. 89. Quod tamen certissime falsum esse, constat ex insigni Ciceronis, post reditum Cæsaris, oratione pro Ligario. Coævi scriptoris tam crassus error esse vix potuit. Et L. Cæsari vitam a Julio, facileque concessam vult auctor belli Africani. Contra Dio lib. XLIII. contra Suetonius Cæs. cap. 75. contra coævus Cicero. Mitto rem, quam auctor ipse incredibilem fatetur, ab equitibus Cæsaris XXX. Gallis Maurorum equitum duo millia loco esse pulsa. Mitto provocationem centurionis prædicti, ut cum suis decem cum cohorte Scipionis firmissima concurreret. Hæc plane fabulorum genium sapiunt potius quam prudentissimorum, quibus sæculum illud politissimum abundabat, scriptorum. Huc etiam illud refero cap. 70. quod dicit, Cæsaris si non amplius tres aut quatuor milites veterani se convertissent, et pila viribus contorta in Numidas infestos coniecissent, amplius 11. millium numero ad unum terga vertisse. Sunt etiam in dictione plurima, quæ nemo peritus harum rerum censor ad Cæsaris ætatem retulerit: cap. 12. *galeati*. Non me fugit illud, sed poëtæ: *galeatum sero duelli pœnitet*. S. Hieronymi Prologus *galeatus* senior est. Cap. 31. *ignota* peccata legimus, quibus ignoscebatur. Cap. 19. *innumerabilis*. Cap. 46. *cruciabiliter interfecti*. *Parvulam causulam* cap. 54. *Parvum senatorem* cap. 57. *Magnis copiis auxiliisque regis præditi* cap. 58. *Suppetias occurrere* cap. 66. 68. Cap. 77. *commeatus*. Non a castris tamen, sed ad castra. Cap. 78. *ut haberent facultatem turmas Julianas circumfundere*. Ibidem *salagere*, pro prælio laborare. Cap. 88. *mentem in fuga destinatam*.

Africanum hunc scriptorem, hisque temporibus juniorem, arguunt tot inmixtæ voces Græcæ atque Hellenismi. Qui mixto essent genere, *Hibridas* appellat cap. 19. *Hippotoxotas* habet ibid. *Epibatas* cap. 20. 62. 63. *Catascopum* cap. 26. *In salo esse* huic auctori cap. 46. 62. 63. tantundem valet, quod Græcis *σαλατεῖν*, et *διασαλετεῖν*, et de navi dicitur, quæ liberæ fluctuum mariorum agitationi exponitur. Sunt in eodem libro alia, quæ cœvorum peritiam sapiant. Virgiliarum signum confectum memorat post VI. Kal. Feb. cap. 47. pro vero scilicet illius anni calendario, quo Febr. 1. in Novembr. Juliani diem XI. conveniebat, quo Pleiadum confectionem refert Plinius. Aliter certe sensit hic auctor, quam interpolator, qui etiam Januarium ab Octobr. Juliani die XIII. incipientem per anni tempus periculosum esse voluit navigantibus, et quidem ita periculosum, ut mediis belli casibus magis tamen esset, quam bellum ipsum, metuendus. Et manum etiam cœvam accuratiorēque indicant tot voces militares, aliæque technicæ, magis hic vero temporis decoro respondentes, quam pro captu junioris interpolatoris. Librum ergo Hirtii de bello Africano ad Julii Celsi ætatem pervenisse puto: sed mutilum fortassis, aut qui Celso mutilus haberi posset. Hoc utique prætextu vel suis, vel nescio cujus alterius fabulatoris figmentis interpolavit.

*Idem factum in libro Hirtii de bello Hispanico.*

In bello Hispanico adhuc pauciora cœvi scriptoris vestigia sunt, plura autem interpolatoris, et quidem ejusdem, qui bellum Africanum suis commentis auxerat. Eadem in voce *facultas* elegantia, quæ supra cap. 12. *eis ad ignoscendum nulla est data facultas*. Cap. 40. *naves, quæ in salo fuerunt*: pro exemplo itidem a nobis supra observato. Nec dissimiles alii occurrunt sequiorum sæculorum barbarismi. Cap. 7. *reliquæ ex fugitivis auxiliares consistebant*. Cap. 12. *bene magnum tempus*. Cap. 13. *simulque ballista missa a nostris turrem dejecit*. Cap. 16. *existimabant eos posse conatum efficere*. Cap. 29. *adversarii patrocinari loco iniquo non desinunt*. Cap. 33. *libertum, qui fuisset ejus concubinus*. Cap. 39. *gradiebatur Hispalim*. Cap. 42. *provinciam depopularit*. Et præter morem horum scriptorum Ennii poetæ fragmenta advocat, cap. 23. 31. Illa vero quam inepta, quibus tamen Cæsaris, summi prudentissimique oratoris, personam agit hic sophista: *An, me deleto, non animadvertetis, decem habere legiones populum Romanum, quæ*

*non solum vobis obsistere, sed etiam caelum diruere possent?* Declamatoris illa, non oratoris, affectatio est. Dixerunt quidam Germani, Suevis suis ne Deos quidem immortales pares esse potuisse, Bell. Gall. lib. IV. c. 10. sed barbari illi, non Romani. Inter Ciceronianas multorum coëvorum legimus epistolas; nullam tamen, quæ cothurnum illam sapiat. Nullum erat, ætate Cæsaria, otium istiusmodi ingenii lusibus, cum de rebus seriis momentosisque, de vita fortunisque clientum vel fama agerent oratores. Sunt nihilominus primævi auctoris Hirtii etiam in hoc opere vestigia. Quæ habet communia cum aliis bonæ fidei auctoribus, non aliunde emanasse censeo: imprimis illud, quod Cæsarem dicat dictatorem III. designatum IV. non (ut vult auctor alioquin accuratissimus in historia Romana, Sigonius) anno, quo Africam recepit, sed quo bello civili in Hispania finem imposuit, Varr. scilicet 709. Sic enim cœva marmora Capitolina atque Colotiana. Sic etiam cœvi summi. Immo auctor, quem sequebatur, Plutarchus: melius scilicet, quam alii, etiam veteres, nec ab hoc sæculo admodum remoti, qui dictaturam Cæsaris unitate faciunt auctiorem. Hirtii etiam personam arguit, quod hoc toto bello Hispanico sic loquitur auctor, quasi ipse præsens adfuerit, et Cæsaris partes fuerit amplexus. Prima fere persona *Nos*, inquit, et Cæsarianos *nostros* appellat. Hoc nempe erat, quod in belli Gallici libri VIII. Prologo ipse monuerat Hirtius, sibi ne illud quidem accidisse, ut Alexandrino atque Africano bello interesset: innuens proinde, in reliquis bellis sibi quoque operam fuisse non inutilem. Non ita certe in bello Alexandrino loquitur, aut Africano. Nusquam ibi prima, sed tertia persona, absentis nimirum potius quam illius, qui rebus ipse gerendis interfuerit, narrationem instituit. Nec puto hoc prævidiæ interpolatorem, in reliquis adeo personæ, quam sustinuit, incautum atque obliviosum.

# C. JULII CÆSARIS

## V I T A

A PLUTARCHO GRÆCE SCRIPTA;

CUM NOTIS

A FRID. SCHMIEDER,

PHILOS. DOCTOR. GYMN. REGII BREGENSIS RECTORE ET  
PROFESSORE.

### CAP. I.

Cæsari propter affinitatem cum Mario hostis est Sylla, quo dictatore sacerdotum ambiens in vitæ periculum incurrit et fugit. In Sabinis pecunia se redimit a militibus Syllæ; in Asiam vectus circa Pharmacusam insulam a piratis capitur. (Natus est C. J. Cæsar patri C. Julio Cæsari ex Aurelia quarto Idus Quinctilis [postea Julii] Csp. C. Mario sextum, et L. Valerio Flacco, ab U. c. 654. a. Chr. nat. 100. Adjunxit Plutarchus Alexandro Cæsarem, quod (ut ait Velleius II. 41.) *Magno illi Alexandro, sed sobrio, neque tracundo, similis erat.*)

**Τ**ΗΝ Κίρνα τοῦ μοναρχήσαντος<sup>1</sup> θυγατέρα, Κορινθίαν, ὡς ἐπε-

#### NOTE

1 Τοῦ μοναρχήσαντος] Usus est hoc vocabulo Plutarchus hic aliquantulum improprie. Μονάρχης seu μοναρχος pro tyranno, et μοναρχεῖν pro tyrannidem gerere, apud Græcos sæpe dicuntur. Nimirum id vocabuli tum eum significat, qui solus rerum potitur, idque injuste. L. autem Cornel. Cinna non solus quidem, sed cum collegis quatuor consulatum gessit (a. Chr. n. 87-84.): quia tamen ii fere ab ipso pendebant, et nutu Cinnæ agebantur

omnia, isque Marianam tyrannidem resuscitaverat, non male dicitur hic μοναρχῆσαι. Xylander. Sic Marium, Syllam, et dictatores μονάρχας Græci dicunt. Sic Plutarch. infra c. 37. dictaturam μοναρχίαν: item c. 57. Corneliam Cæsar uxorem duxerat a. Chr. 84. anno ætatis decimo septimo. Sylla creatus est dictator perpetuus a. Chr. n. 82. et vixit usque ad annum 78.

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

6 E

κράτησε Σύλλας, οὐτ' ἐλπίσιν, οὔτε φόβῳ δυνήθεις ἀποσπᾶσαι Καίσαρος,<sup>2</sup> ἐδήμυνσε τὴν φερνὴν αὐτῆς.<sup>3</sup> Αἰτία δὲ Καίσαρι τῆς πρὸς Σύλλαν ἀπεχθείας, ἢ πρὸς Μάριον οἰκειότης ἦν. Ἰουλίᾳ γὰρ, πατρὸς ἀδελφῇ Καίσαρος, ὁ πρεσβύτερος συνφέρει Μάριος, ἐξ ἧς ἐγγόνει Μάριος ὁ πῶ-  
τερος, ἀνεψιὸς ὢν Καίσαρος. Ὡς δ' ὑπὸ πλήθους φόνων ἐν ἀρχῇ καὶ δι' ἀσχολίας ὑπὸ Σύλλα παρορώμενος οὐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετιὼν ἱερωσύνην<sup>4</sup> εἰς τὸν δῆμον προσῆλθεν, οὕτω πάνυ μεψάκιον ὢν, ταύτης μὲν ἐκπεσεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθείς Σύλλας παρεσκεύασε· περὶ δ' ἀναι-  
ρέσεως βουλευόμενος, ἐνίων λεγόντων, ὡς οὐκ ἔχοι λόγον ἀποκτινύναι παῖδα τηλικούτων, οὐκ ἔφη νοῦν ἔχειν αὐτοῦς, εἰ μὴ πολλοὺς ἐν τῇ παιδί-  
τούτῳ Μαρίου ἐνορώσι.<sup>5</sup> Ταύτης τῆς φωνῆς ἐνεχθείσης πρὸς Καίσαρα, συγχὸν μὲν τινα χρόνον πλανώμενος<sup>6</sup> ἐν Σαβίνοις ἐκλεπτεν ἑαυτὸν·  
ἐπειτα δι' ἀρρώστιας<sup>7</sup> εἰς οἰκίαν ἐτέραν<sup>8</sup> μετακομιζόμενος, κατὰ νύκτα περιπίπτει στρατιώταις τοῦ Σύλλα διερευνημένοις ἐκεῖνα τὰ χωρία, καὶ

## NOTE

2 [Ἀποσπᾶσαι Καίσαρ.] H. e. Cæsarem compellere non potuit, ut eam repudiaret. Pompeium eo compulerat, ut Antistiam dimitteret, quamvis ejus pater propter Pompeium occisus esset; (Plut. Pomp. 9.) item M. Pisonem, Consularem ut Anniam, uxorem dilectam, Cinnæ viduam, repudiaret. Vellei. II. 41. Nolebat igitur Sylla, quenquam amicorum per uxorem hostium suorum propinquum esse.

3 [Ἐδήμ. τὴν φερνὴν] Ex mente Plutarchi et Suetonii hæc pœna arbitraria fuit. Ex Plutarchi vero in V. Syllæ c. 31. multa inflicta est ex lege Cornelia de Proscriptione, qua proscriptorum et liberi et nepotes bonis patriis privabantur.

4 [Μετιὼν ἱερωσύνην] Velleius II. 43. Cæsar, inquit, pœne puer a Mario Cinnaque Flamen Dialis creatus est. Hoc factum esse potuit a. Chr. 86., Cinna iterum, Mario septimum Consule, quo anno Marius obiit, Cæsar xv<sup>tu</sup> ætatis egit. Tum vero, cum propter ætatem non inauguraretur, Sylla dictatore, xix<sup>tu</sup> annum agens, h. e. οὕτω πάνυ μεψάκιον (quo vocabulo Plutarchus in Alex. c. 2. de ætate xxiv. annorum utitur) petere potuit,

ut inauguraretur; de qua re si Plutarchum interpretaris, Velleio et Suetonio Jul. I. non contrarius est. Pro eis τὸν δῆμον προσῆλθεν Reiske aut πρὸς (vel ὅς) τὸν δ. προσῆλθεν, aut eis τὸν δῆμ. προσῆλθεν legendum censet. Sacerdotio Cæsar multatus est et propter affinitatem cum Mario et ob Corneliam non dimissam.

5 [Ἐνορώσι] Sueton. hoc dictum esse refert a Sylla precibus propinquorum Cæsaris jam expugnato, ut juveni ignosceret. *Multis Marii* h. e. (interprete Casaub.) ingenium aptum viro popularis factionis, inimico optimatum, quale fuit in Mario: sed majores atque acrius multo quam ipse Marius habuerit.

6 [Πλανώμενος] Prope per singulas noctes latebras commutans.

7 [Δι' ἀρρώστιας] Morbo quartanae aggravante. Casauboni conjecturam δι' ἀρρώστιας h. e. ἀρρώστῳ recte Rualdus non censet necessariam. Jam enim vulgata statum ipsum, in quod fuit Cæsar, indicari; non easam, cur domum commutaret.

8 [Ἐτέραν] Subandi ἐξ ἐτέρας, ἐκ ἧς τῶς ἐλεῖται περικυμμένος. Reiske.

τοὺς κεκράμμένους συλλαμβάνουσιν. Ὡν τὸν ἡγεμόνα, Κορνήλιον,<sup>9</sup> πείσους δυσὶ τάλαντοις ἀφείθη, καὶ καταβάς εὐθὺς ἐπὶ θάλατταν, ἐξέπλευσεν εἰς Βιθυνίαν πρὸς Νικομήδην τὸν βασιλέα.<sup>10</sup> Παρ' ᾧ διατρίψας χρόνον οὐ πολὺν, εἴτ' ἀποπλέων, ἀλίσκεται περὶ τὴν Φαρμακοῦσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν, ἥδη τότε στόλοις μεγάλοις καὶ σκάφεσιν ἀπλέτοις κατεχόντων τὴν θάλατταν.

## CAP. II.

Cæsaris ratio sese inter piratas gerendi. Dato liberationis pretio classem celeriter parat, Cilicesque captos in crucem tollit.

Πρῶτον μὲν οὖν αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτῶν λύτρα εἴκοσι τάλαντα κατεγέλασεν, ὥς οὐκ εἰδότες, ὃν ᾔρήκοιεν· αὐτὸς δ' ὡμολόγησε πεντήκοντα δώσειν. Ἐπειτα τῶν περὶ αὐτὸν ἄλλων εἰς ἄλλην διαπέμψας πόλιν ἐπὶ τὸν τῶν χρημάτων πορισμὸν,<sup>1</sup> ἐν ἀνθρώποις φονικωτάτοις Κίλιξι<sup>2</sup> μεθ' ἐνὸς φίλου<sup>3</sup> καὶ δυοῖν ἀκολουθοῖν ἀπολελειμμένος, οὕτω καταφρονητικῶς εἶχεν, ὥστε κέμπων, ὁσάκις ἀναπαύοιτο, προσέταπτεν αὐτοῖς σιωπῇ. Ἡμέραις δὲ τεσσαράκοντα δυεῖν δεούσαις, ὥσπερ οὐ φρονούμενος, ἀλλὰ δορυφορούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς ἀδείας συνέπειζε καὶ συνεγυμνάζετο. Καὶ ποιήματα γράφων καὶ λόγους τινὰς, ἀκροαταῖς ἐκείνοις ἐχρήτο· καὶ τοὺς μὴ θαυμάζοντας ἄντικρυς ἀπαιδεύτους καὶ βαρβάρους ἀπεκάλει, καὶ σὺν γέλῳι πολλὰκις ἠπείλησε κρεμᾶν αὐτούς. Οἱ δ' ἔχαιρον,

## NOTÆ

9 Κορνήλ.] Cornelium hunc Phagitam appellat Suet. Jul. 74. nisi ab negotio abominando forte *Sphagita* dictus erat. Totidem talentis Cæsar vitam redemit, quot Sylla culcumque, qui unum ex proscriptis interemerit, promiserat.

10 Suetonio auctore in Asiam veniam jam impetrata abiit, ubi sub Thermo prætore prima stipendia faciens, bis adiit Bithyniam, tum sub Servilio Isaurico in Cilicia meruit; inde post Syllæ mortem (xxii. annos natus) Romam redux Dolabellam accusavit; quo absoluto, Rhodum petiit, ut Apollonio Molone magistro uteretur. Hæc demum itinere circa Pharmacusam insulam ad Nitrus Asiaticum supra

Miletum a Cilicibus piratis captus est.

1 Πορισμὸν] *Publica civitatum pecunia redemptus est*, Velleio auctore. Quod igitur Cæsar prædonibus xx. talenta postulantis L. sponte sua obtulit, non liberalitas hæc fuit, sed summa confidentia civis, sociorum P. R. fortunis insultantis. *Cassiod.* ad Suet. Articulum τὸν de suo addidit Reiske.

2 Κίλιξι.] De quibus Romanis potissimum insultantibus vid. Vit. Pompeii c. 24. Cum maxime florerent supra M. naves habebant.

3 Φίλου] *Cum uno medico et cubiculariis duobus*. Sueton. c. 4.

ἀφελείᾳ τινὶ καὶ παιδιᾷ τὴν παρρησίαν ταύτην νέμεστος. Ὡς δ' ἦσαν ἐκ Μιλήτου τὰ λύτρα,<sup>4</sup> καὶ δοὺς ἀφείθη, πλοῖα πληρώσας εὐθὺς ἐκ τοῦ Μιλησίων λιμένος,<sup>5</sup> ἐπὶ τοὺς ληστὰς ἀνήγετο· καὶ καταλαβὼν ἐτι πρὸς τῇ νήσῳ ναυλοχοῦντας, ἐκράτησε τῶν πλειστών. Καὶ τὰ μὲν χρήματα λείαν ἐποίησατο, τοὺς δ' ἄνδρας ἐν Περγάμῳ καταθέμενος εἰς τὸ δεσμωτήριον, αὐτοὺς ἐπορεύθη πρὸς τὸν διέκοντα τὴν Ἀσίαν Ἰόνιον,<sup>6</sup> ὡς ἐκείνῳ προσῆκον, ὄντι στρατηγῷ, κολάσαι τοὺς ἑαλωκότας. Ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν ἐποφθαλμιῶντος, (ἦν γὰρ οἶκ' ὀλίγα) καὶ περὶ τῶν αἰχμαλώτων σκέψασθαι<sup>7</sup> φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς, χαίρειν ἑάσας αὐτὸν ὁ Καῖσαρ, εἰς Πέργαμον ᾤχετο, καὶ προαγαγὼν τοὺς ληστὰς ἅπαντας ἀνεσταύρωσεν,<sup>8</sup> ὥσπερ αὐτοῖς δοκῶν παιδεῖν ἐν τῇ νήσῳ προσεφύκει πολλάκις.

## CAP. III.

Rhodium abit Cæsar ad Apollonium audiendum. Eloquentia ita excellit, ut, nisi rebus bellicis distractus fuisset, inter principes oratorum locum obtinuisset.

Ἐκ δὲ τούτου τῆς Σύλλα δυνάμειος ἤδη μαραινομένης, καὶ τῶν οἴκοι καλούντων αὐτὸν, ἐπλενσεν εἰς Ῥόδον ἐπὶ σχολὴν πρὸς Ἀπολλώνιον

## NOTE

4 Τὰ λύτρα] Ab Epicrate Milesio, Cæsaris servo, comparata. *Polyæn.* VIII. 23. 1.

5 Λιμένος] Classem tumultuariam dixit Velleius, II. 42.; quam *privatus* contraxerit. Igitur *Milesiorum præsidaria classis ex fœdere præbenda populo Romano maritimis necessitatibus*, non potest intelligi.

6 *Junius*, Xylandro notante, ap. Vellei. II. 42., proconsul Asiæ nominatur, et tum in Bithynia agebat.

7 Σκέψασθαι] *Venditulum fuisse captivos* auctor est Velleius.

8 Ἀνεσταύρωσεν] Jugulari prius jam, deinde suffigi Sueton. c. 74. *prius quam de ea re ulli Proconsulis redderetur epistola*. Tanta enim celeritate Cæsar ad mare revector erat. Vellei. II. 42. Piratæ vero non ex arbitrio Cæsaris, sed ex jure necati sunt; cavit

tantum Cæsar celeritate sua, ne supplicium auctoritate Proconsulis vel differretur, vel in servitutem mutaretur. Pecunias reddidit Milesiis. *Polyæn.* lib. I.

1 Εἰς Ῥόδον] Cf. nota 10. ad c. 1. Præfero Suetonii ordinem rerum. Sæpe enim Plutarchus in rebus minoris momenti temporum rationem non curat. Voces ἐπὶ σχολῆν dedit H. Stephanus pro ἐπιστολῇ editionem præcedentium. Neutrum placet Reiskio. Hutten V. Cl. easdem cum uno exemplari rectius prorsus eliminandas censet. Apollonium alii Molonem cognominant, alii Molonis filium dicunt, alii ita a Molone distinguant, ut sint æquales, nec affinitatis illo nomine conjuncti. De eo vid. Spalding. V. Cl. ad Quintil. III. 1. Cicero Mo-



τὸν τοῦ Μόλωνος, οὗ καὶ Κικέρων ἠκροῦτο, σοφιστεύοντος ἐπιφανῶς, καὶ τὸν τρόπον ἐπικριτοῦς<sup>2</sup> εἶναι δοκοῦντος. Λέγεται δὲ καὶ φῶναι πρὸς λόγους πολιτικούς ὁ Καῖσαρ ἄριστα, καὶ διαπονήσαι φιλοτιμώτατα τὴν φύσιν, ὥς τὰ δυνστερεῖα μὲν ἀδριτίως ἔχειν, τὸ δὲ πρωτεῖον, ὅπως τῇ δυνάμει καὶ τοῖς ὅπλοις πρῶτος εἴη μᾶλλον, ἄλλοις<sup>3</sup> ἀσχοληθεῖς ὑφείναι, πρὸς ὅπερ ἡ φύσις ὑφηγεῖτο· τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος, ὑπὸ στρατειῶν καὶ πολιτείας, ἥ κατεκτήσατο τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ ἐξικόμενος. Αὐτὸς δ' οὐκ ἕτερον ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῇ<sup>4</sup> παραιτεῖται, μὴ στρατιωτικῷ λόγον ἀνδρὸς ἀντεξετάζειν πρὸς δεινότητα ῥήτορος εἰφύου, καὶ σχολὴν ἐπὶ τοῦτο πολλὴν ἄγοντος.

## CAP. IV.

Romam redux Dolabellam repetundarum accusat, tum in Macedonia P. Antonium corruptionis. Vario modo amorem civium sibi conciliat. Ciceronis de eo dictum.

Ἐπανελθὼν<sup>1</sup> δ' εἰς Ῥώμην, Δολοβέλλαν<sup>2</sup> ἔκρινε κακώσεως ἐπαρ-

## NOTE

lone usus est præceptore, cum Romæ legatus esset Rhodiorum. Cic. Brut. c. 89. 90.

2 Ἐπικριτοῦς] Apollonium Alabandensem Cicero de Orat. I. 28. hoc nomine laudat, quod, cum mercede doceret, tamen non pateretur eos, quos judicaret non posse oratores evadere, operam apud sese perdere, dimitteretque, et ad quam quemque artem putaret esse aptum, ad eam impellere atque hortari soleret.

3 Ἄλλοις] Hoc pronomen (generis mascul.) dedit Reiske ex conject. Bryani, pro vulgato ἅλλ' ; cum sic locus hic possit tolerabilis videri. Restare tamen offensionculas ; non dici ὑφείναι τι sed τινος ; igitur legendum esse ἀφείναι. Concinnius denique verba sic stare : τὸ δὲ πρωτεῖον, πρὸς ὅπερ ἡ φύσις ὑφηγεῖτο, ὅπως τῇ δυν. καὶ τ. ὅ. πρ. εἴη μᾶλλον, ἄλλοις ἀσχοληθεῖς ἀφείναι. Mihi verosimilior est conjectura H. Stephani (alias enim aliorum, brevitatibus studio taceo) vo-

cem ἅλλ' ex primis literis vocis præcedentis imprudenter repetitam censentibus ; et verba : πρὸς ὅπερ ἡ φύσις ὑφηγεῖτο cum sequentibus jungentia. Tum si cum Cod. Anon. legeris τῶν δὲ πρωτεῖων, quod vulgatæ præfero, vertendus est locus : primo vero loco, magis occupatus, ut potentia et armis principatum obtineret, cessit ; propter expeditiones bellicas etc. ad illum usque gradum eloquentiæ, ad quem naturæ inclinatio eum ducebat, non perveniens. De ejus eloquentia cf. Suet. Jul. c. 55.

4 Ἀντιγραφῇ] Anticipationem dicit. Vid. c. 54.

1 Ἐπανελθὼν] Post Syllæ mortem, si Suetonium sequimur.

2 Δολοβ. ] Sic solent Græci, Romani Dolabella. Cn. Cornel. Dolabella Consul fuit a. Chr. n. 81. tum Proconsul in Macedonia (ad quam Romanor. provinciam etiam Thessaliæ et Epirus pertinebant), unde Thra-

χίας, καὶ πολλὰ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τῶν πόλεων μαρτυρίας αὐτῷ παρέσχον. Ὁ μὲν οὖν Δολοβέλλας ἀπέφυγε τὴν δίκην,<sup>3</sup> ὁ δὲ Καῖσαρ, ἀμειβόμενος τὴν Ἑλλάδα τῆς προθυμίας, συνηγόρευσεν αὐτῇ Πόπλιον Ἀντώνιον διωκούσῃ δωροδοκίας, ἐπὶ Λευκούλλου τοῦ Μάρκου,<sup>4</sup> Μακεδονίας στρατηγῷ. Καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε τὸν Ἀντώνιον ἐπικαλέσασθαι τοὺς δημάρχους, σκηψάμενον οὐκ ἔχειν τὸ ἴσον ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὸς Ἕλληνας. Ἐν δὲ Ῥώμῃ<sup>5</sup> πολλὴ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ περὶ τὰς συνηγορίας αὐτοῦ χάρις ἐξέλαμπε, πολλὴ δὲ τῆς περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ ὁμιλίας φιλοφροσύνης εὐνοία παρὰ τῶν δημοτῶν ἀπήντα, θεραπευτικοῦ<sup>6</sup> παρ' ἡλικίαν ὄντος. Ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ δειπνῶν καὶ τραπέζης, καὶ ὅλως τῆς περὶ τὴν διαίταν λαμπρότητος, ἀξαναγομένη κατὰ μικρὸν αὐτῷ δύναμις εἰς τὴν πολιτείαν.<sup>7</sup> Ἦν τὸ πρῶτον οἱ φθονοῦντες, οἰόμενοι ταχὺ, τῶν ἀναλωμάτων ἐπιλιπόντων, ἐξίτηλον ἔσεσθαι, περιεώρων ἀνθοῦσαν ἐν τοῖς πολλοῖς· ὥσπερ δ' ἤσθοντο; μεγάλης καὶ δυσανατρέπτου γενομένης, καὶ βαδιζούσης ἀντικρυς ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων μεταβολήν; ὥς οὐδεμίαν ἀρχὴν πράγματος ἡγητέον μικρὰν, ἣν οὐ ταχὺ<sup>8</sup> ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐνδελεχές, ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κῶλυθῆναι λαβοῦσαν. Ὅ γ' οὖν πρῶτος ὑπιδέσθαι δοκῶν αὐτοῦ καὶ φοβηθῆναι τῆς πολιτείας, ὥσπερ θαλάττης, τὰ διαγελῶντα,<sup>9</sup> καὶ τὴν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ ἰλαρῷ

## NOTÆ

cibus devictis Romam redux, a. Chr. 77. triumphavit. Cæsar itaque χχιη<sup>m</sup> circiter annum agebat, cum Dolabellam repetundarum accusaret. Cf. Casaub. ad Suet. Jul. 4. Mox mavult Reiske: πολλὰ τῶν ἀπὸ vel ἐπὶ τῆς Ἑλλ. πόλεων.

3 Ἀπέφυγε τὴν δίκην] *Absolutus est*, defensus a C. Aur. Cotta et Q. Hortensio.

4 Τοῦ Μάρκου] Intelligatur M. Terent. Varro Lucullus, (quem Plut. non vult cum L. Licinio Lucullo confundi) qui a. Chr. 73. cum Cassio Consul fuit, et tum Proconsul Macedoniae. De Publio Antonio et munere ejus nihil memini legere; quæ hoc l. narrantur, moribus Marci Antonii, Triumviri patris, avarissimi hominis convenient.

5 Ἐν δὲ Ῥώμῃ] Reiskio post hæc verba deesse videtur πρὸς Καῖσαρ. Sententia est: Romæ Cæsar accusa-

tos diserte defendendo multum sibi favorem comparavit. Pertinet huc ex. c. oratio pro L. Cinna, qui Lepidum secutus post ejus mortem ad Sertorium confugerat, cui redditum ita patriam confecit.

6 Θεραπευτικοῦ] Sc. erga plebem, cujus favorem magis quam pro juvene venabatur.

7 Εἰς τὴν πολιτ.] Suo tempore in republica valitura. Xyl.

8 Ἦν οὐ ταχὺ, etc.] Principium, quod non cito assidua et vehementi contentione in magnum quid transducitur, sed paulatim ad majus increascit. Conjectura mihi non opus videtur.

9 Τὰ διαγελ.] Τὰ διαγ. τῆς θαλάττης est pro τὴν θάλατταν διαγελῶσαν, h. e. tranquillum et blandiens mare, quod, ne brevi effervescat, metuendum est. Inde patet, quid sint τὰ διαγελῶντα τῆς πολιτείας.

κεκρυμμένην δεινότητα τοῦ ἡθους καταμαθὼν Κικέρων, ἔλεγε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιβουλεύμασιν αὐτοῦ καὶ πολιτεύμασι τυραννικὴν ἐνοργᾶν διάνοιαν· ἀλλ' ὅταν, ἔφη, τὴν κόμην οὕτω διακειμένην περιττῶς ἴδω, κάκεινον ἐνὶ δακτύλῳ κνήμενον,<sup>10</sup> οὐ μοι δοκεῖ πάλιν οὗτος ἄνθρωπος εἰς νοῦν ἂν ἐμβαλέσθαι τηλικούτο κακὸν, ἀναλρεσιν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

## CAP. V.

Cæsar tribunus militum factus magnam multitudinis gratiam init orationibus funebribus et Marii uxori (qua occasione primus post Syllana tempora Marii statuas reponere audebat) et suæ uxori dictis. Tum quæstor, abijt in Hispaniam. Inde redux Pompeiam ducit. Propter ingentes sumtus præcipue in viam Appiam restituendam et in ludos magnificentissimos, ingens æs alienum contraxerat.

Τοῦ δὲ δήμου πρῶτην μὲν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἔλαβεν, ὅτε πρὸς Γάϊον Ποπίλιον<sup>1</sup> ἐρίσας ὑπὲρ χιλιαρχίας, πρότερος ἀνηγορεύθη· δευτέραν δὲ, καὶ καταφανεστέραν, ὅτε, τῆς Μαρίου γυναικὸς, Ίουλίας, ἀποθανούσης, ἀδελφιδοῦς<sup>2</sup> ὣν αὐτῆς ἐγκώμιόν τε λαμπρὸν ἐν ἀγορᾷ<sup>3</sup> διήλθε, καὶ περὶ τὴν ἐκφορὰν ἐτόλμησεν εἰκόνας Μαρίου<sup>4</sup> προθέσθαι, τότε πρῶτον ὀφθείσας μετὰ τὴν ἐπὶ Σύλλα πολιτείαν, πολεμίων τῶν ἀνδρῶν κριθέντων. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐνίων<sup>5</sup> καταβοησάντων τοῦ Καίσαρος, ὁ δῆμος ἀντήχησε λαμπρῷ δεξάμενος κρότῳ, καὶ θαυμάσας ὥσπερ ἐξ ἔδου διὰ χρόνων πολλῶν ἀνάγοντα τὰς Μαρion τιμὰς εἰς τὴν πόλιν. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ γυναιξὶ πρεσβυτέραις λόγους ἐπιταφίους διεξίεναι, πάτριον ἦν Ῥωμαίοις·<sup>6</sup> νέαις δ' οὐκ ὄν ἐν ἔθει,

## NOTÆ

10 Κνήμενον] Hæc in molles dicuntur, a quibus non facile timendum reipublicæ videtur. Tale est etiam de male cincto Cæsare Syllæ iudicium. Caput autem scabere uno digito de mollibus dici, vel ex Clodianis in Pompeium contumeliis, ex nostro auctore constat; et ex Luc. in *Rhet. præc.* ἄρα τῷ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνήμενον. Xyl.

1 Ποπίλιον] Sic Reiske ex conj. Bryani pro vulgato Πόπλιον. — χιλιαρχία est tribunatus militum.

2 Ἀδελφιδούς] Vide supra c. 1.

3 Ἐν ἀγορᾷ] Pro rostris, cum quæstor esset.

4 Μαρίου] R. mavult Μαρίων, senioris atque junioris, ob insequens τῶν ἀνδρῶν πολεμίων κριθέντων.

5 Ἐνίων] Int. potissimum Senatores et patricios.

6 Ῥωμαίοις] Livius v. 50. *Matronis pro auro ad liberandam a Gallis Romam collato gratiæ actæ honoreque editus, ut earum, sicut virorum, post mortem sollemnis esset laudatio.*

πρῶτος εἶπε Καῖσαρ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναῖκος ἀποθανόντης· καὶ τοῦτ' ἤνεγκεν αὐτῷ χάριν τινα, καὶ συνεδημαγώγησε τῷ πάθει τοὺς πολλοὺς ὡς ἡμερον ἄνδρα καὶ περίμεστον ἥθους<sup>7</sup> ἀγαπᾶν. Θάψας δὲ τὴν γυναῖκα, ταμίαις εἰς Ἰβηρίαν<sup>8</sup> ἐνὶ τῶν στρατηγῶν, Βαίτερι,<sup>9</sup> συνεζήτησεν, ὃν αὐτόν τε τιμῶν ἀεὶ διετέλεσε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάλιν ἀρχὴν ταμίαν ἐποίησε. Γενόμενος δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, τρίτην<sup>10</sup> ἡγήγετο γυναῖκα, Πομπηίαν,<sup>11</sup> ἔχων ἐκ Κορινθίας θυγατέρα,<sup>12</sup> τὴν ὕστερον Πομπηίῳ Μάγνῳ γαμηθεῖσαν. Χρῶμενος δὲ ταῖς δαπάναις ἀφειδῶς, καὶ δοκῶν μὲν ἐφήμερον καὶ βραχεῖαν ἀντικαταλλάττεσθαι μεγάλων ἀναλωμάτων δόξαν, ὠνούμενος δὲ ταῖς ἀληθείαις τὰ μέγιστα μικρῶν, λέγεται, πρὶν εἰς ἀρχὴν τινα καθίστασθαι, χιλίων καὶ τριακοσίων γενέσθαι χρεωφειλέτης ταλάντων.<sup>13</sup> Ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν, ὁδοῦ τῆς Ἀπίας<sup>14</sup> ἀποδειχθεὶς ἐπιμελητῆς, πάμπολλα χρήματα προσανάλωσε τῶν ἑαυτοῦ· τοῦτο δ', ἀγορανομῶν,<sup>15</sup> ζεύγη μοτομάχων τριακόσια καὶ εἴκοσι παρέσχε, καὶ ταῖς ἄλλαις περὶ τὰ θέατρα καὶ πομπὰς καὶ δεῖπνα χορηγίαις καὶ πολυτελείαις τὰς πρὸ αὐτοῦ κατέκλυσε φιλοτιμίας, οὕτω διέθηκε τὸν δῆμον, ὡς καινὰς μὲν ἀρχὰς, καινὰς δὲ τιμὰς ζητεῖν ἕκαστον, αἷς αὐτὸν ἀμείψαιτο.

## CAP. VI.

Qua arte Cæsar Marianorum animos exexerit, summum plebis favorem expertus.

Δνεῖν δ' οὕσων ἐν τῇ πόλει στάσεων, τῆς μὲν ἀπὸ Σύλλα, μέγα δυναμένης, τῆς δὲ Μαρριανῆς, ἥ τότε κατεπτήχει καὶ διέσπαστο, κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα, ταύτην ἀναρρῶσαι καὶ προσαναγαγεῖν<sup>1</sup> βουλό-

## NOTÆ

7 ἥθους] Sc. ἀγαθοῦ καὶ ἡμέρου.

8 Εἰς Ἰβηρίαν] Ulteriore intelligas.

9 Βαίτερι] Sic Reiske pro Βαίτερι. Cum aliis et Cod. Anon. præfero Βέτερι. Cæsar enim Velleio auctore, II. 43. sub *Antistio Votere* quaestor in ult. Hispania fuit.

10 Τρίτην] Prima enim fuit *Cossutia*, familia equestri sed admodum dives, prætextato desponsata; qua dimissa *Cornelia*, Cinnae filiam, duxerat. Suet. Jul. 1.

11 Πομπη.] Q. Pompeii Rufi, a. Chr. 88. cum Sylla Consulis, filiam; quam

ne credas sororem Pompeii Magni, cujus pater Cn. Pomp. Strabo fuit, a. Chr. 89. Consul cum Catone.

12 Θυγατέρα] Juliam.

13 1300 Ταλάντων] Si unum talentum æquale est 1350 Rthlr., debebat 1,755,000 Rthlr.

14 Τῆς Ἀπίας] Quæ Roma Capuam (inde Brundisium) ducebat.

15 Ἀγορανομῶν] *Ædilis* a. Chr. 64. Cf. Suet. Jul. c. 10.

1 Προσαγ.] Cum Bryano lego: προσαναγαγεῖν.

μενος, ὃν ταῖς ἀγορανομικαῖς φιλοτιμίαις ἀεμὴν ἐχούσαις<sup>2</sup> εὐκρίτως  
ἐποσφάσσο Μαρίου κρέφα, καὶ νίκας τροπαιοφόρους,<sup>3</sup> ἃς φέρων νυκτὸς εἰς  
τὸ Καπιτώλιον ἀνέστησεν. Ἄμα δ' ἡμέρᾳ, τοὺς θεασαμένους μαρμαί-  
ροντα πάντα χρυσοῦ, καὶ τέχνη κατεσκευασμένα περιττῶς (διεδήλουν δὲ  
γράμμασι τὰ Κιμβρικά κατορθώματα) θάμβος ἔσχε τῆς πόλεως τοῦ  
ἀναβήντος. Οὐ γὰρ ἦν ἄδελος<sup>4</sup> ταχὺ δὲ περιῶν ὁ λόγος ἥθροϊζε  
πάντας ἀνθρώπους πρὸς τὴν ὕψιν. Ἄλλ' αἱ μὲν ἐβόων, τυραννίδα  
πολιτεύεσθαι Καίσαρα, νόμοις καὶ δόγμασι κατορωυγμένους ἐπαν-  
σάντα τιμᾶς, καὶ τοῦτο πείραν ἐπὶ τὸν δῆμον εἶναι προμαλαττόμενον,  
εἰ τατιθάσσενται<sup>5</sup> ταῖς φιλοτιμίαις ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δίδωσι παύειν  
ταῦτα καὶ κενοτομεῖν<sup>6</sup> οἱ δὲ Μαριανοὶ παραθαβρόννυντες αὐτοὺς,  
πλήθει τε θαυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν ἐξαίφνης, καὶ κρέττ' κατεῖχον τὸ  
Καπιτώλιον. Πολλαῖς δὲ καὶ δάκρυα τὴν Μαρίον θεωμένους ὕψιν ὑφ'  
ἡδονῆς ἐχώρει· καὶ μέγας ἦν ὁ Καῖσαρ ἐγκωμίου αἰρόμενος, ὥς ἀπὲρ  
πάντων ἄξιος εἴη ὁ ἀνὴρ τῆς Μαρίου συγγενείας. Συναχθείσης δὲ  
περὶ τούτων τῆς βουλῆς, Κάρλος Λουάτιος, ἀνὴρ εὐδοκίμων τότε μά-  
λιστα Ῥωμαίων, ἀναστὰς καὶ κατηγορήσας Καίσαρος, ἐπεφθέγγετο τὸ  
μνημονεύομενον· Οὐκ ἔτι γὰρ ὑπονόμις, ἔφη, Καῖσαρ, ἀλλ' ἦδη  
μηχαναῖς αἰρεῖ τὴν πολιτείαν. Ἐπεὶ δ' ἀπολογησάμενος πρὸς ταῦτα  
Καῖσαρ ἔπεισε τὴν σύγκλητον, ἔτι μᾶλλον οἱ θαυμάζοντες αὐτὸν  
ἐπύρρησαν, καὶ παρεκελεύοντο μηδενὶ τοῦ φρονήματος ὑφίεσθαι· πάν-  
των γὰρ ἐκύντι τῷ δήμῳ περιέσεσθαι καὶ πρωτεύσειν.

## CAP. VII.

Cæsar creatur Pontifex Maximus, Isaurico et Catulo prælatus ; conjurationis  
Catilinaris particeps creditur propter sententiam de Lentulo et Cethego  
non statim morte multandis in senatu dictam ; a Chr. a. 68.

Ἐν δὲ τούτῳ καὶ Μετέλλου<sup>1</sup> τοῦ ἀρχιερέως τελευτήσαντος, καὶ τὴν

## NOTE

<sup>2</sup> Ἄμ. ἔχ.] *Manificentia Cæsaris, cum ædilis esset, ad summum gradum producta.*

<sup>3</sup> Νίκας τροπαιοφόρους] *Tropæa C. Marii de Jugurtha, deque Cimbris atque Teutonis, olim a Sylla disjecta, restituit. Sueton. Jul. 11.*

<sup>4</sup> Ἀδελος] *Sic Reiske. Sed etiam vulgata ἄδελον ferri poterat.*

<sup>5</sup> Εἰ τατιθάσ.] *Sic recte Reiske pro εἴτε τιθασσεύεται.*

<sup>6</sup> Κενοτομεῖν] *Defendit hoc R., quia sententia doceat, non tam novitatem quam vanitatem hic spectari ; malo tamen cum Bryano καυνοτομεῖν.*

<sup>1</sup> Pontifex Max. fuerat Q. Metellus Pius, Syllæ socer. P. Servilius

ιερωσύνην περιμάχητον οὖσαν Ἰσανυρικοῦ καὶ Κάτλου μετιόντων, ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μέγιστον ἐν βουλῇ δυναμένων, οὐχ ὑπέειξεν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ, ἀλλὰ καταβάς εἰς τὸν δῆμον<sup>2</sup> ἀντιπαρήγγελλεν. Ἀγχωμάλων δὲ τῆς σπονδῆς φαινομένης, ὁ Κάτλος ἀπὸ μεζονος ἀξίας μᾶλλον ὀφφωδῶν τὴν ἀδελόγητα, προσέπεμψε πείθων ἀποσθῆναι τὸν Καῖσαρ τῆς φιλοτιμίας ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν. Ὁ δὲ καὶ πλείω προσδακνισόμενος ἔφη διαγωνιεῖσθαι. Τῆς δ' ἡμέρας ἐνστάσης, καὶ τῆς μητρὸς ἐπὶ τὰς θύρας αὐτὸν οὐκ ἀδάκρυτὶ προπεμπούσης, ἀσπασάμενος αὐτήν Ὁ μῆτερ, εἶπεν, τήμερον ἡ ἀρχιερέα τὸν νῦν, ἡ φυγάδα<sup>3</sup> ὄψει. Διενεχθείσης δὲ τῆς ψήφου, καὶ γενομένης ἀμίλλης, ἐκράτησε, καὶ παρέσχε τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἀρίστοις φόβον, ὥς ἐπὶ πᾶν θρασύτητος προάξων τὸν δῆμον. Ὅθεν οἱ περὶ Πείσωνα<sup>4</sup> καὶ Κάτλου ἡτῶντο Κικέρωνα, φεισάμενον Καίσαρος ἐν τοῖς περὶ Κατιλίαν λαβὴν παρασχόντος.<sup>5</sup> Ὁ γὰρ δὴ Κατιλίαν, οὐ μόνον τὴν πολιτείαν μεταβαλεῖν, ἀλλ' ὅλην ἀνελεῖν τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πάντα τὰ πράγματα συγγεῖαι διανοηθεὶς, αὐτὸς μὲν ἐξέπεσε περιπταίσας ἐλάττωσιν ἐλέγχους, πρὸ τοῦ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ βουλὰς ἀποκαλυφθῆναι. Λέντλον δὲ καὶ Κέθηγον ἐν τῇ πόλει διαδόχους ἀπέλιπε τῆς συνωμοσίας, οἷς εἰ μὲν κρύφα παρῆιχε τὴν θάρσους καὶ δυνάμειος ὁ Καῖσαρ, ἀδελός ἐστιν.<sup>6</sup> ἐν δὲ τῇ βουλῇ κατὰ κράτος ἐξελεχθέντων, καὶ Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου γνώμας ἐρωτῶντος περὶ κολάσεως ἑκαστον, οἱ μὲν ἄλλοι μέχρι Καίσαρος θανατοῦν ἐκέ-

## NOTE

Vatia, a. Chr. 79. Consul, tum Proconsul in Cilicia, (ubi Cæsar brevi tempore sub eo mernit) ex victoria agnomen Isaurici nactus est. Q. Lutatius Catulus ἦν μὲν ἐν ἀξιώματι σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης μέγιστος τῶν τότε Ῥωμαίων, *Plut. Pomp.* c. 16. Consul fuit 78. a. Chr. cum Lepido, quem Sylla τὸν πάντων κάκιστον, sicut Catulum τὸν πάντων ἀριστον, dicebat, *Pomp.* c. 15.

2 *Εἰς τὸν δῆμον*] A. Chr. 63. Cicerone Consule T. A. Labienus tribunus plebis, postquam Rabirium perduellionis crimine accusarat, legem Domitiam de sacerdotiis in Cæsaris gratiam restituebat (cf. Ernest. Clav. Cic.) a Sylla sublatam, ut iterum Pontifices aliique sacerdotes, qui ante a collegio quique suo cooptabantur,

comitiis P. R. eligerentur.

3 *Ἡ φυγάδα*] Propter ingentem vim æris alieni.

4 *Οἱ περὶ Πείσωνα*] Legas Sallustii *Conj. Catil.* c. 45.

5 *Λαβὴν παρασχόντος*] Non solum, cum P. Corn. Lentulum Suram et C. Cethegum supplicio non multandos censeret, sed quod etiam inter Catilinæ socios nominatus esset, a Q. Curio in senatu, e Catilina se cognovisse dicente, et a L. Vettio apud quæstorem, qui etiam chirographum ejus, Catilinæ datum, pollicebatur. Cæsar se Ciceronis testimonio, quædam se de conjuratione ultro ad eum detulisse, defendebat. *Suet. Jul.* 17. De conjuratione Catilinaria thrones adeant Sallustium.

6 *Ἀδελός*] C. V. ἀδελφός ἐστιν.

λευσας· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναστὰς λόγον διῆλθε πεφροντισμένον, ὡς ἀποκτείναι μὲν ἀκρίτους ἄνδρας ἀξιώματι καὶ γένει λαμπροῦς, οὐ δοκεῖ πάτριον,<sup>7</sup> οὐδὲ δίκαιον εἶναι, μὴ μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης.<sup>8</sup> Εἰ δὲ φρονοῖντο δεθέντες ἐν πόλεσι τῆς Ἰταλίας, ἃς ἂν αὐτοὺς ἔλπει Κικέρων, μέχρις οὗ καταπολεμηθῇ Κατελίνας, ὕστερον ἐν εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν περὶ ἐκάστου τῇ βουλῇ γινῶναι ὑπάρξει.

## CAP. VIII.

Quia in vitæ periculum adductus a Curione et Cicerone, plebem metnente, eripitur. Catonis tamen arte, qui menstruam annonam plebi dividendam senatui persuaserat, multum tum potentiae amisit.

Οὕτω δὲ τῆς γνώμης φιλανθρώπου φανείσης, καὶ τοῦ λόγου δυνατῶς ἐπ' αὐτῇ<sup>1</sup> ῥηθέντος, οὐ μόνον οἱ μετὰ τοῦτον ἀνιστάμενοι προσετίθεντο, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τὰς εἰρημένας γνώμας ἀπειπάμενοι, πρὸς τὴν ἐκείνου μετέστησαν· ἕως ἐπὶ Κάτωνι τὸ πρᾶγμα καὶ Κάτλον περιῆλθε. Τούτων δὲ νεανικῶς ἐναντιωθέντων, Κάτωνος δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἅμα τῷ λόγῳ συνεπερείσαντος αὐτῷ, καὶ συνεξααστάτος ἐφύμένως, οἱ μὲν ἄνδρες ἀποθανοῦμενοι παρεδόθησαν, Καίσαρι δὲ τῆς βουλῆς ἐξίοντι πολλοὶ τῶν Κικέρωνα φρονούντων τότε νέων<sup>2</sup>· γυμνὰ τὰ ξίφη συνδραμόντες ἐπέσχον. Ἀλλὰ Κουρίων τότε λέγεται τῇ τηβέννῃ περιβαλὼν ὑπεξαγαγεῖν· αὐτὸς τε ὁ Κικέρων, ὡς οἱ νεανίσκοι προσέβλεψαν, ἀνανεῦσαι, φοβηθεὶς τὸν δῆμον, ἢ τὸν φόνον ὅλως ἄδικον καὶ παράνομον ἡγούμενος. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδα ὅπως ὁ Κικέρων, εἴπερ ἦν ἀληθὲς, ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας οὐκ ἔγραψεν<sup>3</sup> αἰτίαν δ' εἶχεν

## NOTÆ

7 Οὐ πάτριον] Cautum erat lege Porcii Leccæ, ne quis civem Romanum vinciret aut verberaret, aut necaret; et lege C. Gracchi, ne de capite civis Rom. injussu Pop. R. judicaretur.

8 Μὴ μετὰ τ. ε. α.] H. e. μὴ οὕσης τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. Reiske. Quam parum veteres in argumento orationis Cæsaris conveniant, vide in Comment. Casauboni ad Jul. c. 14.

1 Ἐπ' αὐτῇ] Non intelligo, num significet idem, atque ἐπὶ τῷ βεβαίῳ

σαι αὐτὴν, ad illam sententiam demonstrandam atque confirmandam. Reiske.

2 Νέων] Nonnulli equites Romani, qui præsidiis causa cum telis erant circum ædem Concordiæ, seu periculi magnitudine, seu animi nobilitate impuls, quo studium suum in rempublicam clarius esset. Sallustius.

3 Ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας] H. e. in Ciceronis commentario de Consulatu suo, et carmine ejusd. argum. cujus, non amplius extantis, etiam Servius meminit ad Virg. Ecl. VIII. 105.

ἄσπερον, ὡς ἄριστα τῷ καιρῷ τότε παρασχόντι κατὰ τοῦ Καίσαρος μὴ χρῆσάμενος, ἀλλ' ἀποδειλιάσας τὸν δῆμον, ὑπερφύως περιεχόμενον τοῦ Καίσαρος. "Ὅς γε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας <sup>4</sup> εἰς τὴν βουλὴν εἰσελθόντες αὐτοῦ, καὶ περὶ ὧν ἐν ὑποψίαις ἦν ἀπολογουμένων, καὶ περιπίπτοντες θορύβοις πονηροῖς, ἐπειδὴ πλείων τοῦ συνήθους ἐγίγνετο τῇ βασιλῇ καθεζομένη χρόνος, ἐπῆλθε μετὰ κραυγῆς, καὶ περίεστη τὴν σύγκλητον, ἀπαιτῶν τὸν ἄνδρα, καὶ κελεύων ἀφεῖναι. Διὸ καὶ Κάτων φοβηθεὶς μάλιστα τὸν ἐκ τῶν ἀπόρων νεωτερισμὸν, οἱ τοῦ παντὸς ὑπέκκαυμα πλήθους ἦσαν, ἐν τῷ Καίσαρι τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ἔπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονείμει σιτηρέσιον αὐτοῖς ἔμμηνον, ἐξ οὗ δαπάνης μὲν πεντακόσiai <sup>5</sup> πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι. Τὸν μέντοι μέγαν ἐν τῷ παρόντι φόβον ἔσβεσε περιφανῶς τὸ πολίτευμα τοῦτο, καὶ τὸ πλείστον ἀπερῥήξε τῆς Καίσαρος δυνάμεως καὶ διεσκέδασεν ἐν καιρῷ, στρατηγεῖν μέλλοντος, καὶ φοβερωτέρου διὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος.

## CAP. IX.

P. Clodius, Pompeium amans, occasionem cum ea conveniendi nascisci sequitur. Bona dea, ejusque solemnitas.

Ὁδὲ μὴν ἀπέβη τι ταραχῶδες ἀπ' αὐτῆς, <sup>1</sup> ἀλλὰ καὶ τύχη τις ἄχαρις τῷ Καίσαρι συνηνέχθη περὶ τὸν οἶκον. Πόπλιος Κλώδιος ἦν ἀνὴρ γένει μὲν εὐπατρίδης, <sup>2</sup> καὶ πλούτῳ καὶ λόγῳ λαμπρὸς, ὕβρει δὲ καὶ θρασύτητι τῶν ἐπὶ βδελυρίᾳ περιβοήτων οὐδενὸς δεύτερος. Οὗτος ἦρα Πομπηίας, τῆς Καίσαρος γυναικὸς, οὐδ' αὐτῆς ἀκούσης. Ἀλλὰ φυλακαί

## NOTÆ

<sup>4</sup> Μετ' ὀλίγ. ἡμ.] Suetonius auctor est, Cæsarem in reliquum ejus anni tempus curia abstinuisse. Accidit igitur res proximo anno, cum Cæsar prætor esset. Cf. Suet. Jul. 17.

<sup>5</sup> Πεντακόσiai] C. V. et quidam H. Stephani Codd. ἑπτακόσiai, quod et Xylander legendum censuit, quæ summa ad eam redit, quam in talentis [MCCCL.] exhibet Plut. in Cat. [c. 26. Quinque enim talenta æquantur tribus myriadibus drachmarum.] Idem de hoc loco sentit Rualdus culpa a Plutarcho in ejus exscriptores derivata, cum lapsus notarum arithmeti-

carnum, τοῦ φ in ψ adeo sit pronus. Negligentiæ tamen vel imperitiae in-cusat Plutarchum, legis frumentariæ illius habita ratione, utpote quam, saltim ratam firmamque, non extitisse, ex auctoritate Asconii Pediani contendit. Hatten.

<sup>1</sup> Ἀπ' αὐτῆς] Quod non omnino verum. Vid. Sueton. Jul. 15—17.

<sup>2</sup> Εὐπατρίδης] H. e. ἐκ πατρικίων. Cf. Plut. Sylla c. 1. De Clodio, quem omnes improbissimum hominem fuisse testantur, vid. potissimum Velleius II. 45.



τε τῆς γυναικωνίτιδος ἀκριβεῖς ἦσαν, ἥ τε μήτηρ τοῦ Καίσαρος, Αὐρηλία, γυνὴ σώφρων, περιέπουσα τὴν νύμφην αἰεὶ, χαλεπὴν καὶ παρακεκινδυνευμένην αὐτοῖς ἐποίει τὴν ἐντευξιν. Ἔστι δὲ Ῥωμαίοις θεοὶ, ἣν Ἀγάθην<sup>3</sup> ὀνομάζουσιν, ὥσπερ Ἕλληνες Γυναικεῖαν. Καὶ Φρόγες μὲν οἰκειούμενοι, Μίδα μητέρα, τοῦ βασιλέως, γενέσθαι φασί, Ῥωμαῖοι δὲ σύμφην Δρυάδα, Φαύνῃ συνοικήσασαν, Ἕλληνες δὲ τῶν Διονύσου μητέρων τὴν ἄρρητον. Ὅθεν ἀμπελίνους τε τὰς σκηὰς κλήμασιν ἐορτάζουσαι κατερέφουσι, καὶ δράκων ἱερὸς παρακαθίδρυται τῇ θεῇ κατὰ τὸν μῦθον. Ἄνδρα δὲ προσελθεῖν οὐ θέμις, οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας γενέσθαι, τῶν ἱερῶν ὀργιζομένων. Αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογοῦντα δρᾶν λέγονται περὶ τὴν ἱερουργίαν. Ὅταν οὖν ὁ τῆς ἐορτῆς καθήκῃ χρόνος, ὑπατεύοντος ἢ στρατηγούοντος ἀνδρὸς, αὐτὸς μὲν ἐξίσταται, καὶ πᾶν τὸ ἄρρεν<sup>4</sup> ἢ δὲ γυνὴ τὴν οἰκίαν παραλαβούσα διακοσμεῖ, καὶ τὰ μέγιστα νύκτωρ τελεῖται, παιδιᾶς ἀναμεμνημένης ταῖς παννυχίαι, καὶ μουσικῆς ἅμα πολλῆς παρούσης.

## CAP. X.

Quæ cum Pompeia Cæsare prætoris celebraret, Clodius veste muliebri absconditus cum ea convenire cupiens domum Cæsaris intrat, sed deprehensus expellitur. Tum vero impietatis et aliorum nefandorum accusatus Cæsaris moderatione et plebis favore e periculo eripitur. Pompeiam Cæsar repudiat.

Ταύτην τότε τὴν ἐορτὴν τῆς Πομπηίας ἐπιτελούσης, ὁ Κλωδῖος οὐκ ὄντων γενειῶν, καὶ διὰ τοῦτο λήσειν οἰόμενος, ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίδας ἀναλαβὼν ἔχρει, νόμῳ γυναικὶ τὴν ὕψιν ἐοικώς. Καὶ ταῖς θύραις ἐπιτυχὼν ἀνεφγμένας, εἰσῆχθη μὲν ἀδεῶς ὑπὸ τῆς συνειδυίας θεραπαινίδος· ἐκεῖνης δὲ προδραμούσης, ὡς τῇ Πομπηίᾳ φράσειε, καὶ γενομένης διατριβῆς, περιμένειν μὲν, ὅπου κατελείφθη, τῷ Κλωδίῳ μὴ καρτεροῦντι, πλανωμένῳ δ' ἐν οἰκίᾳ μεγάλῃ, καὶ περιφεύγοντι τὰ φῶτα, προσπεσοῦσα τῆς Αὐρηλίας ἀκόλουθος, ὡς δὴ γυνὴ γυναῖκα παίζειν<sup>1</sup>

## NOTÆ

<sup>3</sup> Ἀγάθην] L. Ἀγαθὴν, casus ne nomen quidem vitiosus acriter fas est, quam iste (Clodius) iccirco Bonam dicit, quod in tanto sibi scelere ignoverit. Cic. de Harusp. resp. c. 17. Græce Γυναικεῖα dicitur etiam in Plut. Cicerone 19. Sacerficia huius Deæ quotannis Calendis Mali celebrabantur domo vel

Consulis vel Prætoris.

<sup>1</sup> Παίζω] H. e. joculari, jocum atque ludum ducere, ut diei festo, et psaltriæ conveniret. Non assentior Reiskio πλησιάζω vel πελάζω conjicienti.

προῦκαλεῖτο· καὶ μὴ βουλόμενον, εἰς τὸ μέσον εἶλκε, καὶ τίς ἐστι καὶ πότεν, ἐπυνθάνετο. Τοῦ δὲ Κλωδίου φήσαντος, "Αβραν· περιμένει Πομπηίας, αὐτὸ τοῦτο καλουμένην,<sup>2</sup> καὶ τῇ φωνῇ γενομένου καταφανούς, ἡ μὲν ἀκόλουθος εὐθὺς ἀπεπήδησε κραυγῇ πρὸς τὰ φῶτα καὶ τὸν ὄχλον, ἀνδρά πεφωρακέναι βοῶσα. Τῶν δὲ γυναικῶν διαπτοθηεῖσων, ἡ Ἀθρηλία τὰ μὲν ὄργια τῆς θεοῦ κατέπαυσε καὶ συνεκάλυπεν, αὐτὴ δὲ τὰς θύρας ἀποκλείσαι κελεύσασα, περιῆει τὴν οἰκίαν ὑπὸ λαμπάδων, ζητοῦσα τὸν Κλωδίον. Εὑρίσκεται δ' εἰς οἶκημα παιδίσκης, ἣ σύνεισηλθε, καταπεφυγώς· καὶ γενόμενος φανερός, ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐξελαύνεται διὰ τῶν θυρῶν. Τὸ δὲ πρᾶγμα καὶ νυκτὸς εὐθὺς αἱ γυναῖκες ἀπιοῦσαι τοῖς αἰτῶν ἔφραζον ἀνδράσι· καὶ μεθ' ἡμέραν ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως ὁ λόγος, ὡς ἀθέσμοις ἐπικεχειρηκὸς τοῦ Κλωδίου, καὶ δίκην οὐ τοῖς ὑβρισμένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς θεοῖς ὀφείλοντος. Ἐγράψατο μὲν οὖν τὸν Κλωδίον εἰς τῶν δημάρχων<sup>3</sup> ἀσεβείας, καὶ συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ δυνατώτατοι τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἄλλας τε δεινὰς ἀσελγείας καταμαρτυροῦντες, καὶ μοιχείαν ἀδελφῆς, ἣ Λευκοῦλλῳ<sup>4</sup> συμφέκει. Πρὸς δὲ τὰς τούτων σπουδὰς ὁ δῆμος ἀντιτάξας ἐαυτὸν, ἤμυνε τῷ Κλωδίῳ, καὶ μέγα πρὸς τοὺς δικαστὰς ὄφελος ἦν, ἐκπεπληγμένους καὶ δεδοικότες τὸ πλῆθος. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἀπεπέμψατο μὲν εὐθὺς τὴν Πομπηίαν· μάρτυς δὲ πρὸς τὴν δίκην κληθεὶς, οὐδὲν ἔφη τῶν λεγομένων κατὰ τοῦ Κλωδίου γινώσκειν. Ὡς δὲ, τοῦ λόγου παραδόξου φανέντος, ὁ κατήγορος ἠρώτησε· Πῶς οὖν ἀπεπέμψω τὴν γυναῖκα; Ὅτι, ἔφη, τὴν ἐμὴν ἡξίου μὴδ' ὑπονοηθῆναι.<sup>5</sup> Ταῦτα οἱ μὲν οὕτω φρονούντα τὸν Καῖσαρα λέγουσιν εἰπεῖν, οἱ δὲ τῷ δήμῳ χαριζόμενον φρονημένῳ σώζειν τὸν Κλωδίον. Ἀποφεύγει δ' οὖν τὸ ἐγκλημα, τῶν πλείστων δικαστῶν<sup>6</sup> συγκεχυμένους τοῖς πράγμασι τὰς γνώμας ἀποδι-

## NOTE

2 Καλουμένην] Non solum erat Abra, h. e. ancilla pompatica, ostensionalis, sed etiam hoc nomine proprio appellabatur. *Reiske.*

3 Εἰς τ. δημ.] P. Lentulus Spinther.

4 Λευκοῦλλῳ] Lucullo nupsisse Claudiam, sive Clodiam, non memini legere; eandem vero, cum qua P. Clodius consuevit, Q. Metelli Celeris uxorem fuisse, abunde constat, praecipue ex Ciceronis Caelliana; ex. c. 13.: quod quidem facerem vehementius, nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro:

fratrem volui dicere, semper hic erro: et c. 16. minimus frater, qui te amat plurimum: qui, propter nescio quam, credo, timiditatem, et nocturnos quosdam inanes metus tecum semper pusio cum majore sorore cubitavit. Alia mitto. Forte igitur in nostro Μετέλλῳ legendum est pro Λευκοῦλλῳ.

5 Ὑπονοηθῆναι.] H. e. καὶ διαβολῆς καθάρων εἶναι. Cf. Suet. Jul. c. 74.

6 Τῶν πλ. δικαστῶν] xxv. suffragiis damnatus, xxxi. absolutus est, praecipue propter testes, se eo die absentem fuisse.

δόντων,<sup>7</sup> ὅπως μήτε παρακινδυνεύσωσιν ἐν τοῖς πολλοῖς καταψηφισάμενοι, μήτ' ἀπολύσαντες ἀδοξήσωσι παρὰ τοῖς ἀρίστοις.

## CAP. XI.

Cæsar, proprætor, postquam Crassus creditoribus ejus satisfecerat, in Hispaniam abit. Summa ejus gloriæ cupido (a. Chr. n. 61.)

Ὁ δὲ Καῖσαρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς στρατηγίας τῶν ἐπαρχιῶν τὴν Ἰβηρίαν<sup>1</sup> λαβὼν, ὥς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ τὸ περὶ τοὺς δανειστὰς, ἐνοχλοῦντας ἐξίοντι καὶ καταβοῶντας, ἐπὶ Κράσσον κατέφυγε, πλουσιώτατον ὄντα Ῥωμαίων, δέοντον δὲ τῆς Καίσαρος ἀκμῆς καὶ θερμότητος ἐπὶ τὴν πρὸς Πομπηϊὸν ἀντιπολιτείαν.<sup>2</sup> Ἀναδεξαμένον δὲ τοῦ Κράσσου τοὺς μάλιστα χαλεποὺς καὶ ἀπαραιτήτους τῶν δανειστῶν, καὶ διεγγυήσαντος ὀκτακοσίων καὶ τριάκοντα ταλάντων, οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν. Λέγεται δέ, τὰς Ἄλκεις ὑπερβαλόντος αὐτοῦ, καὶ πολίχνιόν τι βαρβαρικὸν, οἰκούμενον ὑπ' ἀνθρώπων παντάπασις ὀλίγων καὶ λυκρῶν, παρερχομένον,<sup>3</sup> τοὺς ἐταίρους ἅμα γέλῳτι καὶ μετὰ παιδιᾶς. Ἦκου, φάναι, κἀνταῦθα τινὲς εἰσιν ὑπὲρ ἀρχῶν φιλοτιμίαι, καὶ περὶ πρωτείων ἀμιλλαι, καὶ φθόνοι τῶν δυνατῶν πρὸς ἀλλήλους. Τὸν δὲ Καίσαρα σπουδάζοντα πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν· Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην παρὰ τούτοις εἶναι μᾶλλον πρῶτος, ἢ παρὰ Ῥωμαίοις δεύτερος. Ὅμοιως δὲ πάλιν ἐν Ἰβηρίᾳ σχολῆς οὐσης, ἀναγινώσκοντά τι τῶν περὶ Ἀλέξανδρου γεγραμμένων, σφόδρα γενέσθαι πρὸς ἑαυτῷ πολλὴν χρόνον, εἶτα καὶ δακρύσαι· τῶν δὲ φίλων θαυμασάντων τὴν αἰτίαν, εἰπεῖν· Οὐ δοκεῖ ὑμῖν ἄξιον εἶναι λύπης, εἰ τηλικούτος μὲν ὢν Ἀλέξανδρος, ἤδη τοσούτων<sup>4</sup> ἐβασίλευεν, ἐμοὶ δὲ λαμπρὸν οὐδὲν οὕτω πέπρακται.

## NOTE

<sup>7</sup> Συγκεχυμέναις τοῖς πράγμασι τὰς γνώμας ἀποδιδόναι] Dacierius vertendam censet: *sententias per saturam ferre*, hoc, quicquid dicant, nihil est nisi, per turbam, confusis suffragiis. Sed quid fiet τοῖς πράγμασι? Vertine potest: *sententias ferre æque confusae ac res ipsæ*, de quibus ferendæ erant, ut inde non pateret, utrum condemnarent an absolverent? an cum Reiskio legendum est τοῖς πράκτορσι (pro τοῖς πράγμασι) *quæsitioribus*, iis, quibus mandatum hoc erat, ut cistas tabellarías a iudicibus reposcerent atque sus-

ciperent et suffragia dinumerarent.

<sup>1</sup> Τὴν Ἰβηρίαν] Ulteriore Hispaniam. Cf. Sueton. Jul. 18. Pro λαβὼν Bryannus conjecit λαχόν.

<sup>2</sup> Ἀντιπολιτεία] M. Licip. Crassus ditissimus Romanorum et sui temporis orator disertissimus, cum Pompeio Consul a. Chr. 70., in omnibus ei contrarius erat, et in Senatu prævalebat. Plut. Pompei. c. 22.

<sup>3</sup> Παρερχομένον] Dedit Reiske ex conjectura Bryani pro *παρερχομένους*.

<sup>4</sup> Ἡδὴ τοσούτων] Sc. ἐθνῶν, quæ

## CAP. XII.

Bello et pace in provincia clarus Romam redit Cæsar, dives factus et Imperator appellatus.

Τῆς γοῦν Ἰβηρίας ἐπιβάς, εὐθὺς ἦν ἐνεργὺς, ὥσθ' ἡμέραις ὀλίγαις δέκα σκείρας συναγαγεῖν πρὸς ταῖς πρότερον οὐσαις εἴκοσι<sup>1</sup> καὶ στρατεύσας ἐπὶ Καλλαϊκοῦς καὶ Λουσιτανούς,<sup>2</sup> κρατῆσαι, καὶ προελθεῖν ἀχρι τῆς ἔξω θαλάσσης, τὰ μὴ πρότερον ὑπακούοντα Ῥωμαίοις ἔθνη καταστρεφόμενος. Θέμενος δὲ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς, οὐ χεῖρον ἐβράβευε τὰ τῆς εἰρήνης, ὁμόνοιάν τε ταῖς πόλεσι καθιστὰς, καὶ μάλιστα τὰς τῶν χρεωφειλετῶν καὶ δανειστῶν ἰώμενος διαφοράς. Ἔταξε γὰρ τῶν προσιώντων τοῖς ὀφειλοῦσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δύο μὲν μέρη τὸν δανειστὴν ἀναιρεῖσθαι, τῷ δὲ λοιπῷ χρῆσθαι τὸν δεσπότην, ἄχρις ἂν οὕτως ἐκλυθῇ τὸ δάνειον. Ἐπὶ τοῖτοις εὐδοκίμῳν, ἀπηλλάγη<sup>3</sup> τῆς ἐπαρχίας, αὐτὸς τε πλούσιος γεγονὼς, καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφελήκως ἀπὸ τῶν στρατηγιῶν, καὶ προσηγορευμένους αὐτοκράτωρ<sup>3</sup> ἂν' αὐτῶν.

## CAP. XIII.

Catone Cæsari, ne absens per amicos Consulatum peteret, adversante, triumphum omittens urbem intrat, Crassum cum Pompeio conciliat, utrumque sibi

Ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν μνωμένους θρίαμβον ἔξω διατρίβειν ἔδει, τοὺς δὲ μετῴντας ὑπατεῖαν παρόντας ἐν τῇ πόλει τοῦτο πράττειν, ἐν τοιαύτῃ

## NOTÆ

vox in quibusdam Codd. pro ἥδη reperitur. Cæsar, cum prætor esset in Hispania, annum trigesimum novum agebat, Alexander autem trigesimum tertium agens mortuus erat. Rectius igitur Suetonius c. 7. eadem de Cæsare in Hispania ult. quæstoriæ narrat, ubi, cum Gades venisset, animadvertens apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit, et quasi pertæsus ignaviam suam, quod nihil dum a se memorabile actum esset in ætate, qua jam Alex. orbem terrarum subegisset, (h. e. anno ætatis 33. a. Chr. n. 67.) missionem continuo efflagitavit, etc. Suetonio consentit Dio Cass. l. xxxvii.

1 Καλλ. καὶ Λουσιτ.] Intell. Callaicos Bracarenenses circa Minium. Lusitanorum sedes erant inter Durium et Tajum, quorum potissimum atrociniis provincia infestabatur.

2 Ἀπηλλάγη] Non expectato successore.

3 Αὐτοκράτωρ] Ἔστι δὲ τιμὴ τοῖς στρατηγοῖς τὴν δὲ τὸ προσωγόμενον παρὰ τῶν στρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦνται ἄξιως σφῶν αὐτοκράτορες εἶναι. Καὶ τῆδε τὴν τιμὴν οἱ στρατηγοὶ πάλαι μὲν ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἐργοῖς προσέσωτο, τῶν δὲ ὅρων εἶναι τῆδε τῇ εὐφημίᾳ πυνθάνομαι τὸ μυρίου πινεύ. Appian. de bell. Civ. ii. 44.

γεγονὼς ἀντινομία, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφειγμένους ἀρχαιο-  
σίας, ἐπεμψε πρὸς τὴν σύγκλητον, αἰτούμενος αὐτῇ δοθῆναι παραγγέλ-  
λιν εἰς ὑπατείαν ἀπόντι διὰ τῶν φίλων. Κάτωνος δὲ πρῶτον μὲν  
ἰσχυριζομένου τῇ νόμῳ πρὸς τὴν ἀξίωσιν,<sup>1</sup> εἶτα ὡς ἑώρα πολλοὺς τεθε-  
ραπνεύμενους ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐκκρούσαντος τῇ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα, καὶ  
τὴν ἡμέραν ἐν τῇ λέγειν κατατρίψαντος, ἔγνω τὸν θρίαμβον ἀφείς ὁ  
Καῖσαρ ἔχεισθαι τῆς ὑπατείας· καὶ παρελθὼν, εὐθὺς ὑποδύεται πολίτευ-  
μά τι πάντας ἀνθρώπους ἐξαπατήσαν, πλὴν Κάτωνος.<sup>2</sup> Ἦν δὲ τοῦτο  
διαλλαγὴ Πομπηίου καὶ Κράσσου, τῶν μέγιστον ἐν τῇ πόλει δυναμέ-  
ων· οὗτε συναγαγὼν ὁ Καῖσαρ εἰς φιλίαν ἐκ διαφορᾶς, καὶ τὴν ὑπ' ἁμ-  
φοῖν<sup>3</sup> συνενεγκάμενος ἰσχὺν εἰς ἑαυτὸν, ἔργῳ, φιλάνθρωπον ἔχοντι  
προσηγορίαν, ἔλαθε μεταστήσας τὴν πολιτείαν. Οὐ γὰρ, ὡς οἱ πλεῖστοι  
νομίζουσιν, ἡ Καίσαρος καὶ Πομπηίου διαφορὰ τοὺς ἐμφυλίους  
ἐπειργάσατο πολέμους, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ φιλία,<sup>4</sup> συστάντων ἐπὶ κατα-  
λύσει τῆς ἀριστοκρατίας τὸ πρῶτον, εἶτα οὕτω καὶ πρὸς ἀλλήλους δια-  
στάντων. Κάτωνι δὲ, πολλάκις τὰ μέλλοντα προθεσπίζοντι, περιτὴν  
δυσκόλουν μὲν ἀνθρώπον τότε καὶ πολυπράγμονος, ὕστερον δὲ φρονίμου  
μὲν, οὐκ εὐτυχοῦς δὲ, συμβούλου λαβεῖν δόξαν.

## CAP. XIV.

Utriusque auctoritate et in Consulatum proventus (59. a. Chr. n.) et nixus  
leges fert plebi iucundas, senatu obnitente; Juliam filiam uxorem dat  
Pompeio; ipse Calpurniam, Pisonis f., ducit; Galliam cisalpinam et trans-  
alp. cum Illyrico in quinque annos provinciam accipit, Catonem repug-  
nantem in carcerem abdacit, reliquos senatores terret, et Clodium tribu-  
num plebis fieri patitur, Ciceroni infestus.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐν μέσῳ τῆς Κράσσου καὶ Πομπηίου φιλίας

## NOTÆ

1 Πρὸς τὴν ἀξ.] Contra Cæsaris pos-  
tulatam, ad id oppugnandum. In si-  
mili re obstitit Cato etiam Pompeio.  
Cf. Plut. Pomp. 44.

2 Πλὴν Κάτωνος] Qui Romam liber-  
tatem perdidisse aiebat, nec metuen-  
dam esse agrorum divisionem, de qua  
mox dicitur, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ταύτης ἀπαι-  
τήσουσι μισθὸν οἱ χαριζόμενοι καὶ δελεά-  
ζοντες τὸ πλῆθος. Plut. Cato Minor  
c. 31. Ceterum a nostro Suetonius  
Jul. c. 19. aliquantum abit, Cæsarem  
non statim, cum urbem intrasset, sed  
postquam Consul designatus, optima-

tumque in se conspirationem conspi-  
catus erat, omnibus officiis Pom-  
peium assectatum esse, eique Crae-  
sum reconciliasse, ac societatem cum  
utroque iniisse, ne quid ageretur in  
republica quod displicuisset ulli e  
tribus.

3 Τὴν ὑπ' ἁμφ.] Reiske mavult τὴν  
ἀπ' ἁμφοῶν.

4 Ἄλλα μ. ἡ φιλία] Et hoc dictum  
est Catonis (Plut. Pomp. c. 47.): οὐ  
τὴν στάσιν, οὐδὲ τὴν ἔχθραν, ἀλλὰ τὴν  
συστάσιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν τῇ πό-  
λει πρῶτον καὶ ὕστερον γινέσθαι καὶ μέγιστον.

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

6 F

δορφορούμενος, ἐπὶ τὴν ὑπατείαν προσήχθη, καὶ λαμπρὰ ἀναγερθεὶς μετὰ Καλπουρνίου Βίβλου,<sup>1</sup> καὶ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχήν, εὐθὺς αἰσέφερε νόμους οὐχ ὑπάρχειν προσήκοντας, ἀλλὰ δημόρχῳ τιτὶ θρασυτάτῃ, πρὸς ἡδονὴν τῶν πολλῶν κληρουχίας τινὰς χώρας<sup>2</sup> καὶ διανομὰς εἰσηγούμενος.<sup>3</sup> Ἐν δὲ τῇ βουλῇ τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀντιπροσώπων, πάλαι δέδμενος προφάσεως, ἀνακραγὼν καὶ μαρτυρούμενος, ὡς εἰς τὴν δῆμον ἄκων ἐξελαύνοιτο, θεραπεύσων ἐκπῖνον ἐξ ἀνάγκης, ὕβρει καὶ χαλεπότητι τῆς βουλῆς, πρὸς αὐτὸν ἐξεπῆδησε· καὶ περιστάσας ἑαυτὸν μὲν Κράσσον, ἑαυτὸν δὲ Πομπήιον, ἤρστησεν, εἰ τοὺς νόμους ἐπαιροίεν. Ἐπαιρεῖν δὲ φασκόντων, παρέκάλει βοηθεῖν πρὸς τοὺς ἐνίστασθαι μετὰ ξιφῶν ἀπειλοῦντας. Ἐκείνοι δ' ὑπισχνοῦντο· Πομπήιος δὲ καὶ προσεκέπεν, ὡς ἐφίξοιτο πρὸς τὰ ξίφη μετὰ τοῦ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων. Ἐπὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀριστοκρατικοὺς ἠνίασεν, οὐκ ἔξιαν τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς, οὐδὲ τῇ πρὸς τὴν σύγκλητον εὐλαβείᾳ πρέπουσαν, ἀλλὰ μανικὴν καὶ μειρακιώδη φωνὴν ἀκούσαντας· ὁ δὲ δῆμος ἦσθη. Καῖσαρ δὲ μειζόνως ἔτι τῆς Πομπηίου δυνάμεως ὑποδραττόμενος (ἦν γὰρ αὐτῷ Ἰουλία θυγάτηρ, ἐγγεγεννημένη Σαρουίλῳ<sup>4</sup> Καίσιῳ) ταύτην ἐνεγγόησε Πομπηίῳ· τὴν δὲ Πομπηίον τῷ Σαρουίλῳ δώσειν ἔφησεν, οὐδ' αὐτὴν ἀνέγγνον οὔσαν, ἀλλὰ Φαίστῃ, τῇ Σύλλα παιδί, καθωμολογημένην. Ὀλίγῃ δ' ὕστερον Καῖσαρ ἡγάγετο Καλπουρλίαν, θυγατέρα Πείσωνος,<sup>5</sup> τὸν δὲ Πείσωνα κατέστησεν ὑπατον εἰς τὸ μέλλον· ἐνταῦθα δὲ καὶ σφόδρα μαρτυρομένου Κάτωνος, καὶ βοῶντος, οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι, γάμους διαμαστροπευομένης τῆς ἡγεμονίας, καὶ διὰ γυναικῶν εἰς ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα καὶ δυνάμεις ἀλλήλους ἀντεισαγόντων. Ὁ μὲν οὖν συνάρχων τοῦ Καίσαρος, Βίβλος, ἐπεὶ κωλύων τοὺς νόμους οὐδὲν ἐπέβαινε, ἀλλὰ πολλάκις ἐκινδύνευσεν μετὰ Κάτωνος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀποθανεῖν, ἐγκλεισόμενος οἶκοι τὸν τῆς ἀρχῆς

## NOTE

1 Βίβλου] Plut. in Catone et Appianus Βύβλου scribunt. M. Calpurn. Bibulus largitione optimatum Consul factus est, Cæsare L. Lucceium Hirrum, alterum competitorum, iuvante, quem sciebat concordem et consentientem fore collegam. Suet. Jul. c. 19.

2 Χώρας] Esse genitivum singul. Heiske monet.

3 Εἰσηγόμενος] Κατοικίας πόλεων καὶ νομὰς ἀγρῶν ἔγραψεν, ut Plut. in Pompeio c. 47. Campum Stellatam (Campania) agrumque Campanum divisit

extra sortem viginti millibus civium, quibus torni pluresve liberi essent. Suet. c. 20.

4 Servilio, cujus vel præcipua opera paulo ante Bibulum impugnaverat. Suet. c. 21.

5 Πείσωνος] Lucii Calpurn. Pisone Cæsionii, (quem ne confundamus cum C. Pisone, de quo supra mentio facta e. 7.) ut proximo anno abiens alterum consulem sibi adiret suumque, eum alter, Gabinium, Pompeii erat assentator.

χρόνον διετέλεσα.<sup>6</sup> Πομπήϊος δὲ γήμας, εὐθὺς ἐνέπλησε τὴν ἀγορὰν  
 δούλων, καὶ συνεπεκέρου τῷ δήμῳ τοὺς νόμους.<sup>7</sup> Καίσαρι δὲ τὴν ἐντὸς  
 Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐκτὸς ἅπασαν Κελτικὴν, προσθεὶς τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ  
 ταγματῶν τεσσάρων εἰς πενταετίαν. Κάτωνα μὲν οὖν ἐπιχειρήσαντα  
 τοῖς<sup>8</sup> ἀντιλέγειν ἀπήγεν εἰς φυλακὴν ὁ Καίσαρ, οἴομενοι αὐτὸν ἐκ-  
 καλέσασθαι τοὺς δημάρχους· ἐκείνου δ' ἀφώνου βαδίζοντος, ὁρῶν ὁ Καί-  
 σαρ οὐ μόνον τοὺς κρατίστους δυσφοροῦντας, ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν  
 αἰδοῖ τῆς Κάτωνος ἀρετῆς σιωπῇ καὶ μετὰ κατηφείας ἐπόμενον, αὐτὸς  
 ἐδεῖξθαι κρύφα τῶν δημάρχων ἐνὸς ἀφελέσθαι τὸν Κάτωνα. Τῶν δ' ἄλ-  
 λων συγκελητικῶν ὀλίγοι παντάπασιν αὐτῷ συνήεσαν εἰς βουλὴν, οἱ δὲ  
 λοιποὶ δυσχεραίνοντες ἐκποδῶν ἦσαν. Εἰπόντος δὲ Κονσιδίου τινὸς  
 τῶν σφόδρα γερόντων, ὡς φοβούμενοι τὰ ὄπλα καὶ τοὺς στρατιώταις οὐ  
 συνέρχονται· Τί οὖν, ἔφη ὁ Καίσαρ, οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδοὺς οἰκουρεῖς;  
 Καὶ ὁ Κονσιδίου εἶπεν· Ὅτι με ποιεῖ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας. Ὁ γὰρ  
 ἔτι λειπόμενος βίος οὐ πολλῆς, ὀλίγος ὢν, δείται· προναῖας. Αἰσχιστοὶ  
 δὲ τῶν τότε πολιτευμάτων ἔδοξεν, ἐν τῇ Καίσαρος ὑπατείᾳ, δήμαρχον  
 αἰρεθῆναι.<sup>9</sup> Κλωδίον ἐκείνον, ὑφ' οὗ τὰ περὶ τὸν γάμον καὶ τὰς ἀπορρή-  
 τους παρενομήθη παννυχίδας. Ἠρέθη δ' ἐπὶ τῇ Κικέρωνος καταλύσει·  
 καὶ Καίσαρ οὐ πρότερον ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατείαν, ἢ καταστασιάζαι  
 Κικέρωνα μετὰ Κλωδίου, καὶ συνεκβαλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

## CAP. XV.

Landes Cæsaris ob summam virtutem imperatoriam, bello Gallico palam  
 factam.

Τοιαῦτα μὲν οὖν λέγεται γενέσθαι τὰ πρὸ τῶν Γαλατικῶν. Ὁ δὲ  
 ἔτι πολέμων, οὗς ἐπολέμησε μετὰ ταῦτα, καὶ τῶν στρατειῶν, αἷς ἡμα-  
 ρώσατο τὴν Κελτικὴν, χρόνος, ὥσπερ ἄλλην ἀρχὴν λαβόντος αὐτοῦ,  
 καὶ καταστάντος εἰς ἑτέραν τινα βίον καὶ πραγμάτων καινῶν ὁδόν, οὐκ  
 ὅσων ὅσων τῶν μάλιστα τεθναμασμένων ἐφ' ἡγεμονίᾳ καὶ μεγίστων

## NOTE

<sup>6</sup> Διετέλεσε] Ὅκτ' μηνῶν οὐ προήλ-  
 θεν ὑπατεύου. Plut. Pomp. 48. alii-  
 que.

<sup>7</sup> Τοὺς νόμους] Περὶ τῆς διανομῆς τῶν  
 χωρίων.

<sup>8</sup> Τοῖς] Legi potissimum Julii  
 agrariæ; ut est videre ex Plut. Ca-  
 tone Min. c. 23.

<sup>9</sup> Δήμαρχον αἰρεθῆναι] Clodius erat  
 patricius; ut posset tribunus plebis  
 fieri, a plebeio P. Fonteio, xx. circi-  
 ter annos habente, Clodius, xxxv. an-  
 nos habens, adoptabatur. Tum trib.  
 plebis factus est, contra Ciceronem,  
 in judicio quodam temporum statum  
 deplorantem.

γεγονότων ἀπολείποντα πολεμιστὴν καὶ στρατηλάτην ἀπέδειξεν αὐτόν.<sup>1</sup> Ἄλλ' εἶτε Φαβίους καὶ Σκιπίωνας καὶ Μετέλλους, καὶ τοὺς κατ' αὐτόν, ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Σύλλαν καὶ Μάριον, ἀμφοτέρους τε Λευκούλλους,<sup>2</sup> ἢ καὶ Πομπήϊον αὐτόν, οὗ κλέος ὑπουράνιον ἦνθαι τότε παντοίας περὶ πόλεμον ἀρετῆς, παραβάλοι τις, αἱ Καίσαρος ὑπερβάλλουσι<sup>3</sup> πράξεις, τὸν μὲν χαλεπύτηι τύπων, ἐν οἷς ἐπολέμησε, τὸν δὲ μεγέθει χώρας, ἣν προσεκτέσαστο, τὸν δὲ πλήθει καὶ βίᾳ πολεμίων, οὓς ἐνίκησε, τὸν δ' ἀτοκίαις καὶ ἀπιστίαις ἡθῶν,<sup>4</sup> ἃ καθωμάλισε, τὸν δ' ἐπιεικεῖα καὶ προφύγητι πρὸς τοὺς ἀλίσκομένους, τὸν δὲ δώροις καὶ χάρισι πρὸς τοὺς συστρατευομένους, πάντας δὲ τῷ πλείστας μεμαχησθαι μάχας, καὶ πλείστους ἀνγρηκέναι τῶν ἀντιπαχθέντων. Ἐτη γὰρ οὐδὲ δέκα<sup>5</sup> πολεμήσας περὶ Γαλατίαν, πόλεις μὲν ὑπὲρ ὀκτακοσίας<sup>6</sup> κατὰ κράτος εἶλεν, ἔθνη δ' ἐχειρώσατο τριακόσια· μυριάσι δὲ παραταξάμενος κατὰ μέρος τριακοσίαις, ἑκατὸν μὲν ἐν χερσὶ διέφθειρεν, ἄλλας δὲ δις τοσαύτας<sup>7</sup> ἐζώγρησεν.

## NOTE

1 *Αὐτόν*] *Lege αὐτόν*, sc. *Καίσαρα*. Conjuganda sunt ὁ δὲ τῶν πολέμων—*χρόνος*—*ἀπέδειξεν αὐτόν οὐκ ἔστιν θνου* (h. e. πάντων οὐκ) ἀπολείποντα πολεμιστὴν. Verba ὡς περ ἄλλην ἄρχην λαβόντος αὐτοῦ (noti prius imperii exortum eo inducente) et reliqua usque ad ὅδον, in parenthesi sunt.

2 Ἄμφ. τε Λευκούλλους] *Intelligas* L. Lucullum et M. Lucullum, fratres; quorum prior in Asia, alter in Macedonia rebus bello gestis excellit.

3 Ὑπερβάλλουσι] *Reiske* mavult *ὑπερβαλοῦσι* in futuro, me non probante.

4 Ἀτοκίαις καὶ ἀπιστίαις ἡθῶν] *H. e.* ratione insolentium atque incredibilium morum gentium devictarum.

5 Ἐτη οὐδὲ δέκα] *Tennit* Gallias Cæsar per geminum quinquennium

semestri imperio minus, quod ei ademptum initio belli civilis. *Cassiod.* ad *Suet. Cæs.* c. 25.

6 Ὑπὲρ ὀκτακοσίας] *Numerum adeo* auxit *Plutarchus* in *Vit. Pompeii* c. 67.: *χιλίας ἤρκει πόλεις κατὰ κράτος, ἔθνη δὲ πλείονα τριακοσίων ὑπῆκτο*. *Γερμανοῖς δὲ καὶ Γαλάταις μεμαχημένους ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δόσας οὐκ ἔν τις ἀριμεθεῖν μάχας, ἑκατὸν μυριάδας αἰχμαλώτων ἔλαβεν, ἑκατὸν δὲ ἀπέκτεινε τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως*.

7 Δις τοσαύτας] *Δις* de suo addidit *Reiske*, quasi omnia illa millia vel cæsa vel capta sint, nulla effugerint; me non probante, præter *Plutarchi* l. i. etiam propter *Appianum* de reb. Gallicis c. 2. qui, καὶ τούτων, inquit, ἑκατὸν μὲν ἐζώγρησεν, ἑκατὸν δὲ ἐν τῷ πόνῳ κατέκτανον, sc. *Romani*.



## CAP. XVI.

Militum amor Cæsaris summus erat. Exempla quædam factorum fortissimorum.

Εὐνοία δὲ καὶ προθυμία στρατιωτῶν ἐχρήσατο τοσαύτη πρὸς αὐτόν,<sup>1</sup> ὥστε τοὺς ἑτέρων μηδὲν ἐν ταῖς ἄλλαις στρατείαις διαφέροντας, ἀμάχους καὶ ἀνυποστάτους φέρεσθαι πρὸς πᾶν δεινὸν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος δόξης. Οἷος ἦν τοῦτο μὲν Ἀκίλιος, ὃς ἐν τῇ περὶ Μασσαλίαν ναυμαχίᾳ,<sup>2</sup> νεὺς πολεμίας ἐπιβεβηκώς, τὴν μὲν δεξιὰν ἀπεκόπη χεῖρα μαχαίρᾳ, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὸν θυρεὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ τύπτων εἰς τὰ πρόσωπα τοὺς πολεμίους, ἀπέστρεψε πάντας, καὶ τοῦ σκάφους ἐπεκράτησε· τοῦτο δὲ Κάσσιος Σκεύαξ,<sup>3</sup> ὃς ἐν τῇ περὶ Δυβράχων μάχῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς τοξεύματι, τὸν δ' ὄψμον ὕσσῃ καὶ τὸν μηρὸν ἑτέρῳ διελθλαμένος, τῇ δὲ θυρεῷ βελῶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα πληγὰς ἀναδεδεγμένος, ἐκάλει τοὺς πολεμίους, ὡς παραδώσων αὐτόν· δυεῖν δὲ προσιώντων, τοῦ μὲν ἀπέκοψε τὸν ὄψμον τῇ μαχαίρᾳ, τὸν δὲ κατὰ τοῦ προσώπου πατάξας ἀνέτρεψεν·<sup>4</sup> αὐτὸς δὲ διεσώθη, τῶν οἰκείων περισχόντων. Ἐν δὲ Βρεττανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ἐλώδη καὶ μεστὸν ὕδατος ἐμπεσοῦσι τοῖς πρώτοις ταξίρχαις ἐπιθεμένων, στρατιώτης Καίσαρος,<sup>5</sup> αὐτοῦ τὴν μάχην ἐφορῶντος, ὡσάμενος εἰς μέσους,

## NOTE

1 Πρὸς αὐτόν] Sic Reiske de suo pro *περὶ αὐτόν*.

2 Ναυμαχία] Forte facinus C. Acilii, decimæ legionis militis, Cynægiri exemplum imitati, etiam Sueton. Jul. c. 68. Valer. Max. III. 2. 23. alique commemorant.

3 Σκεύαξ] Lege cum Anon. Σκεύας. M. Cæsius (sive Cæsius, ut Val. Max. III. 2. 23.) Σκαῖα erat tum centurio, cuius forte factum Cæsar ipse de bello Civ. II. 53., Appianus de bell. civil. II. 60. alique non tacerunt. Cæsar (in vulgata) CCXXX. foramina in clypeo inventa tradit; duo vero codices CXX. exhibent; quem numerum plurimi reliquorum, qui de eo facto mentionem fecerunt, scripsere. Sed in his minutis, quarum alias

quoque notare possem, morari longum esset.

4 Ἀνέτρεψεν] Causa non fuit justa, cur Reiske sic ederet pro vulgata ἀπέστρεψεν.

5 Στρατιώτης Καίσαρος] In pluribus Valerii Max. III. 2. 24. Codd. Σκαῖα vocatur; vulgata Σκαῖαν appellat, qui ab interpretibus pro eodem habetur, cuius modo meminit Plutarchus; quem tum Cæsar præmii loco ex milite gregario centurionem fecerit. At Dio Cassius lib. XXXVII. eum appellat *Publium Scævium*, cuius forte factum accidisse, cum Cæsar in Hispania propætor milites quosdam ex continente in insulam quandam Oceani misisset, auctor est.

καὶ πολλὰ καὶ περίοπτα τόλμης ἀποδείξάμενος ἔργα, τοὺς μὲν ταξίαρχους ἔσωσε, τῶν βαρβάρων φυγόντων, αὐτοὺς δὲ χαλεπῶς ἐπὶ πᾶσι διαβαίνων, ἔρριπεν ἑαυτὸν εἰς βέρυματα τελματώδη καὶ μύλῃς ἄνευ τοῦ θυρεοῦ, τὰ μὲν νηχόμενος, τὰ δὲ βαδίζων, διεπέρασε. Θαυμαζόντων δὲ τῶν περὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ κραυγῆς ἀπαντάντων, αὐτὸς εὖ μάλα κατηφῆς καὶ δεδακρυσμένος προσέειπε τῷ Καίσαρι, συγγνώμην αἰτούμενος ἐπὶ τῷ. προσέσθαι τὸν θυρεόν. Ἐν δὲ Λιβύῃ ναῦν ἔχοντες οἱ περὶ Σκιπίωνα Καίσαρος, ἐν ᾗ Γράνιος Πέτρων<sup>6</sup> ἐπέπλει, ταμίας ἀποδεδειγμένος, τοὺς μὲν ἄλλους ἐποιοῦντο λείαν, τῷ δὲ ταμίῳ διδόναι τὴν σωτηρίαν ἔφασάν. Ὁ δ', εἰπὼν, ὅτι τοὺς Καίσαρος στρατιώτας οὐ λαμβάνειν, ἀλλὰ δίδόναι σωτηρίαν ἔθος ἐστίν, ἑαυτὸν τῷ ξίφει πατάξας ἀνεΐλεν.

## CAP. XVII.

Quibus artibus hunc sibi militum amorem concitavit Caesar. De corpore, valetudine, vita inter milites consuetudine moribusque ejus.

Τὰ δὲ τοιαῦτα λήματα<sup>1</sup> καὶ τὰς φιλοτιμίας αὐτοὺς ἀνέθρεψε καὶ κατεσπένυσε Καῖσαρ, πρῶτον μὲν τῷ χαρίζεσθαι καὶ πικρὰν ἀφειδῶς ἐνδεκνύμενος, ὅτι τὸν πλοῦτον οὐκ εἰς τρυφὴν ἰδίαν, οὐδὲ τινὰς ἡδοναθειας ἐκ τῶν πολέμων ἀθροίζει, κοινὰ δ' ἅλλα τῆς ἀνδραγαθίας παρ' αὐτῷ φυλασσόμενα ἀπόκειται· καὶ μέτεστιν ἐκείνῳ τοῦ πλουτεῖν,<sup>2</sup> ὅσα τοῖς ἁγίοις τῶν στρατιωτῶν δίδωσιν· ἔπειτα τῷ πάντα μὲν κίνδυνον ἑκὼν ὑφίστασθαι, πρὸς μηδέν· δὲ τῶν πόνων ἀπαγορεύειν. Τὸ μὲν οὖν φιλοκίνδυνον οὐκ ἐθαύμαζον αὐτοῦ διὰ τὴν φιλοτιμίαν· ἡ δὲ τῶν πόνων ὑπομονή, παρὰ τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἐγκαρτερεῖν δοκοῦντος, ἐξέπληγτην· ὅτι καὶ τὴν ἑξὶν ὦν ἰσχυρὸς, καὶ τὴν σάρκα λευκὸς καὶ ἀπαλδός, καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν ἰσώδης, καὶ ταῖς ἐπιληπτικοῖς<sup>3</sup> ἐνοχός,

## NOTE

6 Πέτρων] *Petronius* is, non *Petrus* dicebatur, Bryano monente. Idem præfert lectionem Codicis Par. τοῖς Κ. στρατιώταις. *Petronii* factum eodem forte tempore accidit, quo, quæ in libro *de bell. Afric.* c. 44. seqq. narrantur, acciderunt. Cf. etiam *Valer. Max.* III. 8. 7.

1 Λήματα] Sic recte *Reiske* pro

vulg. λήμματα, præeunte *Grævio* ad *Lac. Pseudolog.* c. 5.

2 Τοῦ πλουτεῖν] *Subandi* τσαῖτε, se hactenus participare divitias, aut gloriam opulentiae, quatenus militum bene meritis illas divitias impertire atque largiri possit. *Reiske*.

3 Τοῖς ἐπιληπτικοῖς] *Comitiali morbo bis inter res agendas* (primo *Cordubæ*, tum in prælio ad *Thapsum*) *correctum*

ἐν Καρδίῳ πρῶτον αὐτῷ τοῦ πάθους, ὡς λέγεται, τούτου προσπεσόντος, ἀφ' ὧν καὶ ἐποίησατε τὴν ἀφρώστειαν πρόφασιν, ἀλλὰ θεραπείαν τῇ ἀφρώστειᾳ τὴν στρατείαν, τῇ αὐτῷ οὐδοιπορίᾳ, καὶ ταῖς εὐτελέσι διαίταις, καὶ τῇ θυραναδείᾳ ἀπομαχόμενος τῇ πάθει, καὶ τὸ σῶμα φροντίζων δυσάλυντον. Ἐκείμῃσθα μὲν γε τοῖς πλαίστοις ὕπνου ἐν ὄχμασιν, ἢ φορείᾳ, εἰς πρῶξιν τὴν ἀνάπαυσιν κατατιθέμενος ὥχειτο δὲ μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὰ φρούρια καὶ τὰς πόλεις καὶ τοὺς χάρακας, ἐνὸς αὐτῷ συγκαταθήμενον παιδῶν, τῶν ὑπογράφει ἅμα διώκοντος<sup>4</sup> εἰθισμένους, ἐνὸς δ' ἐξόπισθεν ἐφεστηκότες στρατιῶτον, ξίφος ἔχοντος. Συντόνως δ' ἤλαυνεν οὕτως, ὥστε τὴν πρώτην ἐξοδὸν ἀπὸ Ῥώμης ποιησάμενος, ὀγδοαῖος ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἔλθειν.<sup>5</sup> Τὸ μὲν οὖν ἱππεύειν ἐκ παιδὸς ἦν αὐτῷ ῥάδιον· εἰθιστο γὰρ εἰς τοῦκίσω τὰς χεῖρας ἀπάγων, καὶ τῇ νύτῃ περιπλέκων, ἀνὰ κράτος ἐλαύνειν τὸν ἵππον.<sup>6</sup> Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ στρατείᾳ προσεξήσκησεν ἱππαζόμενος τὰς ἐπιστολάς ὑπαγορεύειν, καὶ δυσὶν ὁμοῦ γράφουσιν ἐξαρκεῖν ὥς δ' Ὀππιός<sup>7</sup> φησι, καὶ πλείοσι. Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις<sup>8</sup> ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανησάσθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἐντεύξιν ὑπὲρ τῶν ἐπεσπόντων, τοῦ καιροῦ διὰ τε τὸ πλῆθος<sup>9</sup> ἀσχολιῶν καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος μὴ παραμένοντος. Τῆς δὲ περὶ τὴν διαίταν ἐθοκίας ἀκείνοιο ποιῶνται σημείον, ὅτι, τοῦ δειπνίζοντος αὐτὸν ἐν Μεδιολάνῳ ἔχου, Οὐαλαρίου Λέοντος, παραθέντος ἀσπάραγον, καὶ μύρον<sup>10</sup> ἀντ' ἐλαίου καταχέαν-

## NOTE.

esse scripsit Suet. Jul. c. 45. qui locus de Caesaris statura, valetudine, et circa corpus cura, videndus est.

4 Ὑπογρ. ἅμα διώκοντος] Verte cum Xylandro: qui dictata ab ipso excipere scribendo.

5 Ἐλθεῖν] Quo igitur itinere singulis diebus xlv. circiter millia geographica transvolavit.

6 Ἐθιστο—τὸν ἵππον] Deorant hæc verba in Cod. Xylandri. De equo insigni, quo Cæsar utebatur, vid. Suet. Jul. c. 61. Pila. H. N. viii. 42. et Dio Cass. lib. xlvii.

7 Oppius erat ex familiaribus Cæsaris et de ejus eicā scripsisse videtur. Cæsarem quibus simul litteras dictasse, etiam Plinius tradit lib. vii. 25.: Scribere aut legere, simul dictare et audire solitum accepimus. Epistolas vero tantarum rerum quaternas pariter

[liberariis] dictare; [aut si nihil aliud ageret, septenas.] Quæ in his uncis inclusa, ex trium Codd. auctoritate omittenda sunt. Satis fuit vigoris, quaternas dictare.

8 Τοῖς φίλοις] Sc. præsentibus vel in urbe vel in Cæsaris castris. Cum litteræ tantum absentibus mitti soleant, instituit Cæsar hoc, ut temporè parceret. Non accedo iis, qui Plutarchum de Cæsaris cryptographiis interpretantur, de qua videatur Suet. Cæs. c. 56.

9 Τὸ πλῆθος] Articulum cum cod. V. malui addere.

10 Καὶ μύρον] Scripserat C. Oppius, Cæsarem quondam ab hospitis conditum oleum, pro viridi appositum, aspernansibus ceteris, solam etiam largius appetisse, ne hospitem aut negligentem aut rusticitatis vide-

τος, αὐτὸς μὲν ἀφελῶς ἔφαγε, τοῖς δὲ φίλοις δυσχεραίνουσιν ἐπέπληξεν. "Ἦρκει γὰρ, ἔφη, τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀπαρέσκουσιν· ὁ δὲ τὴν τοιαύτην ἀγροικίαν ἐξελέγχων, αὐτὸς ἐστὶν ἀγροικός. Ἐν ὁδῷ δὲ ποτε συνελθεῖς ὑπὸ χειμῶνος εἰς ἑκταλιν ἀνθρώπου πένητος, ὡς οὐδὲν εἶπε πλέον οἰκήματος ἐνὸς γλισχροῦς ἕνα δέξασθαι δυναμένου, πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν, ὡς τῶν μὲν ἐντίμων παραχωρητέον εἰς τοῖς κρατίστοις, τῶν δ' ἀναγκαίων τοῖς ἀσθενεστάτοις," "Ὅππιον ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· μετὰ δὲ τῶν ἄλλων αὐτὸς ἐν τῇ προστεγῇ τῆς θύρας ἐκάθευδεν.

## CAP. XVIII.

Cæsar Helvetios, cum novas sedes in Gallia quaererent, victos in patrias remisit. 58. a. Chr.

Ἄλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῷ τῶν Κελτικῶν πολέμων πρὸς Ἑλβετίους<sup>1</sup> συνέστη καὶ Τιγυρίνους, οἱ τὰς αὐτῶν δώδεκα πόλεις καὶ κώμας τετρακοσίας ἐμπήσαντες, ἐχώρουν πρόσω διὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους Γαλατίας,<sup>2</sup> ὥσπερ πάλαι<sup>3</sup> Κίμβροι, καὶ Τεύτονες, οὔτε τόλμαν ἐκείνων

## NOTE

retur arguere. Suet. Cæs. 53. Solebat igitur asparagis oleum viride h. e. ex olea non matura pressum, Græce *δυσμάκων*, affundi. Negligentia Leonis fuit, ut *conditum* apponeret h. e. vetus oleum et vulgare. Sic locum cepit Ernesti. Aliter Plutarchus, *conditum* legens, h. e. oleum aromatibus mixtum, *μόρον*; quasi nimia hominis luxuria et *ἀνευκαλία* Cæsaris amicos offenderit. Quod Casaubono placet, et Salmasio de Homon. Hyles iatr. p. 82.: Viride, ait, oleum ad condiendos odores olim saultu usus fuit. Inde *oleum conditum*, τὸ ἡδυσμένον, cui odores incocti fuerant; cujus in condimentis nulla gratia, quam præcipuam in cibis habuit viride.

11 Τοῖς ἀσθ.] Oppius enim subita valetudine corruptus erat. Suet. c. 72.

1 Helvetiorum sedes erant inter Rhenum fl., Juram mont., Rhodanum lacumque Lemanum et Alpes. Tigurini ab Helvetiis non erant diversi, sed quarta eorum pars. Orgetorige suasore finibus suis exire decreverant, sperantes fore, ut facile totius Gallie imperio potiantur.

2 Γαλαρ.] H. e. per Allobroges et Galliam provinciam, quæ Narbonensis dicitur. Ex Cæsare vero constat, Helvetios non per provinciam sed per Sequanos suas copias in Æduorum fines transduxisse, postquam frustra iter per provinciam tentaverant.

3 Πάλαι.] Cimbri a Mario victi sunt a. 100. a. Chr., ex quo ad Cæsaris de Helvetiis victoriam XLII. anni præterierant.

ὑποδεέστεροι <sup>4</sup> δοκοῦντες εἶναι, καὶ πλῆθος ὁμαλῶς <sup>5</sup> τριάκοντα μὲν αἱ πᾶσαι μυριάδες ὄντες, εἴκοσι δ' αἱ μαχόμεναι, μιᾶς δέουσαι. Τούτων Τιγρινοὺς μὲν οὐκ αὐτοὺς, ἀλλὰ Λαβιηνὸς <sup>6</sup> πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, περὶ τὸν Ἄραρα ποταμὸν συνέτριψεν· Ἑλβεττίων δ' αὐτῷ πρὸς τινα πόλιν φλῆν <sup>7</sup> ἄγοντι τὴν στρατιάν, καθ' ὁδὸν ἀπροσδοκῆτως ἐπιθεμένων, φθάσας ἐπὶ χωρίον καρτερόν <sup>8</sup> κατέφυγε. Κάκει συναγαγὼν καὶ παρατάξας τὴν δύναμιν, ὡς ἵππος αὐτῷ προσήχθη· Τούτῳ μὲν, ἔφη, νικήσας χρῆσομαι πρὸς τὴν δίωξιν, νῦν δ' ἴωμεν <sup>9</sup> ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ πεζοὺς ὁρμήσας ἐνέβαλε. Χρόνῳ δὲ καὶ χαλεπῶς ὠσάμενος τὸ μάχιμον, περὶ ταῖς ἀμάξαις καὶ τῷ χάρακι τὸν πλείστον ἔσχε πόνον, οὐκ αὐτῶν μόνον ὀφισταμένων ἐκεῖ καὶ μαχομένων, ἀλλὰ καὶ παῖδες αὐτῶν καὶ γυναῖκες ἀμυνόμεναι μέχρι θανάτου, συγκατεκόπησαν, ὥστε τὴν μάχην μάλισ εἰς μέσας νύκτας τελευτῆσαι. Καλῷ δὲ τῷ τῆς νίκης ἔργῳ κρείττον <sup>10</sup> ἐπέθηκε, τὸ συνοικίσαι τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης τῶν [παρόντων] <sup>11</sup> βαρβάρων, καὶ καταναγκάσαι τὴν χώραν ἀναλαβεῖν, ἣν ἀπέλιπον, καὶ τὰς πόλεις, ἃς διέφθειραν, ὄντας ὑπὲρ δέκα μυριάδας. <sup>12</sup> Ἔσφαξε δὲ τοῦτο, δεδιώξας, μὴ τὴν χώραν ἔρημον γενομένην οἱ Γερμανοὶ διαβάντες κατάσχουσιν.

## NOTE

4 Ὑποδεέστεροι] Reliquos saltem Gallos virtute præcedebant, quod fere quotidianis præliis cum Germanis contendebant.

5 Ὅμαλως] Reiske mavult ὁμαλῶς. Erant capitum Helvetiorum millia CCLXIII., Turingorum millia XXXVI., Latobrigorum XIV., Rauracorum XXIII., Boiorum XXXII. Ex his qui arma ferre possent ad millia XCII. Summa omnium fuerunt ad millia CCCLXVIII. Cæsar lib. i. 29.

6 Λαβ.] Cæsar de b. Gall. i. 12. auctor est, se ipsum Tigurinos quartum Helvetiorum pagum, citra Ararim reliquum, postquam tres pagi transierant, adortum esse et maximam partem concidisse. Plutarchus confudisse videtur, quæ in Cæsare c.

21. et 22. narrantur.

7 Πόλιν φλῆν] Bibracte erat, maximum Æduorum oppidum, quo Cæsar, qui Helvetios secutus erat, ut rei frumentariæ prospiceret, ire contendebat.

8 Χωρίον καρτερόν] Proximum collem.

9 Ἰώμεν] Sc. πεζοί. De prælio ipso vid. Cæsar i. 25. 26.

10 Κρείττον] Sc. ἔργον.

11 Παρόντων] Reiske recte hanc vocem uncis inclusit, quæ quid sibi velit ignoratur.

12 Ὑπὲρ δέκα μυρ.] Eorum, qui domum redierunt, censu habito, ut Cæsar imperaverat, repertus est numerus millium c. et x. Cæsar i. 29.

## CAP. XIX.

*Animo suorum confirmato vineit Cæsar Arioviatam, Germanorum regem, magno prælio.*

Δεύτερον δὲ πρὸς Γερμανοὺς ἄντικρως ὑπὲρ Κελτῶν<sup>1</sup> ἐπολέμασαν, καίτοι τὸν βασιλέα πρότερον αὐτῶν, Ἀριόβυστον, ἐν Ῥώμῃ σύμμαχον<sup>2</sup> πεποιτημένον. ἸΑΛΛ' ἦσαν ἀφόρητοι τοῖς ἀπρὸς αὐτοῦ γείτονες, καὶ καιρῶς παραδόντες, οἷα ἂν ἐδόκουν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀπρεμήσειν, ἀλλ' ἐπιτεμήσεσθαι καὶ καθέξειν τὴν Γαλατίαν.<sup>3</sup> Ὅρῳ δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ νέων αὐτῶ συν-εβλήθον,<sup>4</sup> ὥς δὴ τρυφῇ χρησθέντες καὶ χρηματισμῷ τῇ μετὰ Καίσαρος στρατείᾳ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, ἐκέλευσεν<sup>5</sup> ἀπέναι, καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνῶμην, οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς ἔχοντας αὐτοὺς ὃ ἔφη τὸ δέκατον τάγμα μόνον παραλαβὼν, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύεσθαι, μήτε κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι, πολεμοῖσι, μήτ' αὐτοὺς ὡς Μαρίου χείρων στρατηγός.<sup>6</sup> Ἐκ τούτου τὸ μὲν δέκατον τάγμα πρεσβευτὰς ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν, χάριν ἔχειν ὁμολογοῦντες τὰ δ' ἄλλα τοὺς ἑαυτῶν ἐκάκιζον ἡγεμόνας, ὁρμῆς δὲ καὶ προθυμίας γενόμενοι πλήρεις ἀπαντες ἠκολούθησαν ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν,<sup>7</sup> ἕως ἐν διακοσίους

## NOTÆ

1 Ὑπὲρ Κελτῶν] Ad c. et xx. millia Germanorum cum Ariovisto Rhenum transierant, magnam partem agri Sequanorum occupant, Æduos victos coëgerant, ut stipendiam quotannis penderent; Germani denique Rhenum transire consuescentes, paulatim omnes Gallos ex suis finibus videbantur pulsari.

2 Σύμμαχον] In consulatu Cæsaris rex atque amicus a senatu appellatus erat.

3 Τὴν Γαλατίαν] Cæsar existimabat, homines feros ac barbaros sibi non temperaturos, quin, cum omnem Galliam occupassent, ut ante Cimbrici Teutonique fecissent, in provinciam exirent, atque inde in Italiam contenderent; præsertim cum Sequanos a provincia nostra Rhodanus divideret. Cæs. B. G. l. 33.

4 Συνεβλήθον] Ex urbe, amicitie causa: ἐπιφανοὶ intelligendi sunt de nobili gente natis juvenibus: τῶν ἐπ. καὶ νέων est ἐν διὰ δυοῖν.

5 Ἐκέλ.] Cæsaris oratio videatur de B. G. l. 40.

6 Μήτε κρείττοσι—στρατηγός] Cæsaris verba sunt: aut cur de sua milites virtute, aut de ipsius Cæsaris diligentia desperarent. Factum ejus hostis periculum patrum nostrorum memoria, cum Cimbris et Teutonis a C. Mario pulsis non minorem laudem exercitus quam ipse imperator (Marius) meritis videbatur. Quo in loco, Davio monente; et Plutarchus et Jul. Celsus aliam eamque deteriorem lectionem secuti sunt.

7 Ἡμ. πολλῶν] Itinere per septem dies non intermisso. Mox legit Reiske ἀπὸ τῶν πολεμίων.

τῶν παλαρίων σταδίοις καταστρατοπέδευσαν. Ἦν μὲν οὖα ὅ τε καὶ πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτὴν ἐπέθραυστο τῆς τύλης τοῦ Ἀριστάσσου. Γερμανοῖς γὰρ ἐπιθήσασθαι Ῥωμαίους, ὧν ἐπερχομένων οὐκ ἂν ἐδόκουν ὑποστῆναι, ὃ μὴ<sup>8</sup> προσδοκῆσαι, ἐθαύμαζε τὴν Καίσαρος τόλμαν, καὶ τὸν στρατὸν<sup>9</sup> ὅρα τεταραγμένον. Ἐπὶ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς ἡμβλυνε τὰ μακρύματα τῶν ἱερῶν γυναικῶν,<sup>10</sup> αἱ ποταμῶν δίνειαι προσβλέπουσαι, καὶ ῥαυμάτων ἕλιγμοῖς καὶ ψόφοις τετραειρόμεναι προεθέσπιζον, οὐκ ἐῴσαι μάχην τίθεσθαι, πρὶν ἐπιλάμψαι νέαν σελήνην. Ταῦτα τῷ Καίσαρι συνιθανόμενῳ, καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἡσυχάζοντας ὁρῶντι, κυλῶς ἔχειν εἶδεν, ἀπροσβόλαι οἷσιν αὐτοῖς ἀντιβάλλειν, μᾶλλον ἢ τὸν ἐπείκειν ἀναμένοντα παρὸν παθῆσθαι. Καὶ προσβολὰς ποιούμενος τοῖς ἐρέμασι καὶ λόφοις, ἐφ' ὧν καταστρατοπέδευον, ἐξηγρίαντε καὶ παρώξυνε καταβάτας πρὸς ὀργὴν διαγωνίσασθαι. Γενομένης δὲ λαμπρᾶς τρωπῆς αὐτῶν, ἐπὶ σταδίοις τρεακοσίου<sup>11</sup> ἄχρι τοῦ Ῥήνου διώξας, κατέκληρε τὸτο πᾶν νεκρῶν τὸ πεδίον καὶ λαφύρων. Ἀρισθότος δὲ φθάσας μετ' ὀλίγων, διεπέρασε τὸν Ῥήνον. Ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν μυριάδας ὅπως γενέσθαι λέγουσι.

## CAP. XX.

Exercitū in hyberna deducto, Cæsar in Galliam cisalpinam proficiscitur, ut Romæ sit propior, quovis modo rebus suis, clam Pompeio, consulens. Belgis vero bellum inferentibus, cito in Galliam redux, Belgas et Nervios magnis præliis vincit, a. Chr. n. 57.

Ταῦτα διαπραξάμενος, τὴν μὲν δύναμιν ἐν Σηκουανοῖς ἀπέλειπε διαχειρμάσουσαν, αὐτὸς δὲ τοῖς ἐν Ῥώμῃ προσέχειν βουλόμενος, εἰς τὴν

## NOTE

<sup>8</sup> ὅ μὴ] Bryano et mihi delendum videtur, δ. C. Anon. ὃ μὴ.

<sup>9</sup> τὸν στρατὸν] Sc. ἑαυτοῦ.

<sup>10</sup> τῶν ἱερῶν γυναικῶν] Alrunarum seu Alironiarum, de quibus videantur, quos Davisius et Morus ad Cæs. B. G. i. 56. laudant. Quæ mulieres fatidicæ, cum a Dione Cassio et Juvenalis ab eisdem βαρβάρων, a Cæsare matres familiæ eorum dicantur, Decierius in Plutarcho legendum censebat τῶν ἱερῶν γυν. frigide et jejuna. Si hoc voluisset, scripssisset Plutarchus simpliciter τῶν γυναικῶν.

<sup>11</sup> Τρεακοσίους] Alii Codd. τετρακοσίους, quod rectius est, si cum Oendorpio (in Cæs. de B. G. i. 58. et aliquot Codd.) legeris: neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen Rhenum millia passuum ex eo loco circiter quinquaginta pervenerunt. Octo enim stadia efficiunt unum milliare Romanum. Plerique tamen Cæsaris Codd. quinquæ habent, et Cæsaris metaphrasis Græca: στάδια τετρακίσια, quod Bryano in Plutarcho reponendum videtur.

περὶ Πάδον Γαλατίαν κατέβη, τῆς αὐτῇ δεδομένης ἐπαρχίας ὄσαν. Ὁ γὰρ καλούμενος Ῥουβίκων ποταμὸς ἀπὸ τῆς ὑπὸ ταῖς Ἀλπεσι Κελτικῆς ὀρίζει τὴν ἄλλην Ἰταλίαν. Ἐνταῦθα καθήμενος ἐδημαγωγῆι, πολλῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, διδούς, ὧν ἕκαστος δευθεῖη· καὶ πάντας ἀποπέμπων, τὰ μὲν ἔχοντας ἤδη παρ' αὐτοῦ, τὰ δ' ἐλπίζοντας. Καὶ παρὰ τὸν ἄλλον δὲ πάντα τῆς στρατείας χρόνον ἐλάνθανε τὸν Πομπήϊον, ἐν μέρει νῦν μὲν τοὺς πολεμίους τοῖς τῶν πολιτῶν ὅπλοις καταστρεφόμενος, νῦν δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χρήμασι αἰρὼν τοὺς πολίτας καὶ χειρούμενος.<sup>1</sup> Ἐπεὶ δὲ<sup>2</sup> Βέλγας<sup>3</sup> ἤκουσε δυνατωτάτου Κελτῶν, καὶ τὴν τρίτην ἀπάσης τῆς Κελτικῆς νεομόμενος, ἀφυστάναι, πολλὰς δὴ τινὰς μυριάδας<sup>4</sup> ἐνόπλων ἀνδρῶν ἡθροικίτας, ἐπιστρέψας ἐθδὺς ἐχώρει τάχει πολλῷ· καὶ πορθοῦσι τοὺς συμμάχους Γαλάτας<sup>5</sup> ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίους, τοὺς μὲν ἀθροιστάτους καὶ πλείστους αἰσχυρῶς<sup>6</sup> ἀγωνισαμένους τρεψάμενος διέφθειρεν, ὥστε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς βαθεῖς τοῖς Ῥωμαίοις νεκρῶν πλήθει περαιοὺς γενέσθαι. Τῶν δ' ἀποστάντων, οἱ μὲν παρωκεάνιοι<sup>7</sup> πάντες ἀμαχεὶ προσεχώρησαν ἐπὶ δὲ

## NOTE

1 Χειρούμενος] Prius illud, Cæsarem civium armis hostes subegisse, Pompeium latere non potuit; posterius vero latuisse, iterum testatur Plut. in Pomp. c. 51. Cæsar, δοκῶν πορθωτῶν τῆς Ῥώμης ἀπεῖναι, — ἐλάνθανεν ὑπὸ δεινότητος ἐν μέσῳ τῇ δῆμῳ καὶ τοῖς κυριωτάτοις πράγμασι καταπολιτευόμενος τὸν Πομπήϊον; et paulo post: χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ τᾶλλα λάφυρα καὶ τὸν ἄλλον πλοῦτον τὸν ἐκ πολεμίων τοσοῦτον περιγεγόμενον εἰς τὴν Ῥώμην ἀποστέλλων, καὶ διαπειρῶν ταῖς δωροδοκίαις καὶ συγχωρηγῶν ἀγοραῖμοις καὶ στρατηγοῖς καὶ ὑπάτοις, καὶ γυναιξὶν αὐτῶν, φκαιοῦτο πολλούς.

2 Δι] Bryannus mavult δῆ.

3 Βέλγ.] Belgæ pertinebant ad Rhenum inferiorem, quos a Celtis (sive Gallia) Matrona et Sequana dividēbat; cur fuerint omnium Gallorum fortissimi et potentissimi, vide in Cæsare B. G. i. 1. Si Plutarchus Belgas tertiam Galliae partem obtinuisse scripsit, Cæsarem non satis caute reddidit, qui tres quidem nationes, Belgas, Gallos, et Aquitanos

Galliam obtinuisse anctor est, minime vero, singulas gentes tertiam ejus terræ partem incoluisse. Belgæ nondum quartam partem obtinebant. Nec ἀφυστάναι dici debuerant, qui nondum fuerant subacti. Rationes, cur Belgæ Romanis bellum intulerint, vide ap. Cæs. B. G. ii. 1.

4 Πολλὰς—μυριάδας] Recenset Cæsar ii. 4. si omnia sunt sana cccviii. millia armata.

5 Τοὺς συμμ. Γαλάτας] Remos intelligas. Singula de præliis ad flumen Axonam, et postero die haud procul eodem commissis vide ap. Cæs. ii. 9-11.

6 Αἰσχυρῶς ἀγ.] Errasse Plutarchum, monet Davisius ad Cæs. de B. G. ii. 10., quem locum legas.

7 Παρωκεάνιοι] Intelligendi non sunt Suessiones, Bellovaci et Ambiani, Belgæ quorum tantum postremi oceanum accolunt, et quos Cæsar ipse post prælium domuit, sed Veneti, Unelli, Osismi, Carisoliæ, Lexubii, maritimæ civitates allæque his propinquæ, Celticæ nationes, quas eodem



τοὺς ἀγριωτάτους καὶ μαχιμωτάτους τῶν τῆδε, Νερβίους, ἐστράτευσεν, οἵπερ εἰς συμμιγεῖς δρυμοὺς<sup>8</sup> κατῆκνήμενοι, γενεὰς<sup>9</sup> δὲ καὶ κτήσεις ἐν τινι βυθῷ τῆς ὕλης ἀπωτάτῳ θέμενοι τῶν πολεμίων, αὐτοὶ τῷ Καίσαρι ποιουμένην χάρακα, καὶ μὴ προσδεχομένην τῆνικαῦτα τὴν μάχην, ἐξακισμέρῳι τὸ πλῆθος ὄντες, αἰφνιδίως προσέπεσον.<sup>10</sup> Καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐτρέψαντο, τῶν δὲ ταγμάτων τὸ δωδέκατον καὶ τὸ ἑβδομον περισχόντες, ἅπαντας ἀπέκτειναν τοὺς ταξιάρχους.<sup>11</sup> Εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ ἀρπάσας τὸν θυρεὸν,<sup>12</sup> καὶ διασχὼν τοὺς πρὸ αὐτοῦ μαχομένους, ἐνέβαλε τοῖς βαρβάροις, καὶ ἀπὸ τῶν ἁκρῶν τὸ δέκατον κινδυνεύοντος αὐτοῦ<sup>13</sup> κατέδραμε, καὶ διέκοψε τὰς τάξεις τῶν πολεμίων, οὐδεὶς ἂν δοκεῖ περιγενέσθαι. Νῦν δὲ τῇ Καίσαρος τόλμῃ τὴν λεγομένην ὑπὲρ δύναμιν μάχην ἀγωνισάμενοι, τρέπονται μὲν οὐδ' ὥς<sup>14</sup> τοὺς Νερβίους, κατακόπτονσι δ' ἄμυνομένοις. Πεντακόσιοι<sup>15</sup> γὰρ ἀπὸ μυριάδων ἕξ σωθῆναι λέγονται, βουλευταὶ δὲ τρεῖς ἀπὸ τετρακοσίων.<sup>16</sup>

## NOTE

tempore, Cæsare jubente, P. Crassus non domuit post defectionem, sed primus in ditionem et potestatem P. R. redegit. Cf. Cæs. B. G. II. 34.

8 Teneris arboribus incisais atque inflexis, crebrisque in latitudinem ramis enatis et rubis sentibusque interjectis effecerant (Nervii), ut instar muri hæ sepes munimenta præberent, quo non modo intrari, sed ne perspicere quidem posset. Cæs. II. 17. Hæ sepes sunt Plutarchi συμμιγεῖς δρυμοί, h. e. septa instar sylvarum, ex variis arboribus commixta. Similibus septis etiam Mardi prope mare Caspium fines suos tuebantur.

9 Γενεάς] Liberos; adde ex Cæsare: mulieres, eosque, qui per ætatem ad pugnam inutiles viderentur.

10 Προσέπεσον] Singula de hac ad Sabin commissa pugna vide apud Cæs. I. II. 18-23.

11 Τοὺς ταξιάρχους] Centuriones intellige cum Cæsare c. 25.

12 Ἀρπάσας τὸν θυρεὸν] Scuto ab novissimis uni militi detracto, quod ipse eo sine scuto venerat. Cæsare.

13 Κινδυνεύοντος αὐτοῦ] Sunt genitivi absoluti, nec deest aut δέει aut προνοούμενον, ut Reiske opinatur. Facilius concederem, post τόλμῃ deesse ἐπιβρωσθέντες. Sed nec hoc necessarium est, quia dativo Græco vis inest ablativi. Ἡ λεγομένη ὑπὲρ δύναμιν μάχη est prælium, in quo milites summa contentione et quasi supra vires humanas pugnasce dicuntur.

14 Οὐδ' ὥς] Ne sic quidem.

15 Πεντακόσιοι] Sc. qui arma ferre possent. Rem comperit Cæsar ex superstitibus sese deditibus.

16 Τετρακοσίων] Cæsaris Codd. alique sexcentos Nervii senatores tribuunt.

## CAP. XXI.

Cæsar, Romanæ minime negligens, iterum hyemem in Gallia cisalpina egit, et Luca cum Pompeio et Crasso consilio habito, ipse quidem pecuniam et provinciam suam in alios quinque annos, illi consulatum sibi stipulantur.

Ταῦτα ἡ σύγκλητος πυθομένη,<sup>1</sup> πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐψηφίσατο θέειν τοῖς θεοῖς, καὶ σχολάζειν εὐτράζοντας, ὅσας ἐπ' οὐδεμιᾷ νίκῃ πρότερον.<sup>2</sup> Καὶ γὰρ ὁ κίνδυνος ἐφάνη μέγας, ἐθνῶν ἅμα τοσούτων ἀναρραγόντων, καὶ τὸ νίκημα λαμπρότερον, ὅτι Καῖσαρ ἦν ὁ νικῶν, ἡ πρὸς ἐκείνον εὐνοία τῶν πολλῶν ἐποίει. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν θέμενος τὰ κατὰ τὴν Γαλατίαν, πάλιν ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διεχέιμαζε, συσκευαζόμενος τὴν πόλιν. Οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς παραγγέλλοντες,<sup>3</sup> ἐκείνῳ χρώμενοι χορηγῶ, καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου χρήμασι διαφθεράντες τὸν δῆμον, ἀνηγορεύοντο, καὶ πᾶν ἔπραττον, ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὖξιν ἐμελλεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μεγίστων οἱ πλείστοι συνῆλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Λοῦκαν,<sup>4</sup> Πομπηϊὸς τε καὶ Κράσσης, καὶ Ἀππίος,<sup>5</sup> ὁ τῆς Σαρδόνος ἡγεμῶν, καὶ Νέπης, ὁ τῆς Ἰβηρίας ἀνθύπατος· ὥστε ῥαβδόχους μὲν ἑκατὸν εἰκοσι γενέσθαι,<sup>6</sup> συγκλητικούς δὲ πλείονας ἢ διακοσίους. Βουλὴν δὲ θέμενοι διεκρίθησαν ἐπὶ τούτοις· ἔδει Πομπηϊὸν μὲν καὶ Κράσσον ὑπάτους<sup>7</sup> ἀποδειχθῆναι, Καῖσαρι δὲ χρήματα καὶ πενταετίαν ἄλλην ἐπιμετρηθῆναι τῆς στρατηγίας· ὃ καὶ παραλογώτατον ἐφαίνετο τοῖς νῦν ἔχουσιν. Οἱ γὰρ τοσαῦτα χρήματα παρὰ Καίσαρος λαμβάνοντες, ὥς οὐκ ἔχοντι δίδοναι τὴν βουλὴν ἔπειθον, μᾶλλον δ' ἠνάγκαζον ἐπιστένουσαν οἷς ἐψηφίζοντα. Κάτωνος μὲν αὖ παρόντος· ἐπίταδες γὰρ αὐτὸν εἰς Κύπρον<sup>8</sup> ἀπεδίοκομπήσαντες

## NOTE

1 Πυθομένη] Ex literis Cæsaris.

2 Πρότερον] Mithridatico bello confecto senatus Pompeio supplicationem duodecim dierum decreverat, qui numerus ad eum diem summus fuit. Sed amplior adeo Cæsaris laudis gloriæque concessus est.

3 Οἱ τ. ἀρχ. παραγγ.] Magistratum petitores. Cf. Suet. Jul. c. 23.

4 Εἰς Λοῦκαν] Quam urbem Suetonius Jul. 24. provinciæ Cæsaris fuisse dicit. Sunt et alii loci, quibus Luca nūnτα Galliæ cisalpinae, Pisa prima Etruriæ, fuisse probatur. Ab Holsternio vero jam Luca Etruriæ tribuitur.

5 Ἀππίος] H. e. App. Claudius Pulcher. Nepos est G. Cæcil. Metellus Nepos. Paulo post malui cum Solano post ἐπὶ τούτοις interpungere, non post διεκρίθησαν.

6 Γενέσθαι] Sc. Lucæ.

7 Ὑπάτους] Ne L. Domitius Ahenobarbus consul fieret, qui se Cæsari exercitus ademturum palam minatus erat.

8 Εἰς Κύπρον] Ad Cyprum Romano imperio adiciendam Cato missus est a Clodio trib. pl. a. Chr. 58. Inde reversus est Marcellino et Philippo consulibus a. Chr. 56. ante comitia

Φαωνίου<sup>9</sup> δ', ὃς ἦν ἀφωτῆς Κάτωνος, ὡς οὐδὲν ἐπύλαιεν ἀντιλέγων, ἀλλομένον διὰ θυρῶν, καὶ βοῶντος εἰς τὸ πλῆθος. Ἀλλὰ προσεῖχεν οὐδεὶς, τῶν μὲν Παμπήϊον αἰδουμένων καὶ Κράσσον· αἱ δὲ πλείστοι, Καῖσαρι χαριζόμενοι, καὶ πρὸς τὰς ἀπ' ἐκείνου ζῶντας ἀλικίδας ἡσυχάζον.

## CAP. XXII.

Cæsar Usipetibus et Tenchteris victis Rhenum ponte jungit, a. Chr. 55.

Τραπόμενος δ' αἰθῆς<sup>1</sup> ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κελτικῇ δυνάμει, πολὺν καταλαμβάνει πόλεμον ἐν τῇ χώρῃ, δύο Γερμανικῶν ἐθνῶν μισθῶν ἐπὶ κατακτήσει γῆς ἄρτι τὸν Ῥήνον διαβαθικόντων, Οὐσίτας καλοῦσι τοὺς ἐτέρους, τοὺς δὲ Τεντερίδας.<sup>2</sup> Περί δὲ τῆς πρὸς τούτους γενομένης μάχης ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ταῖς ἐφημερίαις<sup>3</sup> γέγραπεν, ὡς οἱ

## NOTE

consiliis creandis, in quibus summa opera et pericula, et Damitius consul fieret, miteretur; quod ipse Plutarchus narrat in Vita Cat. Min. c. 40. seqq. et Pomp. c. 48. et 52. Nisi igitur nostro loco Plutarchus erravit, ponendum est, Senatui pecunias Cæsari concessisse paulo ante reditum Catonia, et ante comitia cons. creandis.

<sup>9</sup> Φαων.] M. Favonil mores scripsit Plut. Cato Min. c. 46. hiæce verbis: Ἦν δὲ Μάρκος Φαώνιος ἑταῖρος αὐτοῦ (Κάτωνος) καὶ ζῆλωτης, ὅλος δὲ Φαληρεὺς Ἀπολλώδωρος (de quo vid. F. A. Wolf. V. Cl. ad Platonis Symposium) λογοροῦνται περὶ Σικερίτης γενέσθαι τὸν πωλαῖον, ἐμπειρὸς καὶ παρασκευημένος, h. e. animulus nimio impetu abreptus et furibundus.

<sup>1</sup> Αἰθῆς] Neglexit Plutarchus, contextam historiam, ut in præfatione monet, non scribens, omnia quæ anno ante Chr. 56. a Cæsare in Gallia peracta sunt, quæ, si placet, in Cæsaris comm. de B. G. l. III. legas.

<sup>2</sup> Τεντερίδας] Usipetes et Tenchteri, a Suevis, ut ait Cæsar l. IV. princ.,

pressi, Rhenum inferiorem transierant, Menapiosque ex sedibus suis pepulerant. Illos Cæsar quam primum opprimendos censebat, ne Galli, in consiliis capiendis mobiles et novis plerumque rebus studentes, eorum auxilio freti deficerent, et gravius bellum Romanis inferrent.

<sup>3</sup> Ἐν τ. ἐφημερίαις] Quia passim ex ephemeridibus Cæsaris loci a veteribus (Servio ad Virg. Æn., Appiano, Polyzæo, aliisque) recitantur, qui in commentariis ejus, hodiernum superstitibus, non occurrunt, commentarii (Mémoires) vero Græce non dicantur ἐφημερίδες, sed ὑπομνήματα et ἀπομνημονεύματα, Rualdus ad nostrum locum et editores Cæsaris (ed. Oudend. p. 2. 8.) ejus ephemeridas ab commentariis diversas esse censuerunt, atque Oudendorpie (p. 709.) Cæsar demum post confectum bellum civile ephemeridas, quas in expeditionibus (privatum in usum) contexuerit, in ordinem disposuisse et sic commentarios scripsisse videtur. Non omnibus res est pro explorata. Si sit, Plutarchus tamen culpandus non erat, quod, cum sine dubio ad commentarios de bello

βάρβαροι διαπρεσβυνόμενοι πρὸς αὐτὸν, ἐν σπονδαῖς ἐπιθοῖντο καθ' ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο τρέψαιντο τοὺς αὐτοῦ, πεντακισχίλους ὄντας ἱππεῖς, ὅκα-  
κοσίους τοῖς ἐκείνων μὴ προσδοκῶντας· εἶτα πέμψειαν ἑτέρους πρὸς αὐ-  
τὸν αὖθις ἐξαπατῶντας,<sup>4</sup> οὗς κατασχὼν ἐπαγάγοι τοῖς βαρβάροις τὸ  
στράτευμα, τὴν πρὸς οὕτως ἀπίστους καὶ παρασπόνδους πίστιν εὐήθειαν  
ἡγούμενος. Γανύσιος<sup>5</sup> δὲ λέγει, Κάτωνα, τῆς βουλῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ  
ψηφίζομένης ἑορτὰς καὶ θυσίας, ἀποφῆνασθαι γνώμην, ὥς ἐκδοτέον εἶναι  
τὸν Καῖσαρα τοῖς βαρβάροις, ἀφοσιουμένους τὸ παρασπόνδημα ὑπὲρ  
τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἀρὰν εἰς τὸν αἴτιον τρέποντας. Τῶν δὲ διαβάν-  
των<sup>6</sup> αἱ μὲν κατακοπεῖσαι τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν· ὀλίγους δὲ  
τοὺς ἀποπεράσαντας αὖθις ὑπεδέξαντο Σούγαμβροι,<sup>7</sup> Γερμανικὸν ἔθνος.  
Καὶ ταύτην λαβὼν αἰτίαν πρὸς αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, ἄλλως δὲ δόξης ἐφιε-  
μενος καὶ τοῦ πρῶτος ἀνθρώπων στρατῷ διαβῆναι τὸν Ῥήνον, ἐγεφύρου  
πλάτος τε πολὺν ὄντα, καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ πόρου μάλιστα πλημμυ-  
ροῦντα, καὶ τραχὺν καὶ ρώδη, καὶ τοῖς καταφερομένοις στελέχεσι καὶ  
ξύλοις πληγὰς καὶ σπαραγμοὺς ἐνδιδόντα κατὰ τῶν ἐρειδόντων<sup>8</sup> τὴν  
γέφυραν. Ἀλλὰ ταῦτα προβόλοις ξύλων μεγάλων διὰ τοῦ πόρου κατα-  
πεπηχότων ἀναδεχόμενος, καὶ γαληνώσας τὸ προσπίπτον ρεύμα τῷ  
ζεύγματι, πίστεως πάσης θέαμα κρεῖττον ἐπεδείξατο, τὴν γέφυραν ἡμέ-  
ραις δέκα συντελεσθεῖσαν.

## CAP. XXIII.

Germaniam Cæsar ingreditur, et bis Britanniam, a. Chr. n. 55. et 54. Julia, ejus filia, Pompeii uxor, ex partu moritur.

Περαιώσας δὲ τὴν δύναμιν, οὐδενὸς ὑπαντιάσαι τυλήσαντος, ἀλλὰ  
καὶ τῶν ἡγεμονικωτάτων τοῦ Γερμανικοῦ, Σουήβων, εἰς βαθεῖς καὶ

## NOTÆ

Gall. iv. 12. respiceret, ephemeridum vocabulo uteretur. Commentariorum et ephemeridum eadem ratio fuit, ut solius memoriæ causa scriberentur, sine omni arte. Utramque igitur vocabulum promiscue adhiberi potuisse, et adhibitum esse, nemo inficias ire potest.

4 Αὖθις ἐξαπατῶντας] Scias ex Dio-  
ne Cassio, illud prælium petulantiae juniorum tribuendum fuisse, quam seniores improbantis legationem ad Cæsarem deprecandi causa suscep-  
erant. Hinc patet, cur Cæsari παρα-  
σπόνδημα objiceretur.

5 Pro Γανύσιος lege cum Cod. Vale.  
et Casaub. ad Saet. Jul. 9. Τανύσιος.  
De Tanusio Gemino ejusque historia  
vid. Voss. Hist. Lat.

6 Τῶν διαβάντων] Quorum CDXXX.  
millia fuerant.

7 Σούγαμβροι] C. Anon. rectius Σί-  
καμβροι. Sigambrorum sedes erant ad  
Rhenum inferiorem, in utraque ripa  
Lappiæ.

8 Τῶν ἐρειδόντων] Sc. ξύλων. R. Pro  
ἐνδιδόντα Solanus mavult ἐπείκοντα.  
Eidem et mihi pro γαληνώσας arripet  
lectio duorum Codd. χαλνώσας. De  
hoc ponte vid. Cæs. de B. G. iv. 17.

ἰσθύνει ἀεὶ ὡς ἀνασκευασμένων, πυρπολήσας μὲν τὴν γῆν πολεμίων, θαρρύνει δὲ τοὺς αἰεὶ τὰ Ῥωμαίων ἀσπαζομένους,<sup>1</sup> ἀνεχώρησεν αὖθις εἰς τὴν Γαλατίαν, εἴκοσι δυνεῖν δεούσας ἡμέρας ἐν τῇ Γερμανικῇ διατετριφώς. Ἡ δ' ἐπὶ τοὺς Βρετανούς<sup>2</sup> στρατεία τὴν μὲν τόλμαν εἶχεν ὀνομαστήν. Πρῶτος γὰρ εἰς τὸν ὑπερίον ὠκεανὸν ἐπέβη<sup>3</sup> στόλῳ, καὶ διὰ τῆς Ἀτλαντίδος θαλάττης, στρατὸν ἐπὶ πόλεμον κομίζων, ἔπλευσε· καὶ νῆσον, ἀπιστομένην ὑπὸ μεγέθους, καὶ πολλὴν ἔριν παμπόλλοις συγγραφεῦσι παρασχούσαν, ὡς ὄνομα καὶ λόγος οὐ γενομένης, οὐδ' οὐσης, πέπλασται,<sup>4</sup> κατασχεῖν ἐπιθέμενος, προσήγαγεν ἔξω τῆς οἰκουμένης τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. Δις δὲ διαπλεύσας εἰς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἀντιπέντας Γαλατίας, καὶ μάχαις πολλαῖς κακώσας τοὺς πολεμίους μάλλον, ἢ τοὺς ἰδίους ὠφελήσας, (οὐδὲν γάρ,<sup>5</sup> ὃ τι καὶ λαβεῖν ἦν ἄξιον ἐπ' ἀνθρώπων κακοβίων καὶ πενήτων) οὐχ οἷον ἐβούλετο, τῷ πολέμῳ τέλος ἐπέθηκεν, ἀλλ' ὁμήρους λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως,<sup>6</sup> καὶ ταξάμενος φέροντες, ἀπῆλθεν<sup>7</sup> ἐκ τῆς νήσου. Καὶ καταλαμβάνει γράμματα μολλοῖτα διαπλεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, δηλοῦντα τὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τελευτήν· ἐτελεύτα δὲ τίκτουσα<sup>8</sup> παρὰ Πομπήϊον. Καὶ μέγα μὲν αὐτὸν ἔσχε Πομπήϊον, μέγα δὲ καὶ Καίσαρα πένθος· οἱ δὲ φίλοι συνεταράχθησαν, ὡς τῆς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τέλλα νοσοῦσαν τὴν πολιτείαν φυλασσούσης οἰκειότητος λελυμένης. Καὶ γὰρ τὸ βρέφος εὐθύς, οὐ πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὴν μητέρα διαζήσαν,

## NOTE

1 Ἀσπαζομένους] Ubios intelligas.

2 Ἐπὶ τοὺς Βρετανούς] Cæsar in Britanniam proficisci contendit, quod omnibus fere Gallicis bellis hostibus Romanorum inde subministrata auxilia intelligebat. Cæs. de B. G. iv. 20.

3 Ἐπέβη] Reiske mavult ἐπέβη.

4 Πέπλασται] Cf. Mannerti Geogr. Gr. et Rom. Tom. II. pars II. a princ.

5 Οὐδὲν γάρ] Sc. ἦν, ὅτι καὶ ἄξιον ἦν λαβεῖν, etc.

6 Παρὰ τοῦ βασιλέως] Intellige potissimum Cassivellaunum, cujus regnam ultra Tamesin erat.

7 Ἀπῆλθεν] Alii Codd. ἀπῆρεν. Mox Reiske de suo dedit ἐτελεύτα pro vulgato τελευτή. Idem paulo post in καὶ Καίσαρα priorem voculam adjecit, quod non æque necessarium videtur.

Deleph. et Var. Clas.

8 Τίκτουσα] Julia a Pompeio adamata, ipsumque vehementer amans et gravida, cum Pompeii togam per tumultum in foro cruentatam vidisset, abortum facit; iterum gravida, puellam parit, atque ex partu obit. Paulo post puella quoque recens nata moritur. Corpus Juliæ, quod Pompeius in Albano, ubi ipsius postea reliquiæ condebantur, conditarius erat, a plebe virginem miserante in Camp. Mart. efferebatur. Plut. v. Pomp. c. 58. Alii Juliam filium peperisse tradiderunt; sed assentior Casaubono ad Sueton. Jul. c. 26. mirandum non esse, in re tam parvi momenti inter scriptores non convenire, cum eos videamus in rebus longe maximis contraria invicem, nedum diversa scribere.

Cæs.

6 G

ἐτελεῦθε. Τὴν μὲν Ἰουλίαν<sup>9</sup> βίβη τῶν δημάρχων φράμενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἄρειον ἤνεγκε πεδίον, κακεῖ κηδευθεῖσα κείται.

## CAP. XXIV.

Exercitu in complures partes hyematum diviso, Cæsareque in Italiam reverti cupiente, rebellant Galli, aliosque Romanorum cædunt, aliis graviter instant, donec a Cæsare reverso vincuntur, a. Chr. n. 54.

Τοῦ δὲ Καίσαρος μεγάλην ἤδη τὴν δύναμιν οὖσαν εἰς πολλὰ κατ' ἀνάγκην<sup>1</sup> χειμάδια διελόντος, αὐτοῦ δὲ πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὥσπερ εἰώθει, τραπομένου,<sup>2</sup> πάντα μὲν αὖθις ἀνερῶγγυτο τὰ τῶν Γαλατῶν, καὶ στρατοὶ μεγάλοι περιϊόντες, ἐξέκοπτον τὰ χειμάδια, καὶ προσεμάχοντο τοῖς χαρακώμασι τοῖς Ῥωμαίων. Οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ κράτιστοι τῶν ἀποστάντων μετ' Ἀμβιόριγος<sup>3</sup> Κότταν μὲν αὐτῷ στρατοπέδῳ καὶ Τιτούριον διέφθειραν· τὸ δὲ ὑπὸ Κικέρωνι<sup>4</sup> τάγμα μυριάσιν ἐξ περισχόντες ἐπολιόρκουν, καὶ μικρὸν ἀπέλιπον ἡρῆκεναι κατὰ κράτος, συντετρωμένων ἀπάντων,<sup>5</sup> καὶ παρὰ δύναμιν ὑπὸ προθυμίας ἀμυνομένων. Ὡς δ' ἡγγέλῃ ταῦτα τῷ Καίσαρι μακρὰν ὄντι, ταχέως ἐπιστρέψας καὶ συναγαγὼν ἑπτακισχιλίους τοὺς σύμπαντας, ἠπείγετο τὸν Κικέρωνα τῆς πολιορκίας ἐξαηρησόμενος. Τοὺς δὲ πολιορκοῦντας οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀπήντων ὡς ἀναπασόμενοι, τῆς ὀλιγότητος καταφρονήσαντες. Κάκεῖνος ἑξαπατῶν ὑπέφευγεν αἰεὶ, καὶ χωρία λαβὼν ἐπιτηδεύειν ἔχοντα πρὸς πολλοὺς μαχομένῳ μετ' ὀλίγων, φράγγυνται στρατόπεδον· καὶ μάχης ἔσχε τοὺς αὐτοῦ πάσης, ἀναγαγεῖν δὲ τὸν χάρακα καὶ τὰς πύλας ἀνοικοδομεῖν, ὡς δεδοικότας, ἠνάγκαζε, καταφρονηθῆναι στρατη-

## NOTE

9 Τὴν μὲν Ἰουλ.] Malo cum C. Vat. τὴν μὲν οὖν Ἰουλίαν.

1 Κατ' ἀνάγκην] Quod eo anno frumentum in Gallia propter siccitates angustius provenerat, coactus erat Cæsar, legiones, quarum tūm octo habebat, in plures civitates distribuere. Cf. Cæsar v. 8. et 24.

2 Τραπομένου] Nondum vero Gallia egressus erat.

3 Μετ' Ἀμβιόριγος] Sic malui cum Cod. Anon. pro Ἀβριόριγος. Ambiorix et Cativolcus præerant Eburoni-

bus, quorum pars maxima inter Mosam et Rhenum erat. In hos Cæsar Q. Titurium Sabinum et L. Aurunculeium Cottam legatos cum legione et quinque cohortibus hyematum miserat. De quorum interitu vid. Cæs. v. 26—37. et Dio Cassius 40, 4—11.

4 Ἐπὶ Κικέρ.] Q. Cicero cum legione in Nervii hyemabat, de cuius periculo vid. Cæs. v. 38—49.

5 Ἀπάντων] Invenit postea Cæsar, non decimum quemque esse relictum militem sine vulnere.

γῶν. Μέχρις οὗ σποράδην ὑπὸ θράσους βάλλοντας<sup>6</sup> ἐπεξεληθὼν ἐτρέψατο, καὶ πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρε.

## CAP. XXV.

Aliis Gallorum iterum domitis, alia parte gravissimum oritur bellum, Vercingetorige Gallorum duce, a. Chr. n. 52.

Τοῦτο τὰς πολλὰς ἀποστάσεις τῶν ἐνταῦθα<sup>1</sup> Γαλατῶν κατέσφραξε, καὶ τοῦ χειμῶνος αὐτὸς, ἐπιφοιτῶν τε πανταχόσε, καὶ προσέχων ὁξέως τοῖς νεωτερισμοῖς. Καὶ γὰρ ἦκεν ἐξ Ἰταλίας ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ τρία τάγματα· Πομπηίου μὲν ἐκ τῶν ὑφ' αὐτῷ δύο χρήσαντος, ἐν δὲ νεοσύλλεκτον ἐκ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας. Πόρρω δὲ τούτων<sup>2</sup> αἱ πάλαι καταβεβλημέναι κρήφα καὶ νεμόμεναι διὰ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν, ἐν τοῖς μαχιμωτάτοις γένεσιν ἀρχαὶ τοῦ μεγίστου καὶ κινδυνωδεστάτου τῶν ἐκεῖ πολέμων ἀνεφαίνοντο, ῥωσθεῖσαι πολλῇ μὲν ἡλικίᾳ, καὶ πανταχόθεν ὅπλοις ἀθροισθεῖσι, μεγάλοις δὲ πλούτοις εἰς ταῦτο συνενεχθεῖσιν, ἰσχυραῖς δὲ πόλεσι, δυσεμβόλοις δὲ χώραις. Τότε δὲ χειμῶνος ὥρα, πάγοι ποταμῶν, καὶ νιφετοῖς ἀποκεκρυμμένοι ὄρυμοι,<sup>3</sup> καὶ πεδία χειμάρροις ἐπιλελιμνασμένα, καὶ πῃ μὲν ἀτέκμαρτοι βάθει χιόνος ἀτραποὶ, πῃ δὲ δι' ἐλῶν καὶ ρευμάτων παρατρεπομένων ἀσάφεια πολλῇ τῆς πορείας, παντάπασιν ἐδόκουν ἀνεπιχείρητα. Καίσαρ τὰ τῶν ἀφισταμένων ποιεῖν. Ἀφειστήκει μὲν οὖν πολλὰ φύλα, πρόσχημα δ' ἦσαν Ἀρβέννοι καὶ Καρνοντίνοι. Τὸ δὲ σύμπαν αἰρεθεὶς κράτος εἶχε τοῦ πολέμου Οὐεργεντόριξ,<sup>4</sup> οὗ τὸν πατέρα Γαλάται, τυραννίδα δοκοῦντα πρᾶττειν, ἀπέκτειναν.

## NOTÆ

6 Βάλλοντας] Duo Codd. προσβάλλοντας; quod præfero propter Cæs. v. 51. 'sic nostros contemserunt, ut —alii vallum manu scindere, alii fossas complere inciperent.' Igitur προσέβαλλον τῇ χάρακι.

1 Ἐνταῦθα] Præcipue in Gallia Belgica. De Cæsaris in Gallia rebus gestis in annum 52. a. Chr. incidentibus vid. l. vi. Commentariorum.

2 Πόρρω δὲ τούτων] In Gallia propria. Carnutes et Arverni præcipue

intelligendi sunt.

3 Ὀρυμοὶ] Cf. Cæsar de B. G. vii.

8. πάγοι pro πάγοις et ἀσάφεια πολλῇ pro ἀσαφείᾳ πολλῇ Reiske dedit ex conjecturis Solani et Bryani.

4 Οὐεργεντόριξ] Vercingetorix, Celtæ filius, Arvernus, summæ potentiae adolescens, cujus pater principatum Galliæ totius obtinuerat, et ob eam causam, quod regnum appetebat, ab civitate erat interfectus. Cæsar vii. 4.

## CAP. XXVI.

Sed hujus quoque regionem, quamquam multo propter hyemem labore, percurrit, exercitumque magno fugat prælio.

Οὗτος οὖν εἰς πολλὰ διελὼν τὴν δύναμιν μέρη, καὶ πολλοὺς ἐπιστῆσας ἡγεμόνας, ῥέκειοντο τὴν περίξ ἅπασαν ἄχρι τῶν πρὸς τὸν Ἀδρίαν<sup>1</sup> κεκλιμένων<sup>2</sup> διανοούμενος, ἤδη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνισταμένων ἐπὶ Καίσαρα, σύμπασαν ἐγείρειν τῷ πολέμῳ Γαλατίαν. Ὅπερ εἰ μικρὸν ὕστερον ἐπραξε, Καῖσαρος εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐμπεσόντος πόλεμον, οὐκ ἂν ἐλαφρότεροι τῶν Κιμβρικῶν ἐκείνων φόβοι τὴν Ἰταλίαν κατέσχον. Νυνὶ δ' ὁ πᾶσι μὲν ἄριστα χρῆσθαι [δοκῶν]<sup>2</sup> τοῖς πρὸς πόλεμον, μάλιστα δὲ καιρῷ, πεφυκὼς Καῖσαρ, ἅμα τῷ πνθῆσθαι τὴν ἀπόστασιν, ἔχρας<sup>3</sup> ἐχώρει, ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς, ἃς διῆλθε, καὶ βίᾳ καὶ τάχει τῆς πορείας διὰ τοσούτου χειμῶνος ἐπιδειξάμενος τοῖς βαρβάροις, ὥς ἅμα-χος αὐτοῖς καὶ ἀήττητος ἔπεισι στρατός. Ὅπου γὰρ ἀγγελον, ἢ γραμματοφόρον, διαδύναμι παρ' αὐτοῦ χρόνῳ πολλῷ ἦν ἄπιστον, ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἐωρᾶτο τῆς στρατιᾶς, ἅμα χώρας λυμαινόμενος αὐτῶν καὶ ἐκκόπτων τὰ χωρία,<sup>4</sup> καταστρεφόμενος πόλεις, ἀναλαμβάνων τοὺς ματατιθεμένους<sup>5</sup> μέχρι καὶ τὸ τῶν Ἑδούων ἔθνος ἐξεπολεμώθη πρὸς αὐτὸν, οἱ τὸν ἄλλον χρόνον ἀδελφοὺς ἀναγορεύσαντες αὐτοὺς Ῥωμαίων, καὶ τιμώμενοι διαπρεπῶς, τότε δὲ τοῖς ἀποστάταις προσγενόμενοι, πολλὰν

## NOTE

1 Ἀδρίαν] Corruptam esse vocem, nemo non videt; Vercingetorix enim ne provinciæ quidem Romanæ arma intulit. Miserat vero, qui Rutenos ad se perducerent, quos *Tarnis* fluv. a provincia dividit; deinde *Æduis* a Cæsare deficientibus, Gallia fere omnis ad *Ararin* usque a Cæsare alienata erat. Poteris itaque vel *Τάρνιν* vel *Ἀραριν* legere, quorum nominum cum posterius in quibusd. Codd. reperitur, recte ab editt. præfertur.

2 Δοκῶν] Malim δοκῶν abesse. Aliterutrum certe redundat, aut hoc, aut seq. πεφυκός. Sed isto facilius quam hoc careas. *Reiske*.

3 Ἀρας] Ex Gallia calpina, in quam ad conventus agendos profec-

tus erat, Cæsar reversus ἔρας ἐχώρει, castra movit in hostes, ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς h. e. ut recte monet *Reiske*, pro αὐταῖς ταῖς ὁδοῖς, per ipsas vias, quibus exercitum ducebat, itinerumque et difficultatem et celeritatem durissimo tempore anni, barbaris palam faciens, etc. Respicitur potissimum ad transitum Cæsaris per Cevennam, per quem, discussa nive sex in altitudinem pedum, atque ita viis patefactis, summo militum labore ad fines Arvernorum pervenit.

4 Χωρία] Vix opus est monere, χώρας esse agros, χωρία vero vicos et oppidula, præcipue munita. De gravissimo hoc Cæsaris in Gallia bello vid. Commentariorum liber septimus.



τῇ Καίσαρος στρατιᾷ περιέστησαν ἀθυμίαν. Διόπερ καὶ κινήσας ἐκείθεν ὡς ἵππερές τινες, βουλόμενος ἀψασθαι τῆς Σηκουανῶν,<sup>6</sup> φίλων ὄντων καὶ προκειμένων τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν ἄλλην Γαλατίαν. Ἐνταῦθα δ' αὐτῷ τῶν πολεμίων ἐπιτεσόντων, καὶ περισχόντων μυριάσι πολλαῖς,<sup>7</sup> ὁρμήσας διαγωνίσασθαι, τοῖς μὲν δλοῖς<sup>8</sup> καταπολεμῶν ἐκράτησε, χρόνῳ πολλῷ καὶ φόβῳ<sup>9</sup> καταβιασάμενος τοὺς βαρβάρους· ἔδοξε δὲ κατ' ἀρχάς τι καὶ σφαλῆναι,<sup>10</sup> καὶ δεικνύουσιν Ἀρουέροι<sup>11</sup> Ξιφίδιον πρὸς ἱερῷ κρεμάμενον, ὡς δὴ Καίσαρος λάφυρον. Ὁ θεασάμενος αὐτὸς ὕστερον, ἐμειδίασε, καὶ τῶν φίλων καθελεῖν κελονόντων, οὐκ εἴασεν, ἱερὸν ἡγούμενος.

## CAP. XXVII.

Cæsar in maximo periculo versatus Alesiam capit, ingenti exercitu, qui oppugnatis auxilio venerat, fugato.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τῶν διαφυγόντων οἱ πλείστοι μετὰ τοῦ βασιλέως<sup>1</sup>

## NOTE

<sup>5</sup> Ἐκείθεν] Ab illis Gallicis populis, in quorum debellatone versatus adhuc fuerat. Arverni puta et Carnutes. *Reiske.*

<sup>6</sup> Σηκουανῶν] Sic recte C. V. Vulgo Σικ.

<sup>7</sup> Μυριάσι πολλαῖς] Equitatu tantum, cujus in tres partes distributi duæ se acies ab duobus lateribus (Romanorum) ostendebant, una a primo agmine iter impedire cæpit. *Cæs. vii. 67.*

<sup>8</sup> Τοῖς μὲν δλοῖς] Sic *Reiske* ex conjectura. Vulgo: τοῖς μὲν ἄλλοις. Quod cum parum intelligatur, Solanus aliquot verba excidisse censebat; quod mihi quoque verosimillimum est. Minime probo Dacierii conjecturam violentiorem τοῖς Γερμανοῖς, quam Cæsaris loco l. defendit.

<sup>9</sup> Καὶ φόβῳ] Sic iterum R. ex conj. Vulgata φόβῳ ex Cæsare defendi potest: tandem Germani—hostes loco pelant, fugientes—persequuntur, compluresque interficiunt. Quæ re animadversæ

reliqui, ne circumvenirentur verili, se fugæ mandant.

<sup>10</sup> Σφαλῆναι] Huc pertinere videtur, quod *Servius* de Cæsare ab hoste Gallo capto commemorat ad *Virg. Æn. xi. 743.* cujus ipsa verba ascribo: C. Jul. Cæsar, cum dimicaret in Gallia, et ab hoste raptus equo ejus portaretur armatus, occurrit quidam de hostibus, qui cum nosset, et insultans ait: Cecos, Cæsar: quod Gallorum lingua, dimitte, significat. Et ita factum est, ut dimitteretur. Hoc autem ipse Cæsar in *Ephemeride* sua dicit, ubi propriam commemorat felicitatem.

<sup>11</sup> Ἀρουέροι] Sic *Cod. Aton.* rectius quam vulgata Ἀρουήροι, quæ saltem in Ἀρβόροι (ut cap. 25.) mutanda esset. Solent Græci literam seu modo consonanti β modo diphthongo ου scribere. Nostro loco scribentis vitio uterque scribendi modus conjunctus est.

1 Τοῦ βασιλέως] Vercingetorigis.

εἰς πόλιν Ἀλησίαν διέφυγον, καὶ πολιορκοῦντι ταύτην Καίσαρι, δοκοῦσαν ἀνάλωτον εἶναι μεγέθει τε τειχῶν καὶ πλήθει τῶν ἀπομαχομένων, ἐπιτίπτει παντὸς λόγον μείζων κίνδυνος ἐξωθεν. Ὁ γὰρ ἦν ἐν Γαλατίᾳ κράτιστον ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἄθροισθὲν, ἐν ὅπλοις ἦκον ἐπὶ τὴν Ἀλησίαν, τριάκοντα μυριάδες· αἱ δ' ἐν αὐτῇ τῶν μαχομένων οὐκ ἐλάττονες ἦσαν ἑπτακαίδεκα μυριάδων. Ὡστε ἐν μέσῳ πολέμονι τοσούτου τὸν Καίσαρα κατειλημμένον καὶ πολιορκούμενον ἀναγκασθῆναι διττὰ τεῖχῃ προβαλέσθαι, τὸ μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἐπεληλυθόντων, ὥς, εἰ συνέλθοιεν αἱ δυνάμεις, κομιδῇ διαπεπραγμένων τῶν καθ' αὐτόν. Διὰ πολλὰ μὲν οὖν εἰκότως ὁ πρὸς Ἀλησίαν κίνδυνος ἔσχε δόξαν, ὥς ἔργα τόλμης καὶ δεινότητος, οἷα τῶν ἄλλων ἀγώνων οὐδεὶς παρασχόμενος· μάλιστα δ' ἂν τις θαυμάσειε τὸ λαθεῖν<sup>2</sup> τοὺς ἐν τῇ πόλει Καίσαρα τοσαύταις μυριάσι ταῖς ἔξω συμβαλόντα καὶ περιγενόμενον· μᾶλλον δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων τοὺς τὸ πρὸς τῇ πόλει τεῖχος φυλάττοντας. Οὐ γὰρ πρότερον ἦσθοντο τὴν νίκην, ἢ κλανθμόν ἐκ τῆς Ἀλησίας ἀνδρῶν καὶ κοπετὸν γυναικῶν ἀκουσθῆναι, θεασαμένων ἄρα κατὰ θάτερα μέρη πολλοὺς μὲν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ κεκοσμημένους θυρεοὺς, πολλοὺς δ' αἵματι πεφυρμένους θώρακας, ἔτι δ' ἐκπώματα καὶ σκηναὶς Γαλατικαῖς ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενας. Οὕτως ὁξέως<sup>3</sup> ἡ τοσαύτη δύναμις, ὥσπερ εἰδῶλον, ἢ ὄνειρον, ἠφάνιστο καὶ διεπεφόρητο, τῶν πλείστων ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων. Οἱ δὲ τὴν Ἀλησίαν ἔχοντες, οὐκ ὀλίγα πράγματα παρασχόντες ἑαυτοῖς<sup>4</sup> καὶ Καίσαρι, τέλος παρέδωκαν ἑαυτούς. Ὁ δὲ τοῦ σύμπαντος ἡγεμὼν πολέμονι, Οὐεργεντόριξ, ἀναλαβὼν τῶν ὅπλων τὰ κάλλιστα, καὶ κοσμήσας τὸν ἵππον, ἐξιππάσατο διὰ τῶν πυλῶν· καὶ κύκλῳ περὶ τὸν Καίσαρα καθεζόμενον<sup>5</sup> ἐλάσας, εἰτ' ἀφαλόμενος τοῦ ἵππου, τὴν μὲν

## NOTE

Alesia erat in finibus Mandubiorum; in quam lxxx. millia confugerant, ad quæ obsidione liberanda viii. equitum et peditum circiter ccxl. millia coacta erant, Cæsare teste, vii. 71. et 76.

2 Τὸ λαθεῖν] Minime. Vercingetorix obsessique et videbant ex muris quicquid ageretur, et simulac externos Gallos vel prælium committere vel castra Cæsaris adoriri videbant, ipsi quoque ex urbe eruptionem faciebant. Cæsari eodem tempore munitiones suæ et ab obsessis et ab

iis Gallis, qui illis auxilio venerant, defendendæ erant. Vercingetorix, vir magni animi et multæ indolis, nonnisi suorum cladem conspicatus fortunæ cessit seque dedit.

3 Ὀξέως] Intra paucos dies; postquam ter pugnatum erat.

4 Ἐαυτοῖς] Per aliquod tempus summam famem pertulerant.

5 Καθεζόμενον] In tribunali. Cf. Dio Cass. 40. 41., qui, eum improvise ad Cæsarem accessisse et supplicem veniam rogasse, tradit. Post triumphum interfectus est.—Reliquas res

πανοπλίαν ἀπερρύψεν, αὐτοὺς δὲ καθίσας ὑπὸ πόδας τοῦ Καίσαρος, ἡσυχίαν ἤγεν, ἄχρις οὗ παρεδόθη φρουρησόμενος ἐπὶ τὸν θρίαμβον.

## CAP. XXVIII.

Post Crassi interitum (53. a. Chr. n.) Cæsar et Pompeius utrique summam rerum appetentes, jam minus occulte sibi insidiantur. Inter turbas rei-publicæ summas, Catone suadente Pompeius solus creatur consul, Hispaniam et Africam provincias retinere jussus. (52. a. Chr. n.)

Καίσαρι δὲ πάλαι μὲν ἐδέδοκτο καταλύειν Πομπήϊον, ὥσπερ ἀμέλει κἀκεῖνψ τοῦτον. Κράσσον γὰρ ἐν Πάρθοις ἀπολωλότες, ὅς ἦν ἐφεδρος<sup>1</sup> ἀμφοῖν, ἀπελείπετο τῷ μὲν, ὑπὲρ τοῦ γένεσθαι μεγίστῳ, τὸν ὄντα καταλύειν, τῷ δ', ἵνα μὴ πάθῃ τοῦτο, προανααιρεῖν, ὃν ἐδεδοίκει. Τοῦτο δὲ Πομπήϊῳ μὲν ἐξ ὀλίγου<sup>2</sup> φοβεῖσθαι παρέστη, τέως ὑπερορῶντι Καίσαρος, ὡς οὐ χαλεπὸν ἔργον, ὃν αὐτὸς ἠῤῥῆσε, καταλυθῆναι ἄλιν ὑπ' αὐτοῦ· Καίσαρ δ', ἀπ' ἀρχῆς ὑπόθεσιν ταύτην πεποιημένος, ἀπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν,<sup>3</sup> ὥσπερ ἀθλητῆς, ἐαντὸν ἀποστήσας μακρὰν, καὶ τοῖς Κελτικοῖς ἐγγυμνασάμενος πολέμοις, ἐπήσκησε μὲν τὴν δύναμιν, ἠῤῥῆσε δὲ τὴν δόξαν ἀπὸ τῶν ἔργων, εἰς ἀντίπαλον ἀρθεῖς τοῖς Πομπήϊου<sup>4</sup> κατορθώμασι, λαμβάνων προφάσεις, τὰς μὲν αὐτοῦ Πομπήϊου, τὰς δὲ τῶν καιρῶν· ἐνδιδόντων, καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κακοπολιτείας, δι' ἣν οἱ μὲν ἀρχαῖς μετιόντες, ἐν μέσῳ θέμενοι τραπέζας, ἐδέκαζον ἀναισχύντως τὰ πλήθη, κατῆι δ' ὁ δῆμος ἐμμισθος, οὐ ψήφοις ὑπὲρ τοῦ δεδοκότος, ἀλλὰ τόξοις καὶ ξίφεσι καὶ σφενδόναϊς ἀμιλλώμενος. Αἰματι δὲ καὶ νεκροῖς πολλάκις αἰσχύναντες τὸ βῆμα διεκρίθησαν, ἐν ἀναρχίᾳ τὴν πόλιν, ὥσπερ ἀκυβέρνητον<sup>5</sup> ὑποφερομένην, ἀπολιπόντες·

## NOTÆ

Cæsar in Gallia gestas, quas omnes Plutarchus silentio præteriit, vide in (Hirtii) libro VIII. de bello Gallico.

1 Ἐφεδρος] H. e. Cæsare summam rerum occupante, Pompeio se videbatur adjuncturus et vice versa. Itaque, quamdiu viveret, δειότες ἐκεῖνον ἀμφότεροι, τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀμωσγέτως ἐνέμενον δικαίοις, ut ait Plin. Pomp. c. 53.

2 Ἐξ ὀλίγου] Sc. χρόνου. Mox ad ἔργον, suppleendum est ὃν, quod ne-

cesse non est, ut addatur.

3 Ἀπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν] Reiske dedit ex conjectura pro ἐπὶ τῶν ἀντ. Ego cum Solano ex duobus Codd. recipere ἐπὶ τὸν ἀνταγωνιστῆν.

4 Πομπήϊον] Mallem εἰς ἀντίπαλον Πομπήϊον ἀρθεῖς τοῖς κατορθώμασι, suis rebus gestis.

5 Ἀκυβέρνητον] Respublica sæpe cum navi comparatur; ne igitur cum Reiskio legere velis ὥσπερ ναῦν ἀκυβέρνητον.

ὥστε τοὺς νουν ἔχοντας ἀγαπᾶν, εἰ πρὸς μηδὲν αὐτοῖς χεῖρον, ἀλλὰ μοναρχίαν, ἐκ τοιαύτης παραφροσύνης καὶ τοσούτου κλύδωνος ἐκπεσεῖται τὰ πράγματα. Πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ καὶ λέγειν ἐν μέσῳ τολμῶντες ἤδη, πλὴν ὑπὸ μοναρχίας ἀνῆκεστον εἶναι τὴν πολιτείαν, καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο χρῆναι τοῦ προσιότου τῶν ἱατρῶν ἀνασχεῖσθαι προσφέροντος· ὑποδηλοῦντες τὸν Πομπήϊον.<sup>6</sup> Ἐπεὶ δὲ κάκεῖνος, λόγῳ παραιτεῖσθαι καλλωπιζόμενος, ἔργῳ παντὸς μᾶλλον ἐπέβαινε ἐξ ὧν ἀναδειχθόσκειτο δικτάτωρ, συμφρονήσαντες οἱ περὶ Κάτωνα, πείθουσι τὴν γερονσίαν ὑπατον αὐτὸν ἀποδείξαι μόνον, ὥς μὴ βιάσαιοτο δικτάτωρ γενέσθαι, νομιμωτέρα μοναρχία παρηγορηθεῖς. Οἱ δὲ καὶ χρόνον<sup>7</sup> ἐψηφίσαντο τῶν ἐπαρχιῶν. Δύο δ' εἶχεν, Ἰβηρίαν καὶ Λιβύην σύμπασαν, ὥς διψοῖ κρεσβευτὰς ἀποστέλλων, καὶ στρατεύματα τρέφων, οἷς ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου χίλια τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.

## CAP. XXIX.

Cæsare quoque prorogationem imperii petente et largitionibus rem anam juvante Pompeius a Cæsare legiones suas reposcit, eique successorem eligendum censet. Sed vanis de Cæsaris exercitu rumoribus sparsis ita delinquit, ut exercitum parare negligat.

Ἐκ τούτου Καῖσαρ ὑπατείαν ἐμνάτο<sup>1</sup> πέμπων, καὶ χρόνον ὁμοίως τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον Πομπήϊον σιωπῶντος, οἱ περὶ Μάρκελλον καὶ Λέντλον ἠγαντιοῦντο, μισοῦντες ἄλλως Καίσαρα, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις οὐκ ἀναγκαῖα προστιθέντες εἰς ἀτιμίαν αὐτοῦ καὶ προπηλακισμόν. Νεοκωμίτας<sup>2</sup> γὰρ ἐναγχος ὑπὸ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ

## NOTÆ

6 Τὸν Πομπ.] Vid. Plut. Pomp. 53. seqq.

7 Χρόνον] Ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ τὰς ἐπαρχίας ἔχειν ἐς ἄλλην τετραετίαν.

1 Ἐπατείαν ἐμνάτο] Pompeio adhuc consule, a. Chr. 52. et nihil contradicente. Petierat, ut absenti sibi, quandoque imperii tempus expleri cœpisset petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello (Gallico) decederet. Suet. Jul. 26. Proximo anno Cæsar, non sine causa sibi veritus, si

privatus fieret, inimicis imperium habentibus, sui sibi imperii prorogationem petebat. Obstitit Mar. Claudius Marcellus consul, cum Serv. Sulp. Rufo a. Chr. n. 51. Tum accidit, quod noster sub finem huj. cap. et in Vit. Pomp. c. 58. de legato Cæsaris narrat, quod dictum Appianus c. 26. Cæsari ipsi tribuit. Lentulus is esse videtur, qui a. Chr. n. 49. consul fuit, plene L. Cornelius Lentulus Crus appellatus.

2 Νεοκωμίτας] Νεόκωμον, Novamcomum, urbem in Alpibus, rogatione

αετίκισμένους, ἀφροδῖτο τῆς πολιτείας· καὶ Μάρκελλος ὑπατεύων, ἐνὰ τῶν ἐκεῖ βουλευτῶν, εἰς Ῥώμην ἀφικόμενον, ἤκιστο ῥάβδοις, ἐπiléγων, ὡς ταῦτα τοῦ μὴ Ῥωμαίων εἶναι παράσημα προστίθῃσιν αὐτῷ, καὶ δεικνύειν ἀπὸντα Καίσαρι ἐκέλευε. Μετὰ δὲ Μάρκελλον,<sup>3</sup> ἦδη Καίσαρος τὸν Γαλατικὸν πλοῦτον ἀρέσθαι ῥύδην ἀφεικότος<sup>4</sup> πᾶσι τοῖς πολιτευομένοις, καὶ Κουρίωνα<sup>5</sup> μὲν δημαρχοῦντα πολλῶν ἐλευθερώσαντος δανείων, Παῦλφ δὲ, ὑπάτῳ ὄντι, χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα δόντος, ἀφ' οὗ καὶ τὴν βασιλικὴν ἐκείνος, ὀνομαστὸν ἀνάθημα, τῇ ἀγορᾷ προσεκόλλησεν,<sup>6</sup> ἀντὶ τῆς Φουλβίας οἰκοδομηθεῖσαν· οὕτω δὲ φοβηθεὶς τὴν σύστασιν ὁ Πομπήϊος, ἀνφανδὸν ἦδη δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων<sup>7</sup> ἐπραττεν ἀποδεχθῆναι διάδοχον Καίσαρι τῆς ἀρχῆς· καὶ πέμπων ἀπῆγει τοὺς στρατιώτας, οὓς ἔχρησεν αὐτῷ πρὸς τοὺς Κελτικούς ἀγῶνας. Ὁ δ' ἀποπέμπει, δωρησάμενος ἕκαστον ἄνδρα πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμαῖς·<sup>8</sup> οἱ δὲ τούτους Πομπήϊω κομίσαντες,<sup>9</sup> εἰς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἐπικεῖς, οὐδὲ χρηστοὺς κατέσπειραν λόγους<sup>10</sup> ὑπὲρ τοῦ

## NOTÆ

Vatinius colonos Cæsar deduxerat jure Latii, h. e. ut qui annum magistratam habuerint, cives essent Romani. Suet. Jul. 28. App. de bell. Civil. II. 26.

3 Μετὰ Μάρκ.] H. e. anno proximo L. Æmilio Paullus et C. Claudio Marcello Csa. a. Chr. 50.

4 Ἀφεικότος] De ea re vid. Sueton. Csa. 26-28.

5 Κουρίωνα] Scilicet Æm. Paullus et C. Cl. Marcellus, qui fratri patrneli suo in consulatu successerat, consules facti sunt, quod Cæsari inimicissimi videbantur, Curio vero (de quo cf. Vellei. Pat. II. 48.) tribunus plebis ἔχθρὸς ἂν καὶ δὲ τῷ Καίσαρι καρτερὸς καὶ ἐς τὸν δῆμον εὐχαριστάτος καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος. Τούτων ὁ Καίσαρ Κλαύδιον μὲν οὐκ ἴσχυσεν δεῖσθαι χρήμασι, Παῦλον δὲ χιλίων καὶ πεντακοσίων τάλαντων ἐπρίπτο, μηδὲν αὐτῷ μήτε συμπράττειν μήτε ἐνοχλεῖν. Κουρίωνα δὲ καὶ συμπράττειν, ἔτι πλείονος, εἰδὸς ἐνοχλούμενον ὑπὸ χρεῶν παλῶν. Ascripsi ipsius App. I. I. c. 26. verba, quibus noster explicatur.

6 Τῷ ἀγορᾷ] Ad forum Romanum.

Προσεκόλλησεν, quasi agglutinavit, Reiske ex conjecturasus scripsit pro προσεκόμωσεν. Præfero Solani conjecturam προσεκώμωσεν, ornatus causa adiecit foro. Cf. infra c. 66. nota 2. Recipienda erat lectio C. Anon. προσκοδόμωσεν, licet sequatur οἰκοδομηθεῖσαν. Idem enim vocabulum interdum terque quaterque in paucis repeti, satis constat. Quam porticum noster Fulviam appellat, eadem est, ni fallor, quæ prius Æmilia dicebatur; quam in Livio xli. 32. ab Censore Q. Fulvio Flacco refectam legitimus. Quod si verum, Æmilii opus ejusdam majorum suorum dejectum magnificentius extruxit.

7 Καὶ τῶν φίλων] Potissimum per consulem C. Claud. Marcellum.

8 250 δραχμαῖς] H. circiter 50 Rthlr.

9 Οἱ—κομίσαντες] Appius nominatur in Vita Pomp. c. 57.

10 Οὐκ ἐπικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς λόγους] H. e. πολλὰ ξεφλαβύσαν τὰς ἐκείνους καὶ λόγους ἐξέφερον βλασφημίας περὶ Καίσαρος, ut ipse Plutarchus se interpretatur in Vita Pompeii c. 57.

Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήϊον ἐλπῖσι κεναῖς διέφθειραν, ὡς ποθοῦμενον ὑπὸ τῆς Καίσαρος στρατιᾶς, καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα διὰ φθόνον καὶ πολιτείας ὑποούλους μόλις ἔχοντα,<sup>11</sup> τῆς δ' ἐκεῖ δυνάμει ἐτοίμης ὑπαρχούσης αὐτῷ, κἂν μόνον ὑπερβάλωσιν εἰς Ἰταλίαν, εὐθὺς ἐσομένης πρὸς ἐκείνον· οὕτω γεγονέναι τὸν Καίσαρα πλῆθει στρατειῶν λυπηρὸν αὐτοῖς, καὶ φόβῳ μοναρχίας ὑποπτον. Ἐπὶ τοῖσι Πομπήϊοις ἔχανουτο, καὶ παρασκευῆς μὲν ἡμέλει στρατιωτῶν, ὡς μὴ δεδοικώς, λόγοις δὲ καὶ γνώμαις κατεπολιτεύετο, τῷ δοκεῖν,<sup>12</sup> Καίσαρα, ψηφισθόμενος, ὃν ἐκεῖνος οὐδὲν ἐφρόντιζεν· ἀλλὰ λέγεται, τινὰ τῶν ἀφειγμένων παρ' αὐτοῦ ταξιαρχῶν, ἐστῶτα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ πυθόμενον, ὡς οὐ δίδωσιν ἡ γερονσία Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς· Ἄλλ' αὕτη, φάναι,<sup>13</sup> δώσει· κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν λαβὴν τῆς μαχαίρας.

## CAP. XXX.

Cæsare proponente, ut uterque, ipse et Pompeius, armis positis privati fierent, consules in senatu bellum Cæsari inferendum decernunt, a. Chr. 49.

Οὐ μὴν ἄλλ' ἦγε παρὰ Καίσαρος ἀξίωσις τὸ πρόσχημα τῆς δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν. Ἡξίου γὰρ αὐτός τε καταθέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ Πομπήϊου ταῦτ' πράξαντος, ἀμφοτέρους ἰδιώτας γενομένους εὐρίσκεσθαι τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν· ὡς τοὺς αὐτὸν μὲν ἀφαιρουμένους, ἐκεῖνῳ δ' ἦν εἶχε βεβαιουήσας δύναμιν, ἕτερον διαβάλλοντας,<sup>1</sup> ἕτερον κατασκευάζειν τύραννον. Ταῦτα προκαλούμενος ἐν τῷ δήμῳ Κουρίων ὑπὲρ Καίσαρος, ἐκροτέϊτο λαμπρῶς· οἱ δὲ καὶ στεφάνους ἐπ' αὐτὸν, ὥσπερ ἀθλητὴν,<sup>2</sup> ἀνθοβολοῦντες ἠφίεσαν. Ἀντώνιος<sup>3</sup> δὲ δημαρχῶν Καίσα-

## NOTE

cui astipulatur App. b. Civ. II. 30. qui illos talia dixisse addit *εἶπ' ὅπῃ ἀγνοίας, εἴτε διεφθαρμένους.*

11 Ὑποούλους scripsit Reiske pro υποούλων, et ἔχοντα, si bene habeat, pro κατέχοντα esse monet. Verte: et licet (Pompeius) Romam quidem Italiamque propter invidiam et vitia reipublicæ vix contineat, exercitum tamen Cæsaris ei paratum esse etc.

12 Τῷ δοκεῖν] *Specie tenus*, non re vincebat Cæsarem, iis ferendis rogationibus, quas Cæsar contemnebat. *Reiske.*

13 φάναι] Vid. supra not. 1. Ceterum cave ne cum Reiskio legas πλείω χρόνον; id enim per se intelligitur.

1 Διαβάλλοντας] Reiske mavult αταβαλόντας, altero dejecto, pessum dato.

2 Ὅσπερ ἀθλητὴν] Sc. μεγάλου καὶ δυσχεροῦς ἀγῶνος. Curio enim utrumque, et Cæsarem et Pompeium, oppugnare videbatur.

3 Ἀντώνιος] M. Antonius et Q. Cassius post Curionem tribuni plebis erant. Legit itaque Antonius Cæsa-

ρος ὑπὲρ τούτων ἐπιστολὴν κομισθεῖσαν εἰς τὸ πλῆθος ἐξήνεγκε, καὶ ἀνέγνω βίᾳ τῶν ὑπάτων. Ἐν δὲ τῇ βουλῇ Σκιπίων<sup>4</sup> μὲν, ὁ Πομπηίου πενθερός, εἰσηγήσατο γνώμην, ἃν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ μὴ κατὰθῃται τὰ ὅπλα Καίσαρ, ἀποδειχθῆναι πολέμιον αὐτόν. Ἐρωτῶντων δὲ τῶν ὑπάτων, εἰ δοκεῖ Πομπηίον ἀφεῖναι τοὺς στρατιώτας, καὶ πάλιν, εἰ δοκεῖ Καίσαρα, τῇ μὲν ὀλίγοι παντάπασιν, τῇ δὲ πάντες παρ' ὀλίγου προσέθεντο. Τῶν δὲ περὶ Ἀντώνιον πάλιν ἀξιούντων ἀμφοτέρους τὴν ἀρχὴν ἀφεῖναι, πάντες ὁμαλῶς προσεχώρησαν. Ἀλλὰ, ἐκβιαζομένου Σκιπίωνος, καὶ Λέντλου τοῦ ὑπάτου βοῶντος, ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα ληστὴν, οὐ ψήφων, τότε μὲν διελύθησαν, καὶ μετεβάλοντο τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ πένθει διὰ τὴν στάσιν.

## CAP. XXXI.

Cæsare alias easque moderatas condiciones offerente, Pompeioque, Cicerone potissimum conciliatore, jam cedente, Lentulus consul repugnat, Cæsari-que commodissimum belli prætextum offert.

Ἐπεὶ δὲ παρὰ Καίσαρος ἦκον ἐπιστολαὶ μετριάζειν δοκοῦντος, (ἤξιον

## NOTE

ris epistolam ὑπὲρ τούτων, de eo, ut uterque privatus fieret, anno proximo, quod ipse Plutarchus testatur in V. Pomp. c. 59. Appiani ordo hic est : Cl. Marcello et Paulo Cæ. Curione adhuc tribuno, Claudius senatum interrogabat, 1. utrum Cæsari successores mittendi sint? quod plurimi senatorum censent faciendum; 2. utrum Pompeio imperium sit adimendum? plurimi negant. Tum etiam Curio interrogat: 3. utrum utrique imperio abire debeant? quod XXII. senatoribus displicet, cccclxx. placet. (Hæc tradidit Plutarchus verbis: ἐρωτῶντων—προσεχώρησαν: sed Antonio, Curionis successoris tribuit, quod Curioni tribuendum erat, quamvis Curio pro Cæsare Antonium haberet adiutorem. Cf. Vita Pomp. c. 58.) Tum Claudius cons. Pompeio exercitum et imperium contra Cæsarem tradit. Curio, exeunte tribunatu, ad Cæsa-

rem fugit, qui interim Ravennam pervenerat; Curioni succedunt Antonius et Cassius. Novi consules sunt, C. Cl. Marcellus, M. fil., et L. Corn. Lentulus Crus, a. Chr. 49. Tum Cæsar mediocria (quæ proximo cap. leguntur) petiit, quæ, Pompeio jam cedente, consules prohibent. Deinde Cæsar Cæ. epistolam misit per Curionem, ea sententia, se cum Pompeio imperio abire velle; illo vero imperium retinente, se patriæ et sibi non defuturum. Tum consules Cæsarem pro hoste habent, Antonium et Cassium ex senatu propellant, (quos Curio et M. Cæcilius quidam sequuntur) et omnes ad Cæsarem profugiunt.

4 Σκιπίων] Quod nostro loco Plutarchus Scipioni et Lentulo, idem in Pomp. V. c. 58. Marcello tribuit, et ita invertit, ut quod nostro loco est posterius, illo sit prius.

γὰρ ἀφείς τᾶλλα πάντα, τὴν ἐντὸς Ἀλπεων, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ  
 δυοῖν ταγμάτων αὐτῷ δοθῆναι, μέχρις οὗ τὴν δευτέραν ὑπατείαν μέ-  
 ταισι καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ἄρτι παρὼν ἐκ Κιλικίας<sup>1</sup> καὶ διαλλαγὰς  
 πράττων, ἐμάλαττε τὸν Πομπήϊον· ὁ δὲ τᾶλλα συγχωρῶν, τοὺς στρα-  
 τιώτας ἀφήρει. Καὶ Κικέρων μὲν ἔπειθε τοὺς Καίσαρος φίλους συνεν-  
 δόντας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις, καὶ στρατιώταις μόνοις ἐξακισχι-  
 λιοῖς ποιεῖσθαι τὰς διαλύσεις. Πομπήϊον δὲ καμπομένου καὶ διδόντος,  
 οἱ περὶ Λέντλον οὐκ εἶων ὑπατεύοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς βουλῆς Ἀντώνιον  
 καὶ Κουρίωνα<sup>2</sup> προπηλακίσαντες, ἐξήλασαν ἀτίμως, τὴν εὐπρεπεστάτην  
 Καίσαρι τῶν προφάσεων αὐτοὶ μηχανησάμενοι, καὶ δι' ἧς μάλιστα τοὺς  
 στρατιώτας παρώξυνεν,<sup>3</sup> ἐπιδεικνύμενος ἄνδρας ἐλλογίμους καὶ ἀρχον-  
 τας ἐπὶ μισθίων ζευγῶν πεφευγότας ἐν ἐσθῆσιν οἰκετικαῖς. Οὕτω γὰρ  
 ἀπὸ Ῥώμης σκευάσαντες ἑαυτοὺς διὰ φόβον ὑπεξέησαν.

## CAP. XXXII.

Cæsar noctu transgressus Rubiconem, Ariminum capit, multa adhuc animo  
 sollicito reputans, cum jam in eo esset, ut fluvium transiret, a. Chr. n. 49.

Ἦσαν μὲν οὖν περὶ αὐτὸν οὐ πλείους ἰππέων τριακοσίων καὶ πεντα-  
 κισχιλίων ὀπλιτῶν· τὸ γὰρ ἄλλο στράτευμα πέραν Ἀλπεων ἀπολε-  
 λειμμένον ἔμελλον ἄξειν οἱ πεμφθέντες. Ὅρων δὲ τὴν ἀρχὴν ὧν  
 ἐνίστατο πραγμάτων καὶ τὴν ἐφοδὸν οὐ πολυχειρίας δεομένην ἐν τῷ  
 παρόντι μᾶλλον, ἢ θάμβει τε τόλμῃ καὶ τάχει καιροῦ καταληπτέαν  
 οὖσαν, (ἐκπλήξειν γὰρ ἀπιστούμενος ῥῶν, ἢ βιάσασθαι μετὰ παρα-  
 σκευῆς ἐπελθὼν) τοὺς μὲν ἡγεμόνας καὶ ταξίαρχους ἐκέλευσε, μαχαίρας

## NOTE

1 Ἐκ Κιλικίας] Ubi fuit proconsul.

2 Ἀντώνιον καὶ Κουρίωνα] Ne velis cum Solano legere Κάσσιον Κόνττον. Verum est, tribunos tum fuisse Antonium et Cassium, sed æque verum est, Curionem tum affuisse in senatu, si ulla est Dioni Cassio xli. princ. et Appiano fides II. 33. : Μάρκελλός τε καὶ Λέντλος ἐκέλευον τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντόνιον ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου. Ἐνθα δὲ μῆγα βοήσας—ἐξέτρεχεν. Συνεξέθεον δ'

αὐτῷ Κουρίων τε (qui ultimas Cæsaris literas, quibus ejus inimici tantopere exasperabantur, novis consulibus, curiam intrantibus, sive potius in ipso jam senatu, (ut diserte Dio Cass. xli. 1.) reddiderat) καὶ Κάσσιος, etc.

3 Παράξινω] Λέγων· ὅτι καὶ σφῶς, τοσάδε ἐργασαμένους, ἡγροῦνται ταλαμίας καὶ τοιοῦτοις ἔνδραι, ὅτιρ αὐτῶν τε φθογ-ζαμένους, οὕτως ἐξελαύνουσιν αἰσχρῶς.



ἔχοντας ἀνὰ τῶν ἄλλων ὅπλων,<sup>1</sup> κατασχεῖν Ἀρίμινον, τῆς Κελτικῆς<sup>2</sup> μεγάλην πόλιν, ὡς ἐνδέχεται μάλιστα φεισαμένους φόρου καὶ ταραχῆς· Ὀρτησίφ<sup>3</sup> δὲ τὴν δύναμιν παρέδωκεν. Αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἡμέραν διήγεν ἐν φανερῷ, μονομάχοις ἐφεστῶς γυμναζομένοις καὶ θεώμενος· μικρὸν δὲ πρὸ ἑσπέρας θεραπεύσας τὸ σῶμα, καὶ παρελθὼν εἰς τὸν ἀνδρῶνα, καὶ συγγενόμενος βραχέα τοῖς κεκλημένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἤδη συσκοτάζοντος ἐξάνεστη,<sup>4</sup> καὶ<sup>5</sup> τοὺς μὲν ἄλλους φιλοφρονηθεὶς, καὶ κελεύσας περιμένειν αὐτὸν ὡς ἐπανελευσόμενον· ὀλίγοις δὲ τῶν φίλων προεῖρητο, μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ πάντας, ἄλλον δ' ἄλλῃ διώκειν. Αὐτὸς δὲ τῶν μισθίων ζευγῶν ἐπιβάς<sup>6</sup> ἐνὸς, ἤλαυνεν ἑτέραν τινὰ πρῶτον ὁδὸν, εἶτα πρὸς τὸ Ἀρίμινον ἐπιστρέψας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα<sup>7</sup> τὴν ἐντὸς Ἀλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας ποταμὸν, (Ρουβίκων καλεῖται) καὶ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆει μάλλον ἐγγίζοντα τῷ δεινῷ, καὶ περιφερόμενον<sup>8</sup> τῷ μεγέθει τῶν τολμωμένων, ἔσχε τὸν δρόμον· καὶ τὴν πορείαν ἐπιστήσας, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐν αὐτῷ διήνεγκε, σιγῇ τὴν γνώμην ἐπ' ἡμψότερα μεταλαμβάνων, καὶ τροπὰς ἔσχεν αὐτῷ τότε τὸ βούλευμα πλείστας· πολλὰ δὲ καὶ τῶν φίλων τοῖς παροῦσιν, ὃν ἦν καὶ Πολλίων Ἀσίσιος, συνδιηπόρησεν, ἀναλογιζόμενος, ἡλικίαν κακῶν ἀρξεί πασιν ἀνθρώποις ἢ διάβασις, ὅσον τε λόγον αὐτῆς<sup>9</sup> τοῖς ἀδελφοῖς ἀπολείψουσι. Τέλος δὲ μετὰ θυμοῦ τινος, ὥσπερ ἀφελὶς αὐτὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ μέλλον, καὶ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν τοῖς εἰς τύχας ἐμβαίνουσιν ἀπόρους καὶ τολμας

## NOTE

1 Ἀνὰ τῶν ἄλλων ὅπλων] H. e. *armatis* *italicis*. Ne sint suspecti, si armati ex provincia in Italiam transgressi viderentur.

2 Τῆς Κελτικῆς] Vit. Pom. c. 60. τῆς Ἰταλίας, quod huic loco convenientius est. Est enim Ariminum Italiae propriae urbs prima ad mare superum, Galliam cisalpinam versus. Poterat vero eadem et Galliae urbs dici, quia Senones eam tenebant, Galli natione, quamvis Italiae propriae particulam tenerent.

3 Ὀρτησίφ] H. e. Q. Hortensio, oratoris filio, qui non ita multo post clauso Caesaris praefuit.

4 Ἐξάνεστη] Ὡς δὴ τὸ σῶμα ἐνυχλοῦσθαι. Appian.

5 Καὶ videtur redundare, aut in

prox. pone *ἐπανελευσόμενον* deest *ἐξήκει*. Reiske.

6 Ἐπιβῆναι, quod sciam, non cum genitivo construitur, sed aut cum dativo aut cum accusativo. At usurpat tamen Plutarchus cum genitivo. Vid. c. 45. fin. Reiske.

7 Ὀρίζοντα] Cum Cod. V. et Anon. et Solano *διορίζοντα* legere mallet.

8 Περιφερόμενον] Reiske mavult *συνπεριφερόμενον*. Idem mox ex conj. scripsit *ἔσχε τὸν δρόμον* (ut c. 52.) pro vulgata *ἔσχετο δρόμον*. Utroque loco vulgata non erat sollicitanda. Vide Stephani Thesaurum.

9 Ἀδελφῆς] Reiske hanc vocem abesse mavult; ego fero. Τοῖς ἀδελφοῖς sc. *ἑσόμενοις*.

προοίμιον ὑπειπών· 'Ανεβρίθω κύβος·<sup>10</sup> ὤρμησε πρὸς τὴν διάβασιν καὶ δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρώμενος, εἰσέπεσε πρὸ ἡμέρας εἰς τὸ 'Αρίμινον, καὶ κατέσχε. Λέγεται δὲ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἐκθεσμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἀρρήτον μίξιν.<sup>11</sup>

## CAP. XXXIII.

Arimino capto ingens terror et urbi injicitur et Pompeio, qui animo nimis turbato Roma fugit.

'Επεὶ δὲ κατελήφθη τὸ 'Αρίμινον, ὥσπερ ἀνεψυγμένον τοῦ πολέμου πλατείαις πύλαις ἐπὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ συγκεχυμένων ἅμα τοῖς ὄροις τῆς ἐπαρχίας τῶν νόμων τῆς πόλεως,<sup>1</sup> οὐκ ἄνδρας ἂν τις ψήθη καὶ γυναῖκας, ὥσπερ ἄλλοτε, σὺν ἐκπλήξει διαφοιτῆν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὰς πόλεις αὐτὰς ἀνισταμένας, φυγῇ διαφέρεσθαι δι' ἀλλήλων· τὴν δὲ 'Ρώμην, ὥσπερ ὑπὸ βρυμάτων, πιμπλαμένην φυγαῖς τῶν περὶ δῆμον καὶ μεταστάσεις, οὐτ' ἀρχοντι πείσαι βῆδ' ἰαν οὔσαν, οὔτε λόγῳ καθεκτὴν, ἐν πολλῷ κλύδωνι καὶ σάλῳ, μικρὸν ἀπολιπεῖν<sup>2</sup> αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς ἀνατετράφθαι. Πάθη γὰρ ἀντίπαλα, καὶ βίαια κατεῖχε κινήματα πάντα τόπον. Οὔτε γὰρ τὸ χαῖρον ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ τῷ δεδοικότε καὶ λυπουμένῳ κατὰ πολλὰ συμπίπτον ἐν μεγάλῃ πόλει, καὶ θρασυνόμενον ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, δι' ἐρίδων ἦν. Αὐτόν τε Πομπήϊον ἐκπεπληγμένον ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐτάραττε, τοῖς μὲν, ὡς ἠϋξῆσε Καίσαρα καθ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἡγεμονίας, εὐθύνας ὑπέχοντα, τῶν δ', ὅτι παραχωροῦντα καὶ προτεινόμενον εὐγνώμονας διαλύσεις ἀφῆκαν<sup>3</sup>

## NOTE

10 'Ανεβρίθω κύβος sive ὁ κύβος ἀν.] His ipsis vocibus Græcis usus est Cæsar, ut patet ex Plut. Vita Pomp. c. 60. Ne credas, Latine forte dixisse: jacta alea esto. Cf. Suet. Jul. c. 32.

11 Μίξις] Visus est per quietem matris aturum intulisse Suet. Jul. 7., qui Cæsarem hoc somnio, cum in Hispania ulteriori quæstor esset, confusum esse auctor est. Quo somnio onirocritici sive conjectores arbitrium orbis terrarum portendi dixerunt, quando mater non alia esset, quam terra, quæ omnium parens haberetur. Cf.

Casaub. comment.

1 Συγκεχυμένων—τῆς πόλεως] Certe cum Xylandro: *confuso simul cum provinciarum (provinciæ) limitibus jure reip. Romanæ*. Italia enim a Romanis non habebatur pro provincia, sed ejus administratio ab urbe Roma pendebat.

2 Ad ἀπολιπεῖν aut adde, aut subaudi saltim τοῦ. *Reiske*.

3 Sæpe nimiam Reiskii proclivitate conjecturas in textum recipiendi improbavi, ut nostro quoque loco, ubi ἀφῆκαν scripsit pro ἀφῆκε et παραχωροῦντα pro παραγορεύοντας, et locum

τοῖς περὶ Λέντλον ὑβρίσαι, κατηγοροῦντα. Φάωνιος δ' αὐτὸν ἐκέλευσε τῷ ποδὶ τύπτειν τὴν γῆν· ἐπεὶ μεγαληγορῶν ποτε πρὸς τὴν σύγκλητον, οὐδὲν εἶα πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ φροντίζειν ἐκείνους, τῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρασκευῆς· αὐτὸς γάρ, ὅταν ἀπὶρ,<sup>4</sup> κρούσας τὸ ἔδαφος τῷ ποδὶ, στρατευμάτων ἐμπλίσσειν τὴν Ἰταλίαν. Οὐ μὴν ἀλλ' καὶ τότε πλήθει δυνάμειος ὑπερέβαλεν ὁ Πομπήϊος τὴν Καίσαρος· εἶασε δ' οὐδεὶς τὸν ἄνδρα χρῆσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, ἀλλ' ὑπ' ἀγγελμάτων πολλῶν καὶ ψευδῶν καὶ φόβων, ὡς ἐφεστῶτος ἤδη τοῦ πολεμίου, καὶ πάντα κατέχοντος, εἷζας καὶ συνεκκρουσθεὶς τῇ πάντων φορᾷ, ἐψηφίζετο<sup>5</sup> ταραχὴν ὄρεῖν, καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπε, κελεύσας ἔπεσθαι τὴν γερονσίαν, καὶ μηδένα μένειν τῶν πρὸ τῆς τυραννίδος ἡρημένων τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

## CAP. XXXIV.

Tumultuaria fuga consulum plurimorumque senatorum ex urbe. Clementia Cæsaris erga Labieum, qui ad Pompeium transiverat, et Domitium Pompeii præfectum, qui captus erat.

Οἱ μὲν οὖν ὑπατοὶ μὴδ', ἃ νόμος ἐστὶ πρὸ ἐξόδου, θύσαντες ἔφυγον· ἔφυγον δὲ καὶ τῶν βουλευτῶν οἱ πλεῖστοι, τρόπον τινὰ δι' ἀρπαγῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων, ὅ τι τύχοιεν, ὥσπερ ἀλλοτριῶν, λαμβάνοντες. Εἰσι

## NOTÆ

vertit: Pompeium alii atque alii hinc illinc vexabant et exagitabant, partim rationem torporis et patientia reddentem exigentibus, qui Cæsarem in semetipsum et in rempublicam tantopere auxisset et exaggerasset, partim eos e contrario incusantem, qui Lentulum sissent eas contumelias aspergere Cæsari, quamvis concedenti et condiciones pacis æquas offerenti. Mihi nihil mutandum videtur nisi κατηγοροῦντας in κατηγορούτων, cum Cod. V. et Anon. Quo facto hanc habes sententiam: Ipsum Pompeium attonitum alii alio crimine perturbabant; in aliorum objurgationes incurabat, quod Cæsaris potentiam contra se ipsum auxerit, et quod imperio (novissime contra Cæsarem tra-

dito) male sit usus; alii eum incusabant, quod Cæsarem jam cedentem et æquas condiciones offerentem a Lentulo injuriis affici permiserit.

4 Ἀπὶρ] Sc. ex urbe. Sed præfero ἐπὶ sc. Cæsar, cum Cod. V. et Anon. Solano probante. Cf. Pomp. Vita, c. 57. καὶ τοὺς λέγοντας, ἂν ἐλατὴν Καῖσαρ ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐχ ὄρεῖν δυνάμεις, αἷς αὐτὸν ἀμυνοῦνται, μειδιῶν τῷ προσέπῳ καὶ διακεχυμένος ἀμελεῖν ἐκέλευσεν· Ὅπου γὰρ ἂν, ἔφη, τῆς Ἰταλίας ἐγὼ κρούσω τῷ ποδὶ τὴν γῆν, ἀναδύσονται καὶ πεζικαὶ καὶ ἱππικαὶ δυνάμεις. Confer. ejusdem libri c. 60. et 61.

5 Ἐψηφίζετο] Sic dedit Reiske ex conj., quæ huic loco magis convenit, quam vulgata ψηφίζεται.

δ', οἱ καὶ σφόδρα τὰ Καίσαρος ἡρημένοι πρότερον, ἐξέπεσον ὑπὸ θάμβους τότε τῶν λογισμῶν, καὶ συμπαρανήχθησαν, οὐδὲν δέουμένοι, τῷ ρεύματι τῆς φορᾶς ἐκείνης. Οἰκρότατον δὲ θέαμα τῆς πόλεως ἦν, ἐπιφερομένου τοσούτου χειμῶνος, ὥσπερ νεῶς ὑπὸ κυβερνητῶν ἀπαγορευόντων πρὸς τὸ συντυχὸν ἐκπεσεῖν κομιζομένης. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω τῆς μεταστάσεως οἰκτρᾶς οὐσης, τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι πατρίδα<sup>1</sup> διὰ Πομπήϊον ἡγοῦντο, τὴν δὲ Ῥώμην, ὡς Καίσαρος στρατόπεδον, ἐξέλειπον. Ὅσον καὶ Λαβιηνός,<sup>2</sup> ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα φίλος Καίσαρος, καὶ πρεσβυτῆς γεγυνώς, καὶ συνηγωνισμένος ἐν πᾶσι προθυμότατα τοῖς Κελτικοῖς πολέμοις, τότε ἐκείνον ἀποδράς, ὄχλητο πρὸς Πομπήϊον. Ἀλλὰ τοῦτ' ἐν μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἀπέτεμψεν ὁ Καίσαρ. Δομιτίῳ<sup>3</sup> δ' ἡγουμένῳ σπειρῶν τριάκοντα, καὶ κατέχοντι Κορφίνιον, ἐπελθὼν παρεστρατοπέδευσεν. Ὁ δ' ἀπογνοὺς τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἤτησε τὸν ἱατρὸν, οἰκέτην ὄντα, φάρμακον καὶ λαβὼν τὸ δοθὲν, ἔπιεν ὡς γενηζόμενος. Μετ' ὀλίγον δ' ἀκούσας, τὸν Καίσαρα θαυμαστῇ τινι φιλανθρωπικῇ χρῆσθαι πρὸς τοὺς ἐαλωκότας, αὐτὸς αὐτὸν ἀπεθρήνει, καὶ τὴν εὐχέλεια τοῦ βουλευματος ἤτιστα. Τοῦ δ' ἱατροῦ θαρρύνοντος αὐτὸν, ὡς ὑπνωτικὸν, οὐ θανάσιμον, πεπωκότα, περιχαρὲς, ἀναστὰς ἀπῆε πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιὰν, αὐθις διεξέπεσε πρὸς Πομπήϊον. Ταῦτ' εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα τοὺς ἀνθρώπους ἡδίστους ἐποίει, καὶ τινες φυγόντες ἀνέστρεψαν.

## NOTE

1 Πατρίδα] Monuerat Pompeius, ne dabitarent Romam relinquere; οὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκήματα τὴν δύναμιν ἢ τὴν ἐλευθερίαν εἶναι ἀνδράσιν ἀλλὰ τοῖς ἄνδρας, ὅπη ποτ' ἂν ᾤων, ἔχειν ταῦτα σὺν ἑαυτοῖς. Ἀμυνομένους δ' ἀναλῆψεσθαι καὶ τὰ οἰκήματα. Adjecit, eodem se habiturum loco, qui Romæ remansissent, et qui in castris Cæsaris fuissent. Appian. c. 37. Cf. Plut. Pomp. c. 61. Vellei. Pat. ii. 49.

2 Λαβιηνός] Labienus, quem Cæsar, quando in Galliam cisalpinam abibat, omnibus in transalpina relictis copiis

præficere solebat, divitiis et gloria auctus majori cum fastu quam pro legato sese gerebat; eumque Cæsar sibi se exæquare videns, minus jam dilligebat. Eam mutationem voluntatis Cæsaris Labienus non ferens, simulque sibi metuens, defectionem fecerat. Dio Cass. l. xli. princ.

3 De L. Domitio Ahenobarbo. Cf. Cæsar de B. Civ. i. 16. seqq. De ejusdem vivendi cupiditate, postquam venenum biberat, vide Plinium vii. 53. cum nota Harduini et Suetonil Ner. 2.

CAP. XXXV.

Caesar, victibus per ipsos milites Pompeii, quos interceperat, auctis, Pompeium persequitur et ex Italia pellit, sed propter navium inopiam sequi nequit. Tum, LX. diebus Italia subacta, cum Romanis benigne quidem agit, sed pecunias publicas, frustra Metello repugnante, capit.

Ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν τε τοῦ Δομιτίου στρατιὰν παρέλαβε, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσους ἐν ταῖς πόλεσι Πομπητῶν στρατολογουμένους ἐφθασε καταλαβών. Πολὺς δὲ γεγονώς ἤδη καὶ φοβερός ἐπ' αὐτὸν ἤλανε Πομπητῆιον. Ὁ δ' οὐκ ἐδέξατο τὴν ἐφοδον, ἀλλ' εἰς Βρεντήσιον φυγὼν, τοὺς μὲν ὑπάτους πρότερον ἔστειλε μετὰ δυνάμεως εἰς Δυρράχσιον, αὐτοὺς δ' ὀλίγον ὕστερον ἐπελθόντος Καίσαρος ἐξέπλευσεν, ὥς ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον γραφισμένοις τὰ καθ' ἕκαστα δηλωθήσεται.<sup>1</sup> Καίσαρι δὲ βουλομένῳ μὲν εὐθὺς διώκειν ἀπορία νεῶν ἦν. Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἀνέστρεψε, γεγονώς ἐν ἡμέραις ἐξήκοντα πάσης ἀναιμωγῇ τῆς Ἰταλίας κέρως. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν εὖρε μᾶλλον, ἢ προσεδόκα, καθεστῶσαν, καὶ τῶν ἀπὸ βουλῆς ἐν αὐτῇ συχνούς, τοῖσι μὲν ἐπικεῖν καὶ δημοτικὰ διελέχθη,<sup>2</sup> παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ πρὸς Πομπητῆιον ἀποστέλλειν ἄνδρας ἐπὶ συμβάσεσι πρεπούσαις· ὑπήκουσε δ' οὐδεὶς, εἴτε φοβούμενοι Πομπητῆιον ἐγκαταλελειμμένον, εἴτε νομίζοντες, οὐχ οὕτω Καίσαρα φρονεῖν, ἀλλ' εὐπρεπεῖα λόγων χρῆσθαι. Τοῦ δὲ δημάρχου, Μετέλλου, κωλύοντος αὐτὸν ἐκ τῶν ἀποθέτων<sup>3</sup> χρήματα λαμβάνειν, καὶ νόμους τινὰς προφέροντος, οὐκ ἔφη τὸν αὐτὸν ὅπλων καὶ νόμων καιρὸν εἶναι· σὺ δ' εἰ τοῖς πραττομένοις δυσκοταίνεις, νῦν μὲν ἐκποδὼν ἀπίθι· παρρησίας γὰρ σὺ δεῖται πόλεμος. Ὅταν δὲ καταθῶμαι τὰ ὅπλα, συμβάσεων γενομένων, τότε παριὼν δημαγωγήσεις. Καὶ ταῦτα, ἔφη, λέγω τῶν ἐμαντοῦ δικαίων ὑφιέμενος. Ἐμὸς γὰρ εἰ σὺ, καὶ πάντες, ὅσους εἴληφα τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων. Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν,

NOTE

1 Δηλωθήσεται] Cf. Vita Pompeii c. 62. et 63. Cæs. de B. C. I. 24. seqq.

2 Διελέχθη] Cæs. de B. C. I. 32.

3 Ἐκ τῶν ἀποθέτων] Τῶν τε ἀψάστων ἐσίων χρημάτων, ἃ φασὶν ἐπὶ Κελτοῖς πάλαι σὺν ἀρᾷ δημοσίᾳ τεθῆναι, μὴ σαλεύειν ἐς μηδὲν, εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπέλαι. Ὁ δὲ ἔφη, Κελτοὺς αὐτοὺς ἐς τὸ

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

ἀσφαλέστατον ἔλαν, λελεικέναι τῇ πόλει τὴν ἀρὰν. App. II. 41. Hinc vides, quales leges L. Metellus commemorare potuerit. Plinio l. XXXIII. 8. auctore ex ærario protulit laterum aureorum XXV. M., argenteorum XXXV. et in numerato quadringenties centena millia sestertium.

ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμείου. Μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν,<sup>4</sup> χαλκεὺς μεταπεμφθὲς, ἐκκύπτειν ἐκέλευεν. Αὐτοῖς δ' ἐνισταμένου τοῦ Μιτρίδου, καὶ τινῶν ἐπαινούντων, διατεινόμενος ἠπειλήσεν ἀποκτενεῖν αὐτὸν, εἰ μὴ παύσαιτο παρενοχλῶν· καὶ τοῦτο, ἔφη, μισῶσιν, οὐκ ἄγνωστὸν, ὅτι μοι δυσκολώτερον ἦν εἰπεῖν, ἢ πράξει. Οὗτος ὁ λόγος τότε καὶ Μιτρίδου ἀπελθεῖν ἐποίησε καταδείσαντα, καὶ τὰλλα μέλη αὐτοῦ καὶ ταχέως ὑπηρετεῖσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.

## CAP. XXXVI.

Hispaniam, quam Pompeii legati defendebant, armis Cæsar capit.

Ἐστράτευε δ' εἰς Ἰβηρίαν, πρότερον ἐγνωκὼς τοὺς περὶ Ἀφράσιον καὶ Βάρωνα<sup>1</sup> Πομπηίου πρεσβευτὰς ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρχίας ὑφ' αὐτῷ ποιησάμενος, οὕτως ἐπὶ Πομπηίον ἐλαύνει, μέγιστα κατὰ νότον τῶν πολεμίων ὑπολιπόμενος. Κινδυνεύσας δὲ καὶ νόματι πολλάκις κατ' ἐνέδρας, καὶ τῷ στρατῷ μέλιστα διὰ λιμῶν, οὗς ἀνῆκε πρότερον διώκων καὶ προκαλούμενος καὶ περιταφρεύων τοὺς ἄνδρας, ἡ κύριον βίη γενέσθαι τῶν στρατοπέδων, καὶ τῶν δυνάμεων. Οἱ δ' ἡγεμόνες ὄχοντο πρὸς Πομπηίον φεύγοντας.

## CAP. XXXVII.

Cæsar Romam redux et dictator creatus leges quasdam fert Romanis gratas; tum consulem se ipse dicit cum Servilio Isaurico (a. Chr. n. 48.) et cum exercitus parte in Epirum transit, atque Oricum Apolloniamque capit. Exercitus relictus primo quidem ægre fert labores continuos, tum vero summa cupiditate Cæsarem in Epirum sequendi flagrat.

Ἐπανελθόντα δ' εἰς Ῥώμην Καίσαρα Πείσων μὲν ὁ πενθερὸς παρέκάλει πρὸς Πομπηίον ἀποστέλλειν ἄνδρας ὑπὲρ διαλύσεως, Ἰσαυρικοὺς δὲ

## NOTE

4 Τῶν κλειδῶν] Quas consules habebant.

1 Βάρωνα] Tres legati Pompeio in Hispania erant, L. Afranius Nepos, M. Petreius, et M. Ter. Varro; quorum priores Cæsari ad Sicorem si potissimum cum quinque legionibus

obstiterunt, tertius cum duobus in Lusitania obstare voluit. De bello Cæsari perquam periculoso, et de oppugnatione Massilie, ejus Plutarchus (supra c. 16.) obiter tantum mentionem fecit, vide Cæsaris Comment. de Bello Civili lib. 1. et II.

Καίτοι χαρίζομενος ἀντοίπεν. Αἰρεθείς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς,<sup>1</sup> φυγέας<sup>2</sup> τε κατήγαγε, καὶ τῶν ἐπὶ Σύλλα δυστυχησάντων τοὺς παῖδας<sup>3</sup> ἐπιτίμονε ἐποίησε, καὶ σεισαχθεία τινι<sup>4</sup> τόκων ἐκούφιζε τοὺς χρεωφελέας· ἄλλων τε τοιούτων ἤφατο πολιτευμάτων, οὐ πολλῶν<sup>5</sup>· ἀλλ' ἐν ἡμέραις ἑνδεκα τὴν μὲν μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ἔπατον δ' ἀναδείξας αὐτὸν<sup>6</sup> καὶ Σερούλιον Ἰσαυρικὸν, εἶχετο τῆς στρατείας. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας δυνάμεις καθ' ὁδὸν ἐπειγόμενος, παρήλθε, ἱππεῖς δ' ἔχων λογέδας ἑξακοσίους, καὶ πέντε τάγματα,<sup>7</sup> χειμῶνος ἐν τροπαῖς ὄντος, ἰσαμένον Ἰανουαρίου μηνὸς, (ὁὗτος δ' ἂν εἴη Ποσειδεὼν Ἀθηναίσις) ἔφηεν εἰς τὸ πέλαγος· καὶ διαβαλὼν τὸν Ἴόνιον, Ὀρικὸν καὶ Ἀπολλωνίαν<sup>8</sup> αἰρεῖ, τὰ δὲ πλοῖα πάλιν ἀπέπεμψεν εἰς Βρενθήσιον ἐπὶ τοὺς ὑπερίσαντας<sup>9</sup> τῇ πορεῖς στρατιώτας. Οἱ δ' ἄχρι μὲν καθ' ὁδὸν ἦσαν,

NOTE

1 Δικτάτωρ] Dictator dictus est Cæsar a M. Lepido prætore, antequam Romam redisset, legemque latam cognoscit Narbone, ex Hispaniis redux. Cæs. de B. C. II. 21. Dio Cass. I. 41. p. 191. Non lectus est dictator ὑπὸ τῆς βουλῆς, sed ut diserte Dio dixit παρὰ τὰ πάτρια, contra morem patrum, a plebe et prætore, quem ipse urbi præfecerat, ὅτε τι τῆς βουλῆς ψηφισμένης, ut monet App. II. 48., ὅτε προχειρονοῦντος ἄρχοντος, h. e. consulis.

2 Φυγέας] Excepto Milone, qui Clodium interfecerat.

3 Τοὺς παῖδας] Qua de re nec Dio I. 41. nec Appianus II. 48. nec Cæsar ipse lib. III. 1. mentionem fecerunt; alia quædam, a Plutarcho neglecta, commemorantes.

4 Σεισαχθεία τινι] Non sine causa adjecta est vox τινι. Cæsar enim non permisit, ut debitores minorem summam, quam quantam mutuo sumessant, solverent; quod si lege iubetur, Græcis σεισαχθεία est, Romanis tabula novæ. Sed constituit, ut arbitri darentur; per eos fierent æstimationes possessionum et rerum (oppigneratarum) quanti quaque illarum ante bellum fuissent, atque ea creditoribus tradarentur. Cæs. de B. C. III. 1., cum

quo cf. Dio et Appianus I. 1.

5 Οὐ πολλῶν] Non opus est, ut ad sententiam reddendam pleniorum aliquid addatur. Perfecit tum Cæsar non multa, ideo quod post undecimam diem dictatura se abdicavit: μοναρχίαν h. e. τὴν λεγομένην δικτατορίαν.

6 Ἐαυτὸν] Erat decimus annus post primum consulatum.

7 Καὶ πέντε τάγματα] Cum v. legionibus et dc. equitibus Cæsar statim post orationem hortatoriam ad milites in naves conscendit. Cum vero propter ventum adversum non statim solvere posset, duas adhuc legiones, quæ interim advenerant, in naves recepit. App. I. 57. Sic Cæsar pridie nonas Januariæ naves solvit, impositis legionibus septem. Postridie terram attingit Cerauniorum. Cæs. de B. C. III. 6. Ex quo loco vides, χειμῶνος τροπὰς non de ipsa bruma sed de proximis diebus intelligendas esse. De Fastis, a vero tempore longe tum abeuntibus, vide infra c. 59.

8 Ὀρ. καὶ Ἀπολλ.] Illyridia Græcæ oppida.

9 Ἐπὶ τ. ὑπερ.] Namque XII. legiones cum omni equitatu Brundisium convenire jusserrat. Spem tot millium vincendorum abjicientes, sc. propter ætatem.

ἄτε δὴ καὶ παρηγμακότες ἤδη τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὰ πλείω τῶν πολέμων<sup>10</sup> ἀπειρηκότες, ἐν αἰτίαις εἶχον τὸν Καίσαρα· Πῇ δὴ, καὶ πρὸς τί πέρας, ὃ ἀνὴρ καταθήσεται,<sup>11</sup> περιφέρων καὶ χρώμενος ὥσπερ ἀρτύτους καὶ ἀψύχοις ἡμῖν; καὶ σιδήρος ἐξέκαμε πληγαῖς, καὶ θυρεοῦ τις ἐστὶ φειδῶ ἐν χρόνῳ τοσούτῳ καὶ θώρακος. Οὐδ' ἀπὸ τῶν τραυμάτων<sup>12</sup> ἄρα λογίζεται Καῖσαρ, ὅτι θνητῶν μὲν ἄρχει, θνητὰ δὲ πεφύκαμεν πάσχειν καὶ ἀλγεῖν;<sup>13</sup> ὦραν δὲ χειμῶνός καὶ πνεύματος ἐν θαλάττῃ καιρὸν οὐδὲ θεῶν βιάζεσθαι δυνατόν· ἀλλ' οὗτος παραβάλλεται, καθάπερ σὺ διώκων πολεμίους, ἀλλὰ φεύγων. Τοιαῦτα λέγοντες ἐπορεύοντο σχολαίως εἰς τὸ Βρεντήσιον. Ὡς δ' ἐλθόντες εὗρον ἀνηγμένον τὸν Καίσαρα, ταχὺ πάλιν αὐ μεταβαλόντες, ἐκάκιζον ἑαυτοὺς, προδύτας ἀποκαλοῦντες τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκάκιζον δὲ καὶ τοὺς ἡγεμόνας οὐκ ἐπιταχύναντας τῇ πορείᾳ. Καθήμενοι δ' ἐπὶ τῶν ἀκρῶν, πρὸς τὸ πέλαγος καὶ τὴν

## NOTE

10 Τῶν πολέμων] Mihi non displicet vulgata. Sed si præplacet, lege cum C. Anon. et plerisque editorum πολέμων, quorum patientia ad tot bella (quot supererant gerenda) consumpta erat, sive jam impares gerendis multis bellis facti. Post tot bella gesta supererat adhuc Pompeius ipse debellandus ejusque in aliis regionibus legati, quos omnes brevi victum iri, non sperandum erat. Quæ sententia cur Reiskio parum cum ratione h. l. convenire videatur, mihi quidem non facile est cernere. Conjecit: πρὸς τὰ πλείω τῶν πολεμικῶν, et fessi artibus, ut pleraque munia castrensia jam obire atque fungi amplius nequirent; sive πρὸς τὰ ἄρρητ' aut παρήθη τῶν πολεμικῶν, inuseta munium bellicorum. Τὰ πολεμικὰ intelligit de aggere, vallo, itinere longo et cito faciundo, de armis ferendis, excubiis agendis. Quasi hæc ipsa insueta esse possint militi bello decennali exercitato, atque magis quam aliis incommoda iis, qui in præliis fortiter pugnare possint, quod maxime in milite requiritur. Si vero concedo, itinera aliaque magis milites atterere quam prælia, ipsius tamen Cæsaris exemplum docuit, tanta ve-

teranos perferre posse, quanta minus exercitatus sine dubio perdidissent.

11 Καταθῆ.] Olim legebatur: πρὸς τί πέρας ἡμῶς ὃ ἀνὴρ καταθήσεται. Quæ, quanquam non satis placentia, sine Codd. non mutassem. Reiske cum aliquibus exemplaribus editis omisit ἡμῶς, tum scripsit ex conjectura: καταθήσεται, vertens: equo tandem, et quem ad finem, deferetur hic vir (ὃ ἀνὴρ οὗτος, ut Cod. Par.) secum vectans sc. ἡμῶς, quod ex proximo ἡμῶν subaudiendum est. Mox iterum ex conjectura scripsit ἐψύχοις, fortibus atque fidentibus, nemine, quod apero, probante. Restitui lectionem antiquam ἀψύχοις, quasi anima careremus, labore et dolore non affigeremur. Ad hoc vocabulum respiciens pergit: καὶ σιδήρος ἐξέκαμε, quamvis hoc quidem sit ἔψυχον.

12 Ἀπὸ τῶν τραυμάτων] Ex clade bello accepta, ex. c. in Gallia, Hispania.

13 Θνητὰ πάσχειν et θνητὰ ἀλγεῖν est ea pati, quæ natura mortalis affert mala, eosque dolores atque cruciatus sentire, quibus natura mortalis est obnoxia, recte Reiskio monente,



Ἦπειρον ἀπεσκόπων, τὰς τε ναῦς,<sup>14</sup> ἐφ' ὧν ἐμελλον περαιωῖσθαι πρὸς ἐκείνον.

## CAP. XXXVIII.

Cum transitus exercitus in Italia relictis tardaretur, periculum facit Cæsar in naviculo Brundisium navigandi, sed propter tempestatem irritum.

Ἐν δ' Ἀπολλωνίᾳ Καῖσαρ, οὐχ ἔχων ἀξιόμαχον<sup>1</sup> τὴν μετ' αὐτοῦ δύναμιν, βραδυνούσης δὲ τῆς ἐκεῖθεν, ἀπορούμενος καὶ περιπαθῶν,<sup>2</sup> δεινὸν ἐβόλευσε βούλευμα, κρύφα πάντων εἰς πλοῖον ἐμβὰς, τὸ μέγεθος δωδεκάσκαλμον,<sup>3</sup> ἀναχθῆναι πρὸς τὸ Βρεντήσιον, τηλικούτοις στόλοις περιεχομένου τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν πολεμίων. Νυκτὸς οὖν ἐσθῆτι θερὰ ποντος ἐπικρυψάμενος ἀνέβη, καὶ καταβαλὼν αὐτὸν,<sup>4</sup> ὥς τινα τῶν παρημελημένων, ἡσύχαζε. Τοῦ δ' Ἀνίου<sup>5</sup> ποταμοῦ τὴν ναῦν ὑποφέροντος εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν ἑωθινήν αὔραν,<sup>6</sup> (ἣ παρῆχε τῆν καὶ τα περὶ τὰς ἐκβολὰς γαλήνην, ἀποθοῦσα πόρρω τὸ κύμα,) πολὺς πνέυσας πελάγιοι διὰ νυκτὸς ἀπέσβεσε· πρὸς δὲ τὴν πλημμύραν τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἀντίβασιν τοῦ ἐλύδωνος ἀγριαίων ὁ ποταμὸς, καὶ τραχὺς ἄμα καὶ κτύπῳ μεγάλῳ καὶ σκληραῖς ἀνακοπτόμενος δύναις, ἄπορος ἦν βιασθῆναι τῷ κυβερνήτῃ· καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς ναύτας, ὥς ἀποστρέψω τὸν πλοῦν. Αἰσθόμενος δ' ὁ Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν αὐτὸν, καὶ τοῦ κυβερνήτου λαβόμενος τῆς χειρὸς, ἐκπεπληγμένον πρὸς τὴν ὕψιν· Ἴθι, ἔφη, γενναίε, τόλμα καὶ δέδιθι μηδὲν· Καίσαρα

## NOTE

14 Τὰς τε ναῦς] Vocem mediam adjoet Reiske, ut hæc verba cum antecedentibus cohæreant. Mihi, ne quid distat, legendum videbatur: καὶ τὴν Ἦπειρον ἀποσκοποῦντες, τὰς ναῦς, ἐφ' ὧν ἐμελλον περαιωῖσθαι, προσέμενον sive προσέμενον.

1 Ἀξιόμαχον] De exercitu Pompei vid. Cæsar de B. C. III. 4.

2 Περιπαθῶν] Suspiciabatur relictos belli eventum operiri ac transire nolle. Dio Cass.

3 Δωδεκάσκαλμον] Duodecim remis instructum. Κελήτιον δὲ dixit Apollonius.

4 Καταβαλὼν αὐτὸν] Metaphorice

sese abjiciens atque prosternens, ut unum quempiam et contemptis hominibus, (ut recte vertit Henr. Steph.) sortem et dignitatem dissimulans. Ne velis cum Reiskio: καταβ. ἔ. eis μυχόν τινα τῶν παρημ. cum se abjiciat in latibram quandam contemptam.

5 Τοῦ δ' Ἀνίου] Qui Straboni p. 486. Aous dicitur, ubi vide Casaub.

6 Αὔραν] Nocturna sive potius matutina aura, sub ortum solis a terra spirans, nisi a procella reprimatur, navibus e portibus in mare egressuris utilisima est. Ἡ παρῆχε τῆν καὶ τα, quæ tum, quando spirat, præbere solet. Ad πελάγιος supple ἀνεμος.

φέρει, καὶ τὴν Καίσαρος τύχην συμπλέουσιν. Ἐλάθοντο<sup>7</sup> τοῦ χειμῶ-  
νος οἱ ναῦται, καὶ ταῖς κόπαις ἐμφῦντες, ἐβιάζοντο πάσῃ προθυμίᾳ τὸν  
ποταμόν. Ὡς δ' ἦν ἄπορα, δεξάμενος πολλὴν θάλατταν, καὶ κινδυνεύ-  
σας ἐν τῷ στόματι, συνεχώρησε μάλ' ἄκων τῷ κυβερνήτῃ μεταβα-  
λεῖν. Ἀνιόντι δ' αὐτῷ κατὰ πλῆθος ἀπῆντων οἱ στρατιῶται, πολλὰ  
μεμφόμενοι καὶ δυσπαθοῦντες, εἰ μὴ πέπεισται καὶ σὺν αὐτοῖς μόνοις  
ικανὸς εἶναι νικῆν, ἀλλ' ἄχθεται καὶ παραβάλλεται<sup>8</sup> διὰ τοὺς ἀπόντας,  
ὡς ἀπιστῶν τοῖς παροῦσιν.

## CAP. XXXIX.

Reliquo Cæsaris exercitu ex Italia tandem transvecto, universus fame premi-  
tur, et licet in multis levibus præliis superior fuerit, aliquando etiam fuga-  
tur, Cæsare ipso in summo periculo hærente. Pompeius victoria non uti-  
tur. Cæsar damnato consilio circa Pompeii castra hærendi, in Macedoniam  
contra Scipionem exercitum ducere statuit.

Ἐκ τούτου κατέπλευσε<sup>1</sup> μὲν Ἀντώνιος ἀπὸ Βρεννησίου τὰς δυνάμεις  
ἔγων. Θαρήσας δὲ Καῖσαρ προῦκαλεῖτο Πομπήιον, ἰδρυμένον ἐν  
καλῷ, καὶ χορηγούμενον ἐκ τῆς γῆς καὶ θαλάττης ἀποχωρῶντος, αὐτὸς ἐν  
οὐκ ἀφθόνοις διάγων κατ' ἀρχάς, ὕστερον δὲ καὶ σφόδρα πεισθεὶς ἀπορίᾳ  
τῶν ἀναγκάλων.<sup>2</sup> Ἀλλὰ ρίζαν<sup>3</sup> τινὰ κόπτοντες οἱ στρατιῶται, καὶ  
γάλακτι φυρῶντες προσεφέροντο, καὶ ποτε καὶ διαπλάσαντες ἐξ αὐτῆς  
ἄρτους,<sup>4</sup> καὶ ταῖς προφυλακαῖς τῶν πολεμίων ἐπιδραμόντες, ἐβαλλον  
εἰς αὐτὸν καὶ διεβρίπτουν, ἐπιλέγοντες, ὥς, ἄχρις ἂν ἡ γῆ τοιαύτας ἐκφέρει  
ρίζας, οὐ πάνσονται πολιορκοῦντες<sup>5</sup> Πομπήιον. Ὁ μέντοι Πομπήιος

## NOTÆ

7 Ἐλάθοντο] Plerisque editorum  
oratio videtur hiulca, itaque vel οὖν  
vel γοῶν addi volunt, et Reiske adeo  
conjecit: ταῦτ' ἀκούσαντες ἐπελάθοντο.  
Sed, si fallor, Plutarchus consilio  
hæcce complementa omisit.

8 Παραβάλλεσθαι] Temere se magno  
periculo objicere.

1 Κατέπλευσε] Cf. Cæsar de B. C.  
III. 25—30.

2 Ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκάλων] Pompeius  
enim in proximis quibusque regioni-  
bus frumentum omne corruperat quod  
auferri non poterat.

3 Ρίζαν] Quæ, si lectio genuina

est, ap. Cæs. III. 48. *clava* appellatur;  
de quâ nobis nihil constare non mira-  
beris. Cf. Morus ad Cæsar. locum.  
Reiskio, pro ἀλλὰ sententiam ὅθεν sive  
ἔστιν postulare consenti non assen-  
tior. Lectione vulgata indicatur, ra-  
dicem repertam incommodum illud  
quodammodo sublevasse.

4 Ἀρτους] Id genus radicle ad simi-  
litudinem panis efficiebant. Cæs. I. I.

5 Πολιορκοῦντες] Pompeius enim  
neque prælio cum Cæsare decertare  
audebat, sed edito quodam loco ad  
mare sito, Petra appellabatur, castra  
munierat; neque a mari Dyrrhachioque  
discedere volebat, quod omnem appa-  
ratum

ρῶτε τοὺς ἄρματα, οὔτε τοὺς λόγους εἰς ταύτους ἐκφέρεσθαι πρὸς τὸ πλη-  
θος. Ἰδύμεον γὰρ οἱ στρατιῶται, τὴν ἀγρώτητα καὶ τὴν ἀπάθειαν  
τῶν πολεμίων, ὥσπερ θηρίων, ὀρῶδοντες. Ἄει δέ τινες περὶ τοῖς  
ἐρύμασι τοῖς Πομπηίου<sup>6</sup> μάχαι σκοράδες ἐγίγοντο· καὶ περιῆν πάσαις  
ὁ Καῖσαρ, πλὴν μιᾶς<sup>7</sup> ἐν ᾗ τροπῇ μεγάλης γενομένης, ἐκινδύνευ-  
σεν<sup>8</sup> ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον. Πομπηίου γὰρ προσβαλόντος, οὐδεὶς  
ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ τάφροι κατεπίπλαντο κτεινομένων, καὶ περὶ τοῖς  
αὐτῶν χαρακώμασι καὶ περιτειχίσμασιν ἔπιπτον ἐλαυνόμενοι προτρο-  
πῶν. Καῖσαρ δ' ὑπαντιάζων, ἐπειρᾶτο μὲν ἀναστρέφειν τοὺς φεύ-  
γοντας, ἐπείραινεν δ' οὐδέν· ἀλλ' ἐπιλαμβανόμενος τῶν σημείων ἀπεφ-  
ρίπτον οἱ κομίζοντες, ὥστε δύο καὶ τριάκοντα λαβεῖν τοὺς πολεμίους,  
αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἀποθανεῖν. Ἄνδρι γὰρ μεγάλῃ καὶ βωμα-  
λέῃ, φεύγοντι παρ' αὐτὸν, ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα, μένειν ἐκέλευσε, καὶ  
στρέφεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταραχῆς παρὰ τὸ  
δεινὸν, ἐπῆρατο τὴν μάχαιραν, ὡς καθιζόμενος· φθάνει δ' ὁ τοῦ Καῖσα-  
ρος ὑπασπιστῆς ἀποκόψας αὐτοῦ τὸν ὤμον. Οὕτω δ' ἀέγων τὰ καθ'  
αὐτὸν, ὥστ', ἐπεὶ Πομπήϊος ὑπ' εὐλαβείας τινός, ἢ τύχης,<sup>9</sup> ἔργῃ με-  
γάλῃ τέλος οὐκ ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καθεῖρξας εἰς τὸν χάρακα τοὺς φεύγον-  
τας, ἀνεχώρησεν, εἶπεν ἄρα πρὸς τοὺς φίλους ἀπὼν<sup>10</sup> ὁ Καῖσαρ· Σή-  
μερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίσις ἦν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον.<sup>11</sup> Αὐ-  
τὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ κατακλιθεὶς, νύκτα πασῶν ἐκείνην  
ἀνιαρῶταγην διήγαγεν, ἐν ἀπόροις λογισμοῖς, ὡς κακῶς ἐστρατηγῶς,  
ᾧ, καὶ χώρας ἐπικειμένης βαθείας καὶ πόλεων εὐδαιμόνων τῶν Μακε-  
δονικῶν καὶ Θετταλικῶν, ἐάσας ἐκεῖ περισπᾶσαι τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα  
καθέζοιτο πρὸς θαλάττην, ναυκρατούντων τῶν πολεμίων, πολιορκούμενος

## NOTE

*tum belli, tela, arma, tormenta ibi collo-*  
*cantur, frumentumque exercitui navibus*  
*portabatur.* Itaque Cæsar in colli-  
bus, qui circa castra Pompeii erant,  
castella communiit, inde ex castello  
in castellum perducta munitione cir-  
cumvallare Pompeium instituit.

6 Τοῖς ἐρύμασι τοῖς Πομπ.] Pompeiani  
enim interiore spatio perpetuas mu-  
nitiones effecerant, ne quo loco nostri  
intrare, atque ipsos a tergo circum-  
venire possent. Cæs. l. l.

7 Πλὴν μιᾶς] De qua præter Cæsæ-  
rem videas Appianum. B. Civ. ii. 61.  
62. et Dion. Cass. 41.

8 Ἐκινδύνεωσεν scripsit Reiske, ex

conjectura, pro ἐκινδύνεωσεν μὲν, quod  
defendi potest. Respondet enim in  
seqq. Καῖσαρ δὲ ὑπαντιάζων.

9 Ἐπ' εὐλαβείας τινός, ἢ τύχης] Τὴν  
ἀφυλάξιαν τοῦ χαρακώματος, ὅς ἐπεί-  
δραν, ὑπορόματος, ἢ ὅς ἤδη περικυκλωμένου  
τοῦ πολέμου καταφρονήσας. Appian.

10 Ἀπὼν] Confecta pugna disco-  
dens de Martis area in castra, ad  
tentorium. Vid. c. 56. Reiske.

11 Εἰ τὸν νικῶντα εἶχον] Hoc idem  
est ac, εἰ τὸν νικῶν ἐπιστάμενον εἶχον,  
quibus verbis Appianus utitur, sive  
τὸν εἰδὼτα νικᾶν, ut Plutarchus in  
Apophth.

τοῖς ἀναγκαίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὅπλοις πολιορκῶν. Οὕτω δὲ περισπασθεῖς<sup>12</sup> καὶ ἀνιθεῖς πρὸς τὴν ἀπορίαν καὶ χαλεπότητα τῶν παρόντων, ἀνίστη τὸν στρατὸν, ἐπὶ Σκιπίωνα προάγειν εἰς Μακεδονίαν ἐγνώκας. Ἡ γὰρ ἐπισπάσσεσθαι τὸν Πομπηϊόν, ὅπου μαχεῖται μὴ χορηγούμενος ὁμοίως ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἢ περιέσεσθαι μεμινωμένον Σκιπίωνος.

## CAP. XL.

Pompeius sequitur Cæsarem, cujus exercitum belli quidem peritissimum, continuis vero laboribus, senio, et lue tum ingruente sine prælio dissolutum iri sperat.

Τοῦτο τὴν Πομπηϊοῦ στρατιὰν ἐπῆρε, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας,<sup>1</sup> ὡς ἡττημένον καὶ φεύγοντος ἔχεσθαι Καίσαρος. Αὐτὸς μὲν γὰρ εὐλαβῶς εἶχε Πομπηϊὸς ἀναρρῖψαι τὴν μάχην περὶ τηλικούτων, καὶ παρσκευασμένος ἄριστα πᾶσι πρὸς τὸν χρόνον,<sup>2</sup> ἥξιον τρίβειν καὶ μαραίνειν τὴν τῶν πολεμίων ἀκρὴν βραχεΐαν οὖσαν. Τὸ γὰρ τοι μαχιμώτατον τῆς Καίσαρος δυνάμει ἐμπειρίαν μὲν εἶχε καὶ τόλμαν ἀννπρόστατον πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ἐν δὲ ταῖς πλάναις καὶ ταῖς στρατοπεδείαις καὶ τειχομαχοῦντες καὶ νυκτεγερτοῦντες ἐξέκαμνον<sup>3</sup> ὑπὸ γήρωι, καὶ βαρεῖς ἦσαν τοῖς σώμασι πρὸς τοὺς πόνους, δι' ἀσθενεΐαν ἐγκαταλιπόντες<sup>4</sup> τὴν προθυμίαν. Τότε δὲ καὶ τι νόσημα λοιμῶδες ἐλέχθη, τὴν ἀτοπίαν τῆς διαίτης ποιησάμενον ἀρχὴν, ἐν τῇ στρατιᾷ περιφέρεσθαι τῇ Καίσαρος. Καὶ τὸ μέγιστον, οὔτε χρήμασιν ἐρβώμενος, οὔτε τροφῆς εὐπορῶν, χρόνον βραχέος ἐδόκει περὶ αὐτῷ<sup>5</sup> καταλυθῆσεσθαι.

## NOTÆ

12 Περισπασθεῖς] Præfero Bryani conjecturam: περιπαθής.

1 Ἠγεμόνας] De quorum sententiis adeas Vitam Pomp. c. 66

2 Πρὸς τὸν χρόνον] Nihil opus est emendatione Reiskiana: πρὸς τὸν μάκρον χρόνον, h. e. ad ducendum (prolatandum) bellum.

3 Ἐξέκαμνον] Contrarium plane pa-

lam fecerunt in obsidione Pompeii et prælio modo descripto.

4 Ἐγκαταλίπες] Necessaria non est emendatio Reiskiana, licet possit defendi, ἐγκαταλιπότες ἐς τὴν προθ. propter infirmitatem destituti ratione alacritatis: ἐς tum æqui pollet præpositioni κατά.

5 Περὶ αὐτῷ] Sæa sponte.

## CAP. XLII.

Pompeium præfecti consilio suo uti non patiuntur. Cæsar Gomphis Thessaliæ urbe captis famem et luem ab exercitu suo amovet.

Διὰ ταῦτα Πομπήϊω μάχεσθαι μὴ βουλομένῳ<sup>1</sup> ἄλλος ἐπὶ Κάτων, φειδοὶ τῶν πολιτῶν· ὅς γε καὶ τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων εἰς χιλοὺς<sup>2</sup> τὸ πλῆθος γενομένους, ἰδὼν, ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος καὶ καταδακρύσας. Οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκάκιζον τὸν Πομπήϊον φυγομαχοῦντα, καὶ παρώξυνον, Ἀγαμέμνονα καὶ βασιλέα βασιλέων<sup>3</sup> ἀποκαλοῦντες, ὥς δὴ μὴ βουλόμενον ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν, ἀλλ' ἀγαλλόμενον, ἡγεμόνων τοσούτων ἐξηρημένων αὐτοῦ καὶ φοιτῶντων ἐπὶ σκηνῇ. Φαώνιος δέ, τὴν Κάτωνος παρρησίαν ὑποποιούμενος, μακρῶς ἐσχολάζεν, εἰ μὴδὲ τίτις ἔσται τῶν περὶ Τουσκλάνον ἀπολαῦσαι σέκων, διὰ τὴν Πομπήϊου μοναρχίαν. Ἀφράνιος δέ (νεωστὶ γὰρ ἐξ Ἰβηρίας ἀφῆκτο κακῶς στρατηγήσας,) διαβαλλόμενος ἐπὶ χρήμασι προδοῦναι τὸν στρατὸν, ἡρώτα, διὰ τί πρὸς τὸν ἔμπορον οὐ μάχονται τὸν ἠωρημένον παρ' αὐτοῦ τὰς ἐπαρχίας.<sup>4</sup> Ἐκ τούτων ἀπάντων συναυνόμενος ἄκων εἰς μάχην ὁ Πομπήϊος ἐχώρει τὸν Καίσαρα διώκων. Ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλην πορείαν<sup>5</sup> χαλεπῶς ἤνυσεν, οὐδενὸς παρέχοντος ἀγορὰν, ἀλλὰ πάντων καταφρονούντων διὰ τὴν ἐναγχοῦς ἥτταν. Ὡς δ' εἶλε Γόμφου,<sup>6</sup> Θεσσαλικὴν πόλιν, οὐ μόνον ἔθρεψε τὴν στρατιάν, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοσήματος ἀπῆλλαξε παραλόγως. Ἀφθόνῳ γὰρ ἐνέτυχον οἶνῳ, καὶ πάντες ἀνέδην, εἶτα χρώμενοι κόμοις, καὶ βακχεύοντες ἀνὰ τὴν ὁδόν,

## NOTÆ

<sup>1</sup> Βουλομένῳ] Hi dativi possunt esse absoluti, pro genitivis, quorum loco infinitum adhiberi solent. Malo vero pro ἐπὶ legere ἐπὶ accesserat, ut ad hoc verbo illi genitivi pendeant.

<sup>2</sup> Εἰς χιλοὺς] Duo millia cæsa fuisse Plutarchus refert in Vita Pomp. c. 65. Minorem numerum veriore esse, ex Cæs. de B. C. III. 71. videbitur.

<sup>3</sup> Βασιλέα βασιλέων] H. e. τοῖς ἀξιοῦσι τῆς οἰκουμένης ἀρχεῖν χράμενον ὑπερβαῖν καὶ δορυφόροις. Dictum erat Domitii Ahenobarbi. Vit. Pomp. 67. Favonii dictum ibidem repetitum est. Cf. etiam Cæsar III. 82. 83.

<sup>4</sup> Τὰς ἐπαρχίας] H. e.: Si res tam

facilis est, atque vobis videtur esse, cum Cæsare dimicare, eamque vincere, ut, qui minus fecerit, is statim venalis atque proditor sit habendus, eccur vos ipsi cunctamini cum Cæsare dimicare, eumque vincere, qui certe non videmini velle crimen, quo ego gravatus laboro, ad vos admittere? *Reiske*. L. Afranium proditoris exercitus Attius Rufus apud Pompeium postlaverat. Cæs. I. 1.

<sup>5</sup> Πορείαν] De qua vid. Cæs. de B. C. III. 72. seqq.

<sup>6</sup> Γόμφου] Primum oppidum Thessaliæ venientibus ab Epiro, de quo expugnato vid. Cæs. III. 80.

ἐκ μέθης διεκρούσαντο καὶ παρήλλαξαν τὸ πάθος, εἰς ἕξιν ἑτέραν τοῖς σώμασι μεταπεσόντες.

## CAP. XLII.

Pompeius iterum detrectat prælium, omnibus quoque deterritus; præfecti ejus summa fiducia victoriam sperant. Numerus militum et Pompeii et Caesaris.

Ὡς δ' εἰς τὴν Φαρσάλιν<sup>1</sup> ἐμβαλόντες ἀμφοτέροι κατεστρατοπέδευ-  
σαν, ὁ μὲν Πομπήϊος αὖθις εἰς τὸν ἀρχαῖον ἀνεκρούετο<sup>2</sup> λογισμὸν τὴν  
γνώμην, ἔτι καὶ φασμάτων<sup>3</sup> οὐκ αἰσίων προσγενομένων, καὶ καθ' ἕκτον  
ὄψεως. Ἐδόκει γὰρ<sup>4</sup> αὐτὸν ὄρᾱν ἐν τῷ θεάτρῳ κροτοῦμενον ὑπὸ Ῥω-  
μαίων. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οὕτω θρασεῖς ἦσαν, καὶ τὸ νίκημα ταῖς ἐλπίσι  
προειληφότες, ὥστε φιλονεικεῖν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης Δομί-  
τιον<sup>5</sup> καὶ Σπινθήρα καὶ Σκιπίωνα, διαμυλλομένους ἀλλήλοις<sup>6</sup> πέμπειν  
δὲ πολλοὺς εἰς Ῥώμην μισθουμένους καὶ προκαταλαμβάνοντας οἰκίας  
ὑπατεύουσι καὶ στρατηγούσιν ἐπιτηδεύουσιν, ὥς εὐθὺς ἀρξόντες μετὰ τὸν  
πόλεμον. Μάλιστα δ' ἐσφάδαζον οἱ ἱππεῖς ἐπὶ τὴν μάχην, ἡσχημένοι  
περιττῶς ὅπλων λαμπρότησι, καὶ τροφαῖς ἱππων, καὶ κάλλει σωμάτων  
μέγα φρονούντες, καὶ διὰ τὸ πλήθος, ἑπτακισχίλιοι πρὸς χιλίους τοὺς  
Καίσαρος ὄντες. Ἦν δὲ καὶ τὸ τῶν πεζῶν πλήθος οὐκ ἀγχώμαλον,  
ἀλλὰ τετρακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι παρετάττοντο διςμυρίοις καὶ  
διόχλοις.<sup>6</sup>

## NOTE

1 Εἰς τὴν Φαρσάλιν] Sc. χέραν sive  
εἰς τὸ Φαρσάλιον πεδίον.

2 Ἀνεκρούετο] Reiske mavult ἀνέ-  
κρουε. Utraque forma in usu est.

3 Φασμάτων] De quibus videas Ap-  
pianum II. 68.

4 Ἐδόκει γὰρ—] Manca hæc esse,  
palam est: cum in plausu nihil sit  
diri; petendumque sit *dirum* illud  
ex loci circumstantiis, quæ hic non  
narrantur. Alii ex Pompeio sup-  
pleant, alii scholiam putant, quibus  
accedo. *Moses Dussoul.* Ex Pompeii  
vita c. 68. hæc pertinent hæc: τῆς δὲ  
νυκτὸς ἑδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπήϊος,

εἰς τὸ θεάτρον εἰσιόντος αὐτοῦ, κροτοῦ  
τὸν δῆμον, αὐτὸς δὲ κοσμεῖν ἱερὸν Ἀφρο-  
δίτης νυκτοφόρου πολλοῖς λαφύροις. Καὶ  
τὰ μὲν ἐδάφη, τὰ δ' ὑπὲρβατταν αὐτὸν ἡ  
ἔψις, δεδουκέντα, μὴ τῷ γένει τῷ Καίσαρος  
εἰς Ἀφροδίτην ἀνήκοντι δόξα καὶ λαμπρό-  
της ὡς αὐτοῦ γένεσθαι.

5 Δομίτιον] Int. C. Domitium Abo-  
nobarbum, Pompeianum; Lentulum  
Spinthera, et Luc. Scipionem, Pom-  
peli socerum.

6 De numero militum utriusque  
aciei consentiunt Cæs. III. 88. 89,  
App. II. 70. Plut. Pomp. c. 69,

## CAP. XLIII.

Cæsarem milites sui pugnare jubent, quam primum posset. Omnia Cæsari felicia.

Ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν, καὶ προειπὼν, ὡς δύο μὲν αὐτῷ τάγματα Κορφίνιος<sup>1</sup> ἄγων ἐγγὺς ἐστίν, ἄλλαι δὲ πεντεκαίδεκα σπεῖραι μετὰ Καληνοῦ κἀθηνται περὶ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας, ἠρώτησεν εἴτε βούλονται περιμένειν ἐκείνους, εἴτ' αὐτοὶ διακινδυνεύσαι αἰσθ' ἑαυτούς. Οἱ δ' ἀνεβόησαν, δεόμενοι μὴ περιμένειν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως τάχιστα συνίωσιν εἰς χεῖρας τοῖς πολεμίους, τεχνάζεσθαι καὶ στρατηγεῖν. Ποιουμένῳ δὲ καθαρμὸν αὐτῷ τῆς δυνάμεως, καὶ θύσαντι τὸ πρῶτον ἱερεῖον, εὐθὺς ὁ μάντις ἔφραζε, τριῶν ἡμερῶν<sup>2</sup> μάχῃ κριθήσεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ἐρομένον δὲ τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ περὶ τοῦ τέλους ἐνορᾷ τι τοῖς ἱερείοις εἴσημον; Αὐτὸς ἂν, ἔφη, σὺ τοῦτο βέλτιον ὑποκρίναιο σαντῷ· μεγάλην γὰρ οἱ θεοὶ μεταβολὴν καὶ μετάπτωσιν ἐπὶ τὰ ἐναντία τῶν καθεστῶτων δηλοῦσιν· ὥστ', εἰ μὲν εὖ πράττειν ἡγῶ σεαυτὸν ἐπὶ τῷ παρόντι, τὴν χεῖρονα προσδόκα τέχνη· εἰ δὲ κακῶς, τὴν ἀμείνονα. — Τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς φυλακὰς ἐφοδεύοντος αὐτοῦ, περὶ τὸ μεσονύκτιον<sup>3</sup> ὤφθη λαμπρὰς οὐρανίου πυρρὲς, ἣν ὑπερενεχθεῖσαν τὸ Καίσαρος στρατόπεδον, λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην, ἔδοξεν<sup>4</sup> εἰς τὸ Πομπηίου καταπεσεῖν· ἐωθινήs δὲ φυλακῆς καὶ πανικὸν τάραχον ᾗσθοντο, γιγνόμενον παρὰ τοῖς πολεμίους. Οὐ μὴν μαχεῖσθαι γε κατ' ἐκείνην προσεδόκα τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ Σκοτούσης ὁδεύων ἀνεζεύγνυνε.

## NOTE

1 Κορφίνιος] Omnes emendant Κορφίνιος, ut in Anon. est. Occurrit iterum c. 51. Bryasius. Q. Cornificius Cæsaris quæstor erat, Cæs. B. Alex. 42. Q. Calenus, Cæsaris legatus.

2 Τριῶν ἡμερῶν] Intra triduum.

3 Περὶ τὸ μεσονύκτιον] Ἐωθινήs φυ-

λακῆs, Plut. Pomp. 68.

4 Ἐδοξεν] Existimabat, putabat. Non opus est, ut cum Reiskio ἐδόξασεν legas. Propter hoc σέλας οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Πομπηίου ἵσασθαι τι λαμπρὸν αὐτοῖς ἔφασαν ἐκ τῶν πολεμίων. Ὁ δὲ Καῖσαρ, σβέσειν αὐτὸς ἐμπεσὼν τὰ Πομπηίου. Scotusa est urbs Thessaliæ.

## CAP. XLIV.

Aciei utriusque descriptio, utriusque imperatoris rationes prælii ineundi. Crassinii, præfecti Cæsaris animus et facinus forte; quod prælium feliciter a Cæsaris parte auspicatur.

Ἐπεὶ δὲ, τῶν σκηνῶν ἤδη καταλελυμένων, οἱ σκοποὶ προσίππευσαν αὐτῷ, τοὺς πολεμίους ἐπὶ μάχῃ καταβαίνειν ἀπαγγέλλοντες, περιχαρῆς γενόμενος, καὶ εὐχόμενος τοῖς θεοῖς, παρέταττε τὴν φάλαγγα, τὴν τάξιν τριπλὴν ποιῶν. Καὶ τοῖς μὲν μέσοις ἐπέστησε Καλβίνον Δομίτιον,<sup>1</sup> τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν εἶχεν Ἀντώνιος, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιόν,<sup>2</sup> ἐν τῷ δεκάτῳ τάγματι μέλλων μάχεσθαι. Κατὰ τοῦτο δὲ τοὺς τῶν πολεμίων ἱππεῖς ἀντιπαραταττομένους ὄρων, καὶ δεδοικώς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐσχάτης τάξεως ἀδήλως ἐκέλευσε περιελθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐξ σπειρας,<sup>3</sup> καὶ κατόπιν ἔστησε τοῦ δεξιοῦ, διδάξας,<sup>4</sup> ἃ χρὴ ποιεῖν, ὅταν οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς προσφέρωνται. Πομπήϊος<sup>5</sup> δὲ τὸ μὲν αὐτὸς εἶχε τῶν κεράτων, τὸ δ' εὐώνυμον Δομίτιος, τοῦ δὲ μέσου Σκιπίων ἦρχεν ὁ πενθερός. Οἱ δὲ ἱππεῖς ἅπαντες ἐπὶ τὸ ἀριστερόν ἐβρισαν, ὡς τὸ δεξιὸν κυκλωσόμενοι τῶν πολεμίων, καὶ λαμπρὰν περὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα ποιησόμενοι τροπὴν. Οὐδὲν γὰρ ἀνθέξειν<sup>6</sup> βάθος ὀπλιτικῆς φάλαγγος, ἀλλὰ συντρίψεσθαι καὶ καταρῥῆξασθαι πάντα τοῖς ἐναντίοις, ἐπιβολῆς ἅμα τοσοῦτων ἱππέων γενομέ-

## NOTE

1 Καλβ. Δομ.] Cn. Domitium Calvinum appellat Cæsar III. 34.

2 Τὸ δεξιόν] Dextro cornu præerat P. Sulla. Sed Cæsarem ibidem fuisse, omnes testantur.

3 Ἐξ σπειρας] Τρισηχίους ἐτόλμο- τάτους πεζούς. Appianus.

4 Διδάξας] Ὅταν προσελαύνων οἱ ἱππεῖς, διὰ τῶν προμάχων ἐκδραμόντας, μὴ προΐσθαι τοὺς ὄσους, ὥσπερ εἰλόθαι οἱ κράτιστοι, σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ξιφουλκίας, ἀλλὰ παλεῖν ἄνω (sive τὰ ἄνω) συντιτρώσκοντας ὄμματα καὶ πρόσωπα τῶν πολεμίων, οὐ γὰρ μετεῖν τοὺς καλοὺς τοῦτους καὶ ἀνθηροὺς πυρρῆχιστάς διὰ τὸν ἀραισμόν, οὐδ' ἀντιβλέψαι πρὸς τὸν σίδηρον ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενον. Plut.

Pomp. 69.

5 Πομπήϊος] De Pompeii loco, mirum est quantum dissentiant. Appianus eum cum Afranio castra tulit esse tradit, II. 76.; Plutarchus nostro loco et in Pomp. Vita c. 69. dextro suo cornu præfuisse contra Antonium; Cæsar vero I. III. 88. et 89. in sinistro cornu fuisse, et Cæsarem ipsum contra Pompeium constitisse. Id quod mihi verosimillimum.

6 Ἀνθέξειν] Sc. ὄντο seu ἐνόμζω, quod verbum recte Stephanus cœnet ab ipso auctore consulto omissum. Mox pro καταρῥῆξασθαι Solanus mavult καταρῥῆξασθαι. Utrumque eodem redit.



της. Ἐπεὶ δὲ σημαίνειν ἔμελλον ἀμφότεροι τὴν ἐφοδὸν, Πομπηϊὸς μὲν ἐκέλευσε τοὺς ὀπλίτας ἐσθῶτας ἐν προβολῇ<sup>7</sup> καὶ μένοντας ἀραρότως δέχεσθαι τὴν ἐπιδρομὴν τῶν πολεμίων, μέχρις ἂν ὑποσῶ βολῆς ἐντὸς γένωνται. Καῖσαρ δὲ καὶ περὶ τοῦτο διαμαρτεῖν φησιν αὐτόν, ἀγνοήσαντα τὴν μετὰ δρόμον καὶ φοβερὰν<sup>8</sup> ἐν ἀρχῇ γινομένην σύρμαξιν, ὡς ἐν τε ταῖς πληγαῖς βίαν προστίθῃσι, καὶ συνεκκαλεῖ τὸν θυμὸν, ἐκ πάντων ἀναρρίπιζόμενον. Αὐτὸς δὲ κινεῖν τὴν φάλαγγα μέλλων, καὶ προϊὼν ἐπ' ἔργον ἤδη, πρῶτον ὁρᾷ τῶν ταξιαρχῶν ἄνδρα τινὰ πιστὸν αὐτῷ καὶ πολέμων ἔμπειρον, ἐπιθαρσύνοντα τοὺς ὑφ' αὐτῷ καὶ προσκαλούμενον<sup>9</sup> εἰς ἀμνην ἀλκῆς. Τοῦτον ὀνόμασι προσαγορεύσας· Τί ἐλπίζομεν, εἶπεν, ὦ Γάϊε Κρασσίνιε,<sup>10</sup> καὶ πῶς τι<sup>11</sup> θράσους ἔχομεν; ὁ δὲ Κρασσίνιος, ἐκτείνας τὴν δεξιάν, καὶ μέγα βοήσας· Νικήσομεν, ἔφη, λαμπρῶς, ὦ Καῖσαρ, ἐμὲ γὰρ ἡ ζῶντα τήμερον, ἡ τεθνηκότα, ἐπαινέσεις. Ταῦτ' εἰπὼν, πρῶτος ἐμβάλλει τοῖς πολεμοῖς δρόμῳ, συνεπισπασάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν ἑκατὸν εἴκοσι στρατιώτας.<sup>12</sup> Διακόψας δὲ τοὺς πρώτους, καὶ πρόσω χωρῶν φόνῳ πολλῷ καὶ βιαζόμενος, ἀνακόπεται ξίφει πληγείς διὰ τοῦ στόματος, ὥστε καὶ τὴν αἰχμὴν ὑπὲρ τὸ ἰνὸν ἀνασχεῖν.

## CAP. XLV

Equites Pompeii impetu in hostes facto faciebus suis metuentes perturbantur et turpiter fugiunt. Ipse attonitus in tabernaculum redit, eventum manens, donec castris suis jam oppugnatis veste mutata fugit. In Ægypto occiditur.

Ὅτῳ δὲ τῶν πεζῶν κατὰ τὸ μέσον συνράγέντων καὶ μαχομένων

## NOTE

7 Ἐν προβολῇ] In praecinctu. Totum ferme hunc locum repetiit Plutarchus in Pompeio c. 69., ubi etiam sicut in Appiano c. 79., potissimum vero ap. Cæs. iii. 92. causam videt, cur Pomp. hoc jussu, Cæsar reprehenderit.

8 φοβερὰν] Præfero cum Bryano φερὰς, quod exhibet C. Par.

9 Προσκαλ.] Reiske mavult προκαλεσάμενον.

10 Κρασσ.] Crassinium Plut. nostro

loco, C. Crassianum in v. Pomp. c. 71., Crastinum Appianus appellat ii. 82., Lucanus vii. 471., Livius ap. Scholiasten ad Lucanum, et Cæsar B. C. iii. 91. ubi, sicut c. 99. plura de homine videas.

11 Πῶς τι] Lege cum Stephano et Cod. Anon. πῶς τοῦ θράσους. Minime fero Reiskii emendationem: πῶς καταπλήξας ἡ θάρσους ἔχομεν.

12 Στρατιώτας] Qui voluntarii erant persecuti.

ἀπὸ τοῦ κράτος,<sup>1</sup> αἱ τοῦ Πομπηίου ἱππεῖς σοβαρεῖς ἐπὶ ἤλκωνον, εἰς κώλησιν τοῦ δεξιῦ<sup>2</sup> τὰς ἴλας ἀνασχόμενοι· καὶ πρὶν ἢ προσβαλεῖν<sup>3</sup> αὐτοὺς, ἐκτρέχουσιν αἱ σκεῖραι παρὰ Καίσαρος, οὐχ<sup>4</sup>. ὥσπερ εἰώθησαν, ἀκοντισμασι χρώμενοι τοῖς ὕσσοις, οὐδὲ μὴρὸν παίοντες ἐκ χειρὸς, ἢ κνήμας τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῶν ὤψων ἐφίεμενοι, καὶ τὰ πρόσωπα συντινρώσκοντες· ὑπὸ Καίσαρος δεδιδαγμένοι τοῦτο ποιεῖν, ἐλπίζοντες ἄνδρας οὐ πολλὰ πολέμοις, οὐδὲ τραύμασιν, ὀμιληκότες, νέους δὲ καὶ κομῶντας ἐπὶ κάλλει καὶ ἔργῳ, μάλιστα τὰς τοιαύτας πληγὰς ὑπόψεσθαι, καὶ μὴ μενεῖν, τὸν ἐν τῇ παρόντι κίνδυνον ἅμα καὶ τὴν αὖθις αἰσχύνην<sup>5</sup> δεδοικότες. Ὁ δὲ καὶ συνέβαινε<sup>6</sup> οὐ γὰρ ἠνείχοντο τῶν ὕσσων ἀναφερομένων, οὐδ' ἐτόλμων ἐν ὀφθαλμοῖς τὸν εἰδῆρον ὄρωντες, ἀλλ' ἀπεστρέφοντο καὶ συνεκαλύπτοντο,<sup>7</sup> φειδόμενοι τῶν προσώπων. Καὶ τέλος οὕτω ταραζάντες ἑαυτοὺς ἐτράποντο φεύγειν, αἰσχιστα λυμηνάμενοι τὸ σύμπαν. Εὐθὺς γὰρ οἱ μὲν νενικηκότες τούτους, ἐκυκλούντο ταὺς πεζοὺς,<sup>8</sup> καὶ κατὰ νότον προσπίπτοντες ἔκοπτον. Πομπηῖος δ' αἰς κατεύθεν ἀπὸ θατέρου<sup>9</sup> τοὺς ἱππεῖς φυγῇ σκεδασθέντας, οὐκέτ' ἦν ὁ αὐτός, οὐδ' ἐμέμνητο Πομπηῖος ὢν Μάγνος, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ μάλιστα βλαπτομένην τὴν γνώμην ἑοικώς, ἥ διὰ θείας ὄντης<sup>9</sup> θεθαμβημένους, ἀφθογγοῦ ὥχετ' ἀπὼν ἐπὶ σκηνήν· καὶ καθεζόμενος ἐκαραδόκει τὸ μέλλον, ἄχρις οὗ, τροπῆς ἀπάντων γενομένης, ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι τοῦ χάρακος, καὶ διεμάχοντο πρὸς τοὺς φυλάττοντας. Τότε δ' ὥσπερ ἔννοιος γενόμενος, καὶ ταύτην μόνην, ὥς φασι, φωνὴν ἀφείλ· Οὐκοῦν

## NOTE

1 Ἀπὸ τοῦ κράτος] *Lævi Pompeianorum, dextri Cæsaris.*

2 Τοῦ δεξιῦ] *Cæsaris. Pro ἀνεχόμενοι leges ἀναχόμενοι cum Bryano.*

3 Πρὶν ἢ προσβαλεῖν] *Cæsaris tamen equites, latus aciei dextrum tegentes, loco moverant.*

4 Οὐχ, ὥσπερ—] *Non utebantur, ut alius solebant, pilis tanquam miltariibus. Pila enim ex aliquo spatio in hostes mitti solebant; tum milites, impetu facto, ad gladios redibant, atque si cum equite pugnabatur, femina potissimum et crura feriebant. Hoc igitur modo Cæsar pugnare vetuit, sed jussit, ut proxime equites progressi, pila sursum in facies mitterent, quod Plutarchus paulo post τοὺς ὕσσοις ἀναφέρειν et in Pomp. c.*

71. ἑηλοῖς χρῆσθαι τοῖς ὕσσοις dicit.

5 Τὴν αὖθις αἰσχύνην] *Deformitatem in posterum.*

6 Συνεκαλύπτοντο] *Προσχόμενοι τῶν ὤψων τὰς χεῖρας. — Ἀπεστρέφοντο dedit Reiske ex conj. Solani pro ἐπεστρέφοντο.*

7 Τοὺς πεζοὺς] *Pompeianos in lævo cornu.*

8 Ἀπὸ θατέρου] *A dextro cornu suo.*

9 Ὀντης] *Voce quadam dicitur esse; a cujusmodi vocibus hominum mentes alias ad furorē incitari, alias ad tarditatem et oblivionem rerum omnium occurrere, credebant pagani. Reiske. Τὸ θεοβλαβείας dixit Appian. Vulgata ante Reiskian erat ἦτης.*

καὶ ἐπὶ τὴν παραμβολὴν; ἀπεδύσατο μὲν τὴν ἀναγώνισαν καὶ στρατηγικὴν ἐσθῆτα, φερόντι δὲ πρέπουσαν μεταλαβὼν ὑπαβλῆθεν. Ἄλλ' οὗτος μὲν οἷαις ὑστερον<sup>10</sup> χρησάμενος τύχαις, ὅπως τε παραδοὺς ἑαυτὸν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνδράσις ἀνῆρέθη, δηλοῦμεν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γράμμασιν.

## CAP. XLVI.

Cæsaris dictam, cum hostes in Pompeii castris prostratos videret. Cæsi sunt ex Pompeii militibus circiter vi. millia. Comitatus Cæsar's in captivos.

Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῷ χάρακι τοῦ Πομπηίου γενόμενος, τοὺς τε κειμένους νεκροὺς ἤδη τῶν πολεμίων εἶδε, καὶ τοὺς ἐπικτεινομένους, εἶπεν ἄρα<sup>1</sup> στενάξας· Τοῦτ' ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπηγάγοντο, ἵνα<sup>2</sup> Γάιος Καῖσαρ, ὁ μεγίστους πολέμους κατορθώσας, εἰ προηκάμην τὰ στρατεύματα, κἂν κατεδικάσθην. Ταῦτά φησι Πολλίων Ἀσίνιος<sup>3</sup> τὰ ῥήματα Ῥωμαῖσιν μὲν ἀναφθέγξασθαι τὸν Καῖσαρα παρὰ τὸν τότε καιρὸν, Ἑλληνιστὶ δ' ὑπ' αὐτοῦ γεγράφαι. Τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς πλείους οἰκέτας γενέσθαι, περὶ τὴν κατάληψιν τοῦ χάρακος ἀναφθεθέντας· στρατιώτας δὲ μὴ πλείους ἑξακισχιλίων<sup>4</sup> πεσεῖν. Τῶν δὲ περὶ τῶν ἀλόντων κατέμιξε τοὺς πλείους ὁ Καῖσαρ εἰς τάγματα· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν ἔδωκεν· ὧν καὶ

## NOTÆ

10 Οἷαις ὑστερον] Sic bene dedit Reiske ex conjectura pro ταῖς ὑστερον. Solanus voluerat vel ἄλλ' ὅσαις sive ὁποῖαις μὲν ταῖς—vel ἄλλ' οὗτος μὲν αἷς ὑστερον. Idem etiam pro δηλοῦμεν voluit δηλώσομεν, quia Plutarchus supra dixit, se Pompeii quoque vitam scripserunt. Sed hac emendatione non opus est; præsens sæpe pro futuro adhibetur. Nec accedo Reiskio ad ἀνδράσις addenti ἐπιδόκους.

1 Ἄρα] Reiskio legendum videtur ἐφρὲ, latum gemens; et paulo post, ἐ τοὺς μεγίστους.

2 Ἰνα] H. l. est ubi, Reiskio movente. Verte: ubi sive cum ego C.

Cæsar forte condemnarer, si exercitum dimissem. Suetonio teste c. 30. Cæsar ad verbum dixit hæc: Hoc voluerunt: tantis rebus gestis C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem. Non diffiteor, verba eis τοῦτό με ἀνάγκης ὑπηγάγοντο suspecta mihi esse, ut glossam ad τοῦτ' ἐβουλήθησαν.

3 Ἀσίνιος] Sic Plutarchus alibi quoque locis. Rectius scribitur supra c. 32. Ἀσίνιος.

4 Ἑξακισχιλίων] Idem repetiit Plut. in Pomp. c. 72. Qui plures cecidisse scripserunt, sociorum quoque et servorum numerum inierunt. Cf. App. II. 82. et Cæs. III. 99.

Βρούτος ὃν ὁ κρείντας αὐτὸν ὅσπερον, ἐφ' ᾧ λέγεται μὴ φαινόμενόν μὲν ἀγωνιάσαι, σωθέντος δὲ καὶ παραγενομένου πρὸς αὐτὸν ἡσθῆναι διαφερόντως.

## CAP. XLVII.

Trallibus palma nata et C. Cornelii vaticinium de Cæsaris victoria.

Σημείων δὲ πολλῶν γενομένων τῆς νίκης, ἐπιφανέστατον ἱστορεῖται τὸ περὶ Τράλλεως.<sup>1</sup> Ἐν γὰρ ἱερῷ Νίκης ἀνδρίας εἰσθήκει Καῖσαρος, καὶ τὸ περὶ αὐτὸ χωρίον αὐτό τε στερεὸν φύσει, καὶ λίθῳ σκληρῷ κατεστρωμένον ἦν ἀνωθεν ἐκ τούτου λέγουσιν ἀνατεῖλαι φοίνικα παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος. Ἐν δὲ Παταβίῳ Γάϊος Κορνήλιος, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ μαντικῇ, Λιβίου τοῦ συγγραφέως πολίτης καὶ γνώριμος, ἐτύγγχανεν ἐπ' οἰωνοῖς καθήμενος ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ πρῶτον μὲν, ὡς Λιβίος φησι, τὸν καιρὸν ἔγνω τῆς μάχης, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἔφη, ὅτι καὶ δὴ περαίνεται τὸ χρῆμα, καὶ συνίσσιν εἰς ἔργον οἱ ἄνδρες. Αὐθις δὲ πρὸς τῇ θέᾳ γενόμενος, καὶ τὰ σημεῖα κατιδὼν, ἀνήλατο μετ' ἐνθουσιασμοῦ, βοῶν· Νικᾶς, ὦ Καῖσαρ. Ἐκπλαγέντων δὲ τῶν παρασυνόντων, περιελὼν τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἐνώμωτος ἔφη, μὴ πρὶν ἐπιθήσεσθαι πάλιν, ἢ τῇδε τῇ τέχνῃ μαρτυρῆσαι τὸ ἔργον. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Λίβιος οὕτω γενέσθαι καταβεβαιωῦνται.

## CAP. XLVIII.

Cæsar Pompeium persequitur, Thessalis interim et Asiaticis benefaciens. Alexandriam vecto Pompeii caput et sigillum affertur. Clementer agit cum captis Pompeii amicis. Sive propter Cleopatras amorem, sive propter Pothini insidias, in bellum Alexandrinum incidit.

Καῖσαρ δὲ, τῷ Θεσσαλῶν ἔθνεϊ τὴν ἐλευθερίαν ἀναθεὶς νικητήμας,

## NOTE

ὁ Brutus] Jussu erat Cæsar duces suos, ut Bruto in prælio parcerent, sed ad se perducerent, si quidem volens sequeretur, sin repugnaret, missum facerent. Hoc cum ferunt in Serviliæ, Bruti matris, gratiam fecisse; cum qua, insano ipsius amore correpta, juvenis adhuc rem habuisse traditur, et Brutum, quo maxime tempore amor iste flagravat, editum,

quodammodo sibi persuaserat ex se natum. Plut. Brut. c. 5.

1 Τράλλεις] Portentum hoc Plinius XVII. 25. et cum C. Cornelii vaticinio Dio Cassius I. 41. aliique commemorarunt.

1 Thessali a Cæsaris partibus steterant. App. II. 88. Cf. etiam Cæs. B. C. III. 31. 86. et 87.

ἔδωκε Πομπήϊοι· ἀψάμενος δὲ τῆς Ἀσίας, Κνίδιους<sup>2</sup> μὲν Θεοπόμπῃ, τῇ συναγαγόντι τοὺς μύθους, χαριζόμενος, ἠλευθέρωσε, καὶ πᾶσι τοῖς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦσι τὸ τρίτον τῶν φόρων ἀνέκεν· Εἰς δ' Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ Πομπηίῳ γεννηκότε καταχθεῖς, Θεόδοτον<sup>3</sup> μὲν ἀπεστράφη, τὴν Πομπηίου κεφαλὴν φέροντα, τὴν δὲ σφραγίδα<sup>4</sup> δεξάμενος τοῦ ἀνδρὸς κωπεδάκρυσεν· ὅσοι δὲ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ<sup>5</sup> καὶ συνήθων πλανώμενοι κατὰ τὴν χώραν ἐαλώκεσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πάντας ἐβεργέτησε καὶ προσηγάγετο. Τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἔγραφεν, ὅτι τῆς νίκης ἀπολαῖνοι τοῦτο μέγιστον καὶ ἥδιστον, τὸ σώζειν τινὰς αἰεὶ τῶν πεπολεμηκότων πολιτῶν αὐτῷ. Τὸν δ' αὐτόθι<sup>6</sup> πόλεμον οἱ μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἔρωτι Κλεοπάτρας,<sup>7</sup> ἄδοξον αὐτῷ καὶ κινδυνώδη, γενέσθαι λέγουσιν· οἱ δὲ τοὺς βασιλικούς αἰτιῶνται, καὶ μάλιστα τὸν εὐνοῦχον Ποθεὸν,<sup>8</sup> ὃς πλείστον δυνάμενος, καὶ Πομπηίων μὲν ἀνηρηκῶς ἐναγχος, ἐμβαλελῆκος<sup>9</sup> δὲ Κλεοπάτραν, κρέφα μὲν ἐπεβόδλυνε τῷ Καίσαρι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶν αὐτὸν,<sup>10</sup> ἄρξάμενον ἐκ τότε, διανυκτερεῖν ἐν τοῖς πτόις, ἕνεκα φυλακῆς τοῦ σώματος. Φανερώς δ' οὐκ ἦν ἀνεκτός,<sup>11</sup> ἐπιφθονα πολλὰ καὶ πρὸς ὕβριν εἰς τὸν Καίσαρα λέγων καὶ πράττων. Τοὺς μὲν γὰρ στρατιώτας, τὸν κάκιστον μετρομένους καὶ παλαιώτατον αἶτον, ἐκέλευσεν ἀνέχεσθαι καὶ στέργειν, ἐσθιόντας τὰ ἀλλότρια· πρὸς δὲ τὰ δείπνα σκεύουσιν ἐχρήτο ξυλίνους καὶ κεραμεοῖς, ὥς τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πάντα Καίσαρος ἔχοντος εἰς τι χρέος. "Ὀφείλε γὰρ ὁ τοῦ

## NOTE

2 Κνίδιους μὲν] Dedit Reiske de suo, pro vulgato Κν. 34. Legendum est potius Κνίδιους τε, cum Cod. Vult. et Anon., probante Bryano, ut voculae te respondeant in sequentibus καὶ πᾶσι. Theopompus Cnidius, Strabone teste, fuit ὁ Καίσαρος τοῦ Θεοῦ φίλος, τῶν μεγάλων δυναμένων.

3 Θεόδοτος] Theodotus Chius, Ptolemaei præceptor Rhetoricae, Pompeium interficiendum suaserat, quibus argumentis vide in Plat. Pomp. c. 77. Quem Cæsari caput Pompeii et annulum obtulisse, Livii Epit. lib. 112. confirmat. Cæsarem infensum videns ex Ægypto profugit, atque post Cæsaris mortem in Asia ab M. Bruto interceptus misere periiit.

4 τῇ σφραγίδι] Ἐν δὲ γλυφῇ λέων ἐφάρη. Pomp. c. 80.

Delph. et Var. Clas.

5 Αὐτοῦ] Πομπηίου, ejus amicos Ptolemæus in vincula conjecerat, et in Cæsaris gratiam liberabat.

6 Αὐτόθι] Alexandriæ.

7 Post Κλεοπάτρας videtur ἀνηρημένον deesse, amore Cleopatras suscep- tum. Reiske.

8 Ποθεὸν] Sic Cæsar et Plutarchus in Vita Pompell. — Cod. Anon. et alii Ποθῶν legunt. Cæsar III. 112. nutricium pueri (Ptolemæi) et procuratorem regni appellat; qui Pompeium non sua manu sed per Septimium, Salvium et Achillam occiderat.

9 Ἐμβαλελῆκος] Sc. ex regia; ne, ex testamento patris, Ptolemæo nuba, regniue sit particeps.

10 Αὐτὸν] Cæsarem.

11 Ἀνεκτός] Potissimum.

Cæs.

G I

βασιλεύοντος τότε πατὴρ Καίσαρι χιλίας ἑπτακοσίας πενήκοντα μυριάδας,<sup>12</sup> ὧν τὰς μὲν ἄλλας ἀνῆκε τοῖς παισὶν αὐτοῦ πρότερον ὁ Καῖσαρ, τὰς δὲ χιλίας ἡξίου τότε λαβὼν διαθρέψαι τὸ στράτευμα. Τοῦ δὲ Ποσεινοῦ νῦν μὲν αὐτὸν ἀπέναι καὶ τῶν μεγάλων ἐχέσθαι πραγμάτων κελεύοντος, ὕστερον δὲ κομιεῖσθαι μετὰ χάριτος, εἰπὼν, ὥς Αἰγυπτίων ἐλάχιστα δόειτο συμβῶλων, κρύφα τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο.

## CAP. XLIX.

Cleopatra venustate sua Cæsarem capit; quam ille cum fratre Ptolemæo conciliaturus, insidias sibi paratas detegit, quorum alter auctor, Pothinus, interficitur, alter Achilles ad exercitum Ægyptiam aufugit, atque Cæsari bellum periculosissimum infert, qui tandem victor Cleopatram Ægyptium regendam tradit, ipse Syriam petit, 47. a. Chr. n.

Καίειν παραλαβοῦσα τῶν φίλων Ἀπολλόδωρον τὸν Σικελιώτην μόνον, εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβᾶσα, τοῖς μὲν βασιλείοις προσέσχευε, ἥδη συσκοτίζοντος· ἀπὸρου δὲ τοῦ λαθεῖν<sup>1</sup> ὄντος ἄλλως, ἡ μὲν εἰς στρωματόδεσμον ἐνδύσα προτείνει μακρὰν ἐαυτὴν, ὃ δ' Ἀπολλόδωρος ἱμάντι συνδήσας τὸν στρωματόδεσμον, εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα· καὶ τοῦτ' τε πρῶτ' λέγεται τῷ τεχνήματι τῆς Κλεοπάτρας ἀλῶναι,<sup>2</sup> καὶ λαμπρᾶς φανείσης καὶ τῆς ἄλλης ὁμιλίας καὶ χάριτος ἦτων γενόμενος, διαλλάξει πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὥς συμβασιλεύουσιν. Ἐπὶ δὲ<sup>3</sup> ταῖς διαλλαγαῖς ἐστιωμένων ἀπάντων, οἰκίτης Καίσαρος κούρσος, διὰ δελίαν, ἥ πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλεν, οὐδὲν ἔων ἀνεξέταστον, ἀλλ' ὠτακουστῶν καὶ πολυπραγμονῶν, συνήκεν ἐπιβουλήν Καίσαρι

## NOTE

12 Μυριάδας] Sc. drachmarum. Xylandro supra monente tribus myriadibus drachmarum quinque talenta æquantur. Ptolemæus Anletes, Lathyri filius nothus, per Cæsarem primo consulens, vi. Mill. talent. promissis, effecerat, ut ab S. P. Q. R. amicus et socius appellaretur, quo magis regnum sibi in tuto collocaret. Cuius pecuniæ, cum Cæsar Alexandria esset, magna pars adhuc solvenda restabat.

1 Λαθεῖν] Ne per Pothinum in periculum incurreret, sed ut antequam ille animum adverteret, Cæsarem venustate sua caperet.

2 Ἀλῶναι] Inopinato virginis pulcherrima ex stragula sese expediente. In καὶ λαμπρᾶς copulam adjoecit Reinke. Ego sequor vulgatam, post ὁμιλίας interpungens et vertens: cum reliqua etiam consuetudo et sermones Cleopatram essent lepidi.

3 Ἐπὶ δὲ] Sic Reinke dedit pro ἔπειτα δέ.

πραττομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ, τοῦ στρατηγοῦ, καὶ Ποσειδῶνος, τοῦ εὐνούχου, Φυράσας δ' ὁ Καῖσαρ, φρουρὰν μὲν περιέστησε· τῇ ἀνδρῶνι, τὸν δὲ Ποσειδῶν ἀνείλεν.<sup>4</sup> Ὁ δ' Ἀχιλλᾶς φυγὼν εἰς τὸ στρατόπεδον, περιέστησιν αὐτῷ βαρὺν καὶ δυσμεταχείριστον πόλεμον, ὀλιγοστῷ<sup>5</sup> τοσαύτην ἐμνημονέην πόλιν καὶ δύναμιν. Ἐν ᾧ πρῶτον μὲν ἐκινδύνουνσεν ἔδατος ἀποκλεισθεῖς·<sup>6</sup> αἱ γὰρ διώρυχες ἀπφοδομήθησαν ὑπὸ τῶν πυλεμίων. Δεύτερον δέ,<sup>7</sup> περικοπτόμενος τὸν στόλον, ἠναγκάσθη, διὰ πυρὸς ἀπώσασθαι τὸν κίνδυνον, ὁ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιώθηκην ἐκ τῶν νεωρίων ἐπινεμόμενον διέφθειρε. Τρίτον δέ, περὶ τῇ Φάρῳ μάχῃ συνεστῶσης, κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς ἀκάτιον, καὶ παρεβόηθει τοῖς ἀγωνιζομένοις. Ἐπιπλέοντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰγυπτίων, ῥίψας ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπενήξατο μόλις καὶ χαλεπῶς. Ὅτε καὶ λέγεται βιβλίδια κρατῶν πολλὰ, μὴ προσθαι βαλλόμενοι<sup>8</sup> καὶ βαπτιζόμενοι, ἀλλ' ἀνέχων ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τὰ βιβλίδια, τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ νήχεσθαι·<sup>9</sup> τὸ δ' ἀκάτιον ἐβδόθς ἐβυθίσθη.<sup>10</sup> Τέλος δέ, τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσαντος, ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων, αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως ἀφανοῦς γενομένου.<sup>11</sup> Καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπ-

## NOTE

4 Ἀνείλεν] Aliam Pothini occisi causam dedit Cæsar. c. 112.

5 Ὀλιγοστῷ] Reiske susp. ὀλίγη στρατῶν. Cæsar III. millia peditum, et octingentos equites; Achilles milia viginti in armis habebat, de quorum usu rei militaris vid. Cæs. c. 110.

6 Ὡδ. ἀποκλ.] Singula vide in l. de bello Alexandrino c. 5. seqq. Τὰς διώρυχας interpretare de specubus, quibus Alexandria suffossa erat, ad Nilum pertinentibus, quibus aqua in domos inducebatur. Hos specus hostes, superiora tenentes, intersepserant, et aqua marina, loco dulcis, repleverant.

7 Δεύτερον δέ] Accidit hoc priusquam Cæsar aqua intercluderetur, statim post primum Achillæ ingressum in urbem. Veritus enim Cæsar, ne hostes magna classe potirentur, LXXII. naves Alexandrinorum instructas, et reliquas, quæ erant in navalibus, incendit; quo incendio bibliothecam Alexandrinam confla-

grasse, multi sunt auctores. Cf. Cæs. III. 111. Cæsar igitur classe sua nondum afflicta, periculum instans amoliebatur. De prælio ad Pharum, quo Cæsar supra quadringentos milites perdidit, vid. liber de B. Alex. c. 19-21.

8 Βαλλόμενοι] H. e. ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων βαλλόμενοι, quibus verbis Dio Cassius utitur. Vertendi sunt: cum jaculis ab Æg. peteretur.

9 Νήχεσθαι] Ad aliam navium suarum, qua excipiebatur.

10 Ἐβυθίσθη] Non tam ab Ægyptiis, quam multitudine ingressorum.

11 Ἀφανοῦς γενομένου] Constat fuisse ex castris regem ipsum, receptumque in navem, multitudine eorum, qui ad proximas naves adnabant, demerso navigio, periisse. *Lib. de B. Alex.* c. 31. Ex Plutarcho rerum gestarum ordo minime intelligitur; scias igitur, Mithridaten Pergameum cum exeroito per Syriam transire in Ægyptum, Pelusioque capto

του, καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ ῥεπούσαν νιὸν, ὃν Ἀλεξανδρεῖς Καίσαριωνα ἐπηγόρευσαν, ὁρμήσεν ἐπὶ Συρίας.

## CAP. L.

Pharnacen, Mithridatis filium, qui magnam Asiæ partem armis ceperat, uno prælio fugatum Cæsar ex Asia repellit.

Κάκειθεν ἐπιὼν τὴν Ἀσίαν, ἐπυνθάνετο, Δομίτιον μὲν,<sup>1</sup> ἐπὶ Φαρνάκου, τοῦ Μιθριδάτου παιδὸς, ἡττημένον, ἐκ Πόντου πεφευγέναι σὺν ὀλίγοις, Φαρνάκην δὲ τῇ νικῇ χρώμενον ἀπλήστως, καὶ Βιθυνίαν ἔχοντα καὶ Καππαδοκίαν, Ἀρμενίας ἐφίεσθαι τῆς μικρᾶς καλουμένης, καὶ πάντας ἀνιστάναι τοὺς αὐτῇ βασιλεῖς καὶ τετράρχας. Ἐβθὺς οὖν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τρισὶν<sup>2</sup> ἡλυνε τάγμασι, καὶ περὶ πόλιν Ζήλαν μάχην μεγάλην συνάψας, αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνείλε. Καὶ τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ τάχος ἀναγγέλλων εἰς Ῥώμην, πρὸς τινα τῶν φίλων, Ἀμύντιον, ἔγραψε τρεῖς λέξεις· Ἥλθον, εἶδον, ἐνίκησα.<sup>3</sup> Ῥωμαῖσι δὲ αἱ λέξεις εἰς ὅμοιον ἀπολήγουσαι σχῆμα ῥήματος, οὐκ ἀπίθανον τὴν βραχυλογίαν ἔχουσιν.

## NOTE

Cæsari auxilio venisse. Egressis igitur Alexandrinis ad hunc pellendum, Cæsar alia via ad Mithridaten pervenit, receptoque ejus exercitu, Ptolemaum prælio superavit.

1 Domitium Calvinum, quem Pharnaces, cui Pompeius regnum Bosporanum tradiderat, regnum paternum recuperaturus, prope Nicopolin, urbem Armeniæ minoris, vicerat. Ergo nec Domitius dici poterat ex Ponto profugisse, nec Pharnaces demum post Domitium victum Armeniam minorem petiisse, quam potius ante id prælium occuparat. Post victoriam Bithyniam et totum Pontum occupavit, ubi crudeliter, maxime in Romanos, se gessit. Reges in illa regione

erant Ariobarmanes Cappadociæ, Deiotarus Armeniæ minoris, et tetrarcha Galatiæ; reliquam Galatiam Pompeius tribus aliis tetrarchis distribuerat. Alii præerant Colchidi et Paphlagoniæ.

2 Τρεῖς] Quatuor habuisse legitur in libro de B. Alex. c. 69., ubi etiam c. 74. seqq. singula de prælio ad Zellam vide. Causa non est, ut cum Davilio Ζήλαν legas. Cf. Cellarias et Morus ad libr. 3. c. 72.

3 Ἐνίκησα] Cæsaris verba erant: *Veni, vidi, vici*. Ceterum faciles credo Suetonio Jul. c. 37., Cæsarem Pontico triumpho inter pompas faveola trima istorum verborum prætulisse titulum, non acta belli significantem, sicut ceteris sed celeriter confecti notam.



## CAP. LI.

Cæsar in Italiam redux, consul creatur et varias ob causas male audit.

Ἐκ τούτου διαβαλὼν εἰς Ἰταλίαν, ἀνέβαινεν εἰς Ῥώμην, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντες, εἰς δὲ ἤρην τοῦ δικτάτωρ τὸ δεύτερον,<sup>1</sup> οὐδέποτε τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον ἐνιαυσίου γενομένης. Εἰς δὲ τοῦτον ἑπατος ἀπεδείχθη· καὶ κακῶς ἤκουσεν, ὅτι, τῶν στρατιωτῶν<sup>2</sup> στασιασάντων, καὶ δύο στρατηγικοὺς<sup>3</sup> ἄνδρας ἀνελόντων, Κοσκώνιον καὶ Γάλβαν, ἐπέτρεψε μὲν αὐτοῖς τοσοῦτον, ὅσον ἀντὶ στρατιωτῶν πολιτας προσαγορεῦσαι, χιλίας δὲ διένειμεν ἐκάστῃ δραχμὰς, καὶ χώραν τῆς Ἰταλίας ἀπεκλήρωσε πολλήν. Ἦν δ' αὐτοῦ διαβολὴ καὶ ἡ Δολοβέλλα μανία,<sup>4</sup> καὶ ἡ Ἀμιντίου φιλαργυρία, καὶ μεθῶν Ἀντώνιος, καὶ Κορφίνιος<sup>5</sup> τὴν Πομπηίου σκενωροῦμενος οἰκίαν καὶ μετοικοδομῶν, ὥς ἱκανὴν οὐκ οὔσαν. Ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐδυσφύρουν Ῥωμαῖοι. Καῖσαρ

## NOTÆ

1 Δικτάτωρ] Quod factum est post victoriam Pharsalicam, cum Alexandria esset. Quo audito Cæsar M. Antonium sibi adjunxit magistrum equitum.

2 Τῶν στρατιωτῶν] Decimæ potissimum legionis, quam Cæsar maxime dilexerat.

3 Στρατηγικοὺς] Qui prætores fuerant. Eosdem βουλευτὰς appellat Dio. Milites Cæsar in Campaniam præmissi ad bellum Africanum, dona promissa flagitantes, seditionem fecerant, et, occisis quibusdam, Romam revertebantur ad Cæsarem. Quem cum scirent tum maxime militibus indigere, non præmia petebant, sed missionem militiæ. Cæsare vero eam concedente, ipsosque non amplius *commilitones*, *militēs* appellante, sed *cives*, *Quirites* (ὅπερ ἐστὶ σύμβολον ἀφαιμένων τῆς στρατείας καὶ ἰδιωτευσάντων, App. ii. 93.) perterrefacti et pœnas metuentes, et prædam Africanam amissam dolentes, se facti pœnitere confitebantur. Tum Cæsar singulis

agros et pecuniam distribuit, et voluntariis se ad reliquum bellum sequi permisit. Quo facto omnes nomina profitebantur. Cf. Appian. l. 2. et Dio Cass. 43. 50. seqq.

4 Ἡ Δολοβέλλα μανία] P. Cornel. Dolabella, quamvis ipse quoque a Cæsaris partibus staret, Romæ tamen, cum esset tribunus plebis, contra M. Antonium et senatum seditionem moverat, lege de tabulis novis promissa.

5 Κορφίνιος] De *Amintio* hoc nihil habeo. *Cornificium* iterum posui [in versione, ut supra c. 43., quod nomen et Cod. Anonym. exhibet] qui est in Græco Κορφίνιος· neque tamen magnopere assevero. Id ausus sum, ut *Cornificium* ante Antonium ponerem. Est enim locus interpolatus. Quæ de Pompeii domo dicuntur, satis constat ad Antonium pertinere, cum ex aliis, et vita Antonii (c. 10.), tum ex Philippica Ciceronis secunda c. 26. seqq. Ex nota *Xylandri*. Cum Cæsar Pompeii aliorum bona publice

δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας,<sup>6</sup> οὐκ ἀγνοῶν,<sup>7</sup> οὔτε βουλόμενος, ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς ὑπουργοῦσι.<sup>8</sup>

## CAP. LII.

Cato et Scipio, cum exercitum in Africa comparassent, Cæsar eodem transit, (a. Chr. n. 46.) et propter oraculum quoddam, Scipionum gentem semper in Africa superiore fore, Scipionem Salutationem, militem suum, sæpe contra hostes mittit. Sed framenti commeatusque inopia pressus aliquando castra sua pæne capta, exercitumque pæne fugatum vidisset.

Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῃ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων, κάκει, τοῦ βασιλέως Ἰόβα<sup>1</sup> βοηθοῦντος αὐτοῖς, ἡθροικῶτων δυνάμει ἀξιολόγους,<sup>2</sup> ἔγνω στρατεῦειν ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτούς· καὶ περὶ τροπᾶς χειμερινᾶς διαβὰς εἰς Σικελίαν, καὶ βουλόμενος εὐθὺς ἀποκόψαι τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ἅπασαν ἐλπίδα μελλήσεως καὶ διατριβῆς, ἐπὶ τοῦ κλύσματος<sup>3</sup> ἐπῆξε τὴν ἑαυτοῦ σκηνήν· καὶ γενομένου πνεύματος, ἐμβὰς, ἀνήχθη μετὰ τρισχιλίων πεζῶν καὶ ἱππέων ὀλίγων.<sup>4</sup> Ἀποβιβάσας δὲ τούτους καὶ λαθὼν, ἀνήχθη πάλιν, ὑπὲρ τῆς μείζονος ὀρέωδων δυνάμεως· καὶ κατὰ θάλατταν οὖσιν ἤδη προστυχῶν κατήγα-

## NOTE

venderet, Pompeii domum, quam nemo licere vellet, Antonius parvo pretio, quod ne solvit quidem, emit.

6 Διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας] Propter rationem administrationis suæ, cum illis carere non posset.

7 Οὐκ ἀγ.] C. Anon. οὐτ' ἀγνοῶν.

8 Τοῖς ὑπουργοῦσι] Subaudi οὗτοι ἦσαν. R.

1 Ἰόβα] Juba, alterius Manritaniæ et Numidarum rex; alterius ejusque remotioris rex erat Bocchus.

2 Ἀξιολόγους] Nunciabatur, adversarios habere equitatum infinitum, legiones quatuor regias, levis armaturæ magnam vim, Scipionis legiones decem, elephantos cxx.; classesque esse complures. Lib. de B. Afr. c. 1.

3 Ἐπὶ τοῦ κλύσματος] Secundum

litus ipsum, ut prope fluctus verberaret.

4 Cæsar quidem navem prius non conscendit, quam legionibus collectis sex, et equitum duobus millibus. Sed cum plurimæ naves vento dispersæ essent, exercitum, quem secum habebat, prope Adrametum exposuit, iii. millia peditum, equitum cl., minime λαθὼν, (cf. lib. i. c. 3-7.) sed cum multo incommodo Leptin copias præsentibus ducebat. Lege itaque: ἀποβιβάσας δὲ τούτους, λαθὼν ἀνήχθη πάλιν, etc. Cæsar enim, ne naves errabundæ suæ imprudentes in classem adversariorum inciderent, cum parte exercitus clam hostibus et suis præsidii relictis iterum naves conscenderat, ut illis navibus subsidio iret. Cf. Lib. i. c. 11.

γεν ἅπαντας εἰς τὸ στρατόπεδον. Πυνθανόμενος δὲ χρησμῷ<sup>5</sup> τινὶ παλαιῷ θάρρειν τοὺς πολεμίους, ὡς προσήκον ἀεὶ τῷ Σκιπίωνος γένει κρατεῖν ἐν Λιβύῃ, χαλεπὸν εἰπεῖν εἰτ' ἐκφλαυρίζων<sup>6</sup> ἐν παιδιᾷ τινι τὸν Σκιπίωνα στρατηγοῦντα τῶν πολεμίων, εἶτε καὶ σπονδῇ τὸν οἰωνὸν οἰκειούμενος, (ἦν γὰρ παρ' αὐτῷ τις ἄνθρωπος, ἄλλως μὲν εὐκαταφρόνητος καὶ παρημελημένος, οἰκίας δὲ τῆς Ἀφρικανῶν, Σκιπίων ἐκαλεῖτο Σαλλοντίων<sup>7</sup>) τοῦτον ἐν ταῖς μάχαις προέταττεν, ὥσπερ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς, ἀναγκαζόμενος πολλάκις ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων καὶ φιλομαχεῖν. Ἦν γὰρ οὔτε σῖτος τοῖς ἀνδράσιν ἄφθονος, οὔτε ὑποζυγίοις χιλός, ἀλλὰ βρούοι ἡναγκάζοντο θαλαττίοις, ἀποπλυνθείσης τῆς ἁλμυρίδος, ὀλίγην ἄγρωσιν, ὥσπερ ἥδυσμα παραμιγνύντες, ἐπάγειν τοῖς ἵπποις. Οἱ γὰρ Νομάδες ἐπιφαινόμενοι πολλοὶ καὶ ταχεῖς ἐκάστοτε κατεῖχον τὴν χώραν. Καί ποτε τῶν Καίσαρος ἱππέων σχολὴν ἀγόντων, (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ Λίβυς ἐπιδεικνύμενος ὄρχησιν ἅμα καὶ μοναυλῶν θαύματος ἄξιός<sup>8</sup>) οἱ μὲν τερπόμενοι ἐκάθηντο, τοῖς παισὶ τοὺς ἵππους ἐπιτρέψαντες, ἐξαίφνης δὲ περιελθόντες ἐμβάλλουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κτείνουσι, τοῖς δ' εἰς τὸ στρατόπεδον προτροπάδην ἐλαυνομένοις συνεισέπεσον. Εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ αὐτὸς, ἅμα δὲ καὶ<sup>9</sup> Καίσαρι Πολλίων Ἀσίνιος, βοηθοῦντες ἐκ τοῦ χάρακος ἔσχον τὴν φυγὴν, διεπέπρακτ' ἂν ὁ πόλεμος· ἔστι δ' ὅτε καὶ καθ' ἑτέραν μάχην ἐπλεονέκτησαν οἱ πολέμιοι, συμπλοκῆς γενομένης, ἐν ᾗ Καῖσαρ τὸν ἀετοφόρον φεύγοντα λέγεται κατασχῶν ἐκ τοῦ αὐχένος, ἀνυστρέψαι,<sup>9</sup> καὶ εἰπεῖν· Ἐνταῦθα εἰσὶν οἱ πολέμιοι.

## NOTE

<sup>5</sup> Χρησμῷ] Ἀλόγῳ τινὶ πίστει, Dio.

<sup>6</sup> Non video causam, cur Reiske pro vulgata εἶτε φλαυρίζων scripserit εἰτ' ἐκφλαυρίζων. Utrumque enim eodem redit. Recte monet, hunc nominativum cum altero οἰκειούμενος a verbo προέταττεν regi.

<sup>7</sup> Σκ. ἐκαλ. Σαλλ. Forte Σκ. δ' ἐρεαλεῖτο, aut ὅς Σκ. ἐπικαλεῖτο. Reiske. Sallustionis agnomen a similitudine cum mimo, cuidam ex ea Scipionum familia cesserat, quæ Serapionum agnomen habebat, auctore Plinio VII. 12. utrum vero huic Scipioni, qui Cæsarem secutus erat, an patri avove ejus, mihi non constat. Multa de

hoc nomine videas ap. interpretes ad Suet. Cæs. 56.

<sup>8</sup> Ἄμα δὲ καὶ] Καὶ addidit Reiske, quod mihi abundare videtur. Rectius vidit, potius legendum esse ἅμα δὲ Καίσαρι καὶ Πολλίων. De hoc periculo, quanquam de pluribus pugnis equestribus scripserunt, nec Appianus, nec Dio, nec Hirtius sive qui cumque librum de bello Africano scripsit, mentionem fecerunt.

<sup>9</sup> Ἀνυστρέψαι] Factum hoc est in prælio cum Labieno, de quo videas App. II. 98. lib. de B. Afric. c. 13. seqq.

## CAP. LIII.

Qua fortuna Scipio fretus prælio decernere statuit. Sed Cæsar post difficillimum per loca palustria iter singula Juba, Afranii, et Scipionis castra invadit, capit, et ingenti clade plurimos hostium cædit. Ipse valetudine correptus prælio interficiæ negatur. Præfectorum alii sua se manu interfecerunt, alios Cæsar necari jussit.

Τούτοις μέντοι τοῖς προτερήμασιν ἐπύρθη Σκιπίων<sup>1</sup> μάχῃ κριθῆναι· καὶ καταλιπὼν χωρὶς μὲν Ἀφράνιον, χωρὶς δὲ Ἰόβαν, δι' ὀλίγον στρατοπεδεύοντας, αὐτοὺς ἐτείχιζεν ὑπὲρ λίμνης<sup>2</sup> ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ, περὶ πύλιν Θάψον, ὡς εἶη πᾶσιν ἐπὶ τὴν μάχην ὁρμητήριον καὶ καταφυγή. Πορουμένῳ δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα, Καῖσαρ ὑλῶδεις τόπους καὶ προσβολὰς ἀφράστους ἔχοντας ἀμηχάνῳ τάχει διελθὼν, τοὺς μὲν ἐκυκλοῦτο, τοῖς δὲ προσέβαλλε κατὰ στόμα. Τρεψάμενος δὲ τούτους, ἐχρήτο τῷ καυῷ καὶ τῇ ῥύμῃ τῆς τύχης, ὑφ' ἧς αὐτοβοεῖ μὲν ἦρεν τὸ Ἀφρανίου στρατόπεδον, αὐτοβοεῖ δὲ, φεύγοντος Ἰόβα, διεπύρθη τὸ τῶν Νομάδων· ἡμέρας μὲν μιᾶς μέρει μικρῷ τριῶν στρατοπέδων ἐγκρατὴς γεγωνῶς, καὶ πεντακισμυρίους<sup>3</sup> τῶν πολεμίων ἀνθηρκῶς, οὐδὲ πεντήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλεν. Οἱ μὲν ταῦτα περὶ τῆς μάχης ἐκείνης ἀναγγέλλουσιν, οἱ δ' οὐ φασὶν αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ γενέσθαι, συντάττοντος δὲ τὴν στρατιὰν καὶ διακοσμοῦντος ἄψασθαι τὸ σύνθημα<sup>4</sup>· τὸν δ' εὐθὺς αἰσθόμενον ἀρχομένον, πρὶν ἐκταράττεσθαι καὶ καταλαμ-

## NOTÆ

P

1 *Ἐπύρθη Σκ.*] Minime verum hoc esse, ex libro de B. Afric. intelliges. Scipionis consilia varia erant, pro tempore et rerum suarum statu; modo pugnare, modo prælium evitare cupiebat. Tum temporis coactus pugnavit. De prælio ipso vide libr. I. c. 79. seqq., quamvis nec in eo diligentior descriptio reperiatur, ne dum in Appiano et Dione. Afranius ea castra habuisse videtur, ubi pridie fuerat Scipio, ad alia propius Thapsum munienda egressus; Juba sua castra separatim habere solebat.

2 *Λίμνης*] Quæ Thapsum ab altera parte, sicut ab altera mare cingebat, ut urbs fere in peninsula sita esset,

per cujus fauces Cæsar ad urbem accesserat. In mediis peninsulae faucibus erat palus, ad cujus latus utrumque prope littora aditus duo patebant. Quos cum Scipio vallo fossaque muniret, subito eum Cæsar adortus est, cum recta per ipsos aditus, tum etiam per paludem.—*Τότοι προσβολὰς ἀφράστους ἔχοντες* sunt loca, per quæ ex improvviso impetus in hostem fieri potest. Cf. Hesychius V. *ἄφραστον*.

3 *Πεντακισμυρίους*] Decem millia hostium occisa dixit auctor incertus libri de B. Afr. c. 86.

4 *Νόσημα*] Morbum comitiale. Cf. supra c. 17.

βάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τοῦ πάθους τὴν αἰσθησιν, ἤδη σσιόμενον εἰς  
τινα τῶν πλησίων πύργων κομισθῆναι, καὶ διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ. Τῶν  
δὲ πεφευγόντων ἐκ τῆς μάχης ἑπαιτικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν, οἱ  
μὲν θαντοὺς διέφθειραν ἀλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ Καῖσαρ ἐκτείνειν  
ἄλόντας.<sup>5</sup>

## CAP. LIV.

Cato, cunctis Scipionis comperita, Uticam sibi mortem consociavit, Caesare do-  
lente. Post vero, Ciceronis laudatione Catonis scripta, Caesar libri argu-  
mento offensus non sine ira Anticatoem scribebat.

Κάτωνα δὲ λαβεῖν ζῶντα φιλοτιμούμενος, ἔσπευδε πρὸς Ἰτύκην·  
ἐκείνην γὰρ παραφυλάττων τὴν πόλιν, οὐ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος. Πυ-  
θέμενος δ', ὡς θαντὸν ὁ ἀνὴρ διεργάσαιτο, δηλὸς μὲν ἦν δηχθεὶς, ἐφ' ᾧ  
δ', ἄδελον.<sup>1</sup> Εἶπε δ' οὖν· ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ  
γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας<sup>2</sup> ἐφθόνησας. Ὁ μὲν οὖν μετὰ ταῦτα γραφεὶς  
ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Κάτωνα τεθνεῶτα λόγος οὐ δοκεῖ πρῶτος ἔχοντος, οὐδ'  
εἰδιωλλάκτως, σημεῖον εἶναι. Πῶς γὰρ ἂν ἐφείσαστο ζῶντος, εἰς  
ἀναίσθητον ἐκχέας ὀργὴν τοσαύτην; τῇ δὲ πρὸς Κικέρωνα καὶ Βρούτῳ  
αὐτοῦ<sup>3</sup> καὶ μυρίους ἄλλους τῶν πεπολεμηκότων ἐπιεικεῖα τεκμαίρονται,  
καὶ τὸν λόγον ἐκείνον, οὐκ ἐξ ἀπεχθείας, ἀλλὰ φιλοτιμίας πολιτικῆς,  
συντετάχθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτω-  
νος, ὄνομα τῷ λόγῳ θέμενος Κάτωνα· καὶ πολλοῖς ὁ λόγος ἦν διὰ  
σπουδῆς, ὡς εἰκὸς, ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου τῶν ρητόρων εἰς τὴν καλλίστην  
πεποιημένος ὑπόθεσιν. Τοῦτ' ἡνία Καῖσαρα, κατηγορίαν αὐτοῦ νομί-  
ζοντα τὸν τοῦ τεθνηκότος δι' αὐτὸν ἔπαινον. Ἐγραψαν οὖν πολλὰς  
τινας κατὰ τοῦ Κάτωνος αἰτίας συναγαγόν· τὸ δὲ βιβλίον Ἀντικάτων  
ἐπιτέγραπται. Καὶ σπουδαστὰς ἔχει τῶν λόγων ἑκάτερος διὰ Καῖσαρα  
καὶ Κάτωνα<sup>4</sup> πολλούς.

## NOTE

5 Ἀλόντας] Conferas lib. de B. Afr. c. 85., et videas, iram potius militum veteranorum quam Caesaris ipaius crudelitatem accusandam esse.

1 Ἐφ' ᾧ δ', ἄδελον] Caesar dolebat; sed dubium est, utrum ideo, quod in Catonem mortuum iram non indulgere poterat, an, quod eum, si vivo potiri potuisset, clementer excepturus fue-

rat.

2 Τῆς σωτηρίας] Plinius Plutarchus in Cat. c. 72.: καὶ γὰρ ἐμοὶ σὺ τῆς σω-  
τοῦ σωτηρίας ἐφθόνησας. De Catonis morte potissimum videatur Plut. Cat. c. 67. seqq. Appian. II. 98. 99., lib. de B. Afr. c. 88. aliique.

3 Αὐτοῦ] Καίσαρος.

4 Διὰ Καῖσαρα καὶ Κάτωνα] Utriusque enim libri argumentum erant et

## CAP. LV.

Cæsar Romam redux triumphos ducit, exercitum magnis donis, populum Romanum epulis et magnificis ludis in honorem Juliæ defunctæ celebratis excipit. Censu habito, quot cives hoc bello perierint, deprehenditur.

Ἄλλὰ γὰρ ὡς ἐπανήλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐμεγαληγέγησε πρὸς τὸν δῆμον, ὡς τοσαύτην κεχειρωμένους χάραν, ὅση παρέξει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τὸ δημόσιον, σίτου μὲν εἴκοσι μυριάδας Ἀττικῶν μεδίμνων, ἐλαίου δὲ λιτρῶν μυριάδας τριακοσίας. Ἐπειτα θριάμβους κατήγε, τὸν Αἰγυπτιακὸν, τὸν Ποντικὸν, τὸν Λιβυκὸν, οὐκ ἀπὸ Σικιπίνου, ἀλλ' ἀπὸ Ἰόβα δῆθεν τοῦ βασιλέως. Τότε καὶ Ἰόβας, υἱὸς ὧν ἐκείνου, κομιδῇ νήπιος, ἐν τῇ θριάμβῃ παρήχθη, μακαριωτάτην ἀλὸς ἀλυσιν, ἐκ βαρβάρων<sup>2</sup> καὶ Νομάδων, Ἑλλήνων τοῖς πολυμαθεστάτοις ἐνάριθμος γενέσθαι συγγραφεῦσι. Μετὰ δὲ τοὺς θριάμβους στρατιώταις τε μεγάλας δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τὸν δῆμον ἀνελάμβανεν ἐστίασει καὶ θέαις<sup>3</sup> ἐστίαςας μὲν ἐν δισμυρίοις καὶ δισχιλίαις τρικλίνουσι ὁμοῦ σύμπαντας, θέας δὲ καὶ μονομάχων καὶ νανμάχων ἀνδρῶν παρασχὼν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἰουλίᾳ πάλαι τεθνεώσῃ. Μετὰ δὲ τὰς θέας γενομένων τιμήσεων,<sup>4</sup> ἀντὶ τῶν προτέρων δυνεῖν καὶ

## NOTE

Cæsar et Cato; celebritas librorum itaque non tantum Ciceroni et Cæsari ut scriptoribus eloquentia excellentibus debebatur, sed argumento. Singula quæque de illis viris celebrimis videbantur memoratu digna. Reiske a mente Plutarchi aberrasse videtur, sive διὰ Κάισαρα καὶ Κικέρωνα καὶ Κάτωνα, sive, Cæsaris nomine inducto, διὰ Κάτωνα legens.

1 Θριάμβους κατήγε.] Triumphi primi et excellentissimi, nempe Gallici, memoriam Plutarchum silentio præterivisse, Rualdus monet, ex auctoritate Epitomatoris Livii l. cxv., Suetonii Jul. 37., Appiani ii. 101., Dionis xliii. 19. seq. et Velleii Paterni li. 56.

2 Ἐκ βαρβάρων.] Præfere cum Bryano

lectionem Ms. Paris. ἐκ βαρβάρων καὶ Νομάδων.

3 Καὶ θέαις.] De donis, epulis, ludis, certaminibus Cæsaris, si tua interest, videantur libri modo laudati.

4 Τιμήσεων.] Summa longæ animadversionis Rualdi est hæc: Ter lapsus est Plutarchus hoc in loco, primum: quod actum a Jul. Cæsare census falso tradit. Testimonia aliorum de hoc censu nihil pensi habet propter Suetonii silentium et locum hunc monumenti Ancyran: *Iustrum post annum alterum et quadragesimum feci*. Inde probatum it, a primo Pompeii et Crassi ad sextum Augusti consulatum censum actum non esse. (Contra hoc quidem defendi potest Plutarchus. Nam l. Potuit Census sine lustro actus esse, religione sædente;

πράκοντα μυριάδων ἐξηγάσθησαν αἱ πᾶσαι πεντεκαίδεκα. Τηλικαύτην ἡ στάσις ἀπειργάσατο συμφορὰν, καὶ τοσοῦτον ἀπανάλωσε τοῦ δήμου μέρος· ἔξω τοῦ λόγον τιθεμένοις<sup>5</sup> τὰ κατασχόντα τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἀνυχήματα καὶ τὰς ἐπαρχίας.

## CAP. LVI.

Cæsar quartum Consul (45. a. Chr. n.) in Hispaniam abit, ubi Pompeii filii maximum exercitum conduxerant. De quibus non sine summo periculo ac labore prope Mundam victis triumphum ducit, quo Romanos non parum offendit.

Συντελεσθέντων δὲ τούτων, ὕπατος ἀποδειχθεὶς τὸ τέταρτον, εἰς

## NOTE

2. Suetonii, multa reticentis, silentium tanti non est momenti, ut falsa sint, quæ non commemoravit; 3. cave, ne Liviani epitomastæ, Appiani, ac Dionis auctoritates prorsus negligas. Appianus ex. c. multa quidem ex Plutarcho habere videtur, multa vero idem diligentius Plutarcho descripsit, et multa, quæ Plutarchus neglexit. Unde sciatur, solius eum Plutarchi hac in re auctoritatem secutum?) Deinde Plutarcho *ante id bellum fuisse censita duntaxat cccxx. millia civium* narranti fidem adhibendam negat. Pompelo enim et Crasso primum Cæs. censâ fuisse dccccx. millia; civium numerum semper cum imperio auctum esse, nec apud quemquam reperiri, annis plus viginti interjectis inter illum censum et belli civilis Pompeiani principium, ulla memorabili clade tam prodigiose populum imminutum. Denique errare Plutarchum, quod existimet, *civili dissensione populum ad cl. millia decrevisse*. Quod si esset, Cæsarem non longe post LXXX. millia civium in transmarinas colonias distribuere non potuisse, nec Augusto sextum consule, vix XVIII. annis post, civium Rom. capita quadragies centum millia et sexaginta tria millia censita

esse potuisse.—Legerat Plutarchus, ut addit Rualdus, in aliquo auctore Romano, Cæsarem victo Scipione redeuntem ex Africa egisse quendam *recensum*, h. e. examen recognitionemque in eos, qui plebis fere tenuissima pars frumentariam largitionem, de qua frequens mentio apud rerum Romanarum scriptores, participabant, cognitoque, quod per bella civilia numerus accipientium ad vicena trecenta millia venerat, eum dimidio imminutum voluisse, atque ad sexagena centena retraxisse. Vid. Dio Cassius l. XLIII. (ed. m. p. 254.) et Suet. Cæs. c. 41. Idque Cæsar egit, non ut censor, sed ut *morum universisq;ue magister*. Plutarchum igitur voces induxerunt *recensus* et *populus* in eo Latino scriptore, a quo hæc est sœneratus. Putavit *censum* (τῆμῶσιν) et *recensum* (ἐξέτασιν) esse λέγειν plane *συνέθμους*. Credidit et *populi* voce auctorem omnes urbis ordines intellexisse, cum plebem, frumentum publicum accipientem, tantum intelligeret.

5 Τιθεμένοις] Sc. ἡμῶν, h. e. si rationem eorum malorum non inimus, etc. Reiske susp.: καὶ ταῦτα λέγω ἔξω τοῦ λόγον τιθέμενος.

Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Πομπηίου παῖδας,<sup>1</sup> νέους μὲν ὄντας ἐπὶ θαυμαστὴν δὲ τῇ πλήθει στρατιὰν συνειληχότας, καὶ τόλμαν ἀποδεικνύμενους ἀξιοῦσιν πρὸς ἡγεμονίαν, ὥστε κίνδυνον τῇ Καίσαρι περιεσθῆναι τὸν ἔσχατον. Ἡ δὲ μεγάλη μάχη περὶ πόλιν συνέστη Μαινδαν, ἐν ᾗ Καῖσαρ ἐκθλιβομένους ὄρων τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ κακῶς ἀντέχοντας, ἐβόα διὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν τάξεων διαθέων, εἰ μηδὲν αἰδοῦνται λαβόντες αὐτὸν ἐγχειρίσαι τοῖς παιδαρίοις. Μόλις δὲ προθυμίᾳ πολλῇ τοὺς πολεμίους ὥσάμενος, ἐκείνων μὲν ὑπὲρ τρισμυρίου διέφθειρε, τῶν δ' αὐτοῦ χιλίους ἀπώλεσε τοὺς ἀρίστους· ἀπὼν<sup>2</sup> δὲ μετὰ τὴν μάχην πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν, ὥς πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. Ταύτην τὴν μάχην ἐνίκησε τῇ τῶν Διονυσίων ἐορτῇ,<sup>3</sup> καθ' ἣν λέγεται καὶ Πομπηῖος Μάγνος ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξελθεῖν· διὰ μέσου δὲ χρόνος ἐνιαυτῶν τεσσάρων διήλθε. Τῶν δὲ Πομπηίου παίδων ὁ μὲν νεώτερος διέφυγε, τοῦ δὲ πρεσβυτέρου μεθ' ἡμέρας ὀλίγας Δίδιος<sup>4</sup> ἀνήνεγκε τὴν κεφαλὴν. Τοῦτον ἔσχατον Καῖσαρ ἐπολέμησε τὸν πόλεμον· ὁ δ' ἀπ' αὐτοῦ καταχθεὶς θρίαμβος, ὡς οὐδὲν ἄλλο, Ῥωμαῖους ἠνίασεν. Οὐ γὰρ ἀλλοφύλους ἡγεμόνας, οὐδὲ βαρβάρους βασιλεῖς κατηγωνισμένον, ἀνδρὸς δὲ Ῥωμαίων κρατίστου, τύχῃ κεκρημένου, παῖδας καὶ γένος ἄρδην ἀνθηρότα, ταῖς τῆς πατρίδος ἐπιπομπεῦν συμφοραῖς οὐ καλῶς εἶχεν, ἀγαλλόμενος ἐπὶ τούτοις, ὧν μία καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀπολογία, τὸ μετ' ἀνάγκης πεπράχθαι. Καὶ ταῦτα, πρότερον μὲν ἄγγελον, μήτε γράμματα, δημοσίᾳ πέμψαντα<sup>5</sup> περὶ νίκης ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἀλλ' ἀπωσάμενον αἰσχύνῃ τὴν δόξαν.

## NOTE

1 Ἐπὶ τοὺς Πομ. παῖδας] Cneium (qui erat nata major) et Sextum Pompeios. Iidem paulo post τὰ παιδάρια appellantur.

2 Ἀπὼν] Ἐπὶ σκηνῇ, ut c. 43. et c. 39.

3 Τῇ τῶν Διονυσίων ἐορτῇ] H. e. *Liberalibus*, quæ xvi. Cal. April. celebrabantur. Cf. liber de Bello Hispan. c. 31.

4 Δίδιος] Didius, qui Cæsaris classi præerat, Cn. Pompeium cum classe

a Cartem fugientem assecutus, naves incendit, capit, ipsumque Pompeium a terra fugientem persequitur, quem paulo post Cæcennius Lento interfecit.

5 Pro vulgato πέμψαι cum C. V. et Anonymo πέμψαντα scribere non dubitavi, suadentibus Solano, Huttenio, et Relukio, qui etiam πέμψαι τοιμήσαντα, et paulo post ἀπαρροφόμενον conjecit pro ἀπωσάμενον.



## CAP. LVII.

Cæsari, cum dictator perpetuus creatus esset, honores supra sortem humanam decernuntur, quibus vel civibus moderatissimis molestus redditor. In multos tamen eorum, qui arma contra eum tulerant, clementissimus est, satellites respuit, populum donis conciliat, milites in colonias mittit.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀνδρὸς ἐγκεκλικότες, καὶ δε-  
 γαγμένοι τὸν χαλινὸν, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ κακῶν ἀναπνοὴν  
 ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν,<sup>1</sup> δικτάτωρα μὲν αὐτὸν ἀπέδειξαν διὰ βίον.  
 Τοῦτο δ' ἦν ὁμολογουμένη μὲν τυραννίς, τῷ ἀνυπευθύνῃ τῆς μοναρχίας  
 τὸ ἀκατάπανστον προσλαβούσης. Τιμὰς δὲ τὰς πρώτας Κικέρωνος εἰς  
 τὴν βουλὴν γράψαντος, ὃν ἀμωσγέπως ἀνθρώπινον ἦν τὸ μέγεθος,  
 ἕτεροι προστιθέντες ὑπερβολάς, καὶ διαμυλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους,  
 ἐχειργάσαντο καὶ τοῖς πρῶτοις ἐπαχθῆ τὸν ἄνδρα καὶ λυπηρὸν  
 γενέσθαι, διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἀτοκίαν τῶν ψηφισομένων. Οἷς  
 οὐδὲν ἦττον οἰοῦνται συναγωνίσασθαι τῶν κολακευόντων Καίσαρα τοὺς  
 μισούντας, ὅπως οὐκ πλείονας κατ' αὐτοῦ προφάσεις ἔχωσι, καὶ μετὰ  
 μεγίστων ἐγκλημάτων ἐπιχειρεῖν δοκῶσιν. Ἐπεὶ τὰ γ' ἄλλα,<sup>2</sup> τῶν  
 ἐμφυλίων αὐτῷ πολέμων πέρας ἐσχηκότων, ἀνέγκλητον αὐτὸν παρείχε-  
 καὶ τότε τῆς Ἐπιεικείας ἱερὸν οὐκ ἀπὸ τρόπου δοκοῦσι χαριστήριον ἐπὶ  
 τῇ αὐτοῦ πρῶτῃ ψηφίσασθαι. Καὶ γὰρ ἀφῆκε πολλοὺς τῶν πεπολε-  
 μηκότων πρὸς αὐτὸν, ἐνίοις δὲ καὶ τιμὰς καὶ ἀρχάς, ὡς Βροντήν καὶ  
 Κασσίον, προσέθηκεν· ἐστρατήγουν<sup>3</sup> γὰρ ἀμφοτέροι. Καὶ τὰς Πομπη-  
 κίου καταβεβλημένας εἰκόνας οὐ περιεΐδεν, ἀλλ' ἀνέστησεν. Ἐφ'  
 ᾧ<sup>4</sup> καὶ Κικέρων εἶπεν, ὅτι Καῖσαρ, τοὺς Πομπηίου στήσας ἀνδριάντας,  
 τοὺς ἰδίους ἐπῆξε. Τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων αὐτὸν δορυφορεῖσθαι, καὶ  
 πολλῶν ἐπὶ τοῦτο παρεχόντων δαυτοὺς, οὐχ ὑπέμεινεν· εἰπὼν, ὡς βέλ-

## NOTE

1 Τὴν μοναρχ.] V. c. i. nota 1.

2 Τὰ γ' ἄλλα] Subandias κατὰ Reiske susp. ἐπὶ εἰς τὰ γ' ἄλλα. Mox Reiske, Solano suadente, pronomen αὐτοῦ inseruit: et paulo post αὐτοῦ ante πρῶτῃ, ubi minus opus erat. De templo Clementiæ, cujus effigies in nummis extat, (vid. Thes. Morell. Fam. Julia Tab. v. num. vi.) cf. App. ii. 106.: καὶ τοὺς ἀψηφίσαντο

πολλοὺς αὐτῷ γενέσθαι καθάπερ θεῶν, καὶ ποικλὸν αὐτοῦ καὶ Ἐπιεικείας, ἀλλήλους δεξιουμένων. De reliquis honoribus Cæsari decretis cf. præter Appianum Dio Cassius. Eodem tempore Quinctilis mensis in Julium mutabatur.

3 Ἐστρατήγουν] Prætores erant.

4 Ἐφ' ᾧ] Dedit Reiske de suo, h. e. quo super facto, quia de eo, pro ᾧ ἄν.

τιόν ἐστιν ἀπαξ ἀποθανεῖν, ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν. Τὴν δ' εὐνοίαν, ὡς κάλλιστον [ἑαυτοῦ]<sup>5</sup> ἅμα καὶ βεβαιώτατον ἑαυτῷ περιβαλλόμενος φυλακτήριον, αὐθις ἀνελάμβανε τὸν δῆμον ἐστίασεν καὶ σιτηρεσίοις, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἀποκίαις. Ὡν ἐπιφανέσταται Καρχηδὼν καὶ Κόρινθος ἦσαν. Αἷς καὶ πρότερον τὴν ἀλῶσιν, καὶ τότε τὴν ἀνάληψιν ἅμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμφοτέραις γενέσθαι συνέτυχε.

## CAP. LVIII.

Nobiliores honoribus et spe lenit. Ipse Cæsar sui ipsius quasi æmulus magnam expeditionem ad Parthos, Scythas, et Germanos imperio Romano adjiciendos molitur; isthmum Corinthiacum perfodere, ex Tiberi magnam fossam ab urbe in mare prope Terracinam ducere, paludes Pomtinas exsiccare, circa ostiam moles extruere, portus effodere statuit.

Τῶν δὲ δυνατῶν τοῖς μὲν ὑπατείας καὶ στρατηγίας εἰς τοῦτιον ἐπηγέλλετο, τοὺς δ' ἄλλαις τισὶν ἐξουσίαις καὶ τιμαῖς παρεμυθεῖτο· πᾶσι δ' ἐλπίζειν ἐνεδίδου, μνηστευόμενος ἀρχεὶν ἐκόντων. Ὡς καὶ Μαξίμου<sup>1</sup> τοῦ ὑπάτου τελευτήσαντος, εἰς τὴν περιούσαν τῆς ἀρχῆς μίαν ἡμέραν ὑπατον ἀποδεῖξαι Κανίνιον Ῥεβίλιον. Πρὸς ὃν, ὡς ἔοικε, πολλῶν δεξιώσασθαι καὶ προτέμψαι βαδιζόντων, ὁ Κικέρων<sup>2</sup> Σπεύδωμεν, ἔφη, πρὶν φθάσῃ τῆς ὑπατείας ἐξελθὼν ὁ ἄνθρωπος. Ἐπεὶ δὲ τὸ φύσει μεγαλουργὸν αὐτοῦ καὶ φιλότιμον αἱ πολλαὶ κατορθώσεις οὐ πρὸς ἀπόλυσιν ἔτρεπον τῶν πεπονημένων, ἀλλ' ὑπέκκαυμα καὶ θάρσος οὔσαι πρὸς τὰ μέλλοντα, μειζόνων ἐνέτικτον ἐπινοίας πραγμάτων, καὶ καινῆς ἔρωτα δόξης, ὡς ἀποκεχρημένῃ τῇ παρουσίᾳ· τὸ μὲν πάθος οὐδὲν ἦν ἕτερον, ἢ ζῆλος αὐτοῦ, καθάπερ ἄλλον, καὶ φιλονεικία τὶς ὑπὲρ τῶν μελλόντων πρὸς τὰ πεπραγμένα. Παρασκευὴ δὲ καὶ γνώμη,<sup>2</sup> στρατεύειν μὲν ἐπὶ

## NOTE

5 Ἐαυτοῦ] Uncis inclusit Reiske, ut delendum. Pro ἑαυτοῦ ἅμα Bryanna ἔρμα, Solanus περίγραμμα conjectunt.

1 Μαξίμου] Intellige Q. Fab. Maximum, quem Cæsar in aliquot menses anni a. Chr. 48. comitem fecerat. Fuerat Cæsaris legatus, cui eodem anno cum Q. Pedio triumphare permiserat. C. Caninius Rebilus sive Rebilus, a Cæsare, quo magis anti-

quos mores servare videretur, hora septima (h. e. post meridiem) pridie Calend. Jan. consul renuntiatus est in paucas horas ejus diei ad mediam noctem reliquas. Quare lepide, seu potius acerbè, Cicero ad Curion. Ep. vii. 30. hæc scripsit: *Caninius consule scito neminem prandisse. Nihil tamen eo consule mali factum est, fuit enim mirifica vigilantia, qui suo toto consulatu somnum non viderit.*

2 Γνώμη] Sc. ἡ αὐτῇ.

Πάρθους,<sup>3</sup> καταστρεφάμενῳ δὲ τούτους, καὶ δι' Ὑρκανίας παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, καὶ τὸν Καυκάσιον<sup>4</sup> ἐκπεριελθόντι τόπον, εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβάλεῖν· καὶ τὰ περίχωρα Γερμανοῖς, καὶ Γερμανίαν αὐτὴν ἐπιδραμόντι, διὰ Κελτῶν ἐπαγελθεῖν εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνάψαι τὸν κύκλον τοῦτον τῆς ἡγεμονίας τῷ πανταχόθεν Ὀκεανῷ περιορισθείσης.<sup>5</sup> Διὰ μέσου δὲ τῆς στρατείας τὸν τε Κορινθίων Ἴσθμὸν ἐπεχειρεῖ διασκάπτειν<sup>6</sup> Ἀσινὸν ἐπὶ ταῦτο προχειρισάμενος, καὶ τὸν Τίβεριν εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπολαβὼν διώρυχιν βαθεῖα, καὶ περικλάσας ἐπὶ τὸ Κερκαῖον, ἐμβάλεῖν εἰς τὴν πρὸς Ταρράκινῃ θάλατταν, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ βροστώνην τοῖς δι' ἐμπορίας<sup>7</sup> φοιτῶσιν εἰς Ῥώμην μηχανώμενος· πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν ἔλη τὰ περὶ Πωμήτιον<sup>8</sup> καὶ Σητίαν ἐκτρέψας, πεδίον ἀποδείξει πολλαῖς ἐνεργὸν ἀνθρώπων μυριάσι· τῇ δ' ἔγγιστα τῆς Ῥώμης θαλάσῃ κλεῖθρα διὰ χωμάτων ἐπαγαγὼν, καὶ τὰ τυφλὰ καὶ δύσσορμα τῆς Ὀστιάνης ἡϊόνος ἀνακαθρῆμενος, λιμένας ἐμποιήσασθαι καὶ ναύλοχα πρὸς τοσαύτην ἀξιώπιστα ναυτιλίαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρασκευαῖς ἦν.

## CAP. LIX.

Fastos Romanos ita turbatos, ut dies festi non amplius in iusta anni tempora inciderent, summorum philosophorum et mathematicorum cura Cæsar emendat, an. 46. a. Chr. n.

Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις, καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον

## NOTÆ

3 Ἐπὶ Πάρθους] Propter Crassi cladem.

4 Καυκάσιον] Sic Reiske dedit. Vulgatam restituere mallet, et pro τόπον legerem cum C. Par. πότον, sic: παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Καυκάσιον, ἐκπεριελθόντι τὸν πότον, etc.

5 Τῆς ἡγ.—περιορισθείσης] H. e. ἐπερὶ τῆς ἡγ. ab Oceano, καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς ἡγ. termino, cōiούσας. Propter maneam ejus avi terræ cognitionem Cæsar æque ac Alexander consilium cepit de maxima orbis parte subigenda. Per Parthos voluerat ad Oceanum orientalem penetrare, pro cujus sinu mare Caspium habebatur;

Scythiis vero Germanisque atque eorum accolis victis, Oceanum septentrionalem terminum imperii facturum erat.

6 Διασκάπτειν] Quod inceptum etiam aliis infuato fuit exitu, ut Demetrio Poliorcetae, Caligulae, Neroneque. In Ἀσινὸν Reiske nomen aliquod Romanum latere videtur.

7 Ἐμπορίας] H. l. est accus. plur. Reiske.

8 Πωμήτιον καὶ Σητίαν] Sic recte Reiske pro vulgato: Νουματιῶν καὶ Σήτιον. Solanus voluerat Πωμάτιον. Aliunde etiam constat, Cæsarem paludes Pomtinas siccare voluisse. De paludibus circa Nomentum in Sabino

ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέντως ἐν' αὐτοῦ, καὶ τέλος λαβούσα, γλαφυρωτάτην παρέσχε χρεῖαν. Οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς παλαιαῖς πάνυ χρόνοις<sup>1</sup> τεταραγμένοις ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι ταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν περιόδους, ὥστε τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐορτὰς, ὑποφερομένους κατὰ μακρὸν, εἰς ἐναντίας ἐκπεπτωκέναι τοῖς χρόνοις ὥρας,<sup>2</sup> ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τότε οὖσαν ἡλιακὴν<sup>3</sup> οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν τούτων ἀσυλλογίστως εἶχον, οἱ δ' ἱερεῖς<sup>4</sup> μόνον τὸν καιρὸν εἰδότες, ἐξαίφνης, καὶ προρηθ- μένου μηδενὸς, τὸν ἐμβόλιμον προέγραφον<sup>5</sup> μῆνα, Μερκεδόνιον ὀνο- μάζοντες, ὃν Νουμᾶς ὁ βασιλεὺς πρῶτος ἐμβαλεῖν λέγεται, μικρὰν καὶ διατείνονσαν οὐ πῶρ' ὥ βοήθειαν ἐξενῶν τῆς περὶ τὰς ἀποκαταστάσεις<sup>6</sup> πλημμελείας, ὥς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται. Καῖσαρ δέ, τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων καὶ μαθηματικῶν<sup>7</sup> τὸ πρόβλημα προθεῖς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων<sup>8</sup> ἔδειξεν ἰδίαν τινὰ καὶ διηκριβωμένην

## NOTE

nihil legere memini. Cæsarem vero lacus Fucini aquam deducere voluisse, ex Suetonio constat.

1 [Ἐν τοῖς παλαιαῖς πάνυ χρ.] Sub Romulo mensium nulla ratio constabat, nullus ordo, sed alii minoribus quam xx. alii xxxv. alii pluribus adhuc diebus censebantur, neque varietatem cursuum solis et lune intelligebant, sed observabant id solum, ut annus ccclx. diebus conficeretur. *Plut. Numa* c. 18.

2 [Ἐς ἐναντίας ὥρας] In anni tempora contraria τοῖς χρόνοις, iis temporibus, quibus celebrari debebant.

3 [Ἡλιακὴν] Sc. περίοδον τῶν μηνῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἡλιακὸς est 365. ὁ σεληνιακὸς 354. dierum. Numæ annus erat 455. dierum. Qui ut ad justum dierum anni solaris numerum proveretur, instituit, ut secundo quoque anno mensis intercalaris insereretur, Mercedonius, sive (ut in Numa c. 18. vocatur) Mercedinus.

4 [Ἱερεῖς] Pontifices, quorum arbitrio Numa fastos permiserat. Quam ob causam Cæsar, ut Pontifex Maximus, fastos sibi emendandos putabat.

5 [Προέγραφον] Scriptis, publice voce denuntiabant. Sic R. dedit pro val-

gato προσέγραφον. Pontifices hoc sibi sumebant, quando magistratibus annuis imperium prorogare mallent. Contra mittebant Mercedonium.

6 [Ἀποκαταστάσεις] est in scholis astronomorum, cum artificiiis suis annorum inæqualitates corrigunt, et ad concordiam secum astrorum vias revocant, ut ad easdem orbitas redeant, quibus olim incessissent. *Reiske.*

7 [Τοῖς ἀρίστοις τ. φιλ. καὶ μαθ.] Cæsar potissimum usus est Sosigene, astronomo Alexandrino, ad rationes astronomicas ineundas, et Flavio quodam, ad fastos in Romanorum usum componendos, ut Kalendæ, Idus, Nonæ diesque festi in sua quique tempora distribuerentur. Quam emendationem cum Cæsar faceret, anno a. U. c. 708., a. Chr. n. 46., lxxvii. dies addendi erant, ne proximo anno fasti a vero tempore abirent. Annus tam ad cursum solis accommodatus est, ut ccclxv. diebus constaret, et quarto quoque anno post lxxviii. Febr. dies intercalaris insereretur. Cf. *Sueton. Jul. c. 40.*

8 [Μεθόδων] Vortæ cum Xylandro: ex methodis jam tunc ab astronomis peritioribus inventis.

μᾶλλον ἐπανάρθωσιν, ἢ χρώμενοι μέχρι νῦν Ῥωμαῖοι δοκοῦσιν ἤττον ἐτέρων σφάλλεσθαι περὶ τὴν ἀνωμαλίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς<sup>9</sup> βασκαίνουσι καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν αἰτίας παρῆχε. Κικέρων γὰρ ὁ ῥήτωρ, ὡς ἔοικε, φήσαντος τινὸς αὐρίον ἐπιτέλλειν Λύραν· Ναί, εἶπεν, ἐκ διατάγματος· ὡς καὶ τοῦτο πρὸς ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων δεχομένων.

## CAP. LX.

Odiū Cæsari parit regii nominis cupido, quamvis id publice declinaret, et quod senatum contemtim tractasse videbatur; qua re omnem populum offendit.

Τὸ δ' ἐμφανὲς μάλιστα μῖσος καὶ θανατηφόρον ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς βασιλείας<sup>1</sup> ἔρωι ἐξεργάσατο, τοῖς μὲν πολλοῖς αἰτία πρώτη, τοῖς δ' ὑπούλοις πάλαι πρόφασις εὐπρεπεστάτη γενομένη. Καίτοι καὶ λόγον τινὰ κατέσπειραν εἰς τὸν δῆμον οἱ ταύτην Καίσαρι τὴν τιμὴν προξενούντες, ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων ἀλώσιμα τὰ Πάρθων φαίνοντο Ῥωμαίοις σὺν βασιλεῖ<sup>2</sup> στρατενομένοις ἐπ' αὐτοὺς, ἄλλως ἀνέφικτα ὄντα· καὶ καταβαίνοντος ἐξ Ἀλβης Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν, ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπασσθαι βασιλέα. Τοῦ δὲ δῆμου διαταραχθέντος, ἀχθεσθεὶς ἐκεῖνος, οὐκ ἔφη Βασιλεὺς,<sup>3</sup> ἀλλὰ Καῖσαρ, καλεῖσθαι. Καὶ γενομένης πρὸς τοῦτο πάντων σιωπῆς, οὐ πᾶν φαῖδρος, οὐδ' εὐμενὴς παρῆλθεν. Ἐν δὲ συγκλήτῃ τιμὰς τινὰς ὑπερφυεῖς αὐτοῦ ψηφισαμένων,<sup>4</sup> ἔτυχε μὲν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων<sup>5</sup> καθεζόμενος· προσιόντων δὲ τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς βουλῆς ἀπάσης ἐπομένης, σὺχ' ὑπεξαναστὰς, ἀλλ'

## NOTÆ

9 Περὶ τοῖς] Legendum omnino est, Bryano probante, cum C. Anon. περὶ τοῦτο τοῖς, h. e. circa hoc institutum, hanc correctionem quamvis optimam.

1 Τῆς βασιλείας] Potissimum regii nominis.

2 Σὺν βασιλεῖ] Inde auctores erant, qui Cæsarem Romæ quidem imperatorem ac dictatorem, in provinciis autem regem appellandum dicerent.

3 Βασιλεὺς] Hanc vocem magna litera excudendam curavi. Cæsar enim iis, qui regem eum appellabant; ita respondit ac si in nomine fallereu-

tur: non vocor Rex, meum nomen non est Rex, sed Cæsar. Rex fuit cognomen Marciōrum.

4 Ψηφισ.] Subaudi τῶν βουλευτῶν, αὐτῶν συγκλητικῶν. Pro αὐτοῦ malim αὐτῷ. Reiske.

5 Ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων] In tribunal, pro æde Veneris genetricis. Honores absenti decreti erant, quo magis a non coactis sed ab ultro volentibus ornari videretur. Ne véro credas, Cæsarem responso suo senatum et populum offendisse, eo, quod non assurrexit, sedensque senatum ad se venire passus est.

Delph. et Var. Clas.

Cæs.

6 K

ἄσκαρ ἰδιώταις τισὶ χρημασίῳ, ἀπεκρίνατο, συσταλῆς μᾶλλον, ἢ προσθέσεως, τὰς τιμὰς. δεῖσθαι. Καὶ τοῦτ' οὐ μόνον ἠνίασε τὴν βουλὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ τῆς πάλεως προπηλακισμένης καὶ μετὰ δεινῆς κατηφείας ἀπῆλθον εὐθὺς, οἱ ἐξὴν μὴ παραμένειν. ἔστε κατέκρινον ἐννοήσαντα, παραχρῆμα μὲν αἰκάδε τραπέσθαι, καὶ βοῆν πρὸς τοὺς φίλους, ἀπαγαγόντα τοῦ τραχήλου τὸ ἱμάτιον, ὡς ἔτοιμος εἶη τῷ βουλομένῳ τὴν σφαγὴν παρέχειν. Ὑστερον δὲ προφασίζεσθαι τὴν νόσον· οὐ γὰρ ἐθέλειν τὴν αἴσθησιν<sup>6</sup> ἀτρεμεῖν τῶν οὕτως ἐχόντων, ὅταν ἰστάμενοι διαλέγωνται πρὸς ὄχλον, ἀλλὰ σειομένην ταχὺ καὶ περιφερομένην εἰλίγγους ἐπισπάσασθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι· τὸ δ' οὐκ εἶχεν οὕτως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ βουλόμενον αὐτὸν ὑπεξαναστήναι τῇ βουλῇ, λέγουσιν ὑπὸ τοῦ τῶν φίλων, μᾶλλον δὲ κολάκων, Κορνηλίου Βάλβου, κατασχεθῆναι, φήσαντος· Οὐ μεμνήσῃ Καῖσαρ ὦν, οὐδ' ἀξιώσεις ὡς κρείττονα θεραπεύεσθαι σεαυτὸν;

## CAP. LXI.

Cæsari Laperclia videnti Antoninus diadema offert, quod quidem respuit, populo plaudente; sed cum tribunos plebis, qui statuis Cæsaris diademate ademerant, eosque in vincula conjecerant, qui primi Cæsarem regem appellaverant, amoveret, vehementer populo displicebat.

Ἐπιγίνεται τοῖτοις τοῖς προσκρούσμασιν ὁ τῶν δημάρχων προπηλακισμός. Ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν Λονπερκαλίων ἑορτῇ,<sup>1</sup> περὶ ἧς πολλοὶ γράφουσιν, ὡς ποιμένων τὸ παλαιὸν εἶη, καὶ τι καὶ προσήκει τοῖς Ἀρκαδιοῖς Λυκαίοις. Τῶν δ' εὐγενῶν νεανίσκων καὶ ἀρχόντων πολλοὶ διαθέρουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν γυμνοὶ, σκύτεσι λασίοις<sup>2</sup> τοὺς ἐμποδῶν ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλῳ παίοντες. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει<sup>3</sup> γυναικῶν ἐπίτηδες

## NOTE

6 Τῇ αἴσθησιν interpretatur Reiske de sensibilitate et irritabilitate nervorum nimia, nimis excitata et prona ad minutissimum quemque motum consternari; et καταλαμβάνεσθαι, occupari, preveniri, corripiri a convulsionibus, priusquam eas continere et suppressere possit.

1 Τῶν Λονπερκ. ἑορτῇ] Quæ xv. Kal. Mart. celebrabatur. De ritibus, hoc die festo solennibus et diversis de ejus origine sententiis vide Plut. Romulum c. 21. Pastorum id festum

antiquitus fuisse ab iis creditur, quibus Laperclia fere eadem cum Lycæis Arcadicis esse videntur, quæ Evander in Italiam transtulerit, Pami in Lycæo monte Ascadico nato sacra. Quod Plutarcho tamen in Rom. l. l. displicet.

2 Σκύτεσι λασίοις] Scuticis factis ex caprarum in ipso festo immolatarum pellibus dissectis.

3 Ἐν τέλει] Ἐν ἡλικίᾳ dixit Plut. Rom. l. l. h. e. ætate ad puerperiam apta.

ἵπαντῶσαι παρέχουσιν, ὥσπερ ἐν διδασκάλου,<sup>4</sup> τὴν χεῖρα ταῖς πληγαῖς, πεπεισμένοι πρὸς εἰσοκίαν κυούσαις, ἀγόροις δὲ πρὸς κήσιν ἀγαθὸν εἶναι. Ταῦτα Καῖσαρ ἐθεᾶτο, καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ δίφρῳ χρυσοῦ, θριαμβικῇ κόσμῳ κεκοσμημένος.<sup>5</sup> Ἀντώνιος δὲ τῶν θεόντων τὸν ἱερὸν δρόμον εἰς ἦν· καὶ γὰρ ὑπάτευεν. Ὡς οὖν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ διέστη, φέρων διάδημα στεφάνῳ δάφνης περιπεπληγμένον, ὥρεξε τῷ Καίσαρι. Καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς, ἀλλ' ὀλίγος ἐκ παρασκευῆς. Ἀπωσαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος, ἅπας ὁ δῆμος ἀνεκρότησεν. Αὐθις δὲ προσφέροντος, ὀλίγοι, καὶ μὴ δεξαμένου, πάλιν ἅπαντες. Οὕτω δὲ τῆς πείρας ἐξελεγχομένης Καῖσαρ μὲν ἀνίσταται, τὸν στέφανον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπενεχθῆναι κελεύσας. Ὀφθῆσαν δὲ ἀνδριάντες αὐτοῦ διαδήμασιν ἀναδεδεμένοι βασιλικαῖς καὶ τῶν δημάρχων δύο, Φλασίου καὶ Μάρυλλος,<sup>6</sup> ἐπελθόντες ἀπέσπασαν, καὶ τοὺς ἀσπασαμένους βασιλεῖα τὸν Καίσαρα πρῶτους ἐξευρόντες, ἀπῆγον εἰς τὸ δεσμοτήριον. Ὁ δὲ δῆμος εἶπετο κροτῶν, καὶ Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας, ὅτι Βρούτος ἦν ὁ καταλύσας τὴν τῶν βασιλέων διαδοχὴν, καὶ τὸ κράτος εἰς βουλὴν καὶ δῆμον ἐκ μοναρχίας καταστήσας. Ἐπὶ τούτῳ Καῖσαρ παροξυνθεὶς, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφαίλετο τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον<sup>7</sup> ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν, ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων, πολλάκις Βρούτους τε καὶ Κυμαίους<sup>8</sup> ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας.

## NOTÆ

4 Ἐν διδασκάλου] Sc. σχολῇ.—τὴν χεῖρα pro τὰ χεῖρα sæpe obvium est, ex. c. in Luciani Somnio, ubi etiam τὸ τέχνη est pro τὰ τ. et similia.

5 Κοσμή.—Aurea sella sedere, vestita triumphali uti, inter alios honores senatus Cæsari concesserat.

6 Μάρ.] Fuerunt hi tribuni plebis C. Epidius Marullus et L. Cæsetius Flavus.

7 Τῶν περὶ τὸν Μάρ.] Recte monuit Reiske, hoc esse Marullum ipsum et collegam ejus Flavium; quos Cæsar, Suetonio teste c. 79. potestate privavit, dolens, seæ parum prospere mo-

tam regni mentionem, sive, ut ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi.

8 Βρούτους τε καὶ Κυμαίους] Brutus Romanis idem est ac fatuus. Cumæi Æolidis male Græcis audiebant stupiditatis nomine. Inde fuit proverbium ἀπὸ ἀισθάνονται οἱ Κυμαῖοι, sæpe sapient Cumani, de quo videas Dea. Erasmus p. 179. no. LXXI. Narrabatur ex. c., cum aliquando ingens esset pluvia, per præconem edictum esse publicatum, uti Cumani porticus subirent; atque ita voce præconis admonitos subisse.

## CAP. LXII.

Jam Cæsari insidiæ parantur; tandem Brutus quoque, quamvis Cæsari multa beneficia deberet, et Cæsar maximam ei fidem haberet, in conjurationem pertrahitur. Cæsaris dicta quædam de Bruto aliisque ipsi delatis.

Οὕτω δὴ τρέπονται πρὸς Μάρκον Βρούτον οἱ πολλοί, γένος μὲν ἐκεί-  
θεν<sup>1</sup> εἶναι δοκοῦντα πρὸς πατέρων, καὶ πρὸς μητρὸς δ' ἀπὸ Σερβιλίων,  
οἰκίας ἐτέρας ἐπιφανοῦς, γαμβρὸν δὲ καὶ ἀδελφιδοῦν Κάτωνος. Τοῦτον  
μὲν ἐξ ἑαυτοῦ<sup>2</sup> ὀρμῆσαι πρὸς κατάλυσιν τῆς μοναρχίας ἡμβλυνον αἱ  
παρὰ Καίσαρος τιμαὶ καὶ χάριτες. Οὐ γὰρ μόνον ἐσώθη περὶ Φάρσα-  
λον ἀπὸ τῆς Πομπηίου φυγῆς, οὐδὲ<sup>3</sup> πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἔσωσεν  
ἐξαίτησάμενος, ἀλλὰ καὶ πίστιν εἶχε μεγάλην παρ' αὐτῷ. Καὶ στρα-  
τηγίαν μὲν ἐν τοῖς τότε τὴν ἐπιφανεστάτην<sup>4</sup> ἔλαβεν, ὑπατεύειν δ'  
ἔμελλεν εἰς τέταρτον ἔτος, ἐρίσαντος Κασσίου προτιμηθεὶς. Λέγεται  
γὰρ ὁ Καῖσαρ εἰπεῖν, ὡς δικαιότερα λέγοι μὲν Κάσσιος, αὐτὸς μέντοι  
Βρούτον οὐκ ἂν παρέλθοι· καὶ ποτε καὶ διαβαλλόντων τινῶν τὸν ἄνδρα,<sup>5</sup>  
πραγτομένης ἤδη τῆς συνωμοσίας, οὐ προσέσχευεν. Ἀλλὰ τοῦ σώματος<sup>6</sup>  
τῇ χειρὶ θίγων, ἔφη πρὸς τοὺς διαβάλλοντας· Ἀναμένει τοῦτο τὸ δέρμα  
Βρούτον·<sup>7</sup> ὡς ἄξιον μὲν ὄντα τῆς ἀρχῆς<sup>8</sup> δι' ἀρετὴν, διὰ δὲ τὴν ἀρχὴν

## NOTÆ

1 Ἐκεῖθεν] Ex eo Bruto, qui sub finem cap. præcedentis commemoratus est. Serviliorum gens eadem fere via qua Brutorum famam nacta erat. Nam Servilius Ahala, a quo Bruti mater genus ducebat, Spur. Melium, ad tyrannidem Romæ aspirantem, interemerat.

2 Reiske mavult τοῦτον μὲν μὴ ἐξ ἑαυτοῦ sine causa.

3 Οὐδὲ] Subaudi μόνον e præcedd. Reiske.

4 Τὴν ἐπιφανεστάτην] Quænam illa sit, intelligitur ex Plat. Bruto c. 7.: πλείωνων στρατηγιῶν οὐσῶν, τὴν μέγιστον ἔχουσαν ἀξίωμα, καλουμένην δὲ πολιτικὴν, ἐπίδοξος ἢ ἡ Βρούτος ἔξω ἢ Κάσσιος: ubi Cassii et Bruti certamen non de consulatu sed de prætura fuisse videbis. Magistratus Cæsar ideo in plures annos ordinaverat, quod propter bellum Parthicum diu abfuturus erat.

5 Τὸν ἄνδρα] Quasi per Cæsaris necem ad ejus potentiam aspiraret.

6 Τοῦ σώματος] Sc. ἑαυτοῦ.

7 Βρούτον] Lego cum Bryano ἀναμένει τοῦτο τὸ δέρμα Βρούτος, hoc sensu: Manebit Brutus mortem meam. In Bruto c. 8. eadem sententia Plutarchus sic scripsit: Καῖσαρ τοῦ σώματος ἀπτόμενος εἶπε· τί δ' οὐκ ἂν ἡμῶν δοκεῖ Βρούτος ἀναμεῖναι τοῦτ' τὸ σαρκίον; ὥς οὐδενὶ προσήκον ἄλλῃ μεθ' ἑαυτὸν, ἢ Βρούτῳ, δύνασθαι τοσούτον καὶ μέντοι δοκεῖ πρῶτος ἂν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι βεβαίως, ὀλίγον χρόνον ἀνασχόμενος, Καίσαρι δευτερεύσαι καὶ παρακμάσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ μαρτυρεῖναι τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἑσῶς δόξαν. In nostro vero loco τὸ σῶμα pro τὸ δέρμα cum C. Par. legere nolo; illud est glossa ad hoc.

8 Τῆς ἀρχῆς] H. e. imperii post Cæsarem occupandi.



οὐκ ἂν ἀχάριστον καὶ πονηρὸν γενόμενον.<sup>9</sup> Οἱ δὲ τῆς μεταβολῆς ἐφίεμενοι, καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον, ἢ πρῶτον, ἀποβλέποντες, αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων διαλέγεσθαι· νύκτωρ δὲ κατεπίμπλασαν γραμμάτων τὸ βῆμα, καὶ τὸν δίφρον, ἐφ' οὗ στρατηγῶν ἐχρημάτιζεν· ὧν ἢ τὰ πολλὰ τοιαῦτα· Καθεύδεις, Βροῦτε· καὶ, Οὐκ εἰ Βροῦτος.<sup>10</sup> Ὑφ' ὧν ὁ Κάσσιος αἰσθόμενος διακινούμενον ἡσυχῇ τὸ φιλότιμον αὐτοῦ, μᾶλλον, ἢ πρότερον ἐνέκειτο, καὶ παρώξυνεν, αὐτὸς ἰδίᾳ τι καὶ μίσους ἔχων πρὸς τὸν Καίσαρα, δι' αἰτίας, ἃς ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γεγραμμένοις δεδηλώκαμεν.<sup>11</sup> Εἶχε μέντοι καὶ δι' ὑποψίας ὁ Καῖσαρ αὐτὸν, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν ποτε· Τί φαίνεται βουλόμενος ὑμῖν Κάσσιος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ λίαν ἀρέσκει, λίαν ὥχρος ὧν. Πάλιν δὲ λέγεται περὶ Ἀντωνίου καὶ Δολαβέλλα, διαβολῆς πρὸς αὐτὸν, ὡς νεωτερίζοιεν, ἐλθούσης· Οὐ πάνν, φάναι, τούτους δέδοικα τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλλον δὲ τοὺς ὥχρους καὶ λεπτοὺς ἐκείνους· Κάσσιον λέγων καὶ Βρούτον.

## CAP. LXIII.

Multa et varia prodigia de Cæsaris interitu, præcipue Calpurniæ somnia, quibus Cæsar motus, senatum eo die (Idibus Martiis a. Chr. n. 44.) discedere jubet.

Ἄλλ' ἔοικεν<sup>1</sup> οὐχ οὕτως ἀπροσδόκητον, ὡς ἀφύλακτον, εἶναι τὸ πεπρωμένον· ἐπεὶ καὶ σημεῖα θαυμαστά καὶ φάσματα φανῆναι λέγουσι. Σέλα μὲν οὖν οὐράνια, καὶ κτύπους νύκτωρ πολλαχοῦ διαφερομένους, καὶ καταίροντας εἰς ἀγορὰν ἐρήμους ὄρνιθας, οὐκ ἄξιον ἴσως ἐπὶ πάθει τηλικούτῃ μνημονεῦσαι. Στράβων<sup>2</sup> δ' ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖ, πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους διαπύρους ἐπιφερομένους<sup>3</sup> φανῆναι, στρατιώτου δ' ἀνδρὸς

## NOTÆ

9 Γενόμενον] Solanus mavult γενησόμενον.

10 Οὐκ εἰ Βροῦτος] Sc. ἀληθῶς. Respicitur ad famam de Serviliæ adulterio.

11 Δεδηλώκαμεν] Brut. c. 8. seqq. Videtur itaque Bruti vita prior scripta etiam ob ea, quæ infra c. 68. leguntur: ἃ ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται. Sed in Bruto c. 9. Plutarchi verba sunt: ὡς ἐν τοῖς περὶ Καίσαρος ἀκριβῶς γέγραπται, quasi Cæsaris vitam prius scripserit. Utrumque verum

esse nequit. Forte igitur vel illa ex Bruto verba glossemata sunt, vel utraque vita eodem tempore scripta et publici juris facta est.

1 Ἄλλ' ἔοικεν] Sensus est: videri fata, quamvis inevitabilia sint, tamen prævideri posse.

2 Στράβων] Idem est, cujus libri xvii. rerum geographicarum supersunt. Fuit philosophus stoicus.

3 Ἐπιφερομένους] Sc. ἀλλήλοις, fortasse in aëre.—Reiskio vox ἐπιφερο-

οικέτην ἐκ τῆς χεὶρός ἐκβαλεῖν πολλήν· φλόγα, καὶ δοκεῖν καλεσθῆαι τοῖς ἄνθρωποις· ὥς δ' ἐπαύσατο, μηδὲν ἔχειν κακὸν τὸν ἄνθρωπον. Αὐτῷ δὲ Καῖσαρι θύοντι τὴν καρδίαν ἀφανῆ γενέσθαι τοῦ ἱερείου, καὶ δεινὸν εἶναι<sup>4</sup> τὸ τέρας· οὐ γὰρ ἂν φύσει γε συστήναι ζῶον ἀκαρδίον. Ἔστι δὲ καὶ ταῦτα πολλῶν ἀκοῦσαι διεξιόντων, ὥς τις αὐτῷ μάντις<sup>5</sup> ἡμέρα Μαρτίου μηνός, ἣν Εἰδούς Ῥωμαῖοι καλοῦσι, προείποι μέγαν φυλάττεσθαι κίνδυνον. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, προῖων ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀσπασάμενος προσπαίζει τῷ μάντει, φάμενος· Αἱ μὲν δὲ Μάρτιαι Εἰδοὶ πάρεισιν· ὁ δ' ἡσυχῇ πρὸς αὐτὸν εἶποι· Ναὶ πάρεισιν, ἀλλ' οὐ παρεληλύθασι. Πρὸ μιᾶς δ' ἡμέρας, Μάρκου Λεπίδου δειπνίζοντος αὐτὸν, ἔτυχε μὲν ἐπιστολαῖς ὑπογράφων, ὥσπερ εἴθωι, κατακείμενος· ἐμπεσόντος δὲ λόγου, ποῖος ἄρα τῶν θανάτων ἀριστος, ἀπαντας φθάσας ἐξεβόησεν· Ὁ ἀπροσδόκητος. Μετὰ ταῦτα κοιμώμενος, ὥσπερ εἴθωι, παρὰ τῇ γυναικί, πασῶν ἅμα τῶν θυρῶν τοῦ δωματίου καὶ τῶν θυρίδων ἀναπέταννυμένων,<sup>6</sup> διαταραχθεὶς ἅμα τῷ κτύπῳ καὶ τῷ φωτὶ καταλαμπούσης τῆς σελήνης ᾗσθετο τὴν Καλπουρνιαν βαθέως μὲν καθεύδουσαν, ἀσαφεῖς δὲ φωνὰς καὶ στεναγμούς ἀνθρώπων ἐκ τῶν ὕπνων ἀναπέμπουσιν. Ἐδόκει δ' ἄρα κλαλεῖν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα κατεσφαγμένον. Οἱ δ' οὐ φασὶ τῇ γυναικὶ ταύτῃ γενέσθαι τὴν ὄψιν· ἀλλ' ἦν γάρ τι τῇ Καίσαρος οἰκίᾳ προσκείμενον, οἷον ἐπὶ κοσμῷ καὶ σεμνότητι, τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, ἀκρωτήριον,<sup>7</sup> ὥς Λίβιος ἱστορεῖ· τοῦτ' ὄνار ἡ Καλπουρνια θεασαμένη καταρρήγνυμενον, ἔδοξε ποτνιαῖσθαι καὶ δακρύνειν. Ἡμέρας δ' οὖν γενομένης, ἔδειτο τοῦ Καίσαρος, εἰ μὲν οἷόν τε, μὴ προελθεῖν, ἀλλ' ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλητον· εἰ δὲ τῶν ἐκείνης ὀνείρων ἐλάχιστα φροντίζει, σκέψασθαι διὰ μαντικῆς ἄλλης καὶ ἱερῶν περὶ τοῦ μέλλοντος.<sup>8</sup> Εἶχε δὲ τις, ὡς ἔοικε, κάκεινον ὑποψία καὶ φόβος. Οὐδένα γὰρ γυναικισμὸν ἐν δεισιδαιμονίᾳ πρότερον κατεγνώκει τῆς Καλπουρνιας, τότε δ' ἑώρα περιπαθοῦσαν. Ὡς δὲ καὶ πολλὰ καταθύσαντες οἱ μάντεϊ ἔφασαν αὐτῷ δυσιερεῖν, ἔγνω, πέμψας Ἀντώνιον, ἀφείναι τὴν σύγκλητον.

## NOTE

μῖνος vel prorsus delenda, ut varians lectio ad διαφερομένους videtur, vel sic legendum: ἀνθρώπους ἐπιφερομένους ὁσῶντας διαπύρους.

4 Εἶναι] Ne credas hoc esse propter quod εἶναι. Verte: quod quidem prodigium revera terribile esse.

5 Μάντις] Spurrinam haruspiciem intellige, ex Suetonio c. 81.

6 Ἀναπέταννυμένων] Sc. subito et

sine causa conspicua.

7 Ἀκρωτήριον] Fastigium, ornamentum tecti proprie templorum, sed ex S. C. a Cæsare quoque usurpatum. Vide de voce Casaub. ad Suet. c. 81. et Ernest. in Clavi Cicer.

8 Μέλλontos] Sine ulla causa suspicatur Reiske: μέλλontos· ὁ καὶ παρθεὶς ἐποίησεν· εἶχε γὰρ τις, etc. Quod immergit, per se intelligitur.

CAP. XLIV.

Decimus Brutus, ex conjuratis, haruspices et somnia irridendo et monendo, senatum eo die Cæsari nomen regis in provinciis decreturum, eidem tandem in senatum ire persuadet.

Ἐν δὲ τούτῳ Δέκιμος Βρούτος, ἐπικλησιν Ἀλβίνος,<sup>1</sup> πιστεσόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος, ὥστε καὶ δεύτερος ὑπ' αὐτοῦ κληρονόμος<sup>2</sup> γεγράφθαι, τοῖς δὲ περὶ Βρούτον τὸν ἕτερον καὶ Κάσιον μετέχων τῆς συνωμοσίας, φοβηθεὶς, μὴ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην διακρουσαμένον τοῦ Καίσαρος, ἔκπυστος ἢ πρᾶξις γένηται, τοὺς τε μάντεϊς ἐχλευάζει, καὶ καθήκατο τοῦ Καίσαρος, ὡς αἰτίας καὶ διαβολὰς ἐαυτῷ κτωμένου πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐντρυφᾶσθαι δοκοῦσαν· ἦκειν μὲν γὰρ αὐτὴν, κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ προθύμους εἶναι ψηφίζεσθαι πάντας, ὅπως τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν βασιλεὺς ἀναγορευοίτο, καὶ φοροίη διάδημα τὴν ἄλλην ἐπιὼν γῆν καὶ θάλασσαν· εἰ δὲ φράζοι τις αὐτοῖς καθεζομένοις, νῦν μὲν ἀπαλλάττεσθαι, παρεῖναι δ' αὔθις, ὅταν ἐντύχοι βελτίστοις ὀνείροις Καλπουρνία, τίνας ἔσεσθαι λόγους παρὰ τῶν φθονούντων; ἢ τίνα τῶν φίλων ἀνέξεσθαι, διδασκόντων, ὡς οὐχὶ δουλεία ταῦτα καὶ τυραννὶς ἐστίν; ἀλλ' εἰ δοκεῖ πάντως, ἔφη, τὴν ἡμέραν ἀφοσιώσασθαι, βέλγων αὐτὸν προελθόντα καὶ προσαγορεύσαντα τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι. Ταῦθ' ἅμα λέγων ὁ Βρούτος, ἦγε τῆς χειρὸς λαβόμενος τὸν Καίσαρα, καὶ μικρὸν μὲν αὐτῷ προελθόντι τῶν θυρῶν οἰκέτης ἀλλότριος ἐντυχεῖν προθυμούμενος, ὡς ἡτᾶτο τοῦ περὶ ἐκείνον ὄπισμον καὶ πληθους, βιασάμενος εἰς τὴν οἰκίαν, παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ Καλπουρνίᾳ, φυλάττειν κελεύσας, ἀχρὶς ἂν ἐπανέλθῃ Καῖσαρ, ὡς ἔχων μεγάλα πράγματα κατεπειν πρὸς αὐτόν.

NOTE

1 Ἐπικλησιν Ἀλβίνος] Quia a Postumio Albino adoptatus fuit. Cf. Havercamp. ad Thes. Morell. p. 356.  
2 Δεύτερος κληρονόμος] De testamento Cæsaris legas Suet. Jul. c. 83. ex quo hæc ascribo: Tres instituit hæredes, sororum nepotes, C. Octavium ex dodrante, et L. Pinarium et Q. Pe-

dium ex quadrante reliquo.—D. Brutum etiam in secundis hæredibus. Hoc ita intelligas, D. Brutum et M. Antonium designatos fuisse, ut, si quis hæredum vel hæreditate sua cederet, vel sine hærede moreretur, in ejus locum succederent. Narratur adeo D. Brutus Octavio substitutus fuisse.

## CAP. LXV.

Artemidorus Cnidius libellum Cæsari tradit, conjurationem significantem, quem ille legere impeditur.

Ἀρτεμίδωρος δὲ, Κνίδιος τὸ γένος, Ἑλληνικῶν λόγων σοφιστὴς, καὶ διὰ τοῦτο γεγονὼς ἐνίοις συνήθης τῶν περὶ Βροῦτον, ὥστε καὶ γινῶναι τὰ πλεῖστα τῶν πραττομένων, ἦκε μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων, ἀπερ ἔμελλε μνηνεῖν ὁρῶν δὲ τὸν Καίσαρα τῶν βιβλίων ἕκαστον δεχόμενον, καὶ παραδιδόντα τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις, ἐγγυὲς σφόδρα προσελθόν. Τοῦτο, ἔφη, Καῖσαρ, ἀνάγνωθι μόνος καὶ ταχέως· γέγραπται γὰρ ὑπὲρ πραγμάτων μεγάλων, καὶ σοι διαφερόντων. Δεξάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ, ἀναγνῶναι μὲν ὑπὸ πλήθους τῶν ἐντυγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὁρμήσας πολλάκις· ἐν δὲ τῇ χειρὶ κατέχων καὶ φυλάττων μόνον ἐκεῖνο, παρήλθεν εἰς τὴν σύγκλητον. Ἕνιοι δὲ φασιν, ἄλλον ἐπιδιδόναι τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸν δ' Ἀρτεμίδωρον οὐδ' ὅλως προσελθεῖν, ἀλλ' ἐκθλιβῆναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.

## CAP. LXVI.

Cæsar senatum, qui in curia Pompeii convenerat, intrat (Idibus Martiis a. Chr. n. 44.), cumque Tillium Cimbrum, pro fratre deprecantem, increparet, signo dato Cascas primus eum vulnerat, tum reliqui, quibus Cæsar aliquamdiu repugnat, donec et M. Brutum in se irruere videt. Tum capite velato conjuratis se præbet, atque XXIII. vulneribus ad basin statuæ Pompeii confoditur.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη πού φέρεται καὶ τὸ αὐτόματον· ὁ δὲ δεξάμενος τὸν φόνον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀγῶνα χῶρος, εἰς ὃν ἡ σύγκλητος ἠθροίσθη τότε, Πομπηίου μὲν εἰκόνα κειμένην<sup>1</sup> ἔχων, Πομπηίου δ' ἀνάθημα γεγονὼς τῶν προκεκοσμημένων<sup>2</sup> τῷ θεάτρῳ, παντάπασιν ἀπέφηνε δαίμονός τινος ὑφηγουμένου καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν,<sup>3</sup> ἔργον γεγο-

## NOTÆ

<sup>1</sup> Κειμένη] Ne veritas jacentem, sed positam. Cf. etiam supra c. 57.

<sup>2</sup> Τῶν προκεκοσμημένων] Ædificium ex iis, quæ Pompeius ornamenti causa theatro suo astruxerat. Hoc etiam loco Solanus προσκεκοσμημένων, Reiske προσκαλλυμένων legere maluerunt, ut supra c. 29. De ipsa curia videndus est Brutus c. 14.: porticus erat

una quedam eorum, quæ sunt circa theatrum Pompeii, projecturam (sive quadrata sive semiorbiculari forma) habens, atque in ea projectura Pompeii statuam a populo positam.

<sup>3</sup> Πρᾶξιν] Vertit Reiske: Eventum hoc a numine quodam esse profectum, actionem (h. e. eosque, a quorum manibus esset facinus patrandum, eum-

νέναι. Καὶ γὰρ οὖν καὶ λέγεται Κάσιος, εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πομπήϊου πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀποβλέπων, ἐπικαλεῖσθαι σιωπῇ, καίπερ οὐκ ἄλλοτριος ὢν τῶν Ἐπικούρου λόγων,<sup>4</sup> ἀλλ' ὁ καιρὸς, ὡς ἔοικεν, ἤδη τοῦ δεινοῦ παρεστῶτος, ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίει καὶ πάθος, ἀντὶ τῶν προτέρων λογισμῶν. Ἀντώνιον μὲν οὖν, πιστὸν ὄντα Καίσαρι καὶ Ῥωμαλέον, ἔξω παρακατεῖχε Βρούτος Ἀλβίνος,<sup>5</sup> ἐμβαλὼν ἐπίτηδες ὀμλίαν μῆκος ἔχουσαν. Εἰσιόντος δὲ Καίσαρος, ἡ βουλὴ μὲν ὑπεξάνεστη θεραπεύουσα· τῶν δὲ περὶ Βρούτου οἱ μὲν ἐξύπισθεν τὸν δίφρον αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ δ' ἀπήντησαν ὡς δὴ Μετιλλίῳ Κίμβρῳ,<sup>6</sup> περὶ ἀδελφοῦ φηγῶδος ἐντυγχάνοντι, συνδεσόμενοι, καὶ συνεδέοντο μέχρι τοῦ δίφρου παρακολουθοῦντες. Ὡς δὲ καθίσας διεκρούετο τὰς δεήσεις, καὶ προσκειμένων βιαιότερον, ἡγανάκει πρὸς ἕκαστον, ὁ μὲν Μετίλλιος τὴν τήβεννον αὐτοῦ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις συλλαβὼν, ἀπὸ τοῦ τραχήλου κατήγεν· ὅπερ ἦν σύνθημα τῆς ἐπιχειρήσεως. Πρῶτος δὲ Κάσας ξίφει παῖει παρὰ τὸν αἰχένα, πληγὴν οὐ θανατηφόρον, οὐδὲ βαρεῖαν,<sup>7</sup> ἀλλ', ὡς εἶκος, ἐν ἀρχῇ τολμήματος μεγάλου ταραχθεὶς· ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα μεταστραφέντα τοῦ ἐνχειριδίου λαβέσθαι καὶ κατασχεῖν. Ἄμα δὲ πῶς ἐξεφώνησαν, ὁ μὲν πληγεὶς, Ῥωμαῖστί· Μιαιρώτατε Κάσκα, τί ποιεῖς; ὁ δὲ πλῆξας, Ἑλληνιστί πρὸς τὸν ἀδελφόν· Ἀδελφέ,<sup>8</sup> βοήθει. Τοιαύτης δὲ τῆς ἀρχῆς γενομένης, τοὺς μὲν οὐδὲν συνειδόμενος ἐκπληξίς εἶχε, καὶ φρίκη πρὸς τὰ δρώμενα, μήτε φεύγειν, μήτ' ἀμύνειν, ἀλλὰ μηδὲ φωνὴν ἐκβάλλειν τολμῶντας. Τῶν δὲ παρεσκευασμένων ἐπὶ τὸν φόνον ἑκάστου γυμνὸν ἀποδείξαντος τὸ ξίφος, ἐν κύκλῳ περιεχόμενος,

## NOTE

que, in quo id committi fatale esset) illic convocante, viamque quasi ambobus præeunte.

4 Τῶν Ἐπ. λ.] Sc. Epicurus ab omni superstitione cujuscuque generis erat alienus. Liber ejus αἱ κυρίαι δόξαι, placita ejus continens, ab Luciano in Alex. c. 47. quam maxime laudatur, ut pacem, tranquillitatem, libertatem legentibus efficiens, a timoribus, spectris, et prodigiis non minus quam a spe vana et non necessariis cupiditatibus liberans, qui intelligentiam et veritatem inserat, et vere mentes purget non sæce aut squillis, sed recta ratione et veritate et libertate.—Casius Epicuri utitur placitis ad Brutum de spectro in Asia

viso consolandum, ut auctor est Plut. in Bruto c. 37.

5 Βρούτος Ἀλβ.] In Plut. Bruto c. 17. et Appiano II. 117. C. Trebonio hæ partes tribuantur.

6 Μετιλλίῳ Κίμβρῳ] Corruptam esse hoc nomen diu constat. Nomen hominis fuit L. Tillius Cimber. Vid. Ernesti in Clav. Cicer. et qui ab eo laudantur.

7 Οὐδὲ βαρεῖαν] Bryanus mavult οὐδὲ βαθεῖαν. Plut. Brut. c. 17.: τὰ ξίφος διελαύνει οὐκ εἰς βάθος παρὰ τὸν ἄμυν.

8 Ἀδελφε] Fratres erant inter Cæsaris percussores Publ. et Cai. Servilius Casca.

καὶ πρὸς δ' τι τρέψειε τὴν ὄψιν, πληγαῖς ἀπαντῶν, καὶ σπέρμῳ φερο-  
μένῳ<sup>9</sup> καὶ κατὰ προσώπου καὶ κατ' ὀφθαλμῶν διελαυνόμενος, ὥσπερ  
θηρίον ἐνυλκίτο ταῖς πάντων χερσίν. "Απαντας γὰρ ἔδει κατέρχεσθαι  
καὶ γεύσασθαι τοῦ φόνου. Διὸ καὶ Βρούτος αὐτῷ πληγὴν ἐτέβαλε μίαν  
eis τὸν βουβῶνα.<sup>10</sup> Λέγεται δ' ὑπὸ τινων, ὡς ἄρα πρὸς τοὺς ἄλλους  
ἀπομαχόμενος, καὶ διαφέρων δεῦρο κάκει τὸ σῶμα, καὶ κεκραγῶς, ὅτε  
Βρούτον εἶδεν ἐσπασμένον<sup>11</sup> τὸ ἔξω, ἐφεικτόσατο κατὰ τῆς κεφαλῆς<sup>12</sup>  
τὸ ἱμάτιον, καὶ παρήκεν ἐπιστὼν, εἴτ' ἀπὸ τύχης, εἴτε ὑπὸ τῶν κτεινάντων  
ἀπωσθεῖς, πρὸς τὴν βύσιν ἐφ' ἧς ὁ Πομπηῖον βέβηκεν ἀνδριάς· καὶ  
παλὸ ἀπὸ μακρῶν αὐτῆς ὁ φόνος, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφεστάναι τῇ τιμῇ  
τοῦ πολεμίου Πομπηῖον ὑπὸ πόδας κεκλιμένον, καὶ περιπαύσαντος ὑπὸ  
πλήθους γραυμάτων. Εἴκοσι γὰρ καὶ τρία λαβῶν λέγεται· καὶ πολλοὶ  
κατετρέθησαν ἐκ' ἀλλήλων, εἰς δὲ ἀπαρασπόμενοι<sup>13</sup> σῶμα πληγὰς  
τοσαύται.

## CAP. LXVII.

Cæsarē occiso senatus diffūgit, populus terretur; Antonius et Lepidus sese  
occultant; conjurati libertatem proclamantes in Capitolium abeunt, qui-  
bus procerum quidam sese adiungunt, postea ab Antonio et Octaviano pe-  
niti. Postero die oratio Bruti ad populum silentio excipitur, senatus autem  
præterita obliviscenda, Cæsarem pro Deo colendum decernit, Brutamque  
in provinciam mittit.

Κατειργασμένου δὲ τοῦ ἀνδρός, ἡ μὲν γερουσία, καίπερ eis μέσον  
Βρούτου ἐλθόντος, ὥς τι περὶ τῶν πεπραγμένων ἐροῦντος, οὐκ ἀνασχο-  
μένη διὰ τῶν θυρῶν ἐξέπιπτε, καὶ φεύγουσα κατέπλησε παραχῆς καὶ  
δέους ἀπόρου τὸν δῆμον, ὥστε τοὺς μὲν τὰς οἰκίας κλείειν, τοὺς δ' ἀπο-  
λείπειν τραπέζας, καὶ χρηματιστήρια· δρόμῳ δὲ χωρεῖν, τοὺς μὲν ἐπὶ

## NOTE

9 Φερομένῳ] R. mavult ἐπιφερομένῳ.

10 Eis τὸν β.] 'Eis τὸν μηρὸν, Ap-  
pian.

11 'Εσπασμένον potest accipi pro  
ἐσπασμένον, et sæpissime quidem par-  
ticipia perfecti passivi atque aoristi  
1. in medio inter se alternant. In  
hoc autem verbo usus id minime pa-  
titur; quare suspicor, post ἐσπασμένον  
addendum esse aut ἔχοντα, aut ἐπι-  
σείοντα, aut ἐπανατενόμενον. Reiske.

Potest etiam conjici ὅτε Βρούτου εἶδεν  
ἐσπασμένον τὸ ἔξω. In Bruto c. 17.  
est: ὅτι εἶδε Βρούτον ἐλαττωμένον ἔξω  
ἐκ' αὐτόν. Tum Cæsar dixisse fortur:  
Καὶ σὺ, τέκνον;

12 Κατὰ τῆς κεφαλῆς] Alii auctores  
sunt, eum utraque togam manu demis-  
sisse, ut, inferiori parte corporis tec-  
ta, collaberetur.

13 'Απαρασπόμενοι] Reiske mavult  
ἀπερριπτόντες, in activo.

τὸν τόπον, ὁψομένους τὸ πάθος, τοὺς δ' ἐκείθεν, ἑωρακότας. Ἀντώνιος<sup>1</sup> δὲ καὶ Λέπιδος, οἱ μάλιστα φίλοι Καίσαρος, ὑπεκθύντες, εἰς οἰκίας ἐνέ-  
ρας κατέφυγον. Οἱ δὲ περὶ Βρούτον, ὥσπερ ἦσαν ἐπὶ θερμοὶ τῷ φόνῳ,  
γυμνὰ τὰ ξίφη δεικνύντες, ἅμα πάντες ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου συστρα-  
φέντες ἐχώρουν εἰς τὸ Καπιτώλιον, οὐ φεύγουσιν ἐοικότες, ἀλλὰ μάλιστα  
πατέροι καὶ θαβράλαιοι, παρακαλοῦντες ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τὸ πλῆθος,  
καὶ προσδεχόμενοι τοὺς ἀρίστους τῶν ἐντυγχανόντων. Ἕνιοι δὲ καὶ  
συνανέβαινον αὐτοῖς, καὶ κατεμίγνυσαν ἅπαντοὺς, ὥς μετεσχηκότες τοῦ  
ἔργου, καὶ προσεποιούκτο τὴν δόξαν ὡς ἦν καὶ Γάιος Ὀκταυῖος καὶ  
Λέντλος Σπινθήρ. Οὗτοι μὲν οὖν τῆς ἀλαζονείας δίκην ἔδωκαν ὕστε-  
ρον, ὅπ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ νέου Καίσαρος ἀναφεθέντες, καὶ μηδὲ τῆς  
δόξης,<sup>2</sup> δι' ἣν ἀπέθνησκον, ἀπολαύσαντες, ἀπιστίᾳ τῶν ἄλλων. Οὐδὲ  
γὰρ οἱ κολάζοντες αὐτοὺς, τῆς πράξεως, ἀλλὰ τῆς βουλήσεως, τὴν δίκην  
ἔλαβον. Μετ' ἡμέραν δὲ τῶν περὶ Βρούτον κατελθόντων καὶ παραινε-  
σθῶν λόγους, ὁ μὲν δῆμος, οὔτε δυσχεραίνων, οὔτε, ὥς ἐπαινῶν τὰ πε-  
πραγμένα, τοῖς λεγομένοις προσεῖχεν, ἀλλ' ὑπεδέχοντο τῇ πολλῇ σιωπῇ,  
Καίσαρα μὲν οἰκτεῖρων, αἰδούμενος δὲ Βρούτον. Ἡ δὲ σύγκλητος ἀμνη-  
στίας τινὰς<sup>3</sup> καὶ συμβάσεις πράττουσα πᾶσι, Καίσαρα μὲν ὥς θεὸν  
τιμᾶν ἐψηφίσαντο, καὶ κινεῖν μηδὲ τὸ μικρότατον, ὡς ἐκεῖνος ἀρχῶν  
ἐβούλευσε· τοῖς δὲ περὶ Βρούτον ἐπαρχίας τε διένειμε, καὶ τιμὰς ἀπέ-  
δωκε πρεπούσας· ὥστε πάντας οἰεσθαι, τὰ πράγματα κατὰ κράτος ἔχειν,  
καὶ συγκρίσιν ἀπειληφέναι τὴν ἀρίστην.

## CAP. LXVIII.

Cæsaris testamento publicato populus mutilatum corpus conspicatus con-  
gesto raptim rogo in foro corpus comburit, cum titionibus per urbem dis-  
currit, ad domos conjuratorum incendendas, et Cinnam quendam, quem  
pro alio Cinna ex conjuratis habet, dilaniat. Cassius et Brutus præ metu  
ex urbe discedunt.

Ἐπεὶ δὲ, τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσαρος ἀνοιχθεισῶν, εὐρέθῃ δεδομένη

## NOTE

1 Ἀντ.] Antonius erat consul, Le-  
pidus magister equitum.

2 Τῆς δόξης, quod Cæsarem pere-  
missent: ἀπιστίᾳ, quia nemo crede-  
bat, eos id fecisse: ἀλλὰ τῆς βουλή-  
σεως, non propter factum, quod ab  
ipsis non esse profectum, constabat

inter omnes, sed ob voluntatem, quod  
affectassent gloriam, ut inter pere-  
mtores Cæsaris haberentur, iique vide-  
rentur esse, qui eadem patrare vo-  
luisent. Reiske.

3 Ἀμνηστίας τινὰς] Cicero's sug-  
gest.

Ῥωμαίων ἐκάσῳ δόσις ἀξιόλογος,<sup>1</sup> καὶ τὸ σῶμα κομζόμενον δι' ἀγορᾶς ἐθεάσαντο ταῖς πληγαῖς διαλελωβημένον, οὐκ ἔτι κόσμον εἶχεν, οὐδὲ τάξιν αὐτῶν<sup>2</sup> τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τῷ μὲν νεκρῷ περιωρευσάντες ἐξ ἀγορᾶς βάρθρα καὶ κιγκλίδας καὶ τραπέζας, ὑψήσαν αὐτοῦ<sup>3</sup> καὶ κατέκασαν· φράμενοι δὲ δαλοὺς διαπύρους ἔθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνθηρηκῶν καταφλέζοντες, ἄλλοι δ' ἐφοίτων πανταχόσε τῆς πόλεως, συλλαβεῖν καὶ διασπᾶσθαι τοὺς ἄνδρας ζητοῦντες. Οἷς ἐκείνων μὲν οὐδεὶς ἀπήντησεν, ἀλλ' εὖ πεφραγμένοι πάντες ἦσαν. Κίννας<sup>4</sup> δὲ τις τῶν Καίσαρος ἐταίρων ἔτυχε μὲν, ὥς φασι, τῆς παρρηχημένης νυκτὸς ὄψιν ἐωρακῶς ἄτοπον. Ἐδόκει γὰρ ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεῖπνον καλεῖσθαι· παραιτούμενος δ', ἀγεσθαι τῆς χειρὸς ὑπ' αὐτοῦ, μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἀντιτείνων. Ὡς δ' ἤκουσεν, ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα καίεσθαι τοῦ Καίσαρος, ἀναστὰς ἐβάδιζεν ἐπὶ τιμῇ, καί περ ὑφορώμενος τὴν ὄψιν ἅμα καὶ πυρέττων· καὶ τις, ὀφθέντος αὐτοῦ, τῶν πολλῶν ἔφρασεν ἐτέρῳ τοῦ νομα πυνθανομένῳ, κάκεῖνος ἄλλῳ, καὶ διὰ πάντων εὐθὺς ἦν,<sup>5</sup> ὥς οὗτός ἐστιν ὁ ἀνὴρ τῶν ἀνθηρηκῶν Καίσαρα· καὶ γὰρ ἦν τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ Κίννας ἐν τοῖς συνωμοσαμένοις, ὃν τοῦτον εἶναι προλαβόντες, ὥρμησαν εὐθὺς καὶ διέσπασαν ἐν μέσῳ<sup>6</sup> τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο μάλιστα δείσαντες<sup>7</sup> οἱ περὶ Βρούτου καὶ Κάσσιον, οὐ πολλῶν ἡμερῶν διαγενομένων, ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. Ἄ δὲ καὶ πράξαντες καὶ παθόντες ἐτελεύτησαν, ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται.

## CAP. LXIX.

Interfectus est Cæsar lvi. annos natus, quatuor annos post Pompeii mortem.

Omnes ejus interfectores violenta morte perierunt. Cometa magnus post Cæsaris mortem visus, solis insolitus per annum pallor, spectrum Bruto prius in Asia, tum vero Philippis visum (ubi Brutus priori prælio victor, posteriori victus se ipsum interemit) Cæsaris necem Diis invisam fuisse docent.

Θνήσκει δὲ Καῖσαρ, τὰ μὲν πάντα γεγωνὸς ἔτη πεντήκοντα καὶ ἔξ,

## NOTE

1 Δόσις ἀξιόλογος] *Populo hortos circa Tiberim publice, et viritum trecentos aertertios legavit.* Suet. Jul. c. 83.

2 Αὐτῶν τὸ πλῆθος] *Romanorum multitudo et vulgus.* Vox αὐτῶν abesse quidem potest, sed non opus est conjectura.

3 Αὐτοῦ] Sc. τόπου, ibi statim, in foro, non in campo Martio, ubi decessat corpus cremari, et apparatus cremationis factus jam erat, ut notant

Solanus et Reiske.

4 Κίννας] *Intelligatur C. Helvius Cinna. Inter conjuratos fuerat Cornelius Cinda, prætor.*

5 Ἦν] Reiske mavult *ἦε, ibat per omnes.*

6 Ἐν μέσῳ] *Subaudi τῶν διασπαρτώντων, inter manus, alii hac, alii illuc tractantes et raptantes.* Reiske.

7 Δείσαντες] Sc. καὶ περὶ αὐτῶν, R.



Πομπήν δ' ἐπιβιώσας οὐ πολὺ πλεόν ἐτῶν τεσσάρων ἦν δὲ τῷ βίῳ παντὶ ἀρχὴν καὶ δυναστείαν διὰ κινδύνων τοσούτων διώκων μόλις κατεργάσατο, ταύτης οὐδὲν ὅτι μὴ τοῦνομα μόνον καὶ τὴν ἐπίφθονον καρπωσάμενος<sup>1</sup> δόξαν παρὰ τῶν πολιτῶν. Ὁ μέντοι μέγας αὐτοῦ δαίμων, ᾧ παρὰ τὸν βίον ἐχρήσατο, καὶ τελευτήσας ἐπικολούθησε τιμωρὸς τοῦ φόνου, διὰ τε γῆς πάσης καὶ θαλάσσης ἐλαύνων καὶ ἀνιχνεύων ἄχρι τοῦ μηδένα λιπεῖν τῶν ἀπεκτονότων,<sup>2</sup> ἀλλὰ καὶ τοὺς καθ' ὅτιον, ἢ χειρὶ τοῦ ἔργου θιγόντας, ἢ γνώμῃ μετασχόντας ἐπεξελεῖν. Θαυμασιώτατον δὲ τῶν μὲν ἀνθρωπίνων τὸ περὶ Κάσσιον· ἡγήθεις γὰρ ἐν Φιλίπποις, ἐκείνῳ τῷ ξιφιδίῳ διέφθειρεν ἑαυτὸν, ᾧ κατὰ Καίσαρος ἐχρήσατο· τῶν δὲ θεῶν ὃ τε μέγας κομήτης (ἐφάνη<sup>3</sup> γὰρ ἐπὶ νύκτας ἑπτὰ μετὰ τὴν Καίσαρος σφαγὴν διαπρεπὴς, εἰτ' ἠφανίσθη) καὶ τὸ περὶ τὸν ἥλιον ἀμαύρωμα τῆς αὐγῆς.<sup>4</sup> Ὅλον γὰρ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν ὠχρὸς μὲν ὁ κύκλος καὶ μαρμαρινγὰς οὐκ ἔχων ἀνέτελλεν, ἀδρανὲς δὲ καὶ λεπτὸν ἀπ' αὐτοῦ κατῆι τὸ θερμόν· ὥστε τὸν μὲν ἀέρα δνοφερὸν καὶ βαρὺν ἀσθενεῖα τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἀλέας ἐκφέρεσθαι, τοὺς δὲ καρποὺς ἡμιπέπτους καὶ ἀτελεῖς ἀπανθῆσαι καὶ παρακμάσαι διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος. Μάλιστα δὲ τὸ Βρούτῳ γενόμενον φάσμα τὴν Καίσαρος ἐδήλωσε σφαγὴν οὐ γενομένην θεοῖς ἀρεστήν· ἦν δὲ τοιόνδε· μέλλων τὸν στρατὸν ἐξ Ἀβύδου διαβιβάζειν εἰς τὴν ἑτέραν ἡπειρον, ἀνεπαύετο νυκτὸς, ὥσπερ εἴωθει, κατὰ σκηνήν, οὐ καθεύδων, ἀλλὰ φροντίζων περὶ τοῦ μέλλοντος. Λέγεται γὰρ οὗτος ἀνὴρ ἥκιστα διὰ τῶν στρατηγῶν ὑπνώδης γενέσθαι, καὶ πλεῖστον ἑαυτῷ χρόνον ἐγρηγορότι χρῆσθαι πεφυκώς. Ψόφον δὲ τινος αἰσθέσθαι περὶ τὴν θύραν ἔδοξε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ λύχνου φῶς ἤδη καταφερομένου σκεψάμενος, ὅψιν εἶδε φοβερὰν ἀνδρὸς ἐκφύλου τὸ μέγεθος, καὶ χαλεποῦ τὸ εἶδος. Ἐκπλαγεὶς δὲ τὸ πρῶτον, ὡς ἑώρα μήτε πράττοντά τι, μήτε φθεγγόμενον, ἀλλ' ἐστῶτα σιγῇ παρὰ τὴν κλίνην, ἠρώτα, ὅστις ἐστίν. Ἀποκρίνεται δ' αὐτῷ τὸ φάσμα· Ὁ σὺς, ὦ Βρούτε, δαίμων κακός· ὅψῃ<sup>5</sup> δέ με περὶ Φιλίππους. Τότε μὲν οὖν ὁ Βρούτος εὐθαρσῶς· Ὁψομαι,

## NOTE

1 Οὐδὲν—καρπωσ.] Ne annum quidem post Pompeianos in Hispania victos sine bello imperium exercens.

2 Ἀπεκτονότων] Percussorum autem fere neque triennio quisquam amplius supervixit neque sua morte defunctus est.—Alins alio modo perit: pars naufragio, pars praelio; nonnulli semet eodem illo pugione,

quod Cæsarem violaverant, interemerunt. Suet. c. 89., ubi vide Casaubonum.

3 Ἐφάνη] Ipsi ludis, quos primo consecratos ei hæres Augustus edebat.

4 Τὸ περὶ τὸν ἥλ.—] De hoc solis quasi defectu vid. Virg. Ge. l. 466.

5 Ὁψῃ] Ms. Par. ὄψει.

αἶπε· καὶ τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐκποδὲν· ἀπήει. Τῷ δ' ἰκονομένῳ χρόνῳ περὶ τοὺς Φιλίππους ἀντιπαχεῖς Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι, τῇ μὲν πρώτῃ μάχῃ κρατήσας τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐτρέψατο καὶ διεξήλασε, πορθῶν τὸ Καίσαρος στρατόπεδον· τὴν δὲ δευτέραν αὐτῷ μάχεσθαι μέλλοντι φοιτᾷ τὸ αὐτὸ φάσμα τῆς νυκτὸς αὐθις, οὐχ ὥστε τι προσειπεῖν, ἀλλὰ συνεῖς ὁ Βρούτος τὸ πεπρωμένον, ἔρριψε φέρων ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον. Οὐ μὴν ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ τῆς τροπῆς γενομένης, ἀναφνγὼν πρὸς τι κρημνῶδες, καὶ τῷ ξίφει γυμνῷ προσβαλὼν τὸ στέρνον, ἅμα καὶ φίλον τινὸς, ὡς φασιν, ἐπιβρώσαντος τὴν πληγὴν, ἀπέθανεν.

JOSEPHI SCALIGERI

## NOTITIA GALLIÆ.

---

Ante tempora Augusti, qui de imperii Romani Provinciis scripserunt, in divisione Galliarum nunquam Provinciam Narbonensem comprehendunt, quæ intra Alpes, Jurassum montem, Cebennas, Tarnim fluvium, Garumnam, Pyrenæorum initium, et mare Massilioticum continebatur. Itaque cum apud illos scriptores Galliarum mentio occurrit, excipe semper Narbonensem, si res gestæ ante imperium Augusti memorantur. Et quidem unus omnium Romanorum C. Cæsar, ut Gallias arbitrio armorum subegit, ita etiam suo illas divisit; in Belgas, a Rheno ad Sequanam: hinc ad Garumnam, in Celtas: quod reliquum est, intra Garumnam, Pyrenæos, et mare Oceanum, in Aquitanos. Sed hæc tertia pars, cum alterutra priorum comparata, adeo exigua visa est, ut alia divisio instituenda fuerit. Itaque Augustus non solum illam divisionem castigavit, sed in nova Galliarum divisione instituenda etiam Provinciam Narbonensem complexus est; quicquid intra Alpes, mare Mediterraneum, et Oceanum, et Rhenum continetur, uno Galliarum nomine comprehendens, et quicquid intra illos fines situm est, in decem et septem Provincias partitus est, Belgicam primam, Belgicam secundam, Germaniam primam, Germaniam secundam, Lugdunenses quatuor, Maximam Sequanorum, Viennensem, Alpes Graias et Poeninas, Alpes maritimas, primam Aquitaniam, secundam Aquitaniam, Novempopulaniam. Postea

Constantinus Magnus institutis quatuor præfectis prætorio, duobus in Oriente, totidem in Occidente, alterum Occidentis in urbe Roma, alterum in urbe Treverensi collocavit, qui præfectus prætorio Galliarum vocatus fuit. Et quia per occupationes Imperii in illis urbibus perpetuo hæreere illis non licebat, vicarii aliquot eis attributi sunt, qui eadem potestate provinciis jus redderent. Præfecto igitur prætorii Galliarum tres vicarii dati. Primo sedes data Treveris, secundo Lugduni, tertio Viennæ. Itaque ut horum vicariorum magna erat auctoritas, ita urbium quoque, in quibus sedem habebant, maxima claritas. Treverensi vicario parebant primæ et secundæ Germania et Belgica, et tota Britannia insula. Lugdunensi, quatuor Lugdunenses, cum maxima Sequanorum. Viennensi primæ et secundæ Narbonensis et Aquitania, Alpes Graiæ et Poeninæ, Alpes maritimæ, Novempopulania. Totum hoc, quod unius vicarii jurisdictioni subjacet, Latini quomodo designarint, non memini: sed Græci *ἐξαρχίαν, διοίκησιν, πατριὰν* vocant. Regnorum vices multa in hac divisione immutarunt, sed status Ecclesiasticus tam in Oriente quam in Occidente ejus integra vestigia hactenus retinuit. Nam civitates, quæ Provinciis nomina fecerunt, *μητροπόλεις* vocant: et si in eis sedes fuerit vicarii, quem *ἐξαρχον* vocabant, eas non solum *μητροπόλεις*, sed et *ἐξαρχίας* et *πατριαρχίας* vocant: et præsules earum *ἐξάρχους καὶ πατριάρχας*: reliquos *μητροπολίτας, καὶ ἀρχιεπισκόπους*, qui sub se tantum *ἐπισκόπους* habent: nam οἱ *ἐξάρχαι* sub se præter episcopos *μητροπολίτας* habent, *μητροπολίται* vero tantum *ἐπισκόπους*. In Ecclesia Latina Archiepiscoporum et nomen et jus manet, et jurisdictio Canonica in suos episcopos suffraganeos, sed *ἐξάρχων* nulla vestigia extant: nisi forte quædam umbra ejus fuerit, quod metropolita sive archiepiscopus Viennensis primatem primatum sese vocat. Eo enim ostendit sub se primates habuisse, qui sub eo essent, Narbonensem primatem Provinciæ, Bituricensem primatem Aquitaniæ. Aliter quomodo aut quo jure primas primatum diceretur, nisi ratione diocesanos Vicarii Viennensis præfecti prætorio, qui septem provincias sub se habebat, in quibus

prima Narbonensis, et prima Aquitania? Quod vero Lugdunensis primatem sese vocari gaudeat, nuperum et novitium est, et illi ex beneficio Pontificis Rom. indultum. Neque tamen novum est. Nam Guilielmus Brito in suo Philippeide ita canit:

‘ Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat,  
Ut fama est, Pimate regi.’

At primas primatum antea dici jure non potuit, quia nullam primam Provinciam sub se habebat. Viennensis primas quidem primatum vocari vult, sed causam tam ille, quam omnis ecclesia ignorat. Hæc divisio Galliarum, ut omnium antiquissima, ita certissima nobis sequenda erat, neque ulla melior quærenda a nobis erat, si integræ illæ ἐξαρχίαι adhuc finibus Regni Francorum continerentur, ut olim sub Karolo Magno, et ejus filio, et nepotibus. Sed quia ex illo amplissimo imperio multæ Provinciæ detractæ sunt, alia nobis tributio instituenda. Galliæ igitur sive Franciæ imperium octo tribunalibus temperatur, quæ jus reddunt Provinciis suis, a quibus Tribunalibus provocatio non est. Quorum et majestas augustissima est, et auctoritas sacrosancta. Parla-menta Galli idiomate suo vocant. Non possumus meliorem nostræ partitionis rationem inire, quam si in octo hæc Parla-menta omne Francorum regnum dividam, et ea in Provincias suas. Per Provincias autem non, ut hodie, a regibus instituuntur, quia quot reges, tot mutationes Provinciarum et nomina, aut regimina eorum oriuntur: sed per dioceses Ecclesiasticas et Episcopatus procedet divisio nostra: quia hoc modo non discedemus a prisca Romani imperii notitia. Quod si quidam novi episcopi instituti sunt, aut Metropolitæ, hoc non nocet veteri Romanæ dispositioni: modo constet unde illi episcopatus abscissi sint. Nam certum est, cum episcopatus novi instituuntur, veteres minui tantum, quantum ex illis abscissum in novam diocesim confertur. Vetustissimum igitur Tribunal Parisiense est, idque primo unicum in regno fuit, et reliqua ad ejus exemplum temporibus posterioribus instituta.

Sub Parisiensi Parlamento Diœceses sunt xxx. in his Episcopatus xxv. Archiepiscopatus quinque.

*Episcopatus octo, suffraganei Remensi Metropolitæ, sive Archiepiscopo.*

I. *Laudunensis.* Dux et Par Franciæ, olim Laudunum Clavatum, vulgo *Laon*.

II. *Catalaunensis.* Comes et Par Franciæ. *Châlon*.

III. *Suessonensis.* Olim Augusta Suessonum. *Soissons*.

IV. *Morinensis.* Teroana Morinorum. Retinet nomen, quanquam deleta a Karolo V. Ejus episcopalis sedes Bononiam translata, ubi est navale, veteribus Gessoriacus dictum.

V. *Ambianensis.* Samarobriua Ambianorum. *Amiens*.

VI. *Noviomagensis.* Comes et Par Franciæ. *Noion*. Noviomagus Vadicassium Ptolemæo. Vulgo Ecclesiasticorum Noviomus dicitur per compendium, ut Tresses pro Tricasses.

VII. *Silvanectensis.* *Senlis*. *Silvanectum*.

VIII. *Bellovacensis.* Caesaromagus Bellovacorum. Comes et Par Franciæ. *Beauvais*.

*Septem Episcopatus sub Metropoli Senonensi.*

IX. *Parisiensis.* Lutetia Parisiorum. Caput totius Francorum regni.

X. *Carnutensis*] Autricum Carnutum. *Chartres*.

XI. *Aurelianensis.* Genabum Aurelianorum. *Orleans*. Inapte vocant Aureliam. Temporibus C. Cæsaris hæc urbs Carnutibus accensebatur, et Autrico parebat.

XII. *Nivernensis.* *Nevers*. Noviodunum Nivernensium.

XIII. *Autissiodorensis.* *Auxerre*. Autissiodorum.

XIV. *Tricassensis.* Augustobona Tricassium. *Troies en Champagne*. Vulgo Ecclesiastico Tresses corrupte, ut Noviomus pro Noviomagus.

XV. *Meldensis.* Jatinum Medorum. *Meaux*.

*Quatuor Episcopi sub Metropoli Burdigalensi.*

XVI. *Pictaviensis.* Augustoritum Pictorum. *Poitiers*.

XVII. *Maleacensis.* Novus Episcopatus ex Monasterio, delibatus ex diœcesse Pictaviensi. *Maillezès*.

XVIII. *Luxonensis.* Lussion. Novus Episcopatus ex Monasterio, detractus ex Pictaviensi.

XIX. *Enculiama.* Ausonio Eculisma. *Engoulesme*.

*Duo Episcopatus sub Metropoli Turonensi.*

XX. *Andegavensis.* *Angiers*. Juliomagus Andicavorum. In Ptolemæo excusum est ἀνδικαούβαι, pro ἀνδικαούβαι.

XXI. *Cenomanensis.* *Le Mans*. Vinclum Aulercorum Cenomanorum.

*Duo Episcopatus sub Metropoli Bituricensi.*

XXII. *Claromontensis.* *Clermont*. Augustonemetum Alvernorum. Sidonio ejus urbis Episcopo dicitur tantum Alvernum.

XXIII. *Sancti Flori.* *Saint Flour*. Novus Episcopatus, delibatus ex Claromontensi.

*Duo Episcopatus sub Metropoli Lugdunensi.*

XXIV. *Lingonensis.* *Langres*. Dux et Par Franciæ. Andomatunum Lingonum.

XXV. *Matisconensis.* *Mascon*. Matisco Eduorum. Cæsar in extremo Commentario VII.

*Quinque Metropoles, sive Archiepiscopatus.*

XXVI. *Remensis.* Dux et primus Par Franciæ. Secunda Belgica. Ducortorum Remorum. *Reims*.

XXVII. *Senonensis.* Agendicum Senonum. Quarta Lugdunensis. *Sens*.

XXVIII. *Bituricensis.* Primas Aquitaniæ. Avaricum Biturigum Cuborum. Prima Aquitania. *Bourges*.

In Decreto Gratiani vocatur Patriarcha, et aliquando legimus hunc titulum ipsos Bituricenses Præsules usurpare. Sed Foro-Julienensis Episcopus ipse quoque vocatur Patriarcha. In vetustissimis Annalibus Franciæ: *Paulinus Patriarcha Foro-Julienensis obiit.*

XXIX. *Turonensis.* Tertia Lugdunensis. *Tours.* Cæsarodunum Turo-  
rum. In Ptolemæo male excusum est *Touptovrus*, pro *Touptvros*.

XXX. *Lugdunensis.* Lugdunum Segusianorum. Prima Lugdunensis. *Lion.* Hodie primatus Cleri Gallici.

Tribunal Tolosanum amplissimum institutum a Rege Karolo VII. habet sub se dioceses unam et triginta, Episcopatus in his XXXIX. Archiepiscopatus tres:

*Sub Metropoli Narbonensi Episcopatus novem.*

I. *Nemausensis.* Nemausus Volcarum Arecomitorum. *Nîmes.*

II. *Ucetiensis.* *Uetz.* Ucetensium civitas.

III. *Lutevensis.* Luteva. *Lodeve.*

IV. *Sancti Pontii Tomeriarum.* *Saint Pont de Tomieres.*

V. *Aletensis.* *Alet.* Pro quo in Decreto et Decretalibus aliquando perperam editum est, *Arelatensis.* Civitas Aletensium.

VI. *Magalonensis.* *Mompelîer.* Ab insula Magalone, ubi prius fuit sedes Episcopalis, in Volcis Arecomicis.

VII. *Bituricensis.* *Besiers.* Bitieræ, aut Biteræ Septimanorum in Arecomiciis. Ptolemæo *Barrlpai.*

VIII. *Agathensis.* *Agde.* Ἀγαθή τῆς ἁγ. A Massiliensibus Græcis condita in Volcis Arecomicis.

IX. *Carcassonensis.* *Carcassone.* Carcasso Volcarum Tectosagum.

*Sub Metropoli Bituricensi Episcopatus septem.*

X. *Mimatensis.* *Mende.* Vicus Mimates Gabalorum, vel Gabalitano-

rum, *Mende de Givoulden.* Nam syllabam GA primam in vocibus Galli mutant in GI, Gabalitanum, *Givoulden:* Gabalum, *Gibet:* Garamna, *Gironde:* quam etiam Gerunnam vocat Guillelmus Brito in sua *Philippeide:* *Quum post retroflaum pelago crescente Gerunnam.*

XI. *Castrensis.* *Castres.* Episcopatus novus.

XII. *Albigensis.* *Albi.* Civitas Albigensium.

XIII. *Aniciensis.* *Le Pui en Velay.* Civitas Velaunorum.

XIV. *Rutenensis.* *Rodés.* Segodunum Rutenorum.

XV. *Vabrensis.* *Vabres.* Novus Episcopatus ex Monasterio, abscissus à Rutensi.

XVI. *Caduroensis.* *Caors.* Divona Cadurcorum.

*Sub Metropoli nova Tolosa, septem novi Episcopatus ex Monasteriis, detracti de diversis; partim singuli de singulis, partim singuli de pluribus.*

XVII. *Apamiensis.* *Pamiers.*

XVIII. *Mirapicensis.* *Mirepoix.*

XIX. *Sancti Papuli.* *Saint Papoul.*

XX. *Montalbanensis.* *Montauban.*

*Saint Theodard de Montauban.*

XXI. *Vaurensis.* *La Vaur.*

XXII. *Rivensis.* *Rieux.* Rivi. Rivense Monasterium.

XXIII. *Lombardiensis.* *Lombés.* Lombardiense monasterium.

*Sub Metropoli Auscorum quatuor Episcopatus.*

XXIV. *Convenensis.* *Saint Bertrand de Comenge.* Lugdunum Convenarum olim ab exercitu Guntherranni Regis dirutum, et ex ejus ruinis Sancti Bertrandi Fanum in valle Capraria constructum.

XXV. *Consarannensis.* *Saint Legier de Conserans.* Civitas Consarannorum.

XXVI. *Tarbensis.* *Tarbe.* Tarba Bigerronum. In notitia Provinciarum Galliæ male editum *Turba.*

XXVII. *Lactoratensis.* *Laictours.*

*In Metropoli Viennensi Episcopatus unus.*

XXVIII. *Vivariensis.* Castrum Vivario Albensium, vel Elvensium. *Viviers.* Apud Cæsarem hactenus omnes interpretati sunt Albigenses. At Albigenses sunt in Aquitania ad flumen Tarnim. Abbienses, vel Elvienses ad Rodanum. In Notitia Provinciarum Galliae sub provincia Viennensi prima *Civitas Albensium*, hoc est, *Belisio*. Ridiculum est. Nam scripti libri habent, *Civitas Albensium*, nunc *Vivario*. Cæsar profecturus in Gallias per Albenses transivit in finibus provinciae Romanorum. Atqui, ut diximus, Albigenses non erant in provincia Romana. Apud Plinium Alba Helviorum est, quæ hodie *Aubenas* vocatur in Vivariensi diœcesi, Ptolemæo *Ἀλβιγούρα ἑλβηκίων*. Vocat Helicocios, quos Latini Helvios. *Aubenas* autem est nomen pluralis numeri Albanates, ut a Tolosa Tolosates, a NOLA NOLATES in veteri inscriptione.

*Metropoles tres.*

XXIX. *Narbonensis.* *Narbone.* Narbo Martius. Prima Narbonensis. Secunda Viennensis.

XXX. *Auscensis.* Augusta Auscorum; Novempopuli. Civitas Novempopulania. *Auch.* Inepte vulgo Ecclesiastico Auxitanus Archiepiscopus pro Auscorum, aut Auscorum.

XXXI. *Tolosa,* nova Metropolis detracta metropoli Narbonensi. Novempopuli, a quibus nominata est, sunt hi: Convenæ, Consaranni, Bigerrones, Lactoratenses, Vasates, Eloroneses, Lascarienses, Tarbelli, Atyrenses. Nam Lapurdenses comprehenduntur sub Tarbellis. Vide Extravagantes. Tolosa Volcarum Tectosagum.

Gratianopolitanum Tribunal a Karolo VII. institutum septennio postquam Tolosanum institutum: vulgo *Parlamentum Delfinatus*. Habet diœ-

ceses septem: in his Episcopatus quinque, Archiepiscopatus duos.

*Sub Metropoli Viennensi Episcopatus tres.*

I. *Valentinus.* *Valence.* Valentia Segalannorum, non autem Cavarum, ut est apud Plinium.

II. *Diensis.* *Die.* Augusta Dia Vocontiorum in veteribus inscriptionibus. Hæ duæ diœceses ab uno Episcopo reguntur: et tamen separatæ sunt: neque altera alterius jura usurpat. In aliis codicibus dicitur *Dea*, non *Dia*: et in Notitia Provinciarum ex vestigiis priscae lectionis videmur odorari *Civitas Decensium*: ubi hodie vitiose excensum *Civitas Athenium*, et omnino *Decensium* legendum, ut dinimus: quia alioquin hæc Civitas desideraretur.

III. *Gratianopolitanus.* *Grainoble.* a Gratiano imperatore ita dicta, cum antea Culare vocaretur, ut in duabus egregiis inscriptionibus legimus. In epistola Planci ad Ciceronem, quæ incipit *NUNQUAM MERECULE*, in fine ita editum vulgo: *Octavo Eidus Junias, Clourens, in finibus Allobrogum.* Ubi legendum *Cularone*. In Notitia imperii ita excusum est: *IN PROVINCIA GALLIA RIPANENSI: Tribunus cohortis primæ Flavia Sepasudicæ Calarone.* Ubi legendum quoque *Cularonæ*, aut *Cularone*. Gratianopolis igitur est sedes amplissimi Senatus Delfinatensis ad flumen Isaram sita; cujus fluminis non semel meminit Plancus ad Ciceronem. Territorium illius urbis, vel potius ager suburbicarius vocatur *Graisvouldean* a vulgo Delfinatum, voce corrupta ex Gratianopolitana.

*Sub nova Metropoli Arelatensi unus Episcopatus.*

IV. *Tricastinensis.* *Saint Antoine de Tricastin.* Augusta Tricastinorum. Aliam civitatem ponit Ptolemæus, Juliomagum Tricastinorum.



*Sub Metropoli Aquensi unus  
Episcopatus.*

V. *Vapincensis.* Gap. Vapingum. Territorium dicitur *Gapençois.*

*Dux Metropoles.*

VI. *Viennensis.* Viennæ. Vienna Allobrogum. Prima Viennensis.

VII. *Ebrodunensis.* Ambrun. Ebrodunum Alpium maritimarum. Quarta Viennensis. Ebrodunum Caturigum. Aliud est Ebrodunum in finibus Helvetiorum, *Icerdun.*

Tribunal Burdegalense institutum primo a Karolo VII.; annis quatuor post Tolosanum. Cum autem per populares factionis Anglicæ rebellassent Burdigalenses, armis iterum a Karolo Burdegala recepta, multati sunt privilegiis suis, et Tribunali, et a decuria Senatus Parisiensis tandiu recti sunt, donec Ladovicus XI. iterum tribunal restituit. Hinc factum, ut Senatus Burdigalensis, qui antea tempore Gratianopolitanum antecederat, nunc posterior sit, et quartus in ordine supremorum Senatum Gallie. Habet sub se Episcopatus undecim, metropolim unam, ipsam scilicet Burdegalam.

*Sub Metropoli Auscorum Episcopatus quatuor.*

I. *Baionensis.* Baïonne. Baiona Lapurdensium in Tarbellis. Nam totus ille tractus Syrtium, quas Landas vocant, dicitur Lapardum Sidonio: hodie *Laberd.*

II. *Aquensis.* Aqs. Aquæ Tarbelliæ. Aquæ Tarbellorum.

III. *Vasatensis.* Basets. Vasconice, B pro V. Cossio Vasatum.

IV. *Aturenensis.* Aïre. Atyrensiū civitas, vel Aturensum, a flumine Atyro, vel Ataro. Vide Lectiones Ausonianas.

*Sub Metropoli Burdigalensi Episcopatus quinque.*

V. *Xantonensis.* Saintonge. Medio-

lanum Xantonum, vel Santonum.

VI. *Petrocoriensis.* Perigucus. Vesuna Petrocoriorum. Etiam hodie vetus oppidum illius Civitatis vocatur Vesna: et turris vetustissima straturæ.

VII. *Sarlatensis.* Sarlat. Novus Episcopatus detractus Petrocorienal.

VIII. *Agennensis.* Agen. Aginnum Nitiobrigum. In Plinio male excusum, *Antobroges Tarneg amne discreti a Tolosanis.* Legendum enim: *Nitiobriges Tarno amne.* Vide lectiones Ausonianas. In libro Hieronymi de claris scriptoribus dicitur *Agennum* ut vulgo: sed Ptolemæo et Ausonio Aginnum per i.

IX. *Condomiensis.* Condom. Novus Episcopatus in pago Aginnensi ultra Garumnæ, ex monasterio, delibatus de Aginnensi.

*Sub Metropoli Bituricensi Episcopatus duo.*

X. *Lemovicensis.* Limoges. Ratiatum Lemovicum.

XI. *Tutelensis.* Tulle. Novus Episcopatus ex monasterio, deminutus de Lemovicensi.

*Metropolis unica.*

XII. *Burdigalensis.* Bourdeaux. Burdigala Biturigum Vivischorum. Secunda Aquitania.

Tribunal Aquense, institutum a Ludovico XII. Sub eo sunt diœceses tredecim: in quibus Episcopatus undecim, Archiepiscopatus duo.

*Sub Metropoli Ebrodunensi Episcopatus quinque.*

I. *Diniensis.* Dine. Dinia Sentiorum, aut Ebroduntiorum.

II. *Grassensis.* Grasses.

III. *Glandatensis.* Glandore. Glasnate.

IV. *Sanitiensis.* Senas. Sanitium Vesdianorum in Alpibus maritimis.

V. *Ventianensis.* S. Paul de Vence. Ventium Nervisiorum in Alpibus maritimis.

*Sub Metropoli Aquensi quatuor Episcopatus.*

VI. *Aptensis.* Apt. Apta Julia Vulgentium. Male Athenium in Notitia Provinciarum pro Aptensium.

VII. *Reiensi.* Riés. Male apud Sidonium et alios Regiensis. Civitas Reiensium.

VIII. *Forejuliensis.* Frejus. Forum Julium, Octavianorum coloniae Paensis classica.

IX. *Casteronensis.* Cisteron. Cestero. Excusum tamen Cessero in Notitia Provinciarum. Segestorium civitas.

*Sub nova Metropoli Arelatensi Episcopatus duo.*

X. *Massilia.* Marseille. Urbs Graecorum Phocænsium.

XI. *Telonensis.* Toulon. Telonum. *Dua Metropoles.*

XII. *Aquensis.* Aix. Aquæ Sextiæ Salyorum. Secunda Narbonensis. Tertia Viennensis. Sedes Parliamenti.

XIII. *Arelatensis.* Arles. Arelate Salyorum. Arelate Sextanorum. Nova Metropolis: neque mihi constat quando instituta; nam ante trecentos annos erat sub Viennensi.

Divionense Tribunal, institutum a Ludovico XII. Sub eo duo Episcopatus. Divio Castrum vocatur in Martyrologiis vetustissimis.

*Sub Metropoli Lugdunensi Episcopatus duo.*

I. *Augustodunensis.* Austun. Augustodunum Ednorum.

II. *Cabillonensis.* Chalon sur Saône. (Ita scribi debet Gallice, non Chalon. Nam hoc est Catalaunum.) Caballinum, vel Caballionum Ednorum.

Rotomagense Tribunal, institutum a Ludovico XII. Sub quo diœceses septem: quarum sex Episcopatus: unus Archiepiscopatus.

*Sub Metropoli Rotomagensi Episcopatus sex.*

I. *Abrincantensis.* Avranches. Ingens Abricantorum.

II. *Ebroicensis.* Evreux. Mediolanum Aulercorum Eburovicum.

III. *Baiocensis.* Baieux. Baiocenses.

IV. *Saiensis.* Saiz. Saiorum Civitas.

V. *Constantiensis.* Coutances. Constantia.

VI. *Lexoviensis.* Lisieux.

*Metropolis unica.*

VII. *Rotomagensis.* Rouen. Rotomagus Venellocassum. Secunda Lugdunensis. Sedes amplissimi Senatus Normanniæ.

Tribunal Redonense in Britonibus Aremoricis, institutum ab Henrico II. memoria nostra. Sub eo sunt diœceses novem, omnes Episcopatus.

*Sub Metropoli Turonensi novem Episcopatus.*

I. *Briocensis.* Sainct Brieu.

II. *Machloviensis.* Sainct Malo.

III. *Leonensis.* Sainct Paul de Leon.

IV. *Nannetensis.* Nantes. Condi-vicinium Nannetum.

V. *Venetensis.* Vannes. Veneti satis noti Commentariis Caesaris.

VI. *Tricoriensis.* Triguier. Landtriguier.

VII. *Curocopitensis.* Cornouaille.

VIII. *Dolensis.* Dol. Hic Episcopus habet jus pallii, et ideo locum habet inter Archiepiscopos.

IX. *Redonensis.* Rennes. Condate Redonum. Sedes Parliamenti Britannicæ Aremoricæ.

Atque hi quidem sunt octo amplissimi Senatus Franciæ. Sed accrevit ditioni Regis Franciæ Senatus supremus Benearnensis, Christianissimo Henrico rege Navarræ capessente sceptrum regni Franciæ jure successorio. Tamen Benearnensis princi-

patus semper separatus fuit a ditione Francorum, et eodem jure fuit, quo regnum, quod est optimo maximo jure, id est, nulli ditioni subditum.

**Tribunal Benearnense** ab Henrico rege Navarræ Christianissimi Henrici Quarti avo materno institutum in castro Palo. Sub eo sunt Episcopatus duo.

*Sub Metropoli Auscorum Episcopatus duo.*

**I. Lascariensis.** *Lescar.* Civitas Lascariensium.

**II. Oloronensis.** *Oleron.* Eloronen-sium civitas.

Rursus rex potitur Civitate Mediomatricum, ubi Magistratus missus a Rege Senatui urbis præsidet.

**Tribunal Mediomatricis urbis** habet Episcopatus tres.

*Sub Metropoli Treverensi Episcopatus tres.*

**I. Metensis.** *Metz.* Divodurum Mediomatricum: olim sedes Regni Lotaringiæ. Luitprandus, *Melensem urbem, quæ potentissima in regno Lotarii claret.* Regnum Lotarii *Lotar-rjck*, Lotaringiam vocat.

**II. Tullensis.** *Toul.* Tallum Leucorum.

**III. Verdunensis.** *Verdun.* Verodunum. In veteribus Conciliis Gallicanis aliquando *episcopus Veronensis* perperam legitur pro *Verodunensis*. Alii *Verdunum* scribunt.

Igitur hodie sub ditione Christianissimi Francorum Regis sunt Dioceses cxvi. in quibus cxi. Episcopatus, xiv. Archiepiscopatus. Quia igitur nulli fines provinciarum certi sunt, Regibus pro arbitrio omnia mutantibus, ideo nobis hæc tributio omnium expeditissima visa est, quam jure secuti sumus.

Præter Dioceses cxvi. quæ hodie sub ditione sunt Regis Francorum, aliæ v. sunt intra fines Imperii Gallici, et tamen sunt extra ditionem Francorum; quatuor nempe in Comitatu Venitiæ, id est, Avenionensi; et una extra Comitatum.

**Comitatus Avenionensis, sive Venitiæ,** Dioceses habet iv. sub ditione Pontificis Romani, in quibus Archiepiscopatus unus, Episcopatus tres.

*Metropolis sive Archiepiscopatus primus.*

**I. Avenio.** Metropolis nova. *Avignon.* Avenio Cavarum. Pontifices Romani instituerunt hanc Metropolim, cum antea suffragaretur Viennæ, ut et tres reliquæ civitates.

*Episcopatus tres sub Metropoli Avenionensi.*

**I. Carpentoractensis.** *Carpentras.* Carpentoracte Meminorum.

**II. Cabillonensis.** *Cavaillon du Contat.* Cabillio Cavarum Colonia.

**III. Vasionensis.** *Vaison.* Vasio Vocontiorum.

*Extra Comitatum Avenionensem Episcopatus est*

**Arausionensis.** *Orange.* *Aurange* indigenis, vulgo inepte *Aurasio* et *Auraica*: Arausio Cavarum. Hic Principatus habet hodie proprium Dynastam seu Principem ex gente illustrissima Nassawia.

Quia vero initio hujus diatribæ mentionem fecimus Galliarum, quas in xvii. Provincias Augustum tribuisse monuimus; non possumus sine piaculo ipsas provincias transire, partim ut eam divisionem proponeremus, partim ut notitiam earum provinciarum, quæ mirifice depravata circumfertur, ex veteribus Codicibus emendatam posteritati daremus. Scito quicquid discrepat ab excusis, id a scripta lectione esse.

# NOTITIA PROVINCiarUM GALLIÆ.

## *Provincia Lugdunensis I.*

Metropolis Civitas Lugdunensium.  
*l'Archevesché de Lion.*

Civitas Eduorum, hoc est, Augustodunum. *l'Evesché d'Autun.*

Civitas Lingonum. *l'Evesché de Langres.*

Castrum Matisconense. *l'Evesché de Mâcon.*

Castrum Caballionense. *l'Evesché de Chalon sur Saône.*

## *Provincia Lugdunensis II.*

Metropolis Civitas Rotomagensium.  
*l'Archevesché de Rouen.*

Civitas Baiocassium. *l'Evesché de Baieux.*

Civitas Abrincatorum. *l'Evesché d'Avranches.*

Civitas Saiorum. *l'Evesché de Sés, ou Saïs.*

Civitas Lexoviornum. *l'Evesché de Lisieux.*

Civitas Constantiensium. *l'Evesché de Coutances.*

## *Provincia Lugdunensis III.*

Metropolis Civitas Turonorum.  
*l'Archevesché de Tours.*

Civitas Cennomannorum. *l'Evesché de Mans.*

Civitas Redonum. *l'Evesché de Rennes.*

Civitas Andegavorum. *l'Evesché d'Angiers.*

Civitas Nannetum. *l'Evesché de Nantes.*

Civitas Curoseptitorum. *l'Evesché de Cornouaille.*

Civitas Ciantium, id est, Venetorum. *l'Evesché de Vannes, ou Vannes.*

Civitas Osismiorum.

Civitas Diablintum, id est, Carifes.

## *Provincia Lugdunensis IV.*

Metropolis Civitas Senonum. *l'Archevesché de Sens.*

Civitas Carnutum. *l'Evesché de Chartres.*

Civitas Autisiodorum. *l'Evesché d'Auxerre.*

Civitas Trecassium. *l'Evesché de Troyes.*

Civitas Aurelianorum. *l'Evesché d'Orléans.*

Civitas Parisiorum. *l'Evesché de Paris.*

Civitas Meldorum. *l'Evesché de Meaux.*

## *Provincia Lugdunensis V.*

Metropolis Civitas Crispolinorum, id est, Vesuntio. *l'Archevesché de Besançon.*

Civitas Equestrium, id est, Nevidunum. *La ville de Nyon entre Genève et Lausanne.*

Civitas Elvicorum, id est, Aventicum. *Avanches.*

Civitas Basiliensium.

Castrum Viridanense.

Castrum Ebrodunense.

Castrum Argentariense.

Castrum Rauricense.

Portus Abucina.

## *Provincia Belgica I.*

Metropolis Civitas Treverorum.  
*l'Archevesché de Trèves.*

Civitas Mediomatricum, hoc est, Metis. *l'Evesché de Metz.*

Civitas Leucorum, id est, Tullio. *l'Evesché de Toul.*

Civitas Verdonensium. *l'Evesché de Verdun.*

*Provincia Belgica II.*

Metropolis Civitas Remorum. *l'Archevesché de Reims.*

Civitas Suessonium. *l'Evesché de Soissons.*

Civitas Catalaunorum. *l'Evesché de Chaalon.*

Civitas Veromanduorum. *La ville de Saint Quentin en Vermandois.*

Civitas Atrebatum. *l'Evesché d'Arras.*

Civitas Cameracensium. *l'Evesché de Cambrai.*

Civitas Tornacensium. *l'Evesché de Tournay.*

Civitas Silvanectum. *l'Evesché de Soissons.*

Civitas Bellovacorum. *l'Evesché de Beauvais.*

Civitas Ambianensium. *l'Evesché d'Amiens.*

Civitas Morinorum, id est, Ponticum. *l'Evesché de Terouane.*

Civitas Bononiensium. *La ville de Boulogne sur mer.*

*Provincia Germanica I.*

Metropolis Civitas Magontiacensium.

Civitas Argentoratensium. Strati-burgo.

Civitas Nemetum, hoc est, Spira.

Civitas Wangioaum, hoc est, War-macia.

*Provincia Germanica II.*

Metropolis Civitas Agrippinensium, hoc est, Colonia.

Civitas Tungrorum. *La ville de Tübingen.*

*Provincia Viennensis I.*

Metropolis Civitas Viennensium. *l'Archevesché de Vienne.*

Civitas Genevensium. *l'Evesché de Genève.*

Civitas Gratianopolitanorum. *l'Evesché de Grenoble.*

Civitas Deensium. *l'Evesché de Die.*

Civitas Valentinarum. *l'Evesché de Valence.*

Civitas Tricastinorum. *l'Evesché de Saint Antoine de Tricastin.*

Civitas Vasionensium. *l'Evesché de Vaison.*

Civitas Arausicorum. *l'Evesché d'Aurange.*

Civitas Carpentoractensium, nunc Vindausica. *l'Evesché de Carpentras.*

Civitas Caballicorum. *l'Evesché de Cabailon.*

Civitas Avennicorum. *l'Archevesché d'Avignon.*

Civitas Arelatensium. *l'Archevesché d'Arles.*

*Provincia Viennensis II.*

Metropolis Civitas Narbonensium. *l'Archevesché de Narbone.*

Civitas Tolosatium. *l'Archevesché de Tolose.*

Civitas Agathensium. *l'Evesché d'Agde.*

Civitas Aletensium. *l'Evesché d'Alet.*

Civitas Beteriensium. *l'Evesché de Besiers.*

Civitas Magalonensium. *l'Evesché de Magalene, ou Montpellier.*

Civitas Nemausium. *l'Evesché de Nîmes.*

Castrum Luteva. *l'Evesché de Lodeve.*

Castrum Ucetiense. *l'Evesché d'Usetz.*

*Provincia Viennensis III.*

Metropolis Civitas Aquensium. *l'Archevesché d'Aix.*

Civitas Reiensium, id est, Reius. *l'Evesché de Riès.*

Civitas Aptensium. *l'Evesché d'Apt.*

Civitas Forojuliensium. *l'Evesché de Frejus.*

Civitas Wapincensium. *l'Evesché de Gap.*

Civitas Segestoriorum. *l'Evesché de Sisteron.*

Civitas Antipolitana. *la ville d'Antibes, ou Antibol.*

*Provincia Viennensis IV. in Alpibus Maritimis.*

Metropolis Civitas Ebrodunensium. *l'Archevesché d'Ambrun.*

Civitas Diniensium. *l'Evesché de Digne.*

- Civitas Rigomagensium.  
 Civitas Solliniensium.  
 Civitas Saniciensium, id est, Sanici.  
*l'Evesché de Senas.*  
 Civitas Glannatena. *l'Evesché de Glandeves.*  
 Civitas Cemelevensium.  
 Civitas Venciensium. *l'Evesché de S. Paul de Vences.*  
*Provincia Viennensis V. Alpium Graiarum Peninarum.*  
 Metropolis Civitas Centronum, hoc est, Tarantasia. *l'Archevesché de Tarantaise.*  
 Civitas Vallensium, hoc est, Octodurum. *Saint Maurice.*  
*Provincia Aquitania prima, VI. Viennensis.*  
 Metropolis Civitas Bituricum, vel Betorigorum. *l'Archevesché de Bourges.*  
 Civitas Arvernorum. *l'Evesché de Clermont en Auvergne.*  
 Civitas Rutenorum. *l'Evesché de Rodés, ou Rodais.*  
 Civitas Albigensium. *l'Evesché d'Albi.*  
 Civitas Cadurcorum. *l'Evesché de Caors.*  
 Civitas Lemovicum. *l'Evesché de Limoges.*  
 Civitas Gabalorum. *le pays de Givaudan.*  
 Civitas Velaunorum. *le pays de Velai.*  
*Provincia Aquitania secunda, VII. Viennensis.*  
 Metropolis Civitas Burdegalensium. *l'Archevesché de Bourdeaux.*  
 Civitas Agennensium. *l'Evesché d'Agen.*  
 Civitas Encolismensium. *l'Evesché d'Engouleme.*
- Civitas Sanctonum. *l'Evesché de Sainctes.*  
 Civitas Pictavorum, vel Pectavonum. *l'Evesché de Poitiers.*  
 Civitas Petrogoriorum. *l'Evesché de Perigueus.*  
*Provincia Aquitania tertia, Novempopulania, VIII. Viennensis.*  
 Metropolis Civitas Ausciorum. *l'Archevesché d'Auch.*  
 Civitas Aquensium. *l'Evesché d'Aq.*  
 Civitas Lacturacium, vel Lastoracium. *l'Evesché de Laictoure.*  
 Civitas Convenas. *l'Evesché de Cominges.*  
 Civitas Consaranorum, vel Consorannorum. *l'Evesché de Conserana.*  
 Civitas Boatum, id est, Borus. *Le pays de Buchs.*  
 Civitas Benearnensium, id est, Benaanus. *Le pays de Bearn.*  
 Civitas Aturensium. *l'Evesché d'Aire.*  
 Civitas Vasatica. *l'Evesché de Basats.*  
 Civitas Tarba, ubi castrum Begorra. *l'Evesché de Tarbe de Bigorre.*  
 Civitas Eloronensium. *l'Evesché d'Oleron en Bearn.*  
 Civitas Elusatium. *La ville et pays d'Euse en Gascogne.*  
 Hæ sunt XVII. Provinciæ, in quas Augustus Cæsar Gallias divisit, et in quibus Constantinus Magnus alia officia, et magistratus constituit. Provincia aliquando dicitur Diœcesis; Episcopatus autem, qui in ea continentur, aliquando etiam dicuntur Parochiæ. In Proclamatione Karoli Calvi *Tullensis Parochia* pro Episcopatu, aut urbe ipsa Episcopali, positum est.

QUÆDAM LOCA  
IN  
CÆSARIS COMMENTARIIS  
DISCUSSA.

---

Multa sunt in Commentariis belli Gallici apud C. Cæsarem, quæ nondum explorata sunt: multa etiam quæ male ad veteres appellationes relata, quæ nos castiganda suscepimus. Obscuritatem etiam peperit duplex appellatio locorum apud veteres: ut Scaldis et Tabuda idem est; Phrudis et Sumina, *la rivière de Somme*; Obrinca et Mosella; Araris et Sagona; Bratuspantium et Cæsaromagus, *la ville de Beauvais*; Bononia maritima, et Gesoriacus. Item nomina populorum pro ipsa urbe, ut Parisii pro Lutetia: Turones pro Cæsaroduno: Aureliani pro Genabo, et alia similia. Nos pauca sed magis necessaria in Cæsare delibabimus.

**ATUATICI.** Atuaticum est urbs Tungrorum, quæ et hodieque *Tungres* dicitur. Cum a Barbaris vastata esset, episcopatus translatus fuit in Trajectum Mosæ, vulgo *Mastricht*: sed et illa quoque urbe a Normannis incensa, episcopatus in vicum Sancti Lamberti traductus; qui hodie Leodium dicitur, id est Hominium, quia esset de hominio et feudo Episcopi Tungrensis. In Conciliis Gallicanis episcopus Trajectensis pro Tungrorum episcopo legitur. Cave intelligas Trajectum Reni, vulgo *Utrecht*. Bekkeselenus, quo nullus mortalium magis abusus est et ingenio et otio suo, multum sudat, ut persuadeat Atuaticos Cæsaris esse

**Antwerpiam.** Hoc verum fuerit, siquidem Antwerpia eadem cum Tungrorum urbe esse potest. Sed nugas Bekkesenicis missas facimus. Antwerpiæ vetustiorē mentionem non reperio, quam in Annalibus vetustis Franciæ editis a Pithœo nostro, in quibus sub annum Christi DCCCXXV. legimus: 'Normanni Antwerpiam civitatem incendunt.'

**Agendicum.** *La ville de Sens*, non autem *Provins*, ut stulti.

**Avaricum.** Stulti putant esse oppidulum Bituricensis dioceseos nomine *Vierzon*. Sed hæc jam confutata sunt. Et nemo est hodie, paulo humanior, qui ignoret Avaricum Cæsaris esse urbem Metropolim Biturigum, quæ *Bourges* dicitur.

**Ausci.** *Auch*. ut supra diximus. Nam imperite faciunt, qui Auxitanos vocant.

**Bellocassi.** Apud Cæsarem male pro Baiocassii, qui et Baiocasses. *Bayeur*.

**Bigerrones.** In Notitia Provinciarum, Civitas Bigerronum vocatur Tarba, ut hodie. Sed male excusum est *Tursa*, et *Turba*. Marlianus insanit, qui ait ibi hanc Tursam esse, et Castrum Begorram, ubi est Episcopatus Bitterensis Provinciæ Narbonensis: quæ sententia non est sobrii capitis.

**Bituriges** duplices sunt, cognomentis distincti. Bituriges Cubi, quorum Metropolis Avaricum primæ Aquitaniæ. Bituriges Vibisci, aut Vivisci, quorum Metropolis Burdegala, secunda Aquitania. Utraque Civitas libera sub Romanis.

**Bratuspantium.** Civitas Bellovacorum, sub Cæsaribus Romanis transnominata Cæsaromagus. *Beauvais*.

**Cabillonum.** Vide in Tribunali Divionensi.

**Caduaci.** Lege Atuaci. Vide supra Atuatici.

**Cadurci.** Eorum civitas Divona. *Cuors en Querci*.

**Caletes.** *Le bailliage de Caus en Normandie*.

**Cantabri.** *Le pays des Basques*.

**Caturiges.** Sunt Alpes maritimæ. Metropolis Ebrodunum. *Les Alpes d'Ambrun*.

**Centrones.** *Les Alpes de Tarentaise*. Graiæ Peninæ Alpes.



*Curiosolita.* In Notitia Provinciarum, et in libro Fisci Romani Curiosolitæ. *Cornouaille.*

*Eburovices.* *l'Evesché d'Eureux en Normandie.*

*Elaver.* *Allier.* Ingens fluvius, qui Ligeri excipitur.

*Elusates.* Ita legendum, non *Flussates.* Vide lectiones *Ausonianas.* *La ville d'Euse en Gascogne.* Hinc oriundus erat Ruffinus ille præpotens insidiator imperii Romani, in quem extant duo *σθλιτευτικά* poemata Claudiani. In priore ita legimus:

‘Invadit muros Elusæ, notissima dudum  
Tecta petens.’

Quod enim media syllaba corripitur, pronuntiatio Vasconica id ostendit, quæ Elusa, tanquam Elsa effert. Nam I ante Consonantem, non solum Vascones in U semper convertunt, sed et Franci, et major pars Teutonismi inferioris. Qui Flussates legebant, dicebant esse Comitatum de Fuxio: et hoc stupore suo persuaserunt illustri viro nomen *de Foir* in Flussatem recudere: quo nihil absurdius. Nam aliud est Franciscus de Flussa, aliud Franciscus Flussas. Nam de Flussa esset verum cognomen familiæ. Sed Flussas esset nomen nationis. Itaque Franciscus Flussas esset natione Elussas, non de familia de Flussa. Sed Flussa non est *Foir*. Nam id esset Foxium, aut aliud quidvis potius quam Flussa.

*Gabali.* *Le pays de Givauldan.* Marlianus dicit quondam fuisse provinciæ Bituricensis, nunc vero provinciæ Arelatensis. Certe et nunc quoque est provinciæ Bituricensis. Sed inter Gabalos, et provinciam Arelatensem ‘Longa procul longis via dividit invia terris.’ Et ridicula sunt hæc.

*Garumna.* Retinet nomen semper, sed integrum a capite ad Blaviam Castrum, ubi lingua Francica incipit. Nam tunc pro *Garonne*, dicitur *Geronde*, et *Gironde*. Vide in Tribunali Tolosano in Civitate Mimatensi. Excipit navigeros fluvios Tarnim, *le Tarn*: Oliten, sive Oldum, *Ooldt*, aut cum articulo *l'Ooldt*: Duranium Ausonio, Dordoniam apud Gregorium Turenensem, *la Dordogne*, unum ex præcipuis

non solum Aquitaniae sed etiam totius Galliae fluminibus.

*Gebenna.* Scribendum Cebenna per C. *Les Cebenes et Cevenes.*

*Genabum* qui negant Aurelianensium urbem esse, habent opposita omnes veri vestigia apud Cæsarem et multa alia argumenta. Nam quo nomine vocandi sunt, qui *Gien* esse putant?

*Geneva.* Media corripitur debet, ut in Elusa: quod non solum Helveticus Germanismus ostendit, qui *Genff* vocat, sed etiam ipsi rustici suburbicarii, et reliqui Sabaudi: qui *Zenev*am accentu in prima enunciant. Sed Gallorum proprium est mediam correptam producere: *publique, fucile*: quæ Latine corripitur.

*Gergovia.* Supersunt quædam vestigia cum veteri appellatione aliquot stadiis ab urbe Claromontensi Arvernorum.

*Helvii.* Diximus supra esse *le pays de Vivarais*: ubi Alba Helviorum sine dubio *Auben*as, id est, Albanates. Cæsar trans Rodanum dicit esse, et extra provinciam Romanam, proximos Alvernus, et Cebennis montibus.

*Icius.* Est promontorium prope Bononiam maritimam. Navale autem dicitur Gessoriacus: et delirant, qui aliud volunt esse a navali Bononiensi. Nam multa adversus eorum pertinaciam objici possunt. At qui Icium oppidum *Cales* esse putant, nullo negotio refelluntur a Ptolemæo; qui prius ponit Icium, deinde Gessoriacum; hoc est Navale Bononiæ, a quo oppidum *Cales* distat plusquam viginti millibus passuum: hoc est, leucis Belgicis septem.

*Lemovices.* *Le pays et Seneschaussée de Limosin.* Urbs eorum Ratiastum. Sed Commentario octavo, ubi vulgo editum est, 'ad oppidum *Lemovicum* contendit;' legendum *Lemonum*: cujus oppidi mentio in Itinerario Antonini, et apud Ptolemæum.

*Ligeris.* Ejus caput est in pago Velauno, et vulgo dicitur *la Font de Leire*, hoc est fons Ligeris. Excipit ingentes et navigiorum patientes fluvios non paucos: in quibus Elaverim, æmulum ipsi, neque magnitudine cedentem, et magis pisculentum; Carum, vel Carem, ut habet Fortunatianus:

vulgo *le Cher* : item *Vigennam, la Viane, la Viguane*, et alios prætereæ.

*Lexovii.* *l'Evesché et pays de Lisieux en Normandie.*

*Lingones.* *Langres.*

*Lutetia.* Græcis λευκοτεκία, λουγοτεκία.

*Matisco.* *l'Evesché de Mascon.*

*Matrona.* *Marne.* Ingens flumen, neque minus ipso Sequana.

*Melodunum.* Hoc nomen perperam insultum est apud Cæsarem bis, pro quo veteres omnes scripti codices habent Metiosedam. Verum quidem est Melodunum et Metiosedum unum idemque oppidum esse : sed Melodunum posterius est. Hodie *Melun* in insula Sequanæ instar Lutetiæ Parisiorum. Aliud Melodunum, vel, ut alibi reperio, Miliodunum in agro Bituricensi. Vulgo *Meun*. Alii pro Metiosedum legunt *Josedum*, et *Corbeil* interpretantur. Quibus bonam mentem precamur.

*Mediomatrices.* Posterioribus temporibus urbs Mediomatricum vocata est Metæ, et vulgo nomen retinet, cum antea Divodurum ei nomen esset.

*Menapii.* Strabo cum Morinis continuat in maritimis Belgii, et Cæsar quoque indicat ibi esse. Denique Ptolemæus collocat ad ostia Mosæ. Non sunt igitur Geldrii : neque, qui sapiunt, hoc concedent. Sed pars hodiernæ Hollandiæ et Brabantiae maritimæ, vel potius secundum Strabonem ora Flandriæ maritima, sunt veri Menapii : et Menapiscus pagus dicitur in Capitulariis Karoli Magni pro Flandriæ Comitatu. Nunquam persuaderi nobis potuit Menapios esse Geldrios.

*Morini.* Eorum urbs Teroana diruta a Karolo quinto.

*Nantuates.* Cave credas esse monasterium hoc nomine in Sabaudia, ut quædam non sana capita volunt. Sunt ii, in quibus pagus Octodurus est, id est, Sanctus Mauricius. Cujus rei fidem faciunt monumenta passionis legionis Thebæorum, in quibus Octoduri est mentio : Octodurum autem a Cæsare in Veragris proxime Nantuatibus collocatur. Quidam legunt Antuates. Sed qui Nantuates ad Acronium

lacum constituent et Constantienses esse dicunt, non minus desipiunt, quam qui monasterium illud Benedictinorum interpretantur.

*Nitiobriges. Le pays et Seneschaucée d'Agénois.* Eorum civitas Aginnum Ausonio, Ptolemæo; Agennum Hieronymo, Gregorio Turonensi, aliis. Si vis ridere, lege quæ hactenus omnes de his delirarunt, quorum alii *Mompelien* esse dicunt, qui locus sex dierum itinere distat a Nitiobrigibus. alii *Engoulesme* somniant. Alii jubent pro Aginno legendum esse *Agesinates*. Et quo non processit audax incitiā?

*Nannetes. Nantes.* Vide in Tribunali Aremorico.

*Nervii.* Quemadmodum certo nobis constat non esse Tornacenses, quod vulgo persuasum est; ita quinam sint, et quo nomine hodie appellantur, haud temere affirmarim.

*Noviodunum ad Ligerim. Nevers.* Noviodunum Nivernensium, ut in quadam Notitia Provinciarum Galliae legimus, quæ penes Jurisconsultum Cujacium magnum erat. Et jam multis conjecturis nobis exploratum antea erat Noviodunum istud Eduis proximum civitatem Nivernensium: in cujus oppidi investigatione multi multa nugati sunt. Alia duo oppida hoc nomine memorat Cæsar, sed nobis ignota. Nam nugatoribus jurantibus non credimus. Quantum præterea est, quod Civitas Equestrium dicitur, et nomen retinet, ad Lemanium lacum. Dicitur enim *Nion*. Nam longe falluntur, qui Genevam Equestrium Civitatem esse credunt, quia quædam vetus inscriptio Genevensis, ut aiunt, ejus mentionem fecerit. Hoc modo quot nominibus Rōma vocanda esset, in qua tot monumenta et saxa hodie extant, quæ tot urbium mentionem faciunt? Denique Provincia Sequanorum, in qua civitas Equestrium est, est in sinistra ripa Lemani: Geneva in dextra, in Provincia Viennensi. Et, quod caput est, Noviodunum civitas equestrium dicitur in manuscripta Provinciarum Notitia: quamquam ibi positum est Neviduno, quomodo in ultimis illis obsolescentis Latinitatis temporibus omnia in pejus ac retro ferebantur, et ut imperii, ita Latini sermonis ruina sequebatur.

*Petrocorii. Le pays de Perigord.* Eorum civitas divisa

est in due oppida, vetas et novum. Vetas adhuc dicitur Vesuna veteri appellatione. Vide sextum libr. de emend. Temp.

*Pictones. Le pays de Poitou.* Sunt hodie in tres Episcopatus tributi, Pictaviensem, Maliacensem et Luxoviensem. Pictaviorum civitas olim Augustoritum dicta.

*Redones. L'Evesché de Rennes en Bretagne.*

*Rodanus.* In universum Gallis dicitur *le Rosne*: sed indigenis *lo Ros*. Excipit Isaram, Druentiam, Drunam, et Ararim non minorem eo, antequam in illum exoneretur.

*Ruteni. Le pays et Seneschaucée de Rodais.* Eorum urbs Sedunum Rutenorum.

*Sabis. La Sambre du Pays-bas.*

*Samarobrica.* Urbs Ambianorum. *L'Evesché d'Amiens.*

*Scaldia. L'Escault.*

*Segusiani. Le pays et Seneschaucée de Lionnois.* Nam Lugdunum est in Segusiania, ut illud alteram in Convenis ad Garamnam. Sed et totus pagus Forensis, qui hodie *le pays de Forest* dicitur, continetur in Segusianis. Et vetus inscriptio extat in oppido *Furs*, in qua mentio est Fori Segusianorum. Nam a Foro Forenses dicti, et ipsum oppidum *Furs*.

*Senones.* Eorum urbs Agendicum. *L'Archevesché de Sens.*

*Sequana. Seine.*

*Sequani. Le pays de Besançon et Franche-Comté.* Est provincia, quæ dicta Maxima Sequanorum.

*Suessones*: aliis *Suessiones. Soissons.*

*Tarbelli. Le pays de Labord.* Urbs Aquæ Tarbellicæ.

*Aqs.* Vide Auson. Lection. Aturus fluvius, qui vulgo *l'Ador* vocatur: alluit illam urbem, unde Lucano dicitur Tarbellionis Aturus.

*Turones.* Eorum urbs Cæsaredunum. *L'Archevesché de Tours.*

*Velauni. Le pays de Velai.* Pagus Velaunus. In veteribus Martyrologiis Episcopatus Aniciensis. *Le pui en Velai*: id est, Podium in Velauno, quia urbs est in editissimo loco, qui lingua Gallorum *Pui*, id est, Podium dicitur.

*Velocasses* perperam edi putamus pro Baiocassibus. *Le pays, Bailliage et Evesché de Baieux en Normandie.*

*Veneti. Vennes en Bretagne.*

*Veromandui.* Eorum civitas Augusta Veromandorum. *Saint Quentin en Vermandois.* In vita S. Quintini diserte dicitur Augusta Vermanduorum.

*Vesuntio.* Aliis scribitur Bisuntio. *Besançon.* Maxima Sequanorum.

*Vienna. Vienne de Dauphiné.* Vienna Allobrogum.

*Vocates.* Susplicamur esse *Boates, Buchs*: quod omnino certum est. Siti sunt in finibus Lapurdensium post Medulos in Novempopulania.

*Vocontii. Le pays de Die jusqu'à Vaison.*

*Volcæ.* Duplices sunt. Volcæ Arecomici, in quibus *Nemausus, Ucetenses, Magalonenses, Bitierræ.* Volcæ *Tectosages*, in quibus *Carcasso, et Tolosa.* In Cæsare editum est *Volgæ*, ut et in quibusdam aliis scriptoribus.

*Uxellodunum.* Nomen retinet, *Ussoldun, et lo puech d'Ussoldun*, id est podium Uxelloduni: quia est in editissimo et valde prærupto loco situm. Locus est in finibus Cadurcorum, ut Cæsar quoque notat, prope oppidum Martellum. Flumen, cujus nomen tacuit Cæsar, est Dordonia: horrendum aspectu præcipitium, quale describitur a Cæsare. Multæ sunt ibi reliquiæ vetustatis venerandæ. Quotidie ab arantibus numismata Romana effodiuntur. Vix reperias rusticum, qui de loco interrogatus, non statim respondeat: Castrum Uxellodunum illud a Cæsare magnis operibus expugnatum fuisse. Præterea ostendunt fontem, cujus usum obsessis intercluserant Romani. Si uspiam scriptores hujus ævi in notandis veterum locorum appellationibus hariolati sunt, hic vero unus locus est, in quo melius fuisset illos tacuisse: et quid opus eorum somnia referre?

Hæc pauxilla de appellationibus locorum et gentium in Cæsare delibavimus. Nam quæcumque omisimus, adeo inexplorata sunt, ut tantum abest, ea vere retulerint, qui de illis scripserunt, ut mihi constet nullam spem esse ad eorum indagationem penetrandi. Quare in medio ea relinquimus,

et ingenue fatemur nos ea nescire, quod tam salvo pudore facere possumus, quam impudenter multi se ea scire professi sunt, in quo exemplo temeritatis primas tenet Bekkeselenus cum suo Teutonismo, ex quo Hebraïsmum etiã propagatum esse jurat. Ἀλλ᾽ ὁμολογῶ.

---

SEQUITUR ILLUSTRISSIMI

JOSEPHI JUSTI SCALIGERI,

JUL. CÆS. FIL.

AD CLARISSIMUM VIRUM,

PAULUM G. F. P. N. MERULAM,

EPISTOLA:

EJUSDEM CUM SUPERIORE DIATRIBA DE GALLIÆ NOTITIA  
ARGUMENTI.

**TERRITOIUM** *Rupellæ* dicitur in veteribus monumentis Pagus Alnisiensis. Hodie *le pays d'Aulnis*. Accensebatur Seneschalliæ Santonum. Sed ex quo *Rupella* excusso jugo Anglorum deditit se Regi Franciæ, pagus Alnisiensis cessit in privatam præfecturam, et a Santonio seclusus est. Neque ulli supremæ Curiæ potest subditus esse, præterquam Parisiensi. Id enim inter capita eorum privilegiorum continetur.

*Le pays entre deux mers.* Pinguissimus tractus inter Garumnam et Duranium ingentes fluvios, qui propter magnitudinem vocantur maria ab incolis.

*Le Marquisat de Fronsac*, est in Seneschallia Burdigalensi.

*Agnois*, Nitiobriges, vocant sese Aquitanos hactenus; etiamsi aliter instituerit Ludovicus XI.

*Medoc*, Meduli, pars Seneschalliæ Burdigalensis: arenosa regio. Meduli Ausonio.

*Boates*. Vide Auson. Lectiones. Dominium illius tractus pertinet ad Comites Candallæ, qui vocant sese Capitales, id est, Dominos de Buchs. Sunt in finibus Medulorum.

*L'Isle Jordain*. Una ex quatuor civitatibus Comitatus Armaniacensis, ubi est tribunal Seneschalli. Fuit quidem parvus Comitatus, sed hodie vix memoria superest.

*Garre*, parvus Comitatus in finibus Bigerronum.

*Estrac*, parvus Comitatus in finibus Bigerronum.

*Allebret* oppidulum in Syrtibus Lapurdensibus, quas *Landas* vocant, dedit nomen amplissimo Ducatui, qui memoria nostra institutus est, compositus ex mutilatione Seneschalliatu Agennensis, Armaniacensis, et Vasatensis.

*Vasconia* proprie est quicquid continetur intra Garumnam, Pyrenæos montes, et Oceanum: quod Julio Cæsari in commentariis belli Gallici dicitur Aquitania. Dicta est Vasconia a Vasconibus ferocissimis Pyrenæorum populis, quos devictos primum a Pipino, deinde a Ludovico Caroli Magni filio (qui postea dictus fuit Pius) rege Aquitaniae, in plana Novempopulaniæ deductos postea nomen huic regioni dedisse certum est. Nam fuerunt pars Cantabrorum, quos etiam hodieque Hispani *Vascuença* vocant. Itaque quæ prius Regio a Cæsare Aquitania, postea a novem populis Novempopulania dicta, ea tandem a Vasconibus devictis, et in eam a Pyrenæorum saltibus demissis Vasconia vocata fuit. Est autem tertia pars veteris Aquitaniae. Nam Aquitania ab Augusto triplex instituta fuit. Prima, cujus caput et Metropolis Bituriges Cubi, *Bourges*. Secunda Aquitania, Bituriges Vibisci, cujus caput et Metropolis Burdegala. Tertia Aquitania, tota Trans-Garumnana, cujus Metropolis Augusta Auscorum, vulgo *Auchs*: quæ provincia, ut diximus, ab Augusti temporibus ad Pipinum vocata fuit Novempopulania: a Pipino ad hunc usque diem Vasconia.



*Guienna* depravatum quidem nomen est ex Aquitania, ut res ipsa loquitur: sed ex quo tempore Reges Angliæ per affinitatem Francorum regum fuerunt Domini Guiennæ, angustioribus finibus determinata est, quam olim. Nam Arverni, Biturigium (*Berry*), &c. seclusi fuerunt extra fines Guiennæ: quæ incipiebat a Confluentibus Viennæ et Crossæ fluminum ad Oceanum, Pyrenæos, Tarnim flumen, et montes Arvernorum. Itaque cum Edoardus tertius, nomine Aquitaniæ, homagium faceret Regi Franciæ, has præfecturas, sive Seneschallias, nominatim comprehendit. Citra Garumnam, Pictonium amplissimam regionem, Xantonium, Encholismenses, Lemovicum, Petrocorium, Aginnenses, Cadurcium (*Querci*), Rutenenses (*Rouargue*). Ultra Garumnam tota Novempopulania, præter Benearnum (*Bearn*), quod semper fuit absoluti imperii. Itaque omnium istorum tractuum nomine, rex Angliæ, aut primogenitus Angliæ (*Princeps de Gulles dictus*) faciebat homagium regi Franciæ: Comites autem Armaniacus, Bigorrensis, Fuxensis, et alii faciebant ipsi Anglo homagium non Regi Franciæ. Hæc latissima, amplissima, et prædives regio nomine Guiennæ censebatur usque ad regnum Ludovici XI. qui cum Fratri attribuisset Ducatum Aquitaniæ; et ipsi promississet quinque Seneschallias, ex una Burdegalensi Seneschallia fecit tres: Burdegalensem, quæ unam tantum Dioecesim complectitur; Burdegalam ipsam; Vasatensem, in qua duæ Dioeceses, nempe Adurensis, et ipsa Vasatensis; et tertiam Lapurdensem, in qua duæ Dioeceses, Aquæ Tarbellicæ, et Lapurdensium civitas, sive Baiona: quartam Seneschalliam Xantonium addidit. Ab eo tempore Aquitania coepit vocari totum illud, quod illas tantum quatuor Seneschallias continet. Sed Regum est, mutare terminos provinciarum, non memoriam rerum. Nam hactenus omnes reliquæ Seneschalliae vocantur acce Aquitanos vel Guiennenses: atque adeo Seneschallus Burdigalensis vocatur magnus Seneschallus, non quidem quod hodie talis sit, (est enim minimus omnium), sed quia Burdigalensis Seneschallia quinque Dioecesibus finiebatur: et cum eo nomine magnus, ut re vera erat, vocaretur;

hodie, ditione imminuta, nomen integrum retinuit. Quin etiam quicquid ad Burdigalam solam pertinet, id non Burdigalense hodie vocatur, sed Aquitanum, vel Guiennense. Et curia Burdigalæ minor, a qua provocatio est ad Parlamentum, curia Guiennæ, et iudices Guiennæ vocantur, non Burdigalæ. Hæc igitur Guienna, quæ hodie quatuor Seneschalliis censetur, vocari jure merito potest Aquitania sive Guienna Ludovici XI. Quod dixi de Pictonio, cum in feudo Aquitaniæ sive Guiennæ comprehendit Edoardus III. scito sæpe exclusum fuisse ex Aquitania, ut sub Ludovico IX. (is est Sanctus Ludovicus) sæpe restitutum finibus Aquitaniæ. Certe hodie non parva pars Pictonii dicunt sese Guiennenses, ut olim erant re vera.

*Comitatus Avenionensis*, alias *Comitatus Venisse*, habet quatuor Diöceses. Unum Archiepiscopatum Avenionem; tres Episcopatus Avenioni suffragantes: Carpentoracte, Cabalionem, Vasionem: ut alibi notavimus. Totus Comitatus ille comprehendens quatuor illas Diöceses datus fuit Pontifici Romano a Johanna Regina Neapolis, et Comitissa Provinciæ, in compensationem tributi Papæ per multos annos non soluti nomine regni Neapolitani, cujus feudatarius Dominum dicit se Papa. Itaque Rex Franciæ nihil juris habet in illum Comitatum.

*Burgundiæ Comitatus*. Est feudum Imperii sub protectione Bernensium Helvetiorum: quemadmodum Dunkerka est Borboniæ familiæ, ideoque regis Franciæ. Sed Comes Flandriæ est Dominus feudatarius, ad cujus tribunalia a Dunkerkæ iudice appellatur.

*Charolois* est regis Hispaniarum; sed rex Franciæ est Dominus feudatarius. Est simplex feudum, neque supremi juris.

*Armaniacensis* (vulgo *Armagnac*) Comitatus continet Diöceses duas ultra Garumnam, nempe Lactoratensem, vulgo *Laictoure*, et Auscensem (vulgo *Auch*) Metropolim totius Novempopulaniæ, sive Vasconiæ. Subjicitur Parlamento Tolosano.

*Bigerronum Comitatus* (*le Comté de Bigorre*) continet unum

**Episcopatum Tarbam, sedem Episcopalem: vulgo *Târbe de Begorre*, aut *Bigorre*, sub metropoli Auscensi in Vasconia, nempe ultra Garumnam. Est sub Parlamento Tolosano.**

*Ducatus Allebreti*, ut supra diximus, quod de Constanti-nopoli dixit Hieronymus, eam nuditate omnium civitatum constructam fuisse, ita nuditate proximarum Seneschallia-rum cõpositus est tam ultra, quam citra Garumnam. Ca-pit est Neracum. Totus Ducatus est sub Parlamento Bur-digalensi.

*Lemovicium (Limosin)* Seneschallia comprehendit duos E-piscopatus, Ratiastum Lemovicum, *Limoges*, et Tutelam; *Tulle*. Subjacet Parlamento Burdigalensi.

*Petrocorum (Perigor)* Seneschallia continet duos Episcopa-tus, Vesunnam Petrocoriorum, *Perigueus*, et Sarlatum. Sub-jicitur Parlamento Burdigalensi.

*Seneschallia Agennensis* continet duos Episcopatus, nempe citra Garumnam Aginnum Nitiobrigum (*Agen*), ultra Ga-rumnam Condomium, quod peculiari nomine dicitur Vasconia. Quemadmodum enim Africa dicitur tota illa magna continens, quæ patet a Nilo ad Gades, et tamen in ea erat provincia, quæ peculiariter dicebatur Africa, in qua Car-thago; ita Vasconia quidem dicitur amplissima illa regio, quæ olim vocata fuit Novempopulania. Sed peculiariter Vasconia quoque dicitur in ea Episcopatus Condomiensis. Itaque Seneschallus Agennensis vocat se Seneschallum Agennensium et Vasconiæ, id est, Condomii. Quæ appel-latio vetus est. Nam temporibus Pipini pagus Agennensis citra Garumnam et ultra Garumnam dicebatur. Itaque sub Pipino in vetustissimis Annalibus refertur pluisse frumento in pago Agennensi ultra Garumnam: id est in ea regione; quæ proprie dicitur Vasconia, in qua Condomium. Senes-challia Agennensis subjacet Burdigalensi Parlamento.

*Seneschallia Cadurcium (Querci)* continet duas Dioceses, Divoniam Cadurcorum (*Cahors*), et Montalbanum. Subjacet Parlamento Tolosano.

*Seneschallia Rutenensis (Rouargue)* complectitur duas Dioceses, Segodunum Rutenorum (*Rodais*), et Vabras. Subjacet Parlamento Tolosano.

*Languedokium* totum est sub Parlamento Tolosano. Comprehendit tres ingentes Seneschallas, Tolosanam, Carcassonensem, Belloquadrensem (*Beucaire*), Episcopatus XXI.

*Arvernium (Auvergne)* dividitur in montanum, et planum. Planum dicitur Alimania: quod nomen jam obtinebat tempore Gregorii Turonensis; quæ regio opima est et fertilissima, civitatibus amplissimis: vicis, villis, prætoris magnificis exulta. Duo Episcopatus sunt in Arvernio, in plano quidem Augustonemetum Arvernorum, *Clermont en Auvergne*, non longe a Gergovia Cæsaris. In montano est Episcopatus Sanctus Florus. Totum Arvernium est sub Parisiensi Parlamento.

*Pagus Gabalitanus*, vulgo *Givauldan*, unum Episcopatum habet Mimatensem, vulgo *Mende*. Subest Tolosano Parlamento. Est enim in Languedokio.

*Pagus Vellaunensis*, unum Episcopatum habet Aniciensem, *le Pui en Vellai*. Est pars Languedokii, ideo subest Tolosano Parlamento.

*Furenis Ducatus, (Foix)* ante paucos annos attributus est Languedokio, cum antea Guennæ censeretur. Continet unum Episcopatum Apamiensem.

*Convenarum Comitatus, le Comté de Cominges*, unum tantum Episcopatum continet, Sanctum Bertramum: est in Vasconia sub Parlamento Tolosano, ut diximus in Episcopatibus.

*Picardia* amplissima regio tota sub Parlamento Parisiensi.

*Pares Francie* XII. Sex Clerici: quorum tres duces: Remensis Archiepiscopus, Laudunensis, et Lingonensis Episcopi. Tres Comites Clerici, Catalaunensis, Neviomensis, Bellovacensis. Sex Laicorum tres duces, Normannise, Burgundiæ, Aquitanis. Tres Comites, Campanis, Flandris, Tolesæ. Omnes illi XII. non possunt esse sub alio Parlamento, quam Parisiensi, cujus ipsi consiliarii sunt. Parla-

mentum enim Parisiense constabat antiquitus ex LXXVII. Senatoribus, et XII. Paribus Galliæ. Itaque omnino erat centumviralis Senatus regni Franciæ. Ideo solum Parlamentum Parisiense est Parlamentum Parium Franciæ: qui apud id solum Parlamentum conveniri et causam dicere, et, si opus est, condemnari possunt.



# NOTITIA LITERARIA

DE

C. JULIO CÆSARE.

[EX ED. BIPONT. 1803.]

Ex GER. JOAN. VOSSIO lib. I. de Hist. Lat. cap. 13.

C. JULIUS CÆSAR varia admodum scripsit: ex quibus sola supersunt, quæ in re historica reliquit. Nempe septem libri de bello Gallico: quos Græce transtulit sive Planudes, sive alius. Ad hæc, tres de bello Civili. Scriptor est purus et elegans, inque verborum structura accuratus, ac omnino placidi instar fluminis procurrens: interea πολιτικός, ac gravis in sententiis; quo Xenophontem exsuperat, ceteroquin ei non dissimilis multum. Ciceronis de iis iudicium est hujusmodi in Bruto: 'Commentarios scripsit valde quidem probandos. Nudi sunt, recti, et venusti, omni ornatu orationis, tanquam veste detracta: sed dum voluit alios habere parata, unde sumerent, qui vellent scribere historiam; ineptis gratum fortasse fecit, qui illa volent calamistris inurere: sanos quidem homines a scribendo deterruit.' De eisdem commentariis Hirtius ita prædicat, in præfatione libri VIII. de Cæsaris bello Gallico: 'Adeo probantur omnium iudicio, ut prærepta, non præbita facultas scriptoribus videatur. Cujus tamen rei major nostra, quam reliquorum, est admiratio. Ceteri enim, quam bene atque emendate, nos etiam, quam facile atque celeriter eos perscripserit, scimus.' Et tanta cum sit commentariorum Cæsaris venustas; tamen Franciscus Flo-

ridus Sabinus tres de bello Civili libros Cæsari abjudicat lib. 1. Subsecivarum Lectionum cap. 3. et inprimis l. 11. c. 2. Immo Ludovicus Carrio ne quidem VII. libros de bello Gallico Cæsaris esse putat. Uti nec Ludovicus Caduccus, qui (ut Savaro prodidit notis in Sidon. IX. 14.) opus illud Suetonii esse putabat; idque ob verba ista Orosii VI. 7. ‘Hanc [de Cæsaris bello Gallico] historiam Suetonius Tranquillus plenissime exposuit; cujus nos competentes portuunculas decerpimus.’ Sed quis non credere malit ipsi Suetonio Tranquillo, qui aliena a germanis jam olim discrevit? Sic enim scribit in Julio cap. 56. ‘Reliquit et rerum suarum commentarios, Gallici, Civilisque belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africique, et Hispaniensis, incertus auctor est. Alii enim Oppium putant; alii Hirtium, qui etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum supplevit.’ Quod si quis non audit Tranquillum: at Tullio credat, Hirtioque, quorum verba Tranquillus continuo subjungit. Fidem item habeat Straboni, qui initio libri IV. advocat *ἱστορήματα θεῶν Καίσαρος*, i. e. *Commentarios divi Cæsaris*. Item Plutarcho, quando, quæ ex Cæsaris de bello Civili commentariis citat, ea hodieque ibi leguntur. Ad hæc veteribus credat Grammaticis, qui ex commentariis istis quæ adducunt, Cæsari tribuunt, non alteri. Quare a Carrione quidem merito dissentit Lipsius libro Epist. Quæstion. II. 2. et Modius in Novantiquis epist. 30.: a Sabino autem discrepat Camerarius initio Notarum in III. de bello Civili. Hæc eo dico, ne Carrionis, aut Floridi, aut alterius cujusquam judicium ab lectione Commentariorum Cæsaris absterreat juventutem: quæ, proh dolor! satis infrequens est in nobilissimo atque adeo divino hoc scriptore. Aut si quibus in manibus sis, haud alio legunt fine, quam ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem summam: super quo ante nos non semel summi viri sunt conquesti. Sane ex eo haurire est maximarum et utilissimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantia contenti negligunt, minus etiam pueris sapiunt, qui nuquam ita se arboris frondibus oblectabunt, ut egregios ejus fructus contemnant. Quod si quid in nobilissimo scriptore culpandum videatur, hoc unum illud fuerit, quod in iis, quæ jure optimo verterentur ei vitio, Harpocratem agat vel Sigaleonem Ægyptium. Ita in tertio de bello Civili (quemadmodum et apud Hirtium) altum de eo silentium est, quod Cæsar in urbe Alexandrina adversus cives pugnans, ut se tueretur, in naves jusserit ignem immitti, qua flamma et pavalis



combusta, et vicina in Sesapeo bibliotheca, quæ continebat ferme septingenta (Gell. vi. 17.) voluminum millia, inextinguibilem thesaurum, Ptolemæorum vigiliis per ducentos et amplius annos collectum. At ut sileat Cæsar, non silent Plutarchus, Dio, Ammianus, alii. Quid quod in rebus suis non satis interdum veritati liaret? Sane satis constat, L. Cæcilium Metellum sanctius ærarium, cujus claves abstulerant Consules, sella tribunitia opposita, defendisse adversus Cæsarem; hunc autem tantopere comminatum fuisse Metello, ut urbe fugeret: post illa, effractis foribus, abstulisse thesauros sacros, qui post urbem a Gallis captam istic depositi erant, atque ad extrema civitatis pericula reservabantur. Sane de clauso perfrectoque ærario clari testes Tullius ad Attic. vii. 12. et 15. Lucanus iii. 115. Florus iv. 2.; e Græcis Dio, Plutarchus, Appianus. At ipse in commentariis (lib. i. de bello Civili) scribit, Lentulum a Pompeianis habuisse in mandato, ut pecuniam ex ærario omnem Pompeio mitteret in belluam: sed cum nuntius, quanquam vanus ille, ad aures pertigisset, Cæsaris milites jam esse in urbe, fuga sibi quamprimum consuluisse, ac præ metu ærarium reliquisse apertum. Vir eruditus Philippus Rubenius Eleet. i. 24. operam sibi dandam putavit, ne Cæsar cum ceteris scriptoribus pugnaret. Itaque ubi vulgo legitur *aperta*, inserta negatione legit *non aperta*. Nempe hunc in modum: 'Quibus rebus Romam nuntiatis, tantus repente terror invasit, ut cum Lentulus consul ad aperiendum ærarium venisset, ad pecuniam Pompeio ex S. C. preferendam, protinus non aperto sanctiore ærario ex urbe profugeret.' Sed profecto sequentia refellunt. Nam quia mirum poterat videri, quod relinqueret apertum ærarium profugiens, eo subjungit: 'Cæsar enim adventare, jam jamque adesse ejus equites falso nuntiabantur.' Et sane alia quoque, quæ non minus abeant a vero, reperiet, qui cum Cæsaris commentariis contulerit Plutarchum in Pompeio et Cæsare; item Dionem, Appianum, Zonaram, ceterosque. Et memorabile est, quod super eo æqualis Cæsaris, Asinius Pollio, scripsit. Id quale sit, docebit Tranquillus lib. i.: 'Pollio Asinius parum diligenter, parumque integra veritate [commentarios eos] compositos putat: cum Cæsar pleraque, et quæ per alios erant gesta, temere crediderit; et quæ per se, vel consulto, vel etiam memoria lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum, et correcturum fuisse.' Reliquit et Cæsar ephemeridem, sive diarium rerum a se gestarum. Servius in xi. Æn. 'C. Cæsar, sum

dimicaret in Gallia, et ab hoste raptus equo ejus portaretur armatus, occurrit quidam ex hostibus, qui eum nosset, et insultans ait, Cecos Cæsar: quod Gallorum lingua, Dimitte, significat; et ita factum est, ut dimitteretur. Hoc autem ipse Cæsar in *Ephemeride* sua dicit, ubi propriam commemorat felicitatem. Immo *Ephemeridem* C. Cæsaris laudat et Symmachus, IV. 18. ubi quidam Balbi intelligunt *Ephemeridem* Sidonio memoratam IX. 14. Nam Balbum res Cæsaris non curasse solum, quod Gellius refert XVII. 9. sed etiam scripsisse, auctor est Suetonius in *Julio* cap. 81. Sed a Symmacho non aliud opus intelligitur, quam commentarii Cæsaris de bello Gallico. Hæc enim ibidem Symmachus subjungit: 'Hæc [*Ephemeris* C. Cæsaris] te origines, situs, pugnas, et quicquid fuerit in moribus aut legibus Galliarum, docebit.' Quæ optime conveniunt commentariis Cæsaris. Immo omnem scrupulum eximit, quod in Mæti quibusdam hæc verba subscribantur ultimo libro de bello Gallico: 'C. Julii Cæsaris Pontificis Maximi *Ephemeris* rerum gestarum belli Gallici lib. VIII. explicit feliciter;' ut nihil peccet Paulus Merula, *Cosmograph.* II. 17. ubi jubet nos ea, quæ Cæsar novennio in Galliis gessit, petere ex lib. VII. *Ephemeridum* ipsius Cæsaris. Nam non alio respexit, quam quo dixi. Etiam jussu ejus scriptus est liber de situ orbis Romani. *Æthicus* in *Præf.* 'Itaque Julius Cæsar, bissextilis rationis inventor, divinis humanisque rebus singulariter instructus, cum consulatus sui fasces erigeret, ex senatusconsulto censuit, omnem orbem jam Romani nominis admetiri per prudentissimos viros, et omni philosophiæ munere decoratos. Ergo a Julio Cæsare et Marco Antonio Coss. orbis terrarum metiri cœpit,' &c. Baldericus, Noviomensis et Tornacensis episcopus, qui ante annos prope sexcentos claruit, *Chronic.* Cameracens. et Atrebatens. I. 3. 'Liber, qui jubente Julio Cæsare ex senatusconsulto a prudentissimis de *Cosmographia* inscribitur: ubi quidem totius orbis Romani nominis universa loca famosa distinguit,' &c. Etiam Felix Malleolus Helvetius, qui floruit ante annos CLXX., mentionem ejus facit *Dialogo de Nobilitate*. Puto autem idem esse opus, quod varie postea, partim a gentibus, partim a Christianis, interpolatum, nunc sub Antonini et *Æthici* nomine legitur. Sed occasio jubet, ut etiam ascribamus, quid videatur nobis de fragmento isto, quod scriptori de bello Hispaniensi in sua Cæsaris editione subjecit Gothofredus Jungermanus. Dicit hoc repertum esse in codice Cujacii, non appposito nomine:

item in codice Petaviano, sed nomine Petrarchæ ascripto. Meminit ejusdem Casaubonus notis in Tranquill. i. 56. ubi ista invenias: 'Est antiqua loci hujus depravatio. Reperimus enim vulgatam lectionem, non solum in codd. Suetonii nostris omnibus, sed etiam in fragmento quodam rerum Julii Cæsaris, quod ex veteri libro descriptum, beneficio viri eruditissimi Jacobi Bongarsii, nacti sumus. Continetur iis schedis belli Hispaniensis historia a fratre quodam cucullato ex Suetonio, Hirtio, aliisque concinnata, plane *μοναχικὸς*, etibi non monachi prorsus stilo.' Non patiemur diutius hære viros doctos in re levicula. Est fragmentum illud desumptum ex Julii Celsi commentariis de vita Julii Cæsaris editis anno MCCCCLXXIII. Est vero hic Celsus idem, qui Cæsarem recensuit: unde multis Cæsaris codd. mstis subjunctum legitur: 'Julius Celsus Vir Clarissimus et Comes recensui;' vel hoc pacto: 'Julius Celsus Constantinus V. C. legi.' Aliquid etiam de hoc scriptore diximus Institut. Orat. v. 3. Inter historicos refertur, et diligenter de Julii Cæsaris gestis scripsisse etiam dicitur a Gualtero Burlæo Anglico, Petrarchæ æquali; ut omnino valde errent, qui fragmentum ante memoratum ipsius Petrarchæ esse volunt. Sane ex istis Celsi libris, quorum a nemine ante nos mentionem factam miror, multa in Cæsare feliciter possunt restitui, quod aliquando, *ὅν θεῶ*, ostendemus. Ceterum Oxoniæ, in Collegio Corporis Christi, habes Mstum cum hac epigraphe: 'C. Julii Cæsaris per Julium Celsum commen-  
tarii.' Utrum Cæsaris, an Celsi sint, melius dixerint qui videre. Extremo illud loco attexam, apud Sextum Aurelium Victorem libro de Origine gentis Romanæ, quorundam ad hoc argumentum pertinentium auctorem laudari Cæsarem; eumque, nunc *ἀπλῶς* Cæsarem, nunc C. Cæsarem, nunc Julium Cæsarem, nunc Lucium Cæsarem, nuncupari. Quare dubium, utrum pro Lucio, *Caius*, an pro Caio, *Lucius*, debeat reponi. Facilis sane commutatio literæ C. et L. prout prænomina illa solent vulgari. Nec, si Lucius signetur, satis liqueat, quis signetur. Nam præter Lucium Cæsarem, Augusti ex Julia nepotem, præter item atavum Cæsaris dictatoris, fuit et atavi hujus pronepos eo prænomine, et pronepotis ejus filius, qui frater erat C. Cæsaris Strabonis oratoris; et ejusdem nepos, qui avunculus erat Antonii Triumviri, a quo interemtus; et ejusdem pronepos, quæstor Catonis Uticensis in Africa, qui Julii Cæsaris jussu occisus est. Nihil mirum autem, si vel Caius, vel Lucius Cæsar, consignarit originem gentis Romanæ; quando Julia gens ortum suum ducere credita est

ab eodem Julio, sive Ascanio, a quo urbis conditor Romulus gentis  
fraxit.

A. HIRTIUS, sive ut alii scribunt, *Hircius*, (sed prius et *Iapp.* antiqui, et Græca approbat consuetudo) auctor est libri VIII. de Cæsaris bello Gallico, ut Suetonius in Julio testatur cap. 56. Sane non esse ipsius Cæsaris satis indicat præfatio ejus ad Balbum, quæ sic incipit: 'Coactus assiduis tuis vocibus, Balbe, cum quotidiana mea recusatio, non difficultatis excusationem, sed inertise videretur deprecationem habere: difficillimam rem suscepi, Cæsaris nostri commentarios rerum gestarum Galliæ, non comparandos superiioribus atque inæquentibus ejus scriptis, contexui.' Ejusdem sunt libri de bello Alexandrino, et Africano. Nam continuo sequitur: 'Novissimeque imperfecta ab rebus gestis Alexandriæ confeci;' et post aliqua, excusatione ejusmodi utitur: 'Mihi ne illud quidem accidit, ut Alexandrino atque Africano bello interesssem: quæ bella quanquam ex parte nobis Cæsaris sermone sunt nota; tamen aliter audimus ea, quæ rerum novitate aut admiratione nos capiunt; aliter, quæ pro testimonio sumus dicturi.' Dictionem merito etiam commendat Justus Lipsius Taciti lib. II. Annal. 'Hirtius,' inquit, 'tersissimo belli Africi commentariolo.' Videtur tamen Hirtius non ista solum scripsisse, sed quæcumque Cæsar post bellum Gallicum gessisset usque ad finem vitæ. Nam ibidem legas: 'Novissime imperfecta ab rebus gestis Alexandriæ confeci, usque ad exitum, non quidem civilis dissensionis, cujus finem nullum videmus, sed vitæ Cæsaris.' Verum puto, si libri de bello Hispaniensi ejusdem essent auctoris; uti Gallici, Alexandrini, et Africani belli, ita Hispaniensis etiam disertim meminisset. Nec liber is aliud videtur, quam ephemeris: ut sunt argumenta illa, 'Eodem tempore,' 'ejusdem diei tempore,' similiaque, quæ ibi occurrunt. Fortasse est Balbi.

Sane CORNELII BALBI ephemeridem laudat Sidonius IX. 14. 'Quis,' inquit, 'Balbi Ephemeridem fando adæquaverit?' Eam autem gesta Cæsaris signasse, indicat Suetonius in Julii vita, cap. 81. 'Cujus rei, ne quis fabulosam aut commentitiam putet, auctor est Cornelius Balbus familiarissimus Cæsaris.' Atque olim extitare Cæsaris ad hunc Balbum epistolarum libri, familiaritatis istius indices, teste Gellio XVII. 9.

Sed si Balbi Ephemeris non sit, omnino auctor illius fuit C. OPIUS, ab nonnullis existimatus auctor eorum, quæ Hirtio ab

alia tribuerentur; quemadmodum Suetonius in Julio docet c. 56.: quod inde provenisse putamus, quia alia Hirtium, alia Oppium habent auctorem. Nos, ut dixi, Hirtium plane putamus scripsisse de bello Gallico, Alexandrino, et Africano; unius enim auctoris esse liquet: sed de bello Hispaniensi, quod alius est auctoris, cui potius tribuamus, quam Oppio, non video. Stilus ejus duriusculus est, et ornata carens: quæ causa est, cur aliqui eum barbarum vocent; perperam profecto. Quam rem malo explicare verbis Jos. Scaligeri, vel ob summi viri auctoritatem. Hic de eo sic scribit Prolegomenis in Manilium: 'Quemadmodum aliud est ornate loqui, aliud pure; ita aliud est βαββαρίζειν, aliud incondite loqui: quod quidem multis imposuit, qui βαββαρισμὸν vocant inconditum sermonem. Illa anus, quæ in Theophrasti sermone peregrinitatem notavit, magis Attice, et minus ornate, quam Theophrastus, loqui potuit. Idem dicas de Livio, cujus dictio ornatior quam Latinior illi Critico videbatur, qui Patavinitatem in eo animadvertibat; et quidem fortasse justius quam ii, qui militem, qui scripsit diarium belli Hispanici, barbarum vocant: cum tamen eo scriptore nihil Latinius concipi possit. Sed horride loqui ullum militem, quem horridum vocant poëtæ, non tam mirum videri debet, quam putare ideo barbarum loqui, quod incondite.' Hæc satis indicant, quid sentiendum sit de stilo anonymi hujus, quem fortasse Oppium esse conjectabamus. Nec, si aliter sit, idcirco Oppio hic non fuerit locus. Si quidem et vitas illustrium virorum condidisse inde colligimus, quod in vita Cassii eum citat Charisius; item in vita et rebus Africani superioris: unde et admiranda quædam Gellius narrat Attic. Noct. VII. 1. Etiam de vita C. Marii egisse, ostendunt, quæ Plinius ex eo refert Hist. Nat. XI. 45.; item de vita Cn. Pompeii, unde quædam adducit Plutarchus in Pompeio: sed in illis dubiæ esse fidem ait, nempe ob odium Pompeii, et gratiam Julii Cæsaris. Præterea librum composuit, 'Non esse Cæsaris filium, quem Cleopatra dicat;' ut auctor est Suetonius in Cæs. cap. 52. Dubium autem, eone, an altero, retulerit libro, quod sequitur capite seq. 'Circa victum C. Oppius adeo indifferentem docet, ut quondam ab hospite conditum oleum pro viridi appositum, aspernantibus ceteris, solum etiam largius dicat appetisse, ne hospitem aut negligentiam, aut rusticitatis videretur arguere.' Hunc C. Oppium, et C. Cornelium Balbum, res absentis Cæsaris procurasse, et epistolarum libros ad eos singulariis notis edidisse, auctor est Gellius XVII. 9.

Itaque *Kaίσαρος ἐρατοῦ* Plutarchus in Pompeio, amicam Cæsaris vocat Suetonius l. 52. Atque hoc ipsum ostendunt, quæ commemorat ejusdem libri c. 72. 'Amicos tanta semper facilitate indulgentiaque tractavit, ut C. Oppio, comitanti se per silvestre iter, correptoque subita valetudine, et in diversorio, quod unum erat, loco cesserit, et ipse humi ac sub dio cubuerit.' Alius ab hoc est Oppius Chares, 'qui in Gallia Togata grammaticen docuit ad ultimam usque ætatem, et cum jam non gressu modo deficeretur, sed et visu;' ut est apud Tranquillum de illustribus Grammaticis c. 3. Hic videri possit Oppius, e cujus libro de sylvestribus arboribus aliqua Macrobius affert Saturn. lib. 14. et 15. Apud Festum quoque in *Ordinarius*, ex Oppio docetur, cur *ordinarius* pro *scurus* ponatur. Item in *Ratitum* advocatur Oppius Aurelius. Sed assentio iis, qui istic *Opilius* legunt. Nam Oppius Grammaticus dictus Chares: at Opilius vocabatur Aurelius; ut vel ex Festo ipso in *Sedum* liquet. Immo nec displicet sententia doctissimi Meursii, legis apud Macrobium *Opilius*; uti et apud Festum in *Ordinarius*, apud quem Opilii nomen integrum etiam remansit in *Fomites*. Nec enim, eoquid Oppius Chares scripserit, satis constat.

Hic etiam locus esto M. Brute, quem Cæsar inter conjuratos videns, a quibus interimeretur, filium nominavit: et fortasse erat, quando cum matre ejus Servilia Cæsar consueverat. Mentionem ejus hic facimus propter epitomas historiæ Fannii et Cælii Antipatri: de quibus superius diximus, cum de atroque hoc historico ageremus. Alia etiam scripsisse, certum est. Nam librum ejus de Officiis Charisius citat lib. 1. et Priscianus lib. vi. Ac libri de patientia meminit Diomedes lib. 1. Quo etiam libro testis adhibetur Brutus laudatione Appii Claudii. Ut nihil dicam de epistolis, quarum non uno loco mentionem faciunt Grammatici. Ac aliquæ etiamnum supersunt, sane ingentis spiritus plenæ; imprimis illæ ad Tullium, et alteræ ad Atticum, quibus conqueritur de Tullio, quod nimium evehendo Octavium puerum, pessime consulat publico. Quo nihil verius scribere aut dicere potuit.

## EX JO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECA LAT.

A JO. AUG. ERNESTI AUCTIONE EDITA TOM. I. CAP. 10.

### *C. Julii Caesaris ætas.*

C. JULIUS CÆSAR <sup>1</sup>dictator, eloquentia doctrinaque non minus, quam incredibili ingenii animique vi, <sup>2</sup>rerumque gestarum magnitudine clarissimus, post victum Cn. Pompeium et oppressam libertatem, cum summa potestate paullo ultra quadriennium moderate satis usus fuisset, in curia a conjuratis confossus periit Idibus Martiis anno Urbis 710. ante Ch. 44. ætatis 56. Vitam Cæsaris a *Stephano Ambrosio Schiappallaris* scriptam Italice, editamque Antwerp. 1578. laudat Gisb. Cuperus <sup>3</sup>Exerc. II. de elephantis in numis

1 Alius C. Julius Cæsar Strabo, Lucii F. orator suavissimus, cujus genus eloquentiæ secutus est Cæsar dictator, cum adhuc adolescens esset. Vide Pitiscum ad Suetonii Calig. c. ult. Cæsaris dictatoris vitam e veteribus tradunt Plutarchus, Dio, Suetonius, et, de quo infra dicam, Julius Celsus. Longe plures interciderunt. Sidonius Apollinaris ad Burgundionem (qui laudem Cæsaris Julii scripserat) ix. 14. 'Nam si omittantur quæ de titulis Dictatoris invicti scripta Patavinis sunt voluminibus [in T. Livii libris Historiarum deperditis] quis opera Suetonii, quis Juvenci Martialis Historiam, quisque ad extremum Balbi Ephemeridem fando adæquaverit?' Hunc Balbum haud diversam esse a Balbo Cornelio Theophane, cujus meminit Capitolinus, adversus Vossii in Hist. Lat. sententiam recte observatum est Bælio in

Lex. ubi de Cæsare. Primus Cæsarum a cæso matris utero dictus, auctore Plinio VII. 9. vel a cæso elephanto, qui lingua Maurorum Cæsar, Spartian. in Vero c. 2. Cæsar etiam denotat *τὸν κορυφαῖον*, cæsariatum, qui cæsariem habet, ut notat Salmas. de Coma p. 329. Deinde in Julii Cæsaris honorem Cæsares dicti, qui summum imperium gererent: post, qui collegæ imperii essent assumpti, ut Cæsaris nomen secundum imperii gradum significaret, ut nomen Augusti primum. Vide Ezech. Spanheimium de usu numismatum diss. XII. T. II. edit. novæ p. 354.

2 Confer Plinium VII. 25. Hist. Nat.

3 Tom III. Thesauri novi Antiquitatum Rom. Sallengriani. Recensum etiam Veronensibus typis a. 1606. 4. Schiappallaris hujus observationes politicas in Cæsaris vitam.

pag. 164. et p. 167.<sup>1</sup> *Jo. Glandorpii* liber de familia Julia Basil. 1576. 8. et Paris. 1634. 4. separatim typis exscriptus, etiam ejus Onomastico historiæ Romanæ insertus legitur 1589. fol. p. 414. in quo de rebus Cæsaris etiam diligenter; cui conferri potest *Georgii Schubarti* Cæsar Dictator, &c. Jenæ 1681. 4. Ex numis genus vitamque Cæsaris præterea illustrant Hub. Goltzius Brugis 1563. fol. et Lud. Nonii commentariis illustratus Antw. 1620. fol. Laur. Begerus in Thesauro Palatino p. 73. et 290. sq. in Thesauro Brandenb. Tom. II. p. 600. sq. et Tom. III. p. 86. *Jo. Seobaldus Fabricius* in Cæsare numismatico, Lond. 1678, 8. Steph. Souciet S. I. in diss. ad numum singularem Cæsaris cum victoria alata, in memoriis Trevoltinis a. 1713. Dec. pag. 2145. Carolus Patinus ad Cæsarem Suetonii; et qui numos imperatorum enarrarunt, Occo, Tristanus, Mediobarbus, Angeloni, Pedrusius, Valens, alique, laudati ad Anselmi Bandurii Bibliothecam numismaticam pag. 237. sq. *Jos. Khell* in supplemento ad numismata imperatorum Romanorum aurea et argentea a Vaillantio edita a Baldinio aucta, &c. Vindob. 1767. 4. pag. 1. sqq. *Jac. Oiselinus* in Thesauro selectorum numismatum antiquorum, &c. Amstel. 1677. 4. ab initio; alique recentiores. Alexandrum cum Cæsare contulit Plutarchus, Poggius Scipionem, alios alii, ut Fr. Floridus Sabinus L. IV. de præstantia Cæsaris. Poggius ei etiam non dubitavit Scipionem præferre, indignante *Jo. Guarino*, et Cæsari primas tribuente. Vide Poggiana p. 259. sq. Sed in eminentibus viris et ingeniis, si inter se componantur, semper utrumque, quibus invicem præstent, quibus inferiores sint, offendes.

### *De Bello Gallico libri VII.*

Extant ejus *de bello, quod cum Gallis gessit, commentariorum*  
<sup>1</sup> *libri VII.* quorum singuli singulorum annorum res complectuntur.

1 Hirtius, 'Commentarios rerum gestarum Galliarum'; 'Commentarios rerum suarum' Cicero de claris oratoribus c. 75. *ὑπομνήματα* vocant Strabo et Appianus (*Memoires*). Sunt enim veluti quedam *ἐλκὴ συγγραφῆς*, ut Olympiodori apud Photium Cod. 80. sive non perfecta Historia, sed 'unde sumerent, qui vellent scribere histo-

riam,' ut loquitur Cicero in Bruto, c. 75. Sic etiam Augustus commentarios rerum suarum scripserat, quos *ὑπομνήματα* appellat Plutarchus in Antonio pag. 925. Item Plutarchus in Cæsare, et Suetonius. Symmachus item atque Sidonius, tum Servius in XI. *Æn.* hos Julii Cæsaris commentarios vocant *Ephemerides*,



Unde Hirtius VIII. 48. 'Scio Cæsarem singulorum annorum singulos commentarios fecisse, quod ego non existimavi mihi esse faciendum.' Græce transtulit Maximus Planudes, sive quis alius; qui versio primum edita est a: 1606. ex codice Pauli Petavii a Godofredo Jungermanno. De ea illustris Huetius libro de claris interpretibus p. 219. 'Dubito equidem, Gazæne an Planudæ, an alteri ejusdem ævi cuiquam commentariorum de bello Gallico conversionem Græcam, quæ in Petaviana Bibl. habetur, ascribam. Cæsarem illa nonnunquam ducem deserit, et breves tentat excursus, raro tamen et verecunde: ceterum non impura ea, nec invenusta.' David Hæschelius Epistola ad Jungermannum 4. Kal. Apr. a 1606. 'Interpretationem Planudis potius, qui et Ovidiana vertit quædam non infeliciter, quam Gazæ crediderim, quod e phrasium similitudine facile conjecerim.' Petrus Scriverius literis ad eundem Jungermannum: 'Belli Gallici interpret ille Græcus non est quidem contemnendus, sed tamen haud ita magno 'literarum emolumento legitur, ut absque ulla studiosorum fraude poterat obliterari, quisquis est. Sed legatur, si quis tamen hæc quoque captus amore leget.' Occurrit in editione utraque scriptorum Cæsaris Jungermanniana, latinis ex adverso per singulas paginas posita, uti versiones Latinae scriptorum Græcorum solent: sed in editione Davisii ad calcem voluminis rejecta legitur. Gallice vertere (partem saltem) hos libros Reges Franciæ, *Henricus IV.* teste Is. Casaubono præf. ad Polybium, et *Ludovicus XIV.* cujus etiam typis exscripta est interpretatio. De Asinii Pollionis censura, qui Cæsaris commentarios, ut parum diligentes, neque integra veritate scriptos, reprehendit, teste Suetonio in Cæsare c. 56. adeundus Morhofius libro de Patavinitate Liviana cap. 4. et Joach. Christoph. Nemeitz de modestia historica in censuris principum observanda § 14. Prodiit Londini Scanorum 1709. 8. *Portum Iccium* Cæsaris, *Mardicum* esse persuasit sibi Jo. Jac. Chiffetius libello edito Antwerp. 1626. 1627. 4. Sam. Clarkius cum multis aliis *Caletum*, illive vicinum *Sangatum*: Carolus du Fresne ad Joinvillam et

quia tempus utcumque observant. Neque enim aliud opus Cæsaris Ephemerides putaverim, licet, quæ a Servio ex illis proferantur, hodie desideremus. Sunt certe quædam, ut norunt eruditi, in his libris de bello Gal-

lico lacunæ. Neque aliud existimo esse Julii Cæsaris *Chronica*, quæ manuscripta memorantur in Catalogo Bibl. Is. Vossii. Græcus interpres inscripsit ἀπομνημονεύματα τοῦ ἐν τῇ Γαλιᾷ πολέμου.

Schœpflinus <sup>1</sup>*Wissantum*, quod etiam Bertio primum placuit, probatum Cambdeno, Ortelio, Mussano. Pro *Bononia*, sive *Bononiensi* Morinorum portu *Gessoriaci* pugnant Phil. Cluverius II. 28. Germaniæ antiquæ, Guil. Somnerus, atque Edmundus Gibson, Petrus Bertius, Josephus Scaliger, Petavius, Labbeus, Nic. Sanson in diss. inedita, Christoph. Cellarius, Nic. Bergierius: quorum sententiæ, Strabo, Mela, Plinius IV. 16. Ptolemæus, Itinerarium Antonini et Tabula Pentingeriana videntur suffragari. Adde et Grævium ad Sueton. Joan. Battely in Antiquitatibus Rutupinis (Richborough in comitatu Cantii) Oxoniæ a. 1711. 8. editis, Bernardus de Montfaucon T. IV. supplement. Antiquitatis explanatæ p. 132. 133. et in diss. de Pharo Alexandrina T. IX. memor. Acad. Inscript. pag. 293. Mich. le Quien in ephemeridibus eruditor. Paris. a. 1727. Junio pag. 232. 239. idem auctor diss. insertæ Tomo octavo continuat. memoriarum lit. et historiæ Gallicæ Paris. 1729. 12. pag. 325. sq. Journal des Sav. 1731. p. 236. Hadrianus Valesius malit *Quentavicum* sive *Stapulas*; quam opinionem erudite tuendam suscepit vir celeberrimus, Jo. Georg. Eccardus in diss. inserta Tomo VIII. Miscell. Lipsiensium p. 268. sq. 278. sq. Mihi jam verisimillimum videtur accipere de *Gessoriaci*: quanquam Caroli du Fresne sententiæ videtur suffragari <sup>2</sup>Guillemus Picaviensis.

De situ muri, quem millia passuum XIX. in altitudinem pedum XVI. a lacu Lemano ad montem Juram perduxisse se adversus Helvetiorum irruptionem refert Cæsar de bello Gall. I. 8. videnda dissertatio <sup>3</sup>prima, quæ subjuncta est editioni novæ locupletiori Historiæ Genevensis Gallica lingua compositæ a præclaro Viro Jacobo Sponio.

*Liber VIII. ab A. Hirtio additus.*

*Liber VIII. de bello Gallico ad Cornelium Balbum Gaditanum,*

<sup>1</sup> In illustribus ex Britannica historia controversiis c. 1. Argentorat. 1731. 4.

<sup>2</sup> Vide Guil. Somneri responsionem ad Chifletium de portu Iccio (quæ cum Caroli du Fresne atque Edm. Gibsoni diss. prodiiit Oxon. 1694. 8.) pag. 37. Christoph. Cellarium Geogr. antiquum T. I. p. 378. sq. Petri Lager-

loef de Trajectu Cæsaris in Britanniam, Upsal. 1697. 8. Continuationem memoriar. literaturæ et histor. Gallicæ editam T. VIII. p. 342. sq. *Wissantum* videtur potius esse memoratus Cæsari *portus superior* sive *ulterior*. Id. pag. 361. sq.

<sup>3</sup> Journal des Savans 1731. Dec. p. 504.

non ab ipso Cæsare scriptus, sed ab A. Hirtio 'additus, historiam a Cæsare coeptam ad ejus e Gallia in Italiam reditum perducit. Hic est Hirtius, Cæsaris familiaris, qui anno proximo post Cæsarem interfectum Consul in acie <sup>2</sup>periit. Ab eo novissimum Gallici belli imperfectumque librum suppletum fuisse scribit etiam Suetonius in Julio c. 56. Lupus Ferrariensis Epistola xxxvii. ad Heriboldum Episcopum: 'Commentarii belli Gallici tantum extant, nec quantum ad historiam, quod compertum habeam, Cæsaris quicquam aliud. Nam ceterarum ejus rerum gestarum, postquam idem Julius totius pæne orbis causarum molibus est oppressus, Hirtius ejus notarius in commentarios seriem referendam suscepit.' Capite 15. hujus libri verba Hirtii hæc sunt: 'nam in acie sedere Gallos consuesse, superioribus libris declaratum est.' At nihil tale legitur in Cæsaris, quales hodie extant, commentariis. 'Quare si quid judico,' inquit Dion. Vossius ad hunc Hirtii locum, 'vel periit hic locus, vel alicubi corruptus legitur.' Adde quæ habet Seldenus in mari clauso II. 1. et hæc verba Ethelwerdi: 'Hiberniam petunt, Britannidem olim a Julio magno Cæsare vocatam.' Superiorem commentarium citat Hirtius c. 4. et 30. 38.

### *Libri III. Cæsaris de bello civili.*

*De bello civili Pompeiano libri III.* quos Cæsaris esse testatur quoque diserte Suetonius in Julio cap. 56. Utrosque de bello civili ac Gallico commentarios simplici, eleganti et emendata dictione venustos Cæsari perperam adjudicarunt Ludovicus Carrio, Floridusque Sabinus <sup>3</sup>et Ludovicus Caduceus, libros de bello Gallico ad Suetonium auctorem referre haud veritus: quorum sententia mihi fere æque absurda videtur atque illius, quem Isaacus Vossius in responsionibus primis ad objecta Rich. Simonis narrat dissertationem conscripsisse, qua falsa convinceret, quæcumque in libris de bello Gallico continerentur, et multis insuper ostenderet, Cæsarem nunquam transisse Alpes, et ne vidisse quidem

1 In quibusdam editionibus inepte appellatur *A. Hirtius Pansa*; notum enim est, Pansam Hirtii fuisse in consulatu, quo ambo anno U. C. 711. perierant, collegam. Quod factum est ex *A. Hirtius a. Pansa*; ut inscribere, qui de auctore dubitarent,

ut in ceteris libris minoribus, de quibus mox.

2 Suetonius Augusto c. 11. Xiphilin. p. 33. sq. Hanckius de Rom. rer. scriptoribus I. 4.

3 Vide Vossium lib. I. de Hist. Lat. c. 18.

Galliam. Justus quoque Lipsius aliquando putavit alium esse, qui de bello Gallico, et qui de civili scripsisset, vel saltem libros de bello Gallico a Julio Celso interpolatos ad nos pervenisse, II. 7. Elector. et II. Epistolicar. quæst. et in extremo Analectorum ad lib. II. de militia Romana. Certe unum eundemque Cæsarem esse, qui de bello Gallico libros VII. et III. de civili scripsit, facile credimus et veterum testimoniis et stili emendati ac simplicis mirificæ similitudini. Libros *de bello civili* dissertationibus Philologicis a. 1641. illustrare cœpit Jo. Ravius, Professor Soranæ Academicæ, sed vix ultra binas aspexere lucem, quarum prima illustrando Floro IV. 2. (ubi de Cæsare disserit) impenditur.

*Liber de bello Alexandrino, alius de Africano, et tertius de Hispaniensi, auctore A. Hirtio vel C. Oppio.*

Subjungi his solent 1. *Liber de bello Cæsaris Alexandrino*, qui Hirtium, ut videtur, habet auctorem, certe eundem, qui librum VIII. de bello Gallico addidit. 2. *De bello Africano*, quod cum Juba, Numidarum rege, Cæsar gessit, *liber*, judice Lipsio, elegantissimus, atque illi ipsi, qui superiorem scripsit, tribuendus. Plura tamen interpolatoris recentioris vestigia in illo visus est sibi deprehendere eruditissimus Dodwellus in diss. de Julio Celso, sect. VIII. cujus argumenta confutanda sibi sumsit Jo. Clericus Tom. XXVI. Bibl. Select. pag. 132. sq. 3. *Liber de bello Hispaniensi*, quem ad Cornelium Balbum, cui librum VIII. de bello Gallico Hirtius dicavit, vel ad C. Oppium refert vir insignis judicii G. J. Vossius. At Suetonius quidem de Balbo silens, 'Alexandrini,' inquit, 'Africique et Hispaniensis incertus auctor est. Alii enim Oppium' putant, alii Hirtium, qui etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum supplevit.' Hunc librum de bello Hispaniensi (alterius, quam duo superiores, auctoris) totum militari quodam et horrido compositum esse stilo, etsi bene latino, præter Lipsium II. 22. Electorum, monuit Josephus Scaliger prolegom. ad Manilium. A Julio Celso interpolatum ad nos pervenisse, multis argumentis, non æqualis omnibus ponderis, disputat Dodwellus in laudatæ diss. sectione XI. Ceterum hic liber *de bello Hispaniensi* extrema parte mutilus extat, atque ex Martini quoque Bladenii, Anglici interpretis,

1 C. Oppium intellige Cæsaris familiarem, de quo idem Vossius p. 67. Huic librum de bello Hispaniensi

tribuit etiam Volaterranas. Hirtii sit an Oppii liber de bello Africano, dubitat Rupertus ad Florum p. 262.

sententia passim corruptus est, et junioris auctoris, quam ut Cæsaris tempora attigerit; quod tamen Suetonio minime visum, qui alii quidem quam Cæsari, sed uni ex ejus familiaribus, Oppio vel Hirtio, tributum scripsit. Bellum porro Hispaniense pro eo, quod in Hispania gestum est, ita dicitur, ut liber Hispaniensis, quia scriptus est in Hispania, Martiali præfat. libri XII. 'non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum.'

*De Julio Celso et commentariis de vita Cæsaris, quæ ad Celsum vulgo referuntur, e quibus petatum longius fragmentum, quod libro de bello Hispaniensi subjecit Jungermannus.*

*Fragmentum*, extrema belli civilis, a Cæsare in Hispania gesti, referens, Jungermannus libro de bello Hispaniensi subjecit ex MS. Pauli Petavii a Jacobo Bongarsio accepto, e quo etiam Græcam versionem librorum VII. de bello Gallico edidit. Vossius petatum esse observat e commentariis de vita Cæsaris, quos tribuunt *Julio Celso*. Atque sane legitur in editione horum commentariorum <sup>1</sup>Græviana p. 185-191. Jungermannus vero notat, in Cujaciano codice illud occurrisse sine nomine: in Petaviano, sub nomine *Petrarchæ*. Primæ commentariorum illorum editioni anni 1473. nullum nomen auctoris est ascriptum. At Julium Celsum appellat non modo Vossius lib. I. de Historicis Lat. cap. 13. et lib. V. Institut. or. c. 3. tmemate 10. sed et ante Vossium Jo. Sarisberien-sis, <sup>2</sup>Vincentius Bellovacensis libro VII. Speculi hist. Theodorus Engellusius in Chronico et Gualterus Burlæus, sive auctor incertus operis de vitis Philosophorum, quod literis Longobardicis excusum est folii forma, non longe post repertam typographiam. Hic capite CIV. Julii Celsi historiographi mentione facta, cum dixisset, eum diligenter de bello Cæsaris *libros quinque* exarasse, *in quibus multa doctrinalia mirabilia continentur*, quasdam ex eo sententias excerpit, quæ in his commentariis leguntur. Sed librorum tantummodo trium in his distinctio occurrit: libri secundi initium in editione Græviana, est p. 28. libri tertii p. 37. Neque de bello tantum Cæsaris tradunt, sed univer-

<sup>1</sup> Joan. Georg. Grævius Commentarios, qui Julii Celsi vulgo dicuntur, ex editione rarissima anni 1473. subjecit cum quibusdam suis castigationibus editioni Julii Cæsaris cum Dion. Vossii animadversionibus in lucem datæ Amstel. 1697, 8. Eodem anno

separatim prelis subjecti sunt in Angliâ, addito indice et præmissis virorum doctorum de illo testimonis, Londini. 8.

<sup>2</sup> Vide testimonia editioni Londnensi præmissa.

eum illius vitæ cursum persequuntur. At pagina 118. legitur hujusmodi scholium: 'Hic incipit octavus commentariorum liber, quem fecit Julius Celsus. Septem autem primos et usque ad hunc passum fecit ipse Cæsar, quamvis hic auctor aliquot in locis contradicit et male Cicerone teste et ipso Celso in prologo suo.' Nimirum post istud scholion referuntur ea, de quibus agitur in libro octavo de bello Gallico, cujus libri octavi auctorem esse Celsum falso scholii auctor affirmat. Sed neque horum Commentariorum de vita Cæsaris auctor est Celsus, nam ipse commemoratur in iisdem p. 68. 'Suetonius auctor certissimus Germanorum hoc in finibus accidisse ait; Julius autem Celsus comes, et qui rebus interfuit, Eburonum in finibus factum refert.' Non est, quod aliud de rebus Cæsaris opus sub Julii Celsi nomine ab hoc scriptore lectum esse suspicemur, quod hodie non extet: sed potius libros ipsos septem Cæsaris 'Julio Celso imperite tribuit auctor quisquis fuit, quoniam Julius Celsus quidam Constantinopolitanus sexcentos circiter post Chr. natum annos, Cæsaris scripta recensuerat, nomenque suum illis, ut Terentio Calliopius, subsignaverat, quod etiamnum in variis Cæsaris codicibus MSS. deprehenditur, ut præter alios Godwinus præf. in Cæsarem annotavit, testatus in codice quodam MS. Thuano in margine libri II. de bello Gallico sub principium hæc verba extare: 'Julius Celsus Constantinus V. C. legi.' In margine vero libri III. 'Flavius Licerius Firminus Lupicinus legi.' At commentariorum auctor, a Celso, ut vidimus, diversus longe est ac recentior, ut observatum viris doctissimis, Grævio in præfatione, et H. Dodwello, qui Italum patria suspicatur, in diss. de Julio Celso ad Grævium, quæ Annalibus ejus Quintilianeis et Statianis subjicitur Oxon. 1698. 8. sectione XI. Sed Grævii verba ascribere juvat: 'Fuit Anonymus hic Christianus.' Laudat testimonium sancti Augustini de morte voluntaria Catonis, et non raro damnat et irridet gentilium, Romanorum præcipue, in auspiciis et sacris

1 In Eburonum finibus hæc accidisse innuit Cæsar v. 29.

2 Christianum scriptorem prodit etiam, quod pag. 179. edit. Grævianæ, de Cæsare: 'Postero autem die sacrificio Diis facto, dignus vir, qui uni et vero Deo sacrificium faceret et pro eo pugnaret.' Et clarius etiam p. 200: 'Simulacrum Cæsaris juxta

Deos: et quos Deos quæso? Jovem forsitan aut Neptunum, qui certe pedem Cæsaris non valebant, homines vitiosi, aut ut scriptum est (Psalm. xcvi. 5.) omnes Dii gentium damnia.' Nota pedem Cæsaris non valebant, hoc est pretium mensuramque. 'Metiri se quemque suo modulo ac pedem verum est.' Horat.

superstitionem. Nulla in illo antiquitatis sunt vestigia. Quin vix quadringentorum, summum quingentorum annorum ætatem fert. Nam ut omittam alia, Morinos dicit suo tempore Flandros appellari, et Reges Germaniæ Cæsares.' (His Dodwellus adjungit, quod apud hunc scriptorem memorantur Basilea et Constantia urbes, urbs famosa Parisius, Flandria et Hannonia.) 'Neque tamen indignus est Anonymus hic lectione, cum multas graves sententias aspergat, quæ lectorem possunt erudire, ut non est in cognoscendis causis cur quæque gesta sint obtusus, nec inutilis aut legentibus aut edentibus Cæsarem. Non fuit enim imperitus rerum humanarum, nec pro capto illius ætatis indoctus, quippe qui in scriptis Tullianis præcipue in Epistolis ad Atticum minime fuerit hospes, ex quibus non pauca excerpit, quæ faciunt ad Julium Cæsarem defendendum, quem admiratur unice, et ad refellenda quæcumque in illo criminabantur.' Hæc ille. Jac. Sirmondus in notis ad Ennodium p. 78. testatur, ad calcem cœdici Vaticani quoque Cæsaris librorum ascriptum: 'Julius Celsus Constantinus V. C. legi.' 'Flavius Licerius Firminus Lupicinus legi.' Observatque Lupicinum hunc fuisse Euprepiae sororis Ennodii Episcopi Ticinensis filium, clarum sub initia sexti a Ch. nato seculi. Nec Joannes Sariberiensis, 'nec Polydorus Virgilius, nec Lipsius, Cæsaris commentarios Julio Celso attribuerunt tanquam auctori, ut traditur in Menagianis T. II. p. 99. Priores duo ne Celsi quidem mentionem fecerunt, Lipsius saltem II. 7. Elector. testatus est, se in Commentariis Cæsaris sæpe querere Cæsarem, et multos in illam purpuram pannos insutos se videre, nec in dictione ipsa spirare ubique naribus suis auram illam, et, ut sic dicam, stactam puræ antiquitatis. 'Lege, relegere, multa otiosa reperies, disjuncta, intricata, interpolata, repetita: ut omnino non absit, quin ad hanc prisci operis statuam novella aliqua accesserit et imperita manus.' Tantum autem abest, ut idem Lipsius Celsum habuerit pro auctore Cæsaris commentariorum, quod illi etiam tribuitur in Scaligerianis per Vassanos collectis, ut potius lib. II. Epistolicar. quæstionum cap. 2. refutet Lud. Carrionem ita sentientem: licet constet a Vincentio Bellov. in Speculo Hist. nec non a Gualtero Burlæo in vitis philosophorum, Jacobo Mangno in Sophologio, et Alberto Eybio margaritæ poëtici auctore, Cæsaris subinde verba Celsi nomine citari. 'Quin Julius aliquis Celsus manus attulerit Cæsari, quædam reciderit, addiderit, quædam inter-

1 Bernardus Moneta notis ad Menagianam T. IV. p. 80.

polarit, nunquam infitebor: ut Cæsarem totum immutarit sic quasi Justinus Trogum, ignosce, ne tua quidem causa possum credere. De stilo quod ais, si verum quærimus, hi de bello Gallico diserepant aliquantum ab illis de Civili, filo orationis, et fieri potest, ut interpolati sint, ut dixi: non tamen ita, ut similitudo oris prorsus evanuerit, et quamvis gemini sint, fratres tamen esse ex ipsa ratione scribendi agnoscas.' Hæc ad Carrionem Lipsius. Error autem non exinde natus est, ut citato Menagianorum loco traditur, quod Julius Celsus vitam Cæsaris scripsit, sed quod Grammaticus, Julius Celsus Constantinus nomine, qui Cæsaris recensuit et castigavit commentarios, in rei testimonium ad calcem voluminis ascripsit hæc verba: 'Julius Celsus Constantinus 'V. C. legi,' sive, ut in quibusdam codd. extat: 'Julius Celsus Vir Clariss. et Comes recensui.' Cum itaque exempla ad hanc recensionem exacta pro emendationibus haberentur, factum est, ut librarii, quo majorem auctoritatem suis adderent codicibus, eis hanc præfigerent inscriptionem, quæ etiamnum in nonnullis MSS. legitur: 'C. Julii Cæsaris per Julium Celsum commentarii.' Fortasse non erraverit, qui cum erudito viro, Bernardo Moneta, sibi persuaserit, libros hosce tres de vita Cæsaris auctorem habere *Franciscum Petrarcham*: certe fragmentum de bello Hispanico, quod Jungermannus ex codice Petaviano edidit, Petrarchæ diserte in illo MS. tribuitur, idque ex libro III. p. 185-191. edit. Grævianæ ad verbum est repetitum. Citat auctor, quisquis est, præterea Julium Cæsarem p. 9. et ex ejus libris rerum suarum pleraque hausisse se non diffitetur p. 194. Sed et commemorat Cæsaris Epistolas 139. 140. et memorat iterum p. 195. allegat etiam Ciceronem p. 3. 118. 130. 133. 139. 194. 202. Epistolas ad Atticum p. 129. 202. Orationem Milonianam p. 85. pro Marcello 202. Sallustium p. 4. Virgilium p. 204. Senecam p. 157. 180. Valerium Max. p. 6. Plinium Sec. p. 157. Florum p. 58. 62. 79. 118. 135. 144. 189. Suetonium p. 8. 126. 127. 202. et Orosium pag. — et Augustinum p. 180. e Græcis Xenophontem p. 202. et Platonis Phædonem p. 180. Socratem p. 127.

1 Hinc Celsum aliqui fecere Constantinopolitanum. Menagiana Tom. iv. p. 84.



**RECENSUS**  
**EDITIONUM C. JULII CÆSARIS,**  
**AUCTIOR FABRICIANO**  
**ET IN V. ÆTATES DIGESTUS,**

~~~~~

**ÆTAS I. NATALIS**

1469—1499.

1469 Editio princeps. (Romana 1. ex recognitione Joannis Andreæ Episc. Aleriensis.) fol. absque titulo, sign. pagg. et cust. In prima statim pagina legitur editoris Epistola. Secunda exhibet Elenchum commentariorum Cæsaris, qui hac editione comprehenduntur, videlicet: 'C. Julii Cæsaris commentariorum de bello Gallico libri VII.; eorundem commentariorum liber VIII. A. Hirtio adscriptus, cum ejusdem præfatione; Cæsaris de bello Civili commentariorum libri III; Ejusdem de bello Alexandrino commentarius, Oppio aut Hirtio tributus; Ejusdem de bello Africano, Hirtii aut Oppii commentarius; denique de bello Hispaniensi iisdem auctoribus adscriptus commentarius.' Sequitur ipse textus cum hac subscriptione in fine: 'Anno Christi. M. cccc. LXIX. die vero XII. mensis maii. Paulo Florente. II. anno ejus v. Rome in domo Petri de Maximis.' Cf. Audiffr. Cat. edd. Rom. p. 20. Maittair. p. 282. Com. de Rewiczky in Bibl. Gr. et Lat. Berol. 1794. p. 115 sq. Panzer T. II. p. 411. Rarissima inter libros rariores censetur editio. Oudendorpius tantum excerptis ex ea lectionibus usus est: ipsam non inspexit. Ceterum corrigendus Ernestius in Bibl. Lat. Fabr. auctius et emendatius editæ T. I. p. 259. ubi nonnisi libri v. de bello Gallico esse in hac editione perhibentur.

- 1471 Veneta I. fol. ap. Nic. Ienson.—Vid. Clement Bibl. curieuse, &c. T. VI. p. 18. Panzer T. III. p. 76.
- 1472 Romana II. fol. sine tit. pagg. cust. et sign. Incipit: 'C. Iulii Cæsaris. belli gallici. Commentarius Primus.' In fine Comm. de bello Hisp. hæc ascribuntur verba: 'Anno Christi. M. CCCCLXXII. die uero. XXV. mensis augusti. Rome in domo Petri de Maximis.' Ultimum folium habet Epistolam Jo. Andreæ Episc. Aler. cum Elencho Comm. Cæsaris et registro. Hanc editionem principis esse imitatricem, ait Audiffredus; differre has inter se, iudicat Quirini. Memoratur Panzero T. II. p. 430.
- 1473 Argentoratensis. fol. sine loco et typographo quidem at character. gothic. minor. Henr. Eggenstein Argentorati expressa. Constat foliis 153.; quorum priora 82. Iulii Celsi vitam Cæsaris; reliqua Commentarios de bello Gallico continent. In media fere vita Cæsaris, fol. 49 recto, hæc occurrunt verba: 'Hic incipit octavus commentariorum liber quem fecit iulius celsus: septem autem primos et usque ad hunc passum fecit ipse cesar, quamvis hic auctor aliquot in locis contradicit et male cicerone teste et ipso celso in prologo suo,' &c. (cf. supra p. 2042.) In ipso fine ejusdem legitur: 'Explicit Liber. Deo Gracias, &c. Anno Dni. M. CCCC. LXX. Tercio.' Sequuntur jam septem J. Cæsaris commentariorum de bello Gallico libri absque titulo, cum hac subscriptione: 'Suprascriptos. VII. libros de bello gallico composuit ipse cesar. Sequentem autem. Iulius celsus cesaris familiaris.' Ad calcem libri octavi hæc adjecta est formula: 'Finiunt feliciter; libri commentariorum Iulii cesaris de bello gallico. LXXIII.' In ultima tandem voluminis pagina habetur 'Tabula, siue registrum, librorum commentariorum Iulii cesaris, de bello gallico, continens in generali ea quæ in superioribus singulatim tradita sunt.'—Uberius hanc ed. descripsit Crevenna T. V. p. 150. sqq. ubi tamen male typographo Colonienso Arnoldo ter Hornen attribuitur. Cf. Maittair. p. 326. Panz. T. I. p. 18.
- 1476 Romana III. Commentariorum de bello Gallico. Romæ MCCCCLXXVI. fol.—Sic quidem Maittair. p. 361. et Panzer T. II. p. 467. At etiam reliqua, quæ sub Cæsaris nomine circumferuntur, inesse in hac edit. verosimile videtur.
- 1477 Mediolanensis I. fol. C. Iulii Cæsaris Commentaria. Præmissa est Epistola Petri Iustini Philelphi ad Joannem Simonettam

- ducalem Secretarium. Adjecta sunt A. Hircii aut Opii Commentariorum de bello Hispano libri IV. V. VI. et liber octavus de bello Gallico.—In fine: 'Anno Christi MCCCCLXXVII. die vero X. mensis Februarii hoc opus diligenter emendatum, Antonius Zarothus Parmensis, hujus præclaræ artis Magister politissimus, quam maxima potuit diligentia impressit.' Sequitur: 'Index Commentariorum C. Julii Cæsaris et earum rerum, quas ad cognitionem Urbium, Fluminum et Locorum, vir clarissimus Raymundus Marlianus invenit, atque edidit.'—Maittair. p. 374. Panzer T. II. p. 28.
- 1478 Mediolanensis II. fol. C. Julii Cæsaris Commentarii (ex recens. Petri Justini Philelphi.) In fine: 'Anno Christi MCCCCLXXVIII. sexto Idus Apriles Philippus Lauagnia Commentaria Cæsaris imprimi fecit Mediolani.' Sequitur Raymundi Marliani Index rerum.—Maittair. p. 378. Panzer T. II. p. 31. sq.
- 1480 Tarvisina. fol. s. 4. C. Julii Cæsaris Commentarii de bello Gallico libri VII. De bello civili libri III. Auli Hirtii aut Opii Commentaria de bellis Alexandrino, Hispaniensi et Africo libri IV. V. et VI. recognitore Hieronymo Bononio Tarvisano. In fine: 'Commentariorum de bello Gallico Civili Pompeiano Alexandrino Hispaniensi et Africo liber ultimus finit: Quos Michael Manzolinus Parmensis Librarium solertissimus suo sumptu fieri curavit Tarvisii Anno Gratiae MCCCCLXXX. Pridie Kalendas Quintilis.' Sequitur Epistola editoris ad Antonium Zoianum Vincentinum; Carmen ejusdem Bononii in laudem Cæsaris; tabula Raymundi Marliani.—De rara hac editione vid. Goëtzii Mem. bibl. Dresdens. I. p. 154. Cf. Maittair. p. 406. Panzer T. III. p. 37. Harles. in Suppl. ad Brev. Not. Lit. Rom. P. I. p. 267.
- 1482 Veneta II. fol. Char. rom. crass. 'C. Julii Cæsaris commentariorum de bello gallico libri VII. cum additionibus Hircii. Jul. Cæs: comentar: de bello civili libri III. A. Hirtii aut Opii commentar: de bello Alexandr: liber IV. Hirtii aut Opii commentar: de bello Afric: liber V. Hirtii aut Opii commentar: de bello hispan: liber VI.' Hæc in fronte. In fine: 'Impressum Venetiis opera et expensis Octaviani Scoti Modoëtiensis MCCCCLXXXII. XII. Kalendas Septembris.' Sequitur 'Index Commentariorum C. Julii Cæsaris et earum rerum, quas ad cognitionem urbium et fluminum et locorum vir clarissimus et

eruditissimus Raymundus Marlianus invenit atque addidit.'—Maittair. p. 432. Panzer T. III. p. 182. coll. T. IV. p. 435. Repetitio, ut videtur, Tarvisinæ antecedentis, a Bononio curatæ, cujus et Epistolam habet. In hac Epistola Bononius de sua editione hæc proficitur: 'D. Cæsaris commentarios librariis exemplar fidele poscentibus: tumultuaria festinatione recognitos: quantum ocii a forensium actionum perturbatione sum nactus—præcipiti quadam lectione percurri.' Unde, quid de hac editione sentiendum sit, facile patet. Subinde tamen laudatur Davisio.—Ex eodem fonte fluxerunt etiam editiones sequentes:

1490 Veneta III. fol. 'I. Cæsaris commentarii de bello gallico et civili cum Raymundi Marliani indice urbium, fluuiorum et locorum.' In fronte literis capitalibus: C. IULII CÆSARIS COMMENTARIORUM DE BELLO GALLICO LIBER PRIMUS. Fol. 116. a. 'Commentariorum de bello: Gallico: Civili: Pompeiano: Alexandrino Hispaniensi: et Africo liber ultimus finit.' Sequitur 'Hieronymi Bononii Tarvisini ad Antonium Zoianum epistola.' Fol. 117. b. 'Index commentariorum C. Iulii Cæsaris: et earum rerum: quas ad cognitionem urbium et fluminum et locorum uir clarissimus et eruditissimus Raymundus Marlianus invenit atque addidit.' In fine: 'Impressum Venetiis per magistrum Theodorum de Regazonibus de Asula. Anno ab incarnatione domini. MCCCCLXXX. Die uero XIII. Iulii.'—Maittair, p. 520. Panzer T. III. p. 290.

1494 Veneta IV. fol. C. Iulii Cæsaris commentarii de bellis Gallico, Civili, Alexandrino, Africano, Hispano cum additionibus Hirtii. Fol. 1. a. COMMENTARIUS CÆSARIS. Fol. 2. a. rubro: 'Liber primus C. Iulii Cæsaris Commentariorum De Bello Gallico Liber Primus.' In fine Indicis a Raym. Marliano additi: 'Impressum Venetiis per Philippum de Pinciis Mantuanum Anno M. cccc. lxxxiii. Die uero xxv. octobris.' Registr. chart. S. Antonii imago cum inscriptione: 'Defende nos beate pater Antoni.' Char. Rom. c. sig.—Maittair. p. 574. Panzer T. III. p. 359.

1499 Veneta V. fol. Commentaria Cæsaris. Hæc in fronte. In fine Indicis Marliani: 'Impressum Venetiis, sumptibus dni Benedicti Fontana Anno ab incarnatione domini. M. cccc. xcix. Die vero xiiii. Aprilis.'—Editio venusta. Maittair. p. 686. Panzer T. III. p. 457.

## ÆTAS II. BEROALDINO-ALDINA.

1504—1559.

1504 Bononiæ. fol. *Commentarii Cæsaris recogniti per Philippum Beroaldum. Benedictus Bibliopola ad emptorem. 'Emptor attende. Quando emere vis Libros excussos in Officina mea excussoria, inspicere Signum, quod in calce semper est. Ita nunquam falleris,' &c. In fine: 'Impressit Bononiæ Benedictus Hectoris Bibliopola Impressorque diligentissimus recognitos repastinatosque a Philippo Beroaldo curiose et vigilanter. Anno Salutis MD. IIII. Calendas Aprilis.' Insigne typogr.—Maittair. p. 169. Panzer T. vi. p. 323. Editio emendatior et ex Codd. facta.*

1508 s. l. et typogr. 8. *C. Julii Cæsaris Commentarii a Philippo Beroaldo editi. MDVIII.—Cat. Pinelli T. II. p. 61. Panzer T. IX. p. 109. Repetitio antecedentis.*

— *Justina I. 8. curante Luca Robia. Commentaria Cæsaris. Fol. 1. b. 'Lucas Robia Nicolao Valerio S.' In fine: 'Impressum Florentiæ opera et impensa Philippi Giuntæ Bibliopolæ Florentini, Anno a christiana salute D. octavo supra mille, mense Aprilis.'—Maittair. T. II. p. 189. Band. anal. Junt. typogr. II. p. 26. sq. Panzer T. VII. p. 11.*

1511 Venetiis. fol. *C. J. Cæsaris, invictissimi imperatoris commentaria, seculorum iniuria antea difficilia et valde mendosa. Nunc primum a viro docto (Luca Panetio, Canonico Olcbinensi) exposita et optime recognita. Additis de nouo Apostillis, una cum figuris suis locis apte dispositis: nec non regulata tabula, quæ omnia loca, flumina, montes, urbes, oppida, infinita proelia, et quæque digna cognitu mirifice demonstrat.—Ante Marliani Indicem hæcce leguntur: 'Habes, lector peritissime, Cæsaris commentaria antea impressorum incuria trunca et mendosa, nunc autem a viro docto optime recognita, et in pristinum candorem redacta: impressa mira diligentia Venetiis per Augustinum de Zannis de Portesio anno reconciliatæ natiuitatis MDXI. d. XVII. Augusti.'—Goëtzii Memorabilia bibl. Dresdens. T. I. p. 154. sq. Maittair. T. II. p. 222. Panzer T. VIII. p. 403.*

1512 s. l. et typogr. 8. *Commentarii Cæsaris recogniti per Philip-*

*Delph. et Var. Clas.*

*Cæs.*

6 O

pum Beroaldum. Fol. 220, a. legitur: 'Caii Julii Cæsaris Commentaria Belli Gallici: Civilis: Pompeiani: Alexandrini: Africi: ac Hispaniensis: accuratissime impressa: finiuntur Anno salutis dominicæ M. D. XII. iij. Kalendas Octobris.' In fine Indicis Marliani: 'C. Julii Cæsaris Commentariorum Index felicem sortitus est exitum Anno Domini M. ccccc. et XII. pridie nonas nouembris.'—Ita quidem hanc ed. descripsit Crevenna in Cat. Vol. v. p. 152. insuper addens: 'Après on trouve encore une longue Lettre de *Hieronymus Bononius Tarvisinus Antonio Zotano vicentino clariss. prætoris præfectique Tarvisii Aluicij rendramini veneti patricij vicario*, dans la quelle Bononius dit d'avoir revu et corrigé le texte de cette édition. C'est de quoi l'on pourroit conjecturer qu'elle doit avoir été exécutée en Italie, et peutêtre à Trévise, ou à Venise.'—Mirum vero, Bononii Epistolam nuncupatoriam adjectam esse huic editioni, quæ, ut titulus indicat, ex familia est Beroaldinarum.

1513 Aldina I. 8. Hoc volumine continentur hæc: Commentariorum de bello Gallico libri VIII. de bello civili Pompeiano libri IV. de bello Alexandrino liber I. de bello Africano liber I. de bello Hispaniensi liber I. Pictura totius Galliæ, diuisæ in partes treis secundum C. Cæsaris commentarios. Nomina locorum urbiumque et populorum Galliæ, ut olim dicebantur latine et nunc dicuntur gallice, secundum ordinem alphabeti. Pictura pontis in Rheno, item Auarici, Alexiæ, Uxelloduni, Massiliæ. Literæ Max. Pontificum, ne quis libros cura nostra excusos imprimat vendatve, &c. ut in literis sub pœna excommunicationis lata sententia. Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ Soceri 1513. mense Aprili.—Editio hæc curata est a Jo. Jocondo (Giocondi) Veronensi, ex ord. Dominicanorum, qui in Gallia multa exemplaria conquisivit, et eruditorum plurium Venetorum ingenii omnia subjecit judicanda, ut ipse profitetur in Epist. ad Julian. Medicem. Mendis vero scatet.

1514 Juntina II. 8. Commentaria Cæsaris, prius a Jocondo impressioni data, posterius a nobis diligentissime revisa, et cum exemplaribus ejusdem collata, restitutis omnibus locis, quæ per incuriam ab iis, qui ea impressere, vel relictæ, vel errata fuerunt. —In his autem Commentariis continentur De bello Gallico Libri VIII. De bello civili Pompeiano Libri IIII. De bello Alexandrino Liber unus, &c. Nomina locorum, urbium, et populorum

- Galliæ*—*Pictura totius Galliæ*—Item his quoque est addita *Hispaniæ descriptio*.—In fine: ‘*Florentiæ ex officina Philippi de Giunta anno M. D. XIII. Mense Aug. Leone x. Pont. Max.*’—*Exprimit Aldinam 1513. cui vero præferenda est, quia a mendis purgata est.*
- 1517 *Venetiis. fol. C. J. Cæsaris inuictissimi imperatoris commentaria, &c. ut 1511. ubi vid. In fine: ‘Habes, lector peritissime, Cæsaris commentaria—impressa mira diligentia Venetiis per Augustinum de Zannis de Portesio anno reconciliatæ nativitatis MDXVII. die XIII. Junii.’—Maittair. T. II. p. 300. Panzer T. VIII. p. 442. Eadem cum ed. 1511. mutato nonnisi ultimo folio et anni nota.*
- 1518 l. 1519. *Aldina II. 8. Hoc volumine continentur hæc: Commentariorum de bello Gallico libri VIII. De bello civili pompeiano libri IV. De bello Alexandrino liber I. De bello Africano liber I. De bello Hispaniensi liber I. Pictura totius Galliæ et Hispaniæ secundum C. Cæsaris Commentarios. Nomina locorum, urbiumque, et populorum Galliæ et Hispaniæ, ut olim dicebantur Latine, et nunc dicuntur, secundum ordinem alphabeti. Pictura Pontis in Rheno. Item Avarici. Alexiæ. Uxelloduni. Massiliæ.—In fine: ‘Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ Soceri, mense Januario MDXVIII.’ Accedit Marliani Index. In cujus fine: ‘Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ Socerfi, mense Novembri MDXIX.’—Panzer T. VIII. p. 446.*
- 1519 *Lugduni. 8. Repetitio Aldinæ, teste Fabricio.*
- 1520 *Juntina III. 8. Commentaria Cæsaris prius a Jocundo impressioni data, posterius a nobis diligentissime revisa, &c.—In fine: ‘Florentiæ per heredes Philippi Juntæ Anno Domini M. D. XX. Mense Decembri. Leone x. Pont. Max.’ Maittair. T. II. p. 597. Panzer T. VII. p. 34.*
- 1521 *Basileæ. 8. C. Julii Cæsaris Opera. Basileæ excudebat Thomas Wolf. M. D. XXI.—Panzer T. VI. p. 229. In Uffenbachianæ vero bibl. Catal. T. IV. p. 56. n. 260. legitur: ‘Basileæ in ædibus Thomæ Wolfii. MXXXI.’ (sic.)*
- 1522 *Parisiis. 8. curante Petr. Danesio. C. Julii Cæsaris Commentarii. Væneunt apud Viartium sub signo Leonis argentei Bibliopolam juratum in Via Jacobæa; ejus sumptibus imprimebat Petrus Vidouæus Typographus Anno MDXXII. Mense Junio.—Maittair. T. II. p. 628. Panzer T. VIII. p. 80.*

- 1530 Parisiis. 4. C. Julii Cæsaris Commentarii. Parisiis apud Iodocum Badium 1530.—Maittaire: T. II. p. 739. Panzer T. VIII. p. 131.
- 1533 Parisiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii. Parisiis apud Iodocum Badium et Johannem Roigny. MDXXXIII.—Maittaire. T. II. p. 787. Panzer T. VIII. p. 162.
- 1535 Basileæ. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii. Basileæ apud Joannem Hervagium. Anno M. D. XXXV.—Bibl. Schwarz. Panzer T. VI. p. 306.
- 1536 Gryphiana 1. 8. C. Cæsaris Commentarii. Quæ in hac habeantur editione, sequens pagella docebit. Lugduni apud Seb. Gryphium.—Maittaire. T. II. p. 841. Panzer T. VIII. p. 367.
- 1538 Glareani 1. 8. Commentariorum Cæsaris Elenchus. De bello Gallico libri IIX. De bello civili Pompeiano libri III. De bello Alexandrino liber 1. De bello Africano liber 1. De bello Hispaniensi liber 1. Ad hæc. Pictura totius Galliæ, divisæ in partes tres, secundum C. Cæsaris Commentarios. Nomina locorum urbiumque, et populorum Galliæ, ut olim dicebantur latine, et nunc dicuntur gallice, secundum ordinem alphabeti. Pictura pontis in Rheno, item Avarici, Alexiæ, Uxelloduni, Massiliæ. Atque hæc omnia ex D. Henrici Glareani Poëtæ lauresti castigatione, et cum scholiis ejusdem. ‘Friburgi Brisgoviz, per Joannem Fabrum Emmeum, Juliacensem.’—Præter ea, quæ in titulo memorantur, præmissa conspiciuntur: 1. ‘Aldi præfatio ad Lectorem,’ ex ed. Ven. 1513. 2. ‘Varia diversorum Codicum lectio, et errata, quæ in octo libris de bello Gallico fefellerunt, post vero relecto exemplari per Antonium Krummenstoll, Nuithonem, et Carolum a Waebingen Athesinum, deprehensa ac emendata fuerunt.’ 3. ‘Joannis Jocundi veronensis epistola ad Julianum Medicem,’ et 4. ‘Joannis Emmei, Juliacensis typographi, ad lectorem præfatiuncula,’ in qua Glareani compatriis et amici singularis hortatu et admonitione se adductum fuisse scribit, ut omnium nominum in Cæsaris commentariis oppidorum civitatumque Indicem adjiceret, quia Marliani catalogus multa falsa, multa suspecta habeat in populorum totius Galliæ nomenclatura, ita ut lector ei neutiquam tuto confidere queat. In fine editionis reperitur ‘Index eorum, quæ in commentariis C. Julii Cæsaris habentur per ordinem alphabeti per Raymundum Marlianum.’—Rarissimam hanc ed. descripsit Freytagius in Appar.



litter. T. 1. p. 448. sqq. Separato volumine continentur Annotationes Glareani, quæ eodem anno prodire hoc titulo: 'In C. Julii Cæsaris clarissimi Rom. Imperatoris Commentarios de bello gallico ac civili Henrici Glareani poetæ laureati Annotationes. Friburgi Brisgovix.' 8. Inscipsit has suas annotationes Glareanus nominibus Guidonis atque Prosperi, generosorum Baronum a Gebennis, epistola, Kal. Aprilis Friburgi Brisgovix an. 1538. scripta, in qua earum reddit rationem, et Æneæ Sylvii aliorumque errores, quos in veteri geographia admiserunt, perstringit. Epistolam excipit Index eorum, quæ in annotationibus enucleata reperiuntur. Adjectæ postea fuerunt hæ annotationes multis Cæsaris editionibus, et seorsim Lugduni 1546. 8. recusæ prodierunt.

— Gryphiana II. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.

— Basileæ. 8. sine nomine typographi.

1539 Parisiis. 8. apud Franc. Gryphium c. figg. Et hæc editio rarioribus libris annumeratur.

— Basileæ. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii. Quæ in hac editione adjecta sint, quibus hactenus omnium editiones caruerunt, sequens pagella docebit. Basileæ per Nic. Brylingerum. Hæc in titulo. Pagina aversa leguntur contenta in hoc volumine: Commentariorum de bello Gallico libri VIII. De bello Civili libri III. Alexandrino lib. I. Africano lib. I. Hispaniensi lib. I. Pictura Gallix totius et Hispanix. Pictura pontis in Rheno, &c. Locorum, urbium et populorum nomina, &c. Præterea nos editione illa addidimus: 1. Descriptionem Alpium, et quorundam aliorum locorum. 2. Navalis rei vocabula, quibus utitur Cæsar. 3. Nomina civitatum Germanice. 4. Propriorum nominum nomenclaturam. 5. Indicem dictorum et factorum, quem nulla editio, sit quæcunque, quam nos vidimus, habuit.

1540 Gryphiana III. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8. Extabat in bibliotheca Crevennæ, teste Catalogo T. v. p. 153.

1543 Gryphiana IV. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8.

— Basileæ. 8. cum Jo. Rhellicani Tigurini notis sive prælectionibus in Cæsarem.—Has prælectiones ordo theologorum Paris. postulante Procuratore regio, examinari jussit!

— Parisiis. fol. C. Julii Cæsaris rerum a se gestarum Commentarii, &c. Omnia collatis vetustis exemplaribus tam scriptis, quam impressis, accurate emendata. Pictura totius Gallix, &c. per

Jucundum Veronensem ex descriptione Cæsaris. Eutropii Epitome belli Gallici ex Suetonii Tranquilli monumentis, quæ desiderantur. Parisiis, ex officina Michaëlis Vascosani.—Basis est recensio Jucundi, a qua tamen multum discedit. Vid. Goëtzii Memor. B. Dresd. I. p. 157.

1544 Lutetiæ. 8. C. Julii Cæsaris rerum ab se gestarum Commentarii, ex vetustissimis scriptis codicibus emendatiores. Pic-tura totius Galliæ, &c. per Jucundum Veronensem, &c. Accedit Eutropii Epitome belli Gallici ex Suetonii Tranquilli monumen-tis, et Henrici Glareani in Cæsaris commentarios annotationes. Lutetiæ, ex officina Roberti Stephani.—Vascosani hæc est edi-tio; multa tamen vett. codd. auxilio et amicorum judicio resti-tuta gloriatur editor. Oudendorpio dicitur editio correctis-sima.

— Basileæ. 8. C. Julii Cæsaris Commentariorum libri VIII. Qui-bus adjecimus suis in locis D. Henr. Glareani doctissimas anno-tationes. Quæ præterea hac in editione addita sunt, sequens pagella docebit. Basileæ per Nic. Bryling.—Insunt huic editioni etiam libri de bello Civili, quamvis in titulo nulla eorum facta sit mentio.

— Glareani II. 8. In C. Julii Cæsaris clarissimi Rom. Imperatoris Commentarios de bello Gallico ac Civili Henrici Glareani poëtæ laureati Annotationes. Nunc ab auctore diligenter revisæ et auctæ. Friburgi Brisgovix. Stephanus Melechus Gravius excudebat anno 1544.—Quæ editio non tantum Glareani annota-tiones, quod titulus innuere videtur, sed ipsos quoque Cæsaris commentarios continet.

1545 Gryphiana v. Lugduni, ap. Seb. Gryphium. 12.

1546 Friburgi Brisgovix. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii. Ex D. Henrici Glareani poëtæ laureati castigatione, et cum scholiis ejusdem. Friburgi Brisgovix, Stephanus Gravius excudebat.—Vide Goëtzii Mem. Bibl. Dresd. I. c.

— Gryphiana VI. 12. C. Julii Cæsaris rerum ab se gestarum Commentarii. Lugduni, apud Seb. Gryphium.—Immensum quantum differt hæc Gryphii editio ab ed. 1536. et ex Vasco-sana ad apicem expressa est, teste Oudendorpio.

1547 Gryphiana VII. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8.

- 1549 Gryphiana VIII. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.  
 1550 Parisiis. 4. apud Vascosan. (Alia exemplaria habent notam anni 1551.)  
 1551 Gryphiana IX. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8. c. figg. Memoratur Harlesio in Suppl. ad breviorē notitiā lit. Rom. P. I. p. 272.  
 1555 Gryphiana X. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.  
 1556 Gryphiana XI. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8.  
 1558 Lugduni. 12. apud Frellonium.  
 — Basileæ. 8. c. n. Henr. Glareani.  
 — Lugduni. 12. apud Ant. Vincent. ex ed. Jo. Jucundi.  
 1559 Venetiis. 8. C. Cæsaris Commentarii, cum pictura totius Galliæ, pontis in Rheno, &c. Raymundi Marliani Indice, et correctionibus Pauli Manutii. Venetiis, apud Paulum Manutium, Aldi fil.

## ÆTAS III. GRYPHIO-BRUTINA.

1560—1605.

- 1560 Gryphiana XII. Lugduni, ap. Seb. Gryphium. 12. ex antiquissimo exemplari excusa, cum Jo. Jucundi Veronensis expositionibus.  
 1561 Venetiis. 8. cum correctionibus P. Manutii.  
 1563 Brugis. fol.  
 — Basileæ. 8. apud Nic. Brylingium, cum Glareani annotationibus et expositionibus Jucundi.  
 1564 Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii, cum Jo. Mich. Bruti Scholiis. Venetiis, apud Manutium. Repetita an. 1566. ubi vid.  
 1566 Basileæ. 8. cum notis Henr. Glareani.  
 — Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentariorum de bello Gallico libri IIX. B. C. libri III. Alex. I. &c. Galliæ, Hispaniæ locorumque insignium pictura. Nomina tum vetera tum recentia explanata. Jo. Michaëlis Bruti Scholia, quibus loci plurimi obscuriores explicantur. Corrigente Aldo Manutio Pauli F. Venetiis 1566. in ædibus Manutianis.—Præmissa est Pauli Manutii epistola; deinde Bruti, qua se ipsum nosse dicit, quantopere a se elaboratum sit in emendando Cæsare. Sequuntur picturæ

rudes cum Jucundi explicationibus. In calce adjiciuntur *Marlini Index geographicus* et *Bruti Scholia* s. libellus variarum lectionum ex cod. Carrariensi msto antiquissimo et ed. Gryphianæ, ex vetusto codice excusa, Florentina 1514, Paris. Rob. Steph. et Vascosani, addita interdum crisi, et lectione, quæ placuit, stellulis notata. Præstans editio.

1569 Argentorati. 12. cum scholiis Mich. Bruti.

— Venetiis. 8. ap. Aldum, cum scholiis Henr. Glareani.

1570 Antwerpiae. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii, novis emendationibus illustrati. Ejusdem librorum, qui desiderantur, fragmenta. Ex bibliotheca Fulvii Ursini Romani. Quæ præter ea in hoc libro contineantur, sequens pagina indicabit. Antwerpiae, ex officina Christoph. Plantini.—Hæc editio omnia habet, quæ sunt in edit. Ven. 1566. et præterea 1. epistolam Fulvii Ursini, Romæ 1569. scriptam, in qua scribit, se post Anton. Augustinum collegisse Cæsaris fragmenta, et operæ pretium facere arbitratum esse, si quas correctiones eruisset ex optimo codice, ante sexcentos fere annos scripto, a se invento, adjunctis Octavii Pantagathi et Gabr. Faëni emendationibus, cum iis, quæ collegisset, Cæsaris scriptorum fragmentis, in lucem ederet. 2. Fragmenta illa cum Ursini emendationibus in Cæsarem. Fulvius tamen Ursinus furti literarii incusatur. Plerasque enim notas in Cæsarem acceperat a Petro Ciacconio, easque, suppresso veri auctoris nomine, suis admiscuit. Cf. Harlesium in *Introduct.* in not. lit. Rom. Part. II. p. 204.

— Venetiis. 8. ap. Manutium.

1571 Lausannæ. fol. C. Julii Cæsaris Commentarii post omnes omnium editiones, accurata sedulitate, et summa denuo vigilantia ex multorum tam veterum quam neotericorum exemplarium collatione emendati, et studiosissime recogniti a Joanne Rosseto Aurimontano. Hisce, cum locorum, urbium, et populorum nominibus, et expositionibus, ac item rerum et verborum copiosissimo Indice, accessit variarum lectionum libellus perquam utilis, eodem Rosseto collectore. Lausannæ excud. Joannes Probus illustrissimorum dominor. Bernensium in civitate Lausannensi typographus.—Inter rariores Cæsaris editiones hæc non postremum occupat locum. Ipse quidem editor, in epistola ad Consulem et Senatores urbis Lausannensis, se hanc Cæsaris editionem ad fidem veterum codicum, tum olim Romæ, tum etiam alibi

- decimo quinto et sexto sæculo impressorum, recognovisse, et exemplarium præstantissimorum fidem secutum esse testatur. Sed si Oudendorpium audiamus, Jo. Rossetus in eorum fuit numero, qui vel depravatis aut vulgaribus codicibus addicti, vel nimis ingenio indulgentes, aut mæras aliorum conjecturas recipientes hallucinati sunt, et alter alteri adversantes, lectorem veræ scripturæ incertissimum reddiderunt. Plura de hac editione vid. ap. Freytagium in *Analect. litter. de libris rarioribus* p. 177. sq.
- Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris de bello Gallico libri IIX. &c. Ejusdem Fragmenta a Fulvio Ursino collecta. Nomina tum vetera, tum recentia explanata, variz lectiones, scholia Aldi Manutii, Pauli F. Aldi N. Venetiis in ædibus Manutianis.— Aldum sua in Cæsarem magnam partem a Jo. Rhellicano clam mutuatum esse, annotat Brantius ad Cæsarem p. 854. ed. Jungerm. Multas tamen inscriptiones veteres immiscuit notis.
- Basileæ. 8. cum notis Glareani.
- 1573 Lugduni. 12. ap. Ant. de Harsy.
- 1574 Lugduni. fol. C. Julii Cæsaris Commentarii de B. G. VII. Auli Hirtii de eodem octavus, &c. cum scholiis Hotomanni Jcti., Fulv. Ursini Romani, Aldi Manutii. Lugduni apud Barth. Vincent.—Notæ Hotomanni potissimum ad interpretationem græmaticam atque historicam pertinent.
- Eadem ibid. recusa in 8.
- Lugduni. 8. C. Julii Cæsaris Commentariorum de bello Gallico libri VII. et civili libri III. Nunc primum variis in margine lectionibus illustrati, tum vero doctiss. annot. et aliquot Ursini emendationibus locupletati. Ejusdem librorum, qui desiderantur, fragmenta. Lugduni apud Guil. Rouillium. In fine emendationes habet e cod. Carrariensi, editt. Gryphii Lugdunensi, Florentina, Parisiensi Rob. Stephani et aliis libris. Cf. Harlesii Supplem. ad brev. not. liter. Rom. P. I. p. 273.
- Antwerpiz. 12. ex offic. Plantiniana, cum notis et castigationibus Jucundi, Bruti, Manutii, Ursini, et apicilegio Jo. Sambuci.
- Parisiis. 16. ex offic. R. Granion. novis emend. illustrati cum fragm. e bibl. Fulv. Ursini.
- 1575 Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii ab Aldo Manutio, Pauli F. Aldi N. emendati et scholiis illustrati. Venetiis, apud Aldum.
- Francofurti ad M. fol. c. figg. C. Julii Cæsaris rerum gestarum

- Commentarii XIV.** Nempe C. J. Cæs. de bello Gall. **Comment. VII.** A. Hirtii de eodem liber 1. C. J. Cæs. de bello Civ. Pompeiano **Comm. III.** A. Hirtii de bello Alex. liber 1. de bello Afr. liber 1. de bello Hisp. liber 1. Omnia collatis antiquis mssis exemplaribus, quæ passim in Italia, Gallia et Germania invenire potuimus, docte, accurate et emendate restituta; prout proxima pagina indicatur. Eutropii Epitome belli Gallici ex Suetonii Tranquilli monumentis, quæ desiderantur. Cum doctiss. annotationibus H. Glareani, F. Hotomanni, Fulv. Ursini Romani, Aldi Manutii, P. F. Ex museo Jacobi Stradæ, Mantuani, S. C. M. antiquarii et civis Romani. Francofurti ad M. apud Georg. Corvinum.—Rara et venusta editio. Basis illius fuit ed. Lugd. an. 1574. apud B. Vincent.
- Lugduni. 12. apud B. Vincentium. Extabat in bibl. Emtinckiana, teste Catal. P. III. p. 452. n. 255.
- 1576 Lugduni. 12. C. Jul. Cæsaris rerum ab se gestarum commentarii. Jo. Jocundi Veronensis opera ad veterum tam miss. quam impressorum exemplarium fidem accuratissime olim collati. Nunc vero Fulv. Ursini scholiis, et doctissimorum quorundam virorum aliquot annotationibus et castigationibus illustrati. Lugduni, apud Anton. de Harsy.—Bibl. Acad. Heidelberg.
- Venetiis. 8. apud Aldum.
- 1578 Antwerpæ. 12. ex offic. Plantin. novis emendatt. illustr.
- 1579 Coloniz Agripp. 8. ap. Petr. Horst.
- 1580 Lugduni. 8. apud Ant. Gryphium.
- 1581 Lugduni. 8. apud Barth. Vincentium, cum scholiis Fr. Hotomanni, Fulv. Ursini, Aldi Manutii.
- 1582 Lugduni. 12. ap. Gryph.
- 1583 Basileæ. 8. cum Henr. Glareani annotationibus.—Bibl. Uffenbach. T. IV. p. 55. n. 258.
- 1584 Francofurti. 8. C. Julii Cæsaris de bello Gallico libri VII. &c. Ejusdem librorum, qui desiderantur, fragmenta. Auli Hirtii de bell. Alexandr. Afric. Hispan. Galliæ, Hispaniæ, locorumque insignium pictura. Nomina tum vetera, tum recentia explanata. Nunc primum exquisitis in margine lectionibus illustrati, tum vero doctissimis annotationibus et aliquot exactissimis emendationibus locupletati. Editio tertia cum Indice copioso. Francofurti, apud Jo. Wechel.—Fluxit ex ed. P. Manutii, cujus quoque

epistola præfixa est, et Plantiniana, prætereaque habet Hotomanni commentarium. Editor latet.

1585 Londini. 16. C. Julii Cæsaris Commentarii, novis emendationibus, &c. Londini, apud Arnoldum Hatfield et Nic. Newtonum.—Bruggemann p. 515.

1586 Lugduni. 8. C. Julii Cæsaris rerum ab se gestarum Commentarii, cum accessionibus. Lugduni, apud Ant. Gryphium.—Bibl. Emtinck. P. III. p. 311. n. 613.

— Antwerpiae. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii de bello Gallico et Civili. Ejusdem librorum, qui desiderantur, fragmenta. Omnia judicio viri docti emendata et edita. Antwerpiae, apud Plantin.—Bibl. Emtinck. ibid. n. 614.

1588 Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii, ab Aldo Manutio emendati et scholiis illustrati. Venetiis, apud Aldum.

1589 Francofurti ad M. fol. Repetitio ed. 1575.

— Coloniae Agrippae. 8. C. Julii Cæsaris Commentariorum de bello Gallico libri VIII. civili Pompeiano libri III. Alexandrino I. Africo I. Hispaniensi I. Pictura totius Galliae, Hispaniae, pontis in Rheno, &c. per Jucundum Veroneusem, ex descriptione Cæsaris. Veterum Galliae locorum, populorum, urbium, montium, ac fluviorum brevis descriptio. Cum Indice locupletissimo. Coloniae Agrippinae, apud Petr. Horst.—Bibl. Acad. Heidelberg.

1590 Venetiis. 8. apud Aldum.

— Londini. 16. ap. Arn. Hatfield. Repetitio ed. 1585.

1591 Basileae. 8. cum picturis geogr. descriptionibus locorum diversorum, notis, variis lectionibus, annotationibus Marliani, Ursini, Glareani, Hotomanni et aliorum. Basileae, ex officina Osteniana.

1593 Lugduni Bat. 8. Repetitio ed. 1586.

— Lugduni Bat. 8. C. Julii Cæsaris omnia quæ extant: jam pridem opera et judicio viri docti (Justii Lipsii) emendata et edita. Accessere imperii Romani, Galliarumque et Hispaniarum veterum tabulae, e conatibus geographicis Abr. Ortelii. Summaria insuper singulis libris præfixa, et ad marginem notæ rerum indices. Lugduni Bat. ex offic. Plantin. apud Fr. Raphælegium.—Editio præstans et nitida.

1595 Heidelbergæ. 24. apud Hieron. Commelin.

— Antwerpiae. 8. apud Martinum Nutium.

1596 Argentorati. 16. impensis Laz. Zetzneri, cum varr. lectt. F. Ursini et Mich. Bruti scholiis.

1605 Lugduni. 12. C. Julii Cæsaris rerum ab se gestarum Commentarii.

— Antwerpiae. 8. novis emendatt. illustrati, cum fragmentis.

#### ÆTAS IV. SCALIGERIANA.

1606—1700.

1606 Lugduni Bat. 8. ap. Rapheleng. ex nova recognitione Jos. Scaligeri, qui vel ex libris veteribus, vel de conjectura multa mutavit.

— Francofurti. 4. C. Julii Cæsaris quæ extant, ex nupera viri docti accuratissima recognitione. Accedit vetus interpres græcus librorum VII. de bello Gallico, ex bibliotheca P. Petavii. Præter ea notæ, annotationes, commentarii, partim veteres, partim novi, (Rhellicani, Glareani, Glandorpii, Camerarii, Bruti, Manutii, Sambuci, Ursini, Ciacconii, Hotomanni, &c.) in quibus notæ tum politicæ, tum criticæ Jo. Brantii. Ad hæc Indices rerum et locorum utiles. Editio adornata opera et studio Gothofr. Jungermanni [cum ejusdem. notis ad interpretem Græcum.] Francofurti, apud Claud. Marnium et hered. Jo. Aubrii. 2 voll. — Jungermannus primum per capitum sectiones divisit libros Cæsaris; textum retinuit Scaligerianum. Editio præstantior ob notarum varietatem.

1609 Antwerpiae. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii novis emendationibus illustrati. Ejusdem librorum, qui desiderantur, Fragmenta. Ex bibliotheca Fulvii Ursini Romani. Antwerpiae, apud viduam et heredes Petri Belleri.—Repetitio, ut videtur, editionis ap. Plantin. a. 1570. In calce etiam adduntur Bruti scholia.

— Aurel. Allobrog. fol. C. Julii Cæsaris et Hirtii commentaria. Inter Scriptores historiæ Romanæ. Tom. I. pag. 717. sqq.

1612 Lugduni. 8. C. Julii Cæsaris rerum gestarum Commentarii. Omnia docte et emendate restituta, cum notis, annotationibus et commentariis doctissimorum virorum.

1613 Lugduni. 8. per Ant. Harsy, cum notis variorum.—Grutero vulgo attribuunt hanc editionem.



- 1616 Mnssiponti. 8.  
 — Venetiis. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii, ab Aldo Manutio emendati.
- 1619 Lugduni Bat. 8. typis Is. Elzevir. c. figg.
- 1620 Duaci. 8.
- 1621 Amstelodami. 24. ap. Guil. Cæsium, ex emend. Scaligeri.
- 1622 Genevæ. 16.  
 — Antverpiæ. 8.
- 1626 Lugduni. 12. cum varr. lectt. Fulv. Ursini, scholiis M. Bruti, figg. æn. aliisque.
- 1627 Amstelodami. 24. ex emend. Jos. Scaligeri. Ex museo J. Is. Pontani. Amst. ap. Jo. Janssonium.
- 1628 Amstelodami. 8.
- 1631 Argentorati. 12. ap. Zetznerum. C. Julii Cæsaris Opera omnia quæ extant ex Bibliotheca olim Fulvii Ursini.
- 1635 Lugduni Bat. 12. C. Julii Cæsaris quæ extant. Ex emendatione Jos. Scaligeri. Lugd. Bat. ex officina Elzeviriana.—Ad hanc ed. hæc annotavit Crevenna T. v. p. 154.: ‘ Il y a deux sortes d'exemplaires de cette édition ; les uns originaux, et les autres contrefaits. L'édition originale a dans les deux vignettes, qui se trouvent l'une à la tête de la Préface, et l'autre au commencement du texte, une tête de buffle, et la page 149. porte par erreur 153.’ Cf. Com. de Rewiczky Bibl. Gr. et Lat. p. 117.
- Lugduni Bat. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant, cum notis varr. ex recensione Jac. Stradæ, additis tabulis topographicis et imaginibus machinarum bellicarum cum nova explicatione M. Zuerii Boxhornii.
- 1636 Amstelodami. 24. C. Julii Cæsaris quæ extant, ex emendatione Jos. Scaligeri ; ex museo J. I. Pontani. Amst. ap. Jo. Jansson.
- 1644 Amstelodami. 12. apud Jo. Jansson. ex emendatione Scaligeri.
- 1645 Colonisæ Agrippæ. 8. ex offic. Birckmannica. C. Jul. Cæsaris Commentaria de bello Gallico, in usum studiosorum separatim excusa.
- 1649 Amstelodami. 24. ap. Jansson. Ex museo Is. Pontani.
- 1650 Amstelodami. ap. Elzevir. 8. cum notis varr.
- 1651 Lugduni Bat. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant, cum selectis variorum commentariis, quorum plerique novi, opera et studio

- Arnoldi Montani. Accedunt notitia Galliae et notae auctiores ex autographo Jos. Scaligeri. Lugd. Bat. ex offic. Wyngaerden.  
— Amstelodami. 12. ap. Elzevir.
- 1653 Aureliae Allobr. fol. C. Julii Cæsaris et Hirtii Commentaria. In Corpore Scriptorum historiae Rom. ex ed. 1609. repetito.
- 1657 Amstelodami. 12.
- 1658 Argentorati. 8. ex ed. Bœcleri.
- 1661 Amstelodami. 8. ap. Elzevir. cum selectis variorum commentariis, opera et studio Arnoldi Montani.—Ex ed. 1651. recusa.
- 1664 Lugduni Bat. 12. ap. Elzevir. et emend. Scaligeri.
- 1665 Amstelodami. 12. ap. Jansson. Ex emendatione Scaligeri.
- 1669 Francofurti. 4. C. Julii Cæsaris quæ extant, cum interprete Græco et notis variorum studio Gothofredi Jungermanni. Francof. sumtibus Jo. Dav. Zunneri. 2 voll.—Repetitio Jungerm. ed. 1606. Quæ etsi in titulo auctior et comitior dicitur, non æque tamen est correcta. Auctior vero est ob additam in fine Jos. Scaligeri notitiam Galliae depromptam ex editione Elzeviriana, et Aldi Manutii brevem de Galliae divisione commentationem; et ob additos versus vel incisa comitior, vel utilior.
- 1670 Amstelodami. 8. ex offic. Elzevir. Repetitio ed. 1651. Arnoldi Montani.
- 1674 Antverpiæ. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii, novis emendationibus illustrati, ex bibl. Fulvii Ursini. Antv. ap. Plantin.
- Parisiis. 8.
- Lipsiæ. 8. e recens. Scaligeriana.
- 1675 Amstelodami. 12. ap. Elzevir. ex emend. Scaligeri.
- 1678 Parisiis. 4. C. Julii Cæsaris quæ extant. Interpretatione et notis illustravit Joannes Goduinus in Usus Delphini. Lutetiae Parisiorum, typis Petri le Petit.—Goduini notæ sunt philologicae.
- 1680 Hagæ Com. 24. e rec. Scaligeriana.
- 1683 Lugduni Bat. 12.
- 1684 Lugduni Bat. 12. C. Julii Cæsaris quæ extant, cura doctorum virorum emendata. 2 voll. c. figg. æri incisis.
- 1685 Amstelodami. 24. cum tabb. geogr.
- Hagæ Com. 24. ex emend. Scaligeri.
- 1687 Francofurti. 8. ex rec. Scaligeri, cum triplici Indice Merbizi et figg.
- 1693 Londini. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant, interpretatione et

notis illustravit Jo. Goduinus in usum Delphini.

1696 Francofurti et Lipsiæ. 8. ex emend. Scaligeri, cum figg. tabb. geogr. et Indice Joh. Valent. Merbizii.

1697 Londini. 8. Repetitio ed. Goduini in usum Delphini.

— Amstelodami. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant, cum notis et animadversionibus Dionysii Vossii, ut et qui vocatur Julius Celsus de vita et rebus gestis C. Julii Cæsaris. Ex museo Jo. Georgii Grævii. Amstelodami, extypogr. P. et J. Blæu.—Dion. Vossii, G. J. filii, codice perantiquo msto usi, notæ, primum a Grævio editæ, partim sunt critici generis, partim grammatici aut historici. Ipsius Grævii curæ tantum versantur in emendando Julio Cæso. Addita Jos. Scaligeri notitia Galliæ, et notæ super appellationibus locorum aliquot et gentium apud Cæsarem, quæ e Scaligeri autographo castigatiores et auctiores hic vulgantur. Editio nitida, quamvis non usquequaque emendatissima.

1700 Roterodami. 16. ap. Regner. Leers, ex emend. Scaligeri.

#### ÆTAS V. CELLARIO-DAVISIO-CLARKIO-LOUDENDORPIANA.

1705—1803.

1705 Lipsiæ. 8. C. Julii Cæsaris commentarii de bello Gallico et Civili, &c. Christophorus Cellarius recensuit et notis ac novis tabulis geographicis illustravit.—Optima editio. Quamvis enim Cellarius ipse codd. non usus sit, bene adhibuit tamen illos, quos olim Mich. Brutus, F. Ursinus, P. Ciacconius alique evolverant, antiquas edd. variasque castigationes atque interpretamenta, maxime Dion. Vossii a Grævio in lucem productas. Sed et ipse doctissimus vir multa ex sua penu protulit, notisque utilissimis et tabulis v1. geogr. auctorem illustravit, denique Indices locupletavit. Hinc ea jure suo sæpius repetita.

1706 Londini. 8. Repet. ed. Goduini in usum Delph.

— Cantabrigiæ. 4. C. Julii Cæsaris quæ extant omnia. Ex recensione Joannis Davisii, cum ejusdem animadversionibus ac notis Petri Ciacconii, Fr. Hotomanni, Jo. Brantii, Dion. Vossii et aliorum. Accessere metaphrasis græca librorum VII. de bello Gall. nec non indices necessarii. Cantabrigiæ, typis Acad. Im-

- pensis Jo. Oweni.—Usus est Davisius cod. mste, atque editt. Rom. 1472. Venet. 1482. et Beroaldina 1508. aliisque veteribus. Notæ aliorum sunt tantum selectæ.
- Londini. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant, cum indice locupletissimo. Ex recensione T. P. A. M. Londini, typis T. M. Impensis Tho. Newborough, D. Midwinter, Galf. Wale et J. Hartley.
- Francof. et Lipsiæ. 8. ex ed. Jos. Scaligeri.
- 1710 Lugduni. 16. ap. Lud. Declaustre, ex emend. Scaligeri.
- 1712 Londini. fol. C. Julii Cæsaris quæ extant. Accuratissime cum libris editis et msatis optimis collata, recognita et correctæ. Accesserunt Annotationes Samuelis Clarke, S. T. P. Item Indices locorum, rerumque, et verborum utilissimi. Tabulis æneis ornata. Londini, sumtibus et typis Jac. Tonson.—Splendida editio.
- 1713 Lugduni Bat. 8. C. Julii Cæsaris quæ extant omnia, cum animadversionibus Dion. Vossii, Jo. Davisii, aliorumque variis notis, ut et qui vocatur Julius Celsus de Vita et rebus gestis C. J. Cæsaris ex museo Jo. Georg. Grævii. Lugd. Bat. ap. vid. C. Boutensteyn et S. Luchtman. Delphis, ap. Adr. Beman. c. figg.
- Lipsiæ. 8. ap. Gleditsch et Weidm. ex ed. et cum notis Christoph. Cellarii.
- 1716 Londini. 12. C. Julii Cæsaris et A. Hirtii de rebus a C. Julio Cæsare gestis commentarii. Cum C. Julii Cæsaris fragmentis. (Cura Mich. Maittaire, qui ex Clarkiano exemplo varr. lectt. excerptas adjecit.) Londini, ex offic. Jac. Tonson et Jo. Watts.
- 1717 Lipsiæ. 8. ex rec. et cum notis Christoph. Cellarii.
- 1718 Trajecti ad Rh. 16. apud Guil. vande Water, ex emendat. Jos. Scaligeri.
- Amstelodami. 24. ex doctorum virorum emendatione.
- Halæ. 8. cum not. germ.
- 1719 Londini. 12. ex rec. T. P. A. M. Repetitio ed. 1706.
- 1720 Londini. 8. cum annotationibus Sam. Clarke. Repet. ed. Clark. 1712. sine iconibus.
- 1722 Lipsiæ. 8. ex rec. Christoph. Cellarii.
- 1726 Lipsiæ. 8. ex rec. Christoph. Cellarii.
- 1727 Cantabrigiæ. 4. C. Julii Cæsaris et A. Hirtii quæ extant omnia. Recensuit ac selectis P. Ciacconii, Franc. Hotomanni,

Jo. Brantii, Dion. Vossii et aliorum notis suas addidit Joannes Davisias. Accedunt ejusdem curæ secundæ nec non Metaphrasis græca librorum VII. de bello Gallico. Cantabrigiæ, typis academicis.

1728 Parisiis. 24. maj.

1731 Londini. 8. Repet. ed. Goduini in usum Delphini.

— Lipsiæ. 8. ex rec. et cum notis Christoph. Cellarii.

1736 Londini. 12. ex offic. J. et R. Tonson. Repetitio ed. Mich. Maittairii an. 1716.

— Lipsiæ. 8. ex rec. Christoph. Cellarii.

— Vindobonæ. 8. cum notis germ. et tabb. geogr.

1737 (Venetiis) fol. min. s. 4. maj. C. Julii Cæsaris quæ extant omnia, Italica versione e ms. codice ad hodiernum stylnm accommodata; tabulis æneis quam plurimis, vel historiam, vel geographiam exhibentibus; notis tum variorum ex Hollandica, Anglicaque editionibus, tum in usum Ser. Delphini, tum suis, altero Tomo reperiendis, auxit Hermolaus Albritius, universalis liter. Societatis Albritianæ conditor. Decreto et ære ejusdem societatis, anno autem XII.—Quem annum respondere a. C. 1737. scribit Paitoni; ad annum autem 1736. refert Hamberger. Alterum vero Tomum nondum prelo exiisse, dolet Paitoni.

— Lugduni Bat. 4. maj. C. Julii Cæsaris de bello Gallico et civili Pompeiano, nec non A. Hirtii, aliorumque de bellis Alexandrino, Africano et Hispaniensi Commentarii, ad mssorum fidem expressi, cum integris notis Dion. Vossii, Jo. Davisii et Sam. Clarkii. Cura et studio Francisci Oudendorpii, qui suas animadversiones et varias lectiones adjecit. Lugd. Bat. apud S. Luchtmans. Rotterod. apud Jo. Dan. Beman. c. figg.—Oudendorpius magna copia Mssorum et edit. quam habuit, sapienter ad emendandum textum usus est. Præter memoratas in titulo integras notas, reliquorum etiam interpretum animadversiones consuluit, earumque summam, ubi opus visum erat, propinavit. Indicibus præmisit Dodwelli disput. de auctore lib. VIII. B. G. et Alex. Af. atque Hisp. item Jos. Scaligeri notitiam Galliæ.

1739 Edinburgi. 12. C. Julii Cæsaris de bello Gallico et Civili commentarii.

— Londini. 8. Rep. ed. 1720.

— Lugduni. 16. ex rec. Scaligeri.

*Delph. et Var. Clas.*

*Cæs.*

6 P

- 1740 Giessæ. 8. cum notis germ. Em. Sinceri.  
 — Lugduni Bat. 8. Repetitio Oudendorpianæ editionis, omissis animadversionibus ex vetere suo apparatu denuo castigatæ, quæ vero a priore haud multum differt.
- 1741 Rothomagi. 8. ex rec. Scaligeri.
- 1742 Londini. 8. maj. C. Julii Cæsaris de bello Gallico et Civili, nec non A. Hirtii aliorumque de bellis Alexandrino, Africano et Hispaniensi, Commentarii. Notas et animadversiones addidit Thomas Bentleius. Accessere conjecturæ et emendationes Jacobi Jurini. Londini, sumtibus Guil. Innys et Rich. Manby.
- 1743 Halæ. 8.
- 1744 Londini. 16. C. Julii Cæsaris quæ extant. (Cum Indice rerum memorabilium.) Londini, typis J. Brindley. 2 voll.
- 1745 Viennæ. 8. cum notis germ.  
 — Londini. 8. Jo. Goduini ed. in usum Delphini repetita.
- 1746 Amstelodami. 12. apud Wetsten.  
 — Lipsiæ. 8. ap. Weidmann. ex rec. et cum notis Christoph. Cellarii.
- 1748 Berolini. 8. C. Julii Cæsaris de bellis Gallico, &c. Commentarii, curante Jo. Petr. Millero. Cum versione Gallica Ablancourtii. Berolini, ap. Ambr. Haude. 2 voll.  
 — Heidelbergæ. fol. in Scriptt. Hist. Rom. ab Haurisio editis. Tom. III.
- 1749 Londini. 12. Repetitio ed. Mich. Maittairii.
- 1750 Glasguae. fol. C. Julii Cæsaris et A. Hirtii de rebus a Cæsare gestis Commentarii. Cum Fragmentis. Accesserunt Indices locorum, rerumque et verborum. Omnia ex recensione Samuelis Clarke fideliter expressa. Glasguae, in ædibus academicis, excudebant Robertus et Andreas Foulis.—Venustissimum, nitidissimis literis et in candidissimis chartis ex majori Clarkii editione, sine notis tamen, et absque capitum et paragraphorum distinctione, codicis pulcherrimi instar descriptum exemplum.  
 — Eadem, ibid. 4.  
 — Eadem, ibid. 12. 3 voll.  
 — Rotomagi. 12. ap. Nic. Lallemant, ex rec. Scaligeri.
- 1751 Giessæ. 8. cum notis germ. Sinceri.
- 1753 Londini. 8. cum annotationibus Sam. Clarke.
- 1755 Lipsiæ. 8. ex rec. et cum notis Christoph. Cellarii.  
 — Parisiis. 16. C. Julii Cæsaris Commentariorum de bello Gallico,

- &c. Parisiis. Typis Jos. Barbou.—Textum sequitur ed. Sam. Clarke.
- Londini. 8. Comm. de bello Gallico, cum versione Anglica J. Towers.—Vid. Verss. h. a.
- 1756 Norimbergæ. 8. cum notis germ. et tabb. geogr.
- Lipsiæ. 8. cum notis Christoph. Cellarii.
- Metis. 12. ap. Jos. Collignon, ex rec. Scaligeri.
- 1759 Londini. 12. ex ed. Mich. Maittairii.
- 1763 Londini. 8. ed. in usum Delphini repetita.
- 1767 Lipsiæ. 8. ex rec. et cum notis Christoph. Cellarii.
- 1768 Londini. 8. Comm. de bello Gallico, cum versione Anglica J. Towers.—Repetitio ed. 1755.
- 1769 Halæ. 8. ap. Renger. cum notis Germ.
- 1770 Londini. 8. cum interpretatione et notis Jo. Goduini in usum Delphini.
- Norimbergæ. 8. cum notis Germ.
- 1771 Edinburgi. 12. Repetitio ed. 1739.
- Londini. 8. cum annotationibus Sam. Clarke.
- Halæ. 12. sumtibus orphanotropei.
- Lugduni. 12. cum versione gallica Ablancurtii. 2 voll.
- 1772 Londini. 12. C. Julii Cæsaris de bello Gallico et Civili commentarii.
- Ibid. 12. ed. Mich. Maittairii repetita.
- Giessæ. 8. ap. Krieger, cum notis Germ. Sinceri.
- 1773 Lugduni Bat. 8. ex rec. Franc. Oudendorpii.
- 1776 Parisiis. 12. ap. Barbou. Lat. et Gall. 2 voll.
- 1777 Londini. 12. ex ed. Mich. Maittairii.
- Edinburgi. 12. De bello Gallico primi quatuor libri Commentariorum ex rec. Oudendorpii, cum versione Anglica notisque Jo. Mair.—Vid. Verss. h. a.
- 1778 Londini. 8. c. interpretatione et notis Jo. Goduini in usum Delphini.
- Londini. 8. cum annotationibus Sam. Clarke.
- 1779 Manhemii. 8. min. 2 voll.
- 1780 Oxonii. 8. C. Julii Cæsaris Commentaria juxta editionem Franc. Oudendorpii. Cum tabb. geogr. Oxonii, e typogr. Claudoniano.

- Lipsiæ. 8. maj. C. Julii Cæsaris Commentarii de bello Gallico et civili. Accedunt Libri de bello Alexandrino, Africano et Hispaniensi. E recensione Franc. Oudendorpii. Curavit editionem Sam. Fr. Nathan. Morus. Lipsiæ apud heredes Weidmann. et Reichium. Volente sic librario, aut nescio cujus hominis impulsu, lectionem Oudendorpianam dedit; in notis criticis sæpe ab eadem dissentit. Præter alia ex Ritteri historia Gallorum et Guischardi libris de re militari veterum multa Cæsaris loca explicat. Adjecit indicem latinitatis.
- 1782 Norimbergæ. 8. ap. Riegel, ex recensione Oudendorpii, cura Mori. 2 voll.
- Biponti. 8. maj. C. Julii Cæsaris Opera, ad optimas editiones collata studiis Societatis Bipontinæ. Biponti, ex typographia Societatis. 2 voll.
- Lugduni. 24. maj. cum notis Gallicis.
- 1783 Moguntia. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii et supplementum incerti auctoris de bello Gallico, ex recensione Franc. Oudendorpii. In usum scholarum editionem curavit Phil. Lud. Haus.
- 1784 Londini. 12. ex ed. Mich. Maittairii.
- 1785 Fuldæ et Wirceburgi. 8. ap. Stabel. 2 voll.
- Parisii. 4. cum vers. Gallica, et notis Turpini de Crissé. 3 voll.  
— Vid. verss. h. a.
- 1786 Londini. 8. C. Julii Cæsaris Commentaria de bello Gallico, cum versione Anglica J. Towers.
- 1788 Londini. 8. cum interpretatione et notis Jo. Goduini in usum Delphini.
- 1790 Londini. 8. C. Julii Cæsaris Opera omnia: Londini, typis Jacksonianis. 2 voll.—Sequitur textum ab Oudendorpio constitutum. Editio nitida et correcta.
- Londini. 8. C. Julii Cæsaris Opera, edidit J. Homer.
- Londini. 8. Excerpta historica ex C. Julio Cæsare, T. Livio Patavino, et C. Corn. Tacito. In usum scholarum.
- 1797 Varsoviæ. 8. C. Julii Cæsaris de bello Gallico et Civili, nec non aliorum de bello Alexandrino, Africano et Hispaniensi comment. Ad exemplar Oudendorpii recudendum curavit, indicem historicum et geographicum adjecit, et vitam Cæsaris a Suetonio conscriptam præmisit Jo. Christ. Frid. Wetzel. Varsov. ap. Wilke.



- Tubingæ. 8. C. Julii Cæsaris Opera. Editionem curavit J. G. Hutten. Tub. ap. Cotta.
- 1803 Norimbergæ. 8. C. Julii Cæsaris Commentarii. Editio nova, correctæ et post ed. Bipont. emendata. Norimb. ap. Riegel et Wiesner.
- 

Quod attinet ad secundam hanc nostram Cæsaris editionem, textum quidem novis per totum ac diligentioribus curis recognovimus, et ad melioris notæ veterum editionum inde ab Aldina prima fidem, adhibitis simul msstorum lectionibus, quas enotarunt recentiores editores, emendavimus; adeoque multo quam antea castigatiorem nunc exhibemus. Sed vel sic supersunt tam in ipso hoc auctore, quam in iis, qui una cum eo edi solent, bene multa, quæ manum emendatricem adhuc expectant. Quæ cum fere sint ejusmodi, ut nonnisi ope melioris codicis, quam sunt ii, quibus adhuc uti licuit viris doctis, in edendo Cæsare cum laude versatis, in integrum restitui possint, intacta relinquere consultius nobis visum, quam meras vel aliorum vel nostras conjecturas contextui obtrudere. Notitjam literariam, volumini primo præmissam, pro iis, quæ nobis ad manus fuere, subsidiis et auximus et emendavimus; adjecta insuper Ger. Jo. Vossii de Scriptis Cæsaris Commentatione, et Henr. Dodwelli Dissertatione de auctore libri VIII. de B. G. et Alex. Afric. et Hisp. Secundo vero volumini in gratiam tironum subjunximus Indicem latinitatis, a Sam. Fr. Nath. Moro confectum, in quo simul nonnulla de ritibus et rebus antiquis monentur, nostra cura cum ex aliorum, tum ex ipsius viri doctissimi animadversionibus auctiorem, et ad literarum seriem cum indice geographico-historico conjunctum.

---

De editionibus scriptorum Cæsarianorum in universum tenendum, antiquiores fere inter se consentire, ubi vitia operarum non intercedunt: quæ sunt inprimis frequentia et fœda in ed. 1473. sine loci nota, quæ tamen solos de B. G. libros habet. Sed a veteris

textus forma longius recedere cœperunt, suis libris, etiam conjecturis freti, Phil. Beroaldus, Aldus, Seb. Gryphius et alii recentiores, per quos adeo textus sæpe quidem emendatus, interdum tamen etiam vitiatum est, dum vel parum acute de variis lectionibus judicant, vel suis conjecturis indulgent. Vere etiam judicavit Dorvillius ad Charitonem p. 306, viros doctos, inprimis recentiores, qui Cæsaris libros edidere, interdum Cæsarem suo more loqui non esse passos, dum eum ad concisioris orationis formulam ubique exigere, eaque constanter uti cogerent, cum ille severam brevitatis legem non raro neglexerit: quo in genere etiam in aliis, brevitatem universe secutis, peccatum est: quanquam non negandum est, hoc genus scriptorum a librariis et Grammaticis interpolatum esse per glossas.

Interpretum cum magnus numerus sit, alique aliud consilium secuti sint, pro ratione temporum et destinatione laborum suorum: sæpe eadem in pluribus, sæpe vulgaria et puerili ætati scripta occurrunt, unde sæpe eadem legere oportet, si quis notas variorum adjunctas habeat in exemplo suo. Itaque bene fecit Oudendorpius, qui in editione sua tantum recentiores et optimos servavit: præsertim cum et hi superiorum bonis usi sint, atque ipsa, quæ ab iis ommissa essent, ubi consultum erat, non neglexerit.

Præter laudatos viros, qui scriptis suis Cæsarem illustrarunt, consulendi sunt: Dan. Guil. Mollerii Diss. de Julio Cæsare, Altorf. 1687. 4.—Mart. Hankius de Romanarum rerum Scriptoris, Lipsiæ. 1688. 4. T. I. p. 32. sqq. et II. p. 207. sqq.—Theoph. Christoph. Harles in Introductione in Notitiam litteraturæ Romanæ, Norib. 1781. P. II. p. 181. sqq.—Wheari Relectiones hyemales, Sect. XIX. et Nevii Accessiones ad Wheari Relectiones p. 121. ejusdemque Nevii Mantissa p. 2.—Biographia classica, Lond. 1740. 8. Vol. II. p. 125. sqq.—Menkenii Bibl. virr. ill. n. 46.—De la Mothe le Vayer in Opp. Gallic. T. III. Paris. 1681. 12.—The Life and Death of C. J. Cæsar, by Clarke. Lond. 1665. 4.—The Life of C. J. Cæsar: drawn from the most authentic sources of information, by Charles Coote. Lond. 1795. 12.—The Character of Julius Cæsar, by Thom. Blackwell; in Memoirs of the Court of Augustus. Edinburgh 1756. 4. 2 voll.—Storia della vita di Caio Giulio Cæsare da Giuseppe Maria Secondo. Neapoli 1776. 8. 4 voll.—Leben des C. J. Cæsar, von A. G. Meissner. Berl. 1799. 8.—An Enquiry into the Merit of Assassination, with a View to the

**Character of Cæsar.** Lond. 1738. 8.—*Alios, qui de interitu et percussoribus Cæsaris scripserunt, memorat Brüggemann View, &c.* p. 523. Add. *Casp. Posneri Disp. de C. Jul. Cæsaris interitu.* Jenæ 1655.

*Separatim de libris his, aut aliqua earum parte, bene vel meriti sunt, vel mereri voluerunt nonnulli viri docti, ut is quem supra memoravimus Jo. Rave; Christoph. Prætorius in Digressionibus ad lib. 1. de bello Gallico.* Stetini 1656. 4.—*Gabriel Symeon, César renouvelé par des observations militaires.* Paris. 1558. 8.—*Petr. Ramus de militia Cæsaris.* Paris. 1559. 8. repet. Francof. 1584. 8.—*Lælius Brancatius, qui de arte militari lingua Italica in Cæsarem commentatus est Venet.* 1585. et Antw. 1610. 4. *Clem. Edmonds, Observations upon Cæsars Commentaries, setting fourth the practise of the art military in the time of the Roman empire, &c.* Lond. fol. 3 voll. 1600 et 1609. *Auctius recusæ Londini* 1677. fol.—*Car. Guischardus, (Quintus Icilius a Friderico M. cognominatus) in Mémoires militaires sur les Grecs et les Romains.* Lugd. 1760. 8. 2 voll. et *Mémoires critiques et historiques sur plusieurs points d'antiquités militaires.* Berol. 1773. 8. 4 voll.—*Christoph. Cellarius in Diatribe historica, C. J. Cæsaris adversus Ariovistum regem aliosque Germanos bella explicante.* Halæ Magd. 1702. 4. *recusa ibid.* 1710. 4.—*Phil. Lud. Haus in Progr. Cæsars Krieg. mit dem Germanier-König Ariovist, kritisch betrachtet und erläutert.* Mogunt. 1790. 8.—*A Discourse tending to prove at what Time and Place Julius Cæsar made his first Descent upon Britain, by Edmund Hally.* In the *Philosophical Transactions* vol. xvii. an. 1693. pag. 495. sqq. and in the *Philosophical Transactions and Collections to the end of the year 1700.* abridg'd by John Lowthorp. Lond. 1705. 4. Vol. iii.—*The History of Cæsar's Expedition and Descent on Britain, by John Horsley.* In ejusdem *Britannia Romana, or the Roman Antiquities of Britain.* Lond. 1732. fol. p. 1-17.—*Mannert in Geographie der Griechen und Römer.* Norib. 1795. 8. P. II. fasc. 11. p. 27. sqq.—*J. Cæsaris portus Iccius illustratus, sive: 1. Guil. Somneri ad Chiffletii librum de Portu Iccio responsio, nunc primum ex msto edita. 2. Carali du Fresne Dissertatio de Portu Iccio. Tractatum utrumque Latine vertit, et nova dissertatione auxit Edm. Gibson.* Oxonii 1694. 8.—*Sam. Gale, Dissertation on Cæsar's Passage over the Thames.* In *Archæologia, or Miscellaneous Tracts relating to Antiquity.* London 1779, 4. Vol. I. pag. 184-

190.—Daines Barrington, *Observations on Cæsar's Invasion of Britain, and more particularly his Passage across the Thames, &c.* in *Archæologiæ* Vol. II. p. 134-168.—Lyon, *Observations on the ancient Portus Iccius: or that place on the neighbouring continent at which Julius Cæsar embarked for Great Britain.* In *Archæologiæ* Vol. x. Lond. 1792.—Thom. Brown, *Dissertation about the Mona of Cæsar and Tacitus, and an Account of the ancient Druids.* Lond. 1702. 12.—Mallet *Comment. super bello Cæsaris cum Helvetiis*, in *Mémoir. de la Societé des Antiquités de Cassel.* Tom. 1. 1780. 4. et *ibid.* Dunandi *Disquis. num Galli habuerint oppida, et quænam eorum fuerit forma.*—Boni Accursii, Pisani, *Animadversiones in C. Jul. Cæsaris Commentarr.* Ferrariæ 1474. 4.—*Conjectures sur quelques difficultés, qui se trouvent dans les premiers chapitres des Commentaires de César.* In *Mémoir. de Trevoux* 1713. p. 1230. Anglice versa in *Memoirs of Litterature* 1713. Vol. III. p. 233. sqq.—Secousse *Epicrisis in Plutarch. vitam Cæsaris*, in *historia acad. Paris. Inscript.* Vol. IV. p. 53. sqq. ex interpretatione Germ.—*Ibid.* Vol. III. p. 266. Lancelot de *Vocatibus apud Cæsarem de bell. Gall. §. 23. disserit.*—Et Vol. IX. p. 302. Levesque de la *Ravaliere de expeditione Cæsaris tertia contra Germanos locum in B. G. IV. a crisi Cluverii vindicat explicatque.*—J. Fr. Eckhard *Spuren schwimmender Batterien bey dem Jul. Cæsar von dem bürgerl. Kriege.* Isenaci 1783. 4.—J. F. Ræsch *Commentar über die Commentarien des Cæsar, als eine Beantwortung der Remarques sur César; nebst Beyträgen zur römischen Taktik.* Halle 1783. 8.—Casp. Posneri *Disp. de C. Jul. Cæsaris politica.* Jenæ 1655.—Conr. Zernemann *πολτενμα s. labores Julii Cæsaris, et Miscellæ lectiones in Acta Cæsaris.* Francof. 1606. 8.—Rob. Titii ad Cæsarem de bello Gallico *Prælectiones* IV. Bononiæ 1598. 4.—Lamb. Bosii *animadversiones ad C. Jul. Cæsarem*, in *ejus Animadv. in Script. G. Franeck.* 1715. 8.—S. P. Rist *Probe einiger Verbesserungen in Jul. Cæsar's Commentariis B. G. et Civ. in Bibl. miscell. Hamburg.* Vol. III. p. 419.—J. C. H. *Emendationes aliquot criticæ in Jul. Cæsar's libris de B. G. tentatæ; in Miscellan. Lipsiens. nov. Tom. II. Part II. p. 304. sqq. Tom. III. Part. II. p. 329. et Part. IV. p. 650. sqq.*—Jo. Rud. Schnell *Specimen observationum in C. Jul. Cæsar's Comment.* Basil. 1789. 4.—*Emendatur Cæsar a Jo. Taylor in Lectionibus Lysiæ, præfixis ed. Lysiæ Taylorianæ.* Lond. 1739. 4. et a Jerem. Markland ad calcem

*Euripidis trag. Supplices mulieres.* Lond. 1763. 4.—In *Sponii Hist. de Geneve* 1730. Tom. IV. p. 1. sqq. locis obscuris de B. G. I. c. 6. et 8. lux affunditur.—D'Anville in *Eclaircissemens geographiques sur l'ancienne Gaule* 1743. 12. multa, præcipue in lib. VII. de B. G. illustravit.—Pelloutier in *Mémoire. de l'Acad. de Berl.* Tom. v. p. 491. sq. de loco libri VI. c. 21. disserit.

Qui orationis Cæsariæ elegantiam cognoscere, et ad eam dirigere scribendi rationem velit, ei profuerit plurimum Jo. Guil. Bergeri, oratoris Vitebergensis, et viri longe doctissimi, opus de naturali pulchritudine orationis, Lips. 1720, 4. quod totum in illa elegantia naturali sub exemplo Cæsaris explicanda occupatur.

---

## VERSIONES.

---

### HISPANICÆ.

1498 Los Comentarios de Gayo Julio Cesar, interprete Diego Lopez de Toledo. In fine: 'Acqui se acabaron los Comentarios de Gayo Julio Cesar en Romance imprimidos en la muy noble ciudad de Toledo a costa del muy honorado mercador Melchior Gorricio: por maestre Pedro Hagembach Aleman al 14. del mes de Julio anno del nacimiento de Nuestro Sennor Jesu-Christo de 1498. annos.' fol.

1529 Compluti. fol. Repetitio, ut videtur, antecedentis. Vid. Nic. Antonium T. II. Bibl. Hispan. p. 272.

1549 Libro de los Comentarios de Gayo Julio Cesar de las guerra de la Gallia Africa y Espana. Paris. 8.

1570 Toleti. 8. auctore Petro Garzia.

1621 Los Comentarios de Gayo Julio Cesar traducidos en Castel-

lana por Frey Diego Lopez de Toledo, Commendador de Castil-novo, de la Orden de Alcantara. Annadido un Argumento de las guerras de Francia, y una declaracion de su division para concordar a Cesar con otros Autores. en Madrid, par la Viuda de Alonso Martin. 4.

1799 Comentarios de Julio Cesar traducidos con notas e ilustraciones y adornadas de muchas laminas executatas en Roma bazo la direccion del Sor. Don Nicolas de Azara. Madriti, in typogr. regia. 2 Tom. 4.

#### GALLICÆ.

1488 Les Commentaires et briefves descriptions de Jules Cesar, sur le faict des batailles et conquestes de Gaule : translatez de latin en vulgaire Francoys, par frere Robert Gaguin docteur en decret, et ministre general des freres de la sainte trinite, et redemption des prisonniers chrestiens. A treschrestien et tresexcellent prince, Charles huytiesme de ce nom Roy de France. Lan Mil. cccc. Octante viii. s. l. et typogr. (Parisiis, apud Ant. Verard.) fol. Recusa Parisiis an. 1537. apud Franc. Renaud. fol.

1531 Les Commentaires de Jvles Cesar De la guerre Ciuile. De la guerre Alexandrine. De la guerre Daffrique. De la guerre Despaigne. Translatez par noble homme Estienne Delaigue dict Beauuoys. Des batailles et conquestz faictz par Cesar au pays de Gaule. Translatez par feu de bonne memoire Robert Gaguin general de lordre de la sainte Trinite. Avec les portraictz et descriptions des lieux, fortz, pontz, machines, et aultres choses dont est faict mention es presens commentaires. Ensemble les noms des lieux, villes, et peuples du pays de Gaule. On les vend a Paris en la grand rue saint Jaques deuant les Maturins en la boutique de Poucet le preux. M. D. xxxi. In fine leguntur sequentia : ' Cy finist la translation des commentaires de Jules Cesar sur le faict de la conqueste du pays de Gaule faicte et mise en francoys par frere Robert gaguin docteur en decret et general ministre de lordre des freres de la sainte trinite et redemption des prisonniers chrestiens.

Lisez liseurs attrait et entendez  
 Et ne ingez a cerueau estourdy  
 Soit bien soit mal que auant regardez  
 Leure en latin dont ce liure est party  
 Vous trouuerez que ie lay conuertý  
 Selon le sens des motz et de la lettre  
 Et mon francoys en latin assortý  
 Le plus au brief que le tout se peult mettre.

Ce present euure des commentaires de Jules Cesar, tant des guerres ciuiles que Gaule, ont este acheuez dimprimer en la noble uille et cite de Paris le XVIII. jour du moys de May, lan mil cinq cens trente et vng. Par maistre Pierre Vidoue imprimeur, et libraire iure, Pour honnestes personnes le Preux, et Galiot du pre libraires iurez de luniversite dudict lieu. M.D. XXXI. fol. min. Repetita Parisiis an. 1539. fol. et 1546. 12.

1555 Les Commentaires de Jules César translátés par Estienne de Laigue et Robert Gaguin; revus et vérifiés sur les vrais exemplaires latins par Antoine du Moulin. à Lyon, chez Jean de Tournes. 2 voll. 16. Repetita Parisiis an. 1569. 8.

1576 Les Commentaires de Jules César, traduits et illustrez d'annotations par Blaise de Vigenere. à Paris. 4. Eadem versio dehinc repetita prodiit :

1584 Parisiis. 4.

1589 Parisiis, apud Angellar. fol.

1600 Parisiis. 12. apud Jac. Chouet.

1602 Genevæ. 12.

1603 Parisiis. 4.

1609 Parisiis. fol. addita comparatione Cæsaris et Henrici quarti, auctore Cnt. Bandolo.

1617 Parisiis. fol. ex antecedente recusa. Tandem

1625 h. tit. Les Commentaires de Jules César, et les annotations de Blaise de Vigenere. Avec les paralleles de César et de Henry IV. de nouveau illustrez de maximes politiques. Par Anthoine de Bandole. Derniere edition. à Paris. 4.

1636 Le parfait Capitaine, ou Abregé des Guerres des Commentaires de César; avec un Traité de l'interest des Princes: par Henry Duc de Rohan. à Paris. 4. Recusa ibid. an. 1639. 12. 1644. 4. 1656. 12. 1667. 12. Amst. 1692. 12. et Lipsiæ 1729. 8.

- 1650 Les Commentaires de Jules César ; comprenant la guerre des Gaules, la guerre Civile, la guerre d'Alexandrie, la guerre d'Afrique, et la guerre d'Espagne : traduits de Latin en François par Nicolas Perrot Sieur d'Ablancourt ; avec des Remarques sur la Carte de l'ancienne Gaule tirée des Commentaires de César par Nicolas Sanson. à Paris. 4.—Ablancurtii versio, licet elegantior prioribus, et Lud. Burbonio Principi Condeo plurimi æstimata, tamen ut parum fidelis a Bladenio, Anglico interprete, et ab Abbate de Vayrac, (Bibl. Franc. T. XI. p. 328. Journal des Savans 1726. p. 279.) perstringitur, quod pro fide et accuratione habens cultum nitoremque, alia perperam reddat, trajiciat et omittat alia, alia adjiciat. Ejus repetitiones sunt : Parisinæ 1652. 4. 1658. 4. 1665. 1672. 1677. 12. 1669, 8. Gratianopolitana 1665. 12. 2 voll. Amstelodamenses 1678. et 1708. 12. al. Post quas Ablancurtii interpretationem emendatiorem reddere studuerunt ed. Hagæ Com. 1743. Paris 1755. et quæ præ ceteris est laudanda ed. Paris. 1776. ap. Barbou.
- 1651 La Guerre des Suisses, traduite du premier livre des Commentaires de Jules César, par Louis XIV. Dieu donné, Roy de France et de Navarre. (ductu Montauserii Ducis.) à Paris, de l'imprimerie Royale. fol. c. figg.
- 1743 Les Commentaires de César d'une traduction toute nouvelle. à la Haye, chez Jean Swart. 2 voll. 12.
- 1755 Les Commentaires de César. Nouvelle édition, revue, corrigée et augmentée des notes historiques et géographiques, et d'une Carte nouvelle de la Gaule et du Plan d'Alise par M. d'Anville. à Paris. 2 voll. 8.—Hæc maxime laudatur ob additas notas. Recusa Amst. 1763. 12.
- 1776 Commentaires de César, nouvelle édition, revue et retouchée avec soin. à Paris, chez J. Barbou. 2 voll. 12. cum textu Lat.
- 1785 Commentaires de César, avec des notes historiques, critiques et militaires, par M. le Comte Turpin de Crissé. à Paris. 3 voll. 4. cum textu Latin. et figg.
- 1786 La Guerre des Gaules par J. César, traduite en François avec des notes militaires par M. de Pecis, des cartes et plans, et le portrait de Saint-Aubun. à Parme. Bodoni. 3 voll. 8.
- 1787 Commentaires de César, avec des notes historiques, critiques et militaires, par M. le Comte Turpin de Crissé. Nouvelle édition, à la quelle on a ajouté la Carte de l'ancienne Gaule par M.



d'Anville. à Amsterdam, Leide, Rotterdam et Utrecht, chez les Libraires associés. 3 voll. 8m. c. figg. Repetitio ed. Paris. 1785. omisso textu Lat.

— Les Commentaires de César, traduction nouvelle, suivie d'un examen de l'analyse critique que M. Davon a faite de ses guerres; par M. de Vaudrecourt. à Paris, chez Didot fils aîné et Jombert jeune. 2 voll. 8. maj.

# ANGLICÆ.

— Cæsars Commentaries as touching British affairs. 4. s. l. a. et typogr.

1530 Julius Cæsars commentaries. Newly translatyd owte of laten in to englyshe as much as concernyth thys realme of England sumtyme callyd Brytayne: whych is the eldyst hystoryer of all other that can be found, that euer wrote of thys realme of England. In fine: Here endyth the commentaries of Julius Cesar towchyng Brytayne now called Englande. fol.

1565 The eyght boockes of Caius Julius Cæsar conteynyn his martiall exploytes in the Realme of Gallia and the Countries bordering uppon the same, translated oute of latin into English by Arthur Goldinge. Imprinted at London by William Seres. 8.

1590 Eadem repetita Londini ap. Thom. East. 4.

1600-1609 Observations upon the five first boockes of Cæsars commentaries, setting fourth the practise of the art military, in the time of the Roman empire, &c. (with a copper-plate plan of Cæsar's battle with the Helvetians) By Clement Edmonds. London, printed by Peter Short. 1600. fol. Observations on the sixth and seventh Books of Cæsar's Commentaries, by the same. London. 1600. fol. Observations on Cæsar's Commentaries of the Civil Wars, in three Books, by the same. London. 1609. fol.

1677 Eadem repetita Londini. fol. addito libro octavo de bello Gallico, cum ejusdem Edmundi Annotationibus.

1694 The Commentaries of C. Julius Cæsar abridged. London. 12.

1695 The Commentaries of C. Julius Cæsar, of his Wars in Gallia; and the Civil Wars betwixt him and Pompey; with many excellent and judicious Observations thereupon. As also the Art

of our modern Training. By Clement Edmonds, Esq. To this edition is now added, at the End of every Book, those excellent Remarks of the Duke of Rohan. Also the Commentaries of the Alexandrian and African Wars, written by Aulus Hirtius, now first made English. With a Geographical Nomenclatour of the Ancient and Modern Names of Towns. Together with a Life of Cæsar, and an Account of his Medals, revised, corrected and enlarged. Printed by Edmund Jones in the Savoy. fol.

- 1705 C. Julius Cæsar's Commentaries of his Wars in Gaul, and Civil War with Pompey. To which is added, a Supplement to his Commentary of his Wars in Gaul: as also, Commentaries of the Alexandrian, African, and Spanish Wars, by Aulus Hirtius, or Oppius: to which is prefix'd, the life of Cæsar, the ancient and modern geography compar'd, and notes illustrating the most difficult places; adorn'd with sculptures, from the designs of the famous Palladio; made English from the original Latin, by Martin Bladen. London, printed for Richard Smith. 8.—Recusa ibid. an. 1712. 1715. 1719. 1726. 1732. 1750. et 1770. 8. Laudatur præ ceteris editio an. 1750. curis Guil. Bowyer emendation.
- 1724 Translations from C. Julius Cæsar, by William Warburton; in his Miscellaneous Translations in Prose and Verse, from Roman Poets, Orators and Historians. London 1724. 12.
- 1753 The Commentaries of Cæsar, translated into English. To which is prefixed, A Discourse concerning the Roman Art of War. By William Duncan. London, Dodsley. fol. c. figg. Recusa Londini 1755. et 1775. 2 voll. 8.
- 1755 C. Julii Cæsaris Commentaria de bello Gallico; cum versione Anglica, in usum Scholarum. By Johnson Towers. London, Hitch. 8. Repetita ibid. an. 1768. 1786. 8.
- 1777 C. Julii Cæsaris de bello Gallico primi quatuor libri Commentariorum, ex optima atque accuratissima Franc. Oudendorpii editione expressi. Or, the first four Books of C. Julius Cæsar's Commentaries of his Wars in Gaul. According to the excellent and accurate edition of Francis Oudendorp. With an English Translation as literal as possible, and large explanatory Notes. By John Mair. The fifth Edition. Edinburgh, printed for J. Bell, and W. Creech. 12.

## BELGICÆ.

- 1614 *Commentarien ofte corte historische aenteyckeningen van C. Julius Cæsar*, verduytscht uit den Latyne dorr Joh. Fenacolius. tot Delf. 8.
- 1709 *Julius Cæsars Aantenkeningen der gallische, burgerlyke, Alexandrinsche, Africaansche en Hispanische Oorlogen*; uyt het Latin verduitscht door Abr. Bogaert; mit kopere platen verciert. tot Amst. 2 voll. 8.

## GERMANICÆ.

- 1507 *Julius der erst Roemisch Keyser von seinen kriegten. erstmals vss dem Latin in tütsch bracht vnd nuw gedruckt. In fine: 'Gedruckt in der loeblichen freyen stat Strassburg durch fleyss Ioannes Gruninger vff den siebenden Tag des Mertzen. Anno dei MCCCC. vij.' fol.—Auctor hujus versionis est Ringmannus Philsius. Inscripta est Maximil. I. Imp.*
- 1508 *Julius der erst Roemisch Keiser von seinen leben vnd kriegten, erstmals vss dem Latein in tütsch gebracht, vnd mit andrer ordnung der capitel vnd vil zusetz nuer getruckt. In fine: 'Gedruckt in der loeblichen freyen stat Strassburg durch Joannem Gruninger, vff sant Adolffs des heiligen bischoffs tag im Iar. M. ccccc. viii.' fol.—Repetitio antecedentis. Ejusdem imitatrices sunt etiam edd. seqq.*
- 1530 *Caii Julii Cæsaris des grosmaechtigen ersten Roemischen Keyzers historien von Gallien und der Roemer burgerische krieg so er selbst beschriben: un durch sondern grosse manheyt seiner ritterlichen tugent gefuret hat. Allen Rittermessigen Gewaltigen, Regierern der landt vnd stett, darzu andere gemeynes stands vast nützlich vund fruchtbarlich zu lesen, dem rechten waren latein nach von newen besichtiget, an viln orten gebessert, auch so vormals anzulassen, wider hinzu gethan. In fine: 'Gedruckt zu Meyntz durch Johannem Schaeffer im Iar nach der geburt Christi vnsers herrn Tausend, Fünffhundert vund dreyssigsten, im Septemb.' fol. c. figg. Repetita Aug. Vind. 1531. ap. Henr. Steiner. et Moguntia 1532. ap. Ivonem Shaeffer. fol.*

- 1565 Cail Jul. Cæsaris dess ersten Roemischen Keyzers fürtreffliche und namhafftige Kriege, so er wider die Frantzosen, Deutschen, Engellaender, Roemer, unnd andere Voelcker geführt hat. Sampt den Büchern Auli Hircii von den Schlachten, die gedachter Julius zu Alexandria in Africa und wider die Spanier gethan hat. Franckfurt, durch Christoph Feyerabendt. fol. c. figg. Recusa ibid. an. 1588. et 1620. ap. Sigism. Feyerabendt. fol.
- 1614 Vom Kriegswesen. Amberg. 8.—Versio Ringmanniana in compendium contracta.
- 1637 C. Julii Cæsaris Commentaria vom franzoesischen und innerlichen wie auch A. Hirtii Pansæ vom alexandrinischen, africanischen und hispanischen Krieg in militairische Errinnerungen und Regeln gefasset durch Joh. Wilh. Newmair von und zu Ramssla. Jena. 12.
- 1682 Die kluge tapferkeit des unvergleichlichen Helden C. Jul. Cæsaris, welche er theils selbst, theils durch andere, der Nachwelt zum immerwachrenden Andenken einverleibet und aufzeichnen lassen, aus der lateinischen Sprache übersetzt durch den Verlassenen (ein Mitglied der fruchtbringenden Gesellschaft). Leipzig. 8. Repetita ibid. an. 1709. et 1722. 8.
- 1730 Der vollkommene Capitain, aus dem Julio Cæsare. Leipzig. 8. Ex Henrici Ducis Rohanii libro Gallico, Le parfait Capitaine.
- 1765 C. Jul. Cæsars und andrer Schriftsteller Nachrichten vom gallischen, &c. Kriegen, überset von Joh. Fr. Wagner. Stuttgart, bey Mezler. 8.
- 1779 Eadem, ibid. 8. Zweyte verbesserte Ausgabe.
- 1785-88 Des C. Julius Cæsar historische Nachrichten, &c. überset von Ph. Ludw. Haus. Frankfurt, bey Hermann. 3 Bände.
- 1794—— in einer ganz neuen Uebersetzung. Wien. 4 Theile. 8. sic quidem legitur in librorum Lexico Heinsiano.
- 1801 et 1803 Des C. Jul. Cæsar historische Nachrichten, &c. überset von Ph. Ludw. Haus. Zweyte ganz neu übersehte Ausgabe. Frankfurt, bey Hermann. 8. 2. Theile.

## ITALICÆ.

- 1512 Li Commentarii di Giulio Cesare, tradotti da Agostino Ortica. In Venezia, per Bernardino Veneto de Vitali. 4.

- 1517 *Commentarii* di C. Jul. Cesare, tradotti in volgare per Agostino Ortica della Porta Genovese.—In fine: 'Stampato in Venetia per Jacopo penzio da Lecho nel M. ccccc. xvii. adi iiii. de Fevraro.' 8.
- Eadem, ibid. per Bernardinum de Vitalibus. 4.
- 1518 Eadem, Mediolani. 4. sine nomine typogr.
- Eadem, Venetiis. 4. per Girolamo Foglietta.
- *Commentarij* di Giulio Cesare, tradotti di Latino in lingua Fiorentina per Dante Popoleschi.—In fine: 'Fine de' *Commentarij* di Cesare della Guerra Gallica impressi in Firenze per Giovanni Stefano da Pavia nell' anno della salutifera Incarnazione 1518. adi 3. di Ottobre regnante Leone X. Pont. Mass.' 4.
- 1520 *Commentarii* di C. Giulio Cesare, tradotti per Agostino Urtica, prima et hora nuovamente recogniti: et piu adorni fatti con la *Tabula geographica* di Francia, e de Ispagna, e colla figura de altre cittadi e castelle meravigliosamente annotate dal dottiss. Joanni Jocondo, colli documenti di esso tradotti che in alcuni altri impressi sinhora no sono stati. Qui vi si contengono. Della guerra di francia lib. viii. Della guerra civile Pompejana lib. iiii. (leg. iii.) Della guerra Alessandrina lib. i. Della guerra Africana lib. i. Della guerra de Ispagna lib. i. Opra di questo piacevolissimo lettore se intendere vorrai li nomi de luoghi, et cittadi, castelle, e populi di Francia, di Ispagna, et de molti altri paesi, che si contengono nelli *commentarij*, come già latinamente si diceano, et hora come volgarmente, ritroverai in *Tabula* disposti per alphabeto: e potrai con piacevole fatica contentare la desiosa mente.—In fine: 'Impresso in Milano per Magistro Augustino de Vicomercato. Ad Instantia de miser Joanne Jacobo et fratelli de Legnano. Nel lanno del nostro Signore Jesu Christo. M. D. xx. adi ultimo de Aprile.' 4.
- 1523 Eadem, Venetiis. 6. In fine: 'In Vinegia per Gregorio de Georgii. nel M. ccccc. xxiii. de mese de novembre.' 8.
- 1528 Eadem, Venetiis. 8.
- Eadem s. l. 8.
- 1530 *Commentarii* di Cajo Giulio Cesare tradotti in volgar lingua per Agostino Ortica de la porta Genovese, nuovamente revisto et con somma diligentia coretto et historiato.—In fine: 'Impresso in Vinegia per Nicolo d'Aristotile detto Zoppino: MDxxx.' 8.

- 1531 *Commentarii*—nuovamente revisti—corretti et *historiati*.  
MDXXXI. 8.
- *Commentarii*, &c. In fine: 'Stampati in Venetia per Francesco di Alessandro Bindoni et Mapheo Pasini Compagni, nelle Case nuove Justiniane, all' insegna dell' Anzolo Raphael. Nell' Anno M. D. XXXI. del mese di Octobrio.' 8.
- 1539 *Commentarii*—Genovese. (ut 1530) Con la tavola di nomi antiqui et moderni de la Gallia, Britannia, Germania, Italia, Grecia, Egitto, Asia, Africa, et Hispania. Ultimamente con somma diligentia revisto et corretto. Venetiis.—In fine: 'In Venetia per Alovise de Torti. M. D. XXXIX.' 8.
- 1541 *Commentarii*, &c. (ut supra) In Vinegia per Comin da Trino. M. D. XXXXI.—In fine: 'In Venetia per Comin da Trino di Monferrato. Nelli anni del nostro Signore M. D. XLI.' 8.
- 1546 vel 1556 *Commentarii* di G. Cesare. Correggendo Paulo Manutio. Venetia MDVIL. (sic) In fine: 'Nelle case de' figliuoli d'Aldo.' 8.
- 1547 *Commentarii*—Genovese (ut 1530) nuovamente in piu luoghi al vero senso dell' auttore ridotti, et con diligentia ricorretti. Con la tavola di tutte le cose piu notabili. In Venetia, M. D. XLVII.—In fine: 'Nelle case de' figliuoli d'Aldo.' 8.
- 1552 *Commentarii*, &c. (ut supra) In Venetia per Hieronimo Capelino. 8.
- *Commentarii* di Gaio Giulio Cesare tradotti di latino in volgar lingua: per Agostino Ortica de la Porta Genovese nuovamente revisto et con somma Diligentia corretto: (In Toscolano) In fine: 'P. Alex. Pag. Benacenses F. Bena. V. V.' 8. Sequitur ed. 1541.
- 1554 I *Commentari* di C. Giulio Cesare da M. Francesco Baldelli nuovamente di lingua latina tradotti in thoscana. Con figure, e tavole delle materie e de i nomi delle città, ch' in questi *Commentari* si leggono, antichi e moderni, per adietro non piu stampate. In Venezia, appresso Gabriel Giolito de Ferrari e fratelli. 8.
- 1557 I *Commentari*, &c. (ut supra) In Vinegia, appresso Gabriel Giolito de Ferrari. 8.—*Exemplaria quædam h. e. præferunt annum* 1558.
- 1563 Venetiis. 8.
- 1570 I *Commentari*, &c. (ut 1554) In Vinegia, appr. Gabriel Gilioto. 12.

- 1571 *Commentarii* di Caio Giulio Cesare. Tradotti de M. Francesco Baldelli. E da lui nuovamente riveduti e corretti. Con figure, &c. In Vinegia, appresso Gabriel Giolito di Ferrari. 12.
- 1572 *Eadem*, *ibid.* ap. *eundem*. 12.
- 1573 *I Commentarii*, &c. tradotti nuovamente di latino in lingua Toscana da M. Francesco Baldelli. Con le figure, et con la Tavola delle materie, e de i nomi delle città che in questi *Commentarii* si leggono, Antichi e moderni. In Venetia, presso Enea de Alaris. 8.
- 1575 *I Commentarii* di C. Giulio Cesare, con le figure in rame de gli alloggiamenti, de' fatti d'arme, delle circonvallationi delle città, et di molte altre cose notabili descritte in essi. Fatte da Andrea Palladio per facilitare a chi legge, la cognition dell' *historia*. In Venetia, appresso Pietro de' Franceschi. 4.
- 1598 *I Commentarii*, &c. (ut *supra*) In Venetia, appresso Girolamo Foglietti: Al segno della Regina. M. D. CXVIII. (sic) In fine: 'In Venetia, Appresso Girolamo Foglietti 1598. 4. c. figg.
- 1619 *Commentarii* di C. Giulio Cesare. Con le figure in rame, di Andrea Palladio. Le quali rappresentano a gli occhi di chi legge, Accampamenti, Ordinanze, et Incontri di Esserciti, Città, Fiumi, Siti de Paesi, et altre cose notabili contenute nell' *Historia*. Di nuovo diligentemente corretti e ristampati. In Venetia appresso Nicolo Millerini.—In fine: 'Numidio Pallazzi Correttore,' &c. 4.
- 1737 *Venetii*. 4. Vid. *edd. h. a.* *Titulus quidem novam versionem promittit; sed liber ipse exhibet interpretationem Francisci Baldelli, mutatis nonnisi singulis verbis.*

---

**Sic** explicit *Notitia Literaria*, vel *Editionum Cæsaris Recensus*, suppeditatus a Sociis Bipontinis: quorum jejunitatem, ut jam in *Virgilianis recensendis*, præcipue vitandam esse visum est. Quibus etiam si insint errores, ut humanum est errare, culpam qui meruerint, ferant: sufficiat nobis, si in nostris tractandis rem caute et diligenter egerimus. At quidem, ubi explicit *Bipontina*, nostra vix incipit: etenim ex quo tempore finem suæ *Notitiæ* fecerint Editores illi, pæne nullæ Cæsaris Editiones, ut nobis innotescit, prodierunt;

nisi paucae de novo impressae sic appellari possint: ut apud Germanos, de Bell. Gall. et Civ. &c. 2 vol. 8vo. Norimb. 1812. De Bell. Gall. et Civ. curante J. C. Wetsel. 8vo. Lips. 1813. Similiter Caesaris Opera ex recensione Oudendorpii, cum notis Mori et Oberlini, 8vo. Lips. 1815. et de novo impressa Lips. 1819. Item de Bell. Gall. Edit. emendata 8vo. Halæ, 1818. His addas, apud nostrates, C. J. Cæs. Comment. &c. ex Edit. Oudendorpii, sedula recensione perfecti. 12mo. Londini, 1816. Similiter etiam quoad versiones, ut e. g. apud Gallos (gentem præ aliis Versionibus Cæsarianis abundantem) Les Commentaires de César, traduction nouvelle par le Deist de Bolidoux, 5 Tom. 8vo. Paris. 1800. et J. Cæs. &c. traduits par J. B. Varney. Paris. 1810. Inter vero has Caesaris repetitas editiones et versiones, est, quæ magis quiddam promittit, una saltem Editio, cum aliis promulgata, in opere cui titulus: *Bibliotheca Classica Latina, sive Collectio Auctorum Classicorum*. Hæc Editio nuperime prelo Gallico a N. E. Lemaire, Profess. Poës. Lat. Paris. fuit commissæ. Textum revisum et cum Mss. in Reg. Biblioth. collatum offert; notas insuper et observationes, quas partim a præcedentibus commentatoribus mutuari, partim a penu suo haurire profitetur Editor; adjunctis simul chartis Geographicis, indicibus, et aliis, quæ Cæsarem possint illustrare. Hæc Collectio jam nunc ex prelo Gallico prodit seriatim; et in ordine primus prodiit Cæsar. Paris. MDCCCXIX.

**DE** Codicibus altum silent Bipontini: quoad externos nobis etiam liceat silere, eo magis, quod ab Oudendorpio quædam brevius denotata, nos item, ejus vestigia prementes, brevinscule jamjam denotavimus. De Mss., Britannicas apud Bibliothecas positis, pauca forsàn Lector a nobis expectabit.— At prius, quam ad Cæsarem progrediamur, præmittendam sit, nos in calculis de Codicibus Virgilii in pp. 4561-4567. PART. VII. intra rem egisse.



Cum in dissertatiuncula de Codd. Virgil. nos Ang. et Hib. Catalogum secutos esse profiteremur, monitum fuisse vellemus Lectorem, ad Oxonienses nos respexisse; quippe non ignaros eundem, quod ad Cantabrigienses spectet, multum defecisse, de Scoticis nihil tentasse, et de Mus. Britan., propter tempus, nihil docere potuisse. Quod ad Oxon. illum certe secuti sumus ducem, ut qui celeberrimam illam Academiam non nuper (ut olim) ipsi viseramus, nec quo tempore nostram narratiunculam contexebamus, visere possemus. Hinc illi defectus. Catalogus ipse, plurimis abhinc annis exaratus, ex quo tempore Codd. alii Virgil. adjecti sunt, (ut est naturæ tanti cimelii, adeo dotati, indies crescere) ex necessitate tandem multum defecerat. Bibliotheca Bodl. alios quosdam Mss. codd. Virgil. pro suis jam acceperat: nec mirum esse videatur, si, ductorem qui claudicaret secuti, nosmet ipsi claudicasse inveniremur.

Nobis igitur, cum in calculis nostris de Codd. Bodl. intra rem egerimus, ut jam diximus, Lector candidus, nihil dubitamus, facile condonabit. Veniat forsán tempus, si modo vita supersit, et Diva Salus faveat, quo, si quiddam defecerimus, conemur defectus nostros, quantum potuerimus, supplere: et, si vineta nostra penitus cedere non detur, frutices saltem nostri augeantur durando, lætiusque se gerant. Sensim res crescunt: et quæ oculos vigilantissimos uno tempore effugiant, alio pæne somniantibus, quasi sponte, se solent offerre. Nobis igitur in proposito est, si talia se præbeant, avide arripere, et sedulo notare; sique vel in principio, vel in progressu operis, codices ulli in Bibliothecis Britannicis latentes intuitui nostro se subduxerint, vel ex memoria subterfugerint, cum pro nostris vindicaverimus, eosdem in ordinem redactos sub finem recensere. Nec abs re speramus fore, præfari, si viri docti, hisce in rebus versati, nos vel titubantes, vel errantes, vel aliquo modo deficientes, deprehenderint, digitoque monstrarint quo rectius in via incedamus, et ea, quæ indagemus, certius inveniamus, benevolentiam in ipsos translatam fore, et nos grato animo accepturos.

Interea, ne in portu naufragium pati visi fuerimus, liceat confiteri, nos varios Codices Virgilianos, Bodl. Bibliothecæ duobus vel tribus abhinc annis comparatos, nondum in ordinem redactos, nuperrime, nimis vero festinanter, inspexisse. Hos forsitan omnes, in suo loco, singulatim et nominatim recensere dandum sit; at quidem ex iis unum sub silentio etiam hic loci præterire nefas esset; cum nimirum is sit cui apud Britannicos æqualem frustra quæreret: antiquitate venerandus, forma grandis, characteribus (n. Mæso-Gothicis,) eleganter nitidus, paginis perfectus, et notis plurimis illustratus. Hic, cum multis aliis Mss. a nobili Veneta Libraria, duobus vel tribus abhinc annis, magni pretii redemptus, familiæ Aligeriensis olim ex peculio fuit; idem, ut fertur, qui in usu fuit celeberrimo poetæ Dante: membran. fol. sæc. ix. vel x. Canonici Lat. XL.

*Codices Mss. J. Caesaris in Museo Britannico.*

In Reg. Libr. 15. C. xv. J. C. Comment. In folio abraso hæc sunt: 'Vespasianus Librarius Florentinus hoc opus Florentiæ conscribendum curavit.' Hæc etiam sunt præmissa Cod. scripto: 'Julius Celsus Constantinus V. C. emendavit. Eleganter script. illumin. membran. Pretiosus, at non valde antiquus.' Cent. xv.

In Reg. Lib. 16. G. viii. Jul. Cesar les Commentaires traduits en Lille 1473. par Jean de Chesne avec Peintures. Non in proposito est versiones memorare (in Codd.), nisi rarissime, ut hic, ubi opus est elegans, immo splendidum. Membran. illumin. fol.

Libr. Cottoniana nihil Julii Cæsaris, ut nobis innotescit, possidet.

Biblioth. Harl. quosdam splendide ornatos continet: cujus generis est N. 2683. continens 1. Libros vii. Bell. Gall. cum

NOTE

<sup>1</sup> Clarkii Notæ passim ad Cæsarem. De hoc cod. in Præfat. sic loquitur Vir Cl.: Maximum mihi hoc in Opere auxilium attulit Lib. Ms.,

haud quidem ipse antiquissimus, ex valde antiquis autem (ut videtur) codd. exscriptus.

A. Hirtii Lib. viii. 2. De Bell. Civ. Libros iii. 3. De Bell. Alex. 4. Afric. et Hispan. Illumin. In primæ literæ primi lib. corpore intexuntur, una cum Cæs. effigie, verba sequentia: 'Orbem terrarum nostris armis, nostra virtute, perdomitum ad unam tandem *rededimus* (sic scr. sed forsan *redegitimus*) monarchiam.' Cent. xv.

Ejusdem generis est N. 4629. continens Libros viii. Bell. Gall. una cum iis de Bell. Civ. et Alex. Afric. et Hispan. Elegans, membran. Cent. xv.

N. 2459. J. C. Comment. de Bell. Gall. Libri vii. Cent. xv. Sub init. "Hic Cod. transcriptus fuit a Gasparis Garimarthi exemplare." Chartac. Cent. xv.

N. 4106. C. J. Cæs. Bell. Gall. Libri viii. Membran. Cent. xv.

N. 4629. J. C. Comment. J. Cæs. explicit Lib. vii. Pansa incipit Lib. viii. et etiam de Bell. Civ. Lib. i. ii. iii. et Alex. Lib. Eleganter script. Membran. Cent. xv.

N. 4639. C. J. C. Comment. Libri viii. de Bell. Gall. Pansa inc. de Bell. Civ. Lib. iii. De Bell. Alex. Afric. et Hispan. Cod. chartaceus, sæc. xv.

N. 4834. Cod. elegans, ita denotatus: 'J. C. Comment. Lib. ius incipit: Julius Celsus Constantinus, vir clarissimus, emendavit. Infra, Opii (pro Hirtii) Præfat. ad Balbum ad Lib. viii. Bell. Gallici.' Membran. Cent. xv.

N. 6205. Hic magna audit inter Harl. ut qui habet multa admiratione digna, n. quæ ad pulchritudinem et qualitates spectant. Continet in ling. Gall. pri. libr. Comment. J. C. in dialogi forma inter Franciscum, Galliæ Regem, et J. Cæsarem: quatuordecim ornatus tabulis: sub init. xvi. Cent.

N. 4838. una cum quibusdam orationibus Demosthenis, Ciceronis, et aliorum, Cæsaris etiam orationem ad Senatum complectitur. Membran. Cent. xv.

N. 2765. Cod. elegans, membran. characteribus Gothicis scriptus, continet, una cum Orosio, Floro, &c. Epist. ad Oppium, Cornelium, et Ciceronem. Sæc. xv.

Quas partes in his rebus egerit vel Pansa vel Oppius, et quid de *J. Celso, Comite, Constantino, viro clarissimo*, conclusum sit, pp. præcedentium lectori vix opus est indicare. Hæc omnia (ut talia semel, ne rursus, eum commonefacere cogamur) a viris doctis, Fabricio in *Biblioth. Lat.* (vid. sup. p. 2035.) et Dodwello in *Dissertat. de Julio Celso, &c.* (sup. p. 1899.) satis jam fuerunt explicata. Fas tamen sit aurem ejus vellicare, ne raptim hunc sequatur, qui, nimis sagax, omnes *Comment. Cæsar. Hirtium* sensit spirantem, et libros de *Bell. Afric. et Hispan.* plurimis annis post *Hirtii* tempus esse corruptos asserit:<sup>1</sup> et ne temerè credat, quæ ille perperam conjicit, n. *Vitam Cæsaris J. Celso* ascriptam, esse congeriem a Franc. Petrarcha factam. Hæc *Vita Cæsaris* barbarismis scatet, quæ procul sint a viro non minus elegantiae Latinae quam pœseos arbitro. His addas, ut viri docti demonstrarunt, tam tempera moresque, quam indelem ipsius scriptoris talem oppugnare sententiam.<sup>2</sup>

Inter Codd. Burneienses N. 132. inveniendi sunt *J. C. Comment. Cod. Ms. chart. de B. G. Libri VIII. et de B. C. Libri III. de B. Alex. Lib. de Bell. Afric. Lib. de Bell. Hispan. Lib.* Varias continet collationes ad pagg. Edit. Fran. Oudendorpii.

*Codd. Mss. J. Cæsaris Oxonienses.*

In *Biblioth. Bodl. Codd. Mss. Cæs.* sunt tres: quorum primus (in *Auctario. F. L. 10.*) complectitur *J. C. Comment. Libros VII. A. Hirtii L. VIII. de Bell. Civ. Libros III. de Bello Alex. de Bello Afric. de Bello Hispan. J. Celsus, vir clarissimus, Constantinus, emendavit.*

Secundus inter *D'Orvillianos* est x. i. i. 9. nominum designationibus et Librorum, quas plurimi *Codd. Mss. Cæs.* habent, omiſsis: membran. circa Cent. xv. De hoc ita

NOTE

<sup>1</sup> Vid. *Joan. Clerici Bibl. Select. Tom. xxvi. p. 26.* et *Davisium in Præfat. et Nott. ad Cæsarem.*

<sup>2</sup> Vide *Oudendorpii Præfat. ad Cæs., in notis.*

Oudendorpius in Præfat. ad Edit. suam Cæsar.: 'J. J. P. D'Orvillii benevolentia excussi membranaceum ejus Cod. bonæ, sed recentioris notæ, et eleganter in Folio descriptum, cunctosque Libros complexum.' Membran. circa Cent. xv.

Tertius est Canonici Lat. 302. Membran. illum. Cent. xiv. In Collegio Mertonensi est Cod. J. C. Cæs. Comment. De Bell. Gall. lib. vii. A. Hirtii Pansæ de eodem lib. viii. Hujusce varias Lectiones a viro docto Josepho Wasse acceperat Oudendorpius, qui ex eo sic eandem describit:—  
'luculentissimam variantium Lectionum congeriem, factam a sese e Ms. Merton. Coll. Oxon. quingentorum annorum ætatem habente, nec ultra Bellum Gallicum pergente, et cuncta fere locorum virorumque nomina omittente. Quanti tamen hic liber æstimandus sit, facile intelliges, Lector, si dixerò, eum semper, vel saltem plurimis in locis, consentire Membranis Menardianis, seu Andinis, quas passim summis laudibus effert, quibusque vix meliores esse visas affirmat magnus J. Fr. Gronovius.' Præfat. ad Cæsar.'

Catal. Mss. Ang. et Hib. inter Collegiorum et Aularum Codd. veteres Oxon. p. 50. 1549. 82. varias inter Historias, Alexandri, &c. notat etiam Jul. Cæs. Comment. et Hirtii Pansæ de Bel. Gall. lib. viii. ut in eo Cod. inclusos. Idem vero Cod. nunc desideratur. Hic est Cod. Corp. Christ. de quo fit mentio sup. p. 1898. et p. 2031.

In Bibliotheca Publica Universitatis Cantab. sunt J. C. Comment. de Bell. Gall. et Civilibus, N. 2522. Hic cod. est valde pretiosus, in cujus laudibus, sub nomine Norvicensis, ut qui viri admodum Rev. Johannis More, Episc. Norvicensis, olim fuit, multus est tam cl. Davisius, quam Clarkius, in Præfat. et notis ad suas Cæsaris Editiones. Hic idem nunc temporis inter eos Codd. Mss. ad eundem Epis-

## NOTE

<sup>1</sup> Eximium hunc Codicem non, ut optavimus, librario absente, inspeximus; esse vero, ut expectandum foret, in tuto, Præses cl. Merto-

Delph. et Var. Clas.

nensis, Dr. Vaughan, per amicitiam viri docti Gulielmi Crowe, Pub. Oratoris, benevole nobis communicavit.

Cæs.

6 R

copiam olim pertinentes, tandem vero munificentia regia (A. Georgii IIIdi.) A. 1715. in publicam Bibliothecam Universitatis Cantab. translato, numerandus est. Habet Indices marginales, at sine notis. Membran. illum. circa Cent. XIV. vel XV.

N. 2649. Cæs. Comment. Edit. Lugd. 1574. Hic Liber non manu exaratus est, sed notulas quasdam utiles continet, quæ vero ad Bell. Alexandr. &c. non attinent: quo auctore, nihil patet.

Hactenus de Britannicis solum, ut supradictum est, codd., exteris, ut res flagitavit, prætermisiss. Nihilominus in præcedentibus pagg. excursus, n. inter Abbreviationes, et talia, Criticorum ac Commentatorum Mss. describentium, longus fuit. Igitur viatori, ne sæpius in labyrintho sine duce deerret, lucem a cl. Oudendorpio translata<sup>1</sup>, non quidem magnam, sed aptam, et pro certo idoneam, ut jam diximus, supra dedimus.

#### NOTE

<sup>1</sup> Notæ sub finem Prefationis Oudend.

**INDICES**  
**IN**  
**C. JULIUM CÆSAREM.**





# INDEX

## RERUM MEMORABILIVM

QUÆ IN

## COMMENTARIIS CÆSARIS HABENTUR.

*Littera G numeris præfixa refertur ad libros de Bello Gallico: littera C ad libros de Bello Civili: littera A ad librum de Bello Alexandrino: littera Af. ad librum de Bello Africano: littera H ad librum de Bello Hispaniensi.*

**ABIES** in Britannia non provenit  
G v, 12.

**abominis** vehementias hominum mentes  
perturbat G vii, 84.

**abominis** etiam perinde ac presentis  
Ariovisti crudelitas timetur Sequanis  
G i, 32.

**Acarnania** Cæsari subdita C iiii, 55.

**Acce** Senonum princeps G vi, 4. ejus  
supplicium G vi, 44.

**in Achæia** et Dyrrhachio a Cæsare  
gesta C iiii, 55, et seq.

**Achilla** civitas libera se Cæsari dedit  
Af. 33 obsidetur frustra a Pompeianis Af. 43.

**Achillas** præfectus regis Ptolemæi ad  
occidendam Pompeium missus C  
iii, 104. idem exercitus Alexandri  
dux adversus Cæsarem C iiii,  
109 ejus crudelitas et copias C iiii,  
110 interitus A 4.

**Achillis** et Memnonis congressus H  
25.

**Actius** Pelignus Pompeianus captus  
a Cæsare incolumis dimittitur C  
i, 18.

**Actius** Rufus L. Afranium proditoris  
postulat C iiii, 63.

*Delph. et Var. Clas.*

**Actii** Vari Pompeiani delectus C i,  
12. Ci, 31. fuga C ii, 34, 35.

**Actius** Varus Tuberonem appulsi  
Africæ prohibet C i, 31. ejus  
copiæ C ii, 23. castra C ii, 25. pugna  
cum Carione C ii, 34. pericalam,  
clades, astutiaque C ii, 35.

**Actius** Varus castellorum præfectus  
H 27 ejus mors H 31.

**Adiutillus** Gallus Allobrox C iiii, 59.

**Adcenturarii** rebellio ac mox deditio  
G iiii, 22.

**adolescentes** facile seducuntur G vii, 37.

**Adrumetum** oppidum C ii, 23 a Cæsare  
obsidetur Af. 3 capitur Af. 39.

**Adrumetinorum** multa a Cæsare Af.  
97.

**Adiutici** eorumque res G ii, 4, 16, 29,  
30, et seqq. v, 38, 39, 56. vi, 2.

**Adiutorum** auctoritas ac potestas et  
mox calamitas G vi, 12, et seqq.  
vii, 5, 9, 10, 37, 41. viii, 46. cli-  
entes G i, 31. vii, 75. tumultus ac  
seditio G vii, 22, et seqq. pericula  
G vii, 54. lex de magistratibus  
suis G vii, 23. res cum Antiocho  
G i, 33. cum Arvernis G i, 31, et  
seqq. cum Biturigibus G vii, 6.

*Ind. Cas.*

a

- cum Cæsare et Romanis G i, 11, 16, 17, 32, 35, 43, et seq. v, 7, 54. vi, 4. vii, 32, et seq. vii, 54, et seq. vii, 63, 89. cum Helvetiis G i, 11, 14. cum Sequanis G vi, 12.  
*Æginium* oppidum C iii, 79.  
*agri* militis ingens animus adversus hostes G vi, 38.  
*Ægus* Gallus Allobrox apud Cæsarem accusatus C iii, 59. ad Pompeium transfugit C iii, 60.  
*Ægypti* munimenta A 26.  
*Ægypto* et Alexandria Cæsar potitus A 30, 31, et seq.  
*Ægyptia* classis Pompeianæ præfectus Pompeius filius C. iii, 5.  
*Ægyptii* milites Cæsari insidiantur C iii, 106.  
*æquinoctialis* navigatio periculosa G iv, 36. v, 23.  
*araria* secturæ sen stricturæ in Aquitania G iii, 21.  
*ararium* sanctius C i, 14.  
*arei* nummi, et taleæ ferreæ pro pecunia apud Britannos G v, 12.  
*as* apud Britannos non nascitur G v, 12.  
*astimatio* rerum et solutio arbitraria ex decreto Cæsaris æquissima C iii, 20.  
*astimationes* rerum et possessionum in angustia fidei C iii, 1.  
*æstus* maris bis incitatus XII horarum spatio G iii, 12.  
*æstus* marini vis G v, 8.  
*æstus* maritimos majores concitat plena luna G iv, 29.  
*æstum* ut vitent Galli G vi, 30.  
*Ætolia* a Cæsarianis ducibus recepta C iii, 35.  
*Afrani* et Petreii res C i, 38. et seqq.  
*Afrani* mors Af. 95, et seqq.  
*Afraniana* legio H 7.  
*Afri*, insidiosa natio Af. 10.  
*Africa* calamitas Af. 26, 47.  
*Africanæ* Cæsaris copię Af. 77.  
*Afrorum* mos in frumentis suis in specubus subterraneis condendis Af. 65.  
*Agar* oppidum Af. 67, 76.  
*Agædium* oppidum G vi, 44. vii, 10.  
*agger* ex lateritiis muris confectus C ii, 15.  
*agger* Romanorum ad Avaricum oppidum G vii, 24.  
*agricultura* cur non studeant Germani G vi, 22.  
*agri* privati olim Suevis nulli G iv, 1.  
*agros* a finibus suis latissime vacare, pulchrum ducunt Suevi G iv, 3.  
*alacritas* animi pugnae studio incenditur C iii, 92.  
*Alba* oppidum C i, 15.  
*Albici* contra Cæsarem a Massiliensibus acciti C i, 34, 56. ii, 2.  
*Albicorum* feritas et virtus C i, 56, 57.  
*Alces* ferae G vi, 27.  
*Alesia* Mandubiorum oppidum G vii, 68. ad Alesiam opera Cæsaris G vii, 69, 72, et seqq.  
*Alesiensium* obsessorum angustia G vii, 77, et seqq.  
*Alesia* cladis memoria G viii, 34. obsidio Cæsarianis difficilis C iii, 47.  
*Alexandria*, receptus fugitivorum Romanorum C iii, 110.  
*Alexandria* incendio tuta A 1. ejus descriptio A 5.  
*Alexandriam* usque Pompeium Cæsar persequitur C iii, 106. eandem Achillas occupat C iii, 111.  
*Alexandrina* licentia C iii, 110.  
*Alexandri* belli initia C iii, 112. A 1.  
*Alexandrinorum* diligentia, solertia, et industria A 2, 3. versutia A 24.  
*Alexandri* Romanorum potentiam suspectam habent A 3. eorum technæ adversus Romanos A 2, 3. Eorundem divisio A 7. animi fracti A 12. classis adversus Cæsarem, e contra A 10, 11, 19, 20, &c. fuga et cædes A 12, 29. Cæsari deduntur A 32.  
*Alexandrinum* Cæsaris periculum A 48.  
*alga* jumentis in pastum data Af. 24.  
*Allienus* Sicillæ prætor Af. 2.  
*Allienus* proconsul Cæsari commectum in Africam mittit Af. 24.  
*Allobrogum* animus erga Romanos G i, 6. vii, 64. iidem ad Cæsarem confugiant G i, 11. frumentum Helvetiis dare jubentur G i, 28. sollicitantur G vii, 64. duo fratres, viri nobiles, a Cæsare ad Pompeium deficiunt C. iii, 59, 60, 84.  
*Alpes* G i, 10. Alpium transmittendarum difficultas G iii, 1.  
*Amagetobria* G i, 31.  
*Amantia* C iii, 40.  
*Amatus* mons C iii, 31.  
*Ambacti* equitum Gallorum G vi, 15.  
*Ambarrorum* ad Cæsarem legati G ii, 11.  
*Ambianorum* deditio G ii, 15. eorum potestas G ii, 4.  
*Ambialiti* Galli G iii, 9.  
*Ambibari* G vii, 75.

*Ambiorix* et Cativulcus Eburonum  
princeps G v, 24.  
*Ambiorix* Cæsaris beneficiarius G v,  
27.  
*Ambiorigis* fraus et perfidia adversus  
Romanos G v, 27, 34. vi, 2.  
*Amborigem* ulcisci et debellare Cæ-  
sar statuit G vi, 5, 29. viii, 24.  
*Amborigis* mira fuga G vi, 30, 43.  
*Ambicareti* Æduorum clientes G vii,  
75.  
*Ambivariti* G iv, 9.  
*Ambracia* C iii, 36.  
*amicitia* populi Romani fœderatis  
ornamento debet esse et præsidio,  
non detrimento G i, 44.  
*Amphilochi* a Cæsare recepti C iii, 55.  
*Ana* fluvius C i, 38.  
*Anarites* populi G vi, 25.  
*Analcites* Britannæ populi G v, 21.  
*Ancona* oppidum C i, 11.  
*Andes* oppidum G ii, 35. iii, 7. vii, 4.  
*Andraethenes* Thessaliæ prætor C iii,  
80.  
*animadversio* non ubique exercenda C  
iii, 60.  
*animarum* immortalitas G vi, 14.  
*animus* Cæsaris altus et erectus Af. 10.  
*animus* indomabilis Cæsarianorum  
militum G vii, 17, 19.  
*animi* fortitudo, maximum hominis  
præsidium C iii, 28.  
*animi* magnitudo facilia ex difficilli-  
mis facit G ii, 27.  
*animos* ad audendum facientia C iii, 26.  
*Anni* Scapnæ mors A 55.  
*annonæ* difficultas ut ingravescat C  
i, 52.  
*anserem* Britanni non gustant G v, 12.  
*Antebrogus* et Iccius legati Remo-  
rum G ii, 8.  
*antesignani* equitibus immixti C iii, 75.  
*Antiochi* Comageni auxilia Pompeio  
C iii, 4.  
*Antistii* Turpionis et Q. Pompeii mo-  
nomachia H 25.  
*Antonius* Cæsarianus G viii, 50. Ci,  
2, iii, 24, 29. et seq. iii, 40.  
*Apollinem* morbos depellere G vi, 17.  
*Apolloniam* Cæsar recipit C iii, 11, 12.  
*Aponiana* insula Af. 2.  
*Apsus* fluvius C iii, 13.  
*in Apuliam* Cæsar proficiscitur Ci, 23.  
*Apuliæ* gravis autumnus C iii, 2.  
*agua* dulcis ad littora marina A 8.  
*agua* avertendæ labor A 6.  
*agua* dulcis magna vis inventa A 9.  
*agua* et ignis interdictio G vi, 44.  
*agua* inopia Pompeiani laborant C

iii, 49.  
*aquam* intrant Cæsariani, ut cum Bri-  
tannis decertent G v, 78.  
*Aquilaria* locus in Africa C ii, 23.  
*Aquileia* G i, 10.  
*Aquiliferi* Cæsariani moribundi fortis  
animus C iii, 64.  
*Aquiliferi* decimæ legionis virtus G  
iv, 25.  
*Aquitania* tertia Galliæ pars G i, 1.  
iii, 20. ejus limites G i, 1. ejus-  
dem pars maxima sese Crasso de-  
dit G iii, 27.  
*Aquitaniæ* Cæsar ipse adit G viii, 46.  
*Aquitani* in Cæsaris copiis C i, 39.  
*Aquitaniarum* clades G iii, 20, 21, 26.  
*Aquitius* Clodius H 23.  
*Arar* fluvius G i, 12.  
*aratores* stipendiarii milites facti Af.  
20.  
*arborum* incidendarum astus in remo-  
randis hostibus G ii, 17.  
*Arcana* concilii jurejurando sanciu-  
ntur G i, 30.  
*Arduenna* sylva G v, 3, vi, 29, 31.  
*Arecomici* G vii, 7. Ci, 35.  
*Arelatenses* naves Cæsaris Ci, 36.  
*Arguetius* Cæsarianus H 10.  
*Ariarathes* Ariobarzanis frater A 66.  
*Ariminum* oppidum C i, 8.  
*Ariobarzanes* d equites Pompeio sup-  
peditat C iii, 4.  
*Ariovistus* Germanorum rex G i,  
31, et seqq. usque ad lib. II. v, 19,  
55. vi, 12.  
*armis* concrepandi mos apud Gallos  
G vii, 21. iisdem despoliari timēt  
Aduatici G ii, 31, et seqq.  
*armorum* officinæ Alexandriæ institu-  
tæ A 2.  
*armorum* similitudo, nonnunquam  
frandulenta est G vii, 50.  
*armatum* concilium Gallorum G v, 56.  
*Armenia* minor Dejotari regnum A 67.  
*Armorica* civitates G v, 53. vii, 75.  
viii, 31.  
*ars*, locorum angustis impedita A 15.  
*Arsinoë* Ptolemæi regis minor filia  
A 4.  
*Arvernorum* et Æduorum factiones G  
i, 31.  
*Arverni* et Rutheni a Fabio Max. su-  
perati G i, 45.  
*Arvernorum* timor a Cæsare G vii, 7, 8.  
*Arundinum* radicibus pasti equi C iii,  
58.  
*Asculum* oppidum a Cæsare recipitur  
Ci, 16.  
*Ascurum* oppidum Af. 23.

in *Asiam* Cæsar proficiscitur A 78.  
*Asperagium* Dyrrhachinorum oppidum C iii, 30.  
*Aspavia* castellum H 24.  
*Asprenas* proconsul Af. 80.  
*Asta* oppidum Cæsari se dedit H 36.  
*Ategua* oppidum H 8. capitur H 23.  
*Atreates* G ii, 4, 16, 23. vii, 75.  
*Atuatua* G vi, 32, 35.  
*Avaricum* oppidum Biturigum G vii, 13, 31, 32, 47.  
*Avaritia* commenta C iii, 32.  
*Avaritia* imperatorum malum G i, 40.  
*Auatia* bonorum Jubæ regis Af. 97.  
*auctoritas* et timor Romani exercitus apud Barbaros G iv, 19.  
*audax* facinus Fabii Peligni C ii, 85.  
*Avienus* tribunus militum ignominiose a Cæsare dimittitur Af. 54.  
*Aulerci* Romanis dediti G ii, 84. rebellant G iii, 17. vii, 75.  
*Aulerci* Brannovices G vii, 75.  
*Aulerci* Cenomani G vii, 75.  
*Aulerci* Eburones G vii, 75.  
*A. Babius* eques H 26.  
*A. Clodius* C. iii, 90.  
*A. Fonteii* ignominiosa missio Af. 54.  
*A. Gabinus* C. iii, 4.  
*A. Trebellius* eques H 26.  
*A. Valgius* H 13.  
*A. Varro Pompeianus* C iii, 19.  
*aurigæ* Britannorum in præliis mira dexteritas G iv, 23.  
*caerum* desectio in minoribus supplicis G vii, 4.  
*Cassii* Aquitani Romanis dediti G iii, 27.  
*Cassiani* ad Cæsarem transeunt C i, 69.  
*auspicio* et religionum observans Pharnaces A 74.  
*Auximum* oppidum C i, 15.  
*Azona* fluvius G ii, 5, 6.

## B

*Bacenis* sylva G vi, 10.  
*Batis* fluvius A 59, 60. H 5.  
*Begrada* fluvius C ii, 28.  
*Baleares* insulæ Af. 23.  
*Baleares* funditores G ii, 7.  
*Balata* turrem dejiciens H 13.  
*Barbarorum* mos in castris figendis G vii, 36.  
*Barbaros* se vocant Morini G iv, 22.  
*Batuorum* insula G iv, 16.  
*Belgæ* G i, 1 ii, 1, et seq.  
*Belgæ* Gallorum fortissimi G i, 1. ii,

4. viii, 54.  
*Belgarum* in Romanos conjunctio G ii, 1. &c. fuga et cædes G ii, 10, 11. in Britanniam commigratio G v, 12. fines G i, 1.  
*Belgium* G v, 24, 25, 35.  
*bellandi* cupidi Helvetii G i, 2.  
*bella* parvis mementis magnos casus admittunt C i, 31.  
*belli* communes casus C iii, 72.  
*belli* eventu milites præmia sui laboris expectant C ii, 32. exitus durissimi G vii, 14. jus G i, 36. jure in captos victor vitæ necisque potestatem habet Af. 45. de summa judicium ducis esse debere, non militum G i, 40. ratio nova et inusitata C iii, 47.  
*bello* Cimbrico ætate inutiles bello apud Gallos comesti G vii, 77. inutiles ejiciuntur G vii, 78.  
*bellum* sectantes otii et prædæ gratia G iii, 17. confici nollet qui licentia peccandi gaudet A 56. idem sine magistratus et principum consensu geri non posse G viii, 22.  
*bellica* porta Uticæ C ii, 25.  
*bellica* laude semper inclyti Galli G v, 53, 56. vii, 1, 76.  
*Bellovaci* populi G vii, 75.  
*Bellona* templum A 66.  
*Bellovaci*, eorumque res G ii, 4, 12, 14. vii, 59, 75. viii, 7, 14. et seqq.  
*beneficium* maximum quod Romanis exteris conferre possent G i, 43.  
*Berones* Cassiani A 52.  
*Bessi* in captis Pompeii C iii, 4.  
*Bethuria* H 22.  
*Bibracte* oppidum Æduorum G i, 23. vii, 55.  
*Bibrax* Remorum oppidum G ii, 6.  
*Bibractense* Gallorum concilium G vii, 26.  
*Bibroci* Britanniae populi G v, 31.  
*Bibulus* xxx naves Cæsaris incendit C iii, 8. ejusdem odium in Cæsarem C iii, 8, 16. crudelitas in Cæsarianos C. iii, 14. mors C iii, 18. filii ejus duo occisi C iii, 110.  
*Bigerriones* Romanis dediti G iii, 27.  
*Bithynia* ac Ponti compositio Cæsari difficilis A 65.  
*Biturigum* res G vii, 5. viii, 3, 4.  
*Bivius* Curius Cæsarianus C i, 24.  
*Boduognatus* Nerviorum dux G ii, 29.  
*Bogud* Mauritanis rex a Cassio in auxilium vocatur A 59. adversus Marcellum pugnat A 59, 60. a Pompeio filio infectatur Af. 20.

*idem* et P. Sittius Cirtam Jubæ regis oppidum invadunt Af. 25.  
*Bois* G vii, 14.  
*Boii* G i, 5. Helvetiorum auxiliares G i, 25. *Eduis* attributi G i, 28.  
*Botorum* oppidum Gergovia G vii, 9.  
*bona* Jubæ regis sub hasta vendita Af. 97.  
*bos* cervi figura G vi, 26.  
*Boperi* rex constituitur Mithridates Pergamenus A 78.  
*brachium* ad flumen Salsum Pompeius facit H 14.  
*Brannovii* G vii, 75.  
*Bratuspantium* Bellovacorum oppidum G ii, 13.  
*Britannia* descriptio G v, 12, 13, &c. et Britannorum res G iv, 21, et seqq. v, 8, et seqq.  
*Britanniam* disciplinæ ergo adibant Galli G vi, 13.  
*Brundisium* oppidum circaque res gestæ C i, 24, et seqq. iii, 2, 24.  
*Brutus* adolescens, Cæsarianus G vii, 9. ejus classis adversus Massilienses C. ii, 3, 5, 6, 22.  
*Bulla* et Amantia oppida C. iii, 40.  
*Bulidenses* Cæsari se dedant C. iii, 12.  
*Bursalecenses* populi H 22.  
*Buthrotum* oppidum C. iii, 16.

C

*Cabillonum* oppidum G vii, 42, 90.  
*Caburus* Allobrox G vii, 63.  
*callosa* hostium pro cespite H 32.  
*Cadetes* populi G vii, 75.  
*Cæcilius* Niger Barbarus, Pompeianus H 35.  
*Cæcina* Cæsar ignoscit Af. 89.  
*Cærensi* Germani G ii, 4.  
*Cæsar* Antonio adest in auguratus petitione G viii, 50.  
*Cæsar* cum Afranio dimicat C i, 41 et 42. eum ad deditiorem compellere vult C i, 81.  
*Cæsar* Dejotaro ignoscit A 66. deprecans a suis militibus non exauditur Af. 85.  
*Cæsar* dictator a Lepido dictus C ii, 21. idem dictator iv designatus H 2.  
*Cæsar* diffidentibus suis accedens auxilium restituit G ii, 25. laborantibus subvenit G iv, 37.  
*Cæsar* et Pompeius vicina castra ponunt C. iii, 13, 30.  
*Cæsar* in Galliam contendit G i, 7,

10. vi, 12. in mare se abjicit et nando evadit A 21. legatos suos violatos ulciscitur G iii, 16. novem annis iisdem fere militibus usus C i, 7.  
*Cæsar* Pompeio conciliari vellet C i, 26. iii, 10, 16, 17, 57.  
*Cæsar* Pompeium oppugnare semel deliberat C i, 26. Pompeium ad pugnam elicere cupit C iii, 65. Pompeium terra arcet, Pompeius Cæsarem mari ex portibus C i, 15.  
*Cæsar* Rhenum trajicit G iv, 17.  
*Cæsar* quotannis in Italiam ibat. G v, 1. suis adversus elephantos pagnandi rationem commonstrat Af. 72. supplicibus libentissime ignoscit A. 70. unaestate duo maxima bella conficit G i, 54. uni militum scutum detrahit et in primam aciem provolat G ii, 25.  
*Cæsar* contra Aduaticos G ii, 29. contra Alexandrinos C iii, 111. A 1. contra Ambianos G ii, 15. contra Arlevistum G i, 33. contra Belgas G ii, 2, et seqq. contra Bellovacos G ii, 13. contra Britannos G iv, 20. v, 8. contra Gallos G vii, 88. contra Germanos G iv, 6, 14, 15. contra Ednos G vii, 40. contra Labienum Af. 14. et seqq. contra Massilienses C i, 35. contra Nervios G ii, 17. v, 46. contra Pharnacem A 71, et seqq. contra Scipionem Af. i, 34, et seqq. contra Sotiates G iii, 20. contra Sueciones G ii, 12. contra Venetos G iii, 9. contra Vercingetorigem G vii, 7.  
*Cæsar* opera varia G i, 13. iv, 17.  
*Cæsar* opera ac munitiones ad Alexiam G vii, 69, 72, 73, et seqq. ejusdem opera ad Alexandriam A 1, et seqq. ad Brundisium C i, 25. ad Ilerdam C i, 41. ad Massiliam C ii, 15, et seqq. ad Dyrrhachium C iii, 43, 44.  
*Cæsar* opera ad Pharum A 19. ad Uzitam Af. 41.  
*Cæsar* pro castris semper dum legiones excubabant G vii, 24.  
*Cæsar* et Pompeii dissidiorum causæ C i, 1. et seqq. eorum novissimum inter se prælium C iii, 99, et seqq.  
*Cæsar* ad Scipionem de pace mandata C iii, 57.  
*Cæsar* in Hispania res gestas C ii, 19, et seqq. in scientia et consilio omnia alibi posita milites existima-

- bant Af. 10.  
*Cæsari* supplicatio decreta G. iv, 38.  
 honores exhibiti G viii, 51.  
*Cæsarem* Romana Resp. desiderat A 65.  
*Cæsarem* velut despicit Scipio Af. 32.  
*Cæsarianæ* classis incendium C iii, 91.  
*Cæsariani* centurionis captivi ad Scipionem forte et intrepidum responsum Af. 45.  
*Cæsariani* exercitus tolerantia, sitis, et fames C iii, 47, et seq. Af. 69.  
*Cæsariani* militis veterani ad Labienum verba Af. 16.  
*Cæsariani* haud fere ad Pompeium perfluebant, sed sæpe contra C iii, 61.  
*Cæsariani* a Pompeianis in colloquio conducto contra fidem vulnerantur C iii, 19.  
*Cæsariani* equites mille contra septem millia Pompeianorum confluebant C iii, 84.  
*Cæsariani* milites ab Afranio et Petreio male plectuntur C i, 76. in quodam castello omnes vulnerati C iii, 53. desperatione se interficientes G v, 37.  
*Cæsarianorum* adversus Britannos difficultates G iv, 29.  
*Cæsarianorum* militum adversum Germanos trepidatio G i, 39. adversus Pompeianos pugna et victoria H 13, et seq. strages a Pompeio C iii, 69, 70, 71. diligentia ac industria singularis G v, 2, 11. eorum lenitas C ii, 13. peritia militaris G ii, 20. licet paucorum adversus multos hostes ingens animus G iii, 23. perplexitas atque etiam præsens animus G iii, 3, et seqq. constantia seu pertinacia miranda G v, 43. H 23. res fortiter gestæ C iii, 73. virtus Pompeianis collata Af. 45.  
*Cæsarianis* militibus Labienus insultat Af. 16.  
*C. Antistius* Rheginus legatus Cæsaris G vi, 1.  
*C. Arpinus* eq. Rom. G v, 27.  
*C. Ateio* Cæsar ignoscit Af. 89.  
*C. Avienus* trib. mil. ignominiose a Cæsare mittitur Af. 54.  
*C. Calpurnius* Sabinus Cæsarianus C iii, 34.  
*C. Caninius* Uxellodunum obsidet G viii, 33.  
*C. Cassus* Syriacarum navium Pompeii præfectus C iii, 5.  
*C. Clusinas* ignominiose dimittitur Af. 54.  
*C. Considius* Pompeianus C ii, 23. Af. 3, 33. ejus crudelitas Af. 4.  
*C. Coponius* C iii, 3.  
*C. Decimii* fuga Af. 34.  
*C. Fabius* legatus Cæsaris G v, 24. viii, 27. C. i, 37.  
*C. Flavius* eques H 26.  
*C. Fundanius* eques Rom. ad Cæsarem transfugit H 11.  
*C. Fufii* Cottæ mors G vii, 3.  
*C. Gallonius* eques Rom. C ii, 18.  
*C. Marcellus* Rhodiæ classis Pompeianæ præfectus C iii, 5.  
*C. Marius* G i, 40. Af. 35.  
*C. Messius* Cæsarianus Af. 33.  
*C. Mutius* Reginus eq. Rom. a Cæsare captus Af. 68.  
*C. Pletorius* quæstor Af. 34.  
*C. Sallustius* Crispus præf. Af. 8.  
*C. Sæurna* Af. 57.  
*C. Trebonius* legatus Cæsaris G v, 17. vi, 40. vii, 11. Massiliam oppugnat C i, 36. prætor urbanus C iii, 20.  
*C. Triarius*, Pompeianus, C iii, 5. ejus de procursu militum præceptum C iii, 92.  
*C. Valerius* Caburus G i, 47.  
*C. Valerius* Donotanus G vii, 65.  
*C. Valerius* Flaccus G i, 47.  
*C. Valerius* Proculus Galliæ provinciæ princeps G i, 19, 47, 53.  
*C. Virgilius* prætorius Pompeianus Af. 28. ejus deditio Af. 93.  
*C. Volcatius* Tullus G vi, 29.  
*C. Volusenus* G iii, 5. iv, 21. viii, 23, 43. C iii, 60.  
*Calagurritani* populi C. i, 60.  
*calamitas* ex amicis inimicos facit C iii, 104.  
*calamitatem* aut suam aut temporum queri, mediocris est animi C iii, 29.  
*Calenus*, Cæsarianus, C iii, 14.  
*Calètes* populi G ii, 4.  
*Calones* inermes armatis hostibus intrepidi occurrunt G ii, 27. eorum fuga G ii, 24.  
*Calpurnius* Salvianus A 53.  
*Calydon* oppidum C iii, 35.  
*camelî* regis Jubæ capti Af. 68.  
*Camulogenus* Aulercus G vii, 57. ejus mors G vii, 62.  
*Candavia* C iii, 11, 79.  
*Caninius* Rebilus legatus Cæsaris C i, 26.  
*Canopus* A 25.  
*Cantabri* populi C i, 38.

- Cantium* Britanniae G v, 13, 22.  
*Censium* oppidum C i, 24.  
*capillo* promisso sunt Britanni G v, 14.  
*Cappodoces* in copiis Pompeii C iii, 4.  
*Cappadocia* regnum Ariobarzanis A 34.  
*capita* hominum occisorum adversus  
 hostium oppidum conversa H 32.  
 in capita singula liberorum ac ser-  
 vorum tributum impositum C iii,  
 32. non nisi capite Cæsaris relato  
 pacem fieri posse Labieni dictum  
 C iii, 19. caput Cn. Pompeii ado-  
 lescentis Cæsari allatum H 39.  
*Capua* oppidum C i, 10. perfugium  
 Pompeianorum C i, 14.  
*Caralitani* Cæsaris studiosi C i, 30.  
*Cerales* Sardiniae Cæsar adit Af. 98.  
*Carmonenses* populi C ii, 19.  
*Carmona* oppidum A 57.  
*Carmites*, eorumque res G v, 25, 56.  
 vi, 2, 4. vii, 2. viii, 31.  
*carri* et impedimenta Gallorum in  
 bellis G viii, 14. C i, 51.  
*carri* Helvetiorum pro vallo G i, 26.  
*Carruca* oppidum H 27.  
*Carulenus* Cæsarianus præfectus A  
 81.  
*Carteia* oppidum H 32.  
*Carvilius* rex G v, 22.  
*Cassi* Britanniae populi G v, 21.  
*Cassivellaunus* Britannorum dux G  
 v, 11.  
*Cassianæ* turmæ honos a Cæsare H 26.  
*Cassius* Longinus Cæsarianus C iii,  
 74. ejus timor C iii, 36.  
*Cassius* Longinus prætor in His-  
 pania A 48. ejus stipatores A 53.  
 ejusdem odium apud milites A 48.  
 et seqq. 54. pugna cum Marcello  
 A 60. vulneratio et censatio A  
 52, 56. ejusdem mors A 64.  
*Cassius*, Pompeianus, C iii, 101. ejus  
 fuga. ibid.  
*castellorum* ingens numerus C iii, 44.  
*Casticus* Sequanus G i, 3.  
*Castor* Tarcundarius C iii, 4.  
*castra* munire quando primum cæpe-  
 rint Galli G vii, 30.  
*castra* Q. Ciceronis a Gallis oppug-  
 nantur G v, 39, 42, et seqq.  
*Castra* Posthumiana, locus H 8.  
*castrorum* Cæsaris exiguitas in Bri-  
 tannia G iv, 30. Pompeianorum  
 luxuries C iii, 96.  
*Catamanteles* Sequanus G i, 3.  
*catenæ* ferreæ pro funibus G iii, 13.  
*Cativolcus* Eburonum princeps G v,  
 24. taxo vitam finit G vi, 31.  
*Cato* Cæsaris hostis C i, 4, 32. Sici-  
 liæ prætor C i, 30. ejus de Pom-  
 pelo querelæ C i, 32. ejusdem ad  
 Cn. Pompeium filium oratio Af. 23.  
*Catonis* Lasitani oratio ad Cæsarem  
 H 17.  
*Catonis* Uticensis molimina adversus  
 Cæsarem Af. 36. ejusdem apud  
 Uticam gratia, labor, exitus Af. 88.  
*Caturiges* Galli G i, 10.  
*Cavarillus* Æduus capitur G vii, 67.  
*Cavarinus* Senonum rex G v, 54. vi, 5.  
*Cebenna* mons G vii, 8, 56.  
*celeritatis* in bellis momentum G v,  
 29, 48. vii, 45. C ii, 7. A 32.  
*Celtæ*, qui et Galli, eorumque termi-  
 ni G i, 1.  
*Celtiberia* regio C i, 61.  
*Celtiberi* populi C i, 38.  
*Celtillus* Vercingetorigis pater G vii, 4.  
*Cinimagni* Britanniae populi G v, 21.  
*Centrones* populi G i, 10. Nerviorum  
 clientes G v, 39.  
*Cercina* insula Af. 8.  
*Cercinates* Cæsarem commeatu juvant  
 Af. 34.  
*cetrati* Afraniani occiduntur C i, 70.  
*Charæ* radices usus pro pane C iii, 48.  
*Chersonesus* A 10.  
*Cherusci* Germaniae populi G vi, 10.  
*cibaria* trium mensium molita secum  
 efferunt Helvetii G i, 5.  
*cibis* quibus Britanni abstineant G v,  
 12.  
*cibus* servitute oblata petitis G vii,  
 78.  
*Ciceronis* hybernorum oppugnando-  
 rum consilium G v, 39. prudentia  
 G v, 40. et periculum G v, 43.  
 cura Cæsari G v, 48. observantia  
 mandatorum Cæsaris G vi, 36.  
*Ciliciæ* ordinatio A 65, 66.  
*Cimberius* et Nasua Suevorum impe-  
 ratores G i, 37.  
*Cimbri* ac Teutoni Italiam vastantes  
 G i, 33. vii, 77. a Mario pulsī G  
 i, 40.  
*Cinga* flumen Hispaniæ C i, 48.  
*Cingetorix* ejusque res G v, 3, 45, 56,  
 57. vi, 8.  
*Cingulum* oppidum C i, 15.  
*Cirta* oppidum capitur Af. 25.  
*Cispius* et Aquila, Cæsariani Af. 67.  
*civilis* dissensio Romanorum G viii,  
 præfat.  
*civili* dissensionis remedium G viii,  
 52.  
*in civilibus* dissensionibus quid acci-  
 dere soleat Af. 65.  
*civitas* omnis Helvetia in quatuor  
 pagos divisa G i, 12.  
*civitas* Parisiorum et Senonum G vi, 3.

- civitatium* Germanicarum laus G vi, 33.  
*cives* Romani Gaditani C ii, 18.  
*civium* Romanorum bona, qui contra populum Rom. arma tulissent, Zama vendita Af. 97.  
*clades* Caesarianorum C iii, 63, 64, 65, 71, et seqq.  
*cladibus* decessorum suorum posteriores duces prudentiores fiunt G iii, 30.  
*clamor* exercitus et signorum cantus auditus Antiochiæ C iii, 105.  
*clamor* in pugna non inutilis C iii, 92.  
*clamoria* terror G vii, 84. H 31.  
*classis* Pompeiana C iii, 5. Caesarianæ incendium C iii, 101. Gallica adversus Romanos G iii, 14.  
*Cleopatra* cum suo fratre pugnans C iii, 103. a Cesare regina Ægypti constituitur A 33.  
*clientum* Gallorum fides G vii, 40.  
*Clodius* Aquitius cæsus H 23.  
*Clodii* cædes G vii, 1.  
*Clodiana* cædis reus Milo C iii, 21.  
*Clupes* insula C ii, 23. Af. 2, 3.  
*Cneus* Domitius Calvinus C ii, 42. iii, 34. Af. 86.  
*Cneus* Magius, præfectus fabrum, Pompeianus, captus ad Cæsarem adducitur C i, 24, 26.  
*Cn. Piso*, Pompeianus, Af. 3, 18.  
*Cn. Pompeius*, Q. Titurij interpres, G v, 36.  
*Cn. Pompeii* adolescentis molimina, ejusdem præsidium fragile, res male gestæ Af. 23. ejus cædes H 39.  
*Cocosates* Aquitani G iii, 27.  
*Calpius* Vincianus Caesarianus Af. 77.  
*Calpius* de Repub. remotus C iii, 20, 21. ejus iniquitas C iii, 20. ejusdem molimina frustra cadunt C iii, 22.  
*Callie* leges C iii, 20, 21.  
*cohorti* uni Pompeianæ decem Caesariani decertare non detrectant Af. 45.  
*colonorum* delectum habent Pompeiani C i, 14.  
*Comagenus* Antiochus C iii, 4.  
*Comana* oppidum A 34. Bellonæ templum 66.  
*Comintus* Af. 46.  
*Cominius* Atrebatum rex, ejusque res G iv, 21, 27, 35. vi, 6. vii, 76. viii, 6, 23, 47, 48.  
*conneatibus* duobus reportatus ex Britannia Roman. exercitus G v, 24.  
*commentariorum* Caesaris elegantia C viii, præf.  
*commentarios* Caesaris Hirtius contexit G viii, præf.  
*concilia* nocturna et occulta G v, 59.  
*concilium* Gallorum G i, 30. vi, 3.  
*concilium* armatum apud Gallos G v, 56.  
*conclamandi* mos in castris C i, 64.  
*concordia* bonum G v, 31.  
*conditionem* ab armato hoste Romani non accipiunt G v, 41.  
*conditiones* pacis æquæ quando maxime fieri possint C iii, 10.  
*Condruji* Germani G ii, 4. vi, 32. Trevirorum clientes G iv, 6.  
*conductoribus* ædium annua merces habitationis donata C iii, 21.  
*Conetodunus* et Cotuatus duces Gallorum G vii, 3.  
*confuens* Mosæ et Rheni G iv, 16.  
*conjugia* Gallorum G vi, 19.  
*conjuratio* adversus Cæsarem G iv, 30. adversus Q. Cassium Longinum A 52.  
*Considii* Longi Pompeiani crudelitas Af. 4. ejus acta Af. 33, 43, 93. ejus mors Af. 93.  
*consilia* hostis audienda non esse G v, 28.  
*consilium* suum Cæsar occultabat Af. 10.  
*constantia* bonum G i, 40.  
*consulendi* occasio brevis G v, 39.  
*consulum* et Pompeii ad Cæsarem mandata C i, 10.  
*continentia* Germanorum G vi, 21.  
*convectus* Thapsitanorum et Adrumentanorum a Cesare mulctatus Af. 97.  
*Convictolitanes* Æduus G vii, 32, 33, 55, 67.  
*copiarum* Caesaris paucitas C iii, 2. elevatio C iii, 87.  
*Corduba* Caesaris amica C ii, 19. Hispaniæ caput A 3. eam Cæsar capere contendit H 4.  
*Cordubensis* conventus Varronem excludit C ii, 19.  
*Cordubensis* onus a Cassio Longino A 49. defectio A 57.  
*Corfinium* Cæsar oppugnat C i, 16.  
*Corneliana* castra C ii, 24, 37.  
*Cornelius* Balbus vulneratur C iii, 19.  
*Cornificius* Caesarianus A 42.  
*coronam* auream Pharnaces Cæsari miserat A 70.  
*Correus* Bellovacorum dux G viii, 6. ejus mors G viii, 19.  
*cortice* ex arboribus potius se victuros Caesariani minantur, quam Pompeium e manibus dimisuros C iii, 49.



*Coom* Milo oppugnat C iii, 22.  
*Cotho* Adrumeti Af. 62.  
*Cotta* Aurnunculei virtus G v, 23.  
*Cotus* Ædæus G vii, 32, 33, 67.  
*Cotys* Thracum rex ccccc equites Pompeio suppeditat C iii, 4, 86.  
*Crastinus* primipili Cæsariani fortitudo C iii, 91. mors C iii, 99.  
*crastinus* usus in bellis C iii, 46, 80.  
*credimus* libenter ea quæ volumus G iii, 18. C ii, 27.  
*creditarum* pecuniarum sine usuris solvendarum lex C iii, 29.  
*cremendorum* cadaverum mos apud Gallos G vi, 19.  
*Crispus* Ballustius proconsul Af. 79. ejusdem prætoris ad Carcinam insulam gesta A 84.  
*crines* mulieribus abscissi, et ex illis tormenta facta C iii, 9.  
*Crisognati* Arverni crudelis oratio in obaidione Aleam G vii, 77.  
*crudelitas* veterum Gallorum G vi, 16. vii, 77.  
*curioniorum* agendorum peritissimi Aquitani G iii, 21. vii, 22.  
*curioniorum* pecuniarum malum G vi, 22.  
*Curio* Cæsarianus, ejusque res G viii, 52. C i, 2, 23. ejus mors C ii, 42.  
*Curioniani* Galli ac Germani Af. 40.  
*Curioniorum* militum trepidatio C ii, 39, 41.  
*Curioniani* equites a Scipione deficientes Af. 52.  
*Curioniorum* dediti G ii, 34. iii, 7. vii, 75.

## D

*Damatippi* liberis Cæsar ignoscit Af. 89. ejus mors Af. 96.  
*dammum* privatum salutis publicæ causa non formidandum G vii, 14.  
*Dardani* in copiis Pompei C iii, 4.  
*Decetia* oppidum G vii, 33.  
*Decimus* legionis commendatio G i, 40, 42. ii, 21.  
*Decimus* Brutus adolescens G iii, 11. classis ad Massiliam præfectus C i, 36, 56.  
*Decius* Lælius Asiaticarum navium Pompei præfectus C iii, 5, 40, 100.  
*decimus* in octavas mutatus Af. 96.  
*Decumanus*, miles ex decima legione Af. 16.  
*Dejetarus*, ejus res C iii, 4. A 34, 67, 68, 69, 70, 78.  
*Delphos* Kalenus recipit C iii, 55.  
*Delia* in Ægypto A 27.

*Devoti*, qui Soldaril, eorumque mira fides G iii, 23.  
*Diabantes* Galli G iii, 9.  
*Diana* Ephesæ fanum spoliari jubet Scipio C iii, 32. id interventa Cæsaris impeditur C iii, 32, 106.  
*Dictator* Julius Cæsar C ii, 21. iii, 2. dictatura se abdicat C iii, 2.  
*Didius* Gadium præfectus H 37. ejus mors H 40.  
*dici* prolatio in exactione pecuniæ donatio dicta C iii, 32.  
*dici* unius anteverio quantum ad summam faciat C iii, 80.  
*Dii* Gallorum G vi, 17. Germanorum G vi, 21.  
*Dii* immortales omnibus casibus belli intersunt A. 75.  
*Dii*, quos pro scelere ulciscuntur, impune diu grassari permittunt C i, 14.  
*Diocorides* et Serapion legati Ptolemæi ad Achillam C iii, 109.  
*Dis* pater Gallorum G vi, 18.  
*disciplina* memoria constans, non literis G vi, 14.  
*discussio* malum G v, 31. vii, 32.  
*Divico* Helvetiorum legatus G i, 18.  
*Divitiacus* Æduorum princeps, ejusque res G i, 3, 16, 18, 19, 31, 41. ii, 5. vi, 12.  
*Divitiacus* Suesionum rex G ii, 4.  
*domicilia* Gallorum in æstu G vi, 14.  
*Domitius* Edobarbus, Pompeianus, C i, 15. &c. ejus de fuga ex Corfinio consultatio C i, 19. a Massiliensibus receptus, excluso Cæsare C i, 34. inde fuga C ii, 22.  
*Domitius* prodicionis arguitur C ii, 51. ejus urbana gratia et dignitas C iii, 83.  
*Domitius* Calvinus C iii, 34. ejus cum Pharnace res A 24.  
*Domilus* Gallogræcus ccc equites Pompeio suppeditat C iii, 4.  
*dotis* ratio apud Gallos C vi, 19.  
*Drappes* Senonum princeps G viii, 30. inedia mortuus G viii, 44.  
*Druidum* descriptio G vi, 13, 14.  
*Dubis* fluvius G i, 38.  
*Dumnacus* Andium dux G viii, 26. ejus fuga G viii, 31.  
*Dumnorix* Æduus Divitiaci frater, ejusque res G i, 3, 9, 18, et seqq. v, 6. ejus cædes G v, 7.  
*duo* viri aciem inclinatam restituant H 23.  
*Duracius* Picto G v, 26.  
*Durocortorum* oppidum G vi, 44.  
*Dumetiri* municipiorum C i, 23, 30.

*Dux* quanquam in re desperatissima animo non deficiens militibus gratus G vii, 30.  
*Ducis* præsentia animus militibus restituitur G ii, 25.  
*ad Dyrrhachium* castra vicina ponunt Cæsar et Pompeius C iii, 14.  
*Dyrrhachio* intercluditur Pompeius C iii, 41.  
*Dyrrachii* et in Achaia gesta C iii, 57.  
*Dyrrhachina* duo prælia Cæsarem nonnihil debilitarunt C iii, 71, 89. ob ea Cæsar a Pompeianis ubique traducitur C iii, 72.

## E

*Eburones* populi G ii, 4. Trevirorum clientes G iv, 6. ubi siti G v, 24. eorum defectio G v, 26. humiles et ignobiles G v, 28. prædæ omnibus a Cæsare exponuntur G vi, 34, 35. vastantur G vi, 43.  
*Eburonices* adversus Rom. conspirant G iii, 17.  
*edibendi* studium apud Druides G vi, 14.  
*Egesaretus* Thessalus C iii, 35.  
*Elaver* flumen G vii, 34.  
*elephantum* condocerunt Af. 27.  
*elephantum* Scipionis Af. 1, 27.  
*elephantum* communi periculo in aciem educuntur Af. 27. eorum terroris minuendi ratio Af. 72.  
*elephantum* LX adversus Cæsarianos producti Af. 48. eorum fuga Af. 83.  
*elephantum* LXXIV a Cæsare capti Af. 86.  
*elephantum* ferocienti veteranus miles se fortiter objicit Af. 84.  
*Eleutheri* Cadurci G vii, 75. Snessiones G vii, 75.  
*Eluates* Romanis dediti G iii, 27.  
*Ennius* citatus H 23, 31.  
*Epasactus* Arvernus G viii, 44.  
*Ephesiani* pecuniam auferre Scipio conatur C iii, 32. ei salutem Cæsar affert C iii, 32, 105.  
*ephippiorum* usus apud Suevos indecorus G iv, 2.  
*Epibatæ* armantur Af. 20. A 44.  
*Epidaurum* liberat Vatinius C iii, 12, 42.  
*epistolæ* mittendæ mira ratio G v, 48.  
*Eporedorix* Æduus G vii, 54, 55, 63. capitur G vii, 67.  
*equestri* prælii consuetudo H 15.  
*equestri* pugnæ mira exercitatio apud Germanos G i, 48.  
*equites* mille Cæsariani septem millia

Pompeianorum equitum sustinere non dubitabant C iii, 84.  
*equites* Galli G vi, 15.  
*equitum* Gallorum temerarium iusjurandum G vii, 66.  
*equites* Germani sæpe in præliis ex equis desiliunt, ac pedibus præliantur G iv, 2.  
*equitum* Rom. generositas G viii, 28.  
*equitibus* quingentis Helvetii quatuor millia equitum Rom. propellant G i, 15.  
*equi* alga pasti Af. 24.  
*equorum* mira docilitas G iv, 2. studiosi Galli G iv, 2.  
*equos* suos assuefacit Cæsar non reformidare elephantos Af. 72.  
*Eratosthenes* citatus G vi, 24.  
*Ergastula* quædam Milo solvit C iii, 22.  
*Esædorum* usus in præliis apud Britannos G iv, 24, 33.  
*Essui* populi G v, 24.  
*Etesia* venti C iii, 107.  
*Euphranor* Rhodius vir fortis A 15. ejus mors A 25.  
*exactiones* gravissimæ Scipionis C iii, 32.  
*exactiones* graves Cassii A 49.  
*exactor* improbus ministris etiam suis odiosus A 50.  
*excommunicatio* veterum Gallorum G vi, 15.  
*exacti* a Pharnace cives Rom. A 70.  
*exercitus* Cæsarianus Dyrrhachinis præliis attenuatus C iii, 71, 89.  
*exercitus* non minorem quam imperator ipse laudem consecutus G i, 40.  
*exercitus* Rom. ab Helvetiis pulsus, et sub jugum missus G i, 7.  
*exercitus* Cæsariani major pars tiro-nes H 28.  
*exercitus* Cæsariani sitis Af. 69.  
*exercitus* totius salus parva in re aliquando consistit G iii, 14.

## F

*Fabii* Peligni facinus audax C iii, 35.  
*Fabius* Max. Rutenos et Arvernos superavit G i, 45.  
*factiones* Gallorum G vi, 12.  
*fagum* Britannia non habet G v, 12.  
*falcata* quadrigæ Pharnacis A 75.  
*falcium* in navibus bellicis usus G iii, 14.  
*fama* in novitate antecedit G iii, 36.  
*fames* ac penuria Afranianorum Ci, 83.

*fames* Cæsarianorum militum et tolerantia G vii, 17.  
*familia* Orgetorigis, decem millia hominum G i, 4.  
*ex familia* una duo simul in senatu *Aduo* esse non poterant G vii, 33.  
*Favum* oppidum C i, 11.  
*fascium* praelationis invidia C iii, 106.  
*Favonius* Scipionem castigat C iii, 58.  
*fautores* Cæsaris LXXIV a Pompeio securi percussi H 21.  
*Faustus* Sylla C i, 6. a Sitio capitur Af. 96. ejus mors ibid.  
*femina* notitiam intra annum xx Germani non habebant G vi, 21.  
*femina* a viris prodi hostibus metuentes, viros hostibus ipsæ produnt G vii, 26.  
*feminarum* pavor in urbis oppugnatione G vii, 40.  
*ferraria* Biturigum G vii, 22.  
*ferraria* officinæ a Pompeianis institutæ Af. 20.  
*ferrum* in Britannia nascitur G v, 12.  
*fides* Cæsaris H 19.  
*fides* Cæsarianorum militum constantissima Af. 45.  
*fides* clientum Gallorum G vii, 40.  
*fidei* hostili non temere credendum C iii, 28.  
*fiducia* Cæsaris miranda Af. 63.  
*filia* Ptolemæi regis minor C iii, 113.  
*fuminis* alti transeundi ratio H 5.  
*flumen* avertere Cæsar molitur C i, 61.  
*flumina* Romanos milites non morantur G vii, 56.  
*foederis* militaris sciendi ritus apud Gallos G vii, 2.  
*foliis* arborum pasti equi C iii, 58.  
*fontem* cuniculo intercipit Cæsar C viii, 43.  
*fortissimi* Gallorum Belgæ G i, 1.  
*fortuna* vis G vi, 30. C iii, 10.  
*fraternæ* pietatis exempla G i, 20. iv, 12. Af. 28.  
*frenati* equi et infrenati Af. 19.  
*Frentani* C i, 23.  
*frigoris* tolerantissimi Suevi G iv, 1.  
*frigoribus* exposita est Gallia G i, 16.  
*frumentum* dedititius suis dandum curat Cæsar G i, 28.  
*frumentum* militibus certis diebus admetiebatur Cæsar G i, 16.  
*frumentum* suum Helvetii comburunt G i, 5.  
*frumenti* condendi modus apud Afros Af. 65.  
*frumenti* inopia in Cæsaris castris, ea levata Af. 34.  
*frumenta* et ædificia propria corrum-

pentes Galli G vii, 64.  
*frumenta* intra munitiones sata Ciii, 58.  
*Fufius* Kalenus C iii, 8. ejus industria C iii, 55.  
*fuga* Ambiorigis mira G vi, 43.  
*fuga* pernox G i, 26.  
*fugæ* celandæ ratio G viii, 15.  
*fugæ* simulatæ fraus G vi, 8. ii, 40.  
*fugæ* spem suis adimit Cæsar G i, 25.  
*Fulvius* Postumus C iii, 62.  
*funera* Gallorum magnifica G vi, 19.  
*Fusus* Cotta occiditur G vii, 3.

## G

*Gabali* populi G vii, 64, 75.  
*Gabinii* Cæsariani res gestæ A 42, 43.  
*Gabiniani* milites C iii, 4, 103, 110.  
*Gaditani* Cæsaris fautores C ii, 18.  
*Galba* Suesionum rex G ii, 4. ejusdem filii Cæsari deduntur G ii, 13.  
*Galearum* tegmenta ex viminibus C iii, 72.  
*Gallia* divisio G i, 1.  
*Gallia* omnis ad Septentrionem est G i, 16.  
*Gallia* omnis pacata G ii, 35. repente tumultuatur G iii, 7.  
*Gallia* provincia C i, 39. Cæsari decreta G i, 35.  
*Gallia* tanquam præda Germanis et Romanis exposita G i, 46. subacta libera esse jussa G viii, 46.  
*Gallia* transalpina G vii, 6.  
*Gallia* concilium, cui ne orbis quidem terrarum possit obistere G vii, 29.  
*Gallia* consensus adversus Cæsarem in libertate vindicanda G v, 27. vii, 76.  
*Gallia* conventus Cæsar agit G i, 30. concilium indicit G i, 30. vi, 3.  
*Gallia* equitatus ad Cæsarem in Britanniam profecturum convenit G v, 5.  
*Gallia* et Germaniæ morum disciplina G i, 31. vi, 21.  
*Gallia* et Hispaniæ regiones saluberrimæ C iii, 2.  
*Gallia* fertilitas ac opulentia præ Germania G vi, 14.  
*Gallia* imperium sibi vindicare voluit Helvetii G i, 2. Ariovistus et Cæsar G i, 33, 43.  
*Gallia* motus repentini G v, 22, 53.  
*Gallia* præsidia distribuit Cæsar G viii, 46.  
*Gallia* provinciæ servitus G vii, 77.  
*Gallia* res gestas Hirtius absolvit G viii, 1.

- Gallus* Gallos fallens G v, 48.  
*Galli* Belgæ G ii, 1, 3.  
*Galli* bellicosi G iii, 19. v, 54, 56. vi, 15. vii, 1.  
*Galli* disciplinæ ergo in Britanniam proficiscebantur G vi, 13.  
*Gallorum* equitum mos G vi, 15. jurandum temerarium G vii, 66. virtus ac fortitudo mirabilis C i, 51. Af. 6.  
*Gallorum* veterum mores et instituta G vi, 11, et seqq.  
*Galli* a Dite patre progeniti G iv, 18. Græcis literis utebantur G vi, 14. humanis victimis diis litabant G iv, 16. Cimbrico bello humanis corporibus vesebantur G vii, 77. in acie sedere soliti G viii, 15. jumentis maxime delectantur G iv, 2. etiam senes militant G viii, 12. multos carros in bellis habent C i, 51. proceros ac mirifico sunt corpore G ii, 30. Af. 40. religionibus dediti, eorumque dii, ac vota G vi, 16, et seqq. armati in concilium veniebant G v, 56. novis rebus plerumque student G iv, 5.  
*Galli* in copiis Cæsaris C i, 59. Juba regis C ii, 40. Pompeii C iii, 4. proditores in exercitu Cæsaris G ii, 17. v, 7. urbes suas ipsi incendunt G vii, 15.  
*Gallorum* ingenia candida et aperta Af. 78. inter se discrimina G i, 1. factiones duæ G vi, 12. mira consuetudo in conciliis armati indictione G v, 56. nobilium genera duo, Druides et Equites G vi, 13, et seqq. præcipui Belgæ et Ædui G viii, 54. tutelam adversus Ariovistum Cæsar suscipit G i, 33, 40, 43. adversus Romanos conjuratio G ii, 1. v, 53. odium et insidiæ G v, 29. vii, 1. rebellio G ii, 1. iii, 3. iv, 6. vi, 2. vii, 7. ante Cæsaris adventum annua bella G vi, 15. conjungia G vi, 19. consilia subita et repentina G iii, 8. vi, 5. consuetudo erga liberos suos natu minores G vi, 18. domicilia in æstu G iv, 30. mos in rumoribus novis excipiendis G iv, 5. cum Cæsarianis prælium G iii, 4. vii, 13. disciplina ex Britannia allata G vi, 13.  
*Gallorum* et Belgarum eadem est oppugnatio G ii, 6.  
*Gallorum* fortitudo G vi, 23. industria ac solertia G vii, 22. infirmitas G iv, 5, 13. levitas ac mobilitas G ii, 1. iii, 10. iv, 5. libertas G vii, 5. molities in adversis G iii, 19. temeritas innata G vii, 43. facinus memorabile in mortis patria contentum G vii, 26. fuga ac clades G iii, 6. G vii, 83, 88.  
*Gallorum* Labienianorum cædes Af. 40. immensæ copię G vii, 75.  
*Gallia* ignota Britannia G iv, 20.  
*Gallio*rum navium forma G iii, 13.  
*Gallie* classis adversus Romanos G iii, 13.  
*Gallie* plebis conditio G vi, 13.  
*Gallie* victus cum Germanico non conferendus G i, 31.  
*Gallie* agro Germanicus ager non comparandus G i, 31.  
*Gallio*rum murorum forma G vii, 23.  
*Gallinam* Britanni non gustant G v, 12.  
*Gangmedes* euseuchus nutritus Ariænoës A. 4. ejus odium A 23. impotens dominatio A 23, 33.  
*Garites* Romanis dediti G iii, 27.  
*Garumna* fluvius G i, 1.  
*Garumni* populi Aquitanie G iii, 27.  
*Gemella* legio C iii, 4.  
*Genabum*, Carnutum oppidum G vii, 3. viii, 5. diripitur atque incenditur G vii, 11.  
*Genova*, Allobrogum oppidum G i, 7.  
*Genusus* fluvius C iii, 75, 76.  
*Gergovia* G vii, 4. Boiorum oppidum G vii, 9. Arvernorum oppidum G vii, 34. ejus oppugnatio G vii, 36, 41.  
*Germanie* et Gallie morum discrimen G v, 11.  
*Germani* quando primum et qua ratione in Galliam transierint G i, 31, 33. iv, 16. &c. inde pulsī G i, 53.  
*Germani* auxiliares G vi, 5, 8. vii, 76. viii, 10. barbari ac feri G i, 31, 33. bella non deprecantur G iv, 7. importatis jumentis non utuntur G iv, 2. quatuordecim annis tacta non subeunt G i, 36. fortunam contra Romanos tertio experiri nolunt G v, 55. Suevis se impares fatentur G iv, 7.  
*Germani* equites ecce Cæsariani G vii, 13. pedites summæ velocitatis inter equites pugnantes G i, 48. viii, 36. levis armaturæ C i, 36. Transrhenani continentem cum Belgis pugnantes G i, 1. Belgis adversus Romanos conjuncti G ii, 3, 4. eos Cæsar ulciscitur G vi, 9. Germani et Galli Labieniani cum Cæsarianis fide data acceptaque colloquentes Af. 29. eorum cædes Af. 40.

*Germanorum* ad *Cæsarem* legatio G iv, 7. legati retenti G iv, 13. in Romanos odium G v, 29. arrogantia G iv, 7. cultus corporis G vi, 21. cum Romanis conflictus G i, 52. clades ac fuga G i, 53. iv, 14. matres familias præliandi tempus suis præscribunt G i, 50.

*Germanorum* magnitudo corporis ac terror G i, 39. mos in bellis parandis G vi, 23. nuditas G vi, 21. perfidia et simulatio G iv, 12, 13. procacitas G i, 46. superstitio in præliis suscipiendis G i, 50. trepiditas G iv, 14, 15. vagatio seu peregrinatio et error G vi, 22. victus G vi, 22. virtus G vii, 79. omnia vita in venationibus et studio rei militaris consistit G vi, 21.

*Germanorum* equitum virtus A 29.

*Germanorum* *Uispetum* adversus *Memphos* dolus G iv, 4.

*Germanos* Galli quondam virtute superabant G vi, 24. eodem in Gallia diutius versari indignanter Galli G ii, 1.

*Germanos* *Cæsar* debellat et Germanico bello finem imponit G v, 12, et seqq. Cetera quæ ad Germanorum descriptionem, mores et instrumenta pertinent, vide G vi, 21, et seqq.

*Getuli* et *Numidæ*, *Marii* beneficiarii Af. 32. ad *Cæsarem* deficiunt Af. 35, 55.

*Getuli* *Comsidiu* occidunt Af. 98.

*Getulorum* duo oppida capiuntur Af. 26.

*Getulorum* equites sine frenis Af. 61.

*gladiatoria* familia *Milonis* C iii, 22.

*glans* inscripta vice epistolæ missa H 13, 18.

*glænes* fœsus Af. 29.

*gladio* se insciunt *Britanni* G v, 14.

*Gobantio* patruus *Vercingetorigis* G vii, 4.

*Gomphi* a *Cæsare* non toto die expugnati C iii, 80.

*Gordani* Nerviorum clientes G v, 29.

*Graicoci* G i, 10.

*grando* saxea in exercitum *Cæsaris* cadens Af. 47.

*gravis* armaturæ miles legionarius Af. 71.

*Græci* ad *Ciceronem* scribit *Cæsar* G v, 48.

*Græci* indocti *Nervii* G v, 48.

*Græci* contra Rom. Imp. pugnare nolentes C iii, 11.

*Græci* literis Galli olim usi G vi, 14.

*Gradii* Nerviorum clientes G v, 29.

*Gutursatus*, Carnatum factionis princeps, occiditur G viii, 38.

## H

*Haliacmon*, flumen C iii, 26.

*Harudes* populi G i, 31, 37, 51.

*Helvetia* omnis civitas in quatuor pagos divisa G i, 12.

*Helvetii* ceteros Gallos virtute præcedunt G i, 1. Germanis superiores G i, 40. Romanum consulem occidunt, exercitum sub jugum mittunt G vii, 4. *Cæsarianos* aliquot G i, 15. a *Cæsare* caduntur G i, 12, 26. obsides accipere, non dare soliti G i, 14. oppida sua commigratari incendunt G i, 5. ea restituere jubentur G i, 28. profecctionem in Galliam adornant G i, 2. quare patriam relinquerent G i, 30. eorum iter G i, 6, 7, 9. *Rhodani* transitu a *Cæsare* prohibentur G i, 12. *Græcis* literis usi G i, 29. eorum conjuratio G i, 3. feritas ac pervicacia in bello G i, 25, 26. fuga G i, 26. jactantia G i, 13. legatio supplex ad *Cæsarem* G i, 7, 13. mos in judiciis G i, 4. perfidia adversus Romanos G i, 1. virtus G i, 13. Cetera vide G i, 1, et seqq.

*Helotii* populi G vii, 8, 64. C i, 35.

*Heraclea* *Sentica* C iii, 79.

*Hercynia* sylvæ ejusque fœsus G vi, 24.

*Herculis* fanum *Gadibus* C ii, 13. exinde ablata restituit *Cæsar* C ii, 21.

*Herminius* mons A 48.

*Hindertinorum* in P. R. officia A 42.

*Hibernia* insula G v, 18.

*hibernorum* *Cæsaris* expugnandorum consilium apud Gallos G v, 26.

*hibrida* a *Labieno* conscripti Af. 19.

*hiemes* in Gallia maturæ G iv, 29.

*Hippo* regius Af. 96.

*Hispani* oppidum C ii, 18, 20. ejus oliveta H 27. ejusdem turbatio H 35, 36.

*Hispanensibus* ingratum animum exprobrat *Cæsar* H 42.

*Hispani* equites G v, 26.

*Hispani* in copiis *Cæsaris* Af. 39.

*Hispanorum* auxilia Gallis adversus Romanos G iii, 23.

*Hispanorum* pugnandi ratio C i, 44. seditio inter se A 62.

*Hispania* principes ad Cæsarem transeunt C i, 74.

*ex Hispania* apportabantur necessaria ad armandas naves Cæsaris G v, 1.

*Hispania* res tam Pompeianorum, quam Cæsarianorum C i, 38, 39; 48. H 3.

*Hispania* duæ a Cæsarianis pacatæ C iii, 73.

*Hispania* ulterioris fecunditas et situs H 8. eadem potitus Cn. Pompeius adolescens H 1.

*Hispaniarum* deditio C ii, 23.

*homines* a Gallis immolati G vi, 16.

*hordeo* corrupto et panico vetere se alentes Massilienses Cii, 22.

*hordeo* frumentum auctum C iii, 58.

*hospitalitas* Germanorum G vi, 23.

*hospitium* sacrosanctum H 16. ejus violati nefas H 16.

*hostis* consilia qualiter accipienda G v, 28.

*hostis* in iniquum locum pertrahendi strategema G vi, 8.

*hostium* res prius diligenter explorandæ, quam prælium committas C ii, 38.

*Hyempal* rex Af. 56.

## I, J

*Jacetani* ad Cæsarem transeunt C i, 60.

*Iberus* fluvius C i, 60.

*Iccius* et Antebrogus Remorum legati G ii, 3.

*Iccii* angustiae G ii, 6.

*ignis* supplicium G i, 4. vii, 4.

*cum igne* pugnantes Cæsariani G v, 43.

*igni* vivi combusti Paradenses Af. 87.

*ignibus* nocturnis produntur aliquando milites C iii, 60.

*Iguvium* oppidum C i, 12.

*Ilerda* oppidum C i, 43, 46.

*Illurgavonenses* populi C i, 60.

*in Illyrico* gesta G ii, 35. iii, 7. A 42.

*Imanuentius* Trinobantium rex G v, 20.

*imitatores* solertissimi Galli G vii, 22. item Alexandrini A 3.

*impedimentis* amissis bellum geri non posse G vii, 14.

*Imperatoris* aliæ sunt partes atque legati C iii, 51. consilium milites explorare non debere G ii, 40. vii, 52. conspectus, oratio ac præsentia militibus animos addit et convertit G i, 41. ii, 25. Af. 10. in

conservandis militibus studium C i, 72. in commissione pugnae officium A 16.

*Imperatorem* se appellat Scipio C iii, 31. eo nomine indignus censetur a centurione Cæsariano capto Af. 45.

*Imperatores* munera ac dona accipiebant re bene gesta A 70.

*in impuberes* etiam sævit Bibulus C iii, 14.

*incendia* ædificiorum, incursionis hostium vulgare signum G viii, 8.

*Indo* rex H 10.

*induciarum* genus ex misericordia G ii, 13.

*inducias* Pompeiani postulant a Cæsarianis et impetrant C iii, 19.

*Induciomari* Treviri simulatio G v, 3, 4. dolus ac defectio G v, 26, 55.

*fuga* G v, 53. cædes G v, 58.

*infantibus* in ardore pugnae non parant Rom. G vii, 28.

*ingratos* ac perfidos Cæsar ulciscitur Af. 64.

*inimici* alter alterum servantes G v, 14.

*insidia* Labieni adversus Cæsarem Af. 60. detectæ Af. 66.

*insidia* præmonitis minus nocent G viii, 19.

*insidiarum* occultandarum modus A 36.

*insignia* in præliis accommodabant milites Romani G ii, 21.

*insignium* et signorum militarium occultandorum frans G vii, 45.

*instar* legionis videri C iii, 66.

*instar* cohortium A 19.

*intercessio* tribunitia C i, 5, 8.

*Iasum* Octavius a Cæsare abalienat C iii, 9.

*Isthmum* Cæsar munit C iii, 55.

*Italia* sine vulnere a Cæsarianis capta C iii, 73.

*Italia* sine Sicilia et Africa teneri non potest C ii, 32.

*Italia* facultates et existimatio G vi, 1.

*itineris* Cæsariani ad hostes asperitas C i, 68.

*itineris* difficultas in Africano exercitu C i, 78, 79.

*Itius* portas G v, 5.

*Ityræ* naves Af. 20.

*Juba* Numidiæ rex Pompeii hostis et amicus C ii, 25. A 5. Cæsaris hostis Af. 25. auxilia Pompeio suppeditat A 51. elephantes triginta ad Scipionem adducit Af. 25, 30.

*auxilia* a Scipione abducit Af. 25.  
ad Uticam male pugnat C ii, 26.  
*Uticenses* confirmat C ii, 36.  
*Curionem* Cæsarianum vincit C ii, 42.  
ejus crudelitas C ii, 44. Af. 66, 74.  
*superbia* et *arrogantia* Af. 57.  
terror. apud Cæsarianos, et rursus  
contemptus Af. 48. angustiae Af.  
25, 36, 55, 91. mors Af. 94.

*Judiciorum* mira forma, ut alii audi-  
rent, alii judicarent C iii, 1.

*jumenta* alga pasta Af. 24.

*jumenta* sua sarcinaria Afraniani ipsi  
occidunt C i, 6.

*jumentis* maxime delectantur Galli G  
iv, 2.

*Junii* poenitentia H 16.

*Jupiter* a Gallis cultus G vi, 17.

*Jura* mons altissimus G i, 2, 6.

*juvandarum* Labieni in favorem Pom-  
peii C iii, 12.

*juvandarum* temerarium equitum Gal-  
lorum G vii, 66.

## L

*Labieni* Cæsaris legati castra oppug-  
nata G v, 58. vi, 6. Ejus strate-  
gema G vii, 60, et seq. supplē-  
mentum G vii, 57. cum Gallis  
prælium G vii, 62. virtus G vii,  
59.

*Labienus* a Cæsaris inimicis ad defectionem  
solicgitur G viii, 52. Cingulum oppidum exædificat C i, 15.  
Pompeio jurat C iii, 13. ejusdem  
cum Vatinio de pace altercatio C  
iii, 19. adversus Cæsarianos cru-  
delitas C iii, 71. Pompeio assen-  
tatur C iii, 87. acies contra Cæ-  
sarem Af. 13. insultatio in milites  
Cæsarianos Af. 16, 50. insidiæ ad-  
versus Cæsarem Af. 50. detectæ  
Af. 66. fuga et clades Af. 40, 50,  
69. H 31.

*labor*, qui labores omnes finiat, non  
ingratus C i, 68.

*laboris* intolerantes Galli G vii, 20, 30.

*labori* ac duritia a pueris student Ger-  
mani G vi, 51.

*labrum* duntaxat superius non radunt  
Britanni G v, 14.

*lacrimæ* fictæ A 24.

*lacte* et pecore vivunt Suevi G iv, 1.

*lacte*, caseo, carne vivunt Germani G  
vi, 22.

*Lacus Lemannus* G i, 2, 8.

*laminæ* seu tales ferreæ pro numis-

mate G v, 12.

*lanista* in modum Cæsar suos adver-  
sus elephantos instituit Af. 71.

*largitio* Cæsaris C ii, 21. iii, 98.

*Larinates* populi C i, 23.

*Larissa* oppidum C iii, 80, 97.

*Latobrigi* patriam suam deserunt G i,  
5. redeunt G i, 28. eorum nu-  
merus G i, 29.

*latrocinia* quædam apud Germanos in-  
famia non sunt G vi, 23.

*Latrones* dicti Romani ab Ædulis G  
vii, 38.

*legati* aliæ sunt partes atque impera-  
toris C iii, 51.

*legati* officium C ii, 17.

*legati* jure gentium sacrosancti G iii,  
9.

*legati* singulis præfecti legionibus G  
i, 52. vii, 45.

*legatorum* violatorum ultio G iii, 16.

*legatos* Cæsaris Galli violant G iii, 8.  
Pompeiani H 22.

*legio* centuriones suos cædens A 57.

*legio* gemella C iii, 4.

*legio* septima G iv, 32.

*legio* octava C iii, 89.

*legionis* nonæ imminutio atque afflic-  
tio C iii, 67, 71, 89.

*legionis* decimæ virtus G i, 40.

*legio* undecima Cæsaris impar cete-  
ris G viii, 8.

*legio* vigesima septima tyronum C iii,  
28, 34.

*legio* tricesima sexta A 40. tricesima  
septima A 9.

*legio* vernacula C ii, 30.

*legio* veterana C ii, 38.

*legione* una Gallia ulterior obtenta G  
i, 7.

*legiones* Cæsaris veteranæ et novæ G  
viii, 8.

*legiones* duæ Cæsari detractæ, Pom-  
peio traditæ C i, 9. eæ primariæ  
erant in exercitu Pompeii, C iii, 88.

*legiones* Pompeii C iii, 1.

*legiones* duæ pro castris Cæsaris ex-  
cubabant G vii, 24.

*legionum* inter se dissidium et consen-  
sus A 54.

*legionum* Romanarum robur admira-  
bile H 42. C iii, 16. viii, 14, 19.

*legionarii* militis virtus Af. 84.

*legionarii* in equos impositi G i, 42.

*leguminibus* etiam contenti erant Cæ-  
sariani milites in inopia C iii, 47.

*Lemovices* populi G vii, 4.

*Lenium* oppidum H 37.

*Lentulus* Asculo expellitur C i, 15

- Lentulus* Spinther a Cæsare dimissus C i, 23. ejusdem fuga C i, 16.  
*Lentulus* Marcellinus quæstor, Cæsarianus C iii, 62.  
*Lentuli* consulis æs alienum C i, 4. odium in Cæsarem C i, 1. senatus C iii, 83.  
*Lentulus* et Marcellus coss. Cæsaris hostes G viii, 50. C i, 14. Roma metu Cæsaris aufugiant C i, 14.  
*Leuanculi* navigia piscatoria C ii, 43.  
*Lepidus* procons. in auxilium a Cassio vocatur A 59.  
*Lepontii* populi G iv, 10.  
*Leporem* Britanni non gustant G v, 12.  
*Leptis* civitas libera Af. 7.  
*Leptim* oppidum Labienus oppugnare conatur Af. 29.  
*Leptitanorum* multa Af. 97.  
*Levaci* Nerviorum clientes G v, 39.  
*Leuci* populi G i, 40.  
*levis* armatura inter equites interjecta Af. 19.  
*levis* armaturæ pedites G viii, 19.  
*Lexovii* populi G iii, 11, 17.  
*lex* Eduorum de magistratibus creandis G vii, 33.  
*lex* Julia C i, 14.  
*lex* Pompeia de ambitu C iii, 1.  
*leges* Cæliæ duæ C iii, 20, 21.  
*libertas* Gallorum G ii, 8.  
*libertatis* cupiditas G v, 37. dulcedo G iii, 10. stimulus G vii, 76. C i, 47.  
*libertini* in militiam adscripti Af. 19.  
*Libo* Pompeianus Achaicæ classis Pompeianæ præfectus C iii, 5. cum Cæsare ad Oricum colloquitur C iii, 16. insulam Brundisiam occupat C iii, 23. Cæsarianos terret C iii, 24. Brundisio discedit C iii, 24.  
*Liburnica* classis Pompeiana C iii, 5.  
*licentiam* militarem Cæsar castigat Af. 54.  
*Licinius* Damasippus C ii, 44.  
*lictores* habere privatis non licebat C i, 6.  
*Ligarius* P. a Cæsare necari jussus Af. 64.  
*Liger* seu Ligeris fluvius G iii, 5. vii, 5, 55.  
*lilium*, munimenti genus G vii, 73.  
*Lilybæum* promontorium Af. i, 37.  
*Limenum* oppidum G viii, 26.  
*Lingones* populi G i, 26, 40. iv, 10.  
*lintrium* usus in fluminibus trajiciendis G i, 12.  
*Liscus* Æduns Dumnorigem apud Cæsarem deserit G i, 16, 17.  
*Liscus* oppidum C iii, 23, 28, 40.  
*Litavicus* Æduns, ejusque fratres G vii, 37, 40. ejus perfidia ac fuga G vii, 38, 39, 40, 54.  
*litteræ* Cæsaris Græcæ ad Ciceronem C v, 48.  
*litteræ* Cæsaris vix atque ægre in Senatu recitate C i, 1.  
*litterarum* perferendarum difficultas G v, 48.  
*litteris* disciplina Draidum non mandabatur G vi, 14.  
*litteræ* omnia venas aquæ dulcis habeant A 8.  
*Livineus* Regulus, Adrumeti præfectus Af. 89.  
*loci* iniquitas G vii, 43, 52, 88.  
*locorum* mutatio propter subbritatem G viii, 62.  
*longarum* navium agilitas G v, 8.  
*Longinus* Cæsarianus A 48.  
*L. Baillius* decurio equitum Gallorum G i, 23.  
*L. Afranius* legatus Pompeii C i, 37. prodicionis postulator C iii, 83.  
*L. Aurunculeius* Cotta legatus G ii, 11. v, 24. ejus prudens consilium G v, 26. vulnus G v, 36. mors G v, 37.  
*L. Cæsar* adolescens legatus G vii, 65. C i, 8. Julio Cæsari Uticam venienti obviam it Af. 89.  
*L. Calpurnius* legatus Cæsaris C iii, 42.  
*L. Cassius* consul ab Helvetiis cæsus G i, 7, 12.  
*L. Cassius* Longinus C iii, 34. A 49.  
*L. Cella* Cæsar ignoscit Af. 89.  
*L. Cispinus* Cæsarianus Af. 62.  
*L. Decidius* Saxa C i, 65.  
*L. Domitius* C i, 6. in Cæsaris potestatem venit C i, 23. ejus fuga C ii, 22.  
*L. Domitii* sententia de tribus tabellis judicibus dandis in causa eorum, qui a Pompeio non steterant C iii, 83. ejusdem mors C iii, 90.  
*L. Fabii* centurionis seu virtus, seu temeritas admiranda G vii, 47, 50. ejus mors G vii, 56.  
*L. Hirtius* a Pompeio ad Parthos missus C iii, 82.  
*L. Junius* seu Julius Patreus H 3.  
*L. Laterensis* mors A 55.  
*L. Lentulus* Cos. C i, 1. ejus mors C iii, 104.  
*L. Licinius* Squillus Cassium sæciat A 52.  
*L. Laccius* Pompeianus C iii, 18.  
*L. Manilius* proconsulis fuga G iii, 20.



*L. Manlius* pr. Pompeianus C i, 34.  
*L. Mergilius* A. 55.  
*L. Metellus* trib. pl. Caesari objicitur C i, 33.  
*L. Minutius* Baullus G vi, 29. ejus ad Caesarem epistola H 19.  
*L. Munatius* Plancus G v, 24.  
*L. Nasidius* Pompeianus C ii, 3, 24.  
*L. Paulus* consul G viii, 43.  
*L. Pedresidii* aquiliferi mors G v, 37.  
*L. Piso* avus L. Pisonis socieri Caesaris ab Helvetiis interfectus G i, 12.  
*L. Piso* censor C i, 3.  
*L. Plancus* Caesarianus C i, 40. Af. 4.  
*L. Pupius* centurio C i, 18.  
*L. Racilius* adversus Cassium conspirat A. 52. ejus mors A 55.  
*L. Raecius* G v, 24, 53.  
*L. Rubrius* C i, 23.  
*L. Septimius* trib. milit. una cum Achilla Pompeium interficit C iii, 104.  
*L. Sertorius* C i, 61.  
*L. Staberius* Pompeianus C iii, 12.  
*L. Spili* G i, 21.  
*L. Tiburtius* vulneratur C iii, 19.  
*L. Ticius* eques Rom. Af. 44.  
*L. Titius* trib. mil. A 57.  
*L. Torquatus* Orici praefectus C iii, 11. Oricum Caesari dedit ibid. ejus mors Af. 56.  
*L. Valerii* Praeconini legati mors G iii, 30.  
*L. Varenti* centurionis egregium pro inimico facinus G v, 44.  
*L. Vibullius* Rufus C i, 23.  
*Lacretius* Vespillo Pompeianus C iii, 7.  
*Insatorius* seu Laterius Cadureus G. vii, 5, 7, 8. viii, 30, 32.  
*Iussu* nisi nova Germanos non contendere G i, 50.  
*Iussu* plenae vis in aestibus maritimis G iv, 29.  
*Insitanti* Hispaniam oppugnant H 66.  
*Insitanti* levis armatura C i, 48.  
*Insitania* C i, 38. A. 51.  
*Insitania* Perisiorum G vi, 3. incoeditur G vii, 58.  
*Iussu* seu dies, pudorem malefactoribus offert C i, 67.  
*Lacuricus* Pompeiani cicerotus G iii, 96.

M

*Macedoniae* equites in Pompeianis castris C iii, 4.

*Melphe. et Fur. Cius.*

*Macedoniae* pars libera C iii, 14.  
*machinae* bellicae Romanorum barbaris admirationi sunt G ii, 31.  
*machinae* variae Alexandrinae A 2.  
*magistratus* Gallorum G vi, 21. apud Germanos G vi, 28. apud Aeduos G vii, 53. praepostere decernuntur Romae C i, 6.  
*magistratus* Rom. sacrosancti H 42.  
*magnitudo* corporis et vires ut parentur G iv, 1.  
*Malaca* urbs A 64.  
*Malcus* Nabateorum rex A 1.  
*malo* praesenti alii malis mederi C i, 81.  
*Mandubiorum* fames ac miseria G vii, 78.  
*Mandubratius* Britannus G v, 20.  
*Manilius* Tuscus A 53.  
*manus* rebellibus praecise G vii, 44.  
*Marcellus* inimicus Caesaris G viii, 53.  
*Marcellus* cum Cordubensibus a Casulo deficit A 57.  
*Marcus* Crispus praesidio Thabensis mittitur Af. 77.  
*Marcomanni* Germani G i, 61.  
*M. Acilius* legatus Caesaris C iii, 15.  
*M. Antonius* legatus Caesaris G vii, 11. quaestor G viii, 2. Brundisio praest C iii, 24. ejus sacerdotii petitio G viii, 50.  
*M. Antonius* trib. pl. C i, 2.  
*M. Aquinius* Catonis filio Caesar ignoscit Af. 59.  
*M. Aquinius* Af. 57.  
*M. Aristius* trib. militum G vii, 42.  
*M. Bibulus* praefectus maris C iii, 5, 7.  
*M. Calpurnii* sententia de rep. in dissensione civili C i, 2.  
*M. Calpurnius* Rufus pr. C iii, 20.  
*M. Crassus* G i, 21. a Parthis interfectus C iii, 31.  
*M. Epytus* Af. 89.  
*M. Favonius* Pompeianus C iii, 36.  
*M. Lepidus* pr. C ii, 21.  
*M. Marcelli* sententia de rep. in dissensione Caesaris ac Pompeii C i, 2. idem praetor appellatus A 59 ejusdem prudentia A 60, 61.  
*M. Messala* et Piso cons. G i, 35.  
*M. Messala* legatus Af. 28.  
*M. Mettius* Arriovisti hospes G i, 47. liberatus G i, 53.  
*M. Octavius* Pompeianus C iii, 5. A 43.  
*M. Opimius* praefectus equitum C iii, 38.  
*M. Petreii* centurionis praclarum

- cinus G vii, 50.  
*M. Petreius* Pompeii legatus Af. 18.  
 ejus vulnus Af. 19. fuga Af. 91.  
 mors Af. 94.  
*M. Plotius* vulneratur C iii, 19.  
*M. Pomponius* Cæsarianus C iii, 101  
*M. Rufus* quaestor C ii, 23, 43.  
*M. Silanus* G vi, 1.  
*M. Trebius* Gallus G iii, 7.  
*M. Tyro* ignominiose mittitur Af. 54.  
*M. Varronis* ulteriore Hispania legati  
 mutatio C ii, 17. ejus legiones A  
 58.  
*mare* bis æstuans xii horarum spatio  
 G iii, 12.  
*maris* transitu Cæsarem prohibere  
 Pompeius conatur C iii, 5.  
*marium* omnium non eandem esse na-  
 turam G iii, 9.  
*Martii* affinis Cæsar Af. 32.  
*maritimorum* Gallorum rebellio adver-  
 sus Cæsarem G iii, 7, et seqq.  
*maritimorum* oppidorum munitio G  
 iii, 12.  
*Marrucini* populi C i, 23. ii, 34.  
*Mars* G vi, 17.  
*Marsi* centuriones perfrugæ C ii, 27.  
*Marsorum* militum virtus C i, 26.  
*Massiliensium* res C i, 34, 35, 36, 55,  
 56, 57, 58, et seq. eorum nomini et  
 vetustati defert Cæsar, ne eos per-  
 dat C ii, 22.  
*materfamil.* de muro se dejiciens H  
 19.  
*materiæ* inopia laborat Africa Af. 20.  
*Matisco* oppidum G vii, 90.  
*Matrona* fluvius G i, 1.  
*Mauri* equites Af. 7.  
*Maurorum* equitum duo millia a mi-  
 nus triginta Gallis equitibus in ur-  
 bem repelluntur Af. 6.  
*Mazaca* oppidum A 66.  
*Mediomatrices* G iv, 10. vii, 75.  
*Medobrega* Lusitanæ oppidum A 48.  
*Melodunum* oppidum G vii, 58, 60.  
*memoria* exercitatio G vi, 14.  
*Menapii* Galli G ii, 4. iii, 9. iv, 45,  
 48. ab Usipetibus oppressi G iv,  
 4. eorum vastatio G iv, 38. re-  
 bellio G vi, 2. deditio G vi, 6.  
*mendacii* usus in captandis militum  
 animis G vii, 38.  
*Menedemus* Macedoniæ princeps C iii,  
 34.  
*mercatorum* commercia cur admittant  
 Suedi G iv, 2.  
*mercaturæ* commercio nationum vires  
 enervari G i, 1.  
*Mercurius* præcipue apud Gallos coli-  
 tur G vi, 17.  
*Metiosedum* oppidum G vii, 61.  
*Metropolis* oppidum C iii, 80.  
*Messala* Cæsarianus Uticam custodit  
 Af. 88.  
*Messana* periclitatio C iii, 101.  
*miles* non minus modestia et continen-  
 tia, quam virtute et animi magni-  
 tudine commendabilis G vii, 52.  
*militis* adversus imperatorem ingratitudo  
 C iii, 104. militis etiam æ-  
 gerrimi mirus animus G vi, 38.  
*militis* veterani cum elephanto pugna  
 Af. 84.  
*militis* a mane ad vesperam jejuni in  
 armis stantes Af. 41.  
*militis* ab imperatoris auctoritate  
 pendere debent G vii, 52.  
*militis* in conspectu imperatoris enix-  
 ius contendunt G iii, 14.  
*militis* luce magis in officio continen-  
 tur C i, 67.  
*militis* præ pavore testamenta con-  
 dentes G i, 39.  
*militis* propter res maximas gestas pec-  
 candi licentiam sumentes Af. 85.  
*militis* se ipsos plectentes C iii, 74.  
*militum* amor erga Cæsarem C i, 87.  
 alacritas augenda magis quam re-  
 primenda C iii, 92.  
*militum* insolentia Af. 85.  
*militum* pretium in seditionibus civili-  
 bus C iii, 118.  
*militum* suorum cura Cæsari G vi, 32.  
 vii, 19, 84. C i, 72. iii, 90.  
*militum* tyronum ruditas G vi, 40.  
*militibus* animus vel minima spe vic-  
 toriæ monstrata accenditur G iii,  
 26.  
*militis* fortes Cæsar honoribus ac mu-  
 neribus prosequitur C iii, 58.  
*militis* suos confirmat Cæsar C i, 7.  
 iii, 6.  
*militaris* disciplina et severitas largi-  
 tione nimia minuitur A 48.  
*militaris* rei dederus in exercitu Cæs-  
 saris non admissus C iii, 64.  
*Milo* cædis Clodianæ reus C iii, 21.  
 ejus munera ibid. ejusdem moli-  
 men ac mors C iii, 22.  
*Minerva* Dea G vi, 12. ejus templum  
 C iii, 105.  
*Minutius* Rufus Pompeianus C iii, 7.  
*Minutius* Silo, L. Racilius cliens A 52.  
 conjurationis adversus Cassium in-  
 dex A 45. ex cruciatur ibid.  
*miracula* post victoriam Cæsaris C iii,  
 105.  
*misericordiam* fortiter ferre, virtus est G  
 vii, 77.  
*Mithridates* Pergamenus A 26, 37.

Cæsari se jungit A 28. Rex Bospori a Cæsare constituitur A 78.

*Mena* insula G v, 13.

*Monomachia* H 25.

*Morini* Galli G ii, 4. iii, 9. ultimi Gallorum pacati G iii, 28. eorum ad Cæsarem legati G iv, 22. Cæsarianos ex Britannia reduces invadunt G iv, 37. in potestatem Romanorum rediguntur G i, 38. Atrebatibus a Cæsare attributi G vii, 76.

a *Morinis* in Britanniam trajectus brevissimus est G iv, 20.

*Moritasgus* Cavarini regis frater G v, 54.

*mortis* metus ut tollatur G vi, 14.

*mortis* præsentis pro patria mirus contentus G vii, 25.

*morti* se facilius quidam offerunt, quam patienter ferunt G vii, 77.

*mortui* facile culpantur G viii, 22.

*Mosa* fluvius G iv, 10.

*mulieres* et pueri in muro dispositi ad speciem duntaxat C iii, 9.

*mulieres* Germanorum rhedis et carris impositæ G i, 51. earum auctoritas in bellis G i, 50.

*mulierum* Gallicarum mos in præliis G vii, 48.

*mulierum* crines præsepiti ad tormenta bellica efficienda G iii, 9.

*mulierum* trepidatio in urbis oppugnatione G vii, 47.

*mulieribus* et infantibus non parcent Romani milites G vii, 28.

*muliones* equitum speciem exhibentes G vii, 47.

*Munatius* Plancus Cassii lictorem gladio transjicit A 52.

*Munda* oppidum H 32.

*Mundensis* campus H 27.

*Mundensium* ducum cædes H 36.

*munera* ac dona a sociis et amicis recipere soliti imperatores Romani re bene gesta A 70.

*municipia* Roman. pecunias conferre coguntur C i, 6.

*munitiones* Cæsaris ad Alesiam G vii, 72.

*munitiones* Cæsaris et Pompeii ad Dyrrhachiam G iii, 43, 44, &c.

*munitionum* ambitus inusitatus C iii, 68.

*muri* oppidorum Gallorum G vii, 23.

*muri* hostilis primum conscendendi gloria G vii, 47.

*murus* miræ longitudinis G i, 8.

*musculi* forma G ii, 10.

*mutationes* magnæ parvis momentis fiunt C iii, 69.

## N

*Nabataeorum* rex Malcus A i.

*Nannetes* Galli G iii, 9.

*Nantuates* G iii, 1. iv, 10.

*Narbo* urbs G iii, 20. vii, 7.

*nardum* et resinam sibi infundens mori certus H 33.

*Nasidii* classis Af. 64. ob eam receptam Sulcitani a Cæsare mulctantur Af. 98.

*Nasidiana* naves C ii, 7.

*Nasus* et Cimberius Suevorum imperatores G i, 37.

*naves* Britannorum C i, 54.

*naves* Cæsaris G iij, 9. iv, 21. v, 1, 5, 10, 11. Ci, 29, 64. iii, 2, 8, &c.

*naves* longæ G ii, 25. iv, 26.

*navium* Cæsarianarum afflictatio Af. 44. G iv, 29. v, 10.

*navium* Gallicarum forma G iii, 13.

*navium* Rhodiarum naufragium C iii, 26.

*navium* Romanarum cum Gallicis impar prælium G iii, 13.

*navale* certamen Romanorum et Gallorum G iii, 13. Massiliensium et Cæsarianorum C ii, 6. Vatinii et Octavii A 46.

*Naupactus* C iii, 35.

*nausea* a salo A 28.

*Neapolis* Af. 2

*nebula* crassæ in bello aliquando magnum momentum H 6.

*necessitas* omnia perquirat A 13.

*negligentia* ex diuturnitate G viii, 17.

*negligentia* ac remissionis perniciēs in obsidione C iii, 9.

*Nemetes* Germani G i, 51.

*Nemetocenna* oppidum G viii, 47.

*Nervii* equitatu nihil olim valebant G ii, 17. Gallorum ferocissimi G ii, 4.

Græcæ indocti G v, 48. militaria opera a Romanis facere docti G v, 42. fuga G v, 51. eorum

clientes G v, 39. mores G ii, 15. astus G v, 51. multitudo G v, 42.

rebellio ac frans G ii, 17, 18, 19. v, 39, 41. deditio G ii, 27. vi, 3.

*Nicomedis* Bithynii nobilitas A 66.

*Nocopolis* oppidum A 36.

*Nili* aqua limosa atque turbida A 6.

*Nitiobriges* populi G vii, 7. eorum rex Teutomatus G vii, 31.

in nive altissima Cæsar viam facit G vii, 8.

*noctem diei præponunt* Galm G vi, 18.  
*noctes* in Britannia quam in continente breviores G v, 13.  
*noctis licentia* C i, 21.  
*noctium* non dierum numero spatia temporum metiuntur Galli G vi, 18.  
*nocturna* Gallorum concilia G v, 28.  
*nocturna opera* Cæsarianorum obsessorum G v, 40.  
*Noreia* oppidum G i, 5.  
*Noricus* rex C i, 18.  
*Noricus* ager G i, 5.  
*Noctodunum* oppidum G ii, 12. vii, 12, 55.  
*nox* dierum xxx in insula Britannica G v, 13. peccantibus amica C ii, 31.  
*Numerius* et Verodectus Helvetiorum legati G i, 7.  
*Numida* et Cretes sagittarii G ii, 7.  
*Numida* et Getuli a Scipione missi dilabuntur ad Cæsarem Af. 32.  
*Numida* in cruce suffixi Af. 66.  
*Numidarum* adversus Carionem strategema C ii, 41.  
*Numidarum* celeritas Af. 69. eorum equi infrenati Af. 61. clades C ii, 25, 38. incursio in exercitum Cæsaris Af. 6, 69, 76.  
*Nymphæum* portus C iii, 28.

## O

*Obsecrorum* fortis et audax eruptio, nec minus felix C iii, 9.  
*obscidentium* institutum C iii, 47.  
*obseides* retenti G i, 18.  
*obseides* Cæsariani ab Æduis male mulctantur G vii, 63.  
*obseides* Gallorum male habet Arriovistus G i, 31.  
*obseidum* recuperandorum cura G iii, 8.  
*Obucula* oppidum A 57.  
*Ocetum* oppidum G i, 10.  
*Octavii* Pompeiani castra expugnantur C iii, 9. ejus cum Vatino navale prælium A 45, 46. fuga A 46.  
*Octodurus* Veragrorum vicus G iii, 1. incensus G iii, 6.  
*Octogesa* oppidum C i, 61.  
*oculorum* effusio G vii, 4.  
*Ollorico* Tentomati pater G vii, 31.  
*opera* bellica Romanorum Aduaticis admirationi sunt G ii, 30, 31.  
*opera* Cæsaris ad Alesiam G vii, 72,

73, 74. ad Mimessiam C ii, 8, 9, 10.  
*oppidum* quod dicatur Britannia G v, 21.  
*oppida* Hispaniæ manita H 8.  
*Oppius* legatus Cæsaris Af. 68.  
*in orbem* se adversus hostes colligendi ratio G iv, 37. v, 33.  
*Orethomenum* Cæsar recipit C iii, 55.  
*Orcinia* sylvæ G vi, 24.  
*Orgetorix* Helvetiorum princeps G i, 2, 3. ejus filia et filius capiuntur G i, 26. mors Orgetorigis G i, 2.  
*Oricum* oppidum Cæsar recipit C iii, 11, 12.  
*Orcenæ* populi C i, 60.  
*Ostium* Romanis dediti G i, 34.  
*Osticii* Crassi perjurium C iii, 28.

## P

*Pabuli* equorum inopia apud Pompeianos C iii, 59.  
*pabuli* inopia jumenta sua occidunt Pompeiani C i, 81.  
*pane pabulo* retenta jumenta toto quadriduo C i, 84.  
*pacatorum* insigne in bellis G vii, 59.  
*Pacidi* Pompeiani adversus Cæsa-rem pugna Af. 78. ejus mors ibid.  
*Pamani* Germani G ii, 4.  
*pagi* centum Suevorum G iv, 1.  
*pagi* Tigurini robur G i, 12.  
*Palapharsalica* victoria A 48.  
*pallina* ex pavimento enata C iii, 105.  
*pallides* Morinorum G iv, 38.  
*pallus* inter duo castra media G ii, 9.  
*Sequanam* influens G vii, 57.  
*pallio* se alunt Massilienses C ii, 22.  
*pallia* a famelicis in hostium castra abjectus C iii, 48. e radice factus ibid.  
*Parada* oppidum direptum Af. 87.  
*Parætonium* A 8.  
*Parisi* populi G vi, 3.  
*Parthi* Romanorum hostes C iii, 31.  
*Parthicum* bellum G viii, 54.  
*Parthiorum* oppidum expugnatum C iii, 41.  
*Parthinos* Pompeius prædæ loco habuit C iii, 48.  
*Pastores* indomiti C i, 57. Turini a Mione sollicitantur C iii, 31.  
*pax* quando optime fiat C iii, 16.  
*pax* unius diei G ii, 32.  
*pactis* studiosus Cæsar C iii, 10. cum cum Pompeio sæpe frustra tentat

C iii, 10, 11.  
*peccandi* impunitatem sibi arrogant milites post victoriam Af. 85.  
*pecoris* cupidi barbari G vi, 35.  
*pecunia* conflandæ commenta C iii, 32. A 49, 55.  
*pecunia* cupiditatis malum G vi, 22. Af. 93.  
*pecunia* e fanis tolluntur C i, 6.  
*pecuniam* publicam sibi oblatam Cæsar repudiat C i, 23.  
*pecus* loco frumenti imperatum C i, 52.  
*pedes* equestre prælium faciens H 15.  
*pedites* Germani inter equites præliari soliti G i, 68. vii, 65.  
*pedites* mira celeritate eorum cursum adæquantes G i, 48. inter equites pugnant G vii, 19, 36. Af. 69.  
*Peligni* populi G i, 15.  
*pelles* pro velis G iii, 18.  
*pelles* vestitus Suevorum G iv, 10. vi, 21.  
*Pellium* se confert Pompeius C iii, 103. id a Mithridate capitur A 26.  
*penetres* dum a Cæsare capiuntur Af. 62.  
*perfidia* Æduorum G vii, 40, 42.  
*perfuga* Cæsariani C iii, 60.  
*perfuga* multi quotidie ad Cæsarem confuebant C iii, 61.  
*perjurium* Cæsar ulciscitur Af. 64.  
*Petra* locus C iii, 42.  
*Petreius* legatus Pompeii, C i, 38. ejus furor C i, 75, 76. &c. vulnus Af. 19.  
*Petreti* mors Af. 94.  
*Petreius* Thessalus C iii, 35.  
*Petrocorii* populi G vii, 75.  
*Pharus* quid sit C iii, 112.  
*Pharisa* A 17.  
*Pharnacis* res gesta A 34, et seqq.  
*Pharsalici* exercitus clades, &c. C iii, 95.  
*Pharsalus* C iii, 6.  
*Philippus* trib. pleb. A 16.  
*Philo* Pompeianus Hispani H 35.  
*Pisum* C i, 15.  
*Pictones* populi G vii, 26.  
*pilorum* cacumina ardentia Af. 47.  
*Pirusta* Illyrici G v, 1.  
*Pisaurum* oppidum C i, 11, et seqq.  
*piscibus* et ovibus avium victitantes populi G iv, 10.  
*Piso* Aquitanus occiditur G iv, 12.  
*plantities* xv millia passuum Af. 37.  
*plebs* Gallorum, servorum loco habetur G vi, 13.

*plebs* Gallicæ intamen adversus potentiores G vi, 11.  
*plebem* solam vix bellum conficere posse G viii, 22.  
*Pletorii* Rustiani mors Af. 96.  
*Pleurostii* Nerviorum clientes G v, 39.  
*plumbum* album in Britannia G v, 12.  
*pluvia* saxorum Af. 47.  
*Pompeia* lex ambitus C iii, 1.  
*Pompeia* Cæsar ignoscit Af. 95.  
*Pompeii* et Cæsaris amicitia G vi, 1.  
*abalienatio* Pompeii G viii, 55. C i, 7. æmulatio, obtrectatio, et studia adversus Cæsarem G viii, 53. C i, 3, et seqq. arrogantia ac superbia parem non ferentis C i, 32, 44. amici C i, 61. auctoritas, nomen, et existimatio G i, 61. iii, 42. dominatio Romanis suspecta G viii, 52. legati et mandata ad Cæsarem C i, 8, 10. ejus dignitati Cæsar semper studuit C i, 9. gratia in Senatu C i, 14. in Hispania C ii, 18. Brundisio abituri opera adversus Cæsarem C i, 27. facultas in parandis copiis C iii, 3, 4, 5. exercitus et unde conscriptus C iii, 3, 4, 5. duces C iii, 3, 4, 5. acceleratio ad Dyrrhachium C iii, 13. inde exclusio C iii, 42. dictum de Cæsare C iii, 18. ambitio C iii, 45, 56. eum ad pugnam elicere Cæsar cupit C iii, 56. ejusdem exercitus penuria C iii, 58. honor C iii, 71. præsumptio de victoria et fuga Cæsarianorum C iii, 82, 83, 86. luxus C iii, 96. castra expugnata C iii, 96. nomen in scutis militum inscriptum et mox detractum A 59. res præclare gesta Af. 22. fuga et incommoda et adversa C iii, 15, 94, 102. mors C iii, 104.  
*Pompeii* res C iii, 40. H 1.  
*Pompeiana* aciei instructio C iii, 88. classis administratores C iii, 5, 7.  
*Pompeianorum* partium inclinatio C iii, 49. Af. 89. earundem fautoribus Cæsar ignoscit Af. 89.  
*Pompeiani* præfecti perfidia adversus Cæsarianos tyrones C iii, 23.  
*Pompeiani* sæpe ad Cæsarem desiciebant, raro contra C iii, 61. H 19, et seqq. milites mala valetudine laborantes C iii, 49.  
*Pompeianorum* metus C iii, 13. eorum et Cæsarianorum de pace colloquium C iii, 19. in difficultatibus

- patientia C iii, 15. exactiones C iii, 31. fames et angustia C iii, 58. fuga ac clades C iii, 53, 94, 95, 99. a victoria spiritus C iii, 72. vana spes de victoria C iii, 82. deditio C iii, 98. in acie Pharsalica caesorum numerus C iii, 99. eisdem victis vix usquam perfugium est C iii, 10.
- Pompeii* Rufi periculum Af. 85.  
*Pomponius* Cæsarianus C iii, 101.  
*pontem* celeriter efficit Cæsar G vi, 9. C i, 54.  
*pontem* Genevensem Cæsar rescindit G i, 7.  
*pontem* in Arare Cæsar facit G i, 13.  
*pontis* in Rheno a Cæsare facti ratio et forma G iv, 17. vi, 9.  
*Pontum* Cæsar recipit A 77.  
*Pontum* Pharnaces occupat A 41.  
*portenta* victoriam Cæsaris secuta G iii, 105.  
*Postumiana* castra H 8.  
*Pothinus* nutricius Ptolemæi regis C iii, 108. ejus mors C iii, 112.  
*præda* virtute parta, grata A 42.  
*prædonum* bellum C ii, 23.  
*prælium* equestre Af. 53. navale A 11.  
*prælia* sex a Cæsare uno die facta C iii, 33.  
*præscriptio*, prætextus C iii, 32.  
*præsidium* Jubæ regis apud Thabenam interficitur Af. 77.  
*Prætores* inter se adversarii C ii, 20, et seq.  
*Prætorum* de imperio, ad populum referebatur C i, 6.  
*Preciani* Romanis dediti G iii, 27.  
*Precibus* aliquem detestari G vi, 31.  
*Proconsul* cum imperio ad urbem manens G vi, 1.  
*provincia* Galliæ servitus G vii, 77.  
*ad Ptolemaum* regem Ægypti Pompeius fugiens se confert C iii, 103.  
*Ptolemaum* inter et Cleopatram Cæsar arbitrum se interponit G iii, 107.  
*Ptolemæi* patris testamentum C iii, 108.  
*Ptolemaum* puerum regem Cæsar in suam potestatem recipit C iii, 109.  
*Ptolemæi* regis pueri fictæ lachrymæ A 24. mors A 31.  
*Ptolemæi* regis castra oppugnat Cæsar A 30.  
*pueres* omnes armati convenire coguntur armato concilio indicto apud Gallos G v, 56.  
*P. Attius* Varus C ii, 23.
- P. Attius* eques Romanus a Cæsare captus Af. 68. venia donatus Af. 89.  
*P. Calpurnius* Pompeianus H 23.  
*P. Considius* pro exploratore missus falsa renuntiat G i, 22.  
*P. Cornelii* Scipionis mors Af. 96.  
*P. Crassi* adolescentis res gestæ G i, 52. ii, 34. iii, 7, 20, 21.  
*P. Lentulus* Spinther in potestatem Cæsaris venit C i, 23.  
*P. Ligarius* jussu Cæsaris necatus Af. 64.  
*P. Saserna* Af. 10.  
*P. Servilius* cos. C iii, 1.  
*P. Sextus* Bibaculus, alias Baculus G ii, 25. iii, 5. vi, 38.  
*P. Sextius* A 34.  
*P. Sittius* Numidiam Jubæ regnum invadit Af. 36. ejusdem virtus Af.  
*P. Sulpitius* Rufus legatus G iv, 22.  
*P. Sulpitius* pr. C iii, 101.  
*P. Sylla* dexteritas C iii, 51.  
*P. Vatinius* Cæsaris legatus C iii, 19.  
*P. Ventrius* eques Romanus Af. 64.  
*puellæ* regnantis tædium apud populum A 23.  
*pueri* et mulieres in muro ad speciem militum dispositi C iii, 9.  
*pugna* acerrima Nerviorum ac Romanorum G ii, 23.  
*pugna* non stataria, sed percussoria Lusitanorum C i, 44.  
*pugna* ex essedis G iv, 24, 33.  
*pugna* navalis G iii, 14.  
*pugna* sex horas durans G iii, 5.  
*pugna* ratio astuta G v, 34.  
*pugnam* ineuntium Gallorum vota G vi, 17.  
*pulveris* excitati indicium in bellis G iv, 32.  
*putei* a Cæsarianis fodiuntur A 9.  
*pyra* Jubæ regis in oppido Zama Af. 91.  
*Pyrenæi* montes G i, 1.

## Q

- Quadrige* falcatæ Pharnacis adversus Cæsarem A 75.  
*Quæstorum* nequitia C iii, 32.  
*Quæstorum* improborum odium A 49.  
*quæstus* underumque quæsitus A 49.  
*quatuor* unius cohortis Cæsariæ centuriones in pugna oculis amittunt C iii, 53.  
*Q. Aquila* Cæsarianus Af. 62.  
*Q. Atrius* navium Cæsarianarum præ-

fectus G v, 9.

Q. *Attius Varus* præfectus equitum G viii, 28.

Q. *Cassius* trib. pleb. Cæsarianus C ii, 19. Gaditanorum præfectus C ii, 21.

Q. *Cassii* Longini odium in Hispanos et contra A 48, 50. vulnus A 52. mors A 64.

Q. *Comminius* Cæsarianus ad Scipionem deductus Af. 44.

Q. *Coponius* Rhodiæ classis Pompeianæ præfectus C iii, 26.

Q. *Cornificius* Cæsaris quæstor A 42.

Q. *Cicero* Cæsarianus G v, 24. ejus castra oppugnantur a Nervili G v, 39. ejusdem valetudo tenuissima G v, 40.

Q. *Fabius* Max. legatus Cæsaris H 2.

Q. *Fulginius* mors C i, 46.

Q. *Fusius* Kalenus legatus Cæsaris C iii, 55.

Q. *Junius* Hispanus G v, 27.

Q. *Laberii* Duri trib. mil. mors G v, 15.

Q. *Ligario* Cæsar ignoscit Af. 89.

Q. *Lucanii* centurionis mors G v, 35.

Q. *Lucretius* senator C i, 18.

Q. *Marcus* trib. mil. Pompeianus ad Cæsarem transfugit H 11.

Q. *Patissius* Cæsarianus A 34.

Q. *Pedius* legatus Cæsaris G ii, 2, 11. C iii, 22. H 2.

Q. *Pompeii* Nigri equitis Rom. Italicensis robor H 25. ejusdem cum Antistio Turpione singulare certamen ibid.

Q. *Sabinus* C iii, 55.

Q. *Sertorii* milites G iii, 23.

Q. *Sertorius* de vita pecuniam paciscitur A 55.

Q. *Titurius* Sabinus legatus Cæsaris G ii, 5, 9. ejusdem provincia G iii, 11. apud Unellos acta G iii, 17. strategema iii, 18, 24. v, 27. ejusdem mors G v, 37.

Q. *Tullius* Cicero G vi, 32.

Q. *Varus* præfectus equitum Domitii Cæsarianus C iii, 37.

Q. *Velantius* G iii, 7.

## R

*Rabirius* Postumus Af. 8.

*radix*, qua vice panis utebantur Cæsariani C iii, 48.

*radicibus* arundinum pasti equi C iii, 58.

*rapinas* suorum castigat Cæsar Af. 54. *ratione* et consilio Romanos barbaris nationibus in bello præstare G i, 40. *Ravenna* oppidum C i, 5.

*Rauraci* populi G vii, 75. se Helvetiis domos suas relinquentibus jungunt G i, 5, 29.

*rebellionis* reprimeudæ apud Gallos consilium G vi, 1.

*Rebilus*, legatus Cæsaris, magni usus militaris vir C ii, 34.

*reditus* Cæsaris in Italiam quam honorificus G viii, 51.

*regem* a Romanis appellari et amicum; maximum beneficium G i, 43.

*regem* ad dicendam causam evocari indignatur regni procurator C iii, 108.

*regis* pueri ætas a militibus elusa A 25.

*reges* Egyptiis constituit Cæsar A 33.

*reges* Britannici quatuor G v, 22.

*regnum* Jubæ in provinciam conversum Af. 97.

*regni* ambitio odiosa C vii, 4.

*regum* controversiis se interponit Cæsar C iii, 7.

*rei* ex vinculis causam apud Helvetios dicebant G i, 4.

*religio* sacerdotum Gallicorum G vi, 13.

*Remi* Romanorum amici G vii, 63. in insidias Bellovacorum incidunt G viii, 12.

*Remi* se Cæsari dedunt G ii, 3. eorum amicitia usus Cæsari ibid. eorundem apud Cæsarem auctoritas et gratia G v, 54. vi, 4.

*ne respublica* detrimentum capiat; cautio extrema C i, 5.

*Rhaseypolis* Pompeianus C iii, 4.

*Rhedones* Romanis dediti G ii, 34.

*Rheni* fluminis latitudo et altitudo, origo, fluxus, et insulæ G iv, 10, 16.

*Rhenus* transire Cæsar statuit G iv, 16. vi, 9.

*Rhodanus* fluvius G i, 1, 2, &c.

*Rhodiæ* classis Pompeianæ præfectus C. Marcellus cum C. Pomponio C iii, 5.

*Rhodiurum* in maritimis præliis virtus A 11, 15.

*robur* et magnitudo corporis ut paretur G iv, 1.

*Roma* male administrata A 65.

*Roma* terrore completur C i, 14.

*Romæ* omnia divina humanaque jura miscentur Pompeii ac Cæsaris dissensione C i, 6.

- Romani* ab armato hoste conditionam non accipiunt G v, 4.  
*Romani* ab Helvetiis cedantur G i, 7. admirationi sunt Uxelledunensibus G viii, 48.  
*Romani* arbitri regni Ægyptii testamento electi C iii, 108.  
*Romani* armis graves G v, 16.  
*Romani* secundis rebus confirmantur, adversis incitantur Galli G viii, 12, 15.  
*Romani* sociorum dignitatem angere soliti, non minuere G i, 43.  
*Romani* negotiatores Genabi a Gallis opprimantur G vii, 3.  
*Romani* populi disciplina et opes G vi, 1. divisio C i, 32, et seq.  
*Romani* non sine deorum ope bellum gerere Gallis visi G ii, 12.  
*Romani* Sicambri prodantur G vi, 25.  
*Romani* statura brevi Gallis ludibrio sunt G ii, 30.  
*Romani* milites desperata salute seipsum interficientes G v, 37. detrimento accepto diligentiores sunt G viii, 12. in insidiis a Gallis comprehensi G v, 33, et seqq.  
*Romani* auxilio Æduorum adversus Allobroges usi G i, 44.  
*Romanorum* militum magnanimitas G v, 35. vii, 19. præsens in repentina re animus G ii, 20. opprimendorum consilium apud Britannos G iv, 31. trepidatio G i, 39. virtus C i, 51. A 34.  
*Romanorum* ambitio G vii, 77.  
*Romanorum* ac Britannorum dispar pugna G v, 16.  
*Romanorum* civium etiam hostium suorum misericordia movetur Cæsar C i, 72.  
*Romanorum* civium injurias in Ponto acceptas Pharnaci Cæsar remittit A 70.  
*Romanorum* in Galliam evocatio per Divitiacum G vi, 12. incautorum oppressio ab Æduis G vii, 42. mos in pugna committenda C iii, 92. servitutum excutere Galli conantur G iii, 8. timor apud Æduos G i, 14. apud barbaros G iv, 16.  
*Romani* obmurmurant Alexandrinorum principes A 3.  
*Romani* in Gallia inveterascere indignantur Belgæ G ii, 13.  
*Romani* imperii dignitas ut conservetur A 35.  
*Romani* naves ad Massiliam C i, 6.  
*Romanarum* legionum laus H 43.  
*Romanum* præsidium crudeliter ab Æduis interfectum G vii, 38.  
ros pellibus, quibus naves tegebantur, exceptus C iii, 15.  
*Roscellus* et Ægus Allobroges fratres a Cæsare ad Pompeium deficiunt C iii, 59, et seq.  
*Roscius* prætor Pompeium Cæsari purgat C i, 10.  
*rostra* actuariis navibus Vatinius imponit H 44.  
*rumoribus* incertis sæpe Galli serviunt G iv, 6.  
*rumorum* coercendorum ratio G vi, 29.  
*Ruspina* oppidum Af. 6. prima ad amicitiam Cæsaris Af. 3.  
*Rutheni* G i, 45. Arvernus conciliantur G vii, 5. C iii, 55.  
*Rutilius* Lupus pr. C i, 24.

## S

- Sabæ* fluvius G ii, 16, 18.  
*Sabura* Jubbæ regis præfectus C ii, 38. ejusdem strategema C ii, 40. mors C ii, 95.  
*Sacerdotes* Gallie Draides G vi, 12, et seqq.  
*Sacerdotum* auctoritas G vii, 33.  
*Sacramentum* apud se dicere Domitianos milites Cæsar jubet C i, 23.  
*Sacramenti* Domitiani religione milites suos liberat Curio C ii, 32.  
*Sacramentum* militare ut solvatur C ii, 32.  
*Sacramenti* redemptione pecunie cogendæ inventum A 56.  
*Sacratavri* cædes C iii, 71.  
*Sacrificia* Gallorum G vi, 13.  
*Sacrificiorum* interdictio gravissima G vi, 13.  
*Sadale* Cotti regis filius inter Pompeii copias C iii, 4.  
*sagittarii* Galli G vii, 31.  
*sagittariorum* et funditorum Pompeianorum cædes C iii, 93.  
*sagittarum* triginta millia in castellum Cæsarianum conjecta C iii, 53.  
*Saguntinorum* signa v. relata H 10.  
*sali* et nausæ molestia C iii, 28.  
*salinarum* stagnum Af. 80.  
*Salustii* ad Cæcinam insulam gesta Af. 8.  
*Salonæ* oppidum C iii, 8, 9. A 43.  
*Salonarum* conventus C iii, 9. oppugnatio ibid.  
*Salus* fluvius H 9.  
*saltus* Castulonensis C i, 38.



*salutatio militaris* Af. 65.  
*salutem* omnium paucis committi,  
 grave ac miserum A 16.  
*Samarobrica* oppidum G v, 24, 32, 46.  
*Samarobricenses* Gallorum concilium G  
 v, 24.  
*Santones* Tolosatium vicini G i, 10.  
*Saroura* oppidum Af. 75.  
*Saserna* praefectus Lepti Af. 10, 20.  
*Saturnini* et Gracchorum casus C i,  
 7.  
*Scavo* centurionis virtus C iii, 58.  
 ejus scutum cccxxx foraminibus  
 confossum ibid.  
*Scaldia* G vi, 43.  
*Scapula* rogo extructo sibi exitium  
 parat H 33.  
*sceleratum* Caesarem vocat Scipio Af.  
 44.  
*sceleris* conscientia C iii, 60.  
*Scipio* jussu Jubae regis vestitum mu-  
 tat Af. 57. elephantos ad pugnam  
 assuefecit Af. 27. Imperatorem  
 se appellat C iii, 51. Af. 44. Pom-  
 peii fantor et affinis C iii, 4, 37, 82.  
*Scipionis* copiae Af. 1. sententia de  
 Pompeio et Caesare C i, 1, 21. lar-  
 gitio et avaritia C iii, 31, 32. dili-  
 gentia et celeritas C iii, 16. fuga  
 C iii, 37. clades Af. 52.  
*Scipionis* commiseratur Caesar Af. 8.  
*Scipionis* legionarii multi ad Caesarem  
 deficiunt Af. 52. ejus oratio ad  
 captivos Caesarianos Af. 44. cru-  
 delitas adversus eosdem Af. 46.  
 acies ad pugnam instructa Af. 48.  
 ejusdem victoriola Af. 61.  
*Scipionis* legatos Caesar de pace mittit  
 C iii, 57. suppetias fert Juba rex  
 Af. 48.  
*Scipionem* unum esse populi Romani  
 imperatorem, Considii vox Af. 4.  
*Scipionis* milites ad unum omnes caesi  
 Af. 85.  
*Scipionis* mors Af. 96.  
*scorpio* bellicum instrumentum G vii,  
 25. Af. 81.  
*Scribonius* Libo C i, 26. Achaicae  
 classis Pompeianae praefectus C iii,  
 5. cum Caesare ad Oricum collo-  
 quitur C iii, 16.  
*scuta* et pila pro vallo posita H 32.  
*scuta* ex cortice facta et viminibus  
 intexta G ii, 33.  
*scutorum* collatura H 25.  
*scutis* se a grandine protegentes Ca-  
 sariani Af. 47.  
*suetio* oppidi Aduatici vendita G ii,  
 33.

*seditionum* Romanarum cura Caesari  
 A 65.  
*Sedulii* Lemovicum ducis mors G vii,  
 88.  
*Seduni* Galli G iii, 1.  
*Sedusi* Germani G i, 51.  
*Segni* populi Germaniae G vi, 32.  
*Segonax* rex G v, 22.  
*Segontiaci* Britanniae populi G v, 21.  
*Segovia* oppidum A 57.  
*Segusiani* G i, 10. vii, 64.  
*Senatores* Rom. in Caesaris potesta-  
 tem redacti C i, 28.  
*Senatores* tres ex sexcentis reliqui,  
 quingenti milites ex sexaginta mil-  
 libus G ii, 28.  
*Senatus* a Gallis interfectus quod bel-  
 lum cum Romanis gerere nollet G  
 iii, 17.  
*Senatus* omnis Venetus necatus, reli-  
 qui sub corona venditi G iii, 16.  
*Senatus* reverentia apud Caesarem G  
 viii, 52.  
*Senatus* populoque Romano se Caesar  
 subicere vult, ut pacem cum Pom-  
 peio faciat C iii, 10.  
*Senatusconsultum* adversus Caesarem  
 G viii, 53, 54.  
*Senatusconsultum* extremum, dent ope-  
 ram magistratus ne Republica de-  
 trimentum capiat C i, 5. quando  
 id fieret ibid.  
*senectus* apud Gallos a militia non ex-  
 cusat G viii, 12.  
*senes* bello inutiles, Cimbrico bello  
 apud Gallos comesti G vii, 77.  
*senis* honor propter peritiam G vii, 57.  
*Senones* in fide Eduorum G vi, 4.  
*Senonum* conscientia facinoris adver-  
 sus Romanos G v, 50. eorumdem  
 motus G v, 54. rebellio et deditio  
 G vi, 4.  
*Sequana* fluvius G i, 1. vii, 87.  
*Sequanus* ager optimus totius Galliae  
 G i, 51.  
*Sequani* Germanos in Galliam indu-  
 cant G vi, 12. principatu dejici-  
 untur. ibid.  
*Sequanorum* demissus animus G i, 32.  
*Sequanorum* et Eduorum factiones G  
 vi, 12.  
*Sequanorum* miseria a Germanis G i,  
 31, 35. ab Ariovisto G i, 32.  
*Sequanis* Aedui subditi G i, 31. vi, 12.  
*Sequanos* sibi Helvetii per Dumnori-  
 gem conciliant G i, 9.  
*Serapion* legatus Alexandrinorum C  
 iii, 109.  
*Sergius* Galba Caesari amicus G viii,

50. legatus G iii, 11. ejus perplexitas G iii, 1.  
*servus* dominum jugulans H 18. punitus H 20.  
*servi* pastores armantur a Pompeio C i, 24.  
*servi* puberes armati Alexandrino bello A 2.  
*servi* puberes omnes in extrema necessitate manumissi C iii, 9.  
*servi* speculatores capti, in crucem sublatis H 20.  
*servos* se mentientes milites interfecti H 12.  
*Servilius* tumultus in Italia G i, 40.  
*Servilius* consul C iii, 21.  
*servitus*, conditio odiosa G iii, 10.  
*Servitius* Sulpitius C ii, 44.  
*sceleritia* c militibus donat Longinus A 48.  
*Sesuvii* Romanis dediti G ii, 34.  
*severitas* Cæsaris G iii, 16. Vercingetorigis G vii, 4.  
*sex praelia* uno die a Cæsare facta G iii, 35.  
*Sexti* Bibaculi ægri ingens animus adversus hostes G vi, 38.  
*Sextus* Cæsar C ii, 20. Julii Cæsaris amicus et necessarius A 66.  
*Sextus* Pompeius filius Cn. Pompeii Magni H 3. a fratre Cn. Pompeio auxilium petit H 4.  
*Sextus* Quintilius Varus quæstor C i, 23. C ii, 28.  
*Sibulzates* Aquitani, Rom. dediti G iii, 27.  
*Sicilia* ac Sardinia a Cæsare recipiuntur C i, 30.  
*Sicoris* fluvius C i, 40, 48, 63.  
*Sigambri*, vel Sicambri G iv, 18.  
*signa* militaria septuaginta quatuor de Gallis capta G vii, 88.  
*signa* militaria viginti duo Cæsariana amissa C iii, 71.  
*signifer* Pompeianus ad Cæsarem transfugiens H 18.  
*signiferi* ignominia notati C iii, 74.  
*signorum* militarium conferendorum mos Gallicus G vii, 2.  
*signorum* militarium Pompeianorum ad Cæsarem delatorum numerus C iii, 101.  
*signorum* cantus in bellis utilitas C iii, 92.  
*Silicenses* flumen A 57.  
*silvarum* latibula et monimenta G ii, 17, 19. iii, 28. iv, 19. v, 15.  
*sitis* ingens G viii, 41.  
*Sitius*, Jubæ fines invadit Af. 36.  
*socios* de se bene meritos Romani non deserebant G i, 43. viii, 6.  
*Soldatorum* devotorum fides G iii, 22.  
*solitudines* circum civitates suas amant Germani G vi, 23.  
*Soritia* oppidum H 27.  
*sortes* et vaticinationes matrumfamilias Germanarum in præliis ineundis G i, 50.  
*Sotiates* a Cæsare victi G iii, 20, 21.  
*specula* Hispaniæ H 8.  
*speculator* Pompeianus captus et occisus H 13.  
*speculatores*, suorum consilia hosti aperiunt Af. 23.  
*speculatorum* comprehensorum pœna H 20.  
*speculatoria* navigia G iv, 26.  
*spes* inopiam sustentat G iii, 49.  
*spes* una miseris reliqua C ii, 24.  
*Squillus* index conjurationis A 55.  
*stagnum* Salinarum Af. 80.  
*Statius* Murcus Cæsaris legatus C iii, 16.  
*statura* quibus rebus alatur G vi, 21.  
*stimuli* in operibus bellicis G vii, 73.  
*stipendium* duplex bene meritis Cæsar largitur C iii, 53.  
*stipendium* militum avertentes delati C iii, 59.  
*stipendium* victores victis imponunt jure belli G i, 44.  
*storiarum* usus in bellis C ii, 9.  
*strategema* Ambiorigis G v, 34. Bellovacorum G viii, 14, 19. Cæsaris G vii, 44, 45. Domitii C iii, 38. Jubæ regis C ii, 40.  
*strategema* peditum pernicium equitibus in pugna permiscendorum A 29.  
*strategema* Pompeii in eruptione C iii, 62.  
*strategema* Salonensium civium adversus Octavium C iii, 9.  
*strategema* Vercingetorigis in fallendis suis G vii, 20.  
*structores* ut se muniant a telis hostium C ii, 9.  
*subcoactæ* vel coactæ, thoracis genus ad vitanda tela C iii, 44.  
*sudes* in bello paratæ Af. 20.  
*Suessiones* Remorum fratres G ii, 3.  
*Remis* attributi G viii, 6. Cæsari deduntur G ii, 13.  
*Suevi* G i, 37, 51, 54. Germanorum bellicosissimi G iv, 37. eorum delectus adversus Romanos G iv, 19.  
*Suevis* ne Deos quidem pares aiunt Germani G iii, 7.

*Suevis* vectigales Ubii G iv, 4.  
*Sulcitanorum* mulcta a Cæsare Af. 98.  
*Sulmonenses* Cæsaris fautores Ci, 18.  
*Salpiti* legatus Cæsaris Ci, 74.  
*supplicatio* Cæsari decreta G ii, 15.  
 xx dierum G ii, 35. iv, 38.  
*supplicia* apud Gallos G vi, 16.  
*supplicium* ritus ad victores exeuntium A 32.  
*supplicibus* Cæsar ignoscit A 70.  
*Surus* Æduus captus G viii, 45.  
*Sylla* alter; *Lentulus* Ci, 4.  
*Sylla* intercessionem tribunitiam non ausultit Ci, 5, 73.  
*Sylla* (prænominē P.) castrorum Cæsaris præfecti industria C iii, 51.  
*Sylla* Fausti largitio Af. 87.  
*Syriaca* res Cæsaris A 65, et seqq.

## T

*Tabellarii* Cæsaris a Pharnace intercepti A 38.  
*tabellarii* capti, manibus præcis, dimissi H 12.  
*tabernaculum* Pompeianorum luxuries C iii, 96.  
*tabula* tres iudicium C iii, 83.  
*tabulae* in Helvetiorum castris repertæ literis Græcis confectæ G i, 29.  
*tabulae* novæ C iii, 1. earum lex C iii, 21.  
*Tarbelli* populi G iij, 27.  
*Tercundarius* Castor ccc equites Pompeio suppeditat C iii, 4.  
*Terracoenes* ad Cæsarem transeunt Ci, 21, 60.  
*Tarus* Ciliciæ urbs A 66.  
*Tarusates* Romanis dediti G iii, 13, 23, 27.  
*Tusgetius* Carnutensis a suis civibus cæditur G v, 25.  
*Tauris* insula A 45.  
*Taurois*, Massiliensium castellum C ii, 4.  
*taxi* venenum G vi, 31.  
*Taximagulus* rex G v, 22.  
*Tectogæges* Volcæ G vi, 24.  
*Teges* oppidum Af. 78.  
*tela* ut vident milites C iii, 44.  
*temeritas* Gallis innata G vii, 42.  
*temeritatis* et festinantis exitus C ii, 41, 42.  
*tempestas* naves Cæsaris affligens G iv, 29. v, 10.  
*tempestatis* incommodum in bonum versum H 3.  
*tempestatum* vis G iii, 29. C i, 48.  
*temporum* spatia Galli non dierum sed noctium numero definiunt G vi, 19.  
*Tenchtherorum* bellum G iv, 1, 4.  
*tenitoriola* Cæsarianorum Af. 47.  
*Tergestinarum* oppressio G viii, 24.  
*testamenta* Ptolemæi regis C iii, 108. A 33.  
*testamenta* pavore condunt Cæsariani milites adversus Germanos pugnaturi G i, 39.  
*testudo* pedum Lx C ii, 2.  
*tetrarchia* Dejotaro adimitur A 87.  
*Teutomatus* Nitobrigum rex G vii, 31, 46.  
*Teutoni* et Cimbri G i, 33, 40. vii, 77. a finibus Belgarum arcentur G ii, 4.  
*Thabena* oppidum Af. 77.  
*Thabenenses* Cæsaris auxilium invocant Af. 77.  
*Thamesis* seu Tamesis fluvius G v, 11, 13.  
*Thapsus* oppidum Af. 44. ejus custodes Cæsar ignominiose mittit Af. 46.  
*Thapsitanorum* angustia Af. 79. mulcta Af. 97.  
*Thebas* Kalenns recipit C iii, 55.  
*Theologia* Gallorum G vi, 14. et Germanorum G vi, 21.  
*Theophanes* Pompeianus C iii, 18.  
*Thermus* prætor Ci, 12.  
*Thessali* in copiis Pompeii C iii, 5.  
*Thessalia* et Ætolie legati ad Cæsarem C iii, 34.  
*Thessalia* divisio C iii, 36.  
*Thessalia* in Cæsaris potestatem venit C iii, 81.  
*Thoraces* ad vitandos telorum ictus C iii, 44.  
*Thurii* C iii, 21.  
*Tiberius* Nero Cæsarianus A 25.  
*Tiberius* Tullius H 18.  
*Ticida* Af. 46.  
*Tigurinus* pagus C i, 12.  
*timor* misericordiam non recipit in summo periculo G vii, 26. mentem homini eripit A 18. timoris excusatio ac prætextus G i, 39. ejus vanitas C ii, 41. vis C ii, 42, 43. C iii, 13. ejus simulandi astus G iii, 18. v, 50, 57.  
*timorem* a Germanis, militibus suis adimit Cæsar G i, 40.  
*Tisdra* oppidum Af. 36, 86, 93.  
*Tisdritanorum* mulcta Af. 97.  
*Titi* duo Hispani adolescentes Cæsariani ab inimicis intercepti Af. 28.  
*Titurii* Sabini trepidatio G v, 33.  
*T. Ampii* sacrilegium impeditur C

- iii, 105.  
*T. Babentii* primipilaris mors G v, 85.  
*T. Cæcili* centurionis mors C i, 46.  
*T. Labienus* Cæsaris legatus G i, 10. ii, 26. iii, 11. v, 24. vi, 33.  
*T. Pulcio* C iii, 67.  
*T. Pulionis* centurionis inimicitia cum L. Varena, ejusdemque Pulionis virtus G v, 44.  
*T. vel C. Rebellus* procons. Af. 86.  
*T. Salienus* centurio Af. 28, 54.  
*T. Sextius* G vi, i. vii, 49, 90.  
*T. Silius* G iii, 7.  
*T. Terrasidius* G iii, 8.  
*T. Thorius* Italicensis, dux a legionibus quibusdam eligitur in odium Cæsai A 57.  
*T. Vastus* A 52.  
*Tagata* Gallia G viii, 24, 52.  
*Tolosa* et Tolosates G i, 10. iii, 20. vii, 7.  
*Torquatus* Orici præfectus C iii, 11. mors Af. 96.  
*Torques* aurei duo honoris ergo præfecto turmæ a Cæsare dati H 26.  
*Tragula* amato epistola deligata G v, 48.  
*Trajectus* Britannicæ brevissimus G iv, 21.  
*Transrhenani* populi legatos ad Cæsarem mittunt G ii, 35.  
*Trebonius* legatus C i, 36. proconsul A 64. vi de tribunali deturbatus C iii, 21. ejusdem mira in reficiendis operibus industria C ii, 14. humanitas C iii, 20.  
*trecentis*, qui Varo ac Scipioni pecunias contulissent, uno nomine pecunia imperata Cæsar ignoscit Af. 90.  
*tres* aut quatuor milites Cæsariani duo millia Numidarum in fugam vertunt Af. 70.  
*Treviri* G i, 37. iii, 11. equitatu cæteris Gallis præstant G ii, 24. v, 8. Germanos adversus Romanos sollicitant G v, 2, 55. eorum ferocia G viii, 25. clades G vi, 8. vii, 63. viii, 45.  
*Triboces* Germani, seu Tribocci G i, 51.  
*Tribuni* militum et centuriones Afraniani ad Cæsarem deficientes C i, 77.  
*Tribuni* plebis ad Cæsarem fugiunt C i, 5. octavo demum menas rationes exigebantur ibid.  
*Tribuni* quidam militum a Cæsare ignominiose dimittuntur Af. 54.  
*Tribunitia* intercessionis violatio C i, 5, 7.  
*tributus* in capita singula servorum ac liberorum impositum C iii, 32.  
*triginta* equites Galli duo millia Maurorum equitum repellunt Af. 6.  
*Trinobantes* Britannii G iii, 20.  
*triumphi* Cæsaris ornamenta Af. 28.  
*triumphus* Pompeianorum ante victoriam C iii, 83.  
*tuba* soni non exauditi malum in recepta canendo G vii, 47.  
*Tubero* ab Attio Varo appulsu Mtoris Africanus prohibetur G i, 31.  
*Tulingi* populi C i, 5, 28, 29.  
*Tullius* legatus H 17.  
*Tullii* Rufi quæstoris mors Af. 85.  
*Turinum* oppidum, et Turini a Milone sollicitantur C iii, 21, 22.  
*Turios* Coelius sollicitans interficitur C iii, 22.  
*Turmæ* prælia res nimis densæ esse non debent G viii, 18.  
*Turonos* populi G ii, 35. vi, 4. viii, 46.  
*turris* altius tuto attollendæ ratio C ii, 9.  
*turris* Phari admirabilis C iii, 112.  
*turres* bellicas Romani quo volunt promovent G ii, 31.  
*turres* cxx celerrime a Cæsarianis excitatæ G v, 40.  
*Tuticani* cædes C iii, 71.  
*tympaforum* in adytis spontaneus sonus C iii, 105.  
*tyrannus* Cæsar in fidem recepit A 65.  
*tyrones* ut hortandi Af. 81.  
*tyrones* Cæsariani capti inter legiones Scipionis dispartiti Af. 46.  
*tyronum* legio C iii, 28, 34. mollietates et ignavia C iii, 28. timiditati Cæsar prospicit Af. 31, 32.

## U, V

- Vacca* oppidum Af. 74.  
*Valerius* adolescens H 32.  
*Valerius* Flaccus legatus Cæsaris C i, 30. ejus mors C iii, 58.  
*Vangiones* Germani G i, 51.  
*Vareni* centurionis virtus G v, 44.  
*Varro* legatus Pompeii C i, 38.  
*Varronis* cohortes a Carnouensibus ejiciuntur C ii, 19.  
*Varronis* erga Cæsarem animus C ii, 17. deditio C ii, 20.  
*Venus* in Africa Af. 64. Juba re-

- alotere abn audet C ii, 24. ejus  
 fuga C ii, 84, 85. Af. 63.  
*Varus* fluvius C i, 87.  
*vastitatem* circum se amant Suevi G  
 iv, 8.  
*Vatinius* Cæsarianus C iii, 100. ejus  
 virtus et victoria adversus Octa-  
 vium A 41, 46.  
*Vatrinanorum* militum fortitudo A 45.  
*Vbi* G i, 54. iv, 8. auxilium contra  
 Suevos a Romanis petunt G iv, 8.  
 Suevis vectigales G iv, 8. Cæsari  
 conciliati G iv, 9, 19.  
*Ucubis* oppidum H 8, 20.  
*vectigalia* Hispanensibus remitti Cæs-  
 sar a populo Romano impetrave-  
 rat H 42.  
*vegetalium* multiplicatio C iii, 32.  
*Vedicius* Coti frater G vii, 32.  
*Velanni* G vii, 75.  
*Vellamodunum* oppidum deditur G  
 vii, 11.  
*Velocassium* potestas G ii, 4.  
*velorum* navibus inutilium reddendo-  
 rum ratio G iii, 14.  
*venationis* exercitium et laus G vi, 21,  
 27. ejus studiosi Suevi G iv, 1.  
*Venetia* G iii, 9.  
*Veneti* Galli G iii, 1. Romanis de-  
 diti G ii, 34.  
*Ventorum* Senatus a Cæsare necatus  
 G iii, 16.  
*Venetici* belli confectio G iii, 16. iv, 21.  
*Ventisonte* oppidum H 27.  
*ventus* Cæsari velut ad nutum serviens  
 C iii, 37.  
*Veragri* Galli G iii, 1.  
*Vertigetoris* Celtilli filius G vii, 4.  
 rex a suis appellatur ibid. ejus  
 consilia G vii, 8. proditiōis ac-  
 cusatur G vii, 20. ejusdem res G  
 vii, 28. Cæsari deditur G vii, 82.  
*Vergasillaunus* Arvernus Gallicarum  
 copiarum dux G vii, 76, 83. captus  
 G vii, 88.  
*Vergilius* Pompeianus Thapsi præfec-  
 tus Af. 79.  
*Vergiliarum* signum confectum Af. 47.  
*Vergobretus* magistratus Æduorum G  
 i, 16.  
*vernacularum* legionum duarum robur  
 H 7.  
*Verodectius* G i, 7.  
*Veromandui* G ii, 4, 9.  
*Versennenses* H 28.  
*Vertico* Nervius G v, 49.  
*Verticus* Remorum præfectus occi-  
 ditur G viii, 12.  
*Vesontio* Sequanorum oppidum G i, 38.  
*vestitus* regius Deiotaro a Cæsare re-  
 stitutus A 68.  
*vestitu* insigni utebatur Cæsar in  
 prælia G vii, 88.  
*veteranarum* legionum fiducia Af. 31.  
*veterani* militis mira adversus ele-  
 phantum fortitudo Af. 84.  
*veterani* militis Cæsariani ad Labie-  
 num insultabundum verba Af. 26.  
*veterani* milites Cæsariani in nave  
 capti ad Scipionem deducti, et ma-  
 le mulctati Af. 45.  
*veteranorum* hortatio Af. 81.  
*veteranorum* militum irritatorum gra-  
 vis ultio Af. 85. prudentia et for-  
 titudo animi C iii, 28. tolerantia  
 Af. 24.  
*Vettones* populi C i, 38.  
*vetustati* oppidi Massiliensium Cæsar  
 desert C ii, 22.  
*vexilli* proponendi mos Cæsari G ii,  
 20.  
*Vibullius* Rufus Pompeianus C i, 18,  
 23, 34.  
*victorum* ac castrorum gravamina C  
 iii, 105.  
*victi* a victoribus pacem supplices  
 petunt A 32.  
*victori* auctoritas adest A 26.  
*victorum* in victos potestas G i, 36.  
*victoria* non præsumenda solum, sed  
 cogitandum etiam ut paretur C iii,  
 82.  
*victoria* Cæsaris nuntii terror hosti-  
 bus C iii, 103.  
*victoria* conditio expendenda C iii,  
 72. Af. 31.  
*victoria* gloria G vii, 19.  
*victoria* simulacrum se convertens C  
 iii, 105.  
*victoria* spei stimulus G iii, 3.  
*victoriam* non qualemcumque Cæsar  
 volebat, sed incruentam et mitem C  
 i, 2. Af. 31.  
*victoriam* certo sibi præsumit Pom-  
 peius C iii, 83, 86.  
*Vienna* oppidum G vii, 9.  
*vinum* ad se inferri nolunt Nervii G  
 ii, 15.  
*vinu* Suevi non utuntur G iv, 2.  
*vinum* et nardum identidem sibi in-  
 fundens Scapula mori certus H 33.  
*vires* et magnitudo corporis ut pa-  
 rentur G iv, 1.  
*virilitas* Romanis negotiatoribus in  
 Ponto exsecta A 70.  
*Virdomarus* seu Virdumarus Æduns  
 G vii, 38, 40, 54.  
*Viridovix* Unellorum rex G iii, 17.

vii, 68.  
*virorum* potestas adversus uxorem et  
 liberos olim in Gallia G vi, 19.  
*virtus* fortunæ incommodum vincens  
 A 48.  
*virtuti* multa concedenda C iii, 60.  
 per virtutem interfecti videri vo-  
 lunt Juba et Petreius se ipsos con-  
 ficientes Af. 94.  
*virtutem* suorum militum Cæsar ho-  
 norat C iii, 53.  
*virtute* non dolo certare soliti Galli  
 Af. 78. item Helvetii G i, 23.  
*virtute* Romani Gallos superabant G  
 iii, 14.  
*vita* pecunia redempta A 55.  
*vitam* fidei posthabent Cæsariani mi-  
 lites capti Af. 45.  
*vivos* homines diis sacrificabant Galli  
 veteres G vi, 6.  
*Ulcilles* Hirrus Pompeianus C i, 15.  
*Ulla* oppidum A 61. H 3.  
*ultio* Romanorum militum Af. 35.  
*ultionis* cupiditas C i, 35, 36.  
*Unelli* populi G ii, 34. iii, 17.  
*vocabulorum* armamentorum inperitiæ  
 malum in gubernatoribus C i, 58.  
*Vocates* Aquitani G iii, 23, 27.  
*Vocio* Noricorum rex G i, 58.  
*Vocantii* populi G i, 18.  
*Vogesus* mons G iv, 10.  
*Volcatius* Tullus Cæsarianus C iii, 52.  
*Volca* G vii, 7. C i, 35.  
*vota* Gallorum G vi, 6.  
*urbs* civitati præsidio G vii, 15.  
*urbs* a Cæsare occupatæ C i, 11.  
*urbs* xx Biturigum uno die incensæ  
 G vii, 15.  
*Urbigenus* pagus G i, 27.  
*uri* feræ G vi, 28.

*Ureao* oppidum natura munitum H  
 41.  
*Usipetes* et Tenchtheri Germani G iv,  
 1. a Suevis expulsi G iv, 1, 4.  
*Sigambri* se jungunt G iv, 4.  
*usura* gravissimæ C iii, 32.  
*usurarum* levatio C iii, 1.  
*usus* rerum magister C ii, 8.  
*Utica* oppidum C i, 31. ii, 36. Af. 87.  
*Uticensis* expeditio Curionis Cæsa-  
 riani C ii, 23, et seq.  
*Uticones* Cæsaris amici C ii, 36. eo-  
 rum erga Catonem animus Af. 88.  
*utrium* in bellis usus C i, 48.  
*vulgi* inscientia et levitas civitati ex-  
 itiosa esse non debet G vii, 43.  
*vulnera* corporis tegenda C ii, 31.  
*vulneribus* confecti milites prælium  
 redintegrant C ii, 22.  
*vultus* Germanorum formidabilis Gal-  
 lis visus G i, 39.  
*vultu* imperatoris sui milites animan-  
 tur Af. 10.  
*Uxelledunum* oppidum ejusque obai-  
 dium et expugnatio G viii, 32, 40,  
 43.  
*uxores* Ariovisti duæ G i, 52.  
*uxores* multis communes apud Britan-  
 nos G v, 14.  
*Uzita* oppidum Af. 41, 51, 56, 58.

## Z

*Zama* regia Jubbæ, illum excludit Af.  
 91.  
*Zamenses* Cæsarem arcessunt, qui se  
 a Juba rege suo tueatur Af. 92.  
*Zetta* oppidum Af. 68.  
*Ziela* oppidum Ponti A 72.

# NOMINA

## POPULORUM, OPPIDORUM, FLUVIORUM,

&c.

QUÆ APUD CÆSAREM REPERIUNTUR,

A S. CLARKIO ORDINE ALPHABETICO DIGESTA.

**ACARNANIA**, regio Epiri. *Carnia.*

**Achaia**, reg. Peloponnesi. *le Duché de Clarence.*

**Acilla**, sive Achilla, sive Acholla, urbs Africæ duplex, mediterranea et maritima; hæc hodie *Elalia*. Shaw.

**Adduadubis**. *vide* Dubis.

**Adrumetum**, oppid. Afr. *Toulba*, sive *Mahometta*. Potius *Hercia*. Shaw.

**Aduatuca** postea Tungri, *Tongern*.

**Adumatici**. Eorum oppidum *Falais sur la Méhaigne*. D'Anville.

**Ædui**, pop. Galliæ. *l'Autunois*.

**Ægimurus**, insula maris Africi. *la Galetta*.

**Æginium**, oppid. Thessaliæ.

**Ægyptus**.

**Ætolia**, regio Græciæ. *Artinia*, al. *il Despotato*.

**Agar**, oppid. Africæ. *Boo-Hadjar*. Shaw.

**Agendicum**, urbs Senonum. *Sens*.

**Alba**, oppid. Latii in Italia. *Albano*.

**Albici**, pop. Galliæ. Qui sint, nescitur. Quibusdam, *ceux de Viviers*.

**Alesia**, sive Alexia. Mandubiorum oppidum: *Alise*. *vide* Mandubii.

**Alexandria**, urbs Egypti. *Scandaria*.

**Allobroges**, Sabaudi.

**Alpes**. Montes.

**Amagetobria**, urbs Gall. V. *Mantissam*.

**Amantia**, oppid. Macedoniæ. *Porto Raguso*.

**Amanus**, mons Syriæ. *Monte di Scandersona*.

**Ambarri**, pop. Galliæ. Sedes horum

ad Ararim supra Segusianos. *dans la Bresse*. D'Anville.

**Ambialites**, pop. Galliæ. *Ceux de Lamballe en Bretagne*. Sed creditur corruptum ex Ambiani.

**Ambianum**, oppidum Belgarum. *A-miens*.

**Ambibari**, pop. Galliæ. *Ceux d'Ambie en Normandie*.

**Ambivareti**, pop. Galliæ. *Le Vivarais*.

**Ambivariti**, Brabantini. Incertum.

**Ambracia**, urbs Epiri. *l'Arta*.

**Amphilochi**, pop. Epiri. *Aniloca*.

**Amphipolis**, urbs Macedoniæ. *Christopoli seu Emboli*.

**Anartes**, pop. Germaniæ. *Walachi, Servii, Bulgari*. Incertum.

**Anas**, fluv. Hispan. *Guadiana* sive *Rio Roydera*.

**Ancalites**, Britanni. *The hundred of Henley*, Camdeno.

**Ancona**, urbs Italiæ. *Ancona*.

**Andes**, pop. Galliæ. *Le Duché d'Anjou*.

**Antiochia**, urbs Syriæ. *Antackia*.

**Antuates**. *vide* Nantuates.

**Apollonia**, urbs Macedoniæ. *Piergo*.

**Apollinis** promontorium in Africa, *ras Zebib*.

**Aponiana**. Insula prope Lilybæum, promontorium Siciliæ. Sed lectio incerta. B. Afr. 2.

**Asps**, fluv. Macedoniæ. *Aspro*. Al. *Ureo*. Al. *Spirnaza*.

**Apulia**, reg. Italiæ. *Puglia*.

**Aquilaria**, opp. Africæ, prope Clupeam. *Louhareah*. Shaw.

*Aquileia*, urbs Italiae. *Aquilegia*.  
*Aquitania*, regio Galliae. *Guienne*.  
*Arar*, fluv. Galliae. *Le Saône*.  
*Ardenna*, sylv. *Forêt d'Ardenne*.  
*Arecomici*, vide *Volce*.  
*Arelate*, urbs Galliae. *Arles*.  
*Ariminum*, urbs Italiae. *Rimini*.  
*Armenia minor*, regio Asiae. *Aladuti*.  
*Armorica* civitates. *La Bretagne*.  
*Arretium*, urbs Etruriae in Italia.  
*Arezzo*.  
*Arverni*, pop. Galliae. *Le Pays d'Augergne*.  
*Asculum*, opp. in agro Piceno. *Ascoli*.  
*Ascurum*, oppid. maritum. *Mauritanie*.  
*Asparagium*, oppid. Macedoniae.  
*Aspacia*, oppid. Hispan. Bæt. *Espajo*.  
*Asta*, oppid. Hispan. Bæt. Unde *Astensis*. *Massa de Asta*. Al. *Xerez de la Fontera*.  
*Ategua*, oppid. Hispan. Bæt. *Tebala Veia* vel *Tegua*.  
*Atrabates*, pop. Galliae. *Le Pays d'Artois*.  
*Avericum*, urbs Aquitaniae. *Bourges*.  
*Aulerci Eborovices*, pop. Galliae. *Le Pays d'Eureux, en Normandie*.  
*Aulerci Diablitae*, pop. Galliae. Regio dicta *le Perche*.  
*Aulerci Cenomani*, pop. Galliae. *Le Pays du Maine*.  
*Aulerci Brannovices*, pop. Galliae. *Le Bretonnois*.  
*Auci*, pop. Galliae. *Coux d'Auch* vel *Aux en Gascogne*.  
*Ausani*, pop. Hispaniae sub Pyrenaeis.  
*Ausimum*, oppid. Italiae. *Ostmo* sive *Omo*.  
*Assens*, fluv. Gall. Belg. *Aisne*.

## B

*Bacenis*, sylv. German. *Thüringer Wald*. Al. *der Harz-Wald*.  
*Batis*, fluv. Hispan. *Guadalquivir*.  
*Baturia*, *Extremadura* Lusitaniae.  
*Badrada*, fluv. Africae, prope Uticam. *Mt-Jerda*. Shaw.  
*Balears insulae*. *Majorca* et *Minorca*.  
*Bataurum* insula, pars Geldriae. *Beatus*.  
*Belga*. *Les Pays Bas*.  
*Belloacsi*, sive *Velocasses* vel *Veliocasses* pop. Galliae. *Le Pais de Bayeux en Normandie*. Al. *le Vexin*. sic D'Anv.  
*Bellovaci*, pop. Galliae. *Le Beauvoisis*.

*Bessi*, pop. Thraciae.  
*Betones*, sive *Berones*, pop. Hispan. *Tarracon*. *Briones*.  
*Bibracte*, urbs Eduorum. *Beray d'Autun*. Al. *Beurect*. Al. *Beaulne*. *Sanson* dat *Fimes*. V. *Mém. de l'Acad.* 28. D'Anville *Autun*.  
*Bibrax*, Remorum oppid. *Braine* sive *Brène*. Al. *Bray*. D'Anv. *Bierre*.  
*Bibroci*, Britanni. *The hundred of Bray* Camdeno.  
*Bigerriones*, pop. Galliae. *Le Comté de Bigorre en Gascogne*. Incertum, scil. quoad limites.  
*Bithynia*, regio Asiae.  
*Bituriges*, pop. Galliae. *Le Duché de Berry*.  
*Boii*, pop. Galliae. *Les Bourbonnois*.  
*Bosporus*, regio prope Pontum Euxinum.  
*Brannovices*, vide *Aulerci*.  
*Bratuspanitum*, oppid. Bellovacorum.  
*Beauald*, potius *Bretail*. V. *Mantissam*.  
*Britannia*.  
*Brundisium*, urbs Italiae. *Bristoli*.  
*Brutii*, pop. Italiae. *Calabri*.  
*Bullis*, oppid. Macedoniae.  
*Buraculenses*, pop. Hispan. Bæt. Creditur iidem, qui *Urasonenses*.  
*Buthrotum*, urbs Epiri. *Butrinto*.

## C

*Caillonum*, urbs Galliae. *Chalon sur Saône*.  
*Cadetes*, pop. Galliae. *Nescitur*.  
*Cadurci*, pop. Galliae. *Le pays de Quercy*.  
*Cadurci eleutheri*, in his *Albiga*, *Alby*.  
*Calagurritani*, pop. Hisp. *Tarracon*.  
*Calahorra*.  
*Calates*, pop. Galliae. *Le pays de Caux en Normandie*.  
*Calvdon*. Urbs *Ætoliae*. *Ayton*.  
*Camerinum*, urbs Umbriae, in Italia. *Camerino*.  
*Candavia*, reg. Macedoniae. *La Cambric*.  
*Casopus*, urbs Ægypti. *Abukir*.  
*Cantabri*, pop. Hisp. *Tarracon*. *Beçaya*.  
*Castrum*, pars Britanniae. *Kent*.  
*Canusium*, urbs Apuliae, in Italia. *Canosa*.  
*Cappadocia*, reg. Asiae.  
*Capua*, urbs Italiae. *Cepes*.  
*Carales*, Sardiniae urbs. *Cagliari*.



*Carcaso*, urbs Galliæ. *Carcassone*.  
*Caresi*, pop. Belgii. Incertum.  
*Carmona*, oppid. Hispan. Bæt. *Car-mone*.  
*Carnutes*, pop. Galliæ. *Le pays du Chartrain, de l'Orléanois, et du Blois*.  
*Carruca*, oppid. Hisp. Nescitur.  
*Carteia*, oppid. Hispan. *Algezira*. Al. *Tariffa*.  
*Casilinum*, oppid. Italiæ. *Castelluzzo*.  
*Cassi*, Britanni. *The hundred of Caislow* Camdeno.  
*Castra Cornelia*. ubi hodie *Gellah*. Shaw.  
*Castra Posthumiana*, oppid. Hispan. Bæt. *Castro el Rio*.  
*Castulonensis saltus*, a Castulo, urbe Hispan. Tarracon. *Castona la vieja*.  
*Caturiges*, popul. Galliæ. *Le pays d'Embrun*. Al. *Charges*.  
*Cebenna*, mons. vide *Gebenna*.  
*Celtæ*, pop. Galliæ.  
*Celtiberia*, reg. Hispaniæ.  
*Cenimagni*, Britanni. *Iceni* Camdeno, *Suffolk, Norfolk, et Cambridgeshire*.  
*Cenomanni*, pop. Galliæ. *Le pays du Maine* sive *Mans*.  
*Centrones*, pop. Galliæ. *Le pays de Tarantaise*.  
*Centrones*, Nerviorum cliētes, pop. Belgii. *Ceux de Courtray*. Al. *de S. Truyen*. Al. *Gandavenses*.  
*Cerauni*, montes Epiri. *Monti di Chimera*.  
*Cercina*, insula Af. *Chercara, Cercare*.  
*Chersonesus*, penins. Afr. prope Alexandriam.  
*Cherusci*, pop. Germaniæ. *Luneburgenses*.  
*Cilicia*, reg. Asiæ min. *La Caramanie*.  
*Cimbri*, pop. Germaniæ. *Jutlanders*.  
*Cinga*, fluv. Hispan. *Cinca* sive *Senga*.  
*Cingulum*, oppidum Piceni, in Italia. *Cingoli*.  
*Cirra*, oppid. Afr. *Constantina* sive *Cosantinna*. Al. *Tadef*.  
*Clupea*, urbs Afr. marit. *Quipia* sive *Aktibia*.  
*Cocosates*, pop. Galliæ. *Dans les Landes*. D'Anv.  
*Comana*, Pontica. *Com* sive *Tabachzan*.  
*Comana*, Cappadociæ. *Arminacha*.  
*Compsa*, urbs Ital. *Conza* sive *Consa*.  
*Condrusi* sive *Condrusones*, pop. Belgii. *Condrotz* au pays de Liege.  
*Confluens Mosæ et Rheni*. *Coblentz*.  
*Corpyra*, insula Epiri. *Corfu*.  
*Delph. et Var. Clas.*

*Corduba*, urbs Hispan. Bæt. *Cordova*.  
*Corfinium*, oppid. Pelignorum, in Ital. *St. Petino*. Al. *Pentina*, vicus Aprutii.  
*Corneliana castra*, urbs Afr. inter Carthaginem et Uticam. vide *Castra Cornelia*.  
*Cosa*. vide *Compsa*.  
*Cosanum*, urbs Calabriae, in Ital. *Casano*.  
*Cretenses*. *Ceux de l'Isle de Candie*.  
*Curiosolita*, pop. Galliæ. *Corseult* en Bretagne.  
*Cyclades*, ins. Ægæi maris. *l'Isle dell' Archipelago*.  
*Cyprus*, insula. *Cipro*.

## D

*Daci*. *Transylvani, Moldavi, et Valachi*.  
*Danubius*, fluv. *Donau, Danube*.  
*Dardani*, pop. Mysiæ. *Rascia et pars Servie*.  
*Decetia*, opp. Galliæ. *Decise sur Loire*.  
*Delphi*, urbs Achaïæ. *Delfo*. Al. *Salona*. Al. *Castri*.  
*Delta*, pars Ægypti, in ostiis Nili.  
*Diablintes*, pop. Galliæ. *Regio dicta le Perche*. Al. *Diableres en Bretagne*. Al. *Linter, Brabantie*.  
*Dubis*, fluv. Burgundiæ, *le Doux*.  
*Durocorturum*, urbs Gall. *Reims*.  
*Dyrrhachium*, urbs Macedoniæ. *Durazzo, Drazzi*.

## E

*Eburones*, pop. Belgii. *Tongres*. Al. *Liégeois*.  
*Eburoides*. vide *Aulerici*.  
*Elaver*, fluv. Galliæ. *Allier*.  
*Eleutheri*. vide *Cadurci et Suesani-ones*.  
*Elis*, urbs Poloponnesi. *Belvedere*. fors. *Gastouni*.  
*Elnates*, pop. Galliæ. *Le pays d'Euse en Gascogne*.  
*Ephesus*, urbs Asiæ min. *Efeso, Figena*.  
*Epidaurus*, urbs Dalmatiæ marit. *Ragusa vecchia, Dobronicha*.  
*Epirus*, regio Græciæ. *Chimera et Larta*.  
*Essui*, pop. Galliæ. Fors. *ceux de Seex*.  
*Eusubii*, creditur corruptum ex *Unelli* vel *Lexotii*.

Ind. Cæs.

c

## F

*Fanum*, urbs Umbriæ, in Italia. *Fano*.  
*Frentuni*, pop. Italiæ.

## G

*Gabali*, pop. Galliæ. *Le pays de Gavaudan*.  
*Gaditani*, pop. Hispan. *Ceux de Cadix*.  
*Galli*.  
*Gallogræcia*, regio Asiæ min. *Galatia*.  
*Garites*, pop. Galliæ. *Le pays de Gaure* sive *Gavardun*. Al. *Agnois*.  
*Garoceli* sive *Graioceli*, popul. Galliæ. *Ceux de Mont Cenis*. Al. *de la val de Morienne*. Al. *du Mont Genevre*. *De la vallée de Pragelas et de Cluson*. D'Anv.  
*Garumna*, fluv. Galliæ. *La Garonne*.  
*Garumni*, pop. Galliæ circa *Garumnæ*.  
*Geberna*. *Montagnes de Cevennes*.  
*Genabum*, opp. Galliæ. *Orléans*.  
*Genera*.  
*Genusus*, fluv. Macedoniæ.  
*Gergoria*, Bolorum et Arvernorum, urbes Galliæ. *Rudera posterioris in monte Gorgoie*. D'Anv.  
*Germania*.  
*Getuli*, pop. Africæ.  
*Gomphi*, opp. Thessaliæ. *Gonfi*.  
*Gordui*, pop. Belgii. *Gandavenses*. Al. *ceux de Courtray*. Incertum.  
*Graioceli*. vide *Garoceli*.  
*Grudii*, Nerviorum clientes, pop. Belgii. *Ceux de Bruges*. Al. *de Louvain*. *Terre de Groude*. D'Anv.

## H

*Haliacmon*, fluv. Macedoniæ.  
*Harudes*, pop. Germaniæ. Nescitur.  
*Helvetii*. *Les Suisses*.  
*Helvi*, pop. Galliæ. *Le pays de Vevèze*.  
*Heraclea Senticæ*, oppid. Macedoniæ.  
*Hercynia* sylvæ, in Germania. *Forêt de Bohème et de la Saxe*. Olim multo amplior.  
*Herminius*, mons Lusitaniæ. *Monte Armato*. Al. *Monte della Strella*.  
*Hibernia*.  
*Hippo*, urbs Africæ. *Bona*.  
*Hispatia*, urbs Hisp. Bæt. *Sevilla*.  
*Hispania*.

## I, J

*Jacetani*. vide *Lacætani*.  
*Jadertini* (sive *Hiadertini*), *Jadera*, urbs Illyrici. *Zara*.  
*Iberus*, fluv. Hispan. *Tarracon*. *Ebro*.  
*Iccius* sive *Itius portus*, oppid. Galliæ. *Vissent*, sive *Wasant*. Al. *Calais*.  
*Igilium*. *Il Giglio*: *l'Isle du Lys*, in mari Tyrrheno.  
*Iguvium*, urbs Umbriæ, in Italia. *Gubbio*.  
*Ilerda*, urbs Hispan. *Tarracon*. *Lerida*.  
*Ilurgavonenses*, pop. Hispan. prope *Iberum*.  
*Illyricum*. *Sclavonia*, *Dalmatia*, etc.  
*Ilurgis*, opp. Hispan. Bæt. *Illora*.  
*Issa*, insula maris Illyrici. *Lissa*.  
*Italia*.  
*Italica*, urbs Hispan. Bæt. Unde *Italicensis*. *Sevilla la vieja*. Al. *Alcala del Rio*.  
*Ityrea* sive *Ituræa*, reg. Palæstinæ.  
*Jura*, mons Gall. *Le Mont Jura*.

## L

*Lacætani*, pop. Hispan. sub Pyrenæis.  
*Larinates*, *Larinum*, urbs Italiæ. *Larino*.  
*Larissa*, urbs Thessaliæ. *Larizza*.  
*Latobriges* sive *Latobrigi*. Nescitur. *Dans le Brigau*. Al. *a Lausanne*. Al. *dans le Valais*.  
*Lemanus lacus*. *Le Lac de Genève*.  
*Lemonum*. vide *Limo*.  
*Lemorices*, pop. Galliæ. *Le Limosin*.  
*Lemorices* Armorici. *Ceux de St. Paul de Leon*.  
*Lenium*, opp. Lusitaniæ. Nescitur.  
*Lepontii*, incolæ vallis Lepontinæ, inter Alpes. *Val Leventina*.  
*Leptis*, oppid. Africæ. *Lebeda* sive *Lepeda*.  
*Lecaci*, pop. Belgii. Incertum.  
*Leuci*, pop. Galliæ Belgicæ. *Le Toulois*.  
*Lexovii*, pop. Galliæ. *Lisieux en Normandie*. *Le Lieuevin*.  
*Liburni*, pop. Illyrici.  
*Ligeris*, fluv. Galliæ. *La Loire*.  
*Lilybeum*, promont. Siciliæ. *Capo Co-co*. Al. *Capo Boeo*.  
*Limo* sive *Limonum*, postea *Pictavis*, urbs Gall. *Poitiers*.  
*Lingones*, pop. Galliæ. *Ceux de Langres*.  
*Lissus*, urbs Macedoniæ. *Alessio*.

*Lucani*, pop. Italiæ.  
*Luceria*, urbs Italiæ. *Lucera*.  
*Lusitania*, Portugal.  
*Lutetia*, Paris.

## M

*Macedonia*.  
*Magetrobria* sive *Amagetrobria*, urbs  
 Galliæ. Incertum.  
*Malaca*, urbs Hispan. Bæt. *Malaga*.  
*Mandubii*, pop. Galliæ. vide *Alexia*.  
*L'Auxois en Bourgogne*.  
*Marcomanni*, popul. Germaniæ. *Mark*.  
*Al. Bohemia*.  
*Marrucini*, popul. Aprutii, in Italia.  
*Marsi*, pop. Italiæ. *Ducato de Marsi*.  
*Massilia*, urbs Galliæ. *Marseille*.  
*Matiaco*, urbs Galliæ. *Mâcon*.  
*Matrona*, fluv. Gall. *La Marne*.  
*Mauritania*, reg. Africæ. *Barbarie*.  
*Fez et Marocco*.  
*Mazaca*, urbs Cappadociæ. *Tissaria*.  
*Mediomatrices*. *Ceux de la Lorraine*.  
*Medobrega*, urbs Lusitan. *Armenna*.  
*Melde*. *Ceux de Meaux*. *Sed creditur*  
*corruptum ex Belgæ*.  
*Melodunum*, oppid. Galliæ, supra Lu-  
 tetiam. *Melun*.  
*Menapii*, pop. Germaniæ, in ora Flan-  
 driæ maritima. Nomen populi sub-  
 stitit sub Francis in pago *Menapis-*  
*eo*. Olim late Rhenum inter et  
 Scaldin habitabant, dein Brabantiam  
 partem borealem tenere.  
*Messana*, urbs Siciliæ. *Messina*.  
*Meliorcedum*, oppid. Galliæ ad Sequa-  
 nam infra Lutetiam. *Corbeil*. potius  
*Meudon*.  
*Metropolis*, urbs Thessaliæ, inter  
 Pharsalum et Gomphos.  
*Mitylena*, urbs Lesbi ins. *Metelin*.  
*Mona*, insula. *Man*. *Al. Anglesey*, mi-  
 nus recte.  
*Morini*, i. e. maritimi, pop. Galliæ.  
*Ceux de Terrouanne en Artois et du*  
*Boulonois*.  
*Mosa*, fluv. Galliæ Belgicæ. *La Meuse*.  
*Munda*, urbs Hispan. *Monda*. *Al. Ron-*  
*da la Veia*.

## N

*Nabatai*, pop. Arabiæ.  
*Nannetes*, pop. Galliæ. *Ceux de Nan-*  
*tes*.  
*Nantuates*, pop. Galliæ. Incertum.

*L'occident du Valais*.  
*Narbo*, urbs Galliæ. *Narbonne*.  
*Naupactus*, urbs Ætolia. *Lepanto*.  
*Neapolis* *Napoli*, urbs Italiæ.  
*Nepolis*, urbs Africæ, inter Clupeam  
 et Adrumetum.  
*Nemetes*, pop. German. *Ceux de Spire*.  
*Nemetocenna*, oppid. Belgii. Incertum.  
*Quibusdam Arras*.  
*Nervii*. *Ils occupoient le Hainault et*  
*depuis Tournai jusqu' à la mer. Le*  
*port du tractus Nervicanus étoit gar-*  
*dé par la milice Nervienne*.  
*Nicopolis*, oppid. Armeniæ min. *Gia-*  
*nich*. *Al. Chiorne*.  
*Nilus*, fluv. le Nil.  
*Nitiobriges*, pop. Galliæ. *l'Agensis*.  
*Noricum* sive *Noreia*, urbs Germaniæ.  
*Nuremberg*. Incertum.  
*Noricum Regnum*, ubi est Anstræ  
 pars, *Salisburgum*, *Stiria*, *Carin-*  
*thia*.  
*Noviodunum* *Eduorum*. *Nevers*.  
*Noviodunum* *Belgarum*. *Noyon*.  
*Noviodunum* *Biturigum*. *Newy* sive  
*Newfy*.  
*Noviodunum* *Suessionum*. *Soissons*.  
*Numida*, pop. Africæ.  
*Nymphæum*, promontorium Macedo-  
 niæ, in finibus Illyrici.

## O

*Obucula*, oppid. Hispan. Bæt. Incer-  
 tum.  
*Ocellum*, oppid. Alpinum Galliæ. *Ex-*  
*illes*. *Al. Oulx*, rectius *Uxeau*.  
*Octodurus*, oppid. Helvet. *Martenach*,  
*Murtigny*, *St. Maurice*.  
*Octogesa*, oppid. Hispan. *Tarracon*.  
*Mequinenza*.  
*Orchomenus*, oppid. Bæotia. *Orcome-*  
*no*.  
*Oricum*, oppid. Epiri. *Orco* sive *Orcha*.  
*Oscenses*, popul. Hispan. *Tarracon*.  
*Onismii*, pop. Galliæ. *Quimper et*  
*Leon*, *Tréguier et S. Brieu*. *D'Anv*.

## P

*Pamani*. *Ceux de Piemont*, in terri-  
 torio Leodiensi. Inde medio ævo  
*Famenna* vel *Fahmenna*, hodie *Fa-*  
*menne* vel *Famaine*. *D'Anv*.  
*Palapharsalus*. vide *Pharsalus*.  
*Palæste*, oppid. Epiri, prope Oricum.  
*Parada*, oppid. Africæ, non longe ab

**Utica.**  
*Paratonium*, urbs Afr. marit. *Alberton* sive *Berton*.  
*Parisi*, *l'Isle de France*.  
*Parthi*, pop. Asiae.  
*Parthini*, pop. Macedoniz.  
*Peigni*, popul. Italiz. in Aprutio.  
*Pelusium*, urbs Ægypti. *Belbais*.  
*Pergamus*, urbs Mysiaz. *Pergamo*.  
*Petra*, oppid. Macedoniz.  
*Petrogorii*, reg. Galliz. *le Perigord*.  
*Pharocalus*, urbs Thessaliz. *Farna*.  
*Pharus*, olim insula Ægypti. *Fartou*.  
*Picenum*, reg. Italiz. *La Marca d'Ancona*.  
*Pictones*, pop. Galliz. *Le pays de Poitou*.  
*Pirusta*, pop. Illyrici. *Albanesi*. Incertum.  
*Pisaurum*, urbs Umbriz in Italia. *Pesaro*.  
*Pleumosii*, pop. Belg. circa Tornacum. Incertum.  
*Pontus*, reg. Asiae, ad mare Euxinum.  
*Posthumiana* castra. vide *Castra*.  
*Preciani*, pop. Galliz. *Procius*. Incertum.  
*Provincia Romanorum*. *La Provence*.  
*Ptolomais*, alias *Acon*, urbs, Syriz. *St. Jean d'Acre*.  
*Pyrenæi* montes.

## R

*Ravenna*, urbs Italiz. *Ravenna*.  
*Rauraci*, pop. Helvetiis finitimus. *Ceux de Bâle*.  
*Rhodeses*, pop. Galliz. *Ceux de Rennes en Bretagne*.  
*Rhemi*, popul. Galliz. *Le Remois*.  
*Rhenus*, fluv. *Le Rhin*.  
*Rhodanus*, fluv. Galliz. *Le Rhone*.  
*Rhodii*. *Ceux de Rhodes*.  
*Roma*.  
*Ruspina*, urbs Africæ marit. *Sousa*. *Sahaleel*. Shaw.  
*Rutheni*, pop. Galliz: *La Roiergue*; *le Rhodai*.

## S

*Sabis*, fluv. Belgii. *Sambre*.  
*Seguntini*, pop. Hispan. *Tarracon*.  
*Morvedro*.  
*Salona*, urbs Dalmatiz. *Salona*. Al. *Spalatro*.  
*Salum*, fluv. Hispan. Bæt. *Rio Salado*

sive *Guadajoz*.  
*Samarobrica*, pagus Galliz. *Belgiz*. *Amiens*.  
*Santones*, pop. Galliz. *La Saintonge*.  
*Sardinia*, insula. *Sardagna*.  
*Saraura*, oppid. Africæ. *Sarceff*. Shaw.  
*Sarunetes*. *Sargans*.  
*Scaldia*, fluv. Belgii. *L'Escaut*; *Schelde*.  
*Seduni*, pop. Galliz. *Le haut Valais*.  
*Sedusii*, pop. Germaniz. *Nescitur*.  
*Segni*, pop. Belgii. Ubi hodie *Ciney* vel *Signet*. *D'Anv*.  
*Segontiaci*, Britannii. Incertum.  
*Segovia*, urbs Hispan. Bætice, *Segovia la menor*.  
*Segusiani*, pop. Gall. *Le Lyonnais*.  
*Senones*, pop. Galliz. *Le Senonais*.  
*Sequana*, fluv. Galliz. *La Seine*.  
*Sequani*, pop. Galliz. *La Franche Comté*.  
*Senarii*, pop. Galliz. *Ceux de Sen*. Incertum.  
*Sibutzates*, pop. Galliz. *Le pays de Buch*. Incertum.  
*Sicilia*, insula.  
*Sicoris*, fluv. Cataloniz. *Segre*.  
*Sigambri* sive *Sicambri*, popul. Germaniz. *Nescitur*. *Pays entre la Sieg et la Lippe*.  
*Silicenses*, fluv. Hispan. Bæt. *Rio de las Algamidas*. Al. creditur corruptum ex *Singuli*; *Xenil*.  
*Soricaria*, oppid. Hispan. *Nescitur*.  
*Soritia*, oppid. Hispan. *Nescitur*.  
*Sotiates* vel *Sontiates*, popul. Gall. *Solz*. *Le pays alentour d'Atre*.  
*Succiones*, pop. Galliz. *Le Soissonois*.  
*Suevi*, pop. Germaniz. *Schwaben*.  
*Sulcitani*, pop. Sardiniz.  
*Sulmo*, urbs Italiz. *Sulmona*.  
*Syria*.

## T

*Tamasis*, fluv. Britann. the *Thames*.  
*Tarbeli*, pop. Galliz, prope Pyrenæos montes. *Ceux d'Aqs et de Bayonne au pays de Labourd*.  
*Tarracina*, oppid. Italiz.  
*Tarraconenses*, *Tarraco*, urbs Hispan. *Tarragona*.  
*Tarsus*, urbs Ciliciz. *Tarso*.  
*Turuates*, pop. Galliz. *Le Tournon*. Incertum.  
*Tauris*, insula in mari Illyrico. *Nescitur*.  
*Tauris*, castellum prope Massiliam

B. C. ii, 4.  
*Tectosages*, vide *Volca*.  
*Tages*, oppid. Africæ. Nescitur.  
*Tenchtheri*, pop. German. Nescitur.  
*Tergentini*. *Ceux de Trieste*. In con-  
 finibus Istriæ et Carnorum.  
*Teutoni*, pop. German. *Teutoche*.  
*Thabena*, urbs Africæ.  
*Thapous*, oppid. Africæ marit.  
*Thesæ*, urbs Bæotiæ. *Tiba* sive *Stibes*.  
*Thessalia*, regio Macedoniæ.  
*Thurii* sive *Turil*, pop. Italiæ. *Torre*  
*Bredogneto*.  
*Tigurinus* pagus. *Canton de Zurich*. Al.  
*ceux d'Avenches, de Fribourg et*  
*d'Orbe*.  
*Tiadra* sive *Tisdrus*, urbs Africæ. Cai-  
 roan. *Jemme*. Shaw.  
*Tolcates*, pop. Galliæ. *Ceux de Tou-*  
*louse*.  
*Tralles*, urbs Asiæ min. in Lydiæ.  
*Chora*. Potius *Sultan hissar*.  
*Treviri*. *Le Trevisois*; *ceux de Trier*.  
*Triboces* sive *Tribocci*, pop. Germa-  
 niæ. *Alsace*.  
*Trinobantes*, pop. Britannicæ. *Middle-*  
*sex*.  
*Tulingi*, pop. Germaniæ. Incertum.  
*Turinus* ager. vide *Thurii*.  
*Tutones*, pop. Galliæ. *La Touraine*.

## U, V

*Vacca*, opp. Africæ. *Beja*. Shaw.  
*Vahalis* sive *Walis*, fluvius, pars Rheni.  
*Wael*.  
*Vangiones*, popul. Germaniæ. *Worms*.  
*Varus*, fluv. Galliæ. *Le Var*.  
*Ubii*, pop. Germaniæ. *Ceux de Co-*  
*logne*.  
*Ucubis*, oppid. Hispaniæ Bæt. *Lucubi*.  
*Velauni*, pop. Galliæ. *Le Velai*.  
*Vellamedunum*, oppid. Galliæ. *Aur-*  
*erre*. Al. *Costeau Landon*. Al. *Ville-*  
*neuve en Lorraine*. Al. *Veron*. Potius  
*Boanne*. D'Anv.  
*Velocasses*. vide *Belloccasses*.  
*Veneti*, pop. Galliæ. *Vannes en Bre-*  
*tagne*.

*Ventispons*, oppid. Hispaniæ. Nesci-  
 tur.  
*Veragri*, pop. Galliæ. *Le pays de Ga-*  
*vot*. Al. *Chablois*. Potius *la partie*  
*merid. du Valais*.  
*Verbigenus* sive *Urbigenus* pagus, pop.  
 Helvet. *Le pays alentour d'Orbe*.  
 Potius *le pays de Soleure*.  
*Veromandui*, pop. Galliæ. *Le Vermen-*  
*dois*.  
*Versaonensis*. vide *Ursao*.  
*Vesontio*, urbs Galliæ. *Bezançon*.  
*Vettones*, pop. Hispan. *Extremadura*.  
*Vibo* ad fretum, oppid. Italiæ, prope  
 fretum Siculum.  
*Vienna*, urbs Galliæ Narbonensis.  
*Vienna en Dauphiné*.  
*Ulia*, opp. Hisp. Bæt. *Monte mayor*.  
 Al. *Vaena*. Al. *Velia*.  
*Unelli*, pop. Galliæ. *Le Cotentin*, ab  
 opp. *Constantia*.  
*Vocates*, pop. Galliæ, in finibus La-  
 purdensium. *Bucks*. Incertum.  
*Vocontii*, pop. Galliæ. *Ceux de Die en*  
*Dauphiné, et de Vaison au Comtat*  
*de Venaissin*.  
*Vogesus*. *Les Vêges*.  
*Volca Arecomici* et *Tectosages*, pop.  
 Galliæ. *Le bas et le haut Languedoc*.  
*Ursao*, opp. Hisp. Bæt. *Osmma*.  
*Usceta*, opp. Afr. Nescitur.  
*Usipetes*, pop. Germaniæ. Incertum  
*Utica*, urbs Africæ. *Biserte*.  
*Uxellodunum*, oppidum Galliæ. In  
 certum. Quibusdam *Issoudon*.  
*Uzita*, oppid. Afr. Incertum.

## X

*Xantones*. vide *Santones*.

## Z

*Zama*, urbs Africæ. *Zamora*.  
*Zeta*, urbs Africæ marit. *Zerbi*. *Men-*  
*zil*. Shaw.  
*Ziela* sive *Zela*, urbs Ponti.

# INDEX LATINITATIS.

*Litera G numeris praefixa refertur ad libros de Bello Gallico: litera C ad libros de Bello Civili: litera A ad librum de Bello Alexandrino: litera Af. ad librum de Bello Africano: litera H ad librum de Bello Hispaniensi.*

**A** PORTA, ea parte, qua porta est G vi, 37. Sic a novissimo agmine G i, 23. ab labris G vi, 28. ab Sequanis G i, 1. a Delta, ea parte, qua Delta incipit A 27. item ab ramis, ea parte, qua rami incipiunt G vii, 73. ab (ex) aliqua re cognoscere, ut e signo G i, 22. a domo ducere G i, 53. unus ab (ex) novissimis G ii, 25. ab re frumentaria (ratione rei fr.) laborare G vii, 10. a duobus millibus passuum, intervallo duorum millium p. remoti G v, 32. vi, 7.

**A**, ab loco genitivi: imperia a P. R. G 5, 54. litera a C. Caesare C i, 1. a M. Faconio. C iii, 36. **Abditus** (remotus) ab aliquo loco G vii, 79.

**Abesse**: non longe abest, quin G iii, 18. v, 2. longe mihi abest haec res, nihil mihi prodest G i, 36. nam quod nobis adest, quod in promptu et ad manum est, id est utile, et habet aliquid adjumenti. Exempla collegerunt ad h. l. Ciacconius et Oudendorpius.

**Abjicere**, in locum destinatum trajicere G v, 48. Cf. H 18.

**Abjunctus**, separatus, remotus ab altero. Vid. ad G vii, 56.

**Abripere quid ab aliquo** C i, 2. Quod plerique codd. h. l. corripere habent, id videtur a correctoribus esse.

**Abrogare alicui fidem**, eum non dignum fide habere, ei nihil credere G vi, 23.

**Abstinere se cibo** G viii, 44.

**Acceptas referre pecunias**, scribere in tabulis, pecunias alicui solutas nunc redditas domino esse A 56.

**Accidere**: telum accidit navi, allabitur ad eam, eam ferit G iii, 14, 25. species accidit alicui, oculis ejus offertur G viii, 8. male alicui accidit, de exitu, quem res habet G i, 31.

**Accipere calamitatem** G i, 31. detrimentum G v, 22. injuriam ab aliquo G ii, 33. dolorem ex aliqua re A 25. orationem alterius, probare G v, 1. in deditionem G i, 28. male accipi Af. 18, 41.

**Accisae copiae**, imminutae, debilitatae G viii, 31.

**Accommodare**, aptare, alligare, G ii, 21.

**Accurate edificare**, cum cura et diligentia G vi, 22. Opponitur casis ad tempus structis.

**Accusare aliquem**, de eo conqueri G i, 16.

**Acies oculorum**, splendor eorum, alteri affulgens G i, 39. acie triplici instructa venit, en trois colonnes G i, 49. iv, 14. C i, 41. et omnino c. 64. Vid. Mémoires crit. et histor. par Guischard. p. 54. et 87. vel T. i. p. 191. **aciem simplicem dirigere**, milites ita in acie collocare, ut unus tantum ordo sit A 37. Af. 13.

**Actuaria navis** remis impellitur G v, 1. C i, 27. A 9, 44. Af. 28. Est *ἐνίκωρος*. Vid. Gellius N. A 10, 26.

*Ad*: motus ad usum expeditus, quod ad usum attinet G iv, 25. *ad spem*, quod ad eam attinet C i, 29. *nulum tempus intermittitur ad laborem*, quo non labor fiat G v, 11, 40. *impedimento est ad pugnam*, quo minus possint pugnare G i, 25. *ad numerum* (præscriptum) G v, 20. *esse ad* (apud) *aliquem* G i, 31. ubi interpretes multa exempla collegerunt. *Legatus ad* (apud) *omnes sanctus inviolatusque* G iii, 9. *magna opinio ad* (apud) *omnes nationes* G iv, 16. *electi ad perniciatatem*, propter eam, ratione ejus habita C iii, 84. *ad hunc modum locuti sunt* G ii, 31. *ad*, vocabulis numerorum junctum, est *circiter* G i, 5. *numero ad duodecim*. Sed pluribus modis variatur syntaxis: nam G i, 15. legitur, *equitatus ad numerum quatuor millium*: rursus G ii, 33. est, *occisus ad hominum millibus quatuor*, quorum Cellarius contulit e Suetonio. Jul. c. 20. hæc verba, *ad viginti millibus civium dicitur*. Rursus de B. G. iii, 53. *ad duorum millium numero ceciderunt*. vid. intt. ad h. l. In tanta varietate, quæ sermoni vitæ communis debetur, nihil temere corrigendum, et ad certas regulas revocandum est.

*Adaquare* G vi, 12. verbum neutrum. *Adaquare* C i, 66. et *adaquari* G viii, 41. pro simpl. *aquare*.

*Addicere bona in publicum*, ærario addicere C ii, 18.

*Adducere se in consuetudinem*, aduocare se G iv, 1. Sed G iii, 14. *adducere* est ad se trahere, rem versus pectus incurvare, ut qui nervum arcus adducunt.

*Adequitate ad locum* G i, 46.

*Adhibere aliquem*, ut testis sit G i, 20. *adhibitis omnibus*, cum omnibus G iv, 13.

*Adigere telum aliquo* C iii, 51, 56. *adigere aliquem* (ad) *jurandum*, postulare ut juret C i, 76. ii, 18. Hac in formula loquendi omittitur fere *ad*. *flutua adigere* G iv, 17.

*adjicere telum in littus* G iv, 23. Cf. ii, 21. iii, 13, 14. in his locis est, jacere usque ad certum terminum. *adjicere aggerem ad munitiones hostium*, eum facere prope castra G v, 9.

*Adire in jus*, ad magistratum C i, 87.

*Aditus sermonis*, occasio et venia adeundi alterum et cum eo colloquendi G v, 41. *aditus ad conandum*, occasio C i, 31. *aditum non habere ad aliquem*, nullis meritis esse, ob quæ precari sinecæ G i, 43. *aditus commendationis ad aliquem*, venia adeundi, seque alteri commendandi C i, 74.

*Adjuvare*: *hoc adjuvat ad illud* G v, 1.

*Adlegere* G vi, 13.

*Admaturare* G vii, 54.

*Administrare naves*, gubernando, remigando G iv, 29. C iii, 14. A 21. *administrare classem* C iii, 18. *administrare imperia omnia*, omnia jubere et constituere G ii, 22. *adm. cædem*, patrare H 36.

*Administratio portus* tribuitur ei, qui portu utitur ut vult C i, 25.

*Admittere equum*, ei frena dare C ii, 34. *admissus equus*, concitatus G i, 22. Af. 63.

*Admodum ante numerorum vocabula est circiter* G v, 40.

*Adoriri*, adgredi G i, 40. ii, 11. Est surgere, ut alterum invadas.

*Adquiescere alicui* Af. 10.

*Adsciscere sibi socios* G i, 5.

*Adservare portam*, custodire C i, 21. Hinc ibidem, *exitus occultos adservare*, observare, ne lis locus detur.

*Adspernari pass.* Af. 93.

*Adversus collis* G ii, 8. *adversum os*, conversum ad hostes G v, 35. *adversi vulnerantur*, os et pectus vulnerantur A 30. *adversa nox*, iniunica, contraria inceptis G iv, 28.

*Advertere*, animadvertere C i, 81. A 30. *advertere animum* (ad) *aliquid* G i, 24. Cf. *Animus*.

*Adytum definitur* C iii, 105.

*Equaliter declitis* G ii, 18.

*Æraria sectura* G iii, 21.

*Ærarium sanctius* C i, 14. pecunia, in eo reposita, ad ultimos casus servabatur. Liv. xxvii, 10.

*Æs*, ejus usus in fabricandis navibus G iv, 31. *ærata navis*, quæ rostrum æratum habet, aut æreis clavis compacta, omninoque ære munita, fortasse etiam laminis æreis tecta est, ut hodie nonnunquam cupro teguntur et muniuntur C ii, 3. Veget. de re milit. v, 4. *utilius confinguntur* (navigia Liburna) *clavis æreis, quam ferreis*.

*Ætios* (castra) opponuntur *hybernis* G vii, 8, 46.

*Æstuarium* G ii, 28. iii, 9.

*Æstus*, fluxus et refluxus maris G iv, 29. v, 1. fluxus maris G iv, 23. *æstus insulas efficere solet* G vi, 31. *æstus* (fluxus maris) *ex alto* (mari) *se incitat*, irruiat cum vi G iii, 12. *æstus minuit* (se) *ibid.* Cf. *Decemus*.

*Afici difficultate* G vii, 6, 17. cum, ut est G vii, 10. res difficultatem consilii capiendi adfert.

*Afirmatio*, certissima promissio G vii, 30.

*Affictare*: *tempestas afficiat* (vexat) *naves* G iv, 29. *affictari*, velut hærentem teneri G iii, 12.

*Affictus*, prostratus G vi, 27. *affictæ naves*, collisæ et diffractæ G v, 10.

*Affigere*, vexare, vastare, aut potius evertere, humi prosternere G iv, 35. *affigere arborem*, humi prosternere G vi, 27.

*Africus*, ventus, inter occidentem et meridiem spirans G v, 8.

*Ager Helveticus*, quicquid terrarum est Helveticæ ditionis G i, 2.

*Agere cuniculos* G iii, 21. viii, 41. *agere aggerem* A 73. H 7. *vineas* G ii, 12. H 7. *agere copias*, ducere G viii, 7. Af. 26. Virg. *Æn.* v, 833. *agere bellum*, gerere G iii, 28. *agere publicas*, adigere G iv, 17. Cf. *Fistula*. *Illo auctore et agente*, dicitur de eo, qui interpret duorum et sequester est C i, 26. *agere*, cogitare, de bello C i, 26.

*Agger*, terra egesta, quæ una cum fossa castra cingit munimenti causa G iii, 5. Sed et alius *agger* est qui *jacitur* G ii, 12. aut *extruitur* G ii, 30. aut *instruitur* G viii, 41. cum terra egeritur et accumulatur, ut in ea ponantur promoteanturque machinæ oppugnandarum urbium, ut G ii, 30. *aggere exstructio turris constituitur*. Cf. iii, 21. C ii, 1. *aggerem ferre*, *petere*, *comportare*, *conferre*, i. e. lapides, palos, cespites conferre, unde *agger* fit: nam terra egesta habet ligna infixæ, ut densetur G iii, 25. C i, 42. A 73. *aggere vestire*, terra accumulata obnare G vii, 23. *aggere* (congesta terra) *paludem explere* G vii, 58, 85, 86. C i, 40. *aggerem* (terram conges-

tam) *impicere trabibus*, ut *pons* fiat A 29. Cf. *adjicere*. *Aggerem agere* vid. ad A 73. H 7.

*Aggregare se aliis*, socium et comitem se adiungere G iv, 26. *aggr. se ad alicujus amicitiam* G vi, 12.

*Agitare rem*, de ea cogitare, deliberare, colloqui G vii, 2.

*Agmen*, exercitus iter faciens: unde in *agmine dimicare*, in itinere A 43. *agmine impediti*, qui, quoniam agmine incedunt, non expediti sunt ad prælium G iii, 24. vii, 66 *agmen quadratum* vid. G viii, 8. *longissimum*, ponitur conferto G v, 30. Cf. cap. 33. *longitudo agminis*. *novissimum*, extremum G i, 15.

*Alarii*, pedites et equites sociorum, qui in aliis pugnant G i, 51. ubi a militibus legionariis, i. e. Romanis, distinguuntur *alarii* s. socii. *alarie cohortes* C i, 73. ubi cohortes (pedites *alarie*) a cohortibus Romanis s. legionariis distinguuntur. Similiter C i, 83. ii, 18. Omnes viri docti laudant et probant, quæ de aliis in exercitu Romano disputavit Schellius ad Hygin. de cast. trametat. p. 66. et Lipsius de milit. ii, 7. Add. Drakenborch. ad Liv. x, 40. Confectum est equites *alarios* esse equites sociorum, cohortes *alarias* vero pedites sociorum. Cf. Gesn. Thes.

*Alere aliquem*, ei alimenta curare, agrum ejus causa colere G iv, 1. *alere civitatem*, humaniter sustentare et adjuvare G vii, 33.

*Alienata mens* tribuitur ei, qui mentis non est compos G vi, 41.

*Alienus* (non opportunus) *locus* G i, 15.

*Alius*: *unus, alius, tertius* G i, 1. Interdum omittitur *alius* in alterutro commate, ubi bis ponendum erat G i, 8.

*Altitudo parva fluvii* G i, 8.

*Aluta*, pellis bestiarum, arte tractata, ut mollior et tenuior fiat G iii, 13. Hinc corii tenuioris genus est.

*Ambactus* G vi, 15.

*Ambulatoria turris* A 2. Impositæ fuerunt rotis, quarum ope promoveri et loco in locum poterant. Descripsit Vegetius de re mil. iv, 17. Lipsius Poliorc. i, 4. ii, 4.

*Amentum tragulae*, lorum, *tragulae* affixum, cujus ope *tragula* vehe-



- mentius vibrata longius mittitur, et altius infigitur corpori G v, 48.
- Amittere superiorem locum*, dejici monte, eum non obtinere posse G viii, 13.
- Amplitudo cornuum* G vi, 28.
- Amplius* (plus) *obsidum* G vi, 9.
- Amplius genere et copiis* G vi, 15.
- amplum convivium* G vi, 28. *amplior ordo*, una e primis legionis centuriis C i, 77. *ample copia*, exercitus magnus G v, 19. *ampla munera* G i, 43.
- Anceps pratum*, cum et a fronte et a tergo hostis instat G vii, 76. Alibi est grave, periculosum, de cujus exitu diu dubitatur.
- Anchora*: in *anchoris expectare* G iv, 23. in *anchoris commorari* Af. 63. *ad anchoram consistere* C iii, 103. *regio habet locos egregios ad tenendas anchoras* A 9.
- Anguste pabulari*, exiguo circuitu C i, 59. *anguste uti frumento*, penuria laborare C iii, 16. *naves anguste transportant multos*, vix capiunt illam multitudinem, justo plures in una nave densandi sunt C iii, 2: unde *angustius milites collocare*, plures in eadem navi, quam pro capacitate navis G v, 23. *angustius provenerat frumentum*, parcius G v, 24.
- Angusti montes*: vid. ad G iv, 23. *angusta castra*, exiguo ambitu G iv, 30. *angusta aquatio*, cum non multum aquæ reperiunt aquantes Af. 51.
- Animum advertere aliquid* videtur Cæsar maluisse, quam animadvertere G i, 24. iv, 12. Græv. ad Cic. offic. ii, 19. Negat Bentleius, ita dici posse, ad Cic. Tusc. v, 23. Sed satis defenderunt interpretes Cæsaris, et tot locos corruptos existimare velle, nimium fuerit. Quidni ea ellipsis usitata fuisse dicatur, *animum advertere* (ad) *aliquid?* aut cur non *animum advertere* ad *aliquid* mutatum videatur in *animum advertere aliquid?*
- Animus*: *animi* (delectandi) *causa* G v, 12. Cf. *Relinquere*.
- Annotina navis*, superiore anno structa G v, 8.
- Antecessores*, in re militari, pars exercitus præmissa, ad curanda et prospicienda, quæ secuturo exercitui necessaria sunt Af. 12. Turneb.
- Advers.* xxiv, 16.
- Antecursores exercitus* C i, 16. iii, 36. sunt iidem, qui *antecessores*.
- Antenna*, lignum transversum, per malum navis transectum, ut funes et vela ex eo nectantur G iii, 14. A 45.
- Antesignani* C iii, 75, 84. qui in cohorte ante signa locati. Distinguuntur a *prosignanis*, qui in secunda acie stabant. V. Frontinus strat. ii, 3, 17. Cf. Guischart Mém. crit. p. 108.
- Apertum corpus nudum* G iv, 1. *apertus humerus* scuto non tectus C ii, 35. *aperta navis* A 11, 13. oppon. *constrata* aut *tecta*. *apertum castrorum latius*, ubi nulli sunt defensores G ii, 23. *apertus locus*, non sylvosus G i, 41. ii, 18. vii, 18. *apertus campus*, planities G iii, 26. *apertum et planum litus* G iv, 23. v, 9. *apertum latius*, nullo monte aut monimento tectum G iv, 25. *apertum mare* G iii, 8, 9, 12. *apertus cuniculus* G vii, 22.
- Appellare*, in jure C iii, 20. *appellare et cohortari*, appellando cohortari G v, 33.
- Appetere*: *appetit dies*, G vi, 35. *lux*, G vii, 82. *appropinquat*.
- Applicare se ad arborem*, reclinare G vi, 27. Hinc *applicare navem loco*, appellere A 17. et *applicata ad terram navis* C iii, 101.
- Apprehendere locum*, eum sibi vindicare, occupare C iii, 112.
- Aqua*, mensura ex aqua G v, 13.
- Aquatio* G iv, 11. *aquator* H 21.
- Aquari* C i, 68, 73, 78. H 37.
- Aratores* Af. 20, 36.
- Arcano* adverb. C i, 19. Sic ibi in codd. scribitur.
- Arceatire* G i, 31. v, 11. ubi *arcessiri*, ut apud Colum. ix, 8. *laccessiri*.
- Ardet animus ad ulciendum* G vi, 34.
- Argilla fusilis* G v, 43.
- Aridum*, terra continens G iv, 29.
- Aries*, trabs, ferro præfixa, qua muros quassant G ii, 32.
- Arma navis* G iii, 14. sive *armamenta* G iv, 29. quicquid ad eam instruendam pertinet. Similiter *armare naves*, adparare, instruere necessariis rebus G iii, 13. v, 1. C i, 36. et *armare elephantum* Af. 41.
- Arta sylva*, arboribus densissima G vii, 18.

**Artificium** opponitur virtuti C i, 58.

Af. 14.

**Arx**, rudior structure sic instituta fuit, ut aliquis mons muro cingere-  
tur. Ea ergo fuit arx G i, 38.

**Asseres**, tigna tenuiora, quam trabes esse solent, ut si trabes dissectæ essent in tigna tenuiora. Utcum-  
que verti poterit *starke Stangen*, *des perches épaisses* C ii, 2. A 13.  
Cf. Liv. 38, 5. *asserres falcati*. cf.  
Tacit. H iv, 30. ubi *asserres* et  
*trabes*.

**At** refertur ad *si*, et est tamen, *sal-  
tem* G i, 43.

**Atque**: est hoc loco *ædificium non dis-  
simile atque altero*, non aliter atque  
altero loco structum, non dis-  
simile his, quæ sunt in altero lo-  
co A 18. *utitur veste eadem*, *at-  
que alter* Af. 57. Cf. *Par. Atque*  
*pro statim*, ex mente Marklandi C  
i, 24. ii, 42. cf. not. ad Af. 38.  
*pro at*, vero G iv, 25. C ii, 29.

**Attingere locum**, ei finitimum esse  
G iv, 3.

**Attributus**. Cf. *Praefecti equi*.

**Auctor** G i, 43.

**Auctor cædis**, cuius suasu, hortatu,  
opera, cædes fit G v, 25.

**Auctoritas**, cohortatio ejus, qui per-  
suadet G i, 3. exemplum G iii, 8.

**Aucupari**, expectare et observare,  
donec fiat Af. 58.

**Audacter**, sine metu G i, 18.

**Auditio**, sermo, rumor G iv, 5. vii, 42.

**Aversus**, fugiens G i, 26. ii, 26. *aversi*  
*vulnerantur*, a tergo A 30.

**Avertere flumen fossis** C i, 61. *aver-  
tere iter ab hoste*, eum non diutius  
insequi G i, 23. *avertere iter ab*  
*loco*, contendere aliorum G i, 16.

**Auxiliarius** G viii, 5.

**Auxilium hortandi deest**, deest ali-  
quid, quod cohortationi vim addat,  
eam efficacem reddat A 10.

**Aris vel assis** C ii, 9.

## B

**Balista**, machina bellica, qua trabes,  
et asseres, et lapides, omninoque  
tela maxima, summa vi mittuntur.  
Veget. de re mil. iv, 22. C ii, 2.  
ut Tac. A. ii, 201 missæ e tormen-  
tis hastæ. H 13.

**Basilica**, publicum ædificium, magni-  
fice exstructum, præsertim colum-

nis a porticibus exornatum, in quo,  
præter alia, judicia habeantur A  
52.

**Belle**: minus belle habet, de ægroto  
H 32.

**Bellum agere** G iii, 28. *bellum facere*  
G iii, 29. vii, 2.

**Bene magnus** H i, 4. et sæpissime in  
hoc libro.

**Beneficarii milites**, qui beneficio du-  
cis vacationem a duriore militiæ  
labore habent C i, 75. iii, 88. Est  
ergo genus honestioris militiæ. Ve-  
getius de re m. ii, 7. cum eos  
dixisset inde appellatos, quod be-  
neficio tribunorum promoverentur  
(ad altiorem locum), refert eos  
inter milites, qui privilegiis muniri  
solent. Cf. Lips. de milit. Rom.  
v, 6. Guischart Mémoires crit. et  
histor. T. ii. p. 190.

**Berones** A 53. Sed lectio dubia est.  
**Bipedalis trabs** G iv, 17.

**Bonitas agrorum** G i, 28.

**Bonum**, dos A 12.

**Brachium** est genus munitionis, v. c.  
aggeris, fossæ, ut plurimum reliquæ  
munitioni superadditum, ita con-  
jungens duos locos, ut ab uno pro-  
currat transversim ad alterum A  
30. Af. 38. (qui locus omnino viden-  
dus,) 49, 51. H 5, 6, 13. Dicitur  
brachium ducti. V. Lipsius Poliorc.  
ii, 2. Drakenborch. ad Liv. xxii, 52.  
**Brevitas**, parva corporis statura G ii,  
30. Ex hoc loco verbum repetiit  
Vegetius de r. m. i, 1.

## C

**Cadit**, accidit, evenit A 11.

**Cæcum vallum**, sudes et stipites, ante  
fossam defixi, iidemque terra ob-  
tecti, ne cerni possint C i, 28. Cf.  
c. 27. *cæcus stilus*, occultus Af.  
31. Ergo in talibus *cæcum* est,  
quod cerni non potest, metony-  
mice.

**Cælatum opus**, H 28. constat figuris  
sculptis, quæ alicui rei, ut h. l.  
scuto, illigantur s. affiguntur. Est  
vero etiam omnino opus, quod fi-  
guras insculptas habet.

**Cæruleus color** G v, 14.

**Calones** G vi, 36. dicuntur c. 37.  
*mercatores*. Cf. C i, 52.

**Capere locum** G v, 8. et *portum* G  
iv, 36. in eum venire. Sed ca-

- pere locum* G iii, 23. eligere. *ceperat opinionem*, consecuta erat G viii, 8. *capere damnum de re aliqua* G viii, 30.
- Caprea* G vi, 27.
- Capreolus* C ii, 10.
- Captus* subst. G iv, 3. *ut est captus Germanorum*, ut pro ipsorum natura, indole, institutis, fieri potest et solet, ut inter eos locum habet.
- Caput fluminis*, ostium G iv, 10. *fontis*, origo, initium G viii, 41. *tigni*, extremitas C ii, 9. *capita*, ipsi homines G i, 29.
- Carina*, infima trabs navis, fundus G iii, 13. C i, 54.
- Carpere agmen*, insectando minuere, passim interficere et capere C i, 63, 68. cf. c. 64. ubi idem agmen *prælio premi* dicitur, et c. 78. *carpere et impedire*.
- Carrus* G i, 3. iv, 14. vi, 24. aut *carrum* H 6. est vehiculum Gallorum et Germanorum.
- Casa* G v, 43.
- Castellani*, præsidium castelli A 42.
- Castellum*. vid. ad G vii, 69. C iii, 43.
- Castigare*, gravius reprehendere C i, 3. iii, 57.
- Castra*, hyberna G iii, 3. *castra navalia*, in quibus et tentoria sunt, et naves subductæ, nno vallo comprehensæ G v, 22. cf. v, 11. *quintis castris eo pervenit*, quinto die, cum quinque milites sub tentoriis noctu fuissent G vii, 36. vid. Ciacconius ad h. l. *castra stativa*, in quibus aliquamdiu morantur C iii, 30, 37. Af. 26. Cf. Lips. de mil. Rom. G v, 1. *castra sensu latissimo* Af. 38.
- Casus*, *casu magno accidit*, pro quo paulo post legitur, *magnæ fuit fortune* G vi, 30. Cf. ibid. c. 35. C ii, 5.
- Catapulta*, machina bellica, unde lapides torquentur Af. 31. C ii, 9. Cf. Vitruv. x, 15 sqq.
- Catacopus*, κατάκοπος, vid. ad Af. 26.
- Causa: in eadem causa* (conditione) fuerunt G iv, 4. Omittitur post genitivos, ut cum dicitur, *destruendi operis causa* A 17, 5, 8. vid. Oudendorp. ad G iv, 1. Sic et Græci omittunt ἔρεκα. Cf. C i, 82. A 65.
- Caulis parvula* Af. 54.
- Celeberrimus locus*, hominibus abundans A 2.
- Census*, quo hominum numerus initur G i, 29.
- Centio*, villior pannus, quo quid tegitur C ii, 9, 10. C iii, 44.
- Cerimonia gravis* G vii, 2.
- Certus ventus*, ex eadem plaga spirans, qui non mutatur in horas Af. 2.
- Cervices*, numero plurali pro singulari, ut antiquissimi plerumque usurparunt H 20.
- Cervus* in re militari G vii, 72.
- Cetratus* C i, 39, 48. qui gestat cetrum, h. e. scutum loreum, idque levius. Serv. ad Virg. Æn vii, 732.
- Chara*, radix quædam C iii, 48. Sed lectio est incerta.
- Cibaria molita*, farina G i, 5. In Gr. metaphrasi ἄφρα. Contra Liv. xxi, 49. *cib. cocta*.
- Cippus* G vii, 43. Pr. est truncus erectus, deinde columella, lapis erectus, in sepulcris, terminis agrorum.
- Circinus*, instrumentum, quo circulus describitur G i, 38.
- Circiter*, adverbium G ii, 32. Af. 89.
- Circulari* dicuntur, qui consistunt in circulis colloquendi causa C i, 64.
- Cic. Brut. c. 54.*
- Circumcidere cespitem ferramentis* G v, 42. *circumciscus collis*, ἀρότροπος, steil G vii, 86.
- Circumcludere argento* G vi, 28.
- Circumdata palude sylva* G viii, 7. Sic et alias *circumdare*, ut *oppido munitiones* G viii, 34. *multitudinem* Af. 74.
- Circumficere milites moribus* G ii, 5.
- Circumiri*, passive G iii, 25. C iii, 94. Af. 14, 83.
- Circummunire* G ii, 30. *circummunitio* C i, 19.
- Circumscribere aliquem*, coercere, ne suo jure, suæque libertate possit uti C i, 32.
- Circumspicere se*, respicere ad se, prospicere sibi Af. 47.
- Circumvenire urbem vallo*, cingere C i, 18. Sic h. l. codd.
- Citatus*, celer G iv, 10. *citatim*, celeri itinere Af. 80.
- Civitas, der Staat, l'Etat* G i, 2. nam civitates Gallicæ in pagos sunt divisæ, pagi continent oppida. Sic et *civitus Arvernorum* G vii, 4 etc.
- Clam aliquem*, H 3, et sæpe alibi.
- Classem facere*, parare G iv, 21.
- Classarii*, milites in classe A 20

*Classicum* in re militari est signum, quod tuba datur aut cornu, non semper praelii committendi, sed et aliorum negotiorum. Ubi autem datur, ibi necesse est imperatorem praesentem esse: est enim signum Imperii C iii, 82. Veget. de re mil. ii, 22.

*Claudere*: *acies clauditur oppido*, finitur prope muros, non potest ulterius extendi, tegiturque muro Af. 59. Veget. de r. m. iii, 6. *impedimenta a lateribus claudere* (tegere) manu armatorum.

*Clementer jus dicere*, levissime C iii, 20. *clementia*, lenitas punientis G ii, 14.

*Clientis*. Cum multi homines in Gallia clientes unius dicuntur, sunt iidem, qui alio nomine ambacti, et soldurii appellantur G vi, 15. Atque hos etiam G vi, 19. puto intelligi. Sed cum integræ gentes dicuntur alterius gentis clientes, intelligendi sunt socii, et qui sub alterius gentis imperio sunt G v, 39. qui in ejus fide sunt G vi, 4. se ad amicitiam ejus aggregarunt G vi, 12. Cf. invicem G i, 31, et vi, 12. ubi eadem res describitur. Hinc *clientela* Æduorum G vi, 12. sunt socii eorum.

*Coactus alicujus aliquid facere* G v, 27. *Coactum* (opus), e lana aut potius pilis, arte densatis τὸ πύλινρον C ii, 44. (*Matratzen von Haaren*.)

*Coagmentum lapidum* C iii, 105.

*Cogere*, congregare G ii, 6. *naves* G iii, 9. *militēs* G i, 5. quod G i, 4. est *conducere*.

*Cognitus virtute* G i, 28.

*Cognoscere iter*, de exploratoribus G i, 21. *controversias* de proconsulis jurisdictione G viii, 46.

*Cohors Prætoria*, quam veluti suam sibi delegit Prætor, i. e. summus dux, ut proxima ei sit G i, 40. Res exemplo illustratur G i, 42. Cf. Liv. ii, 20. *Dictator cohorti suæ quam delectam manum præsidii causa circa se habebat, dat signum. Cohors legionaria*, quæ peditibus constat G iii, 11.

*Collatio*, comparatio G viii, 8.

*Collatus* (armorum), ipsa pugna H 31.

*Collocare alicui mulierem* G i, 18. *nuptum collocare* ibid. *Rem colloc.* G iii, 4. vid. not.

*Colonicæ cohortes*: vid. ad C ii, 19. cf.

H 7.

*Colonus* C i, 34. Est homo liber, cui dominus fundi aliquam sui fundi partem colendam mercede elocat. Cf. G i, 56. ubi coloni pastoresque dicuntur conjunctim, etsi pastores sunt servi. cf. c. 57.

*Columnarium* C iii, 32.

*Comitatus*, *cine Caravane*, C i, 48, 51, 54. Sic verti potest ἡ συνοδία in evang. Luc. ii, 44.

*Comitalis dies* O i, 5.

*Commoare*, ire et redire G vii, 36. de mercatoribus G i, 1.

*Commentatus*, significat interdum omnes eos, qui una meant, comeant, aut qui una navibus transportantur (ein Transport) G v, 28. A 25. Af. 8. ubi *secundus commentus* dicitur, Af. 31, 34, 37, 44. *commentus datus*, venia absentiae Af. 77.

*Comminari* Af. 71.

*Cominus* a. *cominus*, e propinquo G i, 52. Veget. de r. m. iii, 23. explicat, manu ad manum.

*Commirari* Af. 35.

*Commode pugnare*, sine impedimento G i, 26.

*Communis lex* G v, 56.

*Comparatio pugne*, apparatus, præparatio Af. 35. Liv. i, 26. Sic *fugam comparare*, apparare G iv, 18.

*Compendium*, lucrum G vii, 43. C iii, 32.

*Complecti locum* (opere), circummunire G vii, 72. C iii, 112. *complexus loca præmunis*, ambitum, a. spatium, in quo sunt illa loca, munis. Sic *complecti colles* Af. 14.

*Complere*: *his rebus completis*, perfectis C iii, 46.

*Complexus*: in complexum alicujus venire C iii, 8. vid. not.

*Complexus*, multi G i, 18. ii, 17. iv, 4. Sic differt a verbo *pharus*.

*Compositio controversiarum* C i, 26, 32. C iii, 15, 17.

*Comprehendere ignem*, de stramine G v, 48. *comprehendere aliquem*, ejus manum prehendere rogandi causa G v, 31.

*Comprimere lacrymas alicujus*, concolando A 24.

*Conata*, orum G i, 3.

*Concedere factum beneficiis*, veniam facti dare propter beneficia A 66.

*Concertare*, certare G vi, 5.

*Concessu alicujus* G vii, 20.

- Considerare animis*, animum abjicere, minus spei habere G viii, 19.
- Concidere*, occidere G i, 12. ii, 11. *via concisa*, passim impedita G iii, 9.
- Conciliare aliquam alicui* (favorem allicujus) G v, 4. *conciliari alicui* G viii, 52.
- Concilium*, conventus G i, 18, 30.
- Concienari cum aliquo*, apud aliquem G vii, 47.
- Concipere* (animo), capere, discere Af. 68. *flammam* C ii, 14.
- Concitatio*, irritatio ad tumultus C iii, 106.
- Concitor multitudinis* G viii, 21. *concitator belli* G viii, 38.
- Conclamare*, clamare, de uno G i, 47. ubi interpretes plura exempla collegerunt. *conclamare ad arma* (capienda) C i, 69. *conclamare* (ad) *vasa* (colligenda), clamare et strepitum facere vasorum colligendorum causa C i, 66. iii, 37, 75. *conclamare victoriam* G v, 27.
- Conclusio*, obsidio C ii, 22.
- Conclusum mare*, non late patens, angustum, ut fretum G iii, 9. cf. *ibid.* c. 8.
- Concrepare armis* G vii, 21. Mos Gallicus, cum armis collidendis s. complodendis strepitum client, ut hostibus terrorem injiciant.
- Concubitus* H 33.
- Concurrere contra aliquem* Af. 6.
- Concursus navium*, quæ procella colliduntur G v, 10.
- Condensus*, densus Af. 50.
- Conditio servitutis*, vitæ ratio, qua quis est servus G iii, 10. ut *conditio juris et libertatis*, vitæ ratio externa, quæ constat jure et libertate G i, 28. *bona venditionis* (unter vorthelhaften Umtauschen,) *configere* C i, 85. *pari conditione*, eodem consilio H 5.
- Condocefaceri tirones* Af. 71. *bestias* Af. 27. abrichten.
- Condocere*, consuefacere Af. 19.
- Condonare*, donare G viii, 4. *cond. injuriam precibus*, quia alter precatus est, veniam dare G i, 20. *cond. injur. fratri*, veniam dare propter fratrem. *ibid.*
- Conducere homines*, congregare, *ovd-yaw* G ii, 1, 2. Cf. i, 4.
- Conferre timorem in simulationem* G i, 40. vid. not. *conf. aliquid in tempus longius*, differre *ibid.* Nimirum is *confert aliquid in tempus aliud*, qui decernit rem alio tempore facere. *Conferre castra oppido*, juxta oppidum ponere A 37. quod *ibid.* c. 37. est, *conjuncta* *manibus castra ponere*. Sic *castra castris conferre*, propinqua e regione ponere G viii, 9. C iii, 79. et omnino A 61, bls, 68. H 20, 23.
- Conserta* (densa) *acies* G i, 24.
- Conserere numerum militum* G ii, 4. *conserere obsides*, numerum obsidum G viii, 23. *conserere* (consignare), *tabulas literis Græcis* G i, 29. *confesta vigilia*, finita G vii, 8. *confectus dies*, finitus Af. 83. *vidus confectum*, vid. ad Af. 47. *confectus aetate*, debilitatus G vii, 57.
- Considerare sibi in aliqua re* Af. 19. si lectio certa est.
- Conserti*, fieri G vii, 58.
- Configere clavis* G iii, 13. *configere turrim*, construere, componere fabricando A 2.
- Confirmare*, persuadere G i, 3. *confirmare se*, firmiter sibi proponere G ii, 19. *confirmare animos verbis*, consolari, ut adquiescant G i, 33. *confirmare aliquem libertati*, ei concedere, ut fruatur libertate, si lectio vera est, C i, 14. *confirmare se auxiliis*, sibi robur addere C i, 29. *confirmatis rebus*, constitutis, confectis G vi, 6.
- Conflatum bellum*, subinde ortum G viii, 6. A 1.
- Confluens Mosas et Rheni* G iv, 15. locus ubi conflunt.
- Confugere in fidem alicujus* H 1.
- Congredi aliquo* C i, 40.
- Conficere homines in locum*, eo ducere, ut ibi tuti sint et abditii G ii, 16. cf. ad G viii, 5. Sic G vi, 40. *conjici in manipulos*, recipere se eo, ut sint tuti. Sed G iii, 24. simpliciter est, collocare aliquo loco, locum iis adsignare. *Confici in noctem* dicitur is, quem post diuturnum itineris errorem nox tandem opprimit C iii, 28. *conjectum in noctem prælium*, eo usque tractum Af. 52.
- Conjungere noctem dici*, de eo, qui diu noctuque sine intermissione iter facit C iii, 13. *regio oceanum conjuncta*, finitima, contermina G viii, 46.
- Conjurare de militibus* G vii, 1.
- Conligata acuta*, quæ coherent, quia

plura uno pilo transfixa sunt G i, 25.

*Conquisitor militum* A 2.

*Conscingui populi*, quorum alter ab altero in coloniam missus est, aut qui mutuum habent consocii jus G i, 11. ii, 3.

*Conscondere in naves* G v, 7.

*Conscius mei*, qui mecum eandem rem novit, consiliorum particeps C iii, 108.

*Consequi*, praenantes sequi, ut accedas ad eos G i, 13. *cons. naves*, ad eas venire, eas assequi A 20.

*Considerare* dicitur exercitus, ubi castra ponit G i, 48. iii, 17. v, 9.

*Consiliari*, consultare C i, 19, 73. Sic in codd. omnibus scribitur priore in loco, in posteriore quidam habent *consultare*.

*Consilium incutit rebellare* (rebellandi) G viii, 44. *consilium capit profugere* G vii, 26. *consilium capit dimittere* G vii, 71. *consilium*, cætus deliberantium G iii, 3, 23. v, 28, 31. it. G i, 40. ubi militare consilium s. Prætorium intelligitur. In his locis plerumque est var. lect. *concilium*; sed hoc significat quemlibet cætum; *consilium* vero est multitudo deliberantium. *Consilio publico*, totius civitatis consensu G v, 1.

*Consimilis*, similis G ii, 11. v, 12

*Consistere aliquo loco*, ibi morari, ut peregrinum G vii, 3. *consistere in re*, perseverare, pervasare in sententia de hac re G v, 36. *in opere* Af. 31. *in misericordia* C i, 85.

*Conspirati*, coartati C iii, 46.

*Constanter nuntiant*, qui omnes magno cum consensu nuntiant G ii, 2. Hinc *constat inter omnes*, omnes idem dicunt G vii, 44.

*Consternere paludem ponte* G viii, 14. *pontes consternuntur* trabes imponuntur in modum pontis G viii, 9.

*Constituere diem cum aliquo* G i, 8. *constituere oppidum*, efficere, ut meliore sit, quam antea, conditione C i, 15. *turres* G ii, 12.

*Constrata navis* C ii, 23. iii, 7. A 11. Cf. *Tectus*.

*Consuesco*, Perfectum *consuevi* (sc. me) est, soleo G i, 14, 43. v, 7.

*Contabulatio*, tabulari exstructio, s. tabularum collocatio super tignis transversis C ii, 9. Synon. est *contignatio*. Ergo *contabulare turres*

G v, 46. Liv. xxiv, 34. est facere, ut sint in turribus summis contabulationes s. tabulata (*Böden, des planches de différents étages*) in quibus milites, pugnantes e turri, consistunt. Fortassis etiam *contabulare turres* interdum est id, quod G viii, 9. legitur, *pontibus tranjectis constratisque conjungere turres*. Alibi, G vii, 22. *marum turribus contabulare*, videtur significare, murum turribus contabulatis cingere.

*Contegere scopas cratibus et pluteis* C iii, 24. *contegere naves*, quo consilio fiat, traditur C ii, 4. Cf. *Tectus. contegere arma* C ii, 14. Cf. B. G ii, 21.

*Contendo ire in locum* G i, 23. *contendo aliquid*, efficere volo G iv, 17.

*Contestari Deos* G iv, 25.

*Contexere tigna* G iv, 17.

*Continenter*, sine intermissione G i, 26. iii, 5.

*Continens*. Ita simpliciter appellat Cæsar Galliam, cum in Britannia est, eamque Britanniae opponit. vid. ad G iv, 38. et v, 20. *continens impetus*, continuus G vii, 38. *continentes sylvas*, continuus tractus sylvarum G iii, 28. sic et *continentes paludes* G vi, 31. *continens flamma*, quæ non intermittit G viii, 15. *collis continens ripas* C i, 54. citra omnem dubitationem significat, cohærens cum ripa, ideoque contiguus, vicinus. *continentes dies*, sequentes deinceps G vi, 84.

*Continere*, coercere G viii, 2, 46. *continere*, includi G i, 2. C ii, 23. *Gallia continetur flumine Oc. Belg.*, hi sunt termini, intra quos est, quibus includitur G i, 1. *Vicus continetur* (includitur, cingitur) montibus G iii, 1. *Mare continetur montibus*, montes sunt ad mare circumcirca G iv, 23. *Pons continet oppidum*, tangit oppidum, ei vicinus est G vii, 11. Maluit tamen Oudendorpius h. l. *contingebat*, et Ruhnkenius ad Vell. Pat. p. 12. significationem Latinis inanditam dicit, si quis *continere* interpretetur *contingere*. *Mons continet spatium*, occupat, in eo est G i, 38. *Agger non potest contineri altiore aqua*, durare non potest, cum altior aqua est C i, 25.

sed vid. notas.

*Continuatio imbrium* G iii, 29.

*Contra atque*, secus ac G iv, 13. C iii, 12. *contra*, e regione G iii, 9. vii, 62. *contra hostem consistere* G li, 17. *portas contra aliquem claudere* H 27.

*Contrahere castra*, facere angusta, minoris ambitus G v, 49. vii, 40. cf. *angustus*.

*Contraria aliqui civitas*, hostilis H 1.

*Contributa civitas cum alia civitate*, ei attributa, cum ea conjuncta sic, ut ab ea, ut majore, pendeat (*dazu-geachlagen*) C i, 60.

*Centubernium* C iii, 76.

*Contumelia*, quam navis perfert G iii, 13. i. e. vis, quam infert tempestas, scopulus, hostia. Similiter dicitur injuria s. inclementia tempestatis.

*Convalescere*, vires capere, de hoste debilitato Af. 25.

*Convenae*, colluvies hominum A 24. *συνελυδεις*.

*Conventus* (G i, 54. v, 1. et alibi) sunt conventus hominum provincialium in certas urbes, quæ et ipsæ *conventus* dicuntur (G viii, 46), et e primariis provinciæ urbibus sunt, ut coram Proconsule, per provinciam jurisdictionis causa iter faciente, in certis illis urbibus jus dicente, in foro compareant. *tenir les assises*, *assembler les états*. Cum autem non oppida dicuntur conventus, sed conventus oppidorum quorumcumque provincialium, tum sunt cives Romani, qui, præter indigenas, s. inquilinos, aliqua de causa in oppidum convenerunt, ut ibi habitent, negotientur, ibique comorentur. Sic *conventus Uticensis* Af. 68. C. ii, 19. It. Af. 97 et 90. ubi incolæ Uticenses distinguuntur a Romanis negotiatoribus. *Conventus portas claudit* C ii, 19. cf. c. 21. ubi cives Romani hoc fecisse dicuntur. Similiter vii, 55. C i, 14. iii, 9, 21, 29, 32, 40: A 57, 58. Cf. Gronov. Observ. G iii, 22.

*Convertere iter*, aliorum ire G i, 23. Hinc *convertere signa*, aliorum ferre, G i, 25. et *signa conversa in hostes inferre*, G ii, 26. *conversus ad hostem*, versus hostem G iii, 29. *conversa mens*, mutata G i, 41. *convertere castra castris* C i, 81.

*Convicium*, clamores C i, 2.

*Convincere*, avaritia convincitur, aliquis

conv. avaritiæ G i, 40.

*Contulnere*, vulnerare Af. 6, 7. et sæpe in libris de B. Af. et H.

*Copia*, multitudo hominum G i, 48. Af. 10. ubi *copia parva* dicitur. *copia expedita* Af. 80. *copia pedestris* Af. 10, 38. H 6. vid. Davis. ad C i, 45. et Victor. ad Cic. ad Att. ep. viii, 12.

*Copie*, facultates, commeatus, frumentum, alimenta G i, 31. ii, 10. iv, 4. Af. 36. Sic et Tac. Ann. i, 68. Florus iv, 2, 39.

*Copiosus ad alendos homines locus*, victu abundans A 42. *copiosum oppidum*, rebus omnibus abundans G i, 23.

*Copula*, vid. ad G iii, 13.

*Coronæ*, vid. ad G viii, 9. *corona hostium*, acies, cingens inclusos Af. 17. cf. c. 70. *corona cingere*, circumdare G vii, 72. *corona* in obsidione urbis H 13. *serri sub corona venditi*, i. e. bello capti et venditi G iii, 16: nam antiquitus bello capti coronis induti vendebantur, quo signo apparebat, hæc venalia mancipia bello capta esse. Gell. N. A. vii, 4.

*Corruptus convicio*, graviter objurgatus C i, 2.

*Corripere*, capere C i, 66. comprehendere C iii, 109.

*Corruptus macie*, macilentus C iii, 58.

*Corus ventus*, e regione ea, quæ inter occidentem et septentriones est, spirans G v, 7.

*Cothon* Af. 62, 63.

*Crates*, opus plexile e viminibus G iv, 17. v, 40. vii, 81.

*Crescere per aliquem*, majores opes accipere G i, 20. *creasit flumen ex nigris* G vii, 55.

*Cruciabiliter* Af. 46. Cæsar solet dicere, cum *cruciatus*.

*Cruciatus, supplicium cum cruciatus*, cum excruciatum tormentis interficiunt G vi, 17. cf. vi, 19. Sed G i, 31. *cruc.* et *supplicium* synon. sunt.

*Cultus*, vitæ genus humanius G i, 31. ibidem *consuetudo victus* dicitur. Vitæ ratio, ab omni ruditate remota G i, 1.

*Cunctum* (universum) *regnum* Af. 91.

*Cuneus*, genus aciei, cum milites in formam cunei consistunt G vi, 40. viii, 14. Hinc *cuneatim consistere* G vii, 27.

*Cuniculus* G iii, 21. *cuniculus apertus* G vii, 22.

*Cupa*, dolii genus viii, 42. C ii, 11.

*Cupere alicui* i, 18. quod apud Cic. est, *omnia alicujus causa velle*.

*Cursum tenere*, in eadem via, quam institeras, manere, ab ea non demoveri G iv, 28. v, 5, 8. Oppon. *rejici*.

*Custodia*, de militari praesidio G ii, 29. iv, 4.

## D

*Dare aliquem in fugam* G ii, 23. *dare* (concedere) *alicui iter per locum* G i, 8. *malem malo dat remedium*, continet remedium, fit remed. C i, 81. *datur alicui dubitatio*, est, cur aliquis dubitet G i, 14. *dare iurandum*, jurare G vii, 2. *dare inter se fidem et iururandum*, iurejurando sibi invicem promittere, conjurare G i, 3. *dare manus* (victas), cedere alteri G v, 31.

*De tertia vigilia*, paulo post initium ejus, magna ejus parte reliqua G i, 12, ut G ii, 7, *de media nocte*, et Horat. Epist. i, 2, 32, *de nocte*. Non omnibus tamen in locis ita intelligi potest.

*Decedere alicui via* G vi, 13.

*Decernere*, pugnare C iii, 41. Af. 14. H 41.

*Decertare*, certare G viii, 7.

*Decensus aestus*, refluxus maris, quod ultra littora effusum fuerat G iii, 13.

*Decumana porta*, porta castrorum, ab hostibus aversa, ceterisque major G ii, 24. iii, 25. *decumani*, decimae legionis milites Af. 16. H 30.

*Decuriones*, municipiorum senatores C i, 13, 23. De his nuperrime diligenter exposuit Georg. Henr. Martini in Propemptico p. 30 sqq.

*Decurio* turmae equestris, qui ei praest, ut Centurio centuriae, G i, 23. Af. 29. Veget. de re mil. ii, 14.

*Decurrere in portum* Af. 3.

*Decursio*, incursio hostilis in agros G viii, 24. A 42. Saepius dicitur *incursio*.

*Decutere praesidium colle* Af. 50. Usitatus *dejacere*.

*Dedere se*, se, res suas ac vitam plane permittere arbitrio et clementiae victoris: unde *deditio* et *deditici*:

G i, 27. et in *deditionem* venire, de qua forma loquendi egit Verheyk ad Eutrop. G ii, 2. *dedere se amicitiae alterius* G iii, 22. quod ibidem est, *devovere*.

*Deducere naves e littore in mare*, *narayew* G v, 2. Af. 62. cf. *subducere*. *deducere os e conspectu* H 18. *deduci in aliquem casum* G ii, 81. *deduci in periculum* C i, 19. *deducere rem* C iv, 62. 70. *deducere* introducere C i, 19. iii, 81. G iv, 22. vii, 68.

*Deductus praemio*, vid. ad G vii, 87. C i, 7.

*Deesse occasioni*, ea non uti, committere aliquid, quare manibus elaboratur C iii, 79.

*Defendere bellum*, arcere, prohibere, se ab injuriis et impetu belli defendere G i, 44. vi, 23. *defendere hostem a loco*, arcere G viii, 9.

*Defensores*, publicae, veluti paries contra fluminis vim infixae G iv, 17.

*Defici a viribus* C iii, 64: sic enim, cum praepositione a, h. l. *codices*. Usitatus omittitur a. Inde *defectus* (viribus), fatigatus C iii, 40. *res deficit alicui* G iii, 5. *deficit nauta*, quae rimas egit, ut provehi nequeat A 13.

*Definire, definit locum*, qui eum facit terminum, ultra quem non procedatur G vii, 81. H 30.

*Deformata urbs incendiis* A 24.

*Dejectus*, substant. G ii, 8, 22.

*Dejectus*, qui caesus procubuit G ii, 27.

C i, 46. *dejectus spe* G i, 8. *dejectus opinionis* G v, 48. *dejectus locus*, inferior, ad radices collis C i, 46. Sic et *deductus* et *demissus* dicitur.

*Dejici* dicitur navis, quae deorsum fertur G iv, 28. cf. iv, 36. *infra-dolata sunt naves*. *dejicere praedium*, pellere C iii, 23. *dejicere aliquem* (equo) G 4, 12.

*Delegare* (tribuere) *alicui causam*, con-jicere culpam in eum G viii, 22. Liv. ix, 29, *delegare ministerium alicui*, ab se amoliri, et in alium transferre.

*Delibratus*, decorticatus G vii, 73.

*Deligare* (alligare) *ad ripam* G i, 33. *deligare saucios* Af. 21.

*Demigrare de oppidis* G iv, 19.

*Deminuere de voluptate* G i, 53.

*Deminutio capitis* C ii, 32.

*Demissus locus*, humilis G vii, 72. C iii,



- 49, ubi oppon. edita. demissa ripa, non alta A 29.
- Demittere castra e monte in vallem* G viii, 26. *demittere se animo*, abjicere animum G vii, 29. *demittere arma*, das *Gewehr strecken*, *mettre bas les armes* Af. 85.
- Demonstrare*, narrare, indicare G i, 11. v, 38. *sexcenties est in his libris, quod antea demonstravimus*, pro diximus.
- Demorari iter*, morari, impedire G iii, 6.
- Demotus* (loco), cedere coactus C ii, 32.
- Demarius*, tres circiter grossi nostri C i, 52.
- Denique*, in summa, uno verbo G vii, 64. Sic quoque G ii, 39. Tacit. Ann. i, 26, 28.
- Dependere*, perdere, amittere G i, 43. iii, 28.
- Deponere* (detrahere) onera jumentis C i, 50.
- Depopulare* H 42. *depopulatus* pass. G i, 11.
- Deprecari dominum*, precando placare, veniam ab eo petere A 32. *deprecari sibi vitam* Af. 69.
- Deprecator*, qui nobis aliquem conciliat, pro nobis intercedit G i, 9. vi, 4.
- Deprimere navem*, facere, ut mergatur C i, 58. ii, 6. *deprimere fossam*, fodere, facere G viii, 9, 40. *deprimi*, obteri et proculcari C ii, 43. *vallis in altitudinem depressa*, profunda G viii, 9.
- Depugnare*, pugnare G vii, 28. Af. vii, 29, 45. Nepos Them. 4.
- Derectus* v. c. paries, qui ad perpendicularum factus est, linea perpendiculari descendit G iv, 17. viii, 9. cf. *directus*.
- Describere vecturas*, singulis præscribere, quid et quantum vehant C iii, 41. *describere pecunias*, singulis præscribere, quid et quantum solvant A 51.
- Desecare acres* G vii, 4. *Sæpius dicitur resecare*, præsecare.
- Deserere se*, ab sua indole recedere, sui dissimile esse C i, 75.
- Desiderare*, cupere, appetere G iv, 2. Plerumque est, cum ægritudinis sensu cupio id recuperare, quod habui, sed amisi.
- Designare aliquem oratione*, sic describere, ut agnosci possit G i, 18.
- Desilire* (de equo) ad pedes G iv, 12.
- Despectus* e loco edito in inferiorem G iii, 14. *mons despectum habet*, ex eo despici potest G ii, 29. Contra *prospectus* fere est, cum *recta* per loca patentia oculus fertur.
- Desperare aliquid* G ii, 24. *re aliqua* G iii, 12. *desperatus homo*, perditus, pessimus G vii, 3.
- Despoliare*, spoliare G ii, 31.
- Destinare*, figere, firmare, ut *ratem anchoris* C i, 25. *antennas ad mahum destinare*, alligare G iii, 14. *rem prehensam immotam tenere* G vii, 22. ubi vid. Ciacconius. Cf. *Bergerns* de nat. pulchr. orat. p. 461. Hinc fluxit metaphora, cum *destinare* est decernere, constituere, ut certum sit, ut *Græcorum νέμνυε, constitutum est*.
- Destinata mens in fugam* Af. 88.
- Destitutus* G i, 16.
- Destringere gladium* G i, 25. Non, *destringere*.
- Desuper vulnerare*, cum adversarius eum, qui ex adverso stat, non recta ferit; sed pedum digitis. *levatus super scutum ictum infert ei* G i, 52.
- Detendere tabernacula* C iii, 66. *Prætentoria detenduntur*.
- Detegere remos* C i, 58. A 15.
- Detolari precibus*, diris devovere G vi, 30.
- Detrahare equites equis*, jubere descendere G i, 42.
- Detrimentoſus* G vii, 33. Verbum alibi non occurrere, multi monuerunt, voluerantque corrigi, et legitur pro eo in codd. duobus *detrimento suo*, aut in uno *detrimentum summum*. Prior lectio est nihili, altera ferri potest. Sed si verbum hoc analogiæ convenit, quidni Cæsar videatur hoc posuisse? *Formatum est, ut portentosoſus a portentum*.
- Devehere* (in) *equis milites*, equitantes s. equo insidentes in locum deducere G i, 43. Non est, *ex alto in planitiem*.
- Devocare fortunas in dubium*, vocare in dubium, periculo exponere G vi, 7.
- Derotus* G iii, 22.
- Deurere oppidum*, comburere H 27.
- Dicere* (definire, constituere) *diem* G i, 6. *dicere locum colloquio* G i, 34. cf. *sacramentum*.
- Dicrota navis*, biremis, *diaploros* A 47.
- Dictio, causa dictio*, defensio G i, 4.

- Sic testamenti factio et alia.*  
*Deducere*, in partes exiguas dividere G iii, 23.  
*Differtus*, passim repletus C iii, 32.  
*Difficilis* (aditu) *pauis* G vii, 19.  
*Dudiciata fortuna*, non amplius dubia et anceps C ii, 32.  
*Dilectus militum* G vi, 1. C i, 6. Ita fere codd. *Cæsar*, non, *delectus*.  
*Dimittere principatum* G vi, 13. *auxtoritatem* Af. 48. *oppidum* G viii, 5. *opem* C i, 73. In his locis est idem quod *amittere*. Cf. Cic. Tusc. i, 6, 6. *morte fortunas dimittere*, *dimittere oppugnationem*, omittere, relinquere G vii, 17. C iii, 73. *dimittere ripas*, relinquere, ab iis discedere G v, 18. *dimittere iracundiam Reipublicæ*, ejus causa deponere iras C i, 7.  
*Directus locus* C i, 45. *directa trabs* G vii, 23. *directum latus fossæ* G vii, 73. viii, 9. (nisi fortasse in his locis *directus* legendum est.) *directum iter* C iii, 79. *directa platea* A ii. *Directum* est, quod linea recta procurrit s. extenditur, *gerade*, *tout droit*; sed *directum* dicunt, quod linea perpendiculari descendit, *senkrecht*. Hinc *directum cornu* G vi, 26. *curvato* opponitur, ut Cic. N. D. ii, 57. *iter directum* et *flexuosum*, et Veget. de r. m. iii, 6. *tuba directa est*, *buccina* in semet *flectitur*. Ovid. Metam. i, 98.  
*Dirigere opera*, in obsidione, fossas v. c. et aggerem producere ad locum aliquem G vii, 28. *dirigere aciem nostra longitudine* Af. 13. quod c. 17. est, *porrigere aciem in longitudinem*. Conf. c. 51, 78.  
*Discedere, spes discedit altius*, evanescit ex animo G ii, 7.  
*Disceptator*, qui litem dirimit, *judex* G vii, 37.  
*Disciplina Druidum* G vi, 13. *habere incommodum pro disciplina* et *præceptis*, ex eo discedere cautius mercari C iii, 10.  
*Discludere trabes*, distingere, ne convergant G iv, 17. *mons hos ab iis discludit*, disjungit, intermedium est G vii, 8.  
*Discutere viam altam* G vii, 8.  
*Digessere* omnino est conjuncta disjungere, ut sol nubes digessit. Hinc *digessere aciem* G i, 24. cf. *porfringere*. *Digesti*, sparsi, palantes G iii, 20. et vii, 3. *nondum collecti*. *Digecta pabulatio*, vid. ad G viii, 7. *Digecta ædificia*, non continuata, aut uno loco multa, sed passim ædificata G viii, 10.  
*Dispar prælium*, quo pedites cum equitibus confligit G v, 16.  
*Disparare*, disjungere, separare, vid. ad G vii, 28.  
*Disponere* (diversis illisque certis locis ponere) *præsidia* G i, 8. unde *equites dispositi* C iii, 101. per quos nuntius affertur.  
*Distinere multitudinem*, impedire, ne plures eundem in locum conveniant G ii, 5. iii, 11. A 17. Hinc *distineri ab oppugnatione*, prohiberi, defendi, ne possis oppugnare H 8. et *distentus* (ab aliis negotiis abstractus et totus occupatus) in munitione H 11. *Distentæ naves*, quæ tempestate dissociantur, ne una vehantur A 45. *distinere victoriam*, objice suo non pati eam esse continuam et solidam G vii, 37.  
*Distribuere exercitus hybernis* G viii, 54.  
*Diversum prælium*, diversis in locis G viii, 19.  
*Docere*, pluribus dicere G i, 43.  
*Doctrina*, ars et peritia navium administrandarum A 16.  
*Documentum constituere*, exemplum poenæ edere in aliquem Af. 54.  
*Dolabratus* G vii, 73. Sed verbum dubium est.  
*Domesticum iudicium*, internus sensus e factis ortus C iii, 60.  
*Domum concursus* C i, 53. *domum reditio* G i, 5.  
*Dorsum montis æquum*, planities in summo monte G vii, 44.  
*Ducere bellum*, protrahere G i, 38. *ducere bellum in hyemem* C i, 61. *ducere bellum longius* G vii, 11. H 8. *ducere aliquem*, promittendo efficere, ut frustra expectet G i, 16. Ibidem *ducere diem ex die*, rem ab uno die in alium differre.  
*Durum*, valde periculosum et molestum G v, 29.  
*Dumtaxat municipii*, summi magistratus C i, 23, 30.

## B

- Edere in aliquam causam exempla et cruciatus* G i, 31.  
*Edilus locus*, altior, ut collis, tumulus.  
*Efferre* G vii, 23.  
*Efferre se gloria*, eminare velle studio

gloria H 26. *efferre in vulgus* G i, 46. vi, 18. *efferrī iracundia* G viii, 19. *studio* C i, 46. *gloria* C iii, 79. *latitia* G viii, 29.

*Efficere spatium cursus et viribus, absolvere* G iv, 36. *efficere numerum militum* G vii, 4. cf. *conficere*.

*Effodere domum*, vi aperire, *aufbrechen*, *faire effraction* C iii, 42.

*Effundere se in agros*, per eos spargi, *vagari* G v, 19.

*Ejicere se ex sylvis*, inde eruptionem facere G v, 15. *ejicere se ex oppido* G v, 21. et *ex castris* G iv, 15. inde *aufagere*, ut Liv. i, 40. *foras se ejicere*. *ejicere navem in terram*, appellere C iii, 25, 28. *ejicitur navis in littore (in littus) tempestate* G v, 10. cf. *elidere*.

*Elidere, naves tempestate eliduntur*, ad littus et scopulos alliduntur C iii, 27.

*Eludere aliquem*, ejus conata irrita reddere C i, 58.

*Emigrare domo* G i, 31.

*Emittere pilum* G ii, 23.

*Emolumentum* G i, 34.

*Enim, enimvero* G v, 7. C i, 81. C ii, 32. Gron. ad Liv. xxxiv, 32.

*Enuntiare*, quod clam fuerat gestum, *eloqui* palam G i, 4, 17.

*Ephippiatus eques*, qui ephippio utitur G iv, 2.

*Epibata* A 11. Af. 20, 62. Est verbum græcum *ἐπιβάτης*, quod ex etymologia significat eum, qui conscendit navem; sed ex usu loquendi nominatim militem classiarium, qui e navi pugnat, oppositum ceteris, qui in nave sunt. vid. Duckerus ad Thucyd. vi, 43.

*Ergastulum solvere*, locum in villa, in quo inclusi sunt gladiatores, aperire, eos educere ad bellum C iii, 22.

*Ericius* C iii, 67.

*Eripere (liberare) se, ne* — G i, 4. *eripere e periculo* G iv, 12.

*Erumperē se portis*, eruptionem inde facere C ii, 14. cf. *ejicere, incitare*.

*Erumperē iram in aliquem* C iii, 8. Gronov. ad Liv. xxxvi, 7.

*Ese, quantum in ratione est* G viii, 6. *esse omnium laboris*, laborem ferre posse G iv, 2.

*Esodum* G iv, 33. v, 9. *esoderius* G iv, 24. Quantum e primo loco judicare licet, curus bellicus fuit, qui nihil nisi retis jampostum selam (Νέππος) habuit, in qua milites et

auriga sederent. Fortasse similia fuerunt bigis et quadrigis Circensibus.

*Et item*, atque etiam G i, 29. iii, 5.

*Etesia* C iii, 107.

*Etiā ante comparativos, ut etiam libentius, etiam gravius* G i, 16. C i, 53. A 71. Respondet græco *ἐτι*. Vulgo adhuc libentius dicunt, sed hoc nullo modo ferri potest.

*Eventus navium* G iv, 31. *fortunarum* C ii, 5.

*Evidens questus*, insignis, quem facere operæ pretium est A 49. Oppon. *sordidus*.

*Evocati*, qui in re militari καὶ ἑτοίμοι dicuntur, sunt, qui justis stipendiis factis honeste missi fuerant, sed denno rogati invitatiq; sunt, ut rursus militiam faciant. Sic Dio Cass. xlv, 12. describit. G vii, 66. C i, 3, 17. ubi pari sunt honore cum centurionibus. C i, 27. ubi Vossius eos a centurionibus diversos fuisse docet. C i, 86. ubi ætate confecti bellisque superioribus probati evocantur. C iii, 89, 91. Af. 76.

*Ex, soror ex matre* G i, 18. *dies ex die*, alius post alium G i, 16. *ex vinculis causam dicere*, vinctum catenis G i, 4. *ex equo colloqui* G i, 43. *ex insidiis ponere*, insidiandi causa G iii, 20. *ex pratio*, post prælium H 34. *ex Prætura*, post Præturam C i, 23, 31, 85. *ex rupibus*, iis superatis C i, 70. *ex usu est*, utile est G i, 50. *ex usu alicujus accidit*, utiliter ei G i, 30. *Aquitania æstimanda ex tertia parte Gallia*, habenda pro t. p. G iii, 20. *præruptus ex æcenus locus*, ibi, ubi ascenditur G vii, 86. *ex itinere aggredi*, inter eundem, in itinere G i, 25. *ex itin. oppugnare*, in transitu, ita ut non diu moreris, non multum temporis impendas G ii, 6, 12. Est Græcum *ἐξ ὁδοῦ*. *ex itinere reverti*, in medio itinere, antequam veneris eo, quo volueras G ii, 29.

*Exacta ætas*, finita G iii, 28.

*Exaggerare mortem mortis*, eadem aliam super aliam facere, et ita augere cædes et cadavera H 5.

*Exagitare*, e loco alio in alium pellegere, aut omnino vexare G iv, 1.

*Examiniatus curus*, qui omnem fore spiritum effudit G ii, 23. iii, 12.

*Exaudire, semum procal audire* G vii, 61. C iii, 67.

*Evadere a consuetudine*, eam deponere Af. 73. cf. *Orbis*.  
*Exceptare aliquem* attollendi causa G vii, 47.  
*Excidere portas*, perrumpere G vii, 59.  
*excidere feram*, capere G viii, 28.  
*Excipere*, navis excipit vadum, vid. ad G iii, 18.  
*Excitare turres*, erigere G iii, 14.  
*Excubitus*, excubiae H 6. Veget. de r. m. ii, 8.  
*Exculcare*, concalcando replere G vii, 78.  
*Excursionem facere* G ii, 30.  
*Excursus*, de acie, procursor quorundam ex acie versus hostem, ut primi impetum faciant C iii, 92.  
*Exemplum tabularum testamenti*, *Ab-schrift*, *copie* C iii, 108. Ergo tabulae eodem exemplo sunt, sine gleich-lautende *Ab-schrift des Testaments*. Cf. *Edere*.  
*Exercitata bellis regio* G viii, 25.  
*Exercitus*, pedites G vii, 61.  
*Exigue habere frumentum*, cum parcius dividendum est, cum aegre sufficit G vii, 71.  
*Exiguus temporis* G ii, 21, 33. *exiguus copiarum*, numerus exiguus G iii, 28. *exiguus peltis*, brevitudo G iv, 1.  
*Extrema opinio* G ii, 8.  
*Existere*, apparere C iii, 105. Af. 7, 68.  
*Existimare*, pro aestimare, h. e. dijudicare, statuere C iii, 102.  
*Expedire naves*, ut ad praelium paratae sint C ii, 4. *expedire rem frumentariam*, ejus difficultatem minuire C i, 64.  
*Expeditus motus*, facillimus G iv, 25. *expeditus omnibus membris*, qui nihil gestat nec humero, nec manu etc. G iv, 24. *expediti*, qui nihil nisi arma gestant G i, 49. ii, 19. it. qui sine impedimentis iter faciant G vi, 25. viii, 14. C iii, 6. ubi sic explicatur: *sine mancipiis et impedimentis*. *Iter exped.* in quo nulla occurrunt impedimenta G i, 6. *locus expeditus* C i, 27.  
*Expelli re*, de eo, qui spe et consilio excidit Af. 26.  
*Expensas alicui ferre pecunias*, scribere in tabulis expensarum, solutus esse alicui pecunias A 49. 56.  
*Experiri*, sc. quid possint G i, 44. *experiri eventum*, usu et experiendo cognoscere, qualis sit G iii, 3. *experiri auxilium* G iii, 5.

*Explere*, *expletur* *justa altitudo* G vii, 29.  
*Explicare rem frumentariam*, modum ejus comparandae faciliorem reddere G viii, 4. *explicare sumtus*, removere difficultates sumtus faciendorum, curare, ut sumtus commode fieri possint A 34. Similiter *explicare consilium* et *explicitum consilium*, facile effectu, paucis difficultatibus obseptum, *obropla* Ci, 78. Sed C iii, 78. *explicabat consilium rei totius his rationibus*, i. e. omnem rem, causis agendi probe cogitatis, sic instituebat. Nempe consilium agendi difficultatibus impeditum est, cum fieri possit, ut alio atque alio modo agendum sit: has difficultates multiplicemque belli gerendi rationem sigillatim cogitando rem *expedimus* et *explicamus*, dum, quid et quare agendum sit, cogitamus. *Explicatur acies*, cum sic instruitur, ut in justam latitudinem extensi sint ordines, non eo amplius modo, quo in itinere aut angustiis fuerant C ii, 26. iii, 98. it. i, 58. est idem, quod *producere longius in latiore spatio*. *Agmen explicare*, confusam turbam quodam ordine disponere G ix, 14.  
*Explicitor*, comparativus rarus C i, 78.  
*Exporrigere equites in longitudinem* Af. 78. i. e. aciem explicare. *Exporrigere munitiones*, extendere Af. 42.  
*Expri-mere* (alicui) vocem G i, 32. *expri-mere aquam machinationibus mori* A 5. *agger expri-mit turres altius* G vii, 22.  
*Exquirere*, explorare G i, 41. *exquirere sententias*, rogare G iii, 8.  
*Exsequi jus suum*, defendere, tueri, ne amittatur G i, 4.  
*Exsertus humerus*, non tectus veste G vii, 50.  
*Expoliare honorem alicujus*, eam privare honore G viii, 50.  
*Extendere se* (progredi) *magnis itineribus* C iii, 77.  
*Extenuare equites*, eo redigere, ut ducti stent, non densi Af. 14. *acies extenuata*, in latitudinem magis, quam longitudinem directa Af. 69.  
*Exterrere*, terrere C i, 41. ii, 4.  
*Extra* (contra, praeter) *consuetudinem* C iii, 85. Sic apud Horat. *extra numerum et modum agere*.  
*Extrahere diem dicendo*, absumere eum dicendo ad solis usque occasum C i, 32. cf. a. 36. *extrahitur tempus*,

quod cunctando elabitur G v, 22.  
*Extremus casus*, quo nullus esse magis  
 adversus potest G iii, 5. *extrema*  
*res*, de quibus fere actum est G ii,  
 25.  
*Exstrusus mare*, cui accessus, aggere  
 opposito, interclusus est G iii, 12.  
*Exsturbare* Af. 40.  
*Exuere aliquem armis* G iii, 6.

## F

*Fabri legionum* G v, 11. quorum origi-  
 nem Liv. i, 43. descripsit, munus  
 autem Veget. de r. m. ii, 11.  
 Hinc *Praefectus fabrum* C i, 24.  
*Facere castra* G i, 48. A 49. *conjuratio-*  
*nam*, ejus auctorem esse G i, 2.  
 Sed G viii, 1. est conjurare. *semen-*  
*tem* G i, 3. *salutationem* Af. 85.  
*pacem* G i, 13. *prædium* G i, 18.  
*pontem in flumine* G i, 13. *magnam*  
*jugulationem* H 22. *cohortes*, legere,  
 colligere, sibi comparare C iii, 87.  
*Sic f. sibi milites ex provincia* H 2.  
 et *legio facta ex coloniis*, ibid. 7.  
*f. classem*, edificare et instruere G  
 iv, 21. *f. bellum* G iii, 29. et *facere*  
*alicui bellum*, moliri et suscipere  
 contra aliquem G v, 28. Sic G vii, 2.  
*Facultas pugnare* (pro gerundio) Af.  
 78. cf. *consilium*. *Facultates Italia*,  
 numerus militum G vi, 1.  
*Facultas*, copia G i, 38. iii, 9.  
*Falcata quadriga* A 75.  
*Falces murales* videntur fuisse conti,  
 præfixi ferro, in falcis formam in-  
 curvato, ut murus, lis injectis, di-  
 rueretur G iii, 14. (Strabo, de ead-  
 em re loquens, *δορυδένεα* appel-  
 lat) G v, 42. vii, 22, 84, 86. quo  
 loco earum usus describitur. A 75.  
*Fallere, hoc eum fefellit*, hoc ei per  
 ignorantiam aut negligentiam ac-  
 cidit, ei inscio et parum cogitanti  
 obrepit Af. 3.  
*Familia*, servi G i, 4. Sic *familia gla-*  
*diatoria*, servi, qui sunt gladiatores  
 C iii, 21. *mater familiae* aut *famili-*  
*as* G i, 50. vii, 26, 47. C ii, 4. *pa-*  
*ter familiae* aut *familias* G vi, 19.  
*Fas*, quod per religionem divinasque  
 leges licet G i, 50.  
*Fastigatus collis*, a latiore basi in acu-  
 tius cacumen surgens. Omnino est  
 proclinatorum C ii, 10. it, 8. vid. etiam  
 ad iv, 16.  
*Fastigium infimum* G vii, 73. vid. not.

*Fanees portus*, aditus C i, 25. angus-  
 tia A 36.

*Felicitas consequitur* (comitatur) *ali-*  
*quem* G viii, 31.

*Fenestra*, foramen in pariete relictum  
 C ii, 9.

*Feria Latinae* C ii, 2. Est commune  
 sacrum omnium sociorum Latino-  
 rum ad vincendam conservandam-  
 que eorum societatem, in monte  
 Albano celebrari solitum, quo non-  
 dum peracto, non licuit consuli ad  
 bellum proficisci. Liv. xxi, 63. xxii,  
 4.

*Feroculus*, inepte ferox, affectans fe-  
 rociam Af. 16.

*Ferraria* sc. fodinae G vii, 22.

*Ferre alicui conditionem*, offerre, de-  
 liberandam proponere G iv, 11.

*ferre aliquid omnibus sermonibus* C ii,  
 17. *ventus fert navem aliquo* G iii,  
 15. *ferre ad populum* C i, 6.

*Fervefacta jacula* G v, 43.

*Ferus*, nullo vitæ cultu, asperior G ii,  
 15.

*Fibula* G iv, 17.

*Fidelitas* G viii, 46.

*Fides angusta*, cum nemo suas pecu-  
 nias alteri mutuas dare vult, quia  
 nemo par est solvendo C iii, 1.  
*fidem alterius sequi*, ei se permittere  
 G iv, 21.

*Fiduciaria opera* C ii, 17. *Regnum fi-*  
*duciarium* A 28.

*Fingere vultum*, fictam s. simulatam  
 fiduciam vultu præ se ferre et me-  
 tum hilaritate vultus tegere G i,  
 39. *die Miene in der Gewalt haben*.  
 Hinc *vultus falsus* Tac. A iii, 3.

*Fines Trevirorum*, ipsa terra, ipsam  
 regnum G v, 3. *quem ad finem*,  
 quousque, de loco G ii, 19. *pec-*  
*toris fine*, pectore tenus G vii, 47.  
 Sic *umbilici fine* Af. 85.

*Finire sylvam*, mensura definire latitu-  
 dinem G vi, 26. *f. temporis spatia*,  
 metiri, definire G vi, 18.

*Firmitudo operis*, de ponte G iv, 17.

*Firmus populus* G i, 3. et *firma civitas*  
 G v, 19. *potens*, quæ non facile  
 vinci potest. *Firma cohors* C iii,  
 88. quæ G vii, 60. plenius dicitur  
*firma* (valida) ad dimicandum cohors.

*Fistula* G iv, 17.

*Fores*, quæ portam claudunt, *die Thü-*  
*ren der Thore* G viii, 9.

*Forma*, typus, ad quem quid imitan-  
 do exprimitur G v, 1. cf. *modus*.

*Fors*-(casus, fortuna) *offert* G ii, 21.

*Fortis lignum*, durum C ii, 2. *fortis pons* A 19. Cf. Veget. i, 24. Alias fortis refertur magis ad animum.

*Fortiter dicere sententiam*, nullo timore impeditum C i, 1.

*Fractus*, debilitatus G i, 81.

*Fratres et consanguinei*, de duobus populis G ii, 3. cf. *Consanguineus*; *Necessarius*.

*Frudare stipendium equitum*, in eo fraudem facere, equites eo frudare C iii, 59.

*Fremitus*, clamor G iv, 14.

*Frequentare copias militibus*, earum numerum augere additis militibus Af. 20.

*Frons pontis*, pars hostibus adversa G viii, 9. montis G ii, 8.

*Fructuosus locus*, fertilis, fecundus G i, 30.

*Fructus agrorum* G i, 28. Usitatus, *fruges*.

*Fruentarius locus*, unde frumenti copia est G i, 10. *frumentarii*, qui frumentum adportant G viii, 85.

*Frustra mittere telum*, quod non ferit adversarium G iii, 4.

*Fugitivus* sc. miles G i, 28.

*Fundere*, vincere praelio, efficere, ut diffingant G i, 44. *fundere glandes*, *schmelsen*, *giesen* Af. 20.

*Funditor* G ii, 7.

*Fusilis argilla* G v, 48.

*Futuerium* H 27.

## G

*Gæsum* G iii, 4.

*Galea*. Cf. *Induere*.

*Galeari*, galea indui Af. 12.

*Gemella legio* C iii, 4.

*Generatim*, per gentes s. nationes, singulae gentes et nationes singulatim G i, 51. ubi in metaphr. gr. est κατὰ φύλιν. Cf. G vii, 19. et Homer. Iliad. ii, 362. ubi κατὰ φύλιν et κατὰ φύλητας est *generatim*, singulos populos et singulas gentes singulatim. Explicatur hoc G vii, 28. aliis verbis, *cuique civitati sua pars castrorum obveniat*; erant ergo generatim distributi per castra—Per singula genera hominum et rerum, C iii, 82. *Gen. gratias agere*, singulis auditorum generibus C ii, 21: nam deinceps enumerantur singula eorum genera, quibus gra-

tias egit.

*Genus*, gens, natio G iv, 3. vii, 22.

*Gerere, geritur* (fit) in castris G i, 17. *qua de eo gesta erant*, ei acciderant G viii, 39. vid. not. *præ se gerere* Af. 10.

*Glaus*, globulus, qui funda mitti solet G v, 43. vii, 81. Af. 20. Interdum literis inscripta mittebatur H 13.

*Grando sacra*, a magnitudine concretorum globulorum Af. 47.

*Gratiam referre*, in partem deteriorem, male gratum esse G i, 85. *gratiam* (favorem, amorem) *alicuius velle* G iv, 7.

*Gravis fortuna*, de magna miseria G i, 82. *gravior ætas*, de senectute G iii, 16. *grave quid statuere*, de poena G i, 20. *grave navigium*, onustum G v, 7.

*Gravitas civitatis*, opes, quæ ei dignitatem conciliant G iv, 3.

*Graviter*, verbis iis, quæ rei magnitudinem demonstrant G i, 16. *graviter de aliquo iudicare* C ii, 82. *graviter decernere*, de asperitate sententiæ C i, 15.

*Grumus*, collis H 8. *Cæsar terreum tumulum* appellare solet. *Festus*: *Grumus, terræ collectio, minor tumulo*: quæ verba locum alterum H 24. illustrant.

## H

*Habeo coactum* G i, 15. *habeo redemptum* G i, 18. *habeo necesse hoc facere* Af. 89. *habeo iter aliquo*, possum eo iter facere C iii, 11. *contendo* eo C i, 51. iii, 106. *non habuit* (putavit) *dubium* H 29. *res habet celerem et instabilem motum*, *mutatur celerrime* G iv, 24. cf. *Processus*.

*Harpago* G vii, 81. C i, 57. H 16. *contus*, unco ferreo præfixus, auctore Livio xxx, 10. cf. xxiv, 24. *Inserviunt harpagones muris diruendis, et navibus attrahendis*. Videntur quodammodo, si non usu, at fabrica a manu ferrea differre; etiam mihi quidem non constat de discrimine. Plinius H. N. ix, 57 extr. et Cæsar B. C. i, 57. utrumque verbum conjunxerunt, quod non videntur quodammodo fecisse, si hæc duo simpliciter eandem rem indicarent. Cf. Frontin. Strateg. G

li, 8, 24.

*Hastatus primus*, primus ordo (centuria) hastatorum C i, 46. Constabat autem legio olim hastatis, principibus, triariis, Liv. vii, 8.

*Hibridus libertinus* Af. 19.

*Hippotexota*, sagittarii equites C iii, 4. Af. 19.

*Homo adolescens* G vi, 28. *homo Galus* G ii, 30. *homo honestus* G i, 53. *homines*, pedites C ii, 39.

*Honeste*, non ignominiose Af. 31.

*Honestus*, qui summo loco est in civitate G i, 53. nobili familia ortus, ut Senatoria, Equestri C i, 51. ii, 5. *honestus miles* C i, 20.

*Hora diei* G i, 26.

*Hortari* pass. H i. Gell. N. A. xv, 13.

*Hortatio* A 10.

*Humanitas gentis*, mores non barbari, non feris digni, sed quales sunt gentium culturarum G i, 1.

*Humilitas* est ejus, qui, fractus ultimis miseriis, subjectissime loquitur C i, 85. Item ejus, qui viribus inferior est altero G v, 27. Hinc civitas humilis G iv, 3. v, 28. cui *ampla et fortunata* G vii, 54. opponitur. Πόδας τανυών, Isocr. Paneg. c. 26.

## I, J

*Jacere*. Cf. *agger*.

*Jactare* liberius et palam dicere, ut innotescat G i, 18. *jactare brachium*, vehementius movere G i, 25.

*Jactura* (pecuniarum), de profusa largitione G vi, 12. C iii, 112. Sic Græci dicunt *ὑποπόσθα*, de honesta etiam liberalitate: Thuc. ii, 43. et *ὑποερως* Xen. Mem. iii, 1, 6.

*Ictus pilorum* G i, 25. *scorpionis* G vii, 26. *gladiatorum* H 17. uno ictu *contundere* Af. 18.

*Idoneum*, opportunum, utile G iv, 21.

*Ignotum peccatum*, condonatum Af. 31.

*Illigata*, invicem, colligata G iv, 17.

*Impedimenta*, animalia, quæ gestant impedimenta, et in impedimentis sunt G vii, 45.

*Impedire*, palus impedit locum, reddit iter per locum difficile G vii, 57. Hinc *impeditus locus*, sylvis paludibusque plenus G iii, 28. *imp. sylva*, ad quam propter paludes difficulter adiri potest G v, 21. *imp. ma-*

*nus*, quæ aliquid prehensum tenet G i, 26. *imp. navigatio*, difficilis G iii, 9. *Impediti*, in flumine hærentes G ii, 28 et 9. cf. ibid. c. 10. *in medio flumine tardius ire*. Rursus G iv, 26. qui in aqua hærentes firmiter insistere nequeunt: item G i, 12. qui, flumine trajiciendo occupati, ad prælium non parati sunt. *Animus impeditus* G v, 7.

*Imperare*, arma imperat, qui armatos ad bellum convenire jubet C i, 3. *militēs imperat*, qui eos mitti s. exhiberi jubet G i, 7.

*Imperator* post victoriam *appellatus* C ii, 26. H 19. vid. Tac. A. iii, 74.

*Imperia nova*, cum forma civitatis mutatur, alius Rex elligitur G ii, 1.

*Imperitus*, imprudens C i, 86.

*Impetrare*, rogata accipere G i, 9.

*Implorare auxilium ab aliquo* G i, 31.

*Importare* de mercibus, *ελεῖν* G i, 1. iv, 2. *importaticium frumentum* Af. 20. cf. G iv, 2. C iii, 42.

*Importunitas* Af. 87.

*Impotenter regnare* A 33.

*Impressionem* (impetum) facere in aliquem Af. 78.

*Imprudens*, nescius G iii, 29.

*Impuberes* G vi, 21.

*In quatuor milibus passuum*, intra qu. m. Af. 63. cf. G v, 24. vi, 26. Af. 47. *in circuitu oppidi*, circa opp. G viii, 33. *in potestatem habere* C i, 25. *in spatio*, per aliquod intervallum Af. 70. *in colloquium venire* G i, 35.

*Inadificare*, *draubauen*, *draufbauen*, *bâtir à côté ou par dessus* G viii, 9. ibi, illo loco edificata G viii, 5. *inad. plateas*, *verbauen*, *zubauen*, *verschütten*, *boucher une rue par un édifice*, ne aditus pateat C i, 27. *hart dran anbauen*, *bâtir tout à côté* C ii, 16.

*Inaquare*, equare C i, 27.

*Incertus* (ratione) loci, qui nescit, quem locum petat Af. 7.

*Incidere arbores*, ut infecti possint G ii, 17.

*Incidit malum alicui* G viii, 12. *error* C iii, 13. *incidit*, accidit Af. 1.

*Incitare navem remis* G iv, 25. *incitare cursum* G ii, 26. *inc. se ex aliquo loco*, ex eo celerius prodire C ii, 14. *inc. se in aliquem*, irruere C ii, 6. iii, 24. *vis aqua se incitat*, aqua cum vi irruit G iv, 17. cf.

*Æolus*. *Res incitat* (auget) cogita-

- tiones stultas* G viii, 10. de homine arrogantl. *Incitatur aliquis* ad arrogantiam G viii, 12.
- Incitatus equus* G iv, 12.
- Incolere*, frequenter de habitatione G i, 1. v, 2, 3. iv, 1, 20.
- Incorpitare*, objurgare G ii, 15. *ibid.* c. 39. vanitatem et stultitiam alicui exprobrare.
- Incuriones* G v, 1. vi, 10.
- Incusare*, exprobrare alicui G i, 40.
- Indago*, rete, quo sylvæ v. c. a venatoribus cinguntur G viii, 18.
- Indicere concilium in diem certum* G i, 30.
- Indignitates*, injuriæ maximæ, quibus non dignus erat alter G ii, 14.
- Indiligentia* ejus est, qui nullo studio rem agit G vii, 17. C iii, 8. cf. A 65. ubi sic legendum est. *Indiligens* G vii, 71. *indiligenter* G ii, 33.
- Inducere scutum pelle loco ferreæ laminæ* G ii, 33. *vid.* ad Af. 90.
- Induere galeam*, capiti imponere G ii, 21. cf. Virg. *Æn.* ii, 398. v, 674. Hactenus milites Cæsaris castra manierant, ubi non opus fuit galeis; nunc ita repente configendum est, ut ne tempus quidem supersit galeis e tentorio petendis et capiti imponendis. Similiter aliquis apud Gell. N. A. vii, 4. dixit, *corona indutus*. *Induere se valis*, irretiri G vii, 73, 82.
- Indulgere*, benignum esse G vii, 40.
- Industrie* G vii, 60. C iii, 96.
- Inermus* G i, 40.
- Infatuare*, stultum reddere Af. 16.
- Inferior animo*, qui minore est virtute et fiducia, quam alter G ii, 8. iii, 24. *etate aut viribus* G viii, 14.
- inferiores urbis partes, die Niederstadt, la partie basse de la ville* C iii, 112.
- Inferre merces extrinsecus*, non natas domi G ii, 15. *inferre signa*, in hostem ferre G i, 25. *spem* G ii, 25. *cunctationem, moram* A 2. *inf. alicui vulnus* G i, 60. cf. *Vulnus*. *Causam inferre*, ea uti, eam commemorare G i, 39. *causam alicui inferre*, culpam conjicere in eum, comminisci crimen, quod obijciatur ei H 1. *inferre aliquem in equum*, imponere equo, *ἐπιβαλῆναι*, G vi, 30.
- Inficere*, tingere G v, 14.
- Infidelitas* G viii, 23. C ii, 33.
- Infirma arbor*, accisa G vi, 27.
- Infirmus animi*, mobilitas G iv, 5, 13.
- Inflari* (fastu) G viii, 10, 12. Sæton. Ner. 87. *inflatus*, incitatus C iii, 108.
- Inflare loqui*, ita, ut res verbis angeatur C ii, 17, 39. iii, 79.
- Infra*, in locum inferiorem G iv, 36. *infra elephantos*, minor elephantis G vi, 28.
- Infula*, vittæ s. fasciæ lanæ, ramo oleagino alligatæ C ii, 12. Läv. xxx, 36. Talem ramum gestare, fait signum supplicia.
- Ingressi intra fines* G ii, 4. *ingressus in eam orationem*, qui in hanc sententiam dixerat C i, 2.
- Inibi* Af. 23.
- Injicere studium*, excitare, commovere in animo G i, 46.
- Iniquitas rerum*, difficultas a multitudine incommodorum G ii, 22.
- Iniquus locus* G ii, 10.
- Inire bellum*, incipere G viii, 1.
- Inita ætate*, cum vix cœpisset, prima æst. G ii, 2.
- Injungere tanq. onus* G viii, 49. C i, 4.
- Injuria*, passive, G i, 20, 30. vii, 38.
- Injussu meo, injussu alicujus* G i, 19.
- Inlacet*, lucefcit C i, 23.
- Innata menti cupiditas*, persuadendo nata s. orta in animo G i, 41. quod *ibid.* c. 46. est, *studium narrando injectum*. *Innatum naturaliter*, ab ipsa natura menti inditum C iii, 92. Ergo *innatum* apud Cæsarem est, quocumque modo illatum in animum, quod animo quacumque de causa inhæret.
- Innocentia* est ejus, qui ab avaritia sibi temperat, ne injuste agat G i, 40. Cic. Leg. Man. 13.
- Inscientia* G iii, 19. *inscientia locorum* G iii, 9. *inscientia usus*, ignoratio modi, quo modo re utendum ait G iii, 13.
- Insectatus*, passive Af. 71.
- Inservire alicui rei*, ei operam dare A 12.
- Insidia*, fraudes G i, 13.
- Insigne*, signum G vii, 50. *insigne navis Prætoris* C ii, 6. *insignia galearum*, ornamenta adventicia, ut galeæ fulgerent eo magis G ii, 21. vii, 45. Etiam G i, 23. *intelligenda sunt armorum ornamenta*. Tales sunt apud Tac. Ann. i, 24. milites seditios, non fulgentes insignibus, h. e. non addiderunt galeis et armis suis ornamenta, quia



- volebant miseri et mœsti videri. Lipsius tamen in Excursu ad illum locum aliam interpretationem secutus est.
- Insistere rationem pugna* G iii, 14. ut *insistere viam*. Terent. Phorm. I, 4, 16. *Animo insistere* (incumbere) in aliquid G vi, 5.
- Insolens*, qui inflatus animo, petulantius et superbius se gerit G viii, 13. oppon. *timidus*. Sed belli *insolens* C ii, 36. ei non assuetus. cf. *insolitus*. Sallust. C. 3. *animus malarum artium insolens*. *Insolens voluptas*, inusitata A 51.
- Insolenter gloriari*, cum aliorum contumelia et irrisione G i, 14. *insolenter insequi* C i, 45. A 27. cf. *Intoleranter*.
- Insolentia*, effus C i, 32.
- Insolitus ad laborem exercitus*, non assuetus labori C iii, 85. *insolita constructio*.
- Instabiliis motus* tribuitur rei, quæ non diu eadem manet, sed omnibus horum momentis mutatur G iv, 23.
- Instar*, similitudo, præsertim ratione magnitudinis et multitudinis. Hinc A 19. *instar trium cohortium*, numerus, tres cohortes æquans, numerus tantus, quantus est trium fere cohortium, h. e. tres circiter cohortes.
- Instituere remiges ex aliquo loco*, accessere, comparare G iii, 9. *instituere aciem*, instruere G iii, 24. iv, 14. Sic A 37. *partem copiarum instituit*, instruxit, ut acies esset. *machinationem* G ii, 30. *pontem* G iv, 18. C i, 54. *naves* G v, 11. *turres*; *testudines*, munitiones G v, 52. *fossas* C iii, 46. *officinas ferrarias* Af. 29. ut *instituerat*, ut solebat G vi, 3, 44.
- Instruere tigna parieti*, struendo insere-re parieti, cinnaurn C ii, 9. *instruere aggeres*, struere G viii, 41. Cf. *Agger*. *naves*, armamentis ornare et quibus opus G v, 2, 5. C iii, 100.
- Instrumentum hibernorum*, supellex, vasa G v, 31.
- Inuofactus*, assuefactus G iv, 24.
- Integere* G vii, 73. C i, 25. Cf. not. ad *obtectus* C iii, 19.
- Integrum* A 35. definitur, *quod ita est, ut fuit*. *Vires integræ*, nondum imminutæ pugnando G iii, 4. aut currendo et laborando G iii, 10. Hinc *integri defessis opponuntur* G v, 16. vii, 41. Af. 78. *integer locus*, nondum exhaustus pabulando C i, 49. *Omnia sunt integræ ad pacem*, nihil est in ulla re impedimenti, quo minus pax fiat C i, 85. cf. C ii, 42.
- Intelligitur signum aliqua re* G viii, 3.
- Intendere*, conari G iii, 26.
- Inter* (per) *tredecim annos* G i, 36. ut Liv. i, 10. *inter tot annos*, in decursu tot annorum. *Inter manus* C ii, 2.
- Intercidere*, jugum valle a castris *intercium*, divisiuam G viii, 14. *colles vallibus intercis*, divisi, disjuncti A 72. cf. ad A 73.
- Interpere pila*, excipere, arripere G ii, 27.
- Intercludi re frumentaria*, arceri ab iis locis, unde frumentum peti poterat G i, 23.
- Interdicere alicui re aliqua* G i, 46. *interdicere aqua et igni*, in exilium mittere G vi, 44. Sed G v, 58. *interdicere* est jubere, edicere.
- Interjicere*, interponere, immiscere G vii, 36. *interficere sentes arboribus* G ii, 17.
- Interior*, vid. ad G ii, 2. cf. v, 12, 13, 14. *interiores*, qui intra mœnia sunt G vii, 82.
- Interire de re inanima*, *de navibus* C i, 58. C iii, 27. A 21. *de usu tormentorum* C ii, 16.
- Interitio*, interitus, cædes H 24.
- Intermittere tempus a labore* (vacuum) C i, 32. cf. *Ad. intermittunt subcuntes*, desinunt accedere, *τροπῶναι προσερχόμενοι* G ii, 25. *flumen intermittit*, vacuum spatium relinquit, quod aqua non offusum est G i, 38. *intermissum spatium*, interval- lum G vii, 72. *intermissa vallis*, intermedia G viii, 9. *intermisso tri- duo*, tribus diebus elapsis G i, 27. ut *nocte intermissa*, interea dum nox labitur. *ibid. intermissa colli- bus planities*, media inter colles, inter- jectæ, non tecta colle G vii, 70. cf. *ibid. c. 17. intermissæ* (distan- tes, sic paulo ante) *paribus spatiis trabes* G vii, 23. quæ hypallage est: nam spatia s. intervalia intermit- tuntur s. relinquuntur.
- Interneccio*, omnium omnino interitus et cædes G i, 13. ii, 28.
- Interpellare*, vid. ad A 50.
- Interponere moram* G iv, 9. *interponere causam*, proferre causam, quæ rem

impediat, excusatione uti G i, 42.  
*interponere alicui Adem*, ei fidem facere jurando, obtestando G v, 6.  
*interposita suspicio*, injecta, excitata ab aliis G iv, 81.

*Interrumpere pontem*, rescindere G vii, 19.

*Interacindere pontem*, rescindere, G ii, 9. *interacindere aggerem*, ejus partem diruere G vii, 24.

*Intextum viminibus acutum*, textum e viminibus G ii, 33.

*Intoleranter sequi*, acerrime, ut alter vehementiam sequentis vix ferre possit G vii, 51.

*Intortit aliquis talum*, talus ejus luxatus est H 38. *intortus talus*, ibid. 39.

*Intritus ab labore*, non attritus s. debilitatus labore G ii, 26.

*Invenire ex aliquo*, cognoscere, querendo comperire G ii, 16.

*Involans*, non ante oculos positus C ii, 4.

*Invitare* C i, 74.

*Involare in aliquem* A 52.

*Inutilis ad pugnam*, de pueris G ii, 16. noxius Af. 54. *inutiliter*, damnose A 65.

*Irridicule*, non irridicule, satis facete G i, 42.

*Irrumpere pontem*, occupare C i, 16.

*Ita*, non ita multum G v, 47.

*Iter ire* Af. 6, 75.

*Iterum*, secundum G i, 44.

*Judicia reddere in aliquem*, de eo, qui jus dicit C ii, 18.

*Jugum curvus*, locus, quo currus temoni jungitur G iv, 33. *subjugum mittere*, ritus concumeliosus, quo indicatur, hostes victos et in servitutem redactos esse G i, 7, 12. Descripsit Livius G iii, 28. cf. ix, 5, 6.

*Jungere equum equo*, proxime aliquem adequitare G viii, 48.

*Juniores*, qui aetatem militarem habent G vii, 1. C iii, 102. Liv. i, 43. Dionys. Halic. p. 221. ed. Sylb. sic definiit, qui nondum attigerunt annum aetatis quintum et quadragesimum.

*Jus*. cf. *Adire*.

*Justa causa*, idonea, propter quam meremur, ut aliquid fiat G i, 43. *justum diei iter*, vid. ad C iii, 76.

*Justa funebria* G vi, 19. Cf. *Mantisam*.

## L

*Labor operis*, molestia munienti et oppugnandi G vii, 20, 28.

*Laborantes*, qui periculum vix prohibere possunt G i, 52. *laborat animo*, quovis modo curat et cogitat G vii, 81.

*Labra fossa* G vii, 72. et *posuli* G vi, 28. sunt margines.

*Lacessere hostem praelio*, sagittis jaculisque conjiciendis aut adequitando irritare hostem et cogere, ut se defendat G i, 15, 23. *lacessere praelium*, lacessere hostes ad praelium G iv, 24.

*Latatio* G v, 52.

*Languidus*, timidus A 25.

*Laniata*, gladiatorum magister Af. 71. H 6.

*Largiter posses*, multum valere G i, 18. in gr. metaphr. est, *πλεονον δόουται*. *largiter consequi*, Af. 72.

*Laureata litera et fasces* C iii, 71.

*Laxare aciem*, ita milites collocare, ut ne amplius densi stent G ii, 25.

*Legatus*, proximus ab Imperatore Dux, qui, eo absente et nomine ejus, res gerit G i, 10. Ejus officia C iii, 51. hybernis praeficitur G i, 54. cum praesidio relinquitur G ii, 6. Quid ei absente imperatore non liceat G iii, 17. *Legatus pro Praetore* G i, 21.

*Lenitas fluminis* labentis G i, 12.

*Leniter fastigatus* G ii, 8. *acclivis* G ii, 29. vii, 19. C ii, 24, 29. *lenitor* (pedetentim) *iter* facere Af. 6.

*Lenunculus*, parvum navigium C ii, 43.

*Lex*. vid. ad G i, 8.

*Liberaliter*, ut decet hominem magno animo G iv, 21. ut decet eum, qui beneficii magnitudinem agnovit G ii, 5. *liberaliter respondere*, comiter, benigne, humaniter C iii, 104.

*Libra*, ad librum factum. vid. ad C iii, 40.

*Libritia* G vii, 81.

*Lignator*, qui ligna colligit in usus valli G v, 26. Unde *lignatio* G v, 39.

*Lilium*, in munitione G vii, 78.

*Lingula* G iii, 12.

*Lintres* G i, 53. paulo post naviculae dicuntur C i, 28. Interdum junguntur in modum pontis G i, 12.

*Liquocens aqua*, quae, excreto sensum

- limo, liquida et limpida fit A 3. Ibidem aqua dicitur *subsiderere*, cuius limus subsidit.
- Lis*, *litam aestimare*, constituere, quanti sit damnum, ab altero datum G v, 1. *Lis* ergo est id, de quo orta est controversia, res violata.
- Litare*, *cadere litatur* (expiatur, luitur) *parus* H 24.
- Locus dignitatis* G v, 44. *locum* (altum) *amicitiis tenere apud aliquem* G i, 20. *loco argumenti habere* C i, 61.
- Longe abesse* G i, 26. C ii, 37. *considerare a . . .* G v, 47. Af. 34. *castra ponere a . . .* A 26.
- Longinqua consuetudo* G i, 47. et *longinqua obsidio* G v, 29. C iii, 80. est diuturna. *Longinquitas temporis* C i, 29.
- Longurius* s. *longurium*, contus longior G iii, 14. iv, 17. vii, 84. C ii, 11.
- Loricæ turrium* G v, 40. *valli* G vii, 72. cf. *plateus*.
- Loricatus elephantus* A 72.
- Loricula valli* G vii, 9. *turris* ibid.
- Lucrifacere maleficium beneficio*, efficere, ne maleficium noceat, damnum maleficii amoliri H 25.
- Laudis*, in quo gladiatores a lanistis erudiebantur C i, 14.
- Lunata castra*, in lunæ (semicirculi) formam posita Af. 80.
- M
- Maceria*, sepimentum G vii, 69. In Gr. metaphr. est *reixos*.
- Machinatio*, machina G ii, 31. iv, 17.
- Magister navis*, qui curam et administrationem navis habet C ii, 48.
- Magnitudo venti* G v, 43. *magnitudo copiarum*, multitudo A 26.
- Magno opere*, *magnopere* G i, 13. *Solet post nihil, nullus, ullus, quidquam poni, rei minuendæ causa. magnæ fuit fortunæ* G vi, 30.
- Malacia* G iii, 15. cum mare nullo, vel lenioris auræ flatu commoveatur.
- Maleficium*, injuria s. damnum, quod hostes hostium agris oppidisque inferant G i, 7, 9. C i, 22. C ii, 20. *τὸ κακοποιεῖν*.
- Malleolus* A 14.
- Malus*, tignum longius G vii, 22.
- Mandare se fugæ* G i, 12. ii, 24.
- Mandata*, quod alicui commissum est G iv, 27.
- Mane dici* Af. 42.
- Manipulus*, duabus centuriis constat G ii, 26. *Manipulares* G vii, 50.
- Manus*, hominum multitudo G i, 37. ii, 2. iii, 11. *manus ferrea* C i, 57. Ejus usus ibid. c. 58. et C ii, 6. indicatur. cf. *harpage*. *Manu* (opere, arte) *munitus* G iii, 28. v, 57. *manus dare*, victum se confiteri, non resistere diutius G v, 30. *sub munum mittere*, celeriter m. Af. 36. cf. Sueton. Aug. 49. *inter manus* C ii, 2.
- Mare Oceanum*, *Oceanus* G iii, 7. Sic et Tacitus locutus est An. i, 9. et Pompon. Meia ii, 6. Sed hos aliosque locos collegit Davisius ad locum Cæsaris.
- Matura* G i, 20.
- Materia*, *materies*, arbores in sylvis G v, 12. Sed G iii, 29. sunt arbores cæsse. *materia bipedalis*, tigna bipedalia C ii, 10.
- Materiari*, ligna colligere G vii, 73.
- Matura hyems* G iv, 20.
- Maturrime* G i, 33.
- Memoria* (tempore) *patrum* G i, 12. ii, 4. paulo supra hanc memoriam, paulo ante hæc tempora G vi, 19. cf. *studere*.
- Mensa ex aqua* G v, 13.
- Mercēs*, quicquid copis auxiliaribus stipendii loco datur G i, 31.
- Merere odium*, invisum aliis reddi, etiam invito G vi, 5. *merere* (stipendia) G vii, 17.
- Metata castra* pass. G viii, 15.
- Metiri militibus frumentum* G i, 16.
- Milites*, pedites G v, 10. C ii, 41.
- Minime aspe*, raro G i, 1. *minime omnes*, pauci G i, 29. conl. 22.
- Minuere*. cf. *æstus*. *Controversias minuire*, dirimere G v, 26. vi, 23. *de-aidium*, tollere G vi, 23.
- Minutatum*, singulatim et lente Af. 31. 78.
- Miseria memoria*, tristis G viii, 24.
- Miserari*, verbis conqueri et lugere G i, 39: unde *miseratio*, oratio, misericordiam commovens C i, 85.
- Missio* de militibus, *der Abschied*, *le congé* C i, 86.
- Mittere se ad aliquid agendum* H 9. *mittere* (dare) *signum timoris* C i, 71. *missa conjux*, de divortio G i, 53.
- Mobilis in consiliis capiendis*, inconstans

et varius G iv, 5.  
*Mobilitas animi*, inconstantia G ii, 1.  
*mobilitas equitum*, celeritas G iv, 23.  
*Mobiliter*, ut nunquam agere desinas, omnibusque in locis vereris A 17.  
*mobilitate excitari ad bellum*, sic excitari, ut repente a pacis consiliis ad arma transeas, h. e. facillime impelli ad arma capienda G iii, 10. cf. cap. 8. *subita et repentina consilia*.  
*Modestia militum*, obedientia G vii, 52. *modeste* Af. 31. de his, qui non sunt perturbati, non tumultuarie opus agunt.  
*Modus et forma ædificandi, das Modell, le modele* G v, 1.  
*Molle litus*, nullus collibus asperum et invium G v, 9. cf. *mollire clium* G vii, 46.  
*Momentum*, quicquid efficit et confert, ut aliquid fiat, cuius est magna vis et dignitas, magnum item premium: *tempus magnum ad salutem momentum affert*, multum confert ad sal. C i, 51. *momento levi rem æstimare*, parvi facere, quasi nihil pertineat ad salutem et opes civitatis G vii, 39. cf. ad G vii, 85. et C i, 21.  
*Montuosus* C i, 66. Sic codices; non *montosus* C iii, 42. H 7.  
*Moror* (cunctor) *aliquid facere* G viii, 34.  
*Mos et exemplum populi*, mos majorum G i, 8.  
*Motus fortunæ*, commutatio C ii, 17.  
*Movere se*, de homine mutabili C ii, 16. cf. *mobilis*. *movere* subaudito *castra* Af. 7. sed plene G i, 40.  
*Multa nox* G i, 26. *multo die*, de tempore, quod primam lucem sequitur G i, 22. *multa lingua Gallica* uti, Gallice satis doctam esse G i, 47.  
*Munire se*, præsidio se tueri G i, 44. *munire castra*, vallo et fossa cingere G i, 49. *munire montem*, vallo et fossa G i, 24. *munire iter*, reddere expeditum G vii, 58.  
*Munitio operis*, opus (murus), quo locus munitus est, ne iter pateat G i, 8.  
*Murale pilum* G v, 40. vii, 82. cf. *salx*.  
*Musculus*, machina bellica, sub qua steterunt, qui muros aut vallum oppugnavant. Veget. de re mil. iv, 16. Commemoratur a Cæsare vii, 84. C ii, 19. ubi multis de-

scribitur, etsi hunc musculum pato multo artificiosius structum fuisse eo, quo Galli (G vii, 84.) usi sunt. Occurrit etiam C iii, 80. A 1.

*Myopare*, genus navigii velocissimi, quod veteres grammatici dicunt ad piraticam faciendam structum fuisse A 46.

## N

*Nasci, collis nascitur*, surgit, attollit se, G ii, 18.

*Natura loci*, situs, quem ipsa natura talem esse voluit G i, 2. *secundum naturam fluminis, dem Strame nach* G iv, 17. Itaque natura fluminis est cursus naturalis. *Ea rerum natura erat*, de ponte ædificato, opus per naturam rerum ita comparatum (firmum) erat G iv, 17.

*Naturaliter* A 8.

*Navale*, locus, ubi subductæ naves stant, aut naves fabricantur C ii, 1. iii, 4, 22.

*Navalia castra* G v, 22. classis, uno loco congregata.

*Navis longa*, bellica G iii, 9. iv, 21, 25. *oneraria*, mercibus vehendis destinata G iv, 22, 25. *instructa* G v, 2. *tecta pellibus* C iii, 15.

*Ne, æ*, encliticum, pro utrum, an G vii, 14.

*Necessarium tempus*, quo necesse est aliquid facere aut pati G i, 16. *necessarii populi* iidem, qui consanguinei.

*Necessario coactus*, necessitate coactus G i, 17.

*Necessitates* C i, 17.

*Necessitudo*, gratia et amicitia, quæ alterum nobis obstringit G viii, 53.

*Necubi*, ne alicubi G vii, 35.

*Negligere injurias*, non punire G i, 35.

*Negotiari*, de equitibus Rom. in provinciis, pecuniaria re questum facientibus G vii, 3. C iii, 103. Unde *negotiatores* ibid. et Af. 36. Cf.

Ernesti disp. de negotiatoribus Romanis, in ejus opusc. philol. et crit. *Negotium*, non est quidquam negotii, non est difficile G ii, 17. *magno negotio*, multa cum difficultate A 8.

*Neque*—et G iv, 29. v, 19. A 38. Cf. C iii, 28, 60.

*Nequidquam*, frustra G viii, 19.

*Nervi*, potestas ejus, qui in magna auctoritate est G i, 20.

*Nex, nex*, pro ne vel, vel G vii, 14.  
*Nisi si* G i, 31. *Si* redndat.  
*Nodi crurum* sunt eo loco, quo articuli nexi sunt, qui veluti nodo juncti videntur G vi, 27. Etiam caulium nodi sunt, quo loco plurium vasorum plexus et ganglion est, et dum partes nodo conjungi videntur.  
*Nomen dare* (militie) C iii, 110.  
*Nominativum*, nominibus singulorum positum G i, 29.  
*Non modo* (non), *sed ne quidem* G ii, 17, iii, 4, viii, 33.  
*Notus regionis*, peritus regionis H 3.  
*Ergo notus* h. l. est, qui novit.  
*Noxus adventus*, inopinatus C iii, 63.  
*noctissimum* (altimum) agmen G i, 15. unde *noctissimi* G i, 26.  
*Nudata defensoribus castra* G ii, 6, iii, 4. Hinc per ellipsin *nudata castra* G ii, 23.  
*Nudum corpus*, scuto non tectum G i, 25.  
*Numerus: obsidum numero*, h. e. loco G v, 27. *hostium numero* G vi, 6. *legatorum numero* C ii, 44.  
*Nunquam* sunt iidem, qui sestertii G viii, 4.  
*Nuper* de intervallo aliquot annorum G i, 40.  
*Nutritus pueri*, cui cura pueri educandi demandata est C iii, 108, 112. A 4.

## O

*Oberatus*, debitor, G i, 4.  
*Obducere fossam ab latere* G ii, 8.  
*Objectatio*, exprobratio C iii, 60.  
*Obficere* (jungere) *jumenta turri*, ut curru, plane ut in nostro sermone, *Pferde vorlegen* A 2. opponere G i, 26.  
*Obscuratio nebulae* H 6.  
*Obsequium* A 63. et *obsequentia* G vii, 29. est ejus, qui alterius voluntati consiliisque facile se accomodat.  
*Observare* (revereri) *alterius judicium*, non recedere ab eo, quod judicavit alter G i, 45.  
*Obstinate negare* G v, 6.  
*Obstruere portas cespitibus* G v, 51.  
*Obtectus*, tectus, bene protectus C iii, 19.  
*Obtinere*, incolere, tenere G i, 1. in potestate (perpetuo) tenere G i, 17. *obtinere Regnum* G i, 3.

quod ibidem est, habere. cf. G i, 18.  
*Occultus, in occulto* G i, 31. v. not.  
*Occupare Regnum*, Regiam potestatem sibi vindicare G i, 3. *occupatur* (repletur) *porta multitudo* C ii, 85.  
*Occupatio* C iii, 28.  
*Occupatus et sublatu* est C iii, 109. vid. not. Est autem *occupare aliquem* idem, quod praevenire, ideoque citius agendo, quam alter potest, impedire, quo minus alter faciat aut patiatu aliquid. Nisi *occupatum* h. l. velimus correptum, arreptum a suis intelligere, quo sui potiti sunt.  
*Occurrere*, celeriter adesse, advolare G iii, 4. vii, 24. *suppetias* Af. 66. *rebus*, casu in eas incidere, iisque negotiis improvise impediri G iii, 6. Hinc *occurrere bello*, eo implicari G iv, 6. *occurrit tui ad animum*, subito eos cogitatio, in animum iis venit G vii, 85.  
*Oceanus*. cf. mare.  
*Offendere*, non prospere rem gerere C iii, 72. *offenditur*, incidit aliquid adversi G vi, 36. *offendere in aliquo* C ii, 32.  
*Offensio*, infastus successus, contra quam speraveramus C iii, 47. odium, in quo quis est C iii, 60. A 48.  
*offensio animi* G i, 19.  
*Offerre, fors offert* G ii, 21.  
*Officere excursioni*, eam impedire Af. 61.  
*Officium maritimum*, cura totius classis C iii, 5. *Ease in officio* G v, 3. quod ibidem c. 4. est, *permanere in officio*. Sed *offic. praestare* G viii, 50. est, *Gefälligkeit erweisen*. Sic A 70. officium est gratificatio, unde ibidem *officiosus*, qui alteri gratum facit.  
*Omittere alterius consilium*, negligere, eo non uti G i, 17.  
*Omnino* (si omnem summam computes) *unus* G i, 7. *omnino duo* G i, 6. sed G iv, 38. *omnino duae* sunt, ex omni numero tantum duae.  
*Onus navis*, navis permagna G iii, 13.  
*Optima carna* H 33.  
*Opportunitates*, situs opportunus, commoda cum situ conjuncta G iii, 12.  
*Opus, sedificatio* G iii, 3. opificum, *εργον*, ut Minerva *Εργον* dicitur G vi, 17. munitio castrorum G i, 49. murus et fossa ducta G i, 8. Hinc *opera*, circumvallatio G viii, 40. et *opera administrare*, urbem

- circumvallare G vii, 37. *opera*, res gestæ C i, 32. H 31. *machinæ* oppugnandarum urbium G ii, 12. cf. *labor*.
- Opus est facere aliquid* G vii, 54.
- Orare cum aliquo*, per preces agere cum eo, eum precari C i, 22.
- Orbis* in prælio Af. 15. *orbem faciunt* G iv, 37. *aut in orbem consistunt* G v, 33. *aut in orbem pugnant* A 40. qui, ubi ab hostibus cincti sunt, iis quaquaversum frontem obvertunt, ut ex omnibus partibus pugnent. Interdum sic in orbem pugnant, ut una cohors paululum procurreret adversus hostem G v, 34. *sive excederet ex orbe* G v, 35.
- Ordinatio*, ordinibus instructis Af. 12.
- Ordo*, centuria G i, 40, 41. C i, 13, ii, 28. Hinc *ordines primi* G v, 28, 44. *centuriæ primæ* alicujus legionis: et *inferiores*, quibus opponuntur *superiores* G vi, 40: et *infimi* C ii, 35. quibus *honesti* opponuntur. Cf. *amplius*. *Spes ordinis* olim ducendi, facit iis spem, fore ut ordini s. centuriæ præficiantur C i, 8. Sed G v, 30. vi, 7. *ordo primus* est per metonymiam, Centurio primi ordinis. Rursus *ordines*, series militum in acie G iv, 33. et *primi ordines*, qui primum in acie locum occupant. *Ordines* (strata) *coepitum* G v, 51. *ordines* (strata) *cratium* C ii, 2.
- Oriri, Belgæ oriuntur ab extremis finibus* G. ibi est initium Belgæ G i, 1.
- Ornamenta elephantorum*, apparatus omnis, quo instrui solent Af. 86. Ibidem *ornatus elephantis*.
- Ornare equites*, instruere rebus, ad equestrem militiam necessariis A 50. Unde *ornata omni genere armorum navis* G iii, 14.
- Ostendere*, significare Gi, 8, 19. C i, 6.
- Ostentare aliquem* G v, 41.
- Ostiarium* C iii, 32.
- Otium*, pax, tranquillitas. *ad otium profici* G vii, 66. *ad otium deduci* C i, 6. *disturnitas otii* C ii, 36.
- P
- Pabulum*, alimenta jumentorum G i, 16. Hinc *pabulari*, *conquirere pabulum* G i, 15. viii, 10. et *pabulatio*.
- Pacatus*, coactus pacem facere et servare, et quiescere G i, 6. ii, 1.
- Pagus*, pars civitatis G i, 12, 37. vi, 11. Et G i, 12. permittuntur invicem *pagus Helveticus* et *pars civitatis Helveticæ*. Metaphrasæ græcæ *φύλας* interpretatus est.
- Paludamenti color* G vii, 89. Af. 57.
- Panicum* C ii, 22. Omnino est gramen, ferens spicam, seminibus s. granulis locupletatum, e quibus, ut e millo (*Hirsen, Schweden*), cibis parari potest varius.
- Par atque* G i, 28. *ut pariter ac*.
- Paratus*, animo affectus, *sic paratus*, eo animo C i, 75. cf. G viii, 28.
- Parentare*, in mortui honorem sacra facere, ut placetur: unde G vii, 7. mortuum cæde alterius ulcisci.
- Pariter*, simul, eodem tempore C iii, 52. Sic et Justin. xvii, 2. Sall. Jug. 68.
- Pars*, regio G iv, 31. *civitas, natio* G iii, 10. *meæ partes constant in misericordia* C i, 85.
- Partim*, item H 37. *Partim*, et A 20.
- Parvus*, hoc diminutivum frequens occurrit G v, 50, 52. viii, 13. C iii, 72, 104. Af. 37, 54, 63, 87.
- Parvus Senator* Af. 57.
- Patefacere iter*, facere, ut per locum et in eum libere commeare liceat mercandi causa G iii, 1.
- Patens locus*, non munitus G i, 10.
- Pater familiæ* G vi, 19.
- Patiens* Af. 31. *Patientia*, si quis parco victi et duro vitæ genere utitur G vi, 24.
- Patrocinari* H 29.
- Paucus numerus* Af. 67.
- Parimentum* C iii, 105. A 1.
- Paulatim acclivis* G ii, 8. iii, 19. *paulatim distributus*, in exiguas partes G viii, 15.
- Paulo*, non sequente comparativo G vii, 45. *paulo infra* G iv, 86. Usitatus est, paulo inferior.
- Peccare*, de injuria, quam alteri fit G i, 47.
- Pedalis*, æquans magnitudinem pedis G iii, 13.
- Pedes et passus* confunduntur, quia in codd. sæpe litera p indicantur. v. Guischard Mém. crit. p. 253. ad Af. 61.
- Pedestre*, terrestre C ii, 32. A 26. oppon. maritimo.
- Pellis*, *militis sub pellibus*, in tentoriis, pellibus enim tentoria intinguntur G iii, 29. *sub pellibus hyemare* C

lii, 18.

*Pensio* Af. 90.

*Pentesteris, pentestes*, quinqueneremis A 47. Af. 62. et c. 63. dicitur illa ipaa quinqueneremis.

*Per se*, ipse G v, 33. *per concilium*, tempore concilii G vi, 21. *per fidem falsi* G i, 46. *per manus tradere* C i, 68. *per manus* (manibus), *trahere* G vi, 39.

*Peragitare* C i, 80. quod alibi est, *hostem premere*.

*Percipere*. vid. *usus*.

*Perdiscere*, penitus memoriæ mandare G vi, 14.

*Perducere murum* G i, 8. *res ad extremum perducta cadum* G iii, 5.

*Perendinus dies* G v, 30.

*Perforare navem* A 25.

*Perfringere aciem*, efficere, ut conferatim stantes discedant G i, 25.

*Periclitari* (experiri), *quid aliquis possit* G vii, 36. ut *periculum hostis facere*, cognoscere velle, experiri, quam validus sit G i, 40. Cf. et G ii, 8. A 13. *periclitari fortunam* C iii, 10. A 16, 43.

*Peritus scientia* Af. 31.

*Permittere se in potestatem alicujus* G ii, 3. *permittere se in aliquem*, se immittere, irruere G viii, 48. *permittere tela*, usque ad metam mittere G viii, 9.

*Perpendiculum*, ad *perpendicularum directum signum* G iv, 17. cf. *directus*.

*Perperam*, imprudenter, suo cum damno H 11.

*Perpetua sylva*, continua G vi, 5. *perpetua stationes*, quæ se lucem contingunt C i, 21. *perpetuus in longitudinem* G vii, 33.

*Peracribitur Senatusconsultum* C i, 5. *es wird niedergeschrieben*. Cf. Ernest. Cl. Cic.

*Persequi bella*, gerere, administrare G viii, 1.

*Perseverare cursum*, continuare Af. 18.

*Persuadere alicui premiis* G iii, 18.

*Pertendere ad locum*, eo contendere A 20.

*Pertentare*, exacte tentare A 17.

*Pertinere*, *Aquitania pertinet ad montes*, extenditur, porrigitur usque ad montes, qui ejus termini sunt G i, 1. vi, 3. 1. C. iii, 49. *sylos pertinet introrsum* G vi, 10. *hoc pertinet eodem*, fit aut dicitur eodem consilio, eandem vim habet G i, 14. iv, 11.

*Peters fugam in locum* G ii, 24. *petit*

*propinquitatem signanda*, qui solet ad ripas ædificare G vi, 30.

*Phalanga* C ii, 10. Cf. Harles in ind. Theocrit. in v. *epoloquara*.

*Phalanx* G i, 24, 52.

*Pietas*, amor patriæ G v, 27. Cf. Cic. de invent. G ii, 22.

*Pilum* G i, 25. Polybii ætate (hic enim descripsit G vi, 21) hastile ligneum trium cubitorum fuit, ferro ejusdem longitudinis ita præfixum, ut ferrum in medio hastili inciperet. Vegetius de re m. i, 20. pro temporum diversitate ferrum trigonum et pedale fuisse tradit. Hinc apparebit, quare apud Cæsarem G i, 62. *pila* abjecta sint a militibus. Cf. *murale*.

*Pilus, primus pilus*, primus ordo (centuria) triariorum, qui pilis pugnant G iii, 5. Sed G ii, 25. *primus pilus*, si lectio bene habet, significat Centurionem primi pili (C i, 13) s. primipilarem, h. e. centurionem, qui *primum pilum ducit* G v, 35. cf. etiam ad G v, 30. et ad C iii, 64. et *ordo primus*.

*Piana* G v, 40. vii, 72.

*Plebes, plebei* G vi, 13.

*Plena legio* G iii, 2. (*completa*).

*Plene perfectus* G iii, 3. de ædificando. Cic. de divin. ii, 1. *plene cumulateque perfecta quantio*, omni ex parte absoluta. *Plenus aliquid peracribere*, augere verbis, majus, quam revera est, describere Cf. G i, 58. cf. *inflate*.

*Plumbum album*, stannum G v, 12.

*Pharies* C i, 79. v. not.

*Plus minus*, circiter, fortasse paulo plus, aut paulo minus G viii, 20.

*Pluteus*, cum est machina per se, (ut C ii, 9. *pluteos adducere ad altum locum*) est opus plexile e viminibus, non absimile cratibus, quo miles, murum oppugnans, contegere se solebat. Festus, *Plutei*, inquit, *crates corio crudo intentæ, quas solebant adponi militibus, opus fascientibus*. Descripsit Vegetius de re m. iv, 15. rotulisque subjectis eos promoveri potuisse tradidit. Sed cum plutei adduntur s. imponuntur vallo G vii, 41, 72. videntur tabulas fuisse, vallo tecti instar impositas. Idem Festus: *Nunc etiam tabulas, quibus quid præcipitur, eodem nomine (plutei) dicuntur*. Sic ceperim turrium *pluteos* G vii, 25. h. e. turrium

- tecta s tabulis, *γέφυρα*, ut metaphr. Græc. expressit. Intelligitur etiam, quare G vii, 72. plutei aggeris appellentur lorica ejus: lorica enim est, quicquid rem præsepi. C i, 25. opus protegitur *cratibus et pluteis*.  
*Pollicitatio* G iii, 18.  
*Ponere*, exponere, narrando ob oculos ponere C iii, 79. *ponere alicui custodes*, constituere, qui cum diligenter observent G i, 20.  
*Pons interrumpitur* G vii, 19. *inter-scinditur* G ii, 9. *est in flumine* G ii, 5.  
*Ponto* C iii, 29.  
*Porrectum*, quod in longitudinem extensum est, s. procurrit G ii, 19.  
*Porticus* in re militari sunt vineæ C ii, 3. Ut enim porticus constat columnis, tecto imposito junctis: sic vinea constat trabibus, tecto imposito junctis. *galerie couverte de grosses poutres* Guischard Mém. milit. Vol. ii. p. 21.  
*Portum*, vectigal, quod in portu solvitur: tum omnino, quod pro mercibus importatis aut pro venia transeundi aliquam regionem solvitur G i, 18. iii, 1.  
*Portus*. Cf. *capere*.  
*Positus (situs) oppidi* A 72.  
*Post paulum*, paulo post G vii, 50.  
*Posteritas*, fama apud posteros C i, 13.  
*Postulare* de eo, qui alterum implorat G i, 31.  
*Potentatus* G i, 31.  
*Potestatem sui facere hostibus*, offerre se illis, non detractare prælium G i, 40, 50. cf. i, 48. *pro castris—dareet*.  
*Potiri aliquid* Af. 36. *potiri alicujus* Af. 50.  
*Præcatus* G ii, 29.  
*Præcavere*, ne quid fiat G i, 33.  
*Præcepta* Ducis, quid faciendum sit, militibus præscribunt, *die Ordre* G vi, 36. viii, 28. cf. G i, 22. *ut Tribuno a Casare præceptum erat*. Sed aliter *præcepta amicorum et propinquorum* C ii, 6, 7. ubi sunt adhortantium voces.  
*Præcipere pecuniam*, ante diem præsumtam accipere, aut solvi jubere C iii, 31. *præcipere labitiam*, ante sentire G viii, 51.  
*Præcipitare*, *hærens præcipitavit* (sc.) fere tota transit C iii, 25.  
*Prædicare*, narrare G iv, 34. C i, 32. dicere, asseverare C iii, 106.  
*Præducere murum* G vii, 46. ut præ-tendere, prætexere.  
*Præesse*, v. ad G viii, 24. cf. C iii, 12, 28. Af. 33. *Ponitur ergo præesse*, omisso dativo, quo indicetur id, cui quis præsit.  
*Præfecti equitum*, qui sæpe commemorantur, ut G iii, 26. iv, 11. vii, 66. videntur etiam quibusdam in locis intelligendi; ubi simpliciter *Præfecti* dicuntur, ut G i, 39. iii, 7. Fuerunt autem Legatis attributi G viii, 48. h. e. cum iis mitti consueverunt, ut illi peditibus, hi equitibus præessent. Sed G iv, 23. eam navium habent cum Legatis et Quæstore. Add. Af. 2. Cf. *Faber*.  
*Præfectura*, munus Præfecti G viii, 12. Aliter C. i, 15: nam h. l. est oppidum Italiæ, a coloniis et municipiis diversum, quod non habebat suum magistratum, sed in quod quotannis Roma mittebantur Præfecti juris dicundi causa. vid. Festus in h. v.  
*Præferre se alicui*, præstantius et fortius se gerere G ii, 27.  
*Præjudicium* C ii, 32.  
*Præmetuere* G vii, 49.  
*Præoccupare* G vi, 41. vii, 26. C ii, 17, 34, 42. A iv, 63.  
*Præoptare*, malle G i, 26.  
*Præputatus* Af. 72.  
*Prærupta ripa* G vi, 7.  
*Præscriptio honesta*, excusatio honesta, nomen honestum, quod prætexitur turpitudini C iii, 32. Vulgo dicunt titulum honestum.  
*Præsidia*, exercitus H 27. copie auxiliares A 25. ipsa acies H 20. castra Af. 17, 18. H 23 fin. Hinc in præsidis (castris, exercitu) alicujus esse A 23, 33. Locus, ubi præsidium collocatur G vi, 33, 34. C iii, 45, 49. *præsidio literarum*, literis s. scriptura, quæ memoriæ est adjuncto, ne omnia ediscenda sint G vi, 14. *præsidium sibi capere fuga*, fuga salutem petere H 38. *amicitia præsidio mihi est*, bona et jura mea mihi conservat atque auct G i, 44. *præsidium (succurs) mittere* H 4.  
*Præstatum* H 19.  
*Præstolari* expectare C ii, 23.  
*Prætextati*, pueri, qui nondum virilem tegam sumserunt A 58.  
*Prætor Thessalia* C iii, 80.  
*Prætorium*, pars castrorum, ubi ducis summi tentorium est C i, 76. ip.



- sum tentorium summi Ducis C iii, 82, 94. cf. *cohors*.
- Prævallare* locum A 19. vallum præducere, oppositum illi loco, ante locum illum ducere.
- Prævertere* alicui rei, occurrere, cavere, ne fiat G vii, 83.
- Prævum jumentum*, vile, inutile G iv, 2.
- Preces*, diræ, imprecationes G vi, 80.
- Prehensio*, genus machinæ C ii, 9.
- Premere*, vexare, in angustias redigere, magnis molestiis afficere, ut cum eantes invadimus G v, 82. aut fugientibus instamus G ii, 24. quod cap. sq. in eadem re est *urgere*.
- Premere hostem* G i, 52. *premere hæsitantem* G vii, 19. *pr. obidione* C iii, 9. *pr. aliquem bello* G iv, 1. *pr. prælio* C i, 64. *pr. telis* G v, 43. *premi re frumentaria*, inopia frumenti laborare G v, 28. *premi angustias ab aliquo*, in angustias redactum vexari G iii, 18. .
- Primus*. Cf. *Pilus*.
- Princeps*, primus G i, 12. qui summa inter suos est auctoritate et dignitate G i, 19. cf. *honestus*. *Princeps consilii*, auctor et suavor G ii, 14. *princeps belli inferendi*, qui initium b. inf. fecit G v, 54. vii, 2. *princeps prior in re militari* C iii, 64. *princeps sceleris* G viii, 38.
- Principatum factionis tenere*, ejus principem esse G i, 31.
- Prisnius*, pridianus G iv, 14.
- Pro scelere* (pro ejus magnitudine) ulcisci G i, 14. *pro castris* (ante castra) *producere* G i, 48. iv, 85. *pro perfuga*, tanquam perf. G iii, 18. Af. 35. *facit hoc pro amico*, tanquam amicus C iii, 109. *pro sano facit*, ut sanus et sapiens G v, 7. *pro viso* (ut visum) *renuntiat*, quod non vidit G i, 22. *pro occiso sublatum* C iii, 109. cf. c. 110. *pro suo periculo* C iii, 110.
- Probare*, persuadere G i, 3. *pr. virtutem*, efficere, ut spectata sit G v, 44.
- Processus*; *virtus habet processum*, virtus est causa, ut procedamus, ulterius progrediamur, h. e. virtute proficitur aliquid A 29.
- Proclinata res*, inclinata, vergens ad interitum G vii, 43.
- Proclive* (facile) *ei est hoc facere* C i, 48. *proclive* (ad efficiendam), facile Af. 10.
- Proclivitas*, locus declivis Af. 37. .
- Procurrere*, C i, 43, 44. ii, 34. cf. *orbis*.
- Prodere* aliquem C i, 74, 76. unde *proditus et conservatus* C ii, 32. opponuntur. cf. *projicere*. *Pr. memoria* G v, 12. *prodere* (ad posteros propagare) *memoria* G vi, 26. *memoriam* G i, 13.
- Producere copias* e castris ad prælium G iii, 17. *prod. aciem* C i, 58. idem quod *explicare*. *Producere aliquem longius*, allicere frande, ut longius progrediatur G viii, 48. *allicere*, ut veniat C iii, 104.
- Proferre*, alterius provehere G viii, 41.
- Proficere*, satis profectum est ad laudem, satis factum est ad laudem G iv, 19.
- Profliteri indicium*, libere et sine hæsitatione indicare reos A 55.
- Prohibere finibus*, arcere G i, 1. *perbulationibus* G i, 15. *commeatu* G i, 49. *prohibere se ab injuria*, ea abstinere, ne alii inferas injuriam G ii, 28.
- Projicere aliquem*, saluti ejus non consulere, eam pati in miseria incidere C i, 20, 30. ii, 32. *pr. se ex navi*, deilire G iv, 25. *projicere lacrymas* A 24. synon. *profundere*.
- Proinde* ac C iii, 1, 72.
- Prolatio diei*, dilatio C iii, 32.
- Prohiere*: *tempestas* (pluvia) *prolatit nives* C i, 48.
- Promeritum*: *ex promerito* Af. 90
- Promovere castra* G i, 48.
- Pronuntiare*, enarrare G iv, 5. *proloqui* C ii, 12. *signum pronuntiare*, verbis indicare, nunc esse tempus, clamando signum dare G viii, 15. *pronuntiatur*, indicitur militibus (iter) G v, 31.
- Pronus* G iv, 17.
- Propellere*, repellere G i, 15.
- Propria victoria* Af. 32, 32. *proprium gaudium* Af. 91. *propr. presidium* C i, 40.
- Propter* (pone) *mare iter facere* Af. 37. *propter castra prætergressus*, pone, præter Af. 73.
- Prora erecta*, altior G iii, 13.
- Prostrare munitiones*, diruere vallum et aggerem G iii, 20.
- Prosequi aliquem verbis benigne* G ii, 5. *pro persequi* G v, 9 C i, 69. ii, 8, 41 A 25.
- Prospectus*, locus, unde prospici potest A 15.
- Proteri*, pedibus conculcare G viii, 48.

*Proteritus* G v, 58. idem quod *teritus*.  
*Proturbare*, propellendo remove G ii, 19. ut *pede proturbare aliquem*.  
*Proventus*, id quod fit, accidit, casus C ii, 38. *superioris temporis provenus*, quæ ei antea felicitate eveniant G vii, 29. Sic *res provenit*, quæ prospere cessit, Tac. Ann. i, 20. ubi Ernesti quædam exempla collegit. Sed G vii, 80. est simpliciter eventus.  
*Providere aliquid*, curare, ut adsit G ii, 2. e longinquo videre G vii, 30.  
*Provincias* (munera) *partiri* G viii, 25.  
*Provolare a sylvis* G ii, 19.  
*Prout* C iii, 61.  
*Proxime*, de tempore præterito nuperimo G i, 24.  
*Proximus* (ad) *mare* G iiii, 7.  
*Publicare Regnum*, lege ereptum Regi vindicare Populo Romano et ærario addicere C ii, 25.  
*Publice polliceri*, consensu et nomine totius civitatis G i, 16.  
*Publicus*, qui munere publico fungitur G vi, 13. si vera lectio eat. *publicum*, ærarium C ii, 18.  
*Pudens*, verecundus C ii, 31.  
*Purgatus alicui*, excusatus G i, 28.  
*Purus campus*, nullis arboribus arbutisve consitus Af. 19.

Q

*Quadratum agmen* G viii, 8.  
*Quam* autè positivum, *quam late* G vi, 26. *quam optimus* H 38. *quam magnus*, perquam magnus C i, 55. cf. G viii, 11 Af 47. *quam* omissum in comparatione post *amplius*, *minus* etc. G iv, 12. viii, 10 C iii, 99 Af. 1, 38.  
*Qui, si qui*, pro si quis G i, 48. vi, 13.  
*Quin*, qui non, quod non A 7.  
*Quinquæ* G vii, 73. In figura quinquæ maxims spectatur series plurium rerum, ita deinceps collocatarum, ut ubique figura literæ V efficiatur, quæ est nota numeri quinarum.  
*Quoad*, donec G iv, 11, 12.  
*Quod nuntiarunt, quod haberent* H 36. *quod nisi* G vii, 88 A 11, 27, 68 Af. 26. redundante *quod*, ut in *quod si*. *Quod cum*, qua in re cum C iii, 68 H 20, 36.

*Cum primum*, simul ac G ii, 2. iii, 2.

R

*Raptim*, celariter C i, 5. ubi vulgo *ruptim*.  
*Rari* G v, 16. oppon. *conferti*.  
*Ratio belli* (gerendi), disciplina bellica G iv, 1. *rationem ire*, modum excogitare G vii, 24. *ratio inveniendi* C i, 30. non majore ratione (prudencia, consilio) bellum administrari potest G vii, 31. *ea ratione*, ideo G i, 29.  
*Ratis*, trabes plures, in pontis modum junctæ, sed nullis publicis nixæ, ut, si nullus pena in flumine sit, hic temporarius pons immittatur aquæ et ad alteram ripam transnaset G i, 8, 12. cf. Liv. xxi, 38.  
*Receptus*, facultas revertendi G iv, 33. *receptum habeo ad aliquem*, possum me ad eum conferre C i, 1.  
*Recidere potest casus ad aliquem*, potest ei res accidere, rei expositus eat G vii, 1.  
*Recipere æs*, vires colligere, de sancio G iii, 4. *animum colligere* G iv, 27. ut *recipere se ex pavore* G ii, 12. iv, 34. *ex fuga* G ii, 12. vii, 20. etc. *recipere defensas*, recreare, *ἀναλαμβάνειν* C i, 45. *res recipit* (admittit, capit) casum, potest exitum in utramque partem habere C iii, 51. *res recipit multos casus*, exposita eat multis vicissitudinibus C i, 78. *recipere* etiam eat, in se suscipere, polliceri C iii, 17. unde C iii, 8. *recipio alicui*, recipio in me, me alicui aliquid præstiturum, præmitto alicui.  
*Reconcinare*, collapsa rædificare, ruinæ detrimentis mederi C ii, 15. Synon. c. 16. eat, *reficere*.  
*Redemptio sacramenti*, cum aliquis necessitatem militandi redimit A 56.  
*Redigere* (reddere) *infirmum* G iv, 3. ut *redigere quid facile e difficili* G ii, 27. *redigi* (repelli) in castra H 15. ut *redigi in oppidum* H 34.  
*Redimere* (emere) *amicitiam* *aliquis* morte alterius G i, 44.  
*Redintegrare animum* G ii, 25, 27. *redintegrare copias* *diminutas*, supplere G vii, 31.  
*Redire ad gladios*, eos stringere C iii, 92.

*Redditio donum* G i, 8.

*Reducere*. vid. ad G vii, 73.

*Referte de Republica* C i, 1. *referte pecuniam multa nomine, das Geld als Strafe in Einnahme bringen* Af. 90.

*Reficere copias*, imminutas supplere C iii, 87.

*Reges, rex et soror ejus*. vid. ad C iii, 107.

*Regio agri*, solum G vii, 13.

*Regnum occupare*, tyrannidem affectare G i, 3.

*Regula* C ii, 19.

*Rejicere* (repellere) equitatum G i, 24. Sic *rejicere in urbem* G ii, 33. *refici tempestate*, de navibus G v, 5, 23. cf. *curtus*.

*Relinquere*: rel. animus, vires amittit G ii, 15.

*Religare*, figere, fixum tenere, ne possit elabi C ii, 8. alligare C ii, 9.

*Religio jurjurandi*, officii necessitas (obligatio), quam efficit iurjurandum C i, 76. *religiones*, omnia, suspicia G v, 6. cf. ad G vi, 37. Dicitur autem numero plurali *religiones*, quia omnes omnino caerimoniae et modi colendorum deorum, quos pagana religio habuit, simul intelliguntur, suntque adeo *religiones*, omnes partes religionis. *Sacrorum religione aliquem precari*, per vasorum sacrorum religionem et sanctitatem alicui reverentiam inficere, et ei ita rem persuadere A 32.

*Relinquere: animus cum reliquit* G vi, 33. unde vulgo *animi deliquitum*.

*Reliquum: nihil sibi reliqui fecerunt*, nihil, quod facerent, reliquerant G ii, 26.

*Remittere aliquid*, concedere ei, permittere, non urgere, non pugnare de re G vii, 20. *remittere dolorem pecuniae*, propter pecuniam acceptam A 35. cf. *condemare*.

*Remollescere*, mollescere G iv, 2.

*Rempublicam gerere* de militibus C i, 6.

*Remulus*, funis, quo navis religata alteri trahitur. Fortassis etiam omnis machinatio, ad trahendam hoc modo navem religatam, remulus dicta est C ii, 23. Hi, 46. ad quem locum Vossius, fortasse iusto operosius, disputat. A 11. Res perspicue intelligi potest e Palyb. i, 27. coll. c. 20. nam naves, ex aliis ope fustium religatae, dicuntur ab his *μυμουλαρισται*, remulco trahi.

*Renovatus animus* post terrorem Af. 18.

*Remunerare*, *entloeden* *zahlen* C iii, 58.

*Remunariare*, nuntiare G i, 10 H 35.

*Reperire*, comperire G i, 18. ii, 14.

*reperire* (acquirere, parare) *sibi salutem* G i, 53. Sic et Græce, *εὐρίσκειν ἀγᾶθον*. vid. Valkenaër. ad Herodot. ix, 6.

*Repetere*, denno petere G v, 49.

*Reportare se ad aliquem*, reverti H 40.

*Repræsentare*, facere ante constitutum dlem G i, 40. facere illico, sine mora, (ut res ipsa et veritas statim appareat) A 70.

*Reprimere fugam*, fugiendi finem facere G iii, 14.

*Rescindere pontem* G i, 7. iv, 19.

*Rescribere pedites ad equum*, e catalogo peditum in equitum catalogum transcribere, equitibus accensere, equitum loco iis uti G i, 42.

*Resina* H 33.

*Respuere conditionem*, non probare G i, 42.

*Restagnare*, stagnis plenum esse C ii, 24.

*Restitui prælium* dicitur, cum, qui propemodum fuerant victi, se colligunt, et prælium instaurant G i, 53.

*Restitutus in antiquum locum honoris* G i, 18.

*Retineri*. vid. ad H 8.

*Retorqueri*, retrorsum ire C i, 69.

*Revincire anchoram*, alligare G iii, 13. *revincire trabes*, copulando firmare G iv, 17. vii, 23. cf. G vii, 73. ubi est, figere, firmare.

*Revocare*, avocare G iii, 17.

*Rhedæ*, minus vehiculum Gallorum et Germanorum G i, 51.

*Rhenones* G vi, 21. et not. ad c. 26.

*Rogare*. cf. *sacramentum*.

*Rostra imponere navibus actuariis* A 44. *discutere*, frangere A 46.

*Rudus* A 1 H 8.

*Ruina*, casus eorum, qui alius super alium præcipitantur A 31.

## S

*Sacramentum* est iurjurandum militare. Hinc *sacramento milites rogare*, sive, ut est apud Festum, *interrogare*, significat rogare, an velint iurati nomen dare militis G vi, 1. Liv. xxxii, 26. xxxv, 2. xl, 26.

- Hinc miles dicit sacramentum C i, 23. aut (secundum alios) dicit sacramento C i, 86. h. e. interposito sacramento dicit, se esse velle militem, seu uno verbo, jurat.
- Sagulum*, sagum G v, 42. Vestimentum militare, quod ceteris vestibus superinduebatur.
- Salum*, mare Af. 46.
- Sancire*, munire rem, vel poenis constituendis, vel iurisdictioni religione, ut rata sit, a nemine mutetur G i, 80. *sancitum* (sancitum) legibus G vi, 29.
- Sanitas*, sana mens G i, 42.
- Sarcina*. cf. sub. *Sarcinaria jumenta* C i, 81. *sarcinae* legionum Af. 60.
- Satagere*, bene multum laborare in re difficili Af. 78.
- Satisfacere alicui*, excusare se alteri G i, 41. v, 54. ea uti defensione, qua alter acquiescit A 69 H 22.
- Satisfactio* est eorum, qui sui purgandi causa legatos miserant G vi, 9. *satisfactionem* accipere, excusatione acquiescere G i, 41.
- Scapha navis*, das Boot G iv, 26.
- Seelus concipere in se* C i, 74.
- Scindere vallum*, vallos aggeri s. vallo infixos revellere, ut via pateat G iii, 5. v, 51.
- Scindula* G viii, 42. sunt tabellae lignae, quibus tectaedium solent tegi (e. c. *Scindele, Spühne*). Scribitur etiam *scandula*.
- Scorpa* Af. 47.
- Scorpio*, machina bellica G vii, 25 Af. 89. 31. *scorpio ante castra positus* Af. 56.
- Scrobs*, fovea G vii, 73.
- Scutula* C iii, 40.
- Scutum*: ejus formandi ratio G ii, 33. ejus tegumenta G ii, 21.
- Sectio* G ii, 33. cf. *corona*.
- Sectura araria*, de metalli fodina G iii, 21.
- Secundanus*, secundae legionis miles A 57.
- Secundiores res* G i, 14. *secundius praelium* G ii, 9.
- Secundum* (pone) *radices montis* Af. 41. et *sec. litus* ibid. G i, 7. *sec. flumen*, ad ripas fluminis (an *dem Ufer hin*) G ii, 18. vii, 34. *sec. mare* C iii, 65. an *Meere hin*: ut *sec. oram maritimam* Af. 3. *secundum ea*, post ea G i, 33.
- Secundus*, *flumen secundum* oppon. adverso G vii, 58, 60.
- Seducere*, sejungere ad alienius amicitia C i, 6.
- Sementis magna*, cum multi agri conscruntur G i, 3.
- Semifacta porta* Af. 83.
- Semihora* Af. 38.
- Sentire*: *hostes ex fremitu senserunt de profectio* G v, 32.
- Separatus ager*, qui alicui proprius assignatus est, non communis aliis G iv, 1. Additur *privatus*.
- Septentriones* G i, 1. iv, 20. vii, 82.
- Sequi commutationem autus*, ei se accommodare G v, 8. *sequi posses amicum viribus corporis*, corpore tantum valere, quantum animo A 44.
- Sero*, serius C iii, 75.
- Servare*, custodire G ii, 83. *servari* (observare) iter G v, 19.
- Servire rumoribus*, iis se accommodare, eos in consiliis capiendis sequi G iv, 5.
- Servitia*, servi Af. 85, 86.
- Servitus* eorum, qui imperio alterius parent G i, 33.
- Sequipedalis*, equans pedem cum dimidio G iv, 17.
- Sevum*, pinguedo bestiarum, ad domesticos usus parata G vii, 25. viii, 42.
- Seccenaria cohors* C iii, 4. Drakenborg. ad Liv. vii, 7.
- Si: conantur, si (num) possint* G i, 8. ii, 9 C i, 88. li, 34. iii, 75, 85. Græco more pro an. *Si pro sin* C ii, 5. iii, 17, 78 G vii, 66. *sin*, si vero, si contra ea G i, 12.
- Signata tabella*, obsignata Af. 3.
- Significare alicui de re aliqua* G vii, 26.
- Sueton. Jul. 9.
- Significatio*, indicium voluntatis per signa externa C i, 86. Hinc *significationem facere* G ii, 33.
- Signum dare*, de tessera G ii, 20 Af. 83. *sign. tuba dare* G ii, 20. *signum*, manipulus ipse H 18. Sed *signis ferre* est, e castris propius hostem proficisci G i, 39. *cum signis ire*, cum universo exercitu Af. 77.
- Sileo verbum facere*, ne hisco quidem H 3. insolitum plane.
- Simplex acies*, una series, unus ordo militum Af. 59. *conf. acies*, ubi alia exempla collecta sunt.
- Simul: simul ac* G iv, 26. *simul, simul, qua pter, qua de* G iv, 13.
- Singularis homo*, unus, ut cum singuli singulatim eunt per angustias G vii, 8. cf. G iv, 26.

*Societas publicanorum* C iii, 100.  
*Solere* sc. naves G iv, 23.: plene legitur G iv, 26. Sed et *navis solvit* (se), cum proficiscitur G iv, 26.  
*Solum agri, Grund und Boden* G i, 11.  
*Sors incommodi* G viii, 1. *sors mali* G viii, 12. malum, quod alicui accidit, mali pars, ei destinata, *poipa*.  
*Specularium domum* C iii, 53. si lectio vera est.  
*Speciose instruere aciem* Af. 48.  
*Spectare in* (versus) *septentriones* G i, 1. *spectare*, revereri, curare G ii, 20. v, 29, 44 C iii, 43.  
*Speculatorium navigium*. cf. *catasopus*.  
*Specus* de canali subterraneo A 5. cf. ad C iii, 49.  
*Spiritus*, sensus animi, fastu ferociaque pleni C iii, 72. unde *spiritus sumere* G i, 33. ii, 4.  
*Stabilitas pedum*, tardior motus G iv, 33. cf. *mobilitas*.  
*Statumina*, costæ, navium, quæ, ut statumina, (i. e. pedamenta s. adminicula, quibus vites fulciuntur) e carinæ utroque latere affixæ sunt C i, 54.  
*Status commodus rerum* G vii, 6. *res est eo statu* G vi, 12.  
*Stilus caesus*, in castrorum munitione Af. 31.  
*Stimulus* in obsidione G vii, 73.  
*Stipendium*, tributum, quod victi solvant G i, 36, 44.: unde *stipendiarius populus* G i, 30, 36. v. ad Af. 20.  
*stip. octavum*, annus octavus, quo quis miles est G viii, 8.  
*Storia* vel *storca*, vulgo teges e juncis aut similibus, sed C ii, 9. e funibus anchorariis. a *στροφή*, sternere.  
*Stramenta mulorum*, sarcinæ iis impostæ, clitellæ, ea, quibus mali insternuntur G vii, 45. vid. exempla quædam ex Apuleio apud Ciacconium et Oudendorp. ad h. l. Lectia tamen dubia est, et voluit Ursinus legi *stramenta*, male: Hottomannus *strata*, quod ferri potest.  
*Stramenticia casa* H 46.  
*Stratum* (mensis) *cornaculum*. vid. ad C iii, 96.  
*Struere copias*, aciem instruere C iii, 37. cf. Oudendorp. ad C i, 43.  
*Studere memoria*, eam exercere G vi, 14.  
*Sub sarcinis esse* G ii, 17. iii, 24 Af. 75. aut *sub onere esse* C i, 66. de militibus, qui sarcinas gestant. *Sub*

*armis*, armatus, in armia C i, 41, 42. *sub septentrionibus positus*, in plaga septentr. G i, 16. *sub vexillo mitti*, cum vexillo, quod præfertur G vi, 36. *sub hoste* Af. 51. videtur esse, prope hostem. Sic *sub vallo*, ad, prope vallum G vi, 37. cf. *manus pellis*.  
*Subducere in collem*, sursum ducere G i, 23, 24. *subd. naves in aridum*, aut simpliciter, *subd. naves vel classem*, *ἀρῶν* G iv, 29. v, 1, 11 Af. 62. cf. *deducere*.  
*Subesse*, propinquum esse G i, 25. v, 29 C i, 65.  
*Subfodere equum*, equum alterius hasta aut stimulo pungere, ut ferociat et calcitret, sensoremque excutiat G iv, 12.  
*Subiecta Armenia Regno Pharnacie*, vicina A 35.  
*Subjectissime loqui*, infra dignitatem, humilliter C i, 84.  
*Subficere*, subornare C i, 33. inter duas res medium quid transficere G i, 26. *subj. legiones castris*, proxime castra ducere C iii, 37, 56. *subj. aciem collibus*, ad collium radices adducere C iii, 84. *subj. se loco*, ad eum accedere C iii, 86. *subj. navigationem hyemi*, exponere iter casibus hyemis incertis G iv, 36.  
*Subire*, accedere G ii, 25. viii, 15. cf. *succedere*.  
*Subitum consilium* G iii, 8.  
*Sublevatus iuba equi*, qui, prehensa iuba, attollitur, et ex ea pendens ab equo portatur G i, 43.  
*Sublica*, trabs, solo infixæ, fulcrum pontis G iv, 17.  
*Subluere*, ima parte alluere, ut *montem fluvius subluit* G vii, 69 C iii, 97.  
*Submissus*, qui nihil audet, et patienter imperium perfert G viii, 31.  
*Submittere subsidium* G ii, 25. *subm. subsidio* G ii, 6. (ubi c. 7. permutatur, *mittere subsidio*) G v, 58.  
*Submoti*, discedere coacti G i, 25.  
*Subruere murum*, cadere dolabra, donec collabatur G ii, 6. Dolabra est genus securis, v. Intt. Flori ad iv, 10. ed. Græv.  
*Subsidiari*, subsidio ire, in subsidia esse G viii, 13.  
*Subsidium*, qui auxilio mittuntur iis, quorum vires non sufficiunt G i, 52. cf. omnino G ii, 6. *Subsidia collocare* G ii, 23. *subsidium ferre alicui*,

auxilio venire G ii, 26.  
*Subsistere*, esse rei parem (ut qui onus subit, substituit), esse idoneum et satis validum, durare posse G v, 10. v. Gronov. ad Liv. xxvii, 7.  
*Substructiones theatri*, parietes magni C ii, 25.  
*Subochere navibus*, advehere G i, 16: unde *subvectio frumenti* G vii, 10. *novidh*.  
*Succedere*, insequi G i, 25. Hinc G iv, 3. *iis Ubii succedant*, finitimi sunt. *Succ. portas*, ad eas accedere G ii, 8. viii, 41. unde *successus* G ii, 20. *succed. munitionibus*, appropinquare A 37, 29. *mare succedit*, accedit magis magisque ad hoc, qui sunt in continenti, *es nähert sich*; brevius, expanditur littore toto C ii, 24.  
*Succidere arbores* G v, 9. *succidere frumenta* G iv, 19, 27.  
*Sudes*, pall, fustes G v, 18.  
*Suffigere in cruce* Af. 66.  
*Sumere tempus ad deliberandum* G i, 7. *sumere frumentum ex agris*, comportare G i, 16. a. quid argumenti hoc, eo uti loco argumenti C i, 67. s. *laborem*, suscipere G iii, 14. s. *arrogantiam*, fieri arrogantem G i, 33.  
*Summa rerum*, id, unde jam omnia pendent C i, 21. Hoc quid sit, singulis in locis definiendum est. Sed C iii, 51. est, das Ganze. *Summa totius belli*, quicquid ad administrandum bellum pertinet G i, 41. ii, 4. *ibid.* synonym. est, *imperium totius b.* *Summa exercitus*, totus exercitus G vi, 34. Sed C i, 67. est, das Heer im Ganzen, ut *ibid.* c. 82. *summa victoria*, der Sieg im Ganzen.  
*Summe cupere*, vehementissime C iii, 15.  
*Summus mons*, cacumen G i, 21. *summa voluntas* (benevolentia) in aliquem G i, 19. Sed C iii, 16. est acerrima cupiditas. *Summa res*, quæ alibi est summa rerum G i, 34. *summa copia* G v, 17. numerosissime. Gronov. ad Liv. xxxviii, 50. sic explicat: omnis exercitus, omnes vires adunatæ, sic ut summa res semel agatur. *Bellum summum* G viii, 6. gravissimum, difficillimum.  
*Superare*, sine accusat. esse superiorem, victorem G i, 40. *vita superare* (aliquem), überleben G vi, 19. Tac. Ann. i, 17.  
*Supercilium*, collis Af. 53.

*Superior atus*, coniectas, ultra juventutem s. militarem ætatem provecta C ii, 5. *superiores urbis partes*, die Oberstadt C iii, 112. *superiora loca*, collis G i, 10, 23. ii, 28: iii, 3. cf. G 3, 2. ubi montes dicebantur. G iv, 29.  
*Supercedere aliquam res*, eam vinittere, intactam relinquere G ii, 8 Af. 78.  
*Suppetere*, suppetit copia, ad manum est, parata est G i, 3.  
*Suppetas* (ad snpp. ferendus) *proflisci* Af. 26. *supp. ventris* Af. 6. *ire* Af. 39. *occurrere* Af. 68, 69.  
*Supplicatio*, dies festi, vel ad gratias Diis agendas, vel ad eorum iram avertendam (Liv. 22. 1.); quibus diebus omnia totius arbis templa curvis patent, manibusque sacra omnis generis ei lectisternia sunt G ii, 35.  
*Supplicium pati*, de his, qui, deditione facta, multam subeunt ignominiam C ii, 20. ultima miseria famis et inopie, quam quis fert, et interpretatur poenam suam C i, 84. *ib.* est ad ultimum supplicium progredi, se ipsum præ desperatione omnium rerum interficere. cf. ad C i, 61.  
*Supportare*, appertare G i, 20, 48. cf. G ii, 5. ubi portare possit.  
*Supprimere iter*, ceptum iter omittere C i, 66. *suppr. insequentem*, reprimere, remorari C i, 45. unde *appressus*, impeditus, cui mora objecta est G viii, 42.  
*Sustentare*, retinere, continere impetum Af. 63. s. bellum, gravitatem ejus et difficultatem perferre posse G ii, 14.  
*Sustinere*, perferre G iv, 11. *durare* C i, 71. *sust. impetum* G i, 24. *sust. equum*, retinere G iv, 33. *sust. se sc. statum et erectam* G ii, 25. *promi ab hoste, et agro sustinere* (eum) G iv, 32. *sust. se ab aliquo*, se tueri Af. 72. *etres sustinent* (labores) C i, 71. cf. Oudendorp. ad G ii, 25.

T

*Tabella signata* Af. 3.  
*Tabula nova* C iii, 1. sen novæ rationes pecuniarum debitarum et creditarum (nunc *Rechnungs-oder Schulbücher*) lege consuebantur, si quando fides publica (der Credit) laboraret; remittebatur enim lege

debitis aliquid, ut omnes in civitate debitores minorem summam, quam quantam metuo sumserant, in libros rationum novos referrent, minimeque solverent. Dicuntur Gr. *ὑποβήσαντες* et *οὐκ ἀρξάντες*. Cum ergo Caesar id nunc fieri mollet (Appian. Civ. ii, 48. p. 468.): non legem ea de re tulit, sed arbitros constituit, qui, estimatione facta, ex equo et bono de debitis creditisque statuerent. Sed Caelius legem de hac re tulit C iii, 21.

**Tabulatum** fit e tabulis, quas transversis tignis imponuntur G vi, 20. cf. *turris* et *contabulatio*.

**Talus**, ramus recisus, qui terra defoditur. Ad hujus similitudinem *talae* G vii, 72. dicuntur. Cf. G v, 12.

**Tametsi—tamen** G i, 30. vii, 42, 50. viii, 20 C iii, 67. *tamen etsi—tamen* G viii, 10. v. Oudend. ad G v, 34.

**Tantum**, tam parum, praedicti G vi, 36. novum C iii, 2.

**Tardari**, deponi. C ii, 48. etsi cod. optimus ibi habet, *tardarent*.

**Tamus**, arbor, cujus baccae acriorem latiforumque succum habent G vi, 31.

**Tente navis**, quae tabulis tegitur, s. tabulata habet, e quibus milites pagent et sub quibus remiges tuti sint C i, 56. ii, 4. Eadem est *constrata*, *constecta*, *κατάστρωτος*, Polyb. i, 20. Oppon. *aperta*. cf. Ernesti Cl. Cic. in *sphracus*.

**Tegere latus** A 52.

**Tegumenta scutorum** G ii, 21. *galearum* C iii, 62.

**Tenarius**, fors falsarius, qui fidem temerat A 7.

**Temere**: non temere, non facile G iv, 26.

**Tempestates**, caelum turbidum, quo mare non est navigabile G iii, 12 A 3.

**Tempus anni**, diei G vii, 16. et passim i. e. momenta, horae.

**Tendere**, in tentoriis esse G vi, 37.

**Tenere montem** G i, 22. t. *se castris* G i, 40. *teneri* (ad officium praestandum) *jurejurando* G i, 31. *locus egregius ad tenendas anchoras*, iactas anchoras firmiter retinet A 9. cf. *curvus*.

**Tentare fortunam belli**, permittere incerto eventui G i, 26.

**Tenus fastigium**, non latum cacumen C i, 46.

**Tenantes**, paupertas G vii, 17.

**Terra Galia** G i, 30. at Liv. xixviii, 58. *terra Hispania*.

**Terrus humulus** G i, 48. γεῶλος. In omnibus fere codd. scribitur h. i. *terrēnus*.

**Testata virtus**, omnibus conspicua G viii, 42. *testata parva* G viii, 44.

**Tectudo**, (quod omnino est conclave cameratum, et genus tecti concavi conclavium,) fit in re militari, cum milites scuta capitibus imponunt, ne tellis conjici possint G ii, 6. v, 9. Sed G v, 43 C ii, 2. est machina oppugnandarum urbium, constans trabibus parallelis, quibus tectum impositum est, quod milites subitus stantes defendit ab ictu telorum.

**Tolerare vitam**, molestius vivere in inopia, modo vita conservetur G vii, 77. *καρπεῖν*. *Tel. equus*, in magna penuria eos utcumque sustentare C iii, 49, 58 Af. 24. *tol. famem fructibus*, utcumque minuere G i, 28.

**Tollere**, *navis sustulit* (excepit, continet, fert) *homines* G iv, 28 C iii, 28.

**Tormentum**, machina, cujus ope tela, lapides praesertim, in hostes et muros mittuntur G ii, 8. iv, 25. t. *mittere* C iii, 51, 56. t. *mittere* C ii, 9. extr. G iii, 51: ubi *tormentum* aut est id, quod torquetur, ipsum telum; aut potius *tormenta mittere* dicitur per compendium, pro, ope tormenti, telum mittere. v. Clark. et Oudendorp. ad posteriorem locum. Sic *tellis tormentisque defendere* CH, 11. videtur esse, *tellis*, e tormento missis: et C iii, 51. *telum tormentumque mittere*, tormento telum mittere. Et sic H 18. *balista mittitur*, telum ope balistae mittitur. C iii, 56. per codd. incertum est, utrum *telum tormento adigere*, an *telum tormentumque* ad. legendum sit. Sed G vii, 22 et C iii, 9. sunt funes contorti.

**Tota copia** C iii, 42 A 76. *tota Galia* G v, 55. *provincia* G vii, 1. *Italia* C iii, 1. *auxilia regis* C ii, 26. *toto muro* G vii, 24. *opere* G vii, 72. **Tragula**, genus jaculi G i, 26. v, 35, 48 C i, 57. Lipsii Pollucet. iv, 4.

**Transiectus**, locus, unde transiitur mare A 50.

**Transcurrere de navibus** C i, 58.

*Transferre se ad alium vestitum*, mutare vestes Af. 57.  
*Transjicere milites flumen*, transducere, jubere transire C i, 54, 55, 83.  
*Transmissus*, trajectus, subst. G v, 2, 13.  
*Transportare exercitum Rhen.* G iv, 16.  
*Transcendere vallem*, multa cum molestia ire per vallem C i, 68.  
*Transtra*, trabes confixæ, in quibus remiges sedent G iii, 18.  
*Transversarium tignum*, transversum C ii, 15.  
*Tribunus cohortis* C ii, 20.  
*Trichila* C iii, 96.  
*Tricris navis*, τριπρης, triremis Af. 44.  
*Trini*, tres G i, 53.  
*Triquetrus* G v, 13.  
*Tristimonia* Af. 10.  
*Tumultuari pass.* G vii, 61.  
*Tumultuari milites*, raptim collecti A 34.  
*Turris villa* Af. 40. *turres* in re militari, quas descripsit Vegetius iv, 7. constant trabibus; plura habent tabulata, ut quatuor G vi, 29. in quibus oppugnantes sic divisi stant, ut in summo sint, qui tela mittunt, in inferioribus, qui murum quantant, et ponte, qui est in turri, transeunt in muros; altissimæ interdum sunt, ut muros superent; quadratæ potius, quam rotundæ; constituuntur in aggere ut promoveri possint, et altiores sint G ii, 30. *turris ambulatoria*, quæ rotis subjectis e loco in locum transfertur s. promovetur A 2. Exiguas fuisse, quæ G v, 40. commemorantur, e celeritate ædificandi apparet.  
*Turritus elephantus* Af. 30.  
*Tutari inopiam*, ab ea tutos præstare homines C i, 52. Sic *defendere tela, ætum* (ab aliquo).

U, V

*Vacare*: agri vacant incolis et cultu G iv, 3.  
*Vacuus*, nullo certo negotio occupatus A 2.  
*Vadimonium*: tenetur vadimonio, qui, datis vadibus, in iudicio comparere obstrictus est A 49.  
*Vadum*, locus fluvii, ubi transiri potest G i, 6. cf. c. 8. loca, non altis

aquis offusa G iii, 12. Unde *vallum mare*, non profundum C i, 26.  
*Valles*, is G vii, 47. v. Oudend. ad h. l. de hac forma nominativi.  
*Vallus*, palus G vii, 73. cf. *scindere*. Sed C iii, 68 et A 2. *vallus* est pro neutro, *vallum*, positum.  
*Vastare terram cibibus, pecore, vacuofacere* G viii, 24. Virg. *Æn.* viii, 8. 'vastant cultoribus agros.'  
*Vectigalis*, qui vectigal solvere temetur G iii, 8.  
*Vectis*, contus, ad levanda et promovenda onera C ii, 11. (cuius *Holobaum*, un *levis*.)  
*Vectoria navis*, oneribus vehendis destinata G v, 8. cf. Suet. Jul. 63.  
*Vectura*, *Fuhrer* C iii, 32, 42.  
*Velle aliquem aliquid*, ab eo postulare G i, 24.  
*Venire in opem*, concipere spem G iii, 6. *venire in cruciatum* G i, 31.  
*Veneri alicui*, sollicitum esse de aliquo, ne damnum capiat G v, 9.  
*Vergobretus* G i, 16.  
*Vernacula legio*, quæ constat indigenis A 53, 54 H 20.  
*Versare*: fortuna eos sic *versavit* in certamine, effecit, ut modo hoc, modo illud his accideret, ut per vices auxilio egerent, et auxilium ferrent G v, 44.  
*Versus*: *Uticam versus* Af. 7. *ad insulam versus* Af. 8. *ad Occumum versus* G vi, 32.  
*Verum*, æquum G iv, 8.  
*Verutum* G v, 44. Est genus jaculi.  
*Vestigium temporis*, punctum temporis G vii, 25 C ii, 26. cf. Cic. in Pis. c. 9. *e vestigio*, statim, ut ex templo G iv, 5 C ii, 12. *eodem vestigio*, C ii, 7.  
*Vestire trabes aggere*, obtegere, obstrere terra G vii, 23.  
*Vexillum proponere* ante prælium G ii, 20 H 27. et *verillo signum dare* C iii, 89 A 45. Vexillum est velum minus, tela, linteam, e conto suspensum, idque rubrum, quod proponitur in tentorio summi ducis (Prætorio), ut undique conspici possit. Sed et præfertur militibus, in expeditionem proficiscentibus: unde *sub verillo mitti* G vi, 36.  
*Via castrorum*, intervalla, inter ordines tentoriorum G v, 49.  
*Viator*, qui in itinere est G v, 5.  
*Vicus urbis*, numerus certus ædificio-



rum vicinorum C i, 27.  
*Vigiles castrorum*, excubitores G viii, 25.  
*Vindicare* (vindicta uti) in *aliquem* G iii, 16. Veget. de r. m. i, 1.  
*Vinea* constat lignis tenuioribus, imposito tecto junctis, quod tectum tabulis, viminibus cratibusque contextitur, sub quo tuti stant, qui murum subruunt G ii, 12, 30. iii, 21. vii, 27. *une galerie*. Apparet ex his, quare contexta viminibus dicitur C ii, 2. quod ad ejus tectum referendum est, quamquam etiam latera viminibus obstructa sunt. Veget. de re mil. iv, 15. *vinca agitur*, cum in aggere promovetur.  
*Vinum*, ejus effectus G ii, 15. iv, 2.  
*Virgilis*, sidus, alio nomine Pleiades Af. 47.  
*Virilitas*, erepta *exsecto* A 70.  
*Virtus*, bellica fortitudo G i, 1. ii, 15. *virtus elephanti*, robur et dexteritas Af. 72.  
*Vis* (copia) *magna pulveris* C ii, 26. similiter *vis magna aquae* A 9. passive C i, 110.  
*Vitium sentina*, vitiosa exhalatio C iii, 28. *turris fecit vitium*, labefactata et concussa hiare cepit H 19.  
*Vitrum Britannorum* G v, 14.  
*Ultima natio*, remotissima G iii, 27.  
*Unus*: in *una* (sola) *virtute* G ii, 33. iii, 13. *unus*, quidam G ii, 25. v, 45.

*una* (aliqua) *vallis* C ii, 27. In plurali, *una castra* C i, 74.  
*Vocabula armamentorum*, nomina C i, 58.  
*Votuntarii* (socii) G v, 56.  
*Voluntate alicujus aliquid facere* G i, 7.  
*Vox*, de integra formula solemnī C i, 6. *voces*, rumores G i, 39.  
*Urbana dignitas*, quam quis habet in urbe C iii, 83. Oppon. militari.  
*Urbana literæ*, Roma missæ A 66.  
*Urus, der wilde Ochs, der Auerochs, le buefle* G vi, 25.  
*Unus* (exercitatio) *in castris* G i, 39. *unus est*, opus est G iv, 2. vi, 15. *usui est*, opus est G v, 1. *usus venit*, incipit opus esse G vii, 80. *unus adest*, necessitas incidit C iii, 84. *usu venire*, evenire G vii, 8. *usum* (experientiam) *percepit*, adeptus est G vi, 40. C iii, 84.  
*Ut, uti*, frequenter omittitur G iv, 16, 21. v, 58. vii, 63. viii, 20 Af. 59.  
*Uterque* *utriusque* *insidiatur* A 4. *Uterque* plur. numero de duabus mulieribus, *utraq̃ue mulieres*, i. e. ambæ G i, 53.  
*Ut pace*, ea frui perpetua G i, 44. *ut suis legibus* de eo, cui victor nullas imponit leges, *αὐτονομία* *ελευ* G i, 45.  
*Vulgo*, ab omnibus et ubique G i, 39.  
*Vulnus inferre* G i, 50. ut Veget. de re mil. i, 16. *vulnus* importare alicui.

# INDEX

## VERBORUM QUÆ IN COMMENTARIIS CÆSARIS LEGUNTUR.

G significat de *Bello Gallico* libros—prior numerus, libri indicem, posterior, capituli. C de *Bello Civili*. A de *Bello Alexandrino*, Af de *Bello Africano*. H de *Bello Hispanensi*. Ex hisce tribus libris capita solummodo notantur. F *Fragmenta*, cum pag. et lin.

### A G i, 1. et alia

Abderet G vi, 8  
Abdicat C iii, 2  
Abdiderant G iv, 18, 28. v, 8  
Abdiderat, G vii, 20  
Abdiderunt G i, 12. v, 9. vii, 18  
Abdita G vi, 24  
Abditas G vii, 79  
Abditi G i, 29. ii, 19 C ii, 9  
Abditis G v, 3  
Abducere C i, 15  
Abduci G i, 11  
Abducite Af 46  
Abductæ sint C i, 9  
Abductum C i, 86. iii, 40, 78  
Abduxerim C ii, 32  
Abduxerunt C ii, 9 H 21  
Abduxit C iii, 23 Af 25  
Aberant G ii, 21. v, 46. vi, 7. vii, 26,  
47, 63, 82 C i, 48, 79, 81. iii, 42,  
49, 62, 66 Af 41, 68  
Aberat G i, 23, 42, 49 ii, 6. iii, 9.  
v, 46. vii, 46 C i, 61, 78. iii,  
51, 56, 67 A 29 Af 68 H 40  
Abesse G i, 41. ii, 5, 11, 16. iii, 18.  
v, 2, 21. vi, 14. viii, 20 C ii, 87,  
89 Af 64 F 843, 4. 845, 1, 5, 9  
Abessent G ii, 17. iv, 11. vii, 68 Af  
53  
Abesset G i, 23. ii, 13. iv, 7, 11. v,  
5, 53. vii, 28 Af 23, 69  
Abest G i, 4 C i, 18. ii, 23, 24

### A 72 Af 2, 10 H 32

Abfuerunt A 23  
Abfuisse C iii, 26  
Abhorre Af 73  
Abhoruisse C i, 85  
Abiectis G iv, 15, 27. vii, 28 C iii,  
54 Af 85  
Abiecto Af 84  
Abietem G v, 12  
Abicere G v, 37  
Abiciat G v, 48  
Abili C ii, 22  
Abjuncto G vii, 66  
Abisse G vi, 42  
Abite G vii, 60  
Ablatæ sunt H 31  
Abripere G v, 33  
Abripi Af 26  
Abrogatis Af 97  
Abs G v, 20 et alia  
Abcescisse Af 39  
Abecidit F. 877, 16  
Abclais G iii, 14. vii, 73  
Abcescæ H 20  
Abcissionum C iii, 73  
Absens C i, 85 Af 48  
Absente G iii, 17. v, 7. vii, 1, 6 C i,  
29  
Absentem C i, 76 H 42  
Absentibus G iii, 2  
Absentis C i, 9, 22, 61. iii, 82 A 57  
Absimili G iii, 14

- Absint G ii, 4 C i, 26  
 Absisterent G v, 17  
 Absit G v, 27. vii, 9  
 Absolutis G viii, 15  
 Absportaret Af 91  
 Absportaverat A 78  
 Abstinebat G i, 22  
 Abstinerent G vii, 47  
 Abstinnit G viii, 44  
 Abstractos G iii, 2  
 Abstractum C iii, 78  
 Abstrahi G vii, 14  
 Abstrahunt G vii, 42  
 Abstraxit C ii, 28  
 Absumeretur A 7  
 Absunt G i, 1, 10. vii, 84  
 Abverteret H 41  
 Abundabat C i, 49. iii, 49 Af 5  
 Abundare G viii, 40  
 Abundarent C i, 52. iii, 47  
 Abundaret A 1  
 Abundent G vii, 14  
 Abundet G vii, 64  
 Abusi Af 50  
 Abuti C iii, 90  
 Ac G i, 8 et alia  
 Acarnania C iii, 55, 58  
 Acarnaniam C iii, 78  
 Accedant G v, 24  
 Accedat C i, 9  
 Accedebant G iv, 22 C iii, 32 H 30  
 Accedebat G iii, 2, 13. v, 6, 16 Af 51  
 H 6, 20, 38, 41  
 Accedendi Af 42  
 Accedendo Af 47  
 Accedere G i, 46. iii, 17. vii, 82.  
 viii, 9 C i, 9 Af 28, 39 H 3  
 Accederent G i, 19 C ii, 84 Af 60  
 H 18  
 Accederet G v, 58 A 88 Af 30  
 Accederetur Af 31  
 Accedit G v, 50, 59 A 56, 62 Af  
 63, 75, 91  
 Accedunt G v, 51. vii, 81. viii, 19  
 Accelerat G vii, 87 C ii, 39  
 Accensis Af 56, 59  
 Accesserat G iii, 8. viii, 19 C ii, 6, 41  
 Acceperat G iii, 17 C ii, 28  
 Acceperint G v, 38. vii, 1  
 Acceperit G vi, 30, 25 C ii, 42  
 Acceperunt G vi, 19, 21  
 Acepisse G i, 31  
 Acepiasset G i, 40 C iii, 72  
 Acepiisset G vii, 54 Af 57  
 Acepit G i, 28. vi, 9. viii, 48 C ii,  
 17. iii, 112 A 51  
 Accepta G i, 41. v, 1. vii, 10. viii, 26,  
 38 C i, 58 Af 92  
 Accepta esse C iii, 10  
 Accepta esset A 63  
 Acceptam C iii, 57  
 Acceptas C i, 14 A 56  
 Accepti Af 18  
 Acceptis G i, 50. ii, 18. iii, 2, 23.  
 iv, 12, 37. v, 9, 22, 23, 29, 35, 46.  
 vi, 6, 38. vii, 14, 42, 50, 82 C i, 10,  
 24. ii, 9, 31, 33, 36 A 51, 62 Af  
 41 H 18, 22  
 Acepto G i, 48. vii, 30, 38. viii, 20  
 C i, 59, 67, 71. ii, 31. iii, 28, 109  
 A 40  
 Aceptos C iii, 17, 103  
 Acceptum G v, 10 C i, 45. iii, 73 A  
 11, 50  
 Acceptum esset G v, 29. vi, 1 C iii,  
 73  
 Acceptum est A 42  
 Acceptum sit G v, 52  
 Accepturos G ii, 15  
 Acceptus G i, 3  
 Accesserant C i, 48. ii, 5  
 Accesserat G vii, 46 Af 47  
 Accessere C iii, 63  
 Accessiones A 22, 48  
 Accessisse G viii, 14  
 Accessissent G vii, 78 Af 72  
 Accessisset G i, 42. ii, 18. iv, 11. v,  
 27. vii, 20. viii, 36 A 10, 24, 45,  
 67 Af 33, 51 H 18  
 Accessit G i, 51. ii, 7. iv, 16 C iii,  
 24, 72, 79 A 37 Af 8, 57, 41  
 Accessu A 26 H 38  
 Accessum A 30, 38 Af 58 H 20  
 Accessum est G v, 8  
 Accessum sit C iii, 86  
 Accessuros Af 58  
 Accessurum G viii, 28 C i, 11  
 Accessus Af 5 H 30, 38  
 Accidat G i, 18. iii, 22. vii, 32, 74 C  
 i, 36  
 Accidebat G viii, 10  
 Acciderant C ii, 17. iii, 70  
 Acciderat G iii, 2. iv, 35 C i, 6, 45.  
 ii, 43. iii, 61, 102 A 77 Af 67, 61  
 Accidere G iii, 20. iv, 29. v, 20 vi,  
 15, 24. vii, 14, 44. viii, 8, 8, 10  
 C i, 85. iii, 32, 72, 87 A 17, 26,  
 62 F 845, 8  
 Acciderent G iii, 9, 14, 25  
 Accideret G i, 39. vii, 35, 52. viii,  
 17, 24 C i, 21. ii, 6  
 Acciderit G v, 30 C ii, 94  
 Accidisse G i, 30, 31. iv, 22 C i, 85  
 A 24, 28 F 844, 14  
 Accidisset G i, 14 C iii, 73  
 Accidisset G i, 20. iii, 2. viii, 24 C  
 i, 75. ii, 5, 14, 30. iii, 78 A 6, 11,  
 14

- Accidit G iii, 12. iv, 13, 29, 31. v, 23,  
 33, 39, 56. vi, 14, 17, 31. vii, 25,  
 viii, 3, 12, 15, 18, 36, 48. C i, 40,  
 48, 80. ii, 4, 44. iii, 15, 41, 44, 64,  
 68, 79, 105. A 18, 21, 50. Af 6, 47  
 H 15  
 Accidunt G vi, 27  
 Accipere G v, 41. vii, 20. viii, 6. A  
 70. H 13, 22  
 Acciperent G ii, 33. vi, 12. vii, 17. A  
 25, 65  
 Acciperet G v, 53. C iii, 77. A 11  
 Af 4  
 Acciperetur G vii, 29  
 Accipiant G vi, 13. vii, 90  
 Accipiebant C ii, 29. H 30  
 Accipiebat A 43  
 Accipiendas G iv, 13  
 Accipiendos A 77  
 Accipiendum Af 6  
 Accipit G vi, 4. vii, 7. C i, 15. iii,  
 14. A 56. Af 95  
 Accipite C iii, 86  
 Accipitur G viii, 18  
 Accipiuntur G vii, 81  
 Accisas esse G viii, 31  
 Accilvis G ii, 29. iii, 19. vii, 19  
 Accilitate G ii, 18  
 Aece G vi, 4  
 Accommodanda G ii, 21  
 Accommodatae G iii, 13  
 Accommodatoria G iii, 13  
 Aecone G vi, 44  
 Aecomis G vii, 1  
 Accucurrissae Af 74  
 Accucurrisset Af 85  
 Accuratus G vi, 22. A 12. Af 29, 73  
 Accurrere Af 69  
 Accurrerent Af 39  
 Accurrit G i, 22. A 52  
 Accurrunt G iii, 5  
 Accusaretur G i, 19  
 Accusat G i, 16  
 Accusatos Af 90  
 Accusatus G vii, 20  
 Acerba G vii, 14  
 Acerbe H 30  
 Acerbissime C i, 2, 5. iii, 32  
 Acerbissimo Af 87  
 Acerbitate Af 26  
 Acerbitatem C i, 32  
 Acerbitates G vii, 17  
 Acerbius G vii, 17  
 Acerrimas G viii, 5  
 Acerrime G v, 43, 44, 50, 62. viii,  
 19, 42. C i, 32, 57. A 30, 31. H  
 11, 19, 31  
 Acerrimus H 35  
 Acervatim A 31  
 Acervi G ii, 32  
 Acervum Af 69  
 Achaia C iii, 4, 55, 57, 106  
 Achaiae C iii, 3  
 Achaiam C iii, 55. A 44  
 Achaicae C iii, 5  
 Achilla C iii, 104, 110. Af 33  
 Achillae C iii, 109. A 26. Af 67  
 Achillam C iii, 104, 108, 109, 112. A  
 4. Af 33, 43  
 Achillas G iii, 111  
 Achillis H 25  
 Acie G i, 24, 49, 51. ii, 8, 28. iii, 24.  
 iv, 14, 35. v, 34. vii, 1, 28, 29, 64,  
 viii, 15. C i, 41, 43, 45, 58, 83,  
 ii, 33, 41. iii, 41, 67, 86, 88, 89, 93,  
 94, 95. A 37, 39, 40, 56, 74, 76. Af  
 13, 16, 19, 27, 33, 39, 41, 42, 59, 66,  
 67, 70, 75, 78. H 16, 17, 25, 28, 31  
 Achillitane Af 33  
 Aciei C iii, 89, 93. Af 59, 60  
 Aciem G i, 22, 39, 48, 49, 50, 51, 52.  
 ii, 8, 19, 25. iii, 24. v, 51. vi, 8.  
 vii, 53, 67. viii, 8, 14, 15, 29. C i,  
 40, 55, 64, 65, 70, 82, 83. ii, 28, 28,  
 41. iii, 37, 56, 84, 85, 88, 92, 93,  
 94, 97. A 37, 33, 39, 60, 75. Af 13,  
 17, 27, 30, 31, 39, 41, 42, 48, 58,  
 59, 60, 70, 81, 82. H 29  
 Acies G i, 25, 49, 52. ii, 8, 20. vii,  
 62, 67. viii, 29. C i, 41, 46, 82, 83.  
 ii, 34, 41. iii, 56, 69, 86, 92, 94. A  
 1, 40, 45, 75. Af 14, 27, 52, 60. H  
 25, 30  
 Acilio C iii, 15, 16, 49  
 Acilius C iii, 39  
 Acquiescebat Af 10, 47  
 Acquireret G vii, 59  
 Acquisierant Af 47  
 Acri G viii, 28. C iii, 72. A 76  
 Acriter G i, 26, 50, 52. ii, 10, 33. iii,  
 21. iv, 26. v, 15, 17, 30. viii, 19,  
 50. C i, 45, 80. A 40, 46, 63. Af  
 63. H 12, 23  
 Acrius G iii, 5, 26. vii, 70. viii, 10,  
 35. C iii, 45, 51, 93, 95. A 20, 31  
 Acta C ii, 32  
 Acta erant C iii, 79  
 Actionum C i, 5  
 Actis G ii, 12, 30. iii, 21. Af 26  
 Actuaria C i, 37  
 Actuariam Af 28  
 Actuarias G v, 1. C iii, 63  
 Actuaria C i, 34. iii, 102. A 44, 45  
 Af 44  
 Actuarius A 9  
 Actum est C iii, 111  
 Actum iri Af 43  
 Acturi C iii, 15

Acturos G iii, 8  
 Acturum C iii, 16  
 Acutis G v, 18  
 Acutissimi A 3  
 Acutissimis G vii, 73  
 Ad G i, 1 et alia  
 Adacta G v, 43  
 Adactis G vii, 67 Af 78  
 Adacto G vii, 17  
 Adæquabant G vii, 22  
 Adæquare G vi, 12 C ii, 16  
 Adæquarent G i, 48. ii, 32  
 Adæquaretur G viii, 41  
 Adæquatis G iii, 12  
 Adæquarunt G v, 8  
 Adamassent G i, 31  
 Adaquandi C i, 66  
 Adaquari G viii, 41  
 Adacturum A 12  
 Adaugere C iii, 68  
 Adangeri G vi, 1 Af 1  
 Adbucilli C iii, 59  
 Adcantuannus G iii, 22  
 Addebant C iii, 49, 72  
 Addebat C ii, 29  
 Addebatur C iii, 64  
 Addendum G vii, 73  
 Addere G vii, 41  
 Addicebat C ii, 18  
 Addicere G vii, 77  
 Addiderunt C iii, 59  
 Addidit C ii, 18, 28  
 Addit G vii, 4, 45, 64 C i, 8, 87. iii, 16  
 Addita C ii, 40  
 Additæ A 50  
 Additis C ii, 3. iii, 54, 102  
 Addito G vii, 70 C i, 64 Af 75, 87  
 Additum Af 48  
 Adducat G v, 46  
 Adducebat G viii, 3  
 Adducenda G viii, 7 A 51  
 Adducere A 68  
 Adducerent G i, 43  
 Adducerentur Af 66  
 Adduceret G i, 42. viii, 6, 7 A 34 42  
 Adduceretur G ii, 1  
 Adduci G i, 31. ii, 5. iv, 18, 36. v, 1. vii, 4, 81, 37. viii, 19, 52 C i, 61. iii, 107 A 1, 25 Af 46, 85  
 Adducit G vii, 87. viii, 8, 35, 36 C i, 36 A 26, 68  
 Adducitur C i, 18  
 Adductæ G viii, 31  
 Adducti G i, 3, 27, 39. iii, 8. iv, 6, 37. v, 3. vii, 5 C i, 81. ii, 22. iii, 45, 60, 104 Af 40, 55  
 Adducti erant G iii, 14

Adducti sunt H 11  
 Adductis G iv, 22. v, 1, 4. vi, 1 C i, 36 Af 33, 68  
 Adductos G vii, 20, 55  
 Adductum G i, 33 C ii, 20. iii, 38 A 35, 57  
 Adducturum A 35  
 Adduetus G i, 9, 11, 16. vi, 12. vii, 50 C ii, 27 A 24, 71 Af 79, 84  
 Adductus esset A 76  
 Adductus est A 61  
 Adducunt C i, 74  
 Adducuntur C i, 74  
 Addunt G v, 41. vii, 1 C i, 56. ii, 31. iii, 15  
 Adduxerant A 2  
 Adduxerat G vii, 7 C i, 56. iii, 4, 80 A 62, 69 Af 55, 72 H 7, 10  
 Adduxerunt G iv, 1  
 Adduxit G iii, 28 C iii, 40 A 43  
 Adeat G iii, 11. iv, 21  
 Adegerat G iv, 17  
 Ademerat C i, 29  
 Ademisse C i, 7  
 Ademta G v, 6  
 Ademto G vii, 81  
 Adeo G v, 54 et alia  
 Adepti G v, 39  
 Adeptum Af 31  
 Adequitare G i, 46  
 Aderant G i, 32. vii, 2  
 Aderat G vii, 62 C i, 2, 7  
 Adesse G i, 16. vi, 4, 8, 41. vii, 62. viii, 19, 32 C i, 14, 15. ii, 36, 43. iii, 11, 36, 69  
 Adesset G i, 32. v, 29 C iii, 84  
 Adest A 26  
 Adeundæ C iii, 103  
 Adeundi G vii, 83. viii, 50  
 Adeundis C iii, 85  
 Adeunt G vi, 4, 35 A 69  
 Adfuturum F 568, 5  
 Adhæserant C i, 28  
 Adhæsit G v, 48  
 Adhibendam G iii, 20  
 Adhibendos G vii, 77  
 Adhibent G vii, 83  
 Adhiberet C i, 8  
 Adhibet G i, 20  
 Adhibetur G vi, 18  
 Adhibita C i, 37. iii, 26 H 20  
 Adhibitis G i, 40. iv, 18 C iii, 33  
 Adhibito C iii, 18 Af 19  
 Adhortans G v, 35  
 Adhortantur G vi, 37  
 Adhortari G vii, 17 Af 39  
 Adhortatus G vii, 40, 68 C iii, 41 A 15  
 Adhortatus erat C i, 34

- Adhortor Af 45  
 Adhuc G iii, 22 et alia  
 Adjacet G vi, 33  
 Adjecerant C ii, 4  
 Adjecerat C iii, 4, 66 Af 69  
 Adjecerunt A 13  
 Adjecit G vii, 72  
 Adjecta G iii, 1  
 Adjecto G v, 9  
 Adjectum erat A 23  
 Adierunt C i, 37, iii, 69 H 19  
 Adigebat C ii, 18  
 Adigi C iii, 51, 56 Af 72  
 Adigit C i, 76, ii, 1  
 Adjici G ii, 21, iii, 14, iv, 23 C ii, 24 Af 56  
 Adjiciebatur G iii, 13  
 Adjicitur, G vii, 23  
 Adire G ii, 7, iii, 7, iv, 2, v, 46, vi, 18, 24, vii, 14, 25, viii, 40 C i, 49, 64 ii, 7, 43, iii, 78, 105 A 16  
 Adirent C ii, 5, iii, 102 A 56  
 Adisse G vi, 25  
 Adissent H 3  
 Adisset G viii, 46  
 Adit G iv, 20, vi, 6, vii, 1, 86, viii, 33  
 Aditu G iv, 4, vii, 77 C ii, 25  
 Aditam G i, 43, ii, 15, iii, 12, v, 41, vi, 13, 37, vii, 15, 17, 66 C i, 74, ii, 1, 35, iii, 42, 45, 65 A 30 Af 31  
 Aditurus G viii, 49  
 Aditus G ii, 20, iv, 2, 20, vi, 9, 37, vii, 36, 86, viii, 41 C i, 25, 37, 31, ii, 1, 16, iii, 68, 113 A 17, 30 H 8  
 Adjudicatum G vii, 37  
 Adjudicavit A 63, 78  
 Adjumento H 41  
 Adjuncta C ii, 3 F 37v, 7  
 Adjuncta erat A 31  
 Adjunctis G v, 29, vi, 2, vii, 75 C i, 60 A 27, 42, 44  
 Adjuncturum G vii, 29  
 Adjungebat G viii, 48  
 Adjungebatur A 49  
 Adjungendis G vii, 30  
 Adjungere G iii, 2  
 Adjungeret G vii, 31  
 Adjungit G vii, 4, viii, 2 C iii, 55 A 62 Af 23  
 Adjungeretur Af 45  
 Adjungunt G vi, 2  
 Adjunxerant G vi, 13  
 Adjunxerant A 59  
 Adjunxit C iii, 39  
 Adjutor C i, 7  
 Adjutore G v, 41  
 Adjutorem G v, 38 C ii, 62  
 Adjutores C iii, 106  
 Adjuturus Af 26  
 Adjuvabant G vii, 17  
 Adjuvabat G ii, 17, vii, 55 C i, 69  
 Adjuvabatur Af 60  
 Adjuvant A 53  
 Adjuvante A 75  
 Adjuvantibus A 76  
 Adjuvat G v, 1, vii, 43  
 Admatarari G vii, 54  
 Administrabant C ii, 8  
 Administrabat C i, 26, iii, 5, 18  
 Administrabatur C iii, 14 H 39  
 Administrandam C ii, 18  
 Administrandas A 34  
 Administrandi G iv, 29, v, 11 C i, 26 A 31  
 Administrandis G iii, 4, v, 50, vii, 62  
 Administrandum G vii, 26  
 Administrantibus G vii, 61 C iii, 26  
 Administrantur Af 28, 53  
 Administrare G vi, 20, vii, 19, 71, 81 C ii, 15, iii, 113  
 Administrarent G v, 6, vii, 60 H 36  
 Administrarentur G iv, 23, vii, 12  
 Administraret A 37  
 Administraretur G iv, 31, vii, 76 A 1  
 Administrari G ii, 22, vii, 21, viii, 37 A 65, 75  
 Administrat C i, 37 A 4  
 Administratae G v, 53  
 Administratio C ii, 12  
 Administrationem C ii, 2  
 Administrationes C i, 25  
 Administratis G iii, 9  
 Administratum esset G iv, 23  
 Administratur C ii, 15  
 Administratores Af 74  
 Administratores C i, 32  
 Administrant C i, 32  
 Administris G vi, 16  
 Admirabatur C i, 26  
 Admiranda A 46  
 Admirandum G vi, 42  
 Admirarentur G i, 14  
 Admiraretur G vii, 52  
 Admirati essent C iii, 56  
 Admiratio G viii, 1  
 Admiratione G viii, 1  
 Admirationem A 6  
 Admirator G v, 53  
 Admiratos G vii, 44, viii, 9  
 Admiscuerat C iii, 4  
 Admiscuit C iii, 75  
 Admisissent G iii, 9  
 Admissis C ii, 34  
 Admisso G i, 23, vii, 38, 42 Af 63, 83  
 Admissum est G vi, 13

Admittatur C iii, 64  
 Admitterent Af 91  
 Admitteretur G iv, 25 H 30  
 Admittitur C iii, 67  
 Admixtum C iii, 48  
 Admodum G iii, 18  
 Admonebantur G viii, 53  
 Admonentur G viii, 12  
 Admoset G v, 49  
 Admoniti C ii, 14 A 23  
 Admonitus est A 5  
 Admotis C iii, 63 Af 43  
 Admovendas G viii, 14  
 Admovent C ii, 10  
 Admovere Af 25  
 Admovisset Af 51  
 Adnare C ii, 44  
 Adnatabant A 31  
 Adnatarunt A 20  
 Adnatat A 46  
 Adnatavit A 21  
 Adolescens G i, 52. iii, 7. vii, 4, 39  
 C i, 74. iii, 35 H 3, 32, 42  
 Adolescente H i, 40  
 Adolescentem G i, 47. iii, 11. vi, 29.  
 vii, 9, 32, 87  
 Adolescentes G vi, 28. vii, 37, 63 C  
 i, 23, 34, 51. iii, 84 Af 28  
 Adolescentia C ii, 38  
 Adolescentiam G i, 20  
 Adolescentibus G vii, 37 Af 28  
 Adolescentium G vi, 13. vii, 39  
 Adolescentulo G iii, 21  
 Adolescentulus Af 22, 23  
 Adoleverint G vi, 18  
 Adorianur G v, 22. vii, 66  
 Adoriebantur G iv, 26. vii, 22  
 Adoriebatur G vii, 16  
 Adorirentur C iii, 44, 92, 94  
 Adoriri G ii, 17. iii, 24. vi, 7, 8. vii,  
 87 C i, 58. ii, 39. iii, 30 Af 18, 31  
 Adoriantur G viii, 24  
 Adornabat C i, 26  
 Adortæ Af 21  
 Adorti G ii, 11. iii, 20. iv, 32. vii,  
 42 C ii, 38. iii, 47 Af 7, 25, 39,  
 58, 61, 87  
 Adorti sunt C iii, 9, 93  
 Adortum G i, 40  
 Adortus Af 17, 95  
 Adortus esset G i, 13 Af 28, 50  
 Adrumeti Af 3, 24, 33  
 Adrumetinis Af 97  
 Adrumeto Af 62, 89  
 Adrumetam C ii, 23 Af 3, 31, 33,  
 43, 63, 63, 67, 89  
 Adsunt C ii, 32  
 Aduatncam G vi, 32, 35

Aduatnci G ii, 29. v, 27, 39  
 Aduatncis G v, 27, 38. vi, 33  
 Aduatncorum G ii, 16  
 Aduatncos G ii, 4, 31. v, 38. vi, 2  
 Advectis Af 11  
 Advenerunt Af 7  
 Adveniens C ii, 32 A 32 Af 89  
 Adveniente Af 23, 74  
 Advenientes Af 11  
 Advenienti A 32  
 Adventane G viii, 20 C i, 14  
 Adventaret G viii, 26 A 36  
 Adventu G i, 7, 18, 36, 42. ii, 7, 25,  
 27, 30. iii, 9, 20, 23. iv, 24. v, 3,  
 11, 39, 47, 54. vi, 4, 12, 31, 43. vii,  
 5, 9, 10, 12, 18, 57, 65, 81, 88. viii, 3,  
 9, 19, 18, 27, 31 C i, 12, 13, 15,  
 18, 27, 30, 40, 57. ii, 3, 25. iii, 7,  
 8, 11, 12, 28, 30, 35, 36, 51, 55, 64,  
 78, 101, 102, 105 A 36, 44, 58, 64  
 Af 5, 26, 34, 48, 52, 98 H ii, 6,  
 38  
 Adventum G i, 27. ii, 16. iv, 19. v,  
 32. vi, 10, 15. vii, 77. viii, 3 C i, 40.  
 ii, 21, 23. iii, 13, 79, 81 A 30,  
 32, 35 Af 48, 57, 58, 93 H 6, 34  
 Adventus G iv, 14. v, 48. vi, 20, 20,  
 41. viii, 51. C ii, 4, 12. iii, 18, 30,  
 63, 65 A 69 Af 63  
 Adversa G iv, 28 C i, 38. ii, 7, 18, 35  
 H 3, 17  
 Adversæ G iii, 14. vii, 30 C ii, 31 A  
 15, 46  
 Adversam A 45, 66 Af 27  
 Adversaria C ii, 31  
 Adversarii G viii, 50 A 63 Af 8, 18,  
 20, 31, 49 H 12, 25, 29, 31, 38  
 Adversarii C i, 54, 72, 76, 82. H, 31.  
 iii, 6 Af 19, 26, 27, 31, 32, 52, 57,  
 71, 76 H 2, 24, 25, 38  
 Adversariorum G viii, 54 C i, 40, 50,  
 61, 63, 66, 73, 77. ii, 21, 32, 34, 35.  
 iii, 14, 35, 40 A 47 Af 1, 11, 14,  
 20, 21, 26, 27, 31, 38, 39, 41, 53,  
 59, 61 H 3, 10, 11, 13, 14, 15, 18,  
 20, 21, 23, 34, 31  
 Adversarios G vii, 4 C i, 43, 47, 72.  
 ii, 29. iii, 79 A 42 Af 20, 24, 58,  
 76, 78, 79 H 5, 6, 23, 26, 29, 30, 31  
 Adversas C iii, 46 A 14  
 Adversai C ii, 5 A 20, 30  
 Adversis G ii, 24 viii, 13, 20, 49 C  
 iii, 80 A 8, 23, 64  
 Adversissima F 844, 16  
 Adversissimi C iii, 107  
 Adverso G ii, 19. vii, 60, 61 C iii, 30  
 A 11, 64 Af 16, 82 H 5  
 Adversos C iii, 63 A 8

- Adversum* G i, 18, 40. v, 35 C iii, 73, 99  
*Adversus*, *nom.* G ii, 8, 18 C ii, 15  
*Adversus*, *prop.* G iv, 14. viii, 41, 45 C i, 2, 46. ii, 5, 18. iii, 46 A 19, 73, 74 Af 27, 46, 54 H 6.  
*Advertebant* G vii, 35 Af 10  
*Advertebat* G viii, 38 Af 20  
*Advertebatis* H 42  
*Adverterat* G i, 53  
*Advertere* G viii, 16 Af 40  
*Adverterent* G viii, 16, 34  
*Adverteret* G viii, 11, 14, 40, 44 A 30, 31, 36, 46 Af 15  
*Adverterunt* C i, 69, 80 Af 40  
*Adverti* C ii, 14 H 4  
*Advertiasent* G viii, 12 C iii, 50  
*Advertisset* G iv, 12, 26. vii, 57 H 23  
*Advertit* G i, 24. iv, 35, 32. v, 18 C iii, 41, 88, 93, 94 A 45  
*Advesperasset* H 24  
*Advexerat* C i, 23  
*Adulatio* C i, 4  
*Adulta* A 24  
*Advocat* C ii, 32  
*Advocata* G vii, 52 Af 32, 86, 90 H 42  
*Advocato* G viii, 8  
*Advocaverat* C iii, 33  
*Advolant* G v, 39  
*Advolare* G vii, 72  
*Advolasse* G viii, 36  
*Advolat* C i, 75  
*Advoluturam* C ii, 43  
*Advolaverunt* G v, 17  
*Advolavit* C iii, 36, 101  
*Adura* C iii, 105  
*Edificandam* C iii, 3  
*Edificandas* G v, 1  
*Edificandum* C ii, 9  
*Edificari* G iii, 9  
*Edificatus* erat H 16  
*Edificent* G vi, 22  
*Edificia* G i, 5. iv, 4. v, 12. vi, 6, 43. vii, 14, 64 A 1, 8, 13, 17, 19, 59  
*Edificiis* G ii, 7. iii, 6, 29. iv, 4, 19, 38. vii, 14. viii, 5, 7, 10, 24 A 1, 5, 6, 12, 16, 18  
*Edificio* G vi, 36 C ii, 10  
*Edificiorum* G vii, 17. viii, 3 A 5, 8, 17, 18  
*Edilitate* C iii, 16  
*Edilitia* Af 33  
*Eduæ* G ii, 14. v, 7  
*Edui* G i, 11, 16, 18, 37, 43, 44. ii, 5. v, 6, 7. vi, 12. vii, 5, 37, 38, 40, 42, 50, 63, 67. viii, 54  
*Eduis* G i, 14, 15, 17, 20, 35, 36, 37, 43, 48. ii, 14. vi, 4, 12. vii, 5, 9, 54, 55, 64, 75, 76, 77, 89, 90. viii, 45.  
*Eduo* G i, 3  
*Eduorum* G i, 10, 11, 12, 18, 19, 23, 31, 35, 36. ii, 14, 15. v, 6, 7. vi, 12. vii, 9, 10, 17, 32, 37, 38, 40, 41, 54, 55, 59, 61, 76. viii, 2  
*Eduos* G i, 14, 16, 31, 33, 35, 36, 44. ii, 10, 14. v, 54. vi, 4. vii, 5, 10, 17, 33, 34, 37, 43, 45, 53, 54, 90. viii, 46, 54  
*Eduum* G i, 9. ii, 5. viii, 45  
*Eduus* G i, 31, 32. v, 6. vii, 39  
*Eger* G vi, 38  
*Egerime* G i, 13  
*Egi* C iii, 79  
*Egimurum* Af 44  
*Eginium* C iii, 79  
*Egre* G ii, 6 et alia  
*Egri* G vi, 36 C iii, 78  
*Egris* G v, 40  
*Egrorum* C iii, 75, 101 A 44  
*Egus* C iii, 59  
*Egyptiæ* C iii, 40  
*Egyptii* A 2, 8  
*Egyptiis* C iii, 5, 110  
*Egyptio* A 13  
*Egyptiorum* C iii, 112  
*Egypto* C iii, 3, 5 A 3, 33, 34, 65, 78  
*Egyptum* C iii, 104, 106 A 34  
*Egyptus* A 26  
*Emilii* G i, 23  
*Emutarentur* Af 81  
*Equa* G vii, 48 C i, 87. ii, 15. iii, 10  
*Equabatur* H 29  
*Equalibus* Af 59  
*Equaliter* G ii, 18  
*Equandi* C ii, 2  
*Equari* G vi, 22  
*Equata* A 46  
*Equato* G i, 25 F 877, 8  
*Eque* C ii, 10 A 56, 58  
*Equinoctii* G iv, 36  
*Equinoctium* G v, 23  
*Equiore* G v, 52. vi, 12. vii, 51 C ii, 34  
*Equis* C i, 26  
*Equissimas* G vii, 74  
*Equissimo* G v, 49  
*Equissimum* A 38, 70  
*Equitas* H 29  
*Equitate* G i, 40. vi, 22 C i, 5, 32. iii, 20  
*Equo* G i, 43. iii, 17. vii, 19, 64 C i, 9, 41, 58, 71, 75, 85. ii, 33. iii, 6, 15, 41, 112 A 18 Af 73 H 24, 25, 26, 38  
*Equum* G iv, 16. vii, 28, 29, 44, 53



- C iii, 45, 56 A 60 Af 79 H 5, 6)  
 25, 29  
 Erariæ G iii, 21  
 Erario C i, 6, 14. iii, 108  
 Erarium C i, 14  
 Eratæ C ii, 3  
 Ere G iv, 31. v, 12. vi, 13 C iii, 22  
 Eris C i, 4. iii, 53, 103  
 Es C iii, 32 A 49  
 Estas G iii, 28  
 Estate G i, 54. ii, 2, 35. iv, 21. v, 8.  
 viii, 1, 24 C ii, 23 A 42 Af 26  
 Estatem G v, 4. viii, 39  
 Estatis G iii, 12. iv, 20. v, 22  
 Estibus G iii, 12 C iii, 49  
 Estimanda est G iii, 20  
 Estimans C iii, 1  
 Estimare G vii, 14, 29  
 Estimari C iii, 96  
 Estimatione G vi, 19 C i, 87. iii, 20  
 Estimationes C iii, 1  
 Estimaverunt G ii, 17 C iii, 26  
 Estiment G v, 1  
 Estivis G viii, 46  
 Estivorum G viii, 6, 46  
 Estivum G vi, 4  
 Esta G iii, 12, 13 C iii, 95  
 Estuaria G ii, 28  
 Estuariis G iii, 9  
 Estum G iv, 23  
 Estus G iii, 12, 13. iv, 29. v, 8. vi,  
 22, 20, 31  
 Estum G v, 1  
 Estate G vi, 31. vii, 28, 57, 77, 78.  
 viii, 14 C iii, 103, 108 A 24  
 Estatem G ii, 16. v, 3. vii, 71 C iii,  
 104, 108 A 25 Af 26  
 Etati A 68  
 Etatis G iii, 16. viii, 12 C i, 7, 85.  
 ii, 5. iii, 83 A 41 Af 22, 37  
 Eternam G vii, 77  
 Etolia C iii, 34; 25, 55, 61  
 Etoliam C iii, 34  
 Etolorum C iii, 35  
 Affecere H 23  
 Affecerunt H 12  
 Affectæ C i, 61  
 Affecti H 12, 15  
 Affecti sunt G vi, 16 H 23  
 Affecto G vii, 17  
 Affectos C iii, 49 H 16  
 Affectum G vii, 37. viii, 28 C i, 31  
 Affectus G i, 35. v, 56. vii, 40 A 44,  
 55 H 40  
 Affectus esset C iii, 64  
 Affectus est A 77  
 Afferat G vi, 35  
 Afferebant C iii, 15  
 Afferebantur G ii, 1. vii, 59  
 Afferebat G vii, 10. viii, 10 C i, 11,  
 82. iii, 51  
 Afferebatur G vi, 26. viii, 1  
 Afferre C i, 67. iii, 17, 53 A 14  
 Afferret G vi, 85  
 Afferretur G vi, 30  
 Afferri H 33  
 Afferitur A 57  
 Afferunt G vi, 22  
 Afferuntur G viii, 19  
 Afficerent H 9  
 Afficerentur G i, 27 H 16  
 Afficiebant H 31  
 Afficiebantur G i, 2  
 Afficiebat G vii, 16  
 Afficiebatur G vii, 6  
 Afficiendam esse G viii, 39  
 Afficiendo G viii, 49  
 Afficit G v, 48  
 Afficiunt Af 87, 88  
 Affinem Af 32  
 Affingant G vii, 1  
 Affinitate C iii, 83  
 Affinitatem G i, 18  
 Affinitatibus G ii, 4  
 Affinitatis C i, 4  
 Affirmabat A 8  
 Affirmans A 24  
 Affirmatione G vii, 30  
 Affixæ G iii, 14  
 Affixit Af 16  
 Afflictabat G iv, 29  
 Afflictæ G vi, 27  
 Afflictæ erant G iv, 31  
 Afflictarentur G iii, 12  
 Afflictaretur H 3  
 Afflictas esse G v, 10. viii, 21  
 Afflictos G vi, 10  
 Affligant G vi, 27  
 Affixit C iii, 27  
 Affore G v, 27, 48 C ii, 40  
 Afraniana C i, 83 H 7  
 Afraniani C i, 43, 47, 69, 78  
 Afranianis C i, 46, 54, 70  
 Afranianos C i, 71  
 Afranianns Af 64  
 Afranii C i, 37, 39, 41, 43, 49, 70, 74,  
 84. ii, 17  
 Afranio C i, 37, 41, 51, 60, 67, 71, 75.  
 ii, 18. iii, 88  
 Afranium C i, 38, 41, 55, 76. ii, 18.  
 iii, 88 Af 95  
 Afranius C i, 38, 40, 41, 42, 43, 48, 51,  
 53, 61, 63, 65, 70, 72, 73, 84, 87. ii,  
 17 Af 69, 95  
 Africa Af 8, 10, 19, 20, 54, 65 H-1,  
 7, 8  
 Africæ A 9; 14, 28 Af 2, 3, 24  
 Africam C i, 30, 31. ii, 28, 32, 37 A

*Delph. et Var. Clas.*

*Ind. Cæq.*

*f*

- 47, 51, 56 Af 19, 22, 26  
 Africani C iii, 10  
 Africano G viii, 1  
 Africi C ii, 32  
 Africo, G v, 8 C iii, 26  
 Africum C iii, 26  
 Afrorum Af 36  
 Afuerunt G vii, 68  
 Afuisse G v, 53. vi, 2  
 Afuit C ii, 35  
 Afuturum G i, 36  
 Agant G vii, 83  
 Agar Af 67, 79  
 Agas C iii, 91  
 Agat G i, 20 C i, 1  
 Agebant G vii, 17 C ii, 36. iii, 83  
 Agebantur G iv, 17  
 Agebat C i, 30, 74. iii, 26  
 Agebatur G vi, 43 A 10  
 Agenda erant G ii, 20  
 Agendi C iii, 10 Af 4  
 Agendici G vi, 44 vii, 10, 57  
 Agendicum G vii, 59, 62  
 Agendis A 1  
 Agendos G i, 54. vi, 44. vii, 1  
 Agendum G v, 28. vii, 36, 52 C i, 26  
 A 8 Af 84  
 Agente C i, 26  
 Agere G i, 31, 34, 47. ii, 12, 29. v, 22, 43. vii, 17, 58. viii, 41 C i, 33, 36, 85. ii, 1. iii, 18, 51, 97 A 71 Af 86 H 7, 23  
 Agerem F 841, 5  
 Agerent G iii, 14. iii, 19 A 36 H 23  
 Agerentur G vii, 16. viii, 35 C ii, 26  
 Ageret G viii, 50 C i, 19. iii, 19  
 Ageretur G iv, 14. viii, 43 C iii, 102 A 57  
 Agger G vii, 22, 85. viii, 41 C i, 25, 43. ii, 2, 14, 15. iii, 68 H 41  
 Aggere G ii, 12, 30. iii, 12. v, 9. vii, 23, 25, 58, 79, 86. viii, 42 C i, 25, 40. iii, 62, 68 A 29  
 Aggerem G iii, 21, 25. vii, 22, 24, 72 C i, 25. ii, 1, 14, 15. iii, 68  
 Aggeres G vii, 67. viii, 41 C iii, 69  
 Aggeri G vii, 22 C ii, 3  
 Aggeris G ii, 20, 32. vii, 72  
 Aggesserat C iii, 49  
 Aggrederentur G ii, 9. viii, 12 C iii, 86  
 Aggrederetur A 40  
 Aggredi A 28, 31, 76  
 Aggreditur C i, 51 A 6, 17, 19  
 Aggrediuntur C ii, 38  
 Aggregabat G iv, 26  
 Aggregaverant G vi, 12  
 Aggressi G i, 25. ii, 10. viii, 27 C i, 53. iii, 50  
 Aggressi sunt H 15  
 Aggressor G i, 12. viii, 48 C iii, 40, 67, 80 A 30, 60  
 Aggressor est A 26  
 Agi G i, 47. v, 50. vii, 27, 83. viii, 52 C i, 7, 26. ii, 25. iii, 11, 17, 111 H 41  
 Agit C i, 6, 8, 13, 25. ii, 21. iii, 89 Af 36, 90  
 Agitabant A 3  
 Agitare H 25  
 Agitatis G vii, 2  
 Agitur F 854, 14  
 Agmen G i, 15, 25. ii, 19. iii, 20. iv, 11, 13. vi, 8. vii, 12, 13, 40, 63, 67. viii, 8, 14, 27, 28, 35 C i, 24, 63, 64, 69, 70, 78, 79, 80. ii, 26, 28, 42. iii, 41, 75, 85 Af 6, 70 H 10  
 Agmine G i, 15, 23. ii, 11, 23, 26. iii, 24. v, 19, 31. vii, 68, 67, 68. viii, 8, 28, 29 A 43 Af 6, 70, 95  
 Agminis G ii, 17, 19. iv, 12. v, 22, 23. viii, 8  
 Agmini Af 69  
 Agnoscere C ii, 6  
 Agnosco Af 16  
 Agnoscere H 3  
 Ago Af 45  
 Agri G i, 11, 21. iv, 1. 3. vi, 12, 22, 24. vii, 13 C ii, 37. iii, 42 Af 7  
 Agricultura G iii, 17. iv, 1. vi, 22  
 Agriculturas G vi, 22, 29  
 Agris G i, 4, 11, 16, 40. iii, 9, 20. iv, 4, 21, 32, 34, 38. v, 19. vi, 3, 10, 20, 30. vii, 4, 20, 54, 56, 77. viii, 32 C ii, 25. iii, 89, 81 Af 65, 68  
 Agro C iii, 22  
 Agrorum G i, 28. viii, 7  
 Agros G i, 11, 28, 31. ii, 4, 7, 9. iv, 3, 4, 7, 8, 15, 27. v, 12, 19, 50. vi, 31. vii, 3, 77. viii, 2 C i, 17, 35. iii, 69 Af 20, 35 H 42  
 Agrum G i, 2, 5, 10 C i, 15, 36  
 Agunt G v, 37. viii, 41 C i, 74 Af 90  
 Aguntur C i, 5, 26  
 Alienobarbum C i, 15  
 Ait Af 16 H 23, 31  
 Alacer G iii, 19  
 Alacres G vii, 76  
 Alacri H 25  
 Alacriores G iii, 24. v, 33 C iii, 28 H 30  
 Alacritas G i, 41, 46 C iii, 98  
 Alacritate G iv, 24  
 Alacritatem C iii, 37  
 Alam Af 39, 78  
 Alariz C i, 83  
 Alariarum C i, 73  
 Alarias C ii, 13  
 Alariis G i, 51  
 Alarios G i, 51

Alatur G vii, 82  
 Alba C i, 24  
 Albenste C i, 69 Af 11, 80  
 Albici C i, 57  
 Albicis C ii, 6  
 Albicorum C i, 56, 58  
 Albicos C i, 34. ii, 2  
 Album G v, 12 Af 57  
 Alces G vi, 27  
 Alebantur C ii, 22  
 Alebat G viii, 47 Af 8  
 Alendos A 42  
 Alere G i, 18  
 Alerent C iii, 58  
 Alesia G vii, 79, 80  
 Alesiae G vii, 77, 84. viii, 14, 24  
 Alesiam G vii, 68, 76, 76 C iii, 47  
 Alexandria C iii, 4, 108, 107 A 1, 5,  
 27, 33, 69  
 Alexandriae G viii, 1 C iii, 106, 108,  
 110, 111, 112 A 14, 16, 18, 48  
 Alexandriam C iii, 108, 104, 106, 108  
 109, 111 A 9, 26, 32, 38  
 Alexandrinæ C iii, 110  
 Alexandrini C iii, 110, 118 A 7, 12,  
 14, 15, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 31  
 Alexandrinis A 2, 5, 7, 8, 20, 22, 25,  
 29, 30, 31, 38  
 Alexandrino G viii, 1 A 1, 24  
 Alexandrinorum A 9, 19, 30  
 Alexandrinos A 20  
 Alga Af 24  
 Ali G vi, 21  
 Alia G i, 26, 39, 42. ii, 22, 23. iii, 22,  
 28. iv, 26. v, 21. vii, 14, 77. viii,  
 53 C i, 85. ii, 9. iii, 6 A 8, 24  
 Aliae G ii, 22. iv, 17, 28. vii, 88 C i,  
 24, 83. iii, 61  
 Aliam G i, 1. ii, 24. iii, 9 C i, 21  
 Alias *adj.* G i, 18, 31. v, 54. vi, 43.  
 vii, 77 C i, 25. iii, 98, 102, 107 A 2  
 Alias, *adv.* G ii, 29. iii, 21. v, 57 C i,  
 59, 64  
 Alicui G viii, 1 C iii, 8  
 Alicujus G i, 14. vii, 20  
 Aliena G vii, 84. viii, 3 F 854, 19  
 Alienam C ii, 32  
 Alienare G vii, 10  
 Alienus C i, 11  
 Alienata G vi, 41  
 Alienatione C ii, 21  
 Alienationem C ii, 21  
 Alieni C i, 4  
 Alienis G ii, 10 A 61  
 Alienissimis G vi, 31  
 Alieno G i, 15. vi, 13 C i, 6. iii, 22  
 Alienos G iv, 8 C ii, 27  
 Alienum G iv, 34. vi, 11 C iii, 32 A  
 49

Alii G i, 8. ii, 24, 26. iii, 4, 28. iv,  
 25, 26. v, 16, 51. vi, 16, 40. vii, 3,  
 24, 85 C i, 53, 67, 68, 74. ii, 14,  
 29, 48. iii, 76, 82, 94 A 7, 17 Af  
 51  
 Aliis G i, 18. ii, 20, 31. iii, 6. v, 54,  
 56. vi, 14, 40. vii, 65, 87 G viii, 1,  
 C i, 43, 68. ii, 9. iii, 1, 18, 46, 94,  
 102 Af 63  
 Allo G iii, 6. vi, 20, 22. 37. vii, 33,  
 45, 50 C ii, 29, 39. iii, 50 A 57  
 Aliorum C iii, 60  
 Alios G v, 11, 16. vi, 14. vii, 4, 42  
 C i, 24. iii 110 Af 25 H 21  
 Aliqua G iii, 17. vi, 16, 40. viii, 52,  
 55 C i, 85. iii, 47 Af 4, 31 H 1  
 Aliquam G vi, 7, 84. vii, 54. viii, 49  
 C i, 61. iii, 29, 85 A 41, 49  
 Aliquandiu G i, 40. v, 28. viii, 19,  
 29 C ii, 37. iii, 70 A 74 H 13  
 Aliquando G vii, 27, 77 C i, 26 Af  
 54  
 Aliquanto G iii, 13  
 Aliquantulum Af 21  
 Aliquantum G v, 10  
 Aliquem G i, 34, 47. v, 41, 53. viii,  
 18 C iii, 51 Af 26, 86  
 Aliqui G v, 26  
 Aliquid G i, 40. iii, 16. v, 29. vi, 34.  
 vii, 12. viii, 52 C i, 86. ii, 29, 35.  
 iii, 15, 28, 58 A 51, 52 Af 48, 88  
 H 7 F 849, 16  
 Aliquis C i, 2. iii, 73 H 1  
 Aliquo G i, 40. vi, 13, 34 C i, 59, 67,  
 71, 85. iii, 60, 73 H 14  
 Aliquod G vi, 15. viii, 49 F 845, 2  
 Aliquos G iv, 26. v, 54. viii, 7 C i,  
 72 H 16  
 Aliquot G iii, 1, 2. iv, 9 C i, 33. ii,  
 14 A 56, 57 H 3, 6, 14, 20, 27  
 Alit G iv, 1  
 Aliter G ii, 19 et alia  
 Alind G i, 7, 31, 53. vi, 33. vii, 59  
 77 C i, 86  
 Alium F 845, 12  
 Alius G i, 39. ii, 26. iv, 26. vi, 37.  
 vii, 23 C i, 21. ii, 14, 29 F 861, 10.  
 Allata sunt H 24  
 Allatæ erant C iii, 108  
 Allati essent C iii, 101  
 Allatis G v, 49 C iii, 101  
 Allato G v, 53. vii, 11, 43 Af 43 H  
 28  
 Allatum C i, 23 H 39  
 Allatura A 10  
 Allaturum G viii, 10  
 Allatus esset H 6, 9, 38  
 Allatus est H 37  
 Allevati A 20

- Allicere G v, 55  
 Alliciebat G vii, 31  
 Alieno Af 2  
 Alienum Af 26  
 Alienus Af 34, 44  
 Allia C iii, 27  
 Allobrogas G i, 14. iii, 6. vii, 64 C iii, 63  
 Allobrogem C iii, 84  
 Allobroges G i, 11. vii, 65 C iii, 59, 79  
 Allobrogibus G i, 6, 10, 14. 28. vii, 64  
 Allobrogum G i, 6, 10, 44. iii, 1  
 Alluitur C ii, 1  
 Alpes G i, 10. iii, 1. iv, 10  
 Alpius G iii, 7  
 Alpius G iii, 2  
 Altæ G vii, 73  
 Alter G v, 3, 13, 27, 44. vii, 39. viii, 9 C i, 35, 38. iii, 4, 15, 16, 51, 63. Af 67 H 23  
 Altera G i, 2, 31, 53. ii, 5. v, 56. vi, 9. vii, 5, 34, 59, 64. viii, 54 C i, 18, 29. ii, 1, 6. iii, 72  
 Alteræ G v, 27. C iii, 108  
 Alteram G ii, 21. iii, 1. iv, 3. v, 18, 24. vii, 44, 48, 59. viii, 6, 36 C i, 18. ii, 14. iii, 21, 39, 40, 54, 83, 89 A 17 Af 17, 73  
 Altercari C iii, 19  
 Alteri G i, 26. v, 44. vii, 17 C ii, 31. iii, 10, 16, 72, 89 H 5  
 Alteris H 5  
 Alterius G i, 31, 36. v, 56. vi, 12 C ii, 9 A 1  
 Alternis G vii, 28 Af 17  
 Altero G vii, 11, 25, 68. viii, 36 C i, 32. iii, 30, 52 A 19  
 Alteros G v, 54  
 Alterum G i, 6. v, 13, 46. vi, 13, 15. vii, 32, 44 C i, 4, 35, 73. iii, 47, 82 A 28 Af 20 H 30, 33  
 Alterutro C iii, 90  
 Altiore G v, 50 C i, 25  
 Altiores G vii, 9  
 Altis A 36  
 Altissima G vii, 8 C ii, 1 A 15  
 Altissimas G ii, 27, 29  
 Altissimis G iii, 1 C iii, 77, 80 A 2, 29  
 Altissimo G i, 2. ii, 29. vii, 26. viii, 18  
 Altissimos C iii, 93, 95  
 Altissimus G i, 6  
 Altitudinē G i, 38. vii, 72. viii, 9 C i, 62. iii, 112 A 18 Af 50  
 Altitudinem G i, 8. ii, 5, 12, 32. iii, 13. iv, 17, 25. v, 42. vii, 8, 22, 69, 73. viii, 9, 41. C ii, 1, 8, 10. iii, 54, 63 H 5, 8 F 851, 1  
 Altitudinis G ii, 31. vii, 69. viii, 9 A 2, 38  
 Altitudo G i, 8. ii, 18. iii, 14. vii, 23, 52 C ii, 2, 9 Af 31  
 Alto G iii, 12. iv, 24 C ii, 23  
 Altum G vii, 24 Af 10, 53  
 Aluerint C i, 85  
 Aluerunt G iv, 4  
 Aluisset G vii, 33  
 Alunt G iv, 1. v, 12  
 Alutæ G iii, 13  
 Amagetobriam G i, 31  
 Amantia C iii, 40  
 Amantiani C iii, 12  
 Amanum C iii, 31  
 Amator F 877, 6  
 Ambactos G vi, 15  
 Ambarri G i, 11  
 Ambarros G i, 14  
 Ambas C ii, 6  
 Ambiliatos G iii, 9  
 Ambianis G vii, 75  
 Ambianorum G ii, 15  
 Ambianos G ii, 4. viii, 7  
 Ambibari G vii, 75  
 Ambiendo Af 21  
 Ambiorige G v, 26, 31, 36, 37. vi, 31  
 Ambiorigem G v, 27, 29, 36, 37, 41. vi, 2, 5, 6, 30, 31, 33, 43  
 Ambiorigi G vi, 5, 32, 43  
 Ambiorigis G v, 24. vi, 5, 29, 42. viii, 24, 25  
 Ambiorix G v, 27, 34, 38, 41. vi, 9, 31. viii, 24  
 Ambitione A 65  
 Ambitus C iii, 1  
 Ambivaretis G vii, 75  
 Ambivaretos G vii, 90  
 Ambivaritos G iv, 9  
 Ambo G v, 44 C i, 48. iii, 10, 15, 30, 109  
 Ambraciam, C iii, 36  
 Ambulatorias A 2  
 Amentia G i, 40  
 Amentiam G v, 7  
 Amentum G v, 43  
 Amicas C ii, 18  
 Amici G viii, 52 C i, 3, 53. iii, 104 A 24, 64, 68  
 Amicis G vii, 10 C iii, 101, 104, 108 A 23, 70  
 Amicissime C ii, 17, 32  
 Amicissimi C ii, 36  
 Amicissimo G v, 31 A 78  
 Amicissimos A 65 Af 35  
 Amicissimum G i, 42  
 Amicissimus G viii, 44  
 Amicitia G i, 31, 44. ii, 14. iv, 16. v, 3. vii, 31, 39, 55. viii, 26, 49 C i,

- 4, 61. iii, 9, 55, 59, 60, 79, 103 A  
26, 33, 37  
Amicitiae G i, 20, 39. iii, 22. v, 41.  
vi, 1. vii, 76 A 68 F 844, 10. 845,  
4, 8  
Amicitiam G i, 3, 35, 40, 43, 44. iv,  
8, 16, 18. v, 55. vi, 5, 12. vii, 63.  
viii, 8 C i, 1, 22, 48, 52, 60 A 26  
Af 37  
Amicitias C iii, 60  
Amico G i, 44 C iii, 109  
Amicorum C i, 2 A 84, 36 Af 56  
Amicos G i, 35, 43. iv, 7. viii, 8 C  
iii, 108, 110  
Amicum A 16, 66  
Amicus G i, 3, 9, 35, 43. iv, 12. vii,  
31 C i, 6 A 36 F 849, 9  
Amiserant A 12  
Amiserat G vi, 1  
Amiserunt C i, 87  
Amiserit C i, 87  
Amiserunt G v, 15 C iii, 53  
Amisisse G i, 31  
Amisissent G vii, 44  
Amisit C iii, 99  
Amissa G vii, 15. viii, 5, 19, 43, 48 C  
i, 7. iii, 10 A 37, 40  
Amissa sunt C ii, 15. iii, 71  
Amisissae essent A 12  
Amissam A 70  
Amisssarum C iii, 100  
Amisssis G i, 28. iii, 16, 20. iv, 29, 31.  
v, 11. vii, 13, 14, 51. viii, 13 C i,  
31, 51. iii, 37, 40, 46, 67, 79 A 43,  
56 Af 70, 86 H 25, 39  
Amisso G ii, 25. viii, 12, 20 C ii, 42  
A 33 Af 61, 66  
Amitae F 853, 21, 22  
Amitam F 853, 20  
Amittendam esse G iii, 19  
Amittarent G vi, 40  
Amitteret C i, 72 Af 41, 79  
Amitteretur C iii, 101  
Amne F 877, 16  
Amore G i, 20. viii, 51 A 46, 58  
Amorem A 33, 48  
Amphilochis C iii, 55  
Amphipoli C iii, 102  
Ampium C iii, 105  
Ampla G iv, 8  
Amplexus C iii, 44  
Ampliato H 42  
Amplificata G vi, 12  
Amplificaturum G ii, 14  
Ampliozem A 56  
Ampliores G v, 50 C i, 77  
Amplioribus G v, 19 Af 96  
Amplis Af 22  
Amplissima G iii, 8. vii, 37  
Amplissime C iii, 53  
Amplissimi C ii, 5  
Amplissimis G vi, 28 C i, 5  
Amplissimo G iv, 12  
Amplissimos C iii, 59  
Amplissimus G vi, 15  
Amplitudine Af 40  
Amplitudinem G iv, 3. vii, 54  
Amplitudo G vi, 23  
Amplius G i, 15, 23, 35, 38, 41 et  
alia  
An G i, 40 et alia  
Ana C i, 38  
Anam C i, 38  
Anartium G vi, 25  
Ancalites G v, 21  
Anchorae G iii, 13. v, 10  
Anchoram G v, 9 C iii, 102 A 20  
Anchorarum C ii, 9  
Anchoras G iv, 29 A 9  
Anchoris G iv, 23, 28, 29 C i, 25, 31.  
ii, 22, 25. iii, 28 Af 63 H 40  
Ancipitem C iii, 72  
Ancipiti G i, 26. vii, 76 C iii, 63  
Anco F 853, 24  
Anconam C i, 11  
Andes G ii, 35. vii, 4  
Andibus G iii, 7  
Andiam G vii, 26  
Androstenes C iii, 80  
Anfractus G vii, 46  
Angiportis A 2  
Angulis C i, 25  
Angulo C iii, 66  
Angulum Af 51, 62  
Angulus G v, 13  
Angusta C i, 65. iii, 43 Af 51  
Anguste C iii, 2, 16  
Angustiae C iii, 49, 112 A 19 Af 80  
Angustias G i, 9, 11, 39, 40 C i, 45,  
66, 67, 70. iii, 72, 112 A 15, 17, 36  
H 6  
Angustiis G iii, 18. v, 49 C i, 17,  
43, 54, 65, 66, 78. ii, 17. iii, 15, 38,  
41, 47, 49, 69, 72, 106  
Angustior C iii, 1  
Angustiora G iv, 30  
Angustiore G vii, 73  
Angustioribus G vii, 70  
Angustis G iv, 23. viii, 35 C iii, 79  
Angustissimam A 1  
Angustissimae C i, 25  
Angustissime C iii, 46  
Angustissimum A 39  
Angustius G v, 23, 24 C i, 59  
Angusto G ii, 25. vi, 30. vii, 28 C ii,  
25. iii, 41, 69, 112 A 14, 46  
Angustos G i, 2 C iii, 58  
Angustum G i, 6. vii, 17, 44 C i, 59

- A 29  
 Augustus A 36  
 Anima Af 88  
 Animadversa G v, 34, 48. vii, 67 C  
   i, 80. ii, 42. iii, 61, 97 Af 18  
 Animadversa esset Af 6  
 Animadversionis C iii, 60  
 Animadversis C iii, 89, 107  
 Animadverso C iii, 69  
 Animadversum esset C iii, 68 H 15,  
   28, 30, 38  
 Animadversum est G vi, 27. vii, 24  
   C ii, 8. iii, 63, 66, 85  
 Animadvertebantur G vii, 50  
 Animadvertebat Af 26, 31, 79 H 9  
 Animadvertebatur H 38  
 Animadvertere G i, 19 A 48  
 Animadverterent A 25 H 34  
 Animadverterentur G vii, 45  
 Animadverteret G i, 19. viii, 33 A  
   35, 65 H 6, 24, 36  
 Animadverterunt G iii, 15 Af 38, 85  
 Animadverti Af 82  
 Animadvertiscent C iii, 93  
 Animadvertisset G i, 40, 52 C iii, 46,  
   65 A 74 Af 22, 28, 33, 39, 42, 50  
 Animadvertit G i, 32. iii, 23. vii, 44,  
   58 C ii, 25 A 21 Af 39, 40, 41, 49,  
   68, 69, 75, 78, 81, 82, 84, 86, 91 H  
   18  
 Animalia G vi, 17, 19  
 Animas G vi, 14  
 Animi G i, 19, 20. ii, 1, 27. v, 6, 12,  
   43. vi, 22, 34. vii, 20, 36, 38, 52,  
   59, 77, 79, 80. viii, 12, 28, 53 C i,  
   21, 32. ii, 5, 31, 38. iii, 19, 20, 28,  
   60, 92 A 15, 31, 32, 56 Af 16, 22,  
   31, 46  
 Animis G iii, 22. iv, 6. v, 7. viii, 19  
   C i, 15, 57, 61 A 9, 45 Af 18, 83  
 Animo G i, 6, 7, 10. ii, 21, 26. iii, 24.  
   v, 4, 41, 49, 52. vi, 5, 7. vii, 10, 19,  
   28, 29, 30, 31, 47, 53, 64, 66, 76.  
   viii, 18, 42, 46 C i, 1, 6, 9, 19, 21,  
   58, 75, 84. ii, 4, 6, 14, 33, 43  
 Animos G i, 1, 33, 39. ii, 15. vi, 41.  
   vii, 53, 80. viii, 8, 38 C i, 39, 40,  
   71. ii, 27, 36. iii, 74, 112 A 32, 57  
   Af 72, 81  
 Animum G i, 19, 24, 52. iv, 12, 25,  
   26, 32. v, 18. vii, 25, 57, 85. viii,  
   11, 12, 14, 16, 34, 38, 40, 44 C i,  
   69, 80, 83. ii, 6, 14, 35. iii, 41, 50,  
   84, 88, 93, 94 A 9, 15, 31, 44, 45  
   Af 10, 15, 20, 40, 48, 88 H 4, 23,  
   42  
 Animus G ii, 21. iii, 19. vi, 38. vii,  
   70 C i, 64. ii, 34 A 24, 63  
 Anni G i, 54. iii, 9, 27. iv, 20, 22. v,  
   23. vi, 13, 32, 48. vii, 8, 14, 32.  
   viii, 6, 7, 50 C i, 29, 48. iii, 31, 32,  
   100 A 3, 43 Af 24  
 Annis G i, 31. v, 24, 44. vii, 65, 76  
   C i, 6, 7, 31, 54. iii, 59 A 3, 13,  
   78 Af 45, 97  
 Anno G iv, 1, 38. v, 23, 24, 35. vi,  
   22. vii, 32. viii, 22, 23, 53 C iii, 47,  
   91, 102 Af 20  
 Annona C i, 52 Af 24, 34  
 Annonæ Af 47  
 Annonum G v, 42. vi, 18. viii, 48 C  
   iii, 87 Af 27  
 Annos G i, 3, 18, 31, 36. ii, 29. iii, 23.  
   iv, 1, 4. v, 22. vi, 14, 22. vii, 17 C  
   1, 86. iii, 64, 82 A 34, 78 Af 97  
 Annotinis G v, 8  
 Annuas C iii, 21  
 Annuit Af 46  
 Annum G i, 3. v, 25. vi, 21. vii, 32  
 Annus G iv, 1. viii, 48 C iii, 1  
 Annum C iii, 3  
 Annus G i, 16  
 Anserem G v, 12  
 Ante, *propos.* G i, 44 et alia  
 Ante, *adv.* G i, 3 et alia  
 Antea G i, 17 et alia  
 Antebrogium G ii, 3  
 Antecedebat C ii, 2. iii, 108 H 29  
 Antecedent C iii, 79  
 Antecedere C i, 87. ii, 6 Af 2, 12  
 Antecederet C ii, 6. iii, 60, 82  
 Antecedit C ii, 24 iii, 36  
 Antecedunt G iii, 8. vi, 27  
 Antecesserant G vi, 12 C i, 79  
 Antecesserat G vii, 12 C iii, 75  
 Antecessisse G vii, 54  
 Antecessissent G iv, 11  
 Antecessit G vii, 36  
 Antecessores Af 12  
 Antecursores C iii, 36  
 Antecursoribus G v, 47  
 Anteferendus G v, 44  
 Anteferrentur C iii, 106  
 Anteferretur G v, 44  
 Anteibat A 38  
 Anteire C i, 32  
 Antennæ G iii, 14  
 Antennas G iii, 14 A 45  
 Antennis G iii, 15 A 45  
 Anteponendas G iv, 22  
 Antequam C iii, 11  
 Antesignanis C iii, 84  
 Antesignanos C i, 57. iii, 75  
 Anteventendum G vii, 7  
 Antiochensiam C iii, 102  
 Antiochiæ C iii, 106  
 Antiochiam C iii, 102  
 Antiocho C iii, 4

Antiqua Af 76  
 Antiquas C iii, 54  
 Antiquissima G vii, 32  
 Antiquissimum G i, 45  
 Antiquitus G ii, 4, 17. vi, 4, 11, 12.  
 vii, 32 C i, 34 ii, 2, 22. iii, 33, 93  
 Antiquius A 36  
 Antiquum G i, 18  
 Antistii H 25  
 Antistium G vi, 1. vii, 90 H 25  
 Antistius G vii, 83  
 Antonianæ C iii, 24  
 Antonianos C iii, 4  
 Antonii G viii, 50 C iii, 34, 67  
 Antonio G viii, 46, 48, 50 C i, 18.  
 iii, 24, 26, 30, 40  
 Antonium G viii, 2, 24, 38, 48 C i,  
 11, 18. iii, 29, 30, 46, 89  
 Antonius G vii, 81. viii, 47, 48 C i,  
 2, 18. iii, 24, 29, 65 H 18  
 Anxium Af 71  
 Aperendum C i, 14  
 Aperire C i, 20  
 Aperirentur Af 88  
 Aperta G ii, 19. iv, 1  
 Apertæ A 11, 13  
 Apertas A 13  
 Aperte G vi, 21. vii, 59  
 Apertioribus C iii, 84  
 Apertis G i, 41  
 Apertissimis G iii, 26  
 Apertissimo G iii, 9  
 Aperto G i, 25. ii, 18, 23. iii, 8, 12.  
 iv, 23, 26. v, 9, 35. vii, 18, 50, 83  
 C i, 14, 44, 71. iii, 86, 93 A 40  
 Apertos G vii, 22, 25 Af 73  
 Apertum G iv, 25  
 Apertus G ii, 18  
 Aperuerunt C i, 18. iii, 81 H 18  
 Aperuit C iii, 11  
 Apollinem G vi, 17  
 Apollonia C iii, 12, 79  
 Apolloniæ C iii, 5, 13, 78  
 Apolloniam C iii, 11, 12, 26, 30, 75,  
 78  
 Apolloniatis C iii, 12  
 Apolloniatium C iii, 13, 25  
 Aponianam Af 2  
 Apparabant G vii, 26  
 Apparanda A 7  
 Apparare G vii, 17 C ii, 7  
 Apparatum C iii, 41, 44  
 Apparatus C ii, 2, 15 A 3  
 Appareret C iii, 21  
 Apparitores Af 37  
 Apparuit Af 3  
 Appellabant G vi, 36. vii, 73 Af 85  
 Appellabantur C ii, 19  
 Appellabat C iii, 4

Appellabatur G i, 12. iv, 33 C ii, 20.  
 iii, 34, 83  
 Appellandi C iii, 20  
 Appellandis G v, 33  
 Appellando G vii, 49 Af 21  
 Appellandorum C i, 4  
 Appellans C ii, 35. iii, 71 Af 81  
 Appellant G i, 16. iii, 22. vi, 24. vii,  
 77 C iii, 105  
 Appellantur G i, 1. ii, 4. v, 12, 52.  
 vi, 27, 28. vii, 75. viii, 31  
 Appellare G vii, 40 Af 16  
 Appellarentur C ii, 28  
 Appellaret G vii, 17. viii, 50  
 Appellarunt A 59  
 Appellasset C iii, 20  
 Appellat G v, 52. vii, 43 C i, 76  
 Appellationis C ii, 28  
 Appellatis G ii, 25  
 Appellatos G i, 33  
 Appellatur G i, 27. iii, 1. iv, 10. v,  
 11, 13. vi, 10. vii, 4 C ii, 23, 25,  
 26. iii, 6, 26, 42, 48 A 10, 53 H 8  
 Appellatus G iv, 12. v, 36. vii, 54  
 C ii, 35. iii, 104 A 67  
 Appellatus erat G i, 3. vii, 31  
 Appellatus esset G i, 35, 43 A 48  
 Appellatus est C iii, 71 H 19  
 Appellaverat C iii, 31  
 Appellaviatis C ii, 38  
 Appellavit Af 86  
 Appellebat C i, 26  
 Appelli G vii, 60 Af 80  
 Appello Af 45  
 Appelluntur G v, 13  
 Appetebat G vi, 35. vii, 4  
 Appeteret G vii, 82 A 39  
 Appetierit G i, 44  
 Appetisse G i, 40 C i, 32  
 Appetissent G i, 43  
 Appetit C ii, 35  
 Appio G v, 1  
 Applicant G vi, 27 H 37  
 Applicatis C iii, 101  
 Applicaverunt A 17  
 Apportari G v, 1  
 Apprehendit C iii, 112 H 16  
 Approbant G vii, 21  
 Appropere Af 61  
 Appropinquabat C iii, 63  
 Appropinquabat G ii, 19 C iii, 9, 80  
 Appropinquat G vii, 28  
 Appropinquantes H 5  
 Appropinquantibus H 4  
 Appropinquare G ii, 10, 31. vi, 7.  
 vii, 22, 77, 83. viii, 26 C i, 51. ii,  
 33. iii, 12, 70 A 27 Af 20  
 Appropinquant G iv, 33. v, 44. vi,  
 37. vii, 47, 82 C iii, 98

- Appropinquaret C ii, 7 Af 22  
 Appropinquarunt G iv, 25  
 Appropinquassent G vii, 18 C iii, 24,  
     26 H 3, 9, 29, 30  
 Appropinquasset C iii, 88 H 9  
 Appropinquat G iv, 10. viii, 17  
 Appropinquatum esset C i, 79  
 Appropinquavit H 2  
 Appulerat Af 59  
 Appulit C ii, 23  
 Appulsa C ii, 23  
 Appulas C ii, 43  
 Appulsis C ii, 3  
 Appulso G iii, 12  
 Apriles Af 75  
 Aprilis G i, 6, 7 Af 79 H 39  
 Apsco C iii, 30  
 Apsum C iii, 13  
 Apsus C iii, 19  
 Apta C i, 30  
 Aptæ C iii, 111  
 Aptantur A 1  
 Aptiora G iii, 13  
 Aptissima C ii, 37  
 Aptissimum G vii, 22 C iii, 1 A 7  
 Aptos G v, 16  
 Apud G i, 2 et alia  
 Apulia C i, 14. iii, 2  
 Apuliam C i, 17, 23  
 Aqua G v, 13, 18. vi, 44. vii, 56, 72.  
     viii, 40 C i, 25, 71, 81, 84. ii, 10.  
     iii, 17, 97, 100 A i, 5, 6, 61 Af 24,  
     47 H 37, 41.  
 Aquabantur C i, 78  
 Aquæ G iv, 17. vii, 96 C i, 59, 62, 84.  
     ii, 37. iii, 49 A 6, 8, 9 Af 69, 79  
 Aquam G iv, 24. v, 50 C i, 73, 81.  
     iii, 12, 15, 49, 100 A 8 Af 7, 76  
 Aquandi C i, 81. iii, 15 A 10 Af 24  
 Aquantur H 37  
 Aquarentur C iii, 66  
 Aquari C i, 73. iii, 24, 97 Af 41  
 Aquarum Af 79  
 Aquas C i, 48 F 877, 14  
 Aquatione Af 51  
 Aquationem H 8  
 Aquationis G iv, 11  
 Aquatores C i, 73 H 21  
 Aquatum G viii, 40 Af 7  
 Aquila C iii, 64 Af 62  
 Aquilæ C iii, 99 Af 67 H 31  
 Aquilam G iv, 25. v, 37 Af 62, 63  
 Aquilaria C ii, 23  
 Aquillas H 7  
 Aquileiam G i, 10  
 Aquilifer G v, 37 C iii, 64  
 Aquillis H 30  
 Aquinio Af 69  
 Aquinium Af 57  
 Aquis F 877, 13  
 Aquitani G i, 1  
 Aquitania G i, 1. iii, 26. vii, 31  
 Aquitanis G iii, 21, 23, 27. viii, 46  
 Aquitaniam G iii, 11, 20. viii, 46  
 Aquitanis G i, 1 C i, 39  
 Aquitanus G iv, 12  
 Aquitius H 23  
 Arar G i, 12  
 Arari G i, 13, 16. viii, 4  
 Ararim G i, 12. vii, 90  
 Aras H 16  
 Aratores Af 20  
 Aratoribus Af 36  
 Arbitrabantur G i, 2. iii, 13, 24 C i,  
     44. ii, 84. iii, 101 Af 35  
 Arbitrabatur G i, 19, 33, 42. iv, 9,  
     11, 13, 17, 20, 21, 23. vi, 4. viii,  
     23, 36 C i, 21, 35. ii, 18. iii, 6, 23,  
     23, 36 Af 31  
 Arbitrantur G i, 4. iv, 2. v, 44. vi,  
     16, 17, 19, 23  
 Arbitrantur G ii, 28. iii, 10. vii,  
     25 C ii, 30. iii, 68 Af 13  
 Arbitraretur G iii, 1. vii, 18, 76 A  
     39  
 Arbitrari G ii, 4. v, 39 C iii, 57  
 Arbitrati C iii, 60  
 Arbitrati sunt G i, 5 H 32  
 Arbitratur G viii, 27 C i, 4  
 Arbitratus G iii, 28. iv, 19, 21, 22,  
     23, 84. v, 7. vi, 3. vii, 27 C ii, 49,  
     42 Af 41  
 Arbitri C iii, 1  
 Arbitrio G vii, 75  
 Arbitris Af 97  
 Arbitrium G i, 26. vi, 11 C iii, 18  
 Arbitror C ii, 31 Af 7, 54, 59  
 Arbitros G v, 1  
 Arbitrum C iii, 20  
 Arborea G vi, 27  
 Arboribus G ii, 17 C ii, 15. iii, 49,  
     58 A 29 Af 50  
 Arborum G iv, 17. vii, 73 C ii, 37  
 Arcano C i, 19  
 Arce G vii, 84  
 Arcem G i, 38 C ii, 1, 19. iii 12, 102  
 Arcessenda G viii, 10 A 26  
 Arcessendas A 51  
 Arcessendi G ii, 20  
 Arcessendos G v, 58  
 Arcessendum Af 8  
 Arcessere C iii, 110  
 Arcesserentur G i, 31  
 Arcesseret G vii, 6, 33 viii, 11  
 Arcessi Af 12  
 Arcessiri G v, 11  
 Arcessit G vii, 65. viii, 6 A 1, 56  
 Arcessitam G iv, 27  
 Arcessiti G iii, 11  
 Arcessitum G i, 44. v, 56



Accessunt G iii, 9  
 Accessunt G iii, 23. C i, 3  
 Accis C iii, 66, 112  
 Arctiores G vii, 18  
 Arctius G iv, 17  
 Ardebant G vi, 34  
 Ardentes G vii, 42  
 Ardentibus C iii, 90 A 22  
 Ardere G v, 29  
 Arderent C iii, 74  
 Arduenna G vi, 33  
 Arduennam G v, 3. vi, 31  
 Arduo G viii, 40 C ii, 34  
 Arduum G vii, 47 A 74  
 Arduus G ii, 23  
 Area A 19  
 Arecomicus G vii, 7  
 Arecomilorum G vii, 64 C i, 35  
 Arelate C i, 36. ii, 5  
 Argenti C ii, 18. iii, 96  
 Argento G vi, 28 H 26  
 Argentum G vii, 47 H 16, 33  
 Argilla G v, 43  
 Arguetina H 10  
 Argumenti C i, 67  
 Ariarathem A 66  
 Aridam G vii, 24  
 Arido G iv, 24, 26  
 Aridum G iv, 29  
 Aries G ii, 32  
 Ariete G vii, 23  
 Arietes A 1  
 Arimini C i, 11, 12  
 Arimino C i, 10, 11  
 Ariminum C i, 8  
 Ariobarzane A 34  
 Ariobarzanes C iii, 4  
 Ariobarzani A 66  
 Ariobarzanis A 34, 66  
 Ariovisti G i, 31, 32, 37, 41, 42, 45,  
 46, 47, 53. v, 29, 55  
 Ariovisto G i, 81. iv, 16  
 Ariovistum G i, 31, 32, 33, 34, 37, 38,  
 39, 40. vi, 12  
 Ariovistus G i, 31, 33, 34, 36, 42, 43,  
 44, 46, 47, 48, 49, 50, 53  
 Aristium G vii, 42, 43  
 Arma G i, 27, 29. ii, 20, 28. iii, 18,  
 21, 22, 23. iv, 14, 19, 37. v, 26, 37,  
 39. vi, 38. vii, 4, 11, 12, 13, 33, 42,  
 56, 70, 71, 75, 85, 89. viii, 7, 29,  
 44, 52 C i, 4, 6, 7, 68, 69, 74. ii,  
 14, 18, 22, 23. iii, 11, 13, 21, 31,  
 32, 44, 99 A 75 Af 36, 47, 55, 97  
 H 24, 31  
 Armamentis G iii, 14. iv, 29 C i, 36  
 Armamentorum C i, 38  
 Armandas G v, 1 C i, 36  
 Armando G iii, 19. vii, 31

Armare Af 20  
 Armari G iv, 32 C i, 28 A 45  
 Armat C i, 24, 75  
 Armata G ii, 4 C iii, 105  
 Armatae G iii, 13 Af 58  
 Armatam G viii, 36 Af 23  
 Armatus G iv, 23  
 Armati G v, 56 C iii, 28 A 17  
 Armatis G ii, 27. viii, 33, 35 C i, 36.  
 iii, 81, 103 Af 3, 12, 41  
 Armato G v, 41  
 Armatorum G iii, 3. iv, 1. v, 49. viii,  
 29, 34 A 30  
 Armatos G i, 40. viii, 35, 43 A 24  
 Af 11, 86  
 Armatum G v, 36, 56 Af 84  
 Armatura A 34, 68 Af 20, 37, 50, 52,  
 61, 65, 66, 69, 71, 72, 75, 78, 81 H  
 7, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 25, 30  
 Armaturæ G ii, 10, 24. v, 16. vii, 65,  
 80. viii, 17, 19 C i, 48, 83. ii, 34.  
 iii, 38, 45, 62 A 17 Af 1, 13, 14,  
 19, 39, 48, 51, 59, 61, 69, 71, 72 H  
 26 F 558, 6  
 Armaturam Af 60, 78 H 22  
 Armaturas Af 59  
 Armatus Af 31, 45  
 Armaverant C ii, 4 A 2  
 Armaverat Af 19  
 Armenia A 34, 35, 36  
 Armeniæ A 35, 67  
 Armeniam A 34, 35  
 Armis G i, 4, 22, 27, 28, 31, 36, 39,  
 49. ii, 3, 4, 9, 13, 15, 31, 32, 33.  
 iii, 6, 23, 26. iv, 1, 7, 15, 32, 37. v,  
 3, 41, 51. vi, 2, 13, 24. vii, 11, 21,  
 23, 32, 40. viii, 18, 24, 45, 52 C i,  
 7, 9, 20, 26  
 Armoricæ G v, 53. vii, 75. viii, 31  
 Armorum G ii, 32. iii, 14. iv, 24. v,  
 34. vii, 4, 50. viii, 47, 49, 52 C i,  
 2, 34 A 2 Af 89  
 Arpineius G v, 27, 28  
 Arrepti C i, 64  
 Arreptis C i, 3  
 Arretium C i, 11  
 Arripiunt C ii, 14  
 Arripisset G viii, 23  
 Arripuit H 42  
 Arrogans C iii, 1  
 Arroganter G i, 40  
 Arrogantia G i, 46 C i, 85. iii, 59  
 Arrogantiæ G viii, 1 F 862, 11  
 Arrogantium G i, 33. vii, 52  
 Ars A 16  
 Arserunt Af 47  
 Arsinoë A 4  
 Arsinoës A 4, 33  
 Arte G vii, 23 A 15

- Articulis G vi, 27  
 Artificia Af 73  
 Artificiis C i, 58 F 849, 10  
 Artificio G vii, 29 C ii, 6 Af 14  
 Artificiorum G vi, 17  
 Artium G vi, 17  
 Arverni G vii, 5, 8, viii, 44  
 Arvernus G i, 31, vii, 5, 7, 9, 87, 88, 66, 75, 77, 89, 90, viii, 46  
 Arverno G vii, 76  
 Arvernorum G vii, 3, 7, 8, 64, 75  
 Arvernos G i, 31, 45 vii, 8, 84  
 Arvernus G vii, 4, 88, viii, 44  
 Arundinibus Af 47  
 Arundinum C iii, 58  
 Ascendebat C iii, 69  
 Ascendendus erat C i, 79  
 Ascendentes C i, 79  
 Ascendere G ii, 27 v, 43, viii, 33, 43 C iii, 11 A 74 H 13  
 Ascenderant G vii, 50  
 Ascenderet G vii, 47  
 Ascendissent G v, 26, vii, 27 C i, 47  
 Ascendit G vii, 47 Af 38  
 Ascendunt C i, 28  
 Ascensu G v, 32, vii, 45, 50, 86, viii, 14, 40 C ii, 34  
 Ascensum G vii, 72, 85 A 8  
 Ascensus G i, 21, ii, 33, vii, 46 H 8  
 Asciscunt G i, 5, iii, 9  
 Ascitis G viii, 30  
 Asciverunt A 59  
 Asculum C i, 15  
 Ascurum Af 23  
 Asia C iii, 3, 4, 5, 42, 106, 107 A 13, 65  
 Asiæ C i, 4, iii, 8 A 78  
 Asiam C iii, 53, 105 A 34, 40, 78  
 Asiatica C iii, 40  
 Asiaticis C iii, 5, 7, 106  
 Asparagium C iii, 30, 41, 70  
 Aspavia H 24  
 Aspectu G v, 14, vii, 56  
 Aspectum G vii, 76  
 Aspera C i, 66, iii, 42  
 Asperi C i, 57, iii, 43  
 Asperior G v, 45  
 Asperitatem A 17  
 Asperius G viii, 44  
 Aspernabatur A 36  
 Aspernari Af 93  
 Aspernam C ii, 24  
 Aspexit C ii, 35  
 Asprenate Af 80 H 10  
 Assentire Af 88  
 Asseres C ii, 2 A 13  
 Asservabant C iii, 28  
 Asservari C i, 21  
 Asservatos Af 44  
 Asservont C i, 21  
 Assidua G vi, 32  
 Assidue Af 23  
 Assiduus G vii, 24, viii, 1 H 41  
 Assiduo G vii, 41  
 Assignabant A 50  
 Assignabat Af 3  
 Assiatere G vi, 18  
 Assuefaciunt G iv, 2  
 Assuefacti G iv, 1, 3, vi, 24  
 Assuescere G vi, 28  
 Assumissent Af 85  
 Assumto A 25  
 Astam H 36  
 Astaute C ii, 20  
 Astenses H 26  
 Astitisset Af 29  
 Astricto F 877, 13  
 Astruxerunt C ii, 9  
 At G i, 43 et alia  
 Ategua H 22  
 Ateguam H 6, 7, 8, 23  
 Athenis C iii, 8  
 Atque G i, 1 et alia  
 Atrebas G iv, 27, 28, viii, 31  
 Atrebatas G viii, 7  
 Atrebate G viii, 6  
 Atrebatem G v, 23, vi, 6, viii, 7, 47  
 Atrebatas G ii, 4, 23  
 Atrebatum G vii, 76  
 Atrebatibus G ii, 16, iv, 21, vii, 75  
 Atrebatium G v, 46, viii, 47  
 Atrio G v, 10 Af 68, 89  
 Atrium G v, 9  
 Attamen C iii, 37, 87  
 Attenuata erat C iii, 89  
 Attenuati Af 47  
 Attexuntur G v, 40  
 Attigerunt G vii, 51  
 Attigissent C i, 70  
 Attigisset G ii, 52  
 Attigit G iv, 28, v, 23 C iii, 6 Af 19, 23  
 Attinere Af 57  
 Attingebant G ii, 15  
 Attingere Af 84  
 Attingeret G viii, 50  
 Attingit G i, 1, vi, 25  
 Attingunt G ii, 34, iv, 3, vi, 83, vii, 4, 78 C i, 39, 60  
 Attianorum C ii, 34  
 Attianos C i, 13  
 Attii C ii, 23, 34  
 Attio C i, 13, ii, 36  
 Attium C i, 13, 18, 31, ii, 27, 28 H 27  
 Attius G viii, 28 C i, 12, 13, 18, ii, 23, 28, iii, 85 H 31  
 Attribuant G iv, 7

Attribuerat G vii, 9, 76 C i, 57. ii, 22. iii, 20 A 53  
 Attribuerit C i, 35  
 Attribui C i, 32  
 Attribuit G iii, 1. v, 47. vi, 32. vii, 34, 60, 90 C i, 14, 17, 24, 42 A 66 Af 38, 88  
 Attribuitur C ii, 4  
 Attributæ erant G iii, 14  
 Attributi erant G viii, 6  
 Attributus erat G viii, 48  
 Attribuuntur G vii, 76  
 Attulisse C i, 53. iii, 72  
 Attulissent G i, 43  
 Attulisset G vii, 58 A 76  
 Attullistis H 42  
 Attulit G i, 53. v, 54. viii, 43 C i, 48, 51. iii, 33, 36, 60, 63, 70, 111 A 37, 76  
 Avaricensibus G vii, 47  
 Avariæ G vii, 31, 32, 47  
 Avarico G vii, 15, 16, 31  
 Avaricum G vii, 13, 16, 18, 29, 30, 52 C iii, 47  
 Avaritia G vii, 42  
 Avaritiam G i, 40 C iii, 32  
 Auctionandi C iii, 20  
 Auctione Af 97  
 Auctiores G i, 43  
 Auctis C iii, 82  
 Aucto C ii, 5 A 44  
 Auctor G v, 33. vi, 31. viii, 21, 32, 47  
 Auctore G v, 28 C i, 26. ii, 29 A 23  
 Auctorem G v, 29  
 Auctores G iii, 17. vi, 8. viii, 7 C ii, 29 Af 85  
 Auctoribus G v, 25 C ii, 18, 37, 38  
 Auctoritas G i, 17. iii, 8. iv, 21. vi, 12. viii, 54 Af 31  
 Auctoritate G i, 3, 31, 33. ii, 4, 15. iii, 23. vii, 32, 37, 63. viii, 31, 52 C i, 35. ii, 32. iii, 57 A 26 Af 85  
 Auctoritatem G ii, 4, 14. v, 4, 55. vi, 11, 12, 13. vii, 30. viii, 32, 46, 52 C i, 32, 35. iii, 10, 43, 57, 82, 109 A 33 Af 40, 48  
 Auctoritati C i, 1  
 Auctoritatis G iv, 13. v, 6, 35, 54. vii, 55, 77 C iii, 109 Af 48  
 Auctus Af 34  
 Aucupabatur Af 3, 58  
 Audacia G i, 18. vi, 34 C i, 5. iii, 26, 104 Af 19, 63  
 Audacis G vii, 5  
 Audaciam Af 31  
 Audacibus Af 22

Audacissime G ii, 10. v, 15 Af 6  
 Audacius G i, 15, 18. ii, 26. vii, 1. viii, 9, 28 C iii, 24, 46 A 35 Af 75  
 Audacter G iv, 24 C i, 1, 44, 59  
 Audeant G vi, 8, 38. vii, 1  
 Audeat G i, 18. vi, 35  
 Audebant G v, 6 C iii, 60 H 25, 29  
 Audebat G i, 42. vi, 43 C iii, 70  
 Audent G iv, 2 H 26  
 Audere G i, 34. iv, 16. vi, 23 C i, 64. iii, 43 Af 42  
 Aderent G i, 32. ii, 8, 17, 19. iii, 17. v, 16. viii, 5, 15 C i, 62. iii, 25, 84 Af 31, 76  
 Aderet G iv, 21. vi, 17. viii, 26 C i, 2. ii, 44  
 Audent G vi, 13  
 Audiebamus A 74  
 Audiebant Af 32  
 Audiebantur C iii, 49  
 Audiebat G ii, 12. iv, 7. v, 1, vi, 28, 36. viii, 24, 52 Af 8, 29  
 Audiebatur G vii, 59  
 Audiendi C ii, 12  
 Audiendos G iv, 13  
 Audiens G i, 40 Af 57  
 Audiente C i, 34 Af 57  
 Audientes G i, 39, 40. v, 54 Af 32  
 Audientibus C iii, 1  
 Audierant G ii, 12. v, 28. vi, 37  
 Audierat G viii, 50 C ii, 29 A 65 Af 19  
 Audierit G iv, 5  
 Audierunt C i, 30  
 Audimus G viii, 1  
 Audire F 841, 2  
 Audirent G ii, 31  
 Audirentur G iii, 24 C iii, 31  
 Audiret C iii, 109 A 42, 44  
 Audiri C ii, 42  
 Audissent G vii, 63  
 Audisset C iii, 106 A 35  
 Audistis C ii, 32  
 Audit C ii, 38. iii, 106 A 57  
 Audita G iii, 27. vii, 88  
 Audita est G vii, 17  
 Audita sunt G vii, 3  
 Audite G vii, 20  
 Auditionem G vii, 42  
 Auditionibus G iv, 5  
 Auditis G iv, 21. vii, 61  
 Audito G iii, 26. iv, 15. vii, 28 C iii, 12 A 32 Af 91 H 26  
 Auditu Af 47  
 Auditum erat C ii, 38 A 25  
 Auditum est G iii, 18  
 Auditus C iii, 19  
 Avehi F 856, 10

- Aversa A 40  
 Aversæ G viii, 43  
 Aversati sunt H 14  
 Aversi G ii, 26 C ii, 13 A 30  
 Aversione H 22  
 Aversis Af 80  
 Aversos C i, 79. ii, 41 A 40  
 Aversum G i, 26  
 Avertebant G vii, 22 C iii, 59  
 Avertendæ C iii, 102  
 Avertendo C i, 62  
 Averterant G i, 16  
 Averterat C i, 4. lii, 49, 79  
 Averterent C iii, 59  
 Averterentur G i, 20  
 Averteret C i, 61  
 Averti G viii, 40  
 Avertisset G vi, 42  
 Avertit G i, 23. v, 44 C iii, 9, 21  
 Af 23, 39  
 Avexerunt G vii, 55  
 Avemus C ii, 31  
 Aveantur C i, 85  
 Aveat C ii, 31  
 Aveatur G v, 31  
 Avebantur C i, 52. ii, 41 H 1  
 Avebat G v, 57. vii, 46, 48 C iii, 64  
 Avebatur C i, 45 G vi, 7. vii, 30  
 Aveendarum Af 25  
 Aveendi C iii, 110  
 Aveentur A 1  
 Aveere G viii, 37 C iii, 92  
 Aveerentur G iv, 13  
 Aveeri G iii, 23. vii, 49  
 Aveat A 4, 55  
 Aveatur G vii, 45, 63, 79 C ii, 29.  
 iii, 82 A 60  
 Aveuraris F 843, 3  
 Aveurem G viii, 50  
 Aveidi H 25  
 Aveine Af 54  
 Aveinus Af 54  
 Avium G iv, 10  
 Ave Af 54  
 Aveirci G iii, 17  
 Aveircia G iii, 29. vii, 75  
 Aveircio G vii, 57  
 Aveircos G ii, 34. vii, 4. viii, 7  
 Aveircum C iii, 19, 71, 90  
 Aveircus C iii, 4 H 13, 26  
 Ave C iii, 8  
 Aveam A 70  
 Aveos H 26  
 Aveas G vi, 26  
 Aveibus G vii, 4 C ii, 27 H 30, 31  
 Aveigæ G iv, 33  
 Aveunculeio G iv, 22  
 Aveunculeium G ii, 11. v, 24  
 Aveunculeius G v, 28. vi, 32  
 Aveum G v, 28  
 Aveus G iii, 27  
 Aveutani C i, 60  
 Aveus G vii, 5, 20  
 Avei sunt C iii, 7 A 18, 20 H 22.  
 25  
 Aveos esse G ii, 27  
 Avepiciis A 74  
 Avepicio A 42  
 Avester C iii, 26  
 Aveuro C iii, 26  
 Avestrum C iii, 26  
 Aveus Af 33  
 Aveus est G v, 43 H 7  
 Ave G i, 1 et alia  
 Ave G i, 6 et alia  
 Ave G i, 87  
 Ave G vii, 35  
 Ave G iii, 2  
 Ave G i, 12  
 Ave G iv, 12  
 Ave G iii, 80 Af 37, 88  
 Ave G i, 35  
 Ave G i, 24. iii, 9, 11, 23. iv, 20.  
 v, 17. vi, 5, 7, 9, 10, 29, 32. vii,  
 33, 63, 71, 77, 78. viii, 7, 10, 17,  
 21, 25, 45 C i, 29, 39, 61. ii, 17,  
 26. iii, 13, 17, 23, 80, 112 A 1, 3,  
 12, 26, 34, 51, 56, 63, 69, 70, 77 Af  
 5, 8, 19, 20, 25, 49, 78 H 1, 29, 30,  
 42  
 Ave G iv, 20  
 Ave G vii, 25  
 Ave G iii, 25 C i, 78 Af 59 H  
 7, 30  
 Ave G vii, 30  
 Ave G 62  
 Ave G i, 63  
 Ave G vii, 5  
 Ave G i, 31. ii, 24. iii, 18. vi, 11,  
 12. vii, 12, 67. viii, 1 C ii, 25 Af  
 88  
 Ave G ii, 14. iii, 20, 24. vii, 79.  
 viii, 46 C i, 29, 60, 79. ii, 3, 5, 22,  
 41. iii, 10, 11, 16, 95, 106, 111 Af  
 26, 34, 59 H 39  
 Ave G i, 18, 44. ii, 29. iii, 11. iv,  
 37. v, 44. vi, 8. vii, 77, 80, 81 C  
 i, 80. ii, 22. iii, 20, 36, 51, 79, 111  
 A 63 Af 19, 26 H 24  
 Ave G i, 49. vi, 7 A 63 Af  
 19  
 Ave G i, 11, 13, 31, 32, 44. ii,  
 10. iii, 4, 5, 15. iv, 8, 12, 16, 19,  
 34. v, 48. vi, 8, 23. vii, 24, 59, 66,  
 77, 80. viii, 4, 27, 28, 48 C i, 1,  
 70, 86. iii, 9, 26, 72, 78, 105 A i, 2,  
 10, 46, 54 Af 10, 22, 39, 52, 76, 77,

80, 92

Auximatus C i, 13  
Auximi C i, 13  
Auximo C i, 15  
Auximum C i, 12, 81  
Auxisse G i, 18  
Auxit C iii, 112  
Axibus C ii, 9  
Axonam G ii, 5, 9

B

Bacenis G vi, 10  
Baculo G ii, 25  
Baculus G iii, 5. vi, 38  
Bæbius H 26  
Bætim A 59, 60 H 5, 36  
Bæturiam H 22  
Bagradam C ii, 24, 26, 38  
Balbe G viii, 1  
Balbus C iii, 19  
Balears G ii, 7 Af 23  
Ballista H 13  
Ballistam H 13  
Ballistis C ii, 2 Af 56  
Balteo G v, 44  
Barbara C ii, 38. iii, 59  
Barbari G i, 31. iii, 15, 28. iv, 22, 24, 34. vi, 35, 39. viii, 10, 14, 15  
Barbaris G iii, 14, 16. iv, 10, 17, 21, 25, 32. v, 34. vi, 29, 34, 37, 40. viii, 10 C i, 38, 44, 61, 75. iii, 9, 95 A 43, 78 Af 93  
Barbaro Af 57  
Barbarorum G iii, 6. viii, 8, 10, 24, 29, 36 H 8, 43  
Barbaros G i, 33, 40. ii, 35. v, 54. vi, 10, 37, 42. viii, 32 C i, 34 A 44 H 15  
Barbarum G i, 31, 44 H 35  
Basilicam A 52  
Basilum G vi, 29. vii, 30  
Basilus G vi, 30  
Batavorum G iv, 10  
Belgæ G i, 1. ii, 6, 19. viii, 54  
Belgarum G i, 1. ii, 2, 4, 5, 6, 14  
Belgas G ii, 1, 3, 14, 15. iii, 11. viii, 6  
Belgio G v, 24. viii, 49, 54  
Belgis G i, 1. ii, 2, 3, 17. iii, 7, 11. iv, 38. v, 19  
Bella G i, 44. ii, 14. iii, 19. v, 11. vi, 17, 24. vii, 77. viii, 1 C iii, 1, 79, 110 Af 24, 65  
Bellandi G i, 2. iii, 17. iv, 1. viii, 1. C ii, 16. iii, 50 Af 31, 73 H 25  
Bellandum H 31  
Bellantibus Af 61  
Bellare Af 73  
Bellatores H 25

Belle H 32

Belli G i, 2, 36, 40, 41, 44. ii, 4, 16, 35. iii, 2, 7, 10, 17, 18, 24. iv, 1, 15, 20, 22, 32. v, 9, 11, 12, 53, 54. vi, 3, 4, 22, 31, 33, 42. vii, 1, 41, 55, 63, 76. viii, 1, 6, 7, 21, 38, 47, 49, 55 C i, 9, 35, 36, 53, 76. ii, 6, 12, 18, 23, 30, 32, 36. iii, 1, 2, 16, 17, 31, 41, 44, 47, 50, 65, 72, 73, 78, 81, 85, 112 A 23, 26, 34, 75 Af 36, 45 H 31  
Bellica C ii, 25  
Bellicæ G vi, 24  
Bellicam Af 67  
Bellicosissima G iv, 1  
Bellicosissimas C i, 85  
Bellicosissimis G viii, 24  
Bellicosissimum C iii, 73  
Bellicosos G i, 10  
Bellis G i, 54. iv, 3, 20. v, 25. viii, 25 C i, 39, 85. iii, 2, 59, 110 A 43  
Bello G i, 13, 30, 34, 40, 41, 45. ii, 4. iii, 3. iv, 1, 2, 6, 16. v, 1, 11, 12, 53, 55. vi, 1, 2, 5, 14, 15, 17, 23, 32, 35. vii, 1, 29, 33, 34, 43, 63, 64, 67, 77, 78. viii, 1, 51 C i, 21, 28, 35, 61, 87. ii, 23. iii, 1, 3, 10, 18, 32, 57, 60, 68, 83, 103, 104 A 1, 26, 32, 34, 42, 45 Af 54, 55, 74, 91 H 5, 8, 32, 43  
Bellocassis G vii, 75  
Bellonæ A 66  
Bellorum A 69  
Bellovaci G vii, 59, 75. viii, 12, 13, 26  
Bellovacis G vii, 75, 90. viii, 16, 38  
Bellovaco G viii, 6  
Bellovacorum G ii, 5, 10. viii, 7, 14, 17, 21, 23  
Bellovacos G ii, 4, 13, 14. v, 46. viii, 6, 7, 21, 22  
Bellum G i, 1, 2, 16, 30, 35, 36, 38, 40, 41, 43, 44. ii, 4, 9, 14, 29, 31, 35. iii, 7, 9, 10, 16, 20, 23, 28, 29. iv, 6, 7, 13, 16, 20, 21, 22, 27. v, 3, 4, 23, 28, 56. vi, 2, 5, 15, 25, 29. vii, 2, 14, 21, 32, 37, 58, 59, 63, 64, 71, 75, 76, 77, 89. viii, 2, 4, 6, 21, 22, 24, 49, 54, 56 C i, 25, 30, 38, 48, 53, 61, 64. ii, 2, 18, 29, 37. iii, 1, 42, 47, 51, 86, 102, 103, 109, 112 A 24, 32, 42, 43, 56, 66, 68, 77 Af 8, 26, 35, 36, 88 H 2, 8, 26 F 843, 8  
Bene G iii, 18. v, 57. vii, 44. viii, 1, 27, 36, 46 C i, 13, 71. ii, 38. iii, 13 A 10, 24, 25, 26, 47, 65, 66, 70 Af 20, 77, 86 H 1, 4, 12, 13, 15, 16, 22, 25, 34, 35, 36, 40, 41 F 843, 4  
Beneficia G i, 43. vii, 20 C i, 22. ii, 18 H 43  
Beneficiarius C i, 75. iii, 68

- Beneficiis G i, 42. v, 27. vii, 76 C i,  
22, 23, 35, 61. ii, 36. iii, 10 A 25,  
68 H 42
- Beneficio G i, 9, 22, 35, 42, 52. v, 52.  
vii, 20, 37, 41. viii, 20 C i, 32, 40,  
74. ii, 32. iii, 1, 18, 26, 79 A 70 Af  
32, 45, 54, 58, 64 H 36
- Beneficiorum C i, 84
- Beneficium G vi, 42 C. i, & ii, 29, 32  
Af 87
- Benevolentia G v, 25. vii, 43 F 844, 5
- Benevolentiam C ii, 31
- Benignitate A 75
- Berones A 53
- Bessos C iii, 4
- Bestia Af 72, 82, 84
- Bestiarum Af 72
- Bestias Af 35, 72, 81, 84
- Bestiis Af 82
- Bibi A 6
- Bibracte G i, 23. vii, 55, 63, 90. viii,  
2, 4
- Bibrax G ii, 6
- Bibroci G v, 21
- Bibuli C iii, 16, 110
- Bibulo C iii, 14, 15
- Bibulum C iii, 16, 22, 31
- Ribulus C iii, 5, 7, 8, 15, 18
- Bidui G vi, 7 C ii, 24
- Biduo G i, 47. v, 27, 48. vii, 11 C f,  
5, 41, 48, 54, 87. ii, 22 A 9, 60
- Biduum G i, 23. vii, 9 C i, 92. ii, 21,  
32. iii, 26, 37, 102 A 60
- Biennii C iii, 31
- Biennio C iii, 32
- Biennium G i, 2
- Bigeriones G iii, 27
- Blea G iv, 17. vii, 75. viii, 10 C iii,  
19, 37
- Bleas G iii, 15
- Blinis G iv, 17. vii, 2 C i, 58, 74 Af 79
- Biporum C i, 26
- Binos G vii, 23 H 3
- Bipartito H 5
- Bipedali C ii, 10
- Bipedalia C ii, 10
- Bipedalibus G iv, 17
- Biremes C iii, 40
- Biremis A 16
- Bis G iii, 12. v, 55. vii, 66, 88 C ii,  
22, 32. iii, 10, 106 A 52
- Bithynia C iii, 3 A 65
- Bithyniam A 78
- Bithynio A 66
- Bituriges G vii, 5, 9, 15, 90. viii, 2, 4
- Biturigibus G i, 18. vii, 5, 8, 21, 75.  
viii, 11
- Biturigum G vii, 5, 11, 12, 13, 15, 29.  
viii, 2
- Bivius C i, 24
- Blande Af 21, 81
- Bochus Af 25
- Boduognato G ii, 23
- Bœotia C iii, 4
- Bogud A 62
- Bogudem A 59
- Bogudis Af 23
- Boia G vii, 14
- Boii G i, 25
- Boiis G vii, 75
- Boiorum G i, 29. vii, 9, 17
- Boios G i, 5, 28. vii, 10, 17
- Bona G v, 56. vii, 3, 42 C i, 85. ii, 18,  
21. iii, 49, 82, 110 A 41 Af 2, 90,  
97, 98 H 22
- Bonæ C ii, 5
- Boni G i, 40 Af 54
- Bonis G vi, 19. vii, 43. viii, 22 Af 97
- Bonitas A 24
- Bonitate A 24
- Bonitatem G i, 38
- Bono G i, 6 A 60 F 845, 5
- Bonorum Af 90
- Bonos Af 22
- Bonum C iii, 78 A 12
- Bos G vi, 26
- Boosphori A 78
- Boum G vi, 28
- Brachia G vii, 56 Af 49, 61 H 6, 24
- Brachis A 30 Af 56
- Brachio G i, 25
- Brachium Af 28, 85 H 5, 12, 20
- Brannovicibus G vii, 75
- Brannovis G vii, 75
- Bratuspantium G ii, 13
- Brevem G v, 29
- Brevi G i, 40. iii, 4. iv, 33, 34. vi, 1  
C ii, 15 A 47 Af 32, 36
- Breviore C i, 43, 63. iii, 41
- Breviores G v, 13
- Brevissimus G iv, 21
- Brevitas G ii, 20, 20 C i, 82
- Brevitati F 843, 1
- Breviter G vii, 54
- Britanni G v, 11, 14, 21
- Britannia G iii, 9. iv, 39. v, 13, 22.  
vi, 12. vii, 70.
- Britanniæ G ii, 4. iv, 22, 38, 80. v,  
12 C i, 54
- Britanniam G ii, 14. iii, 8. iv, 30, 21,  
28, 27, 28, 30, 37. v, 2, 6, 8, 13
- Britannicum G v, 4
- Britannorum G v, 11
- Britannos G iv, 21
- Brama G v, 13
- Brumalibus G vii, 4
- Brundisii C i, 25. iii, 14, 24, 87 A 44  
F 849, 13. 851, 3

Brundiale C iii, 24, 25, 100 Af 19  
 Brundisini C i, 25, 28  
 Brundisina C i, 28  
 Brundisino C i, 26. iii, 100  
 Brundisium C iii, 23  
 Brundisium C i, 24, 25, 27, 30. iii, 2,  
 6, 8, 20, 25, 100 A 47. F 849, 12  
 Bruti C ii, 3, 6, 22  
 Brutis C i, 30  
 Bruto G iii, 14  
 Brutum G iii, 11. vii, 9, 87 C i, 26  
 Brutus C i, 56, 57. ii, 5, 6.  
 Buccinatore C ii, 35  
 Bullide C iii, 40  
 Bullidenes C iii, 12  
 Bursavolentes H 23  
 Bursavolensibus H 23  
 Butthotum C iii, 16

## C

Cabilloni G vii, 90  
 Cabillono G vii, 42  
 Caburi G i, 47  
 Cacumina Af 47  
 Cacuminibus G vii, 73  
 Cadavera H 23  
 Cadavere Af 84  
 Cadaveribus G ii, 27. vii, 77 H 32  
 Cadaverum C iii, 49  
 Cadebat G v, 34  
 Caderent C iii, 76  
 Cadunt G i, 16  
 Cadurcis G vii, 75  
 Cadurcorum G viii, 32  
 Cadurcos G vii, 4  
 Cadurcum G vii, 5  
 Cadurcus G vii, 7  
 Cæci Af 31  
 Cæcilium H 35  
 Cæcilus C i, 46  
 Cæcina Af 59  
 Cæde G v, 47. vii, 1, 28, 38. viii, 20,  
 36 C ii, 34 A 18 Af 46, 87, 90 H  
 6, 16, 33, 41  
 Cædem G vii, 88 A 58 H 15, 26, 36  
 Cædendo Af 19  
 Cædendum G viii, 29  
 Cædere G iii, 29 Af 84  
 Cæderentur A 36  
 Cædes G vi, 18. vii, 42, 67, 70, 88 C  
 iii, 94 H 37, 39  
 Cædi Af 40  
 Cædibus G viii, 26  
 Cædis G viii, 21 A 55  
 Cæresos G ii, 4  
 Cærimonia F 854, 3  
 Cærimoniæ G vii, 2

Cæsa G iii, 29 Af 46  
 Cæsa est C i, 36  
 Cæsar G i, 7 et alia  
 Cæsare G i, 13 et alia  
 Cæsarem G i, 11 et alia  
 Cæsari G i, 7 et alia  
 Cæsarianas Af 28, 53  
 Cæsariani Af 13, 14, 24, 52, 66  
 Cæsarianis A 59 Af 7  
 Cæsarianos H 34  
 Cæsaris G i, 17 et alia  
 Cæsis Af 57  
 Cæte Af 54  
 Cæli G i, 47. viii, 27 C ii, 5. iii, 20,  
 67, 92 Af 32, 35  
 Cæio G i, 40, 47. v, 17, 24. vi, 6, 40.  
 vii, 65. viii, 46, 48, 54 C i, 1. iii, 5  
 Af 57, 68, 89  
 Cæium G i, 19, 47. iv, 21. v, 24, 46,  
 vi, 1, 29, 33. vii, 3, 11, 40, 90. viii,  
 6, 14, 23, 24, 50, 54, 55 C i, 13, 35,  
 36, 37. ii, 18, 24. iii, 21, 34, 60, 71  
 A 34, 68 Af 8, 33, 35  
 Cæius G i, 53. iii, 5. v, 27. vi, 41.  
 vii, 81, 83. viii, 26, 27, 31, 33, 34,  
 37, 48, 52 C i, 40, 48. ii, 1, 23. iii,  
 5 Af 3, 28, 34, 43, 54, 93 H 2, 11,  
 18, 26  
 Calagurritani C i, 60  
 Calamitas A 63  
 Calamitate G i, 13, 53. ii, 28. vii, 77.  
 viii, 5, 19, 20, 21, 31, 36 C iii, 103,  
 104 A 18 H 17  
 Calamitatem G i, 12, 81. ii, 14. vi,  
 37. vii, 90. viii, 6 C iii, 20  
 Calamitates G iii, 19. viii, 24  
 Calamitatibus G i, 31  
 Calamitatis G v, 29  
 Calcaribus G viii, 48  
 Calcatas H 16  
 Calennum G viii, 39  
 Caletes G ii, 4. vii, 75. viii, 7  
 Calidii C i, 2  
 Calidius C i, 2  
 Calliditate A 71  
 Calliditatis G viii, 16  
 Callidum G iii, 18  
 Calonem G vi, 36  
 Calones G ii, 24, 27. vi, 40  
 Caloniibus Af 56  
 Calonum G ii, 26. vi, 36 C i, 51  
 Calpurnio A 55  
 Calpurnium A 55  
 Calpurnius A 53  
 Calvino A 9  
 Calvinum C iii, 34 A 34, 63  
 Calvisium C iii, 34, 53  
 Calvisius C iii, 35  
 Calvitiis H 82

- Calydone C iii, 35  
 Camellis Af 68  
 Camerino C i, 15  
 Campani C i, 14  
 Campestris G vii, 81, 83  
 Campestribus G vii, 72, 86 C i, 79 Af 73  
 Campestris C i, 66  
 Campi Af 37  
 Campis G iii, 26 C i, 65 Af 19  
 Campo Af 7, 12, 18, 30, 40, 41, 42, 56, 58, 67, 68, 77, 85  
 Campam G vii, 79. viii, 18 C ii, 40 Af 51, 61 H 27  
 Campus C iii, 37 Af 37  
 Camulogeno G vii, 57  
 Camulogenus G vii, 59, 62  
 Canallibus C ii, 10  
 Cancellis Af 15  
 Candavia C iii, 11  
 Candavie C iii, 79  
 Candaviam C iii, 79  
 Canere Af 82  
 Cani G vii, 47 C iii, 82 Af 40  
 Caninii G viii, 27, 39 C i, 26  
 Caninio G viii, 27, 44 Af 93  
 Caninium G vii, 90. viii, 24, 26, 32, 39 C i, 26. ii, 24 H 35  
 Caninius G vii, 83. viii, 26, 30, 32, 34, 35, 36, 37  
 Canopum A 25  
 Cantabris G iii, 26 C i, 33  
 Cantium G v, 12, 14, 23  
 Cantu G viii, 20  
 Canuleium C iii, 42  
 Canusium C i, 24  
 Capere G i, 20, 44. iii, 23. iv, 14, 26, 36. v, 28, 33. vi, 20, 33. vii, 12 C i, 19, 20. ii, 42. iii, 11 A 9 Af 50, 79 H 26  
 Caperent G iii, 2, 24. v, 23, 53 C i, 44 A 31 Af 39  
 Caperentur G vii, 11  
 Caperet G i, 13. v, 8. vii, 35 C i, 7 A 10, 16, 47 H 4  
 Caperetur G viii, 30 C iii, 46  
 Capi G i, 40. vii, 31. viii, 35 C i, 67 H 3  
 Capiant G iii, 18. vii, 4 H 3  
 Capiantur H 3  
 Capiat C i, 5  
 Capiebat A 56 H 24  
 Capienda G iv, 13  
 Capienda erant C iii, 44  
 Capiendam G vii, 26  
 Capiendi G iv, 14  
 Capiendis G iv, 5. vii, 46  
 Capiendo G vii, 77 Af 49  
 Capiendum G vii, 10, 27, 36, 59. viii, 33 C iii, 41, 77 A 20 H 13  
 Capillo G v, 14  
 Capillum G vii, 48  
 Capio F 848, 6  
 Capit G i, 1. vi, 38. vii, 71 C i, 40. iii, 48 A 47 Af 25, 80, 95 H 37  
 Capita G vii, 39 C ii, 9. iii 23 Af 47 H 32  
 Capite G i, 32. v, 18 C iii, 19 Af 16  
 Capitibus G iv, 10  
 Capitia G vii, 1, 71 C ii, 32. iii, 83, 102, 110  
 Capitolio C i, 6  
 Capitem G i, 29. ii, 23. iv, 15  
 Capitar G vii, 88. viii, 29, 36 A 16  
 Capiunt G vi, 27. viii, 1 C i, 58, 89. iii, 30 A 16 Af 25, 39, 55 H 26, 32, 41  
 Capiuntur G viii, 36 A 46  
 Cappadocia C iii, 4 A 24, 35, 66  
 Cappadocia A 35  
 Cappadociam A 24, 35, 40, 66  
 Cappadocum A 66  
 Capreolis C ii, 10  
 Capreis G vi, 27  
 Capta G vi, 17, 37 C ii, 6, 7 A 76 Af 56, 72 H 4, 26  
 Capta est G i, 53 A 11 Af 44  
 Captae C ii, 7  
 Captae sunt C i, 59  
 Captam C ii, 12  
 Captam esse C iii, 102  
 Capti G vi, 22. vii, 42, 67 C ii, 39 Af 40, 52 H 11, 12  
 Capti essent H 23  
 Capti sunt A 18 Af 25 H 9, 21, 22, 31  
 Captis G iii, 14. vi, 8. vii, 70. viii, 3, 36 Af 63  
 Captivæ C ii, 5  
 Captivas A 47  
 Captivi G v, 42. vi, 43  
 Captivis G i, 22, 50. ii, 16, 17. v, 8, 9, 18, 48, 52. vi, 35, 39. vii, 18, 72, 89. viii, 26, 36 C ii, 39. iii, 81 A 42  
 Captivo G vi, 27. viii, 17 Af 4  
 Captivorum G v, 23. vi, 32. vii, 90 C ii, 39 A 18 H 39  
 Captivos G v, 42 C ii, 38. iii, 71  
 Captivum Af 4  
 Captivus Af 4  
 Capto G i, 25. v, 9, 22. vi, 8. viii, 25 C iii, 51, 62 A 17 Af 45, 68  
 Captos G vi, 28 C iii, 38, 59 Af 86  
 Captos esse H 3  
 Captum C i, 34 Af 64  
 Captum esse G viii, 44  
 Captum esset H 23  
 Captum fuit H 20  
 Capturos C i, 76. ii, 29



Captivos fulesse G v, 29  
 Capturum C i, 1  
 Captus G iv, 3 C ii, 32  
 Captus est G i, 26 Af 64 H 13  
 Capua C iii, 21, 71  
 Capuæ C i, 14, iii, 21  
 Capuam C i, 10, 14  
 Caput G v, 14, 58. viii, 23, 41 Af 78  
 H 3, 33, 39 F 877, 16  
 Carales Af 98  
 Caralibus Af 98  
 Caralitani C i, 30  
 Carcasone G iii, 20  
 Carceribus A 24  
 Caream G viii, 1  
 Carere Af 22  
 Caret Af 54  
 Carfulenum A 31  
 Cari C iii, 59  
 Carinæ G iii, 13 C i, 54  
 Cariorem G vii, 19  
 Carissima G v, 33  
 Carissimæ A 60  
 Carissimas Af 91  
 Carissimum C ii, 32  
 Caritatem Af 47  
 Carmonam A 57, 64  
 Carmonenses C ii, 19  
 Carne, G v, 14. vi, 22  
 Carnutes G ii, 35. v, 25, 29, 56. vi,  
 3, 4. vii, 2, 3. viii, 4, 5, 31, 38  
 Carnutibus G v, 25, 56. vi, 2. vii, 2,  
 75.  
 Carnutum G vi, 13, 44. vii, 11. viii,  
 5, 31, 46  
 Caros F 861, 11  
 Carpere Af 75  
 Carperet C i, 63, 78  
 Carperetur G iii, 17  
 Carra H 6  
 Carri G i, 6  
 Carris G i, 24, 51 C i, 51, 54  
 Carrorum G i, 3. viii, 14  
 Carros G i, 26. iv, 14. vii, 18  
 Carrucam H 27  
 Carteia H 37  
 Carteiam H 32  
 Carteienses H 36, 37  
 Caruerat G vi, 38  
 Caruerint G vii, 17  
 Carvilinus G v, 22  
 Casas G v, 43 H 16  
 Caseo G vi, 22  
 Casibus C i, 7 A 75  
 Casilinum C iii, 21  
 Cassi G v, 21  
 Cassianæ H 26  
 Cassianam C iii, 101  
 Cassiano G i, 13.

Cassianos A 61  
 Cassidem Af 16, 78  
 Cassidibus G vii, 45  
 Cassii C iii, 36 A 52, 53, 62, 63  
 Cassio C ii, 19. iii, 36 A 50, 51, 53, 64  
 Cassivellauni G v, 18, 20, 21  
 Cassivellauno G v, 11, 20, 22  
 Cassivellaunus G v, 19, 22  
 Cassium G i, 7, 12 C ii, 21. iii, 34, 36,  
 55 A 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 61,  
 63 H 42  
 Cassius C i, 2. iii, 5, 35, 36, 101 A 48,  
 49, 53, 55, 57, 59, 60, 61, 63, 64  
 Castella G i, 8. ii, 8. vii, 69. viii, 34  
 C iii, 43, 44, 52, 58, 65 A 42, 43 Af  
 26, 34, 38, 49 H 6, 20, 27  
 Castellanos A 42  
 Castelli G vi, 32 C iii, 66  
 Castellis G ii, 29, 30, 33. iii, 1. vii, 81.  
 viii, 35 C i, 18, 34. iii, 13, 22, 42,  
 44, 67, 88, 90 Af 6  
 Castello G vi, 37. vii, 87 C ii, 8. iii,  
 43, 51, 53 A 30, 61 Af 80 H 9, 24,  
 40  
 Castellorum C iii, 47  
 Castellum G ii, 9 C ii, 4. iii, 36, 43,  
 53, 67 A 19, 21, 30, 63 Af 36 H 8,  
 9, 14  
 Castico G i, 3  
 Castigabantur C iii, 25  
 Castigat C i, 3  
 Castigato C iii, 57  
 Castigavit C iii, 60  
 Castor C iii, 4  
 Castra G i, 15, et alia  
 Castris G i, 12, et alia  
 Castrorum G ii, 5, 23, et alia  
 Castulonensi C i, 38  
 Casu G i, 12. ii, 21. v, 33, 48, 52. vi,  
 27, 30, 37, 42. vii, 20 C ii, 5, 14, 19.  
 iii, 14, 64, 81, 103 Af 6, 7, 11 H 23  
 Casum G ii, 31. iii, 5, 22. v, 30. vi,  
 36, 40. vii, 1, 41. viii, 20, 34 C ii,  
 41. iii, 13, 51, 77 A 7, 23, 25  
 Casura C iii, 92  
 Casurum A 11  
 Casus G iii, 13. iv, 31. v, 44. vi, 35.  
 vii, 65, 79 C i, 21, 75, 78. ii, 22.  
 iii, 10, 39, 72 A 14, 46 H 29  
 Catamantaledis, G i, 3  
 Catapultarum Af 31  
 Catapultis C ii, 9  
 Catascopum Af 26  
 Catenas G i, 47  
 Catenis G i, 53. iii, 13. v, 27 Af 26  
 Catervatim Af 32  
 Cativolci G v, 24  
 Cativolco G v, 26  
 Cativolcus G vi, 31

- Cato C i, 30 Af 22, 36, 87, 89  
 Catone H 17  
 Catonem C i, 4 Af 93  
 Catonia C i, 4 Af 89  
 Caturiges G i, 10  
 Cavarillus G vii, 67  
 Cavarinum G v, 54. vi, 5  
 Caveant C i, 21  
 Cavendum esset A 16  
 Cavent G vi, 2  
 Cavere G i, 14. vii, 2  
 Cavetur C i, 86  
 Causa G i, 1, et alia  
 Causæ G i, 4, 10, 43 C iii, 17, 72  
 Causam G i, 4, 17, 43, 59. iii, 23. v, 27, 33, 41. vi, 16, 18, 23, 32, 35, 37. vii, 4, 9, 37, 44, 53. viii, 22, 34, 49, 50, 52 C i, 35. ii, 28. iii, 20, 24, 26, 32, 46, 76, 87, 88, 108 A 6, 37, 49, 59 Af 82, 64, 73 F 844, 13  
 Causas G i, 10. ii, 1. iv, 24. vi, 22. viii, 1 C iii, 59 Af 23, 51, 73, 91 H 43  
 Causis G ii, 10. iii, 2, 7. iv, 16, 17. v, 54. vi, 1, 9, 14 C i, 5, 81, 82. ii, 80. iii, 66, 79 A 10, 50, 71  
 Causulam Af 54  
 Cante G v, 49  
 Cantes G iii, 13  
 Cautiorem G vii, 23  
 Canto F 846, 1  
 Ceciderit G vi, 40  
 Ceciderunt C i, 46 A 40 H 15, 24, 31  
 Cecidisse C ii, 15. iii, 53, 99  
 Cecidissent G ii, 27  
 Cecidisset G iv, 12  
 Cecidit Af 52  
 Cecinit A 47  
 Cedant G v, 34 C ii, 40  
 Cedebant C i, 57. ii, 6 Af 78  
 Cedendi G viii, 28  
 Cedendum sit G vii, 89  
 Cedentes G ii, 19. v, 16. vii, 80  
 Cedentibus G v, 16. vii, 80. viii, 29 H 14, 24, 38  
 Cedere G v, 50. vi, 23. viii, 19 C ii, 41 A 21 Af 15 H 23  
 Cederent G v, 16  
 Celant C i, 76  
 Celari G vii, 80 A 7  
 Celata G ii, 32  
 Celaverant G ii, 33  
 Celeberrimis A 2  
 Celerem G iv, 23 C i, 59, 82. iii, 22, 38, 111  
 Celeri A 61 Af 2 H 2, 38  
 Celerior A 51  
 Celeriore A 28  
 Celeris G vii, 47 C iii, 69  
 Celeritas G i, 48. vii, 46. viii, 31 C iii, 96  
 Celeritate G ii, 12, 19, 31. iii, 12, 29. iv, 14, 35. v, 18, 29, 39, 40, 48, 49, 53. vi, 1, 29. vii, 9, 12, 20, 40, 45. viii, 3, 52 C i, 37, 58, 70. ii, 6, 41. iii, 70, 78, 96 A 77 Af 22, 63, 73  
 Celeritatem G ii, 20, 26. v, 1. vi, 49. viii, 14 C iii, 2, 8, 11  
 Celeritati C iii, 79  
 Celeritatis C i, 58  
 Celeriter G i, 18, 52. ii, 12, 23, et alia  
 Celerius G i, 48. viii, 8, 12, 38 A 71, 73 Af 33, 39, 49, 73 H 2, 26  
 Celerrime G i, 37. vii, 11, 39 A 32, 44, 46, 78 Af 26  
 Cellæ Af 89  
 Celtæ G i, 1  
 Celtiberiam C i, 61  
 Celtiberis C i, 28  
 Celtilli G vii, 4  
 Cenimagni G v, 31  
 Cenomanis G vii, 75  
 Censeam C ii, 31  
 Censebant G vii, 77 C i, 67  
 Censebat C i, 2  
 Censent G vii, 21  
 Censeo G vii, 77  
 Censerent C ii, 30. iii, 83  
 Censor C i, 3  
 Censu G i, 29  
 Censuerant C i, 44  
 Censuisset G i, 35  
 Censuit G vii, 54, 56, 75 C iii, 31  
 Centenis A 48 Af 97  
 Centenos A 48, 52  
 Centies Af 98  
 Centonibus C ii, 10. iii, 44  
 Centones C ii, 9  
 Centrones G i, 10. v, 39  
 Centum G i, 2, 26, 29, 31, 37. ii, 4. iv, 1. v, 13, 24, 40. vi, 4. vii, 3 C ii, 18, 25. iii, 7, 10, 88, 91, 99 A 12, 34, 51 Af 1, 3, 18, 19, 38, 61, 68, 70 H 15, 21, 24, 32 F 858, 6  
 Centuriæ C iii, 91  
 Centuriatim C i, 76  
 Centuriis C i, 64  
 Centurio G iii, 5. vii, 47, 50. viii, 23 C i, 13, 46 Af 28, 45, 46  
 Centurionem Af 46  
 Centuriones G i, 39, 41. ii, 17. v, 28, 37, 43, 44, 52. vi, 38, 39, 40. vii, 12. viii, 23 C i, 20, 46, 57, 64, 71, 74, 76, 77, 80. ii, 27. iii, 13, 19, 53, 71, 99 A 24 Af 83 H 20, 23  
 Centurionibus G i, 40. ii, 26. iii, 6, 14. vii, 12, 17, 51. viii, 4 C i, 17, 39. ii, 21, 28, 44. iii, 64, 67, 94, 96 A 9, 43, 57 Af 7, 23, 46, 64

- Centurionis C iii, 58, 74  
 Centurionum C i, 39, 67, 77 H 24  
 Ceperant G vii, 51 C i, 44. iii, 76 A  
 60 Af 97 H 41  
 Ceperat G viii, 8 C iii, 21 Af 49 H  
 1, 38  
 Ceperint G iv, 2. vi, 17  
 Ceperunt G iii, 28. v, 9. vii, 26, 62  
 C iii, 24, 101 H 16  
 Ceplase G viii, 30  
 Cepissent G v, 26 C iii, 28, 73 A 73  
 Cepisset A 17, 61  
 Cepit C iii, 100 A 27, 73 Af 62, 63  
 H 10  
 Cerauniorum C iii, 6  
 Cercinam Af 8, 34  
 Cercinitanis Af 34  
 Cernebantur G vii, 88 C ii, 34  
 Cernebatur G vii, 62 C i, 64. ii, 26.  
 iii, 65, 69  
 Cernere G vi, 8 C ii, 43  
 Cernerent C iii, 69  
 Cernerentur G vii, 76  
 Cerneretur C iii, 36, 41  
 Cerni G vii, 44  
 Cernitur G vii, 88  
 Cernunt G vi, 21  
 Certa G ii, 22. v, 29. vi, 34. viii, 32  
 C iii, 33, 110  
 Certæ C iii, 32  
 Certam G i, 30. v, 1. C i, 2  
 Certamen G iii, 14 C i, 76 A 15, 16  
 Certamine G v, 44. viii, 28 C i, 46,  
 51 H 15  
 Certaminis G viii, 9 Af 59  
 Certaretur A 29  
 Certas C i, 17, 56 A 35  
 Certaase A 55  
 Certe G iv, 25. v, 29. vii, 50 C i,  
 71, 85. ii, 27, 31 A 58  
 Certi G vii, 45  
 Certior G i, 12, 21, 41. ii, 1, 10, 34.  
 iii, 2, 9, 19. iv, 4, 5. v, 25, 47, 53. vi,  
 10. vii, 1. viii, 6, 27, 29, 53 C i,  
 12, 15, 64, 66. ii, 20, 40. iii, 8, 14,  
 16, 41, 51, 79 Af 48, 63, 65, 66  
 H 18  
 Certiorem G i, 11. ii, 2. v, 37. vii,  
 87 C iii, 11 A 9 H 2  
 Certiores G i, 7. iii, 5. iv, 4. v, 49.  
 vi, 10 C ii, 3 Af 26, 74 H 2, 38  
 F 849, 17  
 Certis G v, 13. vii, 19 C i, 9, 21. ii,  
 18, 37. iii, 42, 101 A 20, 51 Af 60  
 Certissimæ G i, 19  
 Certissimam G vi, 37  
 Carthus G v, 52. viii, 26  
 Certo G ii, 11. vi, 13. vii, 5. viii, 9  
 C i, 37, 68 Af 2, 3, 41, 97  
 Certo Af 44  
 Certorum Af 54  
 Certos G vii, 16  
 Certum G v, 1, 12, 57. vi, 22. vii,  
 4, 31, 76 C i, 30, 51. iii, 19 Af 3,  
 44 H 23  
 Certus C iii, 110  
 Cervi G vi, 26  
 Cervices H 20  
 Cervis G vii, 72  
 Cespite H 32  
 Cespitum G v, 42  
 Cespitibus G iii, 25 C iii, 96  
 Cespitum G v, 51  
 Cesserant G v, 35  
 Cessere H 23  
 Cesserunt C iii, 51 Af 59  
 Cessisset A 16, 40  
 Cessit G vii, 62 C iii, 98  
 Cetera C iii, 59 A 70 H 30 F 877,  
 18  
 Ceteræ G viii, 31, 39  
 Ceterarum Af 89  
 Ceteras G vii, 41. viii, 22, 31 C i,  
 55. ii, 22 A 33 Af 36  
 Ceteri G i, 32. viii, 1, 19, 21 A 31,  
 53, 64, 67 Af 54  
 Ceteris G ii, 3. iv, 3. v, 6, 30. vi,  
 25. viii, 48 Af 43 H 7  
 Ceterorum G viii, 5 Af 31  
 Ceteros G i, 35  
 Cetratæ C i, 39  
 Cetrati C i, 48, 70, 78  
 Cetratis C i, 55, 75  
 Cetratorum C i, 70, 75  
 Cevenna G vii, 8, 56  
 Chara C iii, 48  
 Chersonesus A 10  
 Cheruscis G vi, 10  
 Cheruscos G vi, 10  
 Cibaria G i, 5  
 Cibariis G viii, 15  
 Cibariorum G iii, 18. vi, 10  
 Cibi G iv, 1  
 Cibo G vi, 38. vii, 78. viii, 44  
 Cicero G v, 40, 41, 49. vi, 26  
 Cicerone G v, 38, 40, 41 F 850, 6  
 Ciceronem G v, 27, 41, 45, 48, 49,  
 52. vi, 32. vii, 90  
 Ciceroni G v, 24  
 Ciceronis G v, 39, 45, 52, 53  
 Cilicia C iii, 3 A i, 25, 65  
 Ciliciæ C iii, 110 A 66  
 Ciliciam C iii, 102 A 26, 34, 66  
 Ciliciensis C iii, 88  
 Cilicum C iii, 101  
 Cimberium G i, 37  
 Cimbri G i, 33. vii, 77  
 Cimbris G i, 40. ii, 29

- Cimbrorum G vii, 77  
 Cimbros G ii, 4  
 Cingam C i, 48  
 Cingebant G vii, 69  
 Cingebat G vii, 19. viii, 40 C i, 83  
 Cingebatur A 28  
 Cingere Af 70  
 Cingeretur G vii, 72  
 Cingetorige G v, 57  
 Cingetorigem G v, 56  
 Cingetorigi G v, 4. vi, 8  
 Cingetorigis G v, 3  
 Cingetorix G v, 3, 22  
 Cingi G vi, 35  
 Cingit G i, 38  
 Cingulo C i, 15  
 Cingunt G v, 42 C iii, 30  
 Cippos G vii, 73  
 Circa C iii, 31 Af 82  
 Circino G i, 38  
 Circiter G i, 15, 25 et alia  
 Circuire C iii, 93 A 31  
 Circuiret Af 63  
 Circuit C i, 76  
 Circuitus G v, 2  
 Circuitu G i, 21, 41. ii, 29, 30. v, 13  
 42. vii, 45. viii, 41 C i, 59, 61, 64,  
 68. ii, 24. iii, 30, 41, 44, 45, 63 A  
 61  
 Circuitum G viii, 33 C i, 63. iii, 44  
 Circuitus G vii, 46, 69, 83  
 Circulari C i, 64  
 Circum G i, 10, 18 et alia  
 Circumcidere G v, 42  
 Circumcirca H 41  
 Circumciscus G vii, 36  
 Circumclnderetur C iii, 30  
 Circumclnderentur H 32  
 Circumcluditur H 38  
 Circumcludunt G vi, 28 H 6  
 Circumdare G viii, 34, 37  
 Circumdat Af 84  
 Circumdata G vii, 15 C ii, 41 A 40  
 Af 74 H 13, 33  
 Circumdati sunt G viii, 12  
 Circumdatis Af 18, 87  
 Circumdato G vi, 30  
 Circumdatum G viii, 7 C i, 71 A 26  
 Circumdatus G i, 38  
 Circumdatus erat Af 84  
 Circumdederant G iv, 32  
 Circumdederunt G i, 51. viii, 18  
 Circumdedit G vii, 72 C iii, 9  
 Circumducere H 6  
 Circumducti C i, 28  
 Circumductis G iii, 26  
 Circumductum G i, 38  
 Circumduxit C iii, 61  
 Circum eo C iii, 94  
 Circummeundo Af 82  
 Circumenndum Af 14  
 Circumfundebatur C iii, 63  
 Circumfundi G vii, 28, 74 C i, 67  
 Af 78  
 Circumfunduntur G vi, 37  
 Circumfusa G vi, 34 C i, 63  
 Circumfusi G viii, 29  
 Circumibant C ii, 41  
 Circumjecta G ii, 6  
 Circumjectis C iii, 45  
 Circumierunt C iii, 93  
 Circumire G vii, 87 C ii, 28, 41 Af  
 15, 21, 40  
 Circumiri C i, 44. ii, 16  
 Circumita erat C iii, 94  
 Circumitis G iii, 35 Af 83  
 Circummissis G v, 51 C i, 12. iii, 55  
 Circummittit C i, 21  
 Circummittuntur G vii, 63  
 Circummunire C i, 81, ii, 36 H 38  
 Circummuniret C iii, 66  
 Circummuniti G ii, 30  
 Circummunitione C i, 19  
 Circummunitos C i, 84 H 34  
 Circummunivit Af 80  
 Circumplecti G vii, 83  
 Circumplexi sunt H 32  
 Circumpositi sunt A 72  
 Circumscribendis C i, 32  
 Circumsederunt H 26  
 Circumsiderentur H 36  
 Circumsistat G iv, 5  
 Circumsistebant G i, 48. iv, 26  
 Circumsistens C ii, 42  
 Circumsisterent G vii, 5  
 Circumsisteretur G vii, 43  
 Circumsistunt G v, 7, 44. vii, 8 C i,  
 20 A 15  
 Circumspicere Af 16  
 Circumspiceret G v, 31  
 Circumspiciebat G vi, 5  
 Circumspiciendi Af 47  
 Circumsteterant G iii, 15  
 Circumsteterunt G iv, 87  
 Circumvallare G vii, 17, 68 C iii, 43  
 H 32  
 Circumvallati G vii, 44  
 Circumvallavit G vi, 11  
 Circumvecti C iii, 63  
 Circumvectus A 28 Af 58, 59  
 Circumvehi G vii, 45  
 Circumvehitur A 14  
 Circumvenere G i, 25  
 Circumveniebantur G v, 35 C ii, 34  
 Circumveniendi G vi, 34  
 Circumvenire G ii, 8, 23 C i, 18, 58.  
 ii, 32. iii, 44, 97 Af 79  
 Circumvenirentur G ii, 26. vii, 67,

62. viii, 10 C iii, 63 A 20 Af 13  
 Circumveniretur G i, 42 C iii, 89  
 Circumveniri G vi, 11. viii, 19 C i, 40.  
 ii, 34 H 23  
 Circumveniunt C i, 55 H 40  
 Circumventa G vi, 40 C iii, 86 Af 96  
 Circumventas G ii, 24  
 Circumventi G iii, 26. vi, 16. vii, 50,  
 62, 80 C i, 70 Af 19, 40  
 Circumventis G v, 39 Af 15  
 Circumvento G v, 35, 44 Af 76  
 Circumventos G i, 46. ii, 10. iii, 6.  
 viii, 12 C ii, 30  
 Circumventus G iv, 12. v, 37 C ii, 35  
 Af 5, 50, 51  
 Circumventus est A 26  
 Circum Af 25  
 Cis G ii, 3. iv, 4  
 Cisalpina G vi, 1  
 Cispio Af 67  
 Cispium Af 62  
 Cispus Af 62  
 Cisrhenanis G vi, 2  
 Citam G vii, 3  
 Citatim Af 80  
 Citato C iii, 96  
 Citatus G iv, 10  
 Citeriore G i, 24. ii, 1, 2. viii, 23, 54  
 C ii, 18. iii, 87 A 63  
 Citeriorem G i, 54. v, 2 C i, 38. ii, 7,  
 17 A 59  
 Citerioris G i, 10. iii, 23. v, 1 C i, 39,  
 48. ii, 21  
 Citissime G iv, 33  
 Citra G i, 12. ii, 29. iv, 4. v, 50. vi, 8,  
 32 C i, 14, 40. iii, 46 A 15  
 Citro G i, 42 C i, 20 Af 20, 82  
 Civem C iii, 31  
 Cives G vii, 3, 38. viii, 32 C ii, 18,  
 20, 21. iii, 9, 19, 102 A 24, 43, 70  
 Af 32, 35, 36, 44, 55, 74, 90, 97  
 H 17  
 Civi Af 57 F 845, 5  
 Civibus G vii, 17. viii, 24, 38, 47 C i,  
 32. ii, 21. iii, 19, 32, 40 A 70 Af 8,  
 22, 57, 91 H 42  
 Civile C ii, 29  
 Civiles C iii, 1  
 Civili C i, 67  
 Civilibus A 62 F 845, 6  
 Civilis G viii, 1 C iii, 1 A 34  
 Civis C ii, 19. iii, 32 Af 54 H 1  
 Civitas G i, 4, 10, 12, 20. ii, 15. iv, 3.  
 v, 3, 20, 25, 54. vi, 4, 23. vii, 4, 17,  
 20, 33, 39, 59. viii, 25, 47 C ii, 19.  
 iii, 81, 105  
 Civitate G i, 3, 9, 31, 47. ii, 24. iv,  
 12. v, 3, 20, 25. vi, 8, 9. vii, 4, 38,  
 43. viii, 21, 38, 47 C i, 1, 9, 22. iii,

18, 59 Af 22, 33 H 1, 36  
 Civitatem G i, 19, 31. ii, 32. v, 1, 3,  
 20, 28. vi, 3, 8. vii, 7, 13, 32, 37,  
 39, 41, 54, 71, 76, 90. viii, 24, 38,  
 52 C i, 9. ii, 4 Af 7 H 3  
 Civitates G i, 3, 9, 18, 30, 44. ii, 4,  
 34, 35. iii, 7, 8, 9, 10, 19, 20, 23.  
 iv, 21, 27, 38. v, 1, 24, 53, 55, 57.  
 vi, 11, 20, 34. vii, 3, 19, 29, 31, 43,  
 63, 65, 88, 89. viii, 1, 3, 5, 6, 20,  
 22, 23, 24, 27, 31, 38, 39, 46, 49  
 C i, 48, 52, 60, 61. ii, 18. iii, 11,  
 12, 13, 16, 31, 32, 34, 55, 79, 99,  
 102 A 44, 61, 62, 66, 78 Af 26,  
 97 H 1, 8, 26  
 Civitati G i, 2. ii, 14, 24. v, 3, 7, 27,  
 55. vii, 15, 28, 32, 40, 64, 75. viii,  
 1, 3 H 28  
 Civitatibus G i, 3. ii, 5. iii, 29. iv,  
 6, 18, 21. v, 1, 5, 11, 12, 56. vi, 2,  
 4, 11, 17, 23, 43. vii, 4, 15, 30, 31,  
 43, 57, 64, 75, 76, 77. viii, 31 C i,  
 30, 39, 52, 60. ii, 21. iii, 4, 31, 42,  
 80 A 65 Af 94  
 Civitatis G i, 3, 7, 14, 19, 31. ii, 3,  
 13, 14, 28. iii, 8. iv, 3. v, 3, 6, 7,  
 27, 54. vi, 5, 23, 34. vii, 32, 33,  
 38, 54, 55, 65. viii, 12, 26 C i, 35,  
 60. ii, 22. iii, 81 Af 97 H 1, 22  
 Civitatum G i, 30, 31. iii, 10, 17. iv,  
 3. v, 12, 22, 47, 53, 58. vii, 28,  
 36, 55, 83. viii, 11, 23, 30 C i, 40,  
 51. ii, 19. iii, 4, 35, 36, 55 A 26,  
 66 Af 26  
 Civium G vii, 42, 77. viii, 24 C i,  
 30, 72. ii, 6. iii, 4, 10, 29, 102 A  
 41, 68, 70 Af 46 H 17, 42  
 Clam G iii, 18. iv, 4  
 Clamasse H 16  
 Clamitabat G v, 29  
 Clamitans G v, 7  
 Clamitante Af 82  
 Clamor G ii, 24. v, 53. vii, 84, 88.  
 viii, 42 C iii, 105 A 14 H 31, 34  
 Clamore G ii, 11. iii, 22, 26. iv, 15.  
 v, 33, 43, 53. vi, 8. vii, 3, 12, 24,  
 28, 47, 48, 80, 81, 88. viii, 29 C i,  
 66 A 31, 52, 75 Af 80 H 3, 9,  
 13, 14, 25, 30, 40  
 Clamorem G iv, 37. vi, 39. viii, 43  
 C iii, 92, 106 A 20  
 Clamori H 31  
 Clanculum H 32  
 Clandestina G vii, 1. viii, 33  
 Clandestinis G vii, 64  
 Clara H 42  
 Clare C iii, 94  
 Clariore G v, 30  
 Claris Af 31

- Clarissima Af 23  
 Claritate Af 23  
 Classe C i, 56. ii, 3, 4, 6, 7, 23, 43. iii, 4, 15, 17, 23, 40, 100, 101, 111 A 10, 11, 12, 14, 25, 42, 44, 45, 47, 66 Af 2, 10, 11, 20, 34, 44, 62, 63, 64, 67 H 37  
 Classēm G iii, 14. iv, 21 C i, 34, 36. ii, 32, 43. iii, 3, 5, 18, 101 A 1, 8, 10, 12, 14, 15, 25, 28, 44, 45, 56 Af 9, 10, 11, 23, 26, 53, 62, 63, 98  
 Classes C i, 85. iii, 42, 73 A 14 Af 1, 3, 21, 24  
 Classi G iii, 11, 13, 14 C i, 57. iii, 5, 26, 40 H 37  
 Classiarii A 21  
 Classiariorum A 12, 20  
 Classiarios C iii, 100  
 Classibus C iii, 8, 14, 25  
 Classicum C iii, 82  
 Classis C i, 56. iii, 26, 101 A 12, 15, 25, 44, 47 Af 62, 80, 96  
 Classium C iii, 25  
 Claudebant G i, 25. ii, 19 C i, 79  
 Claudebatur Af 59  
 Claudere G vii, 12. viii, 19  
 Clauderet Af 59  
 Clauderetur A 61  
 Claudi G ii, 33. vii, 70. viii, 11  
 Claudio G v, 1  
 Clavis G iii, 13 C i, 36. ii, 10  
 Clauserant C i, 34  
 Clauserunt G iii, 17 C iii, 81  
 Clausis C iii, 11  
 Clausisset H 27  
 Clausit C ii, 19 A 61  
 Clausos C iii, 23  
 Claustris A 26  
 Clausum G viii, 26, 40  
 Clausus A 61 Af 93  
 Clementer C iii, 20  
 Clementia G ii, 14, 31. viii, 3, 21 Af 88, 92 H 17  
 Clementiam Af 86  
 Cleopatra C iii, 103  
 Cleopatæ C iii, 103 A 33  
 Cleopatram C iii, 107  
 Clien̄s A 52  
 Clientela G vi, 4. viii, 32  
 Clientelæ G vi, 12  
 Clientelam G vi, 12  
 Clientelas G vii, 32 C ii, 18 Af 22  
 Clientelis G vi, 12 Af 22  
 Clientes G i, 4, 31. iv, 6. v, 39. vi, 15, 19 Af 35 F 854, 15  
 Clientibus G vii, 4, 40, 75 C iii, 60  
 Clientium G vi, 12  
 Clivum G vii, 46 C iii, 46  
 Clodii G vii, 1  
 Clodio C iii, 21  
 Clodium C iii, 57, 90  
 Clodius C iii, 57 H 23  
 Cludebant H 1  
 Clupeam C ii, 23 Af 2  
 Clupels C ii, 23 Af 3  
 Clusinas Af 54  
 Cneii G vii, 6 C i, 13, 24 A 58, 59, 67 H 3, 17, 18  
 Cneio G iv, 1. vi, 1. viii, 54 C i, 30. ii, 3, 17 A 51 Af 86 H 1, 2, 19, 22, 40  
 Cneium G v, 36 C i, 35, 58, 84. iii, 10, 34, 78, 89 A 42, 69 Af 22 H 2 F 849, 4, 13  
 Cneius G viii, 54 C i, 14, 24. ii, 42. iii, 40 A 34, 35 Af 3, 18, 23 H 3, 4, 26, 32, 42  
 Coacervatis G ii, 27 Af 87, 91  
 Coacta G iv, 34. vi, 5. vii, 4, 7, 66. viii, 1, 25  
 Coactæ essent G vii, 56  
 Coactas G ii, 5 C i, 34  
 Coacti G vi, 6. viii, 13, 43 C i, 2 Af 24  
 Coactis G iii, 20. iv, 22. v, 22, 40. vi, 3, 7. vii, 4, 66, 76, 87. viii, 7 C i, 15, 29, 38. iii, 31, 44  
 Coacto G vi, 43. vii, 5, 66, 77 C i, 32. iii, 78 A 52  
 Coactos C i, 69 Af 44  
 Coactes esse G i, 31  
 Coactu G v, 27  
 Coactum G i, 15. vii, 59  
 Coacturos G i, 6  
 Coactus G viii, 1 C i, 49, 83 A 43, 55 Af 21, 55, 82  
 Coactus esset G viii, 27  
 Coactus est G v, 24. viii, 31 A 11  
 Coactus sit A 43  
 Coagmenta C iii, 105  
 Coagmentatis G vii, 23  
 Coangustabantur H 5, 23  
 Coangustati H 5  
 Coarctantur G vii, 70  
 Coarctationem A 74  
 Coarguisset A 68  
 Cocosates G iii, 27  
 Coëgerant G iii, 16  
 Coëgerat G iii, 17 C i, 15. iii, 3, 4, 103 Af 87  
 Coëgerunt G i, 4 C iii, 9, 24, 46, 63  
 Coëgissee Af 20  
 Coëgiscent G vi, 10 C i, 47  
 Coëgisset A 69 Af 42  
 Coëgit G i, 4. vi, 3. vii, 23 C ii, 18 A 44  
 Coëmere G i, 3

- Coemtis C iii, 60  
 Coemtum G vii, 55  
 Coenam H 23  
 Coenatus esset Af 94  
 Cenavit H 33  
 Ceperant G i, 26. iii, 12. v, 35  
 Ceperat Af 6  
 Ceperere Af 82  
 Ceperint G ii, 5  
 Ceperunt G i, 15, 23, 25, 32, 54. ii, 6, 18, 19, 26. iii, 23, 26. iv, 31. v, 3, 9, 12, 17, 32, 42, 43. vii, 11, 12, 26, 48, 55, 59, 83 C i, 51, 86. ii, 7, 9, 23. iii, 38, 46, 98, 97, 108 A 20, 27, 30, 31 Af 6, 14, 18, 26, 40, 75, 87 H 3, 9, 12, 13, 15, 22, 28, 24, 25, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 40  
 Cœpissent G iii, 5, 24 C iii, 36 Af 27, 88 H 9, 12, 14  
 Cœpiasset G v, 56 C iii, 45 Af 4, 51, 61, 69 H 23, 27  
 Cœpit G i, 20, 26. ii, 10, 12, 28. iii, 3, 21. iv, 7, 14, 25. v, 6, 7, 55. vii, 17, 24, 35, 58, 67, 68. viii, 40, 41, 52 C ii, 17, 28, 37. iii, 9, 11, 12, 22, 36, 45, 78, 97, 108, 112 A 24, 35, 60, 66, 71, 74 Af 6, 17, 23, 28, 33, 38, 41, 49, 61, 63, 67, 68, 75, 78, 79, 80, 82 H 1, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 15, 20, 23, 25, 30, 31, 24, 36, 37, 39  
 Cœpta erat G iv, 18  
 Cœpta sit H 31  
 Cœptæ essent G i, 47  
 Cœpti sunt G ii, 6  
 Cœptum C i, 7 Af 60  
 Cœptum esset Af 82  
 Cœptum est Af 60, 78 H 15  
 Cœptus est G iv, 18 Af 12  
 Coercendum G v, 7 C iii, 57  
 Coerceri G i, 17 C i, 67  
 Cœruleum G v, 14  
 Cœsunt C i, 75  
 Cogamus F 851, 4  
 Cogant G iv, 5. vii, 71  
 Cogantur G vii, 74 C i, 29  
 Cogatur C i, 86  
 Cogaris A 15  
 Cogat G vii, 78  
 Cogebant C ii, 7, 41  
 Cogebantur G v, 42 C iii, 27, 40, 58 Af 15 H 82  
 Cogebat G vi, 7 A 49  
 Cogebatur C i, 45  
 Cogendas C iii, 32  
 Cogendi G vii, 9  
 Cogentur G vii, 77  
 Cogere G v, 3, 55. vi, 10. v, 55. vii, 59. viii, 6 Af 79  
 Cogereut G i, 4. vi, 12 Af 60  
 Cogereutur G vii, 15. viii, 7 C i, 68. iii, 15 A 58 Af 80  
 Cogeret G viii, 8, 19 C iii, 78  
 Cogeretur G v, 4, 31, 40. vi, 5. vii, 35 C iii, 37, 112 A 43 H 24  
 Cogi G ii, 2. viii, 53 C i, 24  
 Cogit G v, 46. vii, 7, 9. viii, 19 C i, 30, 45. iii, 80  
 Cogitabant G iii, 24 C i, 61. iii, 72, 83, 95  
 Cogitabat G vi, 57. vii, 59 C ii, 34  
 Cogitandum G i, 32  
 Cogitandi G viii, 3  
 Cogitandum G i, 40. vi, 2 C iii, 85  
 Cogitans G vii, 53  
 Cogitantem A 24  
 Cogitanti G vii, 44  
 Cogitare C i, 5  
 Cogitarent C iii, 72 A 8  
 Cogitasset G v, 33  
 Cogitationem C iii, 17 A 12 F 840, 4  
 Cogitationes G viii, 10  
 Cogitatum C i, 7  
 Cogitaturi essent A 32  
 Cogitavisse G vi, 32  
 Cogitavissent C iii, 86  
 Cogitur G viii, 38  
 Cognationibus G vi, 22  
 Cognationis G vii, 32 Af 78  
 Cognita G i, 19. ii, 11. iv, 6, 13. v, 47, 49, 57. vi, 9. vii, 9, 34, 45, 58, 63. viii, 4, 15, 19, 20, 36, 40, 46 C i, 8, 17, 28, 41, 43, 62, 73. ii, 7, 22. iii, 9, 12, 30 A 38, 54, 56, 57, 61, 71 Af 11, 12, 93 H 37  
 Cognitæ sunt C i, 82  
 Cognitam G viii, 44 A 24  
 Cogniti sunt H 12  
 Cognitis G i, 19, 33, 40, 42. ii, 17. iv, 30. v, 11, 18. vi, 2, 10. vii, 18, 40, 41, 56, 72, 83, 86, 90. viii, 12, 23, 27. C i, 7, 12, 21, 24, 58. ii, 17, 18, 20, 43. iii, 13, 16, 38, 40, 43, 61, 62, 101, 103, 104 A 13, 17, 44 Af 8, 25, 31, 33, 55, 62, 66 H 42  
 Cognito G i, 42. iii, 9, 20. iv, 21, 24. v, 18. vi, 4, 7. vii, 4, 18, 39, 57, 86, viii, 17, 27 C i, 12, 13, 15, 30, 83, 40, 57, 60, 66. ii, 35. iii, 14, 30, 26, 55, 65, 75, 80, 81, 102 Af 17, 25, 62, 67 H 3, 32  
 Cognitum C i, 6. iii, 100  
 Cognitum esset G viii, 1 A 60  
 Cognitum est G ii, 17. v, 3. vi, 20. viii, 30 C iii, 60, 86, 101 Af 11, 19

- Cognitum sit C ii, 20  
 Cognitum esse A 68  
 Cognitus esset G i, 22  
 Cognitus sum F 843, 8  
 Cognoscant G ii, 2. vi, 10  
 Cognoscantur G v, 48  
 Cognoscas Af 45  
 Cognoscatur A 7  
 Cognoscebat C iii, 49 A 6 Af 72  
 Cognoscebat G vii, 16  
 Cognoscenda G iv, 21  
 Cognoscendi G iii, 6. viii, 46 C ii, 12  
 Cognoscendum G i, 35. vii, 42 C ii, 7. iii, 38  
 Cognoscere G iii, 7. vi, 13. vii, 20, 81 Af 73  
 Cognosceremus Af 85  
 Cognoscerent G i, 21, 47. iv, 30. viii, 32  
 Cognoscerentur A 37  
 Cognosceret G iv, 11. v, 7, 8. vi, 57. vii, 19. viii, 7, 26 C i, 87. iii, 101, 109 A 53, 65 Af 72  
 Cognosceretur C iii, 75  
 Cognosci G iii, 26. v, 42. vi, 35 C i, 96. iii, 28 Af 16  
 Cognoscit G v, 5, 21, 48, 52. vii, 1, 85. viii, 36, 47, 55 C i, 34. ii, 21. iii, 102, 106 A 28, 38, 55, 56, 57, 65 Af 78  
 Cognoscite G vii, 38  
 Cognoscitur G v, 45  
 Cognoscent G vi, 7, 35, 39. vii, 83 C i, 20. iii, 30  
 Cognosce H 42  
 Cognosset G iv, 23. viii, 40  
 Cognoverant G i, 21. ii, 10. iii, 14, 23. v, 42. vi, 35, 39. viii, 29 C ii, 22  
 Cognoverat G i, 19. iv, 6, 9, 31. v, 1, 2, 6, 8, 11, 19, 52. vi, 5. vii, 44 C ii, 18, 21 Af 42, 72  
 Cognoverint G ii, 4. iv, 5. vii, 5  
 Cognoverit G iv, 5. v, 25  
 Cognoverunt G vii, 77, 82 A 10 Af 57  
 Cognovisse G i, 22  
 Cognovissent G ii, 26. vii, 55. viii, 14  
 Cognovisset G iv, 20. v, 24. viii, 8, 46 C ii, 40. iii, 37 A 27, 45  
 Cognovit G i, 22. iv, 6, 19. vii, 12, 18 C i, 41. ii, 17, 39. iii, 18, 30, 41, 58 A 64 Af 68  
 Cogunt G iii, 9. v, 39. vi, 22, 35. vii, 42 C i, 13, 46. iii, 29  
 Coguntur G v, 33. vii, 78 C i, 3, 5, 43  
 Cohibebatur H 98  
 Cohibet Af 8  
 Cohors G v, 34, 35. vi, 37 C i, 60  
 Cohortabatur G vii, 62  
 Cohortandi G ii, 20, 21  
 Cohortandia G v, 38  
 Cohortando G v, 54 A 21  
 Cohortandos G ii, 21  
 Cohortantem G v, 36  
 Cohortantur C ii, 33  
 Cohortaretur G vii, 24 C iii, 90  
 Cohortari Af 16  
 Cohortati G iv, 25. vi, 8, 40  
 Cohortatione G ii, 25  
 Cohortationes C ii, 42  
 Cohortatur G vii, 27, 86 C ii, 43. iii, 82 Af 88  
 Cohortatus G i, 25. ii, 5, 21, 25. iii, 24, 26. vii, 10, 29, 34, 60, 62 C i, 17, 45. ii, 5. iii, 46, 80, 97 A 24 Af 32, 36, 58, 90  
 Cohortatus est C iii, 95  
 Cohorte C i, 75. iii, 53 Af 76, 77  
 Cohortem G i, 40, C i, 55. iii, 58 Af 45  
 Cohortes G iii, 1. iv, 32. v, 24, 33, 35. v, 58. vi, 36, 42. vii, 49, 51, 60, 87. viii, 36, 43 C i, 12, 15, 16, 17, 18, 21, 24, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 50, 70, 73, 79, 80, 83. ii, 18, 19, 34, 41, 44. iii, 4, 39, 50, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 87, 88, 89, 93, 99 A 2, 17, 31, 57, 62 Af 18, 21, 41, 55, 58, H 2, 26, 38  
 Cohorti C iii, 51  
 Cohortibus G ii, 5. iii, 1, 2, 11, 26. v, 9, 15. vi, 7. vii, 35, 86, 87, 88. viii, 2, 15, 24, 33, 35, 38 C i, 11, 12, 15, 18, 24, 31, 45, 46, 55, 63, 69, 75. ii, 19, 39. iii, 10, 34, 36, 52, 55, 65, 78, 88, 94, 96, 111 A 39, 55, 68, 76 Af 6, 10, 11, 17, 18, 29, 33, 43, 81, 82 H 6, 30, 38  
 Cohortis G i, 42. ii, 25. v, 43. vi, 38 C iii, 64  
 Cohortium G ii, 25. v, 27. vi, 1, 7, 29, 44. vii, 65. viii, 19 C i, 18, 64, 73. ii, 20. iii, 89, 93 A 19, 20 Af 9, 12, 60  
 Coierint G vi, 22  
 Colentes G viii, 3  
 Colere G v, 12  
 Colitur A 66  
 Collabefieret C ii, 6  
 Collata C iii, 79, 81  
 Collata erant C ii, 21  
 Collata essent A 61  
 Collatione G viii, 8  
 Collatis G ii, 15, 25. vii, 2 C i, 7  
 Collato A 73



- Collata H 31  
 Collaturus esset G i, 40  
 Collaudantur G vi, 23  
 Collaudat G v, 52 C i, 6, 13, 21 Af 86  
 Collaudati Af 25  
 Collaudatis G v, 2. vii, 2  
 Collaudatos Af 92  
 Collaudatur C i, 2  
 Colle G i, 24. ii, 19, 26. vii, 19, 44, 46, 49, 60, 79 C i, 41, 42, 65, 71. iii, 9, 85 Af 38, 50, 51, 61, 69, 85  
 Collecta Af 24  
 Collectam G vi, 12 C iii, 110  
 Collectis G iii, 18. viii, 30 A 42 Af 2, 22, 31  
 Collectos G ii, 28  
 Collega C i, 14  
 Collegit A 40  
 Collegium C i, 22  
 Collem G i, 22, 24. vii, 44, 62, 68. viii, 15 C i, 43, 44, 54, 70. iii, 45 A 74 Af 18, 38, 49, 50, 65, 68  
 Colles G iii, 14. v, 15. vii, 69 C ii, 42. iii, 43, 44, 45 A 72 Af 14, 18, 37, 50, 70, 78  
 Collibus G iv, 23. v, 17. vii, 36, 45, 70 C iii, 46, 84 Af 40, 69  
 Colligatis G i, 25  
 Colligebant Af 70  
 Colligendi G iii, 6. v, 16. vii, 80 Af 85  
 Colligendos G iii, 19  
 Colligerent C iii, 65  
 Colligeret Af 92  
 Colligo G viii, 1  
 Colligunt C i, 14  
 Collis G ii, 8, 18, 22, 24. vi, 36. vii, 19, 36, 46, 51, 69, 88. viii, 14 Af 49, 50, 75  
 Collocabantur A 37 H 32  
 Collocabat G iii, 29 C i, 25 A 38 Af 59  
 Collocandis G iii, 4  
 Collocant G iv, 23 A 14  
 Collocantur G vii, 23 C ii, 10  
 Collocarant G ii, 29  
 Collocarat G ii, 19. viii, 17  
 Collocare G ii, 30. iii, 1. v, 24  
 Collocarent G i, 28 A 29  
 Collocaret G i, 24. iii, 1  
 Collocari G ii, 23  
 Collocasse G i, 18  
 Collocasset G v, 24  
 Collocat G i, 38. vii, 90. viii, 15, 54 C ii, 23 A 14  
 Collocata Af 81  
 Collocata erat A 11, 76  
 Collocata fuit Af 60  
 Collocatæ erant C ii, 10. iii, 88 A 37  
 Collocatæ essent C iii, 94  
 Collocatam A 30  
 Collocatas G viii, 4  
 Collocati erant G v, 15 C i, 28  
 Collocatis G v, 32. vi, 8. vii, 23. viii, 40 C i, 25, 65 A 33, 39, 61 Af 6, 56, 67, 68, 81  
 Collocatos Af 81  
 Collocatum Af 68  
 Collocatum erat C iii, 105  
 Collocatur G viii, 41  
 Collocatus esset G viii, 9  
 Collocaverant G iii, 20  
 Collocaverat G vii, 9, 36, 68, 71. viii, 2 C iii, 44, 89 Af 50, 59, 60, 70  
 Collocaverunt G viii, 15  
 Collocavit G ii, 8. iii, 29. v, 23, 24. vi, 44. vii, 36. viii, 6, 46 C iii, 20, 30, 37, 38 A 26, 39  
 Collocentur C ii, 10  
 Collocuti G iv, 30. vii, 38 C iii, 60  
 Colloquantur G v, 36  
 Colloquebantur Af 29, 56  
 Colloquendi G i, 47. v, 27, 57 C i, 24. ii, 27  
 Colloquentem Af 57  
 Colloquentium C iii, 19  
 Colloquerentur G i, 43  
 Colloqueretur C i, 19, 26  
 Colloqui G v, 36, 41 C i, 24, 84. iii, 103 Af 57  
 Colloquia C i, 9, 32, 75. iii, 18, 19 Af 51  
 Colloquii G viii, 23 C i, 26, 77, 85  
 Colloquiis G vii, 59 C iii, 48, 49, 90  
 Colloquio G i, 34, 42, 46, 47 C i, 11, 26 A 24  
 Colloquiorum C i, 74  
 Colloquitur G i, 19. vii, 37 C i, 19, 23  
 Colloquium G i, 35, 42, 43, 46. v, 26. viii, 23 C i, 84, 85. iii, 16, 19, 57  
 Colloquantur C i, 20  
 Colonias G vi, 24. viii, 24, 50  
 Colonialæ C ii, 19  
 Colonis G viii, 51 C iii, 87 A 56 H 7  
 Colonis C i, 34, 56  
 Colonorum C i, 14  
 Colore G vi, 26. vii, 88  
 Colorem G v, 14  
 Columellæ C ii, 10  
 Columnaria C iii, 32  
 Colunt G vi, 17  
 Comageno C iii, 4  
 Comana A 34, 66  
 Comanis A 35  
 Comburent G i, 5

- Combustæ sunt C iii, 103  
 Combustus est H 20  
 Comica F 877, 8  
 Cominium Af 46  
 Cominius Af 44  
 Cominus G i, 52. v, 44. vii, 50. viii, 18 C i, 47, 58 A 46, 76 Af 7, 18, 42, 51 H 5, 23  
 Comitati G vi, 8  
 Comitatu C iii, 61, 96  
 Comitatus C i, 48, 51, 54  
 Comitatus erat G vii, 47  
 Comitum C iii, 80  
 Comites G vi, 30 Af 98  
 Comitua C i, 9. iii, 1  
 Comituali C i, 5  
 Comituis G vii, 67 C i, 9. iii, 2, 82  
 Comitium C i, 3  
 Commeant G i, 1  
 Commeare G vii, 36 Af 20  
 Commeatibus G iii, 23. v, 23 C iii, 42 A 25  
 Commeatn G i, 34, 48, 49. ii, 9. iii, 8, 24. iv, 30. vii, 10, 14. viii, 7 C i, 43. ii, 32. iii, 78, 111 Af 31, 37, 44, 54, 77 H 5, 26  
 Commeatui Af 34  
 Commeatum G iii, 23 C iii, 15, 41, 42, 43, 47 A 25 Af 8, 34  
 Commeaturum Af 65  
 Commeatus G i, 30. ii, 5. iii, 2, 3, 6, 7. v, 23. vii, 14, 32, 38. viii, 30, 47 C i, 36. iii, 40, 49 A 12, 43 Af 8, 21, 24, 68 H 11, 26  
 Commemorabant A 69  
 Commemorabantur C ii, 30  
 Commemeranda G ii, 28  
 Commemerans Af 81  
 Commemorant G v, 41  
 Commemorare Af 26  
 Commemorari C iii, 66  
 Commemorasse C i, 8  
 Commemorassent G i, 14 A 70  
 Commemorasset A 68  
 Commemorat G viii, 22 C i, 7, 22, 32, 35. ii, 32 H 42  
 Commemoravi G iv, 16, 17. viii, 47 Af 41, 46, 73  
 Commemoravimus Af 80  
 Commemoravit G i, 43 C iii, 90 Af 86  
 Commendabant C ii, 41  
 Commendant C i, 74  
 Commendare G iv, 27  
 Commendaret G viii, 60  
 Commendas F 845, 12  
 Commendat Af 34  
 Commendatam A 16  
 Commendatione G viii, 58  
 Commendationem A 41  
 Commendationis C i, 74  
 Commendatis Af 88  
 Commendatum C iii, 57  
 Commentario G viii, 4, 30, 30, 48  
 Commentariorum G viii, 1  
 Commentarios G viii, 1, 48  
 Commigrare Af 20  
 Commili G vii, 76. viii, 23, 48  
 Commilitones C ii, 29. iii, 71  
 Commilitonibus Af 45  
 Comminearentur Af 71  
 Commio G vii, 75, 76. viii, 6, 23  
 Commiserunt G ii, 19. iii, 20. iv, 14 A 27  
 Commisisse G viii, 36  
 Commisissent G iv, 13  
 Commisisset A 25  
 Commisit G i, 25, 52 C ii, 32  
 Commisissis G vii, 22  
 Commisso G iv, 35. vii, 4 C i, 13, 16, 40. ii, 6. iii, 75  
 Commisum G i, 14. vii, 62 C ii, 42  
 Commisum erat Af 72  
 Commisum est A 11  
 Commisuras G vii, 72  
 Commissuri sint C i, 74  
 Commissurum G vii, 47  
 Commissurum esse H 9  
 Committe A 15  
 Committebant G v, 25  
 Committebat G viii, 38, 44  
 Committendam G vii, 21 C iii, 74  
 Committendi G ii, 19, 21  
 Committendum G i, 46. iv, 5, 24 C iii, 25 H 29, 30  
 Committere G i, 42. iv, 21. v, 32. vi, 8, 43. viii, 23, 26 C i, 71, 83. ii, 32, 38. iii, 25, 60, 64 A 46 H 25  
 Committeret G i, 13, 22 C ii, 34  
 Committeretur C i, 82  
 Committi G i, 50. vii, 6, 80  
 Committit G v, 60. vii, 13. viii, 28  
 Committitur A 46 H 30  
 Committunt G i, 15. vii, 88 C i, 51. ii, 26  
 Commium G iv, 31. v, 22. vi, 6. viii, 7, 23, 47  
 Commius G iv, 27, 35. vii, 79. viii, 10, 21, 23, 47, 48  
 Commoda G vii, 14 C i, 8. iii, 62 H 42  
 Commode G i, 25, 30. ii, 20. iii, 13, 14, 23. iv, 31 A 65 F 841, 2  
 Commodi G v, 8  
 Commodiore C iii, 85, 97, 100  
 Commodiorem G vii, 6 C i, 46  
 Commodis G iii, 22. vii, 20 H 1  
 Commodissimam C iii, 85  
 Commodissimo G v, 49

- Commodissimum G i, 42, 47. v, 2, 11  
 Commodius G vi, 20 C i, 25 Af 70  
 Commodo G i, 35. v, 46. vi, 33  
 Commodorum H 42  
 Commodum G vii, 55. viii, 21 C iii, 20  
 Commonefacit G i, 19  
 Commorabatur Af 78  
 Commorandi Af 5  
 Commorantium Af 53  
 Commoraretur A 3  
 Commorata erat Af 63  
 Commorati C i, 42 Af 18  
 Commoraturus G viii, 44  
 Commoratus G v, 7. vii, 32 C i, 23.  
 ii, 21 A 65, 66 Af 2, 3, 24, 38, 48,  
 63, 66, 78  
 Commoratus esset G viii, 4  
 Commoti G i, 13. ii, 31. iii, 23 C ii,  
 12, 13  
 Commoti essent Af 57  
 Commotus G i, 37. ii, 2 A 24, 58, 59,  
 75 Af 26, 31, 43, 46  
 Commovebatur Af 48, 72  
 Commoveret G i, 40  
 Commoveretur A 39  
 Commoveri G i, 20, 40  
 Commovissent G i, 23  
 Commune G i, 39. v, 27  
 Communem G iii, 8. v, 30. vii, 1, 21  
 Communes G v, 14. vii, 26 C iii, 72  
 Communi G i, 30, 35. ii, 4. iii, 8. v,  
 6, 11, 26, 27, 33, 56. vi, 9. vii, 15,  
 37, 71 C i, 38. ii, 4 Af 27  
 Communibus C i, 4  
 Communicandum G vii, 36  
 Communicant G vi, 19 C ii, 4  
 Communicare G vi, 2 C iii, 18  
 Communicasse G viii, 19  
 Communicat G v, 36. vii, 37  
 Communicato G iv, 13. vi, 33  
 Communicatur G vi, 13, 23  
 Communicet G vi, 20. vii, 63  
 Communicabat Af 47  
 Communis G ii, 5. v, 48. vi, 23. vii,  
 2, 4, 29, 89 C i, 24 Af 33  
 Communisset C i, 43  
 Communis G i, 8. v, 49. vi, 7 C i,  
 42, 54, 72. iii, 42, 43, 51  
 Communivit A 19  
 Computandam C iii, 73  
 Commutari C i, 85  
 Commutat C ii, 38. iii, 36  
 Commutata G iii, 6 C ii, 33. iii, 65  
 Commutatio G ii, 27 C i, 31, 52, 60.  
 iii, 73  
 Commutatione G i, 14. vi, 12. vii, 59  
 Commutationem G v, 3, 54. vii, 63 C  
 iii, 87  
 Commutationes G v, 1 C iii, 68  
 Commutatis G vii, 77  
 Commutato G i, 23. vii, 56 C iii, 27  
 Commutatatum Af 35  
 Commutent G vi, 22  
 Compar H 23  
 Comparabant G vii, 11  
 Comparabat G iv, 31  
 Comparandam G i, 31  
 Comparandas C iii, 3  
 Comparandos G viii, 1  
 Comparandus A 15  
 Comparant G vi, 24. vii, 79. viii, 24  
 Comparantur G v, 40  
 Comparare G i, 3. ii, 12. viii, 6 C iii,  
 102 Af 14, 20  
 Compararentur H 18  
 Compararet H 1  
 Comparari G iii, 9. viii, 1  
 Comparasse G i, 18  
 Comparata G i, 37. iv, 7, 18. viii, 35  
 H 1  
 Comparisonem Af 35  
 Comparatis G i, 6. v, 4. vi, 12. vii, 8  
 C ii, 1, 16, 23 Af 25  
 Comparato G iii, 20 H 23  
 Comparatos C iii, 4  
 Comparaverat G v, 55 C iii, 5, 78  
 Comparavit H 42  
 Compellebat G v, 19  
 Compellere C iii, 67  
 Compelli C iii, 41  
 Compellunt C i, 58  
 Compelluntur G vii, 65  
 Compendio G vii, 43 C iii, 22  
 Compensare A 48  
 Comperisse C ii, 18  
 Comperissent G iv, 19 H 29  
 Comperisset G viii, 23 A 29  
 Comperit G i, 22. iv, 19. v, 8. vi, 29.  
 viii, 17, 36 C ii, 37 A 47 Af 68  
 Comperta G vii, 42 A 10, 74  
 Comperto G i, 40  
 Compertum G i, 44 C i, 6 F 858, 8  
 Compertum est G vi, 19  
 Complandant A 63  
 Compleant G iii, 18  
 Complebantur C iii, 63  
 Complebat G iv, 29  
 Complecti Af 14  
 Complendas H 16  
 Complent G v, 40. vi, 16. vii, 79. viii,  
 43 Af 3  
 Complentur A 50  
 Complere G iii, 5. v, 51. vii, 12  
 Complentur G iii, 20  
 Complerentur G iv, 28. v, 36  
 Compleri G i, 24. ii, 24. iv, 26  
 Compleverant G vii, 27  
 Complet C i, 56. ii, 21 Af 23, 34, 62

- Completa G iii, 2  
 Completas C i, 26. lii, 62, 101  
 Completis C ii, 18, 43. iii, 46  
 Completur C iii, 1  
 Compleverant G vii, 46, 69  
 Compleverat C i, 25, 84. ii, 4  
 Compleverunt C li, 4. iii, 81  
 Complevit G vii, 72 C li, 25. iii, 39  
 Complexum C iii, 8  
 Complexus G i, 20. vii, 74 C iii, 112  
 Complexus erat C iii, 63  
 Complexus esset G vii, 72  
 Complexura G vii, 81. viii, 2, 5 C ii, 12  
 A 42 Af 2, 20, 79 H 6  
 Complures G i, 18, 52. li, 17. iii, 2,  
 7. iv, 1, 4, 34, 35, 37. v, 13, 28. vi,  
 35. vii, 17, 32, 45, 67, 80. viii, 1, 7,  
 11, 19, 26, 27, 43, 47, 48 C i, 23, 50,  
 51, 61, 74, 80. ii, 18, 34. iii, 13, 19,  
 53, 66, 75, 79, 103, 106 A 11, 13,  
 24, 34, 36, 42, 47, 53, 60, 62, 63 Af  
 1, 19, 21, 35, 52, 74, 78, 85, 88, 92  
 H 9, 12, 15, 23, 23  
 Compluribus G i, 8, 10. iii, 1, 2, 5,  
 14, 15, 28. iv, 12, 18, 21, 29. v, 6,  
 15, 44, 54. vi, 8, 12. vii, 65, 70. viii,  
 36, 45 C ii, 11, 44. iii, 28, 33, 46,  
 52, 75, 110 A 44 Af 19, 20, 75, 77,  
 78, 86 H 5, 40  
 Complurimis G viii, 14  
 Componantur C i, 9  
 Componere C iii, 109  
 Componeret A 63  
 Componerentur C iii, 16  
 Comportabantur G viii, 47  
 Comportabatur C i, 49  
 Comportandis G iii, 25  
 Comportant G iii, 9  
 Comportarat C iii, 42  
 Comportare C i, 18. ii, 37. iii, 12, 62  
 Af 20, 69  
 Comportari G i, 16. iii, 2. iv, 18, 31  
 C li, 1, 15. iii, 42 A 73 Af 7, 10  
 Comportasse Af 20  
 Comportata fuerant Af 36  
 Comportatum A 73  
 Comportaverant G v, 40  
 Comportaverat Af 36, 75, 91  
 Comportavissent G v, 26  
 Compositione C i, 26, 32. iii, 15, 17,  
 19 F 849, 15  
 Comprehendebant G viii, 42  
 Comprehenderant G iv, 27  
 Comprehenderunt G v, 43  
 Comprehendi G vii, 40 A 22, 55  
 Comprehenditur G vii, 88 C iii, 104  
 Comprehendunt G v, 31  
 Comprehensa G viii, 43 C iii, 101  
 Comprehensa essent C iii, 21  
 Comprehenal erant G iii, 18  
 Comprehenal sint G vi, 16  
 Comprehensi sunt G v, 21  
 Comprehensis G vi, 30 C iii, 46  
 Comprehensos G v, 25. vii, 13  
 Compressis A 24  
 Compressit C iii, 65  
 Comprimi G viii, 23  
 Comprobat G vi, 58  
 Comprobaverunt C ii, 20  
 Comprobavit Af 35  
 Compulerim C ii, 32  
 Compulerint G v, 15  
 Compulerunt G ii, 23 Af 23  
 Compulissent C i, 47  
 Compulsa erat G vii, 71  
 Compulsi G vii, 77 C i, 2  
 Compulsis C i, 46. iii, 95 Af 15, 40,  
 63  
 Compulsos G vii, 54  
 Compulsum C iii, 41  
 Conabantur G vii, 73 C iii, 111  
 Conabatur G vii, 58 C iii, 69 Af 29,  
 80  
 Conamini G vii, 50  
 Conamur F 850, 24  
 Conanda C i, 31  
 Conandum C i, 64, 65. ii, 5, 6, 30. iii,  
 58 A 20  
 Conantem C iii, 21  
 Conantes G i, 47. ii, 10, 23 C i, 65  
 Conanti G v, 44  
 Conantibus G vi, 4. vii, 50  
 Conantur G i, 5, 10. iii, 23. vi, 37.  
 vii, 70  
 Conarentur G i, 8, 37. vii, 19. viii, 15,  
 33 C ii, 34. iii, 11, 67 Af 14  
 Conaretur G i, 3, 4, 19. viii, 16 C iii,  
 78, 102 Af 11, 68, 94  
 Conari G i, 7. iii, 2 Af 69 H 3  
 Conata G i, 3  
 Conata esset A 40  
 Conati G i, 8. v, 54. vi, 40. vii, 26  
 Conati sunt G ii, 9 C iii, 47, 60  
 Conatibus A 9  
 Conatu G i, 8 C iii, 26 Af 19  
 Canatum C ii, 35 H 16  
 Conatum esse C iii, 105  
 Conatur C i, 81 Af 15  
 Conatus G ii, 12. iii, 22 C i, 15. ii, 21.  
 iii, 11, 40, 111  
 Conatus esset G vii, 50  
 Conatus est C i, 50. iii, 18  
 Concedatur G viii, 48  
 Concedebat A 48  
 Concedendum G i, 7  
 Concedens C iii, 60  
 Concedente G vii, 15  
 Concedere G i, 14. iv, 7 A 68, 70

- Concederet H 19  
 Concedi G i, 44  
 Conceditur G vi, 20  
 Concelebrabant C iii, 72  
 Concepisce C i, 74  
 Conceptas C iii, 16  
 Concertaturum esse G vi, 5  
 Concessa G iii, 18. vi, 8 A 19  
 Concessam Af 31  
 Concessas G i, 44  
 Concesserat G iii, 2  
 Concesserit C i, 35  
 Concessit G i, 28. iii, 1. iv, 15. viii, 44, 80, 89, 95  
 Concessu G vii, 20  
 Concessum H 25  
 Concessum esse A 67  
 Concessum est C i, 84  
 Concessum sit G iii, 18  
 Concessurum Af 90 H 18  
 Concidēbant G iii, 14  
 Concidentum H 4  
 Concidentis H 23  
 Concliderent Af 58  
 Conclideretur Af 50  
 Concliderint G vi, 27  
 Concliderunt G ii, 11. vi, 40  
 Conclidi C ii, 34  
 Conclidissent G vii, 62  
 Conclidisset C ii, 12 Af 88  
 Conclidit G i, 12. v, 44. vii, 25, 50 C ii, 11 Af 66 H 23, 31  
 Conclidunt G vi, 27. viii, 19 Af 93 H 6  
 Concliduntur Af 40 H 36  
 Concilia G v, 2, 53 C i, 19  
 Conciliabat C iii, 112  
 Concilianda G vii, 55 C i, 26, 85  
 Conciliare C iii, 55  
 Conciliaretur G viii, 52  
 Conciliat G vii, 7  
 Conciliaturum G i, 3  
 Conciliavit G v, 4 Af 22  
 Concillit C ii, 31  
 Concillii C iii, 16  
 Concillia G v, 53. vii, 1 A 3  
 Concilio G i, 10, 30, 31. ii, 4, 10. iii, 18. iv, 19. v, 6, 24, 56, 57. vi, 3, 44. vii, 2, 15, 29, 63, 75, 77, 89. viii, 20 C i, 19. ii, 30, 32 A 12  
 Concilium G i, 18, 30, 33. v, 56. vi, 3, 4, 20. vii, 14, 63, 66, 77  
 Concinerent C iii, 92  
 Concionari C iii, 21  
 Concionatur C i, 7  
 Concionatus C iii, 6, 82  
 Concione G v, 52. vii, 52, 53 C i, 17, 80. ii, 21, 33. iii, 10, 74 A 52, 57 Af 19, 32, 86, 88, 90 H 42  
 Concionem C ii, 32. iii, 73 H 18  
 Conciones C ii, 18  
 Concionibus A 3  
 Conciperent C ii, 14 Af 73  
 Concisa esse G iii, 9  
 Concisi sunt H 37  
 Concita Af 83  
 Concitandis Af 54  
 Concitant G vii, 42  
 Concitare G viii, 22  
 Concitari G viii, 31  
 Concitata H 37  
 Concitatam G vii, 13  
 Concitati Af 83  
 Concitationes C iii, 106  
 Concitatis G v, 38 C iii, 9 Af 78  
 Concitator G viii, 21  
 Concitatore G viii, 38  
 Concitatos C i, 70  
 Concitatus Af 84  
 Concitaverat C iii, 18  
 Concitaverunt G v, 26  
 Concitavimus G vii, 7  
 Conclamant G iii, 18. v, 37. vii, 38, 66, 70. viii, 20 C i, 7  
 Conclamantibus C iii, 6  
 Conclamare G vii, 26  
 Conclamati C i, 66. iii, 75  
 Conclamat G vii, 21  
 Conclaminatione C ii, 26  
 Conclamat C iii, 37, 38  
 Conclamatum esset C i, 67  
 Conclamatur C i, 69  
 Conclamaverunt G v, 26  
 Conclamavit G i, 47  
 Conclusionem C ii, 22  
 Concluso G iii, 9  
 Concordiam H 42  
 Concrepat G vii, 21  
 Concretas F 877, 14  
 Concubinus H 3  
 Concurrissent Af 59  
 Concurrant G vii, 38  
 Concurrēbant G i, 48 C i, 71  
 Concurrerant A 65  
 Concurrere Af 1, 14  
 Concurrerent G v, 55 C iii, 80, 86 Af 82  
 Concurreret G vii, 24 C iii, 89  
 Concurrerunt A 60  
 Concurri G ii, 20 C iii, 93  
 Concurrissent G iii, 22 A 68  
 Concurrat G vi, 13  
 Concurratur G vii, 4, 79, 84 A 40, 46, 53  
 Concurrant G v, 39. vii, 3, 43. viii, 33 C ii, 25 A 46 Af 6  
 Concurrans Af 81  
 Concurrantibus C i, 28

- Concurrere G v, 33 Af 62  
 Concurrari G v, 50  
 Concursum G i, 8. iv, 14. v, 10, 39. vi, 8. vii, 28, 48, 62. viii, 38 C i, 3. ii, 6, 22. iii, 72, 106, 110 H 23  
 Concursum C iii, 92, 106 H 23  
 Concursum est G ii, 33  
 Concursum Af 58  
 Concursum C i, 53 H 25, 31  
 Condemnari G vii, 19  
 Condemnassee F 845, 2  
 Condendi Af 65  
 Condensaverant Af 13  
 Condensis Af 14  
 Condensum Af 50  
 Conderet F 877, 17  
 Conditiō G iii, 22 C i, 11. iii, 110  
 Conditiōne G iii, 22. iv, 11. vi, 12. vii, 77. viii, 3, 7, 40, 49 C i, 85. ii, 16. iii, 78 Af 79 H 5, 29, 31  
 Conditionem G i, 28, 42. ii, 15, 32. iii, 10. v, 41. vi, 10. vii, 78 C i, 85. iii, 17 Af 25, 90  
 Conditiones G iv, 13. viii, 3 C i, 24, 26, 32. ii, 16. iii, 10 A 39, H 13  
 Conditionibus G v, 37 C i, 9, 24, 26. iii, 10, 28 A 65 Af 8  
 Conditionis G vii, 19  
 Conditionum G i, 40  
 Condocefacere Af 27, 71  
 Conducuerat Af 19  
 Condonanda G viii, 4  
 Condonare G i, 20 A 70  
 Condonata A 77  
 Condonet G i, 20  
 Condusi G vi, 32  
 Condusorum G iv, 6  
 Condusos G ii, 4  
 Conducendos G ii, 1  
 Conduci G ii, 2  
 Conducit Af 67  
 Conductam G v, 27  
 Conductoribus C iii, 21  
 Conduxerat G vii, 31  
 Conduxerit G vi, 31  
 Conduxit G i, 4 C iii, 13 A 48  
 Coneatur G i, 8. iii, 11 C i, 29. ii, 31  
 Conetoduno G vii, 3  
 Confecerant G i, 13  
 Confecerat C i, 25. iii, 107 A 26, 77  
 Confecerunt C iii, 28 A 13  
 Confeci G viii, 1  
 Confecisse G viii, 48 C i, 74. iii, 47  
 Confecissem H 26  
 Confecissent Af 24  
 Confecit G viii, 46 C i, 70  
 Confecta G v, 44. vi, 3, 39. vii, 32, 60 C ii, 13, 42 A 64 H 37  
 Confecta erat G i, 29 A 25, 34, 52  
 Confectus G i, 29. iii, 13  
 Confectam G vii, 3. viii, 54 A 28, 45  
 Confecti G ii, 27. iii, 21 C ii, 39. iii, 9, 28, 95, 105 Af 53  
 Confecti erant C iii, 97  
 Confectis G iv, 19. v, 2, 56. vi, 19. vii, 13, 28, 56, 99. viii, 46 C i, 32, 76. ii, 22, 41. iii, 1 A 33, 36, 56, 66, 78 Af 1, 91 H 2  
 Confecto G i, 30. ii, 12, 25. iii, 29. iv, 4, 14, 16. vi, 1, 3, 30. vii, 62, 83 C i, 8. ii, 41. iii, 8, 28, 40, 57, 60, 76, 83, 91, 103 Af 33, 47, 70, 80  
 Confectos G ii, 23  
 Confectum G iii, 5 C i, 53. iii, 75 A 66  
 Confectum est G iii, 16  
 Confecturum G i, 44 A 65  
 Confectus G vi, 31. vii, 57  
 Confectus esset A 53  
 Conferant G i, 17. vi, 10 A 9  
 Conferantur C ii, 25 A 18  
 Conferat G viii, 1  
 Conferebant A 6 Af 52  
 Conferebat G iv, 31  
 Conferebatur Af 11  
 Conferendum esse G i, 31  
 Conferre C ii, 27. iii, 81 Af 32, 61  
 Conferrent G i, 40  
 Conferret C ii, 18  
 Conferretur C ii, 39  
 Conferri G i, 16, 24. vii, 18  
 Confert G viii, 9 A 46, 53, 61 Af 91  
 Conferta G iv, 32  
 Confertae G viii, 29  
 Confertam A 30 Af 13  
 Conferti G v, 16, 35 C i, 71  
 Confertis G vii, 80  
 Confertissima G i, 24. v, 44  
 Confertissimo G ii, 23  
 Confertos G ii, 25. vi, 34  
 Conferunt G vi, 5, 17. vii, 86 C i, 5, 36, 51. ii, 42 Af 93  
 Conferuntur G i, 27  
 Confestim G iv, 32. v, 18, 39, 40, 44. vi, 29. vii, 70. viii, 33, 36 C i, 2, 39. iii, 50, 76, 85, 111 A 34, 70 Af 79, 85 H 37, 85  
 Conficere G ii, 4. viii, 28 C i, 72. iii, 79 A 66 H 30 F 849, 16  
 Conficerent C i, 68. iii, 69  
 Conficerentur C iii, 92  
 Conficeret G vii, 11, 12  
 Confici G iii, 28. vi, 34. vii, 66  
 Conficiam H 26  
 Conficiemus C iii, 86  
 Conficiendam C i, 3  
 Conficiendas G i, 3. iv, 11  
 Conficiendi G viii, 28 C i, 39. ii, 39. iii, 2, 51

Conficiendum G iii, 15  
 Conficit C i, 23, 24  
 Conficiunt G viii, 23 C ii, 38  
 Conficiuntur G viii, 19  
 Confidamus C ii, 4  
 Confidat G v, 22, vii, 60  
 Confidebant G iii, 9, iv, 30, v, 39,  
 vii, 15, 37, 68 C i, 78, iii, 49 A 10,  
 18  
 Confidebat G i, 40, 42, iii, 25, vii, 13  
 C i, 43, ii, 40, iii, 74, 94 A 17, 61  
 Af 1, 60  
 Confidentia A 52  
 Confidere C i, 26, iii, 1 Af 79  
 Considerent G i, 23, ii, 30, vii, 50,  
 80 C i, 69, ii, 5, iii, 10  
 Consideret G vii, 33 C iii, 10, 83,  
 109 A 14 Af 19  
 Confidimus C ii, 31  
 Confido C ii, 31 F 842, 1  
 Confidunt G vi, 40  
 Confieri G vii, 58  
 Configeret Af 59  
 Confines G vi, 3  
 Confinio G v, 24  
 Confirmabant G vii, 59, 80 A 50 H 28  
 Confirmabat G vii, 67  
 Confirmandæ C iii, 15  
 Confirmandam G vii, 54  
 Confirmandi G vii, 73  
 Confirmandorum C i, 15, iii, 31  
 Confirmandos G vii, 53 C iii, 78  
 Confirmant G i, 3, vi, 2, 88 C i, 14,  
 74, ii, 4, 27  
 Confirmantur C i, 3  
 Confirmare G i, 3, ii, 15, v, 27 C iii,  
 64  
 Confirmarentur A 83  
 Confirmaret C i, 29  
 Confirmaretur G viii, 2  
 Confirmari G vi, 21, vii, 66, 77 C i,  
 29, ii, 31, iii, 87 A 23  
 Confirmassent C ii, 21, 34  
 Confirmat G i, 3, v, 49, 52, vi, 6, 83,  
 vii, 7, viii, 8 C i, 3, 14, ii, 42  
 Confirmata G ii, 11, iii, 18, iv, 28 C  
 iii, 69  
 Confirmatio G iii, 18  
 Confirmatione C i, 21  
 Confirmatiorem C iii, 84  
 Confirmatis G iv, 6, vi, 6, vii, 53 C  
 i, 74, iii, 84  
 Confirmatur G vi, 37 C iii, 82  
 Confirmatus C i, 22  
 Confirmaverant G ii, 19 C iii, 67  
 Confirmaverunt C iii, 86 A 21  
 Confirmavisset C i, 30  
 Confirmavit G i, 33, 41, v, 3 C ii, 36  
 A 12

Confirmo C iii, 94  
 Confusæ G iii, 27  
 Confusi G i, 53, v, 17, viii, 3, 15, 19  
 C i, 58, 75, iii, 7 Af 49  
 Confisi sunt C ii, 10  
 Confisos G vi, 14  
 Confisus C i, 12, 42, iii, 24, 106 A 13,  
 43, 45 Af 15  
 Confiteri G v, 27 C i, 84  
 Confixa G iii, 13  
 Confixa est A 40  
 Confixerant A 2  
 Conflagrare G v, 43  
 Confari G viii, 6  
 Confato A 1  
 Conflictarentur C i, 52  
 Conflictati G v, 35 C ii, 22, iii, 28,  
 Af 24  
 Conflictati essent Af 24  
 Confiliant C ii, 3  
 Confiliat G vii, 32  
 Confiligeat G v, 19  
 Confiligiendi A 46, 60  
 Confiligendum C ii, 4 A 13  
 Confiligendum sit G ii, 5  
 Confiligere C i, 66, 85 A 60  
 Confiligerent G viii, 28  
 Confiligeret A 61  
 Confiligeretur C i, 71  
 Confiligitur A 60, 75  
 Confiliunt C i, 57  
 Confilixerant G viii, 29  
 Confilixerunt G v, 15 C ii, 6  
 Conflixisse A 74  
 Conflixisset A 25  
 Confuebat G vii, 44  
 Confluentem G iv, 15  
 Confugerant G viii, 3 C i, 8 A 48 H  
 36  
 Confugere G viii, 3 C iii, 9 Af 35 H  
 I  
 Confugeremus H 3  
 Confugerent A 46  
 Confugerunt C iii, 96  
 Confugiebant C i, 58  
 Confugissent H 31  
 Confugit H 32  
 Confugiunt G vi, 5 Af 83  
 Confusa G vii, 75  
 Confusum G viii, 14  
 Congerent Af 30  
 Congesserat Af 21  
 Congessit H 41  
 Congesta erat C ii, 37  
 Congestis Af 87, 91  
 Congestitis C ii, 15  
 Congrederetur G i, 36  
 Congredi G vi, 5 H 36  
 Congrediendum H 25

- Congressæ C i, 40  
 Congressi G i, 40. iv, 11. vii, 65 C i, 47  
 Congressi erant G ii, 28  
 Congressi essent G i, 36  
 Congressi sunt H 20  
 Congressos G i, 39  
 Congressu C i, 46, 47  
 Congressus C i, 40 H 25, 31  
 Congressus erat G iii, 18  
 Conjecerant G iv, 27  
 Conjecerunt G iv, 12 C iii, 46 Af 87  
 Conjecisse G ii, 16  
 Conjecissent Af 70  
 Conjecit G i, 47 Af 66  
 Conjecta G v, 35 C iii, 53  
 Conjectæ C iii, 28  
 Conjectans C iii, 106  
 Conjecti G vi, 8. vii, 13, 70 Af 15, 16, 35  
 Conjecti erant Af 6  
 Conjectis G iii, 24, 25. v, 43, 58. vii, 80. viii, 5 C i, 82. iii, 37 Af 17  
 Conjecto C iii, 99  
 Conjectos G iii, 9  
 Conjectos esse H 26  
 Conjectum esset Af 52  
 Conjectura C iii, 78 A 23, 58 F 850, 7  
 Conjecturam G vii, 35  
 Conjectus G vii, 85  
 Conjicere G i, 46. iii, 4. vii, 72. viii, 19  
 Conjicerent G i, 47. ii, 6, 27. iii, 2. iv, 24  
 Conjicerentur C ii, 16 Af 72  
 Conjici G iv, 32. viii, 14 H 22  
 Conjiciant G v, 34  
 Conjiciebant G i, 26. iv, 26. v, 57 C i, 79. iii, 50 Af 70, 72  
 Conjiciebantur A 49  
 Conjiciendi G i, 52  
 Conjiciunt G iii, 6. iv, 33. v, 44, 51, 58. vi, 40. vii, 85 C ii, 26 Af 14, 87  
 Conjiciuntur G vii, 62, 81  
 Conjuge Af 95  
 Conjuges G vii, 14 Af 91  
 Conjugibus Af 91  
 Conjuncta G vii, 33 C i, 8. ii, 25, 29. iii, 88 A 61  
 Conjuncta erant C i, 64  
 Conjunctæ G iv, 17. viii, 31 A 18  
 Conjunctam G viii, 46  
 Conjunctam esse G i, 40 C iii, 68  
 Conjunctas esse C ii, 17  
 Conjuncti G ii, 4. v, 30 C ii, 6  
 Conjuncti erant G vii, 73  
 Conjunctim G vi, 19  
 Conjunctis G vii, 58 C ii, 2. iii, 82  
 A 42, 46 Af 26  
 Conjunctissimo G viii, 50  
 Conjunctissimum A 47  
 Conjuncto C iii, 34, 78, 80  
 Conjunctum C iii, 112  
 Conjunctum est F 853, 25  
 Conjunctus A 72  
 Conjunctus esset G viii, 50  
 Conjungantur G iii, 11  
 Conjungenda G viii, 48  
 Conjungere G vii, 38 Af 22  
 Conjungerent G ii, 26  
 Conjungeret C iii, 30  
 Conjungi G v, 11. vi, 12. viii, 9  
 Conjungit G i, 38. viii, 24, 32 A 64 Af 24  
 Conjungitur C iii, 12 A 26, 27  
 Conjungunt G vii, 5 C i, 63. ii, 10  
 Conjuxerant G vi, 3 C iii, 97  
 Conjuxerat G iv, 16. viii, 27 C iii, 18 A 80  
 Conjuxerint G vii, 39  
 Conjuxerunt G iii, 17  
 Conjunxisse G ii, 3 A 57  
 Conjunxisset G i, 37 C iii, 15  
 Conjunxit C i, 18. iii, 21, 39  
 Conjurandi G ii, 1  
 Conjurant G iii, 8 H 36  
 Conjurare G ii, 1. iii, 23  
 Conjurarent G vii, 1  
 Conjurasse G ii, 3 H 26  
 Conjuratio G iii, 10  
 Conjuratiōe G iv, 31. vi, 44 A 55  
 Conjuratiōem G i, 2. viii, 23  
 Conjuratiōes G viii, 1, 2  
 Conjuratiōi G v, 27  
 Conjuratis A 52  
 Conjuratorum A 55  
 Connititur C i, 46  
 Conquiescere C iii, 75  
 Conquiescit C i, 42  
 Conquieverat G vii, 46  
 Conquieverit C i, 21  
 Conquirant C i, 30  
 Conquirendas Af 8  
 Conquirere C i, 61  
 Conquirerent G i, 28. vii, 12 C iii, 96  
 Conquireretur G viii, 10  
 Conquiri G vii, 31 C i, 16, 71. iii, 42 A 1  
 Conquirir G vii, 60 C i, 74  
 Conquiruntur G i, 27  
 Conquisita G vi, 28  
 Conquisitis C i, 60  
 Conquistores A 2  
 Conquisitum C iii, 42  
 Consanguinei G i, 11  
 Consanguineis G vii, 77 C i, 74



- Consanguineos G i, 33. ii, 3  
 Conscederant C ii, 5  
 Conscederat C ii, 23  
 Conscedere G iv, 23. v, 7 C i, 27 A  
 7 Af 1  
 Conscederent C ii, 48. iii, 6  
 Conscederunt C iii, 101  
 Conscedissent C i, 27  
 Conscedit C iii, 96, 104 A 10, 64  
 Af 2, 10, 34, 63, 98 H 13  
 Conscedunt G v, 89 C ii, 4  
 Conscentia G v, 56 C iii, 60 A 48,  
 63 Af 31  
 Conscentiam G viii, 38 Af 28  
 Consilii A 55  
 Consocios C iii, 106  
 Consociant G iii, 23  
 Consociverit G i, 4  
 Consocius G i, 14. viii, 44  
 Conscribendas C iii, 4  
 Conscribit G i, 10 A 50 Af 4  
 Conscripserat G i, 24. ii, 8. v, 24 Af  
 19  
 Conscripsit G ii, 2  
 Conscripserat Af 19 H 34  
 Conscripserat G ii, 19 A 42  
 Conscripserat G v, 48 C i, 86  
 Conscripserat G vi, 32  
 Conscripserat G vi, 39 C iii, 61  
 Conscripserat C i, 2  
 Conscripserat Af 26  
 Conscripserat G viii, 52  
 Conscripserat A 56  
 Consecratis G vi, 17  
 Consecrato G vi, 13  
 Consecraverant C iii, 105  
 Consectabantur C i, 48  
 Consectandos G iv, 14  
 Consectantur G v, 58  
 Consectari Af 28, 44  
 Consectati G iii, 15, 19  
 Consectatus G iii, 26. vi, 8  
 Consecuta G v, 23 Af 47  
 Consecutae sunt G iii, 29 C iii, 86  
 Consecuti G i, 53. iii, 19 C i, 13 A  
 20 Af 50, 54  
 Consecuti essent G iv, 13  
 Consecuti sunt C i, 14  
 Consecutis G iv, 26  
 Consecutos esse G viii, 21  
 Consecutum G i, 43  
 Consecutus G vii, 47. viii, 23 C ii,  
 35. iii, 75 Af 63, 79  
 Consecutus erat G vii, 13 Af 72  
 Consecutus est C i, 39 Af 2  
 Consecderant G i, 49. vi, 32. viii, 15  
 C ii, 38. iii, 4, 98  
 Consecderat G vi, 84. vii, 67 C ii, 39  
 A 28  
 Consecderunt G vi, 24  
 Consecdisse G i, 21, 37. ii, 4, 16. v,  
 47  
 Consecdisset G v, 9  
 Consecdisset G i, 31. iii, 17  
 Consecdit G i, 48. v, 49. vii, 57, 66,  
 89 C ii, 20. iii, 51, 76 Af 3, 48, 50,  
 65, 67, 79, 80  
 Consecderat A 53  
 Consensio G vii, 76  
 Consensisse G ii, 3 C ii, 20  
 Consensus G i, 80. ii, 28, 29. vii, 15,  
 29, 77. viii, 7, 34 C ii, 33, 37. iii,  
 102 A 66  
 Consentiatur G v, 29  
 Consentientibus G viii, 8  
 Consentire C i, 30. ii, 17 A 57  
 Consentirent G ii, 9  
 Consentiret C i, 19  
 Consequabantur Af 70  
 Consequabar F 850, 7  
 Consequendi G vi, 48  
 Consequens C ii, 11  
 Consequerentur C i, 64 Af 68  
 Consequeretur G viii, 28  
 Consequi G i, 13. ii, 1. vii, 47, 64  
 C iii, 75, 77, 106 A 23, 36 Af 12,  
 37, 39, 85  
 Consequitur G vii, 88. viii, 31 C i,  
 15  
 Consequuntur G viii, 27  
 Conserere C i, 29  
 Consereret A 71  
 Conservabo H 26  
 Conservandis G vi, 34  
 Conservandos esse G ii, 31  
 Conservans C ii, 22  
 Conservare C i, 84  
 Conservarentur G ii, 12  
 Conservaret A 24  
 Conservaretur G iii, 16  
 Conservavit C i, 85  
 Conservati Af 40 H 13  
 Conservati estis C ii, 32  
 Conservatis C iii, 81  
 Conservatos G vii, 41 C iii, 27  
 Conservatum esse C iii, 53  
 Conservatur C iii, 64  
 Conservaturum G ii, 15, 32  
 Conservatus est C iii, 11  
 Conservaverunt C iii, 93  
 Conservavit G ii, 28 C iii, 98 A 21  
 Conserventur Af 86  
 Considerata Af 89  
 Consideratio Af 73  
 Consideratus C iii, 82  
 Considerare G iv, 8. vii, 77  
 Considio Af 4, 5, 89  
 Considium Af 4

- Considius G i, 21, 22 C ii, 23 Af 3,  
 4, 23, 43, 76, 86, 93  
 Considunt G vi, 13. vii, 58, 79. viii,  
 35 Af 3, 24  
 Consilia G i, 17. iii, 8, iv, 5, 13, 31.  
 v, 7, 48. vi, 2, 5. vii, 1, 22, 43. viii,  
 1, 7, 8, 9, 44, 47 C i, 26. ii, 4, 21.  
 iii, 30 A 50 Af 35  
 Consiliandi C i, 19  
 Consiliantibus C i, 73  
 Consilii G i, 21. ii, 14. iii, 5, 16, 24.  
 iv, 14, 22. v, 58. vi, 4, 7, 12, 31, 44.  
 vii, 5, 9, 12, 28, 77. viii, 9 C iii, 60,  
 86 A 8, 20, 63  
 Consillis G iv, 5. vii, 7, 39. viii, 52  
 C i, 78, 82. ii, 30, 38. iii, 21, 73 Af  
 79 F 844, 2. 845, 1  
 Consilio G i, 5, 12, 23, 30, 40, 48. ii,  
 9, 23. iii, 3, 6, 8, 24. iv, 13, 21, 22,  
 24. v, 1, 4, 6, 11, 18, 31, 48, 49, 64.  
 vi, 4, 5, 7, 13, 23, 40, 42. vii, 4, 5,  
 20, 26, 29, 43, 56, 60, 72, 76, 77,  
 78. viii, 8, 17, 18, 31, 34, 38, 39,  
 43 C i, 6, 19, 20, 23, 35, 51, 56, 60,  
 61, 67, 70, 72. ii, 30. iii, 14, 21, 29,  
 42, 51, 63, 66, 75, 78, 81, 82, 83,  
 86, 87, 102, 104, 109 A 1, 6, 17, 23,  
 24, 44, 57, 74 Af 1, 10, 17, 35, 59,  
 60, 77, 86 H 26 F 842, 2. 848, 11  
 Consiliorum G vi, 12. viii, 1, 3, 32,  
 38, 44  
 Consilium G i, 40. ii, 17. iii, 2, 18,  
 23. iv, 21. v, 6, 8, 27, 28, 29, 31,  
 33, 34, 58. vi, 20, 31. vii, 10, 26,  
 27, 28, 59, 63, 71. viii, 7, 10, 15,  
 16, 23, 30 C i, 1, 19, 20, 69, 72, 74,  
 76, 78. ii, 11, 20, 31, 38. iii, 11,  
 26, 41, 43, 51, 76, 77, 87, 102, 109  
 A 8, 10, 18, 32 Af 10, 11, 19, 25,  
 49, 97  
 Constimilia G v, 12  
 Consimilia G ii, 11. vi, 27  
 Consistam Af 45  
 Consistant G vi, 40  
 Constitebant H 7  
 Consistebat G vii, 48  
 Consistendi G ii, 6. v, 17. vii, 37 C  
 ii, 16  
 Consistendum G iv, 24  
 Consistere G ii, 17. iii, 6. iv, 5. vi,  
 23, 38, 86. viii, 5 C i, 13, 45, 79.  
 ii, 26. iii, 69, 111 A 13, 19 Af 31,  
 42  
 Consisterent G ii, 11. iii, 13. v, 33  
 C i, 79  
 Consisteret G ii, 33. iii, 14 C iii, 69,  
 93  
 Consisterat G vii, 63  
 Consistit G vi, 21, 22, 33. vii, 67.

- viii, 26 C i, 65. ii, 12, 41  
 Consistunt G viii, 32 C i, 61 Af 6,  
 58, 85  
 Consiti Af 31  
 Consobrinus G vii, 76  
 Consolatione G viii, 88 A 8  
 Consolatur G v, 53  
 Consolatus G i, 20. v, 4. vii, 19, 29  
 C iii, 93 A 32  
 Conspecti H 40  
 Conspectu G i, 11, 25, 51. ii, 25. iii,  
 14. v, 6, 45, 56. vi, 18, 43. vii, 35,  
 80. viii, 13, 15, 42 C i, 70. ii, 22.  
 iii, 28, 71, 75 A 11, 15, 24, 59, 60  
 Af 4, 41, 70, 75, 86 H 7, 8, 14, 15,  
 16, 18, 19, 40  
 Conspectum G iv, 12, 37. vii, 10, 36,  
 48. viii, 8, 23, 27, 29, 43 C i, 22.  
 ii, 27, 32, 42. iii, 51, 109 Af 2, 46,  
 51 H 4, 30  
 Conspectus C ii, 7  
 Conspectus fuisset H 38  
 Conspexerant G ii, 24. iv, 26  
 Conspexerat G iv, 26. vi, 43 C iii,  
 70  
 Conspexerint G vi, 28  
 Conspexerant G iv, 12. vii, 12 C i,  
 69  
 Conspexisissent G iv, 25  
 Conspexisset G i, 47. v, 36  
 Conspexit G ii, 21. iv, 23. v, 8 C i,  
 65. ii, 23 A 45 Af 39  
 Conspicari G vi, 17  
 Conspicatus C i, 24. ii, 6, 22. iii, 64  
 Af 53  
 Conspicati G i, 25. ii, 27. vi, 39. vii,  
 88 C iii, 38, 79 A 11  
 Conspicatur G v, 49  
 Conspicatus G ii, 26. vii, 40, 45, 84  
 C i, 70. ii, 44. iii, 64  
 Conspicatus est G v, 9  
 Conspicerentur G iii, 3  
 Conspecti G iii, 26 Af 12  
 Conspectiebantur G ii, 26  
 Conspicit C ii, 25  
 Conspicitur G v, 48  
 Conspiciuntur G vii, 15 C i, 40  
 Conspirarent G iii, 10  
 Conspirati C iii, 46  
 Constabant C iii, 10  
 Constabat G iii, 6, 9, 14, 26. iv, 29.  
 vi, 19. vii, 44, 47 C i, 23. iii, 53,  
 105  
 Constante G ii, 2. iii, 25. viii, 18,  
 19 A 17, 26 Af 84  
 Constantia G i, 40. vii, 77 A 26 H  
 19  
 Constantiam G viii, 28 C i, 6 H 17  
 Constantinus G viii, 13

- Constare G iii, 34: vii, 19, 21, 35 C  
 iii, 89  
 Constant C ii, 28  
 Constaret G viii, 30 C i, 48, ii, 36,  
 iii, 67  
 Constat G vi, 25, vii, 5, viii, 1 A 31  
 Consternati G vii, 30, viii, 19  
 Consternebantur G iv, 17  
 Consternitur C ii, 15  
 Constipaverant G v, 48  
 Constiterant G i, 24, ii, 23, vi, 40,  
 vii, 3, 42 C i, 45, 86, iii, 51, 95 A  
 20, 21  
 Constiterat G ii, 26, iii, 4, vii, 49,  
 51 C i, 44, 46, ii, 23 A 42 Af 42,  
 71, 78  
 Constitere G vii, 47  
 Constituerunt G i, 49, iii, 14, 26, iv,  
 25, 26, 34, v, 17, vii, 28, 51 C iii,  
 23, 93, 97 A 17, 19 Af 44 H 25  
 Constituisse G vi, 41 C i, 51, 85  
 Constitissent G i, 13, v, 15, vii, 52  
 Af 31  
 Constitisset G ii, 23 C iii, 13 Af 26  
 H 25  
 Constitit G ii, 21 C i, 16, 41, 70, iii,  
 14, 89, 96, 102 A 15 Af 30, 41, 58,  
 75, 77, 78, 86 H 27  
 Constituam Af 54  
 Constituant G v, 1  
 Constitue Af 45  
 Constituebant H 29  
 Constituebat C iii, 56  
 Constituebantur G vii, 76  
 Constitueram F 848, 12  
 Constituerant G i, 5, ii, 19 C i, 59,  
 65  
 Constituerat G i, 8, 49, iv, 19, 21,  
 v, 6, 54, vi, 35, vii, 1, 70 C i, 15,  
 27, 82, ii, 18, iii, 5, 20, 44 A 36  
 Af 31  
 Constituere G vii, 17  
 Constitueret G i, 47, vii, 49  
 Constituerunt G i, 3, 30, 51, ii, 10,  
 vi, 17 C iii, 60 A 19  
 Constitui G ii, 30, iv, 24, 25 C i, 85  
 Constituisse G iv, 19, vi, 10, viii, 7  
 H 42  
 Constituissent G iii, 4, viii, 63 H 32  
 Constituisset G i, 13, vii, 32  
 Constituistis C iii, 91  
 Constituit G i, 48, 51, ii, 8, iii, 1, 23,  
 iv, 6, 23, 35, 38, v, 22, 24, 53, vi,  
 9, 29, 33, vii, 4, 7, 36, 45, 53, 64,  
 70, 71, 90, viii, 8, 14, 24 C i, 19,  
 27, 30, 40, 41, 43, ii, 33, 38, 41, 44,  
 iii, 1, 13, 42, 81 A 14, 33, 41, 49,  
 78 Af 1, 13, 27, 41, 86 H 7, 14, 27  
 Constituitur C iii, 19  
 Constituta G i, 4, ii, 11, C i, 80, iii,  
 33 A 63 H 8, 28, 30  
 Constituta erat C i, 41  
 Constituta est H 8  
 Constitutam A 68  
 Constitutas C iii, 89 A 34, 65  
 Constituti A 33  
 Constitutis G ii, 12, iv, 13, 23, v, 5,  
 vi, 1, 5, 9, vii, 9, 64, viii, 5 C i,  
 38, ii, 38, iii, 85 A 66 Af 11, 88,  
 Constituto G vii, 2 C i, 64  
 Constitutum Af 6 H 8, 19  
 Constitutum erat G iv, 11  
 Constitutum est G vi, 17  
 Constitutus esset C iii, 86  
 Constituunt G v, 51, vi, 7, 13, vii,  
 37, 78, 79, 83, viii, 34 C i, 38, 61,  
 67, ii, 22 A 14 Af 38, 54, 58  
 Constrata G viii, 14 C ii, 23, iii, 96  
 Constratae C iii, 27, 111 A 11  
 Constratae erant C iii, 7, 101  
 Constratis G viii, 9 A 17  
 Constraverunt C ii, 9  
 Constrictos Af 87  
 Construxerat Af 91  
 Consuefaceret Af 73  
 Consuerant G iii, 1 C i, 5  
 Consuerat G i, 22, iv, 6, vii, 50, viii,  
 17 C i, 75, ii, 40 Af 41, 78  
 Consuerunt G iii, 8, iv, 24, v, 21,  
 56, vi, 14, 31, vii, 21, 75 C ii, 41  
 Af 73  
 Consuerint, G i, 14, 44, ii, 14, iv, 33  
 vi, 27  
 Consuerit C i, 67  
 Consuescere G i, 33  
 Consuesse G i, 14, 36, 44  
 Consuessent G ii, 31, vii, 18, 32, 33,  
 A 6, 70 Af 77 H 14  
 Consuesset G v, 27, viii, 47 C i, 19  
 Af 35  
 Consuetas Af 73  
 Consueti H 25  
 Consuetudine G i, 47, 52, ii, 17, 19,  
 32, iii, 23, iv, 6, 12, 32, v, 14, 42,  
 58, vi, 20, 22, 27, vii, 24, 75, viii,  
 12, 17 C i, 32, 40, 44, ii, 22, 38,  
 iii, 37, 79, 84 A 25, 27, 48, 74 Af  
 19, 72, 73, 89 H 12, 14, 15, 25, 29  
 Consuetudinem G i, 31, 43, 45, iv, 1,  
 v, 42, vii, 61, viii, 50 C i, 19, 45,  
 59, iii, 61, 85, 110 A 3, 6, 65 Af  
 72 H 23  
 Consuetudinis G iv, 5, 23 C iii, 9  
 Consuetudo G i, 50, iv, 7, 32, vi, 7,  
 34, viii, 12, 36 C i, 21, 48, 51, ii,  
 29, iii, 65 A 49 Af 3, 65 H 15  
 Consueverant G iv, 24, vii, 65, viii,  
 13 C iii, 37, 110, 111 A 19 Af 69

- Consueverat G v, 27. vii, 35, 88  
 C iii, 36 A 53, 71 Af 78  
 Consueverunt C iii, 112 A 5, 32  
 Consuevi F 844, 2  
 Consuevimus G v, 1  
 Consuevisse (vide Consuesse) H 18  
 Consuevit G iii, 26. iv, 29. v, 7, 33.  
 viii, 8, 8, 14 C i, 52. iii, 1, 32, 47  
 A 62 Af 47  
 Consul C i, 1, 14. iii, 21, 102, 107 A 68  
 Consulant G vii, 66  
 Consulares C i, 5, 6. iii, 82  
 Consulari C iii, 102  
 Consulat G v, 27. vii, 8, 38  
 Consulatu G i, 35 C i, 11, 85. iii, 107  
 H 42  
 Consulatum G viii, 50 C i, 5. iii, 82  
 Consulatus G viii, 52 C i, 22, 32  
 Consule G i, 40 C i, 32  
 Consulebant C iii, 60  
 Consulebat C ii, 43  
 Consulem G i, 7, 12. viii, 55 C iii, 1,  
 31  
 Consulendi G v, 29  
 Consulendum C i, 85  
 Consulere G v, 3, 27. vi, 31 C i, 22,  
 67. iii, 51  
 Consuleret G vii, 12 A 24  
 Consules G viii, 50, 52 C i, 1, 5, 6,  
 10, 25, 26. iii, 1  
 Consuli C iii, 12  
 Consulibus G i, 2, 6, 35. iv, 1. viii,  
 48 C i, 1, 27  
 Consulis G vi, 1 C i, 2, 4  
 Consulite G vii, 50  
 Consultabant G v, 53. vii, 77 C i, 78  
 Consulto G v, 16, 37, 50. vii, 1, 20  
 Af 85 H 26  
 Consultum G i, 53  
 Consulueris F 844, 11  
 Consulum C i, 3  
 Consulunt G vii, 83  
 Consumeabantur G vi, 42  
 Consumebarat G viii, 41 Af 78  
 Consumere G v, 4  
 Consumerentur C ii, 14  
 Consumeret G viii, 46 A 61  
 Consumit G v, 11, 58  
 Consumitur G v, 31 C i, 82  
 Consumserant C iii, 58 Af 47  
 Consumserat C i, 40, 48  
 Consumserunt G vii, 17 H 12  
 Consumsissent H 16  
 Consumsisset G viii, 26  
 Consumsit C iii, 87 Af 94  
 Consumta G v, 9, 35. vii, 25 Af 5,  
 11, 30  
 Consumtis G i, 11. iv, 19. viii, 14 C  
 i, 27, 33, 46. ii, 23. iii, 47, 98 A 66  
 Consumto G vii, 18, 77  
 Consumtum G vii, 20  
 Consumunt C i, 81  
 Consurgere C iii, 98  
 Consurgitur G v, 31  
 Consurgunt G vi, 23  
 Consurrexerunt C iii, 37  
 Contabulantur G v, 40  
 Contabulationem C ii, 9  
 Contabulationis C ii, 9  
 Contabulaverant G vii, 23  
 Contagione G vi, 13  
 Contaminasse H 16  
 Contaminati G vii, 43  
 Contaminatos Af 46  
 Contacta essent C ii, 14  
 Contegebant Af 47  
 Contegit G vii, 85  
 Contegitur C ii, 10  
 Conteguntur C ii, 10  
 Contemnebat G viii, 39  
 Contemnenda C iii, 110  
 Contemnerent C ii, 5  
 Contemserint C i, 85  
 Contemserunt G v, 51  
 Contemssissent G viii, 12  
 Contemta G viii, 8  
 Contemtionem G v, 39. vi, 58 C ii, 13  
 Contemtionem G iii, 17. v, 49 C iii,  
 60  
 Contemtis G viii, 28  
 Contemtu A 74  
 Contemtui G ii, 20  
 Contemtus est A 43  
 Contendant G iii, 18. iv, 7  
 Contendas Af 45  
 Contendat C ii, 52  
 Contendebant G ii, 30. iii, 15. v, 2,  
 44 C i, 40, 58 A 67  
 Contendebat G viii, 50  
 Contendebatur G ii, 9. viii, 10  
 Contendendum G iv, 17 A 17  
 Contenderant G vii, 67  
 Contendere G i, 31, 33, 48. ii, 13. iv,  
 4. vii, 38 C iii, 17 A 21 Af 68 H 3  
 Contenderent G i, 13, 31, 33. iii, 3,  
 iv, 37. v, 16. vi, 41, 43 A 16 Af  
 18 H 29, 40  
 Contenderet G v, 50. vii, 6 C i, 70.  
 ii, 20. iii, 78 H 26  
 Contenderetur G viii, 48 C iii, 37  
 Contenderunt G i, 27, 53. ii, 7, 9, 19,  
 23, 24. iii, 16, 19. v, 17. vii, 48 C  
 ii, 35 A 11, 20 Af 50  
 Contendi G vii, 85  
 Contendisse G i, 31, 36. vii, 59 A  
 57  
 Contendissent G i, 50. iii, 23  
 Contendisset C iii, 90 H 35

Contendit G i, 7, 10, 21, 22, 27, 38, 48. ii, 10, 12. iii, 6, 9, 11, 24. iv, 18. v, 8, 9, 21. vi, 3, 20, 27. vii, 7, 9, 23, 27. viii, 26, 27, 30, 39, 55 C i, 16, 27. ii, 5, 22. iii, 11, 13, 20, 26, 28, 29 A 6, 26, 28, 27, 27, 27, 27, 27 Af 6, 16, 25, 23, 29, 40, 41, 49, 63, 75, 80, 82, 86, 87, 89, 92, 93 H 4, 22  
 Contenditar G vii, 70 C i, 43  
 Contendant G i, 1. v, 49. vi, 12, 25. vii, 68 C i, 69 Af 23, 25  
 Contenta A 5  
 Contentio G vii, 20, 49 C ii, 43 H 5  
 Contentione G v, 44. vii, 52, 58. viii, 13, 19, 29 C i, 1. iii, 111 A 11 H 5 F 845, 9  
 Contentioneem C ii, 14 H 5  
 Contentiones A 65  
 Contentioneibus G i, 44 C iii, 85 A 65  
 Contentioneis G v, 19  
 Contentum G vii, 64. viii, 22 C i, 22. iii, 10  
 Contentus G viii, 21 C iii, 51  
 Contrerantur H 31  
 Contreritos H 22  
 Contreritus G iv, 25  
 Contreribantur G iv, 17  
 Contrerant C ii, 4  
 Contextit C iii, 24  
 Contextitar G vii, 28  
 Contexta G vi, 16  
 Contextus C ii, 2  
 Contextis Af 47  
 Contextum C i, 54  
 Contextui G viii, 1  
 Contigisse G i, 43  
 Contigit H 8  
 Contignatione C ii, 9 A 1  
 Contignationem C ii, 9, 15  
 Contignatum est C ii, 15  
 Contineant G vi, 22. vii, 45  
 Contineantur G vii, 28  
 Contineat G iii, 11  
 Continebant G ii, 18, 20. vii, 19 C i, 57  
 Continebantur G iii, 13. v, 24. vii, 80 C i, 48, 83 C ii, 11  
 Continebat G i, 15. vi, 57. vii, 11 C iii, 47 Af 47  
 Continebatur G iv, 28 H 41  
 Contineendi essent A 22  
 Continens G viii, 15 C iii, 63  
 Continent G v, 50 C i, 66  
 Continente G v, 8, 13  
 Continentem G iv, 27, 28, 26. v, 20 C i, 54. iii, 7  
 Continenter G i, 1, 26. iii, 5 C i, 46 A 9

Continentes G iii, 28. vi, 31  
 Continenti G iv, 21. v, 2, 6, 11, 22, 23. vii, 24, 28 C iii, 26, 27, 27  
 Continentia G v, 11  
 Continentiam G vii, 52  
 Continentibus C iii, 64  
 Continentior C i, 23  
 Continentur G i, 2. vii, 2 C i, 83 A 1  
 Continere G vi, 24. viii, 49 C iii, 27 A 18 Af 1, 7, 24, 41, 88 H 20  
 Continerent G iv, 24. viii, 46 C iii, 49 Af 22  
 Continerentur G ii, 11. viii, 54  
 Contineret G v, 2, 7. vii, 10 C ii, 18. iii, 45, 58 Af 73  
 Contineretur A 46  
 Contineri G iii, 29. vii, 27. viii, 2 C i, 67. ii, 12 H 28  
 Continet G i, 28. v, 44. vi, 24 C i, 42  
 Continetur G i, 1. iii, 1 C ii, 23  
 Contingant G i, 28. vii, 23 C i, 21  
 Contingebant C iii, 66  
 Contingebat G vi, 29  
 Contingente G v, 43  
 Contingerent A 29  
 Contingeret G vii, 24 C iii, 56, 63  
 Contingant G vii, 7  
 Continua G viii, 41  
 Continuatione G iii, 29  
 Continuatis A 61  
 Continuato C i, 62. iii, 11, 26  
 Continuerunt C iii, 47  
 Continuis G vii, 14 C iii, 106 A 26  
 Continuisse G vi, 36  
 Continuit G i, 48. ii, 11. vi, 58. viii, 49 C iii, 20, 51, 76 F 846, 1  
 Continuo, *adv.* G vii, 28, 42  
 Continuos G i, 48. iv, 24. v, 13  
 Contorta Af 70  
 Contortum Af 16  
 Contra, *prep.* G i, 18 et alia  
 Contra *adv.* G iv, 13  
 Contraotus G iv, 22  
 Contractum A 49  
 Contrahenda G vii, 40  
 Contrahere G i, 34  
 Contraheret G vii, 43  
 Contrahit G v, 49 C i, 15  
 Contraria G iv, 17  
 Contrariæ H 1  
 Contrariam G iv, 17 C i, 69. iii, 63  
 Contrarii H 22  
 Contrarius C i, 61  
 Contrario G vii, 20  
 Contrarium C ii, 20. iii, 45  
 Contrarius G ii, 18  
 Contraxissent G vii, 22  
 Contributi erant C i, 60

- Controversia G v, 28. vi, 13. vii, 32,  
 33, 39 C i, 86. iii, 82, 112  
 Controversia C i, 9  
 Controversiam G vii, 63, 67  
 Controversiarum G vii, 34 A 67  
 Controversias G v, 26, 44. vi, 13, 23.  
 viii, 46 C i, 9, 87. iii, 107, 109  
 Controversiis G v, 44. vi, 13 C ii,  
 38. iii, 107 A 65 Af 78  
 Contubernalem A 16  
 Contubernalis C ii, 29  
 Contubernio C iii, 76  
 Contulerant C i, 45. ii, 22 Af 40, 68,  
 90  
 Contulerat G vii, 55 Af 60, 64  
 Contulerint C i, 74  
 Contulerunt G i, 24, 26. ii, 29. iii,  
 28. iv, 27. vi, 8. viii, 75 Af 18,  
 63 H 12  
 Contulisse G viii, 7 C i, 19 A 42  
 Contulissent G ii, 13 A 56 H 25,  
 31  
 Contulisset C iii, 41 A 42, 64  
 Contulit G vi, 32, 35 C ii, 18. iii, 94  
 A 37, 39, 40 Af 48 H 20, 23  
 Contumelia G v, 58. vii, 10, 54 C ii,  
 28. iii, 71 A 60 Af 44  
 Contumeliæ G i, 14  
 Contumeliam G iii, 13 C i, 8, 9. ii,  
 32 A 11  
 Contumelias G ii, 14 C iii, 83  
 Contumeliis G v, 29 C i, 22, 23, 28  
 Contumeliosis C i, 69  
 Contusis C iii, 58  
 Convalescendi Af 25  
 Convalle G iii, 20 H 25  
 Convallem G v, 32 Af 50 H 28, 39  
 Convalles Af 7 H 7  
 Convallibus Af 66  
 Convallis Af 50  
 Convaluerant G vi, 36  
 Convectis C ii, 15  
 Convectum G vii, 74  
 Convectum erat C i, 49  
 Convellere G viii, 26, 50  
 Convellunt C ii, 11  
 Convenarum A 24  
 Convenerant G i, 8. iii, 16, 17. iv, 30.  
 v, 11, 17, 60. vi, 58. vii, 39, 48, 55,  
 80 C i, 7. iii, 88, 110  
 Convenerat G ii, 19. viii, 23 C i, 28  
 Convenere G iv, 27 H 24  
 Convenerit G v, 21  
 Convenerunt G i, 30. iv, 27. vii, 57  
 A 34  
 Conveniant G i, 6  
 Conveniat G vi, 27. vii, 85  
 Conveniebant C ii, 43  
 Conveniebat G viii, 40 C iii, 47 A 24  
 Conveniendi G vi, 57  
 Conveniens G viii, 53  
 Convenientes G viii, 6  
 Convenire G ii, 5. iii, 11. iv, 21. v, 1,  
 2, 21. v, 56. vi, 1, 3, 4. vii, 7, 36,  
 64 C i, 22, 82. ii, 39. iii, 10, 26,  
 42, 107 Af 1  
 Convenirent G i, 7. ii, 10. iv, 11, 19,  
 23 C iii, 102 Af 3, 51  
 Conveniret C ii, 19 Af 73  
 Convenisse G v, 53. vii, 56. viii, 7,  
 26 C i, 85. ii, 17 A 49  
 Convenissent G i, 27. v, 8, 29. vi, 32  
 Convenisset G i, 36. vii, 33, 48 A 57  
 H 32  
 Convenit G ii, 12. iii, 14. vi, 34 C i,  
 8. ii, 39. iii, 19 H 25 F 845, 5  
 Conveniunt G vi, 13, 14, 19. vii, 69  
 66. viii, 18 C i, 13 H 32  
 Conventibus G v, 1, 2 A 56  
 Conventu G i, 18. v, 48 Af 68  
 Conventul Af 97  
 Conventum C iii, 9 A 57, 59  
 Conventura G v, 28  
 Conventus G i, 54. vi, 44. vii, 1. viii,  
 46 C i, 14, 19. ii, 19, 20, 26. iii,  
 21, 29, 32, 40, 58  
 Conversa G i, 25. ii, 26. iv, 17 C ii,  
 34 H 32  
 Conversa esset G i, 62  
 Conversæ sunt G i, 41  
 Conversam G iii, 29  
 Conversi G viii, 48 C iii, 93  
 Conversis G iii, 15. viii, 26 Af 17,  
 18, 52, 63, 70, 75  
 Converso G i, 23. vii, 48 C ii, 20  
 Af 40  
 Conversos C i, 64  
 Conversus Af 84  
 Conversus erat C iii, 68  
 Convertant C i, 80  
 Converterat C i, 4 H 25  
 Convertere C i, 46 Af 83  
 Converterent Af 27  
 Converteret G vii, 56  
 Converterunt A 40  
 Converti G vi, 8. vii, 67 Af 18  
 Convertisse G v, 49 C iii, 105  
 Convertissent Af 27, 70  
 Convertit G v, 44 C i, 76. iii, 30  
 Af 9, 23  
 Convertunt G vi, 30. viii, 48 C i, 81  
 Convexerant C i, 24 A 2  
 Convexerat C i, 48  
 Convicia C i, 2, 23  
 Convicio C i, 2  
 Convictolitane G vii, 39, 57  
 Convictolitane G vii, 32, 33, 55  
 Convictolitanis G vii, 37, 42

Convitiari H 33  
 Convocandos G vii, 75  
 Convocasse H 20  
 Convocat G vii, 14  
 Convocatis G i, 16. iii, 5. iv, 23. v, 4. vii, 28, 66 Af 54  
 Convocato G i, 49. ii, 10. iii, 3. vii, 29, 60, 80. viii, 20 C ii, 30 Af 88  
 Convocatos Af 88  
 Convocatus G vii, 4  
 Convocavit H 33  
 Convulnerare Af 60  
 Convulnerari Af 5  
 Convulnerati Af 61  
 Convulneratis Af 15, 17  
 Convulneratos Af 52  
 Convulneraverunt Af 7, 39  
 Coeritar C i, 48  
 Coorta G v, 10  
 Coorta erat G vii, 61  
 Coorta est G iv, 28  
 Coorto G v, 43. vii, 27  
 Coortum est G iii, 7  
 Copia G i, 3, 16, 30, 48. ii, 2. v, 12, 42. vi, 16, 31. vii, 71. viii, 3, 15, 25, 40 C i, 45, 49, 52. ii, 4, 25, 37. iii, 47, 48, 49, 58 A 18 Af 10, 34, 36, 80 H 6  
 Copiae G i, 22, 49. iv, 13. v, 9, 11, 47, 58. vii, 31, 45, 60, 57, 66, 69, 76, 83, 88. viii, 13, 23 C i, 60. ii, 34, 41, 44. iii, 2, 87, 109, 110 A 19, 27, 34, 40, 76 Af 1, 5, 20, 36, 70 H 1, 16, 24, 25  
 Copiam G i, 16, 28. iv, 16. vi, 24. vii, 14, 32, 56. viii, 17 C i, 78. lii, 49 A 1, 35, 44 Af 12, 31, 38, 43  
 Copiarum G i, 12, 50. ii, 9. vii, 5, 7. viii, 1, 28, 34, 35, 36 A 20, 37 Af 5, 25, 26, 48, 49 F 851, 3  
 Copias G i, 11, 13, 22, 24, 31, 41, 44, 48, 50, 61. ii, 5, 8, 16. iii, 17, 20, 23. iv, 13, 14, 23. v, 3, 9, 11, 18, 28, 47, 50, 51, 53, 58, 56. vi, 9, 10, 31. vii, 5, 18, 20, 35, 36, 49, 55, 61, 66, 68, 71, 79, 88. viii, 7, 9, 15, 27, 31 C i, 6, 18, 24, 41, 42, 64, 65, 66, 68, 76, 81. ii, 17, 27, 28, 33, 37, 39, 40, 48. iii, 3, 10, 13, 30, 37, 44, 47, 51, 85, 87, 97, 102 A 26, 27, 60, 69, 74 Af 10, 12, 13, 20, 25, 30, 31, 32, 37, 41, 43, 45, 48, 51, 52, 58, 61, 67, 68, 70, 71, 73, 75, 76, 93 H 5, 10, 23, 30  
 Copia G i, 2, 3, 26, 27, 38. ii, 7, 10, 14, 17, 19, 29, 33. iii, 6, 11, 17, 20, 24. iv, 4, 21, 24. v, 17, 19, 22, 27, 40, 49, 52. vi, 1, 6, 7, 8, 10, 15, 32,

41. vii, 4, 9, 21, 54, 62, 66, 67, 73, 79, 83. viii, 7, 10, 14, 19, 26, 27, 32, 37 C i, 19, 38, 41, 63, 70. ii, 36, 38, 39, 40, 44. iii, 11, 16, 29, 30, 41, 44, 66, 78, 79, 82, 103, 108, 111 A 3, 13, 26, 28, 30, 35, 40, 41, 42, 43, 44, 56, 61, 62, 72, 74 Af 9, 11, 13, 15, 19, 20, 24, 25, 26, 30, 31, 33, 36, 39, 40, 41, 42, 45, 48, 49, 52, 55, 58, 59, 66, 67, 68, 74, 75, 77, 80, 85, 92, 98 H 4, 5, 6, 28, 40  
 Copiosa A 42  
 Copiosam H 8  
 Copiosorem A 43  
 Copiosissima A 3  
 Copiosissimo G i, 23  
 Copiosissimos G viii, 2  
 Coponio G iii, 6  
 Coponius G iii, 26  
 Coram G i, 22. v, 11. vi, 8 Af 31  
 Corbes H 6  
 Corcyra C iii, 3, 15, 58, 100.  
 Corcyrae C iii, 7, 8, 16  
 Corcyram C iii, 10  
 Cordi G vi, 19  
 Corduba A 59 H 12, 32  
 Cordubae C ii, 19, 21 A 57 H 32  
 Cordubam C ii, 19, 20 A 49, 52, 54, 57, 58, 59, 64 H 2, 4, 6, 10, 11, 32, 33  
 Cordubensem A 57  
 Cordubenses A 61 H 2  
 Cordubensibus A 57  
 Cordubensium A 59, 60  
 Corfiniensem C ii, 32  
 Corfiniensibus C i, 21; 29  
 Corfinii C i, 20. ii, 28  
 Corfinio C i, 18, 28, 34. ii, 28  
 Corfinium C i, 15, 19, 23; 34. ii, 32. iii, 10 F 848, 11  
 Coria C ii, 10  
 Coriis G vii, 23 C i, 54. iii, 44  
 Corneliana C ii, 24, 25, 30, 37  
 Cornelio Af 76  
 Cornelius-C iii, 19  
 Cornibus G vi, 20, 27, 28 Af 59, 60, 81  
 Cornifici A 43, 44  
 Cornificio A 42, 47  
 Cornificius A 43  
 Cornu G i, 52. ii, 23, 25. vi, 26 vii, 62 C i, 44. ii, 34, 41. iii, 67, 68, 69, 80, 88, 89, 91, 98, 101 A 11, 14, 39, 40, 76 Af 13, 17, 39, 41, 42, 58, 59, 60, 81, 82, 83, 84 H 26, 31 F 851, 2  
 Cornum A 37 Af 81  
 Cornuum G vi, 26, 28  
 Corona G iii, 16. viii, 73 H 13

- Coronæ Af 70  
 Coronam A 70 Af 17  
 Coronis G viii, 9  
 Corpora G ii, 10 C i, 78. iii, 60  
 Af 40  
 Corpore G i, 25 C i, 84  
 Corporibus G ii, 27. vii, 77  
 Corporis G iv, 1. v, 14. vi, 21, 24.  
 vii, 46 C ii, 31 A 44 Af 73  
 Corporum G i, 29. ii, 30. iv, 1  
 Corpus G viii, 38 C i, 54  
 Correo G viii, 6, 7, 19, 20  
 Correpti C i, 2  
 Correptis C i, 66 A 64  
 Corream G viii, 17  
 Correns G viii, 18, 19, 21  
 Corripi C iii, 109  
 Corripit A 52  
 Corrogata C iii, 108  
 Corruptant G vii, 64  
 Corruptantur C ii, 10  
 Corruperant G vii, 55  
 Corruptor A 6  
 Corruptis C iii, 58 Af 43, 47  
 Corrupto C ii, 22  
 Corruptum C iii, 64  
 Cortice G ii, 32 C iii, 49  
 Corus G v, 7  
 Cosam C iii, 22  
 Cosano C i, 24  
 Cothone Af 62  
 Cothonem Af 63  
 Coto G vii, 29  
 Cotta G iv, 22. v, 20, 21, 22, 25, 26  
 C i, 30  
 Cottæ G iv, 22. v, 20, 29, 52. vi, 27  
 Cottam G ii, 11. v, 24  
 Cotnato G vii, 2  
 Cotum G vii, 22, 23  
 Cotys G vii, 67 C iii, 4, 26  
 Crasæ G i, 21. v, 47. viii, 53.  
 Crasseissima H 6  
 Crassitudine G iii, 18 vii, 72 C ii, 15  
 Crassitudo C ii, 8  
 Crasso G ii, 24 iii, 8, 9, 22, 25, 27.  
 iv, 1. vi, 6  
 Crasum G iii, 8, 11, 21. v, 24, 46.  
 vii, 6 C iii, 31  
 Crassus G i, 52 ii, 7, 20, 21, 23, 24,  
 25, 26. v, 46 C iii, 28  
 Crastini C iii, 99  
 Crastinus C iii, 91, 99  
 Crates G vii, 21 C ii, 15. iii, 46, 80  
 Af 20  
 Cratibus G iv, 17. v, 49. vii, 58, 79,  
 86 C i, 25, 27, 40. ii, 15, iii, 24  
 A 18  
 Cratium G vii, 21 C ii, 2  
 Creabat A 54  
 Creantur C iii, 1  
 Creari G vii, 32, 33  
 Creatos G viii, 50  
 Creatum esse G vii, 23  
 Creatur G i, 16  
 Creatus esset G vii, 33  
 Creberrima G v, 12  
 Crebra C iii, 19, 46  
 Crebras C ii, 2. iii, 106  
 Crebras G ii, 30. v, 1. viii, 9 C i, 73,  
 83 H 8, 40  
 Crebri G ii, 1. viii, 19  
 Crebriores G v, 45  
 Crebris G ii, 17, 20. v, 9. vi, 2  
 Crebritate A 69  
 Crebrius, adv. G viii, 17  
 Crebro, adv. G vii, 41. viii, 10, 44, 52  
 C i, 40, 45, 80. ii, 23, 41. iii, 19 A  
 43, 60, 62  
 Crebros G vi, 10  
 Credant F 868, 8  
 Credebant G vi, 8. viii, 23 A 6  
 Credebat A 24, 27, 42, 47, 61, 74  
 Credendum erat G v, 28  
 Credendum esset A 63  
 Credens C ii, 28 A 64  
 Credentes G viii, 26  
 Crederet G vi, 21 A 24, 27, 43 Af 26  
 Credi C ii, 21  
 Crediderant G ii, 23  
 Crediderunt G vi, 21 A 10  
 Credidisset A 74  
 Credidit G viii, 27, 52  
 Credimus C ii, 27  
 Credit A 63  
 Creditas C iii, 1, 20  
 Creditoribus C iii, 1  
 Crediturum A 71  
 Credo C ii, 31, 32. iii, 70  
 Credunt G iii, 18. vi, 29  
 Cremabantur G vi, 19  
 Cremaretur G i, 4 Af 91  
 Cremona C i, 24  
 Crepitus H 31  
 Creta C iii, 4, 5 A 1  
 Cretas G ii, 7  
 Creverat G vii, 55  
 Crevisset G i, 20  
 Crevit C i, 52  
 Crimen G viii, 1  
 Crimine G viii, 1  
 Crinibus G i, 61 C iii, 9  
 Crispo Af 97  
 Crispum Af 8, 77  
 Crispus Af 34  
 Critognati G vii, 77, 78  
 Cruce Af 66  
 Crucem H 20  
 Crucibilibus Af 46



- Cruciatibus G v, 56 A 55  
 Cruciatu G v, 45. vi, 17  
 Cruciatum G i, 31. ii, 31. vii, 71  
 Cruciatu G i, 31, 32. iv, 16  
 Crudelissima A 23  
 Crudelissime C i, 2, 85. iii, 28, 32 Af 88  
 Crudelissimum H 15  
 Crudelissimus A 41  
 Crudelitas C i, 76  
 Crudelitate G viii, 44 Af 26 F 842, 4  
 Crudelitatem G i, 32. vii, 77 C i, 32 A 55  
 Crudeliter G i, 31. vii, 39  
 Cruentam Af 31  
 Crura G vi, 27  
 Crure H 38  
 Cubiculum Af 88  
 Cubilibus G vi, 27  
 Cui G i, 19, 40, 42. ii, 9. iii, 18. v, 13. vii, 20, 24, 37, 55 C i, 24. ii, 30, 40. iii, 4, 20, 94, 96 A 11, 25, 37, 34, 70, 76 Af 3, 20, 72, 89 H 23  
 Cuidam G v, 48  
 Cupiam Af 7  
 Cuique G vi, 24. vii, 28, 75, 81 C i, 17 Af 22, 86  
 Cujus G i, 3, 7, 13, 47. iii, 12, 20, 31, 22. iv, 12, 21, 23. v, 2, 4, 11, 13, 30, 25, 46, 54. vi, 21, 26, 31, 35, 38. vii, 4, 20, 21, 29, 31, 32, 57, 62, 69, 71, 77. viii, 1, 12, 28, 37 C i, 7, 8, 9, 12, 18, 20, 22, 26, 33, 35, 40, 54, 87. ii, 10, 32, 37. iii, 18, 20, 30, 32, 34, 47, 51, 55, 67, 99, 108, 109 A 33, 35, 43, 50, 58, 60, 61, 64, 66, 74, 75 Af 3, 12, 20, 23, 34, 43, 45, 62, 66, 74, 86 H 3, 6, 13, 17, 18, 20 F 854, 1  
 Cujusmodi Af 31  
 Cujusquam G vii, 20, 75. viii, 1, 23, 48 A 64 Af 3  
 Cuiusque G i, 31. v, 12, 54. vi, 23. vii, 22, 32 C i, 61, 83. ii, 5. iii, 43, 61, 63 Af 20, 87  
 Cuiusquemodi Af 19, 23, 86  
 Culmina G iii, 2  
 Culpa G v, 52 C iii, 72, 110 A 11 H 30  
 Culpæ C iii, 73 Af 3  
 Culpam G iv, 27  
 Culta G i, 1. vi, 19, 24. viii, 26  
 Cultam G i, 31  
 Cum, *prep.* G i, 1 et alia  
 Cum, *conjunct.* G i, 1 et alia  
 Cumulator H 31  
 Cuncta G vii, 10 C iii, 5, 79 Af 91  
 Cunctæ C i, 15  
 Cunctam A 12  
 Cunctandum G iii, 23  
 Cunctantibus G iv, 26  
 Cunctatio G iii, 18 A 2  
 Cunctatione G iii, 24  
 Cunctetur C i, 7  
 Cuncti G vii, 11 Af 55  
 Cunctis G ii, 29 C i, 74 Af 20, 91  
 Cuncto Af 91  
 Cunctum C iii, 82, 88  
 Cuneatim G vii, 28  
 Cuneo G vi, 40  
 Cuneos G viii, 14  
 Cuniculis G iii, 21. vii, 22. viii, 43  
 Cuniculo G vii, 24 H 16, 20  
 Cuniculorum G vii, 22  
 Cuniculos G vii, 22. viii, 41  
 Cupas G viii, 42 C ii, 11  
 Cupere G i, 18 C i, 18. iii, 15  
 Cuperent G iii, 21 Af 81  
 Cuperet G ii, 25 C iii, 77  
 Cupide Af 53  
 Cupidi G i, 2 Af 90, 98 H 25  
 Cupidissime G i, 40 C i, 15, 85. ii, 20 Af 85  
 Cupidissimi G vi, 25  
 Cupidissimis G vii, 40  
 Cupiditas G i, 41. vi, 22, 24. vii, 80. viii, 51  
 Cupiditate G i, 2, 9. vii, 50. viii, 7, 28, 48 C iii, 74 A 20, 66  
 Cupiditatem G vii, 52 A 22  
 Cupiditati Af 82  
 Cupidius G i, 15. v, 15, 44. viii, 12, 16 H 5, 10, 23, 25, 38  
 Cupidum G i, 18. v, 6  
 Cupiebant G viii, 24, 50 A 12  
 Cupiebat A 48 H 5  
 Cupiens C iii, 67  
 Cupienti A 51  
 Cupientibus G iii, 19, 24  
 Cur G i, 40, 44. iv, 16. vii, 37 C i, 32, 72. ii, 32  
 Cura G vii, 65. viii, 28  
 Curæ G i, 33, 40  
 Curam A 42  
 Curare Af 20  
 Curarent G v, 1 Af 8  
 Curaret G vii, 28, 37. viii, 23  
 Curari C iii, 18  
 Curasset G i, 19  
 Curat G i, 18. vii, 31  
 Curaverat G iv, 29. v, 23, 58. vii, 35 C ii, 23. iii, 3, 4, 24, 20, 59, 81 Af 28  
 Curaverunt G vii, 55  
 Curavit C ii, 18 Af 44, 46, 54  
 Curent C i, 30  
 Curet G iii, 11  
 Curio G viii, 52 C i, 12, 31. ii, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 33, 34, 35, 36, 37,

39, 40, 41, 42  
 Carione C ii, 3, 25, 27, 43  
 Curionem C i, 13, 18, 30. ii, 23, 33,  
 39, 40, 42  
 Curioni C ii, 37  
 Curioniani Af 53  
 Curionis C i, 30. ii, 37, 38, 39, 35, 39  
 iii, 10 Af 19, 40  
 Curiosolitas G ii, 34. iii, 7, 11  
 Curiosolites G vii, 75  
 Curium C i, 24  
 Curius C i, 24  
 Currans H 29  
 Currus G iv, 33  
 Curau G ii, 23, 28. iii, 19. iv, 35. v, 13.  
 vi, 37. vii, 48. viii, 15 C i, 70, 79.  
 ii, 35. iii, 28, 46, 92, 96, 112 A 13,  
 30, 30 Af 14, 15, 63, 71, 84  
 Cursum G i, 48. iv, 23, 23. v, 5, 8 C  
 ii, 3. iii, 25, 47, 69, 93 A 24 Af 18  
 Cuspidibus C ii, 2  
 Custode A 4  
 Custodes G i, 20  
 Custodia C ii, 35. iii, 23, 104 A 17,  
 87  
 Custodia G ii, 29 C i, 14, 23, 75. ii,  
 40 A 13, 63 Af 46  
 Custodiam C i, 17. iii, 39, 40 H 26  
 Custodiarum C iii, 61  
 Custodias G iv, 4. vii, 27, 55 C i, 59,  
 83. ii, 13, 19. iii, 25 Af 83  
 Custodibus G i, 53. vii, 55 C i, 22.  
 iii, 25 Af 23, 63  
 Custodienda Af 26  
 Custodiandos G vi, 4  
 Custodiis G vi, 57. vii, 19, 78 C ii, 5.  
 iii, 8, 17, 101 Af 7, 35, 87  
 Custodia G vi, 6  
 Custodiunt C i, 20  
 Cycladibus C iii, 3  
 Cypri C iii, 106  
 Cyprum C iii, 102  
 Cyrenis C iii, 5

D

Dabant G v, 43  
 Dabantur C i, 81  
 Dabat G v, 7. vii, 62 C i, 32. iii, 63  
 A 45 Af 73  
 Dabatur G iii, 4. iv, 29 C ii, 6. iii, 60  
 A 16, 17, 30, 46 Af 5  
 Dacorum G vi, 25  
 Dalmatis C iii, 9  
 Damassippi Af 89  
 Damassippo Af 96  
 Damassippus C ii, 44

Damnarent C iii, 83  
 Dammati C iii, 110  
 Damnatos G v, 55 C iii, 1  
 Damnatum G i, 4  
 Damnatus erat C iii, 21  
 Damno G vi, 44  
 Dandam C iii, 73  
 Dandis H 1  
 Dandos G i, 19  
 Dandum G ii, 20. iv, 13 C iii, 78  
 Dant G i, 3. v, 44. viii, 28  
 Danubii G vi, 25  
 Dardanos C iii, 4  
 Dare G i, 8, 14, 81. ii, 1, 8. iii, 29.  
 iv, 21, 31. vi, 3, 9. vii, 54. viii, 49  
 C i, 11. iii, 95 A 24, 69 Af 82, 85,  
 86 H 13  
 Darem F 348, 14  
 Darent C i, 7  
 Darentur C ii, 1  
 Daret G i, 31, 39. iv, 11 Af 4, 83  
 Daretur G i, 32, 52. iii, 4, 19. iv, 34.  
 viii, 38 C i, 58. ii, 30. iii, 47 A 7,  
 21, 63 H 31  
 Dari G i, 14. iv, 8, 21. vii, 11 C i,  
 66. ii, 37. iii, 46, 83 Af 25  
 Dat G i, 3. ii, 2. iii, 19. v, 1, 35, 51.  
 vi, 4. vii, 45, 62, 81, 85. viii, 3 C  
 i, 46. ii, 41. iii, 57 A 9, 15, 51 Af  
 4  
 Data G i, 7. iii, 17. v, 49. vii, 42,  
 50 C i, 10, 81. ii, 16, 33 Af 4,  
 24, 29, 35, 95 H 12, 22, 26  
 Datam C i, 23 Af 64  
 Date C iii, 91  
 Dati erant Af 56  
 Datis G i, 37. iii, 1, 10. vii, 47, 54,  
 71. viii, 31, 48 C i, 25. iii, 21 A  
 35, 70 Af 2, 33 H 97  
 Dato G i, 15, 52. iii, 4, 5. iv, 14, 23.  
 v, 58. vii, 2, 3, 46, 52. viii, 31, 36  
 C i, 82. iii, 24, 85, 91, 98, 110 A  
 40, 52 Af 18, 33, 58, 76, 77, 80,  
 83 H 3, 36  
 Datos G i, 44  
 Datum G v, 31 H 39  
 Datum Iri C i, 71, 85  
 Datur G v, 40. vii, 15 C i, 5, 84. ii,  
 11 A 50  
 Daturas G ii, 35  
 Daturas G iv, 27 C iii, 12  
 Daturum G v, 27. vii, 9 C i, 87. ii,  
 40. iii, 89 A 63 Af 32  
 Datus est C i, 46  
 De G i, 1 et alia  
 Dea A 66  
 Debeant G i, 17  
 Debeas Af 45

- Debeat C ii, 32  
 Debebat C i, 30. iii, 19  
 Debebunt F 849, 8  
 Debent C iii, 92  
 Debere G i, 44, 45. v, 27. vii, 14, 19, 66 C i, 8, 20, 35. li, 32. iii, 1, 10, 20, 73  
 Deberent G viii, 55 C ii, 28. iii, 83  
 Deberet G ii, 27. viii, 44 A 35, 52  
 Deberi G vi, 33 A 63  
 Debet C iii, 51 F 854, 15  
 Debetis Af 44  
 Debilitat A 18  
 Debitam C iii, 31  
 Debitorum C iii, 1, 20  
 Debuerint G i, 11  
 Debuisse G vi, 42. vii, 20 A 67  
 Debnit G ii, 32 C iii, 111  
 Decedat G i, 44  
 Decedebant H 29  
 Decedendi A 71  
 Decedendum esset C i, 71  
 Decedentis G viii, 50  
 Decedere G i, 31 A 77  
 Decederent C i, 71  
 Decederet G v, 43 A 34, 35, 70  
 Decedant G vi, 13. viii, 9  
 Decem G i, 4, 8, 29. ii, 4, 16. iv, 18. v, 9, 11. vii, 21, 34, 37, 64, 66, 75. viii, 4, 16, 35, 41 C i, 6, 15, 32. ii, 18, 23. iii, 7, 63, 69, 88, 106 A 12, 13, 17 Af 1, 8, 45, 65, 68, 70, 86 H 26, 43 F 858, 5  
 Deceptos C i, 85  
 Deceptum G i, 14  
 Deceptus C iii, 82  
 Decernendi C i, 3. iii, 41  
 Decernendum Af 14  
 Decernere C i, 2 H 5, 41  
 Decernitur C i, 5  
 Decernunt G vi, 13. vii, 43  
 Decernuntur C i, 6  
 Decertabant C ii, 6  
 Decertare G i, 44. iv, 19. vii, 77. viii, 7 C i, 81. iii, 44, 51, 56, 76, 86 A 16  
 Decertarent G ii, 10, 19  
 Decertaret G i, 50. iii, 23, 37  
 Decertatum est A 16 Af 20  
 Decesserint C iii, 112  
 Decessisse A 35  
 Decessisset G i, 44  
 Decessit G vi, 19  
 Decessu G viii, 49  
 Decessum G iii, 12  
 Decetiam G vii, 32  
 Deciderat G i, 48  
 Decidias C i, 66  
 Decli C ii, 6. iii, 7  
 Decima G i, 40, 41. vii, 51. viii, 35, 26, 54 C i, 7, 86. iii, 91 Af 16, 53, 81 H 34  
 Decimæ G i, 42. ii, 23, 25. iv, 25. vii, 47, 51 C i, 12, 46 Af 45, 54  
 Decimam G i, 42. ii, 21, 26. viii, 4, 11, 54, 89 A 10 Af 34, 60, 61, 69, 78  
 Decimius Af 34  
 Decimo F 845, 10  
 Decimum G v, 52 Af 1  
 Decipi A 37  
 Decium G iii, 11 C i, 36. iii, 40  
 Decius C i, 56. iii, 6, 100  
 Declararent G i, 50  
 Declive C iii, 45, 51  
 Declivi G iv, 33. vii, 88. viii, 14  
 Declivia G vii, 88  
 Declivis G ii, 18 C i, 45, 79  
 Declivitatem G vii, 85  
 Decreta est G ii, 35. iv, 38  
 Decreti C iii, 20  
 Decretis G vi, 13 A 68  
 Decreto G vi, 13. vii, 34 C iii, 21  
 Decretum sit C i, 7  
 Decreverat G iv, 17. v, 5, 53 A 45  
 Decrevit G v, 53 Af 61  
 Decurrerunt G ii, 19 H 23  
 Decurrissent A 31  
 Decurrit G i, 21  
 Decumana G ii, 34. iii, 25. vi, 37 C iii, 69, 76, 96 Af 66  
 Decumanam Af 29  
 Decumani H 30  
 Decumanorum Af 16  
 Decumanos H 31  
 Decumanum Af 16  
 Decumis Af 98  
 Decurione Af 29  
 Decuriones C i, 13  
 Decurionis G i, 23  
 Decurionam C i, 23  
 Decurrentes G i, 41 A 31  
 Decurrere G iii, 4  
 Decurrerent G iii, 3 Af 3  
 Decurritur C i, 5  
 Decurrant C i, 23  
 Decursione G viii, 24  
 Decuriones A 42  
 Decursum H 29  
 Decusso Af 50  
 Dedamur H 17  
 Dedant G vii, 71  
 Dedecori A 15  
 Dedecus G iv, 25 C iii, 64 Af 79  
 Dederant G iv, 16. vi, 9 C iii, 4  
 Dederat G i, 42. v, 24 C iii, 4 Af 8  
 Dedere C ii, 22

- Dederent G iv, 16. vii, 26 A 23  
 Dederant C i, 26. ii, 23. iv, 26, 27.  
 v, 17. vii, 80. viii, 16, 46 Af 53,  
 78 H 4, 25  
 Dediderint G iii, 28  
 Dediderunt G ii, 12. ii, 23. iii, 16, 19.  
 v, 13 C 44. iii, 23, 99 C 32, 47  
 Dedidicerant C iii, 310  
 Dedidissent G ii, 15, 32  
 Dedidit G iii, 27  
 Dedisse G viii, 3 C ii, 32. iii, 73 Af  
 74  
 Dedissent G iii, 8, 13  
 Dedisset C ii, 14 A 69  
 Dedit G ii, 21. iv, 22. v, 24. vii, 27,  
 24. viii, 48, 54 C iii, 31, 90, 96  
 Deditit C iii, 11  
 Dedita G vi, 26  
 Deditione G i, 27. ii, 12, 32. iii, 3. v,  
 22. vii, 11. viii, 22 C ii, 32, 34. iii,  
 10, 23, 97 H 17, 27  
 Deditionem G i, 26. ii, 12. iii, 10, 21.  
 vi, 3. 9. vii, 40, 77. viii, 12, 21 C  
 i, 31. ii, 32. iii, 99 Af 63, 95 H  
 20, 34  
 Deditionis G ii, 32. iii, 22. vii, 77,  
 78 C i, 76. ii, 16. iii, 23  
 Deditis C iii, 23  
 Dedititi G i, 46  
 Dedititiis G ii, 17, 32 A 9  
 Deditur G vii, 89  
 Dedituros G v, 30  
 Dedituros esse H 19  
 Deducant G v, 31. vi, 10  
 Deducat G i, 44  
 Deducatur C i, 22  
 Deducebantur H 41  
 Deducebat C ii, 18  
 Deducebatur G viii, 54  
 Deducendas C i, 30  
 Deducendos G vii, 26, 51 Af 44  
 Deducendam G iv, 22  
 Deducere G iv, 31. v, 27. vii, 29 A  
 33, 61 Af 22, 39, 61 H 5, 26  
 Deducerent H 18  
 Deducerentur G ii, 31 H 29  
 Deduceret G ii, 2 H 4, 6  
 Deduci G v, 2. vi, 20 C i, 4, 6 Af  
 86 H 21  
 Deducit G vii, 87. viii, 54 C i, 12,  
 32. ii, 3, 40 A 11 Af 54, 68  
 Deducitur C i, 86 A 53  
 Deducta G vii, 63 C iii, 24 Af 44  
 Deducta est G v, 14  
 Deducta erat C i, 70  
 Deducte essent A 63  
 Deductam C iii, 69  
 Deductas G vii, 87 C iii, 62  
 Deducti A 7 Af 28 H 23  
 Deducti erant C i, 14  
 Deducti sunt Af 25, 46  
 Deductis G ii, 35. v, 23, 51. vii, 37,  
 68, 86 C ii, 19, 26. iii, 31, 39, 65,  
 73  
 Deducto G vi, 49  
 Deductos G vii, 31 Af 89  
 Deducturos G ii, 23  
 Deducturum esse C i, 19  
 Deducturus esset G viii, 49  
 Deductus C i, 18  
 Deducunt C i, 36. H, 13  
 Deducuntur Af 35  
 Dedunt G v, 21  
 Deduxerat G vii, 60 C i, 62. iii,  
 31  
 Deduxi G vii, 50  
 Deduxisset G vii, 54  
 Deduxit G i, 54. ii, 10. viii, 44, 46  
 C iii, 21 A 38  
 Deerat G iv, 29 C ii, 39 A 12  
 Deerat G v, 33. vi, 24 C ii, 41 A  
 51  
 Deerrasset Af 6, 11  
 Deesse G iv, 36. v, 40 C i, 1 F 577,  
 10  
 Deesset G i, 43. viii, 1, 47. C ii, 31.  
 iii, 79  
 Deest C ii, 41  
 Defatigabant Af 71  
 Defatigare Af 22  
 Defatigarent G vii, 41  
 Defatigarent C iii, 26  
 Defatigata Af 18  
 Defatigati G vii, 48 Af 19, 42  
 Defatigatione G iii, 19. viii, 27  
 Defatigatis G i, 40. v, 16. vii, 36 C  
 iii, 40 Af 78  
 Defatigatos Af 75  
 Defecerant G iii, 17 C iii, 3 A 44  
 Defecerat G vii, 30. viii, 26 A 12,  
 64  
 Defecisse G ii, 14 A 57  
 Defecissent C iii, 99  
 Defecisset G viii, 36  
 Defectio G iii, 10  
 Defectione G v, 22. vii, 59, 61, 62.  
 viii, 30, 46  
 Defectionem G vii, 54, 67 A 68  
 Defectionis G v, 26. vi, 3. vii, 43  
 C ii, 13  
 Defectis C iii, 40  
 Defecturos G v, 3  
 Defendant C i, 6, 7  
 Defendat G v, 30  
 Defendebant G iii, 12, 63 C iii, 116  
 A 3, 17 H 31  
 Defendebantur C iii, 95 H 12  
 Defendebat A 30

- Defendebatur Af 99 H 20  
 Defendenda A 65  
 Defendendam G vii, 52  
 Defendendi C ii, 11  
 Defendendi essent A 7  
 Defendendos G ii, 10 C ii, 9  
 Defendendum G vii, 81 C i, 19, 25  
     A 63 Af 81 H 18  
 Defendente G vii, 33 C iii, 68 A 41  
 Defendentibus G ii, 12 C iii, 40 A  
     81, 76 H 15  
 Defendere G i, 11, 31. ii, 31. iii, 3.  
     iv, 14. v, 7 C i, 7. iii, 11 A 35, 74  
     Af 42 H 23, 24, 28  
 Defenderent G ii, 29. iii, 16. iv, 37.  
     vi, 40 C iii, 67 Af 33, 35, 87, 68  
 Defenderentur H 29  
 Defenderet G i, 35. ii, 33. vi, 34. vii,  
     20 C i, 22, 25  
 Defenderetur G vii, 9 C iii, 101  
 Defendit G i, 44  
 Defenderunt C iii, 28  
 Defendetis Af 44  
 Defendi G vii, 15, 29, 73. viii, 10 C  
     ii, 2. iii, 64 A 12  
 Defendisse H 42  
 Defendit G vi, 23, 37. vii, 28 A 42,  
     97  
 Defendite C iii, 94  
 Defenditur C ii, 11  
 Defendunt C i, 75  
 Defenduntur C i, 75  
 Defensione C ii, 12, 26. iii, 95  
 Defensionem G vii, 28 C ii, 7, 14  
 Defensionis G ii, 7  
 Defensis G v, 21  
 Defensor H 35  
 Defensores G iii, 25. vii, 15 C iii, 68  
     Af 56  
 Defensoribus G ii, 6, 12. iii, 4. iv,  
     17 C iii, 24, 40 A 16 Af 29, 31, 62  
 Defensorum G v, 45. vi, 36  
 Defensum erat Af 67  
 Defensum fuit C iii, 101  
 Defensuros G vii, 15  
 Defensurum A 59  
 Deferat G v, 45, 48. vi, 20  
 Deferrebant G ii, 17  
 Deferrebantur G v, 6  
 Deferre C i, 9  
 Deferrentur G vii, 17  
 Deferri G ii, 4. v, 6 C iii, 59 H 33  
 Defert G vii, 39  
 Defertur G v, 26, 48. vi, 2. vii, 4 H  
     33  
 Deferunt G v, 28  
 Deferuntur G vi, 7 C iii, 30 H 36  
 Defesso G vii, 49  
 Defessi G i, 25. iii, 4. vii, 28 C i, 65.  
     ii, 22 Af 15  
 Defessus G vii, 25, 41 C i, 45. ii, 41.  
     iii, 94 A 26 Af 79  
 Defesso G iii, 4  
 Defessos C i, 45  
 Defessum C i, 65  
 Deficere G ii, 10. v, 23. vii, 39 C ii,  
     37  
 Deficerent G iii, 5 Af 11  
 Deficeret G iv, 20. v, 25. vii, 10 C  
     iii, 112  
 Deficeretur G vii, 8 C iii, 64  
 Deficiam C ii, 31  
 Deficiant C i, 19. ii, 48  
 Deficiebant C ii, 6, 41  
 Deficiebat C iii, 58  
 Deficit G vi, 15  
 Deficiunt G vii, 50  
 Defigebantur C ii, 3  
 Defigit C i, 27  
 Defigitur G v, 44  
 Defigunt C ii, 10  
 Defiguntur C ii, 10  
 Definiebat C iii, 62  
 Definire C i, 11 H 20  
 Definitus G vii, 81  
 Definiunt G vii, 83  
 Defixæ G v, 18  
 Defixerat G iv, 17  
 Defixis C i, 27  
 Defixo Af 29  
 Defore G vi, 56  
 Deformata esset A 24  
 Deforme G vii, 28  
 Deformatate A 60  
 Defuerit G ii, 21  
 Defuerunt C iii, 93  
 Defugiant C i, 32  
 Defugiæ C i, 82  
 Defugiunt G vi, 13  
 Defulsæ G i, 40. vi, 43. viii, 81 F  
     855, 7  
 Defuisse C iii, 96  
 Defuit G iv, 26. v, 24 C ii, 6. iii, 2  
 Defuturum C i, 1  
 Degeneraret A 24  
 Degustando A 6  
 Dehinc Af 91  
 Dejecerunt C i, 18  
 Dejecit C i, 37. iii, 28 Af 16 H 13,  
     19  
 Dejecta C ii, 23  
 Dejecta est A 54 Af 69 H 13  
 Dejectæ sunt H 14, 19  
 Dejecti G i, 8. vi, 40. vii, 28 H 24  
 Dejecti sunt G vii, 51 H 18  
 Dejectis G ii, 27. iv, 12 C i, 46. iii,  
     51 Af 18  
 Dejecto G vii, 36  
 Dejectos G vii, 63 C iii, 69  
 Dejectus G ii, 8, 22. iv, 12. v, 44, 48

- Dejicere G iii, 26  
 Dejicerentur G iv, 28  
 Dejiciendi G iv, 17  
 Dejicitor A 1  
 Dejiciuntur C i, 6  
 Deinceps G iii, 29. v, 16, 40. vii, 3,  
 23 C i, 25. ii, 32. iii, 9, 56 A 45  
 Deinde G i, 28, 35; 43. ii, 1. iii, 20.  
 iv, 35. viii, 8, 12, 19, 54 C i, 64,  
 74. iii, 108 A 1, 11, 24, 47, 52, 68  
 Af 2, 4, 19, 24, 27, 33, 50, 51, 84,  
 86, 87, 89, 91, 94 H 41  
 Dejotari A 39, 40, 68, 69, 77  
 Dejotaro A 34, 78  
 Dejotarum A 70  
 Dejotarus C iii, 4 A 34, 67, 68, 69  
 Delapsæ C ii, 11  
 Delapsi G vii, 82  
 Delata G iii, 23 C iii, 14, 63 Af 44  
 Delata essent C iii, 22  
 Delata esset Af 44  
 Delata est A 9  
 Delatæ essent G viii, 8 C iii, 30  
 Delatæ sunt G iv, 26  
 Delati G vi, 42  
 Delatus G v, 8  
 Delatus erat H 32  
 Delecta G vii, 21, 71. viii, 12  
 Delectæ G i, 46. viii, 8  
 Delectari C iii, 82  
 Delectatur G iv, 2  
 Delecti G vii, 76  
 Delectibus C i, 15, 18, 24. iii, 87, 102  
 Delectis G iv, 7  
 Delecto G vii, 35  
 Delectorum G viii, 21  
 Delectos G viii, 23 C i, 57. iii, 24 A  
 29, 36  
 Delectu G viii, 54 C i, 25, 31 A 50  
 Delectum G iv, 19 C i, 11, 12, 14,  
 16 A 56  
 Delectus C i, 2, 6, 9, 10, 11, 14, 30  
 A 2, 16 Af 20, 36  
 Delectus est A 15  
 Delegari G viii, 29  
 Delegerant G i, 48. ii, 18  
 Delegerat G vii, 26 C iii, 103  
 Delegerunt G ii, 29  
 Delegisse G viii, 7, 17 A 57  
 Delegissent G viii, 7, 18  
 Delegit G i, 49. iii, 18. v, 11  
 Delendi G viii, 28  
 Delendum Af 74  
 Delerent G ii, 27 C ii, 12 H 36  
 Deleretur C iii, 70  
 Deleri G vii, 14, 88 A 27 Af 20 F  
 854, 15  
 Deletam Af 23  
 Deletas esse Af 93  
 Deleti essent A 27  
 Deletis G vi, 36, 41  
 Deleto G vi, 37. viii, 37 H 42  
 Deletas esset Af 52  
 Deliberandum G i, 7  
 Deliberare C ii, 30  
 Deliberata G iv, 9 C i, 10  
 Deliberatur G vii, 15  
 Delibratis G vii, 73  
 Delicto G vii, 4  
 Deligant G ii, 17  
 Deligata G v, 48  
 Deligatæ erant G iv, 29 C iii, 40  
 Deligatam G i, 63  
 Deligatas G v, 9  
 Deligatos Af 21  
 Deligavit C iii, 39  
 Deligebat G vii, 31  
 Deligerent G i, 30  
 Deligi C i, 64  
 Deligit G vi, 10. vii, 16 C i, 84  
 Deligitur G i, 3. vi, 12  
 Deligunt G vii, 83  
 Deliguntur G iii, 23. vi, 23. vii, 17  
 Delituerant G iv, 32  
 Delphos C iii, 55  
 Delta A 27  
 Dementia Af 8  
 Dementiæ G iv, 13  
 Demersa A 64  
 Demersisset A 25  
 Demerso A 31  
 Demesso G iv, 32  
 Demigrandi G v, 43  
 Demigrare G viii, 24  
 Demigrarent G iv, 19  
 Demigratum esse G vii  
 Demigraverant G iv, 4  
 Deminuerat G i, 53  
 Deminuere G vii, 43  
 Deminuisse G i, 33  
 Deminutæ G vii, 31  
 Deminutam A 69  
 Deminutis G vii, 73  
 Demiserant G vi, 40  
 Demisisset G v, 32  
 Demississime C i, 84  
 Demisit H 5  
 Demissa C iii, 49  
 Demissa esse G viii, 36  
 Demissæ G vii, 47  
 Demissi G vii, 73  
 Demissio C ii, 9  
 Demissioribus A 29  
 Demissis G vii, 72 C iii, 49 A 45 Af  
 85  
 Demisso G i, 32  
 Demittebantur G vii, 73  
 Demittere G vii, 26 C i, 79  
 Demitterent G vii, 29 C ii, 34  
 Demitti A 45

- Demonstrant G i, 11. v, 1. vii, 1, 41, 43  
 Demonstrat G v, 1, 38. vii, 66, 71, 89 C i, 8, 26  
 Demonstrata G v, 36  
 Demonstrata est G vi, 26  
 Demonstratus sunt C i, 81  
 Demonstratum est G ii, 9. iv, 28. viii, 4 C i, 28, 39, 48, 56. ii, 28, 34, 42. iii, 6, 18, 39, 62, 63 A 4  
 Demonstraveram G iv, 27  
 Demonstraverunt G ii, 17. iv, 34  
 Demonstravi C iii, 15 A 36  
 Demonstravimus G ii, 1, 22. v, 2, 3, 19, 22, 49, 56. vi, 8, 29, 34, 35. vii, 37, 48, 79, 76, 79, 83, 85 C i, 31. iii, 4, 10, 55, 58, 62, 66, 67, 68, 79, 84, 89, 100 A 28 Af 24, 34, 74 H 20, 25, 28, 31, 34, 39, 40  
 Demorandum C iii, 75  
 Demorante G iii, 6  
 Demoretur C i, 81  
 Demotas C ii, 32  
 Demta G v, 48  
 Demum G i, 17, 50, 51. v, 28 Af 18, 90, 91  
 Denarios C i, 52  
 Denegabant G viii, 45  
 Denegasset G i, 42  
 Denegata C i, 32  
 Deni G v, 14  
 Denique G i, 22, 40. vii, 28, 64 C i, 5, 72, 85. iii, 72, 73 A 35 Af 36  
 Denorum A 2  
 Denos G i, 43  
 Denosa Af 20  
 Deniores G iii, 29  
 Denissimam G viii, 16  
 Denissimas G iv, 28  
 Denissimis G ii, 22. vii, 46  
 Dent G i, 9 C i, 5  
 Dentur G i, 14  
 Denum G viii, 9  
 Denuntiare G vi, 10  
 Denuntiaret G i, 26. v, 54  
 Denuntiatione C iii, 9  
 Denuntiationem A 24  
 Denuntiavisse C ii, 20  
 Denuntiavit C iii, 86  
 Denno H 24, 35  
 Deorum G i, 12. v, 52. vi, 14, 16, 21 C ii, 5, 12 A 75 F 864, 3  
 Deos G i, 14. iv, 26 C iii, 108 Af 91  
 Depellendos Af 20  
 Depellere G vi, 17  
 Depellerent G iii, 25  
 Depellaret A 42  
 Depellitar A 62  
 Depellunt G vii, 67  
 Depelluntur H 28  
 Deperdere G i, 48  
 Deperdiderant G iii, 28  
 Deperdidisse G v, 54  
 Deperierant G v, 28  
 Deperierat G vii, 31  
 Deperit C iii, 87  
 Deponendos C iii, 78  
 Deponere G i, 14. vii, 23  
 Deponerent G iv, 19 C ii, 28 A 65  
 Deponit Af 34, 48  
 Deponunt C i, 80  
 Depoposcerant C i, 57  
 Depoposcimur C iii, 85  
 Depoposissent G viii, 8  
 Depopulandam G vi, 33  
 Depopulandos G vii, 64. viii, 24  
 Depopularentur G vi, 42  
 Depopulata G vii, 77  
 Depopulati G ii, 7  
 Depopulatis G i, 11  
 Depopulavit H 42  
 Deportabant G iii, 12  
 Deportant C i, 60  
 Deportarent H 41  
 Deportari Af 21  
 Deportaverant C i, 27  
 Deposcere C iii, 110  
 Deposcimur H 17  
 Deposcit G viii, 38 C i, 56  
 Deposcut G vii, 1  
 Deposita G v, 19  
 Depositae sunt C iii, 108  
 Depositae C iii, 23  
 Depositis G ii, 29. iv, 32 C iii, 10, 76, 78 A 67  
 Deposito C ii, 22  
 Depostulabant H i, 1  
 Deposuerant G vi, 41  
 Deposuerat G vii, 63 C i, 78  
 Deposuerunt A 12  
 Depravatum C i, 7  
 Deprecandi G v, 6. vi, 4 C i, 5  
 Deprecandum A 68  
 Deprecante Af 85  
 Deprecantur A 69  
 Deprecari G ii, 31. iv, 7. vii, 40 A 32  
 Deprecationem G viii, 1  
 Deprecatore G i, 9  
 Deprecatoribus G vi, 4  
 Deprecatum H 25  
 Deprecatur A 58 Af 89  
 Deprecaturos A 57  
 Deprehenderat C i, 26  
 Deprehendere C iii, 75  
 Deprehendi F 849, 5  
 Deprehendit G vi, 20 C i, 76  
 Deprehendunt C i, 28, 36

- Deprehensa G v, 48  
 Deprehensæ sunt C iii, 101 H 26  
 Deprehensas C i, 28  
 Deprehensi H 18  
 Deprehensis G vii, 52, 58 C iii, 112  
 Deprehensus G v, 58 C i, 13, 24  
 Depressa G viii, 9 A 46  
 Depressa est A 11, 20  
 Depressæ sunt C ii, 7  
 Depressis G viii, 40  
 Depressum A 21  
 Depressus erat Af 51  
 Deprimerentur C ii, 43  
 Deprimi G viii, 9  
 Deprimitur A 46  
 Deprimunt C i, 58. ii, 6  
 Deprimuntur A 16 Af 96  
 Depugnant Af 94  
 Depugnarent G vii, 28  
 Depugnavi Af 45  
 Depugnent Af 7  
 Depulerat A 19  
 Depulit C iii, 52  
 Depulsos G vii, 49  
 Depulsus C iii, 73  
 Directa G iv, 17  
 Derelictæ G iii, 13  
 Derivari G viii, 40  
 Derivata G vii, 72 A 27  
 Derogatur G vi, 23  
 Descendant G vii, 78  
 Descendens C iii, 65  
 Descendent H 26  
 Descenderat A 74  
 Descendere C i, 9. iii, 98 A 74 H  
 25, 28, 24  
 Descenderent Af 79 H 19  
 Descenderet G vi, 22, 53 A 60 H 24  
 Descenderunt C iii, 9, 83 H 4, 15  
 Descendisse G v, 29  
 Descendunt G vi, 16  
 Descensuros C i, 61  
 Descensus G viii, 40  
 Desciscatis C ii, 38  
 Desciscunt C ii, 60 Af 55  
 Descivisse A 7  
 Describarentur A 51  
 Descripsit C iii, 42  
 Desectæ C iii, 58  
 Desectis G vii, 4  
 Deserantur G vii, 2  
 Deserebantur G v, 24  
 Deserendum G vii, 30  
 Deserere G vii, 40 C iii, 18  
 Desereret G i, 45  
 Desereretur G v, 2  
 Deseri Af 26 F 854, 16  
 Deserit C i, 75 Af 93  
 Deseritur C i, 12, 15  
 Deserti Af 61, 85 H 17  
 Desertis G ii, 29. v, 53. viii, 5  
 Deserto Af 85  
 Desertorum G vi, 23  
 Desertos G ii, 25 C ii, 20, 22 Af 26  
 Desertum Af 93  
 Deserturos C i, 76  
 Deserthum C iii, 19  
 Desertus sum H 19  
 Deserunt C ii, 32 Af 43  
 Desiderare G vii, 20, 52  
 Desiderarent C iii, 98  
 Desideraret C iii, 74  
 Desideraretur G v, 23 C iii, 9  
 Desiderari G vii, 20 C iii, 61  
 Desiderarit C i, 85  
 Desiderata C ii, 32  
 Desiderata est C ii, 7  
 Desiderati H 81  
 Desiderati sunt G vii, 51 C i, 51. iii,  
 53 A 51  
 Desideratis G vii, 11 A 40  
 Desideratus sit H 23  
 Desideravit C iii, 71, 99  
 Desiderent G iv, 2  
 Desidiæ G vi, 23  
 Designarent C iii, 98  
 Designari G i, 18  
 Designatus H 2  
 Desiliendi G v, 17  
 Desiliendum G iv, 24  
 Desiliunt G v, 16  
 Desillite G iv, 25  
 Desiliunt G iv, 2, 33  
 Desiluerunt G iv, 12, 25  
 Desinant F 858, 7  
 Desinite C iii, 19  
 Desinunt H 29  
 Desistas Af 45  
 Desistebat H 26  
 Desistebat C iii, 26 Af 22  
 Desistere G i, 45. v, 11  
 Desisterent G iv, 12 Af 87  
 Desisteret G i, 42 C iii, 112 Af 26  
 Desistit C iii, 26 Af 74  
 Desistunt G vi, 2, 4, 39 C ii, 13 Af  
 25  
 Desitæ H 42  
 Despecta G vi, 39 C iii, 104 Af 20  
 Despectis Af 48  
 Despectus G ii, 29. iii, 14. vii, 45,  
 79, 80 F 877, 9  
 Desperans G vii, 50 C iii, 42  
 Desperant G vii, 85  
 Desperantes G i, 40 C ii, 41  
 Desperantibus Af 90  
 Desperare G i, 18, 40. iii, 12  
 Desperarent G i, 40  
 Desperasset G viii, 24



- Deperata G iii, 3. iv, 15. v, 26, 37.  
 vi, 5, 41. vii, 90, 98. viii, 27 C iii,  
 9 Af 85, 93, 94  
 Desperatione G v, 33 C i, 5 A 42 Af  
 33  
 Desperationem G viii, 43 C i, 11. ii,  
 31, 42  
 Desperatis G ii, 24. iii, 26. vii, 3, 86  
 C ii, 22. iii, 11  
 Desperavit G vii, 36  
 Despexisse Af 32  
 Despicere G vii, 20 Af 79  
 Despicerent C iii, 103  
 Despiceret G i, 13 C iii, 87  
 Despici G vii, 36  
 Despiciebant G iii, 2 C iii, 59  
 Despiciens C ii, 23. iii, 8, 111  
 Despoliaret G ii, 31  
 Destinabant G iii, 14  
 Destinabat C i, 25  
 Destinaret A 41  
 Destinatum Af 88  
 Destinatus G vii, 72  
 Destinaverant G vii, 22  
 Destinaverat C i, 33  
 Destiterunt G i, 8, 53. ii, 11. vii, 26  
 Destitit G vii, 4, 12, 17 C iii, 21 Af  
 84, 88  
 Destituti C iii, 94  
 Destitutus G i, 16  
 Destringunt C i, 75  
 Desuper G i, 53  
 Det G vii, 7  
 Detegebant A 13  
 Detensis C iii, 85  
 Detergere C i, 58  
 Detergerentur A 15  
 Deteriora G i, 36  
 Deterreant G viii, 42  
 Deterrebantur H 3  
 Deterrebat Af 71  
 Deterrebatur C iii, 100 Af 1  
 Deterrendi A 22  
 Deterrendos G viii, 44  
 Deterrendum G v, 7  
 Deterrene G i, 17, 31. ii, 3 C iii, 8  
 Af 56  
 Deterrentur G viii, 44  
 Deterreret G v, 4  
 Deterreretur Af 51  
 Deterriti sunt Af 29  
 Deterritos Af 69 H 16  
 Deterritus Af 76  
 Deterritus est A 74  
 Detestatus G vi, 31  
 Detinebatur G iii, 12  
 Detinebat C iii, 75 Af 72  
 Detinebatur H 3  
 Detinentibus H 23  
 Detinentur H 36  
 Detinerentur H 16  
 Detineri C ii, 17  
 Detinetur H 1, 34  
 Detractandam G vii, 14  
 Detractus G i, 42. iii, 2 C iii, 96  
 Detracto G i, 25  
 Detrahenda G ii, 21. vi, 5  
 Detrahi G vii, 45  
 Detrahit A 10  
 Detrahuntur G viii, 54  
 Detraxerunt A 59  
 Detraxit C iii, 89  
 Detrimenda G viii, 16, 38 C iii, 72  
 A 49  
 Detrimenti G vi, 1 C i, 5, 7. iii, 73  
 Detrimentis G v, 23 C ii, 2. iii, 9, 31  
 Detrimento G i, 44. v, 52. vi, 34. vii,  
 19, 83. viii, 12, 16, 26, 30 C i, 59,  
 67. ii, 31. iii, 10, 45, 46, 65 A 12,  
 22, 60  
 Detrimentosum G vii, 33  
 Detrimentum G v, 52. vii, 52. viii,  
 10, 18, 19 C i, 45, 82. ii, 15. iii,  
 24, 46, 67, 72, 73 A 11, 60, 72  
 Detruderentur A 76  
 Detulerant G ii, 19 C iii, 61  
 Detulerint C i, 9  
 Detulerunt H 23  
 Detulit Af 44  
 Detur C i, 6. ii, 33. iii, 15  
 Deturbant G vii, 86  
 Deturbare G vii, 81  
 Deturbarent Af 39  
 Deturbati G v, 43  
 Deturbavit C iii, 21, 67  
 Devehit C i, 54  
 Devenerunt G viii, 18  
 Devenire Af 26  
 Devenit G ii, 21  
 Devexa G vii, 88  
 Devexerat G i, 43. v, 47  
 Devicerit C iii, 87  
 Devicisset G viii, 46  
 Devicta G vii, 34. viii, 1  
 Devictam G viii, 46  
 Devicti G viii, 5  
 Devictis G viii, 24 Af 31  
 Devincta erat C i, 29  
 Devinxit C i, 39  
 Deum G vi, 17  
 Devocaturum G vi, 7  
 Devolvunt C ii, 11  
 Devotis G iii, 22  
 Devovent G vi, 17  
 Devovisset G iii, 2  
 Deusto H 27  
 Deustos G vii, 25  
 Dextera G vii, 45 C ii, 15

- Dimicassent Af 81  
 Dimicatio A 28  
 Dimicatione G viii, 11, 21, 41, 42, 46  
 Dimicationem G viii, 18 C iii, 111 A 32  
 Dimicationis A 46  
 Dimicationibus A 11, 22  
 Dimicationum G vii, 86  
 Dimicatum C iii, 72  
 Dimicaturas G vii, 6  
 Dimicaturas G iii, 24  
 Dimicaturum G vii, 64 Af 13  
 Dimicaverant C ii, 4  
 Dimidia C i, 27  
 Dimidiæ G vi, 31 C iii, 101  
 Dimidiam A 14  
 Dimidiate, *adj.* F 877, 5  
 Dimidio G v, 13  
 Diminuat C ii, 31  
 Diminuerat C i, 52, iii, 2  
 Diminuta G i, 18  
 Diminutione C ii, 32  
 Diminuto C iii, 67  
 Dimiserant G vi, 12, viii, 5 C i, 73  
 Dimiscrat C i, 34 Af 48, 64  
 Dimiscrnat G iv, 34  
 Dimississe G iv, 19  
 Dimississet G vii, 52, viii, 25  
 Dimisit G i, 33, iii, 7, vii, 54 C i, 18, iii, 112 A 24 Af 6  
 Dimissa C i, 87, iii, 73  
 Dimissi C iii, 4, 79  
 Dimissi sunt F 843, 7  
 Dimissis G ii, 14, iv, 23, v, 19, 39, 49, vi, 8, 31 C iii, 22, 69, 79  
 Dimisso G i, 31 C ii, 32 H 15  
 Dimissos C i, 80, iii, 102 Af 34  
 Dimissum A 24  
 Dimissum esse C iii, 10  
 Dimissuros C iii, 51  
 Dimissurum G vii, 17 C iii, 10  
 Dimissus C ii, 28  
 Dimittant G v, 38, vi, 27 C i, 9, 85  
 Dimittantur C i, 86  
 Dimittat C i, 2, 28  
 Dimittebant G v, 53  
 Dimittebat C i, 52  
 Dimittendæ C vi, 34  
 Dimittendam C i, 26, 28  
 Dimittendas C i, 26  
 Dimittendis C i, 32  
 Dimittendos Af 46  
 Dimittere G iii, 23, vii, 71, viii, 15, 24 C i, 8, 32, iii, 107 A 24  
 Dimitterent G v, 18, vi, 8 C i, 85, iii, 25, 69, 97  
 Dimitteret G ii, 21, viii, 52 C i, 10 A 23, 24  
 Dimitteretur C i, 72  
 Dimitti C i, 11, 44, 64, 85  
 Dimittit G i, 18, ii, 5, vi, 24, 43, vii, 4, 38, 71, viii, 7 C i, 13, 15, 21, 23, iii, 33 A 65  
 Dimitto Af 54  
 Dimittunt G iii, 18, viii, 14 C i, 36  
 Dioscorides C iii, 109  
 Directa A 27 Af 41  
 Directæ G vii, 23 C iii, 46  
 Directam A 64 H 29  
 Directas A 38  
 Directis G vii, 27, 72, viii, 9 A 2  
 Directo, *adj.* C ii, 24, iii, 79 Af 78  
 Directo, *adv.* C ii, 9  
 Directos Af 26, 59  
 Directum G vi, 26 C ii, 24  
 Directus C i, 46  
 Diremisset G i, 46 A 11  
 Diremta esset H 25  
 Diremta Af 19  
 Diremtum esset A 63  
 Direptione C ii, 12  
 Direptis G ii, 17, vii, 43  
 Direxerant C iii, 20  
 Direxisset C ii, 26  
 Direxit Af 59  
 Dirigena H 29  
 Dirigerent C iii, 26  
 Dirigit G vi, 8 Af 38  
 Dirigit Af 18  
 Dirigunt Af 18 H 38  
 Dirimere H 26  
 Dirimeret A 46  
 Dirimitar C i, 40  
 Diripere C iii, 110, 112  
 Diriperent A 68  
 Diriperentur C ii, 12  
 Diriperet C ii, 26  
 Diriperetur C i, 21  
 Diripi G vi, 35, vii, 8 A 19 Af 36  
 Diripienda A 36  
 Diripiendas C iii, 31  
 Diripiendos G vi, 34  
 Diripiendum C iii, 69 Af 74  
 Diripit G vii, 11, 38  
 Diripiunt G vii, 3, 42  
 Diripuerant Af 95  
 Diripuerat Af 97  
 Diripuerant Af 87  
 Diripuit A 41  
 Diruendas H 16  
 Diruere H 43  
 Dirui Af 20, 26  
 Discant G vi, 14  
 Discendant C i, 9  
 Discedatur C i, 26  
 Discedeatur Af 6  
 Discedendi G iv, 15  
 Discedendum G v, 28 A 38

- Diocedens G v, 1. vi, 33 C i, 33, 34.  
 iii, 51  
 Diocedentem G vii, 20 C ii, 33  
 Diocedentibus G vii, 54, 71  
 Diocere G i, 16, 23, 39. ii, 20. iv,  
 13. v, 3, 7, 16, 41. vii, 33. viii, 14  
 C i, 44. iii, 10, 44, 46, 60, 78 A 44  
 Diocederent G ii, 11. iv, 6. v, 33. vii,  
 17 C i, 9. iii, 102 H 5, 29  
 Diocederet G v, 34. vii, 43. viii, 52  
 C iii, 37 A 10, 39, 73  
 Diocederetur C iii, 16, 113  
 Diocedi G v, 19  
 Diocedimus C ii, 31  
 Diocedit G v, 27. vii, 9 C i, 13, 22,  
 75. ii, 21. iii, 30 Af 91  
 Dioceditur G vii, 2  
 Diocidunt G v, 58. vii, 63 C i, 12, 22,  
 83  
 Diocendi G vi, 13  
 Diocetandi G viii, 55  
 Diocetare C iii, 107  
 Diocetatorem G vii, 37  
 Diocetetur C i, 24  
 Diocernere G vii, 75 C i, 35  
 Diocesserant G i, 28. iv, 12. v, 18 C  
 i, 16 H 2  
 Diocesserat C iii, 79  
 Diocesserunt G iv, 34. v, 17. viii, 52  
 C iii, 87 A 20  
 Diocessionem G viii, 52, 53  
 Diocessisse G iii, 2. v, 49, 53, 56. vi,  
 35, 39. vii, 59, 82. viii, 7 C i, 47.  
 iii, 41, 47 A 57 F 843, 7  
 Diocessissent G v, 39  
 Diocessisset G vii, 20 C ii, 14  
 Diocessit G i, 15. ii, 7 C i, 2. iii, 24,  
 40, 75, 101, 102 Af 28, 57 H 18, 32  
 Diocessu G iv, 4, 14. v, 3. vii, 5, 20, 41,  
 54, 74 C i, 74, 80. ii, 35. iii, 9, 76,  
 80 A 20 Af 67  
 Diocessum G ii, 14. vi, 41. viii, 16  
 Diocessum est C i, 5. iii, 87 A 15  
 Diocessum sit C i, 26  
 Diocessuras Af 73  
 Diocessurum G i, 40 C ii, 42 A 39  
 Diocessus G v, 53  
 Diocinctum H 22  
 Disciplina G i, 40. iv, 1. vi, 1, 13,  
 14 C iii, 10 A 34, 68  
 Disciplinæ G vi, 13 A 65  
 Disciplinam G vi, 14 C iii, 110 A 48  
 Disciplinis A 24, 78  
 Discisa G vii, 8  
 Discit G vii, 54  
 Discludit G vii, 8  
 Disclusis G iv, 17  
 Discordare H 34  
 Discrimine G vi, 38  
 Discurrere A 31  
 Discurreret C iii, 105  
 Discursu G viii, 29  
 Discusso A 46  
 Discuterent C ii, 9  
 Disjecta G i, 25. viii, 7  
 Disiecti Af 47  
 Disiectis G iii, 15. viii, 3, 19  
 Disiectos G iii, 20  
 Disjicerentur A 63  
 Disparandos G vii, 28  
 Dispari G v, 16. vii, 39 A 15  
 Dispartitis Af 67  
 Dispersa G vi, 34  
 Dispersæ Af 2  
 Disperserat C iii, 83  
 Dispersi G vi, 58 viii, 5, 10, 16 C i,  
 44 A 29, 36  
 Dispersis G iii, 28. vi, 34, 36 C iii,  
 7 A 42  
 Dispersos G i, 40. iv, 32. vi, 34, 35,  
 vii, 14, 16 C ii, 38. ii, 92 Af 52  
 Dispertiri Af 46  
 Disponat G viii, 34  
 Disponebantur G vii, 69  
 Disponere G v, 33. vii, 55. viii, 12  
 Disponerent G viii, 16  
 Disponeret G vii, 34  
 Disponit G i, 8. vi, 8. viii, 15, 28 C  
 i, 17, 21, 27, 83 Af 34  
 Disponunt G viii, 12, 43 C i, 73  
 Disposita A 2, 45  
 Dispositæ C i, 50  
 Dispositæ erant A 13  
 Dispositæ sunt H 25  
 Dispositas G v, 16. vii, 27  
 Dispositi G viii, 18 C iii, 92  
 Dispositi erant G vii, 61 H 40  
 Dispositi essent H 2  
 Dispositis G iv, 4. vi, 28, 35, 65, 78.  
 viii, 19, 35, 40, 48 C i, 72. iii, 8, 9,  
 15, 24, 111 A 25, 49 Af 31, 95 H  
 3  
 Disposito G vii, 56, 80 C iii, 103 Af  
 38  
 Dispositos G vii, 73 C iii, 100, 101  
 Af 26  
 Disposuerant G vii, 81  
 Disposuerat C i, 14, 37. iii, 5, 88 Af  
 59  
 Disposuit C ii, 19. iii, 24 A 36 Af  
 21 H 20  
 Disputant G vi, 14  
 Disputatione G v, 30, 31  
 Disputationibus C i, 33  
 Disputatum esset C i, 86  
 Disputatur C i, 67  
 Dissensio C i, 20 A 83  
 Dissensione G v, 31 C i, 67 A 4 Af

- 95  
 Dissensionem Af 97  
 Dissensiones G vi, 22 C iii, 1  
 Dissensionibus G vii, 1, 33 A 42, 62, 65  
 Dissensionis G viii, 1 C iii, 88 A 58  
 Dissensionum G vii, 34  
 Dissentire C i, 20 Af 19 H 37  
 Dissentirent G v, 29. vii, 29  
 Disserebantur G vii, 73  
 Dissimile A 18  
 Dissimilis A 26  
 Dissimilimus Af 88  
 Dissimulanda G iv, 6  
 Dissimulans C i, 19  
 Dissimulabant A 48  
 Dissimulare C ii, 31  
 Dissimulari C i, 19  
 Dissipantur G viii, 5  
 Dissipare G viii, 6  
 Dissiparentur A 36  
 Dissipari A 36  
 Dissipati G v, 58 A 40  
 Dissipatis G vi, 35  
 Dissipatos G ii, 24 C i, 55  
 Dissolvendæ A 65  
 Dissolvit C i, 87  
 Dissuadente G i, 15  
 Distabant G vii, 72, 73 C i, 82. iii, 108  
 Distabat G iv, 17  
 Distantes G vii, 23 C i, 40. ii, 10  
 Distarent G vii, 72 A 7  
 Distenderetur C iii, 92  
 Distensis A 45  
 Distenti essent H 12, 23, 27  
 Distentus Af 55  
 Distineat G vii, 37  
 Distinebantur G iv, 17  
 Distinebat G vii, 59  
 Distinendæ G vii, 50 C iii, 52 A 17  
 Distinentiam G iii, 11  
 Distinentur Ff 8  
 Distinere Af 61  
 Distineret C iiii, 44  
 Distineri G ii, 6  
 Distinetur G vii, 84  
 Distrahat C i, 33  
 Distraberetur C iii, 27  
 Distrahi G vii, 23 C iiii, 92  
 Distribendum G iii, 10  
 Distribuerat C iiii, 4  
 Distribuere G v, 24  
 Distribuerunt G vii, 61  
 Distribuit G iv, 22. vii, 65, 71, 89. viii, 86, 84 C i, 14, 39 A 14, 64, 78 Af 51 H 82  
 Distributas G viii, 15  
 Distributi G vii, 19 A 5  
 Distributi essent H 86  
 Distributis G v, 24. vi, 32  
 Distributo G vii, 67  
 Distribunt C i, 55 H 40  
 Districti essent G viii, 23  
 Districtis G i, 25. vii, 12 C i, 46, 47  
 Distulerunt G v, 43 C i, 65  
 Distulit C ii, 14. iii, 60  
 Disturbaret C i, 26  
 Dite G vi, 18  
 Ditione G i, 31, 33 A 66 Af 77  
 Ditionem G ii, 34  
 Ditissimus G i, 2  
 Diu G i, 14, 25, 26. iii, 21 C i, 42, 47. ii, 16 A 9, 14, 33, 55, 63 Af 43, 48, 53, 75, 91, 96  
 Divellit Af 88  
 Diversa G viii, 1 C iii, 30 Af 2  
 Diversæ G ii, 23 A 8  
 Diversam C i, 40  
 Diversas G vii, 74  
 Diverse Af 40  
 Diversi C i, 58  
 Diversis G ii, 22. vi, 25. vii, 16. viii, 19, 44 C ii, 29 A 30  
 Diveraissima A 42  
 Diveraissimam G viii, 24  
 Diverissimo A 27  
 Diverso C iii, 41, 67 A 31  
 Diversos G ii, 24  
 Diversum G viii, 19 C i, 69 Af 68  
 Divico G i, 13, 14  
 Dividebat G viii, 40  
 Dividerentur G viii, 14  
 Divideret G i, 33 A 73  
 Divideretur G iii, 1  
 Dividit G i, 1, 2, 8. v, 11. vii, 5 C iii, 86 Af 17 H 28  
 Dividuntur H 7  
 Divina G ii, 31 C i, 6 Af 86  
 Divinis G vi, 13, 21  
 Divisa esset C iii, 101 A 1  
 Divisa est G i, 1, 12  
 Divisæ sunt G vi, 11  
 Divisam esse C iii, 17  
 Divisi A 63  
 Divisis G viii, 33  
 Divisit G vii, 34 C iii, 97 Af 87  
 Diviso G vi, 43  
 Divisum G vii, 32, 67  
 Divisum esse C i, 35  
 Divitiaci G i, 3, 18, 19. ii, 15  
 Divitiaco G i, 16, 20, 32. vii, 39  
 Divitiacum G i, 19, 41. ii, 4, 5, 10  
 Divitiacus G i, 18, 29, 31, 32. ii, 14. vi, 12  
 Diurnis G i, 38. vii, 22, 56 C iii, 13 H 17  
 Diurno G vii, 9

*Diutius* G v, 52 C ii, 23  
*Diutino* C ii, 12, 14  
*Diutissime* G vi, 21 C iii, 102  
*Diutius* G i, 16, 26, 31, 49. ii, 1, 6, 10. iii, 9, 24, 29. iv, 35. vii, 32, 33. viii, 5, 15, 19, 44 C i, 19, 68, 95 A 15, 18, 43, 78 Af 78 H 26 F 848, 17  
*Diuturna* F 848, 45  
*Diuturni* C ii, 15  
*Diuturniorem* G i, 14  
*Diuturnitas* C iii, 9  
*Diuturnitate* G i, 40. iii, 4. viii, 12 C ii, 36 A 22, 53 F 848, 16  
*Diuturnitatem* C i, 26  
*Divulgata* A 2  
*Divulgato* C i, 20  
*Dixeram* G ii, 24  
*Dixeramus* G ii, 1, 28  
*Dixerat* G i, 18, 41. v, 6 C i, 2, 32. iii, 86, 99  
*Dixerit* G i, 19  
*Dixerunt* G ii, 28, 31, 32. iv, 9, 15, 27 H 12  
*Dixi* Af 32, 51, 69  
*Diximus* G iii, 5, 15, 26. iv, 4. vii, 17, 26, 58  
*Dixisse* G vii, 47 C iii, 45 Af 19 H 16  
*Dixissent* G i, 31. ii, 28  
*Dixisset* G iv, 25. v, 44 C i, 32. iii, 87, 91, 94 H 26  
*Dixit* G i, 42. ii, 15. iv, 9, 11, 27. vi, 23 C i, 2. iii, 83 A 68 Af 26 H 19, 22 F 877, 18  
*Docent* G v, 1. vi, 9. vii, 10 C i, 2  
*Docebant* G v, 28  
*Docebantur* G v, 42  
*Docubat* G i, 43  
*Docendi* G i, 5  
*Docent* G iii, 5 C i, 13. ii, 12 Af 36, 77  
*Docerent* G vii, 41  
*Doceretur* G vii, 33  
*Doceri* G ii, 20  
*Docet* G ii, 5. iii, 18. v, 47, 52. vii, 14, 86 C i, 7, 32  
*Docti* C iii, 50  
*Doctis* C ii, 12  
*Doctrina* A 15 Af 37  
*Doctus* G viii, 27  
*Docuerant* G v, 42  
*Docuerat* C i, 54  
*Docuerunt* C iii, 79  
*Docui* G viii, 10, 19, 44 Af 28  
*Docuimus* G vi, 2, 35, 40 C iii, 80, 84, 85 A 33 Af 55  
*Docuit* G vi, 1 C iii, 80  
*Documento* G vii, 4 C iii, 10

*Documentum* Af 54  
*Dolabella* F 844, 2. 857, 15  
*Dolabellus* F 857, 7  
*Dolabellam* F 855, 9. 856, 4. 857, 1, 10  
*Dolabellas* F 857, 12  
*Doleant* G i, 14  
*Dolebant* G iii, 2. v, 54  
*Dolere* F 877, 19  
*Dolere* C i, 64  
*Dolerent* G vii, 1  
*Doli* C ii, 14  
*Dolo* G i, 13  
*Dolor* G v, 52 C i, 4. iii, 74 A 55  
*Dolore* G i, 2. v, 4. vii, 15, 28, 68. viii, 44, 48 C ii, 32. iii, 21 A 29, 54, 56 Af 46, 84, 85  
*Dolorem* G i, 20. vii, 77 C i, 94 A 25, 55 Af 87<sup>r</sup>  
*Dolori* G v, 29 A 15  
*Doloris* G i, 20 C iii, 80  
*Dolos* Af 73  
*Doluisse* C i, 9  
*Dolum* G iv, 13 Af 73  
*Domestica* G viii, 2  
*Domestici* G v, 9  
*Domesticis* G ii, 10 C ii, 5 A 66  
*Domestico* C iii, 60  
*Domesticum* A 12  
*Domus* G i, 18, 20, 28. iv, 1. vii, 4, 39 C iii, 59 A 26  
*Domibus* G vi, 11 C iii, 42  
*Domicilia* G vi, 20 C iii, 112  
*Domiciliis* A 7  
*Domicilio* G i, 30. ii, 29  
*Domicilium* G i, 31 C i, 86 Af 91  
*Dominantes* A 22  
*Dominari* G ii, 31  
*Dominatio* G viii, 52  
*Dominazione* A 23  
*Dominatu* F 862, 11  
*Dominatum* C i, 4  
*Domini* C i, 57 A 2, 5  
*Domini* G vi, 12  
*Domino* C iii, 110  
*Domines* C iii, 8  
*Dominum* H 18, 20  
*Domum* H 18  
*Domitianas* C i, 25  
*Domitiani* C i, 18, 22. iii, 36  
*Domitianis* C iii, 37  
*Domitianos* C i, 23  
*Domitii* C i, 19, 20, 22, 56. ii, 18. iii, 36, 37, 38, 79 A 34 Af 93  
*Domitio* G v, 1 C i, 6, 16, 21, 23. ii, 2, 18. iii, 78, 79 A 9, 26, 37, 38, 74 Af 86  
*Domitium* C i, 15, 19, 20, 24. ii, 2, 28, 32. iii, 34, 36, 38, 78, 79, 89 A

- 34, 35, 36, 37, 38, 65, 69  
Domitius C i, 15, 17, 19, 23, 26, 56.  
ii, 22, 32, 42. iii, 36, 37, 38, 79, 88,  
99 A 34, 35, 36, 37, 39, 40  
Domo G i, 5, 6, 12, 29, 31, 53. iv, 7,  
14. v, 54 C iii, 32  
Domos G i, 30 C iii, 82 A 5 Af 87  
Domui C iii, 112  
Domum G i, 5, 29, 43, 44, 54. ii, 10,  
11, 24, 29. iv, 21. v, 7. vi, 8. vii,  
4, 5 C i, 12, 13, 34, 35, 53, 65. ii,  
18, 20, 21. iii, 27, 59, 87, 110, 111  
A 53, 77 Af 92 H 32  
Domus G vi, 23 A 49  
Dona C i, 7 A 70  
Donare Af 44  
Donat G vii, 11  
Donati Af 35, 56  
Domationem C iii, 32  
Donatum C iii, 53  
Donatus erat C i, 47  
Donavit C iii, 21, 53 A 42, 48 Af 86  
H 26, 33  
Donec Af 18, 23, 31  
Donilaus C iii, 4  
Donis G vii, 31 C iii, 53  
Donotauro G vii, 65  
Dormitum Af 88  
Dorsum G vii, 44  
Dotibus G vi, 19  
Dotis G vi, 19  
Drappes G viii, 32, 34, 35, 36, 44  
Drappete G viii, 36, 39  
Drappeton G viii, 30  
Drappeti G viii, 36  
Drappetis G viii, 32  
Druides G vi, 14, 21  
Druidibus G vi, 13, 16, 18  
Druidum G vi, 13  
Ducturus erat A 56  
Duabus G i, 21. ii, 8. iii, 2, 19. v, 15,  
21, 58. vi, 9, 14. vii, 10, 24, 35, 40,  
41, 68, 69, 82, 90. viii, 4, 6, 26, 30,  
39, 46 C i, 2, 3, 11, 15, 36, 40, 63.  
ii, 1, 6, 18, 19, 20. iii, 4, 19, 34, 51,  
59, 106 A 10, 30, 33, 42 Af 33, 37,  
80, 86 H 29  
Ducē G i, 53. ii, 19, 20, 23. iv, 36,  
38. vii, 9, 24, 67. viii, 54 C i, 6,  
18, 39, 40. ii, 6, 10, 37. iii, 28, 35,  
88, 111 A 54, 69 Af 53, 59 H 7  
Duarum G ii, 26. v, 15. vi, 44. vii,  
65 C i, 4, 40 Af 3, 65  
Duas G i, 10, 24, 31, 49. ii, 2, 9. iii,  
1. iv, 22, 32. v, 48. vi, 5, 7, 11, 44.  
vii, 11, 17, 34, 36, 72. viii, 6, 24, 46,  
55 C i, 9, 28, 29, 31, 35, 39, 40, 46,  
65, 61, 82, 85, 87. ii, 19, 22, 23, 34.  
iii, 4, 21, 24, 38, 63, 67, 72, 73, 75,  
89, 92, 100, 101 A i, 13, 14, 24, 35,  
38, 47, 57, 77 Af 27, 62, 65, 68  
Dubia G vii, 80 H 25  
Dubii C i, 3  
Dubio A 27, 66, 67 Af 45, 58 H 25,  
29  
Dubis G i, 38  
Dubitabant A 46  
Dubitabat G viii, 31  
Dubitabatur A 63  
Dubitamus G vii, 33  
Dubitandum G ii, 2. vii, 21 C iii, 37  
Dubitans A 20  
Dubitant G vi, 8. viii, 48 Af 55  
Dubitante Af 82  
Dubitanter A 14  
Dubitantes G vii, 4, 63. viii, 8  
Dubitare G i, 17, 31. vii, 66 A 7  
Dubitaret G i, 40 C i, 71. iii, 87 A  
53 Af 82  
Dubitarunt A 76 H 13  
Dubitas G v, 44 C ii, 34  
Dubitasse G i, 41  
Dubitasset A 63  
Dubitat C ii, 33  
Dubitatio Af 26  
Dubitatione G vii, 40. viii, 44 A 7,  
68  
Dubitationem G v, 48  
Dubitationis G i, 14  
Dubitatis G vii, 77 C ii, 32  
Dubitaverat C iii, 106  
Dubitaverunt G ii, 23  
Dubitet C ii, 33  
Dubium G i, 3. vi, 7, 31. viii, 54, 55  
H 29  
Dubius A 56  
Ducatis Af 54  
Duce G ii, 23. iii, 21. v, 22, 34. vi,  
35, 40. vii, 52, 67. viii, 6, 26, 36 A  
25, 74  
Ducebantur G vii, 73  
Ducebat G ii, 19. viii, 24 A 38, 57  
Ducebatur A 57  
Ducem G vi, 17, 23. vii, 21. viii, 17  
C i, 20 A 24, 57, 59, 60 Af 85  
Ducenda G vii, 37  
Ducendam G v, 24  
Ducendas G vii, 34  
Ducendum G i, 38 C ii, 37  
Ducenos G viii, 4  
Ducenta G i, 2, 29  
Ducentae G iii, 14 C li, 25  
Ducentas C ii, 32  
Ducenti C i, 46, 51. ii, 41. iii, 4, 106  
Ducentis G i, 43. v, 4 C iii, 28, 34,  
53 A 40  
Ducentorum G ii, 29. vi, 29  
Ducentos G ii, 18. vi, 32. vii, 46 C

- Hi, 28  
 Ducere G i, 16. v, 5. viii, 33 C i, 61, 64, 73. ii, 37 Af 49, 61 H 5, 13, 23, 24  
 Duceretur G i, 6, 40 C iii, 31 Af 28  
 Duceret G i, 40. vi, 32 H 8  
 Duceretur Af 64  
 Duces G iii, 18, 23. v, 34, 41. vii, 79, 83. viii, 14 C i, 40, 66, 69, 73, 76, 85. ii, 32 A 46 Af 61, 78, 92 H 5, 31, 37  
 Duci, *verb.* G i, 16. ii, 8. viii, 55 C i, 64. ii, 18. iii, 66 Af 51  
 Ducibus G i, 21. ii, 7. iii, 24. vi, 8. vii, 8, 88 C i, 76. ii, 32. iii, 73, 96 Af 25, 28, 29, 53  
 Ducis, *nom.* C ii, 32. iii, 72  
 Ducit G i, 10. viii, 36 C i, 45, 68. ii, 26. iii, 62 A 34 Af 37  
 Ducti G vii, 73. viii, 6  
 Ductis Af 20  
 Ductu G vii, 62 C i, 7 A 43  
 Ductum A 28  
 Ductum iri G vii, 11 C iii, 42  
 Ducum Af 88  
 Ducunt G vi, 18, 21 H 26  
 Ducuntur G vi, 23  
 Dulcem A 8  
 Dulci Af 24  
 Dulcis A 8, 9  
 Dum G i, 7 et alia  
 Dumnaci G viii, 27  
 Dumnaco G viii, 26, 31  
 Dumnacus G viii, 26, 27, 29  
 Dumnorige G i, 18, 19  
 Dumnorigem G i, 9, 18, 20. v, 7  
 Dumnorigi G i, 3, 20  
 Dumnorix G i, 9, 18. v, 6, 7  
 Duntaxat C ii, 41 Af 87, 90  
 Duo G i, 6, 20. v, 3, 38. vi, 13, 35. vii, 32, 33, 69. viii, 4 C i, 27, 48, 54. ii, 9, 23, 23, 27, 40. iii, 59, 71, 88, 110 Af 1, 6, 10, 13, 25, 38, 51 H 7, 12, 18, 22, 23, 34 F 849, 6  
 Duobus G i, 48, 54. ii, 7, 13. v, 8, 23, 32. vi, 13. vii, 50, 67. viii, 14, 34 C i, 17, 61, 78, 82. ii, 15, 27. iii, 30, 37, 52, 71, 82, 84, 87, 103, 105, 108 A 19, 27, 33, 36, 37, 43 Af 2, 68  
 Duodecim G i, 5. ii, 4, 5, 30. iii, 11. iv, 11, 31. v, 9. vi, 29. vii, 72. viii, 9, 29 C i, 36, 61. ii, 2, 23. iii, 2, 7, 65 A 13 Af 19 H 15  
 Duodecima G ii, 23. iii, 1. vii, 62 C i, 15. iii, 34  
 Duodecimæ G ii, 25  
 Duodecimam G viii, 24  
 Duodecimo G ii, 2  
 Duodecimum Af 75  
 Duodena G vii, 75  
 Duodeni G v, 14  
 Duodenum G vii, 36  
 Duodetricesimo Af 98  
 Duodeviginti G ii, 5  
 Duorum G iv, 17 C i, 78. iii, 53, 89 Af 23 H 8, 24, 25  
 Duos C i, 40. ii, 32. iii, 58, 68, 110 Af 35 H 5, 23  
 Duplex G viii, 10 C i, 88 Af 59  
 Duplicato G vi, 1 C iii, 76, 92  
 Duplicavit G iv, 36  
 Duplicem G vii, 36. viii, 9 C iii, 63  
 Duplices C i, 25  
 Duplici G ii, 29. iii, 24. viii, 9 C iii, 53, 67 Af 34, 50  
 Durant G vi, 28  
 Duratii G viii, 26  
 Duratio G viii, 27  
 Duratium G viii, 26  
 Durior C iii, 20 A 14  
 Duriore G viii, 7  
 Duriorem A 25  
 Duris G vii, 10  
 Durissimis G viii, 5 A 43  
 Durissimo G vii, 8  
 Duritiæ G vi, 21  
 Durius, *adj.* G i, 48. v, 29 C iii, 25, 94  
 Durius, *adv.* C i, 32. ii, 29  
 Durocortorum G vi, 44  
 Duras G v, 15  
 Daum G iii, 17 Af 70, 75  
 Dumviris C i, 23, 30  
 Dux G i, 13. vii, 62, 68. viii, 47, 48 Af 13  
 Duxerant G iv, 38 C iii, 51, 110 Af 97  
 Duxerat G i, 9, 53. v, 35. vi, 38 C i, 13. ii, 34. iii, 91, 98, 104  
 Duxerunt G i, 3. iv, 30. vii, 61  
 Duxi Af 45  
 Duxisset C iii, 7  
 Duxit G ii, 12, 13. v, 13. vii, 34, 72 C iii, 67, 69, 97  
 Dynastas A 65  
 Dynastis C iii, 3  
 Dyrrhachii C iii, 5, 26, 78  
 Dyrrhachinis C iii, 84, 87, 89  
 Dyrrhachino C iii, 80  
 Dyrrhachinorum C iii, 30  
 Dyrrhachio C i, 27 C iii, 13, 43, 44, 80, 100  
 Dyrrhachium C i, 25. iii, 9, 11, 13, 26, 30, 41, 53, 57, 58, 62, 79 A 43

## E

- E G i, 5 et alia  
 Ea, *pron.* G i, 1 et alia

- Ea, *adv.* C i, 64  
 Eadem G i, 18 et alia  
 Eae G v, 49 et alia  
 Eam G i, 1 et alia  
 Eandem G ii, 16, vi, 8, 17, vii, 60, 62, viii, 8, 10 C i, 1, 42, ii, 14, iii, 37  
 Eant C i, 48  
 Easam G i, 23 et alia  
 Eas G i, 8 et alia  
 Eascent G v, 11, vii, 45 C ii, 16 Af 35  
 Eburonum G vi, 3  
 Eburones G ii, 4, v, 24, 29, 39, vi, 22, 34, 35  
 Eburonibus G v, 47 vii, 75  
 Eburonum G iv, 6, v, 23, vi, 57, 31, 32, 35  
 Eburōfices G iii, 17  
 Edera C iii, 96  
 Edere G i, 31  
 Edicit Af 15, 31, 90  
 Edicto C ii, 19, 20  
 Edictum C ii, 19, iii, 102 A 66 Af 46  
 Edicunt C i, 77  
 Ediscere G vi, 14  
 Edita H 7, 8  
 Edita erat C iii, 29  
 Edita A 28  
 Editi C iii, 43  
 Editi sunt G viii, 1  
 Editor C i, 43  
 Editoribus C i, 7  
 Editis A 43  
 Editissimo A 28  
 Editissimum A 31  
 Edito G vii, 18, 69 C iii, 37, 42 A 61  
 Editum A 35  
 Editas G ii, 8, iii, 19 H 41  
 Edocet G iii, 18, vii, 19  
 Edocet G vii, 20 Af 27  
 Edocuerat G vii, 38  
 Edocuit C iii, 108  
 Educant G ii, 16  
 Educatum A 78  
 Educabat Af 31  
 Educere G iv, 14, v, 44 C i, 66  
 Educarentur A 60  
 Educantur G vii, 10, 49  
 Educit G vii, 18, 68, 80 Af 37  
 Educit G i, 10, vii, 40, 81, viii, 4, 17 C i, 12, 16, 41, 43, 64, 66, ii, 37, iii, 26, 76, 85 A 60  
 Educit G vii, 51  
 Educitas G ii, 8 C iii, 75  
 Educit G iii, 26 C iii, 41 Af 41, 77, 78  
 Educite G vii, 79 Af 38  
 Educitos G v, 27  
 Educiturus esset G v, 47  
 Educunt G iv, 1, vii, 42, viii, 34 C i, 57, 81, 82, ii, 22, iii, 30  
 Eduxerat G i, 53 C ii, 28 H 28  
 Eduxerunt G i, 51  
 Eduxit G i, 50, iv, 13, vii, 59, C iii, 54, 75, 84 A 39  
 Effarciuntur G vii, 23  
 Effecerant G ii, 17  
 Effecerat C i, 31, 40, iii, 4, 40  
 Effecerunt C ii, 9, iii, 9  
 Effecisset C iii, 9 Af 19  
 Effecit G iv, 31, v, 33 C iii, 109  
 Effecta C i, 18, 27  
 Effectam C iii, 39  
 Effectis G iv, 10, vi, 6 C i, 26, 61, iii, 9, 44, 54, 80  
 Effecto G iv, 18, vii, 35, 81 A 19  
 Effectos C iii, 46  
 Effectum G vii, 20, viii, 24  
 Effectum erat C iii, 84  
 Effectum est C iii, 112 F 849, 10  
 Effectures G vii, 26  
 Effecturum G vii, 29  
 Effectus C i, 62  
 Effeminandos G i, 1  
 Effeminari G iv, 2  
 Efferrantur G vii, 1  
 Efferratur G vii, 2  
 Efferebatur A 51  
 Efferentes H 23, 30  
 Efferre G i, 5 C i, 78  
 Efferet C iii, 87  
 Efferrit G v, 47, vi, 14  
 Effert G v, 45  
 Efficere G iii, 21, iv, 29, 35, v, 19, 50, vi, 31 C iii, 102 A 13 H 16  
 Efficeret C i, 61, iii, 21, 43 H 41  
 Effici G vi, 4, viii, 41  
 Efficiat G vii, 4 A 5  
 Efficiebant C iii, 44, 48, 112 A 3  
 Efficiebat G ii, 5 C iii, 84 A 1 H 24, 29, 30  
 Efficienda G vii, 23  
 Efficiendum C i, 65  
 Efficit G i, 28, iv, 1, 10, v, 14, vi, 17 C i, 15, iii, 68, 112 Af 37, 38  
 Efficitur G vi, 9  
 Efficiunt G iv, 2, 33  
 Efflagitabant Af 56  
 Efflagitabat H 29  
 Efflagitarent H 25  
 Efflagitatum Af 23  
 Effossis G vii, 4 C iii, 42  
 Effudit C ii, 7  
 Effugerat Af 64  
 Effugere G v, 58, vi, 30, viii, 2, 33 A 76 F 848, 15  
 Effugerent G iv, 35 C i, 65 H 6  
 Effugerunt H 21  
 Effugiebant C ii, 41



- Effugit G vii, 35  
 Effugium A 16  
 Effunderet G v, 19  
 Egentibus C iii, 59  
 Egentium G vii, 4  
 Egerat G v, 41  
 Egere C iii, 32  
 Egerint C i, 85  
 Egeret G vi, 11  
 Egerit C i, 8  
 Egerunt G i, 41. iv, 12. v, 17 C iii, 46, 101  
 Egeatate G vi, 24  
 Egeatis A 21  
 Egisse Af 57  
 Egisset C iii, 90 Af 91  
 Egit G i, 13, 41. iii, 21  
 Ego G iv, 25. vii, 38, 77. viii, 1, 48 C ii, 31. iii, 64, 94 Af 45 F 843, 4. 850, 7  
 Egomet Af 54  
 Egone Af 45  
 Egredi G iv, 21, 24. vi, 35, 36. vii, 1, 74 A 19, 20 Af 11  
 Egrediebantur A 20  
 Egrediendum G iv, 28  
 Egrediens C iii, 106  
 Egredientes G iv, 26  
 Egreditur G vii, 84 C i, 81. iii, 77 A 57  
 Egrediuntur A 85  
 Egreigia G i, 28 A 9 Af 5  
 Egreigia Af 81  
 Egreigiam G i, 19 v, 4, 52 Af 29  
 Egreigia G ii, 29. v, 9, 11, 21. vii, 36. viii, 32  
 Egressa G vii, 28  
 Egressi G i, 27. ii, 11, 13, 24. vi, 31. vii, 11, 81 C iii, 52  
 Egressi erant G v, 37 Af 88 H 31  
 Egressi sunt H 25  
 Egressis Af 62  
 Egressos Af 34  
 Egressu Af 25  
 Egressum G i, 44. iv, 27. v, 8 C i, 22. iii, 65  
 Egressus G vii, 36, 58, 60, 83 C iii, 23, 75 Af 3, 6, 10, 25, 48, 62, 68, 76, 79, 88, 89, 92, 96  
 Egressus erat Af 38  
 Ei G i, 3 et alia  
 Eidem A 78 Af 28, 58  
 Ejecerant G vii, 28  
 Ejecerat Af 87  
 Ejecerunt G iv, 15. v, 15, 21. vii, 47 A 17, 19  
 Ejecit C ii, 19. iii, 96 A 80, 81  
 Ejectas esse G v, 10  
 Ejectos G iv, 7  
 Ejectus erat G vii, 4  
 Ejicere C iii, 25, 38  
 Ejiciunt C i, 36  
 Eis G i, 2 et alia  
 Eidem C i, 8, 82. iii, 31  
 Ejus G i, 5 et alia  
 Ejusdem G iv, 3 et alia  
 Ejusmodi G iii, 12, 13, 29. v, 27, 35. vi, 34 C i, 79 Af 71, 84  
 Elabatur C ii, 11  
 Elapai G v, 37  
 Elata esset C ii, 8  
 Elati G vii, 47. viii, 29 C i, 45 C iii, 59, 79 Af 76  
 Elatos G viii, 19  
 Elatum est G i, 46  
 Elatus A 41 Af 22  
 Elaver G vii, 34, 35, 53  
 Elaveris G vii, 34  
 Electi C i, 85. iii, 91  
 Electis Af 18, 32  
 Electissima A 30  
 Electos C iii, 84 A 17  
 Elegantia G viii, 1  
 Elephantas Af 19  
 Elephantia Af i, 27, 41  
 Elephantis C ii, 40 Af 25, 30, 35, 41, 48, 70, 83 F 858, 6  
 Elephantorum Af 72  
 Elephantos G vi, 28 Af 27, 59, 72, 81, 83, 86  
 Elephantus Af 72, 84  
 Elevebant C ii, 9  
 Eleutheris G vii, 75  
 Elicere G v, 50. vii, 32. viii, 8, 16  
 Elicerent G viii, 12  
 Eliceret G vi, 8  
 Elici C iii, 38, 85  
 Eliciebatur H 40  
 Elicuit C iii, 100  
 Elide C iii, 105  
 Eliderentur C iii, 27  
 Elige Af 45  
 Elocutus C ii, 34  
 Eludebant C i, 58  
 Eludentibus A 25  
 Elusa esset A 24  
 Elusates G iii, 27  
 Eluta Af 24  
 Emendate G viii, 1  
 Emerant G ii, 83  
 Emi G i, 16  
 Emigrant G i, 31  
 Eminebant G vii, 73  
 Eminens C ii, 24  
 Eminentiis G vii, 72 C ii, 9, 23  
 Eminentiore C ii, 9  
 Eminere C i, 41  
 Eminerent G vii, 73  
 Emineret C ii, 9  
 Eminus G vii, 24. viii, 13 C i, 26. ii,

- 6 Af 29, 30  
 Emisit A 61  
 Emissæ essent G vi, 42  
 Emissis G ii, 23. v, 26. vii, 88  
 Emissio G v, 51 H 13  
 Emissum C iii, 76  
 Emissus A 24  
 Emittebat G v, 19  
 Emittere G i, 25 A 19  
 Emittit G vi, 58  
 Emittitur C i, 81  
 Emittunt C i, 76  
 Enataverunt A 18  
 Encaret Af 84  
 Enim G i, 14 et alia  
 Enisus est C ii, 6  
 Eniterentur C ii, 34  
 Eniteris Af 23  
 Enixe C iii, 35  
 Ennius H 23, 31  
 Enumeratis C iii, 105  
 Enuntiarentur G i, 81  
 Enuntiaret G i, 30  
 Enuntiari G i, 17. vi, 58  
 Enuntiarit G i, 17  
 Enuntiata est G i, 4  
 Enuntiata sint G i, 31  
 Enuntiatum esset G i, 31  
 Eo, *pron.* G i, 3 et alia  
 Eo, *adv.* G i, 14 et alia  
 Eodem, *pron.* G i, 5 et alia  
 Eodem, *adv.* G i, 4 et alia  
 Eorum G i, 1 et alia  
 Eos G i, 1 et alia  
 Eosdem G iv, 36  
 Epasnacti G viii, 44  
 Epasnactus G viii, 44  
 Ephesi C iii, 33  
 Ephesiæ C iii, 33, 105  
 Epheso C iii, 105  
 Ephippiatorum G iv, 2  
 Ephippiis G iv, 2  
 Epibatarum Af 20  
 Epibatis H 11 Af 62, 63  
 Epidanrum Af 44  
 Epiro C iii, 4, 13, 47, 61, 89  
 Epiros C iii, 12  
 Epirum C iii, 42, 78  
 Epistola G v, 48  
 Epistolam G v, 48  
 Eporedirige G vii, 54  
 Eporedirigem G vii, 40  
 Eporedirigi G vii, 70  
 Eporedirigis G vii, 64  
 Eporedirix G vii, 38, 39, 55, 63, 67  
 Eppio Af 89  
 Epylis G vi, 28  
 Eques G v, 37 C iii, 61 Af 22, 44,  
 61, 64 H 11, 15, 25  
 Equestre G i, 18. iii, 20. vii, 13, 70.  
 viii, 45 C iii, 84 Af 78 H 15, 18  
 Equestri G i, 48. ii, 9. v, 26. vii, 36,  
 53. viii, 21 C ii, 32. iii, 75 Af 38,  
 41, 43, 48, 61  
 Equestria Af 78  
 Equestribus G ii, 8. v, 50. viii, 18  
 C i, 40 Af 33, 61  
 Equestris G v, 16. viii, 12 C i, 51  
 H 15  
 Equi G viii, 48 Af 16  
 Equidem C ii, 32 F 855, 5  
 Equis G i, 25, 42, 43. iv, 2, 12, 26.  
 vi, 30. vii, 65, 70. viii, 15 C ii, 34.  
 iii, 58, 60, 69 Af 7, 52, 61, 70, 75,  
 78 H 4  
 Equitatus H 7, 37  
 Equitatu G i, 15, 18, 24, 39, 42, 46,  
 49, 52, 53. ii, 10, 17, 19. iii, 11, 20.  
 iv, 4, 6, 11, 24, 32. v, 3, 9, 15, 18,  
 38, 51, 57. vi, 5, 6, 7, 8, 29, 36, 41,  
 43. vii, 14, 18, 20, 26, 40, 52, 54,  
 56, 62, 64, 65, 67, 68, 79, 90. viii,  
 3, 20, 39, 47 C i, 46, 51, 59, 61, 63,  
 64, 66, 70, 71, 73, 78, 79, 80. ii, 24,  
 26, 34, 41, 42. iii, 58, 86, 102 A 60  
 Af 3, 5, 15, 37, 38, 46, 50, 52, 65,  
 66, 69, 70, 72, 75, 78, 86, 92 H 4,  
 7, 10, 30, 38  
 Equitatu G vii, 4 C iii, 69 Af 31, 72,  
 78  
 Equitatum G i, 15, 18, 21, 24, 31 G  
 ii, 10, 11, 17. iv, 13, 14, 37. v, 3,  
 11, 17, 58. vi, 9, 41. vii, 9, 13, 34,  
 40, 55, 67, 71, 80. viii, 17, 37, 38,  
 36, 48 C i, 24, 29, 40, 65, 67, 79,  
 82. ii, 25, 34, 38. iii, 2, 38, 48, 58,  
 75, 76, 78, 88, 94 A 29, 38, 40, 61,  
 64, 68 Af 7, 8, 10, 12, 14, 40, 59,  
 60, 75, 78 H 2, 4, 29  
 Equitatus G i, 18. iii, 1, 11, 26. iv, 9,  
 13, 16, 34, 37. v, 5, 7, 19, 47, 50.  
 vi, 7, 10. vii, 5, 12, 34, 38, 61, 76,  
 83, 88. viii, 2, 28 C i, 40, 46, 61,  
 64, 70, 83. ii, 34, 37, 41, 42. iii, 8,  
 36, 68, 69, 75, 93, 94 A 57 Af i, 5,  
 6, 13, 14, 15, 19, 24, 29, 39, 50, 51,  
 52, 59, 60, 61, 66, 69 H 30  
 Equite G vi, 40 Af 61, 68  
 Equitem G vii, 3 C ii, 18  
 Equites G i, 43, 46, 48. ii, 19, 24, 37  
 G iii, 19, 25. iv, 9, 11, 12, 23, 26,  
 28, 30, 35. v, 7, 10, 15, 16, 17, 46,  
 50, 57, 58. vi, 4, 8, 32, 37, 39, 40  
 G vii, 13, 18, 33, 40, 41, 45, 56, 64,  
 65, 66, 80, 88. viii, 5, 7, 11, 12, 15,  
 16, 17, 19, 27, 28, 29, 36, 48 C i,  
 14, 18, 23, 24, 38, 45, 51, 62, 63, 77,  
 79, 80. ii, 23, 25, 26, 34, 36, 39,  
 41, 42. iii, 2, 29, 31, 42, 60, 64, 70,  
 71, 75, 84, 93, 100, 101 A i, 23,

- 34, 36, 40 Af 1, 2, 6, 7, 12, 13, 14,  
 15, 18, 19, 20, 24, 34, 39, 50, 51,  
 52, 60, 61, 66, 69, 71, 73, 77, 78,  
 81, 83, 85, 87, 92, 95 H 3, 6, 10,  
 11, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 26,  
 26, 27, 31, 32, 38  
 Equitibus G i, 15, 18, 42. iv, 7, 12,  
 22. v, 2, 7, 26, 48, 50, 58. vi, 30,  
 33. vii, 8, 14, 28, 48, 60, 61, 65, 66.  
 viii, 10, 28, 29, 47 C i, 40, 41, 51,  
 54, 66, 75, 78. ii, 19, 39, 40, 41,  
 42 C iii, 14, 22, 24, 28, 34, 36, 69,  
 84, 86, 99 A 10, 17, 32, 76, 77 Af  
 6, 12, 14, 17, 18, 19, 29, 31, 38, 48,  
 59, 62, 60, 66, 69, 78, 91 H 12, 15,  
 20, 21, 32, 36  
 Equitum G i, 15, 23, 48. ii, 9, 18,  
 26. iii, 10, 26. iv, 2, 33. v, 8,  
 18, 19, 39. vi, 13, 15, 30, 31, 35,  
 43. vii, 30, 31, 38, 39, 45, 66, 67,  
 76, 80, 87, 88. viii, 7, 12, 28, 46,  
 48 C i, 17, 23, 30, 39, 40, 55, 59,  
 70, 71, 73, 79, 80, 83. ii, 26, 40,  
 42. iii, 4, 23, 29, 37, 38, 43, 47,  
 59, 60, 69, 93, 110 A 50, 63 Af 1,  
 3, 6, 11, 13, 17, 19, 20, 25, 29, 30,  
 35, 50, 70, 78 H 6, 14, 25, 30, 31  
 F 858, 6  
 Equo G i, 23, 48. iv, 12. vii, 46. viii,  
 12, 48 C ii, 44. iii, 94, 96 Af 16,  
 19, 58, 68, 88 H 15, 39  
 Equorum G iv, 33. vii, 55. viii, 16,  
 27, 29 C ii, 42 Af 70, 71  
 Equos G iv, 2, 24, 33. v, 55. vii, 12,  
 55, 65 C i, 14, 24. ii, 41. iii, 49,  
 58 Af 72  
 Equum G i, 42. vi, 30. viii, 48 C iii,  
 96 H 13  
 Erant G i, 6 et alia  
 Erat G i, 6 et alia  
 Eratostheni G vi, 24  
 Erecta Af 84  
 Erectæ G iii, 13  
 Erectum Af 10  
 Erepta C iii, 111  
 Ereptis G iii, 14. vii, 54  
 Erepto G vi, 30 C i, 9  
 Ereptum G i, 53. viii, 50  
 Erepturi sint G i, 17. v, 54 C i, 12,  
 84. ii, 17 Af 74, 90  
 Ergastulis C iii, 23  
 Ergo G vii, 77 C iii, 19 F 854, 1,  
 19  
 Ericio C iii, 67  
 Ericius C iii, 67  
 Erigebat C i, 26  
 Erigere G vi, 27 Af 51  
 Eriporet G vi, 43. vii, 46  
 Eriperetar G iii, 14  
 Eripi G i, 43  
 Eriplebatur C iii, 110  
 Eripiendis C i, 32  
 Eripit A 17  
 Eripitur C i, 3  
 Eripuerunt Af 49  
 Eripuit G i, 4. iv, 12  
 Eritio. vid. Ericio  
 Errabunda Af 44  
 Errabundæ Af 2, 21  
 Errans G viii, 31  
 Errantem C iii, 57  
 Errare G v, 41. vii, 29  
 Erravisset Af 44  
 Error C iii, 78  
 Errore Af 11  
 Errorem Af 7  
 Eruditus A 24  
 Erumpendo H 86  
 Erumpentes G viii, 5  
 Erumpentibus A 23  
 Erumperent G iii, 5 C i, 81. iii, 44  
 Erumpunt G viii, 19 C ii, 14 Af 69  
 Erupit C iii, 8 Af 6  
 Eruptio G vii, 24, 69  
 Eruptione G iii, 3, 5, 6, 21. v, 23, 51.  
 vii, 76, 82, 86 C ii, 14. iii, 58 A  
 27 Af 23, 58, 82  
 Eruptionem G ii, 33. iii, 19, 22. vii,  
 7, 73, 77, 79, 82 C ii, 2 Af 85 H  
 3, 12, 13, 16, 84, 86, 41  
 Eruptiones C i, 81. ii, 2  
 Eruptioni C ii, 16  
 Eruptionibus G vii, 22, 24 C i, 21 C  
 ii, 8, 23  
 Eruptionis G vii, 84 C ii, 15. iii, 63  
 Es Af 16  
 Esse G i, 2, 3 Af 59, 60, 73, 75, 77,  
 85, 92, 93 H 3, 6, 12, 19, 21, 25,  
 27, 42 F 848, 8. 849, 8  
 Essedarii G v, 15  
 Essedariis G iv, 24  
 Essedariorum G v, 19  
 Essedarios G v, 19  
 Essedis G iv, 32, 33. v, 9, 16, 17  
 Essem F 841, 2  
 Essent G i, 5 et alia  
 Esset G i, 5 et alia  
 Essnos G v, 24  
 Est G i, 2 et alia  
 Esurientibus Af 24  
 Et G i, 1 et alia  
 Etenim H 23  
 Etesis C iii, 107  
 Etiam G i, 1 et alia  
 Etoi G i, 46. iii, 24, 28. iv, 17, 20,  
 31, 35. v, 4, 11, 28, 33, 43, 49. vi,  
 34, 40. vii, 8, 15, 16, 33, 54. viii,  
 9, 16, 27, 38, 50 C i, 9, 21, 23, 26,  
 29, 46, 62, 64, 67. iii, 18, 44, 95,  
 97 A 18, 24, 42, 44 H 12, 20, 31,

- 40 F 843, 5. 844, 7  
 Evaserant G iii, 19  
 Evellere G i, 25  
 Evniret G iv, 25  
 Eventu G iv, 31 C ii, 32. iii, 96 A  
 41  
 Eventum G iii, 3. v, 43. vii, 49. viii,  
 23 C i, 53. ii, 5. iii, 94  
 Eventus G ii, 22. vi, 42 C i, 21  
 Everti Af 26  
 Evicit C i, 67  
 Evidentis A 49  
 Evitandum G viii, 24  
 Evitaverant G viii, 20  
 Evitavit G viii, 48  
 Eum G i, 7 et alia  
 Eundem G iii, 8  
 Eunuchum A 4  
 Eunuchs C iii, 108  
 Evocabat G vi, 34 Af 70  
 Evocant G vi, 58  
 Evocantur C i, 3. iii, 16  
 Evocare Af 30  
 Evocaretur A 44  
 Evocari G vi, 34 C iii, 108  
 Evocat G vi, 34. viii, 6, 24 C i, 8,  
 35 A i, 66  
 Evocata erat G vii, 58  
 Evocatus A 34  
 Evocati G vii, 39 C ii, 5 Af 88  
 Evocatio A 66  
 Evocatis G iii, 20. iv, 6. vii, 65. viii,  
 62 C i, 3, 17, 27  
 Evocato C i, 39. iii, 21 Af 76  
 Evocatorum C iii, 88  
 Evocatos G vii, 44 C iii, 53 A 63  
 Evocatus Af 48  
 Evocatus erat C iii, 91  
 Evocatus est G vii, 57  
 Evocaverant C i, 74  
 Evocaverat G v, 4. viii, 11 C i, 7,  
 23. iii, 106  
 Evocavit G vii, 33 C iii, 108, 112  
 Evocatus C i, 65  
 Evolaverunt G iii, 28. vii, 27  
 Euphranor A 15, 25  
 Euphranorem A 25  
 Euro A 9  
 Ex G i, 2 et alia  
 Exacta erat G iii, 28  
 Exactam G vi, 1  
 Exactoribus C iii, 32  
 Exædificaverat C i, 13  
 Exæquabant H 5  
 Exæquari C i, 4  
 Exaggerabant H 5  
 Exagitabantur C i, 2  
 Exagitati G ii, 20. iv, 1  
 Examinatis G v, 12  
 Examinantur G vi, 16  
 Exanimarentur C iii, 98  
 Exanimati G iii, 19  
 Exanimato G v, 44. vii, 25  
 Exanimatos G ii, 23  
 Exanimatum G viii, 38  
 Exanimatus G vii, 26  
 Exanimavit G vi, 31  
 Exarescebat C iii, 49  
 Exarsit G v, 4  
 Exandirent C iii, 94 A 20  
 Exaudiret G v, 30  
 Exaudiri G vii, 61  
 Exaudito G ii, 11. vii, 47, 48, 81 C  
 i, 66  
 Exauditis C iii, 67  
 Exauditus est C iii, 105  
 Exaudiunt G vi, 39  
 Excedant G v, 26. vii, 78  
 Excedebant G iii, 4. vii, 80  
 Excedebat G v, 19  
 Excedendi G iii, 4  
 Excedere G ii, 25. vii, 33, 66. viii,  
 19 C i, 27, 44, 61, 79 C ii, 41, 45  
 Excederent C i, 85. iii, 98 Af 25  
 Excederet C i, 10, 11. ii, 20  
 Excedunt G iv, 23  
 Excellens C iii, 34 H 8  
 Excellentem H 24  
 Excellenti C iii, 4 Af 26  
 Excellentia H 28  
 Excellentibus H 3  
 Excellentissimum C iii, 99  
 Excellit G vi, 13  
 Excelsa Af 49  
 Excelsi Af 26 H 29  
 Excelsior A 28  
 Excelsiora A 8  
 Excelsiore A 72  
 Excelsissimo G viii, 33  
 Excelsissimum A 31  
 Excelsissimus C i, 70  
 Excelsius C vi, 26  
 Excelso G viii, 43 A 59 H 29  
 Excelsum G viii, 7 C i, 80 A 58 H 24  
 Exceperat G vii, 20  
 Exceperunt G i, 52. vii, 51 C iii, 88,  
 93  
 Excepit G vii, 28 C ii, 7. iii, 87  
 Excepta A 69  
 Excepta est Af 44  
 Exceptans G vii, 47  
 Excepti G vi, 28 C iii, 40  
 Excepti sunt A 10  
 Exceptis A 55  
 Excepto G viii, 23 C i, 5 F 861, 11  
 Exceptus C iii, 101  
 Exceptus est G viii, 51 H 10  
 Excesserant G iv, 14, 18  
 Excesserat G iv, 12. v, 35 C iii, 66  
 Af 73

Excessare G vi, 8  
 Excesserunt G vii, 77 C ii, 7  
 Excessisse C ii, 29 A 65  
 Excessit C ii, 32. iii, 24  
 Excessurum A 65  
 Excidera G vii, 50  
 Excipere G iii, 18 C i, 66. iii, 15 Af 24  
 Exciperent G iii, 5. iv, 17. v, 16 C i, 21. iii, 23  
 Exciperet G i, 25  
 Exciperentur C i, 79  
 Excipiebant C i, 58, 65  
 Excipiendos G viii, 7  
 Excipit G vii, 88 C i, 15  
 Excipiunt G vi, 25. vii, 3 C i, 28  
 Excipiuntur C i, 64  
 Excisis C ii, 15 A 29  
 Exciso C iii, 67  
 Excitabat C i, 26 Af 81  
 Excitabant G vii, 80  
 Excitanda C iii, 21  
 Excitantur G v, 40. vii, 79  
 Excitarent G iii, 26  
 Excitari G iii, 19. vi, 14, 24. vii, 47. viii, 9  
 Excitati G vi, 14 C i, 57. ii, 4  
 Excitatis G iii, 14 A 9  
 Excitatus C i, 64  
 Excitus H 4  
 Excludebant C ii, 41  
 Excludendi C iii, 102  
 Excludendo Af 97  
 Excludere G vii, 55 C iii, 78  
 Excluderet A 1 H 5  
 Excluderetur G v, 23 A 61  
 Excludi H 24  
 Exclusa H 39  
 Exclusam Af 17  
 Exclusis A 6  
 Exclusus G vi, 21. vii, 11 C iii, 21 Af 80, 94  
 Excogitabantur C iii, 32  
 Excogitantur G v, 31  
 Excogitari G viii, 51  
 Excruandam A 55  
 Excruclatos G vi, 19  
 Excruclatos G vii, 38  
 Excruclaverat G vii, 20  
 Excubabant G vii, 24 C ii, 22  
 Excubabat C iii, 8  
 Excubare G vii, 11 C iii, 50  
 Excubarent C iii, 50  
 Excubaret G vii, 24  
 Excubitibus G vii, 60  
 Excubitu H 6  
 Excubaverant C iii, 68  
 Excucurrerunt H 21  
 Excucabantur G vii, 73

Excursionibus G ii, 30 H 5, 40  
 Excursionibus Af 61  
 Excursum A 19  
 Excursus C iii, 92  
 Excusare C iii, 20  
 Excusarent G iv, 22  
 Excusat C iii, 16  
 Excusatio Af 8  
 Excusatione G viii, 12 C i, 8 Af 26  
 Excusationem G vi, 4. viii, 1 C i, 85 A 68  
 Excusationibus C i, 33  
 Excusationis G viii, 1  
 Exeant G i, 5 C i, 6  
 Exegerat C iii, 3, 31  
 Exemplar G i, 31 C d, 6, 7  
 Exemplo G i, 8. viii, 30, 44 G ii, 16. iii, 80, 108 Af 19  
 Exemplum G vii, 77 C i, 7  
 Exequi G i, 4  
 Exercendae G vi, 23  
 Exercendorum C iii, 24  
 Exercent G vi, 28  
 Exercere G v, 55 Af 26  
 Exerceri G vii, 71  
 Exercitata G viii, 22  
 Exercitati G ii, 20 C i, 57. iii, 98. Af 12  
 Exercitatione G i, 32, 43. iii, 19. iv, 1, 2, 33. v, 34 A 69  
 Exercitatis C i, 58  
 Exercitatisimi G i, 36  
 Exercitatisimis C iii, 78  
 Exercitibus G viii, 64 C i, 3, 2, 17, 31, 32. iii, 30, 81, 82 A 97 Af 81  
 Exercitu G i, 3, 21, 22, 34, 46, 47. ii, 13, 22. iii, 14, 20. iv, 11. v, 9, 24, vi, 10, 29, 33, 37, 41, 43, 44. vii, 1, 5, 9, 17, 38, 56, 59, 80, 82. viii, 7, 11, 20, 25, 31, 32, 46 C i, 13, 16, 64, 70, 84. ii, 16, 17, 24, 28, 35, 41, 42. iii, 13, 33, 34, 41, 64, 72, 73, 76, 77, 78, 80, 90, 91, 99, 103, 104 A 3, 28, 34, 47, 52 Af 2, 10, 22, 26, 46, 54, 67, 75, 85, 93, 95  
 Exercitui G i, 46. ii, 16. v, 29. vii, 41. viii, 54 C i, 39, 48. iii, 13, 48, 44, 57, 74, 78, 89, 96 A 4 Af 47, 76 H 2  
 Exercitum G i, 7, 10, 12, 13, 24, 29, 41, 44, 48, 50, 54. ii, 1, 2, 9, 10, 11, 12, 13. iii, 9, 10, 17, 18, 29, 28, 29. iv, 6, 16, 17, 19, 32, 39. v, 2, 18, 33, 24, 53. vi, 9, 31, 35, 44. vii, 1, 5, 6, 9, 11, 20, 32, 34, 43, 53, 56, 58, 59. viii, 1, 2, 8, 24, 46, 49, 53 C i, 2, 11, 15, 29, 30, 37, 42, 48, 64, 65, 68, 70, 71, 75, 85. ii, 12, 25, 26, 27, 32, 35. iii, 2, 10, 22, 29, 37, 25,

- 54, 56, 59, 67, 72, 75, 76, 82, 84,  
85, 86, 87, 90, 108 A 39, 48, 51,  
56 Af 3, 5, 26, 37, 45, 47, 59, 61,  
71, 82, 86 H 26
- Exercitus G i, 11, 13, 31, 40. ii, 1,  
17, 19, 30. iii, 9, 14. iv, 16, 18, 29.  
v, 3, 38, 46, 55. vi, 5, 7, 34, 35.  
vii, 10, 35, 55, 61, 62, 68. viii, 5,  
6, 42, 48, 52 C i, 2, 4, 9, 10, 26, 27,  
32, 40, 49, 67, 70, 85, 87. ii, 26, 27,  
31, 32, 35, 42. iii, 10, 13, 14, 25, 36,  
49, 56, 63, 70, 83, 86, 87, 92, 105,  
107, 110 A 4, 40, 42, 44, 48, 59,  
72, 74 Af 9, 22, 26, 30, 31, 32, 41,  
48, 50, 59, 61, 67, 69 H 15, 28
- Exercituum C i, 4. ii, 22. Ni, 80, 88
- Exercerant G i, 48
- Exertis G vii, 50
- Exesum H 39
- Exeundum C i, 60 A 63
- Exeunt C i, 69. ii, 4
- Exhanrire G v, 42
- Exhaustus G viii, 43
- Exhilaratis Af 34
- Exierant Af 7 H 19
- Exierat C ii, 39
- Exierunt C i, 18
- Exigebantur iii, 32
- Exigebat C i, 30
- Exigendi A 13
- Exigere C iii, 12
- Exigi C iii, 32
- Exigua G iv, 30. v, 12, 49. vii, 17.  
viii, 7 C iii, 112 Af 18
- Exigua C i, 78
- Exiguam G vi, 8 A 1
- Exiguas C ii, 39
- Exigue G vii, 71
- Exiguis G viii, 5
- Exiguitas G ii, 21, 33
- Exiguitate G iv, 30
- Exiguitatem G iii, 23. iv, 1
- Exiguntur C i, 6
- Exiguo C iii, 14 H 15
- Exiguum G vii, 85
- Exiguus C ii, 39
- Exiit G v, 46
- Exilio Af 23
- Eximia H 23, 31
- Eximiam G ii, 8 C i, 46
- Exinanisse A 30
- Exinanita erat A 43
- Exinanitæ C i, 48
- Exire G i, 6. ii, 33. vii, 78 H 23
- Exirent G i, 2, 33
- Exiri C i, 67
- Exisse G vii, 29
- Exissent C i, 64 H 4
- Exisset G i, 12, 29
- Existat G vi, 5
- Existere A 25
- Existimabamus H 29
- Existimabant G i, 6. iii, 2, 8, 24. v,  
28. vii, 4, 8, 13, 49, 47, 59, 61 C i,  
63, 68. iii, 15, 101 H 26
- Existimabantur G iii, 23. vi, 3
- Existimabat G i, 7, 33, 38, 47. iii, 17.  
iv, 13, 17, 22, 36. v, 49. vi, 5, 7.  
vii, 33, 54, 56, 60. viii, 24, 52, 54  
C i, 81. ii, 18, 37. iii, 20, 21, 34,  
41, 55, 78, 88, 99, 103, 106 A 16,  
33, 63 Af 13, 31, 58, 73, 75 H 3,  
7, 16, 28
- Existimabatis H 43
- Existimabatur G vii, 30 C iii, 15 A  
51 Af 59 H 3
- Existimabor C iii, 18
- Existimans G vi, 1. vii, 53 C iii, 29,  
42, 60, 66, 95, 107, 109 A 43 Af  
58, 65
- Existimant G vii, 14, 23 C ii, 32. iii,  
51 A 55
- Existimantes G vii, 70
- Existimantur G iv, 10. v, 13. vi, 11,  
20
- Existimare G i, 42. ii, 31 C iii, 87 H  
25
- Existimarent G i, 23, 27. ii, 15. v,  
34. vii, 11, 30, 47, 52, 63 C i, 44,  
47. ii, 6. iii, 74 Af 69
- Existimaret G iii, 7. iv, 16. vii, 19.  
viii, 18, 20 C i, 25, 26. ii, 5 A 24
- Existimaretur C iii, 45
- Existimari G i, 39 C iii, 102 Af 31
- Existimasses F 844, 11
- Existimasset Af 45, 69
- Existimate G vi, 8
- Existimatione G i, 20
- Existimationem G v, 44 C i, 7. iii, 1
- Existimationis C i, 26
- Existimatis G vii, 77
- Existimatur G v, 13. vi, 13 A 26
- Existimaturum G i, 20
- Existimaverat G iii, 3 Af 87
- Existimarit G vi, 31
- Existimaverunt G vii, 55 C iii, 92
- Existimavi G viii, 49 F 844, 8
- Existimavimus G vii, 25
- Existimavisse G i, 41
- Existimavit G i, 23, 37. ii, 2. iii, 23.  
iv, 5, 6. v, 24. vii, 7, 23. viii, 44,  
50 C iii, 1, 11, 17, 41, 53, 73, 77,  
84 A 17, 65
- Existimem G viii, 1
- Existimet G vii, 87
- Existimo Af 9
- Existit G v, 28. vi, 26 C i, 29
- Existunt C iii, 104 Af 7, 69

- Exitu G vii, 38, 44, 52, 62, 77 A 20  
 F 851, 4  
 Exitum G iii, 8. v, 29. viii, 1, 44 C  
 iiii, 22, 28, 69 A 63  
 Exitus G iv, 8 C i, 21, 25. iii, 9 A  
 19, 63 H 31  
 Exoneratis Af 8, 91  
 Exoriri C ii, 12  
 Exortus est Af 47  
 Expectabant G ii, 9. v, 32, 50. vii, 80  
 C i, 61. ii, 21. iii, 25  
 Expectabat G i, 22. iii, 24. vii, 49 C  
 i, 5. ii, 24. iii, 4  
 Expectandæ essent C i, 29  
 Expectandam G iii, 14. v, 46  
 Expectans G vi, 1, 36. vii, 43 C iii, 8,  
 94  
 Expectant G vi, 39. vii, 85 C i, 6  
 Expectantes H 17  
 Expectare G i, 27. ii, 16. iv, 13, 19.  
 vi, 7, 8, 10. vii, 71 C i, 18. ii, 28,  
 37. iii, 13, 81 Af 11  
 Expectarent G vii, 34 C iii, 38, 60  
 Expectaret C iii, 78  
 Expectari G ii, 16. iii, 24. iv, 9. vii,  
 60 C ii, 18  
 Expectasse C i, 53  
 Expectasset G v, 23 Af 49  
 Expectatio C i, 21. iii, 19 Af 14  
 Expectatione G viii, 9 C iii, 37 Af  
 26, 48  
 Expectationem G viii, 40  
 Expectatissimi G viii, 51  
 Expectatum est A 14  
 Expectatur C ii, 13  
 Expectaverant G vii, 77  
 Expectavissent C i, 86  
 Expectavisset Af 42  
 Expectavit G iv, 23  
 Expectent G vii, 29  
 Expectetur C ii, 12  
 Expediebant C ii, 9  
 Expediendam C iii, 16  
 Expedire C i, 54  
 Expediri G vii, 18 A 25  
 Expedisset G vii, 36  
 Expedita G i, 49 C i, 60 Af 9, 80  
 Expeditæ C i, 79  
 Expeditam G viii, 36 C iii, 70  
 Expeditas G ii, 19. vii, 11, 27, 40 C  
 i, 42, 64. iii, 85 A 20  
 Expediti G iv, 24 C iii, 6  
 Expeditionem G v, 10  
 Expeditionibus G viii, 8, 34  
 Expeditionum G viii, 6  
 Expeditior G i, 52. iv, 25  
 Expeditiore G vii, 11  
 Expeditiores C i, 81  
 Expeditis G v, 2. vi, 5. vii, 18. viii,  
 34 A 25, 73, 77 Af 11  
 Expeditus G i, 6 C iii, 36  
 Expedito G vi, 25 C i, 27. iii, 75, 77  
 Af 23  
 Expeditos G vii, 80. viii, 14 C i, 27.  
 iii, 75, 84 A 29 Af 75, 78  
 Expeditum G iv, 33  
 Expediunt G vii, 86 C i, 51, 56. ii, 4  
 Expellant G vi, 22  
 Expellere G iv, 3 C iii, 110  
 Expellerent C i, 34. ii, 20  
 Expellerentur C ii, 35  
 Expelleretur Af 26  
 Expelli C iii, 100  
 Expellit G vii, 4  
 Expellitur G vii, 4  
 Expensas A 49, 56  
 Experiantur G i, 31. vii, 78  
 Experienda C ii, 31  
 Experiendum C i, 64  
 Experirentur G ii, 16. iii, 5  
 Experiri G i, 44. iii, 3 C ii, 30, 33.  
 iii, 60 Af 51  
 Experiendo G viii, 36  
 Expertas A 61  
 Experti G iv, 3, 4. vii, 26  
 Experti erant C ii, 9  
 Expertorum H 25  
 Expertos G v, 55  
 Expertum C iii, 57  
 Expertus Af 43  
 Expertus es Af 45  
 Expetita C i, 32  
 Expiata C i, 7  
 Expiato G v, 52. viii, 48  
 Expleant C i, 21  
 Expleatur G vii, 23  
 Explent G vii, 79, 82  
 Explere G vii, 58  
 Explerent C i, 45  
 Expletur G vii, 31  
 Expleverat C iii, 4, 38  
 Explicabat C iii, 76  
 Explicandæ G viii, 4  
 Explicandam A 14  
 Explicandas A 14  
 Explicandi Af 59  
 Explicandorum G viii, 1  
 Explicandos A 34  
 Explicant G viii, 14 A 15  
 Explicare C iii, 93 A 15  
 Explicari C ii, 26  
 Explicaturos C i, 78  
 Explicitis C iii, 75  
 Explicitius C i, 78  
 Explorabant G v, 53  
 Exploranda C i, 66. ii, 24  
 Explorandum C i, 81. iii, 38  
 Explorari G vii, 45

Delph. et Var. Clas.

Ind. Cas.

k

- Explorat G v, 40  
 Explorata G ii, 4. iii, 18. v, 43. vi, 31. vii, 15 C ii, 31  
 Explorata esset G vii, 20  
 Exploratam G vii, 52  
 Exploratis G iv, 21. v, 50. vi, 33. viii, 12 C i, 68  
 Explorato G viii, 18 C ii, 25 F 845, 7  
 Exploratores G i, 12, 22. ii, 17. iii, 2. iv, 4, 19. v, 49. vi, 7, 10, 29. vii, 11, 16, 18, 44, 61, 83. viii, 35 C i, 62. iii, 41, 79  
 Exploratoribus G i, 21, 41. ii, 11. vii, 35. viii, 36  
 Exploratum G viii, 6  
 Exponere C i, 31. iii, 19, 57  
 Exponit G vii, 55 C i, 6, 22, 34 A 52 Af 3  
 Exponunt G vii, 38, 41  
 Exporrigere Af 42, 78  
 Exportaverant G iv, 18  
 Exposcentes G vii, 19  
 Exposcentibus C iii, 90  
 Exposcerent C ii, 5  
 Exposceret A 15  
 Exposita Af 10  
 Expositas G iv, 23  
 Expositi C iii, 63  
 Expositi essent G iv, 37  
 Expositis G v, 23. vii, 45. viii, 8 C iii, 8, 11, 23, 29, 112 Af 54  
 Exposito G v, 9. vii, 52  
 Expositos Af 10  
 Expositum C iii, 96  
 Exposuerat A 16, 19  
 Exposuerunt C iii, 79  
 Exposuisset C iii, 29 A 10  
 Exposuit G viii, 38 C iii, 6, 111  
 Expresserat G vii, 23  
 Exprimebat A 56  
 Exprimere G i, 32 A 6  
 Expugnabant Af 21  
 Expugnandis A 22  
 Expugnando G ii, 10 Af 36  
 Expugnare G ii, 12 C iii, 28, 40 A 43 Af 87  
 Expugnarent G ii, 9  
 Expugnari G i, 11. vii, 69 C ii, 13, 31  
 Expugnasset A 43  
 Expugnat A 30  
 Expugnata est C ii, 14  
 Expugnati C iii, 80  
 Expugnatione G vi, 41. vii, 36  
 Expugnatis G iii, 1, 14, 15. vii, 10 C iii, 9, 70  
 Expugnato G vii, 31 C iii, 41  
 Expugnatum G iii, 23  
 Expugnauerunt G iii, 15 Af 87  
 Expugnavit C iii, 40, 55, 80 A 41, 42  
 Expulerat C iii, 103  
 Expulerunt G v, 9, 54 C iii, 9  
 Expulisse G ii, 4 C iii, 73  
 Expulissent G iv, 34 C ii, 21 A 3  
 Expulit G v, 48  
 Expulsa A 47  
 Expulsi G iv, 4. viii, 5  
 Expulsis G iii, 7  
 Expulso C i, 16  
 Expulsos G vi, 23 C i, 22. iii, 32  
 Expulsum C iii, 10  
 Expulsus G viii, 31 Af 25  
 Exquirere G iii, 3  
 Exquisito G i, 41  
 Exsanguibus Af 90  
 Exsectis A 70  
 Exsolvere A 49  
 Expirata Af 88  
 Expoliarent G viii, 50  
 Exstare C i, 62  
 Exstarent G v, 18  
 Exstitit C iii, 63  
 Extiterant G v, 53  
 Extitisse C iii, 105  
 Extitit G iii, 15. vii, 84. viii, 42  
 Extructa C iii, 112 Af 40  
 Extructo G ii, 30 A 19  
 Extructos G vi, 17  
 Extructus A 2  
 Extruebat G iii, 29  
 Extruerentur C ii, 9  
 Extruit C ii, 1  
 Extruitur G viii, 41  
 Extruxerunt G vii, 24 C ii, 9  
 Extruxit G vii, 72 C iii, 54 H 32  
 Extendere Af 14  
 Extenderet C iii, 77  
 Extenuare Af 14  
 Extenuatos Af 59  
 Exteras C iii, 43  
 Exteriores G vii, 79  
 Exteriorem G vii, 74  
 Exteriores G vii, 87 A 62  
 Externis C ii, 5  
 Externo G viii, 37 A 34  
 Externorum A 65  
 Externum G viii, 27  
 Exterreamur C ii, 4  
 Exterrentur C i, 41  
 Exterriti G vii, 43, 77 C i, 75  
 Extimescebant G viii, 23  
 Extimescendi erant G iii, 13  
 Extimescerent A 7  
 Extincta G v, 29  
 Extinctis C i, 60 Af 47  
 Extollit Af 84  
 Extorqueretur C i, 9  
 Extortis G vii, 54  
 Extra G i, 10. v, 44. vi, 8, 23, 35, 36



vii, 66 C i, 6, 27, 55. iii, 59, 65, 69,  
72, 85, 109 A 38, 40 Af 24, 31, 46,  
63, 89 H 22, 34, 36  
Extracta A 5  
Extracto C iii, 28  
Extrahente C i, 32  
Extrahi G v, 22  
Extrahitur C i, 33  
Extraordinarium C i, 32  
Extrema G ii, 27, 33. iii, 29. iv, 17.  
vii, 40 C ii, 9 Af 77 H 30  
Extremam G vii, 17 C i, 85. ii, 32.  
iii, 44  
Extremas G ii, 8. vi, 33. viii, 31 C ii,  
10  
Extremi G v, 10 C i, 5, 78. ii, 9  
Extremis G i, 1. ii, 25. iii, 12 C i, 25.  
ii, 9  
Extremo G ii, 11. vi, 29. viii, 18 C ii,  
4, 41 Af 6, 69, 70 H 16  
Extremos G vi, 10. vii, 66  
Extremum G i, 6, 11. iii, 3, 5. iv, 4.  
vii, 53. viii, 46 C i, 5, 64. ii, 7, 10.  
iii, 9, 46 A 7 Af 6, 70, 75, 90  
Extruso G iii, 12  
Extulerunt H 16  
Extulit G vii, 47  
Extrubatis Af 40  
Exuant G vii, 14  
Exuit G v, 51  
Exules G v, 55 C iii, 110  
Exulibus G viii, 30  
Exultabant H 14  
Exultationem Af 31  
Exuri Af 26  
Exustis G i, 5  
Exuti H 9, 15  
Exutis G iii, 6  
Exuunt G vii, 42

F

Fabianæ C i, 40  
Fabianis C i, 40  
Fabii G viii, 27, 31  
Fabio G i, 45. v, 24. vi, 6. vii, 41 H  
12  
Fabium G v, 46, 53. vii, 40, 41, 87, 90.  
viii, 6, 24, 31, 54 C i, 37. ii, 35 H 2.  
Fabius G v, 47. vii, 47, 50. viii, 27,  
28, 31, 37 C i, 37, 40, 48. ii, 35 H  
41  
Fabros G v, 11  
Fabrum C i, 24 F 849, 6  
Facere G i, 3, 5, 7, 8, 10, 30, 32, 35,  
36, 40, 42, 44. ii, 3, 32. iii, 22, 27.  
iv, 7, 16. v, 1, 28, 42, 46. vi, 9, 33.  
vii, 7, 21, 26, 27, 34, 42, 56, 58, 68,

73, 77. viii, 1, 22, 30, 41, 52 C i,  
18, 20, 21, 36, 39, 41, 45, 61, 80. ii,  
10, 15, 29, 41. iii, 10, 22, 36, 62, 76,  
78 A 23, 34, 35, 49, 57, 58, 70, 71  
Af 6, 16, 26, 29, 33, 38, 44, 55, 61,  
78, 86 H 3, 4, 9, 10, 12, 13, 23, 25,  
28, 31, 36 F 844, 4. 845, 12  
Faceremus Af 35  
Facerent G i, 28, 32. ii, 17, 19, 29.  
viii, 2, 6 C i, 51, 67. 87. ii, 12, 18.  
iii, 50, 81, 87 A 45 Af 6, 69, 79, 87  
H 2, 16, 23, 26, 36  
Faceret G i, 13, 36, 44. iii, 17. iv, 11,  
21. vi, 41. vii, 13, 67. viii, 23, 48,  
52 C iii, 22, 36, 82 A 50, 64, 74 Af  
7, 95  
Facies G vii, 24  
Faciam C iii, 91 F 845, 12. 849, 16  
Faciamus F 851, 1  
Faciant G i, 15. ii, 2. iv, 1. v, 37. vi,  
11. vii, 1, 66 C i, 54  
Facies F 845, 3  
Faciāt G i, 20. v, 7, 22, 27, 49, 56 C  
i, 2  
Faciebant G ii, 30. iii, 12 C i, 40 H i,  
30, 37  
Faciebat G iii, 17. viii, 25, 48, 52 C  
iii, 69 A 26 H 24  
Facienda G iv, 30  
Faciendæ G iv, 34. v, 41  
Faciendam A 53  
Faciendas G v, 23 C ii, 18. iii, 24 A  
42  
Faciendi G i, 7. iv, 17  
Faciendis G v, 19  
Faciendo C i, 41 Af 47, 66  
Faciendorum G viii, 32  
Faciendum G i, 13. v, 46. vii, 56, 87  
A 10, 63 Af 88  
Faciendum esse G i, 31. viii, 46 C iii,  
44  
Faciendum esset G v, 33  
Faciente G viii, 53  
Facientem G vii, 42  
Facile, *adj.* G vii, 1, 14 C i, 50. ii, 5.  
iii, 45 Af 48  
Facile, *adv.* G i, 2, 6, 11, 25, 37. ii, 1,  
6, 18, 19. iii, 13, 14, 23. iv, 16. v,  
22, 27, 33, 38. vii, 4, 15, 25, 48, 72,  
84. viii, 1, 36, 49, 52 C i, 17, 79. ii,  
2, 6, 34. iii, 51, 85, 96 A 76 Af 15,  
28, 29, 33, 51, 55, 71, 72, 89, 94 H  
8, 39  
Facilem G i, 21. iii, 25. v, 31 C iii,  
22  
Facilia G ii, 17  
Faciliorem A 31  
Facilis C i, 46 A 17, 77  
Facilius, *adj.* G i, 6

- Facillus*, adv. G i, 2, 8. ii, 17, 25. iii, 12, 13. v, 3. vi, 7. vii, 5, 29, 66, 77. viii, 1 C i, 9, 25, 27. ii, 30. iii, 10, 58 A 25, 27 Af 26, 51 H 1
- Facillime* G v, 24. vii, 31. viii, 22.
- Facillimos* G viii, 40
- Facillimum* A 30, 38
- Facinore* G i, 40. vi, 34. vii, 38, 42, 43
- Facinoris* G v, 56
- Facinus* G iii, 9. vi, 13, 20 C iii, 60 H 15, 16
- Facit* G i, 15. ii, 14. iii, 5. v, 1, 37. vi, 30. vii, 87. viii, 18 C i, 41, 70. ii, 3, 27. iii, 13 A 54, 59, 78 Af 7, 17, 26, 32, 65, 74, 76 H 2, 22
- Faciunt* G i, 11. ii, 9. iii, 6, 21. v, 37. vi, 10, 39. vii, 42, 43. viii, 23, 31, 36, 48 C i, 20, 46, 81. ii, 6, 32 A 9, 15 Af 69, 85 H 36, 38, 41
- Facta* G i, 24, 52. ii, 6, 29, 33. iii, 1, 3, 5, 6, 10. iv, 6, 30, 31. v, 9, 22, 41, 51. vi, 12, 13, 19, 36. vii, 69, 85 C i, 7, 22, 41, 74, 87. ii, 2, 3, 25. iii, 9, 65 A 27, 57 Af 23, 32, 35, 58, 78, 86, 97 H 7, 16, 27, 41
- Facta erat* C i, 52. iii, 107
- Facta essent* G i, 43 C iii, 87
- Facta est* G ii, 27. iv, 29
- Facta sit* G i, 31 C i, 26
- Facta sunt* G ii, 5
- Factæ* G iii, 13 C i, 58. iii, 04
- Factæ erant* G iii, 13. v, 5
- Factæ essent* Af 35
- Factæ fuerant* C ii, 5
- Factam* C iii, 4
- Factam esse* Af 20 H 20
- Factas esse* C iii, 87
- Facti* G iv, 4. viii, 38 C i, 13. ii, 32
- Facti essent* Af 20
- Facti sunt* G i, 7 H 12
- Factione* C i, 22
- Factionem* G viii, 50
- Factiones* G i, 31. vi, 11, 22 C iii, 35
- Factionis* G v, 56. vi, 12
- Factionum* G vi, 11
- Factis* G i, 8. ii, 33. iii, 1. v, 50. vi, 12 C iii, 53 A 63 Af 24, 47, 70
- Facto* G i, 13, 42. ii, 8, 26, 28. iii, 6. iv, 12, 13, 16, 27, 34, 37. v, 15, 17, 37. vi, 40. vii, 2, 26, 53. viii, 12, 23, 43, 53, 55 C i, 39. ii, 13, 32, 38. iii, 21, 29, 31, 72, 79, 96, 101, 109, 111 A 5, 7, 19, 76 Af 24, 29, 43, 48, 61, 63, 78, 80, 83, 83, 85, 88 H 3, 5, 13, 14, 22, 24, 25, 27, 30, 36, 38
- Factos* A 26
- Factos esse* G i, 36
- Factu* G i, 3. iv, 30. vii, 64 A 30 Af 42 H 13
- Factum* G i, 18, 20, 40. iii, 14. v, 1, 4, 6, 33, 58. vii, 20, 29, 43, 50, 53, 80. viii, 43, 50 C i, 7. ii, 20, 32. iii, 57, 92, 94, 100 A 54, 68 Af 57 H 16 F 843, 5, 845, 2
- Factum erat* Af 20
- Factum esse* G i, 31
- Factum esset* G i, 18 C iii, 73 H 18
- Factum est* G iii, 19. vi, 30. vii, 24 C i, 97. iii, 37 A 11, 46 Af 57 H 15, 27, 31
- Factum sit* G i, 31 C i, 85
- Facturas* G ii, 35 C iii, 34
- Facturi essent* H 13
- Facturos* G i, 14. iv, 22, 27. v, 19, 20, 29. vii, 2, 66, 90 C i, 15, 60. ii, 13. iii, 12, 86 Af 7, 33, 69
- Facturos esse* C iii, 6 H 29
- Facturum* G i, 33. ii, 32. v, 7, 56. viii, 48 C i, 2, 10. ii, 31 A 69 F 844, 6
- Facturum esse* G i, 14, 44
- Facturus* H 18 F 841, 5
- Facturus esset* C i, 32
- Facturus sum* Af 45
- Factus* G i, 21. ii, 10. iii, 9, 19. iv, 5. v, 47. vii, 1 C i, 12, 15. ii, 10. iii, 8, 16, 41, 51, 79 A 53, 72 Af 48, 63, 65, 66
- Factus erat* Af 73
- Factus essem* H 17
- Factus est* G i, 12, 41. ii, 34. iii, 2. v, 25, 53. vii, 25 C ii, 20. iii, 14
- Facultas* G i, 32, 38. iii, 4. iv, 34. v, 40. vii, 40, 50. viii, 1, 38 C i, 5, 19, 24. ii, 19. iii, 15, 60 A 16, 21, 61 H 12
- Facultate* G i, 7. v, 49. vii, 50 C i, 72, 81 Af 4, 35, 50, 56
- Facultatem* G i, 33. iii, 6, 9, 12. iv, 22. v, 17, 44. vi, 7, 8, 37. vii, 80. viii, 16, 32, 46 C i, 28, 32, 71, 74. ii, 6, 27, 33. iii, 14, 29, 97 A 1, 10, 76 Af 4, 47, 49, 64, 78
- Facultates* G i, 18. ii, 1. vi, 1 C i, 49, 78
- Facultatibus* G vii, 17 C iii, 90 A 43
- Facultatis* G iv, 21
- Fagum* G v, 12
- Falcate* A 75
- Falces* G iii, 14. v, 42. vii, 22, 84
- Falcibus* G vii, 86
- Falcium* G iii, 14
- Fallacem* A 24
- Fallaces* A 7
- Fallaciam* H 22
- Fallacis* A 24
- Fallacissimis* A 24
- Fallebat* Af 56
- Fallemus* A 15

Fallendi G vii, 50  
 Fallendo G iv, 13  
 Fallerent C iii, 86  
 Falleret A 16  
 Falsa C ii, 31 H 14  
 Falsæ C iii, 72  
 Falsis G vi, 20 C i, 21  
 Falso C i, 14  
 Falsum C iii, 59, 99  
 Fama G v, 39, 53. vi, 20, 21, 24, 30, 35, 36. vii, 3, 8, 77. viii, 5 C iii, 7, 36, 43, 72, 79, 80, 102, 106 A 48, 57 Af 87 F 844, 7  
 Famam C i, 82. iii, 56, 80 Af 81  
 Fame G v, 30. vii, 20  
 Famem G i, 28. vii, 17 C iii, 48  
 Fames G v, 29  
 Familia G vii, 32, 33, 37 C iii, 21 Af 54, 57, 93 H 19 F 854, 1  
 Familiæ G i, 50. vii, 26, 47, 48 C ii, 4, 44. iii, 21 A 5 Af 34 H 33  
 Familiam G i; 4 C i, 75 Af 54 H 33  
 Familiarem G i, 18, 19, 53 C i, 26. ii, 18. iii, 57 A 55  
 Familiæres G vi, 30 C iii, 79 A 50 Af 88  
 Familiaribus G i, 39. vii, 28. viii, 23 C i, 19. ii, 22  
 Familiaris G v, 27. vii, 14, 64 A 49, 53  
 Familiarissimo Af 68  
 Familiaritate G v, 3. viii, 50  
 Familias C i, 14 A 5, 58, 70  
 Familiis C iii, 103  
 Fanis C i, 6  
 Fano C ii, 18, 21. iii, 33, 105  
 Fanum C i, 11. iii, 33  
 Fas G i, 50. v, 12. vi, 14, 23 C iii, 105  
 Fasces G viii, 15 C iii, 106 H 31, 42  
 Fascibus C ii, 32. iii, 71  
 Fastigata G iv, 17  
 Fastigiato C ii, 10  
 Fastigiatus G ii, 8  
 Fastigio G vii, 69, 73. viii, 14 C i, 45. ii, 10, 11, 24 A 72  
 Fastigium G vii, 85. viii, 41  
 Fateantur C iii, 20  
 Fatebantur A 58  
 Fatigati C iii, 95  
 Fatum G i, 39 C ii, 6  
 Fauces C i, 25. iii, 24 A 36  
 Fuscibus C iii, 39 A 64  
 Favebant C i, 28  
 Favere G i, 18. vi, 7 C ii, 18  
 Faverit C i, 7  
 Faviase Af 87  
 Favonio C iii, 36, 57  
 Favonium C iii, 36  
 Fausti Af 95

Fausto C i, 6  
 Faustum Af 95  
 Faustus C i, 6 Af 87, 95  
 Fautores H 20, 21, 28, 32, 37  
 Fautorum H 25  
 Februarias Af 87  
 Fecerant G iii, 29. iv, 16, 38. vii, 83. viii, 31 C ii, 2, 8, 21, 26, 41. iii, 32, 44  
 Fecerat G i, 10. iv, 21. v, 8, 35. viii, 31, 34 C i, 48. iii, 32, 40, 42, 63, 79 A 48, 50, 65, 73 Af 60, 65, 71  
 Fecerint G i, 31. v, 1, 34. vii, 5 C i, 1, 7, 74 A 22 H 15  
 Feceris F 844, 11  
 Fecerit G i, 17. ii, 14. v, 27. vii, 38 C i, 17. ii, 32 A 58  
 Fecerunt G i, 15, 25, 52. ii, 11, 19, 26, 33. iii, 28. iv, 3, 26. v, 17, 20. vii, 47, 77, 80. viii, 3, 13 C ii, 9. iii, 37, 63, 93, 98 A 17, 63 Af 52 H 3, 12, 16, 34  
 Feci F 841, 5. 849, 6  
 Fecimus G vi, 38 C iii, 99  
 Fecisse G i, 13. v, 27. viii, 44 C i, 84. ii, 18. iii, 92 A 69 Af 9 H 16  
 Fecissent G i, 33, 36, 46. iv, 11, 22. vi, 32. vii, 47 C ii, 8. iii, 1, 102 Af 14, 54, 78 H 2, 17  
 Fecisset G i, 49, 35, 40, 41. ii, 6, 16, 32. iv, 32. v, 47. vii, 53. viii, 24 C i, 10. ii, 20. iii, 57, 105, 108 A 24, 40, 70 Af 84 H 18, 22  
 Fecisti Af 54  
 Fecit G i, 2, 28, 46, 48, 50. iv, 15. vii, 68. viii, 33, 35, 45 C iii, 13, 31, 36, 41, 77, 84 A 40, 46, 71 Af 1, 43, 87 H 17, 19, 27  
 Fecunditatem H 8  
 Fefellerat Af 3, 75, 80  
 Fefellisse G ii, 10 C iii, 96  
 Fefellit C iii, 67, 94 A 32  
 Felginatem C iii, 71  
 Felicem A 52  
 Feliciore A 20, 41  
 Felicissime G viii, 37 C i, 7 A 32, 78  
 Felicitas G viii, 31 C ii, 31 H 26  
 Felicitate C iii, 26, 73 A 25, 74  
 Felicitatem G i, 49. vi, 43  
 Felicitatis G viii, 36 Af 83  
 Feliciter G iv, 25. viii, 46 C i, 85 A 25, 46, 48, 78  
 Felicium A 72  
 Feminis pro senioris G vii, 73  
 Femur G v, 35. viii, 48  
 Femestras C ii, 9  
 Feracissimos G ii, 4  
 Fera G vi, 28  
 Ferant G iii, 23. vi, 40. vii, 66, 77

- Ferantur G vi, 37 C i, 24  
 Ferarum G vi, 25  
 Feras C i, 84  
 Fere G i, 30 et alia  
 Ferebant G ii, 1. iii, 10. v, 6. vii, 15  
 C i, 27, 69. iii, 15, 47  
 Ferebat G iii, 15. iv, 25. vii, 46 C i,  
 74. ii, 17. iii, 43, 61 A 58  
 Ferebatur G viii, 40 C iii, 78 A 20  
 H 88  
 Ferendi G iii, 18  
 Ferendum G iv, 2. v, 52. viii, 27 A  
 2, 44, 54  
 Ferendus G i, 33  
 Ferentibus C iii, 1  
 Feri G i, 31. ii, 4  
 Feris C iii, 2  
 Feriretur G viii, 38  
 Feris G i, 47. iv, 10  
 Ferit A 52  
 Feritate G viii, 25  
 Ferme G iii, 12  
 Ferocitas H 25  
 Feroculus Af 16  
 Feros G i, 33. ii, 15  
 Ferramentorum G v, 42  
 Ferrariæ G vii, 22  
 Ferrarias Af 20  
 Ferre G i, 13, 14, 29, 39. ii, 28. iii,  
 4. iv, 19, 25, 35. vi, 8, 31. vii, 19,  
 20, 71, 75, 77. viii, 7 C i, 79, 84.  
 ii, 25. iii, 36, 72, 78 A 11 Af 36, 76,  
 80 F 854, 17  
 Ferrea C i, 58  
 Ferreas C i, 57  
 Ferreis G iii, 13. v, 12. vii, 73 C ii,  
 6  
 Ferrent G ii, 10, 26. iii, 13, 19. vii,  
 17 C i, 86. ii, 28. iii, 41, 73, 83 A  
 36 Af 25  
 Ferret G iv, 12, 16, 32 C i, 75. iii, 78  
 A 16, 46 Af 39, 77  
 Ferretur G iv, 11. vii, 24  
 Ferri G i, 39. vii, 66 C i, 32, 70 A i,  
 49  
 Ferro G v, 30 A 60 Af 94  
 Ferrum G i, 25 v, 12 Af 20, 88  
 Fert G v, 13, 44. vi, 7. viii, 12, 36  
 C i, 51  
 Fertilissima G vi, 24. vii, 13 A 3  
 Fertilissimi A 51  
 Fertilitatem G ii, 4  
 Fertur G iv, 10 A 5 H 25  
 Fervefacta G v, 43. vii, 22  
 Ferventes G v, 43  
 Ferunt G vi, 4, 17, 21, 28. vii, 63.  
 viii, 28  
 Feruntur C ii, 12  
 Festinantem A 71  
 Festinantes A 27  
 Festinatione Af 26 H 2, 38  
 Festinationi F 842, 3  
 Fiant C i, 9  
 Fiat G vi, 29. vii, 70 C i, 22  
 Fibulis G iv, 17  
 Fici Af 67  
 Ficta G iv, 5  
 Fide G ii, 14. v, 54. vi, 4. vii, 2, 4,  
 5, 10, 21, 42, 77 C i, 34, 86. ii, 14,  
 17, 20. iii, 64 A 24, 33 Af 29, 93  
 Fidei G v, 3, 41. viii, 23, 44 C ii, 32,  
 42 A 26, 61  
 Fidem G i, 3, 19, 41, 46. ii, 3, 13,  
 15. iv, 11, 21, 22. v, 5, 6, 7, 20,  
 36, 45, 56. vi, 9, 36, 41. viii, 3, 27,  
 48 C i, 74, 84. ii, 33, 44. iii, 82 A  
 23, 24, 32, 63, 65 Af 26, 85 H 1,  
 19, 32  
 Fidele A 61  
 Fidelem G iv, 21 A 7  
 Fideles G viii, 3 Af 19  
 Fideli G vii, 76  
 Fidelissimi A 43  
 Fidelitate G viii, 46  
 Fideliter A 33  
 Fidens C iii, 111 H 25  
 Fides G vi, 23 C i, 10. ii, 37. iii, 1,  
 71, 101  
 Fidissimos A 57 Af 79  
 Fiducia G vii, 19, 38 C i, 20, 56. ii, 4,  
 14, 31, 38 A 12, 32, 74, 75 Af 31  
 Fiduciæ G vii, 76. viii, 9 C iii, 72 A  
 74  
 Fiduciam G viii, 10 C ii, 37. iii, 25,  
 96 A 10 Af 48  
 Fiduciarium C ii, 17  
 Fiduciario A 23  
 Fiebant G viii, 13 C i, 53, 54. ii, 2.  
 iii, 45, 106 Af 51 H 5  
 Fiebat G i, 2. ii, 1, 6. vii, 24. viii,  
 52 C i, 19, 41, 62. iii, 15, 20 Af  
 27 H 31  
 Fierent G v, 54 C iii, 1, 20, 108 A  
 65 Af 20, 25  
 Fieret G i, 10, 22, 42. ii, 9. iii, 6.  
 iv, 4. v, 53. vii, 69. viii, 6, 12, 52  
 C i, 21, 64. iii, 86, 101 A 14, 44,  
 60 Af 14, 30, 51 H 1, 18  
 Fieri G i, 42. ii, 4, 5, 20. iii, 4, 15,  
 18, 19, 26, 29. iv, 19, 23. v, i, 2, 4,  
 6, 33, 56. vi, 23, 29. vii, 16, 27, 45,  
 73, 77 C i, 19, 41, 61, 84. ii, 27, 44,  
 iii, 1, 11, 30, 46, 62, 78, 80, 82, 106,  
 108 A 3 Af 8, 31, 46, 51, 69, 78  
 H 6, 18, 22, 36, 38 F 849, 2  
 Fiegebantur A 30  
 Figura G iv, 25. vi, 26, 27, 28  
 Filia G i, 26 C iii, 112

Filice G i, 53  
 Filiam G i, 3, 9 A 4  
 Filii C i, 51. iii, 59  
 Filiis G ii, 13 C iii, 108 A 33  
 Filio G i, 3. v, 4, 35. vii, 65 Af 89  
 Filios G vi, 12 C iii, 110  
 Filium G i, 47. vi, 18 C i, 31. iii, 4,  
 71 Af 23 H 18  
 Filius G v, 27. vii, 4, 31 C i, 23, 74,  
 84. ii, 23. iii, 4, 6, 40, 53 Af 23 H  
 13  
 Fine G viii, 43 Af 85  
 Finem G i, 20, 33, 46. ii, 6, 10. v, 17.  
 vii, 47, 66, 85. viii, 1, 13 C i, 68. ii,  
 32. iii, 6, 10, 13, 77 Af 54, 69 H 25  
 Fines G i, 2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 19,  
 26, 27, 28, 32, 37, 44. ii, 2, 4, 5, 10,  
 12, 15, 16. iii, 17, 20, 23. iv, 6, 8,  
 10, 16, 18, 19, 38. v, 2, 3, 11, 18,  
 26, 27, 46, 48, 54, 56. vi, 3, 10, 22,  
 23, 25, 32, 35, 42, 44. vii, 7, 8, 9,  
 11, 64, 66. viii, 2, 6, 24, 26, 32, 46,  
 52 C i, 23 A 2, 36, 51 Af 86, 55  
 Fingebantur C ii, 29  
 Fingebat C i, 53. ii, 29  
 Fingere G i, 39  
 Fingi C iii, 101  
 Fingunt-G vi, 37  
 Finibus G i, 1, 2, 5, 10, 28, 31, 38,  
 40. ii, 5, 10, 28. iii, 1. iv, 1, 3, 8,  
 10, 18, 19. v, 22, 56. vi, 6, 6, 7, 13,  
 23, 25, 29, 31, 32, 44. vii, 3, 13, 14,  
 20, 33, 76, 77. viii, 2, 7, 31, 34 C  
 ii, 15. iii, 13 Af 25, 56  
 Finire G iv, 16  
 Finiri G vi, 25 C iii, 51  
 Finis G vii, 25  
 Finitima G vii, 7  
 Finitimæ G iii, 2, 20, 23 C i, 48. iii,  
 13  
 Finitimam G v, 1. vii, 77  
 Finitimarum G vi, 58 C i, 40. iii, 110  
 A 66  
 Finitimas G i, 18. iii, 7. v, 57. vi, 34.  
 viii, 3, 5, 6 C iii, 73, 99, 102 A 34  
 Af 8  
 Finitimi G i, 28. ii, 2. iii, 8. v, 27, 38.  
 vi, 12, vii, 64  
 Finitimis G i, 2, 5. ii, 16, 28, 32. iv,  
 21. v, 27, 55. vi, 2, 20, 43. vii, 55,  
 57, 65, 90 C i, 15, 18, 34. iii, 13, 31,  
 42  
 Finitimo C ii, 38 A 42  
 Finitimorum G ii, 17  
 Finitimos G i, 10. ii, 4, 31. vi, 2, 23 A  
 65  
 Finitimum Af 74  
 Finitur A 35  
 Finitum G viii, 25

Finiunt G vi, 18  
 Finxit F 861, 12  
 Firma G v, 54. vii, 84  
 Firmabantur A 87  
 Firmæ A 1  
 Firmam G i, 52  
 Firmamenti H 7  
 Firmamento C ii, 15  
 Firmare Af 20  
 Firmas G vii, 60. viii, 24  
 Firmat G vi, 29. viii, 27, 48  
 Firmata Af 9  
 Firmatis Af 18  
 Firmaverant Af 13  
 Firmavit C iii, 65  
 Firmior A 61 Af 94  
 Firmiore C iii, 86  
 Firmiores A 23, 25  
 Firmis G vii, 69, 73  
 Firmissima G v, 20 C ii, 19  
 Firmissimam Af 45  
 Firmissimas C iii, 88  
 Firmissimos G i, 3  
 Firmissimum H 6  
 Firmitas C ii, 11  
 Firmiter G iv, 26  
 Firmitudine C iii, 28  
 Firmitudo G iii, 13. iv, 17  
 Firmus A 33  
 Firmo G iv, 18. vi, 9. vii, 36 A 26  
 Firmum C i, 86  
 Fistucis G iv, 17  
 Fit G v, 40. vi, 10. vii, 15, 67, 70, 79,  
 88. viii, 19, 27, 28, 39, 54 C i, 44,  
 66, 74, 76. ii, 4, 14, 28 A 52 Af 89  
 H 5, 37  
 Fiunt G vi, 28. viii, 19 Af 33 H 38  
 Fixa H 31  
 Flabat A 9  
 Flacco G i, 47  
 Flaccus C iii, 53  
 Flagitabat A 44  
 Flagitabatur C i, 71  
 Flagitare G i, 16 A 65  
 Flagitaretur C i, 87  
 Flagitari A 38  
 Flamma G v, 43. vi, 16. viii, 15, 42,  
 43 C iii, 101 A 14, 60  
 Flammæ G viii, 42  
 Flammam G viii, 16 C ii, 14 Af 87  
 Flammis F 877, 18  
 Plante A 11  
 Flare G v, 7 C iii, 47  
 Flatns Af 52  
 Flaverant C iii, 25  
 Flayerat C iii, 26  
 Flavins H 26  
 Flectere G iv, 33 A 64  
 Flectit G vi, 25

- Flens G i, 20 C i, 76 A 24  
 Flentes G i, 27, 31, 51. vii, 26, 78 C  
 iii, 98  
 Fletu G i, 32. v, 33 C ii, 4, 12  
 Flexi A 16  
 Florens G iv, 8  
 Florentem G vii, 32  
 Florentissimus G i, 30  
 Floris G vii, 73  
 Fluat G i, 12  
 Fluctibus G iv, 24, 28 C i, 25 A 64  
 Fluctus G v, 1 Af 1  
 Fluctuum G iii, 13  
 Fluebat C iii, 37  
 Fluit G i, 6  
 Flumen G i, 1, 6, 8, 12, 13, 38, 53. ii,  
 5, 9, 16, 18, 19, 23, 24, 27, 29. iii,  
 11. iv, 1, 4, 15, 17. v, 9, 11, 18. vi,  
 7, 8, 33. vii, 5, 11, 34, 53, 59, 67.  
 viii, 27, 40 C i, 40, 48, 49, 51, 54,  
 60, 61, 62, 63, 64, 83, 86, 87. ii, 24,  
 38. iii, 13, 19, 30, 36, 37, 66, 68, 70,  
 75, 97 A 5, 27, 29, 30, 57, 59, 64  
 H 5, 6, 7, 13, 14, 16, 23, 33, 36  
 Flumina G vii, 69 C i, 48, 51. iii, 49  
 Flumine G i, 1, 2. ii, 5, 10, 18, 19. iii,  
 1, 9. v, 3, 18. vi, 25. vii, 15, 17, 35,  
 55, 58, 60, 61, 72. viii, 18, 19, 20  
 C i, 40, 50, 61, 62, 64. iii, 30 A 5,  
 28, 30 H 7, 9  
 Flumini G iii, 11 C i, 64. iii, 68 A  
 28, 31  
 Fluminibus G iv, 1. vi, 21 C i, 48. iii,  
 77  
 Fluminis G i, 1, 3, 38. ii, 5, 18, 23.  
 iv, 4, 15, 17. v, 18, 58. vi, 25. vii,  
 11, 34, 56, 57, 61. viii, 36, 40, 41 C  
 i, 16, 48, 50, 61, 62, 64, 73, 83. iii,  
 19, 71 A 27, 28, 29, 30, 60, 64 H 5  
 Fluminum G vi, 30  
 Focos H 16  
 Fodere C iii, 49  
 Fodiebantur G vii, 73  
 Fodiendos A 9  
 Fœdera A 44  
 Fœdere G vi, 2  
 Fœminæ G vi, 21, 26  
 Foliis C iii, 58  
 Fons G viii, 41, 43 C ii, 24 A 5  
 Fonte G viii, 41  
 Fontei Af 54  
 Fontes C iii, 49  
 Fontis G viii, 41, 43  
 Fora G viii, 51  
 Foramina C iii, 53  
 Foras C ii, 12, 14  
 Fore G i, 39, 40, 42, 46. iv, 6, 20, 31,  
 35. v, 39, 51, 58. vi, 7, 8, 28. vii,  
 32, 37, 64, 77. viii, 22, 27, 32, 54 C  
 i, 4, 9, 13, 22, 26, 40, 68. ii, 3, 15.  
 iii, 10, 17, 20, 37, 41, 76, 83, 86, 92,  
 106 A 14, 21, 23, 24, 52, 61, 70 Af  
 1, 3, 10, 49, 58  
 Fores G viii, 9  
 Foret Af 91 F 877, 7  
 Foris G vii, 76  
 Forma G iii, 14 vi, 26 vii, 23 C ii, 10  
 Formæ A 41  
 Formam G v, 1  
 Fornice A 19  
 Fornicibus A 1  
 Foro G vii, 28. viii, 52 C ii, 20 Af 87,  
 91 H 43  
 Forsan Af 45  
 Forsitan A 58 Af 25, 61  
 Fortasse C iii, 20, 51, 60  
 Forte G ii, 31. iii, 12. viii, 8, 15, 16 C  
 iii, 26, 29 Af 28, 29, 63, 91, 95  
 Fortes C iii, 99 Af 54 H 4  
 Forti G v, 35  
 Fortibus G ii, 33. iii, 20  
 Fortiorem A 19  
 Fortis G vi, 39  
 Fortissima C iii, 59  
 Fortissime G iv, 12, 37. v, 28, 35, 37,  
 43. vi, 40. viii, 19, 28, 29 C i, 57.  
 iii, 67, 99 A 46 Af 78  
 Fortissimi G i, 1, 48. v, 44 A 43  
 Fortissimis G viii, 20 C ii, 2  
 Fortissimo G ii, 25 Af 86  
 Fortissimorum G viii, 17  
 Fortissimos C i, 57  
 Fortissimum A 66  
 Fortissimus G iv, 12 Af 78  
 Fortiter G ii, 11, 21. iii, 4, 21. C i, 1.  
 iii, 37 A 40 Af 40  
 Fortitudinis G i, 2  
 Fortium G vii, 19  
 Fortius, nom. G iii, 14  
 Fortius, adv. G ii, 26  
 Fortuitas A 46  
 Fortuito adv. G vii, 20  
 Fortuitu Af 3  
 Fortuna G i, 53. iii, 6. v, 24, 44, 58.  
 vi, 30, 35. vii, 40. viii, 24 C i, 52,  
 59. ii, 6, 14, 28, 32, 41. iii, 18, 13,  
 68, 73, 79, 81, 104 A 25, 43, 62 Af  
 44, 61  
 Fortunæ G ii, 22. iii, 8. vi, 30. vii,  
 20, 63, 89. viii, 24 C i, 40. ii, 17.  
 iii, 26, 27, 73, 95 A 43 H 29 F 844,  
 16  
 Fortunam G i, 31, 32, 36, 40. ii, 16,  
 31. iii, 6. iv, 26. v, 55. vi, 37, 43.  
 vii, 1, 4, 54, 62, 64 C i, 73. ii, 20,  
 32. iii, 10, 60, 73, 106 A 19, 14, 41,  
 66 H 17  
 Fortunarum G vii, 77 C ii, 3

- Fortunas G v, 3, 43. vi, 7, 35 C ii, 36  
 Fortunatissima G vi, 35  
 Fortunia G i, 11. iii, 12. vii, 8 Af 8, 57, 77  
 Forum C i, 14  
 Fossa G ii, 5. iii, 1. v, 21, 42. vii, 72 C i, 81. iii, 63 A 31 Af 50, 87  
 Fossæ G ii, 12. vii, 73, 87 C i, 42. iii, 46, 63 A 40 Af 35  
 Fossam G i, 8. ii, 8, 32. v, 40. vii, 26, 69, 70, 72, 79. viii, 9 C i, 41, 42. iii, 46 A 88, 40 Af 61  
 Fossarum Af 31  
 Fossas G ii, 8. iii, 5, 18, 25. v, 51. vii, 72, 82 C i, 27, 28, 42, 61. iii, 46, 69 A 38 H 16  
 Fossis G viii, 40 C iii, 71 A 8  
 Fovebant A 62  
 Foveis G vi, 28  
 Fracti sunt A 12  
 Fractis G iv, 29  
 Fractus G i, 31  
 Frangebantur G viii, 53  
 Frater G i, 18. iv, 12. v, 54. vii, 82 Af 64 H 3, 13  
 Fraterno G i, 20  
 Fratrum G i, 36  
 Fratres G i, 53. vii, 33 Af 10  
 Fratrem G i, 18, 20. vii, 33, 64 A 66 Af 28 H 27  
 Fratres G i, 33, 37. ii, 3. v, 14. vii, 37, 40 C iii, 59 H 18  
 Fratri G i, 3, 20. iv, 12 H 4  
 Fratribus G v, 14. vii, 33  
 Fratrī G i, 19. v, 27 H 4  
 Fratrum G vii, 43  
 Fraudabant C iii, 59  
 Fraudata C iii, 60  
 Fraude G vii, 40 C ii, 22  
 Fraudis C ii, 14  
 Fremitu G iv, 14. v, 32 C iii, 33  
 Fremitus G ii, 24  
 Frenatis G viii, 15 Af 48  
 Frenato Af 19  
 Frenatum Af 59  
 Frenatus Af 61  
 Frenis Af 19, 48, 61  
 Frenatorum C i, 23  
 Frequens G viii, 53 A 58  
 Frequentabat Af 29  
 Frequenter A 68  
 Frequentes G iv, 13. vii, 63 C i, 13. iii, 36 Af 3, 83  
 Frequentia C iii, 19 H 32  
 Frequentiam G viii, 50  
 Frequentissimi G iv, 11  
 Fretæ G viii, 39  
 Freti, particip. G iii, 21. vi, 5 C iii, 59 H 16, 26  
 Freti essent Af 31  
 Freto C i, 29. ii, 3  
 Fretos Af 79  
 Fretum C iii, 101 A 57  
 Fretus H 9, 28  
 Frigidissimis G iv, 1  
 Frigora G i, 16. vi, 22  
 Frigore G vii, 24 C iii, 18 F 877, 10  
 Frigoribus G v, 12. viii, 4  
 Frondes C iii, 58  
 Fronte G ii, 23, 25. vi, 26. vii, 23 C i, 25, 41, 80 A 14, 37 Af 59  
 Frontem G ii, 8 C iii, 37 Af 27, 56  
 Frontes G viii, 9  
 Frontis A 39  
 Fruantur G iii, 22  
 Fructibus G i, 28. vi, 19  
 Fructum G vii, 27, 86 C i, 74 A 32  
 Fructuosissimum G i, 30  
 Fructus G vi, 19  
 Frumenta G i, 16, 40. iii, 9. v, 14. vi, 29, 43. vii, 64 C i, 48. iii, 49, 58  
 Frumentandi G iv, 9, 12, 16. vii, 73 C i, 48 Af 65, 68, 73  
 Frumentaria G vii, 73 A 61 Af 68  
 Frumentaria G i, 23, 37. ii, 2. iii, 20. iv, 7. v, 28. vii, 10, 11, 17, 55. viii, 34 C i, 60. iii, 9, 34, 43, 84, 85  
 Frumentariae G i, 23, 39, 40. ii, 10. iii, 24. v, 24. vii, 3, 17, 84, 90. viii, 4 C i, 16, 73 ii, 17, 22. iii, 28, 41, 43, 74, 79  
 Frumentariam G i, 89. v, 3. vi, 10. vii, 36 C i, 54. iii, 16, 96  
 Frumentarias C iii, 73  
 Frumentariis C i, 10  
 Frumentarios G viii, 35  
 Frumentatione G vi, 39. viii, 7  
 Frumentationes G vii, 16  
 Frumentationibus G vii, 64  
 Frumentatum G iv, 23. vi, 36. viii, 10 Af 9, 11, 67  
 Frumenti G i, 3, 28. ii, 6, 7, 9. vi, 29. vii, 20, 32, 33, 55, 59. viii, 2, 17, 34, 35, 40 C i, 36, 53, 54, 73, 84. ii, 18, 20. iii, 5, 43 Af 8, 9, 31, 34, 36, 61, 65, 67, 89 H 97  
 Frumentis G iv, 19, 38 C iii, 47  
 Frumento G i, 16, 26, 48. ii, 2. iii, 2. iv, 1, 30, 32. vi, 44. vii, 17, 77 C i, 17, 60, 61, 68. ii, 13. iii, 23, 42, 53, 78 A 9 Af 20, 34, 43, 76, 89  
 Frumentorum C iii, 49  
 Frumentum G i, 5, 16, 17, 23, 40. iii, 2, 23. iv, 22, 30, 31. v, 20, 24,

- 26, 47. vi, 33. vii, 55, 56, 71, 74.  
 viii, 34, 35 C i, 18, 34, 48, 49, 78,  
 87. ii, 18, 37. iii, 32, 42, 43, 44,  
 49, 112 A 1, 61 Af 6, 8, 20, 33, 36,  
 75  
 Frustra G iii, 4 et alia  
 Frustrabo F 858, 12  
 Frustrari A 71  
 Fuerant G i, 31 et alia  
 Fuerat G i, 13 et alia  
 Fuerint G v, 15 et alia  
 Fuerit G i, 40 et alia  
 Fueritis Af 54 et alia  
 Fuerunt G i, 29 et alia  
 Fusio C iii, 106  
 Fuga G i, 11, 18, 40, 51, 53. ii, 11,  
 12, 26. iii, 15, 19, 26. iv, 12, 14,  
 15, 18, 27. v, 17, 20. vi, 8, 32, 85,  
 41, 43. vii, 20, 26, 28, 47, 88. viii,  
 16, 19, 20, 30, 33, 48 C i, 20, 31,  
 82. ii, 3, 23, 32, 34, 35, 39, 42, 43.  
 iii, 71, 93, 95, 96, 102 A 3, 7, 8,  
 18, 19, 20, 29, 42, 47 Af 19, 29, 31,  
 50, 66, 85, 88 H 9, 25, 32, 38, 42  
 Fugæ G i, 12, 18, 25, 32. ii, 11, 24,  
 27. v, 18, 47, 63. vi, 7, 31. vii, 28,  
 43, 62, 67. viii, 13, 16, 29 C i, 19,  
 20. ii, 31. iii, 13, 69, 94, 96, 102  
 A 8 Af 34 H 18  
 Fugam G i, 27, 52. ii, 23, 24. iii, 6,  
 14. iv, 12, 16, 26. v, 51, 58. vi, 8.  
 vii, 11, 13, 26, 61, 62, 70, 80, 88.  
 viii, 19 C i, 82. ii, 26, 31, 32. iii,  
 37 A 16, 20, 31 Af 17, 66, 78  
 Fugati H 31  
 Fugatis Af 31, 86  
 Fugato G vii, 68. viii, 36  
 Fugatos Af 93  
 Fugatus Af 28  
 Fugerant G v, 10 Af 87, 95  
 Fugerat G vii, 30 Af 91  
 Fugere G i, 53. ii, 24. iv, 14. vi, 8.  
 vii, 66 C i, 69. ii, 22, 34, 40. iii,  
 69, 79 Af 40, 63, 75, 85, 93  
 Fugeret C i, 19  
 Fugerunt G vii, 38 H 9, 22  
 Fugiebant C i, 59  
 Fugiebat C i, 71  
 Fugiendum H 39  
 Fugiens C i, 69 A 53  
 Fugientem G vi, 8, 30. viii, 24 C i,  
 15  
 Fugientes G v, 9. vii, 67. viii, 27 C  
 i, 45. ii, 14, 41, 42. iii, 64, 70 A 31  
 Af 39 H 40  
 Fugientibus G vii, 62, 88 Af 39, 66  
 Af 85  
 Fugientium G ii, 11 C ii, 35. iii, 64,  
 70  
 Fugisse A 31, 56  
 Fugit C i, 30. iii, 29 H 13, 32  
 Fugitivi H 34  
 Fugitivis C iii, 19, 110 H 7  
 Fugitivorum A 24  
 Fugitivos G i, 23  
 Fuginnt Af 83  
 Fuisse G i, 14 et alia  
 Fuissent G ii, 14 et alia  
 Fuisset G i, 14 et alia  
 Fuisti Af 54 et alia  
 Fuistis C iii, 91  
 Fuit G i, 2 et alia  
 Fulginius C i, 46  
 Fulvium C iii, 62  
 Fumare G vii, 24  
 Fumi G v, 48  
 Fumo G ii, 7 C iii, 65  
 Fumum G viii, 16  
 Functa G viii, 8  
 Functam A 69  
 Functi G viii, 7  
 Functum Af 35  
 Fonda G v, 35  
 Fundamenta C ii, 11  
 Fundanius H 11  
 Fundarum Af 83  
 Fundebant G vii, 24  
 Fundere A 6 Af 20  
 Fundis G iv, 25. v, 43. vii, 81 C i,  
 26 A 20  
 Funditus A 27 Af 22, 26, 52  
 Funditores G ii, 7, 10, 24 C i, 83. iii,  
 44, 46 C iii, 88, 93 Af 77, 78, 83  
 Funditoribus G ii, 19. viii, 40 C i,  
 27. iii, 45 A 30 Af 19, 81  
 Funditorum C iii, 4, 94 Af 27, 34  
 Funera G vi, 19  
 Funeribus G vi, 19  
 Funes G iii, 14. v, 10  
 Funestæ H 17  
 Fungebatur G vii, 25  
 Fungendi G viii, 13  
 Funibus G iii, 13. iv, 29 C ii, 9. iii,  
 40 A 2  
 Fonus H 31  
 Furcis C ii, 11  
 Furnio F 848, 1  
 Furnium F 841, 1  
 Furore G i, 40  
 Furorem G ii, 8. vii, 42  
 Furto G vi, 16  
 Fusas G i, 44  
 Fusi C ii, 22 H 31  
 Fusili G v, 43  
 Fusias G iii, 6  
 Fusio G iii, 26  
 Fusium G vii, 8 C i, 87. iii, 55  
 Fusus C iii, 6, 55



Fusti H 27  
Fustibus Af 87  
Futura erant A 16  
Futura esset C ii, 9 Af 31  
Futura essent G viii, 31  
Futuram G i, 33, 35, 40 A 3  
Futuri C i, 52  
Futuros G i, 13. v, 3  
Futurum G i, 10, 20. ii, 17. iv, 16.  
vii, 39, 60. viii, 48 C i, 82. iii, 101,  
102 Af 26, 80  
Futurum esse G i, 31 H 19  
Futurus sit C ii, 32

G

Gabalus G vii, 75  
Gabalos G vii, 7, 64  
Gabinianus C iii, 4, 110  
Gabinio G i, 6  
Gabinium A 3, 42  
Gabinus C iii, 4, 103 A 43  
Gades C ii, 18, 20, 21  
Gadibus C ii, 18, 20 H 37, 39, 40, 42  
Gaditani C ii, 21  
Gaditanis C ii, 18, 21  
Gaditanos C ii, 20  
Gæsa G iii, 4  
Gætuli Af 32, 35, 55, 56, 93  
Gætulis Af 35, 43, 62, 67, 93  
Gætulorum Af 25, 61  
Gætulos Af 32, 55, 61  
Galba G iii, 1, 3, 6  
Galbæ G ii, 13. viii, 50  
Galbam G ii, 4. iii, 1, 5  
Galeari Af 12  
Galeas G ii, 21  
Galeis C iii, 62, 63  
Galli G i, 1. ii, 12. iii, 2, 28. v, 49,  
50. vi, 8, 18, 24. vii, 1, 13, 19, 26,  
30, 46, 59, 70, 73, 75, 80, 81, 82,  
83, 85. viii, 9 C i, 51 Af 6, 29, 40  
H 32  
Gallia G i, 1, 7, 16, 17, 20, 24, 30,  
31, 34, 44, 45, 46, 53. ii, 1, 4, 35.  
iii, 7, 17, 28. iv, 2, 8, 20, 29. v, 5,  
6, 8, 12, 13, 24, 29, 55. vi, 1, 5, 11,  
13, 31. vii, 1, 10, 31, 34, 37, 59, 66,  
77. viii, 1, 23, 30, 39, 46, 49, 54 C  
i, 6, 39, 48, 51. ii, 1. iii, 42, 59, 79,  
87 Af 40, 73  
Galliæ G i, 1, 2, 3, 17, 19, 20, 28, 30,  
31, 34, 43, 44, 53. ii, 1, 3, 4. iii, 20.  
iv, 6, 16. v, 1, 3, 5, 6, 22, 27, 53,  
56. vi, 1, 3, 5, 11, 12, 13, 29, 44.  
vii, 1, 3, 4, 20, 25, 29, 37, 43, 55,  
59, 63, 66, 71, 76. viii, 1, 22, 24,  
30, 31, 46, 48, 51, 52 C i, 18, 29.

iii, 2 F 845, 11  
Galliam G i, 7, 10, 31, 33, 35, 37, 44,  
45, 53. ii, 2. iii, 7, 11. iv, 16, 19.  
v, 2, 13, 20, 29, 41, 54, 58. vi, 12,  
13. vii, 1, 6, 77. viii, 24, 46, 49, 54  
C i, 7, 10, 29, 33, 39. iii, 87  
Gallias G iv, 20 C i, 35  
Gallica G v, 14 C i, 51  
Gallicæ G i, 47. iv, 5  
Gallicam G vii, 53  
Gallicarum C iii, 29  
Gallici G v, 54  
Gallicis G i, 22. iii, 11, 14. iv, 3, 20.  
v, 12. vi, 7. 23 C iii, 2, 59  
Gallico G v, 43. vii, 48  
Gallicum G i, 31  
Gallis G i, 25, 31, 40, 41, 42, 44. ii,  
1, 2, 17, 30. iii, 1, 2, 14. v, 27, 48.  
vi, 24. vii, 15, 20, 29, 30, 46, 85.  
viii, 1 C iii, 22 A 17 Af 19  
Gallogræcia C iii, 4  
Gallogræciæ A 67  
Gallogræciam A 78  
Gallogræcorum A 78  
Gallonii C ii, 18  
Gallonio C ii, 20  
Gallonium C ii, 18, 20  
Gallorum G i, 17, 19, 23, 31, 33, 39,  
40, 42. ii, 6. iii, 8, 19. iv, 5, 13,  
15. v, 24, 27, 53, 56. vi, 7, 16, 19,  
30, 34. vii, 12, 17, 22, 40, 69, 88.  
viii, 2, 5, 10, 12, 23 C ii, 40 Af 20,  
40  
Gallos G i, 1, 44. ii, 4, 24. iii, 16,  
18. v, 6, 27, 45, 54. vii, 51, 81.  
viii, 6, 14 C iii, 4 Af 19, 34, 73  
Gallum G iii, 18. v, 49 C iii, 71  
Gallus, *nomen proprium viri*, G iii, 7  
Gallus G v, 45, 48, 51. vii, 25  
Ganymeden A 4, 33  
Ganymedes A 5, 12  
Ganymedi A 4  
Ganymedis A 23  
Garites G iii, 27  
Garumna G i, 1  
Garumni G iii, 27  
Gaudeo H 26 F 848, 10  
Gaudio A 24 F 843, 6  
Gaudium Af 61  
Gavissus G iv, 13  
Gaza Af 91  
Geidunos G v, 39  
Gemellam C iii, 4  
Gemitus H 31  
Genabenses G vii, 11  
Genabensi G vii, 28  
Genabi G vii, 3, 11, 14, 17. viii, 6  
Genabo G viii, 5  
Genabum G vii, 3, 11

- Genera G vi, 18, 25. vii, 72 Af 71  
 Generatim G i, 51. vii, 19 C ii, 21.  
 iii, 32  
 Genere G iii, 14. iv, 1, 12, 24, 25. v,  
 15, 16. vi, 15, 28. vii, 39, 41. viii,  
 42 C i, 26, 44. ii, 13. iii, 47, 49,  
 96, 110 A 28, 61, 66, 68, 78 Af 18,  
 19, 69 H 23, 31 F 864, 1  
 Generi G vii, 42  
 Generibus G vi, 18 C i, 61. ii, 36  
 Generis G iv, 3, 24. v, 2, 12, 16, 18.  
 vi, 16. vii, 73, 74. viii, 45 C i, 8, 20,  
 39, 44, 51, 54, 85. ii, 12, 15. iii, 68,  
 84 A 6, 66 Af 18, 20, 23, 36, 87  
 Generum, *pro marito filia*, G v, 86  
 Geneva G i, 6  
 Genavam G i, 7  
 Gens G iv, 1. vi, 24 C iii, 80  
 Gente G ii, 28. vi, 32  
 Gentem A 24  
 Gentis G vi, 17 Af 22  
 Gentibus G v, 54. vi, 22. viii, 24 H  
 17  
 Gentis A 24, 66, 78 F 864, 1  
 Gentium G vi, 26 C iii, 4, 34, 47 H  
 42  
 Genu Af 84  
 Genua Af 89  
 Genus G i, 48. iv, 30. vi, 15, 26. vii,  
 22. viii, 41 C i, 44, 79. ii, 9, 29.  
 iii, 48 A 7, 18, 49 H 11 F 863, 24  
 Genusum C iii, 76, 76  
 Gerant G vii, 32 Af 54  
 Gerantur G i, 17. ii, 2. v, 48. vi, 10.  
 viii, 27  
 Geratur G vii, 14, 35  
 Gerebant C i, 3 A 46 Af 8  
 Gerebantur G vi, 35  
 Gerebat A 43, 46 Af 10  
 Gerebatur G iii, 14. vii, 80. viii, 42  
 Af 40 H 14  
 Gerendæ G v, 57. vii, 44. viii, 18 C  
 i, 38, 71. ii, 38 A 10  
 Gerendam G viii, 18 C iii, 48  
 Gerendi G i, 41. iii, 10, 18. iv, 22.  
 vi, 22. vii, 63. viii, 49, 55 C iii,  
 97 Af 36  
 Gerendis A 2  
 Gerendum G i, 41. ii, 9. iii, 20. iv,  
 20. vii, 32 A 24, 63, 68  
 Gerendum esse G vii, 14  
 Gerens C iii, 108  
 Gerere G ii, 31. iii, 28. iv, 6. viii, 22  
 C i, 38 A 24, 52 Af 26  
 Gererent Af 85  
 Gererentur G ii, 26. v, 3, 8. vii, 62  
 C i, 15. iii, 87  
 Gereretur G iii, 26. vii, 77. viii, 26  
 Gergovia G vii, 4, 38, 48, 45, 59  
 Gergoviam G vii, 9, 34, 36, 37, 38,  
 40, 41, 42 C iii, 73  
 Geri G i, 44. vii, 14 C i, 51 A 65  
 Gerit G v, 44  
 Germani G i, 28, 31, 36, 47, 48, 49,  
 51, 52. ii, 4. iv, 1, 2, 6, 13, 14, 15.  
 vi, 7, 8, 21, 24, 29, 35, 37, 41, 42.  
 vii, 67, 70, 80. viii, 13, 36 C iii, 52  
 A 29 Af 29, 40  
 Germania G vi, 31  
 Germaniæ G iv, 4. vi, 11, 24, 25. viii,  
 25  
 Germaniam G v, 19. vii, 65 C i, 7.  
 iii, 87  
 Germanico G iv, 16  
 Germanis G i, 1, 2, 31, 47. ii, 4. iii,  
 7. iv, 6, 19. v, 29. vi, 2, 5. vii, 63,  
 65. viii, 25, 45 Af 19  
 Germanorum G i, 37, 31, 33, 43, 44.  
 iv, 1, 3, 4, 7, 16. v, 27, 28, 55. vi,  
 7, 8, 9, 82. viii, 7, 10 Af 40  
 Germanos G i, 33, 39, 50. ii, 1, 3. iii,  
 11. iv, 4, 6, 7, 16. v, 2, 41. vi, 2,  
 12, 24, 35, 41. vii, 13, 70. viii, 21,  
 36 C i, 83. iii, 4 Af 19  
 Gerunt G i, 1. vii, 88  
 Geruntur G i, 40. iii, 17. iv, 32, 34.  
 v, 22. vi, 7. vii, 87, 42, 57, 66, 75,  
 77 C i, 56. ii, 1. iii, 112 A 34 Af  
 36, 93 H 36, 42  
 Gesserant C ii, 39. iii, 79, 110 Af 10  
 Gesserat G ii, 35 A 43  
 Gesserint C i, 7  
 Gesserit G vii, 32  
 Gesseritis Af 54  
 Gesserunt G vii, 77  
 Gessissent G viii, 19  
 Gessit A 25  
 Gesta G i, 40. viii, 20, 27, 36, 37 A  
 26, 30, 32, 47 Af 19, 23, 33, 51  
 Gesta erat C iii, 79  
 Gesta esse H 22  
 Gesta essent G vii, 3. viii, 39  
 Gesta sunt G vii, 38 C i, 48 F 848,  
 11  
 Gestæ Af 86  
 Gestæ erant C i, 24. iii, 13 A 44  
 Gestæ sunt C ii, 17, 18  
 Gestam G v, 47, 52 C ii, 39 A 28,  
 76 Af 77 H 22, 52  
 Gestarum G viii, 1 C ii, 31. iii, 106  
 Gestas G viii, 46, 48 C ii, 32 Af 35  
 Gestis G ii, 35. iii, 7. iv, 53. v, 8,  
 37. viii, 1, 46 C i, 13, 38. ii, 26,  
 33, 39 A 70 Af 17, 23, 31, 41, 71,  
 98  
 Gestum C iii, 88  
 Gestum esset H 16  
 Gestum sit G vii, 14

- Gesturi essent G iii, 9  
 Gesturos G vii, 75  
 Gesturam G iii, 9  
 Gesturum esse A 24  
 Glacie F 877, 13  
 Gladiatores C i, 14 Af 71  
 Gladiatoria Af 98  
 Gladiatoria C iii, 21  
 Gladiatorium Af 76  
 Gladii G viii, 23 H 32  
 Gladiis G i, 25, 52. ii, 23, 25. v, 41.  
 vii, 12, 88 C i, 46, 47  
 Gladio G v, 44. viii, 23 C i, 72. ii,  
 35. iii, 99 A 52 Af 84, 85, 94  
 Gladiorum G i, 53 H 17, 31  
 Gladios C i, 75. iii, 91  
 Gladium G v, 44  
 Glande H 18  
 Glandem H 18  
 Glandes G v, 43 Af 20  
 Glandibus G vii, 81  
 Glans H 13  
 Glebas G vii, 25  
 Gloria G i, 2. v, 29. viii, 6 C iii, 79  
 Af 22 H 14, 23  
 Gloriabantur A 74  
 Glorie G vii, 50  
 Gloriam G iii, 24. vii, 1. viii, 19 C  
 ii, 39 Af 31  
 Glorians C iii, 45 A 41  
 Gloriarentur G i, 14. viii, 50 A 70  
 Gloriari A 15  
 Gloriatnr C i, 4  
 Gloriatns est H 14  
 Gobanitione G vii, 4  
 Gomphensis C iii, 81  
 Gomphensium C iii, 81  
 Gomphos C iii, 80  
 Gracchorum C i, 7  
 Gradiebatur H 39  
 Gradu G viii, 9 A 54, 74, 76  
 Græci C iii, 102, 105  
 Græciæ C i, 25 A 47  
 Græciam A 44  
 Græcis G i, 29. v, 48. vi, 14, 24 A 15  
 F 877, 9  
 Græcos C iii, 11, 30  
 Graecoceli G i, 10  
 Grande Af 42  
 Grandi Af 18, 24, 34, 48 Af 76, 79  
 Grandibus G vii, 23, 46, 72  
 Grandine Af 47  
 Grandis G i, 43  
 Granium C iii, 71  
 Grata A 42  
 Grati F 847, 8  
 Gratia G i, 9, 18, 20, 43. ii, 6. vi, 12.  
 vii, 39, 48, 63. viii, 5, 7, 50 C i, 28.  
 ii, 7, 39, 44. iii, 1, 4 Af 24, 31, 39,  
 35, 36, 49, 53, 61, 62, 65, 68, 70, 87,  
 88 F 842, 2  
 Gratia G i, 18 A 55  
 Gratiam G i, 20, 35, 40, 44. iv, 7. v,  
 4, 27, 55. vi, 15, 43. vii, 20, 54.  
 viii, 50 C i, 1, 4. iii, 73, 83 Af 40  
 F 844, 4  
 Gratias G i, 41. viii, 50 C i, 13, 74.  
 ii, 21. iii, 82, 91 Af 36, 45, 90 F  
 841, 4  
 Gratiora G vi, 16  
 Gratulentes C i, 18  
 Gratulatio G v, 53. vii, 79  
 Gratulatione G i, 53 C i, 74 A 32  
 Gratulationes C i, 53  
 Gratulatum G i, 30  
 Gratulatur A 53  
 Gratum G i, 44  
 Gravaretur G i, 35  
 Gravati Af 47  
 Grave A 16  
 Graventor C i, 9  
 Graves C i, 2. ii, 18 A 70  
 Gravi G iv, 24 C i, 44. ii, 22. iii, 64  
 A 44 Af 24  
 Gravia G vii, 14  
 Gravibus G ii, 25. v, 8. vi, 38  
 Gravior G v, 45  
 Graviora C ii, 18  
 Graviore G i, 48. vi, 44 C iii, 18  
 Graviorem G i, 32 F 844, 11  
 Graviores C ii, 29. iii, 74  
 Graviori G iv, 6  
 Gravioribus G vi, 16  
 Gravioris G iii, 16. viii, 44  
 Gravis C iii, 2 Af 71  
 Gravissima G vi, 13 C iii, 8  
 Gravissima G vii, 2 C iii, 32  
 Gravissimas C iii, 83  
 Gravissime G iv, 31. v, 30, 54 C i, 5.  
 ii, 32  
 Gravissimi Af 23  
 Gravissimis A 49  
 Gravissimum G i, 31. vi, 17 C ii, 30  
 Af 46  
 Gravissimus G v, 43  
 Gravitate C i, 58  
 Gravitatem G iv, 3. v, 16  
 Graviter G i, 16. iv, 16. v, 4, 6. viii,  
 23, 48 C i, 8. ii, 6, 13. iii, 78 Af  
 16, 19, 78  
 Gravius, adj. G i, 20. v, 30. vii, 43  
 C ii, 30, 32 A 11 F 845, 3  
 Gravius, adv. G i, 14, 16. iii, 14, 16.  
 v, 4. vii, 14, 67 C i, 46. ii, 13 A 7,  
 70  
 Gregem A 49  
 Grndios G v, 37  
 Grumo H 24

Gramus H 8  
 Gubernatorem C iii, 28  
 Gubernatores G iii, 9. v, 10  
 Gubernatoribus C i, 58 Af 3  
 Gubernatorum C i, 58. ii, 4, 6  
 Gustare G v, 12  
 Gustasset Af 69  
 Gutruato G viii, 38  
 Gutruatum G viii, 38  
 Gymnasia A 18

## H.

Habeant G ii, 3. iv, 1, 2, 33. vi, 23.  
 vii, 71 C i, 84, 85, 86. ii, 31, 43  
 Af 65  
 Habeantur G ii, 4 C i, 6  
 Habeat G i, 18, 44. vii, 15, 19, 42,  
 45, 66 C i, 6, 13, 35. ii, 20 H 8  
 Habeatur A 66  
 Habebant G i, 11, 39. ii, 1. iii, 2, 12,  
 16, 28. iv, 4, 18. v, 41, 44, 53. vii,  
 83. viii, 14 C i, 48, 51, 58, 74, 78,  
 79. iii, 19, 22, 25, 44, 46, 47, 60,  
 110 A 2, 41 Af 47, 95  
 Habebantur C iii, 59, 61  
 Habebat G i, 4, 8, 15, 16, 19, 41. ii,  
 8, 19. iii, 18. iv, 22. v, 23, 37. vi,  
 5, 7, 30. vii, 17, 36, 54. viii, 6, 8,  
 45, 46, 49 C i, 11, 14, 30, 38, 40,  
 63, 74. ii, 37. iii, 4, 9, 11, 14, 16,  
 21, 41, 44, 62, 79, 85, 89, 110, 112  
 A 1, 2, 10, 13, 24, 27, 28, 29, 30, 34,  
 44, 61, 68 Af 5, 6, 31, 71, 73, 91  
 Habebatur G i, 21. iv, 21 C i, 2. ii,  
 24. iii, 32 H 35  
 Habemus C ii, 31 H 26 F 850, 29  
 Habendam G vii, 1, 20 C iii, 73  
 Habendam esse G viii, 34  
 Habendi G iv, 14 A 2  
 Habendos G vii, 77  
 Habendum C iii, 21  
 Habent G iii, 8. v, 14. vi, 11, 13, 14,  
 15, 16, 19, 20, 21, 23, 27 C i, 6 H 8  
 Habente C iii, 1  
 Habentur G v, 14. vi, 13 C i, 6  
 H 42  
 Habeo H 26 F 844, 4. 858, 8  
 Habere G i, 2, 9, 18, 30, 33, 44. ii, 4.  
 iii, 9, 23, 25. iv, 1. v, 6, 26, 27. vi,  
 1, 11, 17, 23, 44. vii, 1, 13, 20, 29,  
 71, 74, 75. viii, 1, 24 C i, 1, 6, 8,  
 11, 14, 20, 75. ii, 21, 31, 34, 40. iii,  
 10, 16, 18, 57, 82, 84, 88, 106, 109  
 A 8, 10, 24, 30, 33, 45, 53 Af 21,  
 36, 78, 88 H 7, 22, 42  
 Haberemus G vii, 77  
 Haberent G i, 7, 30, 35. iii, 12. iv,  
 12, 20, 23, 38. v, 16. vi, 37. viii,  
 2, 32 C i, 59. iii, 47, 60, 69, 107,  
 111 A 8, 58 Af 18, 78 H 36  
 Haberentur G vi, 12 C i, 52  
 Haberet G i, 10, 35, 40, 42, 43, 52. ii,  
 29. v, 27, 29, 33. vi, 9. vii, 29. viii,  
 6, 24, 32 C i, 25, 63, 74. ii, 25. iii,  
 29, 45, 57, 65, 78, 80, 84, 109, 112  
 A 15, 44, 57, 60 Af 1, 8, 19, 26, 39,  
 51, 56 H 28, 32, 35  
 Haberetur C i, 32. iii, 53, 71 H 30  
 Haberi C i, 5, 9, 81. iii, 82 H 42  
 Habet, G i, 16. v, 3. vi, 13, 22, 24.  
 vii, 4, 23, 59, 85. viii, 48 C ii, 1,  
 23, 31 C iii, 42 A 5, 63, 72 H 8  
 F 851, 3. 861, 11  
 Habetis G vi, 8. vii, 20  
 Habetur G iv, 2. vi, 13, 19 - C i, 6 H  
 15  
 Habita G i, 32, 38. v, 27, 30, 52. vii,  
 53 C ii, 21, 28. iii, 74, 75, 90 A  
 9, 57 Af 45, 88, 90  
 Habitandi C iii, 112  
 Habitare Af 87  
 Habitatum C iii, 21  
 Habiti C i, 2  
 Habitis C ii, 21  
 Habito G i, 29. iv, 19 C i, 31 A 57  
 H 36  
 Habitu A 67  
 Habituram A 34  
 Habituri C ii, 6  
 Habituos C iii, 49  
 Habiturum G i, 26, 42, 44. vi, 6. vii,  
 66. viii, 1 C i, 33. ii, 25. iii, 10  
 Habituus erat C iii, 66  
 Habitus G vii, 77  
 Habuerant G iv, 4 C ii, 27. iii, 31,  
 109 A 10 H 14  
 Habuerat G i, 3. vi, 57. vii, 67. viii,  
 54 C i, 15, 22, 39. iii, 1, 42 A 64  
 Af 23, 34, 43, 48, 75, 76, 89  
 Habuerint C i, 87  
 Habuerit G vii, 64 C i, 76, 86  
 Habuerunt G vii, 17 C iii, 22, 70 A  
 31 H 19  
 Habuisse G i, 44. vi, 21 C i, 8 H 19  
 Habuissent G i, 44 C ii, 18 Af 54  
 Habuisset C iii, 79 A 67 H 18  
 Habuit G i, 28, 48. v, 43, 54, 58 C  
 i, 77. ii, 18, 32. iii, 37, 73 Af 12,  
 28, 37, 60 H 2, 7, 8, 28, 29, 31, 32  
 Hac, pron. G i, 3 et alia  
 Hac, adv. C i, 45. ii, 2  
 Hæ G ii, 17 et alia  
 Hæc G i, 20 et alia  
 Hæsitantes G vii, 19  
 Hallacmonem C iii, 36, 37  
 Hamis G vii, 73

- Hanc G i, 31 et alia  
 Harpagones C i, 57 H 16  
 Harpagonum G vii, 81  
 Harudes G i, 37, 51  
 Harndum G i, 31  
 Harum G i, 31 et alia  
 Has G i, 19 et alia  
 Hastato C i, 46  
 Haud G v, 54 Af 12, 30, 48  
 Hebro F 877, 13  
 Hegesaretos C iii, 35  
 Helvetia G i, 12  
 Helvetiæ G i, 12  
 Helveticus G vii, 9  
 Helvetii G i, 1, 2, 3, 5, 7, 11, 12, 13,  
 14, 15, 16, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31,  
 40  
 Helvettiæ G i, 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 13,  
 18, 23  
 Helvetiorum G i, 6, 13, 15, 27, 28, 29,  
 30, 40. iv, 10. vi, 25  
 Helvetios G i, 2, 6, 9, 12, 13, 14, 17,  
 18, 19, 22, 26, 28  
 Helvetium G i, 2  
 Helvii G vii, 65  
 Helviis G vii, 8  
 Helviorum C i, 35  
 Helvios G vii, 7, 8, 64  
 Meracleam C iii, 79  
 Herbæ C iii, 58  
 Hercule Af 12  
 Herculis C ii, 18, 21  
 Hercyniæ G vi, 25  
 Hercyniam G vi, 24  
 Heredes C iii, 108  
 Hereditas A 66  
 Hereditate G vi, 13  
 Hereditatis C ii, 18  
 Heres A 66  
 Herminium A 48  
 Hi G i, 1 et alia  
 Hibernia G v, 13  
 Hic, *pron.* G i, 12 et alia  
 Hic, *adv.* G vi, 35 et alia  
 Hiempsalis Af 56  
 Hilaritate Af 10  
 Hinc G vi, 25, 40. vii, 50 C i, 39,  
 45, 61, 82. ii, 8 A 21 H 27, 29  
 Hipponem Af 96  
 Hippotoxotæ C iii, 4  
 Hippotoxotis Af 19  
 Hirri C iii, 82  
 Hirrum C i, 15  
 His G i, 2 et alia  
 Hispali C ii, 18 H 36  
 Hispalim C ii, 20 A 56, 57 H 27,  
 35, 39, 40, 42  
 Hispani Af 28  
 Hispania G v, 1, 27. vii, 55 C i, 86,  
 87. ii, 1, 18, 32, 37. iii, 2, 10, 47,  
 83 A 48, 52, 62 Af 64  
 Hispaniæ G iii, 23 C i, 39, 48, 74.  
 iii, 2 H 1, 8  
 Hispaniam G i, 1. v, 13 C i, 22, 30,  
 34, 37, 38, 39, 85. ii, 7, 19 A 59  
 Af 95, 96 H 2  
 Hispaniarum C ii, 32  
 Hispanias C i, 10, 29, 85. iii, 73  
 Hispanis C ii, 18. iii, 10  
 Hispanis G v, 26 C ii, 21. iii, 22,  
 88  
 Hispanorum C ii, 40 A 62 Af 39  
 Hoc, *pron.* G i, 8 et alia  
 Hoc, *adv.* G i, 2, 32. iii, 9 C i, 82,  
 ii, 20. iii, 2, 45, 46, 93 A 16  
 Hodie C iii, 91 Af 54  
 Homine G v, 31. viii, 50  
 Hominem G i, 31, 58. iii, 18. v, 7.  
 vi, 23. vii, 5, 32. viii, 23 C iii, 104  
 A 55 Af 57 H 3, 18  
 Homines G i, 2, 7, 10, 14, 31, 33, 40.  
 ii, 1, 15, 27, 30. iii, 10, 18. iv, 2,  
 22. v, 19, 54. vi, 10, 16, 20, 28,  
 vii, 30, 31 C i, 9, 34, 57, 85. ii, 39,  
 41, 59 A 3, 12, 33, 36 Af 8, 10,  
 26, 54, 73 H 18, 21, 34, 36, 38 F  
 854, 2  
 Homini G i, 18. vi, 28. vii, 8 A 66  
 Af 4, 57  
 Hominibus G i, 24, 47. ii, 30. vi, 16,  
 30. vii, 3, 44. viii, 30 C i, 58, 74.  
 ii, 12. iii, 28 A 6, 15, 18, 21, 51  
 Af 32  
 Hominis G v, 58. vi, 16 C i, 35 A  
 68, 71 Af 23  
 Hominum G i, 2, 4, 25, 26, 27, 31, 35,  
 43, 49. ii, 4, 6, 15, 28, 29, 33. iii,  
 6, 17, 20, 22, 23. iv, 1, 20, 32, 37.  
 v, 12, 21, 42, 49. vi, 3, 6, 13, 22,  
 24, 34, 43. vii, 21, 39, 71, 77, 84.  
 viii, 3, 25, 26, 30, 41, 43 C i, 5, 15,  
 19, 21, 23, 31, 39, 51, 55, 85. ii,  
 1, 8, 29. iii, 9, 21, 56, 64, 73, 96,  
 103, 106, 110 A 20, 21, 69 Af 19,  
 23, 36, 54 H 3, 4, 9, 13, 15, 30, 31,  
 32, 34 F, 844, 8, 854, 14  
 Homo C iii, 35 A 68  
 Honesta C iii, 32  
 Honesti C i, 51. ii, 5  
 Honestissime Af 31  
 Honestissimos C i, 20  
 Honestissimum G i, 53  
 Honestius, *nom.* F 845, 8  
 Honestius, *adv.* A 24, 71  
 Honesto G v, 45 C iii, 61  
 Honestum G vii, 3  
 Honore G i, 43. v, 54. vii, 13. viii,  
 51 C i, 77, 85. iii, 47, 59, 61 H 42  
 F 877, 8

- Honorem G vii, 20, 87. viii, 50 C i,  
32, 77. ii, 32. iii, 82, 83
- Honores A 77 Af 57
- Honori C i, 7
- Honoribus C ii, 21. iii, 83 Af 57
- Honorifica G i, 43
- Honorifice G viii, 49
- Honoris G i, 18. ii, 15 C i, 9, 32
- Honos G vi, 13
- Hora G i, 26. iii, 15. iv, 23. v, 46,  
47. vii, 86. viii, 35 C i, 80, 82 Af  
19, 70 H 27
- Horam G iv, 23. v, 35, 51, 53 C i,  
64. iii, 80 A 10 Af 61, 69, 70, 78  
H 29
- Horarum G iii, 12 C iii, 79
- Horas Af 1
- Hordei Af 67
- Hordeo C ii, 22. iii, 53
- Hordeum C iii, 47, 58
- Horis G iii, 5. iv, 37. v, 42. vi, 35.  
vii, 41 C i, 46, 47
- Horrea C iii, 42
- Horrent G i, 32
- Horribilem G viii, 36
- Horridiore G v, 14
- Hortabatur G i, 83. iii, 18
- Hortabatur Af 81
- Hortandi A 10
- Hortante G vii, 26 A 20
- Hortantibus G iv, 18. vii, 20 C iii,  
16, 26
- Hortarentur C ii, 26
- Hortaretur C iii, 112
- Hortari G v, 6 C ii, 41. iii, 108 F  
849, 8
- Hortatio A 10, 22
- Hortato H 1
- Hortatu C iii, 86
- Hortatur G i, 19. v, 36, 48. vi, 33.  
vii, 4, 27, 36. viii, 28 C i, 7, 19, 21,  
ii, 3, 41, 42 Af 88
- Hortatus G iii, 19. iv, 21
- Hortatus est G v, 4 C iii, 34, 73, 87,  
100
- Hortentur G vii, 10 C ii, 32
- Hortetur G iv, 21 C i, 26
- Horum G i, 1 et alia
- Hos G i, 17 et alia
- Hospitem G i, 53
- Hospites G vi, 23 C i, 74 A 68 H  
15, 22
- Hospitibus G v, 6 C iii, 102
- Hospitis G viii, 3
- Hospitio G i, 31, 47. v, 27. vii, 75 C  
ii, 20. iii, 108 A 68 F 854, 12
- Hospitium G vi, 5 C ii, 25 H 16
- Hoste G i, 42, 49. ii, 26. iii, 6. iv,  
11. v, 28, 31, 41. vii, 23. viii, 37
- C ili, 3, 72 A 30, 73 Af 31, 51,  
71 H i, 8, 41
- Hostem G i, 15, 26, 39, 49. iii, 23,  
29. iv, 14, 23, 34. v, 16, 29, 36,  
56. vi, 7, 8. vii, 11, 32, 47, 67, 74.  
viii, 9, 11, 12, 27, 48 C i, 41, 42,  
45, 64, 66, 68, 70, 80. ii, 8, 34. iii,  
31, 46, 63, 69, 86 A 19, 40 Af 18,  
37, 39, 47, 51, 79, 82, 83
- Hostes G i, 15, 21, 22, 46, 52, 53. ii,  
8, 9, 10, 12, 18, 19, 21, 23, 24, 25,  
26, 27. iii, 4, 5, 17, 18, 21, 24, 26.  
iv, 11, 12, 13, 25, 26, 27, 32, 34, 35,  
37. v, 9, 17, 18, 21, 26, 32, 33, 35,  
39, 40, 43, 44, 49, 50, 51. vi, 7, 8,  
37, 38, 40, 43. vii, 14, 19, 24, 38,  
36, 40, 49, 50, 51, 58, 59, 62, 65, 67,  
70, 80, 87, 88. viii, 3, 5, 8, 10, 16,  
18, 19, 20, 27, 28 C ii, 9, 11, 12,  
14, 16, 38, 40, 41. iii, 24, 28, 37,  
46, 47, 92, 111, 112 A 8, 11, 20,  
24, 26, 32, 40, 73, 76 Af 15, 18,  
39, 42, 66, 69, 78, 79, 82 H 31, 41
- Hosti A 15 Af 85
- Hostiam G viii, 51
- Hostibus G i, 16, 17, 22, 23, 46, 50.  
ii, 5, 7, 22, 24, 26, 33. iii, 6, 14, 18,  
19, 25. iv, 12, 26, 24, 25, 32, 36. v,  
19, 48, 49, 52, 58. vi, 7, 35, 36, 49.  
vii, 7, 8, 25, 26, 39, 44, 50, 52, 53,  
56, 57, 61, 66, 68, 71, 77, 87. viii,  
8, 19, 26, 27, 28 C ii, 7, 10. iii, 31,  
59, 112 A 11, 14, 40, 73 Af 8, 11,  
17, 18, 69, 78, 80
- Hostili A 58, 59
- Hostilis A 69
- Hostis G i, 40. ii, 8. iii, 28. v, 8. viii,  
8, 9, 16, 36 C iii, 21 A 45, 74 Af  
12, 15 H 30
- Hostium G i, 11, 15, 22, 24, 25, 28,  
51, 52, 53. ii, 5, 6, 9, 19, 20, 21, 24,  
25, 26. iii, 6, 14, 15, 17, 19, 23, 24,  
25, 26. iv, 13, 14, 15, 23, 25, 33, 37.  
v, 9, 15, 18, 21, 28, 29, 34, 37, 43,  
44, 47, 49, 50, 52. vi, 6, 7, 32, 33,  
41, 42. vii, 10, 11, 12, 18, 24, 29,  
36, 45, 47, 49, 53, 61, 62, 66, 68,  
70, 72, 83, 87, 88. viii, 3, 7, 8, 9,  
11, 12, 14, 16, 18, 21, 26, 28, 29,  
36, 41, 42, 48 C i, 41, 51, 57, 58,  
68, 72. ii, 8, 9, 10, 11, 25, 32,  
34, 38, 41, 43. iii, 28, 64, 73, 79 A  
8, 10, 11, 13, 20, 22, 25, 31, 32, 33,  
36, 40, 46, 65, 73, 75, 76 Af 3, 5,  
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21,  
31, 39, 52, 58, 60, 61, 63, 65, 66,  
68, 69, 70, 71, 72, 73, 78, 80, 83,  
86 H 17, 32
- Huc G i, 38 et alia

**Huic** G i, 40 et alia  
**Hujus** G i, 18 et alia  
**Hujusmodi** G iii, 8 C ii, 22, 30, 31  
     F 850, 8  
**Humana** C i, 6  
**Humaniores** G iv, 3  
**Humanissimi** G v, 14  
**Humanitas** F 844, 5  
**Humanitate** G i, 1, 47. viii, 21 C iii,  
     20  
**Humeri** G vii, 56  
**Humeris** G vii, 50 C i, 62  
**Humero** H 38  
**Humerum** C ii, 35  
**Humida** C i, 58  
**Humilem** G v, 28 C ii, 8  
**Humiles** G vii, 54  
**Humili** G vii, 39 H 25  
**Humiliore** C iii, 62  
**Humiliores** G iv, 3. v, 1. vi, 22. viii,  
     51  
**Humilitas** G v, 1  
**Humilitate** G v, 27  
**Humilitatem** Af 97  
**Hunc** G i, 38 et alia  
**Hyberna** G i, 54. ii, 35. iii, 6. iv, 38.  
     v, 24, 25, 26, 37, 39, 41, 42, 46, 53.  
     vi, 3. vii, 90. viii, 4, 46, 47, 54 C  
     iii, 11, 31 A 49, 64  
**Hybernat** G viii, 46  
**Hybernus** G i, 16, 54. ii, 1. iii, 29. v,  
     1, 2, 24, 25, 28, 29, 30, 41, 46, 53.  
     vi, 44. vii, 1, 10. viii, 3, 4, 6, 24,  
     50, 52 C i, 8, 48 Af 47  
**Hyberno** A 43  
**Hybernorum** G iii, 2. v, 31. viii, 1,  
     6 C i, 14 H 16  
**Hybridis** Af 19  
**Hyemabant** G i, 10. vii, 9 C i, 37  
**Hyemabat** G vii, 7. viii, 11  
**Hyemandi** G iii, 1. vi, 32 C i, 37  
**Hyemandum** G iii, 1  
**Hyemarat** C iii, 7  
**Hyemare** G ii, 1. iii, 1. v, 24, 25, 53.  
     vii, 90 C iii, 5, 13  
**Hyemaret** G viii, 48, 49  
**Hyemari** G iv, 29  
**Hyemavit** G iii, 6  
**Hyeme** G iii, 7. iv, 1. v, 1. vi, 3.  
     vii, 32 C iii, 8, 42  
**Hyemem** G iv, 29, 30. v, 22, 53. vi,  
     1 C i, 61  
**Hyemes** G iv, 20  
**Hyemet** G v, 38  
**Hyemi** G iv, 36  
**Hyemis** G iv, 4. v, 47, 53, 55. vii, 10.  
     viii, 5 A 44 Af 26, 62  
**Hyems** G iii, 21 C iii, 9, 25

I, J

**Jacebant** A 53 Af 40  
**Jacentem** G vii, 25 A 52  
**Jacentibus** G ii, 27  
**Jacere** G v, 43 Af 26  
**Jacerent** G ii, 33  
**Jaceres** F 877, 9  
**Jacerentur** G viii, 41  
**Jaceretur** C ii, 10. iii, 86  
**Jacetani** C i, 60  
**Jaci** G ii, 6  
**Jaciebant** G vii, 24 C iii, 48, 68  
**Jaciebantur** C i, 50  
**Jaciebat** C i, 25  
**Jacimus** F 851, 2  
**Jacta** G ii, 32 H 16  
**Jactabant** G vii, 47  
**Jactando** H 12  
**Jactaret** C iii, 83  
**Jactari** G i, 18  
**Jactati** Af 53, 96  
**Jactato** G i, 25  
**Jactatus** Af 62  
**Jactis** G iv, 28 C iii, 112  
**Jacto** G ii, 12  
**Jactura** G vii, 26, 64  
**Jacturam** G vii, 77 C i, 9, 32 A 49  
**Jacturas** A 49  
**Jacturis** G vi, 12 C iii, 112  
**Jactus** C ii, 2 H 9, 11  
**Jacula** G v, 43 Af 14, 16, 70  
**Jaculis** Af 7, 15, 59, 69, 71 H 32  
**Jaculo** G v, 45  
**Jadertinorum** A 42  
**Jam** G i, 5 et alia  
**Januarias** C iii, 6 Af 2, 9, 19  
**Januarii** G viii, 2 C i, 5  
**Januariis** Af 6  
**Ibat** H 16  
**Iberi** C i, 73  
**Ibero** C i, 61, 62, 68  
**Iberum** C i, 60, 61, 63, 65, 68, 69, 72  
     A 64  
**Ibi** G i, 10 et alia  
**Iccio** G ii, 7  
**Iccium** G ii, 3  
**Iccius** G ii, 6  
**Ictu** G i, 25. vii, 25. viii, 23 C ii, 4,  
     9. iii, 63 Af 18  
**Ictum** C ii, 11  
**Ictus** C ii, 9 Af 19, 78, 84 H 17  
**Ictus esset** C iii, 23  
**Id** G i, 2 et alia  
**Idcirco** G v, 3 et alia  
**Idem** G i, 3, 15, 31, 32. iii, 10, 23. iv,  
     35. v, 16, 37, 40. vii, 15, 23, 42, 53.  
     viii, 3, 48 C i, 24, 40, 45, 60, 74,

- 76, 81, 85. ii, 14, 27. iii, 13, 26, 67,  
77, 87, 102, 105 A 26, 28, 40, 42,  
45, 54, 57, 64 Af 17, 22, 28, 66,  
76, 82, 87 H 8, 5, 12, 13
- Identidem G li, 19 H 33
- Ideo C iii, 11 et alia
- Idibns Af 98
- Idonea G v, 42 A 10 Af 79 H 8
- Idoneam G iv, 23, 30. v, 7
- Idoneas Af 1
- Idonei G iv, 20. vii, 15
- Idoneis G vii, 65. viii, 28 C i, 43. iii,  
46 A 25, 61 Af 65
- Idoneo G ii, 8. Hi, 17. v, 9. vii, 35,  
53 C iii, 30, 38
- Idoneos G vii, 31. viii, 23 C i, 9. iii,  
103 A 13, 17
- Idoneum G i, 49: ii, 17. iii, 18. iv,  
21, 23. vi, 10. vii, 88 C i, 61, 81.  
ii, 4. iii, 10, 25, 28, 30, 31 A 61
- Idus G i, 7 C i, 5 H 29 F 840, 12
- Jejuni Af 42
- Jejunus Af 69
- Jerant G i, 21, 28. iv, 13
- Ierunt G i, 26. v, 18. vii, 63
- Igilii C i, 34
- Igitur C i, 85
- Ignari G viii, 43
- Ignavia A 29
- Ignaviter Af 81
- Ignē C iii, 8 Af 91 F 16
- Ignem G v, 43. vi, 19. vii, 22, 25 C  
ii, 14 Af 87 H 11, 19, 15
- Ignēs G vi, 29 C ii, 2. iii, 30, 50 H  
6
- Igni G i, 4, 53. vi, 19, 44. vii, 4 C ii,  
10, 16
- Ignibus G ii, 7, 38 C iii, 50 A 14 Af  
47
- Ignis G vii, 24 C ii, 2, 9. iii, 101 H  
11
- Ignobilem G v, 28
- Ignominia C i, 85. iii, 21, 24, 74, 100  
A 42
- Ignominia G vii, 17, 80 Af 46,  
54
- Ignominiam G vii, 17 C i, 84. ii, 32.  
iii, 101
- Ignorabant C i, 20. iii, 30
- Ignorabat G v, 9 C iii, 79
- Ignorans G vi, 42. vii, 33 C iii, 41
- Ignorantia C iii, 68
- Ignorare C ii, 17
- Ignorarent C iii, 28
- Ignoraret G viii, 48
- Ignorari G i, 27
- Ignoratis G vii, 77
- Ignoscat Af 92
- Ignoscendum H 13
- Ignoscere G iv, 27 A 90
- Ignosceret G vii, 12 A 67
- Ignosceretur G iv, 27
- Ignosces F 843, 1
- Ignota Af 31
- Ignotis G iv, 24
- Ignotum erat A 71
- Ignovisset G i, 45
- Ignovit Af 64
- Iguvinorum C i, 13
- Iguvium C i, 13
- Il G i, 89 et alia
- Idem G i, 31. v, 42. vi, 18 C ii, 20  
A 12, 18
- Iis G i, 5 et alia
- Iisdem G i, 17. ii, 7. iii, 3, 12. vii, 35.  
viii, 14 C i, 81. ii, 19, 23. iii, 29,  
94, 101 A 33, 37, 55, 76
- Ilerda C i, 78
- Ilerdas C i, 49, 68
- Ilerdam C i, 38, 41, 43, 45, 48, 56, 60,  
69, 73, 78. ii, 17
- Illa G i, 20 et alia
- Illae C ii, 6. iii, 111
- Illam G i, 44 et alia
- Ilharam A 27 H 39
- Ilhas C iii, 32 A 13
- Ilhata G i, 30. ii, 25. vi, 43. vii, 77 C  
iii, 33, 77
- Illatas G vi, 15
- Ilhatis G i, 50. v, 28 C ii, 2
- Ilhato G v, 12 C iii, 65, 67
- Ilhatem G ii, 29. vi, 23
- Illaturum G i, 30
- Illaturus esset G viii, 21
- Ille G i, 24 et alia
- Ille G i, 28 et alia
- Illic G vii, 20 C iii, 102 A 26
- Illigata G iv, 17
- Illigatas G v, 45
- Illis G i, 3 et alia
- Illius G vi, 30 et alia
- Illo, pron. G i, 18 et alia
- Ille, adv. G iv, 11 et alia
- Illorum G i, 31 et alia
- Illos G vii, 44 et alia
- Illuc Af 73
- Illud G v, 27 et alia
- Ilhum G i, 13 et alia
- Ilhurgavonenses C i, 60
- Ilhurgavonensis C i, 60
- Illustrem G vii, 32
- Illustres A 40 Af 85
- Illustrior G vii, 3
- Illustriore G vi, 19
- Illustriores Af 56
- Illustrioribus Af 32
- Iluxit C i, 23
- Illyrico C iii, 9 A 43, 44



- Myricum G 2, 26. iii, 7. v, 1 C iii,  
 78 A 42, 43, 44  
 Imæ F 877, 15  
 Inanuentius G v, 20  
 Inbecilliores Af 84  
 Inbecillitas Cii, 15  
 Inbecillitate G vii, 77  
 Imbre Af 47  
 Imbri G vii, 27  
 Imbricus G vi, 43. vii, 84  
 Imbrum G iii, 29  
 Imita G viii, 46  
 Imitanda G vii, 22  
 Imitari G vi, 40  
 Imitati A 3  
 Imitatrus sum F 848, 18  
 Immani G iv, 1. vi, 16  
 Immemores H 42  
 Immanebat C i, 80  
 Imminentibus A 7, 16  
 Imminere G vi, 83  
 Immisit C iii, 101 Af 30  
 Immissa G iv, 17 C ii, 10. iii, 19  
 Immissis G iv, 17 C iii, 92  
 Immisso G vii, 40  
 Immissos Af 75  
 Immittit Af 18  
 Immittunt G vi, 8  
 Immittuntur A 1  
 Immoderate Af 82, 85  
 Immolabantur G viii, 51  
 Immolant G vi, 16, 17  
 Immolaturos G vi, 16  
 Immortales G i, 14. iv, 7 A 76 H 17  
 Immortalibus G vi, 16 A 15 Af 82 H  
 29 F 853, 25  
 Immortalium G i, 12. v, 52. vi, 14, 16  
 C ii, 5 A 75  
 Immunem G vii, 76 Af 7  
 Immunitatem G vi, 14  
 Imo G iii, 19. iv, 17 H 19  
 Impar A 29  
 Imparati H 37  
 Imparatis G viii, 3  
 Imparativissimus C i, 39  
 Imparatum G vi, 30  
 Imparatus A 75  
 Impari C i, 40, 47  
 Impediat C i, 83  
 Impediebatur Af 35  
 Impediebant C i, 69  
 Impediebantur C i, 58  
 Impediebat G ii, 20. v, 7. vii, 8, 56  
 C iii, 37, 45 Af 40 H 38  
 Impediebatur G iii, 12 C iii, 64  
 Impediendæ C i, 82  
 Impediendi C i, 49  
 Impediendos Af 39  
 Impediendum G iii, 64  
 Impedimenta G i, 24, 26. ii, 19. iii,  
 29. iv, 14. v, 32, 43, 47. vi, 5, 8,  
 22, 35. vii, 18, 62, 67, 68. viii, 2, 7,  
 8, 14, 30, 33 C i, 40, 41, 42, 70. iii,  
 6, 75  
 Impedimenti C iii, 17  
 Impedimentis G i, 26. ii, 17, 19, 24,  
 26, 29. iii, 3, 20. iv, 30. v, 31, 33,  
 49. vi, 7, 8, 32. vii, 10, 14, 35, 42,  
 57, 59, 60, 66, 68 C i, 51, 69, 80. iii,  
 36, 77 A 73 Af 67  
 Impedimento G i, 25. ii, 25. C iii, 46  
 A 23, 61 Af 58  
 Impedimentorum G ii, 17. vii, 45, 55,  
 viii, 8, 14, 29 C i, 51. iii, 76  
 Impedire G vii, 67 C i, 25, 63 Af 18  
 Impedirent G ii, 17 C iii, 17, 25  
 Impedirentur C i, 62. iii, 16  
 Impediret G vii, 26, 57 C i, 78, 89  
 Impediretur G ii, 17, 22. vii, 35 C i,  
 25  
 Impediri G i, 36. v, 6 C iii, 46 H 36  
 Impedit G vii, 40 C i, 6  
 Impedita G i, 25. vi, 34. vii, 19, 24,  
 viii, 7, 14 C ii, 26  
 Impedita erat C ii, 34  
 Impeditam G ii, 23. iii, 9. vi, 8  
 Impeditas G v, 21 C ii, 6  
 Impediti C i, 66 Af 77 H 3  
 Impeditiores A 14  
 Impeditioribus G iii, 28  
 Impeditis G iii, 19. iv, 24. v, 7, 19.  
 viii, 10 C ii, 8. iii, 7, 75, 76, 88  
 Impeditissimis G viii, 18 C iii, 77  
 Impedito G vi, 8 C iii, 75  
 Impeditos G i, 12. ii, 9, 10. iii, 19, 24.  
 iv, 26. vii, 66  
 Impeditum G ii, 28. v, 44 C i, 29  
 Impeditur C ii, 35  
 Impeditus esset A 36  
 Impediunt G vii, 70  
 Impellebat A 42  
 Impelleretur G vii, 20  
 Impelli G iv, 16. vi, 20  
 Impellit G vii, 42 C i, 4  
 Impendebat G i, 6  
 Impendere A 65  
 Impenderent G iii, 2  
 Impensis A 50  
 Impenso G iv, 2  
 Imperabantur C iii, 32 A 49  
 Imperabat G vii, 16 C i, 30, 52 Af 8,  
 31  
 Imperabatur G viii, 48  
 Imperandum G vii, 75  
 Imperant G vii, 75 C i, 61  
 Imperante G vii, 17  
 Imperantur C i, 6, 38  
 Imperat G ii, 36

- Imperare G i, 31, 36  
 Imperarent G i, 36  
 Imperarentur G ii, 32. vii, 30 A 51  
 Imperaret G vii, 90 C iii, 6, 12 Af 90  
 Imperasset G iv, 22, 27. vii, 60 A 23, 56 Af 6, 33  
 Imperat G i, 7. iv, 21, 22. v, 1, 7, 20, 22, 37. vi, 4, 10. vii, 4, 8, 11, 31, 60, 64, 86, 90. viii, 9, 27, 37, 38 C i, 15, 30, 54. ii, 40, 43. iii, 42 A 14, 19, 56 Af 9, 11, 18, 37, 39, 66  
 Imperata G ii, 3, 35. v, 20. vi, 10, viii, 23, 25, 31 C i, 60. ii, 12, iii, 34, 81 A 34  
 Imparata essent A 69  
 Imperatæ C iii, 32  
 Imperatam C iii, 3 Af 64  
 Imperatas C iii, 32  
 Imperati erant G vii, 66  
 Imperatis G ii, 21. vi, 4 C iii, 32  
 Imperato G iv, 6  
 Imperator G i, 40. ii, 26. vii, 1 C ii, 26. iii, 45, 71, 91 A 48, 50 Af 4, 35, 71 H 19  
 Imperatore G iii, 21. vi, 37. vii, 1 C i, 74. iii, 87  
 Imperaturos G vii, 20, 52, 63. viii, 19 C i, 13, 76, 84. iii, 31 Af 45, 54  
 Imperatores C iii, 92 A 70  
 Imperatori G iv, 25. vi, 8 C iii, 91 A 54 Af 88  
 Imperatorias C iii, 51  
 Imperatoribus C i, 85. ii, 31. iii, 4  
 Imperatoris G i, 40. ii, 25. iv, 27. v, 33 C i, 7, 72, 74. ii, 32. iii, 51, 96 A 49 Af 10, 44, 82  
 Imperatorum G vii, 30 Af 47  
 Imperatum G v, 37. vi, 2  
 Imperatum erat G ii, 11. iii, 26. v, 7, 47 C i, 37 Af 88  
 Imperatum est G vi, 30 C ii, 22, 25  
 Imperaturum G ii, 32 C ii, 40  
 Imperaverat G i, 7, 29. iv, 36. v, 1 C iii, 31  
 Imperavisse H 20  
 Imperavisset C iii, 6  
 Imperaverit G viii, 48 C i, 15, 20  
 Imperavit G i, 28, 46. ii, 28. iv, 27. vi, 32 C ii, 18, 44. iii, 89 H 33  
 Imperfectum G viii, 1  
 Imperia G i, 17, 31. ii, 22. v, 27, 54 C i, 85 A 33  
 Imperii G ii, 23. iii, 17, 22. iv, 16. v, 6, 11. vii, 4, 20, 57, 63, 76, 79 C i, 4. iii, 5, 18, 57 A 4, 33  
 Imperiis G ii, 1 C i, 31 A 67  
 Imperio G i, 2, 18, 30, 31, 33. ii, 1, 11. iv, 21. v, 2, 11, 24, 39. vi, 1, 10, 12. vii, 1, 20, 37, 75 C i, 5, 6, 9, 31, 36. ii, 32. iii, 4, 14, 22, 32, 82, 95 A 1 66, 78 Af 44, 85, 91, 97  
 Imperiorum C iii, 32  
 Imperitam G viii, 21  
 Imperiti G iv, 22, 24. vi, 39. vii, 29  
 Imperitorum H 31  
 Imperitos G i, 40. vi, 10, 20 C i, 85  
 Imperitum G i, 44  
 Imperitus G v, 27  
 Imperium G i, 3, 45. ii, 3, 4, 20. iv, 16. v, 7, 20, 29. vi, 2, 8, 17. vii, 4, 20, 64. viii, 24 C i, 32, 51, 61. ii, 42. iii, 11, 74 A 4, 15, 83 H 42  
 Impetrandi G v, 6  
 Impetrant G ii, 12 C iii, 15  
 Impetrare G v, 36. vi, 2  
 Impetrarent G i, 9, 31. iv, 13  
 Impetraret G i, 35  
 Impetrari G iv, 9. v, 36. vii, 29 C i, 1  
 Impetrasse Af 28  
 Impetrassent G iv, 11  
 Impetrat G i, 9  
 Impetrata G i, 31. iii, 21. vii, 63 C iii, 97 Af 91  
 Impetratis Af 33  
 Impetratum est C i, 1  
 Impetraturos G v, 41  
 Impetraturum G iv, 8  
 Impetraverit C i, 22  
 Impetravisse C i, 9  
 Impetravisset C iii, 71  
 Impetravit G iii, 22 Af 94  
 Impetu G ii, 6, 24. iii, 8. iv, 12. v, 15, 17, 18, 37. vi, 40. vii, 28. viii, 24, 48 C i, 25, 44, 64, 79. ii, 32. iii, 9, 21, 24, 36, 93, 101, 111 A 11 Af 69, 88 H 14  
 Impetum G i, 24, 25, 44, 46, 52. ii, 11, 19, 21. iii, 2, 19, 28. iv, 17, 26, 35, 37. v, 18, 21, 28, 34, 35, 47. vi, 8, 39. vii, 10, 13, 46, 62, 80. viii, 18, 30, 35, 36 C i, 27, 46, 47, 70, 82. ii, 6, 25, 26, 34, 41. iii, 26, 37, 46, 51, 52, 63, 64, 69, 84, 92, 93, 111 A 15, 17, 27, 29, 40, 44, 46, 93 Af 14, 52, 68, 69, 71, 78, 84 H 25  
 Impetus G i, 22, 26, 52. ii, 25. iii, 13, 29. vii, 29, 80. viii, 19 C i, 26, 40, 58. ii, 14 A 8, 35, 52 H 17  
 Impiorum G vi, 13  
 Implicati G vii, 73  
 Implicitus C iii, 18  
 Implorabant G i, 51  
 Implorantibus Af 26  
 Implorare G i, 32. v, 7  
 Implorarent C iii, 82 Af 85  
 Imploratorios G i, 31  
 Imploraturum C i, 1  
 Imponebatur Q iii, 32 Af 3

Imponendo G viii, 49 Af 3  
 Imponendos Af 54  
 Imponere G i, 42, 44  
 Imponeret C iii, 74  
 Imponi G viii, 49 C iii, 6 Af 47  
 Imponit C iii, 62 A 17 Af 34, 97  
 Imponunt C i, 56  
 Imponuntur C iii, 2  
 Importandum G viii, 34  
 Important G i, 1  
 Importare G viii, 35  
 Importari G iv, 2 C iii, 40  
 Importatitius G iv, 2  
 Importatitio Af 20  
 Importato G v, 12 C iii, 42  
 Importunitatis Af 87  
 Imposita C iii, 63 A 9  
 Imposita esset C iii, 77  
 Impositis G vii, 58 C iii, 6 A 10, 44, 65 Af 7  
 Imposito G vii, 54 C iii, 103 Af 90  
 Impositos F 858, 9  
 Imposuerunt G i, 51 A 18  
 Imposuisse A 56  
 Imposuisset G i, 45 H 42  
 Imposuisti Af 54  
 Imposuit G viii, 9 C iii, 24 A 44  
 Impotenter A 33  
 Impressione Af 78  
 Impressionem G viii, 6 Af 78  
 Improba G i, 17  
 Improbans C ii, 31  
 Improbasset C i, 32  
 Improborum G viii, 44  
 Improbos C ii, 31  
 Improviso, *adj.* G ii, 3. v, 22, 39. vi, 3. vii, 72, 80. viii, 36 C ii, 6. iii, 79 Af 50, 59, 61, 80  
 Improviso, *adv.* G i, 18 C i, 54, 75  
 Imprudente C ii, 3  
 Imprudenter F 844, 7  
 Imprudentes G viii, 19 C i, 51. ii, 38. iii, 30 Af 11, 53  
 Imprudentia G vii, 29 C iii, 112  
 Imprudentiæ G iv, 27 A 68 Af 3  
 Imprudentiam G iv, 27. v, 3  
 Imprudentibus G iii, 29. v, 15. viii, 36 C ii, 6  
 Impuberes G vi, 21 C iii, 14  
 Impudentiæ C iii, 20  
 Impugnabant A 30  
 Impugnandæ G i, 44  
 Impugnandis G viii, 43  
 Impugnare G iii, 26  
 Impugnaret G viii, 53  
 Impulit Af 16  
 Impulsas C iii, 40  
 Impulsi G v, 26. vii, 1  
 Impulsos G ii, 14

Impulsu G v, 25 Af 44 H 42  
 Impulsus G i, 40 C ii, 38 A 74  
 Impune G i, 14  
 Impunitatem G i, 14  
 Impunitatis Af 85  
 In G i, 1 et alia  
 Inædificari G viii, 9  
 Inædificat C i, 27  
 Inædificata G viii, 5 C ii, 16  
 Inæquat C i, 27  
 Inanem A 74  
 Inanes G v, 23 C iii, 40  
 Inani G vii, 19  
 Inanibus C iii, 8  
 Inauditum C ii, 15  
 Incaute A 27  
 Incautius G vii, 27. viii, 49 C iii, 24  
 Incautum G vi, 30  
 Incedere H 3  
 Incendant G vii, 64  
 Incendebantur G vi, 43  
 Incendendas H 16  
 Incendendum G vii, 30  
 Incenderant G i, 28 Af 21  
 Incendere H 18, 33, 34  
 Incenderent H 16, 27, 36, 40  
 Incenderet H 18  
 Incenderunt G vii, 55. viii, 15 H 19  
 Incendi G vii, 14, 15  
 Incendia G vii, 15 C iii, 101 A 19  
 Incendiis G v, 19. vii, 17. viii, 3, 16, 25 C i, 25 A 24  
 Incendio G vii, 23, 55. viii, 42 C i, 5 A 1, H 36  
 Incendiorum G v, 48  
 Incendit G vi, 6. vii, 4, 11 C iii, 8, 23, 40, 101, 111 A 29, 59 Af 62 H 7, 10, 27, 37  
 Incenditur C iii, 92  
 Incendium C iii, 101  
 Incendant G i, 5. vii, 58 C ii, 11, 14 H 36  
 Incenduntur G vii, 15 H 40  
 Incensi A 22 Af 65  
 Incensis G ii, 7. iii, 6, 29. iv, 19, 35, 38. vii, 11 Af 43, 63, 67 H 40  
 Incenso Af 43  
 Incensum G viii, 48  
 Incensus A 57 Af 46  
 Inceptam G vii, 17  
 Incepto A 73 Af 80  
 Inceptum A 37, 66 Af 75  
 Incerta C ii, 32  
 Incertæ Af 7, 21  
 Incertas Af 28  
 Incertis G iv, 5, 32. v, 37. vi, 34. vii, 16  
 Incerto G vii, 62 A 16  
 Incesserat C iii, 44

- Incassit C ii, 20. iii, 74, 101 A 7  
 Incidentibus G viii, 9  
 Inciderent C iii, 69 Af 11, 53  
 Incideret G vi, 30  
 Inciderint G ii, 14  
 Incidit G i, 53. vi, 15. vii, 3. viii, 12  
 C i, 15. ii, 11. iii, 13 Af i, 28, 95  
 H 3, 6, 18, 20  
 Incidunt C i, 24  
 Inciperent G v, 51. vi, 29. viii, 14  
 Inciperet G ii, 2 C iii, 11  
 Incipiamus C ii, 39  
 Incipiebant C iii, 49  
 Incipit C i, 27, 54, 64. ii, 30, 41. iii, 19, 33  
 Incipiunt G v, 39. vii, 1, 40, 43 C i, 20, 68, 73, 80 H 31  
 Inclis G ii, 17  
 Incitabant G iii, 10  
 Incitabat G viii, 40 C ii, 43  
 Incitandi A 29  
 Incitant C i, 4, 56. ii, 14  
 Incitantur G viii, 12  
 Incitare C ii, 41  
 Incitarent G iv, 24  
 Incitari G iv, 25 C iii, 92 A 23  
 Incitat C i, 3  
 Incitata G i, 4  
 Incitatae C ii, 6  
 Incitatas G vii, 60  
 Incitati G iv, 14. vii, 28, 48. viii, 25  
 C i, 45, 79. iii, 24, 48, 98 A 20, 22  
 Incitati sunt A 31  
 Incitatio C iii, 92  
 Incitatis G iv, 26 A 9, 61 Af 83  
 Incitato G ii, 26. iii, 14. iv, 13  
 Incitados G iv, 33  
 Incitatum C iii, 108  
 Incitatus C i, 4. iii, 78 Af 23  
 Incitaverant C ii, 6  
 Incitaverunt C iii, 24  
 Incitavisset G iii, 12. iv, 17  
 Inclinauerat C i, 52  
 Inclusa C iii, 66  
 Inclusum erat G iii, 67  
 Incognita erant G iv, 20  
 Incognitam C iii, 87  
 Incognitis C ii, 4  
 Incognitum erat G iv, 20  
 Incolae Af 7  
 Incolarum Af 65  
 Incolas Af 20, 87, 90  
 Incolebant G iv, 4. viii, 5 C i, 34 A 43  
 Incolendi G iv, 1  
 Incolerent G ii, 4, 25. iv, 20  
 Incolis Af 1, 8, 74, 87  
 Incolitur G iv, 10. v, 12  
 Incoluerant G i, 5  
 Incolumens G i, 53. iii, 6. vii, 56, 60  
 C i, 18. ii, 32. iii, 64 Af 57  
 Incolumes G iv, 15, 26. v, 15, 22, 23, 44. vi, 40. vii, 12, 28, 80 C i, 22, 55. ii, 32, 42, 44. iii, 23, 47, 52, 74, 75 A 20 Af 3, 24, 66, 70  
 Incolumi G vi, 41 C i, 64. ii, 20 A 26, 47 Af 57  
 Incolumibus G v, 41, 52 C i, 72. ii, 23. iii, 6 A 16, 47 Af 78  
 Incolumis G vi, 40 C iii, 11  
 Incolumitatem C iii, 28 Af 45, 98, 99  
 Incolunt G i, 1, 38, 54. ii, 3. iv, 10. v, 14  
 Incommoda C i, 52. ii, 31. iii, 9, 10 A 43  
 Incommodam C ii, 28  
 Incommode G v, 38  
 Incommodi G i, 12. vi, 12. vii, 41. viii, 1 C i, 86  
 Incommodis G v, 35. vii, 14 C iii, 16  
 Incommodo G v, 52, 53. vii, 16, 20, 30, 33 C iii, 74 A 40 Af 57  
 Incommodum G v, 10. vii, 29. viii, 24 C i, 48. ii, 4. iii, 63, 73, 77, 79 A 42, 44 Af 47 H 3  
 Inconstanter Af 82  
 Inconsultus C i, 45  
 Increbuit C iii, 26  
 Incredibilem C iii, 86  
 Incredibili G i, 12, 39. ii, 19. iii, 29. v, 40, 53. viii, 51 C iii, 26 A 76, 77  
 Incredibilis Af 6; 47  
 Incredibiliter Af 59  
 Increpitare G ii, 15, 30  
 Incubuerunt A 12  
 Incumberent G vii, 76  
 Incursiones G viii, 11  
 Incursionibus G vi, 10. viii, 3  
 Incursionis G v, 21. vi, 23  
 Incursu G vii, 26 C i, 41 Af 52  
 Incursum G vii, 18 C i, 82  
 Incursus G ii, 20 C i, 25, 71. ii, 8  
 Incusare G ii, 15  
 Incussavit G i, 40  
 Incuterent Af 80  
 Indagine G viii, 18  
 Inde G i, 10 et alia  
 Indicatis C iii, 119  
 Indicem Af 65  
 Indicere G i, 30  
 Indicio G vi, 30, 25. vii, 20 Af 86 H 26, 39  
 Indicit G v, 56  
 Indicitur G vii, 63, 90  
 Indicium G i, 4 A 55 H 18  
 Indicta G vii, 33  
 Indictis G vii, 1  
 Indicto G vi, 3, 44. vii, 75

- Indigebant C ii, 85  
 Indigentes H 17  
 Indigna G vii, 17  
 Indignantes G vii, 19  
 Indignearetur H 35  
 Indignari C iii, 108  
 Indignatione G viii, 44 A 68  
 Indignatos esse H 18  
 Indignissime G vii, 38  
 Indignitas G vii, 56  
 Indignitate A 60  
 Indignitates G ii, 14  
 Indignos Af 54  
 Indignum G v, 35  
 Indiligentia G vii, 17  
 Indiligentiae C iii, 8  
 Indiligentiores G vii, 71  
 Indiligentius, ade. G ii, 33  
 Indo H 10  
 Indomiti C i, 57  
 Inducendas G ii, 21  
 Induciae C iii, 15, 16  
 Induciarum C i, 85. ii, 13  
 Inducias C iii, 17  
 Inducit G vii, 12, 13 C ii, 15 iii, 17  
 A 63  
 Inducit G viii, 2  
 Inducitur A 5  
 Inducti G i, 27  
 Inductis H 42  
 Inducturum Af 90  
 Inductus G i, 2 A 74  
 Inductus erat C iii, 112  
 Inducuntur C ii, 10  
 Induebant G vii, 73, 82  
 Indulgentia A 65  
 Indulgentiam G vii, 63  
 Indulserat G i, 40. vii, 40  
 Industria C ii, 4. iii, 36, 78 F 855, 6  
 Industrie G vii, 60 C iii, 95  
 Indutuari G v, 26. vi, 57  
 Indutuari G vi, 2  
 Indutuariarum G v, 4. vi, 58  
 Indutuariarum G v, 3, 4, 53, 55, 57, 58  
 Induxerant G ii, 33  
 Inermem Af 23, 84, 87  
 Inermes G ii, 27. viii, 14 C ii, 12. iii, 93 A 76  
 Inermi C i, 68  
 Inermibus G iii, 29  
 Inermis G vi, 38  
 Inertia Af 31  
 Inertiae G viii, 1  
 Inertiam A 10  
 Inertissimo Af 57  
 Inertius G iv, 2  
 Ineunt G iv, 5  
 Infame A 84  
 Infamia G vii, 56. viii, 80 C i, 4. iii, 37 F 854, 14  
 Infamiae C ii, 74  
 Infamiam G vi, 23  
 Infantibus G vii, 22, 47  
 Infatuavit Af 16  
 Infecta G vi, 12. vii, 17, 82 C ii, 14. iii, 40, 57  
 Infectis C i, 33  
 Infelicitas A 43  
 Infelicitatem A 72  
 Inferant G iv, 7. vii, 8  
 Inferebant G vii, 22. viii, 16 C ii, 6  
 Inferebantur C ii, 2  
 Inferebat G v, 16  
 Inferebatur A 3 H 1  
 Inferendi G iv, 30. v, 12, 54 C i, 25  
 Inferendum A 42  
 Inferentibus C i, 82  
 Inferior G v, 13. vii, 35 C i, 57. iii, 84 A 6  
 Inferiore G ii, 25. iii, 14. iv, 17. vii, 45, 46 C iii, 46, 47 Af 78 H 18  
 Inferiorem G i, 1. iv, 17, 28. v, 44  
 Inferiores G ii, 8. iii, 24. viii, 14. C i, 47 A 2, 6, 16  
 Inferioribus G vi, 40 C i, 46  
 Inferre G i, 2. iv, 7. vii, 54, 64. viii, 21 C iii, 80 Af 35, 69  
 Inferrent G i, 30. ii, 26, 29, 32. vi, 15, 24. viii, 52 F 843, 8  
 Inferret G i, 35, 43  
 Inferretur C i, 86 A 42  
 Inferri G ii, 15. vii, 67 C i, 64. ii, 48 Af 82  
 Infert G vi, 23 A 54  
 Inferunt G vi, 19 C ii, 14  
 Infesta G viii, 48 C iii, 79  
 Infestabant A 3  
 Infestas G vi, 8. vii, 51. viii, 47 C iii, 93 A 61  
 Infesto Af 84  
 Infestos Af 70  
 Inficiunt G v, 14  
 Infideles G vii, 59  
 Infidelis A 43  
 Infidelitatem G viii, 23  
 Infidelitatis C ii, 33  
 Infima G ii, 18  
 Infimam G viii, 40  
 Infimas C i, 42. iii, 85 Af 41  
 Infimis C i, 41. ii, 25  
 Infimo G vii, 19, 49, 73 C i, 42  
 Infinita G v, 12. vi, 10. viii, 7 H 4  
 Infinitam Af 59  
 Infinitis A 64  
 Infinito G vi, 43  
 Infinitus Af 1  
 Infirma G vii, 17. viii, 22, 34 C ii, 11  
 Infirmas G vi, 27. viii, 28

Infirmi C i, 32. iii, 9  
 Infirmiores G iv, 3 C i, 3, 04  
 Infirmis G iv, 36 C iii, 106  
 Infirmitas G vii, 26  
 Infirmitate G iv, 13  
 Infirmitatem G iv, 5 A 25  
 Infirmos C iii, 47  
 Infirnum A 60  
 Infixis G vii, 73  
 Inflabantur G viii, 10  
 Inflammatu Af 19  
 Inflantur G viii, 12  
 Inflatus C ii, 17, 89. iii, 79  
 Inflatus esset A 66  
 Inflexis G ii, 17  
 Inflexisset G i, 25  
 Influebat A 29  
 Influeret G vii, 57  
 Insult G i, 8, 12. iii, 9. iv, 1, 10. vi, 33  
 Infodiebantur G vii, 73  
 Infra G iv, 36 et alia  
 Infregissent C ii, 21  
 Infrequentes C iii, 2  
 Infringeretur C iii, 92  
 Infulis C ii, 12  
 Infundit H 33  
 Ingeniosissimi A 3  
 Ingens Af 12, 37, 47  
 Ingenti G i, 39. v, 3  
 Ingentibus G iv, 10  
 Ingrata G vii, 30  
 Ingrati A 33  
 Ingratos H 42  
 Ingratus C iii, 1  
 Ingravescere C i, 52  
 Ingredi G ii, 4. v, 9  
 Ingressi Af 85  
 Ingressu C i, 84  
 Ingressum C iii, 18  
 Ingressus G viii, 20. C i, 2. iii, 20 Af 36 H 23  
 Ingressus est Af 22, 23  
 Inibat G vii, 43  
 Inibatur G vii, 76  
 Inibi Af 23  
 Injecerunt C ii, 9  
 Injecissent H 15  
 Injectit C iii, 33  
 Injecta G iv, 17 C i, 58  
 Injectis C ii, 6 H 23  
 Injecto A 29  
 Injectum est G i, 46  
 Injecturum A 30  
 Inierant Af 97  
 Inierat G vii, 31  
 Inierunt G viii, 16  
 Injiceret G iv, 19  
 Injiciendi G vii, 55

Injiciant C ii, 10 Af 83  
 Injiciantur C ii, 16  
 Init C i, 5  
 Inimici G v, 25 C iii, 104  
 Inimicis G viii, 52 C i, 2, 4, 7, 8, 9, 32, 33, 83 A 78 Af 26, 32  
 Inimicissimi F 849, 9  
 Inimicitiae C i, 4  
 Inimicitias G vi, 12. C i, 3. iii, 16  
 Inimicitis H 42  
 Inimico G i, 7. v, 4  
 Inimicorum G viii, 53 C i, 7, 22, 32  
 Inimicos G i, 10. ii, 31  
 Inimicum G viii, 44  
 Inimicus G v, 44  
 Iniqua C i, 11  
 Iniquam G vi, 10  
 Iniquiore Af 42 H 25  
 Iniquiorem G ii, 10  
 Iniquis C iii, 85  
 Iniquissimo G v, 32  
 Iniquissimum G ii, 37  
 Iniquitas G vii, 45, 52, 53  
 Iniquitate G ii, 22 A 74, 76  
 Iniquitatem G iii, 2. vii, 19, 52 C i, 71. iii, 72 A 40 H 29  
 Iniquitatis G vii, 19  
 Iniquo G ii, 33. v, 49, 51. vi, 8. vii, 49, 83. viii, 42 C i, 45, 47, 81. ii, 31. iii, 51, 85 H 29, 30  
 Iniquos G i, 44  
 Iniquum G i, 44. ii, 23. vi, 40. viii, 16 C i, 45 A 76 H 24, 30  
 Inire G vii, 1, 43 Af 71  
 Inirent A 29, 60  
 Iniretur G vii, 9. viii, 19  
 Iniri G vii, 12, 24  
 Inissent G viii, 1, 44  
 Inita G ii, 35. iii, 7. v, 23. vii, 71 C iii, 54 Af 26 H 5  
 Initia G vi, 17, 18 C iii, 22, 112  
 Initio G i, 43. vi, 8. vii, 2, 13, 28, 66 C i, 7, 27, 41, 47, 74. ii, 17, 23. iii, 1, 20, 57, 88, 96, 112 A 26 Af 59, 97 H 42  
 Initis G iii, 9  
 Initium G i, 1, 18. ii, 9. iii, 8, 28. v, 3, 26, 53, 56. vi, 3, 10, 25, 33. vii, 1. viii, 6, 38 C i, 85. iii, 20, 69, 94 A 14, 58, 76  
 Inito G ii, 33. vi, 5 C i, 61. ii, 20 iii, 104 A 74 Af 91  
 Initum G iv, 32. v, 27. viii, 16  
 Inituros G vi, 43  
 Injungebat G viii, 6 C ii, 18 A 44  
 Injungere G vii, 77  
 Injuxerat C i, 4  
 Injuria G i, 7, 9, 31, 35, 36. ii, 36. iv, 8. v, 20, 21. vi, 13, 23 C i, 85 Af

- 3, 97  
*Injuriae* G i, 14. iii, 10  
*Injuriam* G i, 20, 36. ii, 32, 33. vii, 54 C i, 32 Af 7 F 844, 12  
*Injuriarum* G i, 14  
*Injurias* G i, 12, 14, 35, 36. vi, 15. vii, 38 C i, 7, 9, 32 A 70  
*Injuriis* G i, 14, 30, 33. iv, 8. v, 1, 38. vi, 10 C i, 28, 36. iii, 59  
*Injussu* G i, 19. v, 28 C iii, 89 Af 61, 82  
*Innata* C iii, 92  
*Innata est* G i, 41. vii, 42  
*Innixi* G ii, 27  
*Inmixtus* Af 84  
*Ignocentes* G vi, 9  
*Innocentiam* G i, 40  
*Innocentium* G vi, 16  
*Innumerabilem* A 2 Af 10  
*Innumerabilis* Af 19  
*Inopem* H 8  
*Inopia* G i, 27. iii, 6, 7, 18. v, 2. vi, 10, 24, 43. vii, 20, 32, 55, 59, 77 C i, 25, 52, 69, 81, 84. iii, 2, 49, 58, 100 A 9 Af 24, 53, 67, 76, 79  
*Inopiae* G v, 24 C i, 48. iii, 17  
*Inopiam* G iii, 9, 13, 24. iv, 4. vi, 24, 29. vii, 14, 17, 77 C i, 52, 69, 84. ii, 22. iii, 20, 47, 48, 49, 80 A 43  
*Inopinante* C ii, 3  
*Inopinantes* G i, 12. iv, 4. vi, 30, 37. vii, 61, 82 C i, 55. ii, 38  
*Inopinantibus* G vii, 8, 9 C ii, 10  
*Inopinato* C ii, 12  
*Inquit* G iv, 25 et alia  
*Inquiunt* Af 35  
*Insciente* G v, 7  
*Inscientia* G iii, 19  
*Inscientiam* G iii, 9, 13. vii, 43  
*Inscientibus* G i, 19 H 3  
*Inscii* G vii, 77  
*Inscilis* Af 10, 37  
*Inscios* G iv, 4  
*Inscius* Af 50, 62  
*Inscripta* H 13  
*Inscriptum* A 58  
*Insectatus* Af 71  
*Insecuta* A 21  
*Insecuti* G i, 15, 54. ii, 23. v, 15, 43, 54. vii, 80. viii, 12 C i, 45 Af 78 H 22  
*Insecuti essent* G viii, 13  
*Insecuti sunt* A 30 H 25  
*Insecutus* G vii, 53  
*Insecutus* A 25  
*Insecutus esset* G viii, 48 H 18  
*Insequantur* G v, 34  
*Insequebantur* G viii, 10 A 20 H 38  
*Insequebatur* C ii, 38  
*Insequendi* G viii, 14 C i, 29, 36  
*Insequendum* G v, 7. vii, 26, 67. viii, 15, 16 C i, 81. iii, 29, 70, 75 Af 6, 18  
*Insequens* G viii, 48 C i, 76 A 45  
*Insequentem* C i, 45  
*Insequentes* G vii, 51 C iii, 51 Af 52  
*Insequenti* G viii, 23, 28 H 7, 10, 14, 15, 18, 19, 21, 23, 25, 27, 36, 42  
*Insequentibus* G iii, 20. v, 16. viii, 1, 19 C iii, 112 A 7, 25  
*Insequentis* C iii, 31, 32  
*Insequentium* C iii, 70  
*Insequerentur* G vii, 49 Af 6, 69  
*Insequi* G i, 23. ii, 19. v, 16. viii, 12 C i, 64 A 40, 45 Af 6, 70 H 25  
*Insequitur* C i, 65 A 61, 75 H 10  
*Insequuntur* G viii, 48 C i, 60  
*Insertæ* G iii, 14  
*Inserviendum* G vii, 8  
*Inservire* A 12  
*Insidiabantur* A 25  
*Insidiæ* A 37 Af 35 H 40  
*Insidiandi* G vi, 34 Af 53, 62  
*Insidiantibus* G viii, 19  
*Insidiaretur* A 4  
*Insidiarum* G vii, 18, 19 Af 50  
*Insidias* G i, 42. ii, 11. iv, 13. vii, 73. viii, 12, 16 C iii, 37, 38, 70 Af 17, 73 H 40  
*Insidiatores* Af 66  
*Insidiatorum* G viii, 18  
*Insidiaturus* Af 65  
*Insidiis* G i, 13. iii, 20. v, 32. viii, 7, 16, 17, 18, 23, 48 C iii, 30, 37, 38 A 36, 48 Af 7, 26, 50, 66, 69, 95  
*Insidiosæ* Af 10  
*Insidiosos* Af 73  
*Insigne* G ii, 20. vii, 50  
*Insignem* G i, 12  
*Insigni* G vii, 88 C ii, 6  
*Insignia* G ii, 21 C iii, 71 H 32  
*Insignibus* G i, 22. vii, 45 C iii, 96 A 67  
*Insignis* G viii, 42 H 25  
*Insillirent* G i, 52  
*Insimulati* G vii, 38  
*Insimulatis* G vii, 20  
*Insimulatus* G vii, 20  
*Insinuasset* A 52  
*Insinuaverint* G iv, 33  
*Insistere* G iv, 26, 33  
*Insisterent* G ii, 27. iii, 14  
*Insistit* G vi, 5  
*Insolens* C ii, 36  
*Insolenter* G i, 14 et alia  
*Insolentes* A 8  
*Insolenti* A 51

- Insolentiam C i, 32  
 Insolentiores G vii, 13  
 Insolentius, *adv.* C iii, 46  
 Insolitus C iii, 85  
 Inspectante C ii, 20 Af 85  
 Inspectantibus G vii, 25 Af 76  
 Inspiceret A 56  
 Instabant G vii, 59 C iii, 45  
 Instabat C i, 80  
 Instabilem G iv, 23  
 Instando Af 70  
 Instante G viii, 31  
 Instantibus G viii, 14  
 Instantis G vi, 4  
 Instar G ii, 17 et alia  
 Instare G i, 16, 25. ii, 25 C ii, 49.  
     iii, 46, 93  
 Instarent G iii, 5  
 Instat G v, 44  
 Instauraturam esse A 42  
 Internendum H 38  
 Instigari G v, 56  
 Instigasti Af 54  
 Institerant A 17  
 Instituit G v, 11  
 Instituebatur G vii, 69  
 Instituerant C i, 34  
 Instituerat G vi, 3, 44. vii, 12, 13, 27  
     C i, 21. iii, 57, 98  
 Instituerent G vii, 29  
 Institueretur G ii, 30  
 Instituerit C i, 33  
 Instituerunt G iii, 28. vii, 80 C ii, 10,  
     15 A 12  
 Institui G iii, 9. iv, 18. vii, 77 C i,  
     16  
 Instituius F 854, 16  
 Instituisse G vi, 14 C iii, 17  
 Instituisset G iii, 28  
 Instituit G iii, 29. iv, 17. v, 3, 28.  
     vi, 1, 9, 44. vii, 1, 9, 11, 19, 56,  
     57, 68, 71, 72. viii, 26, 33, 35 C i,  
     11, 18, 21, 36, 42, 61. ii, 1, 15, 36.  
     iii, 9, 18, 43, 55, 89, 97, 100 A 85,  
     56 Af 26, 27, 42, 51 H 7, 38  
 Instituitur G v, 37, 40  
 Instituta G iii, 24. iv, 14. vi, 9, 16,  
     34  
 Institutæ C iii, 46  
 Institutæ erant A 2  
 Institutam A 20  
 Institutas G v, 52 C i, 83  
 Instituti C iii, 57  
 Institutis G i, 1. iv, 20. vi, 18 H 42  
 Institutio G i, 50. v, 4. vii, 24, 79 C  
     i, 75. iii, 110 A 19, 37 Af 41, 66,  
     89 H 25 F 849, 5  
 Institutos esse G i, 14  
 Institutum G vi, 11 C i, 54. iii, 75,  
     84, 89  
 Institutum est C iii, 98  
 Institutum G iii, 9, 28 C i, 14  
 Instructa G i, 49, 51. ii, 8. vii, 28.  
     viii, 19 C i, 41, 43, 56, 92. ii, 4.  
     iii, 41, 69 A 25, 29, 74 Af 18, 38,  
     39, 41, 51, 67  
 Instructas C i, 45, 110 A 20  
 Instructæ erant Af 40  
 Instructam G i, 48. viii, 26 C iii, 68  
     A 45  
 Instructas G v, 2, 5. viii, 2, 16 Af  
     66  
 Instructas esse G v, 18  
 Instructi C iii, 61 Af 61  
 Instructi erant Af 18  
 Instructi fuerint Af 59  
 Instructis G viii, 14, 15, 19 C i, 26  
     iii, 100 A 37, 74, 75 Af 20, 58, 78  
 Instructo G ii, 2. vii, 59. viii, 8  
 Instructos Af 86  
 Instructus C ii, 56  
 Instructus erat Af 17, 77, 78  
 Instruebant C ii, 9  
 Instruebat C iii, 85 A 38 Af 51  
 Instruenda G ii, 20  
 Instruendam G ii, 8  
 Instruere Af 20, 30  
 Instrumento G v, 31. vi, 30  
 Instrui A 25, 74  
 Instruit G i, 22. viii, 29 C i, 65, 72,  
     82. ii, 26, 27, 40 A 74  
 Instruius A 45  
 Instruunt G viii, 9, 14 C i, 82 A 14  
 Instruxerant G ii, 8 C i, 57  
 Instruxerat C ii, 5 Af 73  
 Instruxerunt G vii, 18 C ii, 9 A 10  
 Instruxisse A 60  
 Instruxisset G ii, 8  
 Instruxit G i, 24, 50 C iii, 46, 84, 97  
     A 37, 74 Af 27, 41, 48  
 Insuefactos G iv, 24  
 Insueta G viii, 23 C i, 78  
 Insueti G vii, 30  
 Insuetos C i, 44. iii, 49  
 Insuetus G v, 6  
 Insula G v, 12, 13. vii, 57, 58 C ii,  
     18. iii, 100, 112 A 8  
 Insulæ G iv, 30, 31, 38. v, 3, 13 A  
     17  
 Insulam G iv, 10, 20, 26 C i, 58. ii,  
     20. iii, 22, 40, 100, 102 A 17, 65,  
     47 Af 2, 8  
 Insulas G iii, 9 Af 21, 23  
 Insulis G iv, 10, v, 13. vi, 31  
 Insoper G vii, 23 et alia  
 Integebantur C ii, 2  
 Integebat C i, 26  
 Integebatur G vii, 78 C i, 54



Infegendorum G viii, 5  
 Infegerrima C i, 85  
 Integunt G vii, 79  
 Integuntur C ii, 15  
 Integra G vii, 30, 35 C i, 49 A 35  
 F 844, 19  
 Integræ G vi, 32 C iii, 66  
 Integras C iii, 20, 47 A 26  
 Integri G v, 16. vii, 41 C i, 45. ii,  
 41, 42. iii, 94  
 Integris G iii, 4, 10. viii, 21, 32 C  
 iii, 76 A 2  
 Integritatem Af 88  
 Integro H 35  
 Integros G vii, 48, 67 C ii, 5. iii, 49  
 Af 78  
 Integrum C iii, 1 A 35, 70  
 Intellectu Af 48  
 Intellectum est G ii, 23. v, 16  
 Intellecturum G i, 36  
 Intellexerant G vii, 81  
 Intellexerat F 650, 5  
 Intellexerunt G ii, 10. iii, 21  
 Intellexi F 850, 7  
 Intellexissent G v, 6. vii, 12. viii, 7  
 Intellexisset Af 39, 88, 91  
 Intellexit G i, 16, 49, 50. ii, 8. iii,  
 14, 23. v, 56 C iii, 17 Af 42, 62,  
 79, 83, 93  
 Intelligat G i, 14, 20  
 Intelligatis G vii, 20  
 Intelligebant G iii, 9, 28. vii, 21 C i,  
 78. iii, 60  
 Intelligebat G i, 10, 23. iii, 20. iv,  
 20. v, 4. vii, 6, 43, 59, 66 C iii, 10  
 Intelligebatur G vi, 12  
 Intelligere G i, 17, 30, 40. viii, 23  
 C i, 35  
 Intelligerent G i, 13. ii, 14. iv, 16,  
 30. v, 43  
 Intelligeret G i, 14. iii, 10, 20. v, 23.  
 vii, 6. viii, 36 C i, 30  
 Intelligeretur C i, 41  
 Intelliges Af 16, 45  
 Intelligi G viii, 3  
 Intelligit C ii, 42  
 Intelligunt C ii, 16  
 Intempesta Af 47  
 Intentare H 23  
 Intenti G vii, 80 C iii, 19  
 Intentis G iii, 22, 26  
 Inter G i, 1 et alia  
 Intercedebant G v, 52  
 Intercedebat G vii, 36, 47 C i, 78.  
 ii, 25 A 29 H 20  
 Intercedere G i, 7. ii, 17 C i, 66. ii,  
 17  
 Intercederent G i, 39, 42 C i, 21  
 Intercederet G vii, 46 C ii, 39. iii,

82  
 Intercedit C i, 2  
 Interceperat G viii, 60  
 Intercepta G ii, 27. v, 43  
 Intercepti Af 19  
 Interceptis A 38 Af 75  
 Interceptus est H 37  
 Intercesserant G v, 12  
 Intercessio C i, 7  
 Intercessione C i, 2, 5  
 Intercessionem C i, 7  
 Intercessit G v, 53  
 Interciderat A 50  
 Intercipere A 25  
 Interciperentur G v, 39  
 Intercipi C iii, 24  
 Intercipiebat G viii, 47  
 Intercipiendi G viii, 48  
 Intercipiunt C i, 55  
 Intercipiuntur G v, 49. viii, 48  
 Intercisa A 73  
 Intercisæ sunt G viii, 43  
 Intercisi A 72  
 Intercisum G viii, 14  
 Intercludatur G vii, 1  
 Intercludebat A 56  
 Intercludebatur H 9  
 Intercludendos Af 39  
 Intercludere G iii, 23 C i, 68  
 Intercluderentur C i, 61. iii, 69 A  
 20  
 Intercluderet G i, 48  
 Intercluderetur C ii, 30  
 Intercludi G i, 23 C i, 17. iii, 41 A 5  
 Af 40  
 Intercluduntur A 53  
 Interclusa C i, 40  
 Interclusas G vii, 59  
 Intercluserant G vii, 11  
 Interclusi G vii, 44 C i, 48 H 41  
 Interclusi sunt H 23  
 Interclusis G iii, 3. iv, 30. vii, 65 C  
 i, 70  
 Interclusisset C i, 73  
 Intercluso G iii, 24. iv, 12 C i, 73 A  
 43 H 23  
 Interclusum G vii, 59 A 3, 27  
 Interclusurum C i, 43  
 Interclusus C ii, 20. iii, 42  
 Interdicit G v, 22. vi, 58. vii, 49 A  
 63  
 Interdicto G viii, 3  
 Interdictum est G vi, 13  
 Interdicunt G vi, 13  
 Interdiu G i, 8. vii, 69, 72 C i, 67,  
 81. iii, 30 Af 91  
 Interdixisset G i, 46. vi, 44  
 Interdum G i, 14, 39 H 29  
 Interea G i, 8 et alia

- Intereant G v, 30  
 Interemit Af 88  
 Intererant Af 80  
 Intererat G vi, 36 C iii, 19  
 Interesse G v, 4. vi, 1. vii, 14 C i, 21, 24  
 Interessem G viii, 1  
 Interesset G i, 15  
 Intereunt C i, 58. ii, 85  
 Interfecerant G i, 12 C iii, 31, 110  
 Interfecerat G i, 12  
 Interfecerit G i, 44  
 Interfecerunt G ii, 10, 11, 23. v, 25 C iii, 38, 67 A 31 Af 7, 50, 52, 85, 87 H 21  
 Interfecisse C i, 85  
 Interfecit C iii, 8, 84 A 27  
 Interfecta G iii, 6. v, 55. vi, 12 A 29, 40, 76  
 Interfecta est G vii, 28 A 11, 20  
 Interfecti G v, 21. vii, 50 A 46 Af 78  
 Interfecti esse Af 94  
 Interfecti sunt G vii, 38, 62, 80 C iii, 93 A 18 Af 25, 28, 87 H 9, 12, 16, 27, 34  
 Interfectis G iii, 28. iv, 4, 32. v, 15, 22, 44. vii, 38, 42, 50, 55, 65, 68, 70, 77. viii, 13, 27, 29, 36, 45 C i, 85. ii, 14, 25, 35. iii, 28, 37, 46, 52, 64, 112 A 70, 76 Af 74, 83, 87, 91 H 22, 34, 42  
 Interfecto G ii, 25. iii, 17, 21, 22. iv, 15. v, 17, 44. vi, 2. 8. viii, 12, 20, 25 C i, 58. iii, 9, 21 A 52 Af 76, 77, 88, 95 H 40  
 Interfectos G vii, 38, 40 Af 22, 93  
 Interfectos esse G v, 38 Af 28  
 Interfectum G v, 25, 58  
 Interfectus H 10  
 Interfectus erat G v, 20. vii, 4  
 Interfectus esset G iii, 20. viii, 21 Af 85  
 Interfectus est G iv, 12 C iii, 22, 99, 112 H 13  
 Interficere G v, 6, 54. vii, 41 C iii, 60 H 42  
 Interficerent C ii, 13, lii, 75 Af 28  
 Interficerentur Af 85  
 Interficeret C ii, 35 Af 91, 94  
 Interficeretur G v, 43 C iii, 27  
 Interfici G ii, 31. iv, 15, 37. v, 7, 35. vi, 34. vii, 1, 14 C i, 81. ii, 44 A 55 Af 4, 26  
 Interficiamus G vii, 38  
 Interficiant G vii, 14, 40  
 Interficiabant Af 71  
 Interficiabantur C ii, 34. iii, 106  
 Interficiendi G v, 29  
 Interficiendos G vii, 38 C i, 72  
 Interficiendum G viii, 23 C iii, 104  
 Interficit G vii, 38 C i, 75. iii, 14, 71 A 4, 60 Af 46, 95  
 Interficitur G v, 15, 35, 37, 58. vii, 88 C ii, 35, 42. iii, 104 H 39, 40  
 Interficiunt G iii, 6. v, 7, 37. vi, 19, 28. vii, 3, 67. viii, 29 C i, 55, 76. ii, 26, 38  
 Interficiuntur G iv, 12 C i, 46, 70, 80. ii, 42. iii, 28 Af 95  
 Interfuerunt C iii, 18  
 Interfui C iii, 87  
 Interfuisse G iv, 16  
 Interfuisse C iii, 83  
 Interibant G vii, 82  
 Interjecerant G vii, 80  
 Interjecerat C iii, 88  
 Interjecta G viii, 10 C ii, 27. iii, 69 A 1 Af 20, 81  
 Interjecti C ii, 34  
 Interjectis G ii, 17, 22. iii, 8. vii, 23, 36 C ii, 14 Af 59  
 Interjecto G iii, 4. vii, 19, 69 C ii, 30. iii, 58 Af 59, 61, 75  
 Interierunt G vii, 38  
 Interjiciunt C i, 73  
 Interiit G vii, 38. viiii, 44 C i, 64. ii, 14. iii, 71, 87 A 21 Af 85, 96  
 Interim G i, 16 et alia  
 Interior G v, 12  
 Interiora Af 79  
 Interiore C iii, 44, 66 H 23  
 Interiorem G ii, 2. vii, 72 C iii, 39, 40  
 Interiores G v, 14. vii, 82, 86  
 Interioris C iii, 63  
 Interire G vi, 14 C ii, 16  
 Interirent C iii, 27  
 Interisse G v, 38. viii, 21 C iii, 49  
 Interissent G vii, 17  
 Interitio H 24  
 Interitu G v, 47  
 Interitum Af 71  
 Interitura G vii, 71  
 Intermiseraut G iv, 31  
 Intermiseraut C iii, 13  
 Intermiseraut G v, 55  
 Intermississet G viii, 1  
 Intermissa G i, 27. v, 7, 43. vii, 17. viii, 9  
 Intermissa G vii, 23  
 Intermissam G vii, 70  
 Intermissis G v, 11. vi, 10. vii, 33, 73 C i, 21, 41. lii, 54, 58, 66 A 9  
 Intermisso G i, 26. iv, 34. v, 8, 15. vi, 7. vii, 9, 72, 81 C iii, 41, 63, 75, 84, 93, 96 A 66 Af 1  
 Intermissum erat G vii, 71

- Intermissuros C i, 10  
 Intermittant A 9  
 Intermittebat G vii, 36 A 6, 37 Af 29  
 Intermittere G ii, 25 C i, 59 Af 26  
 Intermitterent G iii, 5  
 Intermitteret G i, 41  
 Intermitteretur G iii, 29. vii, 24 C i, 32  
 Intermittit G i, 38. v, 38 C i, 42 Af 32, 36, 56, 61  
 Intermittitur G iv, 1. v, 40  
 Intermittunt Af 29, 32  
 Intermittuntur G viii, 13 C i, 14  
 Intermixtus esset H 31  
 Internecione G i, 13  
 Internecionem G ii, 28 Af 52  
 Internuntiis C i, 20. iii, 112  
 Interpellabant C ii, 33  
 Interpellaremus G i, 44  
 Interpellat C i, 22  
 Interpellatum C iii, 105  
 Interpellatum erat A 50  
 Interpellaverunt C iii, 70  
 Interpellavisset C iii, 73  
 Interpellavit C iii, 18  
 Interponendum C iii, 74  
 Interponere G v, 6, 36 A 71  
 Interponeretur Af 20  
 Interponi G iv, 9  
 Interponit G viii, 17 A 63  
 Interponuntur C ii, 15  
 Interposita G i, 42. iv, 11, 32. vii, 40. viii, 48, 52 C i, 64, 86. iii, 12, 75 A 60, 74  
 Interpositi G viii, 12, 19  
 Interpositis C iii, 37 Af 41  
 Interposito G vi, 38. vii, 34 C iii, 9 A 78  
 Interposnerant Af 13  
 Interposuerat Af 60  
 Interposuerim G viii, 1  
 Interpretantur G vi, 18  
 Interpretem G v, 36  
 Interpretibus G i, 19  
 Interrogans C iii, 71  
 Interrogati G vii, 20  
 Interrogatus C i, 30  
 Interrumpebant C i, 16  
 Interrumpi C i, 64  
 Interrumpit C i, 75  
 Interrumpunt C iii, 19  
 Interrupit C i, 48  
 Interrupit G vii, 19, 34  
 Interruptus est C i, 40  
 Interruptus fuerat C i, 41  
 Interscinderent G ii, 9. vii, 24  
 Interscindunt G viii, 43  
 Interseptis A 6  
 Intersit G ii, 5. vii, 87  
 Intersunt G vi, 13 A 75  
 Intervalla G vii, 23  
 Intervallis G i, 51. v, 16. vii, 23, 36 A 37 Af 69  
 Intervallum G i, 22, 43. ii, 23. iv, 17. viii, 41 C i, 18. ii, 38 A 18, 27, 30, 36, 38, 73  
 Intervallum G vii, 23 A 30, 39  
 Intervenerint G vii, 20  
 Interveniunt G vi, 37  
 Interventu G iii, 15  
 Intexerant G vii, 22  
 Intextis G ii, 33  
 Intolerandis G viii, 4  
 Intolerantius G vii, 51  
 Intorsisset H 38  
 Intorto H 39  
 Intra G i, 32 et alia  
 Intrare G vii, 8. viii, 16, 32 C iii, 44 Af 79, 80  
 Intrari G ii, 17  
 Intrassent A 14  
 Intraverant G vii, 73. viii, 16  
 Intraveris A 15  
 Intravissent C iii, 38  
 Intrinsecus Af 17  
 Intritus erant G iii, 26  
 Intro Af 88 H 41  
 Introductis C i, 12  
 Introductum C i, 7  
 Introduxerat C i, 13  
 Introduxerint G ii, 5  
 Introduxerunt C iii, 26  
 Introduxissent G ii, 10  
 Introduxit G iii, 20  
 Introeantem H 16  
 Introiit A 32 Af 90  
 Introire G v, 43 H 22  
 Introiret Af 7  
 Introisset Af 69  
 Introitu C i, 21  
 Introitum C iii, 39  
 Introitus G v, 9 C iii, 112  
 Intromissis G ii, 38. v, 58. vii, 12  
 Intromitteret H 34  
 Intromittit G vii, 11 H 35  
 Introrsus G ii, 18. vi, 10. vii, 23, 23  
 Introrumpere G v, 51  
 Intueri G i, 32  
 Intulerant C iii, 27  
 Intulerat G i, 12  
 Intulerint G i, 14  
 Intulerit G i, 44  
 Intulerunt G i, 25. vii, 62 C ii, 14  
 Intulisse G i, 44. ii, 14. viii, 4 Af 93  
 Intulissent G ii, 14. iv, 13, 16, 27 C iii, 73  
 Intulisset G i, 40

- Intalit G vi, 30 C iii, 78  
 Intus G v, 45. vi, 37 C iii, 26, 60 Af 3  
 Invadant G viii, 27  
 Invasit C i, 14  
 Invenerat Af 72  
 Inveniebat G ii, 16. viii, 7  
 Inveniretur H 39  
 Inveniri C i, 25  
 Invenit G v, 2, 5, 23 C i, 10, 31  
 Inventa est A 9  
 Inventa sunt C iii, 53  
 Inventis G i, 53. vi, 2  
 Invento G vii, 56 Af 9, 34, 67  
 Inventorem G vi, 17  
 Inventos G viii, 7  
 Inventum F 877, 17  
 Inventum est C i, 36. H, 6. iii, 48 H 19  
 Inventus est C iii, 26  
 Inveterascere G ii, 1. v, 41  
 Inveteraverant C iii, 110  
 Inveteravit C i, 44  
 Invicem G iv, 1 C iii, 90 Af 70  
 Invioti G i, 20  
 Invidere G ii, 31  
 Invidia G vii, 77. viii, 53 C i, 7  
 Inviolatum G iii, 9  
 Invisis C ii, 4  
 Invitandi C i, 74  
 Invitantibus G viii, 19  
 Invitat A 63 Af 73  
 Invitati G v, 51. vi, 35 C iii, 76  
 Invitados G iv, 6 Af 75  
 Invitatus G i, 85  
 Invitavit Af 86  
 Inviti G vii, 63 C i, 2  
 Invitis G i, 9. viii, 22 C iii, 112  
 Invito G i, 8, 14. iv, 16  
 Invitos G iv, 5; 7  
 Invitus G viii, 1 C i, 86. iii, 37, 113  
 Inulta G viii, 48  
 Invocat G viii, 48  
 Involat A 52  
 Involuta C ii, 11  
 Involunt C i, 75  
 Inusitata G ii, 31 C iii, 47  
 Inusitatio G iv, 25  
 Inusitato G iv, 25 Af 19  
 Inutilem G vii, 27 C iii, 43  
 Inutiles G ii, 16. iv, 29. vii, 77, 78  
 Inutilis A 61 Af 54  
 Inutiliter A 65  
 Jovem G vi, 17  
 Ipsa G i, 53 et alia  
 Ipse G vi, 27 C iii, 2, 64  
 Ipsam G vii, 35 C ii, 10. iii, 19, 106 Af 26  
 Ipsarum C iii, 55  
 Ipsas Af 23  
 Ipse G i, 3 et alia  
 Ipsi G i, 1 et alia  
 Ipsis G i, 14 et alia  
 Ipsius G i, 21, 22 et alia  
 Ipse G i, 19 et alia  
 Ipsorum G i, 1 et alia  
 Ipsos G i, 13 et alia  
 Ipsam G i, 18 et alia  
 Ira C ii, 12 Af 46, 85  
 Iracundia G vi, 6. vii, 42. viii, 19 C iii, 16  
 Iracundiam C i, 8  
 Iracundum G i, 31  
 Irasci C i, 6  
 Irati C ii, 32  
 Iratos A 32  
 Ire G i, 6, 9, 10, 29. iii, 1. vi, 8, 33. vii, 61 Af 6, 8, 11, 25, 33, 39, 41, 75, 83, 87, 89, 92  
 Irent G viii, 8  
 Iret A 52  
 Iretur G iii, 24. vii, 16  
 Iri G iii, 18 C i, 69  
 Irridebat A 74  
 Irridere G ii, 30  
 Irridicule G i, 42  
 Irrisui C ii, 15  
 Irrumpere G vi, 37 C iii, 67, 111 Af 29  
 Irrumperent C i, 27. ii, 12, 13  
 Irrumperet A 21  
 Irrumpit G v, 44  
 Irrumpant G vii, 76  
 Irruperunt G iv, 14 C iii, 9, 67  
 Irrupit G vii, 50  
 Irruptio G vii, 70  
 Is G i, 2 et alia  
 Issam C iii, 9 A 47  
 Isset Af 88  
 Ista G vii, 77 H 9  
 Istas Af 4  
 Iste Af 16  
 Isthmum C iii, 55  
 Isto Af 45  
 Istos Af 46  
 Istuc Af 22  
 Istud Af 45  
 Ita G i, 11 et alia  
 Italia G i, 40. vi, 32. vii, 7, 54, 57, 65. viii, 55 C i, 2, 6, 9, 27, 30, 45, 53. ii, 17, 32. iii, 1, 4, 6, 10, 12, 13, 30, 42, 78, 87 A 53 Af 54, 73 H 1, 10  
 Italiane G vi, 1. vii, 1 C i, 25, 33. ii, 32. iii, 57, 78  
 Italianam G i, 16, 33. ii, 29, 35. iii, 1. v, 1, 29. vi, 44. vii, 1, 6. viii, 50, 54 C i, 25, 29. ii, 18, 22, 32. iii, 18, 21, 22, 29, 73, 78, 82 A 68, 77;

78 Af 28 H 1  
 Italicam C ii, 30  
 Italicensem A 57  
 Italicenses A 52  
 Italicensis H 25  
 Italicis C iii, 43 Af 36  
 Itaque G i, 9 et alia  
 Item G i, 3 et alia  
 Iter G i, 7, 8, 10, 14, 15, 16, 21, 23, 41, ii, 16, 17, 29, iii, 1, 6, iv, 7, 22, v, 19, 27, 46, 49, 56, vi, 26, vii, 8, 11, 34, 40, 42, 56, 58, 66, 67, 68 C i, 14, 23, 39, 51, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 80, 87, ii, 24, 26, 26, 28, 29, 31, 3, 11, 13, 30, 33, 36, 38, 76, 79, 85, 106 A 26, 29, 36, 64, 66, 78 Af 6, 65, 69, 75, 86, 87, 96 H 4, 10, 27, 28, 30, 36, 37, 38  
 Iterum G i, 31 et alia  
 Itinera G i, 6, iii, 9, v, 19 C i, 27, 65, 67, 68, iii, 79  
 Itinere G i, 3, 9, 10, 21, 23, 25, 26, 27, 29, 41, ii, 6, 12, 13, 29, iii, 26, 27, 26, iv, 4, 11, 14, v, 11, 15, 19, 33, 47, 49, vi, 30, vii, 6, 9, 41, 42, 58, 59, 83, viii, 27, 50 C i, 4, 12, 15, 24, 26, 28, 43, 69, 63, 65, 68, 69, 70, 72, 79, ii, 20, 24, 32, 39, 41, iii, 11, 13, 21, 30, 36, 41, 67, 69, 75, 76, 79, 85, 96, 97, 112 A 26, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 53, 57, 61 Af 6, 18, 24, 33, 43, 52, 61, 70, 80, 86, 89, 93, 93 H 4, 27, 37 F 844, 2, 845, 10  
 Itineribus G i, 6, 7, 10, 37, 38, iii, 3, v, 37, 48, 50, vi, 3, 34, vii, 9, 16, 35, 56, 65, viii, 3, 4, 11, 19, 35, 36, 47, 50 C i, 15, 24, 28, 37, ii, 18, iii, 11, 13, 30, 77, 79, 85, 102 A 27, 36, 40, 66, 72 Af 1, 91 H 2  
 Itineris G i, 7, 39, ii, 11, 17, v, 10, vi, 8, 29, vii, 40, 46, 55 C i, 24, 65, 66, 68, 80, ii, 39, iii, 102, 106 A 35  
 Itinerum G i, 40, iii, 2, vi, 17, 25, vii, 11, viii, 51, 52 C i, 51 A 69  
 Itum G v, 2, 5  
 Itum est C iii, 26  
 Itaros G i, 13, v, 31 C iii, 31  
 Iturum G i, 40, v, 36 C i, 3, 10, 11  
 Iturus erat G viii, 51  
 Iturus sit C i, 11  
 Ityreis Af 20  
 Juba C i, 6, ii, 25, 36, 40, 44 A 51 Af 6, 25, 36, 48, 52, 55, 57, 66, 91, 94, 97  
 Jubae C ii, 25, 43 Af 26, 43, 48, 57, 59, 77, 95  
 Jubam C ii, 38 Af 74

Jubeat G i, 19 A 55  
 Jubebat G iv, 31, vii, 36, 67 C iii, 33  
 Jubebo F 833, 10  
 Jubent G i, 5, v, 51, vii, 58 C i, 61, 81  
 Jubente G vii, 26  
 Jubeo Af 54  
 Juberent C i, 79  
 Juberet G i, 19, 31, vi, 1 C iii, 23, 69, 71, 84 A 7  
 Jubet G i, 7, 19, 21, 31, 5, iii, 9, 11, 19, iv, 15, 21, v, 1, 2, 7, 11, 25, 34, 37, 38, 46, 50, 56, 57, 4, 5, 7, 8, 33, vii, 4, 7, 11, 12, 13, 31, 40, 46, 60, 64, 67, 70, 71, 74, 80, 87, 89, 90, viii, 15, 43, 54 C i, 8, 16, 21, 23, 24, 27, 28, 30, 37, 42, 43, 64, 66, 70, 77, 80, 82, ii, 1, 20, 21, 23, 24, 36, 42, iii, 34, 37, 38 A 1, 25, 45, 65, 66, 73, 75, 77 Af 4, 7, 8, 10, 12, 17, 18, 21, 31, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 46, 69, 78, 80, 92, 98 H 3, 6  
 Jubis G i, 48  
 Jucundius A 24 F 844, 3  
 Jucundam C i, 86  
 Judicabant G vii, 55  
 Judicabat G iv, 13, 22, viii, 14, 39, 52 C iii, 99 A 11  
 Judicabit G v, 44  
 Judicabundum C iii, 83  
 Judicamus C iii, 78  
 Judicant C ii, 32  
 Judicaram F 844, 7  
 Judicatore G i, 46, vii, 43  
 Judicarem G vii, 77  
 Judicaret G i, 40, vi, 32, viii, 6, 8, 46, 48 A 30, 34  
 Judicaretur A 54  
 Judicari G i, 12, 40, ii, 27, viii, 12  
 Judicassent G i, 30  
 Judicasti F 845, 2  
 Judicat G v, 52, 56 C i, 26, 64  
 Judicaturam G i, 40  
 Judicaverat C iii, 10  
 Judicaverint G vi, 30  
 Judicaverunt C ii, 32  
 Judicavissent G vii, 52  
 Judicavisset C iii, 12  
 Judicavit G iii, 33 C iii, 86  
 Judicem A 67  
 Judicia C ii, 18, iii, 1  
 Judicibus C iii, 1  
 Judicii C i, 13, 35  
 Judiciis G vi, 13 C i, 4  
 Judicio G v, 27, vi, 11, 81, viii, 1 C i, 14, 47, 74, iii, 1, 10, 60 A 16 F 845, 8  
 Judiciorum C i, 4  
 Judicium G i, 4, 41, 45, vi, 11, 44

- C ii, 31. iii, 12 A 15  
 Jugera C i, 17  
 Jugi G vii, 36, 44. viii, 14 Af 41  
 Jugis C i, 70 A 35  
 Jugo G i, 24. ii, 24. iv, 33. vii, 45  
 Af 37, 38, 61, 78 H 9, 38  
 Jugulant H 35  
 Jugulantur A 46  
 Jugulare H 15, 33  
 Jugulari H 22  
 Jugularunt H 22  
 Jugulasse H 20  
 Jugulasset H 22, 27  
 Jugulatione H 16, 18  
 Jugulationem H 16, 23  
 Jugulatum H 18  
 Jugulavit H 18  
 Jugum G i, 7, 12, 21. vii, 67, 80.  
 viii, 14 C i, 46. ii, 24 A 35 Af 37,  
 38, 49, 65, 67, 75  
 Julia C i, 14  
 Juliae Af 87 F 853, 25  
 Julianæ Af 41  
 Julianas Af 78  
 Juliani Af 15, 78  
 Julianis Af 85  
 Julianos Af 69  
 Julii F 854, 1  
 Julius C iii, 1  
 Jumenta G vii, 11, 12. viii, 41 C i,  
 81. iii, 44, 49 Af 9, 18, 54, 69, 72  
 Jumentis G iv, 2 C i, 60, 69, 80, 84.  
 iii, 11, 61 A 2 Af 24, 54 H 11  
 Jumentorum G i, 3. v, 1. vi, 36, 43.  
 viii, 10, 35 C i, 55, 64. ii, 1  
 Juncta G iv, 17  
 Junctis G i, 8, 12 C i, 54, 61  
 Junctura G iv, 17  
 Jungatur C ii, 10  
 Jungebat G iv, 17 C i, 25  
 Jungit G viii, 48  
 Junii Af 98  
 Juniores G vii, 1 C iii, 102  
 Junium H 3, 16  
 Junius G v, 27, 28  
 Jura (mons) G i, 2  
 Jura G vi, 13. vii, 76, 77 C i, 6, 85  
 A 65, 78  
 Juram, (montem) G i, 6, 8  
 Jurandi C iii, 102  
 Jurant C i, 76. iii, 13  
 Jurare G vi, 12 C iii, 87  
 Juraret G i, 31  
 Jurat C i, 76. iii, 13  
 Juravisset C iii, 10  
 Juravit C iii, 87  
 Jure G i, 36, 44. ii, 3. vii, 33, 37,  
 41, 77. viii, 55 C iii, 107 A 35, 66,  
 78 Af 45 H 42 F 845, 4  
 Jurejurando G i, 30, 31. iv, 11. v,  
 27. vi, 2. vii, 2, 66 C i, 9. iii, 28  
 Jurent C i, 76  
 Juri C iii, 73  
 Juris G i, 28. v, 27. viii, 53 C i, 5.  
 iii, 97 A 63  
 Jurisjurandi C i, 76. iii, 28  
 Jus G i, 4, 36. iii, 16. vi, 13, 23. viii,  
 4, 23 C i, 87. iii, 20 A 49  
 Jusjurandum G i, 3. v, 6. vii, 67 C  
 i, 76. ii, 18  
 Jusserat G iii, 11. iv, 30. vii, 11, 60,  
 76, 88 C iii, 2, 89, 106 Af 46, 72,  
 75  
 Jussert C ii, 20  
 Jusserunt G iv, 27, 37. v, 33, 34.  
 viii, 52 C iii, 104  
 Jussi G iii, 21  
 Jussi erant C i, 78  
 Jussi sunt G iii, 6  
 Jassis G vii, 35  
 Jussisset G i, 27, 39. iii, 2. v, 54.  
 vii, 40 C i, 9. iii, 13 Af 40  
 Jussit G i, 24, 28, 49. ii, 5, 11, 25,  
 28, 33, 35. iv, 13, 22, 23, 26, 32, 36.  
 v, 4, 18, 24. vi, 31. vii, 18, 27, 33,  
 47, 68, 83 C i, 14, 41, 87. ii, 44.  
 iii, 24, 26, 42, 46, 65, 75, 76, 80,  
 94, 97, 98, 102, 107 A 10, 19, 31,  
 36, 68, 73 Af 2, 64 H 18, 21, 27  
 Jussu G vii, 3 C ii, 21, 22. iii, 7, 11,  
 22 A 34, 52  
 Jussus G v, 37  
 Justa G vii, 23 A 44  
 Justæ G i, 43  
 Justam G i, 43. viii, 50  
 Justiorem C i, 35  
 Justis G vi, 19. viii, 39 Af 1  
 Justissima G iv, 16  
 Justissimam G vii, 37  
 Justissimum G i, 45  
 Justitia G v, 41 C i, 32  
 Justitiæ G vi, 24  
 Justitiam G i, 10. ii, 4  
 Justo G viii, 48 C iii, 76  
 Justum C i, 23  
 Juvabat C iii, 35  
 Juvant C i, 15  
 Juvantur G vi, 21  
 Juvare G ii, 3 C i, 35, 83  
 Javarent G i, 26. vii, 78  
 Jvari C ii, 32  
 Juvent C i, 60  
 Juventus G iii, 16 C ii, 5  
 Juventute C ii, 5  
 Juventuti G vi, 14  
 Juventutis G vi, 23. viii, 8  
 Juverant A 97, 98  
 Juvissent G i, 26  
 Juvit C iii, 29  
 Juxta G ii, 26 et alia

## K

Kalendas G i, 6. viii, 2 Af 1, 2, 37,  
75, 98 H 19 F 845, 10  
Kalendis Af 6  
Kaleni C iii, 14  
Kaleno C iii, 26  
Kalenum C i, 87. iii, 55 A 44  
Kalenas C iii, 8, 14, 55

## L

Labefacta C ii, 22  
Laberetur G v, 3  
Laberius G v, 15  
Labiensani Af 29  
Labiene Af 16  
Labiens G i, 22. ii, 1. iv, 38. v, 58,  
58, 58. vii, 62 Af 15, 24, 40, 50, 61,  
63, 75  
Labiens G i, 22. v, 8, 11, 24, 46, 53.  
vii, 54, 56. viii, 6, 52 Af 20, 33, 52,  
66  
Labiendum G i, 10, 21, 54. ii, 11. iii,  
11. iv, 38. v, 27, 37, 53. vi, 5, 7,  
33. vii, 61, 66, 87, 90. viii, 24, 25,  
52 Af 16, 19, 39 H 18  
Labiens G i, 22. ii, 26. v, 23, 47, 57,  
58. vi, 7, 8. vii, 57, 58, 59, 62, 87.  
viii, 23, 45 C i, 15. iii, 13, 19, 71,  
87 Af 13, 16, 19, 21, 29, 38, 39, 49,  
50, 52, 65, 66, 69, 70, 75, 78 H 31  
Labor C ii, 14. iii, 63 A 51  
Laborabant C iii, 9  
Laborabat G vii, 31 Af 60  
Laborandum erat Af 73  
Laborantes G iv, 26  
Laboranti G v, 44  
Laborantibus G i, 52. vii, 13, 70, 85,  
86 C i, 45. ii, 6. iii, 64 A 1, 21 H  
9  
Laborare G i, 31. vii, 67 C iii, 22  
Laborarent C ii, 6  
Laboraret G vii, 10 Af 5  
Laboratur G vii, 86  
Labore G i, 44. iii, 5, 17, 26. v, 8, 19,  
28. vi, 43. vii, 8, 24, 28, 32, 40, 41,  
83, 88. viii, 4, 6, 41 C i, 9, 32, 63,  
65. ii, 13, 16, 41. iii, 18, 26, 40, 47,  
77, 82, 97, 106 A 9 Af 32 F 855,  
6  
Laborem G iii, 14. iv, 2. v, 11, 40.  
vi, 31, 32. vii, 20, 68 C i, 68. iii,  
8, 41, 49, 85, 95 A 9, 22  
Labores C ii, 15. iii, 74  
Labori G vi, 21. vii, 86 C i, 64  
Laboribus G vii, 27. viii, 1 C iii, 49

## A 69

Laboris G iv, 2. v, 11. vii, 80 C i,  
69. ii, 15, 32. iii, 53  
Laborum G vii, 85 C i, 68. iii, 6  
Labra G vii, 72  
Labris G vi, 38  
Labrum G v, 15  
Labuntur C ii, 11  
Lacedæmone C iii, 4  
Lacessantur G iv, 7  
Lacessendi Af 69  
Lacessendos G viii, 14  
Lacessendum G iv, 34  
Lacessere G i, 15, 23. v, 17 C i, 82  
Af 35  
Lacesserent G iv, 11  
Lacesserentur G iv, 11  
Lacesseret G i, 35. vi, 5. vii, 59  
Lacessit C i, 81  
Lacessunt C i, 42  
Lacrymans G vii, 38  
Lacrymas G i, 39 A 24  
Lacrymis G i, 20 A 24, 59 Af 26  
Lacte G iv, 1. v, 14. vi, 22 C iii, 48  
Lacu G i, 2, 8. iii, 1  
Læderet G viii, 52  
Lædi C ii, 44  
Lædianus C iii, 100  
Lælii C iii, 7  
Lælium C iii, 40  
Lælius C iii, 19, 100  
Læsam G vi, 9  
Lætabantur A 24, 32  
Lætari H 29  
Lætatio G v, 52  
Læti G iii, 18 C i, 69 Af 90  
Lætior A 77  
Lætitia G v, 48. viii, 29, 51 G i, 74.  
iii, 87 A 77 Af 34 H 40  
Lætitiæ G vii, 79 A 56  
Lætus A 53 Af 61  
Laminis C ii, 10  
Lancea G viii, 48  
Languentibus C ii, 14  
Languide Af 18  
Languidiores A 25  
Languidioribus G iii, 5  
Languidius G vii, 27  
Languido C i, 21  
Langnore G v, 31 Af 18, 34  
Lanista Af 71  
Lanistas H 6  
Lapidare H 22  
Lapide C iii, 22  
Lapides G i, 46. ii, 6. iii, 9 C ii, 2  
Af 27  
Lapidibus G iii, 25. v, 43. vii, 81 C  
ii, 10, 11 A 19, 20, 21 Af 27, 85,

- 87 H 5  
 Lapidum C iii, 63, 105 Af 83  
 Lapillos Af 27  
 Laph G vii, 28  
 Lapsus G v, 55  
 Laqueis G vii, 22  
 Large A 1  
 Largiendum G i, 18  
 Largiter G i, 18 Af 72  
 Largitio H 1  
 Largitione G i, 9 C i, 39  
 Largitionem A 4  
 Largitiones C ii, 31, 112  
 Largitionibus C i, 4, 21  
 Largitionis C ii, 28 A 49  
 Largitori A 49  
 Largitum esse H 42  
 Largitur G vi, 24  
 Largitus est Af 87  
 Larinationem C i, 23  
 Larissæos C iii, 81  
 Larissam C iii, 80, 96, 97, 98  
 Lassitudine G iv, 15 C ii, 41. iii, 92, 95, 99  
 Lassos A 30  
 Latam C ii, 21  
 Latas G vii, 72 C i, 32. ii, 9  
 Late G i, 2. iv, 35. vi, 26. viii, 9 C ii, 15, 24. iii, 8, 47, 111 H 8  
 Latebant G ii, 19  
 Latebris G vi, 43  
 Latent Af 7  
 Latentes Af 66  
 Latera G vi, 8 C i, 42, 83 Af 51  
 Laterculo C ii, 9  
 Latere, *nom.* G i, 26. ii, 8, 23, 25. iii, 29. iv, 26. v, 35. vii, 24, 25, 49, 50, 87, 82. C i, 25, 44, 46. ii, 8. iii, 86, 93 A 20, 40 Af 15, 58 H 31  
 Latere, *verb.* G iii, 14  
 Laterensem A 55  
 Laterensi A 54  
 Laterensis A 53  
 Lateres, *nom.* C ii, 10  
 Lateribus G ii, 8. vii, 67, 72. viii, 9, 14, 19 C i, 45. ii, 9, 10, 11 A 28, 36, 38 Af 78 H 30  
 Lateritia C ii, 10, 11  
 Lateritium C ii, 14  
 Lateritilis C ii, 15  
 Lateritium C ii, 9  
 Lateris G ii, 8. v, 13  
 Latinis C iii, 2  
 Latitando Af 91  
 Latitans G viii, 31  
 Latitantibus C ii, 4  
 Latior G vii, 19  
 Latiore C i, 58 A 19  
 Latiores G v, 1  
 Latissimas G vi, 23 C iii, 44  
 Latissime G iv, 3. vii, 8, 9 Af 30  
 Latissimo G i, 2  
 Latissimos G ii, 4  
 Latissimum G ii, 27  
 Latitudine G ii, 23. iii, 20 C ii, 13. iii, 46 Af 50  
 Latitudinem G i, 2. H, 7, 8, 12, 17, 29. iii, 18. iv, 17 C i, 45 iii, 63 Af 14  
 Latitudo G vi, 25  
 Latins G iii, 10. iv, 6. v, 19. vii, 45 C ii, 17. iii, 101 A 61  
 Latobrigis G i, 5  
 Latobrigorum G i, 29  
 Latobrigos G i, 28  
 Latorum C i, 5  
 Latos G vi, 23. viii, 2  
 Latrocinia G vi, 23 A 19  
 Latrocinia G vi, 35. viii, 30, 47  
 Latrocinto G vi, 16. viii, 24  
 Latrociniorum G viii, 32  
 Latrones G vii, 38. H 40  
 Latronibus G viii, 30. C iii, 110  
 Latronum G iii, 17 C iii, 109 H 1  
 Latum G vii, 24 C i, 32  
 Laturi G i, 40  
 Laturos G i, 39. vii, 14, 17 C iii, 81  
 Laturos esse G iii, 8  
 Laturum esse C i, 85  
 Latus G ii, 5. iii, 29. iv, 25. v, 13 A 28, 52 Af 58, 60  
 Laudanda sunt G v, 8 C iii, 87  
 Laudans C iii, 87  
 Laudat C i, 3  
 Laude G v, 44. vii, 19 A 42  
 Laudem G i, 40. iv, 3, 19. vi, 21, 28, 40  
 Laudes H 17  
 Laudibus C i, 60. ii, 39. iii, 67 A 13 H 42  
 Laudis G vi, 24. vii, 76, 89 C i, 7, 28 H 25  
 Laventur G iv, 1  
 Laureæ C iii, 71  
 Laus G vi, 23  
 Laxare G ii, 25  
 Lecti H 15  
 Lectoria H 32, 33  
 Llecticam H 32  
 Legati G i, 8, 14, 30, 37, 42. ii, 6, 35. iii, 23. iv, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 21, 22, 26, 38. v, 50, 52. vii, 12, 32, 34, 38, 89, 90. viii, 26, 28 C i, 8, 15, 32, 35, 38, 51, 71. ii, 13, 17. iii, 19, 34, 51 A 24, 35, 69 Af 7, 83, 86, 74, 82 H 2, 3, 19, 22, 26, 36  
 Legatione C ii, 17  
 Legationem G i, 8. iii, 8  
 Legationes G ii, 35. v, 51, 55. vii, 4, 68 C i, 51. ii, 21 A 36 Af 8



- Legationis G i, 34  
 Legationibus G v, 21. vi, 2. vii, 48, 64. viii, 6 C iii, 55  
 Legationis G i, 7, 13. viii, 50 C i, 38. iii, 103  
 Legatis G i, 7, 8, 48. iii, 1, 8. iv, 18, 22, 23, 27. v, 1, 25, 52. vii, 5, 11, 45, 47, 62. viii, 22. C i, 33. iii, 9, 12, 15, 90, 97, 101 A 36 H 18  
 Legato G iii, 17. v, 17, 24, 51. vi, 6. vii, 51, 65. viii, 11 C iii, 106 Af 68  
 Legatorum G iii, 16. vii, 5 C ii, 44 H 22  
 Legatos G i, 7, 9, 11, 13, 27, 35, 42, 52. ii, 3, 11, 12, 15, 20, 28, 31. iii, 9, 21, 23, 28. iv, 11, 16, 27. v, 1, 3, 6, 20, 22, 24, 28, 37, 41. vi, 1, 4, 5, 6, 32. vii, 43, 55. viii, 4, 46, 48 C i, 20, 30, 32, 34, 60, 64. ii, 12. iii, 12, 17, 19, 80 A 2, 28, 37, 70, 77, 92 H 2, 22, 24, 37  
 Legatum G i, 10, 12. ii, 2, 5, 11. iii, 11. iv, 22, 38. v, 37, 45. vii, 11, 40, 49, 87. viii, 14, 24, 39 C i, 26, 30, 37, 74. ii, 24. iii, 42 A 52, 57 Af 26, 28 H 22, 35 F 845, 12  
 Legatus G ii, 9. iii, 20. v, 35. viii, 26, 27, 30 C i, 8. ii, 1, 34. iii, 8, 34, 39 A 57 Af 4 H 17  
 Lege G i, 3. vi, 56 C i, 14. ii, 25. iii, 1, 21, 107  
 Legem G viii, 63 C ii, 21, 25. iii, 20  
 Legendos C iii, 59  
 Legent G viii, 1  
 Legerat Af 28  
 Leges G vii, 33, 76, 77 C iii, 1 A 65  
 Legibus G i, 1. ii, 5. vi, 20. vii, 32, 33, 37, 77 C i, 7 A 67, 78  
 Legio G i, 7, 41. ii, 17, 28. iv, 32. v, 27. vii, 51, 62. viii, 8, 54 C i, 15, 18, 44. iii, 45, 66, 67, 69, 75, 88, 101 A 9, 40, 53, 54, 57, 76 Af 1, 2 H 30, 31, 34  
 Legionarius G vi, 34  
 Legionarias C i, 73  
 Legionarii G v, 19 C i, 78. iii, 63 A 29 Af 6, 19, 35, 75  
 Legionariis G ii, 27. iii, 11 C ii, 8 A 63 Af 15, 59 H 10, 24, 26  
 Legionario Af 72  
 Legionariorum G i, 51 C iii, 2 A 21  
 Legionaris G i, 42. vii, 20 A 60 Af 14, 16, 18, 50, 52, 69, 70  
 Legionarium Af 70  
 Legione G i, 40. ii, 34. iii, 1, 7. iv, 32. v, 25, 44, 46, 52, 53. vi, 7. vii, 49. viii, 24 C i, 8, 30, 64. ii, 20. iii, 16, 22, 23, 24, 35, 62, 91 A 33, 40, 69 Af 10, 16, 25, 78, 81, 89 H 12, 18, 20, 23  
 Legionem G i, 42. ii, 21, 26. iii, 1, 2, 6. v, 24, 29, 38, 39, 46, 47, 52. vi, 32, 35. vii, 42, 45, 50, 62. viii, 2, 6, 11, 24, 36, 54 C i, 45, 54. ii, 20. iii, 16, 67, 69, 89, 102 A 34, 39, 40, 50, 52, 55, 57, 62, 68, 77 Af 1, 60 H 12, 36  
 Legiones G i, 10, 24, 41, 49. ii, 2, 8, 17, 19, 22, 23, 24, 26. iv, 22, 30, 34, 35, 38. v, 11, 17, 18, 24, 25. vi, 3, 5, 7, 39, 44. vii, 2, 6, 9, 10, 11, 17, 24, 27, 34, 36, 40, 51, 53, 59, 61, 67, 70, 90. viii, 4, 6, 8, 9, 14, 16, 17, 19, 24, 26, 28, 29, 32, 33, 46, 54, 55 C i, 6, 8, 9, 11, 14, 31, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 51, 64, 82, 85, 87. ii, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 37. iii, 2, 4, 8, 25, 31, 45, 46, 56, 66, 75, 78, 80, 88, 97, 99 A 34, 35, 39, 40, 42, 51, 53, 54, 56, 58, 60, 61, 64, 69, 77 Af 1, 19, 34, 37, 39, 40, 41, 46, 53, 56, 58, 59, 61, 65, 66, 68, 70, 72, 73, 75, 83, 85 H 34, 42  
 Legioni G iv, 25. v, 27, 58. vi, 32, 33, 46 A 34  
 Legionibus G i, 10, 12, 21, 52. ii, 8, 11, 20, 35. iii, 11, 21. iv, 38. v, 1, 2, 6, 8, 11, 16, 17, 24, 48, 53. vi, 1, 3, 5, 33, 36. vii, 10, 35, 40, 43, 56, 57, 60, 68, 83, 90. viii, 4, 6, 11, 14, 17, 18, 19, 25, 30, 39, 46, 52, 54 C i, 2, 3, 15, 16, 30, 32, 37, 38, 39, 40, 42, 51, 57, 63, 78, 80, 83, 87. ii, 18, 19, 20, 24, 26, 43. iii, 6, 3, 13, 31, 33, 34, 36, 51, 88, 101, 103 A 42, 44, 49, 58, 65, 66, 73 Af 2, 10, 33, 35, 37, 38, 48, 51, 52, 54, 60, 68, 75, 77, 78, 80, 81, 86 H 9 F 841, 3. 858, 6  
 Legionis G i, 42. ii, 23, 25. iii, 1, 2. iv, 25. v, 9, 45, 57. vi, 39. vii, 47, 50, 51, 60, 62. viii, 2, 36 C i, 7, 12, 18, 43, 45, 46, 83. ii, 23, 28, 46, 63, 66, 67. iii, 52 A 50, 53. Af 45, 47, 54, 62, 84  
 Legionum G i, 24. ii, 26. iv, 38. v, 3, 15, 18, 19, 24, 48. vi, 32, 33, 40. vii, 35, 47, 70. viii, 8, 27, 31 C i, 4, 38, 40, 42, 43, 51, 60, 79, 83. iii, 1, 18, 29, 36, 86, 93, 97 A 22, 61 Af 3, 20, 31, 52, 54, 60, 65, 69, 79, 93 H 7, 17  
 Legis Af 87  
 Legissent Af 8  
 Legumina C iii, 47  
 Lemanno G i, 2, 8. iii, 1  
 Lemoni G viii, 26  
 Lemorum G viii, 26  
 Lemovices G vii, 4, 75

- Lemovicibus G vii, 75  
 Lemovicum G vii, 88, viii, 46  
 Leni G iv, 28, v, 8  
 Lenibus F 877, 5  
 Leniore C ii, 24  
 Leniorem C i, 2  
 Lenioribus C iii, 25  
 Lenissimis C i, 5  
 Lenissimum F 848, 13  
 Lenitate G i, 12 C iii, 98 Af 92  
 Lenitatem G viii, 44 Af 86  
 Lenitatis C i, 74 Af 54  
 Leniter G ii, 29 et alia  
 Lenium H 35  
 Lenius, *adv.* C i, 1 et alia  
 Lente C i, 80  
 Lentius, *adv.* G v, 17 et alia  
 Lentuli C i, 2, iii, 96  
 Lentulo C i, 16, 21  
 Lentulum G viii, 50, iii, 62 A 68  
 Lentulus C i, 1, 2, 4, 5, 14, 15, 32, 23, iii, 4, 88, 104  
 Lenunculi C ii, 43  
 Lepidi A 63  
 Lepido C ii, 21 A 63, 64  
 Lepidum A 69  
 Lepidus A 63, 64  
 Lepontius G iv, 10  
 Leporem G v, 12  
 Leptæ F 845, 12  
 Lepti Af 9, 10, 67  
 Leptim A 57 Af 7, 61, 62, 63  
 Leptitanorum C ii, 38  
 Leptitaneos Af 97  
 Levabat C iii, 48  
 Levandas C i, 9  
 Levata Af 34  
 Leuacos G v, 39  
 Leucos G i, 40  
 Levem G vii, 42 Af 60, 78 H 22  
 Leves Af 59  
 Levetur G v, 27  
 Levi G vii, 36, 39, 53 C i, 54 Af 37, 50, 52, 61, 65, 66, 72, 75, 78, 81 H 7, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 26, 30  
 Levibus C i, 27 A 52  
 Leviora C ii, 32  
 Leviore G vii, 4  
 Levis G ii, 10, 24, vii, 65, 80, viii, 17, 19 C i, 48, 83 ii, 34, iii, 38, 45, 62 A 17 Af 1, 13, 14, 19, 20, 39, 48, 51, 59, 61, 69, 71 H 25 F 858, 6  
 Levitate G ii, 1, v, 24  
 Levitatem G vii, 43  
 Levius, *adj.* G v, 28 C iii, 26  
 Lex C i, 7  
 Lexovii G iii, 17  
 Lexovius G iii, 29, vii, 75  
 Lexovios G iii, 9, 11  
 Libellam A 52  
 Libenter G i, 44 et alia  
 Libentes Af 90  
 Libenti Af 38  
 Libentissimis C i, 15  
 Libentius G viii, 48 et alia  
 Liber A 63  
 Libera G vii, 36 C ii, 11, iii, 34 Af 33  
 Liberæ G v, 7  
 Liberalibus H 21  
 Liberalitate G i, 43 C ii, 28, iii, 6 F 849, 1  
 Liberalitatem G i, 18  
 Liberalitatis A 49  
 Liberaliter G ii, 5 et alia  
 Liberam G i, 44, viii, 16, 32, 52 C i, 7, 74 Af 7  
 Liberandi G iv, 24, v, 38  
 Liberandos C iii, 83  
 Liberare C i, 9  
 Liberarentur A 24, 65  
 Liberaret G iv, 19, viii, 38  
 Liberari C iii, 60  
 Liberasse H 42  
 Liberati sunt Af 92  
 Liberatis C iii, 51  
 Liberatum G v, 47  
 Liberatus H 22  
 Liberatus esset G v, 27  
 Liberaverant C iii, 9  
 Liberaverunt C iii, 9  
 Libere G vii, 49 et alia  
 Liberi G i, 11, v, 14  
 Liberi, *adj.* G vii, 56  
 Libervis G v, 14, viii, 51 C i, 51, ii, 5, iii, 14 Af 89, 91, 93, 95  
 Libervis, *adj.* G viii, 52 C iii, 3  
 Libervius G i, 18 et alia  
 Liberatorum C iii, 33, 80 Af 23  
 Liberos G i, 31, ii, 5, iii, 2, iv, 19, vi, 18, 19, vii, 14, 26, 48 C i, 23, iii, 110 Af 26, 91  
 Liberos, *adj.* G vii, 37  
 Libertate G iii, 3, iv, 1, v, 27, vii, 71  
 Libertatem G i, 17, iv, 15, vii, 1, 64, 66, 77, viii, 1, 30 C i, 22, ii, 21, iii, 91 Af 23  
 Libertati G iii, 10, vii, 37 C i, 14  
 Libertatis G i, 28, v, 44, 45, vii, 76, 77, 89 C i, 57 Af 54  
 Libertinis Af 19  
 Libertinorum Af 36 H 33  
 Libertis C i, 24 A 55  
 Libertos H 33  
 Libertum H 33  
 Liberum G v, 7 A 24, 30  
 Libo C i, 26, iii, 5, 15, 16, 23, 24  
 Libone C iii, 18, 98, 100

Libonem C i, 26. iii, 101  
 Libonis C i, 26. iii, 16  
 Libram C iii, 40  
 Librilibus G vii, 81  
 Liburnarum C iii, 9  
 Liburnicæ C iii, 5  
 Liceat G i, 7. v, 31 C i, 23  
 Licebat G viii, 41 C i, 58, 79  
 Licente G i, 18  
 Licentia C i, 31, 51  
 Licentiæ C iii, 110 Af 54  
 Licentiam G vii, 52 A 56 Af 85  
 Licere G iii, 10. iv, 8. v, 36, 41, 51  
 A 56 H 18, 23  
 Liceret G i, 30, 31, 35, 39. vi, 36.  
 vii, 33 C ii, 20, 29. iii, 1, 17, 19  
 Af 35 H 23  
 Liceri G i, 18  
 Licet, verb. G iv, 1. vi, 17, 35  
 Licet, conj. Af 45 H 16  
 Licinius C ii, 44 A 52  
 Lictorem A 52  
 Lictores C i, 6  
 Lictorum C iii, 32  
 Licinæet C iii, 19  
 Licuit C iii, 27, 36, 96  
 Ligario Af 89  
 Ligarus Af 64  
 Liger G vii, 55  
 Ligeri G iii, 9. vii, 59  
 Ligerim G vii, 5, 11, 56. viii, 27  
 Ligeria G vii, 11, 55  
 Ligna C iii, 15 Af 10  
 Lignandi C iii, 15, 76 Af 31  
 Lignantur H 27  
 Lignationis G v, 39  
 Lignatoribus G v, 26  
 Ligneæ H 19  
 Ligneam H 18  
 Ligneis C iii, 9  
 Lignis C ii, 2 Af 87, 91  
 Ligno A 46 H 18  
 Lignorum C i, 84  
 Lilium G vii, 74  
 Lilybæo Af 2, 34  
 Lilybæum Af 1, 37  
 Limen C iii, 105  
 Limosa A 5  
 Lineis G vii, 23  
 Lingonas G i, 26, 40  
 Lingones G vii, 9, 63  
 Lingonibus G vi, 44  
 Lingonum G i, 26. iv, 10. vii, 66.  
 viii, 11  
 Lingua G i, 1  
 Linguae G i, 47  
 Lingula G iii, 12  
 Lini G iii, 13  
 Lintres G vii, 60  
 Lintribus G i, 12, 53 C i, 26

Liquescit A 5  
 Lisci G i, 18  
 Lisco G i, 16  
 Liscum G i, 18  
 Liscus G i, 17  
 Lissi C iii, 28, 29, 78  
 Lisso C iii, 42  
 Lissum C iii, 26, 28, 29, 40  
 Litata est H 24  
 Litavici G vii, 39, 40, 43, 67  
 Litavico G vii, 42  
 Litavicum G vii, 38, 54, 55  
 Litavicus G vii, 37, 38, 40  
 Litem G v, 2  
 Litræ G v, 40, 45 C ii, 20. iii, 33,  
 36 A 27 H 26, 28  
 Literarum G vi, 14 F 843, 1  
 Literas G i, 26. v, 46, 47, 49. viii, 6,  
 11 C i, 9. ii, 13. iii, 14, 16, 23, 57  
 A 38, 42, 44, 51, 56, 59 Af 4, 8,  
 20, 26 H 4, 18, 26  
 Literis G i, 29. ii, 1, 2, 35. iv, 38.  
 v, 11, 46, 48, 49. vi, 14. vii, 90.  
 viii, 26, 27, 39 C i, 1, 17, 19, 40,  
 53. ii, 37. iii, 22, 25, 33, 36, 71,  
 72, 79, 108 A 34, 44, 51, 62, 65 Af  
 8, 26, 32, 48, 55 H 4, 18, 32 F 848,  
 10  
 Littora C ii, 26. iii, 8, 14, 15, 23, 25,  
 42 A 8, 9, 17  
 Littore G iv, 23, 26. v, 8, 9, 10 C  
 ii, 28. iii, 24 A 13, 17 Af 11, 24,  
 62  
 Littoribus C ii, 43. iii, 73  
 Littoris C i, 25 A 8  
 Littus G iv, 23 C ii, 23, 43 A 27 Af  
 1, 7, 23, 80 H 40  
 Lævineio Af 89  
 Lixam Af 84  
 Lixarum Af 75  
 Loca G ii, 4, 19. iii, 2, 3, 14, 23. iv,  
 7, 20. v, 8, 12. vi, 24, 34. vii, 7,  
 86. viii, 36 C i, 37, 49, 51, 66, 67.  
 iii, 6, 25, 42, 44, 49, 112 A 8, 9, 40  
 Af 2, 49, 68, 79 H 7, 8, 20, 28  
 Locari C iii, 46  
 Locata erant Af 56  
 Locati Af 77  
 Locatum Af 36  
 Locellum F 851, 5  
 Loci G i, 2, 38. ii, 4, 8, 18, 22. iii,  
 2, 4, 9, 12, 13, 19, 23. iv, 23.  
 v, 9, 15, 67. vi, 5. vii, 14, 15,  
 17, 19, 20, 45, 52, 53, 74, 85. viii,  
 11, 15, 32, 40 C i, 38, 66, 71, 79.  
 ii, 1, 2, 25, 31, 35, 37. iii, 9, 23, 43,  
 49, 68, 72, 106, 112 A 1, 15, 17,  
 19, 26, 30, 40, 61, 74, 75, 76 Af 3,  
 38 H 8, 9, 28, 29, 38, 39  
 Locis G i, 6, 10, 23, 41. ii, 22, 27, 35.

- iii, 1, 6, 7, 20, 21, 28. iv, 1, 4, 7, 20, 22, 23, 24, 27, 29. v, 7, 19, 22, vi, 17, 25, 35, 43. vii, 1, 9, 25, 28, 45, 55, 61, 67, 69, 72, 73, 79, 84, 86, 88. viii, 3, 10, 12, 13, 28, 34, 36, 40, 43, 44, 48, 51 C i, 7, 25, 43, 44, 46, 48, 61, 64, 65, 68, 79. ii, 5, 9, 15, 40, 41. iii, 3, 24, 36, 41, 42, 44, 46, 52, 58, 84, 85, 98, 101, 102, 109 A 2, 6, 12, 17, 25, 35, 36, 42, 44, 46, 61, 72 Af 50, 60, 65, 73 H 2, 8  
 Loco G i, 15, 25, 26, 27, 42, 49, 53. ii, 8, 9, 10, 15, 18, 23, 25, 26, 33. iii, 4, 14, 15, 17, 25. iv, 1, 22, 23, 33, 34. v, 5, 7, 8, 9, 18, 21, 25, 32, 33, 34, 43, 44, 45, 49, 50, 51. vi, 6, 8, 13, 19, 22, 25, 27, 29, 30, 37, 40. vii, 10, 17, 18, 19, 20, 33, 35, 36, 39, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 53, 55, 62, 67, 69, 77, 79, 83. viii, 5, 7, 9, 14, 15, 16, 17, 26, 27, 33, 41, 43 C i, 27, 31, 33, 41, 44, 45, 47, 67, 70, 71, 72, 74, 79, 81, 84, 85, 86. ii, 6, 25, 31, 33, 34, 35, 39, 41. iii, 17, 21, 30, 36, 37, 38, 40, 42, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 61, 63, 65, 66, 67, 74, 76, 85, 88, 92, 93, 94, 97, 102 A 8, 18, 19, 21, 27, 38, 36, 38, 52, 59, 60, 72, 74, 76 Af 6, 31, 32, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 49, 61, 66, 67, 69, 71, 73, 78, 80 H 10, 12, 14, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 38  
 Locorum G iii, 9. vii, 83. viii, 19, 27, 39, 41, 51, 52 C i, 17, 31, 41. iii, 61 A 8, 10, 27, 31, 60, 61, 74 Af 7, 21, 28, 50  
 Locum G i, 7, 18, 20, 24, 28, 30, 34, 49. ii, 2, 5, 10, 11, 16, 17, 23, 25, 27, 29. iii, 1, 16. iv, 19, 23. v, 1, 9, 11, 21, 25, 35, 43, 44, 50, 52. vi, 9, 10, 11, 12, 17, 29, 32, 35, 40, 42, 43, 44. vii, 9, 16, 28, 37, 44, 53, 57, 60, 62, 69, 80, 85. viii, 1, 6, 7, 11, 16, 17, 18, 20, 27, 40, 42, 54 C i, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 61, 67, 71, 81, 83, 84. ii, 9, 23, 41. iii, 6, 23, 28, 30, 44, 45, 46, 56, 65, 66, 73, 81, 95, 106, 112 A 10, 15, 18, 19, 20, 31, 38, 48, 52, 61, 69, 73, 73, 74, 76 Af 3, 8, 18, 27, 31, 39, 50, 79, 80, 81 H 3, 5, 11, 24, 25, 29, 30, 31, 37, 38, 39  
 Locupletes C iii, 59  
 Locupletibus A 49  
 Locupletiores A 2  
 Locupletissimas C iii, 31  
 Locupletium A 49  
 Locupletum C iii, 110  
 Locus G i, 13, 31, 40, 43, 49. iii, 19, v, 35. vi, 34, 37. vii, 25, 36, 81 C i, 45, 58, 79, 84. ii, 6, 16, 23, 24. iii, 67 A 27, 36 Af 51, 58 H 29, 31, 41  
 Locuti G i, 27. ii, 31  
 Locutos C ii, 21  
 Locutus C iii, 19, 98  
 Locutus esset H 18  
 Locutus est G i, 31. v, 27 Af 46  
 Longa G iv, 21 C iii, 69 Af 51  
 Longæ G vii, 73 C ii, 10 Af 1, 7  
 Longam C ii, 1 A 13  
 Longarum G iv, 22, 26. v, 8 C ii, 25. iii, 39, 42  
 Longas G iii, 9. iv, 25, 29. v, 2 C i, 30, 36, 56. ii, 18. iii, 7, 40, 62, 111 A 44 Af 2 H 37  
 Longe G i, 2 et alia  
 Longi A 9  
 Longino A 53  
 Longinqua G i, 47. v, 29  
 Longinquam C iii, 80  
 Longinquoires C i, 52, 60  
 Longinquiribus G iv, 37. vii, 17 C i, 29  
 Longinquis G vii, 77  
 Longinquitatem C i, 29  
 Longinum C iii, 34, 36, 55 A 52, 59  
 Longinus A 48, 49, 50, 61  
 Longior G v, 37, 59  
 Longiore G ii, 21. iii, 26 C i, 59 Af 90  
 Longiorem G i, 40 A 71  
 Longiores C ii, 9  
 Longioris C iii, 102  
 Longis C ii, 23. iii, 106 A 12, 17, 20, 44 Af 2, 8, 46, 62, 98  
 Longissime G i, 1 et alia  
 Longissimo G v, 31  
 Longitudine G vii, 46 A 29 Af 13  
 Longitudinem G i, 2. v, 13, 33. vi, 29. vii, 23, 69, 70, 79 C i, 45. ii, 9. iii, 112 Af 17, 59, 78  
 Longitudo G v, 13  
 Longius, *adj.* C ii, 24. iii, 30  
 Longius, *adv.* G i, 22 et alia  
 Longo, *adj.* G iv, 10, vii, 45 C i, 24, 28, 59, 87. ii, 16. iii, 9, 58, 84, 108  
 Longum, *adj.* G vi, 8 C i, 29. ii, 18. iii, 2  
 Longurii C iii, 46  
 Longuritis G iii, 14. iv, 17 C ii, 11  
 Longurios G vii, 84  
 Longus, *nom. propr. viri*, C ii, 23 Af 33  
 Loquatur G i, 20  
 Loquebantur C i, 73. ii, 36  
 Loquebatur C ii, 17  
 Loquendi G i, 46  
 Loqui G vi, 20 C iii, 15, 18, 19 F

841, 1  
 Loquuntur G vi, 7 C i, 23, 84  
 Loquuntur C iii, 15  
 Loricae G v, 40  
 Loricam G vii, 72, 86  
 Loricati H 4, 20  
 Loricatos H 4, 13  
 Loricatus Af 72 H 20  
 Loricula G viii, 9  
 Lubrica F 877, 16  
 Lucanis C i, 30  
 Lucanus G v, 35  
 Luceio C iii, 18  
 Luce G i, 22, ii, 11, iii, 24, v, 8, 23,  
 31, 35, 40, 50, vi, 7, vii, 26, 45, 62,  
 viii, 14 C i, 64, 67, 81, iii, 28, 37,  
 63, 98 A 73, 74 Af 63, 95 H 10,  
 19, 42  
 Lucem G vi, 7, vii, 61, 83, viii, 35  
 C i, 67  
 Luceria C i, 24  
 Lucii G i, 12, 21, 29 C i, 2, 20, 56,  
 ii, 4, iii, 82, 96 A 52  
 Lucio G i, 6, iv, 22, v, 1, 24, 53, vii,  
 65, viii, 48 C i, 6, 10, 37, 61, ii, 3,  
 iii, 18, 102 Af 88, 89  
 Lucium G i, 7, 12, ii, 11, v, 24, 25,  
 vi, 29, vii, 90, viii, 59 C i, 20, ii,  
 32, iii, 10, 34, 42, 83, 104 A 55,  
 68 Af 62 H 3 F 848, 17  
 Lucius G iii, 20, iv, 26, v, 28, 35, 37,  
 44, vii, 47, 50 C i, 1, 2, 5, 8, 13, 23,  
 24, 33, 40, 66, ii, 3, 22, 23, 32, iii,  
 11, 12, 19, 53, 83, 99, 104 A 52, 53,  
 55, 57 Af 4, 44, 88, 89 H 19  
 Lucretio C i, 18  
 Lucretius C i, 18, iii, 7  
 Lucrifacere H 36  
 Lucterio G vii, 8, viii, 39  
 Lucterium G vii, 5, viii, 30  
 Lucterius G vii, 7, viii, 32, 34, 35, 44  
 Luctuosum H 17  
 Luctus C ii, 7, 41  
 Ludit F 877, 13  
 Ludo C i, 14  
 Lugotorige G v, 22  
 Luminibus Af 56, 89  
 Luna G iv, 29 H 27  
 Lunam G i, 50, vi, 21  
 Lunatis Af 80  
 Lupus, *nom. propr. viri*, C i, 24, iii, 55  
 Lusitani C i, 48 H 18, 36, 40  
 Lusitania C i, 38 A 48 H 35  
 Lusitaniae C i, 38  
 Lusitaniam C i, 38 A 51 H 35  
 Lusitanis C i, 44 H 40  
 Lusitano H 17  
 Lusitanorum H 35  
 Lusitanos H 36  
 Lusitanus H 38

Lustrat A 56  
 Lustrato Af 75  
 Lustravit G viii, 52  
 Lutetiae G vii, 58  
 Lutetiam G vi, 2, vii, 57, 53  
 Luto G vii, 24 C ii, 9, 10, 15  
 Lux G vii, 82  
 Luxuriam G ii, 15 C iii, 96  
 Luxuriam C iii, 96  
 Lycias A 13  
 Lycocomedi A 66

## M

Macedonas C iii, 4  
 Macedonia C iii, 4, 11  
 Macedoniae C iii, 36, A 42  
 Macedoniam C iii, 33, 34, 36, 41, 57,  
 79, 102 A 42  
 Macerian G vii, 60, 70  
 Maceror F 877, 10  
 Machinatio G ii, 30  
 Machinatione C ii, 10  
 Machinationes G ii, 31  
 Machinationibus G iv, 17 A 6, 9  
 Macie C iii, 58  
 Magia G i, 13 et alia  
 Magister C ii, 8  
 Magistratibus G vii, 33 H 42  
 Magistratu G i, 16, 19  
 Magistratum G ii, 3, vi, 20, vii, 32,  
 33, 37, 55  
 Magistratus G i, 4, 17, vi, 20, 22, 28,  
 vii, 32, 33, 37 C i, 7, 14, ii, 19, iii,  
 20, 21, 59  
 Magistratum G vii, 39 C i, 85, iii,  
 22  
 Magistris C ii, 43  
 Magistros C ii, 43  
 Magium C i, 26 F 849, 4, 14  
 Magius C i, 24  
 Magna G i, 16, 18, 30, 38, 43, 44, ii,  
 9, 15, 32, iii, 1, 17, 23, iv, 1, 10,  
 21, 22, 25, 29, 34, v, 9, 26, 28, 30,  
 35, 37, 39, 45, 55, 58, vi, 21, 28,  
 31, 34, 36, vii, 6, 7, 26, 36, 40, 47,  
 48, 58, 61, 65, 70, 71, 74, 77, 88,  
 viii, 5, 14, 16, 19, 27, 30, 33, 35, 36,  
 39, 40, 41, 42, 43, 48 C i, 25, 40,  
 52, 55, 56, 60, 61, 63, 64, 82, ii, 4,  
 6, 12, 16, 17, 18, 22, 26, 27, 30, 31,  
 35, 37, 39, iii, 4, 10, 15, 19, 26, 37,  
 45, 48, 53, 57, 59, 63, 64, 65, 71,  
 72, 76, 82, 87, 111, 112 A 7, 9, 11,  
 12, 17, 25, 27, 31, 32, 40, 42, 45, 46,  
 48, 49, 51, 64 Af 1, 5, 31, 34, 50  
 H 1, 3, 4, 8, 13, 24, 37, 38, 40  
 Magnae G ii, 4, 11, v, 6, 8, 35, 54, vi,  
 12, 30, vii, 22, 32, 57, 77, viii, 36

- C i, 53. iii, 67 A 26, 32  
 Magnam G i, 12, 16, 31, 33, 36, 38, 42. ii, 4, 11, 20, 23. iii, 12. iv, 9, 16. v, 7, 27, 32, 38, 47, 54, 58. vi, 12, 28, 34. vii, 10, 55. viii, 26, 32  
 C i, 11, 26, 55, 68. ii, 1, 32, 44. iii, 4, 38, 47, 51, 60, 109 A 6, 8, 20, 28, 31, 35, 36, 43, 72, 74 Af 12, 14, 31, 88 H 9, 15, 16, 22, 35 F 843, 5  
 Magnarum C iii, 22  
 Magnas G i, 18. iii, 17. v, 3, 18, 38, 53 C i, 9, 26, 48. ii, 18. iii, 31, 68 A 22, 27, 43, 48, 70 Af 10  
 Magni G ii, 29. iii, 5. v, 4, 6, 49. vi, 1 C i, 21, 53 A 49, 72  
 Magnifica G vi, 19  
 Magnificentiæ G viii, 61  
 Magnis G i, 10, 37, 38, 44. iii, 1, 12, 18, 20, 26. v, 16, 31, 40, 45, 48, 55. vi, 3, 7, 12, 29. vii, 4, 17, 35, 56. viii, 3, 11, 48 C i, 15, 18, 37, 47, 51, 60, 61, 70. ii, 2, 19, 36. iii, 21, 30, 49, 54, 58, 77, 81, 82, 103, 112 A 17, 21, 26, 29, 36, 40, 42, 43, 66 Af 13, 25, 31, 35, 43, 58  
 Magnitudine G i, 39. ii, 12, 30. iii, 9, 12. iv, 1. v, 3, 43. vi, 13, 14, 16, 27, 28. vii, 4 C i, 4, 25, 40, 50. iii, 8, 101, 106, 112 A 15, 20, 31, 44, 46 Af 22, 49  
 Magnitudinem G i, 39. iii, 13. iv, 24. vi, 25. vii, 41, 52, 83, 86. viii, 10, 27 C i, 42 A 13, 15 H 1  
 Magnitudinis G vi, 10 C i, 64 A 32  
 Magnitudo G ii, 27. iv, 30. vi, 26 C i, 50. ii, 2, 38. iii, 63 A 72  
 Magno G i, 2, 10, 13, 25, 32, 34, 38, 44, 47. ii, 5, 6, 9, 11, 12, 23. iii, 1, 8, 11, 12, 14, 19, 21, 29. iv, 15, 20, 24, 25, 26, 28, 37. v, 11, 16, 17, 19, 29. vi, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 30, 35, 43. vii, 10, 14, 16, 27, 31, 41, 48, 60, 63, 66, 81, 83. viii, 25, 26, 30, 41, 48 C i, 17, 30, 44, 57, 58, 61, 64, 68, 70, 77, 79. ii, 8, 14, 31, 33, 34, 43. iii, 9, 14, 27, 36, 41, 46, 47, 61, 101, 102, 103 A 8, 11, 15, 20, 30, 36, 38, 48, 61, 63, 76 Af 9, 10, 34, 35, 51, 52, 65, 67 H 30, 31, 38, 41  
 Magnopere G iv, 11 et alia  
 Magnus G ii, 4. v, 1 C i, 40, 51, 61 H 6  
 Magnum G i, 4, 18, 39. ii, 10, 17. iii, 19. iv, 3, 22. v, 10, 23, 51. vi, 14. vii, 38, 45, 55, 61, 85, 90. viii, 11, 21, 34, 48, 53 C i, 17, 51, 56, 61, 63, 74, 79, 82. ii, 18, 26, 34, 38. iii, 2, 4, 15, 23, 44, 62, 63, 70, 98 A 2, 6, 14, 25, 27, 30, 46, 56, 75 Af 8, 16, 35, 89 H 4, 12, 27, 35 F 850, 24  
 Magnus G iv, 37. v, 12, 21, 34, 40. vi, 13, 34. vii, 44, 88. viii, 41, 49 C i, 23, 51, 78. ii, 29, 36. iii, 44, 47 A 20, 44 Af 48  
 Majestate G vii, 17 A 66  
 Majestatem C iii, 106 A 34  
 Maii F 845, 10  
 Major G i, 13, 46. iv, 17. v, 32. vi, 23. vii, 3. viii, 1 C ii, 8. iii, 6, 71 A 63 Af 28  
 Majora G i, 49 C iii, 67 A 51 H 27  
 Majore G iii, 9. v, 58. vi, 7, 48. vii, 4, 66. viii, 11, 19, 52 C ii, 15, 30. iii, 30 A 33, 48, 65 Af 30 H 14  
 Majorem G iv, 32. vi, 1. vii, 35, 42, 43 C ii, 31. iii, 25, 47, 49, 66 A 10, 34 Af 2 H 5, 28  
 Majores G ii, 13, 28. v, 11, 25, 29, 54. vii, 56, 77. viii, 7, 53 C i, 48 Af 33 H 1  
 Majori G iii, 3. vii, 21 C ii, 14 A 16, 33  
 Majoribus G i, 13, 14, 50. iii, 8. iv, 7, 13. v, 40. vi, 1. vii, 1, 29, 34, 45, 66 C iii, 11, 66, 67 A 18, 58 Af 20 H 9  
 Majoris G viii, 8  
 Majorum G iv, 20. v, 25. vi, 44 A 66 Af 22  
 Majus G i, 46 C iii, 46, 72 A 56  
 Malacam A 64  
 Malacia G iii, 15  
 Malco A 1  
 Male G i, 40 C i, 63, 81. ii, 15 A 65 Af 18, 21, 23, 41, 86  
 Malebat C i, 72, 81  
 Maleficia H 42  
 Maleficii C i, 22  
 Maleficiis H 42  
 Maleficio G i, 7, 9. ii, 28 C ii, 20  
 Maleficio H 36  
 Mali G vii, 22  
 Malint G i, 44  
 Malis G vii, 22. C i, 81. ii, 22. iii, 79  
 Malit F 849, 8  
 Malle G vii, 20 Af 57  
 Mallet C i, 32 Af 8  
 Malleolis A 14  
 Mallet C iii, 80 A 56  
 Malo G viii, 35, 42 C i, 81. ii, 11, 13 A 34  
 Malo, verb. F 848, 8  
 Maluit A 46  
 Malum, arbor navis, A 45  
 Malum G viii, 48  
 Malus Af 54  
 Mancipia C iii, 6  
 Mancipium Af 47

- Mandabant G ii, 24. vii, 17  
 Mandant G vii, 67. viii, 29  
 Mandare G vi, 14  
 Mandarunt G i, 12  
 Mandat G iii, 11. iv, 21. vi, 10. vii, 71 C i, 26  
 Mandata G i, 37. iv, 27 C i, 8, 9, 10. iii, 22, 57  
 Mandatis G i, 35, 38. ii, 5. vii, 54, 71 C i, 10, 24, 25, 26, 24. iii, 10, 11, 15, 18 Af 2, 55  
 Mandatorum C iii, 10  
 Mandatum erat Af 4  
 Mandatum esset G i, 30  
 Mandaverat C ii, 13. iii, 59  
 Mandavit G i, 47  
 Mandubii G vii, 78  
 Mandubiis G vii, 71  
 Mandubiorum G vii, 68  
 Mandubratio G v, 22  
 Mandubratium G v, 30  
 Mandubratius G v, 20  
 Mane G iv, 13. v, 10. vii, 18 C ii, 27. iii, 37, 41 A 57 Af 42, 61, 62, 66, 90 H 20  
 Maneant G v, 31. vii, 4  
 Maneatur G v, 31  
 Manebant G vi, 32  
 Manendum C iii, 74  
 Manent G iv, 1  
 Manere G v, 53 C ii, 41  
 Manerent G i, 36 C iii, 16  
 Maneret G viii, 47  
 Manibus G i, 52, 53. ii, 13, 19, 30. iv, 24. v, 42. vi, 8, 37. vii, 15, 46, 47 C i, 64, 86. ii, 6. iii, 49 Af 72, 88 H 12  
 Manillus G iii, 20 A 53  
 Manipulares G vii, 47 C iii, 91  
 Manipularibus G vii, 50 C ii, 27  
 Manipuli C ii, 28  
 Manipulos G ii, 25. vi, 24, 40 C i, 76  
 Mantios C i, 24  
 Manserant C i, 61. iii, 66  
 Manserat A 33  
 Mansit Af 89  
 Mansueferi G vi, 28  
 Mansuetudine G ii, 14, 31  
 Mansurum A 24  
 Manu G i, 25. ii, 13. iii, 23. v, 7, 26, 39, 51, 57. vi, 5. vii, 4, 7, 61. viii, 12, 23 C i, 58. ii, 16. iii, 9, 44, 69, 86, 111 A 72, 74 Af 9, 32, 92 H 1, 40  
 Manum G iii, 11. v, 27, 44. vi, 8. viii, 23 C i, 20 A 22, 24, 71 Af 26, 92, 95 H 18, 22, 35  
 Manumissi erant H 34  
 Manumissos C iii, 9  
 Manumitterent Af 88  
 Manus G i, 37. ii, 2, 5. v, 8, 29, 31, 39. vi, 24, 35, 38. vii, 25, 40, 47, 50, 59, 84. viii, 6, 15, 44 C i, 33, 57, 68. ii, 2, 5, 12. iii, 40, 52 A 17 Af 18, 92 H 22, 42  
 Marce Af 54 F 854, 14  
 Marcelli A 62, 63  
 Marcellini C iii, 65  
 Marcellinum C iii, 62  
 Marcellinus C iii, 64  
 Marcello G viii, 48, 53 A 62, 63, 64  
 Marcellum G viii, 50, 55 A 57, 59, 60, 61, 62, 68  
 Marcellus G viii, 53 C i, 2, 6, 14. iii, 5 A 60, 61, 63, 64  
 Marci G i, 21. viii, 49 Af 44  
 Marcii F 853, 26  
 Marcio F 853, 25  
 Marcus H 11  
 Marco G i, 2, 35. iv, 1. vi, 6. viii, 46 C ii, 21. iii, 15, 26, 36, 40 Af 86, 89, 91  
 Marcomanos G i, 51  
 Marcum G i, 47. v, 24, 46. vi, 1. vii, 42, 90. viii, 2, 24, 38 C i, 11, 18. ii, 24. iii, 31, 36, 71 A 44, 59 Af 28, 57, 77, 92 F 845, 11  
 Marcus G i, 53. iii, 7. vii, 50, 81 C i, 2, 30. ii, 17, 21, 23, 43. iii, 5, 7, 9, 19, 38, 65, 101 A 59 Af 18, 22, 36, 97  
 Mare G iii, 7, 14. iv, 23. v, 6, 9, 22, 23 C i, 25, 29. ii, 1, 24. iii, 5, 33, 49, 62, 63, 65, 96, 111, 112 A 8, 18, 46 Af 8, 20, 23, 26, 37, 80, 85 H 18  
 Mari G iii, 8, 9, 12. iv, 1. v, 1, 11 C ii, 1. iii, 44, 66, 78 A 6, 16, 21, 25, 27, 28, 43, 44, 46 Af 2, 7, 24, 37, 67, 92  
 Maribus G v, 1  
 Marii Af 32, 35  
 Mario G i, 2, 40 Af 56  
 Maris G iii, 8. iv, 25. vi, 26 F 851, 1  
 Maritima G iii, 8. v, 12, 14 C iii, 5, 78 A 25 Af 9, 77, 85  
 Maritimæ G ii, 34. iii, 8, 16. iv, 23 C iii, 11, 28, 34, 39 A 12  
 Maritimam G iv, 20 C iii, 24 Af 3  
 Maritimas A 44  
 Maritimis G v, 11, 12 C iii, 5, 17 A 16  
 Maritimo C iii, 5 A 26 Af 28  
 Maritimos G iv, 29  
 Maritimum A 43  
 Marrucinorum C i, 23. ii, 34  
 Marsi C i, 20. ii, 27  
 Marsis C i, 16. ii, 29  
 Marte G vii, 19. viii, 19

- Martem G vi, 17  
 Martias F 849, 12  
 Martii H 19, 27  
 Massilia C ii, 1  
 Massiliæ C i, 26. ii, 1  
 Massiliam C i, 34, 36, 56. ii, 3, 7, 17, 21  
 Massilienses C i, 34, 56, 58. ii, 3, 4, 7, 14/22  
 Massiliensibus C i, 35, 57. ii, 3, 4, 6, 18  
 Massiliensium C i, 35, 58. ii, 4, 5, 7, 15, 22  
 Mataras G i, 26  
 Mater F 853, 26. 877, 17  
 Materfamilias H 19  
 Materia G iv, 17, 18, 31. v, 12, 40. vii, 22, 23 C i, 36, 54, 58. ii, 10, 15, 37 A 1  
 Materie C ii, 11, 15  
 Materiam G iii, 29 C ii, 1, 37 A 12  
 Materiari G vii, 73  
 Materiem G vii, 24 Af 20 H 41  
 Materies H 41  
 Maternum F 853, 24  
 Matiscone G vii, 90  
 Matre G i, 18  
 Matrem G i, 18  
 Matres G i, 50. vii, 26, 47, 48  
 Matrimonium G i, 3, 9  
 Matrona, *Aurina*, G 1  
 Matrum C ii, 4 A 58  
 Matura G i, 16, 40 C iii, 81  
 Maturæ G iv, 20  
 Maturandum G i, 37. vii, 56 C i, 63  
 Maturat G i, 7  
 Maturavit G ii, 5  
 Maturæ C iii, 7 A 3  
 Maturescere G vi, 29 C iii, 49  
 Maturitate C i, 48. iii, 49  
 Maturius, *adv.* G iv, 6. vi, 2. vii, 10 C i, 65  
 Maturime G i, 33  
 Matutino H 6  
 Mauri H 7 Af 83  
 Mauritania C i, 6, 39, 60 A 51, 52, 59 Af 22, 23, 95  
 Maurorum Af 3, 6  
 Maxime G i, 3 et alia  
 Maxima G iii, 2, 27. iv, i. v, 10, 24, 37, 43, 48. vi, 23, 29. viii, 54 C i, 18, 22 A 30 Af 19  
 Maxima G vii, 55 C i, 68. iii, 16, 109 A 2, 55  
 Maximam G i, 41. iv, 1, 3. vi, 17, 21. vii, 59, 83. viii, 46 C i, 4. iii, 5, 111 Af 17, 91  
 Maximarum C iii, 47  
 Maximas G i, 3. iii, 28. v, 39 C iii, 31, 60 Af 85  
 Maximi G vii, 23 C i, 48  
 Maximis G i, 7. vi, 9. viii, 49, 50 C i, 23, 27, 29. ii, 2, 25. iii, 15, 18, 62 A 2, 50 Af 51, 71, 91  
 Maximo G i, 23, 45. v, 43. vi, 86. viii, 38 C iii, 45, 65 Af 84  
 Maximos G iv, 29  
 Maximum G i, 3, 7, 28. vii, 8, 13, 59 C i, 55. iii, 47 A 77 H 2  
 Maximus G v, 43 Af 21 H 41  
 Mazacæ A 66  
 Me G vii, 20 et alia  
 Mea G viii, 1 C ii, 32  
 Meæ G vii, 50 Af 54 F 842, 3. 845, 7. 853, 24  
 Meam F 849, 7  
 Mederi G v, 24  
 Media G ii, 7. v, 8, 46, 49. vi, 13, 26. vii, 18, 38, 39, 45, 60, 81, 88 C i, 66, 83. ii, 31. iii, 62, 69 A 37, 40, 76. Af 59, 60 H 29  
 Mediæ Af 14  
 Mediā G iii, 24. iv, 36. v, 31, 53. vii, 11 C iii, 19, 88 A 39 Af 17, 42, 60  
 Medias C iii, 73  
 Medicus Af 88  
 Medias G vi, 32. viii, 1 H 3  
 Medio G i, 24. v, 13. vii, 41, 46 C i, 41, 48, 59 C iii, 46 A 33 Af 18, 38, 52, 87, 91 H 1, 42  
 Mediocre G viii, 8, 10 C iii, 73 A 30  
 Mediocrum G iii, 20 C iii, 42  
 Mediocris A 69  
 Mediocri G iv, 17. v, 44. vii, 69. viii, 14 C iii, 46, 65  
 Mediocribus G vii, 36, 73 C ii, 38  
 Mediocris C iii, 20  
 Mediocriter G i, 39  
 Mediomatricis G vii, 75  
 Mediomatricorum G iv, 10  
 Medios G v, 3, 15. vi, 40. vii, 50  
 Mediterranea Af 7  
 Mediterraneis G v, 12  
 Medinn G i, 34. iv, 19. viii, 48 C i, 79. iii, 98 A 27, 45 Af 51, 61  
 Medobregam A 48  
 Medobregenses A 48  
 Mehercule Af 16 F 848, 10  
 Mei G vii, 77 C iii, 86, 91 F 843, 8  
 Meis G vii, 38 C ii, 32 Af 45  
 Meliore G vi, 12. viii, 49  
 Melius C iii, 49  
 Meloduno G vii, 58, 60  
 Melodunum G vii, 58  
 Membra G vi, 16 A 18  
 Membris G iv, 24  
 Meminerant C iii, 47



- Meminerat G ii, 6  
 Meminerint G vii, 37  
 Meminimus C iii, 108  
 Meminissent G viii, 28  
 Memuonis H 25  
 Memor Af 54  
 Memorem C i, 13.  
 Memores C ii, 6  
 Memoria G i, 7, 12, 14, 40. ii, 4. iii, 22. v, 12. vi, 3. vii, 25, 76, 77. viii, 34 C ii, 34 A 59 F 854, 15  
 Memoriae G vi, 14, 25 C iii, 17  
 Memoriam G i, 13, 14. ii, 21. vi, 14, 19. vii, 62 C i, 34. ii, 28 H 15  
 Menander F 877, 5  
 Menapii G iii, 28. iv, 4, 38. vi, 5, 6  
 Menapiis G vi, 6, 9  
 Menapiorum G iv, 4, 38  
 Menapios G ii, 4. iii, 9. iv, 4, 22. vi, 3, 5, 33  
 Mendacii C i, 11  
 Mendacio G vii, 38  
 Menedemus C iii, 34  
 Mens G iii, 19  
 Mense C i, 5  
 Menses G i, 40 C iii, 25  
 Mensibus G i, 31 C iii, 80, 103 A 42, 43, 53 H 3  
 Mensium G i, 5. vi, 18 C ii, 14  
 Mensuras G vi, 25  
 Mensuris G v, 13  
 Mente G vi, 5, 41 C i, 21 A 58, 63 Af 19  
 Mentem A 18 Af 26, 38 F 849, 2  
 Mentis G i, 39, 41. vii, 64, 84 C i, 85, 76. ii, 30 H 25, 28, 31  
 Mentibus G iii, 26 A 9  
 Mentionem G vi, 38. viii, 31 C ii, 32, iii, 99  
 Meo Af 54 F 849, 5  
 Mercandi Af 62  
 Mercatores G i, 1. iii, 1. iv, 3, 5, 20, 21. vi, 37  
 Mercatoribus G ii, 15. iv, 2, 20  
 Mercatorum G i, 39 Af 75  
 Mercaturas G vi, 17  
 Mercedes G i, 31  
 Mercedes C iii, 21  
 Mercenarios C iii, 4  
 Merces Af 75  
 Mercurium G vi, 17  
 Merenti Af 86  
 Mereris F 841, 6  
 Mergilio A 52, 55  
 Merguntur A 46  
 Meridiani C iii, 9  
 Meridiano G v, 8 C ii, 14. iii, 76  
 Meridie G v, 17. vii, 46, 80 A 1  
 Meridiem G i, 50. v, 13 C iii, 95  
 Meridies G vii, 88  
 Merita G vii, 54, 71  
 Meritam esse H 3  
 Meriti essent Af 77  
 Meritis G v, 27. vii, 76. viii, 46 C ii, 22, 32  
 Merito, *adj.* G i, 14. ii, 32. v, 4, 42  
 Merito, *adv.* A 11 F 877, 6  
 Meritos G i, 5. viii, 6 C i, 79  
 Meritos esse G i, 11  
 Meritum G vii, 71 C i, 13. iii, 99  
 Meritus G i, 40  
 Meritus erat C iii, 53  
 Meritus esset A 66 H 1  
 Meruerant Af 56  
 Meruerat G vi, 5  
 Meruisse G vii, 17 H 16  
 Meruissent G vii, 34  
 Messala G i, 2, 35 Af 86, 88  
 Messalam Af 28  
 Messanae C iii, 101 Af 28  
 Messanam C ii, 3. iii, 101  
 Messem Af 20  
 Messium Af 33  
 Messius Af 33, 43  
 Metari C iii, 13  
 Metatis G viii, 15  
 Metellus C i, 33 H 42  
 Metendo G iv, 32  
 Metiosedum G vii, 61  
 Metiri G i, 16, 23. vii, 71  
 Metropolim C iii, 80  
 Metropolitae C iii, 81  
 Metropolitum C iii, 81  
 Mettium G i, 47  
 Mettius G i, 53  
 Metu G iv, 4. v, 6, 19, 41. vi, 14. viii, 38 C i, 9. ii, 31. iii, 69 Af 10, 11, 31, 40, 90, 92 H 23, 25  
 Metum G iv, 19. vi, 29 A 65 H 27  
 Metus C i, 4, 9  
 Menm G iv, 25 C ii, 32 Af 45 F 843, 5. 845, 2  
 Mihi G vi, 14 et alia  
 Miles G v, 31 C i, 44, 67, 76. ii, 15. iii, 61 A 52, 53, 73 Af 7, 15, 16, 71, 72, 84 H 17, 27  
 Militare C iii, 75  
 Militarem C iii, 103 A 48, 65 H 7  
 Militari G i, 39. ii, 4. vi, 30 C i, 66. ii, 34. iii, 38, 83, 90 A 74 Af 54, 85 H 38  
 Militaria G vii, 88 C iii, 21, 53, 71, 99  
 Militaribus G iv, 15. vii, 2, 45 C iii, 53, 95  
 Militaris G i, 21. ii, 22. iii, 23. iv, 23. v, 29. vi, 21, 39, 40. vii, 57 C

- i, 85. iii, 61, 64, 110 A 31, 34 Af 54  
**Milite** G v, 48. vii, 52 Af 72, 84, 85  
**Militem** G v, 52 C ii, 33 Af 16, 47, 54, 70, 71, 84  
**Milites** G i, 10, 25, 39, 42, 51, 52. ii, 20, 21, 23, 35, 26, 33. iii, 5, 14, 15, 19, 22, 24, 29. iv, 14, 37. v, 1, 7, 9, 10, 16, 19, 23, 27, 33, 39, 52. vi, 8, 34, 36, 39, 40. vii, 17, 19, 20, 22, 24, 38, 40, 43, 45, 46, 47, 50, 51, 61, 62, 83, 88. viii, 1, 5, 41, 42 C i, 6, 7, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 32, 41, 45, 46, 54, 64, 67, 68, 69, 72, 74, 76, 77, 80, 85, 87. ii, 2, 11, 12, 13, 28, 32, 33, 34, 35, 39, 43, 44. iii, 4, 6, 19, 24, 28, 29, 32, 41, 44, 46, 47, 61, 62, 63, 66, 69, 71, 73, 76, 80, 82, 84, 91, 92, 93, 94, 95, 106, 111, 112 A 4, 10, 13, 20, 22, 24, 29, 30, 31, 36, 42, 45, 48, 58, 63, 75 Af i, 11, 12, 19, 26, 24, 26, 31, 32, 35, 39, 42, 44, 47, 52, 70, 72, 73, 75, 77, 81, 82, 85, 86 H 12 F 858, 11  
**Militi** G ii, 25 Af 47, 80 H 20  
**Militia** A 56  
**Militia** G vi, 14, 18  
**Militiam** G vii, 14  
**Militibus** G i, 8, 16, 42. ii, 25, 27, 33 iii, 29. iv, 24, 25, 26, 31. v, 2, 23, 24, 33, 36. vi, 3, 34. vii, 11, 12, 27, 38, 47, 53, 58. viii, 4, 14 C i, 17, 28, 54, 64, 84, 86, 87. ii, 16, 35, 41. iii, 4, 8, 11, 14, 19, 23, 26, 37, 39, 40, 46, 63, 70, 74, 80, 84, 90, 92, 94, 97, 103, 107, 110, 111, 112 A 9, 10, 19, 25, 31, 34, 44, 48, 52, 53, 60, 61, 69, 76, 77 Af 54, 59, 74, 82, 85, 86, 97 H 13, 13  
**Militis** G v, 33. viii, 37 Af 15, 84  
**Milium** G i, 7, 8, 26, 39, 41, 46, 51. ii, 11, 20, 26. iii, 5, 7, 14, 17, 19. iv, 23, 30, 34, 35. v, 2, 8, 11, 15, 21, 27, 28, 30, 31, 36, 40, 43, 45, 48, 52. vi, 7, 9, 32, 34, 39, 40. vii, 4, 8, 17, 22, 31, 38, 41, 42, 46, 47, 53, 58, 62, 65, 72, 73, 80. viii, 38 C i, 8, 13, 15, 20, 21, 23, 28, 39, 44, 52, 62, 64, 67, 71, 74, 75, 76, 77, 82. ii, 15, 18, 29, 30, 32, 34, 39, 44. iii, 2, 6, 10, 13, 19, 24, 29, 31, 44, 47, 49, 53, 67, 71, 72, 76, 80, 84, 90, 92, 95, 104, 106, 110, 111 A 13, 21, 22, 30, 40, 43, 44, 45, 57, 58, 65, 74 Af 11, 54, 72, 81, 83 H 11, 12  
**Mille** G i, 22. iii, 19. vi, 7. vii, 46. viii, 17, 18 C ii, 24, 35. iii, 84 A 69, 73 Af 18, 19, 34, 38, 39, 41, 56, 59, 78, 80, 95 H 29, 31  
**Millia** G i, 2, 4, 8, 21, 22, 26, 27, 29, 31, 48, 49, 53. ii, 4, 6, 11, 13, 16, 29. iv, 1, 3, 23, 37. v, 9, 11, 13, 27, 46, 47, 49, 53. vi, 35. vii, 16, 21, 34, 38, 39, 40, 60, 64, 66, 69, 71, 74, 75, 79, 83, 90. viii, 4, 16, 17, 21 C i, 16, 39, 40, 51, 54, 61, 66, 80. ii, 18, 23, 39, 40. iii, 2, 4, 26, 36, 38, 44, 53, 63, 76, 88, 97, 99, 106, 110 A 29, 36, 50, 59, 73 Af 1, 3, 6, 10, 12, 24, 36, 37, 63, 65, 67, 68, 75, 76, 77, 78, 79 H 7, 8, 24, 26, 29, 31, 32, 34, 41  
**Milliarium** H 32  
**Millibus** G i, 15, 23, 25, 41, 48. ii, 7, 28, 32. iii, 6. iv, 10, 11, 22. v, 8, 19, 24, 32. vi, 7, 29, 35, 36. vii, 37, 68, 76, 77. viii, 3, 20, 26, 29, 30, 34, 35, 36 C i, 65, 82. ii, 37. iii, 53, 103 A 43, 72 Af 2, 3, 19, 63, 77, 86, 97 H 30 F 858, 6  
**Millies** Af 90  
**Millium** G i, 15, 29, 41. ii, 30, 33. iii, 17, 26. iv, 12, 14, 15. v, 2, 5, 13, 14, 42, 49. vii, 3, 28, 69 C i, 18, 48, 64. ii, 24, 38, 41. iii, 37, 53, 84, 89 Af 20, 23, 70, 75  
**Milo** C iii, 22  
**Milonem** C iii, 21  
**Minabantur** C ii, 13  
**Minatius** H 19  
**Minervæ** C iii, 105  
**Minervam** G vi, 17 C iii, 105  
**Minima** G i, 8  
**Minimam** C i, 70  
**Minime** G i, 1 et alia  
**Minimi** A 49  
**Minimo** G vi, 43  
**Minimum** G i, 20. iii, 19. viii, 53  
**Minis** C i, 2 Af 91  
**Minor** G v, 13 C i, 52. iii, 58, 112  
**Minora** G i, 50. vii, 36, 44, 45 C i, 56. ii, 31. iii, 66, 67 A 17, 18  
**Minore** G v, 50. vii, 73 C ii, 4. iii, 43 A 36, 64  
**Minorem** G i, 40, 53. v, 55 C ii, 17. iii, 44 A 4, 33, 34, 35  
**Minores** G v, 13 C iii, 100 A 13  
**Minori** A 30, 33  
**Minoribus** G i, 51. vii, 16, 49, 51 C ii, 6. iii, 28, 102  
**Minoris** A 67  
**Minorum** A 14  
**Minuat** C i, 72  
**Minucium** G vii, 90  
**Minucius** C iii, 7  
**Minuebant** A 48

Minnebat A 8 Af 31  
 Minuenda G vi, 23  
 Minuendam G i, 30. vii, 53  
 Minuendum C iii, 1  
 Minuente G iii, 12  
 Minuerent C iii, 43  
 Minueret C iii, 43  
 Minueretur G iv, 17. viii, 12  
 Minui G v, 4, 26 C iii, 106  
 Minuit G v, 33  
 Minuta H 5  
 Minutatum Af 31, 78  
 Minutii A 55  
 Minutis Af 29, 51  
 Minutium G vi, 29 A 55  
 Minutius Af 52, 53  
 Minus G vi, 23. vii, 39  
 Mirabilem Af 31  
 Mirabili Af 10, 13, 23, 31, 37, 65  
 Mirandum G v, 54  
 Miratus G i, 32  
 Mire A 27  
 Mirifica Af 40, 72  
 Mirifice Af 71  
 Mirificis C iii, 112 Af 88  
 Mirificum H 29  
 Mirum G i, 34, 41 Af 26, 73  
 Miserabantur G i, 39 C ii, 41  
 Miseram G vi, 35  
 Miserant G i, 18. iv, 16. vi, 5, 9 A 2  
 Miserantur G vii, 1  
 Miserari Af 8  
 Miserat G i, 12. ii, 5, 34. vii, 50, 55,  
 56, 57. viii, 54 C i, 25, 26, 40. ii,  
 24. iii, 4, 40, 80 A 51, 70 Af 44 H  
 28, 37  
 Miserationis C i, 85  
 Misereor Af 16  
 Misericordia G ii, 28. vii, 15, 28 C i,  
 72, 85. ii, 12, 13, 44 F 849, 1  
 Misericordiae C i, 84,  
 Misericordiam G vii, 26  
 Miseriis Af 26  
 Miseriora A 41  
 Miseriore G viii, 7  
 Miseriorem G i, 32  
 Miseris C ii, 42 Af 85  
 Miserit C i, 9  
 Miseros G ii, 28  
 Miserrima G viii, 34  
 Miserrimo C iii, 96  
 Miserrimum A 60  
 Miserum A 16  
 Miserunt G i, 27. ii, 3, 28, 31. iv,  
 27, 38. v, 20. vi, 32. vii, 75. viii,  
 46 C iii, 93, 104 A 23 H 11, 22  
 Missae G vi, 32 C i, 71  
 Missent G iii, 28 A 70

Misses G iv, 17. v, 17 Af 26  
 Missit G i, 21, 24, 26, 49, 50, 52. ii, 2,  
 26. iii, 1, 37. iv, 14, 37, 38. v, 19,  
 vi, 36. vii, 35. viii, 23, 46 C ii, 18,  
 37. iii, 24, 34, 42, 55, 103 A 27, 39,  
 34, 44 Af 61, 68 H 4, 18. F 849,  
 15  
 Missa G i, 43. iii, 5, 14, 25. iv, 32.  
 vi, 9. vii, 61. viii, 14 C ii, 6, 9,  
 iii, 45, 93 H 13  
 Missa erant G viii, 48  
 Missa erat A 34  
 Missa esse G vi, 9  
 Missa est C iii, 75 H 13  
 Missae erant C iii, 111  
 Missae essent G iv, 27 H 38  
 Missam G iv, 9  
 Missas G iv, 6 C i, 85 A 35, 56  
 Missas esse C ii, 39  
 Missi G ii, 24. iv, 36. v, 40. vii, 41,  
 90. viii, 35 C i, 18, 63. ii, 2, 38,  
 iii, 109 A 69 Af 35, 39 H 12  
 Missi erant G iii, 2 C iii, 4, 22, 103,  
 104 H 12  
 Missi essent C iii, 109  
 Missi sunt F 849, 7  
 Missionis C i, 86  
 Missis G i, 25. iii, 1, 8. iv, 27. v, 15,  
 21, 52. vii, 11, 41 C i, 30, 55. ii,  
 19, 44. iii, 9, 12, 21, 28, 30, 98, 95,  
 102 A 13 Af 26, 27 H 1, 32, 38  
 Missio C i, 3. iii, 34 Af 29 H 4  
 Missos G v, 27. vii, 55. viii, 19 Af  
 54, 55 H 13  
 Missu G v, 27. vi, 7 H 31  
 Missum G i, 7. vii, 85 C i, 15, 24, 38.  
 ii, 38. iii, 51 Af 31, 34 F 849, 6  
 Missuros G ii, 15. viii, 17 C iii, 16  
 Missurum G i, 47 Af 36  
 Missurus A 51  
 Missus, *nom.* H 17, 31  
 Missus, *particip.* G iii, 7. vi, 41. vii,  
 7, 86 C ii, 3, 18, 42. iii, 34, 55 A  
 26, 42  
 Missus erat Af 6, 62  
 Missus esset C iii, 82  
 Missus est Af 57 H 16  
 Mithridate A 28  
 Mithridatem A 27, 28, 78  
 Mithridates A 26, 27, 73, 78  
 Mithridati A 27  
 Mithridatis A 72  
 Mitibus A 70  
 Mitissime G vii, 43  
 Mittant G v, 41. vi, 10  
 Mittantur G iii, 11. viii, 20 C i, 3, 85  
 Mittat G v, 30 Af 36, 74  
 Mittatur C i, 6

- Mitte F 845, 12  
 Mittebant H 1  
 Mittebantur G v, 45  
 Mittebat C i, 40. ii, 44 H 26  
 Mittenda C ii, 9 A 21 Af 8  
 Mittendi G iii, 1. iv, 11  
 Mittendis C i, 33. iii, 90  
 Mittendus esset C i, 61  
 Mittens A 21  
 Mittere G i, 47. iii, 4. v, 6, 25. viii, 17 C iii, 17, 19 A 37 Af 18 H 18  
 Mitterem F 841, 4  
 Mitterent G v, 55. vi, 24. vii, 11, 81, 63 C i, 22 Af 18, 71 H 2, 92  
 Mitterentur G i, 42. ii, 35. vii, 37. viii, 54 C i, 32, 38  
 Mitteret G i, 34, 47 C ii, 19. iii, 10, 23, 112 A 24, 38, 44, 70 Af 27, 92 H 3, 9  
 Mitteretur C i, 18, 45. ii, 37 Af 20  
 Mitti G vii, 31 C i, 2, 30, 32 A 1 Af 27 H 11  
 Mittit G i, 21, 35, 41, 47. ii, 6. iii, 11. iv, 11, 21. v, 3, 7, 20, 22, 36, 44, 46, 48, 57. vi, 5, 33. vii, 5, 9, 45, 49, 60, 64, 65, 87, 90. viii, 5, 6, 11, 16, 24, 25, 48, 54 C i, 12, 17, 18, 30, 70. ii, 20, 22, 25, 34, 38, 41. iii, 19, 29, 57, 62, 80 A 34, 36, 42, 56, 57, 59 Af 5, 82, 34, 56, 62, 65, 75, 77, 78 H 92  
 Mittitur G v, 37 C i, 22, 66. ii, 12 A 38  
 Mittunt G i, 7, 9, 11, 18. ii, 12. iii, 8, 21. v, 1, 20. vi, 4, 6, 8. vii, 5, 48. viii, 4, 12, 21 C i, 15, 30, 60, 74. iii, 12 Af 35, 92 H 84  
 Mituantur G iii, 23. v, 40. vi, 13, 55. vii, 89 C i, 6, 43. ii, 25  
 Mobiles G iv, 5  
 Mobilitate G ii, 1  
 Mobilitatem G iv, 33  
 Mobilitati C ii, 6  
 Mobiliter G iii, 10 A 17  
 Moderando G viii, 52  
 Moderari G iv, 33. vii, 75  
 Moderate C iii, 20  
 Moderatus, adv. G viii, 12  
 Modeste Af 31  
 Modestix Af 64  
 Modestiam G vii, 52  
 Modi G vii, 22 Af 19, 23 F 861, 10  
 Modios C i, 52. ii, 18  
 Modis G vii, 14 C ii, 30. iii, 90  
 Modium Af 36  
 Modo, subst. G iv, 17. vi, 12, 44. vii, 20. viii, 30 C i, 46, 80. ii, 4 A 59 Af 18, 27, 59, 60, 72, 83 F 848, 12  
 Modo, adv. G i, 16 et alia  
 Modo, conj. C i, 57  
 Modum G i, 41. ii, 31. iii, 13. iv, 17. v, 1, 24, 27. vi, 19, 22 C iii, 68 Af 31, 50, 54, 70  
 Moenia C ii, 16. iii, 40 H 36  
 Moenibus G ii, 6, 31. iii, 12, vii, 22. viii, 41 C i, 13. iii, 80 A 40, 61  
 Moenium G viii, 43  
 Moesti G vii, 80  
 Mole A 19, 20  
 Molem C iii, 40 A 17, 18, 19, 30  
 Moles C i, 25, 28 Af 26 F 851, 2  
 Molestae G ii, 1 H 30  
 Molibus G iii, 12 C iii, 112 A 16  
 Molimento G i, 34  
 Molis C i, 25  
 Molita G i, 5  
 Molli G v, 9 C ii, 10  
 Molliendum G vii, 46  
 Molliis G iii, 19  
 Mollitiem G vii, 20  
 Mollities G vii, 77  
 Momentis C i, 21. iii, 68  
 Momento G vii, 39 C ii, 6  
 Momentum G vii, 86 C i, 51. iii, 70  
 Mona G v, 13  
 Monere G v, 27 C ii, 35  
 Moneret G viii, 34  
 Monet G i, 20. v, 48. vi, 29. vii, 9, 46  
 Moniti C i, 28  
 Monitus C i, 14  
 Mons G i, 6, 22, 25, 38. vii, 8, 56 C i, 79. iii, 97 H 24  
 Montani C i, 57  
 Montanis C i, 39  
 Montanorum C i, 58  
 Monte G i, 2, 21, 22, 25, 48. iv, 10. vii, 86 C iii, 97 A 61, Af 36 H 7  
 Montem G i, 6, 8, 22, 24, 25, 26. vii, 83. viii, 40, 43 C i, 45, 46, 47, 70, 80. iii, 31, 99 A 48 Af 50  
 Montes G i, 1. iii, 2. vii, 62 C i, 34, 51, 65, 70. iii, 36, 93, 95  
 Montibus G iii, 1, 2. iv, 23 C i, 48 A 36 H 7, 8  
 Montis G i, 21, 38. vii, 36, 46, 52 C i, 41, 42. iii, 85  
 Montium A 40  
 Montuosa C i, 66. iii, 42, 49 H 7  
 Monuit G ii, 26. iv, 23 C iii, 89, 70  
 Monumenta C ii, 21  
 Mora G ii, 15. iv, 11. v, 58. viii, 31 C i, 32, 64 C iii, 12, 69, 75 A 2 Af 11, 26, 93 H 30  
 Morabantur G vii, 23 C iii, 42  
 Morabatur G viii, 42 C i, 70. ii, 39  
 Moræ C i, 80 Af 1  
 Moram G iv, 9 C i, 29. ii, 12. iii, 75

- A 8, 44 Af 8, 49  
 Morandi A 37  
 Morantibus C i, 79  
 Morantur G vi, 35  
 Morarentur G ii, 10. viii, 28  
 Morarentur G ii, 11 A 51  
 Morari G iii, 9. v, 24 C i, 63. ii, 39.  
 iii, 82 A 7 Af 26  
 Morati G i, 26. ii, 7. v, 21. vii, 5.  
 viii, 34  
 Moratur G i, 39. iv, 22. v, 44. vii,  
 40. viii, 34 C i, 65 A 55, 56  
 Moratus G iv, 19. v, 47. vii, 9. viii,  
 46 C i, 16, 41. iii, 36, 37, 40, 106  
 A 57  
 Moratus est A 78  
 Morbi C iii, 18  
 Morbis G vi, 16  
 Morbo C iii, 18 A 43 Af 77  
 Morbos G vi, 17 A 5  
 More G i, 8. ii, 13. iv, 19. v, 26, 37,  
 43, 56. vi, 44. vii, 2, 21, 33, 40, 48  
 C i, 66. iii, 38, 90, 112 A 37, 74  
 Af 47, 54, 85 H 38, 42  
 Morem A 65  
 Morentur G vii, 66, 78 C ii, 26  
 Moribus G i, 4. ii, 15. iv, 2, 3. vi, 11  
 A 24, 67  
 Moriens C iii, 64  
 Morini G iii, 28. iv, 37  
 Morinis G vii, 75  
 Morinorum G iv, 22  
 Morinos G ii, 4. iii, 9. iv, 21, 38. v,  
 24. vii, 76  
 Moritasgus G v, 54  
 Mors A 43  
 Morte G i, 44. v, 39, 41, 53. vi, 19.  
 vii, 1, 19, 89 C iii, 10, 106 A 3, 41,  
 50, 70 F 854, 15  
 Mortem G i, 4, 5. iii, 22. v, 20, 29.  
 vi, 14, 30. vii, 38, 40 C ii, 41. iii,  
 110 H 5  
 Morti G vii, 77 H 5  
 Mortifero G viii, 23  
 Mortis G v, 30. vi, 14  
 Mortuis G viii, 23  
 Mortuo G vi, 13 C iii, 18, 91  
 Mortuus est G i, 4  
 Mos Af 8  
 Mosa G iv, 10  
 Mosam G iv, 16  
 Mosam G iv, 9, 12, 16. v, 24. vi, 33  
 Mota est H 31  
 Motis H 27  
 Motu G iv, 25. v, 53. vi, 14. vii, 1,  
 59  
 Motum G iv, 23. v, 5. vi, 1. vii, 43  
 C ii, 17  
 Moturum G i, 40. vi, 7  
 Motus G iv, 25. v, 22, 53. vi, 5, 9.  
 viii, 47 C iii, 93 Af 63  
 Moveatur C i, 41  
 Movebant A 2  
 Movebat C ii, 17  
 Movebatur C i, 72, 82  
 Movendis C iii, 85  
 Movent G i, 15  
 Moverat A 7  
 Movere G iii, 15 C ii, 17. iii, 38 Af  
 6, 61  
 Moverent C iii, 92  
 Moverentur G vii, 76 C i, 23  
 Moveret G iv, 9 C iii, 65  
 Moveri G i, 39. ii, 31. vi, 7 Af 39,  
 91  
 Movet G ii, 2. v, 49. vii, 8 C i, 23 A  
 57 Af 9, 75 F 843, 6  
 Movetur C i, 4  
 Movisse G i, 22. vii, 18  
 Movissent C i, 63  
 Movisset G vii, 20  
 Movit G vii, 41, 53 C iii, 41, 74, 80  
 Af 7 H 20, 27  
 Mucrones H 32  
 Mulieres G i, 29, 51. ii, 13, 16  
 Mulieribus G ii, 28. vii, 28, 47 C iii,  
 9  
 Mulierum G iv, 14 C iii, 9  
 Mullones G vii, 45  
 Mulorum G vii, 45  
 Multa, *adj.* G i, 44, 45, 47. ii, 11. iii,  
 26. vi, 14, 24, 25. vii, 28, 31. viii,  
 21 C i, 53, 56. ii, 6, 25, 39. iii, 19,  
 32, 44, 60, 96 A 3, 7, 41, 48, 66 Af  
 24 H 2, 16, 22 F 849, 3  
 Multæ, *subst.* Af 90, 97  
 Multæ, *adj.* G i, 33. ii, 18. v, 11, 40  
 C i, 60 A 30, 46  
 Multam, *adj.* G i, 26  
 Multarent C iii, 83  
 Multarum, *adj.* G vi, 25  
 Multas, *adj.* G vi, 22  
 Multat Af 97, 98  
 Multati sunt A 55  
 Multatos G vii, 54 Af 22  
 Multi G i, 25. v, 21. vi, 31 C i, 3, 53,  
 ii, 35, 38. iii, 2, 25, 44, 87, 98, 110  
 A 18, 72 H 9, 15, 36  
 Multiplicatum est C iii, 32  
 Multiplici A 26  
 Multis, *adj.* G i, 20, 44, 50. ii, 25. iii,  
 20, 21, 25. iv, 3, 4, 10, 12, 16. v,  
 22, 25, 28, 35. vi, 1, 17, 24. vii, 9,  
 13, 43, 50, 54, 70, 82. viii, 3, 26, 27  
 C i, 26, 51, 68, 71. ii, 14, 18. iii, 40,  
 59, 60, 61, 67, 73, 80, 84 A 13, 21,  
 48, 61, 69, 76 Af 22, 53, 61, 70, 75,  
 78, 90 H 3, 12, 16, 23, 25, 34, 43

- Multitudine** G i, 2, 27, 51, 52. ii, 5, 6, 8, 10, 15, 21, 52. iii, 2, 3, 17, 20, 23. iv, 1, 33, 34. v, 8, 35, 36, 37, 43, 44. vi, 23, 34, 43. vii, 41, 44, 50, 70, 74, 75, 80, 82, 86. viii, 1, 6, 18 C i, 46, 56, 63. ii, 30, 35, 37, 39, 43. iii, 28, 40, 43, 45, 49, 64, 72, 84, 89, 111 A 2, 16, 20, 21, 29, 31, 53, 75, 76 Af 13, 15, 30, 33, 51, 59, 63, 70, 74, H 76 4, 9, 16, 23, 38
- Multitudinem** G i, 4, 15, 17, 23, 35. 44. ii, 4, 8, 11. iii, 24. iv, 20, 27. v, 1, 27, 49. vi, 4, 24. vii, 38, 42. viii, 7, 9, 13, 26 C ii, 1, 23. iii, 50, 80, 95 A 2, 23, 30, 31, 36, 74 Af 6, 11, 14, 19, 21, 29, 59, 61 H 12, 15, 19
- Multitudini** G iv, 8. vi, 20. vii, 11, 38 A 23 Af 60
- Multitudinis** G iv, 4. v, 56. vii, 20, 30, 63, 76. viii, 8, 21 C iii, 21, 106 A 59 Af 52, 66
- Multitudo** G i, 31. ii, 6, 12. iii, 17. iv, 14. v, 12, 27, 42, 44. vi, 34, 36. vii, 21, 24, 48, 72. viii, 7, 14, 19, 29, 40, 41, 51 C i, 40. ii, 2, 7, 36. iii, 19, 63, 93, 106 A 5, 7, 11, 14, 16, 21, 30, 32 Af 6, 72 H 4, 31
- Multo**, adj. G i, 22. vii, 23
- Multo**, adv. G i, 6 et alia
- Multorum** G viii, 44 C ii, 14 Af 27 H 42 F 850, 28
- Multos** G i, 3, 31, 40. ii, 29. vi, 30, 34, 35. vii, 41, 43. viii, 41 C i, 85. iii, 18, 64, 87 A 5, 9, 78 Af 7, 52, 87
- Multum**, adj. C i, 49, 67. ii, 14 H 11, 12
- Multum**, adv. G iii, 9 et alia
- Munatium** G v, 24
- Munatius** A 52
- Munda** H 41
- Mundam** H 32, 41, 42
- Mundensem** H 27
- Mundenses** H 36
- Mundi** G vi, 14
- Munera** G i, 43 A 36, 70
- Munere** G vii, 25 C iii, 60
- Muneribus** H 1
- Muneris** G viii, 12 C i, 87
- Muniamus** F 849, 1
- Municipem** C i, 74 A 52
- Municipes** C i, 13
- Municipia** G viii, 50 C i, 32. ii, 20, 32. iii, 22 Af 54
- Municipii** C i, 12. iii, 22
- Municipiis** G viii, 51 C i, 6, 18, 23
- Municipiorum** C i, 12, 30
- Muniebat** G ii, 5 C iii, 88
- Muniebatur** G i, 38. viii, 14
- Munienda** C i, 42
- Muniendi** G i, 44 Af 31
- Muniendum** G vii, 44 C iii, 29
- Munierant** G ii, 29 A 2
- Munierat** Af 87, 88, 91
- Munierunt** G v, 21 C i, 47. iii, 9
- Munimenta** G ii, 17
- Munire** G i, 49. ii, 5, 19. iii, 23, 28. vii, 29, 30, 58 C i, 12, 18. ii, 37. iii, 12, 45, 65 Af 20, 26, 49, 80, 81
- Munirentur** G viii, 9 A 73
- Muniret** Af 9
- Muniri** G i, 24. v, 50. viii, 9, 15 C i, 41. iii, 36 Af 38
- Munit** Af 56
- Munita** G iii, 25. v, 24 C ii, 1, 25 A 26, 30 Af 20 H 8
- Munita erat** G v, 18
- Munita est** C ii, 9
- Munitas esse** G viii, 38
- Muniti** G vi, 5
- Munitione** G i, 8, 49. v, 11, 15. vii, 14, 20, 82, 86. viii, 10, 37 C i, 42. ii, 37. iii, 43, 46, 63, 66 A 18, 61, 74 H 23, 28, 29, 33, 39, 41
- Munitionem** G v, 42, 61. vi, 36. vii, 46 C i, 21, 73. iii, 66, 68, 69 A 29, 31 Af 29
- Munitiones** G ii, 33. iii, 3, 6, 26. v, 9, 44, 48, 52, 57. vi, 8, 32, 35. vii, 51, 52, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 31, 83, 85, 87. viii, 34 C i, 20, 81, 83. iii, 44, 45, 46, 50, 53, 54, 58, 63, 65, 66, 67, 70, 72, 112 A 1, 2, 3, 10, 19, 21, 32, 62, 63, 73, 76 Af 6, 13, 24, 31, 34, 39, 40, 41, 42, 58, 61 H 8, 38
- Munitioni** G i, 10. v, 9
- Munitionibus** G iii, 25. vi, 29, 38, 41. vii, 77, 79, 80, 82, 84, 88. viii, 11 C ii, 16, 37. iii, 47, 54, 61, 68, 70, 71, 74, 76, 80 A 8, 17, 21, 27, 28, 30, 32, 61 Af 38, 39, 48, 51, 56, 60, 78 H 6, 7, 8, 20
- Munitionis** G iii, 22. v, 39, 40. vii, 48, 69, 72. viii, 10 C iii, 63, 67, 69 A 31
- Munitionum** G vii, 74, 80, 86. viii, 26 C iii, 62 A 5, 64
- Munitis** G i, 49. ii, 12, 20. v, 11, 28. viii, 11 C iii, 80
- Munitissima** C i, 20. ii, 31
- Munitissimis** G v, 57
- Munitissimo** G viii, 16
- Munitissimum** G vii, 13
- Munito** G viii, 26 A 28 Af 36, 80
- Munitos** G vii, 8
- Munitum** G ii, 29. iii, 23. v, 9, 21, 25. vii, 16. viii, 16, 32 A 72 H 27, 38

- Munitum** est C iii, 9  
**Munituras** A 73  
**Munitus** G vii, 36  
**Munitus esset** A 31  
**Muniverat** A 30  
**Munivit** G iii, 1 A 78 Af 51  
**Muniant** G iii, 9 C i, 61, 80 A 37  
**Munus** G vi, 18 C iii, 8 F 854, 14  
**Muralibus** G vii, 82  
**Muralium** G iii, 14. v, 40  
**Murco** C iii, 15, 10  
**Muri** G ii, 12, 17, 32. vii, 23 C ii, 2, 11, 22 Af 56 H 13, 16  
**Muris** G vii, 28, 47. viii, 43 C i, 17. ii, 15, 16. iii, 15, 105  
**Muro** G ii, 6, 13, 29, 30, 33. vi, 10. vii, 8, 18, 24, 27, 28, 47, 48, 50, 69 C i, 13, 22, 27, 28, 45. ii, 6, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 25. iii, 9, 22, 112 H 13, 15, 19  
**Murorum** C ii, 15  
**Muros** G ii, 30. vii, 65 C i, 21, 28, 34. ii, 15. iii, 81 Af 3  
**Murum** G i, 8. ii, 6, 32. vii, 12, 22, 24, 27, 46, 47, 60. viii, 41 C i, 16, 27, 46. ii, 10, 14. iii, 11, 81 A 72 Af 23 H 3, 13, 29, 34, 35 F 849, 12  
**Murus** G i, 38. ii, 6. vi, 35. vii, 46, 52  
**Musculi** C ii, 10, 11  
**Musculis** A 1  
**Musculo** C ii, 10, 11  
**Musculos** G vii, 84 C iii, 60  
**Musculum** C ii, 10, 11, 14  
**Musculus** C ii, 10, 11  
**Mutandis** G viii, 44  
**Mutant** C ii, 11  
**Mutarentur** A 33  
**Mutata sunt** C iii, 69  
**Mutatio** C ii, 31  
**Mutatione** C ii, 22  
**Mutationem** G viii, 52 A 66  
**Mutatis** C i, 2. ii, 28. iii, 11  
**Mutato** C i, 70. iii, 66  
**Mutatur** C i, 59  
**Mutaverat** C ii, 29  
**Mutillæ** G vi, 27  
**Mutio** Af 68  
**Mutuum** C iii, 31  
**Mutuas** C i, 39. iii, 32  
**Mutuati** C iii, 60  
**Mutunatus erat** G viii, 21  
**Mutuo** A 48  
**Myoparopem** A 46  
**Mythenas** C iii, 102

N

Nabathæorum A 1

Delph. et Var. Clas.

Ind. Cas.

n

- 58, 61, 71, 75 Af 3, 38, 76, 89 H 7,  
8, 9, 38, 29, 37, 38, 41 F 861, 11  
Naturæ G vii, 26. viii, 44 C ii, 4 A  
24, 44, 48  
Naturale A 12  
Naturalem C iii, 40  
Naturalis A 13, 72  
Naturaliter C iii, 92 A 8  
Naturam G iv, 17. v, 9. vi, 43. viii,  
27, 38 C i, 66  
Natus G iv, 12. v, 25, 45. vi, 19. vii,  
39 A 53  
Navale H 32  
Navali G iii, 19 C ii, 10, 22  
Navalia G v, 23 C iii, 112  
Navalibus C ii, 1, 3, 4, 22. iii, 111 A  
12, 13  
Navare G ii, 25  
Nave C i, 58. ii, 32 Af 63, 64 F 858,  
9  
Navem C ii, 6, 23. iii, 28, 39, 40, 96  
A 10, 31, 45 Af 2, 28, 51  
Naves G iii, 8, 9, 12, 13, 14, 15. iv,  
17, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30,  
31, 36. v, 1, 2, 5, 7, 8, 10, 11, 13,  
23. vii, 60, 61 C i, 26, 27, 28, 29,  
30, 36, 54, 56, 57, 58, 61. ii, 3, 4, 5,  
6, 7, 18, 22, 23, 32, 44. iii, 6, 7, 8,  
9, 14, 15, 17, 23, 24, 25, 26, 27, 28,  
29, 30, 39, 40, 62, 100, 101, 102,  
103, 111, 112 A 7, 8, 9, 10, 11, 12,  
13, 14, 15, 20, 21, 25, 27, 30, 31,  
44, 45, 46, 47, 51, 64 Af 1, 2, 3, 7,  
8, 11, 21, 23, 28, 34, 37, 47, 53, 54,  
62, 63, 80, 88, 98 H 36, 37, 40  
Naufragio C iii, 27  
Navi G iv, 21, 25, 26, 27 C iii, 106  
A 64 Af 54  
Navibus G i, 8, 16. iii, 9, 11, 12, 13,  
14, 15. iv, 4, 17, 22, 23, 24, 25, 29,  
31, 36, 37. v, 8, 9, 11, 24. vi, 35.  
vii, 55, 58, 61 C i, 29, 31, 34, 36,  
54, 58, 61. ii, 3, 6, 18, 21, 22, 23,  
24, 32. iii, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 24, 27,  
40, 42, 44, 58, 63, 65, 100, 101, 102,  
106, 111, 112 A 8, 10, 11, 12, 15,  
16, 17, 19, 20, 25, 26 A 42, 43, 44,  
45, 46 Af 1, 2, 7, 8, 11, 20, 28, 34,  
46, 53, 62, 63, 96  
Navicula C ii, 3  
Naviculam G i, 53 C iii, 104  
Navicula Af 23, 44  
Navigandi G iii, 12. v, 6 C iii, 25 A  
64  
Navigandum G iv, 23, 29. v, 5 C iii,  
100, 111 A 10, 13 Af 1  
Navigantibus C iii, 107  
Navigare G iii, 8  
Navigari G iv, 31  
Navigatione G v, 23 C ii, 22 A 25  
H 37  
Navigationem G iii, 2. iv, 36. v, 7  
A 13  
Navigationes A 8  
Navigationibus G v, 23  
Navigationis C iii, 58  
Navigationum A 69  
Navigaturum A 64  
Navigia G iv, 26 C i, 27, 56 A 17,  
19, 20, 21 Af 96  
Naviglis G v, 8 C iii, 28 A 12, 25,  
47  
Navigio G iii, 14 A 9, 21, 31 Af 2  
Navigiolum Af 63  
Navigiorum A 14, 19 Af 63  
Navigium C ii, 22 A 21 Af 34  
Navim C iii, 40 A 64  
Navis G v, 23 C ii, 6. iii, 28 A 11,  
46 Af 44  
Navium G iii, 9, 12, 13, 14, 16. iv, 4,  
16, 20, 22, 25, 26, 31. v, 8, 10, 23  
C i, 25, 27, 54, 57, 58. ii, 3, 5, 6, 7,  
20, 22, 23, 25, 30, 43. iii, 2, 8, 14,  
23, 24, 28, 29, 39, 42, 47, 100 A 16,  
20 Af 2, 7, 8, 11, 62  
Naupacto C iii, 35  
Nausea C iii, 28 Af 18, 34  
Nautæ G v, 10  
Nautarum C iii, 26  
Nautas G iii, 9 C iii, 8  
Nauticarum G iii, 8  
Nautici A 12  
Nauticis A 16  
Ne G i, 4 et alia  
Neapoli C iii, 21  
Neapolim Af 2  
Nebula H 6  
Nec G i, 20 et alia  
Necabatur G v, 45  
Necaret G v, 6  
Necaretur G i, 53  
Necari Af 64  
Necat G vii, 4  
Necato G iii, 16  
Necatur G v, 56 C iii, 104  
Necem Af 28, 64  
Necessaria C i, 40. iii, 112  
Necessariam G i, 39 C i, 81 Af 24  
Necessariorum G vii, 66 C i, 52. iii,  
15, 100  
Necessarias C iii, 96 A 71  
Necessarii (*cognati aut affines*) G i, 11  
C i, 3. iii, 82  
Necessarii, *adj.* C i, 69  
Necessarii (*pro cognatis aut affinis*)  
C i, 74. iii, 109  
Necessariis, *adj.* G ii, 21 C ii, 18. iii,  
32



- Necessario, *adj.* G i, 16. vii, 32, 40 C iii, 61 Af 64  
 Necessario, *adv.* G i, 17 et alia  
 Necessarium (*pro cognatis aut affini-bus*) C iii, 57  
 Necessarios, *adj.* C iii, 102  
 Necessarium (*pro cognato aut affine*) C i, 26 A 66  
 Necessarium, *adj.* C i, 30. iii, 11, 96 A 61  
 Necessarius, *adj.* C iii, 23  
 Necesse G iv, 5, 29. v, 33, 35, 39. vii, 14, 19, 38, 73. viii, 3, 10 C i, 84. iii, 66, 78, 87 A 43 Af 39, 50, 69  
 Necessitas G i, 22 C iii, 77 A 78  
 Necessitate G ii, 11. vi, 12. vii, 56. viii, 43 C iii, 24 A 35, 57, 61, 71 Af 21, 24, 55 F 854, 13. 855, 6  
 Necessitatem G viii, 5, 49 A 44 Af 79  
 Necessitati A 13  
 Necessitatibus C i, 8  
 Necessitatum G vii, 89  
 Necessitudine G viii, 50 C i, 4  
 Necessitudinem C ii, 17  
 Necessitudines G viii, 53 C iii, 106  
 Necessitudinis G i, 43  
 Necis G i, 16. vi, 19, 23  
 Nerne G i, 50 Af 8  
 Necubi G vii, 35  
 Nefandum H 15, 16  
 Nefarium G vii, 77  
 Nefarie Af 44 H 42  
 Nefario G vii, 38 C ii, 32 Af 46  
 Nefas G vii, 40  
 Negare G v, 27 C iii, 12  
 Negarent C iii, 11  
 Negari G v, 6  
 Negat G i, 8. v, 36 C i, 6  
 Negatum C i, 84  
 Negavit G vi, 32 C i, 2  
 Neglecta G iii, 10. vi, 17  
 Neglecto G vi, 14 C ii, 32  
 Neglectum G i, 85, 36  
 Neglexerint G vii, 77  
 Neglexerunt G iii, 27. iv, 38  
 Neglexisset G v, 7  
 Negligenda G v, 28. vii, 14  
 Negligenter Af 18  
 Negligentiam Af 46, 66  
 Negligentiores C iii, 9  
 Negligere G vii, 39  
 Negotiandi G vii, 3, 42, 55  
 Negotiarentur C iii, 102  
 Negotiati essent A 70  
 Negotiatores Af 90  
 Negotiatoribus C iii, 103 Af 36  
 Negotii G i, 34. ii, 17. iii, 18. v, 38 C i, 29, 66. iii, 51, 97  
 Negotiis C iii, 61 A 2  
 Negotio G i, 45. v, 2, 11, 33. vi, 3. vii, 61, 62 C i, 87. ii, 41. iii, 8, 40, 112 A 8, 9 Af 18, 45, 69 H 32  
 Negotium G ii, 2. iii, 15. vi, 34 C iii 82 A 9, 51  
 Nemetes G i, 51  
 Nemetocennae G viii, 46  
 Nemetocennam G viii, 52  
 Nemetum G vi, 25  
 Neminem G i, 20, 36. iv, 7, 20. vii, 28. viii, 22, 35, 30 C i, 4. iii, 18 Af 85 H 25  
 Nemini G viii, 54 C i, 85 A 71  
 Nemo G i, 18, 26, 40. ii, 33. v, 43, 51. vi, 39. vii, 66 C i, 64, 68, 69, 81. iii, 20, 53, 61, 74, 98, 102 A 7, 25, 49, 53, 74 Af 3 H 23  
 Nequaquam G iv, 23. vii, 77 H 4, 15  
 Neque G i, 4 et alia  
 Nequicquam G ii, 27. viii, 19 C i, 1  
 Nerone A 25  
 Nervico G iii, 5  
 Nervii G ii, 15, 17, 23. v, 39, 42  
 Nervius G ii, 29, 32. v, 38. vii, 75  
 Nerviorum G ii, 28. v, 41, 46, 48, 58. vi, 3  
 Nervios G ii, 4, 16, 17, 19. v, 24, 38, 56. vi, 2, 29  
 Nervis G i, 20  
 Nervius G v, 45  
 Nervos G vi, 21  
 Nea G ii, 21 et alia  
 Neutri G ii, 9 C iii, 112  
 Neutris G vii, 63  
 Neutrum C i, 35, 48  
 Ni Af 53  
 Nicomedis F 854, 12  
 Nicopoli A 36  
 Nicopolim A 36, 37  
 Niger, *nom. propr. viri*, H 25  
 Nigrum, *nom. propr. viri*, H 25  
 Nihil G i, 11 et alia  
 Nihilo G i, 5 et alia  
 Nili A 13, 27, 28, 30  
 Nilo A 5, 28  
 Nilum A 5, 29, 30  
 Nimbus Af 47  
 Nimia G vii, 29 C i, 85 A 24  
 Nimiae Af 64  
 Nimiam C iii, 96  
 Nimirum G viii, 1  
 Nimis G vii, 36 A 70  
 Nisi G i, 22 et alia  
 Nisrum C ii, 37  
 Nitebatur C i, 45  
 Nitereptur G i, 13

- Niti C iii, 48  
 Nitioibriges G vii, 7  
 Nitioibrigibus G vii, 75  
 Nitioibrigum G vii, 31, 46  
 Nitantur G vi, 37, vii, 68  
 Nive G vii, 8  
 Nives C i, 48  
 Nivibus G vii, 55  
 Nixi A 20  
 Nobiles G vii, 77 C i, 34 Af 26  
 Nobili G v, 22  
 Nobilibus G i, 44, vi, 13  
 Nobiliores Af 56  
 Nobilissimæ A 60  
 Nobilissimi G i, 31, vii, 67  
 Nobilissimo G i, 18 C i, 39 A 66  
 Nobilissimos G i, 7, 31  
 Nobilissimum A 47, 66  
 Nobilissimus G i, 2 A 27  
 Nobilitas G vii, 38  
 Nobilitate G ii, 6, v, 6, vi, 12 Af 22  
 Nobilitatem G i, 31, viii, 45 A 73, 78  
 Nobilitatis G i, 2, v, 3 C iii, 35 A 26  
 Nobis G i, 40, ii, 9, v, 6, 54, vi, 8, 26, vii, 5, 25, 38, 77, viii, 1 C ii, 32, iii, 19, 60, 85, 86, 92 A 3, 15 F 844, 14  
 Nobiscum G v, 17  
 Noceat C i, 8  
 Noceatur C i, 86  
 Nocendo G vi, 34  
 Nocentes A 55  
 Nocentibus G vi, 9  
 Nocere G iii, 13, v, 7 C i, 8, ii, 9  
 Nocerent G iv, 17  
 Noceret C iii, 16  
 Noceretur G v, 19, vi, 34  
 Noceri G iii, 14, v, 34 C ii, 16  
 Nocitum iri G v, 36  
 Nocituros C iii, 28  
 Nocitarum C i, 85  
 Nocte G i, 26, 27, 40, ii, 7, 12, 17, iii, 18, 36, iv, 4, 28, 29, v, 8, 10, 46, 49, 58, vi, 41, vii, 18, 28, 39, 45, 60, 81, 88, viii, 23, 28, 34 C i, 21, 42, 51, 66, 81, ii, 27, 29, 31, 38, iii, 8, 11, 36, 50, 62, 75, 77, 97, 102 A 9, 38, 73 Af 5, 11, 47, 56, 61, 63, 79, 80, 89 H 7, 10, 16, 18, 20, 36  
 Noctem G i, 26, iv, 36, v, 13, 31, 37, 38, 53, vi, 18, vii, 11, 42, 77 C i, 28, 62, iii, 13, 28, 51, 54 Af 52 H 35  
 Noctes G v, 13 Af 26  
 Noctibus C ii, 23  
 Noctis G i, 26, iii, 15, v, 31, vii, 25, 26, 41, viii, 35 C ii, 39, iii, 28, 41 A 64 Af 47, 67, 70 H 11, 13  
 Noctium G vi, 18  
 Noctu G i, 8, ii, 33, iii, 2, iv, 32, v, 9, 37, 48, 53, vi, 7, 43, vii, 11, 26, 60, 71, 72, viii, 14 C i, 41, 54, 59, 66, 67, 76, 81, ii, 44, iii, 23, 30, 37, 54, 62, 97, 112 A 57, 61 Af 24 H 6, 18, 35, 36  
 Nocturna G v, 53 C i, 67, iii, 8  
 Nocturni G v, 40 C i, 21  
 Nocturnis G i, 38, v, 11, vii, 22, 56, viii, 34 C iii, 13 Af 91 H 17  
 Nocturno G v, 32, vii, 9, 83 C ii, 40, iii, 96 Af 95 H 2, 22  
 Nocturnum G v, 40 C iii, 15  
 Nodia G vi, 27  
 Nolebant G iii, 17  
 Nolebat G i, 16, 18, iii, 6, v, 53 G i, 29 A 10  
 Noli C iii, 87  
 Nolint G v, 41  
 Nolite G vii, 77  
 Nolle H 28  
 Nollent G iv, 37  
 Nollet G viii, 5 C iii, 78  
 Noluerant G ii, 1  
 Noluerit C i, 85  
 Noluisse G v, 3  
 Noluit G i, 28 A 28, 30, 40  
 Nomen G i, 13, 36, iii, 9, iv, 16, vi, 32, 34, viii, 7 C i, 61, ii, 32, iii, 32, 71, 100, 110, 112 A 27, 56, 59 Af 31, 81  
 Nomiabant G vii, 73  
 Nominat A 55  
 Nominati erant A 55  
 Nominatim G i, 29 et alia  
 Nominatur A 37  
 Nominaverunt Af 33  
 Nominavi Af 96  
 Nominavimus G ii, 18  
 Nomine G i, 18, 31, ii, 4, 6, 28, iii, 2, v, 45, vi, 19, vii, 75, 77, 89, viii, 4 C ii, 22, 32, 35, iii, 4, 21, 57, 102, 110 A 33, 35, 50, 58, 59 Af 26, 53, 78, 90, 97 H 10 F 863, 26  
 Nominibus G v, 12  
 Nominis Af 22  
 Non G i, 3 et alia  
 Nona G viii, 8 C iii, 45, 62, 67 Af 53, 81  
 Nonæ G ii, 23 C i, 45, iii, 46, 63  
 Nonaginta G i, 29 C ii, 18  
 Nonam G iv, 23, v, 53, viii, 8 C i, 45, 64, iii, 80, 89 Af 69  
 Nonarum H 27  
 Nonas C iii, 6, 66 Af 9, 19, 79  
 Nondum G i, 6 et alia  
 Nongentis C i, 41  
 Nongentorum G iii, 112

Nongentos C iii, 71  
 Nonne C ii, 33 Af 22  
 Nonnihil G iii, 17  
 Nonnulla C i, 13, 46  
 Nonnullæ G iii, 3. v, 23. vii, 47 C i,  
 24. iii, 25, 31 A 46, 62 Af 7 H 1  
 Nonnullam C i, 78  
 Nonnullas C i, 58. iii, 55, 79 A 44 H  
 37, 40  
 Nonnulli G i, 26, 39. v, 3, 15, 39. vi,  
 14, 40, 44. vii, 70. viii, 13 C i, 77,  
 80. ii, 29, 35, 43. iii, 19, 74 A 10,  
 20, 40, 49, 55 Af 40, 44, 51 H 13,  
 29, 40 F 845, 6  
 Nonnullis G i, 6. ii, 1. iv, 6. vii, 2 C  
 i, 3. iii, 21, 28, 102 H 23  
 Nonnullo G vii, 37  
 Nonnullorum C iii, 96  
 Nonnullos G i, 17. ii, 25. viii, 24 C  
 i, 22. iii, 67, 74 A 21 Af 7 H 21  
 Nonnunquam G i, 8 et alia  
 Noreiam G i, 5  
 Norica G i, 53  
 Noricum G i, 5  
 Norico C i, 18  
 Nos G i, 44 et alia  
 Nosmet G vii, 38  
 Noscent A 23  
 Noster G ii, 1 et alia  
 Nostra G i, 1 et alia  
 Nostræ G iii, 12 et alia  
 Nostram G i, 2 et alia  
 Nostrarum G iii, 13 et alia  
 Nostras G ii, 33 et alia  
 Nostri G i, 11 et alia  
 Nostris G i, 15 et alia  
 Nostro G i, 24 et alia  
 Nostrorum G i, 12 et alia  
 Nostros G i, 15 et alia  
 Nostrum G i, 15 et alia  
 Nota, *particip.* G vi, 9  
 Nota erant G vi, 34  
 Nota erat C iii, 63  
 Nota sint G viii, 1  
 Nota sunt G vi, 26  
 Notam esse G vi, 24  
 Notare A 10  
 Notaretur C i, 7  
 Notavit C iii, 74  
 Notior G viii, 42 C ii, 19  
 Notis, *particip.* G iv, 20. v, 19 C i,  
 28  
 Notissima Af 22  
 Notissimam A 15  
 Notissimi Af 56  
 Notissimis G iv, 24  
 Notissimus H 35  
 Notitia G vi, 23 C i, 31. iii, 104 A  
 10, 27

Notitiam G vi, 21 A 3  
 Notos C i, 74. iii, 71  
 Notum C i, 74 A 16 H 3  
 Notum esse G viii, 39  
 Notum est G iv, 20. vii, 22  
 Nova G i, 37. ii, 31. vi, 37. vii, 28.  
 viii, 49 C i, 84, 65, 76. ii, 12, 32.  
 iiii, 11, 47 A 33 F 848, 20  
 Novam G i, 50. vi, 12 C iii, 60 A 50  
 Novarum G i, 18. v, 6 C iii, 1, 21  
 Novas G ii, 2. vi, 37 C i, 30. iii, 60  
 Novem G ii, 4. vi, 24, 36 C i, 7, 27,  
 58. iii, 4, 24, 99 A 13  
 Noverant G viii, 27  
 Noverit G vii, 80  
 Noverunt G vi, 15, 25  
 Novi, *adj.* G iv, 32. vii, 12 C i, 85. ii,  
 15  
 Novioduni G vii, 14, 55  
 Noviodunum G ii, 12. vii, 12, 55  
 Novis G i, 9. ii, 1. iii, 10. iv, 5. vi,  
 12 C i, 18, 24. iii, 67, 102  
 Novitæ G iii, 9  
 Novissime G viii, 1, 48  
 Novissimi C i, 53  
 Novissimis G i, 25. ii, 25  
 Novissimo G i, 15, 23. ii, 26. iv, 16.  
 vii, 68 H 23  
 Novissimos G ii, 11. v, 32 C i, 64.  
 iiii, 75 A 60 Af 18  
 Novissimum G i, 15. ii, 11. vi, 8.  
 vii, 89 C i, 63, 70, 78, 79. ii, 42.  
 iiii, 75  
 Novissimus G v, 56  
 Novitate G iv, 34. vi, 39. vii, 58.  
 viii, 1 C ii, 26. iii, 36  
 Novo G v, 15 C i, 25. iii, 50 Af 15,  
 19  
 Novorum G viii, 32, 38  
 Novum C i, 7. iii, 61 Af 57  
 Novus C iii, 63  
 Nox G ii, 6 C ii, 31. iii, 97 A 10, 11,  
 46  
 Noxa G vi, 16  
 Nuda G vi, 20 Af 72  
 Nudanda C iii, 15  
 Nudare A 10  
 Nudari G v, 35  
 Nudata G iii, 4. vii, 46 C i, 7  
 Nudatæ A 11  
 Nudatis G ii, 23  
 Nudato Af 15  
 Nudatum G vii, 41  
 Nudatus est G ii, 6  
 Nudentur G vii, 70  
 Nudo G i, 25 Af 16  
 Nulla G iv, 28 et alia  
 Nullæ C ii, 2 et alia  
 Nullam G i, 26 et alia

Nullas G viii, 48 Af 98  
 Nulli G ii, 6 et alia  
 Nullis G iii, 12 et alia  
 Nullius C iii, 45 A 15, 23  
 Nullo G ii, 11 et alia  
 Nullum G i, 7 et alia  
 Nollus G vi, 22 et alia  
 Nom G i, 14 Af 35  
 Numen G vi, 16  
 Numerare C iii, 3  
 Numeraverat Af 61  
 Numero G i, 5, 28, 48, 49, 51. ii, 4.  
 iii, 11, 12, 15, 21, 26, 27. iv, 15,  
 37. v, 5, 8, 17, 23, 27, 34. vi, 1, 5,  
 6, 7, 8, 13, 18, 21, 23, 32, 33, 35,  
 36, 43. vii, 11, 28, 31, 39, 48, 50, 64,  
 66, 73, 75, 81, 83, 88. viii, 8, 10,  
 12, 17, 25, 35, 54 C i, 36, 38, 40,  
 47, 50, 57, 58, 64, 77. ii, 5, 7, 25,  
 35, 41, 43, 44. iii, 4, 9, 27, 44, 47,  
 53, 57, 59, 67, 82, 84, 88, 93, 101,  
 103, 110 A 8, 10, 15, 16, 21, 30,  
 38, 44, 46, 53, 63, 69 Af 9, 23, 32,  
 34, 48, 65, 67, 70, 78, 85, 95, 97 H  
 3, 7, 17  
 Numerum G i, 3, 4, 7, 15, 18, 31, 54.  
 ii, 10, 17. iii, 19, 23. iv, 2, 3, 22,  
 36. v, 20, 23, 51. vi, 14. vii, 4, 31,  
 38, 45, 46, 55, 75, 90. viii, 11, 34 C  
 i, 17, 30, 39, 51, 65, 66, 79. ii, 4,  
 18, 20, 38. iii, 2, 4, 44, 59, 63 A 2,  
 12, 14, 21, 27, 55 Af 8, 21, 69  
 Numerus G i, 29. ii, 33. iv, 12, 15,  
 37. v, 12, 21, 34, 49, 43. vi, 13, 34.  
 vii, 31, 35, 44, 76, 88 C i, 23, 51,  
 78. ii, 39. iii, 6, 49 A 18, 20, 44  
 Af 3, 12, 21  
 Numidæ C ii, 25, 38, 41 Af 6, 14, 32,  
 69  
 Numidarum C ii, 39 Af 19, 35, 38,  
 40, 42, 61, 70, 75, 78  
 Numidas G ii, 7, 10, 24 Af 13, 39, 52,  
 69, 61, 66, 70  
 Numidiæ A 51 Af 36  
 Numidiam Af 22  
 Numidis Af 15, 18, 43, 48  
 Nunmo G v, 12  
 Nummum G viii, 4  
 Nuuc G i, 31 et alia  
 Nuncupatis C i, 6  
 Nunquam G i, 44 et alia  
 Nuntiabantur G viii, 1 C i, 14. ii, 37  
 Af 5, 20  
 Nuntiabatur C i, 62 A 57 H 2  
 Nuntiant C ii, 26  
 Nuntiantur G iv, 11. v, 10  
 Nuntiarentur Af 1  
 Nuntiare C iii, 11  
 Nuntiaretur C iii, 36

Nuntiari G vii, 9 H 18  
 Nuntiarunt H 18  
 Nuntiat C i, 15 A 57  
 Nuntiatæ G ii, 28, 29, 32. iv, 37. v,  
 1, 7. vii, 7, 11, 18, 67 C iii, 65, 69  
 Af 21  
 Nuntiatæ G vii, 6 C i, 14, 75  
 Nuntiatæ G i, 54. ii, 26. v, 22 C i,  
 40, 59. iii, 64  
 Nuntiatum G i, 46 A 25  
 Nuntiatum esset G i, 7. vii, 63  
 Nuntiatum est G i, 38 C iii, 36 Af 7,  
 80  
 Nuntiator G i, 10, 23. vi, 4. vii, 61  
 C i, 18, 51, 73. iii, 109 A 54 Af 12  
 Nuntiaverunt G ii, 2 H 22, 26, 27  
 Nuntiauit H 16, 18, 20  
 Nuntiet G iv, 21  
 Nuntii G ii, 7. v, 44. vi, 10. viii, 19  
 C ii, 7, 36. iii, 101  
 Nuntius G ii, 2. iii, 3. v, 11, 26, 32.  
 vi, 30, 31. vii, 8, 41, 42, 48, 64, 76.  
 viii, 26 C i, 21, 40, 53. ii, 18, 37.  
 iii, 21, 30, 78, 101, 102, 108 H 1  
 Nuntio G v, 46, 53. vii, 11, 40, 43.  
 viii, 20 A 54 Af 12, 48, 57 H 26  
 Nuntios G i, 26, 44. ii, 6. iv, 16, 19,  
 34. v, 22, 53, 57. vi, 34. vii, 33,  
 87. viii, 21 C iii, 29, 80, 102, 112  
 A 23, 34 Af 8, 20, 31, 63  
 Nuntium G v, 46, 53. viii, 36 C i, 53  
 Af 26 H 32  
 Nuntius A 28, 56 A 57 H 6, 9, 38  
 Nuper G i, 6, 37, 40. vii, 57. viii, 5  
 C iii, 9 A 42, 53  
 Nuptum G i, 18  
 Nusquam G viii, 44 H 41  
 Nutricium A 4  
 Nutritius C iii, 108, 112  
 Nutu G v, 42  
 Nutum G i, 31. iv, 23 C ii, 12  
 Nymphæum C iii, 26

O

O F 877, 5  
 Ob G i, 4 et alia  
 Obæratos G i, 4  
 Obæcatæ Af 4  
 Obduci C iii, 46  
 Obduxerant A 2  
 Obduxit G ii, 8  
 Obredientum Af 57  
 Objecerant G i, 26  
 Objecerat C iii, 8  
 Objecisset C iii, 66  
 Objecit C iii, 39 H 18  
 Objecta C ii, 15. iii, 112

- Objecta est G v, 18  
 Objectæ G v, 13 C 72  
 Objectam G vi, 10 C iii, 40, 100  
 Objectarent C iii, 48  
 Objectas C iii, 46, 112  
 Objectationibus C iii, 60  
 Objecti C iii, 46  
 Objectis G vi, 37. vii, 50 C iii, 54 A 2, 36  
 Objectum esset H 30  
 Objectum-est C iii, 79  
 Objecturum G i, 47  
 Objectus erat C iii, 67  
 Objicere C i, 64. iii, 79  
 Objicerunt A 12, 70  
 Objiceretur A 15  
 Objiciat C i, 66  
 Objiciebant C i, 58, 96  
 Obire G v, 33  
 Obitum G ii, 29  
 Objurgare Af 23  
 Oblata G vi, 35. vii, 4 C i, 72. ii, 12 Af 50, 56, 90  
 Oblata esset A 51  
 Oblatam G viii, 18 Af 8  
 Oblato Af 15  
 Oblatos G iv, 13  
 Oblatus C i, 76 H 31  
 Obligate Af 88  
 Oblique G iv, 17  
 Obliquis G vii, 73  
 Obliquo C i, 70  
 Obliti Af 50  
 Oblitus C iii, 57  
 Obliviscerentur G vii, 34  
 Oblivisci G i, 14  
 Obscurabatur H 3  
 Obscuratione H 6  
 Obscure G viii, 54  
 Obscurus C i, 61  
 Obscérant G vii, 8, 38 Af 74  
 Obscurare G i, 20 C i, 64, 84. ii, 28 Af 82  
 Obscraat C i, 22, 76  
 Obscraati C ii, 5  
 Obscuro C iii, 64  
 Obscurnus F 844, 12  
 Obsederat Af 28  
 Obsæquentia G vii, 29  
 Obsæquo A 63  
 Observabat G vii, 16  
 Observant G vi, 18  
 Observare Af 80  
 Observari H 13  
 Observato G v, 35  
 Obsessi C i, 84  
 Obsessione G vii, 36  
 Obsessionem G vi, 36. viii, 14 C iii, 24  
 Obsessionis G viii, 3  
 Obsessio G iii, 24. v, 40  
 Obsesso C iii, 78  
 Obsidebantur G vii, 77, 81 Af 86  
 Obsidebat A 48 Af 43, 93  
 Obsidendos G viii, 37  
 Obsidendum G viii, 26, 37 Af 86  
 Obsident G vii, 42  
 Obsidere G iii, 23 C ii, 36. iii, 47, 110 Af 83  
 Obsiderent Af 67  
 Obsiderentur C i, 54  
 Obsideri C i, 20, 67. iii, 43  
 Obsides G i, 9, 14, 19, 27, 31, 33, 35, 36, 43. ii, 1, 3, 5, 15, 35. iii, 8, 23, 27. iv, 16, 18, 21, 27, 31, 33. v, 1, 20, 47. vi, 4, 8, 11. vii, 4, 7, 11, 12, 55, 63, 64. viii, 3, 23, 38, 46, 48 C iii, 12  
 Obsidibus G i, 28, 31, 37. ii, 13. iii, 1, 3, 10, 23. v, 4, 23. vi, 2, 4, 12. vii, 2, 54. viii, 27, 31, 48  
 Obsidione G iv, 19. v, 29, 45, 49. vii, 32, 69 C i, 19. ii, 28. iii, 9, 31 A 61  
 Obsidionem G v, 49 C i, 36  
 Obsidionis C iii, 47 A 61  
 Obsidis C i, 84  
 Obsidum, G iii, 2. iv, 22, 36. v, 5. vi, 9. vii, 12, 90 C i, 74 Af 26  
 Obsignabantur G i, 39  
 Obsignatæ C iii, 108  
 Obsistere G vii, 29 H 42  
 Obstinate G v, 6  
 Obstrictas G i, 9  
 Obstrictum C ii, 17  
 Obstrictus C i, 11  
 Obstringere G i, 31 C ii, 32  
 Obstructis G v, 51 C iii, 54  
 Obstruere G vii, 41  
 Obstrui G v, 50 A 19  
 Obstruit C i, 27  
 Obstruxerat C iii, 49  
 Obtectus C iii, 19  
 Obtemperare G iv, 21. viii, 7 C i, 35  
 Obtemperaret Af 67  
 Obtemperasse A 74 Af 57  
 Obtemperaturos G vii, 75  
 Obtemperaturum C i, 1  
 Obtemperavit C iii, 14  
 Obtentis A 10  
 Obtenturus esset G i, 3  
 Obtestabantur G vii, 47  
 Obtestabatur C iii, 108  
 Obtestari G vii, 48  
 Obtestatur G vii, 4, 71  
 Obtestatus erat A 16, 33  
 Obtextit C iii, 54  
 Obtineat G v, 20 C i, 85  
 Obtinebant G i, 7. vii, 19, 83 C i,

- 56, 83. iii, 66 A 12, 18, 19  
 Obtinebat G i, 3 C i, 20, 28. iii, 2,  
 29, 55 A 4, 41 Af 2  
 Obtinendæ A 48  
 Obtinendam G vii, 66 A 64  
 Obtinendi G i, 18 C i, 25 A 20  
 Obtinendos C i, 85  
 Obtinere G i, 1, 17. vii, 22, 23 C i,  
 20, 72 A 4, 25  
 Obtinerent G iv, 19. vi, 12. vii, 22  
 Af 31  
 Obtineret G i, 25 C ii, 17 A 15, 28  
 Af 27  
 Obtineri G viii, 52  
 Obtinuerant G v, 25, 54  
 Obtinuerat G i, 2. iv, 12. v, 20. vii,  
 4 C i, 21. iii, 53, 59 A 58  
 Obtinuerint G vii, 85  
 Obtinuerit G ii, 4. vii, 27  
 Obtinuimus H 17  
 Obtinuit C iii, 71, 111 Af 94  
 Obtrectatione C i, 7  
 Obtulerant C iii, 1  
 Obtulerat A 22  
 Obtulerint G vi, 42  
 Obtullæ A 10  
 Obtulit G ii, 21. iv, 12. vii, 87  
 Obsculam A 57  
 Obvenerant G vii, 81  
 Obvenerat G ii, 23. vii, 28. viii, 12  
 Obvenit C i, 6  
 Obversæ Af 71  
 Obviam, *adv.* G vii, 12 et alia  
 Obvius Af 89  
 Occasio C i, 71, 72. ii, 22  
 Occasione G vii, 1 A 27 Af 56 H 26  
 Occasionem G iii, 18. v, 29, 28, 57.  
 viii, 18, 28 C ii, 14. iii, 9, 85 Af 1,  
 2, 28, 62 H 41  
 Occasiones C iii, 25  
 Occasioni C iii, 79  
 Occasionis G vii, 45  
 Occasu G i, 50. v, 8  
 Occasum G i, 1. ii, 11. iii, 15. iv, 28.  
 vii, 80 C i, 83. iii, 51 Af 19, 42, 70  
 Occidentem G v, 13  
 Occiderint G v, 58. vi, 27  
 Occiderunt G i, 54. ii, 10. iii, 19. iv,  
 25, 27 Af 61 H 20  
 Occidit G v, 51  
 Occiditur G v, 27. vii, 88  
 Occidunt G v, 58  
 Occisa G i, 53  
 Occisi H 13, 22  
 Occisis G ii, 25, 53 A 57 Af 41, 61,  
 75, 78, 86 H 31  
 Occiso A 4  
 Occisorum G i, 26  
 Occisum G i, 7  
 Occisus est G iv, 27 H 18  
 Occultabat G v, 19  
 Occultandas G vii, 72  
 Occultant G vi, 29  
 Occultare G vi, 17 C ii, 21 H 29  
 Occultaret C iii, 102  
 Occultari G i, 27  
 Occultasse G vii, 28  
 Occultassent G vi, 42  
 Occultat G vii, 45  
 Occultatis G vi, 29  
 Occultatio G vii, 45  
 Occultatus G vi, 43  
 Occultaverant G vii, 85  
 Occultaverunt G vi, 21  
 Occultavit G vii, 83  
 Occulte G vii, 82 et alia  
 Occultior C iii, 20  
 Occultis G vi, 24 C iii, 105 A 12  
 Occultissime C iii, 67  
 Occulto G i, 22. ii, 18. v, 22. vi, 24,  
 25. vii, 27, 25 C i, 41. iii, 26 Af  
 59  
 Occultos C i, 21 A 22  
 Occultum G vii, 20  
 Occupabant C i, 82  
 Occupabantur G ii, 1. viii, 61  
 Occupandam C i, 24  
 Occupandi A 2 Af 49  
 Occupandia C iii, 45  
 Occupandorum G viii, 43  
 Occupandum G i, 28 C i, 42  
 Occupant Af 6 H 27, 40  
 Occupantur C ii, 25  
 Occupare G ii, 8. iii, 2. iv, 8 C i, 42,  
 70. iii, 111 Af 49, 50, 79  
 Occuparent C i, 70 H 31  
 Occuparet G i, 2 C iii, 11, 44, 45,  
 104 H 5  
 Occupari G i, 22 C i, 27 A 24  
 Occuparunt H 25  
 Occupassent G i, 22 C iii, 111  
 Occupasset C i, 42  
 Occupat G viii, 22 C i, 11, 54. iii,  
 111 H 27  
 Occupatam G vi, 12 A 78  
 Occupati C iii, 97  
 Occupati erant G ii, 19 Af 61  
 Occupatione C iii, 22 A 24  
 Occupationes G iv, 22 C iii, 108  
 Occupationibus G iv, 16  
 Occupatis G i, 10, 23. iv, 4, 24. v,  
 15. vii, 26 C i, 7, 28. iii, 70, 112  
 Occupato G i, 2, 22, 28. vii, 44, 79  
 A 20  
 Occupatos G iv, 22 vii, 22  
 Occupatum A 15, 20  
 Occupaturos A 8  
 Occupatus C iii, 109  
 Occupatus erat C iii, 55  
 Occupatus esset Af 3

Occupaverant C iii, 69  
 Occupaverat C i, 31. iii, 66  
 Occupaverit C i, 66  
 Occupaverunt G vi, 24. vii, 12 Af  
 49, 50 H 33  
 Occupavisset G i, 31 C iii, 45 Af 54  
 Occupavissent C iii, 111  
 Occupavit G i, 30 C iii, 8, 23, 45, 51  
 A 41, 72 H 6  
 Occurrebant G ii, 24, vii, 22  
 Occurrebatur G vii, 16  
 Occurrendum G i, 33 C i, 69 Af 58  
 Occurrentibus A 64  
 Occurrerat G iv, 26 Af 49  
 Occurrere G iii, 4 C iii, 41, 97, 98 A  
 27 Af 66  
 Occurrerent G ii, 27 A 15 Af 78, 85  
 Occurreret G iv, 6  
 Occurreretur G vii, 24  
 Occurrerant A 10, 32 A 77  
 Occurrisse G iii, 6  
 Occurrisset C iii, 92  
 Occurrisset Af 31  
 Occurrit G ii, 21. v, 47. vii, 84, 85.  
 viii, 3 C i, 40. iii, 7, 8, 79 A 28,  
 34 Af 66 H 37  
 Occurrunt G vii, 88 Af 18  
 Occursat G v, 44  
 Occursum est A 9  
 Oceani G i, 1. iii, 13  
 Oceano G i, 1. iii, 9. iv, 10, 29. viii,  
 31, 46  
 Oceanum G ii, 34. iii, 7, 9. iv, 10.  
 vi, 33. vii, 4, 75 C i, 38  
 Ocelo G i, 10  
 Octava G ii, 23. viii, 8 C i, 18, 82 Af  
 81  
 Octavæ G vii, 47 C i, 18 Af 62  
 Octavam G v, 35. viii, 8 C iii, 89 Af  
 60  
 Octavas Af 98  
 Octaviana A 45, 46, 47  
 Octaviani A 45, 46  
 Octavianis A 42  
 Octavianos C iii, 9  
 Octavii C iii, 9 A 44, 46 Af 44  
 Octavio A 44, 47  
 Octavis C iii, 53  
 Octavium C iii, 9 A 43, 44, 45, 47  
 Octavius C iii, 5, 9 A 42, 45, 46  
 Octavo G viii, 8 C i, 5  
 Octayam H 32  
 Octingenta G v, 13  
 Octingentæ G v, 8  
 Octingenti G vii, 28 C iii, 29  
 Octingentis G v, 2 C iii, 106 Af 48  
 Octingentorum A 18  
 Octingentos G iv, 12. vii, 64 C iii, 4  
 Af 34

Octo G i, 21, 29. ii, 6, 7. iv, 14, 19,  
 22. v, 2, 53. vii, 76. viii, 4, 29 C  
 iii, 36, 76 A 13, 47 Af 19, 29, 33,  
 43, 66, 77, 79 H 20, 21, 24, 30, 41  
 Octodecim G i, 23. iv, 22, 28 Af 68  
 Octodurus G iii, 2  
 Octogesam C i, 61, 68, 70  
 Octoginta G iv, 10, 23. v, 11. vii, 24,  
 71, 72, 77 C i, 39. ii, 1. iii, 37, 89,  
 99 H 9, 30  
 Octona G vii, 75  
 Octoni G vii, 73  
 Oculus G i, 12. iii, 26. v, 10. vii, 4 C  
 i, 57, 67, 70  
 Oculorum G i, 39  
 Oculos G vi, 37 C iii, 53 Af 26  
 Ocynus G v, 44  
 Oderant A 50 Af 88  
 Odia C ii, 31 A 48  
 Odii A 48  
 Odio G vi, 5, 9. viii, 7, 24 C ii, 13  
 A 48, 53, 58, 59  
 Odisse G i, 18. iii, 10  
 Odistis H 42  
 Odium G viii, 48 A 50 F 848, 12  
 Odore C iii, 49  
 Odorem Af 72  
 Offecisset Af 52  
 Offenderant C iii, 8  
 Offendi G vi, 36  
 Offendit H 23  
 Offenditis C ii, 32  
 Offensione G i, 19 C iii, 47  
 Offensionem C iii, 60 A 48  
 Offensas A 32  
 Offensum esset C iii, 72  
 Offerant G vii, 77  
 Offerebat G vi, 34  
 Offerebant G viii, 42  
 Offerre G vii, 80. viii, 7  
 Offerrent C iii, 73  
 Offerrentur C ii, 29  
 Offerret Af 84  
 Offert A 63  
 Offerunt Af 69  
 Officere Af 61  
 Officia G v, 32 C i, 34, 38. iii, 90 A  
 68  
 Officii G v, 27 C i, 8. ii, 32  
 Officiis G i, 43. v, 54 C iii, 60  
 Officinæ A 2  
 Officinas C i, 34 Af 20  
 Officio G i, 40. iii, 11. iv, 1. v, 3, 4,  
 7, 54. vi, 8. viii, 7, 47 C i, 67, 84.  
 iii, 5, 8, 39, 103, 107 A 4  
 Officiosi A 70  
 Officium G i, 40. iv, 25. viii, 50 C i,  
 80, 85. ii, 17, 43. iii, 18, 103 A 42,  
 70 F 841, 5

- Olei Af 67, 97  
 Oleo, *subst.* Af 43  
 Oliveto H 27  
 Olivetum Af 50  
 Olloviconis G vii, 31  
 Omisit C iii, 24  
 Omissis G vii, 34 Af 63  
 Omittat C i, 33  
 Omittendum G ii, 17  
 Omitteretur G vi, 34  
 Omittit C i, 30  
 Omne G i, 5 et alia  
 Omnem G i, 4 et alia  
 Omnes G i, 1 et alia  
 Omni G i, 11 et alia  
 Omnia G i, 5 et alia  
 Omnibus G i, 2 et alia  
 Omnino G i, 6 et alia  
 Omnis G i, 1 et alia  
 Omnis (id est, omnes) F 861, 13  
 Omalum G i, 1 et alia  
 Onera G iii, 13, 19. v, 1. viii, 49 C  
 i, 78, 80. ii, 18  
 Onerandi G v, 1  
 Onerariæ G iv, 22, 36 Af 1, 2, 7, 21  
 Onerarian C iii, 39  
 Onerarium C ii, 43 A 19  
 Onerarias G iv, 29 C i, 26, 36. ii, 32.  
 iii, 23, 40, 101 A 11 Af 2, 8, 34,  
 37, 62  
 Onerarii G iv, 25  
 Onerariis G iv, 22 C i, 58. ii, 23, 25.  
 iii, 15, 100 Af 11, 46, 53, 68  
 Onere G iv, 24 C i, 66. ii, 43. A 20  
 Af 75  
 Oneri C i, 32  
 Oneribus A 49  
 Oneris G ii, 30 A 56, 65  
 Onus G viii, 6 A 11  
 Onustam C iii, 23 Af 63  
 Onustarum C iii, 8  
 Onustos Af 66  
 Onustus Af 93  
 Ope G ii, 31 F 842, 2  
 Opem C i, 79 F 854, 18  
 Opera, æ, G v, 25, 27. vii, 13, 20, 76  
 C ii, 16. iii, 1, 53, 59, 67 Af 64 H  
 22 F 855, 6  
 Opera, um, G vii, 73. viii, 37, 42, 43  
 C i, 20, 26, 50, 83. ii, 1, 9, 10, 12.  
 iii, 49, 66 A 3, 63 Af 21, 51, 63  
 H 31  
 Operæ G v, 11  
 Operam G ii, 25. v, 7. vii, 9, 20 C i,  
 5, 7, 57. ii, 17. iii, 73, 83, 91 Af  
 73 F 848, 16  
 Opere G i, 8, 13, 38. ii, 5, 19, 20, 21.  
 iii, 28. iv, 17, 18, 26. v, 9, 21. vii,  
 17, 22, 24, 27, 35, 52, 70, 72, 77, 81,  
 83. viii, 48 C i, 41, 62, 75, 81, 82.  
 ii, 11, 13, 26, 31. iii, 45, 67, 69, 76,  
 97 A 15, 19, 30, 73 Af 20, 31, 39,  
 47, 52, 80 H 12, 23, 25, 27, 38,  
 41  
 Operi G v, 40. vii, 72 C ii, 15  
 Operibus G vii, 27. viii, 15, 40, 41,  
 42, 43 C i, 18, 21, 27, 32, 47, 82.  
 ii, 13, 14, 16. iii, 44, 49, 54, 58, 112  
 A 1, 9, 22, 61, 62, 72, 75 Af 43, 61,  
 80, 88, 91 H 17, 41  
 Operis G i, 8. iii, 12. iv, 17. vii, 20,  
 28. viii, 41 C i, 18, 27, 42, 73, 82.  
 ii, 8, 25 A 74  
 Operose G viii, 1  
 Operosis A 9  
 Operum G ii, 12. vi, 17. viii, 10 C i,  
 25. ii, 2. iii, 49, 63  
 Opes G vi, 1, 22. viii, 21 C i, 85  
 Opibus G i, 20. ii, 14. vi, 21. vii, 14,  
 39, 76 C ii, 5. iii, 35, 103 F 844,  
 2  
 Opimam H 33  
 Opimius C iii, 38 A 75  
 Opinantes Af 66  
 Opinantibus A 63, 73 Af 7 H 2, 15,  
 16  
 Opinari F 858, 7  
 Opinati sunt H 2  
 Opinio G ii, 24, 35. v, 13. vi, 37. viii,  
 2 C i, 47. iii, 18, 20, 67, 82 H 26  
 Opinione G ii, 3. iii, 18, 24. iv, 16.  
 v, 48. vii, 9. viii, 8 C ii, 27, 31, 53,  
 40. iii, 21, 36 A 51, 71, 78 H 9, 14,  
 28  
 Optinionem G ii, 8. iii, 3, 9, 17, 25.  
 iv, 16. v, 57. vi, 1, 17, 24, 30. vii,  
 56, 59, 83. viii, 8 C i, 45, 60, 82.  
 ii, 27. iii, 56, 86, 96 A 13, 16 Af  
 46  
 Opiniones C ii, 20  
 Opinioni Af 31  
 Opinionis G v, 54  
 Oportebat G i, 4  
 Oportere G i, 34, 36, 44. iii, 18, 24.  
 iv, 29. vii, 14, 66 C i, 2, 32, 44. iii,  
 10, 95 Af 57  
 Oporteret G i, 16, 28, 44, 45. ii, 20  
 C iii, 82  
 Oportet C ii, 31  
 Oportuerit G vii, 33  
 Oppida G i, 5, 11, 28, 32. ii, 4. iii,  
 9, 12, 16. vi, 4, 10. vii, 14, 54, 65,  
 77. viii, 2, 3, 5 A 41, 43 Af 2, 9,  
 20, 25, 28 H 1, 7, 8, 37  
 Oppidani G ii, 33. vii, 12, 13. viii,  
 34, 39, 41, 42, 43 C i, 18. ii, 11. iii,  
 11 A 47 Af 3, 23, 91 H 12, 13, 34  
 Oppidanis G ii, 7. vii, 58. viii, 40, 43



- C ii, 38 Af 5, 9, 43 H 3, 10, 13, 18, 22, 32, 41  
 Oppidanorum G viii, 33 A 7, 15, 32 Af 86 H 16, 18, 19, 28, 34  
 Oppidanoa G viii, 27, 32, 37, 40, 41 A 36 Af 67, 91 H 20  
 Oppidi G ii, 7, 33. iii, 22. v, 21. vii, 17, 19, 20, 25, 28, 36, 44, 46, 47, 48, 52, 58. viii, 33, 37, 41, 43 C i, 18, 19, 20. ii, 1, 19. iii, 9, 15, 21, 39, 40, 80, 111, 112 A 1, 32, 40, 59, 61 Af 5, 7, 29, 51, 74, 76, 78, 87 H 4, 7, 20, 28, 29, 41  
 Oppidis G i, 5, 11. ii, 3, 28, 29. iii, 14. iv, 5, 19. viii, 5, 24 C iii, 5 Af 6, 25, 26 H 8  
 Oppido G i, 6, 23, 38. ii, 6, 10, 13, 15, 30, 32, 33. vii, 4, 11, 12, 13, 15, 26, 28, 36, 42, 45, 47, 58, 71, 73, 76, 78, 79, 81, 84, 88. viii, 2, 5, 34, 25 C i, 13, 15, 16, 21, 22, 30, 31, 40, 43, 45. ii, 2, 5, 13, 18, 20, 22, 25, 36. iii, 11, 12, 29, 39, 41, 80, 102, 106, 109, 112 A 17, 19, 86, 37, 38, 72 Af 6, 7, 10, 20, 23, 25, 28, 36, 41, 42, 47, 56, 58, 59, 62, 68, 74, 76, 85, 86, 87, 91 H 3, 4, 5, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 27, 29, 32, 34, 36, 41 F 850, 23  
 Oppidorum G iii, 12 H 7, 8  
 Oppidum G i, 6, 38. ii, 6, 7, 12, 13, 29. iii, 21, 22, 23. v, 21. vi, 34. vii, 9, 11, 12, 13, 21, 24, 36, 48, 55, 57, 58, 68, 69, 70, 71, 79, 80, 82. viii, 26, 32, 35, 40 C i, 12, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 27, 43, 45, 47, 61. ii, 1, 2, 13, 14, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 35, 44. iii, 9, 11, 29, 39, 40, 80, 101, 109 A 2, 16, 18, 19, 26, 36, 43, 47, 48, 57, 61, 66, 72 Af 3, 5, 6, 7, 10, 11, 23, 25, 29, 37, 41, 42, 51, 56, 67, 68, 74, 75, 76, 78, 79, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93 H 2, 3, 4, 5, 7, 12, 13, 18, 19, 21, 22, 27, 31, 32, 34, 35, 36, 41  
 Oppio Af 68  
 Oppleri A 19  
 Oppletis C iii, 73  
 Opponebantur G vii, 65  
 Opponerent C iii, 73  
 Opponeret C iii, 30 A 58  
 Opponit A 75 Af 13  
 Opponitur C i, 4  
 Opportuna G iii, 15 Af 79  
 Opportune G iv, 22  
 Opportuni A 2  
 Opportunis G vii, 69  
 Opportunissima G iv, 13  
 Opportunissime C iii, 101  
 Opportunissimo G iv, 34  
 Opportunissimum G i, 30  
 Opportunitas G viii, 6 A 42  
 Opportunitate G iii, 17, 19. vi, 29. vii, 20. viii, 39 C i, 85. ii, 34. iii, 28  
 Opportunitatem G vii, 23 C 38 A 26  
 Opportunitates C iii, 106 A 85  
 Opportunitatibus G iii, 12  
 Opportuno G ii, 8. v, 32. vii, 56, 56 C iii, 36, 57  
 Oppositis G vi, 36. viii, 16 C i, 68 Af 69, 81  
 Oppositum C iii, 16, 79  
 Oppositum erat Af 58  
 Oppositus G vii, 56  
 Opposuerat Af 59  
 Opposuit C iii, 39, 75, 89  
 Oppressa C iii, 71  
 Oppressa erat A 40  
 Oppressam G v, 38 Af 22 H 19  
 Oppressas A 57  
 Oppresserat C ii, 8  
 Oppresserunt G iv, 4 A 63  
 Oppressi G iv, 15. viii, 5, 14 A 45  
 Oppressi erant G viii, 24  
 Oppressis G iv, 24. v, 26. vii, 8 C iii, 69 A 31, 76  
 Oppressos C ii, 38  
 Oppressum C i, 22  
 Oppressus G iv, 24. vii, 46, 50 A 75  
 Opprimebantur G viii, 13  
 Opprimenda G iii, 2  
 Opprimendi G i, 44  
 Opprimendos C i, 40, 51. iii, 79  
 Opprimendum A 38  
 Opprimere C iii, 67  
 Opprimerentur G viii, 3 Af 19, 50  
 Opprimeretur C i, 7. lii, 69  
 Opprimi G vi, 11. viii, 36  
 Opprimitur A 53  
 Opprimantur G vii, 61 A 75  
 Oppugnabat H 3  
 Oppugnanda C ii, 30, 31 A 30  
 Oppugnandi G ii, 6. v, 53 A 26  
 Oppugnandis G v, 27  
 Oppugnandum G i, 44. ii, 12 A 18 Af 5 H 7, 41  
 Oppugnant G v, 40  
 Oppugnantem A 44  
 Oppugnant G i, 5  
 Oppugnare G ii, 6, 12. iii, 21. v, 21, 39, 53. vii, 9, 11, 12. viii, 26 C lii, 9, 22, 78, 80 A 27, 44 Af 29, 42, 51 H 6, 9, 27, 32  
 Oppugnantem C iii, 95  
 Oppugnet G i, 50 A 30  
 Oppugnari G v, 41. viii, 11, 20  
 Oppugnat H 37

- Oppugnata G vii, 41  
 Oppugnatio G ii, 6. iii, 12. v, 45 A 76  
 Oppugnatione G v, 26, 27. vi, 39. vii, 11, 12, 20, 24. viii, 20, 40 C ii, 13, 31. iii, 9, 40, 73 A 15, 44, 61 Af 51, 76 H 4  
 Oppugnationem G v, 37, 40. vii, 11, 17, 19, 81 C i, 36. ii, 1, 35. iii, 80 A 12 H 8, 41  
 Oppugnationibus C iii, 9 H 8  
 Oppugnationis G v, 43. vii, 29 C iii, 9  
 Oppugnatum G v, 36 Af 67  
 Oppugnaturos fuisse G vi, 41  
 Oppugnaturnm G v, 56  
 Oppugnent G v, 26  
 Optabat A 27, 41  
 Optandum H 29 F 850, 8  
 Optarent G viii, 41  
 Optatissimum G vi, 42  
 Optatus C ii, 32  
 Optaverat G viii, 9  
 Optima C iii, 49, 59  
 Optimam C i, 12  
 Optime G i, 45. vii, 71. viii, 6 C i, 72. iii, 99 H 1, 3  
 Optimi C i, 39  
 Optimis H 33  
 Optimo Af 22, 44  
 Optimum G i, 41. ii, 10. iv, 30. v, 8 Af 44  
 Optimus G i, 30 C iii, 32  
 Opulentiores G viii, 51  
 Opulentissimum Af 25  
 Opulento C iii, 80  
 Opum Af 25  
 Opus G i, 34, 42, 49. ii, 8, 22. iii, 1, 3, 29. v, 40. vi, 9. vii, 23, 24, 54, 71. viii, 34 C i, 41, 42, 73. ii, 10, 27, 40. iii, 18, 64 A 6, 37, 59, 74 Af 31, 32, 38, 51, 62 H 7, 13, 25 F 850, 22  
 Ora G iii, 8. vi, 39 C iii, 5, 78  
 Orabant G iv, 11, 16 H 13  
 Orae G iii, 8, 16 C iii, 11, 28, 34, 39  
 Oram G iv, 20 C iii, 24 Af 3  
 Orandi G i, 20  
 Orant G v, 31. vi, 9 C ii, 12, 43 Af 36, 77, 92  
 Orantibus G viii, 22  
 Orare G v, 27 C i, 84 A 24, 58 Af 33  
 Orasset Af 91  
 Orat G vii, 39. viii, 48 C i, 32  
 Oratio G iv, 7. vii, 30, 77 C i, 2, 4 A 7  
 Oratione G i, 3, 17, 32, 83, 41. ii, 5, 21. v, 1, 27, 38, 57. vii, 31, 37, 53 C i, 13, 19, 22. ii, 28, 33. iii, 19, 74, 90 A 9 Af 28, 90 H 16  
 Orationem G vii, 21 C i, 2, 22, 35. ii, 18, 39. iii, 17 Af 35  
 Orationis G i, 43. iv, 8  
 Oratum G vi, 32. vii, 12, 32 A 34, 67  
 Orba F 877, 13  
 Orbe G iv, 37. v, 35  
 Orbem G v, 33 C iii, 43, 72 A 40 Af 15  
 Orbis G vii, 39 A 42  
 Orchomenum C iii, 55  
 Orciniam G vi, 24  
 Ordinar Af 60  
 Ordinata H 32  
 Ordinatum C ii, 10 Af 12  
 Ordine G ii, 11. viii, 9 C i, 13. ii, 26 A 14, 45  
 Ordinem G viii, 8 C i, 13. iii, 59, 104 A 14 Af 27, 45  
 Ordines G ii, 19. iv, 26, 33. v, 35, 37. vi, 40. vii, 23, 62, 73 C i, 44, 71, 77. ii, 2, 28, 41. iii, 37, 98 Af 15, 54, 97  
 Ordinibus G ii, 11. iv, 32. v, 30, 44, 51. vi, 7, 40. vii, 73 C i, 46. ii, 35, 38. iii, 53, 92, 101 A 20, 37, 75  
 Ordinis G v, 35 C i, 3, 23, 51. iii, 32, 74, 83, 97  
 Ordinum G i, 40, 41. v, 28, 37 C i, 3, 74, 85  
 Ordo G ii, 19, 22. vii, 23 C i, 51  
 Ore C i, 2  
 Orent C i, 17  
 Orfium F 845, 11  
 Orgetorigis G i, 3, 9, 20  
 Orgetorix G i, 2, 3, 4  
 Oriatur G vi, 22, 25 C i, 35  
 Orici C iii, 7, 8, 13, 39, 78  
 Oricia C iii, 78  
 Orico C iii, 12, 23, 34  
 Oricum C iii, 11, 14, 15, 16, 40, 78, 90  
 Oriebatur G ii, 24. viii, 42  
 Oriente G vii, 3  
 Orientem G i, 1. v, 13. vii, 60  
 Orirentur A 65  
 Oriretur G v, 53. vi, 9. vii, 28 C iii, 94  
 Oriri G vii, 33  
 Oritur G iv, 10. vi, 25  
 Oriuntur G i, 1  
 Ornamenta C ii, 18 Af 28  
 Ornamentis Af 86  
 Ornamento G i, 44. vii, 13

P

Ornantur A 50  
 Ornaret H 29  
 Ornasset G vii, 33  
 Ornatisimæ G iij, 14  
 Ornatos Af 86  
 Ornatum G viii, 51  
 Ornatus Af 72  
 Ornavit A 25  
 Ornem F 845, 13  
 Orta G v, 8 A 4 Af 95  
 Orta est C iij, 112  
 Orti G v, 12  
 Orto G vii, 47  
 Ortos esse G ii, 4  
 Ortum G vii, 41 A 78 Af 37 F 853, 22  
 Ortum esse G viii, 38  
 Ortum est G v, 26  
 Ortus G vii, 77 A 66  
 Ortus est G i, 39  
 Os G v, 35 C iij, 99  
 Oscenses C i, 60  
 Oscensibus C i, 60  
 Osismii G vii, 75  
 Osismios G ii, 84. iij, 9  
 Ostendebant G iv, 11  
 Ostendebatur C iij, 105  
 Ostenderat C i, 6  
 Ostendere G v, 17. vii, 83  
 Ostenderent H 18  
 Ostenderet G i, 19 C iij, 109 Af 50  
 Ostenderunt G iij, 20. v, 32. vii, 68  
 Ostendimus G iij, 10  
 Ostendit G i, 8, 20, 21. iij, 26. iv, 28. v, 2, 3. vii, 27, 38, 45. viii, 18 C ii, 20. iij, 78, 89, 107 Af i, 68  
 Ostendunt G vii, 67 C i, 63  
 Ostentant G v, 41  
 Ostentare G vii, 19, 49, 55  
 Ostentaret C iij, 83  
 Ostentatio C i, 4  
 Ostentationem G vii, 53 A 74  
 Ostentationis G vii, 44 C iij, 71  
 Ostentavit C iij, 61  
 Ostiaria C iij, 32  
 Ostis A 13  
 Ostio A 64  
 Ostium C ii, 1  
 Otacilio C iij, 28  
 Otachius C iij, 28, 29  
 Otii C ii, 36  
 Otio Af 78 H 42  
 Otiosum C iij, 3  
 Otium G vii, 66 C i, 5. ii, 30  
 Ovis G iv, 10

Pabulabantur C i, 59  
 Pabulabatur C iij, 44  
 Pabulandi G v, 17. vii, 14 C i, 48, 80. iij, 76 Af 24, 31  
 Pabulari C i, 59. iij, 37, 65 A 61  
 Pabulatione G vii, 14, 20, 36, 44. viii, 7 C i, 78. iij, 43, 58  
 Pabulationes G vii, 16  
 Pabulationibus G i, 15. vii, 64. viii, 10, 16  
 Pabulatores G v, 17. viii, 10 C i, 55, 80  
 Pabulatoribus G viii, 11, 17 C i, 40  
 Pabulatum G vii, 18. viii, 10, 17 C i, 40, 48, 81  
 Pabuli G i, 16. ii, 2. vii, 20. viii, 3, 17 C i, 49, 81. iij, 58 Af 24  
 Pabulo G vii, 18 C i, 61, 84 A 1  
 Pabulum G vii, 14, 74. vii, 10 C iij, 58  
 Pacandas C i, 85  
 Pacarat A 26  
 Pacata G ii, 1, 35. iij, 28. vi, 5  
 Pacatam G iij, 7  
 Pacati G i, 6. vii, 6  
 Pacatis G iij, 11. vii, 50  
 Pacatissimam G v, 24  
 Pacatos G iv, 37  
 Pacaverat G vii, 65  
 Pacaverint C i, 7  
 Pacavissent C iij, 73  
 Pace G i, 44. ii, 6, 29, 31, 33. iij, 1, 28. iv, 13, 27, 28, 36. vi, 5, 23. vii, 55. viii, 49 C i, 26, 74, 85. iij, 10, 18, 19, 57 A 36, 37 Af 54 H 32 F 849, 14  
 Pacem G i, 3, 13, 14, 27, 37. ii, 13. iv, 18, 28. vii, 66 C i, 85 iij, 19, 57, 90 H 43  
 Pacidii Af 13  
 Pacidius Af 78  
 Paciecum H 3  
 Pacis G ii, 15. vi, 6. vii, 78. viii, 3, 31 C i, 11, 26, 85. iij, 10, 17 A 37  
 Paciscitur A 55  
 Pactiones C iij, 10 A 71  
 Pacto G vii, 83 A 24  
 Padum G v, 24  
 Pæmanos G ii, 4  
 Pæne C i, 41  
 Paganos A 36  
 Pagi G i, 27  
 Pagis G vi, 11  
 Pagorum G vi, 23  
 Pagos G i, 12, 37. iv, 1, 22. vii, 64  
 Pagum G i, 13  
 Pagus G i, 12

- Palæpharsali A 48  
 Palam G v, 25  
 Palæste C iii, 6  
 Palma C iii, 105  
 Palma G vi, 26  
 Palmis C iii, 98  
 Paludati C i, 6  
 Palude G vii, 15, 17, 58. viii, 7, 10, 11, 14 A 28  
 Paludem G vii, 19, 57, 58. viii, 10, 13, 14 Af 61  
 Paludes G ii, 16, 28, iii, 28. v, 52. vi, 5, 31  
 Paludibus G i, 40. v, 21. vi, 5. vii, 16, 32  
 Paludis G vii, 19. viii, 13  
 Paludum G iv, 38  
 Palus G ii, 9. vi, 34, 35. vii, 19, 26 A 1  
 Palustri G vii, 20 H 29  
 Palustria C iii, 40  
 Panes C iii, 48  
 Panico C ii, 22  
 Panis C iii, 49  
 Par G v, 16 A 16 Af 72 H 15  
 Parabant G vi, 7 A 18, 45  
 Parabat C ii, 18, 37. iii, 28 A 13, 56  
 Paradæ Af 87  
 Parætonio A 8  
 Parandam A 12  
 Parandarum G iv, 22  
 Parandum C i, 78  
 Parare G iii, 9, 23. v, 3, 42, 55, 56. vi, 22. vii, 41, 50, 61 C i, 27. iii, 33 H 39  
 Pararent G viii, 2, 53 Af 85  
 Pararentur G i, 31  
 Pararet G viii, 24  
 Pararetur G viii, 55  
 Parari G vi, 2 C i, 28, 29, 85. iii, 80 Af 12, 31, 43  
 Parat G vii, 71 C i, 37, 83  
 Parata G iv, 6 C i, 30 Af 47  
 Paratam A 38  
 Paratam esse A 23  
 Paratas G v, 5 C i, 6, 85 A 10  
 Parati G ii, 9. vii, 19. viii, 18 C iii, 9, 85, 86, 95 A 18, 45 Af 1 H 40  
 Paratior A 45  
 Paratiores G i, 5 C i, 81  
 Paratis C i, 27. iii, 62  
 Paratissimæ G iii, 14  
 Paratissimam G i, 41  
 Paratissimo G viii, 42  
 Paratissimos C i, 71 H 25  
 Parato G vii, 50  
 Paratos G i, 5. ii, 3. v, 1. vii, 19. viii, 15, 28 C i, 7, 20, 61. ii, 32 Af 6, 33, 92  
 Paratum G i, 44 C i, 9. ii, 23 A 35 Af 41  
 Paratum esse C ii, 20  
 Paratus G ii, 21. viii, 47 C i, 75. iii, 38 Af 31 H 30  
 Paraverant G vii, 56 C i, 57. ii, 14 Af 47  
 Paraverat G vii, 84 C i, 30  
 Paraverunt A 13  
 Parcat G v, 36. vii, 9 C i, 23  
 Parce G vii, 71 Af 21  
 Parcendo G vii, 71  
 Parcere G v, 40  
 Parcerent G vii, 47 C iii, 10 Af 83  
 Parceret C i, 64 A 24  
 Parcunt G vi, 28  
 Pareat G v, 7  
 Parebant G v, 2  
 Varem G i, 28. vii, 75 C i, 33, 39 A 46 Af 40 H 25, 31  
 Parendi G viii, 49  
 Parent G vi, 13. vii, 63 C i, 19  
 Parentarent G vii, 17  
 Parente G viii, 47  
 Parentes G v, 14. vii, 66 C ii, 41  
 Parentibus G vi, 14  
 Parentis C i, 74  
 Parere A 67  
 Parerent C iii, 81  
 Pares G i, 40. iv, 7. v, 84. vi, 13. vii, 74 C ii, 39. iii, 10 A 8, 18  
 Pari G i, 43. v, 8, 13. vi, 33. vii, 39, 69, 77. viii, 19 C i, 25, 38, 51. ii, 16. iii, 78, 82, 101 A 4, 20 H 3, 5, 12, 25, 31, 38  
 Paribus G i, 51. vii, 23 C i, 35  
 Pariebant C iii, 60  
 Pariete G iv, 17  
 Parietes C ii, 9  
 Parietibus C ii, 9  
 Parietum C ii, 8, 9  
 Parisiis G vii, 75  
 Parisiorum G vi, 3. vii, 57  
 Parisios G vii, 4, 34  
 Pariter C iii, 52 A 17 Af 69  
 Pars G i, 1, 12. ii, 23. iii, 4, 20, 27. iv, 1, 4, 10, 16, 32. v, 12, 24, 30, 31, 32, 40, 44, 45. vi, 19, 23, 31, 40. vii, 28, 32, 33, 35, 58, 69, 73, 77, 84. viii, 26, 46 C i, 13, 35, 52, 57. ii, 1, 4, 9. iii, 11, 27, 71, 87, 113 A 20, 27, 64, 74 Af 11, 17, 18, 31, 51, 61, 70, 72 H 3, 8, 13, 87  
 Parta G v, 43 C iii, 82 A 43 Af 22, 81  
 Partam G vi, 40 C iii, 73  
 Parte G i, 2, 16, 31, 38. ii, 5, 8, 18, 22, 23, 29, 32. iii, 1, 2, 6, 10, 20, 22, 26. iv, 3, 10, 17, 20, 23, 32. v,

- 9, 13, 14, 21, 26, 32, 35, 36, 43, 45,  
55, 56. vi, 5, 21, 34, 37. vii, 5, 12,  
22, 25, 28, 32, 34, 36, 45, 46, 50,  
59, 61, 64, 67, 68, 80, 81, 85. viii,  
5, 19, 34, 35, 41, 43, 46, 48, 52 C i,  
15, 17, 18, 23, 25, 27, 45, 46, 54,  
87. ii, 22, 24, 25, 31. iii, 10, 19, 34,  
40, 41, 45, 47, 53, 57, 63, 69, 76, 94,  
112 A i, 5, 7, 8, 17, 32, 37, 40, 42,  
45, 67, 76 Af 6, 8, 29, 30, 31, 33,  
37, 48, 50, 60, 61, 66, 67, 80 H 32,  
34 F 877, 9
- Partem G i, 1, 12, 13, 26, 31, 40, 43,  
49, 50, 52. ii, 1, 9, 20, 21, 23, 24,  
iii, 2, 12, 15. iv, 1, 3, 4, 9, 17, 18,  
27, 28, 32. v, 1, 7, 8, 24, 29, 30, 34,  
38, 46, 54, 55, 63. vi, 12, 29, 37,  
vii, 7, 10, 17, 34, 35, 44, 46, 48, 55,  
60, 80, 87. viii, 24, 26, 37, 40, 46  
C i, 4, 18, 20, 21, 26, 27, 55, 58, 61,  
68, 69, 70, 63, 86. ii, 1, 8, 17, 18,  
19, 28, 32, 40, 41, 44. iii, 28, 37,  
38, 39, 40, 42, 54, 62, 63, 70, 94, 97,  
111 A i, 2, 6, 9, 14, 17, 28, 30, 31,  
32, 42, 65 Af 2, 17, 20, 23, 59, 61,  
68, 81, 88 H 9, 16, 28
- Partes G i, 1, 12, 15, 34. iii, 2. iv,  
10, 19, 33, 34. v, 41, 49, 53. vi, 11,  
32, 33, 34, 43. vii, 9, 28, 34, 61, 63,  
65, 67, 81. viii, 5, 7, 16, 18, 24, 25,  
33 C i, 17, 35, 40, 55, 82, 85. iii,  
46, 51, 72, 101, 102 A i, 2, 31 Af  
88, 93 F 877, 15
- Parthici C i, 9. iii, 21
- Parthicum G viii, 54, 55
- Parthinis C iii, 42
- Parthiutorum C iii, 11, 41
- Parthino C iii, 42
- Parthis C iii, 31
- Parthos C iii, 82
- Parti G iii, 3. v, 13 C iii, 8, 101 Af  
72
- Partibus G ii, 29. iii, 4, 28. iv, 32,  
v, 15, 17, 21, 50, 51. vi, 11, 35, 37,  
39. vii, 15, 19, 27, 47, 67, 69, 80,  
viii, 36, 43, 46 C i, 25, 71. ii, 1, 6,  
9, 29. iii, 24, 40, 45, 54, 106, 112  
A 6, 28, 30, 31, 72 Af 87 H 14
- Participes C iii, 60, 82
- Partienda Af 40
- Partiendum G iii, 10
- Partim G ii, 1 et alia
- Partis, subst. G ii, 4. vi, 31 A 28 Af  
57
- Partis, adj. Af 31
- Partiti sunt G vii, 55
- Partitis G vi, 6. vii, 24
- Partito G vi, 33
- Partitur C iii, 82
- Partituum C i, 4
- Partitus Af 43
- Partium C i, 35 A 2 Af 88 H 13, 20,  
25, 26, 32, 35, 37
- Partiuntur G viii, 35 C i, 38
- Parva G vii, 61 C iii, 41, 111 Af 10
- Parvæ C iii, 70
- Parvam G vi, 35 C ii, 8
- Paruerint G vii, 71
- Paruerunt G i, 27 C iii, 95
- Parvis G vi, 21. viii, 10 C i, 21. iii,  
68 A 47
- Parum G iii, 18 et alia
- Parumper Af 52 H 23
- Parvo G i, 18 C i, 9. ii, 6. iii, 75, 93  
A 6, 7 Af 85, 89
- Parvula Af 87
- Parvulæ C iii, 72
- Parvulam C iii, 104 Af 54
- Parvuli G vi, 28
- Parvulis G ii, 30. v, 50. vi, 21. viii,  
13
- Parvulo G v, 52
- Parvulum A 78 Af 34, 83
- Parvum G vii, 62 Af 57
- Parvus Af 12
- Pascevet C iii, 44
- Passa est A 43
- Passi Af 23
- Passi erant A 61
- Passibus G i, 22, 43. vii, 79. viii, 18  
C i, 41. iii, 66 Af 30, 80 H 29
- Passim G iv, 14 et alia
- Passis G i, 51. ii, 13. vii, 47 C iii,  
98
- Passum G vii, 48
- Passum est G vii, 68 C ii, 9
- Passurum C i, 6
- Passus G i, 49. ii, 18. iii, 19. vii, 46  
C iii, 66 Af 38, 70, 78, 80
- Passus esset G vi, 36 C i, 32
- Passus est C i, 81. iii, 71
- Passuum G i, 2, 8, 15, 21, 22, 23, 25,  
41, 48, 53. ii, 6, 7, 8, 11, 13, 16,  
iv, 3, 10, 11, 22, 23. v, 2, 9, 11, 13,  
24, 27, 32, 46, 47, 49, 53. vi, 7, 35,  
36. vii, 16, 38, 40, 60, 66, 69, 70,  
74, 79 C i, 16, 40, 43, 45, 54, 61,  
65, 66. ii, 23, 24, 38, 39. iii, 26, 36,  
37, 38, 44, 63, 76, 97, 112 A 14, 18,  
29, 36, 59, 72, 73 Af 10, 12, 24, 87,  
39, 41, 59, 61, 63, 65, 67, 68, 75, 76,  
77, 78, 79 H 7, 8, 24, 29, 32, 41
- Pastores C i, 24, 57. iii, 21
- Pastoribus C i, 56
- Pastorum C i, 58. iii, 4
- Patebant G i, 2. ii, 7
- Patebat G ii, 8. vii, 60 C i, 45. ii, 8,  
iii, 63

- Patefactis G ii, 32. vii, 8 C iii, 21 Af 88  
 Patefactum esset A 64  
 Patefieri G iii, 1  
 Patent G vi, 23  
 Patente G viii, 9  
 Patentem G viii, 18  
 Patentes C ii, 10  
 Patenti Af 41  
 Patentibus G i, 10  
 Patentioribus G vii, 28  
 Pater G i, 3, 47. v, 20. vi, 19. vii, 4, 31 C i, 8 Af 22  
 Patere, G vii, 70, 79. viii, 3  
 Pateretur G i, 6. viii, 19, 48 C iii, 93 A 61  
 Pateret G vii, 73 C i, 32  
 Pateretur G i, 43. v, 19 C i, 72. ii, 13 A 23, 34, 61 Af 47  
 Paternam A 41  
 Paternas Af 22  
 Paterni Af 22  
 Paterno A 24, 35  
 Paternorum A 72  
 Paternum C ii, 25 A 41 F 853, 20  
 Patet G vi, 25, 29 Af 37  
 Pati G i, 43, 45. ii, 15, 31. v, 10. vi, 8 C i, 9, 13. ii, 30, 32 A 78 Af 31, 34  
 Patiantur G i, 9. iv, 7  
 Patiatur G vii, 8, 39 C i, 9  
 Patiebantur G viii, 33 C i, 50. iii, 45 A 19, 57  
 Patiebatur C ii, 9 A 49  
 Patienda G vii, 30  
 Patienda esse G viii, 55  
 Patienda esset C ii, 6  
 Patientem Af 31  
 Patienter G vii, 77 C i, 85. iii, 15  
 Patientia G vi, 24. viii, 4 C i, 45. iii, 47 Af 30, 35, 72  
 Patientiæ Af 54  
 Patientiam G vi, 36 C i, 32  
 Patientissimo C iii, 96  
 Patium A 34  
 Patitur G vi, 11 C i, 31 H 36  
 Patiuntur G iii, 6. vi, 18. viii, 35  
 Patre G vi, 18 C iii, 107  
 Patrem C iii, 103, 109, 110 Af 28  
 Patres C ii, 44 Af 56  
 Patri Af 89  
 Patria C iii, 32 Af 8, 23, 57  
 Patriæ C ii, 7 A 24 H 17  
 Patriam G ii, 15  
 Patribus G i, 13  
 Patria G vi, 18 C iii, 103, 106 Af 22  
 Patrocinari H 29  
 Patrocinio H 42  
 Patronos G vii, 40 C i, 35  
 Patrum G i, 12, 40. ii, 4. vi, 3. viii, 52  
 Patruo G vii, 4  
 Patuerant G vii, 8  
 Panca G i, 44, viii, 48 C i, 8, 23. ii, 28. iii, 15, 16, 96 Af 20  
 Paucæ G ii, 18. iii, 27 C ii, 3 Af 31  
 Paucas C i, 80 A 44 Af 2, 60  
 Panci G i, 15. iv, 2. v, 37. vii, 86 C i, 13, 51, 64. ii, 43, 44. iii, 97 A 17, 20, 29 Af 5, 15, 19, 37, 47, 61, 66 H 4, 6, 13, 31  
 Pauciora Af 96  
 Paucioribus H 24  
 Paucis G i, 13, 31, 43. ii, 12. iii, 8, 17, 20, 23, 29. iv, 27, 32, 37. v, 3, 9. vi, 8, 9, 10, 30, 33. vii, 12, 20, 33. viii, 7, 10, 13, 18, 20, 35, 44, 48 C i, 2, 15, 19, 31, 34, 46, 51, 53, 60, 66, 69, 75, 86. ii, 21, 22, 25, 28, 35, 39, 41, 42, 44. iii, 33, 34, 37, 40, 58, 60, 66, 80, 82, 102, 103, 104, 106, 112 A 3, 13, 31, 33, 42, 43, 47, 53, 57, 62, 60, 76, 78 Af 2, 6, 12, 23, 25, 33, 33, 86, 91, 93, 95 H 1, 33, 37  
 Paucissimis F 858, 5  
 Paucitate G vi, 39. viii, 8 A 74 Af 14, 18, 25  
 Paucitatem G iii, 2, 4, 9, 24. iv, 30, 34, 45. vii, 20. viii, 12, 39 C iii, 9, 72, 111 Af 11, 13, 15, 26, 31 H 14  
 Pauco Af 27  
 Paucorum G iv, 7. viii, 50, 52 C i, 23. ii, 16. iii, 109 A 18 Af 2, 96  
 Paucos G i, 39. iii, 19, 28. iv, 19, 26. vii, 8, 45. viii, 7, 34, 46, 48 C i, 55. ii, 44. iii, 96, 106 Af 24, 39, 66, 95 H 33  
 Pavidos Af 82  
 Pavimentis A 1  
 Pavimento C iii, 105  
 Paulatim G i, 33 et alia  
 Paulisper G ii, 7 et alia  
 Paulo G i, 54 et alia  
 Paululum G ii, 8 et alia  
 Paulum G i, 50 et alia  
 Pax C iii, 19  
 Peccabant A 50  
 Peccandi G i, 47 Af 85  
 Peccare C ii, 31  
 Peccata Af 31  
 Peccati G viii, 23  
 Peccatorum Af 23  
 Pecora G v, 19. vi, 10. viii, 41 C i, 48 A 36  
 Pecore G iv, 1. vii, 17. viii, 24  
 Pecoris G v, 21. vi, 3, 6, 35. vii, 30, 56 A 36

- Pecorum G v, 12  
 Pectore C i, 62 Af 82  
 Pectori Af 16  
 Pectoris G vii, 47  
 Pectus Af 94  
 Peculiarem H 42  
 Pecunia G vi, 2. vii, 37, 63 C i, 6, 15, 23. iii, 83, 102, 103 A 55, 64 Af 87, 89, 93, 97 H 1  
 Pecuniarum G vi, 17, 19, 22 C i, 6. ii, 20. iii, 1, 20, 32, 33, 83, 103 A 49, 51, 55 H 1, 32  
 Pecuniam G vi, 2. vii, 55 C i, 14, 23, 87. ii, 18, 22. iii, 3, 22, 31 A 34, 56 Af 28, 44, 64, 88, 90, 91 H 33  
 Pecuniarum C iii, 59  
 Pecunias G v, 55. vi, 19. vii, 64 C i, 39. ii, 21. iii, 31, 32, 33, 60, 105 A 56 Af 90  
 Pecuniis C iii, 32 H 43  
 Pecus G iii, 20. vii, 71 C i, 52. iii, 47 Af 26 F 871, 9  
 Pedalibus G iii, 13 C ii, 2  
 Pedes Af 71, 84 H 29, 31, 38  
 Pedem G i, 25. iv, 25 C i, 44. ii, 40 H 23  
 Pedes G i, 31. iv, 12. vii, 15, 23, 24, 26, 72, 73 C ii, 10, 12 A 2 Af 15, 46 H 15  
 Pedestre H 15  
 Pedestrem Af 38  
 Pedestres G iii, 20. vii, 79 Af 13  
 Pedestri C ii, 2 A 26  
 Pedestris H 6  
 Pedestria G iii, 9  
 Pedestribus G ii, 17. iii, 11. iv, 24. vii, 67 A 44, 61 Af 13  
 Pedibus G iii, 12. iv, 2, 83. v, 16, 18. vii, 19 C ii, 21, 23 Af 81  
 Pedio C iii, 22 H 12  
 Peditatu G vii, 64, 70 C ii, 41 Af 17, 18  
 Peditatum G v, 3, 38  
 Peditatus G iv, 34. v, 47. vi, 7, 10. vii, 5, 76 H 37  
 Pedite H 15  
 Peditem G i, 42  
 Pedites G i, 48. ii, 24. vii, 65, 66. viii, 5, 16, 19, 28, 30 C i, 62. ii, 25 A 29, 36 Af 13, 14, 15, 19 H 3, 15  
 Peditibus G viii, 12, 20, 28 Af 14, 48 H 32  
 Peditum G iv, 33. v, 3. vii, 34, 64, 76. viii, 12, 17, 19, 21 C i, 30, 39. ii, 26, 40 Af 3, 13, 17, 19, 25, 30 H 31  
 Peditum G ii, 2, 11 H 2  
 Pedum G i, 3, 38. ii, 5, 18, 29, 30. iv, 17. v, 42. vi, 20. vii, 8, 36, 46, 69, 72, 73. viii, 9, 41 C i, 25, 41, 61, 82. ii, 1, 2, 8, 10, 15. iii, 54, 63, 69 A 18, 38  
 Pejus G i, 31  
 Pelagus H 40  
 Pelignis C i, 15. ii, 29  
 Peligno C i, 18  
 Pelignus C ii, 35  
 Pellere G viii, 48  
 Pellerent C iii, 75, 86 Af 6  
 Pellerentur G i, 31 C iii, 112  
 Pelleretur C iii, 86  
 Pelles G iii, 13. iv, 1  
 Pellibus G ii, 83. iii, 29. v, 14. vi 21 C iii, 13, 15 Af 47  
 Pellium G vi, 27  
 Pellentur G 7, 62, 65  
 Pelusio C iii, 108 A 26  
 Pelusiam C iii, 103  
 Penates Af 91  
 Pendant G vi, 9  
 Pendere G v, 27 Af 98  
 Penderent G i, 36  
 Penderet G v, 22  
 Pendunt G vi, 14  
 Penes G vii, 21 C i, 76, 87. ii, 20 A 70  
 Penitus G vi, 10  
 Pensionibus Af 90  
 Penterem A 47  
 Penteres Af 62  
 Penuriam Af 79  
 Pependerint G i, 44  
 Pepercerunt G vii, 28  
 Pepercissent C i, 74  
 Peperit F 877, 18  
 Peperit A 50  
 Peractis G v, 1, 2. viii, 50  
 Peracto G v, 24 C i, 11 H 9  
 Perageret Af 57  
 Peragit G vi, 4  
 Peragitati C i, 80  
 Perangustum G vii, 15  
 Percepta G vi, 8  
 Percepto G vi, 40  
 Percipere C ii, 82  
 Perciperent G vii, 27 C iii, 84  
 Percitus Af 46  
 Percrebuerat C iii, 79  
 Percrebuisset C iii, 43  
 Percreurisset G vii, 46, 52  
 Perculsus G viii, 29  
 Perculsi G viii, 19 C ii, 12  
 Percuntatione G i, 39  
 Percuntationibus G v, 13  
 Percurrere G iv, 33  
 Percurrit C i, 15  
 Percussisse A 44  
 Percussit G viii, 23 H 21

- Percussio G v, 44 Af 29  
 Percussus C iii, 47  
 Percussus Af 85 H 27  
 Perdiscendo G vi, 14  
 Perditi C ii, 32 H 86  
 Perditis G viii, 30  
 Perditorum G iii, 17. vii, 4. viii, 30  
 Perdoluerunt C ii, 15  
 Perducere A 59  
 Perducerent C iii, 17  
 Perduci Af 4  
 Perducit G i, 8. vii, 4  
 Perducitur G v, 31. viii, 38  
 Perducta G iii, 5, 8 C iii, 43  
 Perducta erat C iii, 95  
 Perducta est C ii, 9  
 Perductæ C iii, 70  
 Perductas C iii, 44  
 Perducti C iii, 28  
 Perductos esse G viii, 23  
 Perducuntur G vii, 67  
 Perdixerant G vi, 12  
 Perdixerat G vii, 39 C iii, 66  
 Perdixerunt G vii, 13 C iii, 38  
 Perduxit G iii, 6. v, 23. vii, 36, 72  
 Perendino G v, 30  
 Perennis G viii, 48  
 Perequitas C i, 46  
 Perequitant G iv, 33  
 Perequitantur G vii, 66  
 Peréundum G vi, 48  
 Perexigna C iii, 87  
 Perexiguo G v, 15  
 Perexiguum C iii, 49  
 Perfacile G i, 2, 3. vii, 64  
 Perfecerat C iii, 68  
 Perfecerit G viii, 1  
 Perfecerunt G v, 42 C iii, 46  
 Perfecit G vii, 74 A 37  
 Perfecta C ii, 9, 12. iii, 66  
 Perfecta erant C iii, 1  
 Perfectæ essent G i, 47. iii, 3  
 Perfectas esse C i, 20  
 Perfectis vii, 74 C i, 25, 30 A 17 Af 56  
 Perfecto G i, 8 C i, 59, 60. ii, 26. iii, 18, 97  
 Perfectum G viii, 1  
 Perfectum erat C iii, 61, 68  
 Perfectum est C i, 41. ii, 8. iii, 77  
 Perfectus erat G vi, 35  
 Perferebantur C ii, 37  
 Perferebatur C iii, 102  
 Perferendam G iii, 13  
 Perferendas G iii, 19 Af 4  
 Perferendi C ii, 7  
 Perferendi essent G i, 32  
 Perferre, G i, 17. ii, 14. iii, 8. vii, 17 C iii, 7  
 Perferrent G v, 31  
 Perferrentur C i, 9  
 Perferret, G iv, 27. viii, 36 A 28  
 Perferretur C iii, 7  
 Perferri G v, 58  
 Perfertur G v, 53. vii, 3  
 Perferrunt C ii, 27  
 Perferruntur G vii, 1, 8  
 Perficere G i, 3, 49 C i, 50, 83  
 Perficerentur A 61  
 Perfici C i, 41, 42, 50, 54  
 Perficiantur G vii, 71  
 Perficienda C ii, 1  
 Perficiendi G vii, 37 C i, 78. iii, 60, 63  
 Perficiendis G vii, 56  
 Perficit G i, 9 C i, 54. ii, 3  
 Perficiendis C iii, 2  
 Perficiunt C ii, 10  
 Perficiuntur G v, 40  
 Perfidia G iv, 13, 14. vii, 5, 17. viii, 23, 48 C ii, 14  
 Perfidiæ C ii, 16  
 Perfidiæ G vii, 5, 54 Af 64  
 Perforasset A 25  
 Perforatæ A 46  
 Perfegerint G vii, 85  
 Perfegerunt G i, 25  
 Perfingent C ii, 9  
 Perfuga G iii, 18 Af 68  
 Perfugæ G iii, 18 C ii, 28, 71 Af 19, 55  
 Perfugas C iii, 63 Af 35  
 Perfugerat G v, 45  
 Perfugere Af 82, 51  
 Perfugerent C iii, 61  
 Perfugerunt Af 35, 85  
 Perfugiebat C i, 78  
 Perfugio G iv, 38  
 Perfugis G i, 26. v, 18. vii, 44, 72, viii, 40 C ii, 38, 39. iii, 49 Af 8, 86, 62, 66 H 6, 20, 34  
 Perfugiasse C ii, 18. iii, 60, 79, 84  
 Perfugissent G i, 27  
 Perfugiunt C ii, 27 Af 56  
 Pergamenum A 78  
 Pergamenus A 26  
 Pergami C iii, 105  
 Pergamo A 78  
 Pergamum C iii, 31  
 Pergere Af 69  
 Pergatum C i, 86  
 Pergunt G iii, 18  
 Periclitabatur G ii, 8  
 Periclitandum G vii, 56  
 Periclitarentur A 16  
 Periclitaretur G vi, 24. vii, 26 C i, 78  
 Periclitari C iii, 10 Af 28  
 Periclitati A 18



Periclitatus A 43  
 Pericula G i, 5. viii, 38 C i, 74  
 Periculi G iii, 3, 9. v, 49. viii, 5 C i,  
 5, 13. iii, 9, 17, 53 A 23, 48, 77 F  
 845, 6  
 Periculis G vi, 16 A 69 Af 24  
 Periculo G i, 10, 17, 25, 42, 44, 46,  
 47. ii, 5, 11, 26. iii, 1. iv, 12, 28.  
 v, 16, 19, 29, 30, 31, 45, 47, 48, 50,  
 51, 52, 57. vi, 39. vii, 1, 14, 26,  
 32, 41, 74. viii, 9, 13, 14, 40, 41,  
 44, 49 C i, 49, 61, 65, 75, 79. ii, 9,  
 15, 20, 41. iii, 17, 43, 66, 82, 83,  
 86, 102, 110 A 21, 38, 39, 46, 48  
 Af 20, 24, 27, 29, 33, 35, 51, 84, 92  
 H 13, 18, 22, 30, 38  
 Periculorum C iii, 6 A 49  
 Periculosa C iii, 6  
 Periculosissimis A 22  
 Periculosus, *adv.* A 64  
 Periculoso G viii, 42  
 Periculosum G i, 33. vii, 48 H 30  
 Periculum G i, 39, 40. iv, 21, 35. v,  
 16, 29, 31, 48. vi, 30, 34. vii, 2, 19,  
 50, 77, 84. viii, 34, 36, 39, 48 C i,  
 2, 17, 19, 70, 79. ii, 6, 7, 35. iii, 17,  
 21, 26, 27, 64, 79 A 29, 31, 42, 44,  
 55, 57 Af 16, 71, 79  
 Peridoneus C ii, 24  
 Perierunt G iv, 15 H 34  
 Perit G vi, 40 C iii, 22 A 25, 43, 64  
 Perimpeditus Af 58  
 Perire Af 26  
 Perirent Af 69  
 Perisse C ii, 32 A 31 H 18, 22  
 Periti C i, 48. iii, 93  
 Peritioribus C iii, 61  
 Peritis C i, 58  
 Peritissimi G iii, 21  
 Peritissimis C iii, 73  
 Peritissimus G i, 21  
 Perito C iii, 87  
 Peritos G vii, 63 C i, 17, 85  
 Peritus Af 31, 50  
 Perjurium Af 64  
 Perlata G v, 39, 53  
 Perlata erant G viii, 9  
 Perlata esset G viii, 5  
 Perlata est G ii, 35  
 Perlatae G i, 29  
 Perlatis C i, 53  
 Perlato G iv, 21. v, 53 Af 92  
 Perlectam, G v, 48  
 Perlectas Af 4  
 Perlectis C i, 19 Af 3  
 Perluuntur G vi, 21  
 Per magna Af 40  
 Per magnus G vii, 31  
 Permanaverat C ii, 29

Permanebant Af 47  
 Permanebat C i, 41  
 Permanendum esset G vii, 41  
 Permanent G vii, 14, 24  
 Permanere G i, 32. iii, 8. vi, 40. viii,  
 7, 15 C i, 71 Af 61  
 Permanerent G iv, 21. viii, 39, 43 A  
 33  
 Permaneret G v, 4 A 63  
 Permanerant G viii, 4 A 33  
 Permanserat G viii, 26, 43  
 Permanserint C i, 20  
 Permanserunt G vi, 21. viii, 15 C i,  
 50  
 Permanissae G vi, 8  
 Permansi A 54  
 Permiscentur C i, 6  
 Permisceri C i, 32  
 Permiserint C iii, 16  
 Permisit G iii, 1  
 Permissa G i, 30  
 Permissa erat G vii, 79  
 Permissa est G v, 11  
 Permissurum G v, 3  
 Permisti G vii, 62  
 Permistos A 75  
 Permittatur C i, 9  
 Permittebat C i, 50  
 Permittere G ii, 3, 31  
 Permitteret G i, 35. v, 3  
 Permittit G viii, 48  
 Permittitur G vii, 63 C i, 36  
 Permoti G i, 3. ii, 12, 21. iv, 5, 25.  
 v, 11 C i, 28. ii, 13, 14, 38. iii, 39,  
 74, 81  
 Permotus C iii, 47  
 Permotus G iii, 6. v, 22, 31, 36. vi,  
 36. vii, 8. viii, 23 C i, 13, 27, 36.  
 ii, 26. iii, 21, 24, 25 A 54 F 844, 8  
 Permoveantur G vii, 40  
 Permovebantur G v, 28  
 Permoveere C iii, 9  
 Permoveerentur G vii, 53  
 Permovet G vii, 38  
 Permulsis G iv, 6  
 Permulti C iii, 43  
 Pernicie G i, 36. viii, 32 Af 87  
 Perniciem G i, 20 C i, 9 H 17  
 Perniciosa G viii, 11  
 Perniciosae A 65  
 Perniciosus C i, 7  
 Pernicitatem G iii, 84  
 Pernocitare, G viii, 15  
 Perpancae G iii, 15. v, 23  
 Perpauci G i, 6, 53 C ii, 42  
 Perpaucis G iv, 15. vii, 11  
 Perpaucos G v, 5 A 16  
 Perpendicularum G iv, 17  
 Perperam H 12

- Perpassi C ii, 28  
 Perpassos C i, 84. iii, 47  
 Perpeti G vii, 10 C iii, 9  
 Perpetua G i, 40. v, 54. vii, 26, 77  
 Perpetuæ G iii, 2. vii, 23, 73, 77  
 Perpetuam G i, 35. vii, 57  
 Perpetuas G v, 44 C iii, 44  
 Perpetui C iii, 90  
 Perpetuis G vi, 5. vii, 23 C i, 21  
 Perpetuo, *adj.* G viii, 6  
 Perpetuo, *adv.* G i, 31. vii, 41. viii, 26  
 Perpetuum G iv, 34. v, 38, 39. vii, 64  
 Perquam Af 47  
 Perquirerent H 20  
 Perquiri G vi, 9  
 Perrumpant G vi, 40  
 Perrumpendē esse C i, 67  
 Perrumpere G i, 8. vi, 37. vii, 19  
 Perrumperet C i, 26  
 Perrumpi G vii, 23  
 Perrumpunt G vi, 40  
 Perruperunt G v, 15  
 Perrupta G vii, 82  
 Perscribebant C i, 53  
 Perscribebat C ii, 17  
 Perscribit G v, 47, 49  
 Perscribuntur C i, 5, 6  
 Persecuturum v, 1  
 Persequamur G vii, 38  
 Persequantur G vii, 38  
 Persequenda G viii, 1  
 Persequendis C iii, 83  
 Persequendos G viii, 4, 30  
 Persequendum G viii, 29, 48 C iii, 102 A 59 H 37, 38  
 Persequente G viii, 32  
 Persequentem G i, 53  
 Persequerentur G v, 10  
 Persequeretur A 44  
 Persequi G i, 13. v, 9. viii, 14 C ii, 14  
 Persequuntur G vii, 67 Af 15 H 40  
 Perseverandum C i, 26 Af 18  
 Perseverantia C iii, 26 A 26  
 Perseverare A 35  
 Perseveraret G i, 13  
 Perseverat C i, 72  
 Perseveravit C ii, 22. iii, 14  
 Persolvere A 34  
 Persolvit G i, 12  
 Perspecta G i, 40. ii, 17. iii, 24. vii, 40 Af 3, 38, 76  
 Perspectam G vii, 54  
 Perspectam esse G i, 40  
 Perspectis G iv, 21  
 Perspecto G vii, 36, 68  
 Perspectrum C iii, 84  
 Perspectrum est G ii, 32  
 Perspecularetur Af 51  
 Perspexerat G ii, 11. v, 5  
 Perspexisset G iv, 20, 21. v, 4  
 Perspicere G v, 31  
 Perspiceremus Af 35  
 Perspicerent G vii, 19  
 Perspiceret A 57  
 Perspici G ii, 17, 18 G iii, 21  
 Perspiciat C i, 66  
 Perspiciēbant G iii, 9  
 Perspiciendi G vii, 44  
 Perspicit G v, 11  
 Perstare G vii, 26 Af 91  
 Perstiterunt Af 61  
 Persuadent G i, 5  
 Persuadere G i, 9, 14 Af 87  
 Persuaderet G v, 29  
 Persuaderi G i, 40. ii, 10. v, 55 C i, 6  
 Persuadet G i, 3. iii, 18. v, 38, 45, 48 A 60  
 Persuaserant G ii, 16  
 Persuasi C iii, 86 Af 55  
 Persuasit G i, 2 Af 28  
 Persuasum G iii, 2. vii, 20  
 Persuasum esset G v, 31  
 Persuasuros G i, 6  
 Pertendit A 80  
 Pertentatis A 17  
 Perterreant G vii, 4  
 Perterrēt G vi, 40. vii, 81  
 Perterrerent G i, 49  
 Perterrita C i, 45 C ii, 22  
 Perterritæ G v, 8. viii, 29 A 83  
 Perterritam C iii, 94 Af 88  
 Perterriti G i, 27. ii, 24. iv, 4, 14, 24. v, 3. vii, 8, 13, 26, 28, 47, 70. viii, 3, 13, 35, 42, 43 C i, 59. ii, 11, 12, 38. iii, 28, 95 A 18, 31 Af 27, 29, 80, 85 H 9, 25  
 Perterritis G v, 15. vi, 8, 34, 35, 37, 58, 68 C i, 61, 74. ii, 42, 43. iii, 74, 95 A ii, 30 Af 31  
 Perterrito C iii, 13 Af 66  
 Perterritos G i, 23, 54. ii, 27. iii, 6. iv, 12. vi, 39. viii, 27, 36 C ii, 18, 36, 39. iii, 75 A 56 Af 23  
 Perterritos esse C i, 22  
 Perterritum G i, 22. viii, 24 C i, 71. ii, 34 Af 68  
 Perterritum esse G i, 18. iv, 13  
 Perterritus C i, 2, 80, 63, 67. ii, 20. iii, 36 Af 57, 75, 93  
 Perterruerunt G vii, 50  
 Pertimescenda esset G v, 29  
 Pertimuerunt A 29  
 Pertinacia G i, 42. v, 31. viii, 15 C i, 85. ii, 36 Af 86  
 Pertinaciæ C iii, 10  
 Pertinacium G viii, 39  
 Pertinacissime G vii, 22

- Pertinaciter G viii, 41, 43 A 26  
 Pertinacius, *adv.* G viii, 13, 48  
 Pertineat G v, 36  
 Pertinebant G ii, 10, vii, 19 C i, 68, iii, 49, 62, 93  
 Pertinebat G v, 23, vi, 34, vii, 43 C iii, 20  
 Pertinens A 33  
 Pertinent G i, 1, iii, 5, vii, 81 C i, 38 A 14  
 Pertinentem A 17  
 Pertinentes A 5  
 Pertinentibus A 47  
 Pertinentum G ii, 15  
 Pertinere G i, 11, iv, 11, vi, 10, viii, 6 C i, 9, 35, iii, 10, 107 A 33  
 Pertinerent G i, 3, iii, 9  
 Pertineret G viii, 14 C iii, 17  
 Pertinet G i, 1, 6, v, 3, vi, 25, 29 C ii, 1 A 2  
 Pertingere C iii, 6  
 Pertractabant Af 72  
 Pertulissent G v, 40  
 Perturbabantur G i, 39, iv, 26  
 Perturbant G iv, 33, v, 37, vii, 84 A 75  
 Perturbantur G iv, 14, vi, 37, 70  
 Perturbarentur G ii, 21, vii, 29, viii, 15 A 22  
 Perturbaret G i, 39  
 Perturbari C ii, 36  
 Perturbavit C i, 44  
 Perturbata C ii, 26  
 Perturbatae sunt G viii, 13  
 Perturbati G v, 28, viii, 12 C i, 73 A 20 Af 19, 80  
 Perturbatio G iv, 29 C iii, 73  
 Perturbatione A 31  
 Perturbatis G ii, 11, iv, 34, vii, 56 C i, 44  
 Perturbato G viii, 29  
 Perturbatos G vii, 61 A 26  
 Perturbatum G viii, 14 C iii, 86, 101 Af 59  
 Perturbatus C iii, 11 A 64 Af 50  
 Perturbaverant G iv, 32  
 Perturbaverant G iv, 12  
 Perturbavit C i, 44  
 Perturbetur G vi, 39  
 Pervagarentur G vii, 45  
 Pervagentur G vii, 9  
 Pervexitur C ii, 3  
 Pervenerant G i, 11, iv, 6 H 12  
 Pervenerat G v, 45 C i, 31, 46, 52 Af 38  
 Pervenerunt G i, 26, 53, ii, 17, iii, 15, 19, 26, iv, 4, 36, v, 12, vii, 28 C ii, 12, iii, 100 Af 34, 44, 53, 85  
 Perveniam Af 60  
 Perveniet C ii, 24  
 Pervenire G ii, 11, iv, 22, vii, 1, 6 C i, 48, 63 Af 63  
 Pervenirent G i, 11 C ii, 44  
 Perveniret C i, 70 A 51 Af 11, 34 F 849, 11  
 Perveniretur Af 50  
 Pervenisse G vii, 6 C iii, 10 A 37  
 Pervenissent G iii, 3, iv, 15  
 Pervenisset G iii, 20, 28, v, 53, vii, 9 Af 4  
 Pervenit G i, 7, 10, 12, 27, ii, 2, 13, iii, 17, iv, 14, v, 5, 38, 45, 52, vi, 3, 19, 35, 40, vii, 8, 9, 11, 18, 31, 36, 41, 56, 58, 62, viii, 14 C i, 10, 15, 23, 25, 33, 36, 38, 41, ii, 21, 24, iii, 2, 9, 22, 29, 30, 35, 36, 41, 67, 80, 82, 96, 98, 102, 103, 106 A 47, 57 Af 1, 7, 33, 34, 48, 62, 63, 67, 76, 81, 88, 89, 91, 98  
 Perveniumt G v, 37, vi, 40, vii, 46, 79 C i, 13, 28, 31, 61, ii, 4, 42 Af 53, 55, 87, 92  
 Perventum G v, 25, vii, 35  
 Perventum esset C iii, 6  
 Perventum est G vi, 11  
 Perventuram C i, 26  
 Perventuros G v, 29  
 Perveteres Af 37  
 Pervulgata A 74  
 Pervulgata C ii, 19  
 Pes H 31  
 Pestilentia C ii, 22, iii, 87  
 Petant G i, 31, iv, 8 C i, 17, 67, 65  
 Petat C ii, 42  
 Petebant G ii, 24, iv, 11, vii, 17 C i, 70, iii, 9, 82 Af 85  
 Petebat G i, 39, viii, 27  
 Petendæ G vi, 6  
 Petendi G ii, 20, iii, 2, 7, vi, 12  
 Petendum G vii, 59 F 844, 9  
 Petendus erat C i, 42  
 Petenti G i, 42, viii, 48  
 Petentibus G i, 28, ii, 12, iv, 18, vi, 4, 13, vii, 15 A 24  
 Petere G i, 30, 32, ii, 14, 23, 31, iii, 15, 26, iv, 14, v, 3, 6, 33, vii, 14, 45, viii, 19, 30, 31 C iii, 11 Af 2, 7, 33, 50 H 3, 40  
 Peterent G iii, 29, v, 55, 58 C i, 70, 73, iii, 93 A 8 Af 3, 66  
 Peteret G i, 20, ii, 11, vi, 43 A 15, 52 H 18  
 Peti C iii, 10  
 Petierant Af 31  
 Petierat C iii, 80  
 Petierint G v, 41  
 Petierunt G i, 30, 31, 53, ii, 12, iv, 5, vii, 26, 77 C iii, 97, 98 Af 2, 35, 90  
 Petiit H 22  
 Petimus H 17

- Petissæ G i, 44. vii, 5 A 47 Af 28  
 H 42  
 Petissent G i, 37. iv, 18, 37 H 24  
 Petisset C iii, 90  
 Petistis G vi, 8  
 Petit G i, 19. vi, 1. vii, 60 C i, 9,  
 18, 22, 60 Af 4, 16, 91  
 Petita G iv, 13  
 Petitione G viii, 50 C i, 22  
 Petitionem G viii, 50, 52  
 Petitis G viii, 19  
 Petitum G viii, 4  
 Petituros G viii, 37  
 Petiverunt G iv, 27. vi, 8. vii, 28 C  
 ii, 7, 32  
 Petivit C ii, 32  
 Peto F 841, 6. 845, 4  
 Petra C iii, 42  
 Petreiano Af 19  
 Petreii C i, 39, 74. ii, 17 Af 24  
 Petreio C i, 38, 40, 65, 67. ii, 18 Af  
 20, 91, 94, 97  
 Petreium Af 94  
 Petreius G vii, 50 C i, 38, 42, 43, 53,  
 61, 63, 66, 72, 75, 76, 87. iii, 25 Af  
 18, 19  
 Petrocortis G vii, 75  
 Petrosidius G v, 37  
 Petulantia Af 54  
 Petunt G iii, 21. v, 20. vi, 9, 30. vii,  
 2, 63, 77. viii, 21 C i, 74, 84 Af  
 74, 77, 92  
 Phalange G i, 24, 52  
 Phalangem G i, 25  
 Phalanges G i, 52  
 Phalangis C ii, 10  
 Pharithæ A 17, 19  
 Pharnace A 34, 35, 69 H 1  
 Pharnacem A 34, 65, 69  
 Pharnaces A 36, 37, 38, 40, 41, 74, 76  
 Pharnaci A 70  
 Pharnacis A 78  
 Pharo A 19, 26  
 Pharsalici A 42  
 Pharsalus C iii, 6  
 Pharus C iii, 111 A 14  
 Pharus C iii, 112  
 Philippus C i, 6  
 Philonem H 35  
 Phœnice C iii, 3  
 Phœnicum C iii, 101  
 Pice G vii, 22. viii, 42 C ii, 11. iii,  
 101  
 Picem G vii, 24  
 Piceni C i, 29  
 Piceno C i, 12, 15  
 Picenum C i, 15  
 Picis G vii, 25  
 Pictones G vii, 4  
 Pictonibus G iii, 11. vii, 75. viii, 37  
 Pictonum G viii, 26  
 Pietate G v, 37  
 Pignore C i, 39  
 Pila G i, 52. ii, 27. vi, 8 C iii, 46, 92,  
 93 Af 70, 72 H 32  
 Pillæ C ii, 15  
 Pili C i, 46  
 Pilis G i, 25, 52. ii, 23. vii, 62, 82,  
 88 C iii, 93 Af 86  
 Pillo Af 78, 85  
 Pilorum G i, 25. v, 40 C i, 67 Af 47  
 H 31  
 Pilum G v, 35, 44. vi, 88 C iii, 53,  
 91 Af 15, 16  
 Pinnae G v, 40  
 Pinnae G vii, 72  
 Pirustæ G v, 1  
 Pirustis G v, 1  
 Pissauri C i, 12  
 Pisaurum C i, 11  
 Piscatorias C ii, 4  
 Piscibus G iv, 10  
 Piso G iv, 12 C i, 3 Af 3, 18  
 Pisone G i, 6, 35  
 Pisonem G i, 12  
 Pisonis G i, 12  
 Placari G vi, 16  
 Placeat G vii, 37, 83  
 Placentia C iii, 71  
 Placere C iii, 10, 83, 107 Af 83  
 Placeret G vii, 15  
 Placide G vi, 8 Af 70  
 Placuisse G vii, 29  
 Placuit G i, 34. iii, 3. vii, 37 H 30  
 Plætorio Af 96  
 Plætorium A 34  
 Plagis A 52  
 Plancum G v, 24, 25 A 52  
 Plancus C i, 40 A 52 Af 4  
 Plane G iii, 26 C ii, 26  
 Planiores G iii, 13  
 Planissimis Af 19  
 Planitie G ii, 8. iii, 1. vii, 46, 70 C i,  
 43 A 28, 37 H 7, 24, 25, 28, 29, 30  
 Planitiem G ii, 8. vii, 51, 70. viii, 14  
 C i, 70. iii, 98 H 25  
 Planities G i, 43. vii, 69 H 29  
 Plano G iv, 23 A 18, 36, 72  
 Plateas C i, 27  
 Plateis A 2  
 Plaustra Af 9  
 Plebe G vi, 11  
 Plebem G i, 17, 18. vi, 22. vii, 13,  
 42. viii, 21 Af 87  
 Plebes A 5  
 Plebi G i, 3  
 Plebis G viii, 7, 22, 52 C i, 1, 2, 5, 6,  
 7, 8, 22, 32, 33. ii, 19, 25. iii, 1  
 Plebs G v, 3. vi, 13  
 Plena G iv, 29. viii, 8, 9, 16 C i, 74

ii, 41. iii, 32, 69  
 Plene G iii, 3  
 Pleni G vii, 76  
 Pleniora C i, 53  
 Plenissimam G iii, 2  
 Plenissimi C ii, 37  
 Plenissimis C ii, 25  
 Pleno C iii, 80  
 Plenos H 5  
 Plenus C ii, 5  
 Pleræque C iii, 87 A 13  
 Pleraque C vii, 12  
 Plerasque C iii, 29  
 Plerique G iv, 5. v, 14. vi, 13, 37 C  
 i, 2. 14, 67. iii, 4, 51, 69, 86, 101,  
 110 A 31  
 Plerisque G vi, 14 C i, 3, 72, 74  
 Plerosque G ii, 4 C i, 70  
 Plerumque G i, 40. ii, 80. iii, 26. iv,  
 5, 24, 33. v, 16, 33, 57. vi, 13, 17,  
 30. vii, 26, 84. viii, 5, 12, 18 C i,  
 85. iii, 32, 36, 42, 104 A 25, 26  
 Plenioxios G v, 39  
 Plostris Af 21, 75  
 Plotius C iii, 19  
 Plumbum G v, 12 Af 20  
 Plura G viii, 23 C i, 18, 52 A 49  
 Plares G i, 31. iii, 10. iv, 10, 26. v,  
 24, 25. vi, 13, 34. vii, 24. viii, 17,  
 24, 38, 44 C i, 59, 78. ii, 29, 35. iii,  
 66 A 19, 46, 55, 61, 62, 74 Af 19,  
 28 H 23, 40  
 Pluribus G i, 18, 20, 25. v, 15. vii,  
 73, 84 C i, 58. iii, 24, 40, 79, 85,  
 111 Af 82 H 13  
 Plurica C i, 79  
 Plurima G vi, 17 C i, 7 A 68 Af 10  
 Plurimas G i, 9. iii, 8, 9. v, 1, 11  
 Plurimis G viii, 8, 34 A 23, 71  
 Plurimos G vi, 15, 28 C iii, 44, 45  
 Plurimum, adv. G i, 3, 9, 17, 20, 31.  
 ii, 4. iii, 9, 20. v, 3, 27 C i, 4. iii,  
 68 A 30, 75 F 854, 2  
 Plua, adv. G i, 17, 20  
 Platei C ii, 9, 14, 15  
 Plateis C i, 25. iii, 24  
 Plateorum G vii, 72  
 Plateos G vii, 25, 41 C ii, 9  
 Poculis G vi, 28  
 Poena G vi, 13. viii, 3, 21, 22, 39, 44  
 H 16  
 Penæ G vii, 4, 43 C iii, 8, 74  
 Penam G i, 4. v, 1. vii, 71 C ii, 21  
 Penas G i, 12, 30. vi, 9, 13  
 Penitere G iv, 5  
 Penitet C ii, 32  
 Pollebant C i, 4  
 Pollent F 854, 2  
 Pollere G viii, 22  
 Polleret F 877, 8

Polliccantur G i, 14. iv, 21  
 Pollicebantur G iv, 16  
 Pollicebatur C iii, 20, 28  
 Pollicentur G v, 20. vi, 9, 23. vii, 2,  
 90 C i, 15, 60. iii, 12 Af 7, 33  
 Pollicerentur G ii, 35. iv, 22. v, 55  
 C iii, 34  
 Polliceretur G i, 42 C i, 10. iii, 22  
 A 70  
 Polliceri G ii, 4. v, 27. vi, 2 C i, 11,  
 ii, 18. iii, 86 Af 6  
 Polliceris Af 45  
 Pollicetur G vii, 64. viii, 4 C i, 1, 3,  
 13, 17, 87. ii, 42, 43 A 52 Af 82  
 Pollicis G iii, 13  
 Pollicitationem C i, 57  
 Pollicitationibus G iii, 18, 26. vi, 12.  
 vii, 1, 31 C i, 56. iii, 9, 108 Af 35, 40  
 Polliciti G i, 16  
 Polliciti erant C ii, 21  
 Polliciti sunt G iv, 27  
 Pollicitos G ii, 4  
 Pollicitum G i, 42  
 Pollicitus G i, 33. iv, 21 A 71  
 Pollicitus erat G viii, 22  
 Pollicitus esset G i, 42  
 Pollicitus est G i, 33. vii, 31. viii, 52  
 A 48  
 Pollicitus sit G ii, 4  
 Pompeia C iii, 1  
 Pompeiæ Af 95  
 Pompeiana C iii, 69, 94 H 13  
 Pompeianum C iii, 101  
 Pompeianarum H 35, 37  
 Pompeianas H 35  
 Pompeiani C i, 40. iii, 44, 46, 48, 51,  
 65, 93, 94 H 14  
 Pompeianis C i, 15. ii, 17. iii, 35, 42,  
 66, 72, 84, 93, 95, 97, 101, 107 A 9,  
 59 H 16  
 Pompeiano C iii, 99 Af 19  
 Pompeianorum C i, 28. iii, 84  
 Pompeianos C iii, 46, 65, 67 H 34  
 Pompeianum C iii, 58  
 Pompeii G vii, 6. viii, 52, 53 C i, 1,  
 8, 9, 13, 24, 28, 29, 30, 38, 61. ii,  
 18. iii, 10, 11, 16, 19, 22, 25, 41, 43,  
 56, 67, 70, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84,  
 85, 87, 88, 93, 96, 97, 102, 103, 106  
 A 3, 58, 59, 67 H 3, 6, 11, 13, 16,  
 17, 18, 26, 29, 32 F 849, 4, 6  
 Pompeio G iv, 1. vi, 1. viii, 34, 55  
 C i, 1, 2, 4, 6, 8, 14, 15, 23, 24, 26,  
 30, 32, 34, 38, 60. ii, 3, 17, 25. iii,  
 10, 16, 33, 41, 55, 61, 63, 79, 82,  
 92, 103 A 42, 51, 58, 69, 70 Af 23  
 H 1, 2, 6, 13, 17, 19, 22, 32, 34, 40  
 Pompeium G v, 36 C i, 7, 8, 10, 17,  
 19, 25, 26, 29, 32, 35, 39, 53, 76,  
 84. iii, 9, 10, 11, 16, 17, 23, 29, 41,

- 43, 45, 49, 57, 60, 61, 65, 69, 79,  
80, 83, 84, 85, 89, 102, 104, 106,  
108 A 3, 42, 48, 56 Af 22, 64 H 2,  
4, 12, 18, 20, 27, 28, 36, 37 F 848,  
13. 849, 8
- Pompeius G vi, 1. viii, 54 C i, 2, 3, 4,  
6, 9, 11, 14, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33,  
34. ii, 32. iii, 1, 8, 4, 5, 11, 13, 18,  
29, 30, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 51, 52,  
54, 56, 58, 61, 66, 67, 69, 70, 71, 75,  
70, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 87,  
88, 92, 94, 96, 102, 103, 104 Af 85,  
H 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14,  
18, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 32, 37,  
38, 39, 41, 42 F 849, 13. 650, 23
- Pomponius C iii, 101
- Ponant C ii, 10
- Pondere G vi, 27 C iii, 103 Af 47, 84  
F 877, 14
- Ponderis G ii, 39. vii, 22
- Pondo C i, 18 Af 97
- Pondus G v, 12 C iii, 96
- Ponebant G v, 34, 39
- Ponebat G v, 48
- Ponendum esse G vii, 5
- Ponere G iv, 37 Af 69, 79
- Ponerent G ii, 11. iii, 5
- Ponerentur C iii, 108
- Poneret G ii, 13. vii, 35
- Poneretur H 29
- Poneris F 877, 6
- Poni C iii, 108
- Ponit G i, 20, 22. ii, 5. vi, 29. viii,  
5 C i, 18, 65. ii, 26. iii, 13, 30 A  
61, 63 Af 24, 79, 88 H 5, 35
- Pons G i, 6. ii, 5. iv, 18. vi, 35. vii,  
11 C i, 40, 41, 49, 62, 63 A 19
- Ponte G vi, 29. vii, 35, 58. viii, 9,  
27 C i, 16, 40, 43, 55, 59, 60. iii,  
112 A 19, 20 H 5, 33
- Pontem G i, 7, 13. ii, 9, 10. iv, 17,  
19. vi, 9. vii, 35, 58. viii, 27 C i,  
16, 54, 61 A 19, 20, 21 H 5, 33
- Pontes G vii, 58 C i, 40, 48, 50, 54 A  
19
- Ponti G iv, 17 C i, 41
- Pontibus G vi, 6. vii, 19, 34, 56. viii,  
9, 14 C i, 40
- Pontica A 40
- Ponticam A 39
- Ponticas A 14
- Ponticorum A 41
- Pontificum C i, 22
- Pontis G iv, 17, 18. vi, 20. vii, 11  
H 5
- Pontium G vii, 35
- Ponto C iii, 3, 4 A 34, 85, 65, 70, 72,  
77
- Pontones C iii, 29
- Pontum A 41, 67, 69
- Ponunt G vi, 37 C i, 65, 81 H 40
- Poposcit G i, 27. ii, 15
- Populabantur G i, 11
- Popularentur G i, 37. ii, 9
- Populari G ii, 6
- Populationibus G i, 15
- Populaturum G v, 56
- Populi G i, 8, 10, 13, 18, 20, 31, 33,  
35, 36, 40, 42, 43, 44, 45. ii, 1, 3,  
32, 34. iii, 23. iv, 16, 17, 21. v, 3,  
29, 54. vi, 1, 7. vii, 1, 17, 39. viii,  
1, 7, 44 C i, 7, 9, 32. iii, 1, 10, 11  
A 34, 36, 67, 78 Af 4, 54 H 42
- Populis C iii, 3
- Populo G i, 11, 12, 31, 34, 35, 36. ii,  
14, 15, 31. iv, 7, 22. v, 22, 28. vii,  
33 C i, 7. iii, 10 A 24, 34, 65 Af  
57, 77, 88, 90 H 3, 39
- Populos G i, 3
- Populum G i, 6, 14, 19, 36, 44. ii, 1,  
3, 13. v, 27, 41, 54. vii, 32 C i, 6,  
22, 35. iii, 1, 107 A 33 Af 91, 97  
H 42
- Populus G i, 13, 30, 40 C i, 7, 9. iii,  
12 A 68
- Porrecta G ii, 19 Af 80
- Porrexerat Af 60
- Porrigere Af 4
- Porrige Af 17
- Porro, conj. G v, 27 C ii, 30
- Porta G ii, 24. iii, 25. vi, 37, 38. vii,  
50 C ii, 12. iii, 69, 76, 96 Af 66, 83
- Portabant Af 75 H 11
- Portabat A 74
- Portæ C ii, 15, 35 Af 88
- Portam G vii, 25 C ii, 25. iii, 68, 94  
Af 3, 29, 87 H 3, 16, 18
- Portanda C i, 78
- Portare G ii, 29. v, 31
- Portaret G v, 23
- Portari G ii, 5 C ii, 25
- Portarum G vii, 28. viii, 51
- Portas G ii, 33. iii, 17. v, 50, 53. vi,  
37. vii, 12, 47, 50, 70 C i, 18, 20,  
21, 27, 34, 75, 85. ii, 19, 20. iii, 11,  
80, 81, 94 A 23, 35, 82, 83, 91 H  
1, 27, 35, 37 F 850, 23
- Portaturni erant G i, 5
- Portendi Af 82
- Portibus C i, 35. iii, 25
- Porticibus C ii, 20
- Porticus A 13
- Portis G ii, 6, 32. iii, 6, 19. iv, 32.  
v, 51, 58. vi, 42. vii, 11, 24, 28, 41,  
47, 70, 73. viii, 9 C ii, 14. iii, 11,  
54, 67, 70, 75, 85 Af 40, 88
- Portoria G i, 16
- Portorii A 13
- Portoriis G iii, 1
- Portu G iii, 14. iv, 23. v, 2 C i, 26

- 31, 57. ii, 4, 23. iii, 7, 14, 26, 100,  
103 A 12, 13, 44, 45, 47 Af 58, 62, 63  
Portubus G iii, 8, 12 C iii, 15, 73 Af  
98  
Portui C ii, 1. iii, 100  
Portum G iv, 22, 23. v, 2, 5 C i, 27,  
28, 36, 58. ii, 23. iii, 8, 14, 23, 24,  
26, 40, 111, 112 A 9, 47 Af 3  
Portus G iii, 9. iv, 20, 36. v, 8 C i,  
25. iii, 6, 14, 15, 23, 24, 26, 27, 39,  
100 A 17 F 851, 2  
Portuum G iii, 9  
Poscere G i, 31. v, 6. vii, 1  
Posita G iii, 12. v, 34. vi, 17. vii,  
36, 40 C i, 80 A 42  
Posita erant G ii, 8. vii, 69  
Posita erat C iii, 40 H 25  
Posita est G i, 16. iii, 9 A 61  
Positæ G viii, 31  
Positam G iii, 21. vii, 25  
Positam esse G v, 29  
Positis G vi, 7. vii, 11, 17, 35, 36.  
viii, 7 C i, 28. iii, 13, 37 A 52 Af  
3, 33, 48, 67  
Positu A 72  
Positum G iii, 14. vii, 12, 32, 55, 57,  
58 C iii, 62  
Positum erat G viii, 40 C i, 45, 61,  
70 Af 51  
Positum esse G vii, 18  
Positum est A 36  
Positurum esse H 13  
Positus G iii, 1 A 67  
Posse G i, 3 et alia  
Possederint G iv, 7  
Possent G i, 2 et alia  
Possessam A 78  
Possessionem G i, 44 C iii, 112  
Possessiones G i, 11, 44 C i, 86. iii,  
20 A 60  
Possessionibus G vi, 22 C i, 17  
Possessionis G iii, 2  
Possessionum C iii, 1  
Posset G i, 7 et alia  
Possidere G ii, 4 Af 81  
Possiderent G vi, 12  
Possideret G i, 34  
Possideri A 84  
Possim F 842, 3  
Possint G i, 17 et alia  
Possis A 15  
Possit G i, 8 et alia  
Possum G vii, 50  
Possumus A 23 F 848, 15  
Possumt G ii, 17 et alia  
Post, *præp.* G i, 5 et alia  
Post, *adv.* G i, 47 et alia  
Postea G i, 21 et alia  
Posteris G vii, 77  
Posteritatis C i, 13  
Postero G i, 15. iii, 6. iv, 11, 38. v,  
17, 38, 40, 49, 52, 53. vi, 7. vii,  
18, 26, 27, 29, 35, 52, 53, 67, 70, 89.  
viii, 12, 37 C i, 41, 42, 66, 73, 81,  
83. ii, 14, 26, 27, 33, 36, 44. iii, 19,  
37, 41, 77 A 19, 30, 37, 47, 57, 77  
Af 26, 35, 41, 42, 48, 54, 58, 61,  
66, 75, 76, 80, 86, 90, 92 H 11, 12,  
13, 16, 17, 21, 24  
Posterum G iii, 23. vii, 11, 41 C i, 3,  
65. ii, 21. iii, 86  
Postbaberet C iii, 33  
Posthumiana H 8  
Posthumum C iii, 62 Af 8, 26  
Postmeridiano A 52  
Postponere G vi, 3  
Postpositis G v, 7  
Postquam G i, 24 et alia  
Postremo, *adv.* G v, 28  
Postremum G viii, 43  
Postridie G i, 23, 48, 51. ii, 12, 33.  
iv, 13. v, 10 C i, 67. iii, 6, 41  
Postulabat G i, 54. ii, 22, 33. vi, 34.  
viii, 6, 19 C iii, 17  
Postulandi G i, 43  
Postulant C i, 3, 87. iii, 15  
Postulare G ii, 4 C i, 11, 85. ii, 15,  
40 A 35, 71  
Postularent G i, 84. iv, 16, 23 C i,  
32 A 24  
Postularet G i, 35. iv, 16 C iii, 20  
A 52  
Postulassent G iv, 6  
Postulasset G i, 42  
Postulat C i, 26, 32, 76 A 49, 63  
Postulata G i, 44 C i, 9, 10  
Postulatis G i, 40, 42 G iv, 11. C i,  
5. iii, 16  
Postulatum G i, 31  
Postulavisset C i, 32  
Postulavit G i, 41, 43 C iii, 83  
Posuerat C iii, 34, 94  
Posuerunt G ii, 7. viii, 16, 47 A 59  
Posui F 849, 13  
Posuisset A 73  
Posuit G ii, 5. viii, 26, 46 C i, 16.  
iii, 37, 41, 58, 66. iii, 12 A 19, 30,  
36 Af 6 H 27, 33, 34  
Potentatu G i, 31  
Potentem A 58  
Potentes G vii, 77  
Potentia G i, 18. vi, 12 A 60  
Potentiæ G i, 18. vii, 4, 32, 39 C iii,  
35  
Potentiam G vi, 15. viii, 50 C i, 4  
Potentioem G vi, 11  
Potentiores G vi, 22  
Potentioribus G ii, 1

- Potentiorum G vi, 13  
 Potentissimis G vi, 22  
 Potentissimo G i, 18  
 Potentissimos G i, 3  
 Potentissimum G ii, 4  
 Potentium C i, 4  
 Poterant G i, 9 et alia  
 Poterat G i, 9 et alia  
 Poterit C iii, 18  
 Potest G i, 7 et alia  
 Potestas G i, 41. ii, 6 C i, 3, 22, 26  
     C ii, 33. iii, 15, 86 A 46, 60  
 Potestate G i, 32. v, 3, 41. vi, 14, 36.  
     vii, 4, 43 C i, 7, 22, 41, 85. ii, 21.  
     iii, 109, 111 A 67 Af 83, 35, 45,  
     56, 77 H 22 F 854, 3  
 Potestatem G i, 16, 40, 50. ii, 3, 13,  
     34. iii, 17. iv, 11, 15, 38. v, 51.  
     vi, 18, 23. vii, 13, 32, 33. viii, 24,  
     44, 45 C i, 20, 25, 41. ii, 22, 32.  
     iii, 1, 10, 16, 41 A 17, 26, 64, 76  
     Af 44, 45, 52 H 22, 24, 26, 30, 36  
     F 849, 7  
 Potestati G ii, 81  
 Potestatis G iv, 16 A 60  
 Potestis G vi, 35. vii, 77  
 Pothinus C iii, 108, 112  
 Potiendæ A 43  
 Potiora C i, 8  
 Potiorem C i, 9  
 Potirentur G i, 30 & ii, 13 A 20  
 Potiri G i, 2, 3. iii, 94. C i, 21. iii,  
     80 Af 87 H 13  
 Potissimum G viii, 27 C ii, 43  
 Potitæ sunt Af 83  
 Potiti G viii, 6 Af 87  
 Potiti essent Af 18  
 Potiti sunt G i, 26 A 76 Af 39, 50,  
     61 H 16  
 Potitos G ii, 24  
 Potitum Af 74  
 Potitum esse C iii, 73 Af 74  
 Potitur G vi, 6. vii, 11, 58 Af 68,  
     76, 89  
 Potitus G ii, 26. vii, 36 C iii, 97 A  
     33 Af 86 H 19, 34  
 Potitus erat A 42 Af 51  
 Potitus esset A 11 H 1, 2  
 Potitus est C iii, 35 Af 36  
 Potiundæ A 43  
 Potiundi G ii, 7  
 Potiundorum G iii, 6  
 Potiuntur G vi, 35. vii, 46. viii, 27,  
     36 H 40  
 Potius G i, 45 et alia  
 Potnerant G iv, 26  
 Potuere Af 93  
 Potuerint G i, 40. ii, 8. iv, 8. vii, 20  
 Potuerit G i, 17, 31. v, 27  
 Potuerunt G iv, 14 et alia  
 Potui F 841, 4. 854, 14  
 Potuisse G i, 37 et alia  
 Potuissent G i, 26 et alia  
 Potuisset G vii, 41 et alia  
 Potuisti H 42  
 Potuit G i, 26 et alia  
 Præ G ii, 30. vii, 44 A 58 Af 10  
 Præacuta G iv, 17. vii, 22  
 Præacutæ G iii, 14  
 Præacutas G ii, 29  
 Præacuti G vii, 73  
 Præacutis G vii, 73 C i, 27  
 Præacutos C i, 27  
 Præaltum Af 37  
 Præbeant G vi, 38  
 Præbebant A 2  
 Præbebat G vii, 36 C i, 49 A 6 Af  
     31 H 3  
 Præbere A 1  
 Præberem F 848, 13  
 Præberent G ii, 17. iii, 25 C iii, 67  
 Præbita G viii, 1  
 Præbuit G iii, 17  
 Præcavendum G i, 38  
 Præcedunt G i, 1  
 Præceperat G vii, 9 C iii, 31 Af 3  
 Præcepta C ii, 7  
 Præceptis G vi, 36. viii, 28 C iii,  
     10, 32  
 Præcepto G v, 35  
 Præceptorum C ii, 6 Af 50  
 Præceptum erat G i, 22. v, 48.  
     vii, 47. viii, 27 C iii, 14  
 Præcidit G viii, 44  
 Præcipi G viii, 51  
 Præcipiatur G vi, 39  
 Præcipiebant C iii, 87  
 Præcipiebat Af 8  
 Præcipit G v, 56. vi, 58 C iii, 62 Af  
     2, 13, 31, 71  
 Præcipitabant C iii, 69  
 Præcipitabantur H 5  
 Præcipitatur G vii, 50 A 46  
 Præcipitata C ii, 11  
 Præcipitaverat C iii, 25  
 Præcipitaverunt G iv, 15 A 18, 31  
 Præcipitem G viii, 42  
 Præcipientes G ii, 24. v, 17 C iii, 46  
     H 15  
 Præcipiti G iv, 33  
 Præcipue G i, 40. vii, 40 C iii, 68  
     A 8, 53, 75  
 Præcipuo G v, 54  
 Præcisis H 12  
 Præclarissimæ A 24  
 Præclarissime A 30, 47  
 Præcluderentur A 8  
 Præcludit C iii, 80



Præcludant H 36  
 Præclusas esse C ii, 20  
 Præclusi erant G v, 9  
 Præclusi essent H 36  
 Præclusit C ii, 19  
 Præclusuros C iii, 12  
 Præconibus G v, 51  
 Præconinus G iii, 20  
 Præcucurrisset Af 87  
 Præcurrerat C iii, 80  
 Præcurrere C i, 43 Af 70  
 Præcurrerent G vii, 37  
 Præcurreret G vii, 9  
 Præcurrit C ii, 34  
 Præcurrunt G vi, 39  
 Præcursuros A 8  
 Præda G vi, 3, 35, 41, 43 G viii, 5,  
 27, 36 C i, 55. iii, 97 A 19, 36, 42,  
 77 Af 3 H 16, 40  
 Præda G iv, 34, 37. v, 12. vi, 34. vii,  
 28, 45, 89. viii, 4 C i, 55. ii, 12,  
 25. iii, 42, 82 Af 98  
 Prædam G v, 34. vi, 8, 35. vii, 11, 14  
 C ii, 39, 44. iii, 69  
 Prædandi G ii, 17, 24. iii, 17. iv, 9,  
 16. v, 19  
 Prædantium G vi, 46  
 Prædatores Af 61  
 Prædatum A 10  
 Prædicabant G i, 39 C iii, 104  
 Prædicabat C iii, 106 A 64  
 Prædicans C ii, 44  
 Prædicant G vi, 17, 23 C ii, 39 A 14  
 Prædicantes Af 90  
 Prædicaret C iii, 90  
 Prædicat C i, 32  
 Prædicaturus sum C ii, 32  
 Prædicaverunt G iv, 34  
 Prædicavit G i, 44 C ii, 18  
 Præditi Af 58, 69  
 Præditus Af 23  
 Prædixerat C iii, 92  
 Prædonibus C iii, 19, 110  
 Prædonum C ii, 23. iii, 104, 112  
 Præducit C i, 27  
 Præduxerant G vii, 46, 69  
 Præerant G i, 39. v, 22 C iii, 7, 25,  
 61 A 65  
 Præerat G i, 16, 18, 52. vi, 2, 9. iii,  
 14, 17. vii, 3. viii, 24 C i, 24, 40,  
 56. ii, 38. iii, 4, 5, 11, 12, 15, 23,  
 26, 28, 39, 40, 100 A 4, 15 Af 3,  
 22, 28, 29, 34, 36, 43, 68, 76, 79,  
 86, 93  
 Præesse G i, 37. v, 24 C iii, 57 H 27  
 Præesset C iii, 101  
 Præest G vi, 13  
 Præfecerant G v, 11  
 Præfecerat G v, 1, 53. -vii, 45, 61 C

iii, 51 H 9  
 Præfecit G i, 10, 52. ii, 11. iii, 11.  
 v, 9, 24. vi, 29, 32. viii, 2 C i, 18,  
 36, 87. ii, 18. iii, 108 A 31 H 3  
 Præfecti G vii, 76 Af 56, 95 F  
 849, 6  
 Præfectis G i, 89. iv, 22. vii, 66 Af 3  
 Præfecto G viii, 12, 48 Af 48 H 26  
 Præfectos G iii, 7, 26. iv, 11 C i, 21  
 Præfectum G viii, 48 C ii, 36. iii, 10,  
 60, 104  
 Præfectura G viii, 12  
 Præfecturæ C i, 15  
 Præfectus G vii, 67. viii, 28, 48 C i,  
 24. ii, 42. iii, 37, 38  
 Præfectus est A 44  
 Præferebantur G v, 54 C ii, 39  
 Præferendum A 65  
 Præferrent G ii, 27  
 Præfertur C i, 47  
 Præferunt C i, 81  
 Præficeretur G vii, 87  
 Præficiabantur C iii, 32  
 Præficit G v, 47. vii, 9, 64 C ii, 21  
 A 25, 66  
 Præficitor C i, 36  
 Præficiunt G vii, 83  
 Præfixi C ii, 2  
 Præfixis G v, 18  
 Præfracto C ii, 6  
 Præfuerant G v, 2  
 Præfuerat G vii, 67  
 Præfuisset H 37  
 Præfulgens H 25  
 Præjudicia C ii, 32  
 Præjudicio C ii, 32  
 Prælia G viii, 13, 48 C i, 7, 67. ii,  
 18. iii, 45 Af 81 H 6  
 Præliabantur G ii, 23. viii, 28, 41  
 Præliandi Af 59  
 Præliando G viii, 19 A 30  
 Præliandum G viii, 18 A 44  
 Prælians C ii, 42  
 Præliante G viii, 19  
 Præliantur G iv, 2, 33. viii, 19, 36,  
 42  
 Præliarentur G v, 16. viii, 13, 19 C  
 i, 78  
 Præliari G vii, 18, 65 C iii, 84 A 30,  
 31  
 Prælii G ii, 21. v, 16. vii, 19, 45, 62.  
 viii, 12, 19, 20, 28, 42, 43 C ii, 40  
 A 16, 42 Af 19 H 15  
 Præliis G i, 1, 10, 31, 48. ii, 8, 20,  
 30. iii, 1. iv, 2, 24, 33. v, 50. vi,  
 12, 16, 24, 38. vii, 47, 88. viii, 18,  
 49 C i, 40, 79. ii, 36. iii, 53, 71,  
 73, 84, 87, 89, 106 A 22, 61 Af 29,  
 51, 61 H 1

- Prælio G i, 12, 15, 22, 20, 31, 44, 48, 50, 54. ii, 8, 9, 23, 25, 26, 28. iii, 4, 5, 6, 16, 28. iv, 11, 12, 13, 16, 27, 33, 35. v, 15, 16, 22, 26, 37, 50. vi, 5, 17, 31. vii, 6, 9, 36, 53, 59, 65, 76, 77, 80, 87. viii, 12, 19, 21, 29, 31, 36, 44, 47. C i, 13, 16, 40, 41, 42, 43, 64, 65, 72, 81, 82. ii, 6, 12, 22, 32, 33, 35, 38, 40, 42. iii, 37, 45, 44, 47, 51, 56, 63, 64, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 85, 86, 99, 101, 111, 112. A 16, 21, 25, 29, 31, 32, 40, 43, 47, 65, 69, 76. Af 19, 35, 40, 43, 48, 61, 78, 85, 87, 91. H 15, 31, 32, 33, 34, 36.
- Præliorum G vii, 62. C iii, 84.
- Prælium G i, 15, 18, 22, 23, 25, 32, 40, 46, 50, 51, 52, 53. ii, 19, 27. iii, 5, 20. iv, 13, 30, 34. v, 9, 32, 50. vi, 8, 38. vii, 13, 62, 70, 80, 88. viii, 19, 28, 36, 45. C i, 40, 47, 51, 71, 82, 83. ii, 26, 33, 34, 35. iii, 84, 86, 91, 100, 105. A 11, 15, 25, 27, 29, 40, 46, 63, 73, 74. Af 18, 20, 52, 71, 72. H 4, 14, 15, 18, 23, 24, 27, 29, 30, 31.
- Præmetuens G vii, 49.
- Præmia G i, 43. v, 58. vi, 13. vii, 27, 34. viii, 46. C ii, 32. iii, 4, 59. A 48, 65, 77. Af 86.
- Præmiis G ii, 44. iii, 19, 20. v, 40, 45, 48, 55. vi, 14. vii, 1, 47. viii, 49. C i, 56. ii, 21, 39. iii, 82, 83. A 17. Af 35, 97.
- Præmio G i, 44. vii, 37. C i, 17.
- Præmiorum C i, 3. iii, 82.
- Præmiserat G vii, 9. viii, 3, 50. C i, 39. Af 60.
- Præmisit G ii, 11. C iii, 21, 38, 75. H 4.
- Præmissa C ii, 3, 7.
- Præmissæ C i, 16.
- Præmissi C ii, 36.
- Præmissis G vi, 8. vii, 46. C ii, 40. iii, 77, 78. Af 66. F 841, 3.
- Præmisso G ii, 19. iv, 24. v, 18. C i, 78. Af 50, 86.
- Præmissos C i, 34.
- Præmissum G iv, 27.
- Præmitteret G iv, 11.
- Præmittit G i, 15. ii, 17. iv, 21. vi, 20. vii, 10. viii, 17, 28, 36. C i, 37. ii, 19, 24, 26. Af 62.
- Præmittitur G i, 21.
- Præmium G vii, 37. C i, 80.
- Præmunire C iii, 55.
- Præmunire C iii, 112.
- Præmunivit C iii, 58.
- Prænuntiare Af 92.
- Præoccuparentur G vii, 26.
- Præoccuparetur C iii, 78.
- Præoccupat C ii, 42. A 4.
- Præoccupatis C iii, 72.
- Præoccupato C iii, 13.
- Præoccupatum C ii, 17.
- Præoccupatus C ii, 34. A 63.
- Præoccupaverat G vi, 41.
- Præoptarent G i, 25.
- Præpararentur A 51.
- Præparata G iii, 14. C iii, 84.
- Præparata erant G vii, 82.
- Præparatas C iii, 101.
- Præparationis A 44.
- Præparaverant G v, 9.
- Præparaverat Af 31.
- Præparent Af 65.
- Præpediebat H 31.
- Præpendentes C ii, 9.
- Præpendere C ii, 9.
- Præpilata Af 72.
- Præpositi essent H 13.
- Præpositus C iii, 5.
- Præpositus erat G vi, 40. C iii, 8.
- Præpositus esset H 32.
- Præposuerat C iii, 89.
- Præposuit G i, 54.
- Prærepta G viii, 1.
- Præripere A 27.
- Præripiendo C iii, 1.
- Prærumpebantur G iii, 14.
- Prærupta G vii, 86. C i, 68. A 74. Af 3.
- Præruptis G vi, 7.
- Præruptissimis G viii, 33.
- Præruptum G viii, 40. C ii, 24.
- Præruptus G viii, 40.
- Præruptus erat C i, 45.
- Præscribere G i, 40. ii, 20.
- Præscriberet G ii, 36.
- Præscripserit G viii, 48.
- Præscriptione C iii, 32.
- Præscripto C ii, 87.
- Præscriptum G i, 36. C iii, 51.
- Præsectis C iii, 9.
- Præsens G v, 29. viii, 24. C iii, 20. Af 48.
- Præsensisset G v, 54.
- Præsentem G i, 19, 48, 53.
- Præsentem G vii, 66. C i, 29, 52. iii, 73. A 48.
- Præsenti G viii, 49. C i, 81. Af 46, 88.
- Præsencia G i, 15. v, 37, 43. vi, 43. vii, 2. C i, 6, 30, 42. iii, 85. Af 3, 10, 12, 36. H 33.
- Præsentiā C i, 67.
- Præsentiā G i, 18. A 67.
- Præsentiare G vii, 30.
- Præsentiis G v, 7. C i, 2, 52, 76. ii,

40. iii, 17 A 13 Af 31  
 Præsentissimo A 40  
 Præsepi C i, 27  
 Præseperat C iii, 49  
 Præsepto G vii, 77  
 Præsertim G i, 16, 33. ii, 30. iii, 17.  
 iv, 8. v, 27, 47, 49. vi, 8. vii, 8, 76  
 C i, 71, 72. ii, 39. iii, 17 A 8, 43, 51  
 Af 1, 43  
 Præsideat C i, 85  
 Præsidia G i, 8. ii, 33. vii, 7, 8, 55,  
 63, 74. viii, 17, 34, 35, 87, 54 C ii,  
 18, 21. iii, 1, 61, 83, 94 A 25, 44,  
 67 Af 17, 18, 20, 21, 35 H 1, 3, 10,  
 23, 27, 30  
 Præsidii G iii, 23, 41. vi, 34, 35. vii,  
 38 C ii, 18, 21. iii, 4, 23, 28, 40,  
 106, 111 A 25 Af 23, 62, 87 H 6,  
 8, 13, 17, 22, 23, 25  
 Præsidii G iv, 4. vii, 34, 65, 69, 87.  
 viii, 35, 54 C i, 12, 37, 65, 72. iii, 15,  
 35, 39, 43, 44, 45, 49, 52, 62, 65,  
 73 A 23, 33, 63 Af 11, 20, 41, 79  
 H 3, 16, 26  
 Præsidio G i, 25, 44, 51. ii, 10, 26,  
 29. iii, 26. iv, 18, 22. v, 9, 11. vi,  
 5, 7, 8, 9, 13, 39, 32, 33, 34, 38, 43,  
 43. vii, 1, 15, 36, 40, 49, 57, 59, 60,  
 61, 63, 68, 70. viii, 2, 5, 11, 29, 34,  
 46 C i, 2, 16, 18, 40, 41, 42, 63, 64,  
 69, 80, 81. ii, 8, 19, 20, 22, 23, 39.  
 iii, 7, 13, 26, 28, 34, 36, 46, 76, 78,  
 88, 89, 93, 95, 99, 101 A 19, 26, 32,  
 57, 76 Af 3, 9, 24, 33, 34, 46, 50,  
 55, 60, 67, 68, 76, 78, 79, 80, 85, 89  
 H 2, 3, 4, 6, 22, 35, 88  
 Præsidiorum C iii, 65  
 Præsidium G i, 38, 42. ii, 5, 11. vi, 29,  
 34, 35, 37. vii, 10, 11 C i, 13, 37,  
 47. iii, 11, 23, 37, 41, 45, 78, 80,  
 112 A 16, 19, 26, 44 Af 3, 23, 38,  
 36, 37, 38, 39, 42, 74, 75, 78 H 6,  
 25, 27, 32, 35, 38, 39, 41  
 Præsiunt G vi, 21, 23  
 Præsit G v, 20 C ii, 39  
 Præstabant G viii, 6 C iii, 44  
 Præstabat G ii, 15. v, 33  
 Præstabo H 17, 19  
 Præstant G iv, 33  
 Præstantem A 31 Af 57  
 Præstantibus A 15  
 Præstare G i, 17. ii, 31. vii, 1, 10,  
 17 C ii, 30. iii, 23 Af 40 H 3  
 Præstare H 17  
 Præstarent G ii, 2 C iii, 47, 103  
 Præstaret G iii, 13 iv, 14 C iii, 82  
 A 24  
 Præstat C ii, 31  
 Præstate G vi, 8  
 Præstaturum H 19  
 Præstiterat G v, 45  
 Præstitero G iv, 25  
 Præstiterunt G ii, 27  
 Præstiti H 19  
 Præstissime C i, 85  
 Præstitissent G viii, 50 C iii, 83 A  
 11  
 Præstiti H 17  
 Præstitistis G vi, 8  
 Præsto, adu. G v, 26 C ii, 19 Af 31,  
 37 F 844, 1  
 Præstolans C ii, 23  
 Prætor G i, 5  
 Præterea G i, 34  
 Præteream C ii, 32  
 Prætereunda G vii, 77  
 Prætereuntur C i, 6  
 Prætergreffi Af 69  
 Prætergressus Af 73  
 Prætergressus esset Af 58  
 Præterire F 841, 3  
 Præterita G i, 20. vii, 77  
 Præteritis C iii, 60  
 Præterito H 11, 12, 14, 20, 22, 42  
 Præteritus est H 10  
 Prætermittat C iii, 25  
 Prætermittat C ii, 33  
 Prætermittatur A 49  
 Prætermittendum G vii, 29, 56  
 Prætermittendum esse Af 59, 84  
 Prætermittit Af 1  
 Prætermittet G iv, 13  
 Prætermittit C ii, 39  
 Prætermittunt H 41  
 Prætervectas C iii, 30  
 Prætervectos C iii, 26  
 Prætervehatur A 44  
 Prætervehitur Af 2  
 Prætervehuntur C iii, 26  
 Prætextatorium A 58  
 Prætor C i, 3, 8, 24. iii, 20, 53, 80,  
 101 A 53 Af 34  
 Prætor, G i, 21 C i, 24. ii, 21. iii,  
 22 A 42, 48  
 Prætozem C i, 12 A 59 Af 8  
 Prætores C i, 5, 6  
 Prætori Af 2  
 Prætoris C i, 75  
 Prætoris G i, 42 C i, 6  
 Prætoriam G i, 40 C iii, 94  
 Prætoribus C iii, 1  
 Prætoris C iii, 82  
 Prætorio C i, 76 Af 31  
 Prætorios C iii, 82  
 Prætoris C iii, 20  
 Prætorium C i, 76. iii, 82, 94  
 Prætorius Af 28  
 Prætulit C iii, 71

- Prætura C i, 22, 31, 86. iii, 16 H 42  
 Prævallari A 19  
 Prævertendum G vii, 33  
 Prænsta G vii, 20  
 Præustæ G v, 40  
 Præusti G vii, 73  
 Prava G iv, 2  
 Pravis G vii, 39  
 Precari A 32  
 Preces C ii, 42  
 Preciani G iii, 27  
 Precibus G i, 16, 20. v, 6. vi, 31. vii, 8, 15, 26, 78 C ii, 4 A 15, 59, 68 Af 91, 94 H 1  
 Prehenderer C iii, 69  
 Prehenderetur C iiii, 110  
 Prehendit G i, 20  
 Prehensi H 20  
 Prehensione C ii, 9  
 Prehensionibus C ii, 9  
 Prehensus est H 20  
 Premantur G iv, 33  
 Prematur G iii, 18  
 Premebant G i, 52 C i, 45  
 Premebantur G iv, 1. vii, 63. viii, 42 C i, 78. iii, 15 A 65, 76 Af 24 H 12  
 Premebatur Af 67  
 Premere G vii, 32 C iii, 9, 46 H 31  
 Premerent G vii, 19, 28  
 Premerentur G iv, 16, 19. v, 43. vii, 51 C i, 44, 46. iii, 63 A 9  
 Premieret C iii, 102 Af 84  
 Premieretur G v, 37 C i, 70  
 Premi G ii, 24. iii, 4. iv, 32. v, 28. vii, 20, 67, 80, 81 C i, 64, 73  
 Premitur G vii, 77 H 31  
 Premuntur G vi, 13  
 Presso H 29  
 Pressus A 43  
 Pretio G i, 18. iv, 2 Af 40  
 Pridie G i, 23 et alia  
 Pridem C i, 85  
 Prima G i, 22 et alia  
 Primæ G ii, 19 et alia  
 Primam G i, 24 et alia  
 Primi G i, 10 et alia  
 Primpili G iii, 6 C i, 13  
 Primis G i, 33 et alia  
 Primo, *adj.* G ii, 24 et alia  
 Primo, *adv.* G i, 31 et alia  
 Primorum G i, 41 et alia  
 Primos G ii, 3 et alia  
 Primum, *adj.* G i, 15 et alia  
 Primum, *adv.* G i, 24 et alia  
 Primus G vii, 48 et alia  
 Princeps G i, 12, 13, 41. vi, 4, 44 G vii, 37, 88 C i, 76. iii, 13, 34  
 Principatu G v, 3. vi, 13. vii, 39, 63 C iii, 112  
 Principatam G i, 3, 17, 31, 43. vi, 11. vii, 4 C iii, 59  
 Principatus G vi, 8  
 Principe G vii, 65  
 Principem G i, 7, 19. vi, 56. viii, 38 C iii, 64  
 Principes G i, 30, 31. ii, 14. iii, 8. iv, 11, 27, 30. v, 3, 5, 6, 41, 54. vi, 11, 12, 22, 23. vii, 1, 2, 31, 32, 36, 37, 38, 89. viii, 7, 45, 49 C i, 35, 53. ii, 19, 20 A 3 Af 26, 83 H 25  
 Principibus G i, 16, 44. ii, 14. iv, 6, 13. v, 4, 54. vi, 23. vii, 4, 28, 64. viii, 22 C i, 74 H 23  
 Principum G ii, 5. vi, 12. vii, 38, 75. viii, 7 C ii, 3 Af 97  
 Prior C i, 66, 70, 82 Af 33  
 Priore C iii, 31 A 23 Af 20  
 Priorem C i, 27. iii, 63 Af 28  
 Priores G ii, 11. iv, 7. vii, 82. viii, 16 C i, 70 A 73  
 Prioris G v, 23 C ii, 32 H 13  
 Pristina C i, 62. iii, 26, 79, 82 Af 73. H 15  
 Pristinæ G i, 13. ii, 21. vii, 62, 76 C i, 74 Af 54  
 Pristinam G iv, 26. v, 48 C i, 76  
 Pristini G iv, 14 C iii, 57  
 Pristino H 26  
 Pristinum G vii, 54  
 Privare C iii, 90  
 Privata G i, 5. vi, 13 C ii, 18  
 Privatum C ii, 21  
 Privatas G i, 12 C iii, 16 A 5 H 42  
 Privati G i, 17. iv, 1 C i, 6, 8 H 26  
 Privati essent H 24  
 Privatim G v, 3, 55 C ii, 21  
 Privatis G v, 8. vi, 13, 14. viii, 3 C i, 6, 8, 34. ii, 21. iii, 103 A 5  
 Privato C i, 6. iii, 14, 32, 109 A 67  
 Privatos C ii, 18 Af 21  
 Privatus C ii, 32 Af 22 H 42  
 Prius, *adv.* G i, 43 et alia  
 Priusquam G i, 19  
 Pro G i, 2 et alia  
 Pro, *id est, ante*, G i, 26  
 Probabat G iv, 21. vi, 32 C i, 20  
 Probabatur C i, 72, 74  
 Probandæ G v, 44  
 Probendam C ii, 38  
 Probant G vi, 23, 40. vii, 63, 77.  
 Probantur G viii, 1  
 Probare G v, 27. viii, 53 C i, 57  
 Probareum G vii, 77  
 Probarent F 845, 6  
 Probari C iii, 10  
 Probasset C i, 32. iii, 57

- Probat G i, 3 C i, 33  
 Probata G vii, 67  
 Probati C i, 85  
 Probatis C ii, 32, 38  
 Probato G iii, 24. v, 48. vii, 15. viii,  
 21, 34 C i, 78 A 6, 23 Af 77  
 Probaverant G vi, 40  
 Probaverat Af 64  
 Probent G v, 31  
 Probetis F 848, 10  
 Proboscide Af 84  
 Proboscidem Af 84  
 Procedeabant A 45  
 Procedeabat G viii, 51 Af 58  
 Procedendi Af 59  
 Procedendo Af 47, 70  
 Procedendum G vii, 52 C iii, 34  
 Procedens Af 70  
 Procedere G viii, 27 H 29  
 Procederent G vii, 16 H 29  
 Procederet Af 15  
 Procredit G v, 44. viii, 16, 19 C iii,  
 13, 76  
 Procreditur C i, 80  
 Procreditur G vi, 35 C i, 56, 74 H 29  
 Proccesserant G ii, 20. vii, 80 C i, 45,  
 54, 66, 81 Af 81 H 40  
 Proccesserat G vi, 8 C i, 82. iii, 25  
 A 47  
 Proccesserit G vi, 25  
 Proccessisse G i, 38  
 Proccessissent G vii, 61 A 10  
 Proccessisset G i, 38. iv, 32. viii, 14,  
 27 H 40  
 Proccessit G ii, 25 C ii, 32  
 Proccessum, *subst.* A 29  
 Proccessum est A 39  
 Proccessurum G iv, 11  
 Proccillum G i, 19, 47  
 Proccillus G i, 53  
 Procclinata F 844, 10  
 Procclinatum G vii, 42  
 Procclive C i, 48 A 76  
 Procclivia Af 10  
 Procclivitatem Af 37  
 Procconsul G iii, 20 A 64 Af 34  
 Procconsule G vi, 1 Af 80, 86, 93, 97  
 Procconsulem A 59  
 Procconsuli Af 93  
 Proccubuerant G vi, 43  
 Proccubuisse G ii, 27  
 Proccurrerunt C iii, 93  
 Proccurriasset C ii, 41. iii, 93  
 Proccurrit C iii, 91  
 Proccul G ii, 30 et alia  
 Proccumbebat C ii, 11  
 Proccumberent G iv, 17  
 Proccumbant G vi, 27. vii, 16 C ii,  
 43  
 Proccurandæ C H, 18  
 Proccurant G vi, 13  
 Proccuratione C iii, 104, 108  
 Proccurator C iii, 112  
 Proccurrebant C i, 69. ii, 8  
 Proccurrendo Af 15  
 Proccurrentem G v, 44  
 Proccurrentibus G viii, 10 C i, 44 A  
 22  
 Proccurrerant C ii, 34  
 Proccurrerat G v, 34 C i, 55  
 Proccurrere C ii, 41. iii, 94  
 Proccurrent C i, 44 Af 71  
 Proccurrerunt G i, 52. vii, 26  
 Proccurrunt G vi, 40 Af 14  
 Proccantur C iii, 17  
 Proccatis C ii, 32  
 Proccatis C iii, 86  
 Proccenda G vi, 25  
 Proccere G iv, 25  
 Procceret G i, 13  
 Proccessent Af 93  
 Proccesset A 16  
 Proccendundum erat G i, 48  
 Proccdi G vii, 77  
 Proccidiase C i, 74  
 Proccierant A 20  
 Proccit C iii, 19  
 Proccire G i, 50 C iii, 7, 24 Af 50,  
 82  
 Proccirent G v, 26 Af 90  
 Procciret G viii, 8 Af 30  
 Proccit G vi, 38 C iii, 16 A 58  
 Procciti C ii, 32  
 Proccitio C iii, 21  
 Proccitionem G vii, 20 A 7  
 Proccitionis G vii, 20, 38 C iii, 83  
 Proccitorum G vi, 23  
 Proccitos C ii, 32  
 Proccitum, *particip.* G v, 12. vi, 18 C  
 i, 30. iii, 67  
 Proccituros C i, 76  
 Proccitus C iii, 96  
 Proccucatur C i, 76  
 Proccucebant Af 24  
 Proccucebantur C ii, 39  
 Proccucendos C iii, 81  
 Proccucere G iv, 30 C ii, 33 A 38  
 Proccuci G vii, 11, 12, 45, 89 C i, 23  
 Proccucit G vii, 20 Af 58  
 Proccucitur C i, 83  
 Proccucta G v, 52 C i, 58  
 Proccuctam C iii, 100  
 Proccuctas C ii, 4 Af 48, 70, 73  
 Proccucti C i, 76  
 Proccucti erant C i, 58  
 Proccuctis G iii, 17, 24 G vii, 79 C  
 iii, 37 Af 39, 75  
 Proccuctos C i, 14, 23, 76. ii, 33. iii, 71

- Productum C i, 20  
 Productus C iii, 104  
 Producent C i, 42 A 14  
 Producantur G vii, 38, 89 Af 27  
 Produnt G vi, 20  
 Produxisset G viii, 48  
 Produxit G i, 48 C iii, 56  
 Profecerunt C iii, 75  
 Profecissent A 12  
 Profecisset G vii, 20  
 Profecit C iii, 23  
 Profectæ G iii, 14 Af 53  
 Profectæ erant G iv, 28. v, 5  
 Profectas C i, 54  
 Profecti G vii, 58  
 Profecti erant G i, 28  
 Profecti fuissent H 37  
 Profecti sint G vii, 20  
 Profecti sunt H 22  
 Profectio G ii, 11. vii, 43 C iii, 75  
 Professione G v, 7, 82. vii, 53 C i, 27  
 Profectionem G i, 3, 6. v, 47. vi, 7 C i, 27. iii, 79  
 Profectionis G v, 33 C i, 67. iii, 76, 85 Af 1  
 Profecto, *particip.* C i, 30  
 Profecto, *adv.* G viii, 21 et alia  
 Profectos G vi, 40 C i, 26, 69  
 Profectum G iv, 19. v, 29, 47. vi, 33, 35. vii, 18, 54. viii, 10 C i, 34. iii, 15, 41 A 3  
 Profectus G i, 12. ii, 21, 25. vi, 12, 43. vii, 9, 18 C i, 14. ii, 23. iii, 16, 20, 22, 23, 40, 41 A 34, 64 Af 24, 67, 76 H 9  
 Profectus erat C i, 18  
 Profectus esset G iii, 7 C i, 11 H 22  
 Profectus est G i, 41, 54. ii, 35. iii, 23. vi, 44. vii, 6, 13. viii, 46, 50, 53, 54 C ii, 22. iii, 33, 40, 101 A 33, 35 Af 11, 23, 25, 48 H 9, 27  
 Profectus sum C iii, 18  
 Proferebantur C iii, 108  
 Proferebatur C ii, 2  
 Proferebam C i, 14  
 Proferre G vii, 48. viii, 41  
 Proferri G vii, 11, 12, 46  
 Profert G vii, 84  
 Proferunt G vii, 82 C ii, 22  
 Proferuntur A 1  
 Proficere G vi, 29 C iii, 22 A 20, 25, 76 Af 91, 93  
 Proficerent Af 82  
 Proficeret Af 43  
 Profici G iii, 21. vii, 66 C iii, 58 A 31  
 Proficiebant G vii, 82 A 30  
 Proficimus C ii, 31  
 Proficiscamur C ii, 31  
 Proficiscantur G i, 5. v, 31  
 Profiscatur G iii, 18 C i, 9, 38  
 Profisciebantur C i, 53  
 Profiscendi A 66  
 Profiscendum G i, 3, 39  
 Profiscendum esset G viii, 10  
 Profiscens G iv, 37 C iii, 99  
 Profiscentes G i, 51 Af 69  
 Profiscenti C iii, 82  
 Profisceretur G ii, 2. iii, 1. vii, 7 C i, 2. iii, 78 A 16, 42, 71 Af 25, 88  
 Profisceris Af 22  
 Profiscisci G i, 7. iii, 11. iv, 20, 22. v, 25, 41, 46. vii, 1, 5, 33. viii, 32, 33, 60, 90. viii, 34 C i, 30, 67. ii, 43. iii, 21, 34, 106 Af 8, 11, 33, 36, 37, 54 H 3, 22, 32  
 Profiscimur G vii, 38  
 Profiscitur G iv, 6, 21. v, 1, 2, 11, 21, 38. vi, 3, 5, 6. vii, 1, 5, 8, 10, 11, 12, 57, 90. viii, 2, 4, 7, 24, 27, 31 C i, 8, 12, 15, 24, 26, 32, 33, 41, 51, 66. ii, 5, 21, 22, 24. iii, 2, 11, 12 A 28, 51, 54, 61, 64, 66, 77 Af 9, 10, 67, 68, 87, 88 H 6, 35  
 Profiscuntur G v, 31. vi, 13. vii, 76 C i, 6, 78 A 25 H 41  
 Profiteantur G vi, 23  
 Profitebatur C iii, 34 A 59  
 Profitentur G vii, 2  
 Profiterentur G vii, 37  
 Profiteri C iii, 19  
 Profitetur G v, 38 A 55  
 Profligantur A 76  
 Profligatis G ii, 23. vii, 13  
 Profligaverim C ii, 32  
 Profluit G iv, 10  
 Profudisse A 24  
 Profudit C iii, 93  
 Profugerant G vii, 58  
 Profugerat C ii, 23  
 Profugere G vi, 3. vii, 26 Af 26 H 22  
 Profugerent G vii, 11. viii, 13  
 Profugeret C i, 14  
 Profugerunt G vi, 44  
 Profugiendi A 76  
 Profugisse G i, 31. ii, 14. vii, 38, 40, 44 C iii, 105  
 Profugissent H i  
 Profugisset G iii, 20. v, 54  
 Profugit G i, 53. v, 53. vi, 31. vii, 40. viii, 21. C i, 12, 13, 15, 24, 30. ii, 7. iii, 12 A 46, 76 H 37  
 Profugiant G viii, 5, 19 C i, 5. ii, 38 H 36  
 Profuisse G vi, 40

- Prognati** G ii, 29  
**Prognatos** G vi, 18  
**Progredederis** F 844, 9  
**Progredederetur** G iv, 11. vii, 62 C iii, 84 A 42  
**Progredi** G ii, 10. iv, 23. v, 7, 43, 56. vi, 29. vii, 35, 60, 66. viii, 3 C i, 65, 84 Af 42, 49  
**Progrediantur** G vii, 45  
**Progrediebantur** G vii, 73 C iii, 70  
**Progrediebatur** G vi, 8 C iii, 102  
**Progrediendi** Af 49  
**Progrediendum** C i, 81. iii, 55 F 844, 16  
**Progneditur** G v, 47. viii, 20 C ii, 19  
**Progrediantur** C i, 45, 73 Af 38  
**Progressæ essent** C iii, 45  
**Progressam** G vii, 45  
**Progressam esse** C iii, 85  
**Progressas** C iii, 24 A 15  
**Progressi** G ii, 23. iv, 4, 24. v, 9, 35. viii, 16 C i, 42, 59, 80. iii, 51 Af 25, 61  
**Progressi erant** C i, 48  
**Progressi essent** C iii, 38 Af 24  
**Progressis** G v, 10 Af 62  
**Progresso** C ii, 20  
**Progressos** C iii, 77  
**Progressum, particip.** G vi, 36 A 45  
**Progressuros** G vii, 14  
**Progressus, particip.** G i, 50. iv, 23. v, 9, 49. vii, 7, 40, 49 C i, 15, 25. ii, 24, 30. iii, 14, 37, 38, 97 A 64 Af 17, 30, 48, 62, 65, 75, 78, 79, 89  
**Progressus esset** C ii, 41 Af 12, 70  
**Progressus est** H 25  
**Prohibeamus** F 851, 4  
**Prohibeant** G i, 9  
**Prohibeantur** G vii, 14 C iii, 47  
**Prohibeat** G iii, 11. vi, 20  
**Prohibebant** G iv, 4, 24. v, 9. vi, 34. vii, 22 Af 31  
**Prohibebantur** G iv, 1 A 9  
**Prohibebat** G iv, 19. vii, 17, 78. viii, 23, 40 C ii, 35. iii, 15, 40  
**Prohibebatur** C iii, 16  
**Prohibendi** C iii, 25  
**Prohibent** G i, 1. vi, 23  
**Prohibente** G iii, 6  
**Prohibentibus** G viii, 40  
**Prohibentur** C ii, 14  
**Prohibeor** G vii, 38  
**Prohibere** G i, 6, 8, 10, 15. iv, 30. v, 9, 32. vi, 10. vii, 57, 64. viii, 7, 34, 40 C i, 59, 68. iii, 44, 45, 100 A 61  
**Prohiberent** G i, 49. ii, 28. iv, 34. vii, 33 C i, 65. iii, 11 A 29  
**Prohiberentur** C i, 41. iii, 24  
**Prohiberet** G iv, 11 C iii, 5, 17, 43, 55, 68  
**Prohiberetur** G i, 49. iv, 16  
**Prohiberi** G i, 8. viii, 41 C i, 13, 17, 18, 66, 84 A 8  
**Prohibet** C i, 23, 31 Af 46  
**Prohibiti** Af 85  
**Prohibiti sunt** H 24  
**Prohibitio** G v, 21  
**Prohibituri** G vii, 36  
**Prohibituros** A 8  
**Prohibiturum** G i, 8 C iii, 22  
**Prohibitus** G viii, 23 C iii, 18 H 14  
**Prohibitus erat** G viii, 37  
**Prohibitus fuerit** G vi, 31  
**Prohibuerint** G ii, 4  
**Prohibuerunt** A 16 Af 91  
**Prohibaissent** C iii, 25  
**Prohibaisset** C i, 32  
**Prohibuit** G i, 47 C iii, 18, 21, 30  
**Projecerant** G viii, 29  
**Projecerat** A 24  
**Projecerant** G i, 31  
**Projecissent** G i, 27. ii, 15  
**Projecti** G iv, 25. v, 37 C ii, 32 Af 89  
**Projectæ** G vii, 26  
**Projecti** C ii, 5. iii, 98  
**Projectis** G vii, 40 C i, 20, 59. ii, 32 A 29, 32, 76 Af 91  
**Projectum** C i, 30  
**Projicere** G vii, 81 C iii, 98  
**Projicerent** C iii, 13  
**Projiciebat** G vii, 25  
**Projiciant** C ii, 12  
**Projiciuntur** G vii, 80  
**Proinde** G v, 34 et alia  
**Prolationem** C iii, 32  
**Prolatis** C iii, 45 A 32  
**Proloqui** Af 35  
**Proloquimini** Af 44  
**Proluit** C i, 48  
**Promerito** Af 90  
**Prominentes** G vii, 47  
**Promiscue** G vi, 21  
**Promississet** C ii, 20  
**Promisit** H 18  
**Promissam** A 34  
**Promissis** A 71  
**Promisso** G v, 14  
**Promontoriis** G iii, 12 C ii, 23  
**Promontorium** Af 62, 63  
**Promota** G vii, 27  
**Promotis** Af 56  
**Promovent** C ii, 11  
**Promoverat** Af 59  
**Promovere** G ii, 31 Af 14  
**Promovet** G viii, 16  
**Promovit** G i, 48

- Promptus, *adv.* Af 58  
 Promptus G iii, 10  
 Promulgata C i, 7  
 Promulgaverat C ii, 25  
 Promulgavit C iii, 20, 21  
 Promutuum C iii, 32  
 Prona G iv, 17  
 Pronuntiantur C ii, 12  
 Pronuntiare G iv, 5. vii, 28 C ii, 25  
 Pronuntiarent G vii, 20  
 Pronuntiarent C iii, 19  
 Pronuntiarum G v, 33, 34, 51. vii, 20  
 Pronuntiarunt G vii, 6  
 Pronuntiat G v, 56. vi, 37 C i, 19  
 Pronuntiata G vi, 3, 44  
 Pronuntiatione C ii, 25  
 Pronuntiatio G viii, 15  
 Pronuntiator G v, 31  
 Pronuntiatorum C i, 2  
 Pronuntiaverat G vii, 38 C iii, 94  
 Pronuntiavit C iii, 53  
 Pronuntio C iii, 87  
 Prope, *prap.* G i, 22 et alia  
 Prope, *adv.* G ii, 28 et alia  
 Propellant C i, 55  
 Propellendum H 40  
 Propelli G iv, 24 C i, 64  
 Propellit G v, 44  
 Propemodum Af 35, 92  
 Propensissima A 26  
 Properabant C ii, 43 A 20  
 Properabat G ii, 35  
 Properandi C iii, 13  
 Properandum C iii, 78  
 Properans C iii, 13  
 Properantem C iii, 36 A 71  
 Properanti C iii, 78  
 Properare C ii, 20  
 Properarem F 841, 2  
 Properaret G ii, 11. v, 33 C iii, 38  
 Properate C ii, 39  
 Propere Af 89  
 Propinqua G iv, 36. vi, 40. viii, 7  
 Propinquæ G ii, 35 C iii, 34  
 Propinquam A 16  
 Propinquas G i, 18 C iii, 112  
 Propinqui G vi, 5, 8  
 Propinquis G i, 16. v, 4, 57. vi, 14, 19. vii, 38, 39, 77 C i, 5. iii, 88 A 89 F 854, 17  
 Propinquitas G vi, 24 C i, 82  
 Propinquitatem G ii, 31. vi, 7 C i, 75. ii, 37. iii, 76  
 Propinquitatem G ii, 20. iv, 8. vii, 19 A 42  
 Propinquitates G vi, 30  
 Propinquitatibus G ii, 4  
 Propinquitatis C ii, 16  
 Propinquorum C ii, 7 Af 56  
 Propinquos G i, 44. vi, 2 C iii, 105  
 Propinuum G vii, 88 C iii, 45  
 Propinquus G iii, 14  
 Propior G viii, 9 A 6, 19  
 Propiera A 73  
 Propiore Af 49  
 Propiorem A 19  
 Propius, *prap.* G i, 46 et alia  
 Propius, *adv.* G i, 42 et alia  
 Proponant C i, 3  
 Proponebant G vii, 15 H 2  
 Proponebatur G iv, 17  
 Proponendum G ii, 20 Af 46  
 Proponere G vi, 11 C iii, 20  
 Proponerentur G viii, 8  
 Proponi C iii, 49  
 Proponit G i, 17, 20. iii, 5. v, 52, 56. vi, 7. vii, 45, 71 C i, 32  
 Proposita G vii, 14. viii, 8 H 38  
 Propositam H 22  
 Propositi C iii, 84  
 Propositis G v, 40 C i, 78 A 17 Af 35  
 Proposito C i, 17, 69. iii, 100  
 Propositam G viii, 49 C i, 83. iii, 42, 65  
 Propositum erat C iii, 102  
 Proposuerat G vii, 47 C iii, 76 A 56  
 Proposuisse C iii, 102  
 Proposuit G vii, 27 H 20  
 Proprætor C i, 6  
 Proprætorem C i, 30  
 Propriam C iii, 20 Af 32, 32  
 Proprio C i, 40  
 Proprios G vi, 22  
 Proprium G vi, 23 Af 61  
 Propter G i, 9 et alia  
 Propterea G i, 1 et alia  
 Propugnabant G v, 9 C ii, 8 A 17, 30  
 Propugnandi G ii, 7  
 Propugnante C iii, 67  
 Propugnantes G vii, 86  
 Propugnantibus A 26  
 Propugnare C iii, 45  
 Propugnatores A 46  
 Propugnatoribus G vii, 25 A 10, 45  
 Propugnatorum G viii, 9 C iii, 27 A 12  
 Propulerant G i, 15  
 Propulerunt G vii, 80 C iii, 46  
 Propulsare G i, 49  
 Propulsarent G vi, 15  
 Propulsos H 26  
 Proræ G iii, 13  
 Proripiunt C i, 80. ii, 12  
 Prorsus A 16  
 Proruebat C iii, 69  
 Prorampebat G viii, 41  
 Prorutis G iii, 26



Prosecuti G ii, 11  
 Prosecuti sunt C iii, 91 H 11  
 Prosecutus G ii, 5 A 15  
 Prosequendum C ii, 8  
 Prosequentibus C ii, 44  
 Prosequebantur C i, 69  
 Prosequebatur A 25  
 Prosequens A 16  
 Prosequerentur C iii, 51  
 Prosequi G iv, 26. v, 52 C ii, 41 H 14  
 Prosequitur H 14  
 Prosilissent Af 58  
 Prospectu G v, 10. vii, 81 A 15 Af 52, 62  
 Prospectum Af 40  
 Prospectus G ii, 22  
 Prospera H 17  
 Prospicere C ii, 5  
 Prospiciam G vii, 50  
 Prospiciendum G i, 23. v, 7  
 Prospiciunt H 8  
 Prosternere G vii, 77  
 Prostrata Af 40  
 Prostratis Af 85  
 Prostratos Af 23  
 Protecta C iii, 96  
 Protegebant C i, 79  
 Protegebat C i, 25  
 Protegi C iii, 56  
 Protegit C iii, 42  
 Protegunt G v, 44  
 Proterere C ii, 41 Af 83  
 Proteruntur G viii, 48  
 Protexerunt A 16  
 Protinus G ii, 9 et alia  
 Protrita H 14  
 Protulerant C i, 81  
 Proturbatis G ii, 19  
 Provectæ G iv, 28 C iii, 8  
 Provectus G v, 8 Af 98  
 Provenerat G v, 24  
 Proventum G vii, 80  
 Proventus G vii, 29 C ii, 38  
 Provideat G vii, 39  
 Providebatur G vi, 34  
 Provident G vi, 37  
 Providerat C iii, 42, 76  
 Providere G iii, 9. v, 33. vii, 30  
 Providerent C iii, 34 Af 18  
 Provideret G v, 8  
 Provideri G ii, 22. vi, 34. vii, 16  
 Providet G vi, 10  
 Providisset G v, 33 A 70  
 Provincia G i, 8, 10, 15, 33. iii, 9. vii, 1, 7, 55, 65. viii, 46 C i, 22, 30, 31, 49. ii, 1, 18, 19. iii, 32, 105 A 42, 53, 54, 57, 63, 66 Af 8, 26, 97 H 2, 31, 42

Provinciae G i, 1, 7, 10, 19, 28, 44, 53. iii, 2, 30. v, 1. vii, 64, 66. viii, 30, 32, 39, 46, 54 C i, 4, 6, 31, 39, 85. ii, 17, 18, 19, 20, 21. iii, 31, 32, 34, 102, 110 A 42, 43, 44, 48, 49, 50, 65, 66 Af 1 H 2, 3, 8, 42  
 Provinciale A 55  
 Provinciales A 50  
 Provincialibus G vii, 7  
 Provincialis A 53  
 Provinciam G i, 2, 6, 7, 8, 10, 14, 33, 35, 44, 45. ii, 20. iii, 6. vii, 6, 7, 56, 59, 66, 77. viii, 30 C i, 11, 22, 30, 31, 39. ii, 17, 18, 32. iii, 31 A 3, 43, 48, 58, 64 Af 26 H 1, 43  
 Provinciarum C i, 4. ii, 22. iii, 3, 57 A 51, 70, 78  
 Provincias G viii, 35 C i, 2, 6, 9, 11, 85. ii, 32. iii, 34, 73, 79 A 34, 65, 78 Af 8  
 Provincia G viii, 53 C i, 85. iii, 4 H 42  
 Provisa G ii, 2. iii, 20 C ii, 6  
 Provisa erant G vii, 65  
 Proviso G vi, 44  
 Provisum C i, 85  
 Provisum erat G iii, 18. iv, 20. C i, 49  
 Provisum esset G iii, 3  
 Provisum est G vii, 20  
 Provocati C i, 74  
 Provolaverunt G ii, 19  
 Provolvunt G viii, 42  
 Prout C iii, 61 H 26  
 Proxima G i, 40. ii, 12, 35. iii, 12, 18. viii, 2. C i, 32, 42, 66. ii, 1, 27, 39. iii, 9, 44 A 1, 20, 38, 73 Af 38, 78 H 29  
 Proximæ C ii, 6  
 Proximam G v, 29. vii, 79 A 25, 53 Af 63  
 Proximas G i, 12. vi, 8, 36. viii, 19 A 20, 31  
 Proxime G i, 24 et alia  
 Proximi G i, 1. ii, 3, 12, 27. iii, 11. v, 35, 40. vi, 31, 35 C ii, 14 A 37  
 Proximis G i, 3. ii, 33. iv, 25. v, 28, 29, 30. v, 46. vi, 2, 3, 33. vii, 3, 25, 67, 87. viii, 35 C i, 6, 9. ii, 35, 37. iii, 52, 82 A 6 Af 15, 69 F 854, 15  
 Proximo G i, 44, 50. vii, 32, 87. viii, 53 C i, 65, 81. iii, 10 A 30, 32 Af 10 H 40  
 Proximos G vii, 64 C i, 51. ii, 42  
 Proximum G i, 6, 10, 22, 24. vi, 46. vii, 68. viii, 24 C i, 43, 44. ii, 23. iii, 65 A 52, 63 Af 39, 49 H 3  
 Proximus G iii, 7

- Prudentia A 27, 48  
 Prudentiæ G vii, 8, 28 A 68  
 Prudentiam G ii, 4  
 Prudentissimo A 24  
 Ptolemæi C iii, 108, 112 A 4  
 Ptolemæo C iii, 107  
 Ptolemæum C iii, 4, 108, 107, 109, 110  
 Ptolemæus C iii, 108, 108 A 33  
 Ptolemaide C iii, 105  
 Puberes G v, 56 C ii, 18, iii, 9 A 2  
 Publica G vi, 13 C ii, 18 A 18  
 Publicæ C i, 1  
 Publicam G vii, 55 C i, 28 A 23  
 Publicanis C iii, 31, 32  
 Publicanorum A 70  
 Publicant G vii, 43  
 Publicas, adj. G i, 12, v, 47, viii, 46 C iii, 108 A 70 H 42  
 Publicat G v, 56  
 Publicaverat C ii, 25  
 Publice G i, 16 et alia  
 Publicis G vi, 18, 14 C ii, 5, 20, 21 A 68  
 Publico G v, 1, 54, vi, 18, vii, 43 C ii, 22  
 Publicum G vi, 28, vii, 26 C i, 20, 23, 36, ii, 18, 31, 22  
 Publicus G vi, 18  
 Publici C ii, 23, 34 Af 96  
 Publico G ii, 26, 34, viii, 46 C ii, 36, iii, 102 Af 10, 64, 68, 76, 89  
 Publicum G iii, 8, 11, iv, 22, vii, 30, viii, 46 C iii, 19, 89 A 34  
 Publicus G i, 21, 52, iii, 5, 7, 20, vi, 38 C i, 23, ii, 23, iii, 1, 51, 101 Af 25, 36, 64, 95 H 32  
 Pudeat G vii, 42  
 Pudentes C ii, 31  
 Pudor G i, 40  
 Pudore G i, 39, viii, 13, 28 C ii, 31, iii, 60  
 Pudorem C i, 67  
 Pudoris Af 54  
 Puellæ A 23  
 Puer C iii, 108 H 13 F 777, 13  
 Pueri G i, 20, ii, 13 C iii, 108, 108, 112 A 24  
 Puerili G vi, 18  
 Pueris G ii, 28, vi, 1 C iii, 9 A 12, 33 Af 85  
 Puerorum G iv, 14  
 Puerum A 24  
 Pugnone A 52  
 Pugnionem H 18  
 Pugna G i, 40, ii, 28, 29, iii, 4, 19, 23, 27, iv, 11, 34, v, 14, 23, 36, vii, 80 C i, 65, 72, ii, 6, 7, 30, iii, 112 H 5, 25, 40  
 Pugnabant C i, 58 Af 69  
 Pugnabatur C i, 26, 45, iii, 111 A 19, 31  
 Pugnae G i, 48, ii, 26, iii, 4, 14, 28, iv, 13, 24, 32, 34, v, 16, 16, vii, 68, 49, 80 C i, 44, 51, 79, iii, 99, 93 A 15 Af 15, 25, 68, 75 H 23, 31  
 Pugnare G i, 25, ii, 16, 26, iii, 25, 26, v, 33, 58 C iii, 38, 85, 90, 99 A 16 Af 12 H 15, 40  
 Pugnandi G i, 46, 50, ii, 10, 21, iii, 17, v, 51, vi, 10, vii, 25, 45, viii, 23 C i, 41, 47, 53, 71, iii, 97, 74 A 16, 20, 22, 31, 45 Af 49  
 Pugnando G v, 24 C ii, 6 Af 25  
 Pugnandum G iii, 24, iv, 24 C ii, 41 A 23  
 Pugnans G v, 35, 37, vii, 50 C iii, 49, 99 A 40  
 Pugnantes G ii, 8, vi, 40 C iii, 73 H 31  
 Pugnantis G ii, 21, vi, 69, vii, 82 C iii, 98 A 31  
 Pugnantis G iii, 25, vii, 48  
 Pugnare G i, 25, ii, 26, 31 Af 15, 42, 75, 78 H 12, 13, 33, 35  
 Pugnarent G ii, 27, v, 43, vii, 87 C i, 44, ii, 28  
 Pugnaretur G iii, 5, 15, 25, v, 25, 44, vii, 25, 50, 76, 80 A 2 Af 18  
 Pugnari G ii, 23, vii, 49 Af 82 H 15  
 Pugnare G iii, 19  
 Pugnatum G ii, 23 H 19  
 Pugnatum esset G i, 26, iii, 22 C i, 46  
 Pugnatum est G i, 26, 50, 52, ii, 19, iii, 21, iv, 26 C i, 46, 47, 57, iii, 52, 67, 112 H 11, 13, 23  
 Pugnatum sit G i, 26  
 Pugnatur G vii, 67, 84, viii, 19 C i, 80 A 40, 62  
 Pugnatus esse C i, 72, iii, 11  
 Pugnauerant G vii, 39  
 Pugnauerunt G iv, 37, v, 15 C ii, 14  
 Pugno G vii, 86  
 Pugnatur A 63  
 Pugnus C iii, 93 H 40  
 Pulcherrimam G vii, 15  
 Pulcherrimam G vii, 77  
 Pulcione C iii, 67  
 Pulvis G v, 44  
 Pulvis G v, 44  
 Pulvis G i, 52, ii, 17 C iii, 67 Af 69  
 Pulvis A 76  
 Pulvis G iii, 28  
 Pulsi Af 52, 61  
 Pulsi erant G vii, 68  
 Pulsi essent G iv, 35

Pulsis G i, 10, 40, 46. ii, 19 A 17 Af  
18, 31  
Pulso G iii, 20. iv, 16 Af 95  
Pulsos G i, 31. ii, 24 C ii, 32 Af 69  
Pulsu G iii, 13  
Pulsura G i, 7 C iii, 79, 94 A 74  
Pulsus C ii, 32 Af 28  
Pulsus est C iii, 94  
Pulverem G iv, 32 C ii, 43  
Palveris C ii, 26  
Palvis C iii, 36 Af 12, 52  
Puncto C ii, 14, 25 Af 15, 18  
Pupium C i, 13  
Pupius C i, 13  
Puppea G iii, 13  
Puppium G iii, 14  
Purgandi G iv, 13. vi, 9. vii, 43  
Purgati G i, 28  
Purgato Af 40  
Purgatum C i, 8  
Puri F 877, 6  
Purissimis Af 19  
Purpureo Af 57  
Putabat G i, 7, 33, 46. vii, 8 C i, 26.  
iii, 74 A 65  
Putamus C iii, 17  
Putant G iv, 3. v, 12. vi, 14, 21, 23  
Putare C ii, 31  
Putarem F 850, 9  
Putarent G i, 40. iii, 21. vi, 43. viii,  
32, 43 C i, 69 A 25  
Putaret G i, 14, 33, 35. viii, 30 A  
30, 38, 60  
Putarint C i, 85  
Putas Af 45  
Putasset A 35  
Putat G v, 46  
Putatis G vii, 77  
Putaverunt C iii, 28  
Putavit G iii, 10. vi, 2. vii, 73 C iii,  
37  
Putei Af 51  
Puteis A 5, 8  
Puteolis C iii, 71  
Puteos C iii, 49 A 9  
Pyram Af 91 H 38  
Pyrenæo C iii, 19  
Pyrenæos G i, 1 C i, 37

Q

Qua, pron. G i, 1 et alia  
Qua, ado. G i, 8 et alia  
Quacumque A 2  
Quadam G iv, 10. viii, 46 C ii, 36.  
iii, 104  
Quadragenum G iv, 17  
Quadragesimæ G vii, 33

Quadragesimo G vii, 4  
Quadraginta G i, 2. ii, 4. v, 5, 11, 20.  
vii, 28, 51, 76 C ii, 32, 40. iii, 88  
A 2  
Quadratas C ii, 10  
Quadrati G viii, 48  
Quadrato G viii, 8 A 2  
Quadratum G viii, 23  
Quadratus G viii, 48  
Quadrigæ A 75  
Quadrigenti C ii, 24 A 21 Af 77, 78  
Quadringentis G vii, 72 C i, 41. iii,  
28 Af 12  
Quadringentorum G ii, 8. iv, 15 C i,  
45 A 14 Af 78  
Quadringentos G i, 5. v, 46. vii, 13  
C iii, 66 Af 38  
Quadriremum C iii, 24 A 46  
Quadrirèmes C iii, 24 A 13  
Quadriremi A 25, 46  
Quadriremis A 11, 46  
Quadruplici Af 41  
Quæ G i, 1 et alia  
Quæcumque G i, 31 et alia  
Quædam G viii, 26 C iii, 92 A 27 Af  
80  
Quæpiam G v, 35  
Quæque G iii, 4 et alia  
Quærant G iv, 5  
Quærebant C i, 74  
Quærebantur A 49  
Quærebat G viii, 53  
Quærebatur G vii, 37  
Quærendis G ii, 21  
Quærendo G i, 18  
Quærendum G i, 40  
Quærentes A 29  
Quærentibus G viii, 47  
Quærerere C ii, 39 F 858, 7  
Quærerent G i, 40 C iii, 68  
Quæreret G i, 32, 50. ii, 4, 15. viii, 7  
Quæreretur H 3  
Quærit G i, 18. vi, 37. vii, 44 C ii,  
39  
Quæritur C i, 67  
Quærant G vi, 35. viii, 19 C i, 74. ii,  
14  
Quæsitus G viii, 38  
Quæsiit G i, 32  
Quæsiivit C ii, 35  
Quæstione G vi, 32  
Quæstionem G vi, 12, 44. vii, 43  
Quæstionis G vi, 4  
Quæstor C i, 23. ii, 23, 43 A 42, 48,  
50  
Quæstore G iv, 13. vi, 6 Af 88  
Quæstorem G i, 52. v, 24, 46. viii, 1,  
24, 38 C ii, 28. iii, 62 A 34  
Quæstori G iv, 22

Quæstoribus G v, 25  
 Quæstoris G viii, 5  
 Quæstorius Af 34, 85  
 Quæsturæ H 42  
 Quæstus G vi, 17 A 49  
 Qualem H 17, 19  
 Quali G viii, 46  
 Qualis G i, 21 C ii, 32  
 Quam, *pron.* G i, 1 et alia  
 Quam, *conjunct.* G i, 3 et alia  
 Quamcumque C ii, 41 A 2  
 Quamdiu G i, 17  
 Quamobrem G i, 34  
 Quamplurimum G v, 4  
 Quanquam G viii, 1 et al.  
 Quamvis, *pron.* G ii, 31. iii, 13  
 Quamvis, *conj.* G iv, 2  
 Quandam C iii, 6  
 Quando G iii, 12 C ii, 6. iii, 82  
 Quandocumque A 22  
 Quanta G iv, 20, 34. v, 52. vii, 33 C  
 iii, 111 Af 36  
 Quantæ G ii, 4. iv, 20  
 Quantam G ii, 4, 14  
 Quantas G vi, 19  
 Quantavis G v, 28  
 Quanti, *adv.* C iii, 1  
 Quanto, *adj.* G i, 17. ii, 26. v, 47, 48,  
 52. vi, 39. vii, 19, 41 C iii, 90  
 Quanto, *adv.* G v, 45 et alia  
 Quantos G vi, 35  
 Quantulo Af 71  
 Quantum, *adj.* G ii, 11. iii, 9 C iii, 89  
 Quantum, *adv.* G i, 40 et alia  
 Quapropter Af 44  
 Quaque G iv, 5 C i, 25  
 Quare G i, 13 et alia  
 Quarta G i, 21, 40, 41. iii, 15, 26. iv,  
 23 C i, 25. ii, 1, 39. iii, 9, 75, 77,  
 94 A 73 Af 35, 52, 67, 68, 69, 81  
 H 7  
 Quartæ G ii, 25 C iii, 98 Af 45  
 Quartam G i, 12. v, 24. vi, 32. viii, 4  
 C iii, 89 Af 2, 34, 70  
 Quartis G vii, 25  
 Quarto, *adj.* G i, 26 C iii, 77 Af 34,  
 47, 76 H 37  
 Quarto, *adv.* H 2  
 Quartum G iv, 28 C i, 84 Af 1  
 Quartus G vii, 25  
 Quarum G i, 1  
 Quas G i, 14 et alia  
 Quasumque G v, 41. viii, 5 C i, 33,  
 87. iii, 102 Af 93 F 858, 9  
 Quasdam G i, 30. viii, 24 C iii, 23,  
 66  
 Quasi G v, 43. vii, 38 C ii, 31 A 53  
 Af 27  
 Quater Af 19

Quaterna C i, 17  
 Quaternæ C i, 83  
 Quaternis C i, 25  
 Quatuor G i, 12, 15, 24, 31, 41, 49,  
 ii, 33. iii, 26. iv, 11, 12, 37. v, 3,  
 19, 22, 49. vi, 3, 29, 43. vii, 34,  
 57, 60, 73, 75, 83, 87, 88. viii,  
 46, 54 C i, 25, 40, 46, 70, 89. ii, 2,  
 7, 9, 10, 21, 23. iii, 7, 12, 40, 44,  
 53, 78, 79, 97, 99 A 11, 15, 38, 43,  
 57, 59 Af 1, 15, 20, 40, 63, 70, 76,  
 77, 78, 86 H 8, 21, 24  
 Quatuordecim G i, 29, 36. vii, 74  
 Que, *conj.* G i, 3 et alia  
 Quem G i, 8 et alia  
 Quemadmodum G i, 26  
 Quemcumque C iii, 13  
 Quemque G i, 5. ii, 10. v, 52. vi, 31  
 Af 44  
 Quemvis G iv, 2  
 Quendam G iii, 18 C i, 70. iii, 51 Af  
 63 H 35  
 Quenquam G i, 20. vi, 23, 25. vii, 40  
 H 18  
 Querantur G iv, 8  
 Queratur G i, 20  
 Querebantur G i, 39. viii, 4  
 Querelis Af 26  
 Querens C iii, 96  
 Quereretur C ii, 44  
 Queri G i, 32 C iii, 20, 108  
 Querimonæ C i, 85  
 Queritur G i, 16 C i, 7, 30  
 Queruntur G vii, 1, 63 C i, 74 A 55  
 Questi Af 97  
 Questi sunt C iii, 59  
 Questui C iii, 60  
 Questum G i, 37  
 Questus G iv, 27. vi, 42 C i, 30  
 Qui G i, 1 et alia  
 Quibuscum G i, 1, 20, 40. ii, 23  
 Quibuscumque G i, 40. iv, 26. v, 7,  
 57  
 Quibusdam G vi, 24 et alia  
 Quibusnam G ii, 30  
 Quibusque G vii, 35  
 Quicquam G i, 19. iv, 16. v, 41 C ii,  
 5 A 3, 25, 36, 64, 70 Af 1, 10, 47,  
 89 F 845, 9  
 Quicquid G ii, 17 et alia  
 Quicumque G i, 35. iv, 7 C i, 75. iii,  
 47  
 Quid G i, 7 et alia  
 Quidam G i, 42. ii, 17. v, 27. vi, 30.  
 vii, 25 C ii, 35. iii, 88 A 52, 55 Af  
 58 F 858, 7  
 Quiddam F 850, 6  
 Quidem G i, 16 et alia  
 Quidnam G viii, 55 C iii, 84

- Quia G vii, 1 C iii, 94  
 Quietam C iii, 6  
 Quiete G viii, 1  
 Quietem G v, 40. vi, 27. vii, 41 C iii, 57  
 Quieti C ii, 14  
 Quietiores G vi, 58  
 Quietis G v, 40. vi, 27  
 Quietissimam G v, 24  
 Quietissime C iii, 46  
 Quietio C i, 75 F 845, 5  
 Quia i, 8 et alia  
 Quia G vii, 75  
 Quincuncem G vii, 73  
 Quindecim G i, 15 et alia  
 Quingenta G v, 13  
 Quingenti Af 95  
 Quingentis G i, 15, 22. vi, 29. vii, 79 C iii, 34  
 Quingentos G ii, 28 C iii, 4, 67 Af 66, 80 H 31  
 Quini G vii, 73  
 Quinis G i, 15 C iii, 9  
 Quinos G vii, 73  
 Quinquaginta G ii, 4, 35. iii, 26. v, 27, 53  
 Quinque G i, 10 et alia  
 Quinqueremem C iii, 100  
 Quinqueremes C iii, 101, 111 A 13  
 Quinqueremi A 46 Af 63  
 Quinqueremis A 16  
 Quinta G viii, 54 A 53, 57 Af 2, 19 H 23, 30  
 Quintæ Af 28, 47, 84  
 Quintam G viii, 54 C iii, 60 A 50, 52, 55 Af 60  
 Quinri G v, 27  
 Quintiles Af 98  
 Quintilius C i, 23. ii, 28  
 Quintis G vii, 36  
 Quinto G iii, 23. iv, 22. v, 10, 24. vi, 1. viii, 46 C i, 18. ii, 19. iii, 22 A 42 Af 89  
 Quinto G iv, 21 F 845, 10  
 Quintum G ii, 2, 5, 11. iii, 11. v, 9, 24. vi, 32. vii, 90. viii, 39 C i, 87. ii, 21. iii, 55 A 44, 52, 57 Af 62 H 2  
 Quintum G i, 6  
 Quintus G ii, 9. iii, 7, 17. v, 15, 27, 35, 36. viii, 28 C i, 2, 46. iii, 37 A 57 Af 44 H 11, 25  
 Quintus G i, 42  
 Quippe Af 19 H 17  
 Quiret Af 87  
 Quis G i, 30 et alia  
 Quis, pro quibus, H 23  
 Quispiam G vi, 17  
 Quisquam G i, 40. iii, 22. iv, 20. v, 43. vi, 21, 25, 35. vii, 47, 62, 76 C i, 21. ii, 5. iii, 69, 87 A 15 Af 26, 30  
 Quisque G i, 19 et alia  
 Quo, pron. G i, 15 et alia  
 Quo, adv. G i, 6 et alia  
 Quo, conj. G i, 8 et alia  
 Quoad G iv, 11 et alia  
 Quocumque F 858, 9  
 Quod, pron. G i, 3 et alia  
 Quod, conj. G i, 1 et alia  
 Quodam G v, 43, 48. vi, 8. vii, 29. viii, 17 C i, 44. ii, 13. iii, 97, 110 A 61 Af 85  
 Quodcumque C iii, 6, 64 Af 72  
 Quoddam C iii, 45 Af 58  
 Quonam, pron. Af 72  
 Quonam, adv. C i, 9  
 Quondam G viii, 32  
 Quoniam G i, 35 et alia  
 Quoque, pron. Af 44  
 Quoque, conj. G i, 1  
 Quoquo G iii, 23. vii, 14 C i, 36 Af 24  
 Quoquoversus G vii, 4 C i, 25. ii, 8  
 Quorum G i, 4 et alia  
 Quos G i, 7 et alia  
 Quoscumque G vii, 4  
 Quosdam G v, 42 C iii, 22, 106  
 Quot G vii, 19  
 Quotannis G i, 36. iv, 1. v, 1. vi, 15  
 Quotidiana G iv, 1, 2. v, 34, 58. viii, 1, 13 C i, 40. iii, 37, 49, 84 H 5  
 Quotidianæ C iii, 9  
 Quotidianam C iii, 85  
 Quotidiani A 74  
 Quotidianis G i, 1, 19. viii, 10, 12, 25 C iii, 49, 83, 85 A 23 H 40  
 Quotidiano G iii, 17. iv, 33 A 12 Af 66  
 Quotidianum C i, 80 A 2  
 Quotidianus G vii, 22  
 Quotidie G i, 16 et alia  
 Quoties G i, 43. v, 34 C iii, 72 Af 72  
 Quotiescumque C i, 7

R

- Rabirium Af 8, 26  
 Racilii A 52  
 Racilium A 52, 55  
 Racilins A 53  
 Radices G i, 38. vii, 69 C iii, 85 A 40 Af 41, 59  
 Radicibus G vi, 27. vii, 36, 51. viii, 40 C i, 41, 45. iii, 58  
 Radicis C iii, 48  
 Rami G vi, 26

- Ramis** G ii, 17. vii, 73  
**Rapere** A 20  
**Rapidissimo** C i, 50  
**Rapiditate** C i, 62  
**Rapiditatem** G iv, 17  
**Rapido** F 877, 15  
**Rapinarum** A 50 Af 54  
**Rapinas** Af 54  
**Rapinis** G i, 15. viii, 25 A 60, 64 Af 87, 97  
**Raptaret** Af 73  
**Raptim** C i, 5  
**Rapuerant** A 50  
**Rari** G v, 9, 10, 17. viii, 19 C i, 44 Af 50  
**Raris** G iii, 12. viii, 10  
**Raros** G vii, 45, 80 C i, 27  
**Rasa** G v, 14  
**Rata** C i, 17  
**Rates** C i, 25, 26  
**Ratibus** G i, 8, 12. vi, 35  
**Ratio** G i, 20. ii, 10, 19, 22. iv, 1, 23. v, 16. vi, 11, 19, 34. vii, 24, 37. viii, 6, 19 C i, 25, 32, 44. ii, 18. iii, 47, 53 Af 5, 42, 59 F 848, 20  
**Ratione** G i, 28, 40, 42. iii, 28. v, 40, 58. vi, 9. vii, 4, 6, 14, 16, 21, 25, 37, 38, 71. viii, 6, 8, 9, 44 C i, 65, 67, 70. ii, 8, 21. iii, 72, 75, 76, 79, 85, 92, 100, 101 A 8, 17, 19, 20, 37, 75 Af 4, 20, 51, 58, 60, 87 H 5, 29  
**Rationem** G iii, 14. iv, 17. v, 27, 30. vi, 1. vii, 71, 75. viii, 34 C i, 9, 13, 20, 30, 42, 76. ii, 31. iii, 17, 44, 73, 81, 82, 85, 86 Af 54  
**Rationes** G vii, 63 C iii, 50  
**Rationi** G i, 40  
**Rationibus** G v, 1. vi, 14, 34. vii, 71 C ii, 20. iii, 18, 58, 78, 83  
**Ratus** Af 88  
**Ravennæ** C i, 5  
**Rauracis** G i, 5. vii, 75  
**Rauracorum** G i, 29. vi, 25  
**Re** G i, 12 et alia  
**Rebellare** G viii, 44  
**Rebellio** G iii, 10  
**Rebellionem** G iv, 30  
**Rebellionem** G iv, 38  
**Rebili** G viii, 27  
**Rebilo** Af 86  
**Rebilitum** G vii, 90. viii, 24 C i, 26. ii, 24  
**Rebilitus** G vii, 83 C ii, 34  
**Rebas** G i, 1 et alia  
**Recedendum** C ii, 30  
**Recederent** Af 71  
**Recedi** G viii, 40  
**Recedit** G viii, 27  
**Recessabantur** G vii, 76  
**Recentem** G vii, 9 C i, 57  
**Recentes** G v, 16. vii, 26, 48 C iii, 94  
**Recenti** G i, 31. iv, 13. v, 47. viii, 31 Af 18  
**Recentibus** G v, 54. viii, 20 C iii, 93  
**Recentioribus** Af 78  
**Recentium** G i, 14  
**Receperant** G i, 25. vii, 78 C i, 76 Af 66, 97, 98  
**Receperat** G iv, 16 C ii, 28. iii, 67  
**Receperint** G vii, 20  
**Receperunt** G i, 26, 28. ii, 11. iv, 15, 27, 34, 35, 38. v, 15. vi, 41. vii, 12, 13, 80, 82. viii, 12 C i, 16, 51. ii, 22, 23, 25. iii, 28, 37, 46, 52 Af 85 H 40  
**Recepisse** G vi, 10, 29, 41 C iii, 102 A 3, 35, 41, 47  
**Recepiscent** G i, 32. vi, 6 C iii, 45 A 27 H 16  
**Recepisset** C i, 30. iii, 82, 102 Af 40 H 42  
**Recepit** G iii, 26. iv, 19, 22 C i, 44. ii, 20, 26, 34, 37, 44. iii, 9, 17, 29, 54, 55, 57 A 21, 28, 40, 42, 43, 44, 47, 49, 52 Af 22, 43, 48, 63, 66, 70, 78, 84, 86, 97 H 6, 40  
**Recepta** G iv, 10 A 47 H 1  
**Receptacula** G vii, 14 Af 9  
**Receptaculo** C ii, 8  
**Receptas** C ii, 32  
**Receptas esse** G viii, 3  
**Recepti** C ii, 44  
**Recepti erant** C iii, 102  
**Recepti essent** H 14  
**Recepti sunt** H 3  
**Receptis** G viii, 20, 30 C iii, 55, 82 Af 11  
**Recepto** G vii, 13 C i, 16. ii, 12 A 77  
**Receptos** G i, 5. vi, 25. vii, 78 C iii, 1 A 32, 65  
**Receptu** H 25  
**Receptui** G vii, 47 C iii, 46, 60 A 47 Af 40  
**Receptum** G iv, 28. vi, 9. vii, 55 C i, 1, 46, 59, 82. iii, 28, 51 A 14, 31 Af 93 H 35  
**Recepturum** G ii, 15  
**Receptus** C i, 36, 45, 46. ii, 30. iii, 35, 45, 64, 110 A 7, 46 Af 84 H 42  
**Receptus esset** H 23  
**Recesserunt** G v, 43  
**Recessit** Af 19, 86  
**Recessum** G v, 43  
**Recidere** G vii, 1  
**Reciderunt** H 17

- Recipere G i, 25. H, 3. III, 8, 24. Iv, 33. v, 50. vi, 27, 40. viii, 40 C i, 35, 43, 45, 78. iii, 11, 17, 38, 45, 97 A 3, 68 Af 17, 25, 80, 31, 68, 82  
 Reciperent G ii, 12, 19, 24. iii, 16. iv, 38. viii, 13 C i, 79. iii, 17, 51 Af 18, 26, 31, 71, 91 H 4, 16, 22, 27  
 Reciperentur Af 87 H 22  
 Reciperet G viii, 27 C i, 45. ii, 20. iii, 51  
 Reciperetur C iii, 103  
 Recipi G v, 35. vii, 78  
 Recipiant A 60  
 Recipiat G iii, 21. vi, 30. vii, 20  
 Recipiatur G vii, 66  
 Recipiebant G i, 48. iii, 12 C i, 65. iv, 50  
 Recipiebat C iii, 27, 69 A 44  
 Recipiendas C iii, 16  
 Recipiendi G iii, 4. vi, 37. vii, 52. viii, 15, 16  
 Recipiendis G viii, 31  
 Recipiendum G i, 48 C iii, 46 A 28  
 Recipiens A 43  
 Recipientem G vii, 20  
 Recipientes G v, 34 C ii, 41 A 60 Af 18  
 Recipientibus C iii, 46  
 Recipit G vi, 8. vii, 26, 71, 90. viii, 4, 27, 35, 46 C i, 11, 54, 75. iii, 14, 58 Af 17, 33, 65 H 22  
 Recipite G vii, 50  
 Recipitur A i H 35  
 Recipiunt G i, 11. iii, 6. iv, 2. v, 37, 44. vii, 70, 88. viii, 27 C i, 15, 75. ii, 14, 35, 42. iii, 12 Af 18, 29, 75 H 25, 40  
 Recipiuntur G vii, 67 H 4  
 Recitarentur C i, 1  
 Recitat G v, 48  
 Reclinatæ G vi, 27  
 Reclinaverint G vi, 27  
 Reconciliarem F 848, 16  
 Reconcinnatur C ii, 15  
 Reconditis C iii, 105  
 Recordabantur C iii, 47, 72  
 Recordari C iii, 73  
 Recordatio Af 77  
 Recreandos C iii, 74  
 Recrearunt A 27  
 Recta, *adj.* G vi, 25. vii, 46  
 Recta, *adv.* Af 18, 40 H 3  
 Recte G vii, 6, 80 C i, 74 F 843, 3  
 Rectis G vii, 23  
 Recto C i, 69  
 Recuperabimus C iii, 91  
 Recuperanda G v, 27  
 Recuperandæ G vii, 76  
 Recuperandorum G vii, 43  
 Recuperandum H 41  
 Recuperare G vii, 1, 89 A 36, 58 F 848, 17  
 Recuperata Af 63  
 Recuperato H 86  
 Recuperaturos G iii, 8. vii, 15  
 Recurrant C i, 85  
 Recurrit H 40  
 Recurrunt C ii, 16  
 Recusabant C iii, 47 A 11  
 Recusabat C i, 33, 58  
 Recusandam G viii, 1  
 Recusandi G v, 6  
 Recusante Af 90  
 Recusantibus C iii, 26  
 Recusare G i, 44. iv, 7. vii, 2 C iii, 45  
 Recusarent G viii, 15, 18 C i, 32. iii, 82  
 Recusaret G iii, 22  
 Recusatio G viii, 1  
 Recusatione C iii, 98  
 Recusaturos G i, 31  
 Recusaturum G i, 44  
 Recusent G v, 41. vii, 19  
 Redacta G vii, 77  
 Redactam G v, 29  
 Redactas esse G ii, 34  
 Redacti sunt H 15, 44  
 Redacto G ii, 28  
 Redactos G ii, 14  
 Redactos esse G ii, 28  
 Redacturum G vii, 13  
 Reddatur G vi, 16  
 Reddebant A 48  
 Reddebat G ii, 5 C ii, 18  
 Reddere G i, 35 Af 91  
 Redderent Af 91  
 Redderet G i, 35, 43  
 Reddiderat G vii, 76 C iii, 79  
 Reddit G vii, 90 C i, 23  
 Reddita A 47  
 Redditis G vi, 12 C i, 1 H 22  
 Redditur G vi, 13  
 Redditurum esse G i, 36  
 Redduntur C ii, 20. iii, 33  
 Redeat G vi, 11 C i, 4  
 Redegerat G ii, 27 A 10, 26  
 Redegerunt G iv, 3  
 Redegissent C iii, 73  
 Redegisset G i, 45  
 Redegit G viii, 45 C i, 76 A 26  
 Redemerunt A 55  
 Redemisset Af 90  
 Redemit C i, 39  
 Redemta G i, 18  
 Redemptionem A 56  
 Reundo C iii, 8  
 Redeunt H 25  
 Redenntes G v, 58

- Redemnti A 10  
 Redibat G ii, 8  
 Redierant G iv, 12 C iii, 111  
 Redierat G v, 11, 48. vi, 12 C i, 4  
 Redierunt G i, 29 C iii, 93  
 Redigeret A 17  
 Redigi G viii, 24  
 Rediit G viii, 52 C iii, 37  
 Redimere G i, 37, 44  
 Redintegrare G i, 25  
 Redintegrarent G ii, 27  
 Redintegrarentur G vii, 31  
 Redintegraretur G vii, 25  
 Redintegrari Af 18  
 Redintegratis G iii, 26  
 Redintegrato G ii, 23, 25  
 Redire Af 32  
 Rediretur Af 18  
 Rediri C iii, 16  
 Redisse G vi, 39  
 Redissent G vii, 54  
 Redisset G vii, 20 A 51  
 Redit G viii, 26 C ii, 23. iii, 18, 37  
     Af 3, 9, 11, 67, 76  
 Reditionis G i, 5  
 Reditu G iv, 30. vi, 36 A 20  
 Reditum G viii, 2, 24 C iii, 82  
 Reditus G vi, 29 A 51  
 Reducebant G vii, 22  
 Reducere A 60 Af 61  
 Reducerent G i, 28. vii, 24  
 Reducerentur G vi, 32  
 Reduceret G vi, 59 Af 52  
 Reduci C iii, 46  
 Reducit G v, 23, 58. vi, 44. vii, 9,  
     19 C i, 40, 42. ii, 28, 35 Af 32, 70,  
     73, 75, 76  
 Reducitur C i, 24  
 Reducta A 33  
 Reducti C iii, 46  
 Reductis Af 42, 52  
 Reducto G vi, 29 C iii, 41  
 Reductos G i, 28  
 Reductus C iii, 18  
 Reductus est G i, 53  
 Reducunt G vii, 88 C i, 42. ii, 38  
 Redundaturum esset A 60  
 Reduxerant C iii, 110  
 Reduxerat G iv, 38  
 Reduxerunt G v, 22, 26  
 Reduxit G i, 49, 50. ii, 9. iii, 29. iv,  
     34. vi, 3. vii, 51, 53, 68, 72 C iii,  
     39 Af 61, 70  
 Refecerant C ii, 4  
 Refecerat C ii, 5  
 Refecit G vii, 32, 53  
 Refecta C ii, 16  
 Refectæ sunt C iii, 87  
 Refectas G v, 23  
 Refectis A 72 Af 65  
 Refecto G vii, 58  
 Refertus C i, 41  
 Referant C ii, 40  
 Referat G v, 45  
 Referebant G viii, 38 C ii, 8 A 50  
 Referebantur G i, 37  
 Referenda C ii, 39. iii, 1  
 Referre G i, 25. v, 27 C i, 44 Af 31  
 Referrent G i, 47 H 22  
 Referrentur G iv, 28  
 Referret G i, 35 Af 57  
 Referretur C i, 1 A 49  
 Referri G vii, 71 C i, 2. ii, 21, 41 A  
     56  
 Refert C iii, 57 H 32  
 Refertos C ii, 11  
 Referte C iii, 64  
 Refertur G v, 58. viii, 48 C i, 2, 6  
 Refertur G vi, 10. viii, 23 C i, 35, 72  
     A 35  
 Referuntur G vii, 88  
 Reficere G vii, 55, 83. viii, 1 C i, 50.  
     ii, 15 A 12 Af 84  
 Reficerent G iii, 5  
 Reficeret A 47  
 Refici G v, 11 C ii, 16. iii, 23  
 Reficiebant C i, 34 A 13  
 Reficiebat C i, 30  
 Reficiendas G iv, 29, 31. v, 1 C i, 36.  
     ii, 23  
 Reficiendorum C ii, 42  
 Reficiendum H 40  
 Reficit C i, 65 A 54  
 Reformidare C i, 32  
 Reformidarent Af 72  
 Refractis G ii, 33  
 Refringeret G vii, 56  
 Refrugerant G vii, 31 C iii, 40, 93 H  
     53  
 Refugerat C ii, 23  
 Refugere C iii, 24 A 12, 20 A 69 F  
     854, 14  
 Refugerent Af 69  
 Refugerunt G viii, 13, 15 C ii, 34.  
     iii, 99 A 29 Af 61 H 18  
 Refugiebant G v, 35 C iii, 24 Af 14  
 Refugiens C iii, 99  
 Refugientes A 30  
 Refugisse G viii, 21, 36  
 Refugit C iii, 101  
 Rege C i, 6, 18. ii, 26, 36, 41 A 1, 33,  
     34, 66, 78 Af 55, 97  
 Regem G ii, 4. iv, 21. v, 54 C ii, 37,  
     39. iii, 4, 104, 107, 108 A 23, 24,  
     29, 31, 59, 78 Af 53, 74, 93 F 858, 5  
 Regere G vi, 17 C iii, 57  
 Reges G v, 23 A 33, 65, 78 F 853, 27.  
     854, 3



Regi G iii, 18 A 23 Af 57  
 Regia C iii, 112 A 36, 73, 77 Af 19,  
 52, 85, 91, 97  
 Regiæ C iii, 112 A 18, 74, 75 Af 1  
 Regiam G vii, 32 C iii, 106  
 Regiarum Af 48  
 Regibus C iii, 3 A 78 F 853, 25  
 Regis A 63, 67, 78 Af 48, 92, 97  
 Regino Af 68  
 Reginum G vi, 1. vii, 90  
 Reginus G vii, 83  
 Regio G v, 14. vi, 13 H 8  
 Regio, adj. C iii, 104, 109 A 68, 78  
 Af 56, 77  
 Regione G vi, 25. vii, 13, 25, 35, 36,  
 46, 58, 61. viii, 41 C i, 25. iii, 41  
 A 2, 9, 30, 45 Af 51, 77 H 5, 7, 16  
 Regionem G vi, 33. viii, 46 C i, 69 A  
 14, 42, 47 Af 20, 68  
 Regionem G iii, 7, 9. iv, 4, 20. vii,  
 43, 45, 74. viii, 31, 52 C iii, 7,  
 34, 42, 44, 112 A 26, 34, 65 Af 52  
 Regionibus G i, 44. iii, 11, 20. iv, 5,  
 21. v, 12, 19, 22. vi, 25, 44. vii, 55,  
 83. viii, 24 C i, 15, 25, 29, 34, 68.  
 iii, 2, 5, 13, 29, 42 A 61 H 7  
 Regionis A 12  
 Regionum G ii, 4. iii, 8, 20. iv, 19.  
 v, 20. vi, 23 C i, 15, 17, 44, 48. iii,  
 15, 35, 61, 110 A 27, 47  
 Regis G i, 53. ii, 13 C ii, 26. iii, 36,  
 103, 104, 108, 110, 112 A 4, 23, 25,  
 28, 29, 30, 40, 63, 73, 76 Af 8, 25,  
 48, 56, 57, 58, 68 F 854, 12  
 Regium C iii, 104 A 68 Af 8, 23, 96  
 Regius C iii, 109 A 24  
 Regna G i, 3. ii, 1 A 34, 36  
 Regnantem G v, 25  
 Regnasse A 33  
 Regni G i, 2, 9, 18. v, 26 C iii, 104,  
 106, 108, 112 A 3, 35, 51, 66 Af  
 25, 55, 77, 92  
 Regno G i, 3, 18. v, 38, 54 C ii, 38.  
 iii, 103, 110 A 3, 23, 24, 33, 35 Af  
 25, 48, 91, 97  
 Regnum G i, 3. iv, 12. v, 6, 20, 25,  
 54. vii, 4, 20 C ii, 25, 44. iii, 110  
 A 2, 24, 33, 34, 41 Af 23, 25, 32,  
 43, 87, 91, 92, 93  
 Regredi C iii, 45  
 Regrediendi G v, 44  
 Regrediundi Af 50  
 Regressos G ii, 23  
 Regulas C ii, 10  
 Regulo Af 89  
 Regum C i, 4. iii, 107, 109, 110 A 32,  
 33 F 854, 2  
 Rei G i, 14 et alia  
 Rejecerat A 39

Rejectas G v, 5  
 Rejecti G v, 30 C iii, 46  
 Rejecti sunt G ii, 33  
 Rejectis G i, 52 C iii, 35  
 Rejecto G i, 24  
 Rejicere C iii, 17  
 Rejicerent G i, 46  
 Rejicerentur G v, 23  
 Rejiciebant C ii, 2  
 Reipublicæ G i, 20, 33, 35. ii, 5. iv,  
 16, 25. v, 7, 46. vi, 1, 33 C i, 1, 8,  
 9, 24. iii, 10 A 65 Af 22  
 Relanguescere G ii, 15  
 Relata ait C i, 23  
 Relata sunt C iii, 53, 99 H 9  
 Relatas G v, 5  
 Relatis G i, 35. vi, 28 C ii, 20  
 Relato C iii, 19, 53 A 53 H 13  
 Relaturos G iv, 9 C iii, 57  
 Relatrum Af 90  
 Relatus est G ii, 33  
 Relegati G v, 30  
 Relicta G iii, 26. viii, 34 C i, 82. ii,  
 23. iii, 76 A 17 Af 33, 80  
 Relicta erant G vii, 62  
 Relictæ G iii, 26 C iii, 108  
 Relictæ erant C iii, 95  
 Relictam G iii, 1. v, 3 C ii, 23  
 Relictas C i, 70. iii, 40  
 Relicti C ii, 34 Af 11  
 Relicti erant G vi, 36. vii, 62 C iii,  
 101 A 44  
 Relicti sunt C iii, 87  
 Relictis G ii, 8. iii, 3. iv, 15. v, 9.  
 vii, 10, 41, 66, 68, 70. viii, 2, 34, 36,  
 63 C i, 69. ii, 35, 37, 39. iii, 31,  
 74, 78, 102 A 8, 32, 73 Af 9, 25,  
 86 H 13  
 Relicto G iv, 18. v, 8, 44. vi, 7, 9.  
 vii, 46, 57, 61 C i, 24, 81. iii, 65,  
 97 A 30, 38 Af 9, 10, 24, 48, 67,  
 68, 80, 84, 89, 97  
 Relictum G vi, 35  
 Relictum erat C iii, 92  
 Relictum esset G v, 52 A 31  
 Relicturos G vii, 20  
 Relictus G vi, 38. vii, 25 C i, 15. ii,  
 43. iii, 51 A 48  
 Relictus erat C ii, 1  
 Religandi C iii, 15  
 Religant C ii, 10  
 Religaverant C ii, 6  
 Religaverunt C ii, 9  
 Religio C i, 78. ii, 32  
 Religione G vi, 17 C i, 11 A 66  
 Religionem C iii, 28  
 Religiones G vi, 13, 37  
 Religioni C i, 97  
 Religionibus G v, 6, vi, 16 A 74

- Religionis C iii, 72  
 Relinquatur G v, 52. vi, 27 C i, 84  
 Relinquebant C iii, 76  
 Relinquebat G v, 8, 9, 40, 47  
 Relinquebatur G i, 9. ii, 29. v, 19, 35. vi, 33. viii, 51 C i, 29, 63, 79. iii, 44, 109  
 Relinquendi G iii, 4  
 Relinquendos C iii, 15  
 Relinquendum C iii, 78  
 Relinquens A 27  
 Relinquere G iii, 28. iv, 22. v, 5, 31. ii, 18. iii, 45 A 65  
 Relinquerent G v, 33 C iii, 6, 18  
 Relinquerentur A 54  
 Relinqueret G vii, 11 Af 9  
 Relinqueretur G i, 51. v, 6. viii, 49, 55 C ii, 16 Af 72  
 Relinqui G v, 9, 52. vi, 42  
 Relinquit G vi, 6, 38. vii, 11, 40, 60. viii, 39 C i, 27, 38, 41, 64, 80. ii, 22, 24. iii, 16, 29 A 14 Af 2  
 Relinquant G iii, 6. vi, 35. vii, 42 C ii, 13, 25  
 Relinquantur C ii, 15  
 Reliqua G i, 5, 17, 18, 20. iii, 13. iv, 14, 15, 20, 32. v, 31. vi, 5. vii, 12, 19, 25, 37, 73, 81, 84. viii, 14 C i, 35, 40, 87 C ii, 1, 7, 11, 39. iii, 9, 16, 49, 60, 95, 112 A 1, 4, 29, 74 Af 18, 20, 57, 62 H 37 F 843, 1  
 Reliquæ G i, 41. ii, 17. iii, 9, 10. iv, 23, 29, 36, 38. v, 11, 23. vi, 17. vii, 33. viii, 1 20 C i, 6, 7. ii, 38, 44. iii, 8, 12, 28 A 18, 15, 16, 19, 54, 69 Af 2, 3, 5, 7, 62 H 7  
 Reliquam G i, 12. iv, 4. v, 46. vii, 10. viii, 13, 39 C ii, 42. iii, 17, 28 A 15  
 Reliquarum G ii, 15, 25. vi, 40. vii, 47. viii, 11, 23 C iii, 4, 13  
 Reliquas G i, 13, 30, 49. ii, 8. iii, 8. iv, 31, 32. v, 5. vi, 9, 17, 44. vii, 9, 12, 24, 31, 35, 37, 43, 60, 61, 72. viii, 38, 46 C i, 6, 8, 18, 33, 36, 37, 42, 58, 64, 87. ii, 3, 37. iii, 23, 24, 40, 55, 67, 75, 88, 94, 106, 111 A 14 Af 2, 8, 51, 80, 84  
 Reliquerant C i, 78 A 19  
 Reliquerat G iv, 37. vii, 5, 49 C i, 5, 41, 42. iii, 4, 89, 103, 106 A 76 Af 10 H 18, 41  
 Reliquerunt G ii, 29. iii, 19. vii, 77 C ii, 9. iii, 95 A 19, 20  
 Reliqui G i, 11, 12. ii, 26, 33. iii, 16, 23. iv, 4, 15, 16, 24. v, 37, 53. vi, 3, 28. vii, 32, 62, 66, 67, 75, 88. viii, 41 C i, 13, 43, 75, 86. ii, 5, 25, 41, 43. iii, 13, 31, 51, 69, 82, 97, 106 A 15, 27 Af 29, 47, 83. F 28 F 848, 14  
 Reliquias C iii, 21 A 14, 40, 93  
 Reliquiis A 42 Af 22  
 Reliquis G i, 39. ii, 2, 5, 10, 17. iii, 1, 11, 21, 29. iv, 24, 29, 31, 32. v, 1, 6, 11, 30, 40, 42. vi, 12, 13, 14, 18, 25, 32, 33, 37. vii, 2, 4, 15, 28, 30, 63, 64, 65, 69, 80, 89. viii, 43 C i, 6, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 30, 44, 55, 73, 76. ii, 7, 40. iii, 4, 5, 9, 37, 40, 47, 54, 57, 65, 68, 77, 80, 87, 101, 112 A 9, 11, 16, 18, 25, 33, 43, 46 Af 6, 9, 21, 41, 63, 64, 89  
 Reliquisse G i, 44  
 Reliquissent G i, 30. v, 34. vii, 17  
 Reliquisset G vii, 20  
 Reliquit G i, 49, 51. ii, 5. vi, 32. vii, 34. viii, 38 C iii, 26, 39, 40, 67 A 39, 77 H 27  
 Reliquo G iii, 3. vii, 7, 31 C i, 8 Af 2  
 Reliquorum G i, 32. v, 41, 58. vii, 29, 30. viii, 1, 22 C i, 57. ii, 6. iii, 77, 86 A 8, 63 Af 88  
 Reliquos G i, 1, 28, 53. ii, 3, 10, 15, 25. iii, 6, 8, 11, 16, 18, 19. iv, 12. v, 5, 44. vi, 8, 21, 37, 40. vii, 4, 59, 86. viii, 24, 34, 36, 44 C i, 12, 46, 85. ii, 14, 21, 27. iii, 8, 9, 10, 25, 29, 38, 87 Af 11, 35, 46, 56, 95 H 21, 41  
 Reliquum G i, 18, 20, 38. iii, 14, 16. iv, 7, 22. vi, 1, 81. vii, 55. viii, 2 C i, 32, 33, 54, 78. ii, 15. iii, 15 Af 26, 37  
 Reliquus C ii, 37  
 Rem G i, 4 et alia  
 Remanebant G i, 39  
 Remanebat G vii, 25  
 Remanent G iv, 1  
 Remanentes A 44  
 Remanere G iv, 1, 2, 15 C i, 25. iii, 97  
 Remanerent G iv, 8. v, 6  
 Remaneret G iv, 32. vi, 1  
 Remanserant A 20  
 Remanserat C ii, 5  
 Remansere H 3  
 Remanserant G v, 12 C i, 77. iii, 37  
 Remansissent G vii, 7 C i, 33. iii, 33  
 Remansisset C ii, 25  
 Remedia C i, 81. iii, 50  
 Remedium Af 73  
 Remi, *nom. propr. cir.* G ii, 3, 4. vi, 12. vii, 63  
 Remi A 13, 15  
 Remigandi G v, 8  
 Remigante A 40  
 Remiges G iii, 9 C ii, 4. iii, 32 A 10, 21, 47 Af 1, 7

- Remigibus** C i, 58. iii, 7, 24 A 16 Af 63  
**Remigio** A 13  
**Remigrare** G iv, 27  
**Remigraverant** G iv, 4  
**Remigum** C ii, 4. iii, 24, 27 A 20 Af 20, 63  
**Reminisceretur** G i, 13  
**Remis, nom. propr. vir.** G ii, 5, 7, 12. v, 24, 53. vi, 4, 12. vii, 90. viii, 6, 12  
**Remis** G iii, 14. iv, 25. v, 8 H 40  
**Remiserant** C ii, 14  
**Remiserunt** G iv, 27  
**Remisi** F 861, 5  
**Remississet** C iii, 26  
**Remisit** G iv, 21. viii, 54 C ii, 44. iii, 27, 97 A 70  
**Remissus** C i, 27  
**Remissas** G viii, 55  
**Remissi essent** G v, 27. viii, 7  
**Remissiore** C iii, 26  
**Remissioribus** G v, 12  
**Remissis** G viii, 4 C ii, 14 H 18  
**Remisso** C i, 21  
**Remissus** A 55  
**Remittant** G vi, 14  
**Remittat** G iii, 8  
**Remittatur** G i, 44  
**Remittendum** G v, 49 C iii, 28  
**Remittere** G i, 43. vii, 20  
**Remitterent** G ii, 27 Af 18  
**Remitterentur** G v, 23 C iii, 17  
**Remitteret** A 70  
**Remitti** G ii, 15 C i, 26, 77. iii, 17  
**Remittit** G v, 47, 53. vii, 4 C i, 24. ii, 21. iii, 29 A 55, 77  
**Remitto** C ii, 32  
**Remittunt** C i, 10. ii, 13  
**Remittuntur** C iii, 8  
**Remollescere** G iv, 2  
**Remoram, nom. propr. vir.** G ii, 5, 6, 7, 9. v, 3, 56. vi, 44. viii, 6, 11, 12  
**Remorum** G iii, 13. iv, 25. vii, 60, 61 A 13  
**Remos, nom. propr. vir.** G ii, 5. iii, 11. v, 53, 54  
**Remos** C i, 58  
**Remota esse** G viii, 8  
**Remota sunt** H 8  
**Remotam** A 35  
**Remotas** G i, 31  
**Remotis** G i, 19, 25. vii, 1 A 36  
**Remoto** G vii, 8 Af 70  
**Remotum** Af 68  
**Remotum erat** H 9  
**Removendum** C iii, 21  
**Removentur** C ii, 11  
**Removeo** Af 54  
**Removerant** C i, 48  
**Removeret** Af 14  
**Removeri** G iv, 25  
**Removerunt** G v, 48  
**Removissent** G v, 16  
**Removit** Af 62  
**Republicam** G viii, 46 C i, 2, 7, 32. ii, 18. iii, 90 A 42 Af 23, 44, 54  
**Remulco** C ii, 28. iii, 40 A 11  
**Remuneraturum** G i, 44  
**Remus, nom. propr. vir.** G ii, 6  
**Renovandi** G iii, 2  
**Renovare** G viii, 1 C iii, 102  
**Renovarunt** G iii, 20  
**Renovatis** Af 18  
**Renovato** C iii, 96 Af 14  
**Renumeraverunt** C iii, 53  
**Renuntiabant** G i, 39  
**Renuntiant** G vii, 5. viii, 7 C i, 35  
**Renuntiaremus** Af 35  
**Renuntiarunt** G iv, 32 C iii, 67 H 36  
**Renuntiasse** G i, 22  
**Renuntiasent** G viii, 35  
**Renuntiat** G iv, 21 C i, 10, 26, 66  
**Renuntiatum** G vii, 33  
**Renuntiatum est** G i, 21 H 28  
**Renuntiaverunt** G ii, 24. iii, 25  
**Reorum** A 67  
**Reos** A 49  
**Reparandæ** A 12  
**Repellebant** C ii, 2 A 20  
**Repellebat** C i, 79  
**Repellendi** A 21  
**Repellendis** A 30  
**Repellendos** C ii, 9  
**Repellendum** C ii, 8  
**Repellere** A 20  
**Repellerent** C i, 79  
**Repellerentur** Af 6  
**Repellit** C i, 75  
**Repelluntur** G v, 15 C i, 43  
**Repente** G i, 52 et alia  
**Reptina** G iii, 8. v, 26 C ii, 11, 12, 14 A 19  
**Reptinæ** G v, 27. vi, 23  
**Reptinam** C iii, 80  
**Reptinas** C i, 81  
**Reptini** G iii, 3. v, 26 C ii, 25. iii, 72  
**Reptino** G i, 20. v, 30. vi, 31, 42. vii, 26, 47. viii, 3, 24, 35 C i, 41, 75. iii, 11, 23 A 29 H 9  
**Reptinos** G v, 22. vii, 29 C ii, 8. iii, 39  
**Reptinum** C i, 48. ii, 3  
**Reptinas** C iii, 18 A 35  
**Reperiebamus** G v, 13 C iii, 53, 57  
**Reperiebant** C iii, 50 A 3

- Reperiebantur C i, 33. iii, 50 H 41  
 Reperiebat G i, 18, 50. ii, 4, 15 C iii, 105  
 Reperiebatur C i, 62. iii, 20 A 6  
 Reperiemus C iii, 85  
 Reperies F 845, 9  
 Reperire G i, 40. iv, 20. vi, 37. vii, 20  
 Reperiret A 68  
 Reperiretur G iii, 15 H 41  
 Reperiri C iii, 20, 32 A 8 F 849, 3  
 Reperit G i, 18. v, 21. vi, 9. vii, 40 C i, 25. iii, 2  
 Reperiunt G vi, 35  
 Reperiuntur G vii, 77  
 Reperta esse G vi, 18  
 Repertæ sunt G i, 29  
 Reperti fuissent H 13  
 Reperti sunt G i, 52  
 Repertis G ii, 9  
 Repertos esse G v, 54  
 Repertus G v, 21  
 Repertus est G i, 20, 53. iii, 22  
 Repetebat A 66  
 Repetenda C iii, 76  
 Repeterent H 40  
 Repetisset G i, 30  
 Repetit G v, 49  
 Repetitio C iii, 105  
 Repetituros G i, 31  
 Repleto G vii, 56  
 Reponant C ii, 41  
 Reportant H 40  
 Reportare G v, 23  
 Reportari G iv, 29  
 Reportentur C ii, 48  
 Reposcent G v, 30  
 Reposita essent C ii, 14  
 Repræsentaturum G i, 40  
 Repræsentaturus esset A 70  
 Reprehendat G i, 20  
 Reprehendebatur C i, 14  
 Reprehendendum C iii, 51  
 Reprehendendum est G v, 33  
 Reprehendere G vii, 52  
 Reprehendit G vii, 52  
 Repressa H 12  
 Repræsserunt C iii, 93 H 16  
 Represso G vii, 8  
 Reprimere C iii, 92  
 Reprimi G iii, 14  
 Republica G i, 34. viii, 6 C i, 1, 4, 7, 13. iii, 21, 53 A 66  
 Repudiassent Af 25  
 Repudiatis C ii, 32  
 Repudiaturum G i, 40  
 Repugnabat G i, 19  
 Repugnando Af 68  
 Repugnante C i, 32 Af 62, 76  
 Repugnantes G vii, 42 C iii, 67  
 Repugnantibus G viii, 23 Af 83  
 Repugnare G iii, 4 H 9  
 Repugnarent Af 23 H 34  
 Repulerunt G ii, 10. iii, 28. v, 17 C ii, 14 Af 52, 87  
 Repulsi essent Af 18  
 Repulsa G viii, 50  
 Repulsæ C i, 4  
 Repulsi G i, 8. v, 9, 42. vii, 63 C i, 16 H 12  
 Repulsi erant Af 6  
 Repulsi sunt C iii, 51  
 Repulsis G viii, 7 Af 17  
 Repulsos H 16  
 Repulsus G iii, 22  
 Requies A 50  
 Requiescere C iii, 98  
 Requirebat G vi, 34 C ii, 35  
 Requentibus Af 10  
 Requiere Af 35  
 Requirerent H 32  
 Requirunt G vii, 63 Af 85  
 Rerum G i, 14 et alia  
 Res G i, 3 et alia  
 Resciderant G vii, 53  
 Rescivit G iv, 19  
 Resciit G i, 28  
 Rescindendos G vii, 35  
 Rescindi G i, 7. vii, 59  
 Rescindit G vi, 29  
 Rescindunt G vii, 86  
 Rescisset H 6  
 Rescribere G i, 42  
 Rescripserat C i, 10  
 Resedisse G vii, 64  
 Reservant C i, 36  
 Reservare C i, 2 Af 92  
 Reservaretur G i, 53  
 Reservari G v, 34 C iii, 69  
 Reservat A 25  
 Reservatis G vii, 99  
 Reservato G iii, 3  
 Residere G vii, 77  
 Residua Af 44  
 Resinam H 33  
 Resistant C i, 55. ii, 32  
 Resistebant G v, 35. vii, 62 C ii, 39 Af 14  
 Resistendo C ii, 24 Af 70  
 Resistendum G viii, 39 C iii, 9  
 Resistens G iii, 19 A 20  
 Resistente G viii, 22 Af 82  
 Resistentes G ii, 23. viii, 14 Af 40  
 Resistentibus G iii, 21. iv, 12. viii, 13, 29 C iii, 93  
 Resistere G ii, 26. iv, 7. v, 7, 37. viii, 48 C i, 82. ii, 32, 44. iii, 69 A 61 Af 60

- Resisterent G ii, 22. vii, 24. viii, 43  
 C iii, 63 Af 71, 82  
 Resisteret G i, 25. v, 51. viii, 24 C  
 iii, 21  
 Resisteretur G v, 30  
 Resisti G i, 37. viii, 1 C iii, 63 Af  
 83  
 Resistitur G v, 40 C i, 4  
 Resperxissent G ii, 24  
 Respicere G viii, 27 C i, 5 Af 80  
 Respicerent Af 85  
 Respiceret G v, 43  
 Respiciamus G vii, 77  
 Respiciant C i, 1  
 Respiciatis C ii, 32  
 Respiciebat C iii, 5  
 Respiciens C ii, 39. iii, 91  
 Respicite G vii, 77  
 Respondeant G iv, 5  
 Respondebat A 36  
 Respondendum C iii, 17  
 Respondent C i, 10. ii, 39  
 Respondere G i, 32  
 Responderunt G iv, 16 C iii, 104  
 Respondi F 849, 14  
 Respondisse H 18  
 Respondit G i, 7, 14, 32, 34, 36, 44.  
 ii, 32. iv, 8, 18. v, 36, 41. vii, 20 C  
 i, 85 A 70 H 3, 13, 19  
 Responsa G vi, 4. viii, 23 C i, 5 A  
 35 H 22  
 Responsi Af 91  
 Responsis G i, 35 A 35, 71 H 22  
 Responso G i, 15. v, 58 H 3, 13  
 Responsum C iii, 19 A 52 Af 5, 86  
 Respublica C i, 5, 7, 9 A 68 Af 54 F  
 849, 10  
 Respuat G i, 42  
 Restagnat C ii, 24  
 Restare Af 57  
 Restincto G vii, 25  
 Restinguendo G viii, 42  
 Restinguendum G vii, 24  
 Restinguunt G viii, 43  
 Restiterant Af 40  
 Restiterunt G iv, 14 C iii, 38  
 Restitisse C ii, 38 A 45  
 Restitisset C i, 25  
 Restitit G iv, 12. vii, 35. viii, 35 C ii,  
 85  
 Restituatur C i, 87  
 Restituerat G v, 25  
 Restituere G i, 28 C iii, 60 A 70  
 Restitueret C i, 22 A 70  
 Restitueretur A 57  
 Restituerunt H 23  
 Restitui C iii, 1  
 Restituisse C i, 7  
 Restituit C i, 77. ii, 21. iii, 1 A 68  
 Restituite C ii, 32  
 Restituo C iii, 64  
 Restituta esset C i, 7  
 Restitutus G vi, 12  
 Restituto G vii, 87  
 Restitutum G i, 58  
 Restitutum est G i, 58  
 Restituturum A 13  
 Restitutetas ait G i, 18  
 Retardato Af 66  
 Retardavit Af 68  
 Retenta G ii, 32 C i, 58  
 Retenta erat A 42  
 Retentas esse G viii, 55  
 Retenti sunt C ii, 18  
 Retentis C i, 84. iii, 37, 92 A 55  
 Retentorum G iii, 10  
 Retentos G iii, 9 Af 19  
 Retenturum C iii, 17  
 Retentus C iii, 102  
 Retineat G v, 48  
 Retineatur F 854, 15  
 Retinebantur G vii, 47  
 Retinebat G viii, 3  
 Retinenda Af 28  
 Retinendi, G iii, 8 C i, 5  
 Retinendos G vii, 54  
 Retinent G iii, 8  
 Retinentur H 8  
 Retinere C i, 2 Af 90 H 42  
 Retinerent G ii, 21  
 Retinerentur A 9  
 Retineret A 57  
 Retineri G i, 47. iv, 13. vii, 1, 52 C  
 i, 9 A 27  
 Retinet G i, 18  
 Retinnerant G ii, 38  
 Retinnerat G iv, 15  
 Retinuissent G vii, 21  
 Retinuit C ii, 19. iii, 75  
 Retorqueri C i, 60  
 Retraheretur C i, 9  
 Retrahi G v, 7  
 Retraxerat H 6  
 Retraxisit H 6  
 Retro Af 50  
 Retulerat G viii, 53  
 Retulerunt G iv, 25  
 Retulissent H 22  
 Retulit C iii, 21 H 10  
 Revellerent G i, 52  
 Revelli G vii, 73  
 Reversuros G iv, 9. vii, 66  
 Reversurum G vi, 33 C ii, 42. iii, 87  
 Reversus G vi, 42  
 Revertantur G vi, 33 C i, 85  
 Revertar F 843, 3  
 Revertatur G iv, 21  
 Reverterat G ii, 14

- Reverterentur G i, 7. iv, 11  
 Reverteretur G iv, 13 C i, 10, 11  
 Reverterunt G i, 8, 31. ii, 29. iv, 4.  
 vii, 82  
 Reverti G i, 28, 42, 54. ii, 10, 35. iii,  
 6. iv, 4. v, 35. vi, 35. vii, 42 C i,  
 22, 48, 69, 79, 78. iii, 98 Af 57  
 Revertisse G vii, 5  
 Revertissent H 13, 18  
 Revertit H 18  
 Revertitur G iv, 21. v, 2, 11. vii, 62.  
 viii, 37 C i, 18, 80. iii, 16  
 Revertuntur G iv, 11. v, 7. vii, 5.  
 viii, 5 C i, 12, 18, 27, 55. ii, 88  
 Revinciuntur G vii, 23  
 Revincta G vii, 23  
 Revinctæ G iii, 13  
 Revincti G vii, 73  
 Revinctis G iv, 17  
 Revocabant A 13  
 Revocabat G iii, 17  
 Revocabatur C ii, 18  
 Revocandi G ii, 20  
 Revocant G viii, 43  
 Revocantur C i, 28  
 Revocare C i, 27  
 Revocaret A 24  
 Revocari G v, 11 C i, 80 A 71  
 Revocat C i, 82. iii, 14  
 Revocatum C ii, 38  
 Revocatus G v, 7  
 Revocavit G vii, 35 C iii, 51 A 37  
 Rex G i, 31, 35, 43. vi, 31. vii, 4, 31,  
 46 C ii, 25, 38. iii, 103, 106 A 23,  
 27, 28, 29, 30, 34, 41, 51, 62, 67, 78  
 Af 25, 48, 57, 91, 92, 94 H 10  
 Rhacypolis C iii, 4  
 Rhedis G i, 51. vi, 30  
 Rhedones G ii, 34. vii, 75  
 Rheni G i, 1, 37, 54. iv, 15. vi, 29  
 Rheno G i, 2. iii, 11. iv, 6, 10. v, 3.  
 vi, 35  
 Rhenonum G vi, 21  
 Rhenum G i, 1, 5, 27, 28, 31, 33, 35,  
 37, 43, 44, 53, 54. ii, 3, 4, 29, 35.  
 iv, 1, 3, 4, 10, 17, 19. v, 3, 24, 27,  
 29, 41, 53. vi, 9, 24, 32, 35, 41, 42.  
 vii, 65. viii, 13  
 Rhenus G iv, 1, 10  
 Rhodani G i, 6, 8 C ii, 1  
 Rhodano G i, 1, 2. iii, 1  
 Rhodanum G i, 6, 8, 10, 11, 12. vii,  
 65  
 Rhodanus G i, 6, 33  
 Rhodi C iii, 102  
 Rhodia A 11  
 Rhodiæ C iii, 26 A 25  
 Rhodias C iii, 27 A 13, 14, 15  
 Rhodias C iii, 5, 106 A 15  
 Rhodiorum A 11 Af 29  
 Rhodo A 1  
 Ripa G v, 18  
 Ripæ G i, 38 C i, 54  
 Ripam G i, 6, 53. iv, 4. v, 18 C i, 53.  
 iii, 19 A 29  
 Ripas G i, 37, 54. ii, 27. v, 18. vi, 29.  
 vii, 55. viii, 36 C i, 48 H 5  
 Ripis G ii, 5, 23. vi, 7, 29. vii, 58 C  
 i, 50, 83. iii, 37, 71, 75, 88 A 29,  
 60  
 Rivos C iii, 49  
 Rivum G v, 49, 50 H 29  
 Rivus C iii, 37, 88 H 29  
 Robore G iii, 13  
 Roboris C iii, 87  
 Rogare G i, 7  
 Rogat G i, 20  
 Rogati G vii, 75  
 Rogationes C iii, 1  
 Rogatum G i, 11, 44. v, 36. vii,  
 Rogatus G i, 44  
 Rogavisset G vi, 1  
 Rogo F 849, 3  
 Roma A 65  
 Romæ G vii, 90 C i, 63. iii, 10, 20,  
 83, 108, 109 A 65 Af 19, 64  
 Romam G vi, 12 C i, 14, 53. iii, 108  
 Af 98  
 Romanam Af 22  
 Romani G i, 8, 10, 13, 14, 17, 18, 25,  
 30, 31, 33, 35, 36, 40, 42, 43, 44,  
 45. ii, 1, 3, 10, 32, 34. iii, 23, 24.  
 iv, 7, 16, 17, 21. v, 3, 29, 34, 41.  
 vi, 1, 7, 34. vii, 1, 14, 17, 19, 20,  
 35, 37, 38, 77, 85. viii, 1, 7, 14, 15,  
 23, 44, 48 C i, 9. ii, 20, 21. iii, 9,  
 11, 102, 110 A 34, 36, 40, 43, 67,  
 70, 78 Af 4, 35, 54, 85, 97 H 17,  
 22, 26, 31, 43  
 Romanis G i, 18, 44, 46, 51. ii, 13.  
 iii, 19. iv, 30. v, 56. vi, 8. vii, 14,  
 17, 26, 37, 38, 44, 48, 55, 60, 61,  
 65, 66, 69, 71, 75, 89. viii, 1, 16,  
 89, 47 C ii, 21. iii, 32, 40 A 70  
 Romano G i, 9, 11, 12, 31, 33, 34, 35,  
 36. ii, 16, 31. iv, 7, 22. v, 22, 23,  
 41, 54. vi, 40. vii, 33 C i, 9 A 24,  
 34, 66 Af 57, 68, 77, 90 H 3  
 Romanorum G i, 17. ii, 12, 16. iii, 3,  
 10, 18, 24. iv, 19, 24. v, 32. vi, 9,  
 35, 42. vii, 26, 42, 61, 63, 78, 84.  
 viii, 3, 15, 24, 26, 30, 47 C i, 17,  
 23, 30. iii, 4, 10, 29, 102 A 41, 70  
 H 42  
 Romanos G i, 18, 23. ii, 24, 31. iii,  
 2, 9. iv, 34. v, 38. vi, 4. vii, 3, 14,  
 20, 26, 29, 38, 47, 55, 64, 66, 77.  
 viii, 7, 15, 17, 19, 20, 42, 45 C i,

23, 77. ii, 18, iii, 71 A 22, 25 Af  
 26 H 26  
 Romanum G i, 6, 14, 19, 26, 44. ii, 1,  
 2, 13. v, 27, 41, 54. vii, 3. viii, 27  
 C i, 22, 35. ii, 18. iii, 107, 108 A  
 3, 33 Af 91, 97 H 42  
 Romanus G i, 13, 45. v, 27, 51 C i,  
 7. ii, 19. iii, 12 A 68 Af 22, 44,  
 64 H 11, 25  
 Rorem C iii, 15  
 Roscelli C iii, 79  
 Roscellus C iii, 59  
 Roscio G v, 24, 51  
 Roscius C i, 3, 8, 10  
 Rostra A 44  
 Rostratis Af 23  
 Rostris C iii, 31 A 46  
 Rostro G iii, 13, 14 C 6 A 46  
 Rotarum G iv, 83  
 Rotas G i, 26  
 Rotis A 2, 6  
 Rubris G ii, 17  
 Rubrius C i, 23  
 Rudere A 1 H 8  
 Rudes Af 27  
 Ruere Af 83  
 Rudi C i, 88  
 Rufum G iv, 22 C i, 15, 34. iii, 10  
 Rufus C i, 2, 23. ii, 23, 43. iii, 7, 20,  
 83 Af 85  
 Ruina C ii, 11, 12  
 Ruinis A 1, 24  
 Rumor C i, 53  
 Rumore G vi, 20 Af 91, 92  
 Rumores G ii, 1. vii, 59 A 25  
 Rumoribus G iv, 5. vi, 20. vii, 1 C i,  
 60. iii, 81  
 Rape Af 50  
 Rupes G i, 29  
 Rupibus C i, 70  
 Rupit F 877, 10  
 Rura G viii, 3  
 Rursus G i, 25 et alia  
 Ruspina Af 10, 20  
 Ruspinae Af 53, 67  
 Ruspina Af 6, 9, 11, 23, 33, 34, 36,  
 37  
 Rustiano Af 96  
 Rutenis G vii, 75 C i, 51  
 Rutenos G i, 45. vii, 5, 7, 64, 90  
 Rutilius C iii, 55  
 Rutilum G vii, 90  
 Rutilus C i, 24

S

Sabim G ii, 16, 18  
 Sabini G iii, 18, 19. v, 31, 41, 47, 52,  
 54

Sabino G iv, 22. v, 26  
 Sabinum G ii, 5. iii, 11. v, 24 C iii,  
 24, 55  
 Sabius G iii, 17, 18, 19. v, 20, 37  
 Sabura C ii, 38, 40, 41, 42 Af 48  
 Saburae C ii, 40 Af 95  
 Saburam C ii, 38, 39 Af 93  
 Sacerdos A 66  
 Sacerdotes G vii, 33 C iii, 105  
 Sacerdotii G viii, 59  
 Sacerdotis C iii, 83  
 Sacerdotio C iii, 83  
 Sacerdotium A 66  
 Sacramenti C ii, 28, 32 A 56  
 Sacramento G vi, 1, 86. ii, 32  
 Sacramentum C i, 28  
 Sacrativirum C iii, 71  
 Sacrificia G vi, 13, 16  
 Sacrificiis G vi, 13, 31  
 Sacris A 32  
 Sacrosanctis H 42  
 Sadalam C iii, 4  
 Savire G iii, 13  
 Saginatos Af 46  
 Sagis C i, 75  
 Sagittarii G vii, 80 C i, 51, 83. iii,  
 93 Af 77, 83  
 Sagittariis G ii, 19. vii, 36. viii, 40  
 C i, 27. ii, 4. iii, 23, 45 A 30 Af 12,  
 19, 20, 28, 77, 81  
 Sagittariorum C i, 56. iii, 62, 63, 93,  
 94 Af 34  
 Sagittarios G ii, 7, 10. vii, 31, 80 C  
 iii, 4, 80 A 1 Af 12, 13. 60,  
 88  
 Sagittarum G vii, 41 C iii, 44, 53  
 Sagittas C iii, 50 Af 20  
 Sagittis G iv, 25. vii, 81 C i, 20. ii,  
 14 A 19  
 Sagulis G v, 42  
 Sagulo Af 57  
 Saguntinorum H 10  
 Sallene Af 54  
 Sallenus Af 28  
 Salinarum Af 80  
 Salinis C ii, 37  
 Salis C ii, 37  
 Sallustio Af 97  
 Sallustium Af 8  
 Sallustius Af 34  
 Salo C iii, 28 Af 46, 62, 63 H 40  
 Salonam A 43  
 Salonas C iii, 9  
 Salonis C iii, 8  
 Salaior A 6  
 Salso H 7, 9  
 Salsum H 7, 13, 14, 16, 23  
 Saltibus G vi, 43  
 Salto C i, 37, 38

- Saltas G vii, 19 C i, 35  
 Salva C i, 67  
 Saluberrimis C iii, 2  
 Salubritatem G vii, 38  
 Salvianum A 55  
 Salvianus A 58  
 Salvis C i, 73  
 Salus C iii, 14  
 Salutari C iii, 71  
 Salutationem Af 85  
 Salute G i, 31. iii, 3. v, 36. v, 5. vii,  
 9, 19, 85, 88. viii, 3, 27 C i, 4, 23,  
 74. ii, 5, 41. iii, 19, 26 A 16 Af  
 85, 99, 98, 94  
 Salute G i, 42, 53. iii, 3, 16, 21, 26.  
 iv, 14. v, 29, 31, 36. vi, 34. vii, 6,  
 20, 21, 25, 39. viii, 6, 23 C i, 51.  
 ii, 32, 42. iii, 33, 36, 57, 60, 70, 97,  
 98, 111 A 16 Af 50, 85 H 17  
 Saluti G v, 27, 33, 44. vi, 38. vii, 56,  
 66 H 24, 39  
 Salutis G i, 27, 48. ii, 5, 27, 33. iii,  
 5. v, 34, 48. vi, 34. vii, 3, 14, 29,  
 71, 77. viii, 43 C i, 5, 29, 24. ii,  
 42 A 29 Af 33  
 Salvum C ii, 32  
 Samorobriæ G v, 24, 47  
 Samorobrivam G v, 53  
 Sanandas C i, 35  
 Sanarentur C i, 30  
 Sanat G viii, 38  
 Sanatis A 56  
 Sanaturum G vii, 20  
 Sanciantur C i, 9  
 Sanciat G vii, 2  
 Sanctiore C i, 14  
 Sanctissimo G vii, 66  
 Sanctissimum A 66  
 Sanctitas F 854, 2  
 Sanctos G vi, 23  
 Sanctum G iii, 9, 20  
 Sanguine G vii, 20 C iii, 90  
 Sanguis G vii, 50  
 Sanitatem G i, 42. vii, 42. viii, 23 A  
 24 Af 4  
 Sano G v, 7  
 Santonis G iii, 11  
 Santos G i, 11  
 Santonum G i, 10  
 Sanus A 74  
 Saxerunt G i, 30  
 Sapient G v, 30  
 Saporis A 6  
 Sarcinæ C iii, 74  
 Sarcinaria C i, 81  
 Sarcinarum C iii, 76  
 Sarcinas G i, 24. vii, 18 Af 69  
 Sarcinis G ii, 17. iii, 24. viii, 27 C  
 i, 59 Af 9, 75  
 Sarcine C i, 45. iii, 68  
 Sarciretur C iii, 73  
 Sarciri G vi, 1  
 Sardinia C i, 36. iii, 10 Af 24  
 Sardiniam C i, 30, 31 Af 8, 98  
 Sarmentis G iii, 18  
 Sarsuram Af 75, 76  
 Sarometam G iv, 19  
 Saserna Af 9, 10, 20, 57  
 Sata erant C iii, 44  
 Sata fuerant C iii, 58  
 Satagentibus Af 78  
 Satis G i, 3 et alia  
 Satisfacere G v, 1. vii, 89 C iii, 99  
 Satisfacerent G i, 41  
 Satisfaciunt G i, 14  
 Satisfaciundi G v, 54  
 Satisfactione G i, 41  
 Satisfactionem G vi, 9  
 Satisfactorum H 23  
 Satisfecerit G v, 27  
 Satisfecisset A 69  
 Satius A 25  
 Saturnini C i, 7  
 Sauciat A 52  
 Saucii H 15, 20, 31  
 Saucis Af 61, 70, 78, 86  
 Saucio G iii, 4. v, 36  
 Sauciorum C iii, 75  
 Saucios C iii, 78 Af 21  
 Saucius H 37, 38, 39  
 Saxa G ii, 29. iii, 13 C i, 66, 68 C ii,  
 9, 11. iii, 6  
 Saxea Af 47  
 Saxis G vii, 23, 23, 46. viii, 33  
 Saxo A 2  
 Scævæ C iii, 53  
 Sclarum G vii, 81  
 Scalas C i, 28. iii, 80 A 20  
 Scaldim G vi, 33  
 Scalis G v, 43 C i, 28. iii, 40, 68  
 A 18  
 Scindere G v, 54  
 Scindulis G viii, 42  
 Scapha C iii, 101 A 19  
 Scaphæ C iii, 24 Af 21  
 Scapham A 46  
 Scapharum A 14  
 Scaphas G iv, 26 C ii, 42. iii, 24, 68  
 A 17, 21 Af 28 H 40  
 Scaphis C i, 28, 40. iii, 100 A 8, 37  
 Af 44  
 Scapula H 23  
 Scapulam A 55  
 Scelera H 22  
 Scelerati Af 44  
 Sceleratis Af 22  
 Sceleratorum G vi, 33, 34  
 Scelere G i, 14 C ii, 32 Af 26, 48



- Sceleribus** Af 90  
**Sceleris** G vii, 38  
**Scelus** C i, 74. ii, 15 Af 45 H 16  
**Sciebant** G iii, 9 C iii, 15 Af 87  
**Sciebat** G v, 46, 49. vi, 5, 33. viii, 31, 46 C ii, 18, 34 A 53, 60, 74  
**Sciens** H 3  
**Scientem** H 3  
**Scienter** C i, 55 A 17  
**Scientia** G ii, 20. iii, 8. vii, 29. viii, 1 C i, 58 A 11, 12, 31, 43 Af 10, 31  
**Scientiæ** A 26  
**Scientiam** G i, 47. iii, 23. vii, 57 A 15  
**Scientius** G vii, 22  
**Scilicet** F 849, 5  
**Scimas** G viii, 1  
**Scindere** G iii, 5  
**Scio** G v, 54. viii, 48 Af 44  
**Scipio** C i, 1. iii, 31, 33, 36, 37, 38 C iii, 80, 83, 88 Af 4, 8, 24, 27, 30, 32, 35, 38, 41, 45, 46, 52, 57, 58, 59, 61, 67, 68, 70, 75, 76, 78, 79, 84, 89, 96  
**Scipione** C iii, 4, 57, 78, 82, 90 Af 25, 35, 40, 43, 48, 51, 68  
**Scipionem** C i, 4, 6. iii, 36, 38, 57, 78, 80 Af 4, 20, 28, 41, 42, 44, 48, 49, 57  
**Scipioni** C i, 6, 7. iii, 78 Af 48, 49, 52, 88, 90  
**Scipionis** C i, 2, 4. iii, 36, 37, 79, 81, 82 Af 1, 8, 32, 36, 37, 40, 48, 51, 52, 57, 58, 59, 68, 69, 75, 76, 77, 78, 81, 85, 87  
**Scire** G i, 20, 40. v, 54. viii, 1, 22 C ii, 31 A 68 Af 11 F 849, 15  
**Sciret** G i, 44. v, 47. viii, 39, 44 A 27, 45 Af 87  
**Sciri** A 58  
**Scisset** H 20  
**Scito** Af 16 F 844, 3  
**Scitote** F 858, 4  
**Scopis** Af 48  
**Scopulis** G iii, 13  
**Scopulos** C iii, 27  
**Scorpione** G vii, 25 Af 39  
**Scorpionibus** Af 56  
**Scorpionis** G vii, 25  
**Scorpionum** Af 31  
**Scribenda** G viii, 48  
**Scribendi** G viii, 1  
**Scribendos** G viii, 1  
**Scribendum** F 844, 8  
**Scribere** C iii, 71 F 849, 16  
**Scriberem** F 841, 4  
**Scribit** G v, 11, 46, 48  
**Scriboni** C i, 26  
**Scribonius** C iii, 5  
**Scripterat** A 33  
**Scripterunt** G v, 13  
**Scripti** G viii, 44 A 35  
**Scriptissimus** G ii, 29 A 69, 78 H 4, 5  
**Scriptisæ** F 850, 6  
**Scriptit** C iii, 28, 78  
**Scripta** C i, 10  
**Scripta sunt** H 8  
**Scriptam** H 18  
**Scriptas** A 53  
**Scripti erant** C iii, 108  
**Scriptis** G viii, 1 F 877, 7  
**Scriptoribus** G viii, 1  
**Scriptum** H 18, 19  
**Scrobes** G vii, 73, 82  
**Scrobis** G vii, 73  
**Scuta** G i, 52 H 9, 38  
**Scutati** C i, 39  
**Scutis** G i, 25. ii, 21, 27, 33. v, 44 A 20, 58, 59 Af 47  
**Scuto** G ii, 25 C ii, 35. iii, 53  
**Scrutorum** H 25  
**Scutulis** C iii, 40  
**Scutum** G i, 25. v, 44 H 18  
**Se** G i, 1, 2, 3 et alia  
**Secari** G vii, 14  
**Secerni** Af 46  
**Secessio** C i, 7  
**Secessione** C i, 7  
**Secessionem** C i, 20  
**Secius** G i, 49. iv, 17. v, 4, 7 C iii, 26  
**Seclusam** C i, 55  
**Seclusit** C iii, 97  
**Seclusum erat** C iii, 69  
**Sectamini** G vi, 35  
**Sectionem** G ii, 33  
**Secreto, adv.** G i, 18  
**Secturæ** G iii, 21  
**Secum** G i, 5, 8 et alia  
**Secunda** G i, 25. ii, 11. v, 28. vii, 73. viii, 48 C i, 7, 41. ii, 20. iii, 73 A 53, 64 Af 38, 47, 62, 81 H 3, 12, 13, 19, 32  
**Secundæ** C ii, 37 A 53  
**Secundam** G i, 49 A 54, 57 Af 69 H 17  
**Secundas** A 43  
**Secundiore** G ii, 9  
**Secundiores** G i, 14  
**Secundis** G iii, 1. vi, 12 G vii, 47. viii, 13 C iii, 73 A 23, 41, 43  
**Secundissima** F 844, 13  
**Secundissimorum** G vii, 62  
**Secundissimum** A 11  
**Secundo, adj.** G vii, 58, 58, 59, 60 C i, 72 C ii, 14. iii, 101 A 14, 47,

- 65 Af 31, 37, 44, 61  
 Secundo, *adv.* G viii, 12 C iii, 42 A 40  
 Secundus G vii, 29  
 Secundum, *adj.* G iv, 23. vi, 12. viii, 45 C i, 48. iii, 47, 84, 101, 105 A 40, 73 Af 8, 34 H 19, 24  
 Secundum, *præp.* G i, 33 et alia  
 Securi, *subst.* G viii, 38 H 21  
 Securibus G vii, 77  
 Secuta est G iv, 1  
 Secuta sunt C ii, 32  
 Secutæ sunt G iv, 34 C iii, 68  
 Secuti G i, 24, 39. ii, 17. iii, 28. iv, 35 C ii, 32 A 28  
 Secuti erant G vii, 50 Af 46  
 Secuti essent C ii, 28  
 Secuti sunt G vi, 23 C iii, 28 A 54  
 Secutum G v, 56  
 Secutus G v, 8, 20. vii, 68, 74 C ii, 35 F 845, 1  
 Secutus est C iii, 68  
 Sed G i, 12, 14, 16 et alia  
 Sedandæ Af 87  
 Sedato C iii, 18, 106  
 Sedens Af 31  
 Sedes G i, 31, 44. iv, 4  
 Sedibus G vi, 24  
 Seditio G vii, 28  
 Seditio C i, 87 A 57 Af 54 H 87  
 Seditio H 33  
 Seditio A 78  
 Seditiosa G i, 17  
 Seditiosissima Af 28  
 Seditiosos A 33  
 Seditiosus Af 54  
 Seductum C i, 7  
 Sedulus G vii, 88  
 Sedunis G iii, 7  
 Sedunorum G iii, 2  
 Sedunos G iii, 1  
 Sedusios G i, 51  
 Segetes G vi, 36  
 Segetis C iii, 81  
 Segni G vi, 32  
 Segniores C i, 3  
 Segonax G v, 22  
 Segontiaci G v, 21  
 Segoviam A 57  
 Segusianis G vii, 64, 75  
 Segusianos G i, 10  
 Sellam C iii, 20  
 Semel G i, 31 C iii, 10  
 Sementes G i, 8  
 Semestri C i, 9  
 Semifactas Af 83  
 Semihora Af 38  
 Semitæ G vii, 8  
 Semitis G v, 19  
 Semotarum A 2  
 Semoto C i, 84  
 Semper G i, 18. iii, 9 et alia  
 Sempronium G vii, 90  
 Senatore C i, 18  
 Senatorem Af 57  
 Senatores G ii, 28 C i, 23. iii, 105 Af 85 H 22  
 Senatoribus C i, 12. ii, 44  
 Senatorii C iii, 83, 89, 97  
 Senatoris C iii, 71 H 13  
 Senatorum C i, 17, 23, 51  
 Senatu G i, 33, 35, 43. iii, 16. iv, 12, 38. vii, 31. viii, 22 C i, 1, 2, 26, 32, 33. iii, 10, 21 A 67 Af 97 H 42  
 Senatui G viii, 52 C i, 1, 9  
 Senatum G i, 31. ii, 5. v, 54. vi, 12. vii, 32, 83. viii, 21, 53 C i, 1, 2, 3, 6, 9. iii, 21, 59 Af 28, 87, 97 H 42  
 Senatus G i, 35, 42, 45. iv, 11. vii, 1, 55. viii, 52, 53 C i, 1, 2, 3, 5, 6, 33. ii, 3, 19. iii, 10, 21 A 68  
 Senatusconsulta G i, 43 C i, 5, 6  
 Senatusconsulto G viii, 54, 55 C i, 7, 14. iii, 32. iii, 88, 107  
 Senatusconsultum G viii, 54 C i, 5  
 Senes G i, 29  
 Seni, *adj.* C i, 20  
 Seniorum C ii, 4  
 Senis, *adj.* G i, 15  
 Senonem G viii, 30  
 Senones G v, 54, 56. vi, 2, 3. vii, 4, 24, 56  
 Senonibus G ii, 2. v, 56. vi, 3. vii, 75  
 Senonum G vi, 5, 44. vii, 11, 58  
 Senerat G vii, 53, 59  
 Senerunt G v, 32  
 Sensissent G viii, 85 A 54  
 Sensisset G vii, 52  
 Sensit Af 40  
 Sensus F 844, 5  
 Sententia G iv, 21. v, 31. vi, 4, 44. vii, 15, 26, 77. viii, 22, 43 C i, 2, 67. 72. iii, 9, 16 A 54, 63 Af 91 H 26  
 Sententiæ G iii, 3 C i, 2, 3. ii, 30, 31  
 Sententiam G i, 45. ii, 10. iii, 8. v, 29. vii, 4, 77, 78 C i, 1, 2. iii, 1  
 Sententias G iii, 3 C i, 1. iii, 83  
 Sententis G vii, 77, 78. vii, 52, 53  
 Sentiant G v, 27, 31  
 Sentiat Af 44  
 Sentiatur C i, 54  
 Sentibus G ii, 17  
 Sentiebant A 12  
 Sentiebat G i, 18. iv, 12  
 Sentimus C ii, 27

- Sentinae* C iii, 28  
*Sentire* G iii, 23. iv, 14, 44. vii, 52 C  
 ii, 27, 32, 67 A 48, 58  
*Sentirent* A 24  
*Sentirentur* C i, 67  
*Sentiret* A 24  
*Sentiant* C ii, 16  
*Senum*, *adj.* C ii, 15  
*Seorsum* A 48  
*Separare* G vii, 68  
*Separati* G iv, 1  
*Separatim* G i, 19 et alia  
*Sepes* G ii, 17  
*Sepibus* G ii, 22  
*Septem* G iv, 23. v, 49. vii, 87 C i,  
 18, 23, 34 C iii, 4, 6, 84, 88 A 29,  
 36 Af 10, 65  
*Septemdecim* C i, 56. iii, 63 H 31  
*Septentriones* G i, 1. iv, 20. v, 13  
*Septentrionibus* G i, 1. vii, 83  
*Septima* G i, 26. ii, 23. iii, 7. iv, 32.  
 vii, 62. viii, 8 C i, 5. iii, 34 A 9  
*Septimæ* G v, 9. vii, 62 Af 62  
*Septimam* G ii, 26. viii, 8 C i, 85 Af  
 60  
*Septimili* C iii, 104  
*Septimio* C iii, 104  
*Septimium* C iii, 104  
*Septimo* G i, 10, 41, 43. vi, 36  
*Septimum* G vi, 33 C i, 5 F 849, 12  
*Septimus* G vi, 35  
*Septingenti* G vii, 51  
*Septingentis* Af 33  
*Septingentorum* G v, 13  
*Septuaginta* G iv, 12. viii, 88 C i, 46  
 H 21, 32  
*Sepultura* Af 88  
*Sepulturam* G i, 26  
*Sequimini* C ii, 32  
*Sequana* G i, 1  
*Sequanæ* G vii, 58  
*Sequanam* G vii, 57  
*Sequani* G i, 9, 31, 32. vi, 12  
*Sequanis* G i, 1, 3, 9, 31, 32, 35, 44,  
 48. vii, 67, 75  
*Sequano* G i, 3  
*Sequanorum* G i, 8, 10, 11, 12, 19, 32,  
 38. iv, 10  
*Sequanos* G i, 2, 6, 9, 31, 32, 33, 40,  
 54. vi, 12. vii, 66, 90  
*Sequantur* G iv, 21 C i, 1, 6 Af 9  
*Sequatur* G i, 40 C i, 1 A 14  
*Sequebantur* G ii, 22. vii, 68 C iii,  
 24, 38  
*Sequebatur* C i, 2. iii, 26 A 44  
*Sequendi* G v, 17. vii, 47 C iii, 77  
*Sequendam* C iii, 38, 76  
*Sequens* C iii, 44  
*Sequenti* H 28, 42  
*Sequentis* G viii, 50  
*Sequerentur* C iii, 102  
*Sequeretur* C i, 40 A 43  
*Sequi* G i, 4, 26. iv, 23. v, 37. vi, 29.  
 vii, 87, 88. viii, 14 C i, 14, 29, 35.  
 ii, 22, 29, 34, 39. iii, 1, 36, 49, 106  
 A 10 Af 68, 66, 73 H 37 F 845,  
 7  
*Sequimini* C ii, 32. iii, 91  
*Sequitur* G i, 22. vi, 36  
*Sequius* C ii, 7 H 30  
*Sequantur* G vi, 38. vii, 70 C i, 2, 60.  
 iii, 12, 13 A 46  
*Serapion* C iii, 109  
*Serenitas* H 29  
*Sergio* G viii, 60  
*Sergium* G iii, 1  
*Serius* C iii, 8  
*Sermo* G v, 37  
*Sermone* G viii, 1 C i, 8 Af 88  
*Sermonem* G vi, 13 C iii, 18, 57  
*Sermones* C ii, 29  
*Sermoni* C iii, 18  
*Sermonibus* C i, 74. ii, 17, 29  
*Sermonis* G v, 41 F 877, 4  
*Serissime* C iii, 75  
*Sero* *adv.* G v, 29  
*Serperet* C iii, 101  
*Sertorio* G iii, 23 C i, 61  
*Servabat* G v, 19 C iii, 84  
*Servans* C iii, 89  
*Servant* G vii, 23  
*Servantur* G vi, 19, 40  
*Servare* G iv, 26. vii, 50 C i, 44, 70.  
 ii, 41  
*Servarent* C i, 44, 71. ii, 20  
*Servaretur* C iii, 75 A 35  
*Servari* G vi, 40 C i, 85  
*Servasse* C i, 85  
*Servatum esse* Af 64  
*Servatur* G vi, 38  
*Servaturos* G ii, 33  
*Servaturum* G vi, 36  
*Servetur* G vii, 23  
*Servi* G vi, 19 H 20, 22, 26, 27, 34  
*Serviant* G iv, 5  
*Serviebant* C iii, 32 A 13  
*Servilem* G vi, 19  
*Servilli* G i, 40  
*Servilius* C iii, 1  
*Servirent* G vii, 34  
*Servis* G viii, 30 C i, 34, 51. iii, 4,  
 14 Af 19  
*Servitia* A 78, 88  
*Servitiis* Af 85  
*Servitute* G i, 38. v, 27. vii, 77  
*Servitatem* G i, 11, 51. iii, 8. vi, 13.  
 vii, 14, 42, 77, 78 Af 26  
*Servituti* G vii, 77

- Servitutis G iii, 10  
 Serviunt C ii, 27  
 Servius C ii, 44  
 Serunt G v, 14  
 Servo G v, 45 Af 94  
 Servorum G vi, 13. viii, 10 C iii, 32,  
 80, 82 A 74 Af 23, 36  
 Servos G i, 27. vi, 13. vii, 20 C i, 24.  
 iii, 9 A 2 Af 54 H 12  
 Servum H 33  
 Servus H 18, 20  
 Sese G i, 3, 6, 9 et alia  
 Sesquipedalia G iv, 17  
 Sestertis A 48, 55  
 Sestertiorum G i, 5  
 Sestertios G viii, 4 A 48, 52 Af 87  
 Sesuvios G ii, 34  
 Seu G i, 23. v, 31, 51. vii, 36, 89. viii,  
 9 C ii, 27, 61. iii, 79  
 Severitatem G vii, 4 A 48  
 Severitatis A 65  
 Severius C iii, 25  
 Sevi G vii, 25  
 Sevo G viii, 42  
 Sevocare G v, 6  
 Sex G i, 27 et alia  
 Sexagies C i, 23  
 Sexaginta G i, 29. ii, 4, 28. v, 23, 49.  
 vi, 25. vii, 3. viii, 41 C ii, 2, 10.  
 iii, 62, 71 A 55 Af 48, 86  
 Sexcenarias C iii, 4  
 Sexcentas G v, 2  
 Sexcenti C i, 46. ii, 25  
 Sexcentis G ii, 28. iii, 22 C ii, 19, 35  
 Af 19  
 Sexcentorum G i, 38. iv, 3 C iii, 63  
 A 18  
 Sexcentos G i, 49. ii, 15. vii, 11 C  
 iii, 2, 4, 75 Af 1  
 Sexdecim G i, 8, 49 C ii, 3, 41. iii,  
 27 Af 79 H 22  
 Sexies C iii, 20  
 Sexta C i, 80 A 33, 40, 69, 76 Af 85,  
 52 H 27  
 Sextae A 34  
 Sextam G viii, 4 A 34, 39, 40, 77 Af 60  
 H 12  
 Sextio G vii, 51. viii, 11 A 55  
 Sextium G vi, 1, 38. vii, 49, 90 A 24,  
 66  
 Sextius G iii, 5. vi, 38  
 Sexto Af 37 H 33, 34  
 Sextum C ii, 20 Af 2  
 Sextus C i, 23. ii, 28 H 3, 4  
 Si G i, 7 et alia  
 Sibusates G iit, 27  
 Sigambri G iv, 18. vi, 35  
 Sigambrorum G iv, 16, 18  
 Sigambros G iv, 19  
 Siccitates G iv, 38. v, 24  
 Sicilia C i, 30. ii, 23, 34. iii, 4, 10, 48  
 Af 24, 44, 47, 53, 54, 62  
 Siciliæ C i, 30. ii, 3  
 Siciliam C i, 25, 30, 31. ii, 30, 32, 37,  
 43, 44. iii, 105 A 47 Af 2, 8, 20, 22,  
 26  
 Sicore C i, 40  
 Sicori C i, 62  
 Sicorim C i, 48, 61  
 Sicoris C i, 61, 83  
 Sicut G v, 58. vi, 26. vii, 47. viii, 48  
 C iii, 15, 85 Af 4, 73, 77, 78 H 8,  
 15  
 Sicuti G i, 44. vi, 18 C iii, 15  
 Sideribus G vi, 14  
 Singillatim G iii, 2. v, 4, 52  
 Signa G i, 25, 39, 40. ii, 21, 25, 26. iv,  
 26. v, 34. vi, 1, 8, 34, 37, 39, 40.  
 vii, 47, 63, 67, 88 C i, 18, 24, 40, 43,  
 51, 60, 64, 71, 74, 79, 82. ii, 20, 30,  
 42. iii, 13, 21, 53, 69, 71, 92, 99  
 A 54, 57 Af 12, 16, 17, 18, 69, 75  
 H 7, 10, 31, 40  
 Signatæ erant Af 4  
 Signatas Af 3  
 Signatum F 851, 5  
 Signifer H 18  
 Signifero G ii, 25  
 Signiferos C iii, 74  
 Significabant C i, 28  
 Significabat A 55  
 Significabatur G ii, 7  
 Significant G vii, 3  
 Significare G ii, 13. vii, 26, 40 C i, 86  
 F 848, 10  
 Significaretur G iv, 14  
 Significari G iv, 3 C i, 32  
 Significatio G v, 53. vi, 29 C ii, 28  
 Significatione G ii, 38. vii, 12, 81 C i,  
 86. iii, 65  
 Signis G ii, 25. iv, 15, 28. v, 16, 17,  
 33. vi, 6. vii, 2, 45, 51. viii, 36 C i,  
 44, 71. iii, 93, 95 A 20, 48 Af 15, 77  
 Signo G i, 52. ii, 25. iii, 4, 5. iv, 22,  
 vii, 3, 46, 52. viii, 18, 36 C i, 27, 28,  
 82. iii, 24, 67, 76, 85, 91, 93 A 40  
 Af 18, 47, 58, 80, 83 H 2, 13, 30, 40  
 Signorum C iii, 105 Af 75  
 Signum G ii, 20, 21. iii, 19. vii, 19, 27  
 45, 62, 81. viii, 3 C i, 66. ii, 40.  
 iii, 46, 89, 90, 93 A 15, 45 Af 95,  
 82 H 18, 40  
 Silanum G vi, 1  
 Silentio G vii, 11, 18, 26, 28, 36, 38,  
 60, 71, 81 C i, 27, 66. ii, 35. iii, 30,  
 50, 75 A 61  
 Silicene A 57  
 Sili G iii, 8

- Silio G iii, 7  
 Silo A 52  
 Sim Af 16  
 Simile G vii, 77. viii, 24 C iii, 13  
 Similem G v, 47. vi, 7. viii, 14, 34 C i,  
 42 H 17 F 843, 8  
 Simili G vii, 4, 20, 38, 77 C iii, 76,  
 110 A 19, 52, 66 H 14  
 Similia A 50  
 Similis G v, 53. vii, 43  
 Similitudine G vii, 50, 73 A 27  
 Similitudinem C iii, 43  
 Simplicem Af 13  
 Simplici A 37  
 Simplicibus A 27  
 Simul G i, 19. ii, 24 et alia  
 Simulabat A 7  
 Simulacra G vi, 16, 17 C ii, 5  
 Simulacrum C iii, 105  
 Simulantem A 24  
 Simulata G i, 44  
 Simulatione G iv, 13. v, 50. vi, 8. vii,  
 19, 45. viii, 43 C i, 9. ii, 40. iii, 28  
 Simulationem G i, 40. viii, 28 C ii,  
 35  
 Simulaverunt G iv, 4  
 Simulavit C iii, 21, 38  
 Simultas C ii, 25  
 Simultatibus G v, 44  
 Simultatium A 49  
 Sincera F 871, 7  
 Sincere G vii, 20  
 Sin G i, 13 A 42 et alia  
 Sine, *prop.* G i, 7 et alia  
 Singula G iv, 1. vii, 16, 89 C i, 42.  
 iii, 32  
 Singulas G iii, 14. vii, 28 A 37  
 Singulare A 42  
 Singularem G vii, 57, 77 Af 88  
 Singulares G iv, 26  
 Singulari G v, 2, 25. vii, 3, 22 C iii,  
 47, 59, 80, 91, 104 Af 69  
 Singularis G ii, 24. viii, 8, 28, 48  
 Singularum G vii, 26  
 Singulas G ii, 17. iii, 15. vii, 17, 60  
 C i, 58. iii, 32, 89 Af 21, 28 H 26  
 Singuli G i, 6, 48. vii, 32, 36, 78 Af  
 50  
 Singulis G i, 52. ii, 20. v, 51. vi, 10,  
 34. vii, 4, 23, 45, 89 C i, 11, 42, 44.  
 iii, 1, 32, 83 A 48 Af 54, 76, 87  
 Singulorum G viii, 48 C i, 21  
 Singulos G i, 48, 52. ii, 20. v, 6, 22.  
 vi, 21. vii, 47. viii, 48 C i, 17, 52.  
 iii, 32 Af 97  
 Sinistra G i, 26. ii, 26. v, 8 C ii, 4,  
 15. iii, 94 A 8, 37, 88 Af 37, 67,  
 70, 78  
 Sinistram Af 89  
 Sinistras C i, 75  
 Sinistro G i, 52. vii, 62 C ii, 34. iii,  
 66, 67, 69, 88, 89, 98 A 14, 39, 76  
 Af 13, 17, 42, 59, 60, 81, 84, 88  
 Sinistrorsus G vi, 26  
 Sinistrum C iii, 98 Af 13, 41, 51, 59,  
 60 H 31  
 Sint G i, 14 et alia  
 Sims C ii, 32  
 Sinum A 42  
 Sinunt G iv, 2  
 Sinus C iii, 85  
 Sis F 844, 1  
 Sit G i, 16 et alia  
 Siti G viii, 41, 43 Af 18, 53  
 Siti Af 96  
 Sitio Af 93  
 Sitium Af 48  
 Situs Af 25, 36, 95  
 Situ G vii, 36, 68  
 Situm G v, 57  
 Situs G iii, 12 C iii, 66  
 Sive G i, 12 et alia  
 Soceri G i, 12  
 Societas C iii, 107  
 Societate G vi, 2. viii, 3 A 50  
 Societatem A 27 Af 97  
 Societates C iii, 3  
 Societatis C iii, 103  
 Societatum C iii, 108  
 Socii G v, 39  
 Sociis G i, 14, 35, 36, 43 A 70 Af 26  
 Socio A 4  
 Sociorum G i, 11. vi, 10 A 34, 36, 48  
 Socios G i, 5, 43, 45. iii, 9. viii, 6 C  
 iii, 78  
 Socium C iii, 80  
 Socius C i, 6  
 Sola G i, 40  
 Solathi G vii, 15 Af 10  
 Solatio C i, 22  
 Soldurios G iii, 22  
 Sole G vii, 3  
 Soleant C i, 67  
 Soleat G vii, 35 C i, 85  
 Solebant Af 29 H 18  
 Solebat G vi, 15. viii, 17 A 70  
 Solem G i, 1. v, 13. vi, 21  
 Solent Af 31, 36, 43  
 Solerent C iii, 71  
 Solertia C ii, 8, 15 A 3, 18, 15, 16  
 Solertiae G vii, 23  
 Soli, *adj.* G i, 32 A 54  
 Solis, *subst.* G i, 1, 50. ii, 11. iii, 15.  
 iv, 28. v, 8. vii, 41, 80 C i, 60. iii,  
 51, 80 Af 19, 42, 60 H 29  
 Solis, *adj.* G vi, 43. vii, 23  
 Solitae sunt H 41  
 Soliti erant A 23

- Solitudinem G iv, 18  
 Solitudines G vi, 23  
 Solitus erat H 13  
 Solitus esset Af 57  
 Solitus est C iii, 71 H 11  
 Solicitabantur Af 10  
 Solicitabat C iii, 22  
 Solicitabatur Af 72, 73  
 Solicitam C iii, 22  
 Solicitandas G vii, 63  
 Solicitandi C ii, 33  
 Solicitandos G vii, 54 C iii, 21  
 Solicitant G iii, 8, vii, 43  
 Solicitare G v, 2, 6, vi, 2, viii, 23  
 Solicitarent G v, 55  
 Solicitarentur G ii, 1  
 Solicitaret C iii, 22 A 66  
 Solicitari G vi, 2, viii, 52  
 Solicitat G vii, 64  
 Solicitato C iii, 104  
 Solicitatus G vii, 87  
 Sollicitudine G v, 53, vii, 40 C iii, 31  
 Af 34  
 Solicitudo A 49  
 Solicitum Af 71  
 Solo, *subst.* G vii, 22, 73 C ii, 10 H 29  
 Solo, *adj.* G i, 18, v, 18  
 Solos G vi, 20  
 Solvantur C iii, 20  
 Solverent Af 90  
 Solverentur C iii, 1  
 Solverunt G iv, 28 C iii, 101, 103  
 Solvisset G v, 23  
 Solvit G iv, 23, 36, v, 8 C i, 28, iii, 6, 14  
 Solum, *subst.* G i, 11, vii, 72  
 Solum, *adv.* G i, 12 et alia  
 Solus G i, 31, viii, 31, 45 A 26  
 Solutionibus C iii, 20  
 Solvunt C iii, 26  
 Somno C ii, 38  
 Sonitu G vii, 60  
 Sonitum G vii, 61  
 Sono G vii, 47  
 Sonuerunt C iii, 105  
 Sonus C iii, 105  
 Sordidi A 49  
 Soricaria H 23  
 Soritiam H 27  
 Soror G i, 53  
 Sorore C iii, 103  
 Sororem G i, 18 C iii, 107  
 Sors G ii, 21, vii, 87, viii, 12, 19  
 Sorte C i, 30, iii, 32  
 Sortem G viii, 1  
 Sortes C i, 6  
 Sortibus G i, 49, 53  
 Sortium G i, 53  
 Sotiates G iii, 20, 21  
 Sotiatum G iii, 20, 21  
 Spatia G vi, 17  
 Spatii G iii, 19, iv, 13, viii, 1 C i, 2, 82, ii, 1, iii, 92  
 Spatiis G vii, 23, 73 C i, 21, iii, 61  
 Spatio G i, 43, ii, 30, iii, 4, 12, 17, 29, iv, 10, 14, 17, 35, v, 13, 15, 44, vi, 6, 35, 37, vii, 14, 19, 45, 46, 48, 69, 72, 81, viii, 31 C i, 24, 43, 46, 58, 69, 78, 87, ii, 16, 30, 40, iii, 9, 44, 46, 47, 58, 63, 75, 84, 93, 103, A 5, 6, 7, 47, 73 Af 59, 61, 70, 71, 75 H 23  
 Spatium G i, 7, 38, 52, ii, 11, 17, iv, 11, v, 58, vii, 3, 40, 42, 46, 72, viii, 3 C i, 5, 51, ii, 15, iii, 3, 63, 74, 90, 95 A 14, 27 Af 25, 59, 85  
 Spe G i, 6, 8, 27, 44, ii, 7, 25, 27, 38, iii, 9, 26, iv, 6, 37, v, 6, 19, 42, 45, 55, vi, 34, 35, 43, vii, 43, 47, 67, C i, 3, 4, 20, 57, ii, 4, 12, 17, 31, 31, 39, iii, 51, 69, 87 A 12 Af 1, 19, 35 H 13  
 Speciaris C iii, 53  
 Specie G ii, 31, vi, 28, vii, 45 Af 40  
 Speciem G i, 51, iii, 25, v, 51, vi, 38, vii, 23, 36 C ii, 35, 40, iii, 67 Af 37, 72  
 Species G iv, 25, vi, 27, 28, viii, 8  
 Speciosam A 49  
 Speciosissime Af 48  
 Speciosum A 48  
 Spectabant G ii, 20  
 Spectabat G vii, 60 C iii, 105  
 Spectaculo A 15  
 Spectandi A 20, 31  
 Spectandum H 25  
 Spectans C iii, 43, 75, 85 A 1  
 Spectant G i, 1  
 Spectare G v, 29  
 Spectari G i, 45  
 Spectas G v, 44  
 Spectat G i, 1, v, 13  
 Spectubus A 5, 6  
 Speculabantur G viii, 28  
 Speculus Af 37  
 Speculandi G i, 47, viii, 7 Af 33  
 Speculus H 6  
 Speculator H 13  
 Speculatores G ii, 11 C iii, 67 Af 12, 31 H 20, 23  
 Speculatoria G iv, 26  
 Spermlatoribus G v, 49 C iii, 63 Af 35 H 27, 28  
 Specus C iii, 49 A 5 Af 65  
 Spei G vii, 63, viii, 8 C ii, 5, 32, iii, 16  
 Spelunca Af 50

- Speluncam** H 39  
**Spem** G i, 18, 33, 42. ii, 10. iii, 5. iv, 16. v, 33, 34, 39. vi, 8, 34, 40. vii, 12, 30, 55. viii, 49 C i, 29, 72, 73, 76, 80. ii, 28, 31, 40, 41, 42. iii, 17, 48, 49, 70 A 29, 43 Af 88 H 23 F 849, 15  
**Sperabant** G vii, 26 Af 10  
**Sperabat** G vii, 64. viii, 10 C iii, 26, 92 A 66  
**Speramus** C ii, 27  
**Sperandum** F 850, 8  
**Sperans** G vi, 7, 10 C i, 43. iii, 8, 24, 38, 41, 67, 85, 112  
**Sperant** G i, 3  
**Sperare** G i, 40. v, 36, 41 Af 45  
**Sperarent** G v, 26. iii, 6, 60 H 13, 23  
**Speraret** A 41, 71 Af 1  
**Sperassent** C ii, 16  
**Sperasset** C iii, 96  
**Speratam** G vi, 8  
**Speravissent** C ii, 16  
**Sperent** G v, 41  
**Speret** C i, 8  
**Spes** G i, 51. ii, 7, 33. iii, 14, 17, 18. vi, 7. vii, 25, 28. viii, 55 C i, 4. iii, 49 A 87  
**Spinter** C i, 15, 22, 23. iii, 83  
**Spiritus** G i, 33. ii, 4. iii, 72  
**Splendidi** A 40  
**Splendidus, adv.** A 24  
**Spolia** C ii, 39 H 24  
**Spoliaretur** G v, 6. viii, 52  
**Spoliatis** C iii, 42  
**Spoliatum** iri G vii, 66  
**Sponde** G i, 9 et alia  
**Squillus** A 52, 55  
**Stabant** G v, 43 C ii, 25 Af 53, 62  
**Stabat** Af 51, 62  
**Staberius** C iii, 12  
**Stabiliendi** G vii, 73  
**Stabilitatem** G iv, 33  
**Stagnum** Af 80  
**Stantes** Af 59  
**Stantium** G vi, 27  
**Stare** C i, 41  
**Statim** G i, 53 et alia  
**Statio** C iii, 15 Af 37  
**Statione** G iv, 32. v, 15. vi, 37, 38, 43 C i, 48, 60, 75. ii, 26. iii, 94 A 26 Af 21, 31, 33, 53, 78 H 6, 13  
**Stationem** G iv, 32 C ii, 23 iii, 6 A 19 Af 38, 62 H 14  
**Stationes** G ii, 18. v, 16. vii, 60. viii, 12 C i, 56, 59, 73. iii, 8  
**Stationibus** G iv, 32. viii, 12, 15 C i, 21, 73 Af 29, 46  
**Stativis** C iii, 80, 37 Af 26  
**Status** G vi, 12. vii, 55  
**Statuum** C iii, 105  
**Statuat** G i, 19  
**Statuebat** G iv, 17. v, 7  
**Statuerat** C iii, 1, 44, 86  
**Statuere** G i, 19  
**Statueret** G i, 20 A 34  
**Statuerunt** A 25  
**Statui** G viii, 49 C i, 81  
**Statuisse** G vii, 20. viii, 23  
**Statuisset** G ii, 31. v, 22 A 35  
**Statuit** G i, 11, 42. ii, 8. iii, 14, 16. iv, 16. v, 11. vii, 33. viii, 8, 55 C i, 87 A 24, 33, 65, 78  
**Statum** G vii, 6, 54 F 849, 11  
**Statumina** C i, 54  
**Statuæ** G ii, 30  
**Staturam** G vi, 21  
**Statuunt** G vii, 21, 75  
**Steterant** G v, 35 C i, 61  
**Stetisse** C ii, 13 H 28  
**Stetissent** C i, 47 Af 49  
**Stetit** G vi, 13  
**Stimulis** G vii, 82  
**Stimulos** G vii, 73  
**Stipatos** Af 83  
**Stipendiarias** G i, 30  
**Stipendiarii** A 20  
**Stipendiarius** G vii, 10 Af 43  
**Stipendiarios** G i, 36  
**Stipendii** C iii, 110  
**Stipendio** G i, 44. v, 27. vii, 54. viii, 6 C iii, 53 Af 35  
**Stipendium** G i, 36, 44 C i, 23, 87. iii, 59, 78 A 2 Af 6  
**Stipites** G vii, 73 C i, 27  
**Stirpem** G vi, 34  
**Stirps** G vi, 34  
**Storiarum** C ii, 9  
**Storias** C ii, 9  
**Stramenta** G vii, 45  
**Stramentis** G v, 43. viii, 5  
**Stramentitiæ** H 16  
**Stramentorum** G viii, 15  
**Stratis** G viii, 51  
**Streptu** G ii, 11. iv, 33. vi, 7  
**Streptum** G viii, 55  
**Strictis** C iii, 58  
**Stridore** Af 83, 84  
**Stridorem** Af 72  
**Strinxerunt** C iii, 93  
**Struantur** C ii, 10  
**Structo** C ii, 10  
**Structura** C ii, 9  
**Structuris** A 1  
**Struendo** C ii, 9  
**Struit** C iii, 37  
**Studeant** G vi, 22  
**Studebant** G ii, 1 C i, 57 A 62  
**Studebat** G i, 9 C i, 4. iii, 35, 53, 79

- A 1**  
**Studendum G vii, 14**  
**Student G ii, 17. iv, 5. vi, 21, 22, 29**  
**H 5, 23**  
**Studere G iii, 10. vi, 14. vii, 20 A 12**  
**Studeret G vii, 28**  
**Studet G vii, 4**  
**Studia C ii, 31, 39. iii, 21**  
**Studii C i, 64**  
**Studiis G vi, 21 A 22**  
**Studio G iv, 24, 31. v, 2. vi, 9, 42.**  
**vii, 17, 20, 41, 45 C i, 30, 45, 64. ii,**  
**15, 32, 39. iii, 24, 78, 80, 90, 92 A**  
**12, 20, 31, 63 Af 74, 82, 90**  
**Studiosae G vi, 28**  
**Studiosiores Af 54**  
**Studiosissime G viii, 4**  
**Stodium G i, 19, 46. ii, 7. iii, 17. vi,**  
**22 C i, 8. ii, 12, 41. iii, 34, 37, 61,**  
**74**  
**Studuerit C i, 32**  
**Studuissent C ii, 21**  
**Stulta C iii, 59**  
**Stultas G viii, 10**  
**Stultitia G vii, 77**  
**Stultitia G viii, 1**  
**Stupa C iii, 101**  
**Styli Af 31**  
**Sua G i, 3 et alia**  
**Suae G i, 3 et alia**  
**Suam G i, 3 et alia**  
**Suarum G i, 50 et alia**  
**Suas G i, 11 et alia**  
**Sub G i, 7 et alia**  
**Subactam esse G viii, 46**  
**Subacti G vii, 77**  
**Subditum Af 84**  
**Subdola G vii, 31**  
**Subduci G v, 11 C iii, 23 A 45**  
**Subducit G i, 22, 24 Af 93**  
**Subductas C ii, 23**  
**Subductiones G v, 1**  
**Subductis G v, 11, 24 C ii, 11 Af 63**  
**Subduxerat G iv, 29 Af 62**  
**Subduxit H 40**  
**Subeo G viii, 1**  
**Suberant C i, 65**  
**Suberat G i, 25. iii, 27. v, 23 C i, 79.**  
**ii, 11. iii, 97**  
**Subesse G v, 29**  
**Subeunda G i, 5**  
**Subeundam G vii, 78**  
**Subeundum G vi, 30**  
**Subeunt G vii, 85 H 38**  
**Subeuntes G ii, 25**  
**Subfixit A 66**  
**Subfossis G iv, 12**  
**Subibat A 29**  
**Subiect C iii, 37**  
**Subiecta G vii, 77 A 23, 26**  
**Subiecta est C iii, 79**  
**Subiectas G iv, 17**  
**Subiectam A 25**  
**Subiectis C ii, 10. iii, 40 A 2**  
**Subiectissime C i, 84**  
**Subiecto Af 91**  
**Subiectos G vii, 1**  
**Subiectus C iii, 37**  
**Subierant A 76**  
**Subjiceret C iii, 56, 84, 85**  
**Subjiciebant G i, 23**  
**Subjiciebat A 26**  
**Subjiciendam G iv, 36**  
**Subjicitur C i, 29**  
**Subjiciunt Af 87**  
**Subire G ii, 27. viii, 5, 15 C i, 87.**  
**ii, 41 A 76 H 24**  
**Subiret C iii, 77**  
**Subissent G i, 36 A 70**  
**Subita G iii, 8 A 43, 75**  
**Subitae A 44 Af 62**  
**Subitam C iii, 27**  
**Subitas G viii, 11**  
**Subiti A 77**  
**Subito, adj. G vii, 81 Af 47, 66, 80**  
**Subito, adv. G i, 39 et alia**  
**Subitum G iii, 7 C iii, 77 A 30 Af 66**  
**Subiturum C iii, 13**  
**Subiturus esset A 74**  
**Sublata G i, 5 C iii, 21, 103 A 7**  
**Sublati G i, 15 Af 78**  
**Sublati sunt H 20**  
**Sublatis G iv, 23 C i, 31. ii, 22, 25**  
**H 40**  
**Sublato G iii, 22. vi, 8, 23. vii, 12,**  
**24, 81, 88. viii, 29 C ii, 35 A 43, 53**  
**Af 75 H 1, 13, 40**  
**Sublatum G viii, 3**  
**Sublatum est C ii, 32**  
**Sublatum iri A 19**  
**Sublatus G v, 23 C ii, 37. iii, 108**  
**Sublevabantur A 12**  
**Sublevabatur A 43**  
**Sublevandam C iii, 30**  
**Sublevandam esse C iii, 78**  
**Sublevantur C i, 64**  
**Sublevare G i, 27. viii, 24**  
**Sublevarent G i, 40**  
**Sublevaret G vi, 32**  
**Sublevari G vii, 65 Af 41**  
**Sublevati G i, 48 C i, 68. ii, 34**  
**Sublevatus G viii, 47**  
**Sublevatus erat C i, 22**  
**Sublevantur G vii, 14**  
**Sublevetur G i, 16**  
**Sublicae G iv, 17**  
**Sublicis G vii, 35 C iii, 49**  
**Sublime Af 84**



- Subleebant G vii, 69  
 Subleebat C iii, 97  
 Submersam C iii, 39  
 Subministrabat A 13  
 Subministrandis G iii, 25  
 Subministrare C i, 40 Af 78  
 Subministrata G iv, 20  
 Subministratura erat A 35  
 Subministraturos Af 33  
 Subministratum Af 19  
 Submiserat C iii, 62  
 Submissa C iii, 19  
 Submissiores G viii, 31  
 Submissis C i, 43, 45. ii, 41. iii, 28  
 Submissos C i, 85  
 Submittantur G vii, 21  
 Submittatur G ii, 6  
 Submittebant G vii, 81  
 Submittebantur C i, 45  
 Submittebat G iv, 26  
 Submittendum H 9  
 Submittens C iii, 40  
 Submittere Af 36, 78  
 Submitti G ii, 25 C i, 45  
 Submittit G v, 58. vii, 13, 70, 85  
 C ii, 40. iii, 64 Af 78  
 Submotis G vi, 40. vii, 25 C i, 46.  
 iii, 92  
 Submoto C i, 79  
 Submovebant G viii, 10  
 Submoventur C ii, 11  
 Submoveri G iv, 25  
 Submovit G vii, 50  
 Subnubilam C iii, 54  
 Subrutam C ii, 12  
 Subruti Af 47  
 Subratis Af 50  
 Subruunt G ii, 6. vi, 27  
 Subsecutæ sunt A 15  
 Subsecuti G iv, 24, 25. vi, 40  
 Subsecuti sunt A 17  
 Subsederat G vi, 36  
 Subsequantur A 15  
 Subsequatur G vi, 18  
 Subsequebantur C i, 83 A 27, 45, 53  
 Subsequebatur G ii, 19  
 Subsequentibus G viii, 18 A 27  
 Subsequeretur G viii, 39  
 Subsequi G ii, 11. iv, 13, 26, 22.  
 v, 18, 38. vi, 28, 31. vii, 68. viii,  
 28 C i, 8, 37, 80, 87. ii, 39. iii, 109  
 A 22 Af 67, 75  
 Subsequitur G v, 44. vii, 16 C i, 76,  
 80. ii, 40 A 54  
 Subsequuntur C i, 76  
 Subsidia G ii, 22. iv, 26, 31. v, 26  
 C i, 45. iii, 70 A 36  
 Subsidiari G viii, 13  
 Subsidiaria Af 59  
 Subsidiaria C i, 83  
 Subsidiarias A 14  
 Subsidiis C iii, 69  
 Subsidiis G vii, 88 C i, 43, 52, 86  
 A 37, 39  
 Subsidio G i, 52. ii, 7, 8, 20, 26. iii, 3.  
 v, 15, 17, 27, 58. vii, 5, 36, 51, 63,  
 86, 87 C i, 19, 40, 45, 55. ii, 3, 25.  
 iii, 64, 69, 78, 80 A 14, 21, 59 Af 6,  
 11, 18, 25, 39, 85 H 4, 7, 18, 24, 31,  
 34, 40  
 Subsidit A 5  
 Subsidium G ii, 6, 25, 26. v, 44. vii, 5,  
 66 C i, 48. iii, 8, 78 A 11, 25 H 8,  
 31, 40  
 Subsistebant C i, 79  
 Subsistentes G viii, 28  
 Subsistere G i, 15  
 Subsisterent G v, 10  
 Subsisteret G viii, 16  
 Subsistit, C i, 11  
 Subsistunt C i, 28, 80  
 Substituerant C ii, 41  
 Substituisse C ii, 42  
 Substitisset A 35  
 Substitit A 45  
 Substituerat Af 59  
 Substructionibus C ii, 25  
 Subtrahantur G i, 44  
 Subtrahebant G vii, 23  
 Subtrahere G viii, 23  
 Subvectionibus G vii, 10  
 Subveniat G vii, 32 C i, 17 A 14  
 Subvenire G vii, 50  
 Subvenirent C ii, 4  
 Subvenissent C i, 71  
 Subvenit G v, 35, 44  
 Subveniunt G viii, 19  
 Subventum Af 26  
 Subvexerat G i, 16  
 Succedebant G iii, 4  
 Succedentes G viii, 41  
 Succedentibus G i, 25. viii, 23  
 Succedere G iv, 32 C iii, 49 A 27, 30  
 Succederent G v, 16. vii, 25, 41 C i,  
 45  
 Succederet A 40  
 Succedit G vi, 13 C ii, 24  
 Succedunt G ii, 6. iv, 3. vii, 85  
 Succederant G vii, 24  
 Succedere G vii, 15  
 Succensa est G v, 43  
 Succensendum esse C i, 84  
 Succensio G vi, 16  
 Successerunt G vi, 12  
 Successerat G vii, 26  
 Successerunt G i, 24. vii, 82 A 36  
 Successissent C iii, 94  
 Successit G vii, 26

- Successuros A 10  
 Successus G ii, 20  
 Succisam H 41  
 Succisais G iv, 19, 38. v, 9  
 Succumbant G vii, 86  
 Succurratur C iii, 80  
 Succurrebant C ii, 6. iii, 70 Af 5  
 Succurrere Af 20, 78  
 Succurrerent G vii, 80 Af 14  
 Succurreret H 9  
 Succurri C iii, 52 A 1  
 Succurrit G v, 44 Af 6  
 Sudes G v, 18, 40 C i, 27 Af 26  
 Sudibus G v, 18. vii, 81  
 Suesionibus G vii, 75  
 Suesionum G ii, 12. viii, 6  
 Suesiones G ii, 3, 4, 13  
 Sueva G i, 53  
 Suevi G i, 54. iv, 3, 19  
 Suevis G iv, 1, 3, 7, 16, 19. vi, 9, 10  
 Suevorum G i, 37. iv, 1, 4, 8  
 Suevos G i, 51. iv, 19. vi, 9, 10, 29  
 Sufficere G vii, 29  
 Suffossa est A 5  
 Suffragabatur C i, 61  
 Suffragiis G vii, 63 viii, 50  
 Suffragio G vi, 13  
 Suggerebat A 3  
 Suggestu G vi, 3 Af 54, 80  
 Suggestum Af 44  
 Sui G i, 21 et alia  
 Suis G i, 1 et alia  
 Sulcitanos Af 98  
 Sulmonenses C i, 18  
 Sulpicianam C iii, 101  
 Sulpicio Af 10  
 Sulpiciam G iv, 22. vii, 90 C i, 74  
 Sulpicius C ii, 44. iii, 101  
 Sum G v, 30 C ii, 31 Af 16  
 Sumam Af 45  
 Sumat G i, 31  
 Sumebant C i, 67  
 Sumerent G ii, 4. viii, 34  
 Sumi G i, 16. iii, 14  
 Sumit G vii, 65. viii, 37 C iii, 14  
 A 24  
 Summa, *nom.* G vi, 11, 24. vii, 57, 63,  
 76, 79 C i, 11, 36, 67. ii, 20. iii, 5,  
 10, 18, 29, 57, 89, 105 A 18 Af 50  
 Summa, *adj.* G i, 18, 39, 38, 41, 47.  
 ii, 6. iii, 12, 15. iv, 17, 24. v, 2, 11,  
 23, 44. vi, 11, 12, 27, 86. vii, 17,  
 54, 70, 72, 73. viii, 1, 7, 16, 29, 31,  
 52, 54 C i, 1, 4, 12, 21, 77. ii, 4. iii,  
 16, 31, 35, 47, 49, 58 A 43, 71 Af  
 67 H 23 F 854, 16  
 Sungae G iv, 13. vii, 4, 5, 19, 22, 23,  
 39, 63. viii, 8, 26 C iii, 35, 94  
 Summam, *nom.* G iii, 17. vii, 21 C i,  
 82. iii, 16, 51  
 Summam, *adj.* G i, 18, 19. ii, 4, 29, 32.  
 iii, 12, 17, 22, 23, 49. vi, 11, 13, 24,  
 43. vii, 4, 20, 23, 32, 39. viii, 14, 46,  
 46 C ii, 9, 22, 42. iii, 16 A 4, 8  
 H 3, 29  
 Summas, *adj.* G iii, 1 C i, 48  
 Summe C iii, 15  
 Summi G iv, 2  
 Summis G i, 34. iv, 5. v, 17, 28, 44.  
 vi, 20. vii, 39, 41 C iii, 15, 47, 87  
 F 877, 5  
 Summo, *subst.* G ii, 18. vi, 26. vii, 73  
 Summo, *adj.* G i, 16, 24. ii, 24, 26.  
 iv, 31. v, 25, 33. vi, 38. vii, 8, 26,  
 32, 39, 41, 69, 77. viii, 7 C i, 62. iii,  
 51 Af 45  
 Summotis G i, 25  
 Summum G i, 19, 21, 31. ii, 29. v, 21.  
 vii, 21, 33, 67, 80. viii, 6 C i, 19, 46  
 A 31 Af 45, 49, 75, 79  
 Summus G i, 22  
 Sumserat G i, 33  
 Sumsiase C iii, 51  
 Sumit G vi, 44 C i, 39  
 Sumta C iii, 103 A 32  
 Sumtu G i, 18 A 50  
 Sumtuosa G vi, 19  
 Sumtuosus C iii, 12  
 Sumtuum G i, 7  
 Sumtus C iii, 102 A 34  
 Sumus Af 36  
 Sunt G i, 1 et alia  
 Suo G i, 3 et alia  
 Suorum G i, 52 et alia  
 Suos G i, 4 et alia  
 Super C ii, 10. iii, 39  
 Superabant G iii, 14  
 Superabat G iii, 14  
 Superare G i, 50. iv, 7. v, 27 C i, 32,  
 69, 72. iii, 26, 83 Af 62, 63  
 Superarent G vi, 24  
 Superarentur Af 19  
 Superaret G viii, 41  
 Superari G iii, 4. vi, 24 A 27  
 Superarint G i, 40  
 Superarit G vi, 19  
 Superarunt Af 63  
 Superasse C iii, 73  
 Superassent G i, 40. vii, 62 A 16  
 Superat G v, 31  
 Superatas esse G i, 44. iii, 28  
 Superati G iii, 12. iv, 27 C ii, 22  
 H 17, 34  
 Superati essent G i, 26  
 Superatis G iii, 7. iv, 21, 30. viii, 26  
 C i, 82  
 Superato H 1  
 Superatos G ii, 24 C ii, 22. iii, 47.

- Superatos esse G i, 45  
 Superatus Af 91  
 Superaverim C ii, 32  
 Superaverint G i, 17. vi, 17  
 Superaverunt G vii, 24  
 Superavissent C ii, 5  
 Superavit C i, 48  
 Superbe G i, 31  
 Superbis F 862, 11  
 Superbissimo Af 57  
 Superbius Af 57  
 Supercilium, *auximum jugum montis*, Af 58  
 Supererant G ii, 28. iii, 28  
 Supererat G i, 28 C iii, 51  
 Superesse G v, 55 C ii, 31 H 33  
 Superessent G ii, 27  
 Superesset G v, 22  
 Supererat C iii, 87, 91  
 Superetur G viii, 1  
 Superfuerunt G i, 26 H 40  
 Superfuissent H 31  
 Superior C iii, 10 H 30  
 Superiora G ii, 3, 14. v, 8. viii, 26 C i, 51 A 40 Af 79, 81  
 Superiore G i, 24, 25, 26. ii, 18, 23, 26. iii, 4, 25. iv, 21, 28, 38. v, 8, 9, 10, 11, 23, 29, 35. vi, 40. vii, 19, 20, 46, 64. viii, 1, 4, 9, 22, 23, 24, 30, 38, 41 C i, 45, 47, 61, 79. ii, 29. iii, 47, 51, 65, 91, 102, 107 A 60, 76 Af 40, 87, 88 H 12, 23, 81, 38  
 Superiorem G vii, 46, 51 C i, 40. ii, 40 H 19  
 Superiores G v, 15, 26, 29. vi, 36, 40. vii, 65, 80, 85. viii, 12, 19 C i, 47, 52 A 46 H 5, 7  
 Superiori G viii, 53 C iii, 40 Af 48  
 Superioribus G i, 10, 23. ii, 20. iii, 6, 21. iv, 23, 35. v, 24. vi, 38. vii, 17, 44, 58, 65, 76, 79, 81, 82, 88. viii, 1, 13, 36, 46 C i, 1, 5, 6, 7, 19, 39, 40, 42, 48, 49, 54, 63, 64, 65, 79, 85. ii, 5, 28, 33, 36, 40. iii, 4, 37, 42, 63, 66, 67, 72, 86, 93, 98, 112 A 6, 12, 16, 35, 42, 68, 72 Af 8, 56, 97  
 Superioris G iv, 22. vi, 32 C i, 7. ii, 5, 14, 38. iii, 65, 74  
 Superiorum G iii, 18, 19. v, 42. vi, 19. vii, 47, 83, 86 C i, 21, 51. iii, 76, 88 A 25, 54 Af 47  
 Superius, *adj.* G v, 14 C ii, 4. iii, 84, 89 H 30  
 Superius, *adv.* H 28, 34  
 Supersedere G ii, 8 Af 75  
 Suppetebat G i, 16 C i, 49. ii, 4  
 Suppetere G vii, 14  
 Suppetere G vii, 77  
 Suppeteret G i, 3 Af 31, 33, 92  
 Suppetias Af 5, 35, 39, 41, 66, 68, 75  
 Suppetunt G vii, 65  
 Suppetenti G vii, 9 C iii, 4  
 Suppetento G vii, 57  
 Suppetentum G vii, 7  
 Supplex A 67  
 Supplicatio G ii, 35. iv, 28. vii, 90  
 Supplices G ii, 28 C i, 81. ii, 12 A 32, 47  
 Supplicia G iv, 15. vi, 16 A 41  
 Supplicibus A 70 Af 92  
 Supplicii G vii, 4. viii, 44 C i, 84  
 Supplicis G vii, 5  
 Supplicio G i, 19, 27. vii, 63 C i, 76 Af 87  
 Suppliciter G i, 27 C iii, 19  
 Supplicium G i, 31. vi, 17, 44. vii, 26. viii, 38 C i, 76, 84. ii, 30. iii, 14 A 70  
 Supportabat C iii, 44, 100  
 Supportabatur A 25  
 Supportando G vii, 10  
 Supportare C i, 48. iii, 15, 43, 58  
 Supportarent G viii, 35 C iii, 47  
 Supportaretur G i, 48  
 Supportari G i, 39. iii, 3, 23 C iii, 112 A 12, 43 Af 21  
 Supportat C ii, 15  
 Supportatus erat Af 24  
 Suppressa G viii, 42  
 Supprimat C i, 45  
 Supprimunt C i, 66  
 Supra G i, 24 et alia  
 Surum G viii, 45  
 Susceperat A 48  
 Susceperim G viii, 1  
 Susceperit G i, 16  
 Suscepi G viii, 1  
 Suscepisse G vii, 89. viii, 23  
 Suscepisset G vii, 52 C i, 30  
 Suscepit G i, 3  
 Suscepta C iii, 20  
 Susceptis H 42  
 Suscepto G vi, 43. vii, 63 A 4, 9 A 91 H 42  
 Susceptum C iii, 18, 109  
 Susceperet C iii, 49  
 Suscipiant C i, 32  
 Suscipiatis F 849, 4  
 Suscipiebat A 42  
 Suscipienda G iii, 19. viii, 12  
 Suscipiendam G i, 33  
 Suscipiendum G vii, 37  
 Suscipit G i, 9  
 Suspecta G v, 54  
 Suspendere C ii, 9  
 Suspendere C ii, 9  
 Suspendi Af 48  
 Suspensiore Af 48  
 Suspiciabantur Af 35

Suspiciabatur G iv, 31 Af 4  
 Suspiciantibus Af 37  
 Suspiciantur C ii, 43  
 Suspiciaretur G viii, 16, 17 A 36  
 Suspiciari G i, 44 C ii, 31  
 Suspiciatus G iv, 32. vi, 8 C i, 40, 40. iii, 37, 41 A 21  
 Suspiciatus erat G iv, 6  
 Suspicio G i, 4. vii, 45 A 45  
 Suspicionem G iv, 32. v, 45. viii, 41 C iii, 38 Af 88  
 Suspicionem G i, 39. vi, 7, 19. vii, 54, 62 C ii, 33  
 Suspiciones G i, 19, 30  
 Suspicionis C iii, 72, 102  
 Sustentabat C iii, 49  
 Sustentante Af 82  
 Sustentantes H 17  
 Sustentare G ii, 14  
 Sustentarent G vii, 17  
 Sustentatum est G ii, 6  
 Sustentatur G v, 39  
 Sustinesant G v, 30. vii, 10 C ii, 26  
 Sustinebant G vii, 48. viii, 42 C i, 45. iii, 9 Af 14  
 Sustinebat Af 70  
 Sustinebatur A 19  
 Sustinebimus A 15  
 Sustinenda G vii, 41, 56  
 Sustinent G v, 37. vi, 38. viii, 18 A 15  
 Sustinere G i, 26. ii, 6, 25. iv, 3, 32, 33. v, 18, 47. vi, 18. vii, 5, 13, 29, 62, 86, 87. viii, 27, 39 C i, 64, 69, 70, 71. ii, 2, 33. iii, 18, 89, 84, 96 A 11, 44 Af 61, 66, 72, 78  
 Sustinerent G ii, 11, 21. iv, 11. vii, 80. viii, 11 C i, 71 A 20  
 Sustineret G i, 24  
 Sustineri G i, 31. iii, 2, 18. v, 28. vii, 76 A 8  
 Sustinet G vi, 37 C i, 40. ii, 11 A 73  
 Sustinnerant G viii, 19  
 Sustinnerat G viii, 46  
 Sustinuere C i, 51  
 Sustinnerint G v, 28  
 Sustinnerunt G iv, 4, 37. vi, 30 A 17, 40  
 Sustinissent C i, 47  
 Sustinuit C iii, 52, 111 A 27, 40  
 Sustulerant G iv, 28  
 Sustulerat C iii, 28  
 Sustulisset Af 54  
 Sustulit G vi, 41 C i, 76. ii, 20  
 Suum G i, 4 et alia  
 Susus G vii, 81  
 Sylla C i, 5, 6. iii, 51 Af 87  
 Syllæ G i, 21 C iii, 91 Af 56  
 Syllam C i, 4, 7. iii, 89 F 848, 17

Sylva G ii, 16. vi, 29  
 Sylva G iii, 28. v, 52. vi, 10, 25, 30, 34, 35. vii, 63  
 Sylvam G ii, 19. v, 3. vi, 24, 29, 31 C iii, 66  
 Sylvarum G i, 39. iii, 28. vi, 30. viii, 5, 20  
 Sylvas G i, 12. ii, 18, 19. iii, 28, 29. iv, 18, 19, 38. v, 15, 19, 21, 37, 39. vi, 5, 8, 29. vii, 18. viii, 7, 19  
 Sylvestre G vii, 44 A 35  
 Sylvestri G vii, 35  
 Sylvestribus G v, 19. vii, 1. viii, 12, 35  
 Sylvestris G ii, 18. vi, 24  
 Sylvia G ii, 29. iv, 32. v, 9, 15, 19, 21, 32. vi, 5, 10, 24, 37, 41. vii, 16, 32, 45. viii, 18, 19  
 Syngraphæ F 854, 19  
 Syria C i, 6. iii, 3, 4, 31, 103, 105 A 1, 25, 65  
 Syriacis C iii, 5, 86  
 Syriæ C i, 4. iii, 3, 103, 110 A 26, 36  
 Syriam A 26, 32, 34, 38, 65  
 Syriis Af 20  
 Syrorum C iii, 101

T

Tabellæ H 19  
 Tabellam C iii, 63  
 Tabellarii H 2, 12, 18  
 Tabellariis A 38  
 Tabellarius H 16  
 Tabellas C iii, 83 Af 3  
 Tabernacula C i, 60, 81. iii, 96  
 Tabernaculis G i, 39 C ii, 35. iii, 85  
 Tabernaculo G vi, 38. vii, 46  
 Tabernaculum Af 1  
 Tabulæ G i, 29 C iii, 198  
 Tabularum C iii, 1, 21  
 Tabulata C ii, 9  
 Tabulationem C ii, 9  
 Tabulatis C i, 26  
 Tabulatorum G vi, 29. viii, 9, 41 C i, 25 A 2  
 Tabulatum H 19  
 Tabulis G i, 29  
 Taceri H 29  
 Taciti G i, 32  
 Tacuerat G i, 17  
 Tacuisse G i, 17  
 Tæda C ii, 11. iii, 101  
 Tædio A 23  
 Tale G viii, 15  
 Talem G vii, 73  
 Talem C i, 53 A 32

Tall. G vi, 24, 37, 44. vii, 20, 40. viii,  
1, 3, 20, 44 C i, 80, 83. ii, 4 A 77  
Af 24, 57 H 16, 19, 20

Talla C i, 73

Talo H 39

Talium H 38

Tam G i, 14 et alia

Tandia A 29

Tamen G i, 7 et alia

Tamesia G v, 18

Tameis G v, 11

Tametel G i, 30 et alia

Tandem G i, 25 et alia

Tangit G v, 3

Tanquam G viii, 54 A 36

Tanta G i, 27, 48, 53. ii, 5, 6, 21, 22,  
27, 30, 31, 35. iii, 13, 15, 17. iv, 17,  
28. v, 29, 35, 43, 58. vi, 7, 43. vii,  
10, 20, 33, 46, 59, 75, 76. viii, 20,  
21, 51 C i, 20, 21, 48, 74. ii, 2, 20,  
39, 43, 97. iii, 92, 111 A 16, 42, 51,  
60, 66, 74, 77 Af 8, 26, 31, 85 H 9  
F 844, 4

Tante G ii, 27, 31. iii, 11. iv, 4, 8.  
vii, 76 C i, 64. iii, 109 A 59, 68

Tantum G i, 15, 33. ii, 11, 27. iii, 15.  
v, 54, 55. vi, 37. viii, 9, 43 C ii, 37  
Af 6, 19

Tantarum G viii, 1

Tantas G iii, 13. vi, 1, 19. vii, 20, 73.  
viii, 24 C i, 74, 85

Tanti, *adj.* G ii, 31. iv, 15. v, 53 C ii,  
2, 31

Tanti, *adv.* G i, 20

Tantis G i, 42. v, 49. vi, 8, 14. vii, 1,  
27, 59, 84. viii, 1 C i, 13. iii, 9, 47,  
70 A 64 Af 22, 31

Tanto, *adj.* G i, 33, 35. ii, 20. iv, 35.  
v, 23. vi, 43. vii, 30, 45, 88. viii, 4,  
14 C i, 71. iii, 10, 47 Af 19, 93

Tanto, *adv.* G v, 45 et alia

Tantopere G i, 31

Tantos G i, 33. iii, 18 C ii, 15

Tantulæ G ii, 30

Tantularum G iv, 22

Tantulo G vii, 19

Tantum, *adj.* G iii, 14. iv, 16, 25. vii,  
20, 55, 72 C i, 64. iii, 60, 74

Tantum, *adv.* G ii, 8 et alia

Tantummodo G iii, 5

Tantundem G vii, 73

Tantus G i, 39. vi, 41 C i, 14. ii, 7,  
43. iii, 13, 74, 101, 105 A 7

Tarbelli G iii, 27

Tarcondarius C iii, 4

Tardabant C i, 70 H 38

Tardabantur C iii, 70

Tardabat G vii, 26, 67 C i, 26. ii, 8

Tardabatur H 89

Tardare G vii, 52. viii, 14

Tardarent G vii, 73

Tardarentur G vii, 24 C ii, 43

Tardaret G vi, 29. vii, 46 C i, 27

Tardata C iii, 70

Tardatus est G ii, 25

Tardavit G vii, 51 Af 58

Tarde Af 27

Tardendum A 74

Tardior Af 73

Tardiora Af 18

Tardiores G ii, 25 Af 6

Tarditate C i, 58

Tarditatem Af 73

Tardius, *adv.* G iv, 23 et alia

Tardus C i, 49

Tarracina C i, 24

Tarraco C i, 78

Tarracone C ii, 21

Tarraconem C i, 73. ii, 21

Tarraconenses C i, 60

Tarsum A 66

Tarusates G iii, 27

Tarusetium G iii, 23

Tasgetii G v, 20

Tasgetium G v, 25

Tasgetius G v, 25

Tauri G vi, 28

Tauridem A 45

Tauroenta C ii, 4

Taximagulus G v, 25

Taxo G vi, 31

Te G v, 30 et alia

Tecta G viii, 5 C ii, 9 A 1, 15 Af 51

Tectæ erant G v, 43 C i, 56. iii, 16

Tecti H 26

Tectis G vii, 45. viii, 5 C i, 28. iii,  
46, 100 A 17

Tecto G vii, 66 C ii, 15. iii, 105

Tectos G viii, 41

Tectosages G vi, 24

Tectum G i, 36 C ii, 9 Af 26

Tegea Af 78

Tegebantur G v, 18

Tegebat A 52

Tegebatur C iii, 26 A 28 H 9, 30

Tegenda sunt C ii, 31

Tegendi C ii, 10

Tegerent C iii, 32

Tegerentur C ii, 9

Tegeretur G viii, 9 C iii, 103

Tegi G viii, 5 C i, 19

Tegimenta C ii, 9. iii, 44, 62, 63

Tegimenti C ii, 9

Tegimentis G vi, 21

Tegimento C ii, 9

Tegmine Af 73

Tegulis H 8

Tegumenta G ii, 21

- Teguntur H 8  
Tela G i, 26, 46, 47. ii, 6, 25, 27, 33.  
iii, 2, 6, 14, 25. iv, 24, 26, 32, 33,  
34, 35. v, 44, 51, 57, 58. vii, 72, 81,  
85. viii, 9, 14, 19, 41 C i, 50, 79.  
ii, 9, 16. iii, 19, 44, 63, 93 Af 18,  
20, 71, 72, 82  
Tella G i, 8. iii, 25. viii, 9, 42 C i, 26,  
46. iii, 11, 56, 63, 92 A 9, 30, 53  
Af 17 H 23, 38  
Telo Af 84  
Telorum G ii, 10. v, 43. vii, 41, 82,  
86 C i, 26, 57. ii, 4, 6. iii, 40, 95  
A 2, 20, 76 Af 31, 89 H 9, 12, 18,  
15, 16, 17, 19, 23, 31  
Telum G i, 46. ii, 21. iii, 4, 13. iv,  
23 C i, 45. ii, 13, 84. iii, 19, 51, 56,  
63, 86 Af 31, 56, 72  
Temerarii A 7  
Temerarios G vi, 20  
Temerarium G i, 31  
Temere G i, 40 et alia  
Temeritas G vii, 42  
Temeritate G v, 52. vi, 7. vii, 77.  
viii, 8 A 75  
Temeritatem G vii, 52  
Temonem G iv, 33  
Temperantiam G i, 19  
Temperatiora G v, 19  
Temperaturos G i, 7, 33  
Tempestas G iv, 28, 29. vii, 61 C i,  
48. iii, 27 A 45  
Tempestate G v, 5, 10, 23 C i, 41,  
iii, 112 A 46, 64 Af 44, 62 H 3  
Tempestatem G iii, 13. iv, 23, 36. v,  
7. vii, 27 C ii, 14, 22  
Tempestates G iii, 13, 29. iv, 34. viii,  
5 Af 1  
Tempestatibus G iii, 12. viii, 5 C iii,  
15 A 3, 43 Af 98  
Tempestatis G v, 10 C ii, 14, 22. iij,  
26, 28 H 3  
Tempestatum G iii, 13  
Templa G viii, 51 C ii, 5  
Templi C iii, 103  
Teraplis C i, 7  
Templo C iii, 105  
Templum C ii, 21 A 66  
Tempora G vii, 16  
Tempore G i, 3, 11, 16, 22, 37, 40,  
43. ii, 5, 14, 19, 20, 34. iii, 14, 19,  
20, 27. iv, 18, 23, 29, 34. v, 8, 11,  
23. vi, 1, 13, 31, 37, 43. vii, 2, 6,  
8, 11, 14, 24, 30, 32, 33, 35, 40, 45,  
50, 61, 62, 73, 81, 83, 84. viii, 1, 5,  
6, 15, 19, 22, 27, 31, 41, 42, 44, 48  
C i, 4, 5, 7, 18, 32, 37, 50, 62, 85,  
86, 87. ii, 4, 14, 25, 26, 32, 41. iii,  
11, 14, 15, 21, 24, 27, 28, 30, 36,  
40, 44, 45, 51, 52, 57, 60, 73, 76,  
93, 94, 100, 101, 111 A 3, 7, 8, 11,  
17, 19, 29, 31, 43, 52, 57, 64, 76 Af  
3, 4, 6, 30, 34, 36, 42, 48, 54, 77,  
87, 88, 95 H 2, 3, 5, 11, 12, 14, 15,  
16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 30,  
33, 36, 42  
Temporibus G v, 11. vii, 16, 24 C i,  
1, 5, 49. ii, 23, 28. iii, 1, 20, 31,  
61, 101, 105 A 48, 62, 71 Af 3  
Temporis G ii, 20, 21, 22, 33. iv, 16,  
22. v, 7, 40. vi, 18, 29. vii, 25, 66  
C i, 29, 52, 70, 86. ii, 14, 25, 26,  
30, 34, 38, 39, 40 C iii, 9, 26, 51,  
65, 78, 79, 84, 90, 93 A 5, 6, 9, 13,  
37 Af 15, 18 H 3, 10, 12, 13  
Temporum G vi, 19. vii, 47, 54 C i,  
7, 51. iii, 20, 22 A 25, 56  
Tempus G i, 20, 44. ii, 17, 19, 21, 35.  
iii, 4, 9, 16. iv, 20, 22, 23, 32, 34.  
v, 9, 17, 40, 51, 53, 55. vi, 1, 4, 24.  
vii, 4, 24, 66, 68, 83, 85. viii, 1, 6,  
7, 45, 53 C i, 6, 11, 24, 29, 32, 33,  
48, 51, 67, 77, 78, 86. ii, 8, 9, 14,  
19. iii, 10, 19, 25, 49, 60, 61, 79,  
94, 101 A 3, 26, 28, 38, 40, 42, 64  
Af 1, 24, 34, 47, 57, 61, 74, 76, 78,  
96 H 12, 29  
Tenchtheri G iv, 1, 4  
Tenchtheris G iv, 18  
Tenchtherorum G iv, 16. v, 55  
Tenchtheros G vii, 35  
Tendebant G vii, 48  
Tendere G ii, 13. vii, 40  
Tenderent G vi, 37 C ii, 5  
Tenderet Af 17  
Tendi C iii, 82  
Tendunt C ii, 12  
Teneat G vii, 80 C i, 85  
Tenebant G iii, 24. vi, 12. vii, 80 C  
i, 18, 83 A 19 Af 8, 24 H 5, 30  
Tenebantur G iii, 14. iv, 22. vii, 69.  
viii, 19 C i, 37, 68. iii, 15, 42, 61,  
81 A 6  
Tenebat G i, 7. ii, 23. iii, 17, 22. vii,  
59, 62, 69 C i, 13, 15. iii, 42, 65,  
88, 111, 112 Af 41, 58, 87 H 3  
Tenebatur G vii, 36, 44 C ii, 41, 107  
A 5, 32 Af 51  
Tenebris G vii, 81 Af 47  
Tenemini C ii, 32  
Tenendas A 9  
Tenens A 24  
Tenent G iii, 8  
Tenentur C ii, 31  
Tenere G i, 31, 39, 49. iv, 7, 22, 26,  
28. v, 5, 35. vi, 17. viii, 11 C i, 11,  
12, 83. ii, 32. iii, 20, 36, 41, 42,  
102 A 64 H 6 F 348, 17

- Tenerent G vii, 36 C ii, 34. iii, 17 A 8, 16  
 Tenerentur G iii, 29. iv, 17 C i, 66 A 74  
 Teneret G i, 14, 20. iii, 18 C iii, 44, 56, 109 A 68  
 Teneretur G i, 22, 31 A 40  
 Teneri, *verb.* G i, 22, 33. ii, 24. iii, 2. vii, 43, 48, 55 C ii, 17. iii, 6, 14. Af 26, 85  
 Teneris, *adj.* G ii, 17 C iii, 58  
 Tenerum F 877, 16  
 Tenes Af 45  
 Tenet G v, 13 A 63 F 850, 23  
 Tenetis G vi, 8  
 Tenetur C iii, 112  
 Tentandam G v, 55, vii, 4 C iii, 55  
 Tentandum esse G v, 55  
 Tentandas C iii, 34  
 Tentando G vii, 23  
 Tentandum C iii, 84  
 Tentans C iii, 40  
 Tentant G vi, 2. vii, 86  
 Tentantur vii, 84  
 Tentare G iii, 6. vii, 73. viii, 40 C i, 83. iii, 60 Af 29  
 Tentaret A 34  
 Tentari C i, 29 A 17  
 Tentassent G i, 14, 36  
 Tentat A 57  
 Tentata G iii, 21 C i, 36  
 Tentatam C i, 26  
 Tentaturum G vii, 64  
 Tentaverat C iii, 2, 52  
 Tentaverunt C ii, 14  
 Tentemus F 848, 14  
 Tentoriolis Af 47  
 Tentoriorum G viii, 5  
 Tenuem G vi, 35  
 Tenuerat C iii, 65, 94 Af 78  
 Tenuerunt A 11  
 Tenues A 49  
 Tenui C i, 45  
 Tenuis C i, 32 A 42  
 Tenuisse H 31  
 Tenuissent G i, 43. v, 27 C i, 47, 69  
 Tenuisset G i, 40 H 14  
 Tenuissima G v, 40  
 Tenuit G v, 8, 54 C i, 44. iii, 30, 40, 43, 100  
 Tenuitate G vii, 17  
 Tenuiter G iii, 18  
 Terenti F 877, 10  
 Teretes G vii, 73  
 Terga G i, 53. iii, 19, 21. iv, 35, 37. vii, 87 C i, 43, 45, 47, 80. ii, 34. iii, 46, 63, 94 A 17 Af 70, 90  
 Tergastinis G viii, 24  
 Tergiversatio Af 8  
 Tergo G vii, 87 C iii, 44, 86, 93, 94 A 20 Af 5, 40 H 40  
 Tergum G iv, 15, 22. vii, 62, 84, 86 C iii, 44 Af 40, 80  
 Terminum Af 54  
 Terna G vii, 75  
 Ternæ G iii, 15 C i, 83  
 Ternas C iii, 83  
 Ternis C i, 26  
 Ternos G vii, 73  
 Terra G v, 13. vii, 73 C i, 25, 27. ii, 1, 2, 16. iii, 8, 15, 17, 18, 30, 40, 101 A 16, 20, 21, 44 Af 24, 65, 92  
 Terræ G i, 30 Af 3, 24 H 8  
 Terram G i, 32. iii, 15. v, 23, 42. vii, 73, 85 C i, 31. iii, 6, 15, 23, 28, 39, 40, 49, 98, 101 A 10, 12, 19 Af 26, 85, 98 H 37  
 Terrarum G vi, 14. vii, 29 C iii, 43, 72 A 42, 67  
 Terras G vii, 77 F 859, 10  
 Terrasidium G iii, 8  
 Terrasidius G iii, 7  
 Terrear G v, 30  
 Terreatur C i, 56  
 Terrebant C iii, 63  
 Terrendi C i, 42  
 Terrendos G vii, 84  
 Terrentur C i, 3  
 Terrenus G i, 43  
 Terrerentur G viii, 3 C iii, 73, 84  
 Terreret G vii, 49 A 66  
 Terreri G vi, 20 C iii, 92  
 Terrestres C iii, 10  
 Terrestri A 25, 32, 33, 34  
 Terrestribus C iii, 15  
 Terris G iv, 7  
 Territandi G vi, 57  
 Territando G v, 54  
 Territant G vii, 63  
 Territare G v, 6  
 Terror G vi, 41 C i, 14, 76. ii, 36, 43. iii, 13 A 18 Af 48  
 Terrore G ii, 12. iv, 33. viii, 3, 5 C i, 2. ii, 35. iii, 65, 69, 71 Af 18, 31, 32, 40, 72  
 Terrorem G vii, 8. viii, 52 C i, 46 C ii, 3. iii, 23, 64, 72, 80 A 30, 75 Af 16, 40, 48, 80  
 Terrori G vii, 66  
 Terroris C iii, 72 A 14 Af 70  
 Tertia G i, 2, 12, 21, 25, 31. ii, 32, 33. iii, 6, 20. iv, 23. v, 9, 47. vii, 58 C i, 41, 63, 64 C i, 82, 87. ii, 30, 35. iii, 9, 54, 56, 88, 89 Af 37, 65, 79 H 9, 11, 16, 26, 30, 36  
 Tertiar G v, 43, 53. vii, 51 C i, 7, 12. iii, 90  
 Tertiam G i, 1, 31, 49, 52. ii, 2. v,

- 24, 51. viii, 11, 54 C iii, 94 Af 34, 60  
 Tertio, *adj.* G v, 48. vii, 11, 25, 53 C i, 42, 82. iii, 37, 41 Af 47  
 Tertio, *adv.* C iii, 43 Af 91 H 2  
 Tertium G i, 3. iv, 9. v, 13, 25. vii, 28 A 23, 28, 47 Af 9, 19, 20, 28, 73, 98 H 27  
 Tertius G vii, 25 C i, 38  
 Teruntur H 31  
 Tessera H 36  
 Testa F 877, 10  
 Testamenta G i, 39  
 Testamenti C iii, 108  
 Testamento C iii, 108 A 33  
 Testatior G viii, 42, 44  
 Testem G i, 14  
 Testes G i, 52. vii, 29  
 Testibus G vii, 77 C iii, 90, 105  
 Testimoniis A 48  
 Testimonio G v, 28, 52. vi, 28. viii, 1 F 845, 8  
 Testimonium G i, 44. viii, 53 C iii, 53  
 Testudine G ii, 6. v, 9. vii, 85  
 Testudines G v, 42, 48, 52  
 Testudinibus A 1  
 Testudo C ii, 2, 14  
 Tetendit C iii, 36  
 Tetrarchæ A 67  
 Tetrarcharum A 68  
 Tetrarchas A 78  
 Tetrarches A 67  
 Tetrarchiam A 78  
 Tetrarchiis C iii, 3  
 Tetro C iii, 49  
 Teutomatus G vii, 31, 46  
 Teutoni G i, 33  
 Teutonis G i, 40. ii, 29  
 Teutonos G ii, 4  
 Teutonum G vii, 77  
 Texerit C i, 85  
 Texerunt G vi, 30. vii, 62  
 Texisse Af 42  
 Texissent A 27  
 Textit G viii, 15 C iii, 27 Af 41  
 Thabenam Af 77  
 Thabenenses Af 77  
 Thapsitanis Af 80, 97  
 Thapsitanos Af 79  
 Thapso Af 28, 79, 85, 90  
 Thapson Af 44  
 Thapsum Af 46, 53, 62, 67, 79, 80, 86  
 Theatri Af 37  
 Theatro C ii, 25  
 Theatrum C iii, 112  
 Thebas C iii, 55  
 Theophane C iii, 18  
 Thermum C i, 12  
 Thermus C i, 12  
 Thessalia C iii, 4, 5, 24, 36, 100, 101, 106, 111  
 Thessalim C iii, 79, 80, 81  
 Thessaliam C iii, 34, 35, 36, 88  
 Thessalos C iii, 4  
 Theorium A 57  
 Therius A 58  
 Thracia C iii, 4  
 Thracibus C iii, 95  
 Thrax F 877, 13  
 Thurino C iii, 22  
 Thurios C iii, 22  
 Tiberius A 25 H 18  
 Tibi Af 22, 45 F 843, 3, 844, 11, 12. 851, 5. 877, 10  
 Tiburtius C iii, 19  
 Ticide Af 44, 46  
 Tigra G iv, 17 C ii, 9, 10, 15  
 Tignorum G iv, 17 C ii, 9  
 Tigrini G i, 12  
 Tigrinus G i, 12  
 Timebant C i, 61. iii, 26, 44 A 25  
 Timebat G vi, 57. vii, 56 C i, 29, 64. iii, 74 Af 11, 28  
 Timebunt G i, 14. iii, 3  
 Timens C iii, 6, 13, 29, 46, 63, 69, 78, 78, 89 Af 25  
 Timentes G vii, 7. viii, 38  
 Timentibus G iv, 12  
 Timere G i, 39. iv, 16. vii, 44. viii, 27, 38 C i, 2, 5. iii, 27 A 56 H 29  
 Timerent G ii, 26. iii, 13. viii, 16 C iii, 10  
 Timeret G i, 14. vi, 6 C i, 71  
 Timeri C ii, 31  
 Timide G iii, 25. v, 33  
 Timidiores G iii, 24. viii, 13  
 Timidius, *adv.* C i, 19  
 Timidos G i, 39. vi, 40  
 Timidum Af 31  
 Timor G i, 39, 40. iv, 14. vi, 41. vii, 26, 80. viii, 23, 52 C ii, 29, 81. iii, 44, 101 A 7  
 Timore G i, 23, 23, 27, 39. iv, 15, 34. v, 33. vi, 23, 37. vii, 26, 43, 77. viii, 3, 29, 30, 37, 44, 48 C i, 32, 51, 52, 55, 65, 73. ii, 20, 25, 26, 34. iii, 31, 36, 46, 64, 65, 98, 104 A 27, 54 H 4, 30, 31  
 Timorem G i, 39, 40. iii, 18. vi, 41. viii, 10, 18 C i, 32, 61, 73. ii, 33, 43. iii, 1, 101 A 8, 23 Af 35 H 23  
 Timori G viii, 48 C i, 67  
 Timoris G i, 39. iii, 17, 18. v, 54, 57. vi, 7, 35. vii, 54, 55. viii, 16 C i, 33, 71. ii, 29, 31, 40, 41. iii, 69  
 Timuerant C iii, 27  
 Timuisse G i, 41 C iii, 96  
 Timuissent G i, 40



Tiro Af 16, 34  
 Tirocinium Af 31  
 Tironem H 28  
 Tirones C iii, 23 Af 19, 32, 44, 46, 81  
 Tironibds Af 46  
 Tironum C iii, 28, 30, 34 A 43 Af 1,  
 5, 10, 16, 31, 60 H 26  
 Tisdrae Af 86, 86, 93  
 Tisdram Af 76  
 Tisdritanos Af 97  
 Titii Af 28  
 Titius A 57  
 Tito G i, 10, 22, iii, 7, v, 27, 35, vii,  
 51, viii, 6, 11 C iii, 67  
 Titum G i, 21, ii, 11, iii, 11, iv, 38,  
 v, 37, vi, 1, 33, vii, 49, 90, viii, 24,  
 52 C iii, 105 A 57  
 Titurii G v, 27, 39, vi, 37  
 Titurio G ii, 10, iii, 19 G iv, 23, v,  
 41, vi, 1  
 Titurium G ii, 5, iii, 11, vi, 24, 27  
 Titurius G ii, 9, iii, 17, iv, 38 G v,  
 29, 33, 36, vi, 32  
 Titus G ii, 26, iii, 7, v, 48, viii, 23  
 C i, 46, iii, 19 A 52 Af 38  
 Togatae G viii, 52  
 Togatam G viii, 24  
 Toleranda G v, 47, viii, 5  
 Tolerare G vii, 71 C iii, 58  
 Tolerarent G i, 28  
 Tolerari C iii, 49  
 Toleraverunt G vii, 77  
 Tollatur G vi, 34 C i, 9  
 Tollendum C iii, 1  
 Tollere G vi, 17, viii, 43 C i, 9, ii, 9,  
 iii, 105  
 Tolleret C iii, 92  
 Tolleret G i, 25, vi, 29  
 Tolleretur G vii, 28  
 Tolli G i, 42 C iii, 18, 33 A 57  
 Tollitur A 53 H 40  
 Tollunt G v, 37  
 Tolluntur C i, 6  
 Tolosa G iii, 20  
 Tolosatibus G vii, 7  
 Tolosatium G i, 10  
 Tormenta G ii, 8, vii, 41 C i, 17, ii,  
 9, 14, 22, iii, 9, 32, 44 A i, 1 Af 20  
 Tormentis G iv, 25, vi, 19, vii, 4, 22,  
 81, viii, 40, 41 C i, 26, ii, 4, 9, 11,  
 14, iii, 46, 63 A 9, 19, 21 Af 77  
 Tormento G viii, 14 C ii, 9  
 Tormentorum G iv, 25 C ii, 2, 16 A  
 2 Af 29  
 Tormentumve C iii, 51, 56  
 Torquato Af 96  
 Torquatus C iii, 11  
 Torques H 26  
 Tot G iii, 10 et alia

Tota G i, 26, v, 34, 55, vii, 1, 38 C  
 i, 2, 6, 9, 81, ii, 6, 18, 19, 26, 34,  
 41, iii, 1, 12, 32, 88 A 5, 11, 26,  
 40, 56 H 16, 35  
 Totae G iii, 13, vii, 73 A 76 H 16  
 Totam G v, 53 C ii, 16, iii, 17, 60  
 Toti G i, 7, 30, v, 11, vii, 66 C i, 38,  
 iii, 5, 31, 89  
 Totidem G i, 48, ii, 4, 78, viii, 54 C  
 i, 83 A 2, 34, 77  
 Totis G i, 39, ii, 6, 23, vi, 37 C i,  
 50, 64, iii, 44  
 Totius G i, 2, 3, 20, 30, 31, 43, ii, 4,  
 19, iii, 16, 21, iv, 29, v, 3, 5, 53,  
 55, vi, 5, 11, 12, 18, 29, vii, 10, 16,  
 29, 62, 63, 64, 88, viii, 46 C i, 35,  
 65, 70, ii, 17, 19, 21, 27, 39, 42, iii,  
 14, 41, 78, 97 A 66, 67, 78 H 8,  
 33  
 Toto G i, 26, v, 16, vii, 24, 28, 63,  
 72, 89, viii, 7, 28, 34 C i, 12, 61,  
 iii, 47 A 47 Af 40, 55 H 13  
 Totos Af 70  
 Totum G i, 24, 38, ii, 19, vii, 22, 72,  
 viii, 40 C i, 4, 81, iii, 111 A 11, 50  
 Af 39, 86 H 28  
 Totus G vi, 5 A 57  
 Trabes G ii, 29, vii, 23 C ii, 9, 10  
 H 5  
 Trabibus G iii, 13, iv, 17, vii, 23 C  
 i, 27, ii, 9  
 Tractandis G iii, 28  
 Tractu G iii, 112  
 Tractus G vi, 38  
 Tradantur G vii, 22  
 Tradere G iii, 21  
 Tradarent G i, 51  
 Tradidisse G vii, 20  
 Tradidisset G i, 44  
 Tradit G vi, 4, viii, 23  
 Tradita sit G iv, 7  
 Traditis G i, 27, 28, ii, 15, 31, 32  
 Traditum est G vi, 8  
 Tradunt G vii, 3  
 Traduxisse G i, 12  
 Tragula G v, 35  
 Tragulam G v, 48  
 Tragularum C i, 57  
 Tragulas G i, 26  
 Tragulis H 32  
 Trahebatur A 6  
 Trahere A 38  
 Traherentur F 877, 15  
 Traheretur G i, 53 C i, 21  
 Trajectum A 66  
 Trallibus C iii, 105  
 Tranquillitas G iii, 15  
 Tranquillitate G v, 23  
 Trans G i, 1 et alia

- Transalpinam G vii, 1, 6  
 Transcendebant C i, 68  
 Transcendendæ erant C i, 68  
 Transcendere G iii, 15. vii, 70  
 Transcenderent C iii, 46  
 Transcenderunt C iii, 68  
 Transcurrentes C i, 58  
 Transdant C i, 76  
 Transdatur G vii, 68  
 Transdebant G vii, 47  
 Transdere G vi, 16. vii, 89 C i, 20. ii, 20  
 Transderent Af 25, 28  
 Transderentur C i, 68. iii, 1  
 Transdi G vii, 89. viii, 54 C ii, 20. iii, 71  
 Transdiderant A 44  
 Transdiderat G v, 25 C ii, 29 A 24  
 Transdiderunt G vii, 77. viii, 43  
 Transdidit C iii, 39 A 33 Af 54  
 Transdit C ii, 20 A 52, 55, 93  
 Transdita G vii, 12 C ii, 20 Af 67  
 Transditæ C iii, 88  
 Transditæ sunt C i, 3  
 Transditas G vii, 25. viii, 55  
 Transditi Af 28  
 Transditis G ii, 13  
 Transditos G viii, 15  
 Transditum G vii, 39 C iii, 57  
 Transditur G vii, 57, 76 A 4  
 Transducat G i, 44  
 Transducatur G i, 31  
 Transducendum G iv, 17  
 Transducere G ii, 5, 9. iv, 19 C i, 21, 30. iii, 53  
 Transducerent G vi, 12. vii, 35 C i, 65  
 Transduceret G i, 25  
 Transduci C i, 42 H 31  
 Transducit G i, 13. ii, 10. vi, 9. vii, 11, 45, 58. viii, 14 C i, 64. iii, 37 A 60  
 Transducitur G iv, 18  
 Transducta G vii, 37  
 Transductas C iii, 88  
 Transducti G vi, 40  
 Transductis G vii, 35 C i, 16 H 6  
 Transducto G viii, 20 C i, 64. iii, 76  
 Transductos G i, 31. ii, 4. v, 6  
 Transductus esset C i, 64  
 Transducunt G v, 51 C i, 61  
 Transducuntur G vii, 45  
 Transdunt G vi, 14 C ii, 22  
 Transduxerant G i, 11 C i, 63  
 Transduxerit G vi, 9, 32. viii, 13 C ii, 28. iii, 4, 39, 103  
 Transdixerim C ii, 32  
 Transduxisset G i, 19. viii, 27  
 Transduxit G i, 48. vii, 53, 56 C iii, 40 H 5  
 Transeant G i, 9  
 Transeat G iii, 18  
 Transeundi G ii, 9. iv, 1. viii, 14 A 14 Af 64 H 30  
 Transeundo G ii, 10  
 Transeundum G viii, 27 C i, 63 A 37  
 Transeundum erat C iii, 30  
 Transeundam esse G iv, 16  
 Transeundus Af 36  
 Transeunt G vi, 35 C i, 24, 63. ii, 25  
 Transferente A 62  
 Transferre C i, 61  
 Transferret Af 57  
 Transfert G vi, 3 C i, 60 A 60  
 Transferunt C i, 24  
 Transfigitur G v, 44  
 Transfixi G vii, 62  
 Transfixis G i, 25  
 Transfixum G v, 44  
 Transfodiebantur G viii, 82  
 Transfuga Af 74 H 16, 18  
 Transfugæ H 18, 22  
 Transfugent H 22  
 Transfugerant H 7, 19  
 Transfugerent H 19  
 Transfugerunt H 20, 21, 26, 27  
 Transfugisse H 26  
 Transfugit H 11, 18, 20  
 Transgredi Af 50  
 Transgrediendi erant Af 50  
 Transgressi G ii, 19. vii, 46. viii, 10 C i, 79 A 76 Af 61, 23  
 Transgressus G vii, 25  
 Transibant G i, 12. viii, 19  
 Transjecissent A 52  
 Transjecisset C iii, 29  
 Transjecit C i, 40, 55. vii, 112 Af 68 H 33  
 Transjecti G vii, 82  
 Transjectis G viii, 9  
 Transjectu C ii, 20  
 Transjectus G iv, 21. vii, 25 Af 85  
 Transierant G i, 5. ii, 10. iv, 14. v, 12. vi, 42 A 27  
 Transierat G i, 12 C iii, 61  
 Transierunt G iv, 1, 4 C iii, 25, 60 A 29  
 Transjicere Af 94 F 851, 2  
 Transjiceret A 51  
 Transjici C ii, 9  
 Transjiciebatur C iii, 19  
 Transjicit G v, 44. viii, 48 C i, 64, 83 A 52  
 Transjicitur C v, 35  
 Transiit G viii, 53  
 Transiliit H 19  
 Transillire A 46  
 Transire G i, 8, 33, 37, 48. ii, 10, 22,

27. iii, 11. iv, 4, 16, 17. v, 18, 49,  
 51. vi, 7, 8, 9, 14, 22. vii, 5, 11, 61,  
 70 C i, 29, 62, 64, 83. ii, 24. iii, 5,  
 30 A 23, 27 Af 19, 77 H 5  
 Transirent G i, 13, 28, 31. ii, 9  
 Transiret G v, 50, 55 C iii, 78 A 36,  
 40  
 Transiri G vii, 35, 55 C i, 48  
 Transire G i, 31, 44 H 24. iv, 16. v,  
 27, 41 C iii, 33  
 Transissent G i, 13. iii, 2. vii, 5. viii,  
 13 C i, 40  
 Transit G iv, 10 C i, 60. iii, 37  
 Transitionem H 26  
 Transitu G v, 55. vi, 7. vii, 57 A 14,  
 29, 40  
 Transitum G viii, 20  
 Transitor G i, 6  
 Transitueros G vi, 7  
 Transitorium G iv, 30  
 Transitus G viii, 13 A 60  
 Translata esse G vi, 13  
 Translatum G vii, 8  
 Translaturos C i, 74  
 Transmarina A 3, 56  
 Transmarinam G vi, 24 C i, 29  
 Transmissum esse G v, 2  
 Transmissus G v, 13  
 Transmittitur G vii, 61  
 Transnare C i, 48  
 Transnarunt A 29  
 Transnare G i, 53  
 Transpadanis C iii, 87  
 Transportabat C ii, 23  
 Transportandam G v, 1  
 Transportandas G iv, 22  
 Transportandis C iii, 8  
 Transportandos C iii, 29  
 Transportandum G iv, 16, 29 C iii,  
 25 Af 37  
 Transportare C iii, 2  
 Transportaret G iv, 16  
 Transportaretur A 44 Af 26  
 Transportari G vii, 61 C iii, 8 Af 72  
 Transportat C i, 54  
 Transportati G vii, 62  
 Transportati essent G i, 37 C iii, 78  
 Transportaverat G iv, 30, 35 Af 19,  
 47  
 Transrhenanis G iv, 16. vi, 5  
 Transrhenanos G v, 2  
 Transra G iii, 13  
 Transtulit C iii, 66  
 Transversa C ii, 9 A 15  
 Transversam G ii, 8  
 Transversaria C ii, 15  
 Transversas C i, 27. ii, 9  
 Transversum C iii, 63  
 Transvexisset C iii, 29  
 Trebellius H 26  
 Trebium G iii, 7  
 Trebonii C ii, 5. iii, 20  
 Trebonio G v, 17. vi, 40. viii, 46 C  
 ii, 13 A 64 H 7, 12  
 Trebonium G v, 24. vi, 83. vii, 11.  
 viii, 6, 11, 14, 54 C i, 26. ii, 13. iii,  
 21  
 Trebonius G vii, 81 C ii, 1. ii, 15 A  
 64  
 Trecenta G i, 29 Af 36  
 Trecenti G iv, 37. vi, 86 C i, 18 H  
 24  
 Trecentis G v, 9 Af 80, 76, 88, 90 F  
 858, 7  
 Trecentorum G viii, 41 C i, 43 Af  
 61  
 Trecentos G vii, 24 C i, 24. iii, 4 Af  
 78, 90  
 Tredecim G viii, 2 C i, 15 Af 62 H  
 7, 26, 30, 31  
 Trepidantem Af 63  
 Trepidantes A 31  
 Trepidantius, *adv.* C i, 19  
 Trepidare G v, 33 Af 82  
 Trepidatio A 75  
 Trepidatur G vi, 87  
 Tres G i, 1, 3, 10, 12. ii, 28. v, 17,  
 24. vi, 32. vii, 47, 61, 67 C i, 26,  
 39, 43, 45. ii, 9. iii, 39, 67 A 16,  
 35, 69 Af 70 H 13, 15  
 Treviri G i, 37. ii, 24. v, 26, 55. vi,  
 7. vii, 63  
 Trevis G i, 37. v, 3, 4. vi, 2, 9 viii,  
 45  
 Trevirorum G iv, 6, 10. v, 2, 3, 4, 24,  
 47. vi, 5, 8, 29, 44. viii, 52  
 Trevis G iii, 11. v, 53, 58. vi, 2, 5,  
 6, 9, 32. viii, 25  
 Tria G i, 22, 29. v, 47. vii, 69, 70.  
 79 C i, 16, 39 C iii, 26, 83, 106 A  
 50 Af 3, 12, 24, 78 H 31  
 Triarii C iii, 92 A 72  
 Triarium A 73  
 Triarius C iii, 5  
 Triboccos G i, 51  
 Tribocorum G iv, 10  
 Tribuens A 43  
 Tribuerat G v, 7 C iii, 59  
 Tribuere G vii, 20, 37 C i, 35 Af 61  
 Tribuerent G vii, 58  
 Tribueret G i, 13  
 Tribues H 19  
 Tribui G i, 43 C iii, 78  
 Tribuisse H 42  
 Tribuissent A 70  
 Tribuisset G vi, 1. viii, 46 C iii, 10,  
 13 A 68 H 29  
 Tribuit C iii, 2, 4, 78 A 65 Af 69, 89

- Tribuitur C i, 5  
 Tribunal C iii, 20 A 49, 53  
 Tribunali C ii, 18. iii, 21  
 Tribuni G v, 28 C i, 2, 5, 71, 74, 76. iii, 13, 72, 74 Af 28  
 Tribunis G i, 39. iii, 14. iv, 23. vi, 7. vii, 17, 47, 52, 62, 65 C i, 3, 5, 32, 39. ii, 20, 21. iii, 1, 95 A 43 Af 54  
 Tribunitia C i, 7  
 Tribunitiis A 65  
 Tribunitium C i, 77  
 Tribuno C ii, 19  
 Tribunorum C i, 1, 2, 7, 67, 77 A 65  
 Tribunos G i, 41. ii, 26. iii, 7. v, 87, 52 C i, 8, 21, 22, 23, 64. iii, 71  
 Tribunum G vi, 39. vii, 42 C iii, 104 Af 77  
 Tribunus G iii, 5. v, 15. viii, 52 C i, 6, 33. ii, 25 A 57 Af 54 H 11  
 Tribus G i, 12. ii, 11. iii, 11. v, 8, 42, 53. vi, 1, 31, 32, 35, 36. vii, 41, 61, 62, 68. viii, 7, 11 C i, 12, 18, 24, 37, 38, 51. ii, 1, 9, 19, 22, 23. iii, 52, 53, 78 A 28, 34, 72 Af 3, 29, 48, 86 H 9  
 Tributa G vi, 14  
 Tributis C ii, 21 Af 97  
 Tributorum G vi, 13  
 Tributum C iii, 32  
 Tributum esset H 29  
 Tricenos Af 75  
 Tricesies Af 97  
 Tricesima A 9, 40, 54, 57  
 Tricesimæ A 34  
 Tricesimam A 34, 39, 40, 53, 57 Af 60  
 Trichilas C iii, 96  
 Tricles Af 97  
 Tricliniis G viii, 51  
 Tridui G i, 38. iv, 4, 11  
 Triduo G i, 26. vii, 9, 20 C i, 18. iii, 10  
 Triduum G i, 26. ii, 16 C i, 38. iii, 40  
 Triennio Af 19  
 Triennium G iv, 4 Af 90  
 Trieris Af 44  
 Triginta C i, 29. iii, 6. iv, 15, 35. v, 2, 13. vi, 35. vii, 24, 38, 71, 75 C i, 17, 25, 36, 48, 61. ii, 8, 18. iii, 8, 10, 40, 53, 67, 71, 96, 99, 101 A 18, 55, 63 Af 6, 11, 12, 23, 25, 30, 45, 48, 63 H 18, 24, 31 F 858, 7  
 Trina G viii, 33, 36  
 Trinis G i, 53. v, 53. vii, 46, 66 A 37 Af 67, 86  
 Trino Af 80  
 Trinobantes G v, 20  
 Trinobantibus G v, 21, 22  
 Tripartito, *adv.* G v, 16 et alia  
 Triplex C i, 83 Af 60  
 Triplicem G i, 24, 64 A 2  
 Triplici G i, 49, 51. iv, 14 C i, 41 Af 55, 81  
 Triquetra G v, 13  
 Trireme C ii, 23  
 Trirremem A 25 Af 63  
 Triremes C ii, 6. iii, 24, 111 A 47  
 Tristes G i, 32  
 Tristimonia Af 10  
 Tristitia G i, 32  
 Tritici C ii, 18 Af 36, 67  
 Trium G i, 5. ii, 18, 33. vii, 73. viii, 8, 9 C i, 42. iii, 29 A 19, 20  
 Triumphavit Af 22  
 Triumphi G viii, 51 Af 26  
 Triumpho F 843, 7  
 Trucidari Af 26  
 Trunci G iv, 17  
 Truncis G vii, 73  
 Tu Af 16 et alia  
 Tua Af 35, 45, 54 H 17  
 Tuae G v, 44  
 Tnam Af 54  
 Tuba G ii, 20. vii, 81 C iii, 40, 90  
 Tubæ G vii, 47  
 Tubarum G viii, 20  
 Tubero C i, 30, 31  
 Tuberonem C i, 31  
 Tubicen Af 82  
 Tuemini C iii, 94  
 Tueatur C i, 38  
 Tuebantur G vi, 12 A 2, 17, 19  
 Tuebatur C ii, 23  
 Tuenda G vi, 34 A 17  
 Tuendæ C iii, 34 A 65  
 Tuendam C iii, 1, 39  
 Tuendarum A 5  
 Tuendas G viii, 24 H 40  
 Tuendi G vi, 29 vii, 11 C ii, 19. iii, 39  
 Tuendum Af 8  
 Tuentur G vi, 37. vii, 65  
 Tuerentur C i, 79  
 Tueretur G v, 8 viii, 54  
 Tueri G iv, 8. viii, 34 C ii, 10, 32. iii, 23, 111 Af 20 H 85  
 Tuis G viii, 1 Af 45 F 844, 1  
 Tulerant G viii, 44 A 56 Af 97  
 Tulerat G viii, 19  
 Tulerunt G v, 21 C ii, 18, 34. iii, 37, 51, 64, 93, 101  
 Tulingi G i, 25  
 Tulingis G i, 5  
 Tulingorum G i, 29  
 Tulingos G i, 28  
 Tulisse G i, 14, 44 C i, 9, 34, 35. ii, 21

Tulit G iv, 84. v, 4. vii, 62 C iii, 93,  
105 A 25, 32 Af 52, 88  
Tullio G viii, 46  
Tullium G vi, 32. vii, 90  
Tullius Af 85 H 17, 18  
Tullum G vi, 29  
Tullus C iii, 53  
Tum, *adv.* G i, 17 et alia  
Tum, *conjunct.* G ii, 4 et alia  
Tumulis H 5, 28  
Tumulo G i, 43. ii, 27. vi, 8  
Tumulos G vi, 17 H 5  
Tumultu G i, 40. ii, 11. vi, 7. vii, 47,  
60 C iii, 18, 64, 106 Af 31  
Tumultuari G vii, 61  
Tumultuariis A 34  
Tumultuosus, *adv.* G vii, 45  
Tumultus G v, 26. vi, 37 C i, 7. ii,  
25. iii, 69  
Tumulum G i, 46. vi, 40 C i, 43, 47.  
iii, 46, 51 H 24  
Tumulus G i, 43 A 72  
Tunc G v, 41 et alia  
Tunicas C iii, 44  
Tuo Af 45 F 844, 3  
Turba C ii, 35  
Turbari Af 15  
Turbate C i, 5  
Turbati C ii, 12  
Turbavit A 56  
Turbida A 5  
Turbidam C ii, 22  
Turbulenta A 45  
Turbulentissimi C i, 5  
Turinum C iii, 21  
Turma Af 29  
Turmae G viii, 29 C iii, 38 Af 29, 39  
H 14, 26  
Turmarum C iii, 38  
Turmas G iv, 33. vii, 45. viii, 7, 18,  
18, 28 C iii, 38 Af 18, 40, 78 H 14  
Turmatim G viii, 18 et alia  
Turmis G vi, 8. vii, 80, 88. viii, 19  
Af 14, 75 H 6, 23  
Turones G ii, 35. vii, 4  
Turoni G vii, 75  
Turonis G viii, 46  
Turpe G vi, 18 C i, 44 A 34 Af 31  
Turpem C ii, 31. iii, 20, 37  
Turplonem H 25  
Turpissimæ C ii, 31  
Turpissimam G viii, 77 C iii, 32 Af  
66  
Turpissime Af 75  
Turpissimis G vi, 21 A 24  
Turpissimum G i, 33  
Turpiter G vii, 20 et alia  
Turpitudinem G vii, 27

Turpius, *nom.* G iv, 2. v, 28  
Turre H 13, 38  
Turrim C ii, 9, 10, 12, 14 H 13, 18  
Turres G iii, 21. v, 40, 42, 43, 52. vii,  
17, 18, 24, 72. viii, 9. C i, 25, 26,  
35. ii, 1. iii, 40, 54 A 18 Af 26, 37,  
38, 88 H 16, 34, 41  
Turri G v, 43. vii, 27 C ii, 9, 10, 11,  
22 Af 38  
Turribus G ii, 12, 33. iii, 14. vii, 22,  
28, 82, 86 C i, 27. ii, 2, 11, 16, 19.  
ii, 9 A 2, 40 Af 86 H 8  
Turrim G v, 43. vi, 29 C ii, 8, 10,  
14. iii, 39 H 19  
Turris G v, 43. vii, 25. viii, 41 C ii, 8,  
9, 11, 12, 14. iii, 112 H 19  
Turritis Af 30, 41  
Turrium G vii, 22, 24 C ii, 2  
Tusculus A 53  
Tata G ii, 5. vii, 14 A 1, 42  
Tutabatur C i, 52  
Tutæ essent C iii, 13  
Tutam G v, 29  
Tuti C ii, 4  
Tuti esse G iv, 16  
Tuticæum C iii, 71  
Tutior G viii, 9  
Tutiora Af 68  
Tutiorem C i, 46 H 41  
Tutiores G vi, 23  
Tutis A 40  
Tutissimam G viii, 54  
Tutissimas C iii, 27  
Tutius, *adv.* G iii, 13 et alia  
Tuto, *adv.* G iii, 24  
Tutos A 33  
Tutum G ii, 28. v, 27 C ii, 41 Af 63  
Tutum esse G iv, 17 C i, 14  
Tutum fore G viii, 27 C iii, 106 Af  
3  
Tutus erat C iii, 26  
Tutus esset C ii, 10 A 61  
Tuum A 15  
Tuus Af 22 H 17  
Tympana C iii, 105  
Tyrannis C iii, 31  
Tyrannos A 65

U, V.

Vacabant C iii, 25, 76  
Vacabat G viii, 41 C i, 82  
Vacare G i, 28. iv, 3, 8  
Vacaret A 49  
Vacationem G vi, 14  
Vacca, *oppidum*, Af 74  
Vacua G vii, 45. viii, 46 Af 9, 68

- Vacuam G iii, 1 C i, 31. iii, 29, 112  
 Vacuas C i, 31 A 2 Af 62  
 Vacuo G vii, 46  
 Vacuum G ii, 12 C iii, 3 Af 25  
 Vacuus G vii, 25  
 Vada G iii, 9, 13. vii, 19. viii, 13 A  
 14, 15, 29  
 Vadimonio A 49  
 Vadis G ii, 9. iii, 12, 13. iv, 26 A 17  
 Vado G i, 6. v, 58. vii, 35, 55, 56 C  
 iii, 30, 37  
 Vadosum C i, 25  
 Vadum C i, 61, 62, 64, 83 A 15  
 Vagabantur G iv, 6 C i, 59 Af 21  
 47  
 Vagabatur G v, 57  
 Vagandi G viii, 32  
 Vagantibus Af 62  
 Vagarentur G i, 2. vii, 45  
 Vagari G iii, 23. v, 19 A 61 Af 24,  
 28  
 Vagati G iv, 4  
 Vagentur G vii, 8  
 Vaginam G v, 44  
 Vagum Af 93  
 Vahalis G iv, 10  
 Valde F 848, 10  
 Vale G viii, 1 F 843, 2. 844, 6. 845, 10  
 Valeamus C iii, 86  
 Valeat G i, 17  
 Valebant G iii, 20  
 Valebat G i, 51 C i, 61. iii, 43 A 60  
 Valent G ii, 17. vii, 63. viii, 29  
 Valeo H 26  
 Valere G ii, 4. v, 4 C i, 85  
 Valerent G vi, 12 C ii, 44 A 12  
 Valeret G i, 40  
 Valerii G i, 47  
 Valerio G i, 47. vii, 65 C iii, 43  
 Valerium G i, 19, 47 C i, 30  
 Valerius G i, 53. iii, 30 C i, 30, 31.  
 iii, 53 H 32  
 Valet G v, 3  
 Valetiacus G vii, 32  
 Valetis H 26  
 Valetudine G v, 40. vii, 78 C i, 31.  
 iii, 2, 49, 62 A 44  
 Valetudinis C iii, 87  
 Valgus H 13  
 Vallata A 30  
 Vallatis A 27  
 Valle G iii, 1. viii, 9, 14 C ii, 1, 27 A  
 74  
 Vallem G iii, 2. v, 49, 50. viii, 40 C  
 ii, 34 A 76 Af 31  
 Valles C i, 68, 79 A 78  
 Valli G v, 42 C iii, 63 Af 31, 35, 38  
 Vallibus A 72  
 Vallis G v, 32. vi, 34. vii, 47, 73 C i,  
 79. ii, 34 A 73  
 Vallium C iii, 49  
 Vallo G i, 26. ii, 5, 30, 33. iii, 1, 25,  
 29. v, 21, 42, 43, 44, 50, 51. vi, 37,  
 42. vii, 41, 70, 78, 81, 82, 88. viii,  
 9, 15 C i, 18, 41, 42, 61, 81, 86. ii,  
 36. iii, 37, 56, 66, 67, 69, 85, 95 A  
 30, 31, 37, 74 Af 29, 31, 81, 83 H  
 15, 32  
 Vallos C iii, 16  
 Vallum G iii, 4, 5, 17. v, 26, 37, 39,  
 43, 51, 57, 72. vii, 86. viii, 33 C i,  
 28, 73, 75, 76. iii, 56, 63, 76, 95,  
 96 A 2 Af 20, 24, 31, 46, 61, 82 H  
 23, 23, 36  
 Vallus C iii, 63  
 Valvas C iii, 103  
 Valuisse G viii, 50  
 Valuit G v, 54. vi, 30. vii, 84  
 Vangiones G i, 51  
 Varena G v, 44  
 Varenus G v, 44  
 Vari C ii, 23, 25, 27, 28, 30, 34 Af 44,  
 64  
 Varia C iii, 35  
 Varie A 40, 57 Af 60  
 Varietatem G vii, 23  
 Varii, G ii, 23  
 Variis G vii, 77 C ii, 29, 36 A 28  
 Vario C i, 46  
 Varios A 5  
 Varo C ii, 25 Af 90  
 Varro C i, 38. ii, 17, 20, 21 A 58  
 Varrone C ii, 19  
 Varronem C iii, 19  
 Varroni C ii, 19, 21  
 Varronis C ii, 20, 31  
 Varum C i, 13, 31, 86, 87. ii, 27, 35,  
 43, 44 Af 64 H 27  
 Varus G viii, 28 C i, 18, 28. ii, 27, 28,  
 33, 35, 44. iii, 37 Af 44, 62, 63 H  
 31  
 Vas Af 47  
 Vasa C i, 66  
 Vasis C iii, 37, 38  
 Vasius A 52  
 Vastandi G v, 19  
 Vastandis G v, 19  
 Vastandos G viii, 24  
 Vastare G viii, 24 H 1  
 Vastarentur Af 7  
 Vastari G i, 11. v, 1 A 34 Af 28  
 Vastasset G viii, 25  
 Vastat A 59  
 Vastata A 42  
 Vastatis G iii, 29. iv, 38. v, 23. vi, 3,  
 23, 44  
 Vastatos esse Af 20  
 Vastissimo G iii, 9

- Vasto G iii, 12  
 Vaticinationibus G i, 50  
 Vaticaniana A 45  
 Vatiniani A 45, 46  
 Vatinii A 43  
 Vatinio G viii, 46 C iii, 19 A 47 Af 10  
 Vatinium C iii, 19, 90 A 45  
 Vatinius C iii, 100 A 44, 45, 46, 47  
 Uberiora C i, 53  
 Ubi, *adv.* G i, 7 et alia  
 Ubi, *conjunct.* G i, 5 et alia  
 Ubi G i, 54. iv, 3, 16. vi, 9  
 Ubiis G vi, 10  
 Ubiorum G iv, 8, 19. vi, 9, 29  
 Ubios G iv, 11, 19. vi, 29  
 Ubique C ii, 20  
 Ucubenses H 20  
 Ucubi H 24  
 Ucubim H 7, 8, 20, 27  
 Ve G i, 26 et alia  
 Vectibus C ii, 11. iii, 40  
 Vectigal C iii, 32 A 56  
 Vectigales G iii, 8. iv, 3 Af 8  
 Vectigalia G i, 18, 36 C i, 35 H 42  
 Vectigalibus Af 97  
 Vectigalis G v, 22  
 Vectorilis G v, 8  
 Vectura C iii, 82  
 Vecturas C iii, 42  
 Vectus C ii, 44 Af 2, 8, 63  
 Vehemens H 31  
 Vehementer G i, 37 et alia  
 Vehementi G viii, 48 H 8  
 Vehementiore A 64  
 Vehementissime G viii, 36 et alia  
 Vehementissimo G viii, 15  
 Vehementius G vii, 84 et alia  
 Vehiculo H 39  
 Vel G i, 6 et alia  
 Vela C ii, 25 A 45 A 53  
 Velanii G iii, 8  
 Velanius G iii, 7  
 Velannis G vii, 76  
 Velim F 844, 1  
 Velint G i, 14, 44. iv, 7, 8. v, 27, 41.  
 vi, 14, 23. vii, 89 C i, 1. iii, 82  
 Velis, *subst.* G iii, 13, 14 A 46  
 Velit G i, 34, 43. iii, 8, 26. v, 2, 36,  
 51, 56. vi, 9. vii, 81 C i, 1. iii, 62  
 Vellaunoduni G vii, 11, 14  
 Vellaunodunum G vii, 11  
 Velle G i, 34, 47. iv, 15. v, 41 C i, 8,  
 11, 22, 32, 85. ii, 35. iii, 15 A 58  
 Af 1, 19 H 6  
 Vellem Af 54  
 Vellent G i, 7, 28, 30, 31, 36. v, 26,  
 35, 43 C i, 45, 73, 84. iii, 17, 19,  
 53, 60 A 24 Af 51, 68, 87  
 Vellet G i, 14, 36, 44, 47, 48. iv, 23.  
 vi, 34. vii, 16, 27, 38, 45. viii, 1, 3  
 C i, 2, 9, 18, 72, 82. ii, 19, 29, 35,  
 36, 44. iii, 1, 6, 18, 23, 44, 56, 78,  
 89, 108, 109 A 4 Af 6, 7, 46, 50,  
 57, 88 H 28, 32  
 Velocasses G ii, 4. viii, 7  
 Veloci Af 71  
 Velocissime G v, 35  
 Velocissimi G i, 48  
 Velocitas G vi, 28  
 Velocitate G viii, 48 A 66, 76 Af 69  
 Velocitatem A 8 Af 71  
 Velocitatis G viii, 36  
 Velut G i, 32 et alia  
 Venæ G viii, 43  
 Venas A 8  
 Venationibus G iv, 1. vi, 21  
 Venationis G vi, 28  
 Venatoribus G vi, 27  
 Vendant G iv, 2  
 Vendi H 22  
 Vendidit G ii, 38. iii, 16  
 Vendit Af 2, 98  
 Venditionem Af 90  
 Venditis Af 97  
 Venditurum Af 89  
 Venerant G i, 54. ii, 6, 7, 19, 24. iii,  
 6. iv, 22. vi, 9, 37 C i, 21, 43, 51,  
 77. ii, 21. iii, 61, 69, 110 A 18, 65  
 Venerat G ii, 25. v, 20. vii, 48, 57,  
 58. viii, 10, 27 C i, 8, 72. ii, 28.  
 iii, 4, 37 A 66 Af 2, 64  
 Venere, *verb.* Af 36  
 Venere, *nom. propr. fam.* F 853, 25  
 Venerint G vi, 10, 23  
 Venerit G i, 44 C ii, 32  
 Venero F 849, 15  
 Venerunt G i, 43. iv, 7, 13, 22, 34,  
 36, 38. v, 3, 10, 26. vii, 12, 77 C ii,  
 36. iii, 99 H 21, 35, 36 F 849, 7  
 Veneti G iii, 8, 9. vii, 75  
 Venetiam G iii, 9  
 Venetici G iii, 18  
 Veneticum G iv, 21  
 Venetis G iii, 17, 18  
 Venetorum G iii, 16  
 Venetos G ii, 34. iii, 7, 11  
 Vent F 849, 12. 852, 1  
 Venia G vii, 15 Af 92  
 Veniam, *subst.* G vi, 4. viii, 46 A 24  
 Veniant G iv, 5. vii, 37 C iii, 80  
 Veniat G v, 46, 49. vii, 63, 60. viii,  
 48  
 Veniatis C ii, 32  
 Veniatur C i, 87  
 Veniebant G i, 37. ii, 24. v, 2. vi, 7.  
 vii, 30 C i, 48. ii, 29. iii, 25 H 18  
 Veniebat G i, 42. viii, 51  
 Veniendi H 31

- Venientem C i, 31. iii, 25 A 45  
 Venientes G i, 25, 26  
 Venienti C iii, 79 A 63  
 Venientibus C i, 55. iii, 30, 80 A 15  
 Venientium C ii, 43  
 Venimus Af 35  
 Venire G i, 18, 33, 34, 35. ii, 5, 13.  
   v, 3, 4, 27, 46, 54. vi, 2, 8, 85. vii,  
   1, 36, 70. viii, 23 C i, 60. ii, 26, 27.  
   iii, 2, 8, 19, 33, 36, 104 A 3, 29 Af  
   4, 6, 41, 84 H 7, 18  
 Venirent G i, 47. ii, 29. iv, 16 H 12  
 Veniret G i, 42, 44. iii, 17. viii, 7, 11  
   C i, 19 A 36, 59, 64 H 4  
 Veniretur G vii, 28  
 Veniri G iii, 3. v, 56 C i, 67  
 Venisse G i, 31, 44. iii, 6. iv, 7. vi,  
   5, 7, 37. vii, 66 C i, 53, 87. ii, 22.  
   iii, 57 A 3, 10 Af 19, 26, 57 H 32  
 Venissent G i, 31. iv, 12. v, 22, 47.  
   vi, 3. vii, 5, 12, 20, 55 C ii, 19. iii,  
   34, 102, 109 Af 52 H 10, 15, 22  
 Venisset G ii, 3, 17. iv, 6. v, 1, 2, 11,  
   18. vi, 41. vii, 6, 7, 11, 44. viii, 33,  
   38, 40, 44, 47, 55 C i, 14, 16, 31,  
   34. ii, 12, 22. iii, 11, 16, 31, 87, 105  
   A 65, 69 Af 50 H 2, 3, 4, 5, 18, 25,  
   32, 33  
 Venit G i, 8, 49. ii, 2. iii, 18. iv, 27,  
   37. v, 3, 48, 56. vi, 9, 19. vii, 3.  
   viii, 37 C i, 8, 18. ii, 20. iii, 6, 23,  
   36, 40, 41, 51, 65, 80, 100, 101, 102  
   A 32, 34, 43, 57, 62, 63, 64, 66, 67,  
   78 Af 2, 76, 98 H 10, 17, 33  
 Venitur C ii, 84  
 Veniant G iv, 18, 21. vii, 32. viii, 29,  
   81 C i, 15, 74 Af 7, 33, 74, 92 H 2  
   F 669, 2  
 Venti G v, 43 C iii, 25, 26, 101, 107  
 Ventis C iii, 25, 42 A 8  
 Ventisaponte H 27  
 Ventitant G iv, 3  
 Ventitare G v, 27  
 Ventitaret G iv, 32  
 Vento G iii, 3. iv, 22, 28. v, 8, 42 C  
   ii, 14. iii, 26, 101, 111 A 47 Af 2,  
   44, 52, 63 H 3 F 858, 9  
 Ventorum G iii, 13 C i, 40 Af 26  
 Ventum, *nom.* G iv, 23 C ii, 4. iii, 25,  
   101 Af 34 H 19  
 Ventum erat G ii, 11. iii, 23 C i, 58  
 Ventum esset G vii, 61. viii, 23 C iii,  
   19, 33, 75 A 25 H 27, 33  
 Ventum est G iv, 28. v, 26. vi, 43 A  
   14, 31  
 Ventura G vii, 9  
 Venturi essent A 23  
 Venturos G i, 31. iv, 32. vii, 18  
 Venturos esse G v, 29  
 Venturum G iv, 25. v, 3. viii, 23 C i,  
   19. ii, 20. iii, 19 F 842, 1  
 Venturum esse G i, 42 C i, 17, 39  
 Venturum fuisse G i, 34  
 Venturus sit C i, 24  
 Ventus G iii, 13, 15. v, 7 C ii, 14. iii,  
   26, 47  
 Vera G i, 18, 20  
 Veragrorum G iii, 1, 2  
 Veragros G iii, 1  
 Verba G ii, 14 C i, 76. ii, 18 Af 32,  
   35 H 17  
 Verberaret Af 1  
 Verberibus G viii, 38  
 Verbigenus G i, 27  
 Verbis G i, 20, 33, 86 Af 16, 22, 23,  
   90 H 32  
 Verborum G v, 58 C iii, 71, 83  
 Verbum H 3  
 Vercingetorige G vii, 9, 15, 26, 33,  
   44, 63, 82  
 Vercingetorigem G vii, 8, 13, 21, 28,  
   55, 63  
 Vercingetorigis G viii, 12, 26, 63, 76,  
   83  
 Vercingetorix G vii, 4, 9, 12, 14, 16,  
   20, 31, 34, 35, 86, 61, 53, 66, 67, 68,  
   70, 71, 75, 81, 84, 89  
 Vere, *nom.* G vi, 3  
 Vere, *adv.* C ii, 27 A 55  
 Verebantur C iii, 51 A 12  
 Verebatur G i, 19. v, 5 A 63 Af 58  
 Vererentur G i, 40. ii, 1. viii, 34, 39.  
   iii, 57  
 Vereretur G v, 6. viii, 44  
 Vereri G i, 39 A 15  
 Vergasillauno G vii, 76  
 Vergasillaunum G vii, 83, 85  
 Vergasillannus G vii, 88  
 Vergebant C ii, 9  
 Vergebat G ii, 18 C i, 45  
 Vergit G i, 1. iv, 20. v, 13 C ii, 24  
 Vergobretum G i, 16  
 Verisimile G iii, 13  
 Verisimilia H 2  
 Verisimilia G viii, 1  
 Verissima G viii, 1  
 Veritas Af 35  
 Veriti G iv, 15. vi, 43. vii, 28, 67, 82.  
   viii, 14, 16 C i, 66. iii, 69 A 26, 64  
   Af 50, 53  
 Veritos G vii, 5  
 Veritus G ii, 11. iv, 5. v, 3, 25, 44,  
   47, 48, 52. vi, 39. vii, 11, 28. viii,  
   16 C i, 21, 25. ii, 23. iii, 21, 46,  
   112 A 37, 61 Af 17, 41  
 Vernacula C ii, 20 H 12, 20  
 Vernaculæ A 53, 57 H 7  
 Vernacula A 53, 57 H 10



- Vero G i, 12 et alia  
 Verodictus G i, 7  
 Veromandnis G ii, 16, 23  
 Veromandnos G ii, 4  
 Versabantur G i, 48, 52 C iii, 110 H 24  
 Versantur G vi, 15, 16. vii, 77  
 Versaonensium H 28  
 Versarentur C iii, 96 A 50  
 Versaretur G ii, 26  
 Versari G ii, 1, 24. vii, 27, 40 A 36, 38, 44 Af 16  
 Versatus G v, 45  
 Versatus est A 21  
 Versavit G v, 44  
 Versum, *præp.* H 18  
 Versus, *præp.* G vi, 32 et alia  
 Versuum G vi, 13  
 Vertat C i, 8  
 Vertebant Af 70  
 Vertere G iii, 21 C i, 48, 45, 47. iii, 46, 63  
 Verterent G iii, 19  
 Verteret C iii, 73  
 Verterunt G i, 53. iv, 35, 37 C iii, 51, 94 A 17  
 Vertico G v, 45  
 Verticone G v, 48  
 Vertisco G viii, 12  
 Vertit C ii, 34 Af 17  
 Vertunt G vii, 88  
 Verum G iv, 8  
 Veruto G v, 44  
 Verutum G v, 44  
 Vesontionem G i, 38, 39  
 Vesperam G i, 26  
 Vespere C ii, 43  
 Vesperi C i, 20  
 Vesperum G i, 50. ii, 38. v, 58. vii, 60 C i, 3, 41 Af 10, 52, 73  
 Vespillo C iii, 7  
 Veste A 32  
 Vestem G vii, 47  
 Vestiendos G vii, 31  
 Vestigiis G vi, 27. viii, 20  
 Vestigio G iv, 2, 5. vii, 25. viii, 21 C ii, 7, 12, 25 Af 73  
 Vestimenta H 16  
 Vestimentis Af 47 H 33  
 Vestiti sunt G v, 14  
 Vestita A 67 Af 57  
 Vestitum A 68 Af 57  
 Vestitus G iv, 1. vii, 88  
 Vestiuntur G vii, 23  
 Vestra G vii, 77 C ii, 32 Af 35, 44 H 26  
 Vestrae G vii, 50 C ii, 32  
 Vestri C ii, 32 Af 16  
 Vestrio Af 64  
 Vestris C ii, 39  
 Vestrius Af 64  
 Vestro G vii, 20, 77 C iii, 91 H 43 F 848, 11  
 Vestrûm G vii, 77  
 Vestrum C ii, 32 Af 54  
 Vetarent G vii, 33  
 Vetat Af 57  
 Vetera C iii, 66  
 Veterana C iii, 28 A 33, 76 Af 1  
 Veteranum C iii, 4 A 69  
 Veteranarum G i, 24 Af 31  
 Veteranus G viii, 8 A ii, 61 Af 19, 66  
 Veterani C iii, 24, 71 A 74 Af 24, 44, 70, 84, 85  
 Veteranis C i, 25. iii, 4 A 44 Af 6, 10, 37  
 Veterano A 4  
 Veteranorum C iii, 29 Af 81  
 Veteranos Af 46  
 Veteranum Af 71, 86  
 Veteranus Af 16  
 Vetere G v, 54 C iii, 110  
 Veterem G iii, 24. vii, 1 C i, 22, 29, 34  
 Veteres G i, 43. v. 1. vi, 12, 40 C i, 3, 4, 30. ii, 4 A 12, 13, 58  
 Veteri A 68  
 Veteribus G i, 30, 37. vi, 12 C i, 3. iii, 76, 101 A 65, 72  
 Veteris G i, 13, 14 C iii, 35  
 Vettones C i, 38  
 Vettonum C i, 38  
 Vetuerat G ii, 20  
 Vetuit G v, 9 C i, 41. iii, 75  
 Vetus Af 50  
 Vetustate C ii, 22 A 66  
 Vetustatis G viii, 8 C i, 6 A 33  
 Vetustissima F 858, 9  
 Vetustissimum A 60  
 Vetusto Af 27  
 Vexandos G vi, 43  
 Vexare Af 25  
 Vexassent G i, 14  
 Vexata G ii, 4  
 Vexati G viii, 31  
 Vexaverunt G iv, 15  
 Vexillo G vi, 36, 40 C iii, 89 A 45  
 Vexillum G ii, 20 H 28  
 Vi G i, 6. iii, 13, 15. iv, 4, 15. vi, 14. vii, 70, 73 C i, 7, 40, 64. ii, 14, 16. iii, 26, 45, 93 Af 29, 31, 36, 52, 67, 69, 82, 87 H 1  
 Via G i, 9. v, 19. vi, 7. vii, 12, 28 H 6  
 Viam G vii, 26 C i, 54  
 Viam G i, 38. iv, 4  
 Viarum G v, 49. vi, 17. vii, 56 C i,

- 70 H 6  
 Vias G iii, 23. vi, 9. viii, 14 C iii, 111  
 Viator Af 57  
 Viatores G iv, 5  
 Vibranti Af 84  
 Vibullii C i, 38  
 Vibullium C i, 15, 24. iii, 10  
 Vibullius C i, 15, 23. iii, 11, 18  
 Vicatim A 5  
 Vicem G vii, 85. viii, 6, 11, 19, 29  
 Vicenos G vi, 14  
 Vicerit G i, 31  
 Vicerunt C iii, 67  
 Vicesies Af 97  
 Vicesimam A 53  
 Vici, *subst.* G iii, 2, 6. v, 43 A 30  
 Vicia G v, 13  
 Vicinitas G viii, 7  
 Vicinitatem G viii, 25  
 Vicinitatibus G vi, 34  
 Vicis G i, 5, ii, 7. iii, 29. iv, 19. vii, 17. viii, 5 C iii, 32  
 Vicisse G i, 40. vii, 20 C iii, 72 A 74  
 Vicissent G i, 36 C iii, 72  
 Vicisset G i, 34  
 Vicissim G viii, 10  
 Vicit C i, 87. iii, 40 A 44  
 Vico G iii, 1 A 30  
 Vicos G i, 5, 11, 28. iv, 4. vi, 6. vii, 14 C i, 27  
 Victæ C i, 61  
 Victam G i, 45  
 Victas C i, 35  
 Victi G vi, 24. viii, 19 C i, 86 A 60  
 H 17  
 Victimis G vi, 16  
 Victis G i, 25, 31, 36, 44. ii, 28. iii, 7. vii, 14 A 16  
 Victor A 30, 41, 42, 47, 77  
 Victorem G vii, 20 A 28 Af 71  
 Victores G i, 40, 44. ii, 24. v, 39. vi, 37. viii, 19 C iii, 47 H 42  
 Victori A 26, 34  
 Victoria G i, 14, 31, 53. iii, 18, 19, 24. v, 34, 38, 43, 47, 53. vii, 15, 20, 52, 80. C ii, 32. iii, 6, 82, 83, 101 A 8, 30, 76, 77 Af 19, 31, 45, 81, 85, 87, 91 H 17, 25 F 848, 15  
 Victoriæ G iii, 26. v, 53. vii, 21, 25, 47, 62, 66. viii, 19, 29 C i, 72, 82. iii, 80, 82, 94, 96, 105 A 27, 32, 38, 56, 76 Af 31 H 20, 21, 22, 31  
 Victoriæ G v, 37, 39. vii, 19, 37, 52 C ii, 5, 39. iii, 70, 72, 87, 89, 96, 111 A 15, 62, 70, 72 Af 31, 32, 56, 82 H 17, 29 F 848, 17  
 Victorias G v, 29  
 Victoribus G i, 31. ii, 28. A 16  
 Victoris G iii, 21. vii, 17 Af 31  
 Victoris A 43, 60  
 Victorum G vii, 62  
 Victos G vii, 9. viii, 20 C i, 84. ii, 5  
 Victrice A 25  
 Victrices A 40  
 Victricibus A 11  
 Victu, *subst.* G vi, 24  
 Victum, *subst.* A 2 Af 43, 47  
 Victum, *particip.* C ii, 32 A 56  
 Victuros C iii, 49  
 Victus, *subst.* G i, 81. vi, 22, 23 C i, 69. ii, 22 Af 62  
 Vicum A 17  
 Vicus G iii, 1 C iii, 112  
 Videam F 842, 2  
 Videamini C ii, 32  
 Videant G i, 15. vii, 64  
 Videantur G vi, 25. vii, 14, 20 C i, 74  
 Videat G vi, 22. vii, 8  
 Videatur G v, 36. vii, 83. viii, 1 C i, 7, 23  
 Videbamus G v, 13  
 Videbant G vi, 12, 41. vii, 25. viii, 23 C i, 69. iii, 49 A 12, 13 Af 10  
 Videbantur G ii, 18, 20. v, 40, 48, 51. vii, 36, 45, 67, 77. viii, 28 C i, 9, 64, 74. ii, 29. iii, 19, 25, 45, 99 A 14, 20  
 Videbat G i, 33, 46, 53. iii, 6. iv, 35. v, 7, 52, 58. vii, 6, 27, 59. viii, 10, 20 C i, 72. ii, 34. iii, 41 A 38, 65  
 Videbatur G i, 40. ii, 33. iii, 4. v, 33. vi, 42. vii, 1, 40. viii, 44. C i, 2, 29, 69, 75, 78, 83. ii, 9, 13, 41. iii, 15, 32, 43, 57, 61, 71, 85, 87 A 7, 10, 14, 16, 19, 56, 58, 78  
 Videbere F 844, 13  
 Videbor C iii, 18  
 Videmus G viii, 1  
 Vident G vii, 84 C ii, 11 Af 85  
 Videntur G vi, 14 F 844, 14  
 Video G vi, 24 F 850, 6  
 Videor F 841, 6. 855, 6  
 Viderant G ii, 12. vi, 40 C iii, 30 A 3  
 Videre G i, 26 C ii, 12. iii, 27, 96  
 Viderem G vii, 77  
 Viderent G i, 31. iv, 15. v, 17. vii, 19, 80. viii, 3, 9, 15 C ii, 5. iii, 111 A 12, 16, 20, 23, 25 H 22, 32  
 Viderentur G i, 6, 40. ii, 11, 16, 19. iv, 28. v, 11, 33. vii, 6, 44, 54. viii, 19 C i, 47, 53, 74. ii, 6, 16. iii, 10, 15, 19, 36, 46, 60, 72, 110 A 1, 3, 7 Af 94  
 Videret G iv, 16. v, 58. vi, 2. vii, 19, 20, 49. viii, 24, 33, 36, 40, 41, 46 C i, 70. iii, 45 A 27, 30, 31, 59, 60, 65,

73 Af 14, 84  
 Videretur G i, 33. ii, 11, 38. v, 27,  
 44, 53. vi, 3, 30, 43. vii, 10, 33, 35,  
 43, 52, 54, 56, 69, 83. viii, 1, 44, 48  
 C i, 2, 11, 20, 53. ii, 7, 15, 35, 39.  
 iii, 1, 10, 13, 20, 51, 66, 79, 82, 84,  
 85, 96, 109 A 10, 11, 24, 58, 74 Af  
 32, 59 H 25  
 Videri G i, 34. iii, 26. iv, 32. vi, 1  
 C i, 2, 32, 41, 82. ii, 29. iii, 1  
 Videris A 15  
 Viderunt G ii, 10, 30, 31. vi, 8. vii,  
 26, 28. viii, 35 C i, 18. ii, 15, 16  
 Af 57  
 Vides C ii, 34  
 Videt G vi, 38 C iii, 106 Af 73  
 Videtis G vii, 20. iii, 87  
 Videtur G vi, 11. vii, 5, 77 C i, 14.  
 ii, 15. iii, 51, 92 Af 84  
 Vidissem F 841, 1  
 Vidissent G ii, 24  
 Vidisset G i, 22. ii, 26. vii, 49 C iii,  
 24 H 29  
 Vidit G ii, 25. v, 6 C iii, 94 Af 40  
 Viennam G vii, 9  
 Vigesima C iii, 34 A 54, 57, 74  
 Vigessimam Af 60  
 Vigessimum G vi, 21  
 Vigilantia A 51  
 Vigiles G viii, 35 H 3, 35  
 Vigilia G i, 12, 21, 40, 41. ii, 11, 33.  
 iv, 23. v, 23. vii, 58, 60, 71, 83 C  
 i, 22, 63, 64. ii, 30, 35, 39. iii, 54,  
 75, 77 A 73 Af 37, 47, 62, 65, 67,  
 68, 69, 79 H 3, 9, 11, 12, 16, 19, 23,  
 32, 36  
 Vigiliam G vii, 3, 24  
 Vigiliis C ii, 19  
 Vigiliis G v, 31, 32 C i, 21, 22. iii,  
 49  
 Viginti G i, 13, 31, 41. ii, 4. iii, 12.  
 iv, 38. v, 2, 7, 46. vi, 7. vii, 15,  
 24, 40, 65, 69, 72, 90. viii, 15, 24  
 C i, 15, 18, 25, 54, 61, 78. ii, 18,  
 23, 27, 37. iii, 28, 36, 44, 53, 89, 91,  
 99, 101, 110, 111 A 13, 14 Af 1, 20,  
 61, 62, 68 H 15, 21, 24, 34, 37  
 Vigore Af 10  
 Viis G iii, 24. v, 19, 40. vii, 8 C i, 27.  
 ii, 25. iii, 111 A 2  
 Villa Af 40  
 Villam Af 91  
 Villas Af 9, 26, 67  
 Villis Af 65, 91  
 Vim G i, 8, 11, 14. iii, 11, 13, 22. iv,  
 3, 4, 17. v, 7, 10. vi, 12, 17, 30, 40.  
 vii, 33, 56, 87 C i, 70. ii, 2, 13. iii,  
 5, 18, 26, 55, 101 A 1, 6, 20, 34,  
 64 Af 14, 66, 70, 78

Vimina C ii, 1  
 Viminea G viii, 9 C iii, 63  
 Viminibus G ii, 32. vi, 16. vii, 73 C  
 i, 54. ii, 2. iii, 62  
 Vincebant C iii, 44  
 Vincendi F 848, 18  
 Vincendum esse A 8  
 Vincentium A 40  
 Vincere G viii, 41  
 Vincerent G vi, 43  
 Vincerentur Af 19  
 Vinceretur A 70  
 Vinci A 27  
 Vinciano A 77  
 Vincite G v, 30  
 Vincum G viii, 44  
 Vincutus G i, 53  
 Vincula G iii, 9. iv, 27  
 Vinculis G i, 4. vii, 20  
 Vinculorum G viii, 44  
 Vindicandæ G vii, 76  
 Vindicandum G iii, 16  
 Vindicarat A 46  
 Vindicare G viii, 1  
 Vindicarent G viii, 39  
 Vindicaret C i, 23  
 Vindicassent C ii, 21  
 Vindicavit Af 22  
 Vindicent G vii, 1  
 Vinem C ii, 2  
 Vinearum C ii, 9  
 Vineas G ii, 12. iii, 21. vii, 17, 27,  
 58. viii, 41 C i, 36. ii, 1 H 7  
 Vineis G ii, 12, 30. viii, 42 C ii, 10.  
 iii, 54 A 1  
 Vini G ii, 15 Af 67  
 Vinici F 864, 14  
 Vino Af 43  
 Vinum G iv, 2  
 Violare G vi, 23  
 Violarentur C iii, 98  
 Violatis C ii, 15  
 Violaturum G vi, 32  
 Vir G iii, 5. iv, 12. viii, 28 C iii, 32,  
 91  
 Virdmaro G vii, 54  
 Virdumarum G vii, 40  
 Virdumarus G vii, 38, 39, 55, 63  
 Virgiliarum Af 47  
 Virgilio Af 28, 44  
 Virgilium Af 79, 86  
 Virgilius Af 28, 79, 86, 93  
 Virginum G ii, 4  
 Virgo G v, 14  
 Virgultis G iii, 8. vii, 73  
 Virgultorum G viii, 15  
 Vires G iv, 1. vi, 20. vii, 20, 50, 77,  
 85. viii, 28, 30 C i, 52, 64. ii, 17,  
 41. iii, 57, 99

- Viri G v, 44. vi, 19 C iii, 61 A 16,  
 40 H 23  
 Viribus G i, 53. ii, 30. iii, 4, 19, 26  
 viii, 14, 48 C iii, 61, 64, 93 A 2, 44,  
 58 Af 14, 16, 70, 78, 84 H 25  
 Viridomaro G vii, 76  
 Viridovice G iii, 17  
 Viridovicem G iii, 18  
 Viridovix G iii, 17  
 Virilitatem A 70  
 Viris G ii, 33. iii, 20 C i, 5  
 Viritim G vii, 71 A 65  
 Virium G vii, 26 C i, 35  
 Viri G ii, 25. v, 35  
 Virorum G vii, 19 H 25  
 Viros C i, 57. iii, 99 H 4  
 Virtus G v, 8, 43. vii, 77. viii, 42, 54  
 C ii, 41 A 29, 43 H 24 F 877, 8  
 Virtute G i, 1, 2, 13, 28, 31, 36, 39,  
 40, 47. ii, 4, 8, 27, 33. iii, 5, 14,  
 19, 21. v, 25, 34, 44, 52, 54. vi, 24,  
 40. vii, 7, 47, 50, 59, 84 C i, 45, 46,  
 57, 59. ii, 6, 15, 16, 21, 41. iii, 4,  
 20, 28, 59, 67, 72, 73, 89, 91 A 11,  
 12, 13, 16, 16, 25, 42, 43, 44, 46 Af  
 45, 64, 79, 84 H 7, 12, 14, 16, 17,  
 19, 23, 25, 31, 40, 42  
 Virtutem G i, 40. ii, 15, 27. iv, 21.  
 v, 48, 52. vi, 8, 14. vii, 20, 52, 80.  
 viii, 48 C i, 6, 46, 58. ii, 6, 15, 30,  
 33. iii, 59, 99 Af 10, 16, 72, 73, 81,  
 94 H 20, 31, 42  
 Virtutes Af 81  
 Virtuti G i, 13. ii, 31. v, 35. vii, 22,  
 53 C iii, 24, 60 A 16, 61  
 Virtutibus G i, 44  
 Virtutis G i, 13, 52. ii, 8, 15, 24, 27.  
 iii, 5. v, 44. vi, 23, 40. vii, 56, 59,  
 62, 77, 83. viii, 8, 45 A 26, 32 H  
 17, 32  
 Virum A 31  
 Vis, *subst.* G iv, 17. vi, 28, 35 C ii, 6,  
 8, 26, 37. iii, 92 A 9 Af 1 H 12  
 F 877, 7  
 Vis, *verb.* F 845, 12  
 Visa G vii, 84 C iii, 21  
 Visa est G i, 47. iii, 14. v, 44. vii, 44  
 Af 3, 42 H 27  
 Visa sint G vi, 25  
 Visa sunt G ii, 19. vi, 20  
 Visæ erant G v, 8  
 Visæ essent G i, 22  
 Visæ sunt Af 7  
 Visas Af 13  
 Visendi C i, 69  
 Visendum A 54  
 Visi essent C iii, 28  
 Visi sunt G vii, 37, 50  
 Visis G vii, 79, 88. viii, 29, 36 C  
 iii, 36  
 Viso G i, 22 C i, 59  
 Visos C i, 65  
 Visum, *particip.* G vi, 43. vii, 25 C  
 iii, 67, 106  
 Visum erat A 2  
 Visum est G i, 47, 51. iv, 8. v, 2, 58.  
 vi, 23. vii, 10 C ii, 9. iii, 60 Af 25  
 Visus esset G iii, 28  
 Visus est G v, 8. vii, 12 C iii, 7  
 Vita G i, 40. iii, 22. vi, 16, 19, 21, 34  
 C i, 9, 23, 74. iii, 18 A 8 Af 90, 92  
 Vitabant C i, 59 Af 15, 71  
 Vitæ G i, 16. iv, 1. vi, 18, 19. vii, 12,  
 50, 77. viii, 1, 40, 48 C i, 22, 86.  
 ii, 6, 7, 41, 110 A 55 H 40 F 845,  
 7  
 Vitam G vi, 43. vii, 19, 77. viii, 44  
 A 70 Af 24, 31, 44, 45, 89, 90 H  
 18, 19  
 Vitanda C i, 67  
 Vitandæ G v, 21 C iii, 17 A 64  
 Vitandi G vi, 30  
 Vitandos G vi, 33  
 Vitandum G vi, 30  
 Vitare G ii, 25. v, 35 C i, 59. ii, 24  
 Af 16, 73  
 Vitarent G i, 39 C i, 70 C iii, 44  
 Vitari G vii, 45  
 Vitasse C i, 74. iii, 16  
 Vitaverat G v, 20  
 Vitavit C ii, 35. iii, 19, 79  
 Vitet G i, 20  
 Vitii A 60  
 Vitiis C iii, 28  
 Vitio C i, 81. ii, 4. iii, 57, 72  
 Vitium C iii, 63 H 19  
 Vitro G v, 14  
 Vivere G iv, 10 C i, 74 A 54  
 Vivi A 43 H 23  
 Vivis G vi, 16, 19  
 Vivo, *adj.* G vii, 33. viii, 21 C iii, 91  
 A 42  
 Vivorum Af 50, 61  
 Vivos G viii, 45 Af 39, 87, 95 H 16,  
 21, 41  
 Vivum G vii, 89. viii, 35  
 Vivunt G iv, 1. v, 14  
 Vivus G vii, 88 C iii, 64 A 76 H 20  
 Vix G i, 6 et alia  
 Ulcilem C i, 15  
 Ulciscendi G v, 38  
 Ulciscendum G vi, 34  
 Ulciscerentur Af 87  
 Ulcisceretur G iv, 19  
 Ulcisci G i, 14  
 Ulla, *oppidum*, A 61 H 4  
 Ullam, *oppidum*, A 61, 68 H 3  
 Ulla G ii, 11. iv, 29, 32. v, 23, 45. vi,

36. viii, 1, 3, 23, 40, 44 C iii, 72  
 A 2, 50 Af 26  
 Ullam G i, 32. ii, 15. iii, 9. iv, 2. v,  
 41. vi, 11 C ii, 17. iii, 17, 75 A 65  
 Af 47, 49 H 22  
 Ullas G vi, 13 C iii, 47 A 7  
 Ulli G i, 8. v, 55. viii, 3  
 Ullius A 44  
 Ullo G i, 7, 44, 46. ii, 11. viii, 3, 16,  
 37, 41 C i, 49, 55. ii, 9. iii, 71 A  
 4, 54, 63 H 42  
 Ullos G iv, 8 A 10  
 Ullum G ii, 25. iii, 4. v, 53. vii, 36  
 C iii, 8, 19, 26 A 23, 49, 63 Af 5  
 Ulterior Af 61  
 Ulteriore G i, 7 C i, 40. ii, 17  
 Ulteriorum G i, 7, 10. iv, 23 C i, 33,  
 38. ii, 19  
 Ulteriores G vi, 2. viii, 7 C iii, 16  
 Ulterioribus G vii, 77, 81  
 Ulterioris G i, 10 C i, 39 A 48 H 1,  
 8  
 Ultimæ G iii, 27  
 Ultimam G vi, 29 Af 37  
 Ultimas G iv, 16. vii, 28  
 Ultimi G v, 43  
 Ultimis G viii, 31  
 Ultimo Af 38  
 Ultimos Af 18  
 Ultimum G viii, 14 C i, 5, 84  
 Ultra G i, 48 et alia  
 Ultro G i, 42 et alia  
 Ultus est G i, 12  
 Ululatu G vii, 80  
 Ululatum G v, 37  
 Umbilici Af 85  
 Una, *adj.* G i, 1, 2, 7, 9, 53, 54. ii, 33,  
 34. iii, 14. iv, 3, 32. v, 11, 58. vi,  
 7. vii, 5, 33, 45, 67, 80. viii, 54 C  
 i, 30, 64, 74, 80. ii, 1, 7, 25, 27. iii,  
 14, 16, 45, 58, 75, 82, 88, 102, 106  
 A 9, 11, 13, 16, 30, 69 Af 5, 11, 17,  
 44 H 7  
 Una, *adv.* G i, 5 et alia  
 Unæ C iii, 108  
 Unam G i, 1. iii, 5. v, 24, 29. vi, 15,  
 32. vii, 37, 45. viii, 36, 39 C i, 55,  
 85. ii, 3, 22, 42. iii, 4, 6, 21, 23, 27,  
 83, 89, 100, 102 A 34 Af 1, 17, 27,  
 45  
 Unde G i, 28 et alia  
 Undecim G v, 42. vi, 69 C i, 56. iii,  
 2 H 21  
 Undecima G ii, 28. v, 46. viii, 24 C  
 iii, 24  
 Undecimam G viii, 2, 6, 8  
 Undecimum H 19  
 Undequadragesima G vii, 37  
 Undevicesimanorum A 57  
 Undique G i, 2 et alia  
 Uneth G vii, 75  
 Unellorum G iii, 17  
 Unellos G ii, 34. iii, 7, 11  
 Uni G ii, 25. iv, 16. vi, 5. viii, 54 C  
 iii, 57 Af 72  
 Unicuique Af 8  
 Unis G iv, 7 Af 24, 67  
 Universa G viii, 39 Af 62, 68 H 32  
 Universæ G vii, 76. viii, 51 Af 52, 69  
 Universam G ii, 33  
 Universarum C i, 64  
 Universas C i, 81. iii, 50 Af 48, 58  
 Universi G iv, 25. vii, 17, 31. viii, 53  
 C i, 18, 79, 86. ii, 12, 26, 33, 37. iii,  
 59, 92, 93, 94, 97 Af 3, 40, 78 H 25  
 Universis G vi, 34. vii, 75, 85 C iii,  
 32 A 52 Af 30, 67, 75, 82, 90  
 Universo Af 66  
 Universos G iv, 26 C ii, 42 A 21  
 Universum C i, 80 Af 12  
 Universus Af 61  
 Unius G. vii, 35. viii, 2. C i, 85, 43.  
 ii, 23. iii, 29, 71, 82  
 Uniuscujusque H 1  
 Uno G i, 13, 22, 25, 44. ii, 4, 5, 19,  
 22. iii, 14, 19. iv, 1, 13, 23, 29. v,  
 18, 44. vii, 10, 15, 44, 61 G vii, 77,  
 81, 84. viii, 15 C i, 29, 48, 85. ii,  
 14, 29, 32. iii, 9, 15, 21, 45, 52, 55,  
 73 A 1, 3, 7, 8, 17 Af 6, 18, 30, 34,  
 42, 44, 61, 73, 77, 78, 90 F 861, 10  
 Unquam G i, 41 et alia  
 Unum G i, 6, 13, 19, 24, 31, 34. ii, 2,  
 3, 5, 25, 29, 31. iii, 16, 19. iv, 4,  
 19, 26. v, 13, 31, 37, 41, 44, 48, 58,  
 vi, 10, 17, 26, 40, 42. vii, 9, 15, 29,  
 63, 83, 86. viii, 1, 6, 7, 18, 40, 48,  
 49 C i, 16, 50, 71, 73. ii, 9, 22, 84,  
 42. iii, 2, 10, 14, 17, 19, 23, 30, 73,  
 91 A 28, 48, 52, 69 Af 54, 70, 74,  
 85 H 18, 25 F 848, 17. 877, 10  
 Unumquemque Af 88  
 Unus G i, 12, 26. ii, 6. v, 45. vi, 13,  
 35, 36. vii, 25. viii, 40 C i, 88. ii,  
 35. iii, 82 A 25, 72 Af 4 H 3, 20  
 Unusquisque C ii, 29  
 Vobis G v, 30. vii, 50 C ii, 32 Af 44  
 H 42  
 Vobiscum G vii, 50 C ii, 31  
 Vocabat A 56  
 Vocabulis C i, 58  
 Vocant G v, 21  
 Vocare G v, 43  
 Vocaretur vii, 32  
 Vocari G i, 19  
 Vocat G i, 20 C i, 2 A 75  
 Vocates G iii, 27  
 Vocati G vii, 20

- Vocatis G viii, 39 C iii, 102  
 Vocationum G iii, 23  
 Vocatum G viii, 23  
 Vocatus sit C i, 7  
 Vocaverant C i, 84  
 Voce G ii, 13. iv, 25. v, 30 C i, 7,  
 86. ii, 35. iii, 19  
 Vocem G i, 32  
 Voces C iii, 24, 31, 49  
 Vocibus G i, 39. ii, 30. iii, 17. v, 40,  
 43. vi, 36. viii, 1 C i, 2, 3, 64, 69  
 Vociferantibus H 25  
 Vocionis G i, 53  
 Vocontiorum G i, 10  
 Vogeso G iv, 10  
 Volcæ G vi, 24  
 Volcarum G vii, 64 C i, 35  
 Volcatium G vi, 29  
 Volcatius C iii, 52  
 Volcis G vii, 7  
 Volebant G i, 39 C ii, 29  
 Volebat G i, 9, 42. iii, 1, 7. iv, 22.  
 v, 9. viii, 49 C i, 4. iii, 44 A 43,  
 61 Af 5, 31, 50  
 Volent F 849, 7  
 Voluerant G viii, 19 Af 40  
 Volnerat G viii, 12  
 Voluerint C i, 84  
 Voluerit G i, 22 C ii, 24  
 Volni C ii, 32 F 849, 15  
 Voluimus Af 35  
 Voluisse G viii, 30 C iii, 90 A 69 Af  
 11  
 Voluisset G i, 13, 45 C iii, 52, 57  
 Voluistis H 42  
 Voluit G iv, 16 C iii, 51 Af 51 H 2  
 Volumus C ii, 27  
 Volunt G iii, 18. vi, 13, 14. vii, 77  
 C i, 45  
 Voluntarii C iii, 91  
 Voluntariorum G v, 56  
 Voluntas C ii, 17, 20 H 25  
 Voluntate G i, 7, 20, 30, 35, 39, 44.  
 ii, 4. v, 27. viii, 43, 54 C i, 8, 12,  
 19, 77. ii, 4, 22, 32, 33. iii, 12, 35,  
 55 A 26, 35, 57 Af 74  
 Voluntatem G i, 19, 31. iv, 1, 5. v,  
 4, 54. vii, 35 C i, 3, 12, 35. iii,  
 16, 102  
 Voluntates G vii, 10 C i, 39  
 Voluntati G i, 20 C i, 35  
 Voluntatibus C i, 12  
 Voluntatis C i, 21. iii, 84, 109  
 Voluptate G i, 53 A 51 Af 34  
 Voluptatem G i, 53 A 56  
 Voluptates C iii, 96  
 Voluptatis G v, 12  
 Voluseno G iv, 23  
 Volusenum G iv, 21. viii, 23, 48 C  
 iii, 60  
 Volusenus G iii, 5. iv, 21. vi, 41.  
 viii, 23, 48  
 Voraginoso H 39  
 Vos G vi, 35. vii, 50 C ii, 32 Af 16,  
 44, 54 H 26, 42 F 842, 10. 849, 2,  
 14, 16. 858, 12  
 Votis C i, 6 A 15  
 Vovent G vi, 16  
 Vox G vii, 17  
 Urbanam C iii, 83  
 Urbanarum Af 78  
 Urbanas G vii, 6  
 Urbani C iii, 20  
 Urbanis C i, 85 A 65  
 Urbano G vii, 1  
 Urbanos Af 85  
 Urbe G i, 7, 39 C i, 2, 5, 6, 12, 14,  
 32, 34, 35. ii, 6. iii, 1, 2 A 2, 5 H  
 31  
 Urbem G vi, 1. vii, 15 C i, 2, 5, 6,  
 9, 14, 32, 34. ii, 5, 12, 16, 20, 22,  
 25, 32 A 17, 68, 71 Af 22, 33, 98  
 F 842, 1. 844, 1  
 Urbes G vii, 15 C iii, 31  
 Urbi C i, 36. ii, 7  
 Urbibus C iii, 32, 78  
 Urbis G vii, 36, 47, 68 C i, 17, 36,  
 ii, 5, 7, 12, 36. iii, 103 A 1, 2, 5, 5,  
 12, 13, 61  
 Urbium G vii, 23 C iii, 10  
 Urbs C i, 3 A 1, 3  
 Urgerent Af 6  
 Urgeri G ii, 25, 26  
 Uri G vi, 28  
 Urna F 877, 13  
 Ursonem H 26, 41  
 Usæ C iii, 8  
 Uscetam Af 89  
 Usi G i, 5. iv, 13. vi, 4, 35 C i, 56.  
 iii, 15, 26, 81, 93  
 Usi erant A 13  
 Usi essent C ii, 28  
 Usi fuerant G iv, 38  
 Usi fuissent Af 32  
 Usi sunt G ii, 32 A 21  
 Usipetes G iv, 1, 4. vi, 35  
 Usipetibus G iv, 18  
 Usipetum G iv, 16  
 Usitatum G vii, 22  
 Usos esse G i, 44  
 Usquam A 78  
 Usque G 50 et alia  
 Usu G i, 30, 49. iii, 8. iv, 38. v, 6.  
 vi, 19, 40. vii, 9, 66 C i, 31, 51.  
 iii, 50, 86, 93, 110 A 12 Af 27, 47,  
 57  
 Usui G i, 38. ii, 9, 12. iii, 14. iv, 20,  
 25, 29, 31. v, L. vii, 11, 41, 55 C

- i, 19, 45. ii, 6, 8, 85 A 61 Af 36  
*Usum, subst.* G i, 39. iii, 9. iv, 20,  
 25. v, 42 C i, 58, 85. ii, 16, 34.  
 iii, 80, 84, 96, 103, 110 A 13  
*Usuræ* C iii, 32  
*Usuris* C iii, 20  
*Usuros* G iv, 11  
*Usurum* C iii, 10  
*Usus, subst.* G i, 40. ii, 20. iii, 13, 14.  
 iv, 1, 2. vi, 15, 24, 29. vii, 80 C i,  
 54. ii, 8. iii, 45, 84  
*Usus, particip.* G i, 46. ii, 7, 28. vi,  
 8 C iii, 42, 80, 109  
*Usus erat* G i, 47. vii, 76. viii, 12 C  
 iii, 59  
*Usus esset* C iii, 1  
*Usus est* Af 28  
*Usus fuerat* G v, 25 Af 88  
*Usus sit* C ii, 32  
*Usus sum* F 849, 5  
*Ut* G i, 2 et alia  
*Utantur* G ii, 3. v, 41. vi, 13  
*Utar* F 844, 2. 848, 12  
*Utatur* G ii, 14  
*Utebantur* G vii, 65 C i, 58 Af 5 H  
 25 Af 51  
*Utebatur* G i, 47. iv, 31 C iii, 16, 35,  
 42, 49, 62 Af 21  
*Utendum* G vii, 78  
*Uter, adj.* G v, 44. vi, 19 H 5  
*Uterentur* G ii, 10. iv, 20 C i, 40.  
 iii, 95 Af 69  
*Uterer* A 45  
*Uteretur* G i, 20, 36, 51. iii, 22. vii,  
 11 C i, 51. iii, 80, 85, 105 Af 57  
*Uterque* G i, 42 et alia  
*Uti, verb.* G i, 16 et alia  
*Uti* G i, 16 et alia  
*Utica* C ii, 24, 25, 37 Af 23, 87, 88,  
 92  
*Uticae* C ii, 23, 38, 44 Af 22, 24, 36,  
 62, 93  
*Uticam* C i, 31. ii, 24, 25, 26, 36 Af  
 7, 86, 87, 88, 89, 92, 95, 97  
*Uticenses* C ii, 36 Af 87, 88, 90  
*Uticensi* Af 68  
*Uticensibus* A 87  
*Utile* A 24  
*Utilem* G vii, 20  
*Utiles* G iv, 7 Af 54, 74  
*Utilli* G vii, 76  
*Utilitatem* G iv, 19. vii, 23 A 33 H 3  
*Utilitatis* C iii, 16 Af 56  
*Utilius* A 70  
*Utimini* G vii, 77  
*Utimur* G v, 1  
*Utinam* G viii, 1 H 17 F 877, 5  
*Utitur* C ii, 41  
*Ultra* G ii, 8 C i, 35  
*Utræque* C ii, 6  
*Utram* G i, 12  
*Utramque* G iv, 4 et alia  
*Utraque* G i, 38 et alia  
*Utri, adj.* G v, 44  
*Utribus* C i, 48  
*Utrinque* G i, 50 et alia  
*Utrique* G v, 50 et alia  
*Utris, adj.* A 14  
*Utrisque* G i, 43 et alia  
*Utriusque* G i, 34 et alia  
*Utrobique* Af 93  
*Utroque* G ii, 25 et alia  
*Utrorumque* G viii, 13 et alia  
*Utrosque* G vii, 80  
*Utrum, conj.* G i, 40, 50, 53. viii, 13  
 C iii, 102 A 56  
*Utrumque* G iii, 29. v, 31 et alia  
*Utuntur* G iv, 2. v, 12. vi, 16, 21, 24  
 C i, 36. iii, 42  
*Vulcanum* G vi, 20  
*Vulgare* G iii, 3  
*Vulgi* G i, 20. vii, 15, 28, 43  
*Vulgo, adv.* G i, 39 et alia  
*Vulgum* G vi, 14  
*Vulgus* G i, 46. iv, 5 C iii, 29  
*Vulnera* G i, 26. vii, 81. viii, 48 C i,  
 45. ii, 6, 31, 41  
*Vulnerabant* G i, 26. viii, 41  
*Vulnerabantur* G viii, 13 C iii, 44 Af  
 15, 78  
*Vulnerandis* A 30  
*Vulnerando* G viii, 19  
*Vulnerantur* G viii, 48 C iii, 19  
*Vulnerarent* G i, 62  
*Vulneret* G v, 58  
*Vulneraretur* G v, 43 C iii, 53  
*Vulnerari* G viii, 43 C i, 72. iii, 45  
*Vulnerarant* Af 85  
*Vulnerat* A 52  
*Vulnerati* G vii, 80  
*Vulnerati sunt* Af 78  
*Vulnerationem* G viii, 47  
*Vulneratis* G ii, 25. iv, 15. v, 40. viii,  
 20 C ii, 35. iii, 21 A 26, 70, 75, 78  
*Vulnerato* G iv, 12. vii, 46. viii, 48  
*Vulneratos* G vii, 41  
*Vulneratur* G v, 35  
*Vulneratus* G viii, 48 A 32, 48  
*Vulnere* G i, 48. iii, 24. v, 52. viii,  
 23, 37 C i, 72, 74. ii, 9, 35. iii, 64,  
 71, 73, 86, 109 Af 84  
*Vulneribus* G i, 25, 50. ii, 23, 25, 27.  
 iii, 5, 21. iv, 12, 37. v, 9, 35, 45.  
 vi, 38. vii, 50, 82. viii, 40 C iii, 9,  
 78, 95, 106 A 56 Af 18 H 9, 12,  
 15, 16, 23  
*Vulnrum* C ii, 35 A 55  
*Vulnus* Af 88

Vultis G iv, 25. v, 30

Vulta Af 10, 88

Vultum G i, 39

Vultus C i, 19

Uxellodunum G viii, 32, 40

Uxorem G i, 18. vii, 66 H 18

Uxores G i, 43. iv, 19. v, 14. vi, 19

C iii, 110

Uxoribus G vi, 19. vii, 78 C ii, 5

Uzita Af 41, 59

Uzita Af 51, 56, 58

Uzitam Af 53

Z

Zama Af 91, 97

Zamae Af 97

Zamam Af 91, 92

Zamenses Af 92

Zamensibus Af 91, 97

Zeta Af 68

Zetae Af 74

Zela Af 72

---

 FINIS OPERUM C. JULII CÆSARIS.
 

---













HDI  
HW 2M7G P



